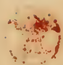

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
G
19
NAPOLI

DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS.

LIBRI VI. *QVIBVS CVM VMBRATILES VETERIS Pagina Monachorum linea, tum Christo Domino, eiusque Discipulis corporata origo; tum etiam per Orbem vniuersum propagatio, varij mores, Regula, Instituta, progressus, casus, ac restauratio seriò expenduntur.*

OPVS IN DVAS PARTES DISTRIBVTVM;
Monachatum Orientalem continens

INDAGATORE, EXPOSITOREVE,

R. A. P. M. FRANCISCO BIVARIO
Hispano, Manteuæ-Carpetano, Cisterciensi, domo Nucalensi,

CONTINVATORE

M. F. THOMA GOMEZ CAVCENSI, ITIDEM NVCALENSI,

A Monastice S. Paulæ, vbi Biuarius morte interceptus desiit, aliisque argumentis ab ipso inchoatis, sed perfectis non planè.

LVGDVNI,
Sumptib. PHILIPPI BORDE, & LAVR. ARNAVD.

M. DC. LXII.

AD SACRAM CISTERCIENSIS ORDINIS CONGREGATIONEM
IN REGNIS CASTELLÆ ET LEGIONIS.
OPERIS NVNCVPATIO.

P*OSTHVMVS is (MATER ALMA), sed nondum postremus, Biuarij fœtus speciali prorsus Dei beneficio, Tuáque prouidentiâ separatum diù iam obtinet portum. Lachrimabaris quotidiè elucubrata à Biuario de VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS: ecquis fuit disertorum quin lachrimaretur? Verùm arescat iam lachryma: cur enim doleas, si perysse non credis? cur* Tertul. l.de pat. c.9. *impatienter credas subductum, quem cernis reuertentem?* En viuit filius tuus Biuarius: *en reuertitur insigne ipsius Opus de Monachorum Institutis & operibus, super quod* tribus vicibus expansa *atque* mensa *es:* 3. Reg. 17. *nempe Moribus, Dilectione, Liberalitate. Tu namque Veterum Monachorum integra, religiosáque præcepta moribus exprimis, priscorúmque Regulas ex Magni P. N. Benedicti Regula haustas, sedulâ imitatione metiris, quâ Plinianum illud adimples:* Mores hominum senuere, non fructus. *Tu dilectionis sinum Biuario expandis, eiusq; scripta refoues gre-* l.2.c.46. *mio. Ac tandem materno affectu exuperante omnia intra vterum denuò filium recipis, adeóque beneuolè amplexaris, vt antiquis Mæcenatibus superior existens liberali largitate desideriis occurras, sumptúsque editionis adijcias, vt te Matrem Biuarius dubitare non possit, cum se experiatur in muneribus filium. Quid Te indulgentius, quid potuit esse consultius, quæ* spem superas, cupienda præuenis, vota præcurris: quæque animi Auson.p. Consul.ad Gratian. nostri celeritas Diuum instar affectat, beneficiis præeuntibus antecceditur. Præstare tibi est, quam nobis optare velocius. *Quis ergo miretur gloriosâ Tui nominis inscriptione Biuarij scripta nobilitata prodire; & quod tuis conatibus redit ad vitam, & in lucem prorumpit, tibi Ma-*

ã 2 ter

ter charißima, quod tuum est, reddidisse. Quid ego in re tanta præstiterim, ne tibi fastidio sim libens supprimo, verum statim exprimo ad Lectorem. Quod autem ad honores meos pertinet, hac vna Operis huius editione totam animi mei ambitionem, votaque saturaui. Accipe Religio sacra Biuarij, meosque labores, quibus dum faues, obnoxium me, promptum, deuotum, fidelem, atque in puluere historico studiosum æmulatorem, Operísque huius continuatorem (faxit Deus argutum) habebis. Redigor nunc ad silentium, non ingratus beneficiis, sed oppressus, sermonis magis fine, quam gratia: namque hæc perpetua erit, & calcis terminum ignorabit. Vale.

Tuus humillimus cliens

FR. THOMAS GOMEZ.

LECTORI CONTINVATOR.

Pauca præloquar, Lector, sed Operis vestibulo notatu pernecessaria.

PRODIT in vulgus minimè vulgare BIVARII Opus de VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS, prô Deum! quandiù apud disertos & Historicos, famâ vulgatum, ac Votis expetitum Serò quidem emergit, verùm aliquando tamen: serò; sed nondum peracto negotio. Pugnauerat namque diù, & adhuc pugnat, pro causa communi Monachatus recentiorum Patrum ac Theologorum fortissimum agmen cum aduersario non admodum facili, facile tamen effutiente Monasticem rem nouam in Ecclesia esse, nostrique æui Monachos recentioribus moribus studere. Anceps ne aliquandò victoria fuit? Absit: *Hæc est enim victoria, quæ vincit mundum, Fides nostra*; sed diuturna tamen, sed sudabat tyronum robur, iuuenum vis, vitorumque solertia. Quid quod salus sociorum in discrimen vocatur? Vetulos nè in auxilium adiungemus? Quidni? iam enim apud Ouidium 1. Ioan. 5.

Martis opus iuuenes, animosaque bella gerebant, Fast. 5.
Et pro Dijs aderant in statione Senes.

Prodeat ergo nunc in arenam veterana legio veteratore BIVARIO Nouatorum hostium castra asceticam aciem oblatrantium debellatura. Elias, & Antonius vetusta vtriusque Paginæ quadrata agmina cogant, atque in puluerem veniant, ipsi enim sunt Dij immortales, vno vtroque Deo attestante, *& filij excelsi omnes:* Vos autem impij Monachorum obtrectatores, *sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis.* Sed quibus armis? *Arma senectutis artes,* inquit Tullius, *exercitationésque virtutum.* Ea verò non aliundè sumenda, nisi ex perillustri isto ac publico armamentario, BIVARII mente iamdiu meditato, ac tandem ipsius calamo (heu) non facto, incepto tamen, etiamne dicam perfecto? Et veriùs. Si enim Ps. 81. 8. de Sen.

Dimidium facti qui bene cœpit, habet, &
—— pro toto est prima operis pars,

perfectum habere opus rectè dixerim, qui tale opus exorsus est.

O quale opus! O expectatas Monasticæ Reipublicæ literas! Vidit BIVARIVS tela vndique Nouatores hæreticos in Monasticem intendere, machinásque impiè moliri: teláque ipse acerrima, si quæ alia, in armario isto reposuit, quibus hostium improbitatem funditùs retudit; quo facto paratior visus est, quam sperauerat hostis. Cuius namque quantumuis in Monachos infensi ora non obstruunt à primo hominum vsque ad Christum Redemptorem, altè

doctéque ab ouo (vt aiunt) petitæ Monachatus vmbræ? veræ Monastices à Christo Domino eiusque Apostolis ducta, ac luculentissimè explanata origo? ab Apostolis vsque ad Antonium persecuta absque interruptione progressio? & tandem vsque ad Magnum Parentem Benedictum Occidentis solem successio toto Oriente continuata? Numquid ex cerebro? Inimici nostri iudicent, an odio, vel amore, verborúmve inani copia Vetustatis dogmata adstruxerit Autor, & non potius veritate, & præscripto: non enim riuulos vnquam consectatus est, sed mare, vnde exeunt flumina, adiit; vtramque videlicet Paginam sacram; fontésque purissimos hausit Patrum atque Hystoriographorum vetustissimorum, quibus nullus vnquam sui compos fidem denegauit: ac tandem M. S. exemplaria antiquissima consuluit, nactus præsertim magno Dei beneficio (vt ipse fatetur) Caradignensem Codicem membranaceum 800. abhinc annis exaratum, egregium, si quod aliud, prisci sæculi monumentum, è quo emaculatas sanctorum Patrum Posthumij, Macarij, Pachomij, & Basilij Regulas profert, quæ integritati suæ restitutæ, lucem hactenus non viderant.

Quid nunc ergo cauillaris Lutherane? quem tibi rei nouitas à te conficta attulit errorem? Nonne verba ista nos fecimus, aut nouamus? Scripsimus ne (vt nunc cætera sileam) limpidissimum illum nullaque ex parte fucatum aut vitiatum, nuper memoratum Codicem Caradignensem, in quo, præter dicta, Cassiani Collationes, ac Regulæ sanctorum Patrum Benedicti & Fructuosi, totaque substantia trium votorum sexcentis locis extant Gothicis caracteribus exarata? Certè quoties continuaturus inceptum hoc opus sacrum Codicis huius thesaurum ante oculos pono, aduersus recentes à te in nos iactatas de nouitate calumnias, nouo argumento fides mea non indiget. Tu te vide vt eripias ex ea, quam in hoc Opus congessit autor, telorum copiam, turbamque patronorum.

Sed heu dolor! obiit Madriti BIVARIVS antiquitatum lampas fulgentissima, cum iam prope diem perfecta M. Maximi Commentaria prælo dare, Opusque istud perficere parabat: immaturóque ipsius decessu hæc diu, multum, & multo labore quæsita, vna eripuit hora: huius namque editio desperata est, illius vero dilata in sexdecim annos, & ad vltimum Madritensium Typographorum oscitantia innumeris mendis prodiit respersa.

Agebam tunc 24. ætatis meæ annum, supremúmque studiorum meorum Athenis illis nostris Collegij Complurensis D.P.N. Bernardi: sed agebar iam mecum liberaliter BIVARIVS; ea enim erat à natura animi comitate constitutus, & suauitate ditatus, vt nec iuuenem barbatulum, & imperitum fere quinquagenarius, totáque Christianitate percelebris, benignè ac familiariter complecti dedignaretur: Ego autem erga eum eiusque scripta eodem affectu eram, quo erga me ipsum. Exin BIVARII Autographa ad Nucalensem ædem clarissimi huius hominis matrem (quo cum mihi fuit domus, & militia communis) delata, atque in eius tabulario reposita & inuoluta, cum fors tempusque ferret diligenter euoluere, transcribere, linire, liturisque purgare, inchoata prosequi, ac perfecta in lucem, si fas esset, edere proposui. Extitit iam tempus optatum mihi magis quam speratum, omninóque ereptum à publicis occupationibus, quibus detinebar immeritus, & inuitus: Deus nobis hæc otia fecit; & continuò quasi diuturnam sitim explere cupiens, antographum de VETERI MONACHATV celeriter & auidè arripui, lætusque complectebar, mecum

cum reputans absolutum esse opus, solaque exscriptione indigere vt in vulgus emergere posset. Verum spem meam fefellit; primis namque paginis valde recreatus, cum totas deinde commouerem, dolore passim afficiebar multa inchoata, perfecta verò non planè comperiens. Sed cum ad extremam peruenissem, nimium perturbatus sum, titulum de MONACHATU S.PAULÆ truncum omnino, ac Monasticam Palestinæ Historiam præclarè quidem inceptam, sed inexpletam, imò vix dimidiatam cernens. Verti me ad Elenchum Operis: totiusque Syriæ, Mesopotamiæ, Indiæ, & Asiæ Monasticem reperi promisisse secundo Tomo BIVARIUM, nec summo tamen leuive calamo attigisse. Quanto statim mœrore iacuerim, non facilè dicam: dolorem adhuc minuere non possum, nec si possem vellem. Millies de proposito, imò ab incepto transcriptionis labore desistere volui, totiésque redij, iniuriam Ecclesiæ commodis atque splendori totius Monastici status inferre timens, si Opus hoc, etsi imperfectum, quocunque tamen processisset, cum tricibus blattis bella gerentem relinquerem: præsertim cum primus, secundus, tertiusque liber, quibus tenebricosa Monachatus sæcula illustrantur, penè fuerint absoluti, quartusque præclarè inchoatus. Transcripsi ergo ingenti quidem labore autographum lituris scatens, segmentisque compactum: quippè quod Autor secundis nondum linierat curis, distribui argumenta, notaui titulis marginalibus, numeros affixi, indices texui: ac tandem phrasi, stylo, methodo, studiis librisque ab Autore citatis lentè, sedulò, ac fastidiosè perpensis, exscriptoris munus Continuatoris animo expleui: quod qualiter, quantóque rubore præstiterim in præfatione secundi Tomi, Lector, aperiam. Operis namque huius progressus & continuatio fiducia dispari prodeunt; quippe Biuarij scripta possunt populum non timere: meis etiam intra me erubesco. Tandem Orientis Historiam in duos tomos partitus est autor, ne (vt rectè admonet Nazianzenus in suis Tetrastichis) curriculum totum maris simul aspiciens à toto excedas, totamque nauigationem simul obeas.

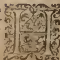
Denique vitam, moresque Biuarij in præsenti subnectere superuacaneum aliqui iudicauere, quòd in limine Commentariorum M.Maximi id me præpedito ab alio præstitum sit: sed ab alio sanè qui Biuarium vix nouerat, cuius illustriora facinorum prætermisit, quæ quidem ego à Reuerendiss. P. M. Petro Xalonio Nucalensi, Generalis Præfecturæ dignitate ornato, ipsius Biuarij in disciplinis cum Asceticis tum Scholasticis, publicisque honoribus coæuo, præsertim autem ex literis super hac re Hispano sermone ad me datis Reuerendissimi P.M.Andreæ de Aualos Sacramenienſis, qui per triennium Biuarij Collegam, dimidioque anno subditum egerat, recens vero in Generalem euectus est Comitiis huius anni 1656. necnon & à R.P. Ludouico de Caspedes Spinensi Abbate, factis olim mœnibus à Biuario in Præpositum sublato, in Epistolio Latino ad me itidem conscripto, viris sanè probitate morum, atque doctrinâ conspicuis, aliisque honestissimis testibus accepta, integriùs (absit verbo inuidia) sequentibus reddere curaui.

BIVARII ACTA

à Continuatore historiæ huius Integrè reddita.

Orat. in fun. S. Gorgoniæ sororis suæ.

HAVD QVAQVAM, Lector (*vt verbis te Nazianzeni præmoneam*) ad gratiam nostra declinabit oratio, etiamsi cuperemus: sed in medio sermonis & veritatis statueris, tanquam dispensator quispiam prudens; quin nec præterquam quod decorum est BIVARIVM fratrem laudabo; quod verò decorum est iustus etiam exigit. Ac ideò nequaquam tali timeo timore, ne veritatem transcendam, sed penitùs contrarium, ne aliquid de veritate omittam, ac multa quæ digna sunt prætercam, gloriamque laudis diminuam. Veritate igitur tanquam canone vtemur ac termino (*ab his accepta quos nuper in calce Prologi expressimus*) ad illamque solam respiciemus.

I. Patria, parentes. Dies natalis. *FRanciscus Biuarius natione Hispanus, honestis parentibus ex oppido Paracuellos prope Complutum progenitus, sed Madriti natus, tinctusque baptismate in Ecclesia S. Crucis, genio Historiographus, professione Theologus, Instituto Monachus, Ordine Cisterciensis, domo Nucalensis, quæ Asturicam & Interamnium interiacet, octaua die Maij apparitione S. Michaëlis Archang. in monte Gargano sacra primum hanc lucem Deo auspice vidit an. Cr. 1584. vt ipse prodit in Comment. M. Maximi an. Cr. 590. n. 1. Clara profectò die, quâ nulla vnquam Hispanis gloriosior, vtpote Synodi III. Toletanæ celebratione decorata, cuius Actis perpetuo nuntio impijs Arrianorum erroribus dato, Rex & Regina, Episcopi, Proceres Gothorum, cæterique Catholici laudes ingentes Deo reddiderunt, festiuisque præconiis Gothis omnibus ad fidem conuersis, congratulati sunt. Clara demum Biuarij exortu, cuius eidem (& vbique) adhibita face, Hispaniæ splendores recens è tenebris emersere.*

II. Grãmaticæ & Rethoricæ tyrocinia. *Puerulus, vix circum vbera pendens ludere desierat, iamque Compluto Grammaticis Rethoricisque ludebat tyrocinijs, puerilibus aliis ludere nescius, quippe qui tot calami lusus obsequio auspicabatur Ecclesiæ. Cœperat impubes adhuc Artibus, quæ dignæ liberis sunt, Logicæ scilicet & Philosophiæ, illustri ingenio se dedere: sed ab excellentiori* Monasticẽ arripit. *Monachatus Philosophia auocatus, insnemque subterfugere meditatus, Deo se consecrare decreuit, quò si forte aliquantulum illudenti sæculo impegerat, Monastice lustraretur. Cisterciam ordinem intemeratæ Deiparæ sacrum, cuius potissimum deuotione toto vlterius vitæ curriculo flagrabat, operi tanto delegit: Collegijque nostri Complutensis doctorum hominum consultis auribus ad Nucalense Monasterium transmissus an. Cr. 1599. ætatis suæ 15. quintâ Nouembris die à R.P.D. Prudentio Gutierrez emeritum ibi Abbatem agente, Monastico habitu donatus est. Experta verò iudicio graui mater alma adolescentis in mo-* Nucalium perillustres Scriptores. *ribus honestatem, in præceptis promptitudinem, in aduersis patientiam, in prosperis humilitatem, in discendis genium, in agendis solertiam, Heroüm, quos fœcunda vetusque mater cunctis sæculis edidit, successorem Nouitium coniectabat: alium inquam Alphonsum*

ſum Ruizium Niduli Philoſophici *autorem, Phœnicem, prò dolor, in Nidulo ſuo non-dum abſoluto morientem: dicamne viuentem, dieſque ſuos multiplicantem? Cyprianum alterum, quem muſæi Complutenſis plauſus rediuiuum quotidie replicant, primariæ ſacræ Scripturæ Cathedræ moderatorem, ac totius ferè ſacræ Paginæ Interpretem, cuius duntaxat in Iob & Cantica lucem videre Commentaria, cætera latent in Tabulario Nucalenſi aliquando Deo auſpice emerſura: alterum vè Ignatium de Ibero Magni Ciſtercienſis exordij viuidum elucidatorem, vnde fama illius exorſa & æternum duratura: compluriumque aliorum quos breuitas ſilentio inuoluere cogit. Nec confuſa eſt ab expectatione ſua, imò potius Biuarij ſtudiis cumulatè ſatisfacta, vt iam aperiet rediens vnde digreſſa fuerat oratio.*

III.

Traditur ſtudiis Artium. — *Fit lector Artium.* — *Scientiarũ omnium gnarus.*

Tertiò Monachatus ſui anno ingenuis Dialecticæ & Philoſophiæ diſciplinis in Monaſterio S. Claudij ad Auiæ confluentem imbutus ſub magiſterio celeberrimi P. Gregorij de Aranda Mererolenſis facilè naturæ penetrauit arcana, cunctiſque integri auditoris apud Salmanticenſes & Complutenſes actis gradibuſque conſcenſis, iterum in Artium paleſtram cathedræ emeritus moderator reducitur, qua pridem Vigil euaſerat diſcipulus. Nec ſolum in Philoſophicis & Theologicis eruditum, ſed & prophanis cum Græcis tum Latinis literis, Mathematicis (maximè Gnomonicis) Poëticis, Muſiciſque refertum, ac tandem vniuerſas ferè callentem diſciplinas nouimus Biuarium cuncti eiuſdem æui Ciſtercienſes alumni: norunt, & quotquot eius ſcripta vtraque manu reuoluunt. Erat autem videre potiſſimum qualiter è cathedra docens naturæ vi genijque impetu raptus omnigenam eruditionem ſcholaſticis lectionibus admiſcebat, Hiſtoriæ præceteris, cuius pondere ferebatur quocumque ferebatur; in tantum vt quoties Veterum Patrum vel Philologorum nomina incidebant, quaſi abſque libertate digreſſus, eorum patriam, mores, quæ, ad quos, quo ſæculo, quibuſque de cauſis ſcripſiſſent neruosè ac luculenter diſcipulis aperiret. Sed quod maiori commendatione dignum eſt, pluribus hiſce licet intentus, ſiue auſcultator, ſiue Cathedræ moderator exiſtens cunctas virtutes Monaſticas (paupertatem præcipuè ac vitæ auſteritatem) opere docebat. Vnde iam Ciſtercium in eo priſcorum moribus & ſapientia referto, Veteris Monachatus vſque ad ipſum penè ignoti ac tenebris offuſi tam pium exemplo vitæ magiſtrum, quam ſcriptis ſolertem augurabatur indagatorem.

Scholaſticis Hiſtorica admiſcet. — *Virtutibus præcipuè ſtudet.*

IV.

Theologiæ lecturæ renunciat. — *Fit Nucalium Præpoſitus.* — *Scribit Hiſtoriam Virginum ignotarũ.*

Florebat ætate Biuarius, térque vna hæc arbor ſcribendi acumine, docendi magiſterio, omnique virtutum genere incredibili cunctorum gratulatione florebat. Sed mærebat honore ſuo, & ora laudantium fugere feſtinabat: ſoliuſque Monaſticæ perfectionis tentus deſiderio, vno vix anno Theologicæ lecturæ expleto, Scholaſticis valere iuſſis, Nucalenſis Matris gremio ſe abdidit, violentam in ætate fortunaque florentiſſima è collo executiens ambitionis dominationem. Nihil in gratiam, vel more blandientium dico, ſed omnia pro teſtimonio, & minus ſuis meritis: habitus ſermo, vultus, inceſſus doctrinæ virtutum cunctis erat. Interea R.P.D. Andreas de Soto eximiæ virtutis vir cunctiſque literarum ornamentis excultus An. Cr. 1617. in Abbatem aſſumptus, ſtatim in Biuarium perfectum expletumque omnibus numeris Monachum in rectis oculis, Præpoſiti onus vnaque totius Monaſticæ diſciplinæ molem humeris eius impoſuit. Ipſe autem officioſo muneri ſatisfacere, nihilque præter Religionis negotium, & Abbatis ſui præcepta exequi ſic impensè flagrabat, vt pluribus, ſed tepidis quidem, nimioperè feruidus videretur. Adhuc tamen Præpoſituræ curis (quas noſtri innumeras norunt) cum animo, tum opera diſtentus, vt liberè vix reſpirare poſſet, Hiſtoriæ ſtudio, atque antiquitatum indagine tanquam ferrum à magnete tractus & allectus, libellum illum aureum Hiſpano ſermone exarauit, cui titulus: Perilluſtrium æquè atque ignotarum in vulgus Sanctarum, Hiſtoriæ mirabiles, *ſuditque in lucem, quem Deo propitio latinitate donatum*

tum

tum præsenti opere absoluto iuri communi non inuidebo.

V. *Euectus est vertente triennio, Anno videlicet Cr. 1623. in Generalem Ordinis Præfecturam vir ille maior suis laudibus vita sanctitate spectabilis Reuerendiss. P. D. Andreas Frugillo, cui Biuarij virtus & studia perspecta satis & cognita erant: quibus permotus eum in Procuratorem Generalē Ordinis apud Sanctissimum P.R. Vrbanum VIII. Pont. Max. ex florentissimo commilitonum coetu sibi numero delegit. Ille verò cui solum fracto & obiecto animo obtemperare inerat, nulla de aulicorum patrociniis quibus aditur; Vrbem præmuniri solent, habita ratione, tenuis & modicus eodem anno Romam profectus est, morum dumtaxat probitate, studiorumque suorum potentia fultus. Hac bellica machina aditum pluribus obstructum cum ad Romanorum pectora, tum etiam ad Bibliothecam Vaticanam, quam ardebat, aperuit, sitimque satiauit haustis inde perillustribus Commentariis in Chronicon L.F. Dextri quæ ibidem elucubrata Parisiis prælo dedit. Rursus quinque Patres à calumnia sententiæ illis falsò adscriptæ aduersus. Deiparæ immaculatam Conceptionem luculentissimo Apologetico vindicauit. His iam cunctorum sibi in Vrbe animos iure deuinxit. Fruitus est potissimum amicitiis R. P. D. Hilarionis Rencati Abbatis Monasterij S. Crucis viri primarij: nullus in Vrbe literatus homo de Biuario ignorabat: Doctoratus lauram cunctorum plausu à Minerua suscepit An. C. 1626. Cardinales Eminentissimi (Trejo præsertim & alij complures ipsius amantissimi) certatim beneuolentia & honoribus virum ex literis complectebantur: ac tandem præclara ipsius fama in tantum percrebuit, vt ad aures Sanctissimi peruolaret, qui vt erat Ecclesiæ caput vigilantissimum, eruditorum portus, sinus, præmium, egregiisque literis politissimus, Biuarium antiquitatum Ecclesiæ excellentissimum (vt accepi à viris grauissimis qui secum Romæ conuixerant) toto pectore, ac fere aperto, Cardinalem augurabatur. Hic honorificentiùs aliquid vix nobis accidere poterat. Sed ô arcana Dei nostri indicia, quibus omnia feruntur!) elapso triennio, elapsa de manibus honorificentia est: Reuerendissimus namque P.M.D. Valerianus de Espinosa Nucalensis, vir alias doctissimus & prudentissimus, ratus negotia Ordinis in Vrbe non multum vrgere, Biuarium è Roma instanter euocauit; ipso autem nihil contra Generalis stomachum (forsam non sibi satis æquum) agere volens, statim Hispaniam repedeuit, plus prompta obedientia, quam Tyria purpura nobilitatus.*

[Margin: Constituitur Romæ Procurator. — Commentaria in Dextrum ibi excudit. — Et quinque Patrũ Vindicias. — Quanto honore à Romanis cõplexus. — Sanctissimo notus. — Cardinalis ab eo auguratur. — E Roma vocatur.]

VI. *Sed prius quam hinc recedamus, qualem virtutis & literarum afflatum odorem in Vrbe reliquerit ex literis ad me datis R. P. Ludouici Cespedes subiicere libet, his verbis:* Romæ (& tunc erubui, & nunc erubesco) ei successor accitus sum in arduo illo munere Procuratoris generalis, vbi eum inueni tanto virtutis & sanctimoniæ nomine famigeratum, vt etiam si gloriosè Cistercij familia à prisca purioris Regulæ sinceritate desciuisset, vnius huius viri reuerentia sufficeret ad restituenda primordia, lucidissimumque existimationis fulgorem. In illius Curiæ ministris tam supremis quam infimis viuentem adeo omnigenæ illius sapientiæ, animi sinceritatis, dexteritatis in rebus agendis, morum integritatis, atque grauitatis cum vrbana comitate coniunctæ recordatione minueni, vt etiam si cuncti eius successores obscuri & illaudati nominis inuenirentur, eorum nuditatem (vt meam) operire posset autoritatis eius vmbra, & famæ ornamentum, quod sibi & successoribus inculpabilis vitæ testimonio, literarumque celebritate acquisiuit. Scriptorum & studiorum eius in Auctoribus melioris notæ eiusdémque literaturæ professoribus, non solum plausus acceptionem, verum adorationem inueni. Reperiuntur in Vaticana Bibliotheca manu eius annotatæ antiquitates, quæ hodie pluris fiunt, subinducta linea curiosiùs & exquisitiùs excussis, animaduersæ dubiarum sententiarum

[Margin: Præclara de ipso in Vrbe fama.]

mentes,

mentes, & ad oram loci difficiliores illustrati. Abbas Caietanus scripta sua eius mentione decorat, pluribusque ipsius effert eruditionem. Abbas D. Ferdinandus identidem non minori obseruatione, cum Verbo tum scriptis in libro, quem typis dedit, cui titulus Italia sacra; vbi (vt sæpè-sæpiùs ipse mihi indicauit) si aliquando Biuarium impugnat, potius ad commendationem ipsius tendit, quem ad partem aduersam sustinendam. *Hæc ille.*

VII. *Rediit ergo Hispaniam Biuarius. Sicut autem Moyses ille diuinus Ægypto egressus, non aurum, non argentum, non suppellectilem quibus reliqui de populo ditati & onusti recedebant, sed tulit ossa Ioseph secum, sacrarum eius exuuiarum thesauro contentus: sic Biuarius Roma egressus vnde alij dignitatibus decorati decedunt, sacra dumtaxat corpora Sanctorum Martyrum Valeriani & Floræ inde auellenda secumque asportanda curauit, ac propriis humeris vecta in suo Nucalensi Cœnobio, aureis vrnis desuperque pulchris eorum superpositis statuis altera militari, Virgineóque altera ornatu, Lysippi opere fabricatis, magno ad sacras Lypsanas confluente populo, in supremo altari, perpetuo rei monumento, honorificentissime collocauit, die 4. Maij, qua solemni ritu eorum natalitia quotannis celebrantur: quod ipsemet prodie lib. 2. de Veter. Monach. cap. 13. num. 18. Affixit etiam serico panno à tergo statuarum appenso simulachra Sanctorum Pontificum Cistercensium Petri de Tarantasia, & Guillermi Archiep. Bituricen. quas ipse Roma linteis depingi curauerat: pictor verò venerandi Biuarij vultu sibi complacitus, ipsius effigiem in imagine S. Petri de Taranteasia, quæ dextram tenet, ad viuum expressit: quod licet ipse pictura absoluta egrè tulerit, linteumque Nucalibus protulerit verebundus: verum id diuina prouidentia factum arbitror, ne tanti viri Veneratione dignum simulachrum posteris è memoria, oculisque excideret. Quibus omnibus ego nouitium agens oculatus testis interfui.*

Corpora SS. Mart. Valeriano & Floræ secum defert.

Nucalibus collocat.

Biuarij effigies.

VIII. *Neque hic prætereundum ratione temporum habita, eodem anno recens Roma reuersum Biuarium paulo ante præfatam Sanctorum Martyrum collocationem eius opera in Monasterio saltus noualis (nostris* Sandoual*) non multum à Nucalibus disfito, caput Diuini Hierothei è tenebris emersisse. Qualiter autem id acciderit, caputque leuauerit Biuario extrahente Ecclesiæ Segouiensis vertex, ipse luculenter prodit in Apologetico pro Fil. Dextro in fronte Commentariorum M. Maximi præfixo, quem tu consulas §. V.*

Prodit caput S. Hierothæi.

IX. *Eodem labente anno sublatus est in Præfecturam Generalem Ordinis mirificus ille splendor Hispaniæ Reuerendissimus P.M.D. Angelus Manrique Primariæ Cathedræ Salmanticensium moderator Regiæ maiestatis Philippi IV. à Concionibus, ad vltimum in Episcopali Pacensis Ecclesiæ throno sublimatus, Biuarij studiorum excultor fidissimus, quem Nucalensibus eligendum in Abbatem proposuit. Verum etsi recti Biuarium diligerent, cumque sibi præfici totis viribus expetiissent, tepidiores tamen, quibus ante acta nouem ab hinc annis Biuarij Præpositura feruida nimis visa fuerat, ipsius (alias natura sanè lenissimi) zelum stomachati, tanquam asperum & amarum repudiauere. Vbi mirandum, quod cum ipse in Capitulo electioni præsens adesset, pluresque circa suffragia quorundam ipsum animo minus æquo videntium agitarentur de nullitate controuersiæ, quæ ad ipsius, vtpote Magistri, iudicium deferebantur, pro legitimitate suffragiorum probabiles excogitabat, & adhibebat rationes, plus sibi propria resolutione contrarius, quam ipsius electionis osores. Absoluta vero electione, alteróque in Abbatem publicato, alacrior cæteris ac lætior effectus Hymnum,* Te Deum laudamus *primus assumpsit, & ad Reuerendissimum P. Petrum Ialonium sibi amicitiis coniunctissimum hæc attestantem conuersus, placido vultu, risúque per ora fuso dixit:* Funes ceciderunt mihi in præclaris. *Verbumque ex ipsius ore nullum (vt fas erat viro præclaro) nisi gratulabundum, nisi elegans, nisi humile exiit.*

A Nucalensibus repudiatus.

Lætior inde effectus.

X. *Florebat interea laude sanctitatis in Monasterio S. Annæ Vallisoletanæ Vrbis inter alias virtute spectatissimas fœminas Maria cognomento Euangelista. Cumque ad Generalem delata fuissent Nucalensium electionis acta, ne Biuarium, nunquam veri honestis vacuum, occupatione publica vacantem relinqueret, Sanctimonialium ipsius Monasterij spiritus regendos (negotium reuera arduum) gnaro industrio, experientissimoque rei huius, si cuius fuit vnquam, huic homini commisit. Iam triennium erat; annusque aderat 1629. quo ad Abbatiam Monasterij Vallis Dei in Comitiis Generalibus nominatus est; atque à Monachis in Abbatem electus. Sed nuntio dignitati remisso, paruis Confessarij latebris contentus ad altiora abripi supplex ac demissus recusauit. Hæc dicimus, non quod honorum præclara habentibus grandia sint, sed quod contemnentibus mirabilia. Suspicimus dignitate pollentes, laudamus pro Christo honores despicientes, & mirum in modum quos habentes paruipendimus, si habere noluerint, prædicamus. Accidit autem Biuario ad regimen Sanctimonialium regresso Mariam Euangelistam cælitùs præmonitam didicisse, diuino consilio se destinatam ad extruendum proprijs manibus nouum aliud instituti sui Monasterium, ipsique Antistitam fore præficiendam: neque his, vtpote ab Omnipotente decretis humilem Conuersæ (nostris* Lega *) habitum quem à consecratione gestabat obstare posse. Aperuit spiritualis filia Biuario spirituali pedagogo reuelationem, suisque ipse ponderibus diligenter examinatam aurificis statera probauit; atque in Dei laudem silentia rumpens diuinum oraculum voce vulgauit. Audiere hoc æmuli studiorum Biuarij, statimque Dei virum vt impostorem temerè sugillare cœperunt. Res percrebruit cœpitque in ore omnium ac sermone versari. Generalis vero tempestatem sedere cupiens misit comprobatores spirituum, viros quidem doctrina ac pietate præditos, sed qui plus forsam populari trutina, quam opera multa impensa reuelationem examinantes vtriusque spiritum illusionis condemnarunt. Hinc vehementiùs æmulatio Biuarium clamoribus, conuitijs, & sibilis consectabatur, & parum abfuit quin lapidibus appeteretur. Quod adeò patienter ac fortiter tulit, vt miro modo videretur Biuario patiente alium loquentem non exagitari. Sed si verum est, iuxta paræmiam, exitu acta probari, gloriosam, iustam, meritamque satisfactionem honori vtriusque reddidit Altissimus. Quatuordecim namque elapsis annis Maria Euangelista è Monasterio suo vocata & extracta Biuario ipso, Sacramenia tunc Abbatem agente comitata, primum lapidem iecit Monasterij S. Crucis oppidi Casarubios* del Monte *Toletanæ Diocesis, ipsique in Antistitam præfecta paucis post absolutum ædificium transactis annis vitam sanctitate conspicuam cum pretiosa morte coniunxit: sicque delusa cælitus est obtrectatorum dicacitas & cauillatio; simulque apparuit quinam fuerint hallucinati, Biuarius ne eiusque discipula, an vtriusque spiritus Censores. Interim tamen pressuram passus est vir Sanctus. Generalis namque certior factus à Legatis de existimata illusione ipsum à munere Confessarij remouit, Monasterijque nostri Madritensis nudum Conuentualem, puramque hastam adscripsit.*

Monasteriũ S. Annæ regendum suscipit.

Præficitur Abbas Vallis Dei.

Renuntiata dignitate redit ad Mon. S. Annæ.

Mariæ Euangelistæ prophetia à Biuario probata.

Vterque illusionis condemnatur.

Impleta Prophetia.

Remouetur ab offi cio.

XI. *Cæterùm ea est Dei nostri fortis suauisque prouidentia, vt in his quæ casu fieri, casusque videntur, ascensum & exaltationem ad ampliorem honoris gradum molliatur. Vix namque Madriti limina attigerat Biuarius, & iam à cunctis disertis, doctisque hominibus summoperè colebatur, præcipuè verò à præcipuis, optimis, ac præstantissimis viris D. Thoma Tamayo de Vargas Indiarum Senatore. D. Laurentio Ramirez de Prado Regij Castellæ Senatus, atque ad Ludouicum XIII. Galliæ Regem Ex legato, D. Ioanne de Pelafox vtriusque Orbis cum in Senatu tum in Episcopatu splendore, quorum aliorumque complurium ex Proceribus Aulicis, literisque ornatis hominibus amicitiis strictissimè sociatus est. Nam præterquam quod ex fusis à se Romæ Commentariis Fl. L. Dextri, Sanctorumque Vindiciis, cunctis emunctæ naris rei literariæ cultoribus notissimus erat, continuationem*

Madriti à cunctis celebratur.

tinuationem M. Maximi quam Nucalibus inchoauerat, & Vallisoleti perficiebat, tunc temporis expoliebat, typisque parabat. Auxerat hisce diebus Philippus IV. Hispaniarum Monarcha D.Thomam Tamayum de Vargas munere Historiographi generalis vtriusque Orbis: ipse verò Senatoriis curis distentus onus tantum sibi superaddere veritus, re maturè pertractata cum Excellentissimo Comite Benauentano Biuarij fidissimo patrono, cui memoratam Historiam Perillustrium & ignotarum Virginum *primum calami sui fœtum dicauerat, Chronici Generalis exarandi laborem ad humeros eius transferre apud Monarcham consultabant. Hic secundò literarum Biuarij præmium amplissimum, par meritis, & genio accommodatum nouo horizonte illucescere cœpit, placuerat enim Regi de consultatione, eamque probauerat. Sed vix dum sese visenda obtulerat secunda secundiorque fortuna, cum statim, Deo rem moderante, à Generali, nescio qua prætexta friuola causa, iussus est egredi Madrito, vt cum maximè florere posset, tum viuere etiam ipsi puderet. Ipse autem cuius cordi altius infixum erat Superioribus obedire, quam honoribus aspirare honorem maximum reputauit interim se obtemperando exhibere inhonorum, vt à facie olei humilitatis iugum putresceret elationis.* Augnetur Historiographus Generalis Hispanicus. Madrito euocatur.

XII. *Non satiabatur causidicus iste Sanctorum eorundem præconiis, semper auidus semperque sitiens Beatorum (Hispanorum præcipuè) celebritatem. Præterea nunc agmina Diuorum quæ ipsius Commentariorum face ab obliuione vindicata atque Hispaniæ ab Hispano isto præclaro restituta fulgebunt in perpetuas æternitates. Verum indicari saltem præ omnibus in præsenti digna est inuentio illa miraculosa incomparabilis illius thesauri Sanctorum Martyrum Vrgabonensium, ipso indagatore inchoata, præcursore monstrata, & motore perfecta, cui toties cælestia lumina testimonium perhibuere. Sufficiat inquam pro temporum ratione hæc indicasse An.C.1628. patrata, iamque ab ipso eleganter narrata loco supra citato §.VI. quem in consules.* SS. Martyrum Vrgabonensium inuentio.

XIII. *Hæc triennij clausa periodo nouum inchoatur, quo in Generalibus Comitiis Reuerendissimus P. M. D. Petrus de Andrade Valisbonensis vir doctissimus & apud Salmanticenses Doctoratus Laura insignitus Generalis Ordinis Præsulatus habenas adeptus est. An. C. 1629. Exortum est hoc anno Cistercium nouis primitiuæ austeritatis fulgoribus in Monasterio Sacrameniæ Diocesis Segouiensis sub disciplina R.P.D.Petri de Oliuares viri sanctitate morum, omnique sapientia colendissimi. Arripuere statim nonnulli nouum, seu potius vetustissimum, nouiter tamen illustratum Institutum, cunctis exordij clarissimi sub Roberto Parente restitutum apicibus; primus autem Biuarius, cui primas semper cæteri detulere. Communes vitæ illius austeritates exequi posse, sat erat: imò pro mirando erat. Verum id Biuario primoribus tantum labris primordia Cistercij attigisse videbatur: ac proinde Abbatis permissu orationis, abstinentiæ, silentij, humilitatis, corporisque afflictationum pensum penè duplicabat. Cernens autem vir ille mirandus qui ipsi præerat inter austeritates cum generales tum supererogatas vix respirandi tempus habere Biuarium, finémque scribendi penè fecisse, quo plurimum vtilitati Ecclesiæ detrahebatur, Regulam Sanctissimi P.N. Benedicti Commentario Historiali ac literali illustrare aliquandiu hortatus est, ad vltimumque præcepit. Sed verò id non aliter Biuario exequi posse visum fuit, quin prius ab ouo Monasticem totam exponeret, Vetusque illustraret Monachatum cui altis radicibus tota Sanctissimi Patris Regula infixa dignoscitur: eaque occasione præsens opus aggressus est, vt ipse prodit in Prologo: quod oliuario pijssimo summæ laudi adscribendum censeo, quippe cui & argumentum & Opus debemus. Porro scribendi tempus Biuario prouidit diurnas horas, quibus eum ab Oratorio priuatis diebus vi sequestrauit: nocturnas verò preces incessanter diebus ipsis consectabatur; festiusque diebus noctu diuque ad opus Dei primus occurrebat: ac reliquas horas, cum orationi potissimum, tum etiam iniuncto sibi operis huius exarandi immenso labori operam dabat.* Cistercij noua primordia assipit. Quanto feruore. Iubetur illustrare Regulam N.Bened.

Tot verò tantisque animo distentus, & corpore attritus, nunquam lassatus est, nunquam infirmatus segnicie, nunquam tadio fatigatus: sed addens scientiam, addebat dolorem: & quasi oleum flammæ adijciens, maioris ardoris fomenta capiebat. Inter hæc autem, aliorum minima pluris, sua maxima flocci pendebat: semperque habebat in ore, contribules suos confici laboribus, se autem solum Monasterij panem in otio comedere.

XIV. Præficitur Abbas Sacramenia. *Annus voluitur 1632. quo in Generalatus sede Reuerendissimus P. M. D. Michaël Belcanius Monte-Sionensis ingenio acer, ac perillustris Verbi Dei præco collocatur, & absoluto triennio Sacrorum Mœnium vacat Abbatialis nous Cisterij decorata crepundijs. Feruebat in pectore Petri Oliuarij zelus nouellæ plantationis, nouique feruoris irrigatorem deperibat. Cumque Biuarij mors & iamdiu ante nosset, & recens sub ferula sua per triennium vitæ sapientiæ & prudentiæ ipsius periculum maturè fecisset, eum sibi successorem sacris mœnijs, tunc potissimum sacris, nominari curauit, quod in Comitiis Generalibus facile obtinuit. Cauens autem Biuarium, qui scopum habebat quietis, & à negotiis liberationem, dignitati, vt pridem, valere iussurum, piam quidem, dignamque solertia sua Biuario molitus est fraudem: Commissariúmque electionis potestate sibi à Capitulo Generali commissa armauit, vt si fortè Biuarius electioni Monachorum renuntiaret, sub districta obedientia omni supplicatione posthabita, Capituli nomine cogeretur onus Prælaturæ subire, hamumque hoc pacto improuisus deglutiret. Sic ab Oliuario piè, solerter, & cautè excogitatum, sicque factum est. Electus enim in Abbatem Biuarius totus contremuit, & Prælaturæ pondus quod totis hactenus viribus fugerat, vt totis viribus superiùs* Renunciat. *reformidabat: humique prostratus, tot gemitibus, fusisque per ora cadentibus lacrimis ab honore, onere potius æthna sibi grauiore absolui rogabat, vt toto Conuentu, totoque* Cogitur onus subire. *foro, fletus ingens gemitusque fieret, & congratulationes in eiulatus, signaque lætitiæ cymbalorum sonitu edita funus potiùs (heu iam propinquum) præsagirent, quam gaudium. Restitit Prælaturæ sed absque inobedientia, subijt honorem, sed ex obedientia, sed absque fastu. Qualiter autem se gesserit cum in honore esset ab eodem qui supra Ludouico de Caspedes rei oculato teste gratum erit audire.*

XV. Qualiter in honore gesserit. Ex quo (*inquit*) se totum abdidit, vt è fastigio dignitatis austerioris vitæ rationem doceret, non facile dictu est quam apte vocari potuit iustissimus vnus & seruantissimus æqui. 2. Æneid. 2. Sciebat enim curâ pro visu perinde agere, ac si hostis ingrueret. Solitus erat primus sumpsisse labores, primus iter carpsisse pedes, & tyronibus cælestis militiæ monstrabat tolerare labores, non iubebat. Nulla die etiam ferialis officij desideratus est inter Angelorum munia, itavt nobis non solum esset exemplo, sed rubori. Ibidem adamantinus manebat intentus Orationi, donec signum Primæ precationis audiretur, vbi per horam intererat conuentuali contemplationi. Cætum capitularem assiduè frequentabat, sextisque feriis decoram ac cælestibus plenam consiliis commonitionem spiritualem habebat, & vt erat sermo illius vitæ Angelicæ tenore conditus, animos ad sublimia fortiùs quam Homeri catena mirificè rapiebat. Postea agni cruentam aram super incruentam lacrimis semper profusus recolebat: gratiisque prolixè solutis cellam repetebat mutos magistros & indiuiduos amicos visendi causa, quos tertia precatio relinquere non inuitum cogebat, non enim alius prior Oratorij subsellia occupabat, ibique perstabat absque vlla requietis vel minima clausula tanquam non maximis curis distentus, vsque ad Nonam. Abstinentiam eius pene naturæ aduersariam agnoui, neque aliis pastum etiam in aduersa valetudine nisi piscibus & herbis. Non inde somnus fessos occupabat artus, sed stratis relictis incubabat doctis ingenij monumentis. Hora tertia post meridiem Vespertinis precibus, Completoriis,

riis, mentalique orationi assiduè intererat: nec parcebat pedum ablutioni quæ Sabbatis, nec Verborum pulsationi quæ quotidie fiebat ad sacellum sacrarij nuncupatum; vbi tantam vini effundebat cruoris, vt hodie solidi testes parietes irrefragabilem reddant veritatem. Noctis autem se intendentibus tenebris, postquam ego Præpositum agens vniuersum fratrum Conuentum coëgeram ad ipsum concedebam illius benedictione roborandus, vt scirem si fortè me dignum aliquo faueret imperio; & tunc iam eum admirabar ad pluteum libris vallatum, ita hilarem, paratum, & vigilantem, vt facilè mihi persuaderem eorum vsque ad intempestam noctem contubernio assiduè perfrui, vt prius oliuitas quam studium consumeretur. *Nec prætereundum (vt ab ipso aliisque oculatis testibus accepi) quod cum diu noctuque codicibus incubaret, nunquam & nullibi ad mensam sedebat, sed humi super stoream vel tegeticulam poplitibus intus modestissimè flexis, more nostrorum multa panis & aquæ pœnitentium.* Pergit Addam elingue ferè silentium: si id rumpebat (proximorum nimirum commodo) modeste, & prudenter agebat. Familiaris conuersatio æquanimiter in eo spectabatur absque personarum acceptione: non quod præter animi mentem aliquid in gratiam loqueretur, sed blandi incusatoris personam semper sustinuit; amica solatia prudenter ingerens & efficacissime monens vnumquemque in officio contineri. Egestatem voto stabilitam adeo coluit, vt his etiam caruerit quæ Regula non vetat: non duabus vsus tunicis, nam eodem modo diu cucullatus incedebat, quo se noctu somno parabat. Neque id vsquam quominus etiam conspicuus omnium oculis se præberet: nihil enim in habitu corporis apparebat (vt de P. N. Bernardo) quod posset offendere intuentes.

XVI. *Madritum per Paularium abit.*

Præfuit sacris-mœniis biennio, sed quinquennio profuit. Perpolierat ibi M. Maximi Commentaria, typisque tradenda Madrioum profectus An. C. 1634. via sua Paularium peruenit sacræ Carthusiæ per illustre Cœnobium, cui meritis & dignitate PRIOR *præerat clarissimus ille vir sui Ordinis splendor D. Ioannes de Baëza Biuarij pernecessarius: secumque tulit Autographum de Veteri Monachatu tamdiù à Baëza, quamdiù Autor desideratum. Cuius cum leuiter capitum argumenta percurrisset (neque enim hospiti otij plus erat) vehementer suadebat amicum, vt quam breuissimè potuisset, hunc aureis caracteribus (vt ipse pluries aiebat) librum à cunctis Religionibus meritum exarari Typographicæ luci mandaret. Cui cum Biuarius paupertatis cultor eximius salsissimo ioco respondisset quinque argenteos (quos secum dumtaxat deferebat) in editionis expensas congessisse, ingentique ista pecunia opus statim aggressurum, vir ille strenuus dimidium pecuniæ ad editionis expensas necessariæ, cum primum sub prælo sudaret, dare promisit. Verum, prò dolor, priusquam Biuarius inde recederet ægrotare cœpit ad mortem. Tantillum tamen morbo leuatus, iter sibi instare prætextus amico vale dicens, reliquum iter confecit, ac Madrito se contulit.*

Salsi ioci Biuarij cū D. Ioanne Baëza.

XVII. *Ægrotat ad mortem.*

Paucissimis verò elapsis diebus, honesto conuiuio exceptus ab Illustrissimo D.D. Ioanne Palafoxio sui amantissimo de integro ægrotans è mensa surrexit. Decidit in lectum: cumque se moribundum præsensisset, statim cæteris curis abiectis, præsidia dumtaxat ad beatam vitam comparandam parare curabat: sed dum semper parabatur, mors eum inuenire non potuit imparatum. Itaque sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis munitus. An. C. 1634. ætatis suæ 56. Decembris 15. die factus obediens vsque ad mortem, mortem quidem immaturam, sed vitæ similem, sed pretiosam, sed cunctis adstantibus inuidiosam obiuit: corporisque sarcina deposita leuior volauit ad superos. Madriti cœlum, cunctaque astra, Religiosæ, inquam, ac literariæ myriades Biuarij raptus tonitru contremuere: vltroque

Obitus.

Funera.

suopte naturæ impetu ad funeris exequias confluxere cum ex Religionibus vniuersis, tum etiam ex Ecclesiæ sæculique Proceribus, Senatoribus, aulicis, academicis, totaque Curiæ frequentia omnigenæ literaturæ professores, Biuarium cunctis notum ex literis, literarúmque parentem non siccis oculis profitentes, iustáque paterno funeri persoluentes. Ac demum cunctis adstantibus in nostro Monasterio Madritensi (vbi animam egit) S. Annæ matri Matris Christi dicato, quarum potissimùm deuotione feruebat, in catacumba sacelli S. Mariæ de Exilio (nostris del destierro) *prope altare ad lauam honorificentissimè tumulatus est. Accepi autem à quodam grauissimo, fidéque dignissimo ex nostris Monachis viro probitate morum conspicuo (quem modestiæ ipsius consulens supprimo) non diu multum post Biuarij decessum ipsius requiem in celis desuper sibi fuisse reuelatam. Faxit Deus regnet. Sed finis iam sit. Iamque ipse scriptis suis pullulet rediuiuus, & loquatur.*

Sepultura.

Ipsius requies reuelata.

LECTORI

LECTORI SVO BIVARIVS

SISTE, PRECOR, PAVLISPER LECTOR, & vnde huius Operis exarandi occasio sumpta tibi aperio.

POSTQVAM à commentandis Dextri & Maximi Chronicis manum retraxi, iniunctum illico mihi nihil minus cogitanti sensi onus Regulam S. P. N. Benedicti, cuius à iuuentutis ipso lumine apicibus deuinciebar, quoad fieri daretur, illustrandi: iniunctum vero ab eo qui mihi præerat. Miraberis forsan, aut etiam condolebis mihi, vt qui ex vberrima messe, optimàque segete, in horridam salebrosamque valde aream descendisse videar: deesséque modo Biuario luxuriandi copiam tacito murmure meditaberis; ratus haud dubium terram me squalidam, arentémque excolendam suscepisse, aut semitam nunc calcare tritissimam, quem multi Veterum, Recentiorúmve doctrina & autoritate conspicui exiguo percepto fructu excoluerint, & incesserint, ac nisi *de Veteribus* (quod aiunt) *vaticinari, aut aquam inaniter in mortario tundere*, nihil mihi reliquum fore. Erant profectò Autorum meorum Chronica velut amœnissima prata purissimis irrigata riuis, omnigenis florum splendoribus suáve olentium referta, vt quocumque manum verteres, fragrantissimas legere integrum esset, & totos implere calathos. Ibi hortum Gaditani Columelle adesse diceres. Sic ad votum cuncta: Plautus in Pseudol. Lucianus in sect. Columella in horto.

Nunc & odoratæ peregrino munere plantæ
Sicaniis croceæ descendunt montibus Hiblæ,
Natáque iam veniunt hilari sampsica Canopo,
Et lacbrimas imitata tuas Cynereia Virgo.
Sed melior stactis ponatur Achaica myrrha
Et male damnati mœsto qui sanguine surgunt
Æriaci flores, immortaléisque amaranti
Et quos mille parit diues natura colores.

Et verè quidem; quippe suemet sanguine rubricatos Martyres malè damnatos, & Virginum choros stacteis lacrimis fragrantes, Confessoréisque myrrham primam olentes, Doctores, Præsules, veluti odoratas peregrino munere plantas inibi intueri licebat, & tanto numero, vt cum Flora Nasonis.

Sæpè ego digestos volui numerare colores Ouid. Fast. 5.
Nec potui: numero copia maior erat.

Nunc verò *aquam è pumice postulare* videor cum Plauto & ab arida gleba succum; ab hominum inquam hirsutorum genere, in montibus & speluncis errantibus, quos Paulus melotis opertos, & caprinis pellibus describit. Sed verè quinam, rogo, Flauiana & Maximiana prata, cum pridem gelu obducta erant, tot amarantis, narcissis, violis, liliis, rosis, floribus odorem suauissimum reddentibus, oculósve tam vario ac viuido colore demulcentibus referta fuisse crederet? Et nihilominus labore pene improbo. Plaut. in Asin.

Roscida cum primum foliis excussa pruina est Ouid.
Et variæ radiis intepuere comæ.

quis non flores gratissimos legit?

Conueniunt pictis incinctæ vestibus Horæ Ouid.
Inque leues calathos munera nostra legunt

Protinus accedunt Carithes, nectuntque coronas
Sertaque, celestes implicatura comas.

Deut. 32. Et nunc quoque non me latet qui doceat *sugere me de petra oleumque de saxo durissimo.* Spiritum Domini loquor, qui humilibus dum sese insinuat mentibus ab austro *perflat*
Cant. *hortum*, arentémque quantumlibet, & squalidum *fluere facit aromata illius.* Et hortus quidem Benedictinæ Regulæ, si grammata intueearis summa, quod hactenus plerique fecere, aridus & insipidus primo tibi aspectu videbitur: cum primum verò foliis excussa pruina fuerit, quos flores non hactenus produxisse, quæ non edidisse ex eis mella comperies? sane de Benedicto Regulam condente dictum reor.

Ouid. Fast. 5. *Mella suum munus, volucris ipse mella daturus*
Ad violam & cythisos, & thyma cana vocat.

Et quam latè patens deliciarum campus gelu excutiendus, dum Regulam Benedicti manibus verso, sese mihi offerat, quæris? Ipsis vniuersi cingitur finibus,

Petron. Arbit. *Qua mare, qua terra, qua sidus currit vtrumque.*

Quæ tempora thesis hæc complectatur rogas? Quotquot Christi Ecclesia sæcula metitur, ne quid vltra temerè proferam. Nonne Benedictus hic ille est, quem Monachorum Patriarcham à Domino constitutum, lyppi quoque & tonsores sciunt? Ad eum proinde respectum habuisse, haberéque procul mihi dubio est, quotquot Monasticem adhuc professi sunt, & natos natorum, & qui nascentur ab illis. Hic ille prorsus Paterfamilias à Domino datus qui Regulam Monachis condens protulit de thesauro suo noua & vetera; dum nimirum Veterum Patrum flores carpens, mores legens, mella noua, diuino afflatus spiritu dare docuit & dedit; lapis proinde Monachorum angularis effectus, cui superioris æui Patres æternitatem debeant, sequentes vitam: ipse Monachorum vita labilis adhuc statum. Seuerant sanè quidem Christi discipuli Monasticorum florum grata semina, quibus Ægyptus grauida innumeras edidit rosas vepribus sensim insertas, sed odore & vsu mirabiles. Palestina narcissis scatuit, myrrhas dedit, Capadocia & Pontus achantos: Oriens violas, Antonio Pachomio Machario Basilioque cultoribus: sed heu me,

Ouid. 5. Fast. *Lilia deciderant, violas arere videres*
Filaque punicei languida facta croci.
Florebant oleæ, venti nocuere proterui
Florebunt segetes; grandine læsa seges.
In spe vitis erat, cælum tupescit ab austris,
Et subita frondes decutiuntur aqua

Minabantur iam iam fata Monastices ruinam, vnus tamen Nursiæ flos Benedictus hortum vniuersum mirificè restaurauit, vt iure de eo illud Moderati nostri canere queas

Columel. vbi sup. *Nube noua seritur, cæli pendentibus vndis*
—— illustri mittit quem Nursia campo.

Nullus toto orbe vnquam flos erupit cuius iste odorem non reddat, coloré non exprimat.

Ergo dispicienti mihi Benedictini horti suauveolentiam qui Priscorum omnium florum pulchritudinem odoremque reddit exprimit, & æterno virore donatos seruat, *à linea* quod aiunt incipere necessum fuit, florésque maiorum exquirere, semina cuncta, mores inquam, institutaque Veterum Patrum seriò indagare, hortos vniuersos qua latè patet Orbis, & nunc & olim Monachis plenos penè superstitiosè circumspicere: vt ita quorum Benedicti disciplina odores reddat, colores exprimat, liquido eruere queam: sine quo profectò labore quantum ipsa præstet, callere nemo poterit. Id verò post homines natos conatum integrè aliquem prorsus ambigo. Conati quidem plerique sunt sic literam Regulæ interpretari, vt Benedictum ipsum si fas esset loquentem inducerent,

Pers. sect. 1 *—— An erit qui velle recuset*
Os populi meruisse, & cedro digna locutus
Linquere?

Conabor & ego prouinciam totam à me susceptam lustrare, aut illustrare: conabor *nihil*
Aristid. in Pericle. *ex agro dicere* cum Suida, & si quando res se obtulerit facilis iuxta Martialis præceptum *addere piper.* Si quando verò in difficiles nodos inciderint, omnem iacere aleam, quo veritatem fugientem assequar. Verùm *homo sum & humani à me nihil alienum puto*, quod
Terent. in Heautont. olim Chremes ille Terentij ingenue fassus, & Maro doctus.
Eclog. 8. *—— Non omnia possumus omnes.*
Eccli. 1.

Spiritu haud dubium ore illorum loquente Diuino, qui apud Salomonem iam omnia expertum inquit *Cuncta res difficiles nun potest eas homo explicare sermone*. Æquè enim explodendi sunt, iuxta cum ignauissimis *qui Delphinum natare docent*, summa dementia, & *qui numeris Platonicis delectantur*, summa superstitione. Tam illi triuialia, quam abdita isti, & sibi quoque ipsis inaccessa loquuntur. Iam igitur permittamus vela ventis, & oram soluentibus bene precemur.

Sed vero quoniam gratum tibi fore reor eorum omnium, quæ paulatim à nobis expendenda, & indaganda sunt, saltem vmbram primo aspectu contueri, operæpretium duxi syllabum librorum nunc ipso in capite totius Operis proponere, vt argumento vniuscuiusque & difficultatibus, quæ in eorum frontibus sese offerunt, delecteris.

CENSVRA REVERENDISSIMI P. M. Fr. ALFONSI PEREZ Sacri Ordinis Cisterciensis iam pridem Generalis, deinde Diffinitoris, in Supremo Sanctæ Inquisitionis Senatu Qualificatoris: nunc verò Almariensis Episcopi.

DE mandato Reuerendiss. P. N. Generalis Reformatoris M F. Andreæ de Aualos, hunc primum Tomum de Veteri Monachatu à Reuerendo admodum Biuario nostro, quondam præmeditatum: immatura tamen morte (non sine ingenti omnium nostrorum dolore) sublato, vix ad limam perductum: attenta cōsideratione perlegi: si quid tamen in opere ipso desiderari posset, in M. Thoma Gomezio erudito pariter ac doctissimo cōtinuatore occurrit statim: quò ad satietatem desiderium explerem Neque enim par fuisset quod viro tanto (qui in dextero dexterum, & in Maximo se maximum præbuit: quique in euoluendis, eruendis, & extricandis antiquitatis monumētis, ipsa veluti obliuione contasis, quam plurimis scitu dignissimis, atque ad ornatum Ecclesiæ maxime necessariis, tanto labore, vitæque suæ dispendio insudauerat,) Hæres deesset, qui tanti Patris (veluti Phœnicis cineres) codices exuflaret, vnde pulchrior Biuarius in opere suo posthumo de Veteri Monachatu, ad perpetuam iuuenturem in omnium memoriam restitueretur Legi iterum, atque iterum Tomum istum, summa animi delectatione; nihilque in eo nostræ fidei puritati, aut bonorum morum sinceritati aduersum reperi: imò nihil quod non maximè Ecclesiæ necessarium, tum ab retundendos, infringendosque Nouatorum errores circa Monachatum, tum etiam ad inflāmandas voluntates amore tantæ perfectionis, tantorum Sanctorum Monachorum regulis, exemplo, eximiaque vitæ sanctitate comprobatæ: quare dignum opus iudico, cui facultas ad prælum concedatur. Matriti in Monasterio nostro S. Bernardi, die 5. mensis Augusti, anno 1657.

FR. ALFONSVS PEREZ.

NOs M. D. Fr. Andreas de Aualos sacri Cisterciensis Ordinis in Regnis Castellæ & Legionis Generalis Reformator, facultatē concedimus, vt primus Tomus *de Veteri Monachatu, & Regulis Monasticis*, à R. P. M. Fr. Francisco Biuario compositus (dignum quidem Autoris opus) grauium doctorúmque virorum nostræ Congregationis iudicio probatus, in lucem prodeat, typisque mandetur. In cuius rei fidem his sigillo nostro, nostrique Secretarij nomine munitis manu propria subscripsimus. In nostro Regio Monasterio S Mariæ de Monfero, die 20. Augusti 1657.

FR. ANDREAS DE AVALOS
Generalis Reformator.

Loc † sigilli.

De mandato Reuerendissimi Patris nostri Generalis

Fr. MELCHIOR VALTIERRA *Secretarius.*

REmitere este libro al Reuerendissimo Padre Fray Bernardo de Ontibexos Abbad de san Martin el Real d'esta Corte para que lo vea, y con su censura se traiga. Madrid y Septiembre 11. de 1657.

D. PARGA.

✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤✤

REVERENDISSIMI P. MAGISTRI FR. BERnardi Hontiberensis dudum Benedictinæ Congregationis Generalis, & Sancti Martini Parochocœnobij Matritensis eiusdem Congregationis Abbatis, Cathedræ Primariæ sacræ Theologiæ in Ouetensi Academia Moderatoris emeriti, nunc verò Calaguritani & Calciatensis Episcopi, supremique Senatus sacræ Inquisitionis à censuris, de hoc opere iudicium.

PERILLVSTRISSIMI Doctoris Petri Ferdinandi à Parga, Regiæ huius Curiæ pro-Eminentissimo Cardinali Toletano Vicarij, delegatione vidi, recurri, animóque lustraui hoc opus, de Veteri Monachatu, & regulis Monasticis, (tribus scilicet prioribus libris contentum) ab egregio Patre ingenio, atque eruditione præcipuo, déque historia Ecclesiastica optime meritò Magistro Fr. Francisco Biuario, Cisterciensis familiæ alumno editum: opus quidem posthumum, sed plane fælicissimum, quod eiusdem familiæ affectu, doctrinaque æqualem inuenit parentem, nimirum Patrem Magistrum Fr. Thomam Gometium, à quo beneuole detersus, excultus, atque perfectus, veluti ab eadem stirpe vegetior, fructuosiórque renascitur. Quid autem de eo sentiam, ingenue profero, Opus est ex intimis vetustatis penetralibus deprômptum: diuinarum scripturarum solertissima indagatione elaboratum: sacrorum interpretum, Patrum, aliorúmque multi generis scriptorum recondita lectione refertum: nec historiarum modo, verum Theologiæ, iuriumque non vulgari peritiæ exornatum. Monasticarum autem rerum, ad nostram eruditionem, fastidijque leuamen mira varietate distributum: copiosa aduersus hostium impugnationes farragine armatum: velut Dauidica illa Turris cum propugnaculis, clypeis, omnique armatura ædificata, qua & hæreticorum tela retundere, & aliorum opinantium machinamenta disturbare, qui monastici status institutionem, nescio quo antiquitatis iure Christo Domino exigere videntur. Doctrina ista Censores ipso consulto inserta fuit l. 2. c. 4. num. 24. per modum consequutionis necessariæ ad Autoris principia atque in præsenti obliterata, ne ex approbatione operis neuus ipsi (tametsi pulcher) accrescere videretur. Nihil ergo est in hoc opere, quod ingenio, vel industria Auctoris vacuum sit. Multo autẽ minus inuenietur in eo quippiam, quod fidei Orthodoxæ, Ecclesiasticis decretis, Authoris moribus aduersum, suspectúmve, aut ambiguũ appareat, quin potius omnia vsque adeò sana, incorrupta, docta, enucleata, atque perspicua sunt, nihil amplius desiderari valeat. Quod si me quispiam, ob eiusdem professionis vinculum suspectum reputet iudicem, Tu eruditè Lector periculum facere quamprimum studeas, minoraque æstimabis quæ protuli, maiora quæ taceo: omnia verò Reginæ Sabæ stupore digna comperies. Videbis itaque opus suo auctore dignissimum. Vtinam sicut opus in lucem prodire dignum est, ita auctor redire in lucem posset. Apud S. Martinum die 16. Aprilis Ann. 1658.

M. Fr. BERNARDVS HONTIBERENSIS.

NOs el Licenciado Don Alonsso de las Ribas, y Valdes Visitador Ecclesiastico de Madrid, y Vicario della y su partido; por el presente, y por lo que a Nos toca damos licentia para que se pueda imprimir, y imprima el primo Tomo *de Veteri Monachatu & Regulis Monasticis*, compuesto por el P. M. F. Francisco de Biuar de la Orden de S. Bernardo: atento por la Censura de arriua consta no ay el cosa contra nuestra Fee Catholica y buenas costumbres. Dado en Madrid 24. de Abril de 1658.

LIC. DE LAS RIBAS.

Por su mandado

DIEGO GARCSA DE ALVARADO Notario publico.

Approbationes Doctorum.

VIRI Doctissimi R. ad. P. Francisci Biuarij Ordinis Cisterciensis, *De Monachatu Veteri tam Orientis cum Occidentis, & Regulis Monasticis* Obseruationes non minus vtiles quam singulares publicandas, Nos infrascripti Doctores Theologi Parisienses censuimus hac die quinta Ianuarij anni Domini millesimi sexcentesimi sexagesimi secundi.

FR. IOANNES ROBE *Ordinis Prædicatorum.*

FR. PAVLVS LANDRY *Ordinis Prædicatorum.*

Approbatio Ordinarij.

VIsa Doctorum Approbatione harum obseruationum R. P. Francisci Biuarij, *De Monachatu Veteri*, &c. editioni libenter annuimus, Lugduni die secunda Februarij 1662.

DENEVFVILLE *Vic. Generalis.*

Consensus Procuratoris Regij.

VIsis supradictis Approbationibus, non intercedo Regis causâ, ne liber cuius in iis fit mentio, typis vulgetur à PHILIPPO BORDE, & LAVRENTIO ARNAVD Bibliopolis Lugdunensibus: Idipsum quibuscunque aliis, vt par est, prohibendo. Lugduni die 3. Februarij, anno 1662.

VIDAVD.

PERMISSIO.

FIat iuxta Conclusiones Procuratoris Regij. Datum die tertia Februarij, anno millesimo sexcentesimo secundo.

DVSAVZEY.

LIBRORVM ELENCHVS.

I. PARTE CONTINENS.

II. PARTE.

INDEX

INDEX

Librorum, Capitum, & Paragraphorum, quæ in hac prima parte continentur.

LIBER I.

De Veteri Monachatu ab Orbe condito ad natum Dominum.

LIB. II.

De Monachatu Apostolico à nato Domino ad S. Antonium.

VIII. Trium

INDICV

INDICVLVS

Doctorum & Palæstrarum prisci Monachatus.

LIB. I.

Doctores & Palæstræ figurati Monachatus.

LIB. II.

Doctores & Palæstræ veri Monachatus, Nascentis Ecclesiæ.

LIB. III.

Doctores & Palæstræ Ægyptij Monachatus.

DE

DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS.

TOMVS PRIOR.

DE MONACHATV ORIENTALI.

LIBER PRIMVS.

De veteri Monachatu ab orbe condito, ad natum Dominum.

CAPVT PRIMVM.

Quantam Nouum cum Veteri Testamento concordiam, quod spectat ad Monasticem, habeat?

VBI

Mira Ioachimi Abbatis sententia explanatur.

1. MONASTICEM viuis coloribus descripturo primas Lineas ducere in ipso picturæ vestibulo necessum est, vt paulatim ex vmbra ad extrema lineamẽta veniendi aditus pateſiat: *tunica* namque (quod aiunt) *à Limbo absoluenda est.* Cauendum vero ne quis nobis improperet quod Hermogeni olim Tertullianus, à lineis excidisse, si nimirum extra cancellos egredi contingat; & nihilominus curandum summoperè, vt nulla figuræ quam intendimus, formandæ necessaria nobis excidat linea; & cum coloribus obduci possit, ne lineam ducamus albam; quam Gellius l. 20. cap. vlt. reprehendit in Scriptoribus, translata à tabulis monochromatis metaphora vbi nulla pigmentorum varietas oculos satiare valet.

Sanè de Patribus sub Veteris vmbra Testamenti degentibus 1. Corinth. 10. *Omnia illis in figura contigisse*; quod signa alia in re, in eà quoque de qua nunc agimus verum habet. Quis enim tanti ponderis negotium, quale in Ecclesiâ Monastica vita est, absque vmbra aliqua præcedente, credat inductum? Quis præstantissimæ pulchritudinis effigiem, nullis primum diductis lineis, de repente perfectam, & perpolitam? Inde est quod communi Patrum calculo ad Eliam, & Elisæum insignes Veteris Paginæ vates, & Propheticarum turmarum doctores, vitæ huius origo reducitur, quorum mox verba producemus. Primas proinde eius lineas imaginis antiquos iecisse Prophetas certum esto, secundas, easque perfectissimas Apostolos, à quibus in Catholica Ecclesia Monachorum ordo vitam, & statum acceperit; à Benedicto extrema lineamenta; vt quidquid deinceps ei perfectionis additum sit, ab eius disciplina manauerit. Vel si mauis, ætates Monasticæ vitæ recensere, infantiæ suæ sub Veteris Testamenti vmbris primos emisisse flores, ac sub Discipulorum Domini adoleuisse doctrina: robur verò & virilitatis statum ab Antonio, Pachomio, Basilio, sed præcipuè à Benedicto suscepisse profitemur.

2. Monachatus primæ Lineæ.

Status. Perfectio.

Habeo eius rei grauissimum B. Ioachimi Abbatis testimonium, ex concordia Veteris ac Noui Testamenti, iussu trium summorum Ecclesiæ Antistitum Lucij, Vrbani, ac Clementis eorum nominum III. ab eo exarata petitum, è cœlestis sapientiæ arcanis, diuino deprompta munere, vti ipse iisdem Romanis Pontificibus humili ingenuitate fassus est, & operis ostendere maiestas videtur. Scopus fuit, mirabili, sed facili calculatione de-

3. Ioachimi Abbatis sententia.

monstrare duo Testamenta, duobus illis Cherubim hinc inde arcam Domini mutuis aspectibus circunstantibus adumbrata non solum mysteriorum euentibus sibi inuicem correspondere; sed tempora pariter, & ætates, quibus acciderunt, ætatibus, & temporibus, quibus adumbrata fuerant, parilitate numeri seruasse concordiam: atque ea supputandi, conferendique noua veteribus, ratione habita, qua ætate Veteris Testamenti Monastica, Cœnobialisque vita sub. S. Elisæo sumpsit exordium, eâdem Noui sub S. Benedicti Magisterio extremam accepisse manum. Mira res! sed habet assertio veritatem. Enimverò floruisse sub Asa Rege pronepote Salomonis Elisæum habemus ex 3. Reg. cap. 15. & 19. Asa verò in linea Iudicum populi, quæ à Moyse Legislatore sumit exordium, situs est sub generatione 21. Ab Elisæo rursus, seu Asa, ad Achim in linea, quæ abeo ducit ad Christum intercessère itidem generationes 21. quo tempore synagogæ religio vehementer floruit, exortis in Iudæa Pharisæorum, Scribarum, & aliorum sectis, tunc temporis iusti, ac recti amantissimis, vt cap. 55. huius libri dicemus; quamquam successu temporis, cuncta edaci dente corrodentis, vehementer ab instituto desciuerint.

Deinde ab Achim enumeratis 21. generationibus, ad S. P. Benedictum iusta temporis mensura peruenimus; ab eoque post alias 21. generationes vehementius Ordin m eius resloruisse liquidum erit, Cluniacensibus, Cistercientibus, Valumbrosanis, cæterisque eius disciplinæ addictis Congregationibus, ad multam Ecclesiæ gloriam, & pulchritudinem sponsæ augendam Diuino munere exortis.

4. Concordia veteris & noui Monachatus, & Clericatus: Quo videas mira Dei prouidentia, *qua attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter*, effectum; Vt duo illa Cherubim (quod ad mysteria Monasticæ institutionis spectat) non solum sibi mutuo re ipsa correspönderint, vt quæ ab altero sub Veteris vmbra Testamenti ab Elisæo exordium, à sectis Pharisæorum, & Scribarum (vt interim de cæteris taceam) incrementum tum sumere videbatur; eadem ab altero sub spectatissimi Euangelij splendoribus à Benedicto statũ Cluniacensibus, cœterisque Benedictinis Congregationibus amplitudinem accipere expectaretur: verum id statis temporibus, parilique generationum transacto numero, pulcherrimo sanè prouidentiæ genere accidisse. Nec id solum obseruauit Ioachimus, spiritus illos Cherubinos mutuis suis aspectibus contuitos, sed (quod ad Clericorum Ordinem attinet) quatuor pariter, alterius & vigesimæ generationis decursus mysticè profectò elapsos ab Adam, seu ab Abele primo Sacerdote, ad S. Papam Gregorium, Benedicti nostri discipulum, sub quo, qua nunc viget gloria; & maiestas Clericalis Ordinis, præcipuum incrementum accepit: nimirum ab Adam vsque ad Iacob, à quo electus Dei populus exordium cepit, duodecim tribuum interuentu, decursæ sunt generationes 21. A Iacob vsque ad Oziam Regem, sub quo Isaïas floruit, itidem generationes 21. Isaias autem Clericorum Princeps, Ioachimo teste, est habitus. Ab Ozia vsque ad Christum Dominum, eiusque Apostolos generationes 21. Et ab eodem Domino IESV ad eius vicarium Gregorium generationes, nec plus, nec minus 21. Quæ vt manifesta fiant, lineas personarum in eis generationibus contentarum, à Ioachimo ex Sacris paginis compilatas, ob oculos constituamus, vtcumque à nobis pro maiori rei euidentia, ex eius nihilominus doctrinâ, elucidatas.

Ab *Adam* primogenitus est *Seth*, à quo cæteri. 5.

Prima Generatio.	*Seth.*	Gen. 5.
2. Gener.	*Enos.*	
3. Gener.	*Cainan.*	
4. Gener.	*Malaleel.*	
5. Gener.	*Iared.*	
6. Gener.	*Henoch.*	
7. Gener.	*Matusalem.*	
8. Gener.	*Lamed.*	
9. Gener.	*Noë.*	Gen. 15.
10. Gener.	*Sem.*	
11. Gener.	*Arphaxad.*	
12. Gener.	*Sale.*	
13. Gener.	*Heber.*	
14. Gener.	*Phaleg.*	
15. Gener.	*Ragau* aliàs *Reu.*	
16. Gener.	*Saruch.*	
17. Gener.	*Nachor.*	
18. Gener.	*Thare.*	
19. Gener.	*Abraham.*	
20. Gener.	*Isaac.*	
21. Gener.	*Iacob.*	

6. Duplex supputatio personarum. En ab Adam ad Iacob 21. Generationes. Nunc bifariàm fieri poterit personarum supputatio vsque ad Dauid; nimirum, aut generationum ipsarum seriem prosequendo à Iacob & deinceps ad Dauid, aut à Moyse per Iudices populi ad primum Regum iustum Dauid; vtrâque enim viâ mysteria futurorum panduntur, & inter vetus ac nouum Testamentum correspondentia illorum desiderari potest, nec ab re, cum ætates veteris Ecclesiæ, & res sub eis notatu dignissimas percurrentes, per iudices, ac Reges populi Dei, qui rerum historicarum veluti certi gradus haberi solent, non minus quàm per patres filios generantes supputare possimus; & aliter à Moyse, aliter verò à Iacobo idem populus exordium sumpserit: ab hoc nimirum per carnalem generationem, ab illo per legis diuinæ traditionem.

Linea Patrum.

Post *Iacob*, primò genitus est ab eo. 7.

Prima Generatio.	*Iudas.*
2. Generatio.	*Phares.*
3. Gener.	*Efron.*
4. Gener.	*Aram.*
5. Gener.	*Aminadab.*
6. Gener.	*Naason.*
7. Gener.	*Salmon.*
8. Gener.	*Booz.*
9. Gener.	*Obeth.*
10. Gener.	*Iesse.*
11. Gener.	*David.*
12. Gener.	*Salomon.*
13. Gener.	*Roboam.*
14. Gener.	*Abias.*
15. Gener.	*Asa.* sub quo *Elisaus.*
16. Gener.	*Iosaphat.*
17. Gener.	*Ioram.*
18. Gener.	*Ochozias.*
19. Gener.	*Ioas.*
20. Gener.	*Amasias.*
21. Gener.	*Ozias*, sub quo *Isaias.*

Linea

Linea Patrum continuatio.

Prima Gener. *Ioathan.*
8. 2. Gener. *Achaz.*
Duplex supputatio personarum. 3. Gener. *Ezechias.*
4. Gener. *Manasses.*
5. Gener. *Amon.*
6. Gener. *Iosias.*
7. Gener. *Ioachim.*
8. Gener. *Iechonias.*
9. Gener. *Salathiel.*
10. Gener. *Zorobabel.*
11. Gener. *Abiud.*
12. Gener. *Eliachim.*
13. Gener. *Azor.*
14. Gener. *Sadoch.*
15. Gener. *Achim,* } Sub quo floruit Sinagoga nouis exortis sectis.
16. Gener. *Eliud.*
17. Gener. *Eleazar.*
18. Gener. *Mathan.*
19. Gener. *Iacob.*
20. Gener. *Ioseph*, vir MARIÆ, de qua natus est
21. Gener. *CHRISTVS* Dominus.

Linea Patrum continuatio.

Anni Domini.

9. Prima Generatio secundum spiritum à Christo Domino. 30 } *Hic ab Apostolis Monachorum vita instituta.*
2. Gener. à Chr. Dño. 60
3. Gener. à Chr. D. 90
4. Gener. à Chr. D. 110
5. Gener. à Chr. D. 150
6. Gener. à Chr. D. 180
7. Gener. à Chr. D. 210
8. Gener. à Chr. D. 240
9. Gener. à Chr. D. 270 } *Paulus primus Eremita.*
10. Gener. à Chr. D. 300
11. Gener. à Chr. D. 330 } *Hic ab Antonio Monachi instituti.*
12. Gener. à Chr. D. 360
13. Gener. à Chr. D. 390
14. Gener. à Chr. D. 420
15. Gener. à Chr. D. 450
16. Gener. à Chr. D. 480
17. Gener. à Chr. D. 510
18. Gener. à Chr. D. 540
19. Gener. à Chr. D. 570
20. Gener. à Chr. D. 600
21. Gener. à Chr. D. 630 } *Sub hac S. Gregorius Papa floruit.*

Lineæ Patrum continuatio.

22. Gener. à Chr. Dño. 660 10.
23. Gener. à Chr. D. 690
24. Gener. à Chr. D. 710
25. Gener. à Chr. D. 750
26. Gener. à Chr. D. 780
27. Gener. à Chr. D. 810
28. Gener. à Chr. D. 840 } *Hic Canonicis regula in Concilio Aquisgranensi ex S. Augustini scriptis data est.*
29. Gener. à Chr. D. 870
30. Gener. à Chr. D. 900
31. Gener. à Chr. D. 930
32. Gener. à Chr. D. 960
33. Gener. à Chr. D. 990
34. Gener. à Chr. D. 1020
35. Gener. à Chr. D. 1050
36. Gener. à Chr. D. 1080
37. Gener. à Chr. D. 1110
38. Gener. à Chr. D. 1140
39. Gener. à Chr. D. 1170
40. Gener. à Chr. D. 1200
41. Gener. à Chr. D. 1230 } *Hic orti Mendicantes.*
42. Gener. à Chr. D. 1260

Linea Iudicum.

11. Post *Moysem*, primus Iudex creatus est.
1. *Iosue.*
2. *Othoniel.*
Samgar non fuit Iudex. 3. *Aoth*, & ei coæuus *Samgar.* *
4. *Debora*, cum *Balaac.*
5. *Gedeon.*
6. *Abimelech.*
7. *Thola.*
8. *Iair.*
9. *Iepte.*
10. *Abessa.*
11. *Abilon.*
12. *Abdon.*
13. *Sanson.*
14. *Hely.*
15. *Samuel*, sub quo cuneus Prophetarum.
16. *Saul.*
17. *David.*
18. *Salomon.*
19. *Roboam.*
20. *Abias.*
21. *Asa*, sub quo *Elisaus.*

Linea Iudicum continuatio.

12. 1. *Iosaphat.*
2. *Ioram.*
3. *Ochozias.*

* *NOTA.*

Quod Samgar contemporaneus fuerit Aod, & idcirco non debeat alterum gradum ab eo in linea Iudicum constituere, probat Ioachimus ex illo cap. 4. Iudic. *Addideruntque filij Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aoth, & tradidit illos Dominus in manus Sabim Regis Chanaam*, à qua sanè seruitute Debora eos dicitur liberasse. Cum tamen si post Aoth iudicasset populum Samgar, dici oporteret, *post mortem Samgar*, non *post mortem Aoth*: Quare quod superius dixerat sacer scriptor cap. 5. *Post hunc fuit Samgar, & ipse quoque defendit Israel*, non ad dignitatis successionem, sed ad fortitudinis gloriam referendum est: quasi secundus fuerit ab Aod, qui præcipuus erat Iudex, & Dux populi. Porrò Barac simul cum Debora iudicasse, liquidum est ex cap. 4. & 5. Iudic. Vnde non duas sed vnam ætatem Iudicum ambo constituere debent.

4. *Ioas.*
5. *Amasias.*
6. *Ozias.*
7. *Ioatham.*
8. *Achaz.*
9. *Ezechias.*
10. *Manasses.*
11. *Amon.*
12. *Iosias.*
13. *Ioachim.*
14. *Iechonias.*
15. *Salathiel.*
16. *Zorobabel.*
17. *Abiud.*
18. *Eliachim.*
19. *Azor.*
20. *Sadoch.*
21. *Achim*, sub quo Scribæ, & Pharisei.

Lineæ Iudicum continuatio.

13. 1. *Eliud.*
2. *Eleazar.*
3. *Mathan.*
4. *Iacob.*
5. *Ioseph* vir *MARIÆ*, de qua.
6. *CHRISTVS Dominus.*

7. Prima generatio secundum spiritum à Christo Dño.			*Anni Domini.* 30
8. II.	Gen.	à Chr. D.	60
9. III.	Gen.	à Chr. D.	90
10. IV.	Gen.	à Chr. D.	120
11. V.	Gen.	à Chr. D.	150
12. VI.	Gen.	à Chr. D.	180
13. VII.	Gen.	à Chr. D.	210
14. VIII.	Gen.	à Chr. D.	240
15. IX.	Gen.	à Chr. D.	270
16. X.	Gen.	à Chr. D.	300
17. XI.	Gen.	à Chr. D.	330
18. XII.	Gen.	à Chr. D.	360
19. XIII.	Gen.	à Chr. D.	390
20. XIV.	Gen.	à Chr. D.	420
21. XV.	Gen.	à Chr. D.	450 *

* *Post hanc S.P. Benedictus ortus est, in sequenti.*

Lineæ Iudicum continuatio

14.	1. XVI.	Gener.	à Chr. D.	480
	2. XVII.	Gener.	à Chr. D.	510
	3. XVIII.	Gener.	à Chr. D.	540
	4. XIX.	Gener.	à Chr. D.	570
	5. XX.	Gener.	à Chr. D.	600
	6. XXI.	Gener.	à Chr. D.	630
	7. XXII.	Gener.	à Chr. D.	660
	8. XXIII.	Gener.	à Chr. D.	690
	9. XXIV.	Gener.	à Chr. D.	720
	10. XXV.	Gener.	à Chr. D.	750
	11. XXVI.	Gener.	à Chr. D.	780
	12. XXVII.	Gener.	à Chr. D.	810
	13. XXVIII.	Gener.	à Chr. D.	840
	14. XXIX.	Gener.	à Chr. D.	870
	15. XXX.	Gener.	à Chr. D.	900
	16. XXXI.	Gener.	à Chr. D.	930
	17. XXXII.	Gener.	à Chr. D.	960
	18. XXXIII.	Gener.	à Chr. D.	990
	19. XXXIV.	Gener.	à Chr. D.	1020
	20. XXXV.	Gener.	à Chr. D.	1050
	21. XXXVI.	Gener.	à Chr. D.	1080 *

* *Post hanc orti sunt Cistercienses.*

Lineæ Iudicum continuatio.

			Anni Domini.	
1. XXXVII.	Gener.	à Chr. D.	1110	15.
2. XXXVIII.	Gener.	à Chr. D.	1140	
3. XXXIX.	Gener.	à Chr. D.	1170	
4. XL.	Gener.	à Chr. D.	1200	
5. XLI.	Gener.	à Chr. D.	1230 *	
6. XLII.	Gener.	à Chr. D.	1260	

* *Hic orti Ordines Mendicantium.*

Vnam quamlibet sub Euangelio ætatum, seu 16.
generationum pari annorum numero consti- Concordia
tuendam esse, ex eo docet Ioachimus, quod *pri-* generatio-
mus homo de terra terrenus, secundus verò de cælo num cum
cælestis, Apostolo teste fit: hinc generationes Ve- Euangelio.
teris paginæ, quæ ad terrenum spectat, penes personas ipsas generantes constituuntur, & consequenter disparibus annis consarcientur: Euangelica verò quæ hominibus gxnerantur carent, omnes Christo Domino adse..bendæ sunt, ipseque exemplar omnium deb.. esse. *At quoniam triginta annorum erat Dominus* (vt Abbatis ipsius verbis vtar lib. 2. Concord. tract. 1. cap. 16.) *Quando capit habere filios spirituales; quod etiam præfiguratum fuerat in vnctione Dauid, & inchoatione pro-*
phetiæ Ezechielis Prophetæ, & electione Ioseph in 1. Reg. 5.
Principem Ægypti; rectè spatium generationis in nouo Ezech. 1.
testamento triginta annorum numero terminatur: Genes. 41.
nimirum quia perfectio ipsius numeri ad fidem pertinet Trinitatis. Et rursus. *Et quoniam nec facilè, nec decens fuisset inueniri in filiis Ecclesiæ veram generationum successionem; satis esse debuit, quod tam lucidè processit in ipso Christo. Quare in Testamento nouo non secundum carnem accipienda est generatio, sed secundum spiritum. Quomodo secundum spiritum?*
Audi ipsum Dominum in Euangelio: quod natum est Ioan. 3.
ex carne caro est, & quod natum est ex spiritu spiritus est. Sed verò *spiritus ante faciem nostram Christus Dominus.* Ac tandem: *Igitur generationes Ecclesiæ sub spatio 30. annorum singula sub singulis tricennariis accipienda sunt: ita vt sicut Matthæus comprehendit tempus primi status sub spatio generationum 42.* (id est his 21.) *ita tempus secundi super eodem generationum numero terminari non sit dubium: maximè cum hoc ostendatur significatum in numero dierum, quo mansit absconditus Elias à facie*
Achab, & quo mulier amicta sole, quæ designat Ec- 3. Reg. 17.
clesiam, mansit abscondita in solitudine à facie ser- Apoc. 12.
pentis: accepto haud dubium die pro anno, & mille ducentis sexaginta diebus pro totidem annis. Nam 42. generationes Christianæ, ex 30. annis coalescentes ascendunt ad 1260. & tres anni cum dimidio, quos latens Elias egit cum non pluit super terram, ex 42. mensibus conficiuntur. Vnde vtroque testimonio 42. numeri mysterium commendatur.

Quod si quis scire velit cur potiùs in hoc nume- 17.
mero 42. generationum spectari debeat myste- Numeri 42.
rium, cùm inter se conferuntur, quàm in quouis mysteriũ quã
alio, sciat id iam ante Ioachimum ab Euangelista tum ad tem-
Matthæo obseruatum, qui tribus 14. ex quibus 42. pora Mona-
conficiuntur, terminauit tempus ab Abraham ad chatus.
Christum Dominum: imò vt hoc fieret, non tenuit tres interdum generationes silentio obuoluere, vt Hieronymus conceptis docuit verbis; ne quis superstitioso scrupulo in vna aliquando generatione hæsitet, dummodo in proxima superiori, aut inferiori mysterium inueniat: quòd ipse Ioachimus notatum reliquit cap. 11. illius tract. 1.

Deinde

Deinde respondemus eum numerum esse præsignatum in 42. mensibus quibus Elias latuit à facie Achab; & annis 1260. quibus mulier amicta sole egit in solitudine; qui 42. generationes annorum 30. conficiunt: eo præsertim, quòd mulier latens in solitudine figura sit Ecclesiæ, cuius in recessu diuinæ sapientiæ sub 42. numero generationum magna latebant mysteria; & Elias totidem mensibus absconditus mysteria Monasticæ vitæ præfigurabat, quæ 42. generationum numero hinc inde latebant Et quia plerumque replicantur mysteria, ad medietatem eiusdem numeri (id est ad 21.) coarctantur. Sic inter sacrificium Isaac, & Christi Domini 42. generationes intercedunt, & totidem inter Iacob cum Tribubus. 12. populo exordium præbentem, & Christum Dominum cum 12 Apostolis Euangelicam Ecclesiam condentem: quæ nimirum generationes inter Abel, & Elisæum; & inter Elisæum, & Benedictum; & inter Benedictum, & cisterciensium exordium reperiuntur. Ita prorsus arcanis suæ prouidentiæ disposuit Deus, vt vel inde discamus recentiora à veteribus præfigurata, ante binarium 21. generationum (seu 42.) & hæc ab illis dependere, atque vtraque simul ad perficiendam eandem picturam spectare.

18. Videas ex simili aliarum generationum collatione noua, ac mirifica relucere mysteria. In linea Patrum Elisæus sub Asa in 15. generatione floruit; in linea vero eadem post 42. generationes, nimirum in 15. Christi S. Benedictus nitescit, vt quæcumque supputatio fiat, hunc ab illo præfiguratum fuisse credamus, & ea propter ad Benedictum spectasse supremam manum ponere, vltimoque tandem perficere quod ab Elisæo fuerat vtcumque inchoatum. Ad hæc in linea Patrum Asa, & Elisæus sub generatione 15. fuere; & post 42. in 15 Euangelij S. Benedictus floruit. Item quinta generatione ante Elisæum prima mentio conuentus, seu cunæi Prophetarum sub Saule fit: & quinta generatione ante Benedictum cæpit S. Antonius Monasteria in Ægypto extruere. Deinde 15. generatio lineæ Iudicum vbi Samuel floruit, correspondet 15. generationi lineæ Patrum, vbi Elisæus sub Asa enituit: vtrobique Monachorum Vmbræ. Simile quid ab Elisæo ascendendo ad Adam 42. generationes per lineam Iudicum reperire licet. Quod ergo ab Elisæo patratum est, sub Adam cæptum fuisse credamus oportet: nimirum cæptum ab Abel, à quo prima Monasticæ vitæ origo baud dubium exordium sumpsit, vt mox aperiemus. Noë (vt hoc etiam dicam 9.) Nona ab Adamo generatione fulsit, cuius Arca mystica quædam cænobiorum figuratio creditur: & nihilominus non à generatione Euangelica, & decimæ initio, habitare cæpit deserta Paulus Eremicola, & illico Antonius cænobia erigere. Quod si templorum sibi forma in Arca illa præsignata sit, habes post 21. generationem Dauidem Templi fabricam meditantem, & mox Salomonem exequentem; & post alias 21. id est à Noë 41. Zerobabelem iterum Templi maiestatem reparantem; & quod mirabile est, post alias 41 generationes, Vigesima nona, aut trigesima Euangelica, Canonici regalares reflorescere cæperunt, dum ipsi agente Ludouico Pio Imperat. a Patribus Aquisgrani Congregatis regula Augustiniana donati sunt, vt suo loco liquidò commonstrabimus. Quo etiam tempore sub S. P. Benedicti regula degentes ad eius præscriptum mores suos conformare iterato cæperunt. Demum ad annum Christi 1230. Ordines mendicantium diuino munere in Ecclesiam inducti sunt. vt more Apostolico hinc inde discursantes Euangelij fidelibus iussa refricarent: & tamen sursum ad 42. generationem eosdem reperies Apostolos Christi receptores disciplinæ intentissime attentos, & paulo post mundum ea illuminantes. Longum esset mysteria quæ in hoc concordiæ studio, testamentorumque collatione à mirabili viro Ioachim. Primum iuuenta reperiri liceat, ad vnum omnia recensere. Sat esto ea quæ nostro conueniunt instituto vtcumque tetigisse, vt eam plurimi habendum credas, dum nos, quæ nostra sunt, speciatim perlustramus.

In his Benedicti tempora præfigurata esse.

CAPVT II.

Quid de Monachorum antiquitate Patres scriptum reliquerint?

QVo igitur referimus Monachorum originem? nam qui supra ætatem aliæ rem deduxerit, non facilè inuenitur. Placet in hoc in limine disquirere, vt cætera in offenso pede curramus. Quæstionem esse vetertimam, quam plerique tractauerint, sedauerit nemo, ex D Hieronymi testimonio deducimus. Is vero in vita Pauli Eremitæ, *inter multos* inquit, *sæpe dubitatum est à quo potissimum Monachorum eremo, habitari cæpta sit?* Opinio quę tunc temporis apud omne vulgus inuoluerat a crebat *Antonium huius propositi fuisse caput.* Sed Antonij discipuli Amathas, & Macharius, quorum superior, magistri corpus sepeleuit affirmabant: *Paulum quendam Thebanum, principem istius rei fuisse*, vt pote qui sub Decio, & Valeriano Augustis persecutionẽ in Ecclesiam minitantibus, & mouentibus ad A. C. 253. eam declinans eremum Vastissimam penetrauerit, anno ætatis 23. & per totos 9 eam incoluerit vsque ad ann Christi 343. quo feliciter discessit è vita: vt luculenter probat Baronius ad ann. C. 253. Atqui Antonius nec dum in hanc lucem emerserat anno illo 253 secessu Pauli illustri; cum sequenti, Eusebio, & dextro in Chron. testibus 54. natus sit. Quare in eam quoque sententiam incliniat Hieronymus, ita tamen & non suo nomini adscribatur, sed aliorum opinioni, quod mibi sonant illa eius verba, *Quod non tam nomine, quam opinione, nos quoque comprobamus.* Nec mirum cum ab aliis Eliæ, & Ioanni Baptistæ originem Eremitarum deberi, affirmatum sciret. *Quidam enim altius repetentes, à B. Elia, & Ioanne sumpsere principium.* Quid autem ea de re sentiat, subdit inquiens. *Quorum & Elias plus nobis videtur fuisse quam Monachus; & Ioannes ante prophetare cæpisse, quam natus est.* Vbi non negat Eremitarum eos amplexos institutum, sed fuisse dumtaxat Monachos; erant namque simul, & præcipuo munere, Prophetæ: imò id sepe idem Hieronymus fassus reperitur. Quæris vbi? Primum in epist. ad Eustochium 22. de custodia Virginitatis. *Huius vitæ*, inquit, *auctor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiora conscendam, Princeps Ioannes Baptista fuit. Talem verò virum Ieremias quoque Propheta describit Trenor. 3. dicens: Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, & tacebit, quoniam sustulit se super seipsum.* Quibus sane non tam de futuris prophetasse, quam rei sui temporis descripsisse videtur.

1. D. Hieron. & communis Doctorum SS. Clementia.

decut. Idem Epist. 13. ad Paulinum. *Nos autem habemus propositi nostri principes, Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macharios: & vt ad scripturarum auctoritatem redeam, noster princeps Elias, noster Elisæus, nostri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris, & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluenta Iordanis.* Denique Epist. 4. ad Rusticum Monachum: *Et Ioannes Baptista,* (ait) *sanctam matrem habuit, Pontificisque filius erat: & tamen nec matris affectu, nec patris vincebatur, vt in domo parentum cum periculo viueret castitatis. Viuebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum, nihil aliud dignabatur aspicere. Vestis aspera, zona pellicea, cibus locusta, melque siluestre: omnia virtuti, & continentiæ præparata. Filij Prophetarum, quos Monachos in veteri Testamento legimus, ædificabant sibi casulas prope fluenta Iordanis, & turbis vrbium derelictis, polenta, & herbis agrestibus victitabant.* Et quibusdam interpositis, ad Moysis imitationem Rusticum Monachum reuocat, inquiens: *Quid desideramus vrbium frequentiam, qui de singularitate* (hoc est de Monachismo) *censemur? Moyses, vt præesset populo Iudæorum, quadraginta annis eruditur in eremo; pastor ouium, hominum factus est pastor.* Et in Comment. ad 7. Mich. *Non quod solitaria vita, & prophetica, quam habuerunt Elias, & Ioannes condemnanda sit.* Hæc perpetua sanctorum Doctorum mens fuit quorum tibi indicem semel hoc loco texere operæ pretium visum est, ne eadem sæpe refricare sit necessum.

2. S. Basilius. D. Basilius Epist. ad Chilonem discipulum, Anachoretam ex Monacho; de solitudine agens, ait: *Hic mons celeber Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo. Hic sita est campestris planities, in quam seorsim à cæteris cum se Esdras submisisset, libros Scripturæ diuinitus inspiratæ omnes, ex Dei mandato, ad communem omnium vsum eructauit, & exprompsit. Hic sita eremus est, in qua B. Ioannes esitans locustas, formulam pœnitentiæ hominibus præscindendæ sua prædicatione præscripsit, & euulgauit. Hic Doctores & Prophetæ in solitudinibus errantes, & montibus, & speluncis, & cauernis terræ. Hic Apostoli, & Euangelistæ* (de Pachmos loquitur) *ac Monachorum ab vrbium aditu longissimè disparata conuersatio.* Et in opere speciali de laudibus eremi ait: *Porro tibi Moyses debet bis accepta legis Decalogum. Per te Elias notis Domini per transeuntis excursum. Per te Elisæus duplicem magistri sortitus est spiritum. Te Ieremias aspexerat cum dicebat bonum est viro, &c.* Idem in constitut. Monast. c. 19. *de Canonicis*, idest, *Cœnobiis* sic ait. *Hi liberatoris nostri, eiusque vitæ dum inter nos versaretur, institutorum, veri, perfectique imitatores existunt. Quemadmodum enim ille coacto Discipulorum choro, communia cuncta, seque ipsum communem Apostolis præbuit; ita hi quoque Antistiti suo obtemperantes, genus viuendi Apostolorum, ac Domini imitantur.*

3. S. Gregorius Nazianz. S. Gregorius Nazianz. Orat. 5. seu Apologia, postquam ex fuga rediisset, hæc habet. *Eliæ carmelum animo agitabam, & Ioannis desertum.* Porro Monachum fuisse Theologum nemini dubium, & tamen Eliam & Ioannem imitari gestiebat: quod iterat Orat. 15.

D. Ambrosius, lib. 10. Epist. 81. de Monachis

4. D. Ambros. Vercellensibus agens, à S. Eusebio eruditis, eos ad exemplum veterum inducit, inquiens. *Hinc illi processerunt viri, Elias, Elisæus, Ioannes, & Elisabeth, qui pelliceis tunicis induti, inopes, atque egentes, angustiis & doloribus afflicti in solitudinibus errabant inter alta, & condensa montium, inuia ruptam, speluncarum horrida,* &c.

S. Athanasius Epist. ad Dracontium Mona- 5.

chum, monens ne fugeret Episcopi onus subire: S. Athanas.

Neque enim (inquit) *Tu solus ex Monachis es constitutus, neque solus Monasterio præfuisti, neque solus à Monachis dilectus es. Nosti enim Serapionem Monachum esse, & quot Monachorum fuerit præfectus.* Et post recensitos Apollonium, Agathonem, Aristonem, Amonium, Muitem, Paulum, & alios à Monachatu ad Episcopatum traductos subdit. *Et tamen isti Episcopi constituti non contradixerunt, sed habentes pro exemplari Elisæum, & conscij quid Elias egerit, & eruditi quid Discipuli Christi, Apostolique fecerint, susceperunt hanc curam.* Et post pauca: *Quando Elias assumptus est nisi cum vniuersam prophetiam suam adimplesset? quando in spiritu dupla obtinuit Elisæus gratiam, cum omnibus relictis* (quod Monachorum proprium est) *assectator factus est Eliæ?* De Elia itidem, & Elisæo Eremiticam vitam agentibus, iterum loquitur lib. de interpretatione Psalmorum. *Elias item, & Elisæus in monte Carmelo sedentes, Dominum inuocent, & perpetuo dicant: Viuit Dominus in cuius conspectu assisto hodie:* sed clarissimè in vita Antonij c. 7. *Igitur S. Antonius secum reputans, oportere Dei famulo ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suam debere componere,*

D. Ioannes Chrysost. hom. 69. in Matth. ad c. 11. 6.

Amictus autem ipsis (Monachis) *Fortitudini suæ conueniens circumiacet. Non enim effœminatæ, ac* D. Ioan Chrisost.

eneruæ per terram sibi vestes trahuntur, sed ita eis præparata sunt, vt beatissimis Angelis illis Eliæ dico, & Elisæo, Ioanni, ac vniuersis Apostolis; etenim aliis caprarum, aliis camelorum pilis confecta sunt; nonnullis coria solum, & ea vetustate consumpta satisfaciunt. Rursum pulcherrimè in libello de comparat. Regis, & Monachi, hæc habet: *Itaque non nos modo ad sanctos Monachos, dum rei vsus postulat, confugimus, sed vel reges ipsi ad eosdem in temporibus formidandis, haud aliter quam famis tempore mendicantes, ad diuitum domos confugiunt. Nonne Achab Iudæorum Rex per famem, & annonæ caritatem in Eliæ precibus spem posuit suam? Atqui bello erumpente, Palestináque in tantum adducta periculum, vt funditus excidenda esset Iudæorum Reges misso exercitu, missis peditibus, sagittariis, equitibus, ducibus, centurionibus, ad Elisæi preces se receperunt; existimabant enim Dei seruum sibi multarum myriadum instar fore.* Idem hom. de S. Ioanne Bapt. *Considerate Monachi dignitatem vestram; Ioannes vestri Princeps est dogmatis, ipse Monachus statim vt natus, in eremo viuit, eremo innutritur.* Et hom. 1. in Marc. *Sicut Sacerdotum principes sunt Apostoli, sic Monachorum princeps Ioannes Baptista est.* Eiusdem verba ex hom. 56. ad populum dabimus paulò inferiùs, c. 3.

Theodoretus in Philotheo, cum agit de Eusebio

Abbate c. 4. *Dominus clamat per Prophetam: O pa-* 7.

stores? nam seipsos pastores pascunt, non oues. Et ideò Theodoret.

magnum quoque Eliam, qui hanc vitam sequebatur iussit versari in medio impiorum: & secundum Eliam tantopere celebratum Ioannem qui amplectebatur solitudinem transmisit ad ripas Iordanis, illic baptizare iubens, & prædicare. Quoniam ergo tu quoque es Dei qui te fecit ardens amator, multos quoque tecum alios effice amatores. His Ammianus hortabatur Eusebium ad proximorum curam suscipiendam; vnde subdit Theodoretus: *Cum hæc diceret, & similia diuinum virum mansuefecit, & voluntariè illi*

effosse

effosso carcere eremi eduxit, & abduxit, & suorum sodalium ei curam tradidit. Et c. 3. Martianum Anachoretam Eliæ, & Ioanni Baptistæ comparat.

8. Theophil. Theophilactus in c. 1 Lucæ. *In virtute, ac spiritu Eliæ venit Ioannes, eo quod eremita fuit etiam ipse; & frugalis vitæ.*

9. Vita S. Pachomij. Author vitæ S. Pachomij à Dionysio exiguo Latinitate donata c. 1. *Erat per id tempus B. Antonij vita cunctis ad imitandum præclarè proposita; qui magni Eliæ, atque Elisæi, nec non & S. Ioannis Baptistæ æmulator existens secreta interioris eremi studio sectatus est singulari: visamque cælestium in terris gessit amore virtutis.*

10. Sozomenus. Sozomenus lib. 1. c. 12. *Hanc præclaram vivendi rationem primus (vti quidam memorant) instituit Propheta Elias, & Ioannes Baptista.*

11. B. Piammon. B. Piammon Abbas Deiolcensis apud Cassianum collat. 18. c. 5. *Itaque cænobitarum disciplina à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium; istud ergo solùm fuit antiquissimum Monachorum genus; quod non modo tempore, sed etiam gratiâ primum est, quodque per annos plurimos solum inuiolabile vsque ad Abbatis Pauli, vel Antonij durauit ætatem; cuius etiam nunc adhuc in districtis cænobiis cernimus residere vestigia.* Et c. 6. *De hoc perfectorum numero, & vt ita dixerim fœcundissima radice, sanctorum etiam Anachoretarum, post hæc flores, fructusque prolati sunt. Cuius professionis principes hos, quos paulo ante memorauimus, sanctum videlicet Paulum, vel Antonium nouimus extitisse ad imitationem, scilicet Ioannis Baptistæ, qui in eremo totus permansit vitæ Eliæ quoque, & Elisæi; atque illorum, de quibus Apostolus ita commemorat: circuierunt in melotis,* &c.

12. Ioannes Cassianus. Cassianus lib. 2. instit. c. 5. *Cum in primordiis fidei, pauci quidem, sed probatissimi Monachorum nomine censerentur: qui sicut à Beatæ memoriæ Euangelista Marco, qui primus Alexandrinæ vrbi Pontifex præfuit, normam suscipere viuendi: non solùm illa magnifica retinebant, quæ primitus Ecclesiam, vel credentium turbas legimus celebrasse.* Multitudinis scilicet credentium erat cor vnum, &c. *Verum his multò sublimiora cumulauerant.*

13. D. Isidorus. S. Isidorus lib. 7. Ethymolog. c. 13. *Anachoritæ Eliam, & Ioannem Cænobitæ Apostolos imitantur. Anachoritæ sunt, qui post cœnobialem vitam deserta petunt.* Idem lib. 2. de Offic. Eccles. cap. 15. *Vnde ad Monachos studium defluxerit paupertatis, vel quis huius conuersationis extiterit auctor, cuius isti habitum imitantur, videamus. Quantum enim pertinet ad autoritatem veterum scripturarum, huius princeps Elias, & discipulus eius Elisæus fuerunt, siue alij Prophetæ qui habitabant in solitudine, vrbibusque relictis faciebant sibi casulas prope fluenta Iordanis. Huius etiam propositi in Euangelio Ioannes Baptista extitit, qui eremum solus incoluit, locustis tantùm, & agresti melle nutritus. Iam deinde progeniti sunt conuersationis huius nobilissimi principes Paulus, & Antonius, Hilarion, Macharius, cæterique Patres, quorum exemplis per vniuersum mundum adoleuit sancta institutio Monachorum:* Hæc in communi de vtráque vitâ cum dixisset subinfert quid de quâuis in speciali sentiat, inquiens: *Primum genus est Cænobitarum, id est in commune viuentium instar sanctorum illorum, qui temporibus Apostolorum Hierosolymis vendita, ac distributa omnia sua dabant indigentibus, qui habitabant in sanctâ communi vitâ, non dicentes aliquid proprium, sed erant illis omnia communia, & anima vna, & cor vnum in Deum. Horum igitur institutione Monasteria sumpsere principium. Secundùm genus est Eremitarum, qui procul ab hominibus recedentes, deserta loca, & vastas solitudines sequi, atque habitare perhibentur; ad imitationem scilicet Eliæ, & Ioannis Baptistæ, qui eremi secessus penetrauêre.*

S. Barlaam inductus à S. Ioanne Damasc. in histor. cap. 12. solius Antonij meminit, inquiens. *Si de vnius ipsorum, hoc est Antonij, qui etiam Monasticæ vitæ auspex, ac princeps extitisse dicitur, vitam sigillatim exponerem,* &c. 14. S. Barlaam.

S. P. Bernardinus Mellifluus, ac Theodidactus Doctor in Apolog. ad Guillel. *Ridendas* (ait) *An* 15. S. Bernardus. *lugendas dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macharius vixit? sic Basilius docuit? sic Antonius instituit? sic Patres in Ægypto conuersati sunt? sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se, sui vtique Ordinis* (Cluniacensis haud dubium cuius fuerunt Abbates Cluniaci) *Principes, & Præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt?* Idem de vita solitaria ad fratres Carthus. de monte Dei: *Hæc nouitas non est nouella vanitas; res enim est antiquæ religionis, perfectè fundata in Christo pietatis antiquæ hæreditas Ecclesiæ Dei, à tempore Prophetarum præmonstrata, iamque noua gratia sole exorto in Ioanne Baptista instaurata, & innouata; ab ipso Domino familiarissimè celebrata, ab eius discipulis ipso præsente concupita post passionem verò Domini calente adhuc in cordibus fidelium effusi eius sanguinis recenti memoriâ solitariam hanc vitam eligentibus paupertatem spiritus sectantibus, & in spiritualibus exercitiis, & in contemplatione Dei pingue otium, ultero in alterum zelantibus, deserta repleta sunt. Ex quibus legimus Paulum Macharium, Antonium, Arsenium, & alios quam plures in sancta huius conuersationis republicâ consulares viros.* Sed & superiùs memoratus. Guillelmus cap. 7. lib. 1. de eius vitâ scribit in commendationem suorum Claraeuallensium adduxisse Bernardum historiam de Elisæo Propheta, & filiis Prophetarum, cùm eo in desertis locis vitam Eremiticam ducentibus: quomodo eum aliquando ad horam refectionis ventum esset, amaritudo quædam mortis in olla decoctionis eorum inuenta per virtutem Dei, & infusionem farinulæ dulcorata est, &c.

B. Petrus Damiani in opusc. 15. de suæ Congregationis institutis cap. 2. de origine vitæ Eremiticæ hæc habet: *Huius itaque vitæ normam, vt* 16. D. Petrus Damiani. *anteriora præteream, in veteri testamento Elias cœpit, Elisæus vero aucto discipulorum collegio dilatauit, in nouo autem Paulus, & Antonius non dissimili ab his inuicem proportione creduntur, dum constet iuxta fidem gestorum, quod & Paulus in eremo singulariter vixit; & plures Antonius in hac professione discipulos enutriuit. Quamquam & hoc certe non lateat, quod & Moyses sub ipso tunc promulgatæ legis initio 40. annis populum per deserta ductauerit; toti denique diebus ipse Redemptor noster, elucescente iam videlicet Euangelij gratia eremum consecrauit: teste Marco, qui post enarrationem Baptismi prusto subintulit: & statim spiritus expulit eum in desertum; & erat in deserto 40. diebus, & 40. noctibus, & tentabatur à Sathanâ, eratque cum bestiis. Baptista quoque Ioannes huius professionis assertor non mediocriter extitit, qui sine humano victu in deserto viuere non humana virtute decreuit.* Et in opusc. 18. quod est Apologetic. Monachorum aduersus Canonicos sic loquitur: *Multum fratres Canonici, si digni estis audire, miramur, quomodo, vel ob quam causam conamini nos à consortio, & vnitate vniuersalis Ecclesiæ separare; cum constet à*

Monachis, non à Canonicis vniuersalem Ecclesiam fundatam, & gubernatam, & à diuerso errore cribratam. Apostoli nempe fundatores, & Rectores Ecclesiarum, nostro non vestro more viuebant vt Lucas Euangelista in Actibus Apostolorum refert: & Philo disertissimus Iudaeorum in libris, quos in laudem nostrorum conscripsit, primitiuos Christianos Monachos, non Canonicos, vocat, & habitacula eorum Monasteria nuncupat: ac quam plurima dicit eos laudabilia egisse, & conscripsisse. Certe nostri, non vestri Ordinis Moyses, & Elias fuere, eremum qui incoluere, nostri autores greges Prophetarum, cum quibus reprobus Saül saepe cantauit. Longum est paginas veteris Testamenti reuoluere, veniamus ad nouum, quod supra reliquimus. Apostolos certe, & successores eorum, si irreuerberatis oculis paginas Noui Testamenti percipitis, Monachico, non Canonico more viuere inuenietis.

17. Odilo Cluniacensis.

S. Odilo Cluniacensis in vita S. Maioli Abbatis eius Cænobij IV. apud Surium tom.3. die 11. Maij: *Quarto loco Monasticus ordo pullulare, aut vt verius dicam, reflorere, & reuiuiscere capit, quippe quem Beatos Eliam, & Ioannem Baptistam autores habuisse cognouimus; & ita deinceps per Apostolicam conuersationem & vitam, incrementaque virtutum, & exercitia spiritualium Patrum, ad nos vsque peruenisse laetamur. Per istos enim, & ab istis perfectissimè impleta est singularis illius Euangelici praecepti perfectio; si vis perfectus esse, &c. Inter huius quidem intentissimos auditores, & strennissimos executores, Beatissimus Pater, & meritò Benedictus, & nomine, quasi quoddam cæleste sydus praeclare enituit.*

18. Odo Cluniacensis.

S. Odo pariter Cluniacensis Abbas in sermone de S. Benedicto, multus est vt eum probet spiritum Eliæ, Elisæi, & Moysi possedisse, & similibus id miraculis editis expressisse. *Hunc specialiter* (ait) *tanquam alterum Moysem Deus praedestinauit, per quem Monastica legis decreta sanciret. Nam in aqua ex petra producta Moysem; in ferro vero, quod ex profundo aqua reddidit, Elisaeum; in corui obedientia Eliam.*

19. Smaragdus.

Smaragdus Abbas ad cap. 73. regulæ, inquit *Et Elia enim, & aliorum illius temporis vita, doctrina, & actio Prophetarum nihil sunt aliud, nisi exemplar, & norma istius temporis Monachorum. Nam & in nouo testamento Ioannis, & omnium Apostolorum, norma sunt omnium rectè viuentium Monachorum.*

20. Aymonius.

Aymonius Floriacensis in serm. de S. Benedicto, fuisse admodum Beatum Benedictum Elisæo primum comparat, & deinde Eliæ, cuius nos suis locis verba dabimus: ait vero quod ad rem spectat: *Illi ipsi antiquissimo, atque adeo primo Eremitarum Eliæ, quamuis iam per obsecundantes sibi cernos sit aequatus, videamus tamen vtrum & in eius translatione non sit dispar a Deo indicatus, &c.*

21. D. Bonauent.

D. Bonauentura in expositione regulæ Fratrum Minorum c. 2. Laudat Hieronymum, quod in Epist. ad Paulinum scripserit: *Habet vnum quoque propositum principes suos, habemus & nos principes propositi nostri Paulum & Antonium* Item *Noster princeps Elias, noster Elisaeus, nostri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris & faciebant tabernacula iuxta fluenta Iordanis.* Et cap. 3. contendit fratres Minores dum tres quadragesimas dierum ieiunant, Moysem, Eliam, & Christum Dominum imitari quadragesimas ieiunantes. *Ieiunium Moysi* (ait) *significat maerorem pro deletione culpae, ieiunium Eliæ pro amotione omnis miseriae, ieiunium autem Christi significat ieiunium gaudij, quo non tantum à cibis carnalibus, sed ab omni terrena delectatione delectabiliter abstinetur. Et ideo B. Franciscus duas quadragesimas praecipiendo imposuit, tertiam vero cum benedictione Dei suasit, sciens eam deuotione sola, & non aliqua coactione adimpleri debere.* Cæteri Religiosorum ordines duas obseruant, priscorum suorum Patrum imitantes vestigia.

22. Guillelmus de S. Theod.

Guillelmus de S. Theodorico lib. 1. de vita S. P. Bernardi cap.7. eius discipulos Ægyptiorum Monachorum successores vocat. *Mansi autem* (inquit) *indignus ego cum eo paucis diebus; quocumque oculos vertebam mirans, quasi caelos me videre nouos, & terram nouam, & antiquorum Ægyptiorum Monachorum Patrum nostrorum antiquas semitas, & in eis nostri temporis hominum recentia vestigia.*

23. B. Ioachim Abbas.

Mitto B. Ioachimum Abbatem, qui præ cæteris suadere conatus est ab Elia, & Elisæo Monachorum institutum descendere toto fere concordiæ opere. Eius dumtaxat præbebo verba illa lib.4.cap.8. quibus ait. *Sub hac etiam generatione claruit Monachorum Pater, & Dux Benedictus; nimirum quia in veteri Elisaeus Propheta, qui fuit rector, & dux filiorum Prophetarum claruerat. Praecesserat enim vita Eremitica praesignata in Elia eleuato in caelo, & adhuc illa manente in claritate sua, inchoata est Conuentualis designata in Elisaeo. Et notandum quod Hierico in quo praefuit Elisaeus filiis Prophetarum datum fuit in possessionem filiis Beniamin, qua sola ex omnibus cum Leuitica adhaesit Tribui Iuda, & facta est cum ea vna Tribus.* (Id est vnum regnum) *Haec idcirco dico vt perpendas Lector, ita fuisse Elisaeum quasi mediatorem inter Tribum Iuda, & Tribum Israël* (hoc est duo illa regna) *Quomodo Benedictus per obseruationem Monasticae professionis, quae propagata est à perfectis Patribus Graecorum, effectus mediator inter Graecos Monachos, & Latinos, tenens firmiter fidem Petri, & sequens vitam piorum Monachorum, qui claruerunt apud illos, & regulam S. Patris Basilij.* Alia testimonia pro Elia adducam cap.10. & pro S. Ioanne Baptista lib.2.c.1,

Fertur de proposita quaestione iudicium.

24. Autoris mens.

QVid ergo in Doctrina Patrum certi definimus? Eos qui Paulo & Antonio magisterium, & principatum Monachorum tribuunt, non excludere Ioannem Baptistam, & Christi Domini Discipulos; loquique de eo florenti statu, quem accepit Monachorum schola ab his Patribus; imò nec Elisæi, & Eliæ spiritum à Monastico omnino excludere: vti apud Hieronymum, & Bernardum videre est, qui præ cæteris pro Paulo, & Antonio stare videbantur: quinimo quod semel siluisse apparebat, alibi diligentius re perpensa conceptus expressere verbis. Nemo igitur Eliam, & Elisæum Monachorum patronos, aut Doctores fuisse inficiatur. Est qui ad Cuneum Prophetarum sub Samuële florentem recurrat, Petrus Damiani; sunt qui ad Moysem, ipsemet scilicet, & Hieronymus, Odo, & Bonauentura: eodémque iure superiora sæcula licebit nobis intueri, si forsam alios illis priores eiusdem instituti sectatores reperiamus: maximè Bernardo nos praeeunte, dum ait. *Res est antiqua religionis: antiqua haereditas est Ecclesia Dei: à tempore Prophetarum*

phetarum pramonstrata, nullum antiquitati terminum præfiniens. Et Damianus, qui de Elia mentionem facturus, præmisit indefinitè, *vt anteriora prateream.* Qua in re ne sis quæso tam criticè scrupulosus, vt ab eis, aut cæteris veteris instrumenti Patribus vniuersos simul Monachorum mores obseruatos fuisse quæras: sed modo hos, modo illos, plus, minusvè, provt quisque spiritus portionem haurire quibat, aut illi seruare integrum erat. Cuius rei euidentissimo sint argumento Rechabitæ, filij Ionadab, quos sanè Hieronymus Eliæ, Elisæo, ac filiis Prophetarum annumerandos censet, cum epist. 4. ad Rusticum, tum 13. ad Paulinum, ad quem ita scribit. *Noster princeps Elias, noster Elisaus, nostri Duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris, &c. De his sunt, & illi filij Rechab, qui vinum, & siceram non bibebant; qui morabantur in tentoriis; qui Dei per Ieremiam voce laudantur, & promittitur eis quod non deficiat de stirpe eorum vir stans coram Domino.* Et nihilominus vxores habuisse, ac stirpem ex se edidisse, conceptis verbis tradit Ieremias cap. 35. inquiens ex eorum nomine: *Obediuimus ergo voci Ionadab filij Rechab, patris nostri, in omnibus qua pracepit nobis; ita vt non biberemus vinum cunctis diebus nostris, nos, & mulieres nostra, filij, & filia nostra, &c.*

25. *Quis huius libri pracipuus scopus.* Nostri proinde erit instituti, quid in vnoquoque Monasticorum præceptorum obseruationis præcesserit: solerter inuestigare; ac tandem totius veteris paginæ figuris recensitis, & exquisitissima ad amussin pensitatis, illam quæstionem disquirere, quæ nonnullos vehementer torsit, *fuerint ne aliqui toto veteris instrumenti tempore, ante exortum gratia solem, qui Monasticas obseruationes emissione votorum celebrauerint ac firmauerint?* Vt inde liqueat præcesserint ne Christi Euangelium, mores Monachorum? Quod huius rei præcipuus scopus esse videtur.

CAPVT III.

Ad instar Protoplastorum in Paradiso degentium, & Angelorum perpetuo Deum collaudantium, Monachos mores suos conari componere.

1. *Quis Monachatus Scopus.* Monachi vnde mores suos hauserint, si quæras, D. Basilij serm. de institutionibus Monachorum, à primis naturæ nostræ parentibus, cum in Paradiso agerent accepisse contendit, inquiens. *Homo ad imaginem, & similitudinem Dei fuerat factus: imaginis autem dignitatem illam, ac decorem, peccatum, animo ad vitiosas cupiditates depresso, deformauit. Agedum igitur ad eam in qua ab initio eramus, & à qua propter peccatum abalienati sumus, redeamus gratiam, nósque rursum ad Diuina imaginis speciem exornemus: abiectisque prorsus omnibus vitiosis anima affectionibus, sedulo operam demus* (per Monastica exercitia) *vt ortus nostri autori similes efficiamur.* Et ratio in proparulo est; enimverò Monachorum scopus est congruis gradibus ad perfectionis culmen ascendere, ad idquè totis conari viribus perfectionis vtique amissæ; naturamquè, quantum fieri cum Dei adiutorio poterit, restaurare per peccatum originis labefactatam. *Finis itáque professionis nostra*)ait Abbas Moyses, apud Cassianum collat. 1. cap. 4.) *Regnum Dei est; destinatio verò nostra, id est scopus, puritas est cordis, sine qua ad illum finem impossibile est quempiam peruenire.* Et cap. 5. *Quidquid ergo nos ad hunc scopum, idest puritatem cordis potest dirigere tota virtute sectandum est; quidquid autem ab hac retrahit, vt perniciosum, ac noxium deuitandum. Pro hac enim vniuersa toleramus, & agimus; pro hac parentes, patria, dignitates, diuitia, delicia huius mundi; & voluptas vniuersa contemnuntur.*

Id vero non aliis penè exercitiis assequi conantur Monachi, quam iis quibus primi homines vtebantur, idest continua oratione, & honesto manuum opere frugali victu, & amictu, & somno parcissimo: Homo siquidem non ad otium destinatus tunc est, quasi orationi, & supernorum contemplationi, dumtaxat incumberet, sed positus in Paradiso est, vt operaretur, & custodiret illum. Vnde scitè Nazianzenus ad vtrumque eius munus respiciens dixit, *Adam esse agricolam plantarum immortalium, & diuinarum notionum in Paradiso:* Et Bernardus serm. de sapientia, & prudentia: *Cum legatur Adam in loco voluptatis ab initio positus, vt operaretur; quis saniori sapiens filios eius in loco afflictionis ad feriandum positos arbitretur.* Ambrosius lib. de Paradiso cap. 4. opus, & custodiam hominis ita exposuit. *Non idem est operari, & custodire; in opere enim quidam virtutis processus est, in custodia quadam consumatio operis deprehenditur, eoquod quasi consumata custodiat. Hac duo ab homine requiruntur, vt & operibus noua quaras, & parta custodias.* Et Augustinus de Genesi ad liter. quem D. Thomas imitatus est 1. p. q. 102. ar. 3. *Quidquid ergo deliciarum habet agricultura, tunc vtique longe amplius erat. Nec erat laboris afflictio, sed exhilaratio voluntatis; cum ea quæ Deus creauerat humani operis adiutorio, latius, feraciúsque prouenirent.* Porro Monachi opus quale esse oporteat, sic Basilius definit cap. 6. constitut. Monastic. *Caterum in his se operibus exerceri Monachus debet, qua Ordinis ipsius decoro conueniant: quaquè nulla longiores animi distractiones, aut improbi quastus sequantur: suntque huiusmodi, vt manentibus intra cœtum nobis magna ex parte confieri possint; ne operum laboribus contentius, quam par sit consectandis, animi in virtutis commentatione neruos, industriámque elidamus: in quo illud spectandum, vt & corpus exerceatur, & à quiete tamen non discedatur.*

2. *Quibus assequendus.* (margin note beside the paragraph "Id vero non aliis…")

3. *Adæ somnus Monastica orationis typus.* Exercitij autem orationis Adæ somnus, quem in eum Deus immisit; testis locupletissimus est, vt potè quem ecstasim mentis Patres interpretati sunt, quorum vnus Augustinus *Ecstasis* (ait) *Adam, vt soporatus dormiret, rectè intelligitur ad hoc immissa, vt & ipsius mens per ecstasim particeps fieret, tanquam Angelica curia, & intrans in sanctuarium Dei intelligeret nouissima. Denique euigilans, tanquam Prophetia plenus magnum continuo eructauit sacramentum.* Et Bernardus sermon. 1. de septuagesim. *Mihi quidem non nisi incommutabilis veritatis intuitu & abysso diuina Sapientia, corporeis, excedens sensibus, obdormisse videtur: quod ex eius verbis maximè coniici potest, &c.*

Victum

Victum tum ex herbis, tum ex arboribus sibi
4. sumendum fuisse, illa manifestant Domini verba Genes. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam super terram, & vniuersa ligna, quæ habent in se ipsis sementem generis sui, vt sint vobis in escam:* Et illa Genes. 2. *Recepitque ei dicens: Ex omni ligno Paradisi comede.* Monachi vero, quantumcumquè post Noëticam inundationem hominibus carnis bellnarum esus concessus fuerit, ab eis omnimodis abstinendum duxerunt; quo nimirum ad priorem hominis vitam, victumquè pro viribus accedere sibi esse in animo testarentur. Ita Barlaam ille Damascenicus rogatus de victu Monachorum à Iosaphat, respondit: *Victus quidem nobis ex pomis, & stirpibus, quas solitudo cælesti rore perfusa, & creatoris imperio parens alit, nobis suppetit. Ob quã nemo est qui aduersum nos pugnam ineat, atque contendat, verum vberrimè omnibus illaboratus cibus, & extemporalis mensa proponitur. Quod si quando piorum fratrum, qui nobis vicini sunt, aliquis panis benedictionem afferat, hunc tanquam ad eorum, qui eum fide obtulerunt, benedictionem à diuinâ prouidentiâ missum suscipimus.* Sic Damascenus refert in vita Barlaam, & Iosaphat capite 18.

Monachorum victus in Adami victu demonstratus.

5. Quod ad vestes spectat non defuere in gregibus piorum Monachorum qui primos ipsos parentes nuditate ipsa referre curauerint: Talis Onuphrius fuit, *cui tanta capillorum prolixitas erat* (vt refertur lib. 6. De Vitis PP. *vt corpus illius ipsorum diffusione tegeretur:* Talis Macharius Romanus, *cuius capilli capitis totum viri corpus operuerant:* Tales duo illi, qui nudi prorsus Machario Ægyptio occurrentes dixerunt. *Noli timere, & nos homines sumus. De cænobio fuimus, & factus est nobis consensus; & egressi sumus huc: ecce 40. anni sunt Deus fecit nobis hanc dispensationem, vt neque in hieme frigus, neque in æstate ardorem sentiamus.* Eisdem similis extitit ille de quo Hieronymus in vita Pauli fuisse asserit. *Subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem.* Præ cœteris Maria illa Ægyptia, pœnitentium lux, quam more pecudis errantem in solitudine, tegmine quouis carentem reperit Zosimas, ab ea audiens: *Abba ignosce mihi, quoniam manifestare me tibi cõuersa non possum; mulier enim sum, & omni corporeo tegmine nuda.* Erat vero *nigerrimo corpore præ solis ardore denigrata capillos capitis habens vt lana albos, modicos & lesos, non amplius quam vsquè ad ceruicem descendentes.* Cæterum quamuis reliquus Monachorum chorus nuditatem tantam ferre nequiret, pellibus nihillominus, & vilissimis illi amiculis induebantur, quibus non tam frigus depellere, quam nuditatem tegere viderentur, vt eosdem humani generis parentes, saltim sub pœnitentiæ regulis, pelliculis à Deo indutos referrent. Quamobrem quidam eorum apud Damascenum; *Vestes* (Inquit) *nobis ex asperis ciliciis, & ouium pellibus sunt, vetustæ omnes, atque ex variis pannis consuta, imbecillem nostram carnem asserentes: etenim eadem nobis est tum æstatis, tum hiemis vestis.* Nec defuere qui more Adamico, ex arborum foliis, vestes sibi vtcumque corpus contecturas, consueuerent: vti Paulus ille primus dictus Eremita, de quo Hieronymus; Tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur.

Monachorum nuditas & vestimẽta Protoparentum nuditate præfigurata.

6. Sed verò si de substantialibus Monachorum cõsuetudinibus sermo fiat, vulgatissimum est quod ad paupertatem attinet, illud Augustini tract. 6. in Ioan. *Tolle iura imperatorum, & quis audet dicere, hæc villa est mea, meus est iste seruus, mea est hæc domus?* quandoquidem *iure humano dicitur, hæc villa est mea, hæc domus mea est: iura autem humana, iura imperatorum sunt: quare? quia ipsa iura humana per imperatores, & rectores seculi Deus distribuit humano generi.* Erant igitur primis hominibus omnia communia; iuxta illud D. Thomæ 22. quæst. 66. art. 2. ad. 1. *Secundum ius naturale non est distinctio possessionum, sed magis secundum humanum conditum:* vt habetur in iure Canon. dist. 8. cap. *Quo iure*, & in ciuili, leg. *Ex hoc iure* art. de iust. & iure, & apud Theologos cum Magistro in 4. dist. 15. vbi Scotus, Gabriel, Paludanus, Ricardus, Sotus & cæteri. Nec mirum in statu illo fœlicissimo omnia communiter ab omnibus possidenda fuisse, cum id in bene gubernata à Republica Plato exoptauerit, & Pythagoras κοινόβιον, hoc est communem vitam instituisse dicatur, & Apostoli in exordio nascentis Ecclesiæ.

Paupertas Monastica à Protoparentibus obseruata.

Obedientiæ itidem ligamina eisdem Protoplastis à Deo iniecta inficiatu nemo æqui vno 7.
duntaxat tentos præcepto, de fructu vetitæ arboris non esitando, existimauit victorinus Hugo in suis ad Genes. Annotat inquiens. *De ligno scientia ne comedas: quod autem præmittitur, ex omni ligno Paradisi comede, permissio est. Et primum blanditur permittendo, post durius loquuturus in prohibitione. Quare tot permisit, & vnum solum prohibuit?* Sed abs re, cum solidioribus fulcris Doctoris Angelici sententia stet asserentis 1. p.q. 97. art. 3. ad 3. *Si homo non sibi subueniret de cibo, peccaret, sicut peccauit sumendo vetitum cibum. Simul enim sibi præceptum fuit, vt à ligno scientia boni, & mali abstineret, & vt de omni alio ligno Paradisi vesceretur.* Et quæ de eo potest esse dubitatio, cum facer textus habeat: *Præcepitquè ei dicens, ex omni ligno Paradisi comede; de ligno autem scientia boni, & mali ne comedas.* Vtriquè pariter, idest tam affirmationi, quam negationi præceptum præmittens. Nec mirum cum de vita seruanda ab eo ageretur, non beneficio solius naturæ, sed ex virtute ligni vitæ: quod idem D. Thomas docuit quæst. 97. art. 4. ex Augustino accipiens illud lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 26. *Aderat homini cibus, ne esuriret, potus ne sitiret; & lignum vitæ ne senectus eum dissolueret. Vita siquidem arbor medicina modo corruptionem hominum prohibebat:* Ex lib. qq. veter. & Noui Test. quæst. 19. insuper de Paradiso operando, & custodiendo, præceptum quoquè ei fuisse impositum, (neque enim ille absque hominum opere, vt de creatoris manibus emerserat, seruaretur) luculenter ipsemet docuit August. de Genes. ad liter. inquiens. *Nunc verò vbi ad id ventum est, vt hominem in Paradiso cõstitueret, eumq; per præceptum, operaretur & custodiret, &c.* Et rectè quidem, quæ enim ad bonum totius humani generis necessaria erant, non erant suæ arbitrio voluntatis relinquenda: vt generationis ipsius præceptum manifestum facit; indigebat enim genus humanum sicut propagatione, ita & nutritione, & sicut illi generationi indulgendo necessitati occurrebatur, ita & huic labore, & custodia arborũ & herbarum Paradisi. Vide ergo plenissimam obedientiæ Protoparentibus materiam, eis à Domino ministratam: & comedere, & non comedere, & operari, & custodire, & proli generando incumbere, totum eis sub præcepto impositum est: insuper & præcepta legis naturæ, quæ humanæ conformia sunt.

Obedientia Protoplastorum.

Vnum

8. Vnum dumtaxat ex Monasticis institutis illis deerat, & præcipua dignum commendatione, nempe castitas, quam scilicet si perstitissent in Dei obedientia, minime custodirent; verum ea ad obedientiæ materiam tunc spectaret & eo temporis nequaquam esset virtus, vti docet D. Thomas q 98. art.2.ad.3. inquiens. *Continentia in statu innocentiæ non fuisset laudabilis, quæ in tempore isto laudatur; non propter defectum fœcunditatis, sed propter remotionem inordinatæ libidinis. Tunc autem fuisset fœcunditas absque libidine.*

Castitas Protoparentibus non fuit licita.

9. Scitissime proinde dixit de Monachis Chrysostomus homil. 56 ad Populum Anthioch. *Opus autem eis, quod erat & Adæ ab initio, & ante peccatum, cum erat gloriam indutus, & cum Deo cum fiducia colloquebatur, & locum illum multa fœlicitate plenum habitabat, & cum ante præuaricationem ad colendum Paradisum positus fuit. Quid enim deterius hi sunt illo dispositi? Nec vna quidem ei cura secularis erat, at nec his. Deo cum pura loquebatur conscientia? hoc & hi faciunt: quinimo multo maiorem illo fiduciam habent, quanto maiorem quoque consequuti sunt gratiam per spiritus ministerium.* Quod autem inquit maiorem Monachos consequutos esse gratiam, quam Adamus per spiritus ministerium, ad id tendit, vt denotet, abundantiori merito ad [illegible]bendum, quod Monachi naturam per illius transgressionem deprauatam, & inordinatam adepti, gratia spiritus vitam innocentiæ statui conformem agant; quam ille originali præditus rectitudine, breui agere destituit. Is namque rebelles motus inferioris partis non nouerat, rectitudinis fauore firmatus; illi vero rebelles motus gratia, & labore penè improbo vincunt, continua media, vigiliis, orationibus, & quæ id genus sunt exercitiis virili fortitudine incessanter incumbentes, immortalitatis fructum se assequuturos sperant. Quale enim est in corpore mortis, non mortem meditari perpetuam? Moribus proinde pares Adamus, & Monachi; sed horum magis laudi adscribendi sunt, quod inermes, & imbecilles naturam eandem perficiant, quam ille fortissimus creatus perficere, pugna victus facili destitit. Fortitudinis opus plenum est, animam suam perdere, *siue ponendo vt Martyr,* (vtor verbis Bernardi Serm. 3. in Cant) *siue affligendo, vt pœnitens.* Enimvero *genus Martyrij est, spiritu facta carnis mortificare: illo nimirum, quo membra ceduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius.*

Quo pacto Monastica vita perfectior statu innocentiæ.

10. Inde est quod Patrum plures Adamica similitudine non contenti Monachorum mores Angelicis moribus referre non renuunt. Eiusmodi est Chrysostomus citato loco. *Itaque si videtur Adam omittentes, interrogemus quid Monachorum chorus ab Angelis differat, super terram canentibus, & dicentibus Gloria in altissimis Deo &c* Præmiserat autem; *Hæc orbis terrarum luminaria quando Sol oritur, quin potius multo ante auroram, ex lectulo surgentes incolumes, & solertes, & sobrij (neque enim vlla tristitia vel solicitudo eos disturbat, sed tanquam Angeli degunt in cœlo) chorumque constituentes in alacri conscientia, consonanter omnes tanquam ex vno ore, hymnos omnium Deo concinunt, eum venerantes, & ei gratias de omnibus agentes.* Et rursus: *vestis autem eis fortitudine Angelica digna, non enim caudatis vtentes vestibus, iuxta eneruatos & molles induuntur, sed iuxta beatos illos Angelos Eliam, Elisæum, & Ioannem, secundum Apostolos, cum vestimenta ipsis sint parata, his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum. Sunt & quibus sola sufficiunt pelles, & hæ iamdudum confecta.*

Monachorum cum Angelis similitudo.

Hinc senex ille apud Moschum c.194. *An nescis (ait) Domine frater, quia habitum Angelorum fers?* Et Rufinus lib. 2. cap. 2. de Hor Abbate: *Hic multorum erat Monasteriorum Pater, qui habitu ipso honoris videbantur Angelici.* Et cap.4. de Beno: *Per omnia quasi Angelici ordinis vir.* Palladius item de eodem Hor c.9. Lausiac. *Habens Monasteria mille fratrum, habitu Angelico præditus.* Ea propter in Euchologio Græcorum in magno schemate Monastico præmittitur titulus: *Ordo magni, & Angelici habitus.* Et cum induitur dicitur: *Frater noster N. induitur tunica iustitiæ, & exultationis, magni & Angelici habitus.* Et rursus. *Sumit pallium magni, & Angelici habitus*: ideo sic dicti, quia sumens aiebat: *Tua enim obediens cooperationi, Angelicam viuendi rationem hanc accedo, amator hominum.* Eius rei rationem sic reddit Petrus Damiani in Apologetico Monachorum cap. 2. *Igitur non solum prædictos Patres in vestitu sequimur* (recensuerat Eliam & Ioannem, Petrum, & Paulum, & eos, de quibus is scripserat circuierunt in melotis &c.) *Sed insuper sublimissimam cælorum curiam, quod vobis durum est audire; Seraphim scilicet quis dubitet sex alas habere: Enimvero & nos sex alis velamur, videlicet duabus in capite, & duabus dextera, læuaque, & duabus ante & retro.* 11.

Monachalis habitus Angelicus.

Subdit verò: *Si autem hæc incredibilia vobis videntur, perquirite quod Bonifacius in nostrorum tuitione composuit.* Is est S. Papa Bonifacius eius nominis IV Cuius decreti ex parte refertur a Gratiano 16.q.1.c *sunt nonnulli* & integrè ex Vaticano M.s.2.5. codice à Galonio in Apolog. aduersum Constantinum Bellonim, vere Caietanum, à quo prædicto Damiani opusculo subiectum fuit, Bonifacij autem verba sunt: *Vnusquisque Angelicus ordo, quanto claritatem Dei viciniùs contemplatur, tanto maiori virtute eius Diuinitati adherens, sine dubio roboratur. Eorum Cherubim* (corrige Seraphim) *ordo eximius prædicatur, nam vti Cherubim, ita Monachi sex alis velantur; duabus quidem in capucio, quo caput tegitur; alis vero duabus, quibus pedes teguntur, verisimilibus demonstratur assertionibus; illud verò cuculla, quod brachiis extenditur, alias duas alas esse dicimus & id tamen quod dictum, sex alarum numerū certissime impleri asseritur.* Hæc ille. 12.

Cucullum in alis Seraphim adumbratum.

Vtriusque, id est Adami & Angelorum similitudinem, cuculla adumbratam Monastica B. Hildegardis Epistola ad Monachos Grisæos (ij sunt cistercienses) sic complectitur. *Vestitus istorum non à sæculo est, sed mirabiliter à Deo; quemadmodum Deus in illis ordinauit, qui hunc primitus ostendendo, & docendo prætulerunt. Nam cuculla ab Angelicis spiritibus præsignata est, qui in faciem Dei, & non in alium aspiciunt; & latitudo eius ad similitudinem nubis tendit, quoniam & Angeli in nubibus multoties visi sunt: & quia etiam vestis innocentiæ Adæ, quasi lucida nubes erat. Homines itaque isti cuculla caput suum tegunt, ne ad sinistram, vel ad dextram declinantes, rectè coram se in impetu spiritus gradiantur.* Et paulo ante de Seraphim dixerat. *Per hos igneos ministros qui secretis Dei, vel vestimento tecti sunt, Eremitæ significantur, qui se ipsos abnegantes, quasi homines non sint, viuunt, & consortium hominum fugiunt.* Rectissimè itaque Abbas Hyperichius de verbis seniorum lib.11. *Vita Monachi iuxta imitationem Angelorum fiat, comburens atque consumens peccata.* 13.

Grisæi Adamo & Angelis similes.

14. Alredi Abb. sententia in idem.

Ad calcem operæpretium visum est doctissimi Abbatis Alredi verba in gratiam Eruditorum in medium adducere quibus eleganter propositam ὁμοιωσιν Monachorum, & Angelorum expendit, serm. de duobus discipulis euntibus in Emaus, qui hactenus per errorem Bernardi eius magistri putabatur. Enarrans itáque ea Luc. 29. verba, *Sed mulieres quadam ex nostris terruerunt nos, dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, &c.* inquit: *Per monumentum claustrum Religiosorum potest intelligi, in quo sumus Christo per temporalem delectationum mortificationem, & sanctæ professionis vinculum consepulti. Restat ergo vt vadam ad monumentum, idest ad Religiosorum claustrum, ad vigilias claustralium, quia ibi dilectum inueniam, etsi non secundum carnem. Ciuitatem custodiunt isti vigiles, Angeli sunt, quorum visionem se vidisse asserunt mulieres, qui dicunt eum viuere, & per feruorem veræ dilectionis ostendunt Christum in suis cordibus habitare. Isti sunt vigiles obseruantes omni tempore custodias Domini, ipsi sunt Oriones, & Hiades, & interiora Austri. Quam delectabile est eis interesse vigiliis? ibi in medio iuuencularum tympanistriarum principes coniunguntur psallentibus ipsi sunt verè similes, Angelis per studium Angelicæ conuersationis. Ipsis commissa est custodia monumenti, scilicet obseruantia regulares claustri.* Et post multa, quæ studio prolixitatis vitandæ prætereo subiungit: sulerter mulieres non dixisse se Christum cum Angelis inuenisse, sed visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere: *Quia etsi Monachi sunt verè similes Angelis, qui de die in diem, & in nocte laudem Domino decantant in terris, sicut illi in cœlis, non tamen possident gloriam æternæ beatitudinis summa sanctitate consummatam.*

CAPVT IV.

Abelem iustum, Monachorum Prototypon extitisse.

1. Vniuersi hominum status in tribus primis hominibus adumbrati.

INsolens quid; sed abs re nihil asseruisse probabitur, qui primum iustum Abelem Monachum dixerit, aut certè prototypon Monachorum id siquidem triplici nixus fundamento proferre quibit. Alterum ex illo Pauli axiomate deducendum, *Omnia in figura contingebant illis.* Quod sanè mihi sonat, sic mundum à se factum Diuinam gubernasse prouidentiã, vt præcedentia in typo facta sint futurorũ: nec id solum verum habuit cum Deus populũ suum, è deserto in promissam terram deduxit, sed pari modo cum priora formauit sæcula. Enimverò eiecto Adamo de Paradiso deliciarum, & ab statu fœlicitatis in barathrum miseriarum deiecto, rerum prius creatarum ordo valdè inuersus est; cæpitque mundus, qua deinceps ad extremam diem donandus erat, formam induere, idest pœnitentium. Mira res! tribus prioribus hominibus vniuersi hominum status, qui deinceps inualescere deberent, exordia simul, & fundamenta fecerunt. iustorum videlicet, pœnitentium, & reproborum: nam Adam cum vxore pœnitentium formam, iustorum Abel, ac reproborum Cain induit. ibi & sacerdotium præextitit, & sacrificiorum primæ ductæ sunt lineæ; ibi & plebs pro qua sacrificium efferretur non defuisse probatur. Sed & præcipua vitæ humanæ alendæ exercitia, idest agricultura, & pastoritia ars eosdem Doctores, ac discipulos habuere. Adde (quod valdè facit ad rem) ibi matrimonium, & cælibatus non defuerunt. Quid ergo? vnus duntaxat Monachorum status careret tunc exordio & typo? nec eo bono pœnitentibus præsertim appriùè necessariò, primum illud, ad rude seculum destitutum fuisse credendum est.

2. Eadem generationes ab Abel ad Elisæum, & ab Elisæo ad Benedictum.

Accedit, hac etiam ætate concordiam vtriusque Testamenti, quam superius Ioachimo Doctore expendebamus, locum habuisse; quemadmodum si quidem ante B. Benedictum 42. generationum interstitio typus eius Elisæus præcesserat, sic ab Elisæo ad Abel totidem intercessisse, qui seriem Iudicum Israël supputarit, procul dubio reperiet: vt non minus status in Elisæo seu Elia completus credatur, qui ante 42. generationes præfiguratus esset, quam in Benedicto complementum accepisse visus sit, qui ante 42. in Elisæo, & Elia præsignatus fuerat, idest Monasticus; nam eodem generationum seruato numero, qui in Benedicto formam acceperat, in Cisterciensibus, ac Cluniacensibus, reuiuiscere notatus est.

3. Abelis obedientia.

Sed vero quod præcipuè facit ad rem, res ipsa Monachorum est, quæ ab Abele opere inchoata, vel potius completa, manifesta inductione probabitur. Obedientia erga parentes excelluisse clarius est quàm vt probatione indigeat: qui enim maioribus non detulisset, qui æquali suo, & fratri iubenti exire in agrum longè à parentum conspectibus, etiam cum mortis periculo, leniter, placidéque obediuit? Et vel in hoc Christi Domini imaginem retulit, qui Patribus suis velut ouis ad occisionem se subiecit. *Dixitque Cain* (Genes. 4.) *ad Abel fratrem suum; egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Inde Cyprianus seu Tertullianus in carmine Geneseos ad Cainum.

Desine mordaci fratrem discerpere sensu,
Qui tibi ceu Domino subiectus colla daturus.

Hinc ab Isidoro lib. de vita & morte Sanctorum vocatur, *In martyrio primus, in obedientia summus.* Abel martyrij initiator.
Eapropter à Cypriano epist. 6. lib. 4. *Initiator martyriorum* nuncupatur. Atqui *dixisse*, non *iussisse* Abeli, exire foras obiicies. Ego tunc latiores Abelis obedientiæ metas considero, qui simplici æqualis sui dicto ita obtemperauit, ac si præpositi præceptum vrgeret: Christi Domini iam tunc heroïcam præ se ferens obedientiam, qui ad subeundam pro nobis mortem factus pro nobis vsque ad eam obediens, Patris sui præcepto non indiguit, vt ex obedientia moreretur, sed solà insinuatione Paternæ voluntatis, vt eruditè deffendit noster Lorca 3. p. disp. 73. n. 11. Nec ignorare quibat Abel fratris indignationem, vtpotè qui ab heri, & nudiustertius, idest à die immolationis vtriusque, iudicio discretæ Domini, faciem eius erga se mutatam videbat iuxta illud Domini ad Cain: *Quare iratus es? & cur concidit facies tua?*

4. Abelis paupertas.

Rursus nihil Abeli, proprium erat, sed cuncta sub patris sui moderamine tenebantur. hactenus siquidem omnia communia erant, & iuxta Tibullum Eleg. 3.

Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris.
Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsæ mella dabant quercus, vltróque ferebant
Obuia securis vbera lactis oues.

Nec mirum, cum hactenus.

Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses
Immiti sæuus duxerat arte faber.

Qui concinit Naso Fast. 1.

Nondum

A Caino rerum diuisio primum inducta.

Nondum iustitiam facinus mortale fugarat.

Rerum autem diuisio procul dubio à Caino post fratris cædem inducta est, auaritia pectus hominis premente, cuius rei ciuitas prima omnium ab eo condita argumento est, vno tantum edito filio, multitudine, & frequentia populi adhuc carens. id namque innuerunt septuaginta dum vertunt, *Erat* (Cain) *ædificans ciuitatem nomine filij sui Henoch.* Genes. 4. cum tamen Abel peregrinum egerit super terram; vel ipso docente August. lib. 15. de ciuit. cap. 1. *Scriptum est itaque de Cain, quod condidit ciuitatem: Abel autem tanquam peregrinus non condidit. Superna est enim sanctorum ciuitas, quamuis hic pariat ciues in quibus peregrinatur.* Quod sanè iustorum omnium signifer exemplo suo cæteris debuit ostendere. Doctus nihilominus ab spiritu, quod ethnicus ille Poëtarum vertex. 8. Aeneid.

Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo: rebúsque veni non asper egenis.

Nimirum Horatio lib. 2. Carm. od. 2.

Regnum, & diadema tutum
Referens vni, propriámque laurum;
Quisquis ingentes oculo irretorto spectat acervos.

Accedebat & Abelis cœlibatus, & adolescentia, qua sub patris adhuc cura degebat, minime emancipatus, nec paterna donatus hæreditate: quare parentum oues, non suas pauisse dubio procul esto. Vnde subtiliter Ambrosius lib. de Naboth. c. 16. Abelem pauperem nuncupauit dicens; *Super Cain fratris munera placuit munus Abel. Sed vnde pauperis hostia magis quam diuitis placet? quia pauper fide ditior est, sobrietate locupletior; & cum sit pauper, ex illis est quibus dicitur tibi offerent Reges munera.* Vide Benedict. Fernand. tom. 1. in Genes. in c. 4. sect. 4.

5. Abelis virginitas & castitas.

Si qua tandem in re Monasticem Abel redolebat, castitatis præcipuè studium fuit, eo seculo exquisitissima Dei prouidentia sic disponente, ne mundo adhuc exorienti tantæ splendor virtutis deesset. Porro Abdon virginitati studuisse communi Patrum calculo probatum video, id est Basilij, Ambrosij, Hieronymi, Epiphanij, Ruperti, & cæterorum; vnde à quibusdam *Virginum signifer, dedicatorque illius pietatis, quam in Virginibus commendat Apostol. 1. Corinth. 7. innupta cogitat, quæ Dei sunt, quomodo placeat Deo,* nuncupatur. Vsque ad hæreticos transiit fides; nam quidam in Africa ab eo *Abeloniј* dicti, etiam vxorati non miscebantur vxoribus; sed alios liberos adoptabant: quod refert August. lib. de

Cur virgo permanserit.

hæres. ad quod vult Deum hæres. 87. Vnde autem id acciderit dum mente reuoluo, illud vehementer placet, quod cum exordio generis hominum tum ob ingentem fœminarum fœcunditatem, tum ob naturæ ipsius necessitatem, quouis partu masculus & fæmella edebantur, vt ita frater sororem duceret; oportetéque tunc non plures fæminas, quam mares edi; vnus Abel absque consorte fæmina partum expleuit, proinde cœlebs necessario mansurus, ita Deo disponente, eiusque res specialissima dispositione prouidente, qui filij sui vnigeniti vitâ, statu, innocentiâ, mortéque imaginem præ se ferret. Et de imagine quidem Abelis Dominum ad viuum reddente, vna est omnium Doctorum mens: videndi præ cæteris Tertullian. lib. de carne Christi, Aug. lib. 15. de ciuit c. 18. & lib. 12. contra Faustum, c. 9. & 11. Cyrillus Alex. lib. 2. in Gen. Isidor. Hispalensi in Genes. c. 6. Isidor. Cordubens. lib. Allegoriarũ veteris Testam. & præcipuè Rupertus lib 4. in Genes. Vbi seriò similitudinis momenta expendit. De genitura vero Abelis orphana (vt sic dicam) cum cæteris nascerentur gemelli, testem aduoco Epiphanium lib. 1. Panarij, hæresi 39. in hæc verba aientem. *Quod autem habuerunt vxores tum Cain, tum Seth, manifestum est, Abel enim iunior occisus est nondum vxore ducta. Quemadmodum autem in Iobilæis reperitur* (libris scilicet Iudæorum) *quæ etiam Genesis exactè explicata appellatur, etiam nomina vxorum Cain & Seth is liber continet. Cum enim Adam genuerit filios & filias, necesse fuit illo tempore filios proprios sororibus copulari; non enim erat hoc iniquum, quoniam nullum aliud genus erat. Copulati sunt Cain sorori maiori Saue appellatæ, Seth vero tertius filius post Abel genitus, Azuræ sorori suæ vocatæ.* Abelis nulla assignatur soror & sane aliter qui fieri poterat, vt Abel Genesi solus non incumberet, præsertim præcepto Domini, *Crescite & multiplicamini,* ni solus absque consorte editus ab eadem lege, ipsius Legislatoris voluntate exemptus degeret? Habeat comestoris commentum in histor. Scholast. lib. Genes. c. 25. de reuelatione [illegible] Methodio adscripta, vbi Abeli soror gemella consignatur Delbora nomine & Caino sua Calmanam: quod ex Epiphanio vanum redditur, diuersum valdè nomen Caini vxoris edente; & ex aliis principiis iam ante me a Pererio exibilatum est in Comment. ad cap. 4. Genes.

Sed & orationis Abelis assiduitas, & præcipua in Deum Religio Monachum redolebat, quâ nimirum doctus erat, primum se, deinde meliora quæque ouium quas pascebat offerre Deo. *Abel obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum:* Quod serenus Abbas considerans apud Cassianum collat. 8. c. 23. dixit. *Quemadmodum scire potuit Abel, nec dum lege mandante, quod offerre Deo de primitiuis ouium suarum, & de adipibus ipsarum ad sacrificium debuisset, nisi per datam sibi legem* (assidua cum Deo colloquutione perceptam) fuisset edoctus. Vnde Cyprianus de eo loquens: 6. Abelis oratio & sacrificium.

Ast alius mitis se deuouet agno
Exta manu sincera gerens adipémque niuallem.
Confestímque placet Domino pia vota tuenti.

Nec semel id factum ab eo: námque præmiserat.

Hi cum perpetuo ferrent sua dona, Tonanti, &c.

Et Paulus ad Hebr. 11. quam Deo Abelis munera placerent expendens, inquit: *Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo, per quam testimonium consequutus est esse iustus: testimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.* Sanguine nimirum innocenter effuso etiam nunc ad Deum conclamans, & laudes eius mortuus nihilominus concinens, vt solebat viuus. Quo pacto apud Gregorium 4. Dialog. c. 21. Monachi duo Valentiani cœnobij ab arbore suspensi & defuncti: *Claris illic, apertisque vocibus psallere cœperunt; ita vt ipsi quoque qui eos occiderant, cum voces psallentium audirent nimium mirati terrerentur.* Et æuo parentum in Hibernia 40 Monachi Cistercienses (sic vulgatum apud incolas) ab hæreticis decapitati, vespertinum nihilominus officium de Assumptione Virginis, reassumptis capitibus expleuerunt. Ordinem oblatorum ab Abele obseruatum egregiè Rupertus expendit, inquiens; *Abel autem primò cor suum, deinde rem suam offerendo plurimam hostiam* Oblatorum ordo ab Abele.

per fidem obtulit: Eodémque à Domino recepta sunt: *Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Bernardus verò serm. 71. in cant. hilaritatem vultus eius, innocuā præ se ferentis vitam egregiè obseruauit: *Hilarem (ait) datorem diligit Deus. Nunquid & tristem? Profectò qui respexit ad Abel ob alacritatis candorem, auertit faciem à Cain, quia conciderat vultus eius, vtique à tristitia & liuore.*

Abelis Hilaritas.

7. Eiusdem contemplandorum superorum studij gratia ruricolturam Abel respuit, pastoritium elegit pedum.

Abel quia pastor contemplator eximius.

Innocuas huius seruabat cura bidentes
At alius curuo terram vertebat aratro.

Ita Cyprianus: quod egregie delicateque Ambrosius contemplatus lib. de Abel & Cain dixit: *Operari terram vsu prius est, gratia inferius, quam oues pascere: hoc enim instar est cuiusdam Doctoris, & Principis. Prior (Cain) se à vetustioribus inchoauit iunior (Abel) recentiora prætulit, quæ nullas spinas, nullos tribulos germinarent, nulli sententiæ essent obnoxia. Denique peccati reus Adam de Paradiso dimissus est voluptatis, vt operaretur terram;* Quæ scilicet spinas ei germinaret, & tribulos, cum tamen iustus, Dei ductus vnctione à terræ maledictæ se cultura compescuit; vitæque innocentiam præ se ferentis exercitium primus instituit; procul dubio eremicolarum factus Magister, operéque ipso eos docens, quorum actu se exercere debuissent, quia à continua æternorum contemplatione eos nequiret auertere præberet potius meditandi, orandique materiam; auaritiæ pelleret stimulos, solitudinis amatores redderet. Hinc ortum vt maiores nostri Monachorum principes ac Magistri, agriculturam Monachis interdictam censuerint. *Frater* siquidem *venit ad Abbatem Pastorem, & dicit ei: semino agrum meū, & facio ex ipso agapem* (charitatis opus, seu eleemosynam) *Dixit ei senex: bonum opus facis. Et discessit cum proposito animi; & adiiciebat ad agapem quam faciebat. Hoc autem audiens Abbas Anub dixit Abbati Pastori: non times Deum, quia sic loquutus es fratri illi? Et tacuit senex. Post duos autem dies misit Abbas Pastor ad fratrem illum, & vocauit eum ad se, & dixit ei, audiente Anub: Quid me interrogasti illa die? quia mens mea alibi erat. Et dixit ei frater: Hoc dixi, quia semino agrum meum, & de hoc colligo, & ex ipso facio agapem. Et dixit ei Abbas Pastor: Putaui quia de fratre tuo illo, qui laicus est diceres: si autem tu facis hoc, non est opus Monachi;* ideò sanè quoniam multo sudore agricultura extenuat vires corporis, & mentem ab æternorum contemplatione distrahit; quare ita Monachis laborandum est, vt corpus lassitudine non resoluatur, & ab oratione animum impediat, quale pastorum est opus: idcirco ab Abele, Moyse, & aliis piis viris contemplantium magistris alacri vultu assumptum. Vnde Basilius oratione de S. Maumante martyre ex eremita, & pastore ait. *Quoniam Pastoris almoniti sumus, ne contemnas virum, vbi pastorem audis. Qui Deo primus placuit Abel pastor fuit. Quis illum imitatus est? Moyses magnus ille Legislator qui pecudes pauit in mōte Oreb, & per pasturam ad colloquium Dei peruenit.* Idem de Iacob, & Dauid Deo amicissimis subinfert, & addit *Humilitatem illius multo sermone, imo magis encomio celebrabis. Pastor, ac pauper. Hæc sunt homini Christiano ornamenta.*

Agricultura cur antiquis Monachis interdicta.

8. Tandem illud maximè facit ad rem, quod ipsa nominis sui ethimologia, quorum esset magister futurus præsignauit. *Abel* namque Hieronymo in nominum Hebraicorum interpretatione, Augustino lib. 15. de ciuit. cap. 18. Isidoro lib. 7. Orig. c. 6. Ruperto lib. 3. in Genes. c. 14. & aliis Patribus & Doctoribus *LVCTVM* significat; qui à futuro euentu, & luctu parentibus ex morte præmatura diducto, nomen desumptum volunt; vt Isidorus, qui ait, *quo nomine præfigurabatur occidendus*, spiritum propheticum Euæ adfuisse in eius impositione fateri coguntur: & Augustinus, cum ad præfigurandam Christi mortem sic dictum scribit. Facilius intelligitur lacrymis à Deo obtentum ab his, quos vecordiæ prioris filij tædebat. Diuino nihilominus spiritu agente etiam Abelis credimus nomen sortitum, præsagium futurorum, & vitæ, ac status eorum quos moribus suis præfigurabat ac prædocebat: eorum, inquam, quorum munus Hieronymo Bernardoque plorare est, id est Monachorum. Aiunt & vaporem interpretari, (Hieronymus, Isidorus, & Hebræi) & iure quando quidem cuncta quæ sub sole sunt, vana esse moniturus erat, terrenorum egregius despector, cœlestium primus, summusque amator; peregrinorum super terram dux. Neque vero aliter primas iustitiæ, & sanctitatis obtinuisset; vti author libri de mirabilibus sacræ Scripturæ, olim Augustinus existimatus dilucide expendit c. 3. inquiens: *Primus Abel totius humanæ iustitiæ princeps in ipso etiam mundi principio sanguinis sui tripudio coronatus martyrio arripitur. Huic Abel Dominus Iesus Christus primatum iustitiæ hominum commisit, ita inquiens à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ: vbi non addens Zachariæ iusti, cum tamen iustus esset, hæreditatem iustitiæ Abel tenere Zachariam ostendit.* Sicut apud Matth. c. 1. Dauid Rex nuncupatur. *Iesse genuit Dauid Regem*, non Salomon, *Dauid genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.* Vt eo significaretur regnum quidem Salomoni hæreditario iure competere, Dauid vero regni primatum, vt primo, & electo à Deo: & iustitiam pariter ad Zachariam ex imitatione Abelis deductam, quam ipse principatu tenuisset. *Vnde quasi hæreditario iure patrum succedunt. Sic omnes iusti vestigia Abel in cunctis iustitiæ partibus cupiunt. Tota enim iustitia hæc est, Virginitas, Sacerdotium, Martyrium, quæ triplex iustitia in Abel primo fuit, qui & munera Deo placita obtulit, prosapiam generis in sæculo non reliquit, & martyrij coronam sanguinis effusione promeruit.* Merito proindè Chrysostomus homil 23. in Genes. clamat: *Ecce occisus ille vsque nunc prædicatur, & coronatur, & tantum tempus memoriam non obscurat:* Tot præsertim iustitiæ illius imitatoribus in cœnobiis vigentibus, qui vniuersas explere iustitiæ partes moribus suis conantur. Sed de eo satis.

Nominis Abel interpretatio.

In Abele omnis iustitia.

CAPVT V.

Sanctos Patriarchas Monasticis praeditos fuisse virtutibus: sed omnibus simul, vt perfectum Monachum facerent, neminem. Vbi multa de eorum castitate.

1. DEinceps ad Eliam, & Elisæum, imo vsque ad Ioannem Baptistam, neminem vnquam reperies, in quo vno vniuersæ iustitiæ partes, & incorrupti Monachorum mores simul splendeant.

Ab Abele ad Ioannem nullus Monachus.

Erit

Erit qui castitate polleat, sed cōiugali, vt Adamus; quod si virginitate, solum ad tempus, nuptias tandem inituros, vt Noë: non deerunt qui contēplandis æternorum mysteriis sint dediti, ruricolani, vt Enoch, & ouium pastores, vt Abraham, & Iacob, sed diuitiis locupletes. Quod si tandem & pauper quispiam, & virgo, & propheta sit, esum tamen carnium non auersabitur, vt Elias, & Elisæus. Ab Abele igitur ad Ioannem, neminem per tantum tempus tot vt illos Monasticis præditum dotibus, vi lit. Quod forsan Dominus innuere voluit, cum iustorum cathalogum ab exordio mundi ad suam texens ætatem sanguinem duntaxat Abelis, & Zachariæ recensuit, inquiens. Matth. 23. *A sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zacharia filij Bararachia, quem occidistis inter templum, & altare.*

2. *Quisnam fuerit Zacharias inter templum, & altare occisus.*

Non me latet veterem fuisse controuersiam inter Patres, quem Zachariam voluerit Christus intelligi: & Zachariam Ioiadæ Sacerdotis filium credidisse Hieronymum lib. 4. in Matth quem scilicet Ioas Rex in atrio templi interfecit 2. Paralip. 24. & quibosdam placere de Zacharia Prophetarum minorum XI. Dominum loquutum. Refertur pro hoc placito Chrysostomus hom. de natiuitate Ioannis Bapt. tom. 2. & alios refert Hieronymus suppresso nomine à Vatablo, & Ribera sequutos.

Quorumdā placitum.

Refellitur.

Verum quod filius Ioiadæ non sit, illud conuincit, quod eo ipso non erit filius Barachiæ, Patris ei à Domino assignati: Nam quod Hieronymus, & alij meditantur, nomen Barachiæ benedictionem Domini significare, quod Ioiadæ Zachariæ Patri, vtpote Sacerdoti sancto congruit, ea facilitate contemnitur, ac proponitur, vt eisdem Hieronymi verbis vtar, vtpote quod ad significata, & mysteria deflectat, historiæ rigore neglecto, qui tamen primum omnium saluandus est. At inquiunt in Euangelio Nazareorum de Ioiadæ filio loquutus Dominus scribitur. Miror quo pacto non plus Matthæo deferatur, quam illis, qui iure ab Ecclesia inter Apochryphos sunt reiecti. Rursus ne facta fuerit a Domino Zachariæ minorum Prophetæ mētio, illud manifestat, quod (vt benè aduertit D. Thomas in catena aur in c. 23. Matthæi) nullibi a Iudæis necatus legitur, necdum inter templum & altare, cum eius potius tempore nec altare, nec templum superessent, & eorum vix ruinæ mansissent, quando ipse Prophetæ explebat munus, natus in captiuitate Babylonica, & de reparatione templi futura loquutus. Et cur illos qui post hos sanguinem iustum dederunt, idest Isaiam Serra lignea sectum, Ieremiam lapidibus obrutum, & alios à Iudæis nequiter occisos, à cathalogo iustorum arcuisset; & non horum quóque sanguinem sicut illorum super Iudæos venturum prædiceret, cum vtrorumque parilis esset causa rei. Multa multi commentati pro nodi solutione sunt, sed quæ inextricabiliorem eum reddunt; vt legentibus facile patebit apud D. Thomam citato loco & in Comment. Matthæi, ad c. 23.

3. *Sententia Patrum pro Zacharia Patre Ioanuis Baptistæ.*

Ergo libentius manus damus Basilio homil. de humana Christi natiuit. Gregorio eius germano homil. eiusdem argumenti Cyrillo Alexand. lib. aduersus Antropomorphitas, Epiphanio de vita & interitu Prophet. c. 23. Chysostomo à D. Thoma relato in Comment. in Matth. Petro Alexand. can. 3. ex suis regulis Ecclesiasticis, quos sexta synodus c. 1. probauit apud Theodorum Balsamonem, Originem tract. 26. in Matth. quos sanè, & numero plures, ita autoritate præstantissimos sequitur Card. Baronius to. 1. Annal. Eccl. ad A. C. 1. asserunt vero Dominum de Zacharia Ioannis Patre loquutum, & Sacerdotio, & Prophetia insignem, quem Barachiæ fuisse filium prodit Hyppolitus Martyr relatus à Nicephoro lib. 2. c. 3. inquiens *Salome* filia fuit Aggæi fratris Zachariæ Prophetæ, eiusdemque Ioannis Baptistæ patris; Zacharias vero, & Aggæus filij erant Barachiæ sacerdotis: vnde & à Domino ore Lucæ c. 11. Zacharias Propheta vocatur: quo vno ariete ruit tota Riberæ moles, qui ex cognomento Prophetæ exclusum volt Ioannis Patrem à narratione Domini: nescio quo iure, cum & prophetiam eius Lucas recenseat c. 1. & prophetasse spiritu sancto plenum luculenter prodat. Porro occisum fuisse à Iudæis inter templum & altare traditione constare prædicti asseuerant Patres: è quibus vnum pro multis proferam Basilium, in hæc verba aientem.

4. *Causa necis defensio perpetua de virginitate Deiparæ.*

Quod autem Maria perpetua Virgo manserit, etiam Zacharia declarat historia, qua ex traditione ad nos vsque peruenit. Zacharias enim Mariam post Domini conceptionem in Virginum loco constituens a Iudais inter templum, & altare interfectus est. Quæ vlterius narrant Origenes, & Cyrillus; is vero addit: *Quando igitur Iudai audierunt, Regem totius creationis ad humanam natiuitatem diuino consilio procedere, ex Virginis partu; veriti ne in eius Regis potestatem, & imperium venirent, eum qui hac de partu testificatus fuerat interficiunt Sacerdotem sacrificantes.* Et Epiphanius: *Ex eo sanè facta sunt in templo illo stupenda miracula, & visiones. Et Sacerdotes nequibant amplius Angelorum visa oculis vsurpare, neque oracula siue responsa populo ex-dadis reddere. Neque etiam poterant in Ephod per signa & portenta, quemadmodum prius soliti fuerant, vsque ad tempus hodiernum respondere.* Igitur Tertullianus in scorpiaco c. 8. *Zacharias inter altare, & adem trucidatur perennes cruoris sui maculas silicibus adsignans.* Et Chrysostomus homil superius citata: *Zacharias Propheta cuius cruor sanguinis templi marmore infecto, sempiternus viuit;* Quæ tamen nequeunt Ioiadæ filio conuenire, vtpote post quem Templum funditus euersum est; neque vndecimo Prophetarum qui Templum erectum non vidit. Vide Theodoretum lib 4. hist. c. 7. testimonium Valentiniani Imperatoris afferentem. Vnus Petrus Alexandrinus non ob deffensam Deiparam à Iudæis occisum putat (quem Baronius sequitur) sed ab Herode infanticida, quod Ioannem puerum trucidandum non proderet. Quod sanè mihi minus probatur: enimverò si omnis sanguis iustus effusus vsque ad tempus quo id protulit Dominus (vt placet Baronio) eo syllabo includendus est, vltimus ergo omnium Zacharias necem pertulit, ac proinde post Ioannem filium; cuius sanè sanguis voce non carebat nec dignus erat silentio. Syllabus autem iustorum à Domino factus multo post Ioannis trucidationem ab Euangelista recēsetur. Vt omittā si infanticidij tempore periisset, non videri Inter templum, & altare quærendom ad necem, sed in carcere: vbi ab eo per vim de filio notitiam extorqnere posset; vbi & filius tametsi sacerdotis filius) iugulum præbuit.

5. *Cur iustorū syllabus Abeli, & Zacharia finitur.*

Quorsum rogas hæc, tam alto repetita principio? Eo sanè vt ostendam, cum Dominus voluit iustorum cathalogum texere Abelis sanguinem, & sanguinem Zachariæ dumtaxat recensuisse quod Zachariæ sanguis Ioannis Baptistæ sit, & vno vocabulo patrem & filium concluserit; vt nimirum ordine temporis Zacharias vltimus locaretur in cahalogo, sanguis vero eius, idest Ioan-

nes, velut alterum iustorum cathalogi caput, vtrinque paris iustitiæ fœlici clausula finiti; obiter innuens Dominus in vtroque omnes iustitiæ partes excellenter repertas, virginitatem, sacerdotium, Martyrium, & cum eis frugalitatem cultus, & victus, eremicolationem, contemplationis iugitatem, paupertatem, & si quæ sunt alia, perfectissimæ hoc est Monasticæ vitæ exercitia: ab alteroque ad alterum, hos quidem hac, illos illa floruisse virtute, omnibus simul neminem.

6. Monasticæ virtutes inter priscos Patres dispersæ in nullo collectæ.

Ergo rude illud tempus Patriarchis vniuersis virginitatis perpetuum decus non concedebat, vtpote humani generis aucturis numerum; sed solitudinis dilectæ frequentationem, & orationis iugitatem, quæ generandæ proli nihil oberant, omnibus concedebat Deus, imò à quibusdam extorquebat, vt ab Abrahamo, quem de terra natiuitatis suæ exire fecit, & perpetuò peregrinum agere super terram. Vnde Apostolus ad Hebr. 11. *Exiit nesciens quo iret, & demoratus est in terra sibi promissa tanquam in aliena, in casulis habitando.* Et de Isaac legitur quod meditabatur in agris: & Iacob eius gratia pastor factus est ouium, & Moyses Pharaonis filiæ adoptioni prætulit solitudinis otium: & Henoch eapropter cum Deo ambulasse dicitur, & raptus fuisse in Paradisum; & Enos Adami nepos cœpisse inuocare nomen Domini. Quonam modo inquis? Chaldaica Paraphrasis id enodatius protulit. Genes. 4. *Tunc inceperunt filij hominum orare in nomine Domini* Nimirum (vt Docto Lyppomano placet) ab eo institutus est Dei cultus, ritusque precationibus publicis, & cærimoniis distructus. Mihi sonat docuisse homines gregatim orare, & choros instar Monachorum primum instituisse. Obedientiæ speculum quæris? audi Gregorium lib. 27. Moral. cap. 5. *Quid Abraham obedientius, qui ad vnam vocem Dominicam cognatos, ac patriam deserit, & pro adipiscenda æterna hæreditate ipsum ferire non trepidat, quem senex iam, & pene moriturus acceperat hæredem.* Patientiam? *Quid Isaac patientius, qui ligna portat, de holocausto interrogat, atque post paululum ligatur, & non loquitur; ara supponitur, & non reluctatur.* Manuum labores? *Quid Iacob laboriosius, qui apud Laban tam longo tempore propinquus iure cognationis opera exercuit seruitutis, & vice obsequutus est famuli?* Castitatem? *Quid Ioseph castius, qui a desiderio petulantis domina premi non potuit etiam captiuus?* Mansuetudinem? *Quid Moyse mansuetius, qui commissi sibi populi seditionem tolerat; & tamen irascentem Dominum pro eisdem suis persequutoribus rogat, seque pro illis Diuino furori obiicit?* Constantiam? *Quid Iosue constantius, qui ad explorandam gentium qualitatem missus, nec proceritatis magnitudinem, nec numerositatis multitudinem expauit? Vnde, & easdem gentes, quas explorando non timuit, etiam præliando prostrauit.* De benignitate quæris? *Quid Samuele benignius, qui de principatu regendi populi deiectus successorem sibi humiliter requirit, inuentumque vngit in regem, vnctum mox tolerat persequutorem?* Humilitatem veteri Patribus defuisse? *Quid Dauid humilius dici potest, qui a Rege reprobo pro victoriis contumelias recipit qui de manu hostili Israeliticam gentem fortis eripuit, & tamen ipse ne moriatur, quasi debilis fugit.* Dispertiebantur igitur inter plures Monachorum futurorum mores, quos simul vnus ob iniuriam temporis non capiebat.

7. Quo ipsis paupertas, atque virginitas.

Paupertas nihilominus, & virginitas longè aberant ab antiquorū Patrum vita; tametsi paupertatis meritò non omnino priuarentur, nam ita Iob locuples erat, vt de diuinis ablatis gratias ageret. Virginitas vero pro captu temporis ab eisdem Patribus in flore iuuentutis miro colebatur affectu; animo item plurimi habebatur: atque his tandem iugali vinculo subiectis nihil continentius fuit. Tria hæc virginitatis asserta ordinato explicabo sermone.

8. Abraham animo continens & virgo.

Nequiuit sanè Abraham pater Christi & populi Hebræorum futurus virginitatem ad exitum vitæ custodire. Fuisse nihilominus illi virginitatis studium, quod ei pare[...] [...]serto vir[...]inum coronam peperit, prædicat August. lib. de bono coniug. c. 21. virgini Ioanni eum m[...]ito castitatis comparari non renuens, nam ait. *Non impar meritum est continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias & in Abraham, qui filios generauit.* Id verò sic explicat D. Thom. 2. 2. q. 152. a. 4. ad. 1. *Meritum non solum pensatur ex genere a[...], sed ma[...] ex animo operantis. Hab[...] autem a[...]mum A[...]ham sic dispositum, vt p[...]ratus e[...] [...]ginitatem seruare, si esset tempori congruum. Ex quo m[...] [...] [...]entia coniugalis in i[...]so æquatur merito [...] [...] virginitatis in Ioanne, respectu præmij substanti[...], non autem respectu præmij accide[...] [...] [...] [...]nde [...] [...]stinus dicit, quod Ioannis cælibatus, & [...] [...]um, pro temporum distributione Ch[...] [...] m[...] [...]itereit sic continentiā Ioannes in [...]pere, Abraham vero in solo habitu habebat.* Ita prorsus qui de aliis SS. Patribus dixerit amplexa[...] [...]mo virgin[...]atem, quam opere explere nequibant, paratos nihil[...]n, si dar[...]ur incorruptionī perpetuæ corpore ipso studere; nihil à vero aberrabit.

9. Prisci virginitatem vsque ad nuptias obseruabant.

Hinc quoque factum (qu[...]d [...]irabile admodum est) omnes eos vsq[...] ad [...]ltam ætatem virginitatem coluisse nec nuptiis, vt assolet, ineunte iuuentute copulatos; op[...] testantes ipso, si daretur, & tempo[...] [...]ipsa [...]gi[...] [...]et, ad vsque vltimum eā habitum [...]atros. Sic Seth Adami filius in locum Abe[...] virginis suscitatus vsque ad 105. ætatis annum [...] [...] proc[...]eatione ab[...]nuit; quasi fraternę hæreditate incorruptio[...]s donatus. Sic Enos 90. annos coluit inte[...]ri[...]atem; Cainam 70. Malaleel 65. & Iared præ[...]ssores omnes diuturna virginitate prælatus totos 1[...] ab vxorio vinculo, & liberorum cura s[...] [...]is degit. Vnde, vt reor beatissima prole donatus est idest Henoch, qui translatus à Domino mortem non vidit, qui & meruit tantæ sanctitat[...] filium edere Matusalam, quod non minus 187. [...]os virginitatis agrum coluerit Ex quo pari [...]e laude dignus prodiit Lamech 182. annorum virgo. At ex[...]o, qui cæteros virginitatis studio, ac diut[...] [...]e superauit Noë, vtpote nisi post expletos 5[...] ætatis annos æducandæ prolis operi [...] incumbens. Ita sane ex cap. 5. Gen. colligitur. Scio haud facile credi ab Aug. lib. 15. de ciuit. c. 5. & 20. homine[...] non habentes votum continentiæ tot a[...]nos à nuptiis abstinuisse: videri que [...] probabilius, eo dici genitos quosdam ex multorum annorū existentibus parentibus, quod primogeniti nō fuerint, nominatos ver[...] præ aliis, quod ex his potius linea ad Noë humani reparator[...] generis deducenda esset, cæterorum genealogiis ab illusione penitus deletis. Placet id multis recentioribus, quod tamen mihi nullo placere pacto quit; maximè Augustino ipso, nihil serio asseuerante, sed disputatoris more multa rimante, & suspicante; & inter alia c. 20. promente *Videri potest in eodē ordine*

Qui præcipui.

generatio

generationum primogenitos fuisse commemoratos. Quid nie in eam sententiam impellat requiris? Perpende quæso mecum sequentia.

10\. Primum non semper primogenitos à iure primogenituræ suæ à Deo abiectos, liquidius est quàm probatione indigeat; quinimo tarius id factum, raritas exemplorum manifestat, idest Iacob, Iudæ, Dauid, Salomonis, & omnium primi Seth, qui eiecto ob impietatem Cain, super inductus est. Hi penè tota Christi genealogia primogenitis sunt præpositi; cæteris qui id dixerit pariter accidisse, cum absque scripturæ testimonio ex proprio Marte loquatur, audiendus non erit: nam aliàs ius primogenituræ iam in populo Dei quam vbique gentium venerabile extitit; ita vt sacerdotij dignitas olim ei esset annexa. Probat id eleganter Chrysostomus ad cap. 25. Genes. emptionem primogenituræ Esau vilis edulij pretio à Iacob perceptam edisserens, his verbis, *Apud veteres summus honor erat primogenitura: & quod ita sit hoc argumento collige. Cum Deus Israelitarum gentem ex Ægypto liberare vellet, obluctante, & detinere volente tunc Ægyptio, post varias plagas, etiam hanc postremam eis intulit, quasi faciens, vt Ægyptij manibus suis extruderent Israelitarum genus: nam simul omnia Ægyptiorum primogenita occidi fecit. Vidissésque in singulis domibus eiulatus, & lacrymas. Vnde eis iussit vt primogeniti Hebræorum pueri sibi offerrentur: & ex illo non solum primogenita hominum oblata sunt Deo, sed & brutorum quamuis autem legislatio, hæc de primogenitis posterior fuerit, attamen iam supra & olim videbantur aliquod habere priuilegium qui vuluam matris primum adaperiebant. Hanc igitur dignitatem, quam a natura habebat Esau, propter intemperantiam suam transtulit in fratrem.* Quæ fuerit, aperit Eucherius in Comment. ad eum locum, inquiens: *Tradunt Hebræi, omnes primogenitos functos officio Sacerdotali, antequam Aaron in sacerdotium eligeretur, & habuisse vestimentum sacerdotale, quo induti victimas Deo offerebant; & hæc esse primogenita, hoc est vestimenta Esau,* cum dignitate sibi correspondenti, *qua vendidit Iacob fratri suo.* Quare disertus Philo lib. de *Resipuit Noe*, ab eius primogenito Sem docet regnum & sacerdotium descendisse. *Nam Sem* (ait) *tam radix virtutis honestatisque supponitur, exque frugifera planta sapiens ille Abraham succreuit, ab hoc duodecim Tribus descendunt, quas diuina oracula aiunt esse regnum, & sacerdotium Dei, a primo Sem egregia procedente serie.* Nemo ergo dixerit ipsam mundi originem per decadem continuam generationum reiectos fuisse à iure suo primogenitos. Atqui ij omnes in textu nominati parentibus multa ætate vigentibus nati sunt: relinquitur ergo, aut eo tempore fœminas sterelitate donatas, quo maximè genus humanum propagandum erat, quod nemo sanæ mentis proferret; aut, quod inde necessariò fit consequens, veteres illos parentes multos annos virginitatem coluisse. Fauetque narrationis ipsius series, toto enim eo cap. Genes. 5. nemo illorum genuisse filios, & filias dicitur, nisi successoris recensita natiuitate, ac proinde primogeniti: v.g. *Vixit Seth 105. annis & genuit Enos:* & postea subiungitur: *Vixitque Seth postquam genuit Enos 807. annis, genuitque filios, & filias*, & sic fit de reliquis. Vide obsecro temporum discretionem, vt genuerit Enos, dicitur pater Seth vixisse 105. annis, vt vero filios & filias, vixisse post natū Enos 807. annos, genuisseque filios, & filias: vbi non solum ordine narrationis horum procreationes ortui Enos subiunguntur, sed sub posterioris ætatis tractu accidisse narrantur.

Primogeniti tamen à primogenitura ipso deiecti.

11\. Pulchrius, fortiúsque deductionis huius vinculum, tempus, quo Noë florebat, ostendit, cum tres filios edidit suos. *Noe* (ait) *cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Iaphet.* Quo loci Caietanus, tametsi in cæteris aduersæ addictus sententiæ: *Iuxta Hebræum habetur: & fuit Noe filius quingentorum annorum. Non forte sine mysterio de Noe dicit Moyses, quod fuit filius tot annorum. Et intellige quod hoc dixerit ad significandum abstinentiam Noë ad generandum vsque ad 500 annum suæ ætatis.* Idque inferri contendit ex eo quod cap. 7. iubet Deus Noë, *Ingredere tu & omnis domus tua in arcam*; Et tamen tres duntaxat filij eius cum vxoribus dicuntur intrasse, ipso & vxore eius exceptis; seu per omnes octo duntaxat animas, vti Petrus Apostolus enumerauit. Caietanum amplectitur Lippomanus eo loci. Siste, lector, amabo te; sistat Caietanus & dicat, num generale generandi præceptum si erat, Noë quoque comprehenderit, vt cæteros? Quis id neget? quonam autem pacto quingentos annos ab eius executione abstinuit? nemo eum transgressorem dicere audebit; maximè Spiritu sancto eius iustitiam prædicante illis verbis cap. 6. *Noë vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis; cum Deo ambulauit.* Et, *Noë vero inuenit gratiam coram Domino.* Cui concinit quod pater Lamech in ortu eius prophetico ductus spiritu dixit. *Iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra cui maledixit Dominus.* Innocentiæ viri non solum à tempore fabricantis arcam generi seruando præparandam, sed à pueritia in senectutem, miris, dignisque eam efferentes laudibus subscribunt vniuersi Patres, Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, & cæteri. Quemadmodum ergo Noë multò cæteris pluresà nuptiis abstinens exegit absque culpa annos, idest 500. quemadmodum Deo etiam gratus, ita & reliqui potiori iure pauciores in virginitatis amplexu vixerunt, nimirum Enos 105. Iared 162. Matusalam 187. Lamech 182. vt de reliquis taceam. Quonam iure rogas? Sanè quoniam præceptum illud non erat negatiuum, quale esset si diceret *Nullo tempore à generandis liberis abstineatis:* sed positiuum *Crescite & multiplicamini* de cuius natura est, D. Thomas & Theologis testibus in 4. dist. 26. quod non *pro semper* obliget (sic illi loquuntur) licet semper impositum sit obligans congruis temporibus. Mihi plus benedictionem nuptiarum sonat, quam coactionem, vt doctus Pereira probat lib. 4. Comment. in Genes. ad cap. 1 & 28. aut si præcepti vim obtinuit, communitatē hominum obligabat non singulos; quod docet D. Thomas 2. 2. q. 152. a. 2. ad 1. & vt fuerit, procul omni dubio est, quod temporis non ita arctabat articulos, vt more pecudum quamprimùm homines generādæ apti essent, proli coire impelleret. Seruanda quoque erat pulchritudini castitatis reuerentia, semper siquidem Deo in hominibus placuisse liquet, vt eius longo licet temporis ductu amore tenerentur. Vnde Chrysostomus homil. 21. in Matth. *Deus quamuis masculum, & fœminam creauit propter necessitatem filiorum generandorum tamen semper castitatis fuit amator, & continentiæ autor.* Et sanè idem ipse spiritus incorruptionis amator, qui regit nunc Ecclesiam Dei, regebat recens nati mundi Ecclesiam, & amorem castitatis sanctorum animabus ingerebat, vsque dum Abraham virginitatem

Noë virgo 500. annorum spatio. Alij minori tempore.

quid iustis de præcepto illo censeam.

virginitatem perpetuò in habitu coleret, vt superiùs ex Augustino, & Thoma retulimus.

12. Mira Adami & Noë continentia.

Inde ortum, vt prole semel obtenta præceptum vires suas, si quas habuerat, amisisse videretur, vti Noë terna suscepta sub modici temporis angustiis; deinceps etiam vniuerso hominum genere diluuij inundatione deleto, quo sane ex paucitate virorum vrgentius illud cogere multi crederent, iustus nihilominus continenter ad mortem vixit, quod ex vlterioris prolis eius carentia satis conuincitur, neque enim peccatum alicuius meritò sterelitate sui, vxorisve mulctandus esset; nec ita a tempore diluuij exhaustæ erat virtutis, vt gignere nequiret, cum totos 350 rursus annos robustus agricola exegerit. Sic prorsus primus continentiæ, pœnitentiæque doctor Adamus tanta præcelluit castitate, vt binæ prolis cumulatus honore, centum fere, aut eis amplius annis (sexaginta ducentos numerant) continens vixisse probetur, eius textus testimonio quo cap. 5. Genes. asseritur. *Vixit Adam 130. annis, & genuit filium ad imaginem & similitudinem suam* (bonis scilicet pollentem moribus, & castimonia floridum, vt Abel, cuius supplebat locum) *vocauitque nomen eius Seth.* Abeant qui volunt Seth nequaquam Abeli ordine natiuitatis successisse, solo scrupulo multæ continentiæ ducti; enimverò quonam iure Eua eo nato dixisset. *Posuit mihi Deus semen aliud, pro Abel, quem occidit Cain.* Genes. 4. si Abelem immediatè non sequeretur. Consolata quippe super filij nece, ad noui ortum filij hoc dixit, minimè sanè id dictura, si aliorum partubus iam esset consolata. Sed & cæterorum filiorum, & filiarum Adæ tempora natiuitatum assignátur post natum Seth; illis nimirum 800. annis, quos Adam eius natiuitati superuixit; nam ait. *Et facti sunt dies Adam postquam genuit Seth, octingenti anni; genuitque filios, & filias*, haud dubium quin iis extremis 800. ætatis Adæ annis: aliàs ante ortum Seth priorum 130. annorum tempore Genesis filiorum, filiarumque anonymarum referretur. Adde valde huic nostræ menti congruere, quod de Adamo proximè Seth genituro dicatur: *Cognouitque adhuc Adam vxorem suam. & peperit filium; vocauitque nomen eius Seth.* Quam quæso vim habeat rogo, aduerbium *adhuc*? si tempus quæris, erat ætatis Adam 130. annorum; & nihilominus tanto tempore transacto iterum *adhuc* vxori suæ iunctus est. Vide eximiam continentiam. Penè congressiones eorum numerat sacer scriptor; primum, *cognouit* (ait) *Adam vxorem suam, quæ concepit & peperit Cain* simul ac è Paradiso eiectus est libidinis æstu percitus vefœtus prauitas demonstrauit: idcirco aliquod tempus ad secundum tempus interposuisse, vt post transgressionis lamenta, castæ amore prolis vxoris potiretur thalamo, non desunt qui adstruant: & S. Methodio dicitur reuelatum: Et ita de Eua dicitur: *Rursumque peperit fratrem eius Abel.* Non audio Philonem Carpatium, qui vtrumque gemellum credidit vno partu editos; eo motus, quod non diceretur, *Rursum Adam cognouit vxorem suam*, sed *adiecit vt pareret. fratrem eius Abel*, vt habent septuaginta. Tertiò demum: *Adam quoque adhuc*; nimirum post multum temporis in lugendo Abele impensum Chrysostomus. hæc ita interpretatur; *Vix tandem aliquando tanti luctus consolationem inuenit.* Non equidem sum trinæ dumtaxat cognitionis vxoriæ Adami assertor, sed eo dicendi caractere miram coniugum illorum continentiam significari contendo: & post multorum annorum inter capedinem luctu expletam complexus iterationem.

13. Tobiæ continentia.

At verò non suppetit nobis Raphaëlis Archangeli grauissimum testimonium, quo veterum Patriarcharum mira nuptialis vsus sobrietas euidenter significatur. Tunc Raphaël dixit ei (Tobiæ iuniori cap. 6.) *Audi me, & ostendam tibi, qui sunt quibus præualere potest dæmonium. Hi námque qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum à se, & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos Tu autem cum acceperis eam,* (Saram vtique Raguelis filiam, cuius septem maritos dæmonium prima nuptiarum nocte suffocauerat) *Ingressus cubiculum per tres dies continuos continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugabitur dæmon. Secunda verò nocte in copulatione sanctorum Patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris, vt filij ex vobis procreentur incolumes. Transactâ autem tertia nocte accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, vt in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.* Vnde & postea Tobias ipse Virgini intendit ipsa nuptiarum nocte: *Sara exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur; filij quippe sanctorum sumus, & non possumus ita coniungi sicut gentes quæ ignorant Deum.* Sanctis ergo Patriarchis vehemens inerat continentiæ amor, & priusquam thalamum ingrederentur, multos dies orationi vocabant; iure suo solo propagationis liberorum desiderio vrentes.

14. Totius naturæ ante diluuium continentia.

Relucet istucmet ex eis Genes. 6. verbis, quibus humanis generis perditio recensetur. *Cum cœpissent homines multiplicari super terram, & filias procreassent, videntes filij Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerant.* Vbi multa pulchrè ad rem nostram facientia liquet expendere. *Cum cœpissent homines multiplicari*: Ergo vsque ad ad illud tempus non fuerant valde aucti numero. Quæris de quo tempore dicat? Occurrit doctè Theodoretus quæstion. 47. in Genes. *Posteri Seth tanquam pij & boni cognominati sunt filij Dei separatum enim erat genus Seth, & non permiscebatur cum cognatione Cain, propter illatam ei à Deo maledictionem*: & dissonos vtrorúmque mores. *Multo autem post tempore (nam post annos plus mille diluuium induxit Deus) videntes filias cognationis Cain speciosas permixti sunt illis & contaminauerunt nobilitatem suam.* Paulo ante diluuium id factum asserit: sed Ioseph lib. 1. Antiquitat. per septem generationes, videlicet vsque ad Henoch filios Seth *filios Dei* cognominatos, incontaminatos asserit perstitisse, & ad calcem septimæ propagationem illam exuberantem, & bonorum coinquinationem accidisse. Et iure quidem, quoniam Sapient. 4. Eapropter tunc temporis. *Viuens inter peccatores translatus* Henoch asseritur, *ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animā illius.* Septem igitur generationibus, quæ totos 687. ann. expleuerant, non quidem homines multiplicati admodū erant, sed nec cœperant multiplicari, Vnde id? Ego aut sterilitate parentum, aut

aut quia parcissimè thalamos intrabant, factum necessariò credam; cum inter duo hæc, nihil mediare posse noscatur. Sterilitatem si eligas paucitatis hominum causam, nescio an in Dei prouidentiam iniurius existas, quasi naturæ feracissimæ, & florentissimæ obicem apponeret, aut iuberet exequi, quod negante ipso homines explere nequirent. Ego autem dum castitatem in causa fuisse assero, virtutis datorem prædico, qui pluris habendam ab hominibus animi pulchritudinem, & libidinum extinctionem, quo Angelis similes fieri, cupiebat, quam corporum propagationem, quæ homines belluis efficiebat persimiles.

15. *Continentes Filii Dei, libidinosi homines vocantur.* Duo proinde rationalium creaturarum tunc genera valde moribus absona erat videre; qui libidini inseruiebant, homines dicebantur; qui castitati *filij Dei*, vt habet vulgatus, aut etiam *Angeli*, vt alia habet versio; quod scilicet multo æuo, neque nuberent, neque nuberentur, sed essent sicut Angeli Dei in cælis, & nuptiis tandem parcissimè fruerentur: velut Noë qui 950. annorum spatio tres duntaxat filios procreauit; velut Adam qui, Epiphanio teste, heref. 39. duodecim tantum genuit filios. Dictos vero *filios Dei*, vel Angelos ob castitatis merita, iuxta illud Ambrosij lib. de Noë cap 5. *Quorum carnalia sunt opera, hos filios dicimus carnis. Dedit autem Deus potestatem filios Dei fieri ijs qui non ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. Ex carnalibus gigantes nati. sed consideremus ne forte gigantibus simus similes, cultui studentes carnis suæ, animæ autem nullam curam habentes. Sane qui solius corporis curant, corpore magni fieri, anima pusilli videntur: propterea gigantes, & monstruosi dicti. Inde liquet, quod dum libidini indulgent, esse, dicique huiusmodi desierunt Filij Dei. Videntes siquidem Filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus quas elegerant. Dixitque Deus Non permanebit spiritus meus* (quo Filius Dei fit) *in homine in æternum.* (Iam ergo homo ex libidine factus, qui erat Filius Dei, vel Angelus ex castitate) *quia caro est.*

16. *Ab incontinentia perditio.* Nec illud omittendum castitatis insigne: *Videntes Filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ*: Nec dum ergò eas pulchras esse perpenderant; nec dum oculos petulanter in eas iecerant. Nec illud: *acceperunt sibi vxores*: ergonè coniugium damnabat Deus? Absit; sed petulantiam etiam in coniugio. Coniicio itidem nec dum Filios Dei viros castissimos vxores eligere consueuisse, sed Dei dono vxores accipiebant, nempe gemellas sibi sorores; is quidem duplicati sexus fructus ex temperantissimo nuptiarum vsu ortum ducebat: intemperantes verò Caïni posteri inæquali admodum quoad sexum fructu, sed ob intemperantiam frequentissimo, & ob virtutis debilitatem fœmenini vt plurimum replebantur. Inde *cœperunt homines multiplicari super terram, & fœminas procreare*. fœminas inquam, quæ non vt prius masculis comites edebantur, idcirco simul cum illis annumeratæ, tota siquidem iustorum progenie asserinit, *& genuit filios & filias* quæ totos explerent matris partus, ideo absque masculis numeratas *Et fœminas procreare*. notatque Isidorus, quod in progenie Seth nulla fœmina nominatim progenita exprimitur, sicut in progenie Cain, eo quod carnalis admodum effeminatus finis eorum quæ recensentur de ipsa fœmina est, scilicet Noëma soror Tubal-Cain fabri ferrarij. Hinc in Caïni posteris fœminæ multo ante superarant; quippe Lamech eius at nepos bigamiæ fuit inuentor. Hinc mali origo: viderunt Filij Dei fœminas, nequaquam vt suas ortus iure coniugatas sed liberas: tunc eligere cæperunt vxores pulchritudinis dote, & libidine simul insigniores. Rectè proinde Eucherius: *Quod vero adiecit, & filias procreassent, ostendit rursum malum à sexu fœmineo prorsus inuentum.* Et certè quoad castitati consultum à Filiis Dei fuit, intemperantium, & effeminatorum Caini progeniem tolerabat Deus: ea verò è terris valere iussa totius mundi exitium conflatum est: vno quippè duntaxat iusto existente, per quem Deus castimoniam recrearet.

CAPVT VI.

Præclarum Cœnobiorum typum Arcam Noë extitisse.

VIdisti lector virginitatem à veteribus ante nuptias multos annos enixe amatam, egregiè cultam; post nuptias eximiam interpolatam continentiam, ne tantæ virtus pulchritudinis aliquo temporis momento à mundo exularet; & sparsim vniuersas iustitiæ partes, quas vna Monastices colit, ipse complecteretur. 1. *Monachi extra arcam Monasterij pericula.* Quid deinceps actum fuerit quæris? Abluta est terra ab immunditiis quibus sorduerat, ruptis aquarum fontibus, & cataractis cælorum apertis. Tantis oportuit aquis tantam mundari sordem. Videres autem vniuersis orbis regionibus exitium perpetientibus, vnum duntaxat Monasteriorum typum tota colluuione superiorem. Nempe arcam illam Noë pulcherrimam eorum figuram extitisse D. Basilius lucidissimè prompsit serm. de abdicatione rerum sic ad Monachum loquens. *Si, vt assoles necessitas tibi incidat aliqua, quamobrem extra cellam tibi exeundum sit, negotio illo cuius causa existi expedito, domum te quamprimum referto, neuè diutius extra demoreris; sed innocentem columbam illam imitare, atque ad arcam vnde fueras emissus alis vsus volocibus redi: atque vt illa cum oliuæ ramulo in rostro reuersa est, ita tu quoque inter redeundum, cum ore tuo Christi misericordias decanta: atque hoc modo internis tuis animi cogitationibus persuade, alibi te nunquam cum salute posse consistere, quam in arca.* Cur hoc? nimirum *egressus es è cella tua? ibi continentiam reliquisti: in mundum introspexisti? ibi in mulierem aliquam meretricem incidisti, quæ & auribus tuis blando sermone delinitis* (vide coruum morticinis inhiantem carnibus) *seuerum illud tuum, & rigidum de retinenda continentia desiderium amittit, ac flectit. Quod si Dei virtute factum sit, vt ex eius retibus elabi potueris, tu quidem ad cellam tuam te recepisti, at non ille idem qui prius, sed segnis quidem, & languens, & ad omne rectum munus lentus, dissolutusque, quique non nisi magni temporis interuallo ad pristinum te habitum illum possis referre. Variis siquidem tibi vtriusque vitæ desiderium exortum cogitationibus animum tuum fatigat. Vix, & ægrè poteris obtinere, vt ex ea fluctuatione* (vide effectum exeuntis de arca, vt mundi videat diluuium) *ille victor emergat.*

2. *Obedientia paupertas & castitas intra arcam Noë obseruata.* Perpende vero mecum, lector exactissimum Monasterialis vitæ typum. Illic cernere erat perfectam omnium interius existentium obedientiam,

tiam, filiorum ac vxorum, patri ac socero vtróque, eius vero Deo, ei tandem ipsa bruta. Hoc loco Chrysostomus perpendit quod sacer textus dicat: *Ex omnibus intrauerunt in arcam, sicut præceperat Dominus Noe*: inquiens. *Non absque causa id addidit sed vt iterum augeret laudem iusti; quod omnia impleuerit sicut præceperat, & quod nihil ex dictis prætermiserat.* Sic ille per obedientiam mundum restituit, quem inobedientia sua Adam destruxerat. *Inuenit autem Deus alium virum, qui potuit innouare imaginem pristinam, magnamque in mandatis obedientiam præ se tulit, & ad primum honorem iterum rediit: quasi docens nos operibus, quantam potestatem Adam ante inobedientiam, habuerit. Virtus itaque Iusti diuinâ misericordiâ adiuta primum reparauit Dominum, agnoueruntquè bestiæ iterum subiectionem. Cum enim eu viderint Iustum, obliuiscuntur naturæ suæ, imo non naturæ, sed ferociæ & naturæ insitam ferociam in mansuetudinem conuertunt.* Paupertate rursus omnia nitebant, quandoquidem solæ animæ congruo cibo in communi reposito ad nutum præpositi cunctis distribuendo in arcam vim aquarum declinaturæ arcam intrauerunt: mundi namque pereuntis diuitiæ vniuersæ cum eo penitus periere, nihil earum posteris reseruato. Castitate deinde non solum ibi homines, sed animalia ipsa, & pecudes procacissimæ mira puritate coluerunt. Vnde separatim introierunt in arcam, seorsum viri, seorsum fœminæ. Audi scripturam: attende ordinem ingredientium: nam intra eodem repositos illud conuincit, quod inordinate post modum acturi, non egerent ordinatissimè ingredi. *Et ingressus est Noe, & filij eius; vxores eius, & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquam diluuij.* Et rursus. *In articulo diei illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, & Iaphet filij eius; & vxor illius, & vxores filiorum eius.* Ita sanè obseruarunt pridem August. lib. 12. contra Faust. c. 21. & Isidorus Comment. in Genes. c. 7. illud itidem animaduertentes, cum inde exirent, non vt prius viros ab vxoribus separatos, sed ordinatè suis comites vxoribus effectos, thalamis vlterius fruituros exiisse. *Cur de arca coniuncti exeunt, qui disiuncti intrauerunt? sic enim dictum est, quod intrauerunt in arcam Noe & filij eius, & vxor eius, & vxores filiorum eius, seorsum viri, & seorsum fœminæ commemorata sunt. Exeunt autem Noe, & vxor eius, & filij eius; & vxores filiorum eius, nunc coniuncti commemorati masculi, & fœminæ.* Verum cum iuxta historiam causa fuerit manifesta intra arcam separatim repositos, quod castitatis esset locus, extra positos iterum liberorum procreationi incumbere debuisse: vterque nobis (nam eisdem Isidorus, ac Augustinus vtitur verbis) quid altius, subtiliusque, & monasticæ arcæ congruentius, sic respondent: *In hoc tempore huius sacramenti, caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, idcircò dum viuitur, separandi sunt, vt puritas conseruetur: & in fine sæculi atque in resurrectione iustorum* (ad quam solum arca exeundum) *omnimoda, & perfecta pace spiritui adhærebit, nulla mortalitatis indigentia, vel concupiscentia resistente.* Vtiquè periculum amittendi virginitatis flores nullum deinceps erit, nec separari in cælo viros à fœminis erit necessum, futuros scilicet vt Angelos Dei. Quinimo in numero animalium intrantium in arcam castitatem commendari voluit Hieronymus Epist. 22. inquiens. *In huius sensu congruit voluntatem etiam illud, quod animalia, quæ in arca Noë bina inducuntur, immunda sunt; impar enim numerus est mundus*: nam in imparibus aliquod est sine consorte.

3. De clausura Monasterij quid Chrysostomus obseruauerit homil. 25. in Genesim accipe: *Et clausit Dominus desuper eius arcam. Animaduerte etiam hic verbi ad nostram infirmitatem accommodationem. Clausit Dominus forinsecus illius arcam, vt doceret, quod securum fecisset Iustum; ita vt ne posset videre generalem omnium interitum, qui fiebat, vnde maiori dolore conficeretur. Erat etiam ibi inclusus quasi in carcere & custodia. Et quomodo potuisset, dic, aduersus tantos fluctuum aliter impetus obsistere?* Qui enim in cœnobio sunt, velut in arca clausa sola Dei gratia tuentur, de portu tandem salis apprehendendo, dum inde non exeunt securi. Seculares autem quasi in naui aperta hoc mare magnum, & spatiosum manibus reptilibus quorum non est numerus, scatens nauigant. Vnde subdit. *Homines qui in naui sunt, & velis vtuntur, & gubernatorem* (Episcopum reor) *ad clauum sedentem vident, & sua arte ventorum, vi obsistentem, & si quando fluctuum vident insaniam, innecantur metu, & salutis sui timent: & plerumque naufragium patiuntur. Quid igitur dicet aliquis de Iusto hoc qui quasi in carcere sedens, hinc inde circumferebatur, neque cœlum videre, neque aliquò oculos vertere valens, sed intus tenebatur, nihilquè prorsus videre poterat quod consolationem afferret?* Audi Religiosi status certamina. *Anno toto* (dum viuitur) *nouum & rarum illum carcerem inhabitat, neque aërem respirare valens. Quomodo? Vndequaque enim arca munita erat. Quomodo subsistit? quomodo durauit? dic mihi: nam si ferrea & adamantina illis fuissent corpora, quomodo potuissent qui neque aëre fruebantur, neque vento, qui non minus quam aer ad refocillanda corpora nostra inuentus est neque oculos pascere poterant, aut cæli, aut terræ floribus picta spectacula? Quomodo non excæcati oculi eorum, qui tandiu ibi egerunt? Et si humanis rationibus hæc deprehendere volumus, & illud cogitandum quantam fluuialis aquæ copiam habebant in aqua viuentes?* Sanè aquam ipsam opportebat eis bibere cum mensurà. *Et vt hæc prætercam, quomodò potuit Iustus ille cum filiis, & vxoribus conuersationem cum feris, & aliis animalibus ferre?* mores scilicet duros quorundam tolerare? *Quomodò tulit fœtorem, & cohabitationem?* imperfectorum. *Et quid dico; quomodò bruta ipsa potuerunt durare, & non perire in tanta temporis longitudine, quæ neque aërem attrahere valebant, neque moueri, sed in vno loco coërcebantur.* Hoc sanè mirabile in Cœnobiis est, imperfectos, durè licet amissionem mundanarum consolationum perpessi, intra septa nihilominus arcæ teneri, & saluari: sed vnde? concludit tandem: *Vnde igitur potuit Iustus cum omnibus qui in arca erant tanto tempore durare? Non aliunde, quam ex superna gratia, cui omnia sunt possibilia magna facilitate ferarum ferebat conuictum, & neque loci angustia, neque temporis productio, neque quod sic inclusus erat, & aerem respirare non posset, morosum, & difficilem reddebant; sed ob fidem in Deum omnia ipsi facilia videbantur, & sic versabatur in graui illo carcere, sicut nos in pratis, & lucis, præceptum enim Domini facilia sibi videri faciebat.*

Monachi & clausura, caritas, & labores.

4. Nec illud omittendum Prælatum quidem non vnum de plebe, sed virum vndecumque spectatissimum assumptum præ omnibus fuisse, tantorum moribus

Noë Prælatorũ typus.

motibus profuturum, morbis opportuna remedia præbiturum, talemque & ab ipso Deo electum, ab eo dici potuerit *Te enim vidi iustum in generatione hac*, non vtcumque, sed præ cæteris omnibus: quo circa Chrysostomus hom. 21. tria in eius commendationem dicta fuisse pulchrè obseruauit. *Noe vir iustus*, quâ appellatione omnis virtutis cultura complectitur: *atque perfectus in generatione sua* illa scilicet impiissima, suo æuo perditissimorum hominum, quorum consortio nihil illi detractum fuit. *cum Deo ambulauit*, quod sane vel vnica causa fuit translationis Henoch innuens profectò Monasterij Antistitem omni in se ipso virtute præstantem esse oportere; & qui imperfectis adiunere absque sui incommodo possit & quod caput est orationis assiduitate nitescat, quâ in omnibus à voluntate Dei numquam discedat. Addit Ambrosius sapientiâ itidem Noe præcelluisse vnicè ad subditorum gubernationem necessariâ; iustitia ne cuiquam tamquam potestatem habens iniuriam inferat: moderatione in mandatorum præceptione, patientia vt toleret humilium imperfectiones; ac tandem fortitudine, qui superbis ressistat. Audi nunc aurea eius verba ex lib. 1. Offic. c. 25. *Noë quam sapiens, qui tantam fabricauit arcam: quàm iustus, qui ad semen omnium reseruatus, solus ex omnibus præterita generationis superstes & factus* (vide vt an magno Ber[illegible] ad vnguem ista conueniant) *& autor futura, mundo potius [illegible] vniuerso quàm sibi natus! quàm fortis, vt diluuium vinceret! quam temperans, vt diluuium toleraret! quâ moderatione degeret, quando coruum, quando columbam dimitteret, quando reciperet reuertentes, quando exeundi opportunitatem captaret?* Denique vt vsquequaque calleas Noë typum gessisse Prælatorum, quid fuerit in causa perpendas rogo, vt Noë seruaretur mundum redempturus? si dixeris nouam humani generis generationem illi commissam, obstare ei liquet quod ipse post diluuium nullum filium procreauit: quod olim notatum reliquit Chrysostomus homil. 29. his verbis. *Vixit Noë post diluuium annis 350. & fuerunt omnes dies Noë 950. anni, & mortuus est: neque hoc putes absque causa assignasse scripturam: sed vide & hoc loco Iusti continentiam; quia cum tanta frueretur vbertate, & prosperitate, [illegible] ne tanto annorum numero, post egressum ab arca [illegible] vltra [illegible] gere puerorum procreatio[illegible]; non enim commemorat scriptura Alios præter tres illos [illegible] pueros.* Sic enim post diluuium ait: *Hæ sunt generationes filiorum Noë*; non ait *generationis Noe*, sed filiorum eius. Et enarratis eorum lineis, subdit: *Hæ familiæ Noë iuxta populos, & nationes suas: ab his diuisæ sunt gentes in terra post diluuium.* Quod ergo ad prolem edendam futuro mundo spectat superfluo relinqueretur Noë in arca: quare procul dubio doctrinæ sanæ hominibus ministrandæ causa magnâ Dei prouidentiâ re[illegible] est pastor nouæ proli futurus, munus quod Prælati [illegible]st.

Noë post diluuium nullū procreauit filium.

5\. Nec defuere in arcæ ministerio [illegible] quæ subditorum specimen gererent, nam deinde admissa quidem in arca etiam immunda animalia, [illegible] valde pauciora numero; quippe cum ex mundis septena, & septena in eam inducta sint ex immundis bina tantum, & bina: quo nimirum facilius ad mores bonorum assuesc[illegible], non è conuerso: quod sanè si plures v[illegible] pa[illegible] numero, valde esset timendum, & itidem in Monasteriis procurandum.

Animalia mūda, & immunda subditorum figura.

6\. Orationum iugitatem existentium in arca ille solus inficiabitur, qui stultè assereret illos periculi mundanæ diluuij fuisse aliquando oblitos: aliàs iugiter ad cœlum ora cum manibus oporteret eos leuare opem Domini imploraturos. Arcam quoque bicameratam fuisse ideirco obseruauit Bernardus (non Clareuallensis meus, sed Cluniacensis Abbas) lib. de modo bene viuendi ad soror. cap. 54. quod eo significarentur actiui, & contemplatiui. *Arca Noe quæ bicamerata dicitur, significat actiuos & contemplatiuos, quorum actiui deorsum stant, contemplatiui vero stant sursum.* Vnde tertiam cameram eorum esto: qui vtrique vitæ pro temporis oportunitate partes exlent. Vel si manis, incipientes, proficientes, & perfectos intellige. Vtpote quos omnes Monasterij arca complectatur.

Vita cōtemplatiua, & actiua in arca.

7\. Quod deinde ex lignis leuigatis arca constructa sit, denotat ligna omnia ex quibus arca compinginir poliri, & leuigari oportere, vt alteri alterum coaptetur: vnde & aliter quadrata nuncupata fuisse notat Ambrosius, *quò inundante diluuio totus aquarum prohiberetur incursus*, quod sane fit, cum quisque cedit alteri, & mortificationi passionum suarum studet: Quo vno tentationum externarum impetus nocere religionis virori nequibunt. *Leuigata* (ait Bernardus sermone de B. Maria, cuius initium *Aue Maria*) *quia de virtutibus consummatis redit, cata arca ostis* Quod ligna eadem intus & foris bitumine linita essent Rabano Doctore, denotat charitatis perfectissimo glutino compaginatos eius habitatores esse debere, tam erga se intùs, quam erga proximos externùs degentes. Rectiùs itidem ex iuuenibus virgunculis, quam ex vitis aut senibus construi cœnobium illud in typo arcæ fuit, quod filij Noë cum eam intrarent tametsi posteritatis causa sponsis addicti fuissent, nec dum tamen proles susceperant, vt ex illis verbis. *Nati sunt ei filij post diluuium*, infert Caietanus inquiens: *Hoc dictum est ad explicandum quod antè diluuium non genuerunt.*

Aliç virtutes in arcæ fabrica adumbratæ.

8\. Quid plura? ipsa structuræ arcæ forma Monasterium repræsentat cellis modicis distinctum, nam de ea dictum est ad Noë *Mansiunculas in arca facies.* Vbi alia habet litera apud Originem, & Augustinum *Nidos in ea facies*, id est paruas, domunculas: vt enim argute Epictetus ab Atiano relatus: *Ostende quid differant hominum domus, & ciconiarum nidi*; quandoquidem idem nobis domus est, quod illis nidus.

Mansiunculç arcæ, Monasterij cellæ.

9\. Demum quod ex arca tria hominum processerint genera, à Sem synagoga, à Iaphet gentium Ecclesia, a Cham paganorum & hæreticorum sectæ (quod Isidorus, & Rupertus satis prosequuntur, in figuram præcessisse conicio, cum Religiosorum sub veteri pagina militantium, tum Monachorum, Noui; tum denique Sarabagtarum. In hos, & saducæorum, Ossenorum, & Herodianorum in illos insurgentium: quibus mox diffusiùs dicemus.

Tribus Noë filiis, tria Monachorū genera significata.

CAPVT VII.

Moyses quo iure à Petro Damiani Monachorum parens adstruatur?

1\. HAc tenus ex paritate rationis, & typorum cum rebus conuenientia abditissimas Monasticæ arboris radices produximus, recensuimus: nunc

Moysem Monasticam in re vitam egisse.

nunc iam quod Veteres de illo agnouerunt Patres ordine debito perlustremus. Qua in re primus omnium se uffert magnus ille legislator Moyses, quem D. Petrus Damiani verum Monachorum parentem extitisse testatus est illis verbis *certe nostri, non vestri ordinis Moyses, & Elias fuere, eremum qui incoluere.* Ita ille Opusc. 28. nec dissimilia sc.ipserat Opusc. 15. cap. 2. Nec dissensit Odo Cluniacensis S. Bededictum Moysi similem fuisse contendens: quorum nos verba superius dedimus c. 2. num. 18 sed nunc ea de re iudicium ferre cogimur. Sane dicendusne sit Monachus necne, aliorum esto iudicium, & in quæstione de nomine non valde cruciamur. Hoc vnum mihi procul omni dubio est, rem Monachorum exercuisse longo tempore; tametsi post modum nuptiis fuerit copulatus, ob mysterium, non causa libidinis, indequè ad supremū Præsulatum populi assumptum: haud aliter quam modo quis e Monasterio ad Episcopatum abducitur. Et persequamur singula.

Monachus ne dicendus.

2. Moyses omnia reliquit propter Deū.

Primum omnium omnia propter Deum reliquisse, luculenter Paulus Epistola ad Hebræos digno vsus encomio promplsit cap. 11. inquiens. *Fide Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi, aspiciebat enim in remunerationem.* Quo loci Ambrosius serm. 8 in Psal. 118. sic inquit. *Vtique & Moyses potuit Regis esse successor, nutritus à Regis filia. Potuit ergo esse non solum quasi Pharao, sed etiam Pharao potuit esse. Moyses noluit esse Rex, cum posset; sed opprobrium Christi arbitratus est præferendum thesauris Ægypti.* Et Chrysostomus: *Tanquam si diceret Apostolus. Nullus vestrum dimisit aulam Regalem amplam & clarā, neque tales thesauros, neque cum posset filius Regis esse, contempsit sicut Moyses.* Sed quo iure Regis sceptrum si vellet, potuisset adipisci, sic exponit Philo in eius vita. *Erat Regi vnico dilecta filia: eam ferunt dudum nuptam non potuisse matrem fieri, quamuis liberorum cupidam, præsertim sexus potioris, vt esset qui infortunatam aui sortem succederet: adoptatus tunc Moyses ab ea, euectus est in summum rerum fastigium, nepos tanti Regis habitus spe omnium destinatus successor auiti soly, nec aliud quam Rex iunior appellatus.* Sed quonam modo negauit se filium filiæ Pharaonis? opere sane, & fide; neque enim Deos Ægyptios adorabat, nec Hebræos, vt auus, & filia persequebatur, sed *postquam creuerat* (ait sacer Exodi textus c. 2.) En grandis factus: *egressus est ad fratres suos, viditque afflictionem eorum.* Ægyptiumque Hebræum percutientem interfecit: Ita se Pharaonis nepotem esse opere negauit. Chrysostomus legit. *Abnegauit. Et quia non vtcumque dimisit* (ait ille) *significauit dicens: Abnegauit, hoc est horruit, auersatus est*; & cum quæreretur ad necem, rebctis omnibus fugit, vide quam, quantaque dimiserit Moyses.

3. An mortus causa Moyses fugerit Ægyptum.

Sed ais: timore mortis actum absfugisse. Atqui & Paulus *primus* Eremitarum dictus, vt mortem euaderet Chrystianis edicto Diocletiani promulgatam, eremum penetrauit; nec id illi obstitit, quominus Monachus spontaneus. Quinimo Paulus fide eum vt Ægyptum fugeret motum, scribit; *Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem Regis*; aliis *iram*, Chrysostomo, *ferociam*; est enim Græce θυμὸν. Verum quomodo iram, ferociamvè, non verebatur, qui timuisse legitur: *Timuit Moyses?* Glossa ordinaria contendit Paulum loqui de egressu eius cum populo; quo tempore palam est Regis iram non timuisse. Sed D. Thomas lect. 6. de fuga priori loquutum credit cum Chrysostomo, Theodoreto, & aliis; exponitque ita, vt non dicatur timuisse timore vituperabili, cum nihil virtutis exequendæ reliquerit, sed laudabili; fuga scilicet se subducens, vt tempus iuuandis Patribus captaret idoneum. Chrysostomus ex effectu non veritus ferociam Regis infert, quoniam scilicet iterum ad patrocinium eis præstandum reuersus est. Theodoretus *Fugam* (ait) *posuit Apostolus pro causa fugæ. Aegyptum quidem timens reliquit, Ægyptium audacter confodit.* Ergo causam fugæ audacter perpetrauit, & hanc Apostolus vocauit fugam: perindequè est, ac si diceret. Fide audacter fugæ Ægypriacæ causam dedit, non veritus animositatem Regis. Sed adhuc post messores tantos eunti spica mihi relicta est. Timuisse quidem existimo Moysem cum primum sensit homicidium suum esse vulgatum, priusquam aures Regis fama penetrasse. verum animæquior factus cum fugam iniit, non timore actus est Regis ferociam veritus sed fide, qua aspiciebat in remunerationem: & ea permotus Christi impropetium maiores æstimabat diuitias thesauro Ægyptiorum. Et vide si non Textus timorem à fuga separarit; ait namquè. *Egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes; dixitque ei qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximum tuum? Qui respondit. Num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuitque Moyses & ait: Quomodo palam factum est verbum istud.* En tempus timoris. Sed quid rursus accidit? *Audiuitque Pharao sermonem hunc, & quærebat occidere Moysem, qui fugiens de conspectu eius moratus est in terra Madiam.* Satis profectò tēporis intercessisse oportet, vt quod secreto inter duos de plebe acciderat, ad aures Regis perferretur; & mandatum ipsius de quærendo ad necem Moyse prodiret, euulgatumquè ad aures Moysis pertingeret, & de fuga deliberaret: satis etiam vt timiditatem, quæ subditò cor eius peruaserat exueret; atque in remuneratorem, remunerationemque coniciens oculos, fide, non metu fugam iniret. Ergo reliquit, ergo respuit multa, magna, denique omnia; pauperque Christi effectus eremum ingressus est. Vis scire quàm pauper? Audi Chrysostomum homil. 57. in Matth. vbi de Moysis, & Eliæ paupertate agens inquit: *Vterque sæcularium diuitiarum apprimè contemptor fuit. Nam neque Moyses quicquam possidebat, neque Elias præter melotem aliquid habebat: præsertim cum veteres essent.* Tam pauper à socero rediit Moyses post 40. pastoritiæ seruitutis annos, quam Iacob, non quidem rediit post 24. cum duabus turmis ditissimus, sed abiit ad socerum in baculo suo Iordanem transiens: Moyses namque solam virgam Dei in manu portabat, tametsi non minus atque ille, feliciter, Philone teste, soceri greges auxisset.

4. Auctoris mens.

Moysi paupertas.

Quid plura? non solum diuitias, non solum spes, sed quidquid etiam animus eius Ægyptiorum induerat propter Christum reliquit: ipsam inquam humanam sapientiam, quâ Ægyptiorum eruditissimus euaserat. Ambrosius ita me docuit lib. 2. de Abraham c. 10. his: *Denique & Moyses eruditus erat in omni sapientia Ægyptiorum, sed abiecit eam, præferens Ægypti thesauris opprobrium pro Christi nomine: Nam si illam iudicasset alicuius momenti esse sapientiam, non vtique dixisset: Precor*

5. Moyses sapientiam & coronam Ægypti abiecit.

Domine,

Domine, non sum eloquens ante hesternam, & nudiustertianam diem, neque ex quo cœpisti loqui seruo tuo. Denique quasi in erudito respondetur ei: Ego aperiam os tuum & instruam te. Tandem non erit lectoribus iniucundum, quod hâc de re Rupertus scripserit hic subiungere ex lib. 1. Comm in nu. c. 33. *Scriptores Iudæei tradiderunt, quod Moyses Thesmuth filia Regis Ægypti adoptiuus, ab ipso capiti suo impositam coronam regiam in terram proiecit & comminuit, quod Ægyptiis vatibus præsagientibus fuit indicium per illum destruendum Ægyptium regnum: quam rem Pharao præcauens, hunc qui regni sui prauidebatur fore exterminium, præcepit sine mora extingui: sed a filia eius offensa propitia morti subtrahitur & suo populo incolumis remittitur.* Id si verum fuit (nam Fabellæ Iudaicæ specimen præ se fert) pueritiæ eius tempore oportuit esse, & postmodum aut reconciliari, nam ab eius filia in palatio educatum nemo ignorat.

6. Quanto autem tempore virginitatem coluerit, si quis quærat; Respondeo, id ex supputatione annorum quos egit in solitudine decidendum. Quâ in re Basilius hom. . in Genes. ait egisse in eremo annos 40. *Ad Æthyopiam enim vsque profectus ibique securus omnium, ac proinde liberrimum nactus est otium, totos 40. annos contemplationi rerum Diuinarum indulsit, qui annos natus iam 80. Deum vidit.* Et Hieronymus epist. 4. *Moyses vt præesset populo Iudæorum 40. annis eruditur in eremo; pastor ouium, hominum factus est Pastor.* Et Chrysostomus lib. 1. de prouid. ad stagirium Monachum. *Erudita autem sibi pascendi gregis custodia 40 annis ita perstitit.* Exodi sanè liber quo ætatis anno Ægyptum Moyses fugerit, non prodit, sed quod 80 esset annorum cum ab eremo ad Pharaonis conspectum rediit Exod. 7. *Erat autem Moyses 80 annorum, & Aaron 8 . quando loquuti sunt ad Pharaonem.* Verùm in Noua pagina act. 7. id S. Stephanus patenter protulit inquiens. *Eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum; & erat potens in verbis, & in operibus suis. Cum autem impleretur ei 40. annorum tempus, ascendit in cor eius, vt visitaret fratres suos filios Israel. Et cum vidisset illum iniuriam patientem &c.* Et rursus *fugit autem Moyses in verbo isto, & factus est aduena in terra Madiam. Et expletis annis 40. apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne rubi* Quibus si addas alios 40. quos ducens populum per Ægyptum peregit, fiunt omnes Moysi anni ter 40. id est 120. qui illi in eius morte assignantur Deuter. vltimo. *Moyses 120. annorum erat quando mortuus est.* Quot ergo annos virginitatem, quot continentiam coluit? Erit qui totos 40. quos egit in solitudine Madiam vxorem habuisse credat. Quod exitus de Ægypto, & Sephoræ nuptiæ, atque ex ea suscepti filij successiue recenseantur Exodi 2. Verum is procul aberrabit à vero, cum tempore reditus filij pusilli adeò fuerint, vt duos simul cum matre vnus valeret asinus ferre nam c. 40. dicitur. *Tulit ergo Moyses vxorem suam & filios suos, & imposuit eos super asinum; reuersusque est in Ægyptum.* Scio Caietanum putasse more Hebræorum singulari multitudinem asinorum significatam: sed abs re, cum illicò necdum circumcisi dicantur, & in ipso itinere, in diuersorio à matre circumcisi. Et tametsi ob vxoris idololatræ renisum necdum à Moyse fuissent circumcisione initiati, eo ipso satis superque innuitur eius fuisse ætatis, vt adhuc sub matris ferula educarentur; aliàs cur non pedites, vt pater incederent? quo iure illicò redire cum matre ethnica permissi sunt? nam & ab ipso itinere iterum Moyses dimissâ vxore cœlebs mansit: imò à tempore visionis rubi ardentis Hieronymo docente lib. 1. contra Eluid. c. 11. aiente: *Iste* (nempe Moyses) *est, qui cum visionem vidisset magnam, & Angelum, seu Dominum loquentem in rubo, nequaquam valuit ad eum accedere, nisi soluisset corrigiam calceamenti sui, & abiecisset vincula nuptiarum.* Quod sanè subtili admodum indagine Rupertus intulit, ex eo quod circumcisione peracta tetigisse dicatur Sephora pedes eius dicens, *Sponsus sanguinum tu mihi es:* Quibus sacer scriptor subinfert: *Et dimisit eam postquam dixerat, Sponsus sanguinum tu mihi es.* Quocirca Rupertus lib. 1. in Exod. c. 20. ait. *Vt quid tetigit pedes eius? Videlicet, vt dimitteretur. Nam protinus sequitur: Et dimisit eum. Idcircò tetigit pedes, idest importanè supplicauit, ne illum longius sequi compelleretur, exterrita, vel imparata tantis visionibus, vtpote quibus gentiliter viuens nondum interesse merebatur.* Impetrasse verò ex c. 18. liquet, vbi socer vxorem cum filiis ad Moysem in desertum agentem cum populo reduxit, *quam remiserat.* Verùm tunc ab eius abstinuisse congressu, certius est quàm probatione egeat, cum nuiquam amplius ex ea filios suscepisse legatur; & Dei quotidiana colloquia maiorem puritatem exposcerent.

Ergo duos, aut tres duntaxat vltimos pristinæ solitudinis annos cum ea, rem egisse mihi superiora certum faciunt, & consequenter virginitati libasse totam adulescentiam, & virilitatem, & vsque ad multam senectutem continentiam post nuptias alios 40. enimverò octogenarius liquet ex eâ redisse, vxorémque paulò antè duxisse. Quo videas non ob libidinis æstus extinguendos, sed cum eos iam iam superasset, eisque prorsus carere videretur, vxori sociatum fuisse. Sed verò ob mysterium Patres interpretantur, è quibus Origenes in Cant. Cantic. ab Hieronymo latinitate donatus egregiè id disputat hom. 1. inducit siquidem Ecclesiam his dicentem. *Nigra sum, sed formosa. Ego sum illa Æthyopissa quam verus Moyses accepit. Quomodo ignoratis illius imaginis adumbrationem in me nunc veritate compleri? Ego sum nigra quidem pro ignobilitate generis, formosa verò propter pœnitentiam, & fidem. Suscepi in me Filium Dei, accessi ad eum qui est imago Dei &c.* Et Rupertus Comm. in Exod. lib. 1. c. 20. Quod & ipsum mysterio non vacat. *Alienigena quippè vxor Moysi Sephora, quod interpretatur pulchritudo, siuè placens, alienigenam gentium significat Ecclesiam:* quam Christus in solitudine quæsiuit, & in senio mundi vocauit, nimirum cum Deum non cognosceret. *At illa non interfuit victoria, quam vir eius Christus de principe tenebrarum Diabolo consummauit.* (Vidisti Sephoram venire gestientem, & vsquè ad stabuli diuersorium cum Magis accessisse, misisseque se ad pedes eius, sed ad tempus dimissam, nec victoriæ Moysi de Pharaone, & ægyptiis interfuisse) *sed solus vir ille pugnauit, solus triumphauit; & postquam antiquorum populum sanctorum de tenebris* (Ægyptus tenebras sonat) *eripuit, tunc & ipsa accessit, tunc adducta est in equis, & quadrigis Euangelicis, & filios suos ad Christum adducit.* Nihil proindè miri est si Moyses 80. fere annorum, virgo, senex, vxorem accipiat alienigenam, & duas ex ea suscipiat filias, Græcam scilicet, Latinamque Ecclesiam; & ei non maius præstent impedimentum, quàm si cœlebs adhuc esse-

Marginal notes: Quot annis eremum in coluerit. — Quanto tempore virginitatem coluerit. — 7. Moyses quo tépore nupserit — Nuptiarum Moysis mysterium

esset. Id luculenter Chrysostomus Serm. super illud Ioannis 2. *Nuptiæ factæ sunt*, prosequitur inquiens. *Moyses nonnè vxorem habuit, & liberos? Elias nonnè virgo erat? Nonne Moyses manna de cœlo deduxit? Nonne Elias ignem de cælo deduxit? Nonne Moyses coturnices aduolare fecit? Nonne Elias verbo cœlum clausit? Nonne Moysi Deus loquutus est? Nonne & cum Elia conuersatus est? Nonne Moyses mare diuisit, & transduxit populum? Nonne Elias curru igneo in cœlum subleuatus est? Vidisti Eliam aurigam in aëre? Vidisti Moysem in mari viatorē? An nocuit huic virginitas? an impedimento fuerunt illi vxor & liberi?* Verum vt virgini Eliæ conferretur, Moysis coniux oportuit esse, non quiuis de populo: cuius coniugium mysterio plenum si quis minus dignè tractet, à Deo punitur: vti soror ipsius Maria experimento lepræ perfusa didicit, docuitque malo suo cæteros. Num. 12.

8\. Denique primus omnium, quem sciamus, virginitatis in fæmina Moyses doctor fuit: vt cum postmodum *maledictam sterilem in Israel* protulerit, nequaquam de maledicto peccati loquutus credatur (quod doctè Bernardus meus homil. 3. *in Missus est* interpretatur) sed quod potius benedictione nuptiarum carebit, aut improperium sustinebit: quale, illud est. *Maledictus qui pependit in ligno.* Ergo Mariam sororem Moysi perpetuam coluisse virginitatem, palam est, doctam verò à fratre suo quis inficiabitur? Sane Ambrosius in exhortatione ad Virgines: *In Veteri Testamento* (ait) *terra, ac mari clausum Hebræorum populum virgo per maris pedes duxit.* Et inferius. *Sumite ergo & vos, sicut sumpsit Maria soror Moysi, tympanum in manibus vestris, & exite dicentes: Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est &c. Mortificate membra vestra, vt tympani modo nulla in ijs lasciuia carnis exæstuet.* Et in fine: *Ergo qui & secundum Vetus Testamentum Mariæ sororis Aaron virginitatem imitata est &c.* Notat & ipse alibi virginis eiusdem verecundiæ plenum silentium, & mores virginitati congruentes; vtique fratris magisterio debitos, inquiens lib. 2. in Luc. cap. 1. *Simul illud aduerte, quam paucis Elisabeth, quam multis Zacharias prophetet; & vterque sancto repletus spiritu loquebatur. Sed disciplina seruatur, vt mulier dicere magis, quæ Diuina sunt studeat, quam docere. Ipsa Maria soror Aaron quam cito Cantici verba conclusit? eademque vbi prolixius loquuta est cum fratre, nequaquam sui pœnam sermonis euasit.* Sanè cum choros fæminarum ad maris transitum duxit, Canticum quod multis Moyses cecinerat, primo ipsa conclusit versiculo, quantumcumque Prophetissæ tunc cohonestetur nomine. At vbi prolixius loquitur, murmurationi habenas laxat, & pœnas silentij transgressi statim soluit. Vnde idem Ambros. epist. 82. lib. 10. *Ipsi Prophetissa Maria quæ cum fratribus pede transierat freta maris, quia Æthyopissæ mysterium adhuc nesciens immurmurauerat aduersus fratrem Moysem, lepra maculis inhorruit: vt vix tanto absoluta esset contagio, nisi Moyses rogasset.* Illud autem mirabile totos 130. annos virginitatem seruasse, vtpotè eodem anno, ac fratres extincta, cum moyse maior esset 10. vt minimum annis, quos habere ætatis oportebat, cum filiæ Pharaonis dixit Exod. 2. *Vis vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum?* Obiit autem Moyses 120. annorum, & Aaron. 123. Vide n. 10. & Deuter. vltimò, & Hieronym. lib. 3. Com. in Zachar. c. 11.

Maria Moysi soror, ipso Doctore perpetuam coluit virginitatē.

9\. Rursus obedientiam Moysis laudare superuacaneum est, cum nemini plura Deus iusserit, nemo tot executus fuerit. Vni prælaturæ verecundè excusationem prætexuit, obediens licet. Vnde Gregorius 1. p. Pastoralis capite septimo. *Moyses vtrumque miro opere expleuit, qui præesse tanta multitudini, & noluit, & obediuit. Superbus enim fortasse esset, si ducatum plebis innumeræ sine trepidatione susciperet; & rursum superbus existeret, si autoris imperio obedire recusaret. Vtrobique ergo humilis, vtrobique subiectus, & præesse populis semetipsum metiendo noluit, & tamen de imperantis viribus præsumendo, consensit.* Neque verò Deo duntaxat obtemperauit, hominibus quoque humiliter obediens fuit. Erga socerum talem se præbuit, & etiam mandato Domini de reditu in Ægyptum accepto, mandatum soceri expectauit *vade in pace.* Et pluris habendus est, princeps populi constitutus, & e cathedra causas eorum iudicans cum placide ab illo audit: *Stulto labore consumeris.* Et tamen *Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat.* Exod. 18.

Moysis obedientia.

10\. Longum esset cætera Moysis studia recensere, quibus Monachis futuris magistrum se præbuit orationis assiduæ. Præsertim & ieiunij, mansuetudinis, benignitatis, patientiæ, fortitudinis, quibus mortales penè omnes vicit. Ea sane doctè admodum ac pie Ricardus de S. Victore prosequitur in Psalm. 98. ad illa verba. *Moyses, & Aaron in Sacerdotibus eius; & Samuel inter eos qui inuocant nomen eius* sic de Monachis loquens. *Si videris aliquem de seculo nuper venientem tota die circa hoc intentum in hoc, omni hora occupatum, quid pro præteritis delictis satisficiat, quomodo de futuris se cautum custodiat, quid, quo ordine gerendum, quantum, vel quando cuilibet rei insistendum, scias Moysem in eo qui eiusmodi est corde resurrexisse, & quasi nouam quandam quodammodo legem condere. Nato namque Moyse, & adulto, iam mores componit, iam vitam disponit, cogitat quemadmodum vultum moderari oporteat, quam disciplinatè habitum, gestusquè componat, dictat quid comedendum, quantum vigilandum, qualiter resistat iræ, quomodo contradicat gulæ, quemadmodum conculcet superbiam, qua ratione extinguat luxuriam, quam promptus esse debeat ad obediendum, quam patiens ad sustinendum: multa præterea alia, quæ melius faciendo, quam legendo discimus, & arctius tenemus. Cognoscite itaque Moysem in hoc gemino signo: cum videritis dura præcipientem, districtè punientem.* Quo sanè miro modo factum est, vt cum lex eius per Christum euacuata sit, Monachorum nihilominus manserit perpetuus legislator, ac pater. Vt meritò Hieronymi sententia, ad Zachariam ostensus sit cum Elia sub typo duarum oliuarum Dominatori vniuersæ terræ assistentium, nimirum familiis Monachorum suorum per vniuersam terram distractis iram Dominatoris iure in hominū peccata minantem leniunt, & mitigant; mitigabuntque quoadusque peccauerint homines. Concinit his egregiè subtiliterquè Galfridus Bernardi mei à secretis, dum in Comm. in Apocalips. interpretatur ille, verba Exodi 17. *Manus Moysi erant graues: Aaron autem, & Hur sustentabāt manus eius:* Sic scribens. *Aaron & Hur manus Moysi sustentabant, ille quidem prælationis officio, hic perfectionis exemplo.* Quasi dixerit: Manus Moysi, idest opera perfectionis ab illo demonstrata, grauissimæ, erant; non quiuis de populo ea valebat imitari & explere: sed Prælati, & Religiosi,

Cæteræ Moysis virtutes.

in eius comment)*continens sacramenta,ea proferens* Religiosi, qui perfectionis statum arripiunt: nam & ipse vtrumque obiuit munus, & vtriusque procreauit filios, quippe Gersã sciuor aduenã denotat, religiosæ vitæ exemplum. Eliezer, iunior *Dei adiutorium*, Prælatorum conuersationem, qui populum Dei Moysi locum occupantes adiuuãt ad salutem. illorum vitam priùs Moyses exegit in eremo, prælaturam posteriùs. Vtrosque Hur, & Aaron referebant ait. Galfridus *namque Hur* (vt aiunt) *ignis interpretatur. Oportet sane eos qui votum gerunt Monasticæ professionis, conuersatione feruentes; eos autem qui gradum tenent Ecclesiasticæ dignitatis vt Aaron, etiam accendentes cæteros inueniri. Et quidem non minus ab eis quàm a cæteris religiosam vitam professis operum perfectio quæritur.* Et quis Hebræorum non diceret manus Moysi grauissimas, id est opera ab eo patrata, qualia sunt, omnia propter Deum relinquere, etiam propriam voluntatem & pristinam scientiam, cælibatũ amplecti, & virginitatem ad multam vsque senectutem, 40. dies & noctes ieiunium bis explere, quæ sane legis illius veteris, eamque sectantiũ fines transiliunt, & Christi spectantissima documenta sunt. Dicat igitur Moysem legis veteris rudi populo promulgasse præcepta, Christiana tamen opere complexum, & quidquid perfectionis Euangelicæ sectatores Monachi, explere conãtur. Atque id satis Paulus expressit, cum dixit: fide Moysem rumrium dedisse adoptioni filiæ Pharaonis, & thesauris Ægyptiorum, maioresque diuitias æstimasse improperium Christi. Quonam modo Christi imperium expetebat qui tot sæculis Christi incarnationem præcessit. Fide in Christum concepta futurum, *aspiciebat in remunerationem: inuisibilem enim tanquam videns sustinuit, inquit* Paulus cap. 11. citato. Epist. ad Hebræos. Nonne ipsum etiam cruci suffixum populo adorandum proposuit, licet ab illis agnitus non fuerit. quod aliena specie esset occultatus? Vnde Diuus Thomas eo loci inquit. *Ostendit Apostolus quod prædicta facta Moysis pertinebant ad fidem Christi.* Et Chrysostomus. *Quid est improperium Christi? Hoc est improperia talia sustinere, qualia nunc vos.* (Loquebatur vero ad Christi Confessores:)Opera ergo Moysis Discipuli Christi opera sunt, vt qui eius exempla virtutis sequutus fuerit, Monachus, Prælatusvè Christianus præstãtissimus euadat, qui doctrinam ab eo scriptam Hebræus.

CAPVT VIII.

Greges Prophetarum, Samuële Doctore, Cænobitarum vitæ dedisse exordium.

1. prophetarũ greges, & filij Monasticẽ coluere.

DOcti in superioribus à Petro Damiani Monachorum cætus à Grege illo, seu cuneo Prophetarum, qui sub Samuele floruit, & quibus immissus Saul itidem prophetauit, originem referre suum, cogimur recto huc tramite orationis peruenti, quatenus id verum habeat explorare. Nonne eius verba sunt ex Opusc. 28 c. 1. petita? *Certe nostri ordinis, non vestri* (loquebatur ad Canonicos) *Moyses, & Elias fuere, eremum qui incoluere: nostri autores Greges Phophetarum cum quibus reprobus Saul sæpe cantauit?* Vnde autem id deduci queat? Ex eo procul dubio, quod ij primi omnium cœnobialem instituerint vitam, simul & gregatim viuentes, mores Monachorum, non quidem imitantes, cum ætate cæteros ipsi præcesserint, sed operibus referentes; seu verius, eremitarum moribus, communem vitam iungentes: vnde veri cænobitarum autores censendi sunt. Enimvero filios Prophetarum Monasticem coluisse, cænobiaque ad ripam Iordanis cellis ex arborum ramis confectis, construxisse, multorum Patrum testimonio c. 2. confirmatum reliquimus, & iterum confirmabimus, cum de Eliseo incidet sermo cap. 12. Præclara sunt illa verba Hieronymi ad Rustic. ep. 4. *Filij Prophetarum quos Monachos in Veteri Testamento legimus, ædificabant casas prope fluenta Iordanis: & turbis vrbium derelictis, polenta, & herbis agrestibus victitabant.* Et Epist. 13. ad Paulinum. *Nostri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris, & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluenta Iordanis:* eosque annumerat cum Paulo, Antonio, Hilarione, Machario, quos nemo fuisse Monachorum sub Noui Testamenti gratia duces, inficiari potest.

2. Filij gregesque prophetarũ Eliam, & Elisæum præcessere.

Cæterum non hos primos omnium sub Elia, & Elisæo Cœnobia fundasse, ex eo diducitur, quod iam tempore Eliæ florebant, cum primum Elisæus eorum magisterium ad pallij impositionem se addixit, vt ex 3. Reg. liquet, vbi cap. 19. nutritur Elias ad vngendum Elisæum Prophetam pro se arantem in 12. iugis boum. Et c. 20. cum Benadab Rex Syriæ ab Achab captus liber dimitteretur, *Tunc vir quidam de filiis Prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me.* Et in a.. *cognouit Rex Israël quod esset de Prophetis*. Et paulo prius de altero, *& ecce Propheta vnus accedens ad Achab Regem &c.* Et rursus de alio, *& accedens vnus vir Dei dixit ad Regem.* Quinimo cum Elias ad Torrentem Carith, & in Sarepta Sidoniorum apud viduam latebat à facie Achab, & Iezabel, quotquot filiorum Prophetarum Iezabel capere potuit, occidit, & vnus Abdias Regiæ domus dispensator centum Prophetas a morte eripiens, duabus speluncis occlusos pane & aqua pauerat. Tam florentem eo iam tempore erat aspicere cætus Prophetarum; quo sane Elias primas Prophetiæ suæ flores emittebat. Vbi & illud solerter animaduertendum, quod cum Abdias pietatem suam erga Prophetas centum Eliæ recenseret, rem illi prorsus incompertam, hominumque nihil ad eum spectantium narrasse liquet; nam ait. *Nunquid non indicatum est tibi quid fecerim, cum interficeret Iezabel Prophetas Domini, quod absconderim de Prophetis Domini centum viros, quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & pauerim eos pane, & aqua?* Hos vero filios Prophetarum dictos scribit Athanasius lib. 2. contra Arianos inquiens. *Alius porro vexatis persecutionibus domum aperuit, vt Abdias filiis Prophetarum.* Et in Apolog ad Constantium Imper. *Quid dicent isti, qui vbique temerè deblaterant, si videant Eliam Deum quidem inuocare, ac mortuum excitare, sed propter Achab sese abdere, & profugere ob minas Iezabel; quo tempore filij etiam Prophetarum quæsiti ad necem, sese in speluncis Abdiæ subsidio recluserunt?* Certe si Filij Prophetarũ discipuli essent Eliæ, sic eos Abdias nuncupasset, cum illorum ei persequutionem referret: aut ita Athanasius exponeret, si Elianos fuisse agnouisset. Quid plura? ipsimet Prophetarũ Filij fatentur sub Eliæ magisterio Elisæũ esse, nõ ipsos: enimvero cum leuare vellet Deus Eliam per turbinem in cœ-

lum, ipseque, & Elisæus locum à Deo designatum peteret (4.Reg.2.) *Cū descēdissent Bethel, egressi sunt filij Prophetarum qui erant in Bethel ad Elisæū, & dixerūt ei: Nunquid nosti quia hodie Dominus tollet Dominum tuū à te? Qui respondit; Et ego noui, silete.* Idē fecêre, atque dixere tunc Elisæo Ericuotini filij Prophetarum. *Nunquid nosti quia Dominus hodit tollet Dominū tuum à te?* Erat ergo Elias Elisæi Dominus, seu magister, non vero illorum; alias omnino dicerent, *hodie Dominus tollet Dominum nostrum à te:* quod negarunt paulo inferius: *Ecce cum seruis tuis sunt quinquaginta viri fortes qui possunt ire, & quærere Dominum tuum.* Vbi seruos se Elisæi fatentur, sicut Elisæū Eliæ, quod in Iericō è contra dixerunt: *Requieuit spiritus Eliæ super Elisæum. Et venientes in occursum eius adorauerunt proni in terra.* Ex quo quidem illud coniicio, quo tempore tulit Dominus Eliam, filios Prophetarum apud se tractasse, eum super se magistrum recepturos; sed voto ex rapto frustratis, cum viderent ex dimissione pallij Eliani, & Iordanis diuisione, cuius testes fuerant, quod Eliæ spiritus requieuisset super Elisæū, extemplo se ad pedes eius miserunt; quos ipsum in discipulos suscepisse inferius c.4.& 6. manifestum fit. Quod vero Eliæ discipuli non fuerint, superius posita conuincunt.

3. Quidquid autem sit de magisterio, illud omni-
Greges Prophetarū sub Samuele floruerunt. modis liquet, ipsorum Religionem tempora Prophetiæ Elisæi, & Eliæ superasse: & Ita originē suam ad greges illos Prophetarum referre, qui sub Samuēle floruerunt. Id non leuiter Psalmographus innuisse videtur, cum Psal.98. dixit: *Et Samuel inter eos qui Inuocant nomen eius:* quo loci Lyranus, & puteus in catena, ideirco dictum monent, quod ipse præerat *Cuneo Prophetarum Deū colentium.* Quorum vero laudes Deo canere proprium vspiam fuit nisi Monachorum? ii præsertim gregatim degāt, vt illi quos Samuēl docebat? Pulcherrime eiusmodi argumentum prosequitur Ambrosius epist.82. lib. 10. vitam Monachorum vercellensium dignis efferens laudibus: vbi cum de S. Elia multa dixisset, subdit: *Sed satis de magistro dictum puto* (neque vero vercellēses verbis ille instruxerat, sed quod eum exemplar Eremiticæ vitæ sibi proposuissent, magistrum illorum nuncupat) *nunc discipulorum vitam prosequamur: quia in illam se laudem induerunt, hymnis, ac noctes personant. Hac nempe Angelorum militia est, semper esse in Dei laudibus, orationibus cōciliare crebris, atque exorare Dominum studēt: lectionibus vel operibus cominuis mentē occupans, separati à casu mulierum, sibique ipsi inuicem viā præbent, custodiam &c.* Et Chrysost. hom. 59. ad populum Anthioch. *Mox statim surgentes stant, hymnos cātantes Propheticos, multa cum vocis cōsonantia, cum aptè compositis concentibus. Neque cythara, neque fistula nec vllum aliud musicum instrumentum musicam mittit vocem, qualem audire licet in profunda quiete, & solitudine, sanctis cantantibus illis.* Et post pauca: *In quatuor partes diem dispertiti, dū singula partes implētur, psalmodiis, & hymnis Deū venerantur &c.* Samuel suos etiam instrumenta musica, quibus Dei laudes frequenter pangerent pulsare voluit: dixitq; semel ad Saul recens in Regem vnctum 1.Reg.10. *venies in collem Dei & obuiam habebis gregem Prophetarum descēdentium de excelso, & ante eos psalteriū, & tympanum, & tibiam, & cytharam: ipsosque prophetantes.* Sed & Gregorius lib.4. in 1.Reg.10. Idcirco asserit Saulem (& sub eius nomine intellectos Ecclesiæ Prædicatores) ad collem Dei ascendere à Samuēle iussum, vt *remotos anachoretas videret,* quatenus *per exempla meliorum proficerē in contemplationis puritate, & in officio prædicationis posset:* & D.Antoninus 1. p. histor tit. 2.cap. 6. *Cuneum Prophetarum, id est ad modum Religiosorum* interpretatur.

4. Samuel chori Prophetarum caput. Quod autem Samuel doctor, ductorque chori fuerit, habemus ex cap. 19. vbi de nuntiis Saul quærentibus ad necem Dauidem, qui Micholis beneficio per fenestram dilapsus ad Samuelem venerat, dicitur: *Qui cum vidissent Cuneū Prophetarum vaticinantium, & Samuelem stantem super eos &c.* Vbi Chaldeus transfert: *Et Samuelem stantem docentem super eos.* Inde igitur historiæ scholasticæ Magister inquit: *Nota quod Samuel primo instituit conuentus Religiosorum iugiter psallentium Domino: & dicebatur prophetare, id est iugiter Deum laudare. Et forte aliqui quandoque prophetabant ex eis:* de quo postea. conciuit Turrecremata tract. 8. in Reg S.Benedict, Gazæus in notis ad c. 4. Collat, 18. Cassiani. Illud maxime facit ad rem quod in libro Paralipomenon c.6. obseruaui; videlicet
5. Hemam cantor eximius. Hemam vnum ex tribus, præcipuis Domus Domini cantoribus, sociumque Asaph, & iditum, nepotem ex filio Samuelis fuisse, ab auo
Asaph Idithum. scilicet in collegium Prophetarum adscitum, & inde à Dauid ad publicum Templi munus assumptum: sic enim ibi legimus. *Isti sunt quos constituit Dauid super cantores domus Domini, ex quo collocata est arca, & ministrabant coram tabernaculo testimonij, cantantes, donec ædificaret Salōmon domum Domini in Hierusalem. Stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. Hi sunt qui assistebant cum filiis suis de filiis Caath. Hemam cantor filius Ioel, filij Samuēl, filij Elcana, filij Ierobam, filij Eliel, filij Thou, filij Suph,* qui sūt maiores Elcanæ patris Samuelis, principio lib. 1. Regum recensiti: hic vero vsque ad leui per Caath solium eius referuntur. Capite autem 25. eiusdem 1. libri Paralip. officium eorum exprimitur prophetandi. *Igitur Dauid & Magistratus exercitus segregauerunt in ministerium filios Asaph & Hemam, & iditum: qui prophetarent in tympanis, & psalteriis, & cymbalis secundum numerum suum.*

6. Filij & filiæ Hemam cātant in templo. De ipso vero Hemam. *Omnes isti filij Hemam videntes regis in sermonibus Dei, vt exaltaret cornu: deditque Deus Hemam filios quatuordecim, & filias tres. Vniuersi sub manu patris sui, ad cantandum in templo Domini.* Vnde ex 24. sortibus cātorum prophetantium, filij Hemam 14. possidebant; non aliò sanè, nisi quia à Samuele in Cænobio illo Prophetico erant edocti. Et qui tres quoque filias Hemam pariter prophetasse, vt in nouo totidem Philippi Diaconi filiæ, dixerit, non abs re loqui censendus
Hemam sapientissimus. erit: vt quid enim inter prophetātes filiarū mentio, si eorum similiter munere non florebant? Porro quod (1.Reg.8.& 1. Paralip.6.) Hemam Ioēl nequā primogeniti Samuelis, fuerit filius, & nihilominus prophetiæ, & sapiētiæ spiritu claruerit, inde existimamus ortū, quod auus eum à pueritia in collegio Prophetarū educauerit: de quo illud præclarū refertur 3.Reg.4. quod vt Salomonis sapientia præstantissima omnium fuisse nitesceret, cum sapiētia Hemam, & Etham, seu Iditū eius socio Propheta collata sit: nam dicitur. *Et præcedebat sapiētia Salomonis sapientiam omniū orientalium, & Ægyptiorum;* parū hoc: *& erat sapiētior cunctis hominibus,* vnde id probet? ex eo quod *erat sapientior Ethā Ezraita, & Hemā.* Et quidē Hemaniticæ sapientiæ super cælestis eximijque prophetici spiritus argumentū est
Autor psalmi 87. Psalmus 87. *Domine Deus salutis meæ,* ab eo cōpositus *totius dominicæ passionis* (vtor Hieronymi verbis

in

vsque ad cõsumationem, quæ idem Dominus passus pro mundi salute ad Patrē loquutus est. Ibi ab ipsa iouentute multos labores, & paupertatē, humiliationem & conturbationem continuā pro nobis passus inducitur: ibi vniuersæ Dei iræ, quas peccata nostra merebantur, super eum transiisse dicuntur, & quod super eum cōfirmatus sit furor Dei, omnesq; fluctus illius pariter super eum inducti quod traditus ad mortē, quod tota die manus suas extēderit in cruce quod à notis, & amicis elōgatus, & derelictus, quod mortuus, & sepultus fuerit; denique quod inter mortuos liber remanserit. Quid amplius rogo testes oculati Euāgelistæ, aut clarius scripserunt? autorem vero Psalmi non Dauid, sed Hemam fuisse, titulus ipse præ se fert, qui sic habet: *Canticum Psalmi filiis core, In finem, pro Mahelech, ad respondendum, intellectus Heman Ezraitæ.* Id est Psalmus victori Christo dicatus (id sonat in finem Hieronymo, Augustino, & cæteris) filiis corè cantoribus traditus, vt illud palam in tēplo cōcinãt Illud *Mahelech, ad respondendū* sic Augustinus interpretatur. *Pro Mahelech autē, Latine pro choro dici potest; Mahelech enim verbo Hebræo chorus significatur. Quid ergo est pro choro ad respōdendum, nisi forte vt canenti chorus consonando respondeat?* Vnde Hieronymus ex Hebræo transfert: *Canticū carminis filiis chore, Victori, per chorū ad præcinendum.* Cassiodorus: *Subiecit autem ad respondendū, significans organa musica præuenisse, & chorum solemniter respondisse.* Ad vltimum dicitur, *intellectus Hemam*, seu vt habet Hieronymus. *Eruditionis Heman* Ezraitæ, quo cognomine primo Reg. 8. nominatur, cum socio Idithum, seu Ethan, cuius est etiam sequens Psalmus, *Misericordias Domini*. Eo vero satis manifeste dicitur ipse Psalmi autor, eiusque intellectus, & erudinonis opus fuisse. Neque eis verbis intelligi potest duntaxat ipsi datus, cum prius perspicuis traditus dicatur filiis core ad præcinendum. Nec illud otiosum, In hoc solum Psalmo *pro choro* dictum, forsan vt Cœtus Prophetarum cuius autor erat alumnus, mentio fieret; nam quod vulgatus habet *Catum Prophetarum* 1. Reg. 10. Hebraice *Chebel*, chorum etiam significat.

7.
Cœtus Prophetarum munia, & modi prophetandi.

Sed quæ munia hic Prophetarum cœtus, seu chorus exercebat, rogas? Errat qui nihil eos cecinisse æstimarit, nisi futurorum vates effectos. Errat itidem qui velit nunquam illos vates fuisse; neque enim Prophetæ dicerentur, si præcipuo Prophetarum semper munere carerent neque ex officio prout libuisset quidquam vaticinari valerent, sed quando illis à Deo esset concessum. Ergo cum multa in sacris literis sub *Prophetandi* voce intelligantur, cunctis pariter Prophetandi modis hos eximios viros claruisse reor; & nunc hoc, nunc illo, vel alio, pro rei opportunitate, & Dominici spiritus liberalitate visos reor. Sanè plerumque Prophetare, hymnos Deo canere est, quo sensu *Cantores* 1. Paralip. 25. dicuntur prophetasse: pro quo Chaldæus sæpius vertit *canere*. Doctores itidem prophetare dicuntur apud Paul. 1. Chorinth. 14. cum ad ædificationem audientium sacræ paginæ verba explanant iuxta illud. *Potestis enim omnes per singulos prophetare, vt omnes discant, & omnes exhortentur, & spiritus Prophetarum Prophetis subiectus sit.* Quod de *Prædictionis* spiritu dici nequit, vti doctè expendit Gregorius libro secundo, Moralium cap. 28. cui simile est illud num. 11. de 70. senioribus in Iudices constitutis primum à Deo: *cum, requieuisset in eis spiritus, prophetauerunt, nec vltra cessauerunt.* Prophetare etiam est miracula edere: quopacto de Elisæo Ecclesiast. 48. dicitur, *& mortuum prophetauit corpus eius*: & quod de ossibus Ioseph. cap. 49. sequenti legimus. *Et ipsa ipsius visitata sunt & post mortem prophetauerunt.* Quonam modo? Non omnes capiunt verbum istud: at Chrysost. Comm. in Genes. cap. 50. *Videre (ait) licebat rem nouam, & admirabilem: cum qui omnem Isrēl in Ægypto pascebat, illum & ducem reditus, & in terram Israel inducentem.* Nimirum cum Moyses ossa eius in reditu reduceret, miraculorum perpetrandorum particeps effectus, & coadiutor erat ducatus. Reuelatio etiam quæcunquè qua mens hominis illustratur à Deo prophetiæ spiritus nuncupatur a Moyse num. 11. *Quid emularis pro me? quis tribuat vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus spiritum suum?* Vnde & aliena loqui à quibusdam prophetia vocatur. Iuxta illud Samuelis ad Saul, *& prophetabis cum eis* 1. Reg. 10. Prophetæ cunei Samuelis his fere modis prophetabant: Canebant siquidem laudes Deo, vt instrumenta illa musica, quibus vtebantur manifestant: Doctorum gerebant officium: ideirco Paraphrastes Chaldeus vocat eos nunc *turram* [illegible], nunc *Ecclesiam Prophetarum*: Secreta pandebant cordis; diuino illustrabantur mentes eorum spiritu: plerumque extra se raptos verisimile est: sed & filios Prophetarum futurum Eliæ conscensum præuidisse, eumque Elisæn intimasse, qui eius quoque præcursor factus fuerat, ex c. 2. lib. 4 Reg. habemus: Et quod mirabile est, non solum ij qui habitabant in Bethel, sed etiam qui in Iericho, eum præsciuerunt, vt indicant verba illa ab vtrisque successiue repetita *Numquid nosti quia hodie Dominus tollet Dominum tuum à te? & ego noui, silete.*

Miracula edere.

8.
Mirus prophetandi modus.

Vehementer plane prophetico spiritu nostros fulsisse Prophetas, illud manifestat, hactenus nondum visum, & forsan nunquam rursus videndum; ita nimirum mero spiritus incaluisse, quod qui ad eos accedebant, tam malus, quam bonus fiebat particeps muneris prophetandi. Id Saul semel, & iterum expertus est. Semel quidem à Samuele recens vnctus 1. Reg. 10. *Et ecce cuneus Prophetarum obuius ei & insiluit super eum Spiritus Domini, & prophetabat in medio eorum*: quæ res cum præter opinionem esset omnium, vniuersos in admirationem rapuit: & inde emanauit prouerbium: *Num & Saul inter Prophetas?* De quo Nazianzenus orat. 7. *Saul & vnctus est, & spiritum percepit: at tunc spiritualis erat, atque adeo prophetauit, sed quia præter omnium opinionem, ex illo miraculo prouerbium hoc fluxit.* Prophetasse de futuro sæculo, ac de præmiis iustorum, & pœnis malorum, & de Gog, & Magog, quæ ad iudicij extremam diem pertinent, ex Iudæorum traditionibus referunt autor. Tradit. Hebraic. apud Hieronym. & Rupertus lib. 1. in Reg. cap. 19. Iterum vero idem expertus Saul 1. Reg. 19. cum nequam esset, & Dauidis odio flagraret: quare Ambros. lib. 1. de Offic. 43. *Saul vallatus choro Prophetarum etiam ipse prophetauit; & de solo quasi indigno memoratum est; etiam Saul inter Prophetas.* Audi miraculum. *Misit Saul lictores, vt raperent Dauid; qui cum vidissent cuneum Prophetarum vaticinantium, & Samuelem stantem super eos factus est etiam spiritus Domini in illis; & prophetare caperunt etiam ipsi. Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit & alios nuntios; prophetauerunt autem & illi: Et rursus misit Saul tertios nūtios, qui & ipsi prophetauerūt. Et iratus*

iracundia Saul abiit etiam ipse in Ramatha & factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat vsque dum veniret in Naioth in Ramatha. Et expoliauit etiam ipse se vestimentis suis, & prophetauit cum cæteris coram Samuele, & cecinit nudus tota die illa nocte. Vnde & exiuit prouerbium; Num & Saul inter Prophetas.

9. Sub Heli, & Samuële prima cœnobia.

Auget admirationis causam, quod paulo ante Samuële pueriles nondum annos excedente, adnotatum sciamus ab scriptore sacro 1. Reg. 3. *Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli; & sermo Domini erat pretiosus in diebus illis: non erat visio manifesta.* Tam erat terra Prophetico spiritu destituta. Subitò autem pluit spiritus Domini in terram, & quod hactenus ipsa non videbat, greges Prophetarum intueri cæpit. Hinc duo mihi manifesta fiunt; nimirum, & hos primos omnium Cænobiiæ fuisse institutores; quandoquidem huius vitæ genus Prophetarũ nomenclatura olim designatum nemo est qui nesciat; ante hos vero *Sermo Domimini erat prætiosus*, seu ratus, vt vniuersi Patres interpretantur: nusquam siquidem hominum congregationi simul viuentium datus hac tenus fuerat. Et hoc prodigio, copiaq; spiritus sui voluisse Deum honorare primordia Cænobiorum futurorum quibus Ecclesia sua vbique gentium illustranda erat; signumque in eo datum haud dubito, eius vitæ sectatoribus, vt qui perfectionis collem ascendere cæteris conarentur, præ cæteris impertiendum fore spiritus Domini dona, vt experientia comprobatum videmus.

Qualiter cænobiticã obseruarint vitam.

Sed quonam pacto mores Monachorum hos retulisse nunc videndum. Respuisse peculiares diuitias ipsa communis vita argumento est, & Samuëlis ipsorum magistri auaritiam Calcantis egregius animus, a quo tamen duo filij Heli degenerauerant. Obedientiam ab eis sub eodem Samuële cultam, ex magistro, & communi vita deducimus. Cæterum de castitate quid dicam? scio Samuëlem ex vxore filios suscepisse 1. Reg. 8. Vidimus Hemam 14. liberis, & filiabus tribus auctum esse. Sed eos omnes coniugali castitate nituisse, sanctitas & Prophetiæ nobis spiritus fateri cogit. Nec enim virginitatis candor tam multis manifestabatur legis inuolucro occultatæ. Placet Hieronimo Epist. 22. multos in virginitate perseuerasse, vt Elias, & Elisæus postea fecere. *Virgo Elias, Elisæus virgo, virgines multi filij Prophetarum.* Illud nihilominus occurrit, dum vitam cœnobialem agerent, continentiæ prorsus addictos fuisse: Quis id neget? aut vxores intra cœnobia duxisse, asserere auderet? Inde nihilominus post tempus in domum seorsim redire permissis, liberis procreandis dedisse operam, certum esto; atque hinc *Filiorum Prophetarum* emanasse cognomen.

10. Discrimẽ inter prophetas & filios Prophetarum.

At qui hinc iam (quod valde notandum est) discrimen apparet, cur hi qui sub Samuële floruerunt *Greges*, nequaquam Filij Prophetarum dicantur, sed *Propheta*; qui vero deinceps sub Elia, & Elisæo post 150. duntaxat annos, nuncupatione mutata, non quidem *Propheta*, sed *Filij Prophetarum* dicti sint. Scio placere nonnullis subsequentes *Filios Prophetarum* dici consueuisse, quasi discipuli Prophetarum; quod videlicet magnorum Dei Prophetarum essent discipuli: quo plane sensu Elisæus in raptu magistri clamabat, *Pater mi, Pater mi.* Vnde Chaldæus, quod admirantes Hebræi Saulem inter Prophetas dixere; *Et quis Pater eorum?* transfert, *& quis magister eius?* Verum eo philosophandi modo non assignatur quæsiti discriminis causa; quamobrem antiquiores non consueuerint, filij Prophetarum vocitari, cum discipuli item fuerint magni cuiusdam Phrophetæ Samuëlis. Et vtrumque falso principio niteretur; quandoquidem recentiores prius dicti *Filij Prophetarum* fuere, quam magni alicuius Prophetæ fuerint discipuli; vtpote qui Eliam Magistrum non agnouerunt, Elisæo autem se submiserint iam iam *filij* nuncupati *Prophetarum*: quod Paulo superius monstratum à nobis est. Vetustiores vero non plures, sed vnum duntaxat habuere magistrum, Samuëlem; & ea propter *filij Propheta*, quam *Prophetarum* potius dici deberẽt: quo tamen cognomine iure negati sunt. Ergo illud nobis vehementer arridet, hos quidem, quod priores tempore cæteris fuerint, nequaquam *Filios Prophetarum* vocitatos: illos vero propria nomenclatione *Filios* dictos fuisse, quod seniorum Prophetarum vere filij fuerint, vt filij Hemam, Asaph & Idithum manifestãt, sic prorsus à parentibus & genitoribus Prophetis nuncupati. Eoque sensu Prudentius in Enchiridio dixit.

Forte Prophetarum NATI dum ligna recidunt,
Fluminis in ripa cecidit discussa bipennis:
Gurgite submersum est ferrum: sed mox leue lignum
Iniectum flagnis, ferrum reuocabile fecit.

Sed & Amos vtriusque conceptis verbis posuit discrimen c. 7. inquiens. *Non sum Propheta ego, & non sum filius Propheta, sed armentarius ego sum Vellicans sycomoros*: Quæ verba ita Hieronymus interpretatur. *Amos iubente idolorum Pontifice, ne prophetares in Bethel non sum, inquit, non sum Propheta, siue non erã* (vt habent septuaginta) *quorum alterum humilitatis, alterum veritatis est, nec filius Propheta, nec de Prophetali stirpe descendens, sed cum essem armentarius, & ruborum mora distringerem, tulit Dominus sequentes greges.* Fassus igitur est *Filios Prophetarum* eos esse, & dici, qui de Prophetali stirpe descenderent; *Prophetas* vero, qui in eo munere essent a Domino constituti, etiã si de eorũ stirpe non essent. Ex quo illud coniicio; priores quidem cum ab aliis Prophetis descendere nequiuissent, eo natos tempore, quo sermo Domini erat prætiosus, iure ab scriptura *Prophetas* nuncupatos, & quoniam hi filios suos ad disciplinam Religiosorum adduxerunt, quæ Prophetarum & erat, & dicebatur, inde *Filij prophetarum* iuniores dici consueuisse: quo sane nomine cæteri quoque qui vndecunque eis accedebant, participes fiebant, multitudine nomen præbente. Verùm cum quispiam eorum post tempus iuuentutis in cætu peractæ domum suam se recipiebat, vxorem ducturus, & proli educandæ indulturus, is iam *Propheta* dicebatur, non *filius* quo sane sensu 4. Reg. 4. dicitur: *Mulier quadam de vxoribus Prophetarum clamabat ad Elisæum: seruus tuus vir meus mortuus est, & tu nosti, quia seruus tuus fuit timens Deum.* Nota vocum proprietatem: *Prophetas* vxores habuisse dicit; non *Prophetarum filios*; neque enim hos dum in cætu & Cænobio degerant, vxores duxisse decebat. Virum autem suum, dixit seruum fuisse Elisæi, hoc est, discipulum; quo planè sensu seipsos nũcuparunt, cum Elisæi ducatui se subderunt 4 Reg. 2. *Veniẽtes in occursum eius adorauerunt proni in terra: dixerúntque illi: Ecce cum seruis* Elisæo præstant obedientiam.

tuis

tuis sunt quinquaginta viri &c. Et ipse Elisæus *pueros suos* eos vocare solebat c. 4. *Filij Prophetarum habitabant coram eo: Dixitque viri de pueris suis: Pone ollam.* Et ipse Elisæus seruus Eliæ dici consueuerat, & Elias Dominus eius, vt superiùs obseruauimus. Ex quo illud obiter elicimus; si à magistro illi nomen accepturi erant, *serui* potiùs *Prophetarum*, quàm *filij* dicerentur.

Quod spectat ad eorum propagationem, liquet

12. Prima omnium cœnobia. vetustiores primum cœnobium erexisse in Ramatha, vrbe Samuëlis, de quo 1. Reg. 9. fit mentio, & alterum in Bethel, de quo c. 10. præcedenti, & alterum in Gabaa vel Gabatha, teste Iosepho, Vrbe Beniaminia; nec desunt qui in Cariathiarim vbi erat Arca Domini cœtum Prophetarum constituant. R. Salomon, quem sequuntur Lyra, & Clauius, imò & Rupertus, verba illa *Venies in collem Dei, & cum ingressus fueris vrbem, obuium habebis gregem Phophetarum*, sic interpretatur. *Collis Dei locus erat vbi Propheta habitabant.* Collem autem Dei fuisse Cariathiarim produnt Lyra, & Salmeron. Et hæc quidem sub Samuële; sed cum eo mortuo Dauid arcam inferret in Hierusalem, puritate morum, & cantus peritiâ, quibus florebant delectatus, tres cœtus perpetuò in vrbe instituit, qui primi omnium *Filiorum Prophetarum* nuncupati sunt 1. Paralip. 6. & 25. penes tres insignes Propheticæ vitæ Cultores, greges distinguens; primú Hemam, & filiorum eius, secundum Asaph, & suorum, tertium Ethan, seu Idithum cum liberis suis; qui sanè ex totidem filijs Leui, Gerson, Caath, & Merari descendisse cap. illo 6. recensetur. Atque hi primi flores, fructusvè cœnobiticæ vitæ fuerunt: quorum spiritus, plures Psalmi sunt; quod ex inscriptionibus eorum liquet. Dein in alias vrbes, colles, solitudines, forma Propheticorum cœtuum deriuata est, de quibus cum de Elisæo incidet sermo, vberiùs dicemus.

13. Vnde vsus Musicæ in templis. Illud non est omittendum, ab his cœtibus Prophetarum habuisse initium, quod ad Dei laudes in templis decantandas varijs musicis vtamur instrumentis. Liquet siquidem hos præcessisse regnum Dauidis, à quibus ipse forsan dum post fœtantes patris sui Isai eremum puer incoleret, cytharam sonare edoctus fuit: quadrat siquidem tempus & locus, & musicæ facultas: námq; Dauid Bethleemites prope Ramatha, oues ducebat cum sub Samuele illi eruditi, Musica sonabant instrumenta. Quis neget bonæ indolis adolescentem, eorum se plerúmque cœtibus immiscuisse; amicitias cum eis iniisse, & Musicæ, ac Diuinarum laudú aliquem illorum Prophetam sibi adsciuisse magistrum? nam vnde tam peritus euaderet, nisi ab ipsis? Inde ortum quod postea regnans eos in Vrbe introduci curarit, & laudum. Diuinarum eis præconia commiserit.

Musicæ effectus. Nemo tamen intelligat eos ad Prophetandum musicis vti consueuisse, quod ex vi harmonica extra se raperentur: absit; sed quoniam ad eleuandam mentem in Deum multùm conferat illa, vimque habeat ad serenandam sensuum distractionem; disturbandam tristitiam, si dulcis fuerit consonantia; & terrorem menti immittendum si grauis fuerit. Cuius sanè rei appositissima profert exempla Basilius homil. de legendis libris Gentilium, inquiens. *Timotheus si Musicâ reiectâ se in palestra exercuisset, non tantùm cæteris omnibus eâ arte præstitisset; cui tanta fuit artis excellẽtia, vt si quando austeriorem, acrioremque harmoniam emisisset, animum ad iracundiam excitaret. Rursus si dulciorem eundem, ac mitiorem; eundem emolliret, ac mansuesceret. Hâc item arte quandoque apud Alexandrum, cum Phrygios modos tibiis ederet, illum in medio conuiuio ad arma concitasse dicitur, & rursus eundem sono mutato, quietum, ac sedatum conuiuis, ac mensæ restituisse.*

14. Musicæ effectuum Prophana exempla. Vim hanc harmonicam vsque ad fabulas Veteres produxère, cum tamen propriâ vi, ipsa miros edat effectus: de quo eleganter Horatius Mercurium Amphionis magistrum alloquitur Odar. lib. 3. num 9.

Mercuri (nam te docilis magistro
Mouit Amphion lapides canendo)
Tuque testudo resonare septem
Callida neruis,
Tu potes tigres, comitesque syluas.
Ducere, & riuos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aula
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit inuito: stetit vrna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Arma v[illegible] Scribit Plutarchus de fortuna, & virtute Alexandri lib. 2: Aristonicum illi fuisse cytarædum: qui egregiè pugnans cecidit: *Huic Alexander statuam Pythius æream ponendam curauit, cytharam tenentem, hastámque protensam: non hoc tantùm viro illi tribuens, sed & musicam honore prosequens quaque vestinctu lymphatico, impetúque impelleret eos, qui in ea ritè educati essent. Nam & ipse olim Antigenide tibicine Harmation modum modulante, itsque adeo mente captus modulamenti incitatu exarsit, vt contiguis armis proripiens sese manus in adstantes intenderet testimonium Spartiatis, præbens illud canere solitis.*

Vrget enim in ferrum scitè fidibus canere.

Licurgus bellicæ exercitationi studium Musicæ annexuit, quo bellandi vehementia modulatione temperata consonantiam, conuenientiamque haberet. Et quidem Lacones ita se ad virtutem exhortabantur: vt refert Plutarchus de Instit. Laconicis, his verbis. *Tres chori secundum tres ætates constituebantur, quorum primus qui seniorum erat, incipiens canebat.* Nos olim validi sumus iuuenes. *Secundus florentis ætatis respõdebat:* Nos autem sumus, ac si vis, intuere *Tertius puerorum cantabat:* At nos multò erimus fortiores. Cúmque ad tibiam cum hostibus congrederentur, ad fortitudinem, & fiduciam, & mortis contẽptum, gressuum rhythmis incitabantur. Sanè Achillem lyrâ ad temperandam animi commotionem vti solitum autor est Homerus, qui eum quádoque inducit digerentem, loquentemque Musica (sic à Chirone doctum iram quam in Agamennonem conceperat.

Lacones musicâ ad virtutes hortati.

Achilles iram musica temperat.

Hunc inuenere sibi mulcentem pectora dulci,
Formosaque lyra, multóque vincta nitebat
Argento .....

Nec illud omittendum, quod de miris Musicæ effectibus superior narrat Plutarchus lib. de musicâ: *Terpãder seditionem, qua Lacedemonios vexabat, Musicâ sustulit. Thalensem cretensem adiisse Lacedemonios, eosque ope Musicâ visum pestilentia liberasse, autor est Pratinas. Ipseque quoq; Homerus cantu, & musicâ vi pestilẽtia fuisse leuatos Græcos canit.* Vt ego arbitror merore depulso, ac lætitia concepta, quæ humanorum affectuum docta moderatrix est. Quid

plura refert Basilius. *Quod Pythagoras in ebrios olim incidens in sceris tibicinē conuiuio luxurioso præsidemem mutare harmoniam, ac Dorion ipsis canere: atque hoc modo melodia illos ad sobrietatem reduxit; qui reiectis de capite coronis sanè omnes erubuêre.* Quare iure primo Aristoteles dixit: *Harmonia cœlestis est, naturámque diuinam, & pulchram, & humana augustiorem habet.* Nam (quod scite admonuit Valgulius in Plutarchi Musicâ) inter cætera *ad purgationem animorum vtilissima est.*

15. Musicæ vis ad eleuandū spiritum.

His rationibus vtuntur, qui volunt Elisæum, vt prophetaret, postulasse Psaltem, quod videlicet commotus esset animo in Regem Israël, vt indicant illa verba 4. Reg. 3. *Viuit Dominus in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem. Nunc autem adducite mihi Psaltem.* Nimirum vnum ex filiis Prophetarum Musicæ peritis. Placet tamen quod Rupertus scripsit nullam animo viri Dei commotionem appingens, sed vim Musicæ considerans: *Ex hoc discimus quantum cum diuina laudis sermone Musica dulcedinis sonus ad inuocandum prosit Spiritum sanctum, Cum, inquit, caneret Psaltes facta est super eum manus Domini. Mouet enim intùs Musica. Vi quâdam, & potentiâ naturali spiritum hominis. Et tunc decenter conuenit cum verbo, vel sensu diuina laudis, concutit penetralia cordis, & illam quam accepit homo resuscitat in eo gratiam spiritus Dei. Quod optimè expertus est, & experiens primus Psaltes inclytus dicit: Os meum aperui, & attraxi spiritum.* Atque huc etiam refert Athanasius, *quod quandocumque spiritus nequam à Domino arripiebat Saul)* 1. Reg. 16.) *Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu suâ, & refocillabatur Saul, & Leniùs habebat: recedebat enim ab eo spiritus malus*: ait enim Athanasius lib. de interpretat. Psalmorum: *Qui ita concinunt, vt melodia verborum ex numeris vocum cum spiritus harmoniâ congruat, isti psallunt & linguâ, & mente: nec seipsos solum, verum etiam alios qui audire volunt, magnifice adiuuant. Certè B. Dauid Sauli assistens, non solum ipse placuit Deo, sed & turbidum insaniæ vitium à Saule pulsabat, & serenitatem eius animo induxit.* Et Basilius citato loco. *Dauid sacrorum canticorum Poëta, cythara ex insania Saulem Regem liberauit.* Enimverò & ipsi Saulis ministri Musicæ virium non ignari, cum viderent Dominum suum ab spiritu exagitari nequam monuerunt vt quæreret *Hominem scientem psallere cytharâ; vt quando arripuerit te* (aiebant) *spiritus Domini malus, psallat manu suâ, & leniùs feras.* Et ego quidem quod meliùs haberet, & refocillaretur, Musicæ viribus tribuo, dum tristitiam ab animo eius pelleret, quæ spiritum suffocabat: quod verò spiritus malus ab eo recederet, Diuini muneris fuisse credo, qui ad Musicæ concentum, & tristitiæ pulsationem donum libertatis impertiebatur: haud aliter quàm ad Psaltis pulsationem facta est manus Domini super Elisæum: sæpéque fieri solitam super nostros Prophetas, cum diuinos Hymnos ad cytharam, aut organum pangerent, ex supra dictis liquidum esto: de quibus loquens Athanasius ait. *Ita quoque modulantes sancti Propheta ad tranquillitatem animos populorum, & ad concordiam cœlestium tripudiorum cohortabantur.*

16. De primo Musicæ inuentore va ria placita.

Sed an hi quóque primi omnium instrumentis Musicis vsi fuerint, iure quæri posset; enimverò compertissimum est, multa ethnicos à nostris furatos fuisse, vt ex scriptis Mercurij Trismegisti & Platonis liquet; fatenturque ex sanctis Patribus plurimi. Scimus quoque ab Heraclide proditum Amphionem principem cytharæ cantum excogitasse, cuiúsque poësim, vt qui à patre Ioue Doctus foret; eodémque tempore Linum Eubeensem lamentationes, & fletus carmine condidisse. Et teste Alexandro in libro Phryglorum musicorum, Olympum primum omnium in Græciam fidium pulsus transtulisse; Hiagnim primum tibiâ cecinisse, Orpheum lyrâ, quidam tibiarum cantus conditorem Clonam faciunt, Terpandrum legum cytharæ. Verùm Plutarchus ex Sotherici nomine. *Nos verò* (ait) *mortalem nunquam negamus fuisse repertorem Musica bonorum: sed Apollini omnibus virtutibus & scientiis ornato inuentum muniísque hoc tribuendum, & acceptum ferendum esse putamus.*

Cæterùm si de primo Musicæ exordio lis esset, & Scriptorum testimoniis insistamus, primum eius inuentorem non Apollinem, non Amphionem, Linum, aut Orpheum, compertum nobis fecit Moyses scriptorum vetustissimus, Genes. 4. sed Iubalem Lamechi illius bigami ex Caina posteritate *Patrem fuisse canentium cythara, & organo*: & hoc multos ante diluuium annos esse oportuit, vt videas luxus gratia primùm in mundo Musicam inuentam. Nisi quis velit priùs ab Enos Adami nepote ad inuocandum nomen Domini fuisse accommodatam, quam tamen, Adamo docente scientiarum omnium peritissimo à Deo creato accepisset; Iubalem verò primum choreas libidini inseruientes instituisse, de quo Basilius: *Hoc Musica genus seruitutis, & ignobilitatis fructus parere; præterea libidinum stimulos acuere solet.* Atqui Isidoro, & Eusebio testibus in Chron. quos Gentiles Musicorum instrumentorum autores putant, multo posteriores sunt: nimirum tempore Iosuë, Linus, & Amphion floruêre; aliis Linus sub Gedeone 200. post Iosue annos: Apollo cytharam reperit sub Debora; Mercurius, & Orpheus sub Gedeone Iudaicæ plebis Iudicibus. Et multò his priùs, si de tempore post diluuium sermonem instituamus, *cythara* quidem mentio fit Genes. 31. & Iob 21. & 38. *Tympani* ibidem, & Exod. 15. & Iudic. 11. *Tintinabuli* Exod. 28. & 39. *Tuba* Leuit. 23 Numer. 10 29. & 31. Iob 30 & 39. Iosue 6. Iudicum 7. *Fistula* Iob. 40. *Organi* Iob. 21. & 30. *Buccina* Exod. 19. & 20. Leuit. 25. Iosue 6. Iudicum 3. 6. 7. Iob 39. Fallantur proinde necessum est Scriptores ethnici, & Musicorum instrumentorum à nostris inuentorum honorem subripuerunt. Verùm & ex hoc fit multò ante Samuelem, & Prophetarum cuneos ea reperta fuisse.

17. Quando primum instrumenta Musica inuenta

18. Prophetæ inuentores Psalterij.

Vnum tamen est cuius nulla in Sacris aut prophanis literis mentio fit vsque ad Prophetas, videlicet præ cæteris Musicis instrumentis sacratissimum *Psalterium*; quo tamen vno ipsi primi omnium vsi leguntur; & fortè eius rei gratia inter cætera Prophetiæ ipsorum accommodata primo loco constituitur, 1. Reg. 10. *Obuium habebis gregem Prophetarum descendentium de excelso & ante eos Psalterium & Tympanum, & Tibiam, & cytharam, ipsósque prophetantes*: Vnde & ab eo speciali cognomento *Psaltes* dicti sunt 4. Reg. 3. & 1. Paralip. 23. sanè hoc ingentem illis gloriam parit, vtpotè qui autores Psalterij extiterint, quod nomen dedit libro Psalmorum: cui inter vniuersa Prophetarum opera ab Athanasio de interpretatione Psalmorum (vt alios prætercam Patres) prima deferuntur. *Singuli quidem* (ait) *Sacri libri suam & propriam suppeditant historiam; Pentateuchus*

mundi

mundi ortum, acta Patriarcharum, &c. Et recensitis omnium thesibus subinfert. *Psalmorum autem volumen veluti Paradisus, in quo sunt omnia genera lignorum plantata, modulando sua quædam propria inter cantandum ostendit.* Quod cum serió probauerit, addit: *Voluenti, legentique Bibliorum scripta satis liquet, apparétque ea quæ legit, sui negotij non esse, sed sanctorum virorum, quæ ipsi in re sua protulerunt. Contra in Psalmis illud mihi est, quod qui eos legit (exceptis de Christo gentibus vaticiniis) sua se verba in re sua legere opinatur; & quilibet ita psallit, quasi de se ea quæ psallit conscripta essent. non tanquam alius ea diceret, aut de alio dicerentur, ita accipit, & per legit; sed tanquam de seipso sermo fieret, ita mentem suam ad Deum dirigit.* Eadem habet Basilius in præfat. ad Psalm. 1. Quod planè nouum, inclytumque Prophetiæ genus in Psalmorum structura reperitur, quo omnium hominum ad finem mundi in hanc vitam res perventuræ, & negotia prædicuntur; & vniuersi eorum animi motus sigillatim quasi digito demonstrantur. In quo sanè prophetandi munere Dauid Rex cæteros Psaltes vicit: vnde & *Egregius Psaltes de Israel* vocitari promeruit. 2. Reg. 23. At in eodem ipsum Greges Prophetarum tempore præcesseruor, a quibus vt Psalterij, ita & Psalmorum inuentionem Dauidem accepisse qui dixerit, profectò à vero non aberrabit.

19. Prophetæ aliquorum Psalmorum autores.

Enimverò qui omnium Psalmorum constructionem Dauidi attribuunt, non placent Athanasio in Synopsi. Hieronymo epist. 139. ad Cyprian. tom. 3 Augustino in prologo ad Psalmos; nec mirum cum inscriptiones plurium aduersentur, quæ autores suos produnt. Scio quosdam præ se ferre quod ad cantandum traditi sunt, cum alteriùs sint autoris; verùm ij satis se produnt, cum in datiuo nomina illorum præponunt Eiusmodi sunt quotquot *filiis Chore* inscribuntur, è quibus quidam habent, *in finem filiis Chore*: vt 41. 43. 44. alij *in finem pro filiis Chore* vt 45. 46. nonnulli *Psalmus cantici filiis Chore*: vt 47. 86. 87. Omnes enim huiusmodi *filiis Chore* præ se ferunt, quasi his dati sint: quinimò choritarum filij, non cantores, sed Ianitores Templi erant & thesaurorum eius custodes, quod ex 1. Paralip. cap. 16. liquet: Vnde non ipsis dabantur ad canendum, sed vt traderent cantoribus. Hos ego Dauidi adiurem, quem Augustinus nouem duntaxat ore suo dixisse scribit, & Athanasius; eos esse propriè Dauidis quotquot habent hanc inscriptionem, *Psalmus Dauidis*, vt 25. 26. 27. & alij. Hieronymus contendit

Moyses Psalmi 89. autor.

Psalmum 89. cuius superscriptio est, *Oratio Moysi hominis Dei*, vere ab eo conditum esse, & verè; vt quid enim orasse diceretur Moyses quod non orauit? Nec obest quod non inseruerit eum in Pentateucho; potuit siquidem seorsim scriptus ab eo filiis Israël tradi, à quibus seruatus est, & posteà inter cæterorum Psalmos reponi, cum ab Esdra hincinde quotquot inueniri potuerunt, in vnum collecti sunt. Et quis non credat multos plures à filiis Prophetarum compositos quam nunc extent? cum tot annos munus prophetandi in Psalteriis, lyris, & tympanis exercuerint? Vnus

Dauid quos Psalmos ediderit.

Dauid quos tetis edidisse? Audi Athanasium in Synopsi hæc aientem. *Propheta, qui quæ prophetarunt scriptis quidem mandarunt, sed non inueniuntur hi sunt: Psalmorum Dauidis trium millium numerum fuisse in Paralipomenis scribitur, è quibus tamen 150. tantum ab amicis Ezechiæ Regis selecti, reliqui vero absconditi sunt.* Quo loci sub nomine Dauidis etiam Cantorum, & Prophetarum Psalmos enumerat, nam non omnes 150. Dauidis opus fuisse in eadem Synopsi dixerat inquiens. *Qui vero ab aliis compositi Dauidi inscribuntur, sunt quotquot habent hanc inscriptionem: Dauidi.* Vnius Asaph qui ex tribus principibus Prophetarum cantantium alter erat, vndecim extant, ab 72. vsque 82. Putátque Hieronymus super Matth. 13. quod vbi legimus: *Sine parabolis non loquebatur eis; vt impleretur quod dictum est per Prophetam Aperiam in parabolis os meum*: Legi oportere: *per Asaph Prophetam*; non *per Isaiam*, vt quidam habent codices, eoquod illud testimonium è Psalmo 77. petatur edito ab Asaph, non ab Isaia. Idithum sunt 38. & 61. & eiusdem sub nomine Etham est 88. At Hemam vnus duntaxat reliquus est. 87. Alij recentiores sunt, vtpote Aggæi, Ieremiæ Zachariæ, & Ezechielis & filiorum Ionadab, id est Rechabitarum, vbi de prima & secunda populi captiuitate agitur, videlicet 64. 70. 95. 111. 145. Ex quo liquet non omnino constare de tempore, quo vnusquisque scriptus sit. Nonnulli sub Samuële conditi sunt à Dauide, cum fugeret à facie Saul, nimirum 51. 53. 55. 56. 58. Quod inscriptiones ipsæ clamant. Quis autem eodem tempore non alios edidisse Prophetas nostros asserere audebit, cum sciamus tunc quoque eum erant in Rama & Iabaa prophetasse in citharis, ac psalteriis suis? Qui autem illi sunt, diuinare non ausim, dum illud liquidò constet, & ipsos magistros, ac inuentores fuisse psalterij, & veteres Psalmorum conditores; ac proinde vehementer aberrasse ethnicos Musicorum instrumentorum, ac Poëticæ artis quosdam suorum autores extitisse leuibus ductos coniecturis asseuerantes.

Idithum quos.

Concedimus nihilominus instrumentis, à nostris Prophetis, olim inuentis ethnicos nouas fides addidisse; atque hac in re verè adnotatum reliquisse Plinium lib. 8. cap. 56. repetisse scilicet obliquam tibiam Mydam in Phrygia; geminas tibias Marsiam in eadem gente, monaulum Pana Mercurij filium, tertij scilicet inter Mercurios apud Cic. lib. 3. de nat. Deor. de Pan verò Virgil. Eclog. 2. 20.

Ethnici musicis instrumentis fides addidêre.

Pan primus calamos cerâ coniungere plures. Instituit:

Cytharam septem chordis additis Terprandum; octauam Simonidem addidisse: nonam Timotheum. Verum ob luxum potius has additas sibi ipsa Musica lepidè deplorat apud Pherecratem comicum in hæc verba.

..........Mi prima malorum labes
Menalipides fuit, qui duodenis
Fidibus me eneruauit. Nec tamen meis
Finis erumnis. Atticus cinesias
Execrabilis, exharmonios strophis
Anfractus insertans me malè perdidit.
Sed neque miseriis hic modus fuit
Meis. Phrinis iniecto strobilo quodam
Non ante cognito, irrequietis me
Flexibus, atque inflexibus versando
Totam collabefecit, quinque neruis
Duodenas obstipando harmonias.
Iamvero Timotheus, ò mi charissime
Perfodit me, & fœdissimè lacerauit.
Vicit & omnes inferendis cladibus,
Ac formicarios vehemens modos, méque
...Contingens tanquam brasicam totam
Refersit exharmoniis hyperbolais
Prophanisque, ac supernacuis fidium
Vocumque pertentaminibus.

Eapropter Emerepes, Phrynidis Musici duas è nouem chordis bipenni excidit, dicens: *Musicam ne depraues*: Quem mihi sanè sensum ad literam facere videtur inscriptio Psalmi 74. *Ne corrumpas*; & Psal. 56. 57. & 58. *Ne disperdas*, Musicam videlicet, modos in ea molles, ac fornicarios inferendo, fidiúmque superuacuarum, ac prophanarum pertentamine, vt à comœdis hodie lasciuiæ causa fit: quod doctè auorum æuo libris editis Franchinus Gaffurus deplorauit. Id enim è sacro choro Dauid, & Asaph perpetuo eliminari volebant, quos tamen titulos ad Pilatum Doctores detorquere solent, sed mystico planè sensu, literali prorsus omisso.

21. *Psalterij forma, eiúsque ac cæterorũ instrumentorum mysteria.* Quod vero ad Psalteriũ spectat scribit Hieron. Comment. in Psalm. 149. *Psalterium propriè genus organi est Musici, quod est quasi cythara. Similitudinem habet cythara, sed non est cythara. Cythara deorsum percutitur, Psalterium sursum, quod verbo vulgari dicitur Polyphtongum.* Par est credere viros spiritu Prophetico plenos mysterij ergo cytharâ iouersâ psalterium inuenisse, decem in tabulis duabus tensis fidibus, quo nimirum decem legis præcepta in tabulis duabus à Deo scripta semper in aure viri religiosi personarent, vt ipse prodit Hieronymus in Psalm. 32.) & sonum de supernis ederent, qui maxime sanctis moribus congruat: ipsâ percussione protestantes, omne donum perfectum de sursum esse; quemadmodum per cytharam condescensum ad proximorum subuentionem significari idem ipse contendit in Ps. 57. vti per tympanum, quod de mortui animalis corio tenditur, carnis mortificatio figuratur; per tibiam verò memoria mortis, cuius assidua meditatio valdé nobis proficua est: nam & tibicines ad funera vocari solitos, testimonio Matth 9. liquidum est. Quâ de re egregie tractat Gregorius, dum agit de quatuor his musicis instrumentis, in quibus Prophetæ nostri prophetabant, lib. 4. exposit. 1. Reg. 10.

22. *Hemam, & Etham, cur Ezraitæ dicti.* Illud tandem non omittendum, ob religiosam Prophetarum vitam Hemam Samuelis nepotem, & Etham, seu Idithum Prophetarum præcipuos *Ezraitas* vocari consueuisse, quod tituli Psalm. 87. & 88. proclamant; non quod cognomen à patre, vel patria traxerint, sed quod eo nomine *Aduenæ* cognominarentur, (Nam *Ezra* Hebraicè, Latiné *Aduena* est.) Vitâ & moribus aduenas se esse in hoc sæculo protestantes, quod sanè Religiosorum instituti est, vitam Prophetarum sectantium; iuxta illud Bernardi serm. 2. de altit. & basit. *Magnum sanè prophetandi genus, cui vos deditos esse conspicio; magnum Prophetiæ studium, cui vos video mancipatos. Quod illud nempe iuxta Apostolum non considerare quæ videntur, sed quæ non videntur, sine dubio prophetare est. Ambulare in spiritu, ex fide viuere, quæ sursum sunt quærere, non quæ super terram, obliuisci quæ retro sunt, & extendi in anteriora, ex magnâ parte prophetare est. Alioquin quonam modo nisi per spiritum prophetiæ conuersatio nostra in cælis est? sic nimirum Prophetæ olim quasi non inter homines erant sui temporis, sed virtute, & impetu quodam spiritus dies illos transilientes; exultabant, vt viderent diem Domini, & videbant, & lætabantur in ea.*

23. *Concordia Monachatus Prophetarũ & S. Benedicti.* Mirare ergo Lector testamentorum concordiam: 15. generatione à Moyse, & exordio Legis scriptæ primi Greges Prophetarum, cœnobiticæ vitæ autores exoriuntur: & 15. à Christo, & Euangelio eadem per S. Benedictum inualescit: & inter vtrósque mysticus ille 42. generationum numerus interiacet: vt hos illis similes moribus extitisse, non diffitearis.

CAPVT IX.

Eliam omnibus ornatum Monasticis virtutibus, Eremitam perfectum se præbuisse: & ideò Principem Monachorum.

1. *Eliæ vita perfectio.* Rem hanc abundè in superioribus cap. 2. confecimus Eliæ Monachorum omnium Patrum ore pulcherrimo decantatum ostendentes, quibus nunc addimus Rupertum lib. 3. Comment. in Cant. ad cap. 4. vbi de Eliâ ait: *Hæc dixit & fecit ille primus, & institutor eorum, qui dicti sunt filij Prophetarum; quos fuisse Monachos in veteri Testamento consentit autoritas Patrum venerabilium.* Et lib. 5. in principio ad B. Deiparam sermonem dirigens: *Cur vnquam aliquis mortalium visus est magis te assumpsisse pennas sicut columba, vt volares, & requiesceret in solitudine? Hoc enim multi fecerunt, non solum Elias, siue Elisæus, verùm etiam quamplures filij Prophetarum.* Et infrà: *Cur non potius tanquam turtur castissima, turtur solivaga solitudinem expetisti, remotior quàm Ioannes Baptista, secretior quam Elias?* Addimus & Chrysostomum à D. Thom. opusc. 18. de perfectione vitæ spiritualis in medium adductum, & auditum; cap. si quidem 20. sic ait D. Thomas *Sunt autem quidam qui non solum Episcoporum statum præferre Religiosorum statui contentii; sed & quorumcumque curam habentium animarum: quod multipliciter asserere conantur. Dicit enim Chrysostomus in 6. libro sui dialogi* (scilicet de Sacerdotio tom. 5.) *Si aliquem mihi talem adducas Monachum, qualis, vt secundum exaggerationem dicam, fuit Elias, tamen quamdiu solus est, si non perturbatur, neque grauiter peccat, quippe non habet, quibus stimuletur, atque exasperetur, non tamen illi comparandus est, &c.* Huic obiectioni vt satisfaciat Doctor sanctus concedit planè per exaggerationem dici posse aliquem reperiri Monachum qualis fuit Elias: ait si quidem. *Quod Chrysostomus dicit: si talem aliquem adducas Monachum, qualis fuit Elias, non tamen illi comparandus est qui multorum peccata ferre compellitur; manifestò apparet, quod non intendit statum statui comparare: sed ostendere difficultatem bene persistendi maiorem esse in eo qui præest populis, quam in eo qui solitariam vitam ducit.* Accedit Nazianzenus in oratione de laudibus Basilij: hæc de eo asserens: *Exul hic nobiscum in Pontum secessit, & Monasteriis quæ ibi sunt præfuit: quæ ipse dignissimè moderabatur, solitudinemque cum Elia & Ioanne qui admodum Philosophi fuerunt mire amplexabatur.* Clarius cæteris Ambrosius Epist. 82. lib. 10. ad Monachos Vercellenses Abbate tunc & Episcopo suo S. Eusebio destitutos, & eos quidem Eliæ sectatoribus ac discipulis: Hunc verò Elias luculenta ad modum oratione confert. *Hac igitur patientia in S. Eusebio Monasterij coaluit vsu, & durioris obseruationis consuetudine hausit laborum tolerantiam. Elias duratus ad patientiam est, solitudinum incolatu, & tanquam pastus ad virtutis adipalem, agresti alimento processit fortior. Et quia de S. Elia habitatione deserti nomina locorum non otiosa,*

quasi

quasi feriati prætcrinimus, quid significent repetendum videtur. Prosequutus verò eorum interpretationem subiungit. *Sed satis de magistro dictum puto, nunc discipulorum vitam prosequamur, quia in illam se laudem induxerunt hymnis dies, & noctes personant.* Sed & Onuphrius vetustissimus Monachus Paphnutio Abbati qui se testem producit: in eius vita c. 4. dixit. *Profectò vitā B. Patris nostri Eliæ venerabiles fratres meos audiui frequenter laudare qui se in eremo in tantā abstinentia & oratione studuit affligere, vt maximam virtutem meruisset a Domino accipere, & igneo curru transuectus mortis pœnam non videre.*

2. Eliæ Virginitas. Nunc vero quemadmodum numeros omnes Monasticæ vitæ Elias expleuerit videndum. Virginitatis eius eatenus Sacer lib. 3. & 4. Reg. Scriptor testis est, quatenus omnes penè vitæ illius actus seriò referans, nihil quod rei vxoriæ oleat vel leuiter scribit; quin potius quàm longissimè ab eo iugo abfuisse perpetua hominis solitudo & prophetandi munus satis supérque manifestant. Idque magnis Ecclesiæ Patribus pro comperto habitum est. Primus id docuit S. Ignatius martyr, Christi (vt equidem ex eius epistolis colligo) Discipulus, aliis, Discipuli quem diligebat Iesus auditor, in Epist. ad Philadelphienses inquiens. *Virgines solum Christum præ oculis habete, & eius Patrem in animabus vestris, illuminata a spiritu sancto. Memor sum sanctitatis vestræ sicut Eliæ, sicut Iesu Naue, sicut Melchisedech, sicut Elisæi, sicut Ieremiæ, sicut Ioannis Baptistæ, sicut dilectissimi Discipuli, qui in castitate de vita exierunt.* Ita in veteri translatione Mitor Mæstræi lapsum, qui in eo Virginum syllabo Eliæ: & dilectissimi Discipuli oscitanter oblitus sit, cum textus Græcus è regione positus pro vtriusque Virginitate clamet, nam habet. [illegible] ὡς Ἠλία, ὡς Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὡς Μελχισεδὲκ, ὡς Ἐλισσαίου, ὡς Ἱερεμίου, ὡς τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ὡς τοῦ ἠγαπημένου μαθητοῦ, &c. Quod Græcorum Menologion sic expressit. *Cum audiret de Elia Propheta, & Ioannis Præcursoris vita, egressus de cœnobio habitauit in eremo.* Imo Antonius de Paulo ad suos dixisse fert Hieronymus in vita Pauli, c. 11. *Vide Eliam, vide Ioannem in deserto, & verè in Paradiso Paulum vidi.* Et Heraclides lib. 6. de Paradis. cap. 3. duorum fratrum delineans mores, quorum alter coniugio deditus erat, alter Monasticæ, dixit: *Alter quidem ex ipsius Abraha, alter Eliæ moribus vixit.* Rursus Hieronymus epist. 22. de custodia Virginit. *Vacuus* (ait) *erat Orbis: & vt de typicis taceam, sola erat benedictio liberorum: paulatim verò increscente segete, messor immissus est. Virgo Elias, Elisæus virgo, virgines multi filij Prophetarum. Ieremiæ dicitur: Et tu no accipias vxorem*, cap. 16. Ambrosius itidem lib. 1. de Virginibus: *Etiam Elias nullius corporei coitus fuisse permistus cupidinibus inuenitur. Ideo ergo curru raptus in cœlum, ideo cum Domino apparet in gloriâ, ideo Dominici venturus est præcursor aduentus. Et Maria sumens tympanum pudore virgineo choros duxit.* Suffragatus prædictis Isidorus Ecclesiarum Hispaniæ Doctor lib. 2. de offic. Ecclesiast. c. 17. vbi ait. *Quantum pertinet ad vetus Testamentum, Elias & Ieremias, & Daniel castitatis & continentiæ bonum primi constituisse dignoscuntur, &c.* Dedi in superioribus de Moyse agens cap. 7. n. 7. Chrysostomum aientem. *Elias nonne virgo erat?* Dabo Ioannem Cassianum lib. 6. institu. cenobi. c. 4. hæc verba promentem. *Ἁγνεία Virtus illis solis tribuitur, qui virgines vel mente, vel carne perdurant, vt vterque Ioannes in nouo Testamento, in veteri quoque Elias, Ieremias, Daniel fuisse noscuntur.* Tantorum Patrum Eliæ munita virginitas est testimoniis.

Paupertatem porro ipsius vehementer Chrysostomus commendat homil. 2. ad popul. Anthioch. 3. Eliæ paupertas. inquiens *Quis enim dic mihi Eliâ pauperius? sed propterea omnes diuites vincebat, quoniā pauper hic erat, ipsam vero paupertatem ex mentis opulentiâ elegit. Quoniam enim omnem pecuniarum copiam animi sui magnitudine esse putauit inferiorem, nec Philosophia sua* (id est Monastico proposito, vt Basilius, & Nazianzenus vocant) *ideo tantam pauperiem amplexus est. Quod si magna præsentia putasset, non tantum melotem possedisset: sed ita vitæ vanitatem condemnauit, & tanquam lutum proiectum omne aurum despexit, vt præter amictum illum nihil amplius possideret. Ideirco Rex* (Achab) *pauperis indigebat, & ad corpus nihil plusquam melotem habentis inhiabat, qui tantum habebat aurum. Sic splendidior trabea erat meloto, & regalibus aulis Iusti spelunca. Propterea & in cœlum ascendens nihil aliud quam melotem discipulo reliquit. Cum hoc, inquit, cum diabolo pugnaui, & tu contra illum armatus hanc capies. Validum enim telum inopia, & inexpugnabile habitaculum, & turris inconcussa. Tanquam maximam hæreditatem Elisæus melotem suscepit: etenim verè maxima fuit hæreditas omni auro pretiosior.* Non piguit tam longam Chrysostomi periodum in medium adducere, quod elegantissimè propositam Eliæ pauperiem pro meritis efferat. Adduximus c. 7. n. 4 eundem Chrysostomum aientem de Elia, & Moyse cum Christo pauperum principe loquentibus. *Vterque sæcularium diuitiarum apprimè contemptor fuit, nam neque Moyses quicquam possidebat, neque Elias præter melotem aliquid habebat.* Sed audi quæso Ambrosium lib. de Naboth. c. 12. *Achab ad Eliam ait* (3. Reg. 21.) *Inuenisti me inimicus meus. Quàm misera conscientia, quæ se proditam doluit. Et dixit Elias ad eum: Inueni quoniam fecisti malum in conspectu Domini. Rex erat ille, & Rex Samariæ Achab; Elias pauper & indigens pane; cui victus defecisset substantia, nisi corui alimoniam ministrassent:* Additque Eliam typum esse pauperum Christi. Bernardus in sententiis præponere videtur Elianam Apostolicæ paupertati; nam ait. *Septem gradus descensionis habet humilitas, abdicationem rerum exemplo Apostolorum, abdicationem vestium sicut Elias & Ioannes, &c.* Vbi nequaquam sanctitatum collationem tractat, sed abdicationum gradus: plus vero est vestes quoque hominum abdicare, & more animalium vestiri pellibus, quam res solas. Gilbertus serm. 45. in Cant. ipso indicat pallio se Eliam oneratum putasse; nam eo vti corporis typo mortalis grauabatur, ne ad Deificos lucis radios admitteretur. Sic cum ad ostium speluncæ sese illi Deus ostendere vellet: *Operuit vultum suum pallio* Hinc Gilbertus: *Iecit Elias pallium dum raperetur, reliquit Ioseph dum teneretur; sponsa tulit dum tolleretur: speculi, & imaginis velamen proiecit Elias raptus ad faciem, &c.*

Ergo pauperibus Monachis pignus paupertatis suæ insigne reliquit pallium ouile Elias; quam 4. Eliæ abstinentia. etiam in victu tenui mirabiliter nobis commendauit: nam quando non parsimoniæ cultor egregius extitit? Primùm sanè exiguum panis frustrum esse oportuit, quod coruus volans rostro pendens adunco ferre poterat; & hâc mensurâ multo tempore contentus fuit Elias. Inde à vidua Sareptana

annos

annos tres substentatus est Quâ putas panis quantitate? Ad primum ingressus eius diem scio subcinericium panem sibi factum, quantæ pugillus capere poterat farinæ: & hanc ipsam cæterorum dierum mensuram cibi fuisse, illud mihi innuit, quod non promisit illis Deus hydriam farinæ replendam, & cumulandam, sed quod ex ea die non deficeret, nimirum quantum tunc ibi erat: quare nunquam maioris ponderis inde fieri panis posset, licet eo facto alter fieri quotidie posset viduæ, alter filio: nec inde aliis prouideri potuisse lego. Demum neque Angelus ad mensuram sibi solitam aliquid addidit, qui subcineritium panem vnum duntaxat ad illum attulit, & vas aquæ. Quid vero facto ipso Monachis innueret Elias, sic Bernardus ape.it in sentent. *Panes quibus alimur in hac vita sunt tres. Purgatorius cum amaritudine, quem mulier Saraptana ministrat in fame. Consolatorius cum dulcedine, quem Angelus apponit quiescenti in vmbra: Solidus cum fortitudine, qui perducit ad montem Dei Oreb.*

5. Mira de Eliæ ieiunio.

Mira sunt quæ de Eliani virtute ieiunij adnotarunt Patres. Basilius homil. 1. quæ est de laudibus ieiunij inquit. *Ieiunium Eliam magni illius miraculi spectatorem fecit; qui cum 40. dierum ieiunio repurgasset animam, ita demum in spelunca, quæ est in Oreb promeruit videre Dominum, quatenus quidem homini videre datum est. Ieiunans vidua filium suum restituit* (cum ab ea repcuti pugilli farinæ pane substentabatur) *aduersus etiam ipsam mortem robustus factus per ieiunium. Vox ab ore ieiuno proficiscens, populo transgressori clausit cœlum annos três, & menses sex. Vt enim indomitum obstinatorum, duráque ceruice cor emolliret, voluit & seipsum eâ calamitate cum cæteris condemnare. Et adegit omnem populum ad ieiunium* (vide miram rem) *ingrauescente fame: videlicet, vt malitiam, quam è deliciis vitáque dissolutâ contraxerant, abstinentiâ corrigerent.* Et homil. sequenti. *Cum vidisset multam insolentiam nasci è satietate necesse erat illos per famem, inuitos ad ieiunium adigere: eoque peccata illorum iam in immensum excurrentia cohibuit, dum ieiunio, velut vstione, ac sectione progressum ad maiora mala interrumpit.* Similia habet Ambrosius lib. de Elia, & ieiunio cap. 2. vbi vniuersis eius actis virtute ieiunij decoratis, ab eo compendio recensitis subinfert: *Tunc denique plus meruit, quando plus ieiunauit, nam 40. dierum ieiunio Diuinam acquisiuit præsentiam. Merito illum dignum cœlo diuina indicauit sententia, vt cum ipso raperetur corpore, quoniam cœlestem vitam viuebat in corpore.*

6. Eliæ obedientia, patientia, abstinentia.

Quod ad obedientiæ eius meritum attinet Propheta à Domino consecratus extra aleam cæterorum factus, nulli hominum fuit subiectus, quod etiam ex vitæ eremiticæ instituto ab eo diligenter culto ortum habuit. Verùm nihil vnquam egisse scribitur, quod iussus à Deo non fuerit, quod non feruenti animo exequutus fuerit, vt eius percurrens acta liquidò comperiet. Illud mihi procul omni dubio eximij eius in abstinentiæ, & patientiæ virtutibus facti progressus credere cogunt, ad summum obedientiæ apicem conscendisse; *Enimvero* (vt Doctè admodum Ricardus dixit in suo Beniamin maiori. p. 1. c. 28.) *Duo sunt quæ soleat imperfectionem obedientiæ præpedire, ne cogatur vel amata deserere, vel aspera tolerare: sed si semel animus amore abstinentiæ, vel patientiæ perfectè incaluerit, protinus ad omnem obedientiam absque vlla contradictione se subdit: quia timor Domini ex voluntaria abstinentia & patientia ad omnem obedientiam roboratur.* Eliam verò non solùm abstinentiæ studiis fuisse illustrem, sed etiam patientiæ nemo ambigit: Ob hanc enim dixit de eo Apostolus ad Hebr. 11. *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, &c.* Quo loci Chrysostomus hom. 28. *Cogita Eliam, ad quem sermo hodie noster peruenit ipsum quippe hoc loco intelligit, & in eo definit exempla, neque vestimentum habebat ex nimietate tribulationis, neque ciuitatem* (ex quo enim ex Thesba exiit, illuc nunquam recurrit) *neque domum* (sed speluncam aut vmbram iuniperi) *exagitabant illum & insequebantur, & cum fame pugnare cogebant.* Perfectissimè proinde vniuersas eius virtutes breui penicillo, sed viuis coloribus depingens, & perstringens Basilius homil. 8. in diuites auaros hæc ait: *Forsan aduocabis aliquem piorum qui precibus, vt Elias Thesbites fecit calamitatis huius molestiam tollas, qui sit homo inops* (vt ille) *pallidulus sine calceis, sine cubili, sine domo tantum melote contentus, precibus ac supplicationibus pro cibo, continentiâ vero pro contubernali vtens.*

7. Esus carnium non minuit Eliæ perfectionem.

Iure ergo primo Monachorum, non horum vel illorum duntaxat, sed quoad mundus extet, futurorum, norma paterque iudicatus. Patribus est: non quod primus solitudine delectatus, rebus caducis nuntium dederit, cum id Moyses primus egisse liqueat, & Prophetarum cunei; sed ecce plus quam Moyses hic, & plusquam Propheta, quippe tota vitæ periodo cælibatum, virginitatémque sectatus. Verum ad Ioannis rigorem non peruenisse, nec pari Monastices obseruantia vbique decertasse contendit D. Petrus Damiani sermone de priuileg. S. Ioannis Baptistæ his verbis: *Elias comedit carnes, & si quid aliud apponebatur cum gratiarum actione percepit.* Enimverò dum esset propè Torrentem Carith. *afferebant ei corui panem, & carnes mane, & panem, & carnes vespere*. Ioannes autem perpetuò locustas, & mel siluestre edebat. Sed Bernardus in Apolog. ad Guillelm. excusat eum dicens: *Replens ventrem faba, mentem superbia, cibi damnamus saginatos; quasi non melius sit exiguo sagimine ad vsum vesci: quam ventosò legumine vsque ad ructum exsaturari; & præcipuè cum Esau non de carne, sed de lente sit reprehensus, & de ligno Adam, non de carne damnatus; & Ionathas ex gustu mellis, non carnis, morti adiudicatus: è contra verò Elias innoxiè carnem comederit, Abraham gratissimè carnibus Angelos pauerit.* Ergo cum aliud Eliæ non esset ad manum vnde ederet, quis innoxiè carnes tunc eum comedisse inficietur? Nam vt ait Basilius: *Viaticum cibúsque ei spes erat in Deo: & cum ita viueret, fame tamen extinctus non est, sed auium rapacissimi, ad voracissimi corui cibum ei attulère: & qui alienas solebant escas inuadere, viro iustissimo ministri fuere; naturæ quoque obliti, in pane, carnéque ei afferendis Dominico præcepto paruerunt.*

8. Elias non attigit vltimam perfectionē Monachatus.

Mendax ex his planè deprehenditur auctor sermonum ad Fratres in eremo, & vel hoc vno indignum qui Augustino tribuantur; dum serm. 54. inquit *Elias tandiu miracula fecit, quandiu pane, & aqua refectus est: sed postquam carnes comedit & vinum bibit in saturitate, miracula non legitur fecisse.* Imo omnia fecisse legitur postquam à coruo allatas carnes comedit in Torrente Carith. nec vlterius eis vsum scimus. Vinum verò quis eum aliquando bibisse nouit? vt omittam perperam vtriúsque saturitatem ei obiici, qui abstinentissimus ab scriptura, & Patribus commendatur. At quamobrem, inquis, à Deo Monacho extra ægri-

tudinem posito, carnes ministrari iussum, cum à coruis quoque postea Paulus pastus, diuinitus panis quotidie dimidium solum acceperit? Sane vt facto ipso nobis innueret, non vbiquaquaque in Elia Monachatum fuisse perfectum: adhuc illi vltimas defuisse lineas ab Ioanne & Apostolis spiritus fauore tempore gratiæ ducendas. Quo etiam pacto & Elias post semel vocatum ad perfectionem religiosi status Elisæum permittit ad parentes valefaciendos regredi: *Cum venisset* (ait c. 19. *Elias ad eum misit pallium suum super illum*(habitu scilicet Monastico eum induit) *Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, & ait: Osculer oro, patrem meum, & matrem meam, & sic sequar te. Dixitque ei: vade & reuertere; quod enim meum erat, feci tibi.* Id sanè pro temporis imperfectione permissum, alias auditurus esset sub gratiæ præconio à Domino. *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, & sequere me.*

9. Lenitas Monastica defuit Eliæ. Eliam item à Monachorum lenitate defecisse, tametsi innoxiè, liquidum facit 850. Prpophetarum Baal, & commensalium Iezabel Sacerdotum idolorum ab eo perpetrata occisio, & iterata quinquagenorum militum succensio; qua cœlum contriuisse Sapiens notanter dixit: *Verbo Domini continuit cœlum; & deiecit a se ignem terra.* Sap. 48. innuens plane ignem in homines quantuncumque terrenos non a cœlo prolisisse sponte, sed nimiis criminibus irritatu; Eliamque inde eum deiecisse, & patientiam, lenitatemque illius contriuisse. Quo circa non semel de mansuetudine admonitus ali a Deo: nam quid ei signatur eum dicitur? *Qui audis in sina iudicium, & in Oreb iudicia defensionis.* Reuera de re sua iudicium tunc actum est, non de aliorum: cum enim vehementi ferueret zelo, iussus est ad ostium antri experimento discere non in spiritu vehementi, conterentique petras esse Dominum, nec in commotione, aut in igne, sed in sibilo tenuis auræ, præferendam scilicet iræ lenitatem. Quo nequaquàm ipse redargutus fuit, cum potius *tenamus* Cyprianus Hispanis plebibus loquitur in causa Basilidis, lib. 1. ep. 4.) *Eliam Iudaus deficientibus, atque à Religione diuinâ recedentibus, steti sse, & certasse sublimiter*: & quod *iustâ sapientiaque indignatione* (iuxta Basilij sententiam) *in totius Israël vtilitatem 50. supra 400. turpitudinis sacerdotes, & 400. alios viros commensales Iezabel, vt morte mulctarentur effecit*: sed quæ illi tempori ita congruebat, tempore gratiæ in mansuetudinem erat. Commutanda: hominibus præsertim eàdem melotâ vtentibus enixè eam apprehendere conaturis: vnde ob eam fortassè progeniem lenitatis indicandam, pallium inter se, & Dominum transeuntem opposuit.

10. Elias adhuc translatus zelo Dei fer-uidus. Dignum autem est consideratione Eliam eodem feruuisse zelo adhuc translatum: nam cum Ioram filius Iosaphat Regis Iuda sub quo ille raptus est post raptum eius reliquisset Dominum, & idolis palam præpositis in vrbibus Iuda peccare fecisset populum, epistolam ei de Paradiso scripsit igneo plenam spiritu: sic 2. Paralip. c. 21. scriptum est: *Hæc dicit Dominus Deus Dauid Patris tui. Quoniam non ambulasti in viis Iosaphat patris tui, & in viis Asa Regis Iuda, sed incessisti per iter Regum Israël, & fornicari fecisti Iudam, & habitatores Hierusalem, imitatus fornicationem domus Achab: Insuper, & fratres tuos domum patris tui meliores te occidisti; ecce Dominus percutiet te plagâ magnâ cum populo tuo, & filiis, & vxoribus tuis, vniuersaque substantia tuâ, tu autem ægrotabis pessimo languore vteri tui donec egrediantur vitalia tua paulatim, per singulos dies.* Non me later velle quosdam literas has scriptas ab Elia adhuc in terris agente: referri vero ab autore non seruato ordine temporis. Verum vtromittam si huc ille degeret, non indiguisse literis vt Domini voluntatem Regibus intimaret, qui faciem hominis non verebatur, essèque præter morem omnium Prophetarum literis loqui, quæ verbo dicere possunt, & quod eo sentiendi modo pulcherrimum Eliani zeli argomentum obscuratur, manifesta vis textui infertur. Enimverò scriptas post scelera à Ioram in regno patrata, ipsæ satis manifestant, quæ mortuo pridem Patre eius Iosaphat, cui ille In regno succesfi oportuit accidisse. Liquet autem ex 4. Reg. c. 3. adhuc Iosaphat regnasse post transitum Eliæ; raptùmque sub mortem Ochosiæ scribit Isidorus in Chronico, qui mortuus est anno 18. Iosaphat; hic vero septem anos supervixit, nam regnauit totos 25. Porro Ioram filius eius regnauit annos 8. literæ vero ei datæ sunt ad duos ante mortem eius annos, scilicet 6. regni sui, vt constat ex 2. Paralip. 21. quare literæ à raptu Eliæ anno 13. scriptæ sunt, postquam scilicet fluxerant 7. anni regni Iosaphat, & 6. filij sui Ioram. Quis fuerit balulus literarum nescimus, probabilius alicui ex Filiis Prophetarum eas dedisse, cui se præbuerit conspiciendum, nam Elisæus spiritu Dei plenus non egeret Eliæ literis ad corripiendum Ioram. Consultius Ioachimus noster lib. 4. Concord. c. 8. scripsit. *Valde autem mirum videtur, quod Elias qui sublatus erat in cœlum in diebus Iosaphat, misit literas ad Ioram: nisi quia sicut prius rapiebatur à spiritu Domini, & ducebatur in desertum, & iterum apparebat, sic & posteà potuit iubente Domino apparere, cui voluit & has literas valde duras Regi impio destinare.* Deposuit autem igneum zelum (sic sanè opinor) cum ad Thabor adductus Dominum tanquam ouem ad occisionem ire conspexit; loquebaturque cum illo & Moyse hominum mitissimo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem: maximè auditâ Patris voce mitissimum Iesum Filium suum compellantis: quâ auditâ solus remansit Iesus; nimirum cæteris vnum cum eo factis voluntate, vt Ambrosius interpretatur lib. 7. in Luc. c. 2. Igneum zelũ quando deposuit.

Sed quorum discipulorum Elias magister extiterit, videamus. Ego duos habuisse in obsequio lego; id est puerum, quem misit vt ascenderet & prospiceret contra mare, 3. Reg 18. Vidítque tandem vice septima nebulam paruulam quasi vestigium hominis, typum Augustino humanitatis Dominicæ; & Elisæum. Puerum illum contendit Epiphanius lib. de vita, & morte SS. Id vero difficile reddit ætas illius Sareptanæ filij tenera, quippe anno fere altero ab eius resuscitatione visa fuit à puero Eliæ nubecula, vt liquet ex cap. 17. & 18. lib 3. Reg. nam ea data est pluuia terræ, & cœlum tres annos cum dimidio clausum primo reseratum est: puer verò eorum interstitio & mortuus, & vitæ redditus fuit. Fuisse autem teneræ ætatis indicat Textus sacer, nam & de sinu matris tulisse eum dicitur mortuum Propheta, vt deferret suscitandum ad lectum suum: mysteriúmque notant Patres dum audiunt: *Expandit se, atque mensus est sæ per puerum*: Quæ enim viri ad pueri mensuram cogitari posset? & in similis pueri resurrectione ab Elisæo patrata, egregiè notauit Cyprian. lib. 3. ep. 8. ad fidum de pueris baptizandis: *Esse denique apud omnes sint Infantes, siue maiores natu vnam diuinæ muneris* 11. Eliæ discipuli. An viduæ filius fuerit Eliæ discipulus.

muneris æqualitatem (ait ille) *declarat nobis scriptura Diuina fides, cum Elisæus super infantem viduæ filium, qui mortuus iacebat, ita se Deum deprecans superstrauit, & capiti caput, & faciei facies applicaretur; & superfusi Elisæi membra singulis paruuli membris, & pedes pedibus iungerentur. Quæ res si secundum natiuitatis nostræ, & corporis qualitatem cogitetur, adulto, & prouecto infans non posset æquari, nec cohærere nec sufficere possent parua maioribus. Sed illic æqualitas Diuina, & spiritualis exprimitur, quod pares, atque æquales sint omnes homines, quando à Deo semel facti sunt*: Nimirum quoad Baptismi illic præsignari gratiam percipiendam. Et Ambrosius lib. de Elia cap. 22. *Typum* (ait) *Baptismatis demonstrauit Elias*. Forsitan expandit se Elias super puerum Elisæus vero se incuruauit, vt in hoc habitudo naturalis corporis viri ad puerum insinuaretur, in illo verò innocentiæ pueri magnitudo; ad quam vt vir pertingat totis viribus gratiæ conari necessum est; vt adimpleatur futura Christi prædicatio, *Nisi efficiamini sicut paruuli*, &c. Semper proindè viduæ filiolus Prophetam nunquam vno loco consistentem pedes ad montium ardua subsequendi non habere videbatur Nisi diceris ob id statim ab eo relictum, cum peruenisset in Bersabee Iuda, *& dimisit ibi puerum suum*, 3. Reg. 19. nam exinde *ambulauit 40. diebus & 40. noctibus* ieiunus, *vsque ad montem Dei Oreb*. Verum in eius iterum susceptum disciplina, nusquam lego: nec eius deinceps Elias indiguit ministerio, qui ab ipso monte descendens perrexit vngere Elisæum Prophetam post se.

12. Fueritne Abdias Eliæ discipulus. Multi addunt Abdiam Prophetam, quem fuisse illum domus Achab dispensatorem, qui 100. Domini Prophetas in speluncis absconditos pauit, & relicto Achab Eliæ vestigiis inheserit, donatusque Prophetico spiritu quartus ex 12. notissimis extiterit; in eo Domino opere complente quod posteà de suscipientibus Prophetas in nomine suo promissurus erat, mercedem Prophetæ accepturum. Ita Epiphanius, & Isidorus relati. Non alium hunc Abdiam fuisse testantur ex Hebræorum traditione Hieronymus, Rupertus, & Lira; nec dissentire tempos sentiunt Eusebius in Chron & Clemens Alexand lib. 1. strom. tametsi refragetur Theodoretus, & ex recentioribus Ribera: Hebræos quóque diuisos esse referens. Quod verò Eliæ adhæserit pauciores produnt: ex scriptura neutrum liquet: siletque Iosephus lib. 8. Antiq. c. 7. si esset procul dubio pro more suo dicturus. Institutum quoque Eliæ tenuebat; erat enim non cœnobitarum pater, sed Eremita vt Paulus, quod haud scio quonam pacto oppositum asserères non notarunt Enimverò ea sanctorum Patrum communis mens fuit Consule præsertim Isidori, Cassiani, & Petri Damiani verba, quæ superius c. 2. protulimus, quibus & cæteri Patres concinunt, Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus, Theophilactus: cœnobitarum siquidem parentem Elisæum fuisse asserunt, Anachoretarum verò Eliam: idque egregiè Ioachimus adstruit modò à me citato loco, in hæc verba: *sub hac enim generatione* (18. ab incarnatione, 6. à Liberio Papa) *Claruit Monachorum Pater & Dux Benedictus: nimirum quia & in veteri Elisæus Propheta, qui fuit rector & dux filiorum Prophetarum* (Floruerat 18. gener. à Iacob, 6. à Salomone) *Præcesserat enim vita Eremitica designata in Elia eleuato in cælo, & adhuc illo manente in claritate sua, inchoata est Conuentualis designata in Elisæo*:

Elias eremitarum iure princeps dictus.

Quanquam cunei Prophetarum qui sponte sua se Elisæo post raptum Eliæ subdiderunt, pridem sub Samuele initium sumpserant, ante annos non minus 108. ab vnctione Saulis, vt minimum (tametsi iam florentes Prophetarum Greges inducantur 1. Reg. 9. ad 2. Ioram filij Iosaphat, quo raptum Eliæ accidisse diximus) computandos hoc calculo: Saulis 40. Dauidis 40. Salomonis 40. Roboam 17. Abæ 3. Asia 41. Iosaphat 25. Ioram 2. Regum scilicet Iuda. Eliam vero nunquam cuneis Propheticis præfuisse ostendimus de eis agentes c. 8 Tædet semel dicta repetere.

13. Qui ergo Monachorum omnium Elias Pater ac patronus asseritur, si discipulos non educauit? Exemplo planè, non doctrina aut magisterio non aliter atque Paulus primus dicitur Eremita & princeps Monachorum. *Sic Antonius secum reputans oportere Dei famulo ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suam debere componere, eremi cultor effectus est*. Sic Nazianzenus de seipso: *Eliæ Carmelum animo agitabam, & Ioannis desertum* Sic Pachomius imitatus scribitur Antonij vitam; *qui magni Eliæ æmulator existens secreta interioris eremi studio sectatus est singulari*. Sic denique Ioannes ipse *in spiritu ac virtute Eliæ*, Theophilacto *Venisse creditur* eo quod *Eremita fuit etiam ipse, & frugalis vitæ*. Et eodem sensu rectè Hieronymus: *Noster princeps Elias*. Hinc ad eius imitationem Monachi tempore gratiæ, autoribus Antonio & Pachomio insignibus Eliæ æmulatoribus victum, & vestitum ad instar eius sibi compararunt: supersedeo de frugalitate vtrorumque dicere, multa suis locis dicturus: Solemne est illud Hieronymi ad Eustochium epist. 22. *Ad tertium genus veniam Monachorum, quos Anachoritas vocant, qui & de cœnobiis exeuntes, excepto pane & sale, ad deserta nihil perferunt amplius. Huius vitæ autor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiora conscendam princeps Ioannes Baptista fuit*. Loquebatur de Eremitis tempore gratiæ, ad Eliam alias more suo conscensurus. Elias vero in Bersabee, ministrante Angelo, pane & aqua, apud Sareptanam viduam pane, & oleo pastus fuerat. Gestabant olim Monachi melotem, zonam, & pellem caprinam, vt scribit Cassianus lib. 1. de instit c. 8. & Sozomenus lib. 3. cap. 13. *Isti ad exemplum Eliæ Thesbitis pellibus se induebant, vt singuli ex pelle corpori circumiecta, virtutem Prophetæ semper in memoriam reuocantes, strenuè contra cupiditates venereas confligerent*. Pallium vero Eliæ *melotem* septuaginta vocitant, 3 Reg. 9. & 4. Reg. 2. ipseque ad Ochozia Rege, tanquam certa thessera statim agnitus est, vt *vir pilosus, & zona pellicea præcinctus* extitisse, à nuntiis proditus est, ipse quoque D. Benedictus melotem non tenuit, vti puer Placidus conclamauit, cum extraheretur de lacu.

Quo iure Elias Monachorum princeps habeatur.

14. Quænam deserta Elias frequentauerit. Eremi itidem cultores Monachi posteriores ad instar Eliæ effecti sunt: sed quænam ille deserta frequentauit? sunt qui solius Carmeli meminerint, cum tamen ille multa, & varia incoluerit. Vbinam iuuentutem expleuerit clam nobis est: probabilius in desertis Thesbæ oppidi Galaaditis regiones. Nam 3. Reg. 17. vbi primum Propheta maturæ ætatis inducitur, minas Achab Regi Samariæ sterelitatis ingeminans, *Thesbites* dicitur *de habitatoribus Galaad* quanquam oportuit, vt notus esset Regi, aliquandiu in Samaria deguisse; & tunc forsam in Carmelo qui eius regionis mons est. Quare Rupertus lib. 3. comm. in Cant. ad illa verba,

Capilli tui sicut greges caprarum quæ ascenderunt (aliàs *apparuerunt*) de monte Galaad, inquit: *Rectè dicuntur* (filij Prophetarum) *apparuisse quia iam dictus institutor eorum Elias sic repente illuc introducitur, vt antea nusquam Scriptura meminerit,* quis, vel vnde fuerit progenitus. A pueritia verò à spiritu sancto præuentum, & eremi incolam factum, par est credere, vtpotè cuius imitator Ioannes id gesserit. Postquam agressus est Regem in Samaria secedere iussus est ad Torrentem Carith, orientalem propè Iordanem, non longe à Thesba patria sua: ibi sex egisse menses à coruis pastus inde coniicio, quod tres annos caritatis, & siccitatis reliquos egisse constat apud sareptanam viduam: vnde ab eius domo iterum iussus est vt ostenderet se Achab, reseraturus iterum cœlum, & pluuiis gignendis locum daturus: tunc vero dicitur c. 18. *Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam in anno tertio dicens: Vade, & ostende te Achab, vt dem pluuiam super faciem terræ.* Annus vero tertius supputari cæpit ab ipsa siccitatis interminatione, à quâ iam sex menses supra tres annos decurrerant: atque eapropter ad immediatum præcedens sareptanum latibulum applicandum est. Quo etiam pacto absconsionis Torrentis tempus subditur cap. 7. *Post dies autem siccatus est torrens; non enim pluerat super terram*; paruo autem riuulo siccando sat erant adultissimæ æstatis menses sex. Ergo à Carith prope Iordanem ad sareptam sidoniorum Dei iussu oppidum sidoni proximum, ad 80. P.M. supra Carmelum in eodem Mediterranei maris littore positum secedens Elias, tres latens inter Gentiles exegit annos, cellam de viduæ cubiculo faciens. Quid ni Propheta personam gerens Domini dum ad alienigenarum transit Ecclesiam viduæ typo signatam duò ligna colligentem, mysteriorum eorundem splendore suffunderetur? Crucis præcipuè de qua Isidorus ad lib. 4. Reg. cap. 8. ex Augustino: *Non sic solo ligni nomine, sed etiam numero lignorum signum Crucis exprimitur.* Farina, & oleum præcipua deootant Ecclesiæ Sacramenta, & diuitias mulieris iam viduatæ lege, & ad libertatem spiritus redactæ: non secùs ac eisdem Doctoribus, panis à coruis allatus Christi denotabat corpus, & caro ad vesperam, ad vesperam mundi carnis resurrectionem; & aqua Torrentis Baptismum: aliàs nisi sub mysteriis degens, aiunt, exicis gentilibus quomodò vixit? id enim *fieri non liceret, nisi lex spiritualiter data fuisset.* Isid. l. de vocat. gent. c. 18.

16. Quo alias à Sarepta peruenerit. De latibulo Sareptano exitus tunc primùm ad Carmelum in occursum iturus Achab perrexisse dicitur: ibi in discrimen omnes Prophetas Baal & Prophetas lucorũ numerum 850. explentes adduxit; de fide sua periculum fecit; & victoriã per ignẽ sibi cœlitus immissam reportauit. Dicitur enim: *cõgregauit Prophetas in Monte Carmeli.* Sed post victoriã de monte descendens ad fluenta Torrentis Cison, qui fluens è mõte Thabor Galileæ in mari se exonerat, eosdẽ Prophetas trucidauit, & iterum Carmelum conscendit, septemq; institutis orationibus de nubecula vestigiũ hominis habente, quæ ascendit de terra, imbrem latissimum dedit: quo significabatur (eosdẽ audio Doctores) ideo futuræ pluuiæ signum in vestigio hominis ostensum sibi, quia *nascente Christo in vestigio hominis ad terras imber de cœlo descenderet, qui nos à peccato mundaret.* Paruam ibi egisse moram Eliam oportuit, quem illicò Iezabel ad mortem quæsiuit, vindicias de Prophetis suis actura in eius capite; sed præuentus ab spiritu missus fuit in Bersabee, australem Iudeæ terminum 180. P. M. à Carmelo in eadem maris ora dissitum. Cum vlterius procedens viam vnius diei in desertum faceret, præ fame, & tædio mori optans ab Angelo subcinericij panis, & aquæ potus subsidio confortatus, ad montem vsque Oreb perrexit, 40. dies & noctes ieiunus faciens: ibiquè mansisse in spelunca dicitur, & postea ad eius ostium mirifica visione delectatus. Tempus quod ibi consecerit clam est: mihi ad 40. dies duntaxat in itinere, & monte fecisse videtur: secus multos alios ieiunus mansisset, vtpote nihil cibi secum in subsidium portans: cum tamen 40. duntaxat ad Moysi, & Domini similitudinem ieiunasse constans Patrum assertio est. Textus totos eos in itinere, dum iret, egisse, satis innuere videtur illis: *Qui cum surrexisset comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius 40. diebus, & 40. noctibus, vsque ad montem Dei Oreb: cumque venisset illuc, mansit in spelunca.* Cap. 19. Distat Oreb à Bersabee 200. fere M. P. seu Leucas 50. Quod si in eis toti illi 40. dies insumpti sunt, oportuit apud Oreb iterum de cibo cœlitus prouideri, aut à pastoribus, si qui ibi greges minabant; vt olim Moyses suum, cibari.

De Oreb per desertum, tota emensa ex latere Orientis Palestina, ad vsque Damascum pergere iubetur Elias, duos Reges vnctione designaturus 500. fere P.M. semel pedes exacturus: & prope Damascum ad vicum Abelmeula Elisæum tunc agricolam sibi in successorem. Quo præstito *consurgens* Elisæus *abijt, & sequutus est Eliam & ministrabat ei.* Quo abierit nescimus: probabilius in montem aliquem Samariæ! nam paulo post iubetur *descendere* (& descensus ascensum supponit) *in occursum Achab, qui est in Samaria; ecce ad vineam Naboth descendit, vt possideat eam.* Erat Samaria ciuitas in supercilio montis, & idcirco descendere dicitur Achab ad vineam Naboth capessendam, quæ in valle erat, vicina Regiæ domui. Verum cum iuberetur occurrere Regi Elias iamiam descendenti de Samariæ monte in planiciem, non videtur Elias longius fuisse; imo neque in Carmelo, aut Thabor, qui non ita vrbi Regiæ vicini sunt, vt descendenti occurrere posset. Aliàs non fuisse intra vrbem ipsam illa indicant verba; *in occursum Achab qui est in Samaria:* Significant enim locum ab eo in quo Elias erat diuersum, imo longiusculè positum: & mihi videtur tunc, quæ illi dixerat Abdias, paulò ante contigisse 3. Reg. 18 *Cum recessero a te, spiritus Domini asportabit te in locum quem ego ignoro: & ingressus nuntiabo Achab: Adest Elias, & non inueniens te, interficiet me:* Quod sanè nisi aliquando, aut sæpius illi contigisset, minimè id Abdias timeret; & idcirco tunc forsam temporis nulla fit de Elisæo comite mentio: His miris transpositionibus ad solemnem translationem assuefiebat. Talis quoquè videbatur ea qua non multo post nuntiis Ochoziæ Regis Samariæ filij Achab ægrotantis occurrit euntibus in Acharone ad consulendum Beelzebub super Regis ægritudine. Vbi tunc Elias ageret, non dicitur: ab Angelo iussus est surgere, & ascendere in occursum nuntiorum, qui de Samaria ad austrum properabant in Acharon vrbem prope Azotum

17. Quo à Oreb peruenerit.

& tamen Rex eorum monitu, datis signis Prophetæ, quod esset *vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus*, mittit ad eum in montem, cuius tunc ille verticem tenebat, quinquaginta milites, quos ille deiecto de coelo igne consumpsit. Mons autem ille siue Carmelus, siue Thabor esset, non in itinere nunciorum erat, sed ad tergum Samariæ relinquebatur ab eis: Quã ergo qui occurrit ad austrum, quæritur ad septemtrionem? nisi quia de miraculosis eius occursibus fama erat, sed non quærebatur nisi vbi frequentiùs habitabat. Video nonnullos Patrum Carmeli eum cultorem frequentius credidisse; nam Athanasius *Elias* (ait) *item & Elisæus in monte Carmelo sedentes Dominum inuocant, & perpetuo dicunt, viuit Dominus, in cuius conspectu assisto hodie*: Ita ille lib. de interpret. Psal. & nihilominus semel hoc Eliam in Carmelo protulisse liquet, ad Achab, cum Prophetas Baal ad certamen prouocaret 3. Reg. 18. sed nondum Elisæus ad Prophetiam vocatus erat. Hic vero iterum id prohibuit, sed longè à Carmelo in deserto idumeæ 4. Reg. 3. Basilius quoque; *Carmelus mons sublimis, ac desertus Eliam item desertũ habuit; viaticum cibusque ei spes erat in Deo: & cum ita viueret fame tamen extinctus non est, sed auium rapacissimi ac voracissimi corui cibum ei attulere.* Sic ille homil. in diuites auaros. Et nihilominus quãdo cibo egens Elias in Carmelo egerit, non legimus, nam corui non in Carmelum, sed ad Torrentem Carith longius distantem contra Iordanem ad Eliam cum cibis missi sunt.

16. Denique post binos quinquagenarios igne succensos, & Ochoziæ mortem prædictam, amplius Carmelum non petiit, sed *cum leuare vellet Dominus Eliam per turbinem in cælum, ibant Elias, & Elisæus de Galgalis*: ierunt autem in Bethel, & Iericho, & calcato Iordanis alueo sublatus est: quæ vrbes distant à Carmelo ad 80. vel 90. P. M. Ergo fit ex dictis Eliam præ ceteris Carmelum charum habuisse; sed propheticis impeditum muneribus paruas illic egisse moras. Sed Eliæ volanti epinicia canat Chrysostomus, cuius delectat audire verba ex homil. de Ascensione Eliæ: *Oportebat errantis populi rectorem, gubernatorem sacrorum, moderatorem discrepantium voluptatum, Israëlis aurigam, qui ad iugum timoris Dei lascinos & vagos animos reuocauit, frenis, lorisque adstrinxit, & ad iter disciplinæ recto tenore currendum, concordi quadam copulatione composuit, ad regnũ cælestia curru, atq; equis transuolaret euectus. Hinc Poetas, atque pictores in figuranda solis imagine exempla credo sumpsisse: qui curru, atque equis fulgentibus, ipse rutilans, atque radians & fluctu Occeani subleuatus inter præruptos montium scopulos euadens, quasi ad cælestia videtur ascendere in similitudinem luminis eius inductus. Sol enim Græco sermone Elios appellatur: vnde Elias vere Elios, quoniam curru atque equis fulgentibus, igne de Occeani fluctu, id est de mundi commotione per mõtium scopulos, id est per magnorum laborũ difficultates progrediens, ad cælestia deuectus ascendit. Igitur postremò currus, ignei simul & equi prouectum de seculo Prophetam præstolantur inuenti. Qui opifex hũc currum, qua manu illas rotas in orbis volumine circumegit, temonem protendit, iugũ insuper aptauit, cæteraq; composuit, cum materies omnium vnus ignis arderet? quæ regio illos equos, quauè stirpe progenitos, quorum natura ignus destinauit? si animalia dixeris, ignis occurrit; si ignem credideris, forma se animalis opponit. Si animalia cõtrectare velis, ignis vrit; si ignẽ refugis, animalia non credis. Ridiculosa sane gentium semper opinio, diuersas animalium formas, currus, atq; alias res in theatris fornicissimas sẽper natura singulari, quadã prædita soliditate constituit. Sed nos tam verè currum & equos fuisse, quam verè fuerit, & ignis credentes, ac profitentes, nequaquam gentiliũ vanos conformare videmur errores.* Cætera lectori ex his auiditatẽ gustus concipienti, suo loco legenda relinquimus.

Sed & p.o Carmeli gloriã, ab Elia Eremitarum, 17.
Monachorumq; patrono eminẽtissimo sepius auidè salutati, liceat mihi ex Plinio recẽsere, inde primùm vitri desumptam originem in hunc modum. Lib. 36. c. 26. *Pars est Syria, quæ Phenice vocatur, finitima Iudæa, intra Carmeli radices paludẽ habens, quæ vocatur cendeuia. Ex ea creditur nasci Bellus amnis quinque millia passuum spatio in mari perfluens iuxta Ptolemaidẽ coloniam. Lentus hic cursu insalubris potu, sed ceremoniis sacer, limosus, vado profundus, nõ nisi refuso mari harenas fatetur, fluctibus enim voluta nitescũt, detritis sordibus Nunc & à marino creduntur adstringi morsu, non priùs vtiles. Quingentorũ est passuum non ampliùs litoris spatiũ, idque tantũ per multa secula gignendo fuit vitro. Fama est appulsa naui mercatorum vitri, cum sparsi per litus epulas pararẽt, nec esset cortinis attollendis lapidũ occasio, glebas nitri è naui subdidisse: quibus accensis permixta harena litoris transfluentis nobilis liquoris fluxisse riuos, & hãc fuisse originẽ vitri. Mox vt est astuta, & ingeniosa solertia, nõ fuit contenta nitrum miscuisse, cœpit addi & magnes lapis. Iam vero & in vulturno mari Italiæ harena alba nascens, quæ mollissima est, pila, molaq; teritur, dein miscetur tribus partibus nitri pondere, vel mẽsura, ac liquata in alias fornaces transfunditur: ibi fit massa quæ vocatur ammonitrũ, atq; hæc recoquitur, & fit vitrum purũ, ac massa vitri cãdidi. Iam vero & per Gallias, Hispaniasque simili modo harena tẽperatur.* Refert inferius ex Xenocrate in Hispania ad Occeanũ nasci obsidianũ lapidẽ vitro nigro simillimũ.

Vitri origo.

CAPVT X.

Elisæum ex Eremita, patrem egisse Monachorum.

VEnimus recto tandem orationis tramite ad 1.
Elisæum, quem vel vnũ Monachum fuisse, ac Monachorũ ducem nemo est qui abnuat. Virginitati eius testimoniũ præbuere Ignatius, & Hieronymus, verbis c. præced. relatis; solus Iouinianus ore putido eis detraxisse cõperitur apud eundem Hieronymũ lib. 1. in ipsum c. 13. his *Eliam, & Elisæum, quem stultè in catalogo posuerit maritorũ, me tacente manifestum est. Si enim Ioannes Baptista venit in spiritu, & virtute Eliæ, & Ioannes virgo est vtiq; non solùm in spiritu eius venit, sed etiã in corporis castitate.* Atque eodẽ telo Elisanæ virginitatis aduersarius cõfodietur, enimverò nõ solum Eliæ spiritus super Elisæum requieuit, sed duplicato munere sedit: Elias autẽ virginitatis spiritũ hausit: hauserit verò & Elisæus oportet: dignus planè qui eodẽ contegeretur pallio cum Elia, siquidẽ ad priorem pallij receptionem vniuersa dimittit, Eremitã sequitur, obediẽtiæ se subdit alterius & cælibẽ illius amplectitur viuẽdi rationẽ: Egregie hos omnes Elisæi virtutes cõmendat Bernardus noster lib. de ordine vitæ hæc inquiẽs. *Elisæus relicto aratro, mactatis bobus, vocãtẽ Eliã sequutus est, per verã mitẽq; obedientiã ad tãtam morum venit celsitudinem, vt spiritus tam excelsi magistri dupliter in bono discipulo requiesceret.* Planè ad priorem Monastici pallij susceptionem, more Apostolico, quidquid haberet reliquisse visus est nihil siquidem præter par boum, & aratrum

Vnde Elias subleuatus in cœlum.

Elisæus omnibus relictis sequitur Eliam.

trum vnum possedisse reperitur; vtrumque autem Deo consecrasse liquet, nimirum boues coxit, & distribuit indigentibus, aratrum verò vicem veru inseruire fecit, quo carnes assarentur: aut si mauis, aratro ignem quo carnes coquerentur fouit. Sic enim habes 3. Reg. 19. *Tulit par boum, & mactauit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt, consurgensque abiit & sequutus est Eliam.* Quod si cui forsitan videatur duodecim iuga boum possedisse, eo quod textus habet, *Elias reperit Elisæum arantem in duodecim iugis boum*; subsequentia obstare videntur. *Et ipse in duodecim iugis boum, arantibus vnus erat*; quo innuit socium fuisse hominum vndecim arantium, non Dominum; vnde vniuersa mox relicturus, par boum duntaxat distribuisse dicitur. Vtut sit, reliquisse omnia constat, de quo dicitur *Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam*: idque ad Eliani pallij susceptionem, qui prius nihil huiusmodi cogitarat: *Cumq; venisset Elias ad eum misit palliũ suum super illũ, qui statim relictis bobus &c.*

2. A quàm perfectione inceperit Elisæus.

Ecce tibi Elisæum Monachorum numeros complentem, vtpote qui à rerum omnium præstantissima abdicatione exorsus, virginitatis honorem adeptus, *Eliam sequutus, per veram mitemque obedientiam*, (vt Bernardi loquar verbis) *ad tantam morum ascendit celsitudinem*. Quæris quantam? audi Chrysostomum lib. 2. de contritione cordis hæc aientem: *Elisæus quoniam omnia mundana reliquit negotia & amauit Propheticam vitam* (religiosam vtique propheticæ eo temporis comparem) *regnum cæleste, & supernam gloriam in terris adhuc positus vidit. Vidit enim quæ nunquam mortalis visus inspexerat; montem curribus igneis, atque equis flammeis plenum, armatorum turmas, & castra cælestis exercitus.* Quid plura? obtinere meruit, *vt spiritus tam excelsi magistri dupliciter in bono discipulo requiesceret*: quod iterata pallij susceptione in magistri transitu completum est. Id vero quanto donorũ cumulo? autor libri de mirabilibus sacræ Script. apud August. c. 22. vere duplicatam spiritus virtutem in Elisæo requieuisse contendit, inquiens. *Hæc vero postulans Elisæus non elationis affectum super magistrum suum voluit, sed videns peccata populi innumera à Propheta qui relinqueretur, non simplici Eliæ spiritu, sed duplici compesci posse prauidit.* Nec adeo dissident Petrus Damiani, & Rupertus, dum is lib. 5. Comment. in lib. Reg. c. 18. ille vero Serm. 2. in Natiuit. S. Ioannis contendunt duplo maiorem miraculorum virtutem in Elisæo, quam in Elia requieuisse, quandoquidem (vt breui cuncta concludamus) *Elias duodecim, Elisæus, vt Scriptura veritas tradit, viginti quatuor miraculorum signis enituit*, ait Damianus. Quæ multo prius obseruauerat Isidorus in Chron. nisi quod illum septem, hunc 14. perpetrasse contendit: inquit enim sub Ochozia Rege: *Elias rapitur, cuius septem insignia miracula numerantur*: & sub Ioas. *Elisæus moritur, cuius virtutes 14. prædicantur*: easquè enumerat lib. de vita & morte 55. c. 35. & 36. & ex eo Loaysa in notis ad Chron. ipsius Rupertus octo miracula Eliæ, sexdecim Elisæi recenset c. 17. Rectè autem animaduertit Damianus, ex duplicato Elisæi spiritu non debere duplicatã eius sanctitatem super Eliæ spiritum argui, ne eum sanctiorem Ioanne dicamus, qui in spiritu Eliæ venisse Euangelia testantur, & consequenter pari cum eo virtute; & tamen neminem eo maiorem in Prophetis de muliere natis surrexisse veritas ipsa prædicauit. Mihi neutrum timendum, inde deduci posse procul dubio est: duplex siquidem Elisæi spiritus non secundum gratiam gratum facientem, sed secũdum gratis datam intelligendus est, quã minime subiectum sanctius redditur, qualis est gratia miraculorum, ab his Doctoribus in Elisæo decantata; hac siquidem Elisæus non solum Eliam, verum multò magis Ioannem superauit, qui miraculum edidit nullum dum vixit: quo nihilominus stante, sua cuique sanctitatis fastigia illibata manẽt, Deo soli ad vnguem nota.

Qualiter in eo fuerit spiritus duplex.

3. D. Athanasii sententia.

Aliter sublimiterque Athanasius in magnam Elisæi commẽdationem spiritum sibi duplicatum, seu potius geminum petiisse cõtendit, nimirum innuens Elisæum sanctissima Trinitatis mysterij edoctum, eius spiritus super se descendum exoptasse, quem Deum esse nouerat spiritumque Patris & Filij: & quia non solius Patris spiritum, sed etiã Filij ad se venire exoptabat, non vtcũque spiritum, sed geminũ nominasse. *Est igitur Spiritus Sanctus Deus* (ait Athanasius lib. de communi essentia Patris, & Filij, & Spiritus Sancti) *nam cum assumeretur Elias, postulabat ad eo Elisæus, vt in se veniret geminus spiritus; promisitq; Elias, si se vidisset auferri. Cum igitur vidisset, & accepisset melotam illius, accessit ad Iordanẽ, & cum melota percussisset fluuium, non obtemperauit aqua. Dixit ergo Elisæus: vbi Deus ἀφφώ, quæ vox significat ambo seu geminũ. Vbi igitur Deus ἀφφώ pro eo quid est spiritus geminus* videlicet Patris & Filij, quo inuocato aqua diuisa est. Quem igitur priùs geminum Eliæ spiritum optauerat, Deum postea Eliæ geminũ vocat. Vide ne fides Elisæi, Christiana fuerit, & cæteræ eius ex ea dimanantes virtutes, tanto exinde futuro parẽti Monachorũ necessariæ.

4. Autoris mens.

Placet quoque idcirco duplicatum spiritum Eliæ petiisse, quod ex discipulo magister futurus ad eius absentiam videbatur; instabantq; iam filij Prophetarum, quos tunc interfuisse Eliano ascensui refert sacer Textus; plus siquidem multo magister indiget spiritu vtpote sibi iam & cæteris documenta, & exempla demonstraturus. Id Elias iterum pallij concessione illi impertiisse, seu impetrasse videtur; idque iste vt primum experimento se adeptum cognosceret, pallio ipso aquas fluminis diuidere aggressus est; diuisitque non pallij qualibet percussione, sed cum percutiens spiritum Eliæ geminum inuocauit, inquiens: *Vbi est Deus ἀφφώ*, seu Deus geminus, aut potius spiritus Eliæ geminus quem ille mihi exoranti promisit? Pro quo vulgatam vertisse liquet, *etiam nunc*, & in Hebræo est. *Etiam ipse*; nimirum *ambo*, aut *geminus*, vt Athanasius dixit. Ergo qui Elisæum in Prophetam pallij sui expansione sacrauerat, eiusdem pallij iterata traditione prophetarum etiam magistrum constituit: exemplum ei relinquens religiosæ vocationis in pallij eiusdem inuolutione, aut restrictione, quã Iordanis ille aquas diuiserat. Ita sanè id pridem Galfridus noster subtiliter expenderat, inquiens: *Tulit Elias pallium suum, & inuoluit eum: virgam Mosaycam imitatus, cuius percussione Moyses rubrũ mare diuisit. Sicut enim virga quam manu ferimus operum recti sunt, sic exterior quidam habitus conuersationis nostræ significatur in pallio. cuius etiam inuolutio velut quædã restrictio, & distinctio fuit.* (Vulgo dicitur reformatio, aut recollectio) *& quomodo eiusmodi pallio Iordanis iste percutitur, sic quodammodo perfecta seruorum Dei conuersatio in suis amatoribus percutit, & affligit hoc sæculum, dum grauis est eis etiam ad videndum.*

5. Quid Eliæ pallij inuolutione & extensione significetur.

Mihi Elias eo facto documentum Elisæo dedisse videtur in conspectu discipulorum suorum, conuersationis districtione, & recollectione magistrum

ſimul & diſcipulum ſalutẽ conſequituros,& à mũdi turbinibus liberationẽ, extenſione autem eius perditum iri;idque illis innui verbis. *Quinquaginta viri de filiis Prophetarum ſequuti ſunt eos,qui ſteterunt econtra, longe. Illi autem ambo ſtabant ſupra Iordanem: Tulitque Elias pallium ſuum, & inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſa ſunt in vtramque partem: & tranſierunt ambo per ſiccum.* Videlicet ad percuſſionem pallij inuoluti ambo pariter magiſter & diſcipulus ſicco veſtigio fluctuum diſcrimina ſuperarunt. Atque huc ſpectat Bernardi noſtri ſententia pallium Eliæ ſic interpretantis. *Pallia quibus noſtra nuditas operitur, quatuor ſunt: nouitas conuerſationis, & vita, qua Rebecca deſcendens de camelo operuit vultum ſuum: integritas cœleſtis ſanctimoniæ, quam Elias reliquit Eliſæo, & diuiſit Iordanem, &c.* Nec longè alio tendebat, cum ſerm. 6. de Aſcenſ. ſcripſit: *Duplicari ei ſpiritum oportebat, vt magiſtri abeuntis abſentiam gratia duplicata ſuppleret:* Præſertim magiſtri officium ſubituro; vnde bene aptéque reſpondit Elias, rem difficilem poſtulaſſe: nam nec verbo, nec opere delinquere prorſus difficile eſt: is enim planè, non ſolùm affectum purgatum, ſed & intellectum illuminatum habere indiget, quæ ſunt duplicis ſpiritus ab Eliſæo quæſiti munia: vti ipſe Bernardus ſerm. 3. in eadem feſtiuitate grauiter expendit, & ante ipſum autor libri de Cardinalibus Chriſti operibus ſerm. de Spiritu ſancto. Apud Cyprianum. Quocumque igitur modo duplex ille ſpiritus interpretetur, in idem recidit, ad magiſteriique munus neceſſaria illa duplicitas eſt: Quo loci egregiè Galfridus hæc ingeminat. *Prudens diſcipulus qui non niſi ſpiritum poſtulauit. Quod autem duplicem petiit, dupliciter, aut etiam tripliciter poteſt intelligi. Aut enim duplicem ſpiritum, quem etiam Elias habebat, aut duplicem quam prius ipſe Eliſæus haberet, aut reuera difficilem rem ſpiritum duplicem quem Elias haberet exoptabat. Et hoc quidem vltimum nonnulli æſtimant eſſe impletum in exhibitione ſignorum, quod duplo in illis ab Elia Eliſæus effulſit ſiue etiam duplicem petit ſpiritum magiſtri ſuſcepturus officium, vt quam ſibi prius acceperat gratiam, nunc acciperet proximis erogãdam.* Erat autem Eliſæus magiſtri officium ſubiturus erga plurimos greges Prophetarum, à quo tamen Elias liber extitit, vnius vel alterius duntaxat magiſterio contentus, id eſt Eliſæi, vel etiam Ionæ, & idcirco duplici quem Elias ſpiritu egere videbatur.

6. Duplicis ſpiritus Eliſæi ſigna.

Nec ab hac ſententia diſſentit Eccleſiaſt. dum cap. 48. Laudes Eliſæi recenſens inquit. *In Eliſæo completus eſt ſpiritus eius* (ſcilicet Eliæ) *in diebus ſuis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum, nec ſuperauit illum verbum aliquod; & mortuum prophetauit corpus eius.* Scimus autem Eliam pertimuiſſe vehementer Achab & Iezabel, ita vt vitæ quoque eum tæderet Eliſæus autem quæſitus ad mortem ab exercitu Regis ſyriæ nullo timore perterritus, etiam puerum ſuum à timore liberauit, oculos illi aperiens, vt montem equorum, & curruum igneorum plenum pro Eliſæo certantem, è cœlo demiſſum conſpiceret 4. Reg 6. ipſe vero aduerſarios oculis deluſos in vrbẽ regiã incognitus duxit inquiens: *Non eſt hæc via neque iſta eſt ciuitas, ſequimini me & oſtendam vobis virum quem quæritis,* Et eoſdem tandem ab inopinâ captiuitate, in quam deuenerant ignari, liberauit. Quàm liberum à timore Principum cor ei inerat, qui ad impium Iſrael Regem libertimè dixit 4. Reg. 3. *Quid mihi, & tibi eſt? vade ad Prophetas patris tui, & matris tuæ.* Et iterum *viuit Dominus exercituum in cuius conſpectu ſto, quod ſi non vultum Ioſaphat Regis Iuda erubeſcerem, non attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.* Completus ergo dicitur ſpiritus Eliæ in Eliſæo, quia vt maiora aut plura operaretur magiſtro multorum Prophetarum digna, timore prorſus humano, cui ille ſubiectus fuerat liber extitit Et nihilominus mãſuetudine præcipuâ præditus fuit, quâ nequaquam duos quinquagenarios igne cœleſti ſuccendit, aut 450. Prophetas Baal, & 400. Iezabelis commenſales Prophetas lucorum interfecit, vt ille indignatione (iuſtiſſima licet) cõmotus ſed & hoſtes eum ad mortem quærẽtes cœleſti munere à ſe in ciuitate concluſos percuti à rege Iſraël non permiſit, quin potius largiter cibo, & potu refocillatos, liberos abire conceſſit: & impiu eodem rege caput eius ſitienti, populoque Samariæ fame, & obſidione tabeſcenti mirâ animi alacritate promiſit, craſtina die hactenus inexperta frumenti abundantiâ, donandos eſſe quod & præſtitit ſtrepitu magni exercitus effecto, ſyrios ab obſidione in fugam, relictis frugibus, conuertente. Inde reuerentiâ, & amore mirabili ab omnibus impiis, pariter ac piis, proſequutus eſt: eum quidam Dominum ſuum, quidam vero patrem vocitabant, & Ioas nequam Rex Iſraël patrem ſuum, Iſraëlis vero currum & aurigam, cum morti proximus eſſet, conclamauit.

Eliſæi manſuetudo.

Quod ſi in pueros ſibi caluitiem obiicientes aliquando excanduit 4. Reg. 2. id ſemel, & ſui exordio magiſterij feciſſe liquet: & ne tunc quidem excandeſcentiâ motum, ſed ſpiritu pulcherrima myſteria præuidente contendit Auguſtinus Serm. 204. de tempore: vbi Manicheis blaſphemantibus: *Quæ fuit tanta crudelitas in Eliſæo, vt propter iocularia verba infantum, 42. pueros* ab vrſis duobus *fecerit lacerari?* ſic reſpondet. *Nemo B. Eliſæo ore vipereo derogare præſumat, quia hoc quod de pueris illis factum eſt, non tam ipſe propria virtute, quam per illum Spiritus Sanctus feciſſe credendus eſt. Et quidem, fratres chariſſimi, ſecundum literam ita credendum eſt, quod B. Eliſæus, non iracundiæ morbo commotus, ſed zelo Dei ſuccenſus ad corrigendum populum Iudæorum paruulos permiſit lacerari; non vt vindicaret, ſed potius vt illos corrigeret: nam illo tempore Sancti Prophetæ ita in grandi contemptu, & opprobrio habebantur vt etiam B. Eliſæo, qui tanta miracula faciebat, pueri indiſciplinati clamauerint; Aſcende calue. Aſcende calue: quam rem etiam parentibus ſuis inſtigantibus feciſſe credendi ſunt. Manifeſtè ſiquidem pueri illi non clamarent, ſi hoc eorum parentibus diſpliceret. Dolens ergo B. Eliſæus de interitu populi, imo S. Spiritus per B. Eliſæum volens reprimere ſuperbiam Iudæorum, fecit venire duos vrſos, & dilacerauerunt 42. pueros, vt percuſſis paruulis maiores reciperẽt diſciplinam, & mors filiorum fieret diſciplina parentum tamen in hoc facto etiam Paſſio Domini Saluatoris præfigurata fuiſſe euidenter oſtenditur. Nam quomodo pueri illi indiſciplinati clamauerunt B. Eliſæo aſcende calue &c. Ita & inſenſati populi Iudæorum Eliſæo Chriſto tẽpore Paſſionis. Voce ſacrilega clamauerunt, crucifige, crucifige. Quid eſt, aſcende calue, &c. Niſi aſcende crucem in loco Caluariæ: & hoc attendite fratres, quia ſicut ſub Eliſæo 42. pueri lacerati ſunt à duobus vrſis, ita, & poſt 42 annos paſſionis Dominicæ venerunt duo vrſi, Veſpaſianus, & Titus, à quibus gens illa ſacrilega quod merebatur excepit.* Conſonant Auguſtino Iſid. ſuper 4. Reg. c. 3. & Rup. lib. 5. Comm. Reg. c. 22. & elegantiſſimè Bern Serm. ad milites

7. An Eliſæus opprobria 42. puerorũ vindicauit.

Chriſtus patiens in Eliſæo præfiguratus.

Templi

Templi c.10. *Mali pueri qui sacri frontis caluitiem obiiciunt Elisæo. Ascendit crucem caluus noster, mundo pro mundo expositus, & reuelata facie, ac discooperta fronte purgationem faciens peccatorum, probrosa, & austera mortis ignominiam tam non erubuit, quam nec pœnam exhorruit, vt nos opprobrio sempiterno eriperet, & restitueret gloriæ.* Nec eo facto magistri neglexit officium, enimverò discipulorum suorum Prophetarum prospexit honori, qui passim à Iudæis irridebantur, vt ille ad vngendum Iehu in Regem Israël missus ab Elisæo 4. Reg. 9. de quo principes exercitus rogarunt Iehu. *Quid venit insanus iste ad te?* Quinam autem, matrum etiam ratione carentium Læsos non vindicant filios? cuius gratia etiam columba iram induit. Ipsum quoque Elisæum viuum gessisse tunc Monachorum typum, Stephanus Cantuariensis his exprimit verbis. *Elisæus est claustralis, qui dum ad Bethel, idest ad domum Dei ascensiones in corde suo disponit, pueri, id est sapientes huius mundi eum derident, &c.*

8. Elisæus humilitate ad Prælaturam peruenit.

Vnde vero promeruerit Elisæus ad magisterium Prophetarum, & religiosorum assumi, dum tequiro, humilitas viri eximia se se menti offert (vt de cæteris religiosis virtutibus taceam) quâ ita excelluit, vt qui in Prophetam, socium, & legitimũ successorem Eliæ vnctus Dei munere fuerat, seruus eius studuit reputari, eoque loco à cunctis habebatur, bonis, & malis: nam & filij Prophetarum nunquam Eliam eius magistrum vocabant, sed Dominum. *Nunquid nosti, quia hodie Dominus tollet Dominum tuum à te?* Nun solum Bethelitæ, sed & Iericuntini dixerunt 4. Reg. 2. *Et quidam de seruis Regis Israël: & hic Elisæus qui fundebat aquam super manus Eliæ,* cap. 3. seq. quæ certa ministerij thessera erat. Accedebat iuge studium comitandi magistrum, vt vniuersos eius motus, virtutesque in se transferret: quo sanè permissus etiam tet sedere, dum ille vlterius progreditur, iureiurando interposito, nunquam ab eo ad finem vsque discedendi, raptum in æthera videre meruit, geminumque eius spiritum hæreditate cum pallij magistratu possidere. Tunc primum se se illi filij Prophetarum subdidere, *Videntes siquidem filij Prophetarum, qui erant in Ierico econtra dixerunt: Requieuit spiritus Eliæ super Elisæum. Et venientes in occursum eius adorauerunt eum, proni in terram.*

9. Elisæi duo præcepta.

Ipse vero magistri cathedram ascensus filiorum Prophetarum, virorum scilicet, qui mente Deo excedere soliti erant, & cum ipso in solitudine cõuersari, mirè eorum muneri congrua dedisse præcepta reperitur. I. Vt silentio tegerent Diuinas reuelationes, vno dempto magistro spiritualis palestræ, dum aliter ad Dei gloriam necessum non est. Cum enim illi rogantes dicerent: *Nunquid nosti, quia hodie Dominus tollet Dominum tuum à te?* Quod procul dubio nisi à Deo scire nequibant; respondit Elisæus; *Et ego noui silete:* Quasi diceret. Mihi quoque idem reuelatum à Deo est, sed eam gratiam vobis silentio tegere congruit. Atque hoc nondum magister effectus præceperat, verum magisterio proximus. II. Alterum præceptum fuit, Dei verbo sincerè fidendum eis esse, nec eius opera nimiâ curiositate peruestiganda. Enimverò recens magistrum adoratum filij Prophetarum adierunt rogantes, vt Elias tametsi à Deo raptus quæreretur: *Dixerúntque illi: Ecce cum seruis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, & quærere Dominum tuum, ne fortè tulerit eum spiritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium, aut in vnam vallium: qui ait; nolite timere.* 4. Reg. 2. ac si diceret *Qui firmator est maiestatis opprimetur a gloriâ.* Nonne & vos ipsi testes estis Deum curru igneo Eliam tulisse per turbinem in cœlum? & vobis quidem id pridem reuelatum fuisse, notum ne fecistis? *Atqui Dei opera perfecta sunt.* Tolleretne Deus vt deiiceret? *Nolite timere.* Sed imperfecti cum adhuc essent, & rudes discipuli, *Coegerunt eum donec acquiesceret, & diceret; mittite.* Quo sanè facto discretione opus esse magistro rudium discipulorum docuit; nec omnino inuitos semper ad opus cogendos, præsertim tyrones, cum spe sua deludi queant, & inde suauiter potiora salutis haurire documenta, & maiori demum erga magistrum affici reuerentiâ: vti & illis contigisse par est credere, de quibus sequitur. *Et miserunt quinquaginta viros; qui cum quæsissent tribus diebus, non inuenerunt, & reuersi sunt ad eum,* pudore procul dubio suffusi sed cautiores effecti.

10. Nunquam minus solus quam cum solus.

Quid ni hominum spiritualium magister fieret Elisæus idoneus, qui ea arte insigniter excelluit! Quæris quanti? Audi Chrysostomum serm. de Elisæo & Syrorum insidiis detectis, de quibus 4. Reg. 6. *Sedebat Elisæus in monte altior mundo, propior cælo, sedebat inquam, in edito, iacentia infra se despiciens, superna iam deuotus attendens: nec humano colloquio deditus, qui per precum colloquia Deo fuerat copulatus. Tunc itaque Syriæ Rex mittit exercitus, multitudines aggregat, &c.* Efficaciam autem precum eius sic describit. *O admiranda diuersitas rerum! Elisæi precibus diuersi cedunt effectus pueri enim oculi aperiuntur, & nefandi exercitus excæcantur; videt puer quæ videre non poterat, Angelorum scilicet exercitus, & quadrigam stantem ante Elisæum, & exercitus non vidit quæ videbat. Alterius reseratur visus & alterius excæcatur obtutus. O virtus admirabilis Dei! Ducuntur captiui, qui Prophetam venerant captiuare, &c.* Hinc doctè vt assolet, Ambrosius lib. 3. officior. cap. 1 subinfert: *Non ergo primus Scipio sciuit solus non esse, cum solus esset. Sedebat Elisæus in vno loco, & Rex Syriæ magnam belli molem inferebat populo patrum. Orauit Elisæus, & omnes illos cæcitate percuti fecit, & captiuos intrare Samariam, qui venerant obsidere eum. Conferamus hoc otium cum aliorum otio: Alij enim requiescendi causa abducere animum à negotiis solent, & a conuentu, cætuque hominum subtrahere sese, & aut ruris petere secretum, captare agrorum solitudines, aut intra vrbem vacare animo, indulgere quieti, & tranquillitati. Elisæus autem aut in solitudine Iordanem transitu suo diuidit, aut in Carmelo resolutâ difficultate generandi inopina sterilem conceptione fœcundat, aut resuscitat mortuos, aut ciborum temperat amaritudines, & facit farinæ admistione dulcescere; aut decem panibus distributis reliquias colligit, plebe saturata: ferrum securis excussum, & in fluuij Iordanis mersum profundo, misso in aquas ligno facit supernatare, aut emundatione leprosum, aut siccitatem imbribus, aut famem mutat fœcunditate)* Placuit Elisæi facinora in solitudine patrata Ambrosij facundia reserasse) *quando ergo iustus solus est, qui cum Deo semper est? Quando feriatur a negotio, qui nunquam feriatur a merito quo consummatur negotium?*

11. Franciscus Petrarcha reprehensus.

Dignus proinde vstione liber ille Francisci Petrarchæ viri latinissimi, plausum, & auram populi captantis potius scriptis, quam sanctitatem; quo in D. Ambrosium præfata

verba præferentem inuehitur, quod dixerit: *Scipionem non omnium primum sciuisse solum non esse, cum solus esset.* Est vero tractatus 9. de vita solitaria c.5. sub titulo, De *Scipionibus Africanis singularibus solitudinis amatoribus; tractationeque illius verbi magnifici ab altero eorum prolati, nunquam se minus ociosum, quam cum ociosus, nec minus solum quam cum solus esset; cum reprehensione Ambrosij dictum illud ad Prophetas transferentis.* O insignem ethnicorum laudatorem, qui quod audiat Ambrosium Prophetas, Elisæum præsertim & Eliam de amore solitudinis præ Scipionibus commendantem, stomachatur, & audet tantum Ecclesiæ Doctorem, ac solem reprehendere: quasi apophtegma illud à Scipione quondam, Cicerone teste lib. offic.3. prolatum, ab eoque suffuratum, Prophetis tribueret: Cum tamen in æquiuoco vir bonus laboret, quando quidem nequaquam Ambrosius dictum illud ab Elisæo, aut Prophetis ortum contendit, sed rem eo subintellectam, quod valde diuersum, & pretiosius est; ait siquidem. *Non ergo primus Scipio sciuit solus non esse cum solus esset &c.* Dicturus si de voce ageret, vt Petrarcha putat. *Non ergo primus Scipio dixit nunquam se minus solum quam cum solus*: Verum sancti, relicta ethnicis de vocibus inanibus disceptatione, rebus potiri curant. Vnde subdit Ambrosius: *Sciuit ante ipsum Moyses, qui cum taceret, clamabat cum ociosus staret, præliabatur; adeo ociosus, vt manus eius alij sustinerent: nec minus quem cæteri negotiosus, qui ociosus manibus expugnabat hostem, quem non poterant vincere qui dimicabant.* Et rursus: *Cuius autem maiora negotia, quam huius ocia, qui 40. diebus positus in monte totam legem complexus est?* Recte proinde intulit: *Conferamus hoc ocium cum aliorum ocio.* Quantumcumque Scipionum, Catonum, aut Ciceronum ocium solitudinis, parum in his ab ocio distabat, qui inanis Philosophiæ fomentis, vt plurimum dediti vacabant ocio: & qui nunquam minus ociosum fuisse protulit, inani iactantiâ delusus procul dubio mentitus est. Iusti vero ab omni iactantiâ procul acti, ocium suum miris complebant operibus.

13. Totus ergo deditus Franciscus Petrarcha ethnicorum laudibus iactantiæ verbum elogiis prædicat, sanctorum vero operosum diuinumque ocium non leuiter lapsus carpere videtur, & in Elisæi dignum laudatorem Ambrosium; stylum nequiter vibrat: cuius tamen vel vna linea maiori sententiarum pondere fulget, quam totum Scipionum ocium. Atqui moris Petrarchæ fuit sanctos carpere, qui veterum Romanorum vtcumque honori detraxissent. Vnde in Bernardum ore fœtido eius rei gratiâ inuectiuam occinuit in Apologia, vel epistola contra Gallum: Vbi inter cætera vstione dignissima inquit. *Nec de Bernardi sanctitate sum dubius, & adolescens esse desij: sed illud dico, quod licet hodie sanctus sit, fieri potest vt dum ad Eugenium scripsit, nondum forsitam sanctus esset.* Carpens obiter damnatum Berengarium: quod de Apologia in Bernardum pro Abaglardo scripta palinodiam decantaret, excusans, quod adolescens scripsisset, & quod sibi viri sanctitas nondum penitus nota esset. Ipsa vero sanctitatem Bernardi penitus callens, & senium ingressus sanctitati nihilominus detrahit scribentis libros de consideratione; quos tamen altero ante obitum anno, idest Christi 1152. exarasse ex ipso quarti contextu probat luculenter Baronius numer. 2. qui eadem Bernardi verba in Romanos iactata non solum vera, sed *prophetice dicta*, contendit; vtpote quibus ab eadem plebe recipiendum prædixerit Eugenium, tunc temporis ex vrbe profugum actum: & nihilominus paulo post eodem anno, Roberto de monte autore, *Eugenius Papa cum Romanis pace facta, vrbem ingressus est.* Ergo doctrinam propheciis illustrem, & sanctitatem tanti viri morti proximam Petrarcha mendaciter condemnat. O nebulonem! Verum sententiam vnius suorum non euasit.

Petrarcha sanctos à carpere solitus.

> .... *Poëtis*
> *Quidlibet audendi, semper fuit æqua potestas.*

At sicut impune, ita absque pœnitentia.

> *Scimus, & hanc veniam petimúsque damúsque*
> *vicissim*

Inquit Horatius in arte poët. sed ad Elisæum redeat oratio; quem merito ocij solitudinis suæ duplicem magistri meruisse spiritum, Basilius prædicat de laudibus eremi, inquiens. *O eremus mors vitiorum, ac procul dubio fomes, & vita virtutum! Te lex miratur: te Prophetia miratur. Per te Elias nouis Domini pertranseuntis excursum. Per te Elisæus duplicem sortitus est spiritum.*

CAPVT XI.

Sub Elisæo magistro filios Prophetarum cœnobia construxisse, cum intra vrbes, tum in solitudine. Et quæ de eorum successione memoria manserit.

SVperius cum de magno Dei Propheta Elia ageremus, filios Prophetarum superiorem tulisse originem, quam ab eo cœpisse potuerint, minimeque ab eodem eruditos fuisse diximus; atque vt minimum, hoc posterius qui negauerit ex se loqui facilè conuincetur, cum nullum sacræ Scripturæ testimonium pro eo stet. Eliâ autem igneo curru subleuato, Elisæo se spontè subdidisse narrat textus Sacer 4. Reg. 2. Vterque nihilominus religiosæ vitæ specimen edidisse liquet, ita vt nouum ab eis incrementum acceperit, Eremitica sub Elia, cœnobitica sub Elisæo: quo sensu illud D. Petri Damiani accipiendum est opusc. 15. cap. 2. *Huius itáque vitæ normam (vt anteriora prætereum) in veteri Testamento Elias capit* (splendore nouo irradiare) *Elisæus vero aucto discipulorum collegio dilatauit.* Quæ autem collegia sub eo floruerint, quibusvè legibus ea distrinxerit, nunc videndum. 1.

1. Primus Eremita Elias cœnobita Elisæus

Primi omnium, collegium filiorum Prophetarum qui degebant in Ierico spontè se disciplinis Elisæi subdiderunt: ait siquidem sacer Scriptor 4. Reg. 2. *Percussit aquas, & diuisæ sunt huc, atque illuc, & transiit Elisæus. Videntes autem filij Prophetarum, qui erant in Ierico econtra dixerunt. Requieuit spiritus Eliæ super Elisæum, & venientes in occursum eius, adorauerunt eum proni in terram.* Cum ait fuisse eos è regione cum Elias raptus fuerat, & Elisæus aquas pallio diuiserat: paulo superius retulerat, inquiens *Cum venissent Ierico,* (Elias, & Elisæus) *accesserunt filij Prophetarum qui erant in Ierico ad Elisæum & dixerunt ei. Numquid nosti, quia Dominus hodie tollet Dominum tuum à te?* Et iussi ab eo silere, *quinquaginta viri,* 2.

2. Primi cœnobitæ filij Prophetarũ.

(ait)

(air) *de filiis Prophetarum sequuti sunt eos, qui steterunt è contra, longè.* Esset fortè qui suspicaretur, quosdam ex his 50. fuisse de filiis Prophetarum degentium in Iericho, nonnullos vero de Betheelitis, qui prius in occursum Eliæ migrantis egressi fuerant. Verum ea opinatio subuertitur ex his quæ subiiciuntur: *Videntes filij Prophetarum qui erant in Iericho è contra, dixerunt; Requieuit Spiritus Eliæ super Elisæum, &c.* Et ea adorato dixerunt: *Ecce cum seruis tuis sunt 50. viri fortes qui possunt ire, & quærere Dominum tuum, &c.* Iidem ergo qui de Iericho ex aduerso stabant totius negotij testes, adorauerunt, & dixerunt, cum ipsis, seu inter se 50. viros fortes, qui quærerent Eliam. Et eo quæsito, sed minimè reperto *reuersi sunt ad eum: at ille habitabat in Ierico, & dixit eis Nunquid non dixi vobis, Nolite mittere?*

3. Primum cœnobium valde numerosum. In hoc ergo primum omnium Iericuntino Collegio Religiosorum virorum pater effectus Elisæus aliquandiu deguit, vitámque egit cœnobiticam, vt verbum *habitabat* manifestat, cum hactenus eremiticam cum Elia sectatus fuisset. Fuisse autem illud plurima filiorum Prophetarum frequentia numerosum, illud conuincit, quod quinquaginta viri illi, qui perperam Eliam reperire tentarunt, eius erant alumni, vt modo perpendimus, & præter eos alios non paucos, qui dixerunt: *Ecce cum seruis tuis sunt 50. viri fortes.* Quo intelligimus iuuenes quidem robusta ætate præditos eius Collegij fuisse 50 præter quos senes, & pueros ægros, ac imbecilles plurimos extitisse, nemo inficiabitur: nec enim soli fortes robore ad meditandum congregabantur. Eosdem quoque tanto creuisse numero, vt angustia loci. qui tot haud facilè capiebat, coloniam inde exire coëgerit ad ripam Iordanis: mox ostendemus. Illud quidem obseruatione dignissimum repetat Rupertus noster lib. 5. Comment. Reg. cap. 21. quod dicitur: *Elisæus habitabat in Ierico: Elisæus inquam habitabat in gente populoque quondam destructo, atque anathematizato, sicut in diebus Iosue illa ciuitas Ierico.* Sanè cum Iosue eam & homo obsedit, & cæpit murique illius ad tubarum sacerdotalium clangorem funditus corruerunt, *imprecatus est Iosue dicens: Maledictus vir coram Domino, qui suscitauerit, & ædificauerit ciuitatem Ierico. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, & in nouissimo liberorum ponat portas eius,* Iosue cap. 6. Quasi dixerit; omnibus liberis dum reædificauerit destituatur. Quod profectò expertus fuit Hieb, dum sub exordio Prophetiæ Eliæ eam restaurauit (hactenus siquidem totis 530. annis iacuerat deserta) ita habes 3. Reg. 16. his verbis: *In diebus Achab ædificauit Hiel de Bethel Iericho. In Abiram primitiuo suo fundauit eam, & in Segub nouissimo suo posuit portas eius, iuxta verbum Domini, quod loquutus fuerat in manu Iosue, filij Nun.*

4. Ierico vrbs maledicta cœnobio sanctificata. Qui ergo filij Prophetarum, & Elisæus in Ierico vrbe maledicta habitasse leguntur? Enimuero imprecationem Iosue non in habitatores, sed in restauratores fuisse immissam nemo inficiabitur: Filij quoque Prophetarum non vrbem, sed prope eius funera collegium extruxere pauperum religiosorum, quorum habitatione accedente præsertim Elisæi præsentia maledictio omnis soluta est. Vnde Rupertus. *Verum hanc inhabitando fecit, vt quæ erat Ierico, id est defectus, nunc sit sancta indeficientis fidei Sion.* Quonam autem modo id acciderit, narrat sacer Textus, inquiens: *Dixerunt quoque viri ciuitatis ad Elisæum* (Ego & ciues, & filios Prophetarum sub nomine virorum ciuitatis intelligo: vtrósque siquidem premebat aquarum eius amaritudo) *Ecce habitatio ciuitatis huius optima est, sicut tu ipse Domine perspicis; sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. At ille ait: Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal. Quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum misit in illum sal, & ait. Hæc dicit Dominus; Sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neque sterelitas. Sanatæ sunt ergo aquæ vsque in hanc diem, iuxta verbum Elisæi quod loquutus est.* Vide nunc quæso in ipso religiosorum collegiorum exordio miraculo demõstrasse Deum terram quantouis anathemate perculsam, non solũ posse ab eis impune habitari, verum ad eorum præsentiam omnem maledictionem fore soluendam; quando quidem quæ propter peccata inhabitantium illorum damnata fuerat, ob sanctitudinem horum benedictionibus erat cumulanda. Vti his ferè diebus Vallisoleti accidisse vidimus; cum area domus Petri Cazalla Luterani, quæ ob eius crimina percussa fuerat anathemate, & solo æquata multis iacuerat annis, nunc tandem religiosis viris societatis Iesu iure cessit. S. Officij Patrum liberalitate condonata. Missum est bis in illa Sal; primum in signum sterilitatis, cum solo æquata est, pro eo quod aquæ eius furtiuæ pessimæ fuerant: deinde cum aquæ sanatæ sunt, vt vbi putidæ de Luteri fontibus decucurrerant, aquæ dulcissimæ sapientiæ salutaris societatis Iesu verè filiorum Prophetarum sobolis, in salutem gentium vbertim deinceps excurrerent. Area Petri Cazella societatis Iesu sale sanata.

5. Bethel secundum cœnobium Elisæo subiectũ sed fundatione primũ. Secundum Elisæanum collegium in Bethel fuit, non longe à Ierico, quorum alumni primi omnium ab spiritu de raptu Eliæ admoniti, in occursum abeuntis exierant. Erat hoc vetustissimum omnium, vtpotè sub Samuële à gregibus Prophetarum fundatum, vt c. 9. expendimus, reuerentiáque præstantissimum eo scilicet loci exædificatum, quo quondam Iacobo parenti cœlum reseratum est, & scala à terra ad cœlum vsque protensa demonstrata, Angelicis spiritibus euntibus illuc & redeuntibus ornata: & de eo prolatum quod esset locus terribilis, porta cœli, & domus Dei, quod sonat Bethel. Vnde Hieronymus epist. 35. ad Iulianum: *Vidit scalam de terra vsque ad cœlum & ascendentes per eam Angelos & descendentes, & desuper innitentem Dominum, vt lapsis manum porrigeret, vt ascendentes suo ad laborẽ prouocaret aspectu. Vnde & vocatur locus ipse Bethel, id est domus Dei, in qua quotidie ascenditur. Atq; descẽditur.* Porro filiæ Prophetarum dolor immodicus cruciabat, quod post collegium à Patribus eorũ, & Samuële ibidem extructum Ieroboam idolum in eodem loco collocauerat, vt filios Israël auerteret à cultu veri Dei, cum primo Iudaicum in duo regna diuisum est 3. Reg. 12. & eapropter multo magis Dei laudibus instituisse, rationi congruum est, vt credamus. Eius collegij alumnus fuisse videtur Propheta ille qui hospitalitatis ductus specie, virum Dei illum fecit ad se diuertere, qui contra Ieroboam, & altare suum verba tulerat, & verbo suo altare scidit, manumque Regis ad impietatem extensam, sed arentem restituit sanitati: ipse tamen à leone percussus interiit, & sepultus est à Propheta de quo dicitur: *Propheta quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filij sui, & narrauerunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel, &c.* Suspicor autẽ hos ipsos eius filios in eodẽ fuisse cooptatos collegio; nam lego eius filios fuisse

Prophetæ & vitam egisse in Bethel. Suspicor etiam inde coloniam religiosorum migrasse in Iericho, nam & vetustas Bethelici, & vtriusque loci vicinitas id suadent; & quod restauratio ipsius vrbis Ierico à Bethelicis hominibus facta fuerit, duce Hiel de Bethel, vt paulo superius ostendimus ex 3. Reg. 16.

6. Bethelicum post Iericuntinũ ab Elisæo subiectum.

Quod vero immediate post Ierichuntinum hoc Bethelicum Elisæo subiectum fuerit, ipse sacræ Historiæ contextus prodit: enarrata siquidem mirabili sanitate ac dulcedine aquis Iericho à Propheta præstita, subditur: *Ascendit autem inde Bethel*, nimirum vt filios Prophetarum inuiseret, Deo ibidem adorato, quibus scilicet de Eliæo transitu prodendo silentium indixerat illis verbis *cumque descendisset Bethel* (Elias cum Elisæo) *egressi sunt filij Prophetarum qui erant in Bethel ad Elisæum, & dixerunt ei; Nunquid nosti, quia hodie Dominus tollet Dominum tuum à te? qui respondit; Et ego noui, silete.* Verum autem & ipsi vlterius processerint testes transitus Eliæ futuri, non liquet. Videntur autem mihi domi remansisse, quod soli Ierichuntini ad Elisæum tunc tempore adoraturi accesserint, cum quibus aliquandiu deguerit. Ascendente autem Elisæo in Bethel illos visitationis gratia conuenturus, à pueris de caluitie irrisus fuit; & ad eius maledictionem 42. pueri à duobus vrsis de saltu egressis dilacerati vt iam diximus. Pueros autem hos filios fuisse Bethelicorum ciuium idolum Ieroboam adorantium, & pro religionis diuersitate Prophetarum filios irridentium, dubium non sit.

7. Tertium cœnobium in Galgalis.

Galgalæ tertium ab Elisæo moderatum Prophetarum collegium: vrbs satis celebris prodit vltra Iordanem non procul à Iericho sita, de qua Iosue 4. dicitur. *Populus autem ascendit de Iordane & castrametati sunt in Galgalis, contra orientalem plagam vrbis Ierico. Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alueo sumpserant posuit Iosue in Galgalis* in æternum testimonium quod per arentem aluеum transiisset Israel Iordanem, siccante Domino aquas, sicut prius fecerat in mari rubro. Ibi circumcisi sunt omnes (cap. 5.) qui nati fuerant in deserto; Dixitque Dominus ad Iosue. *Hodie abstuli opprobrium Ægypti à vobis, vocatumque est nomen loci illius Galgala vsque in præsentem diem*: nam *Galgal* ablatio est. Quod vero in ibi collegium Prophetarum fuerit sub Elisæo, ex 4. Reg. 4. liquido habemus; vbi filio Sunemitidis rediuiuo facto, & matri restituto, in vrbe Sunam (aliis Sunem) à qua mulier Sunamitis vocitata est, quemadmodum Sareptana Eliæ à Sarepta, sic habemus. *Elisæus reuersus est in Galgala. Erat autem fames in terra, & filij Prophetarum habitabant coram eo.* Vbi pulmentum ex colocynthidis factum iniecta farina ab amaritudine liberauit, & viginti panibus hordeaceis populũ pauit copiosum, & superfuit. Hinc egressus dicitur Elias, cum vellet eum tollere Dominus per turbinem in cœlum 4. Reg. 2.

8. Quartum in mõte Ephraim.

Præter hæc tria Elisæana collegia aliud constituendum nobis videtur in monte Ephraim, loco prædictis vicino, sique fides puero viri Dei habenda est. Is namque vt à Naaman repedente munera extorqueret. *Modo venerunt* (ait 4. Reg. 5.) *ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis Prophetarum: Da illis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices.* Non inficior Giezi tunc temporis ementitum Elisæo & ipsi quoque Naaman: verum id in eis quæ ad furtum conducebant, credibile: non in his quæ nihil proposito proderant. Quod autem in monte Ephraim degerent Filij Prophetarum, vel non degerent, nihil ad rem quam intenderat faciebat, quin potius cum de republica ageret oporteret vera supponere vt falsa crederentur. Nulla tamen vel tenuis vlterius de eo collegio (si quod ibi vnquam fuit) mansit memoria.

9. Quintum ad fluenta Iordanis.

Quintum (ni mauis quartum) omniumque celeberrimum collegiorum sub Elisæo extantium fuit illud quod demũ ad confluenta Iordanis in solitudine filij Prophetarum extruxerunt, tantoque cæteris illustrius, quanto perfectione vitæ monasticæ accommodatius. Cum enim reliqua in vrbibus erecta fuissent, vel in suburbiis, scilicet Bethel, Iericho, & Galgalis, hoc in solitudine constructum est, de quo 4. Reg. 6. *Dixerunt autem filij Prophetarum ad Elisæum: Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus vsque ad Iordanem, & tollant singuli de silua materias singulas, vt ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit; Ite. Et ait vnus ex illis: veni ergo & tu cum seruis tuis. Respondit, Ego veniam. Et abijt cum eis. Cumque venissent ad Iordanem cædebant ligna* vnde D. Hieronymus epist. 4. *Filij Prophetarum quos Monachos in Veteri Testamento legimus, ædificabant sibi casas prope fluenta Iordanis, turbis vrbium derelictis.* Nec sibi dissimilis epist. 13. inquit: *Habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula propè fluenta Iordanis.* Quamquam si ad fontes recurramus, non multas cellas, casas, seu tabernacula fecisse videntur, sed vnam omnibus communem, cænobitis pulchrum reddentes exemplar: Hebræus siquidem textus cui Chaldeus, & septuaginta concinunt, pro *Tollant singuli de sylua materias singulas*, quod habet vulgata editio, legunt. *Tollant singuli de sylua trabem vnam*, & Pagninus vertit, *tignum vnum*: Nec dissonat Vulgatus reddens *materias singulas*, cum proximè hispanè sonet *maderas singulares*. Nemo vero tigno vnico suo, aut trabe vna cellulam sibi ædificare valebat, sed omnibus simul tignis in vnum collatis, locus communis extrueretur. Tunc illud accidit miraculum, vt securis ferrum quo ligna cædebantur, incuria cuiusdam sub aquis mersum, præcipiente Elisæo natauit, & vsque ad manubrium ligneum, & manum hominis peruenit. Totidem igitur Prophetica Collegia Elisæum moderatum fuisse scimus.

10. Quæ in his cænobiis obseruantiæ.

Quosnam autem mores, quas leges inibi seruandas filiis Prophetarum indixit? Cum hæc perpendo exemplar sese mihi offert totius cænobiticæ vitæ præstantissimum, typusque non solum œconomiæ cuiusuis cœnobij, sed etiam multorum sub vno capite politicæ, seu monachicæ gubernationis. Videre erat in his collegiis paupertatis extremæ diuitias, seruatas ab omnibus; proprietatis vitium seuerissime punitum; obedientiam in arduis etiam cum vitæ periculo præceptam, & exhibitam; parsimoniæ cœnobiticæ gloriam; eleemosinam egentibus ad portam monasterij largiter affluentem; orationis; & diuinarum laudum iuge studium, cum mysteriorum sacrorum representatione; omnes denique vni subesse capiti, à quo doctrinam, & omnia necessaria expectarent, frequentes eiusdem capitis visitationes, & monasteriorum explorationes; nec illis defuisse comitiorum, seu capitulorum (vt vocant) typum, vbi Prælati cum capite quid bono vniuersitatis expediret, conferrent. Breui calamo enodabo singula.

11. Paupertatis studium.

Sanctæ inhabitantium paupertatis testimonium pauper tugurium reddebat, quod ex lignis ramisque vt cumque compaginatum ad ripam Iordanis vidisti. Mihi cætera claustra eorum non valde ab his discrepasse, conuictus vniformitas credere facit: & quod non dicantur hi id fecisse reformationis gratia, sed angustiæ potius vitandæ. Adde securim ipsam, qua sola vsi sunt, habitaculum sibi construentes, mutuo accepisse (tanta florebant paupertate) & quia aliena erat, dum excisa à manubrio submergitur causa fuit tanti doloris. *Accidit autem, vt cum vnus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam; exclamauitque ille & ait. Heu, heu, heu Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam.* Horum procul dubio subsequenter Ægypti Monachi *Sancta huius vitæ ardentissimi æmulatores* (liceat verbis Bernardi mei vti epist. ad Fratres de Monte Dei) *in solitudinibus degentes ipsi sibi cellas ædificabant, in quibus tecti tantum modo, & circumsepti à turbine, & à pluuia tutabantur.* Et intonans monet. *Ergo obsecro ædificemus nobis in peregrinatione huius sæculi non domos ad habitandum, sed tabernacula ad discedendum. Facile est quidquid naturale est. Nunquid non facile est solitario, & sufficiens naturæ, ipsi sibi cellam de virgis contexere, de luto plasmare, vndecunque operire, & decentissimè inhabitare?* vestes quoque eiusdem illis fuisse paupertatis consortes, vestes indicant magistri, quas ad melotæ Elianæ receptionem in duas diuisit partes; nam dicitur 4. Reg. 2. *Ascendit Elias per turbinem in cælum Elisæus autem non vidit eum amplius; apprehenditque vestimenta sua, & scidit illa in duas partes, & leuauit pallium Eliæ quod ceciderat.* Recepturus denuo melotam noluit sanum possidere saccum, cuius spiritum discipulos hausisse par est credere. Nec absonum est quod cap. 5. refertur, vestes quas à Naaman Giezi acceperat sub Elisæi nomine, vt duobus filiis Prophetarum largiretur, longe ab spiritu eius fuisse, vtpote minimè pauperibus viris vtiles, & eorum staturis dissentientes, quod essent valde prætiosæ, quarum potius prædo non minus quam argenti expensione Giezi superbas sibi diuitias emeret. *Nunc igitur* (ait illi Elisæus) *accepisti argentum, & accepisti vestes, vt emas oliueta, & vineas, & oues, & boues, & seruos, & ancillas.* Et quænam vestium illorum virorum materia erat, quæ melotis tegebantur.

Ædificiorũ humilitas. — Vestes — Melota. — Pallium.

12. Proprietatis rigida punitio.

Vt vt sint, egregium paupertatis illorum studium in omnibus vnicè seruatæ proprietatis vnius seuerissima punitio manifestum facit. Nota historia rei est 4. Reg. 5. Remiserat Elisæus Naaman in syriam lepra mundatum, diuitiisque omnibus quas adduxerat locupletatum; nam nihil penitus ab eo accipere etiam coactus voluerat. Fugit Giezi oculos (vt sibi videbatur) patris sui Elisæi, & ementito mandato talenta argenti duo, & vestes mutatorias duplices sibi dari fecit. Sed mentita est iniquitas sibi; non enim Elisæus spiritu abfuit, qui dixit. *Nonne cor meum in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tui?* Ergo furti patrator compræhensus illicò sententiam damnationis accepit: opere ipso, quasi dicens; *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Ait namque. *Nunc igitur accepisti argentum &c. Sed & lepra Naaman adherebit tibi, & semini tuo vsque in sempiternum.* Nec pœna dilata multum est, sed statim appræhendit eum; *& egressus est ab eo leprosus quasi nix.* Qua in re exclamat Chrysostomus Serm. de Naaman ab Elisæo curato: *O sublime meritum Elisæi! Vno tempore duplex meritum ostenditur, & gemina potestas Prophetam sanctissimum demonstrat. Curatur Naaman syrus & lepra Giezi perfunditur. Per Naaman Deus collaudatur, per Giezi iudicium metuitur. Inde salus nascitur, hinc metus.* Ne mireris tam graui supplicio proprietatis vitium in Giezi mulctatum, ita enim in exemplum posteris fieri oportuit, vt à tanto malo animum potenter auerterent: eo præsertim quod plurima alia secum mala proprietas viri religiosi adducere soleat. Et peccatum quidem Giezi cupiditatis fuisse nemo inficiatur. De eo Basilius agens in epist. ad Chilonem. *Ipsi Giezi rursus quid per hoc accreuit emolumenti, quod domestico vsus sit Elisæi congressu, cum ardor impotens, quo exæstuabat, congreganda pecunia lepram illi adsciuit.* Et Augustinus Serm. 108. de tempore, audet illum Iudæ proditori comparare, rationem reddens his verbis. *Sicut enim Giezi ideo seruiebat B. Elisæo, vt pecuniam posset acquirere; ita & Iudas propterea adhæserat, Domino saluatori, vt fraudem faceret, & terrenas diuitias congregaret.* Vnde autor de modo bene viuendi apud Bernardum (mihi Bernardus Abbas Cassinensis est) cap. 48. *Qui postquam ad conuersionem Monasterij venit, de rebus Monasterij sacero fraudem præsumit, Iudas est, & pœnam Iudæ sustinebit. Quod si id quod in domo sua habere non potuit, illud in Monasterio habere voluerit vel requisierit, sine dubitatione lepra Giezi adhærebit ei.*

13. Vitium proprietatis aliorum maculas induit.

Nihilominus idem perditionis opus, aliorum quoq; scelerum maculas induit. Quæris quas? Rupert. lib. 5. in Reg. c. 35. Simoniacam labem incurrisse putat; aitque. *Hoc Giezi exemplum gratiæ Dei venditoribus in hac scripturæ arce propositum est. Qui lucrum ex Euangelio, imo quod pessimum est, ex impositione manuum quærit, ipse est Giezi: peccata quippe quæ emundare videtur, in se transfonit, lepram tantorum suscipit quantis illo detestabili mercimonio talentum callidus emunxit.* Cui Doctor Angelicus subscribit. 2. 2. q. 100. a. 1. ad 4. inquiẽs. *Illi qui spiritualiter vẽdũt in actu imitãtur Giezi discipulum Elisæi, de quo legitur 4. Reg. 5. quod accepit pecuniam à leproso mũdato. Vnde venditores spiritualium possunt dici non solum simoniaci, sed etiam Giezitæ.* Gratia siquidem mundationis cœlitus Naaman impertitæ voluit exigere pecunias: conatumque ne immunis abscederet, illa Textus indicant verba. *Dixit Giezi puer viri Dei: Pepercit Dominus meus Naaman syro isti, vt non acciperet ab eo quæ attulit: viuit Dominus quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid.* Accessit iuramentum promissorium de re non illicita solum, sed etiam abominabili. *Viuit Dominus quia curram &c.* Admista quoque sunt mendacia non pauca, sed qualia? sit officiosum quod rogatus ab Elisæo; *Vnde venis Giezi*, respondit *non iuit seruus tuus quoquam*: Sed imponere magistro suo viro per omnia sanctissimo labem symoniacam, cum dixit: *Dominus meus misit me ad te dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de Monte Ephraim, ex filiis Prophetarum, da eis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices*: Quantum nefas? imposuit & pudendam animi leuitatem, vt qui constantissimè munera respuerat inquiens; *Viuit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquieuit*, is ipse propositi sanctissimi pœnitens, non post tempora multa, aut etiam horas, sed statim ac ille discessit, quæ rogata abnueret, cum pudore rogaret. O perfidiam! Eam sane tum Augustinus, tum Chrysostomus Giezi obiecerunt.

Simonia. — Iuramenti falsi. — Mendacij.

Huius

Huius verba sunt. *Alius exemplum virtutis ostendit* (scilicet Naaman) *alius meritum fallacia demonstrauit. Curatur fide, qui fuerat maculatus; & maculatur perfidia, qui fuerat sanus.* Augustini vero Serm. 207. *seruo syro fideli gloriam attulit & seruo perfido intulit pœnam. Ille de syria veniens quod desiderauit accepit; hic puer Prophetæ plagam sibi de perfidia sumpsit.* Tot igitur, tantaque mala malum vnum proprietatis incurrit. Merito proinde tam graui, diuturnaque vindicatur pœna.

14. Obedientiæ promptitudo.

Quod ad Obedientiæ bonum spectat; postquam semel iussi non quærere in vallibus, aut montibus Eliam, cum verecundia ad nouum magistrum reuersi sunt, miram ei filij Prophetarum præstiterunt obedientiam; cuius vel illud egregium signum est, quod in rebus captu difficillimis elingues, cæcasque aures perpetuo accomodarunt. Perfectæ siquidem obedientiæ hieroglyphicum aures fuisse veteribus, nemo est qui abnuat. Vnde horatius.

Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit.
Si modo cultura patientem accommodet aurem.

Auris pro Obedientia.

Vbi *aurem* pro obedientia posuit. Socij quoque Iob post lamenta *dederunt ei vnusquisque ouem vnam, & in aurem auream vnam* Iob 42. videlicet autore Gregorio lib. 35. c. 9. signa ei obtulerunt præstantissimæ obedientiæ, qualia sunt aurium monilia, & oues sine voce ad quodcunque vultis obtemperantes. Vide nunc discipulorum Elisæi obedientiæ monumenta. Rogant, vt aquarum Iericho temperet amaritudinem: ipse vero iubet 4. Reg. 7. *Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal.* Nemo autem statim non mente præcurreret, salem amaritudinem potius aquis daturam, quam dulcedinem, vt maris vnda proprobat, salsissima quidem, sed amarissima: *Et vas* quidem perperam addi, ac superfluè omnino *nouum*; nam quid minus virtutis dulcorandi habeat vetus? Et nihilominus illi nihil obiicientes obtemperant. *Quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum misit in illum sal.* Simile huic Galgalitanis fratribus accidit. *Erat fames in terra, & filij Prophetarum habitabant coram eo* (4. Reg. 4.) *Dixitque vni de pueris suis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis Prophetarum.* Facile quiuis de his iussus diceret: Si fames est in terra, quænam grandis olla pulmenti coqui poterit, quando scilicet diuites, qui frumento & escis abundare solent, fame pereunt? Vnde olla grandis replenda est? Obediens autem discipulus, elinguis effectus, auribus duntaxat præditus, *egressus est in agrum, vt colligeret herbas agrestes.* Nec valdè virtutum illarum peritus, quas afferat, quasvè dimittat, non interrogat, nihil curans etiamsi colocynthidas amarissimas legat, & in ollam cum mortis edentium periculo immittat; vt reipsa facit. Reliquorum etiam obedientiæ experimentum fecit tunc temporis Elisæus; nam periculo exitij comperto, & conclamato *Mors in olla vir Dei:* iubentur afferre farinam amaritudinem temperaturam, aut potius effugaturam; & obediunt nihil prorsus interrogantes. *Cumque tulissent, misit in ollam.* Cum tamen subdubitare possent de farinæ virtute quam ad id valere nesciebant, & forte non valere sciebant.

15. Mirum obedientiæ exemplum.

Verum enimverò sint quæ prædiximus perfectæ obedientiæ insignia; illa tamen cæteras vicisse, in comperto sit, de qua c. 9. scribitur. Elisæus autem Prophetes vocauit vnum de filiis Prophetarum, & ait illi: *Accinge lumbos tuos* (periculo mortis se exponi sciat, idcirco viriliter agere iubetur.) *Et tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad. Cumque veneris illuc videbis Iehu filium Iosaphat, filij Nansi; & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum. Tenensque lenticulam olei fundes super caput eius, & dices: Hæc dicit Dominus: Vnxi te Regem super Israël. Aperiesque ostium, & fugies, & non ibi subsistes.* Porro si de periculo, quo se ille exposuit, quæris, recolas, quæso, Iehu seruum fuisse Ioram Regis Israël, filij impiissimorũ Achab & Iezabel vnumque ex principibus exercitus eius; & insurgere modo iubebatur, ac rebellare in Dominos suos, eosque ad internetionem delere: vnde filius ille Prophetarum dum oleum super caput eius effudit, dixisse liquet: *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Vnxi te Regem super populum Domini Israël, & percuties domum Achab Domini tui, & vlciscar sanguinem seruorum meorum Prophetarum, & sanguinem omnium seruorum Domini de manu Iezabel &c.* Et post pauca: *Coniurauit ergo Iehu contra Ioram,* quem percussum sagitta inter scapulos interfuit, & Iezabelem præcipitem de fenestra dare fecit, & à canibus laniari: dein septuaginta filios Achab neci dedit, & Ochoziam Regem Iudæ, ac 42. fratres ipsius. Tot tantisque stragibus causa fuit Prophetes ille, qui Iehu pacificè Domino suo morem gerentem in Regem vngere census est. Sed ille de periculo suo cogitans nihil, intrepide obedire disposuit, vitam suam solo obedientiæ clypeo tutissimam credens. *Abiit ergo adolescens puer Prophetæ in Ramoth Galaad & ingressus est illuc. Ecce autem Principes exercitus sedebant.* (Ecce pericula) *& ait: Verbum mihi ad te ô Princeps. Dixitque Iehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, ô Princeps. Et surrexit, & ingressus est cubiculum; at ille fudit oleum super caput eius, & ait: Hæc dicit Dominus. Vnxi te in Regem &c.* Quo dicto *aperuit ostium & fugit.* Fuga Prophetæ cæteros exercitus principes mysterij ignaros de insidiis solicitos fecit: quare rogarunt Iehu, cum foras egressus esset. *Rectene sunt omnia? Quid venit insanus iste ad te?* Quo loci animaduersionis dignissimum est sanctitatis vim etiam apud homines perdite vanam mundi gloriam sectantes, vt simul & insanos *Iustos* vocitent, & indubitatam nihilominus verbis eorum fidem præbeant. Audito siquidem principes cæteri exercitus Regis Israël iuuenem vnxisse Iehu (mirum dictu) *festinauerunt vtique, & vnusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt Regnauit Iehu.* Quis non hos potius insanire diceret, videns veri futuri Regis tribunal ex palliis propriis extruentes? Ergo qui insanus falso putabatur, insanorum munia à subsannatoribus suis extorsit; vt cuius obedientiam eximiam, meritoque prædicandam, insaniam esse dicebant, eius obedientes voci insanire prorsus reputari à videntibus possent.

Sanctitas etiam apud perditos fide digna.

16. Parsimoniæ studium.

Quali deinde parsimoniæ studio discipuli Elisæi addicti fuerint, olla illa grandis agrestibus herbis plena palam fecit, quæ colocynthidas nonnunquam Dei munere absque damno edentium præbuit: quibus addita farina pultem, & polentas deliciarum loco fecit. Id tu semel contigisse ais? Cœterum ita ibi vsu receptum, non leuiter mihi innuit minister ille, qui iussus ollam ponere, illico in agrum vt colligeret herbas agrestes

profectus est; quod nisi ex more fieret, de eo accepisset speciale mandatum. Ambrosius (ni fallor) præit me, cuius do tibi aurea verba ex lib. de Elia, & ieiunio cap. 6. decerpta. *Elisæus vates quidem à magistro didicerat parsimoniam; cum filios aleret Prophetarum, vitis agrestis gramulis mensas onerabat, & inemptis sylvestribus oleribus hospitalitatis humanitate implebat officium. Quorum offensi amaritudine, cum manducare non possent leuis farinæ aspersione omnem amaritudinem temperauit, abstinentia Prophetica munere veneni vires euacuauit.* Et ironicè lib. 10. Ep. 81. *Ostudrum Elisæum, qui syluestribus ramis, amaris pascebat Prophetas.*

17. *Eleemosina ad portam monasterij.* Eadem instanti fame pauperes alere docuit (vt modo ad portas Monasteriorum fit) de eleemosinis fratribus exhibitis: acciditque vt 20. panibus hordeacejs centum saturaret viros, vt 4. Reg. 4. refertur; vbi à fideli quodam viro sibi sub nomine primitiarum datos legimus.

18. *Dei laudes.* Rursus Diuinis laudibus filios Prophetarum fuisse addictos, ingequè illorum fuisse studium eas quotidie canere ad psalterij, & cæterorum instrumentorum artis musicæ sonum, satis insuperioribus à nobis probatum est, dum de gregibus Prophetarum, à quibus isti, descendebant, cap. 8. egimus: vnumque illorum psaltem fuisse, quem adduci ad se Elisæus iussit, vt harmonicis sonorum numeris mentem ad Deum puram facilius erigeret, vti Rupertus docuit eo loci à nobis relatus.

19. *Incarnati verbi mysteria Elisæus celebrauit.* Nunc illud addere placet, Elisæum cum collegia visitabat suorum, varia, miraque (mirum dictu) de Redemptore, redemptioneque humani generis celebrabat mysteria. Apud Iericho Incarnationem Verbi celebrauit; apud Galgalam prædicationem, & miracula; apud Bethel crucifixionem; apud Iordanis eremicolas sepulturam & resurrectionem, & alibi alia; nisi quod hæc figuris, & enigmatibus repræsentabat, paucis Dei vnctione cognita, quæ tamen ipse, vtpotè Dei Propheta insignis, futuris temporibus absque inuolucro Sanctam Ecclesiam visuram & prædicaturam præsciebat, iuxta illud Augustini lib. 12. de Genes. ad lit. c. 9. *Quibus signa per aliquas rerum corporalium demonstrabantur in Spiritu, nisi accessisset mentis officium, vt etiam intelligerentur, nondum erat Prophetia.* Quod de veris Prophetis, *quorum mens diuinitus illustratur perfectè* interpretatur D. Thomas 22. q. 171. art. 4. D. P. Bernardus Serm. 70. in Cant. colligit ex verbis Domini Lucæ 10. *Dico vobis, quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt;* inquiens. *Quid? dilectus non amatus est à Patriarchis & Prophetis? Est: sed non prius quam visus est & ab ipsis inter lilia pasci: neque enim non viderunt, quem præuiderunt; nisi ita quis absque spiritu sit, vt videntem in spiritu putet videre nihil. Vnde ergo videntes (nam sic Prophetæ appellati sunt) si nihil viderunt? Inde est quod voluerunt videre, quem non viderunt: neque enim poterant velle videre in corpore, quem in spiritu non vidissent.* Idem ferè habet Serm. 66. ex paruis agens de Elisæo infundente farinam in ollam discipulorum. Nunc vide mysteria ab eo in cœnobiis suis cum discipulis celebrata.

20. *Incarnatio Dominica in Iericho celebratur.* De Incarnatione Verbi in Iericho mysticè prænuntiata hæc luculenter scribit Isidorus ad c. 2. lib. 4. Reg. *Postulatur Elisæus à populo, vt aquas Iericho steriles & malignas sanaret. Accepit vas rude fictile, & deiecit in eo sal, & demersit illud in flumine, & statim sanata sunt. Quo facto pronuntiabat Propheta, quod Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Inde similitudinem Verbi salem, idest sapientiam dedit in vas fictile, in corpus scilicet humanum, immittens, in aquam demersit: quod quidem significabat quia omnes populi, qui sub figura aquarum in toto mundo steriles erant, per Christi incarnationem, fœcunditatem, & benedictionem accepturi essent.* Vidit procul dubio à longe; vidit, & gauisus est: nisi quod ipse *facto pronunciabat,* (vt ait Isidorus,) *nesciens dicere;* quod de Caipha, & similibus duntaxat concedit D. Th. citato art. 4.

21. *Crucifixio celebratur in Bethel.* Deinde quod in Bethel Crucifixionem Domini in Caluariæ loco peractam, vociferantibus Iudæis *Crucifige, Crucifige eum* enigmate puerorum clamantium *Ascende Calue, Ascende Calue*, facto ipso pronuntiauerit Elisæus deuastationemque Ierusalem à duobus vrsis Tito, & Vespasiano, docuimus ex Augustini mente in superioribus c. 10. num. 7. cui Isidorus c. 3. subscribit, & Rupertus cap. 22.

22. *Prædicatio in Galgalis.* Sed verò prædicationem Domini miraculis roboratam apud Galgala testatus est ipso miraculo saturationis turbæ viginti panibus hordeaceis perpetratæ. De quo Rupertus c. 28. *Turbam hominum Elisæus paucis de panibus saturauit, videlicet in typum eius, qui & ipse de paucis panibus multa hominum millia corporaliter saturauit; & nunc vsque spiritualiter de paucis Prophetarum, & Apostolorum libris vniuersam Ecclesiam reficit. Comedent, inquit, & superérit.* Planè vtrobiquè ita factum est: *& fit quotidie; legendo, atque exponendo comedimus quantum possumus, & multum superest, quod in intellectus vel memoriæ nostræ ventrem transmittere non valeamus.* Illuc quoque cum accessit, famem fuisse, obseruat Scriptura: Veniente siquidem Domino, *erat fames in terra, idest penuria Verbi Dei in mente humana:* vt Bernardus Serm. illo 66. interpretatur; & si quæ doctrina magni tunc habebatur, qua mens reficeretur, Pharisæorum, & Saducæorum erat, amaris Colocynthidis similis, vt mors in olla prorsus esset. Hanc verò prædicatione Euangelicæ veritatis, velut mundissima farina, dulcorari opus fuit. Vbi Bernardus eleganter animaduertit, notanter Prophetam discipulis præcepisse; *Afferte farinam: etenim sapiens dispensator non affert, imo afferri iubet farinam, quoniam non præbet, sed hortatur habere charitatem; cuius condimento redduntur dulcia, quæ prius videbantur amara.* Quo sanè prædicationem Apostolicam præfigurauit, sicut superiori facto Christi: quod illi non charitatem infunderent, sed monita charitatis; Christus verò qui charitas est, eam venit mittere in terram. Nec à vero aberrabit qui dixerit eiusmodi farinæ condimento sacramentum Eucharistiæ præfiguratum; de quo Propheta. *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Ps. 67. & iterum: *Qui simul mecum dulces capiebas cibos* Ps. 54. quemadmodum & Naamanis mersio in Iordane in Baptismi figuram facta est vt docuit Origenes homil. 33. in Lucam, Ambrosius de initiandis myst. Ser. 3. Rupertus lib. 5. in Reg. c. 29. cum communi Patrum sententia. Et in alueo torrentis fossas, & fossas præcepit Elisæus fodere, quibus volnera Christi, & diuinæ inde nobis excurrentia sacramenta signantur. Porrò celestis Elisæi doctrinæ per omnia Christi Domini consonæ illud est præclarum testimonium quo inimicis bonum pro malo reddendum, & prædicauit, & reddidit cum enim exercitus Syriæ capere eum vellet, & ducere in captiuitatem, ipse vero eos oculis

delusos

delusos captiuos in Samariam duxisset, velletque Rex Israël eos perdere inquiens. *Nunquid percutiam eos Pater mi?* respondit 4. Reg. 6. *Non percuties; neque enim cepisti eos gladio, & arcu tuo, vt percutias, sed pone panem & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & vadant ad Dominum suum. Appositaque est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt; & dimisit eos, abieruntque ad Dominum suum.* In quæ verba Chrysostomus ait: *Docuit prius inimicos foueri, docuit primus debere hostibus parci, docuit aduersariis pro pœna epulas exhiberi. O Dominum Christum, & in veteribus nouum, & in nouis exemplis veterem figuratum!* Et paulo superius. *Discant hostibus parcere qui innocentes persequi consueuerant; discant parcendo vincere, ignoscendo terrere, furias hostium humanitate lenire. Dimisit Elisæus tot prædicatores, quot habuit hostes, tot relatores virtutum, quot homines hostium.* Sermone de Syrorum insidiis detectis.

23. Sepultura & resurrectio in Iordane.

Sed vero in collegio Iordanis sepulturæ & resurrectionis Dominicæ typum celebratum ab Elisæo, ita exposuit Isidorus cap. 5. *Cum securibus ligna caderentur de lignis ferrum exiliens in profundum fluminis immersum est, atque in lignum desuper ab Elisæo proiectũ reuersum est. Ita cum impios Iudæos operata præsentia Christi tanquã infructuosas arbores caderet, quia de illo Ioannes dixerat: Ecce securis ad radicem arboris posita est: ab eis interueniente passione corpus ipsum deseruit* (quasi manubrium, quo anima securi assimilata erat vnita) *atque ad inferni profunda descendit. Quod in sepultura depositum tanquam ad manubrium spiritu redeunte surrexit.* Addit August. Serm. 210. de Tempore, securim quæ in profundum ceciderat genus humanum intelligens in Adam lapsum. *Veniens Elisæus misit lignum, & natauit ferrum. Quid est lignum, mittere, & ferrum in lucem producere, nisi patibulum crucis ascendere, & de profundo inferni humanum genus erigere, ac de omnium peccatorum limo per Crucis mysterium liberare?* interuentu etiam gloriosæ eius resurrectionis, vt dicatur nobis: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens.* Colos. 3. Hanc ipsam à Christo nobis prouenturam libertatem virtute Crucis & resurrectionis eius, sanctique spiritus ad homines descensionem designasse Elisæum, cum puerum Sunamitidis suscitauit, sic exposuit August. Serm. 106. *Abiit Giezi missus ab Elisæo, & posuit baculũ super faciem pueri, & penitus non surrexit. Puer iste typum habuit B. Moysi. Misit eum Dominus cum baculo in Ægyptum, sed baculus sine Christo flagellare Ægyptum potuit: de originali, vel actuali peccato liberare vel resuscitare eum non potuit. Nihil enim dicente Apostolo ad perfectum adduxit lex. Opus erat, vt qui baculum miserat, ipse descenderet. Venit ergo Elisæus, & ascendit in cœnaculum, quia venturus erat Christus, & ascensurus Crucis patibulum. Inclinauit se Elisæus vt puerum resuscitaret; humiliauit se Christus vt mundum in peccatis iacentem erigeret. Misit Elisæus oculos super oculos, manus super manus. Videte fratres quantum se vir ille perfectæ ætatis contraxit, vt paruulo mortuo, & iacenti congrueret. Quod enim Elisæus in puero præfigurauit, hoc in toto genere humano Christus impleuit. Audi Apostolum dicentem: Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem. Quia paruuli eramus, paruulum se fecit: quia mortui iacebamus, pius medicus se inclinauit. Quod autem puer oscitauit septies, septiformis gratia S. Spiritus ostenditur; quæ humano generi vt resuscitetur in aduentu Domini tribuitur.* Hæc Augustinus. Elegantissime Isidorus c. 4. *venit ipse descendens de cœlorum sublimitate, quasi de mentis altitudine* (sic Elisæus de Carmelo suscitaturus puerum descenderat) *humiliauit seipsum, conformauit se nobis, mortuisque membris sua membra composuit, nostraque mortalitati de suo corpore medicinam aptauit. Denique suscitat mortuum septies oscitantem, quia septiformem spiritum humano dat generi, per quod viuificatum a morte peccatorum resurgat.* Eandem S. Spiritus gratiam præfigurauerat paulò prius oleo illo, quod mulieri viduæ Ecclesiæ gentium typo, vt debita redderet, multiplicauit. Enimverò autore Augustino. *Vidua illi debitum creuerat, quia oleum gratiæ, & misericordiæ peccando perdiderat. Creuit oleum, & pergit debitum.*

His sanctis operibus Elisæus occupatus apud suos, prophetico plenus spiritu celebrabat festa ventura; fælicissima proindè collegia, vbi hæc solemnia peracta sunt. Obiter etiam vidisti ipsum fuisse illorum omnium caput, ac Antistes, instar ministri cuiusdam Generalis, quem vniuersi filij Prophetarum reuerebantur vt patrem. Quantã vero solicitudinẽ circa eos gereret, quantaque frequentia eos visitaret, continua eius hinc inde excurrentis itinera demonstrant. Eorum autem egregium reddit mulier Sunamitis testimonium, inquiens marito suo. *Animaduerto quod vir sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. Faciamus ei cœnaculum paruum, & ponamus in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, vt cum venerit ad nos maneat ibi.* 4. Reg. 4. scriptorque sacer similiter præmiserat. *Transibat Elisæus per Sunam. Erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum vt comederet panem: cumque frequenter inde transiret, diuertebat ad eam vt comederet panem.* Tanta erat profectionum per Sunam ciuitatem Elisæi frequentia vt nobilis mulier iudicaret congruum esse illi extruere, & decenti supellectile præparare cubiculum, vbi Deo, & sibi à strepitu familiæ alienus vir Dei vacare quiret. At quorsum hæc? Nimirum sita erat Suna (aliis Sune) inter loca collegiis discipulorum eius illustria, Iericho, Galgala, Bethel &c. Et Carmelum, quem ille studiosè orationis gratia frequentabat. Ita ex cap. 9. Iosue habemus, vbi Suna vrbs prope Carmelum cecidit in sortem filiorum Issacar, & ex tabulis Ortelij. Ex quo fit manifestus amor, quo ardebat Elisæus, solitudinis, exemplum Præsulibus præbens, non solum subditis, sed sibi quoque nonnunquam esse viuendum: vti & ipse fecisse liquet, toties in Carmelum secedens, quoties inuisebat discipulorum conuentus. Illud obiter adnotarim, nusquam à Scriptura Collegij Prophetarum in Carmelo existentis mentionem fieri, sed solius Elisæi, cum puero, aut socio Giezi, illuc secedentis solitudinis, & orationis gratia; vbi erat, cum Sunamitidis filius mortuus est: Et ipsa *propheta est, & venit ad virum Dei in monte Carmeli* Nouerat siquidem illuc esse, quem paulo ante montem viderat repetentem. Porro Elisæus præmisso cum baculo Giezi *surrexit, & sequutus est eam*, & puero ad vitam reuocato, *Elisæus reuersus est in Galgalis, & filij Prophetarum habitabant coram eo*: videlicet recto itinere à Carmelo per mediam Sunam in Galgalam prope Iericho existentem profectus est.

24. Frequens Monasteriorum visitatio.

Quod vltimo promisimus loco typi Comitiorum ab Elisæo cum præfectis cœtuũ celebratorum

25. Capitulorum typus.

repeti

reperi cap.6. lib.4. Reg vbi tempore illius famosæ famis, quo Samaritæ caput asini 80. argenteis venundabatur, legimus: *Elisæus autem sedebat in domo sua, & senes sedebant cum eo.* Quæ verba mihi sonant, Prophetam cum senibus discipulorum collationem habuisse de his præsertim quæ vitam illorum spectabant. Domum autem Elisæi nisi cænobialis fuerit prope Samariæ vrbem, vbi illa agebantur, diuinare non possumus; cum nihil ille possideret. Atqui senes illos suos fuisse discipulos, inde coniicimus, quod contra Regem, ipsum ad necem quærentem vt deffensores insurgerent iussit. *Præmisit Rex itaque virum, & antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes. Nunquid scitis quod miserit filius homicida hic* (videlicet Ioram filius Achab occisoris Naboth) *vt præcidat caput meum? Videte ergo cum venerit nuntius, claudite ostium, & non sinatis eum introire.* Fidissimos igitur sibi viros, quos alios nisi ex filiis Prophetarum fuisse dicamus? Senes autem solos cum eo fuisse legimos, non pueros, aut iuuenes, vt alibi Prophetarum Filij solent vocitari: innuens Præfectos cœtuum fuisse, & de suis solerter tunc temporis cum illo egisse.

26. *In quo disciplina Elisæi à vero Monachatu defecerit?*

Hactenus quæ religionis forma sub Elisæo fuerit filiis Prophetarum expendimus: quibus autem nihilominus ea ab Ecclesiastica defecerit, reliquum est vt dicamus. Sane vna eis deficiebat certa, ac secura status stabilitas, quę sine emissione votorum stare nequit. Eius vero perspicua argumenta sunt; cum vidua illa quæ vna asseritur *de vxoribus Prophetarum* cap.4. vxor videlicet fuerit discipuli, serui Elisæi ab ea vocati, Giezi notissimi discipulorum. Enim vero vtriusque exemplo perspicuum habemus, filios Prophetarum tandem & vxoribus, & diuitiis innexos fuisse: nam & viduæ illius vir discipulus Elisæi fuerat, vt illa indicant verba: *Seruus tuus vir meus mortuus est, & tu nosti; quod seruus tuus fuit timens Deum.* Reliquit autē ex ea duos filios, quos in seruos pro debitis exsoluendis creditor assumere sibi volebat: debita autem rerum possessionem supponunt. Giezi itidem filios habiturum, & diuitias, ipse vir Dei veraciter pronontiauit, inquiens capite 5. *Accepisti argentum, & accepisti vestes, vt emas oliueta, & vineas, & oues, & boues & seruos, & ancillas.* En diuitias. De vxore autem & filiis subinnxit: *Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo vsque in sempiternum.* Quis ergo habuisse Giezi filios, & nepotes, cæterosque posteros neget, cum id Elisæus in verbo Domini prædixerit? Emisse vero oues, & booes, vineas, & oliueta, seruos, & ancillas, ex proposito animi eius sequutum, quod Elisæo reuelatum est: ab eodem autem minimè resilitisse egresus illius à domo, & disciplina Prophetæ commonstrat: de quo subditur. *Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.* Et quoniam minimè talenta argenti, & vestes Græcè acceptas ab eo abstulit Elisæus; nec quidquam de eius pœnitentia actum est. Quare puer ille cuius Propheta paolo post aperuit oculos, vt castra Dei videret, nequaquam potuit esse Giezi (quidquid aliter quidam senserunt vtpotè qui lepra perpetua percussus è domo eius exierat, & remearat ad suam. Forte obiicias, perperam proprietatis nos illi vitium intulisse, si paupertatis stabilitatem voto non firmauerat. Verum ideo proprietatis notam illi iure adscripsimus, quod dum in collegio erat, suæ paupertatis communi proposito viuebat, & furtum manifestum commisit retinens domo secretò quod alterius nomine acceperat: quo non obstante integrum illi erat ad sua redire, vxori adherere, familiam alere, & locupletare, de his quæ licitè acquirere valeret.

Porro familiæ huiusmodi quanto tempore steterint, cum mortuo Elisæo omnis filiorum Prophetarum memoria prorsus à sacris litteris extincta sit, diuinate non possumus de his loquor quos in Samaria & in Istael educebat Elisæus; nam ij qui in Iudæa à Samuelis tempore floruerant, sub Elisæo nunquam egisse leguntur, vt minimum tres illæ Cantorum & Psalmographorum familiæ, Heman, Idithum, & Asaph longo post tempore perstitisse liquet. Enim vero post annos 140. ab obitu Elisæi, cum S. Ezechias Rex abolitum Dei cultum aperto templo, restitutisque Sacerdotibus & Leuitis instaurauit, cantores quoque prædictorum sanguinis, & instituti hæredes restituit, qui hactenus à templi aditu arcebantur. Vnde 2.Paralip. 29, dicitur. *De filiis Asaph, Zacharias, & Machanias, nec non de filiis Heman, Iahiel, & Semei; & de filiis Idithum Semeias & Oziel.* Et inferius de Rege. *Constituit quoque Leuitas in domo Domini cum cymbalis, & Psalteriis & cytharis secundum dispositionem David. Præcepitque Ezechias, & principes Leuitis, vt laudarent Dominum, sermonibus David, & Asaph videntis, qui laudauerunt eum magna lætitia, & incuruato genu adorauerunt* hoc est, canentes ingenti iubilo Psalmos à Daui[illegible], & Asaph eorum parente compositos. Post 100. deinde annos sanctus Rex Iosias idolorum cultu sublato iterum templum instaurat, & cum solemni ritu immolat Phase (2.Paralip.35.) *restitutique Cantores filij Asaph stabant in ordine suo, iuxta præceptum David, & Asaph, & Heman, & Idithum Prophetarum Regis.* 27. *Quanto tēpore durauerit Elisæi institutum?*

Inter cæteros Prophetarum filios spiritu Prophetiæ insignes fuerunt Azarias filius Obed, & Iahaziel filius Zachariæ ambo de filiis Asaph, vti de Iahaziele expresse asseritur 2. Paralip. 20. & Obed Azariæ pater liquet eius esse stirpis ex 1. Paralip. 26. Insiguis quoque fuit Iehu filius Hanani 2. Paralip. 19. Hanani vero filius fuit Heman 1. Paralip. 25. cuius erat sors inter cantores 18. Porro de Azaria Propheta sic legimus 2. Paralip. capite 15. *Azarias autem filius Obed facto in se spiritu Dei egressus est in occursum Asa Regis Iuda & dixit ei Audite me Asa, & omnis Iuda, & Beniamin, Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo si quæsieritis eum, inuenietis; si autem dereliqueritis eum derelinquet vos. Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, & absque Sacerdote Doctore, & absque lege &c.* Quibus Asa commotus, & confortatus abstulit sordes Idolorum de Regno Iuda, matremque idolatram imperio priuauit. Cap. vero 19. cum Iosaphat auxilio dato Achab domum rediret, *occurrit Iehu filius Anani videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris; & idcirco iram Domini merebaris. Sed bona opera inuenta sunt in te, eò quod abstuleris Lucos de terra Iuda, & præparaueris cor tuum, vt requireres Dominum Deum patrum tuorum.* Rex verò ita correptus constitutos à se Iudices admonuit de seruanda iustitia, & Leuitas de promouendo cultu Dei, populoque rectè insti- 28. *Insignes aliquot filiorū Prophetarū.*

tuendo. Denique capite vigeſimo ſequenti Amonitis, Moabitis ac Syris contra Ioſaphat Regem inſurgentibus, & idcirco cum ad edictum eius populus celebraret ieiunium, & ſimul coram Domino ſtantes clamarent. *Erat Iahaziel filius Zachariæ de filiis Aſaph, ſuper quem factus eſt ſpiritus Domini in medio turbæ, & ait: Attendite omnis Iuda & tu Rex Ioſaphat: Hæc dicit Dominus vobis. Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem, non eſt enim veſtra pugna, ſed Dei, Cras deſcendetis contra eos: aſcenſuri enim ſunt per cliuum nomine Cis, & inuenietis illos, non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodo confidenter ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos. O Iuda & Ieruſalem nolite timere, nec paueatis, cras egredemini contra eos, & Dominus erit vobiſcum.* Tunc Rex dedit conſilium populo, & ſtatuit Cantatores Domini, qui canerent: *Quoniam in ſæculum miſericordia eius.* Cumque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus inſidias eorum in ſemetipſos: atque in ſemetipſos verſi mutuis concidere vulneribus; Rex autem & populus acceſſerunt ad detrahenda ſpolia mortuorum, inueneruntque inter cadauera variam ſupellectilem, veſtes quoque, & vaſa pretioſiſſima, & diripuerunt, ita-vt omnia portare non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre, præ prædæ magnitudine. Hæc fuſius aliquantulum ibi. Quæ ſanè non minimam gloriam filiis Prophetarum Aſaph, Heman & Idithum afferunt, quorum interuentu, ac Prophetico ſpiritu patrata ſunt.

19. Vtrum autem perpetuo filij Aſaph, Heman & Idithum religioſos parentum mores ſeruauerint, necne, quis diuinare queat? Probabilius pedetentim, ſicut rebus cunctis humanis accidit, ab eis deſciuiſſe, ac tandem defeciſſe. Nam quod non nemo exiſtimauit, multos eorum à ſancto Petro Actor 3. ad fidem conuerſos, quod inter cætera dixerit, *Vos eſtis Filij Prophetarum*, probabile non eſt, cum liqueat hæc ad vniuerſum populum dixiſſe, quos fide Prophetarum filios fuiſſe quis abnuat? Eodemque tenore verborum dixerat. *Vos autem ſanctum, & iuſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis; autorem vero vitæ interfeciſtis.* Cum vero præmiſiſſet: *Omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps annuntiauerunt dies iſtos*; ſubdit: *Vos eſtis filij Prophetarum, & teſtamenti quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros vobis primùm Deus ſuſcitauit filium ſuum &c.* Ita Chryſoſtomus homil. 9. Theophilactus, & Euthinius.

An perpetuò durauerint familiæ, Aſaph, Heman & Idithum & filiorum Prophetarũ.

CAPVT XII.

Rechabitarum religioſorum exordium, mores, & durationis inſtituti tempus.

1. LOcum hunc poſtulant Rechabitarum familiæ, quòd procul dubio apud Hebræos magni habiti ſunt, & religioſam liqueat geſſiſſe vitam: ſanè eos non ſemel Hieronymus inter Monachorum principes annumerat, cuius tibi verba proferá, quæ cum de eis diſceptaturi ſimus, procul dubio nos cogunt. Itaque epiſtol. 13. ad Paulinum ſic ait. *Nos autem habeamus propoſiti noſtri principes Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macharios, & vt ad ſcripturarum authoritatem redeam, noſter princeps Elias, noſter Eliſæus, noſtri duces filij Prophetarum de his ſunt, & illi filij Rechab, qui vinum, & ſiceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Ieremiam voce laudantur, & promittitur eis, quod non deficiat de ſtirpe eorum vir ſtans coram Domino. Hoc reor & 70. Pſalmi titulum ſignificare. Filiorum Ionadab, & eorum qui primi in captiuitatem ducti ſunt. Iſte eſt Ionadab filius Rechab, qui in Regnorum libro ſcribitur currum aſcendiſſe Iehu, & huius filij ſunt qui in tabernaculis ſemper habitantes, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus, Ieroſolymam intrare compulſi, hanc primi captiuitatem ſuſtinuiſſe dicuntur, quod poſt ſolitudinis libertatem, vrbe quaſi carcere ſunt recluſi.* Epiſtol. item 4. viuendi formam Ruſtico Monacho præſcribens, cum exemplum Ioannis Baptiſtæ ſingulariſſimi eremi ſectatoris præmiſiſſet, ſubit. *Filij Prophetarum, quos Monachos in Veteri teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas prope fluenta Iordanis, & turbis vrbium derelictis, polenta, & herbis agreſtibus victitabant.* Et poſt pauca in eiuſdem vitæ exemplum adducit Rechabitas. *Filij Ionadab qui vinum & ſiceram non bibebant, qui habitabant in tentoriis, & quas nox compulerat, ſedes habebant: ſcribuntur in Pſalmo quod primi captiuitatem ſuſtinuerunt, qui ab exercitu Chaldæorum vaſtante Iudæam, vrbes introire compulſi ſunt. Viderint quid alij ſentiant, vnuſquiſque enim ſuo ſenſu ducitur: mihi oppidum carcer, & ſolitudo paradiſus eſt. Quid deſideramus vrbium frequentiam, qui de ſingularitate cenſemur?* In Commentatio quoque Aggæi capite 1. iterum agit de inſtituto eorum non bibendi vinum; promittitque ſe de eis vberius ad caput 35. Ieremiæ acturum, quod tamen aliis intentus non præſtitit.

Rechabitæ Monachorũ principes ex Hieronymo.

Porro illud initio, quod ad Rechabitas ſpectat, mihi certum eſt, eos nequaquam ſub Eliſæi diſciplina eruditos fuiſſe, longéque alterius (liceat modo ſic loqui) ab eius diſcipulorum religione; quandoquidem inſtituti illius autor non alius quam Ionadab fuerit pater ipſorũ à quo & vitæ huius auram, & viuendi religioſè inſtituta acceperunt. Is vero ipſi Eliſæo coæuus fuit, hoc ex cap. 10. lib. 4. Regum habemus; illud vero teſtimonio Ieremiæ cap. 35. Namque cum Iehu à filio Prophetarum Eliſæi nuntio & diſcipulo vnctus in Regem, progeniem impiiſſimi Achab Regis Iſrael deleret, & eius 70. filios occidiſſet, & 42 fratres Ochoziæ Regis Iuda, quod de ſtirpe Iezabel eſſent, *inuenit Ionadab filium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit ei* (id eſt optauit ei pacem, ſeu ſalutauit eum, vt vertunt Chaldæus, & Sanctes & ait ipſe Iehu ad Ionadab. *Nunquid eſt cor tuum rectum, ſicut cor meum cum corde tuo?* Quaſi dicat: Amas ne me, vt ego te diligo? *Et ait Ionadab. Eſt, ſi eſt,* inquit Iehu, *da manum tuam: Qui dedit ei manum ſuam: at ille leuauit eum ad ſe in currum: Dixitque ad eum. Veni mecum, & vide zelũ meum pro Domino. Et impoſitum in curru ſuo duxit in Samariam, & percuſſit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria, vſque ad vnum.* Deinde præſente Ionadab Prophetas omnes Baal congregari iuſſos, vt ſacrificium offer- 2.

Rechabitæ diſcipuli fuere Ionadab.

tent

rent percussit in ore gladij. Superuixit vero Elisæus totos 28. annos Regni Iehu, & 17. Ioachaz filij eius, & aliquot Ioas nepotis Iehu, vide capite 10. & 13. libro quarto Reg.) & nihilominus cum tanto tempore ab eo instrui possent Rechabitæ, minime id agisse constat, sed potius solius parentis sui Ionadab verbis obtemperasse, vt ipsi Ieremiæ post annos fere 300. liquido testati sunt, à quo propinatum bibere vinum iussi, responderunt. *Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos & filij vestri vsque in sempiternum, & domum non ædificabitis, & sementem non seretis. & vineas non plantabitis, nec habebitis; sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, vt viuatis diebus multis super faciem terræ in qua vos peregrinamini. Obediuimus ergo voci Ionadab patris nostri in omnibus quæ præcepit nobis.* Ierem. 35. Idemque Dominus ipse testatus est, filiis Israel obiiciens literatoriam Rechabitarum obedientiam præceptis hominis obtemperantium, inquiens: *Præualuerunt sermones Ionadab filij Rechab quos præcepit filiis suis, vt non biberent vinum, & non biberunt vsque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui: Ego autem loquutus sum ad vos de mane consurgens, & loquens, & non obedistis mihi.* Hinc verò manifesta consecutione colligimus, solius præceptis patris sui Ionadab Rechabitas de religiosis moribus instructos fuisse, minime vero Elisæi, cum potuissent: atque adeo diuersum ab Elisæano prorsus Rechabitarum institutum esse iudicandum.

3. *Rigida eorum obseruantia.* Instituta vero illorum rigidam paupertatem, parsimoniam, rerum omnium & ipsius mundi contemptum expressisse palam est. Fallitur qui pastoritiæ artis exercendæ gratia, non æternorum meditandorum, & Diuinitatis amore hæc suis Ionadab præcepta intimasse, ne videlicet vnquam ab ea recederent, cuius nimirum proprium erat in tentoriis habitare, & possessiones non habere, libertasque hinc indè peregrinandi. *Abstinentia à vino.* Verum rigidissimam à vino abstinendi consuetudinem nihil pastoribus interesse quis non videt? nemo siquidem id pastoribus prohibuit. Satius ad præscriptum legis Nazaræorum Numer. sexto, quod ad vini abstinentiam spectat, voluisse Ionadab filios suos viuere: Enim vero fuisse virum sanctitudine præcelsum, quartus liber Reg. satis indicat capite decimo, dum ipsum sponte occurrisse Iehu zelo Dei feruido refert; vtiquè gratias pro eo acturum; Iehu vero ipsum in testem induxisse & curru suo subleuasse, his: *Veni mecum & vide zelum meum pro Domino:* plurimosque habuisse eius beneuolentiam, vtpote serui, & amici Dei nominatissimi. Id quoque eleganter Spiritus Sanctus prompsit 1. Paralyp. secundo laudans feruorem zeli, ac sanctitatis Ionadab, inquiens. *Hi sunt Cinai, qui venerunt de calore patris Rechab.* Patrem autem domus Rechab fuisse Ionadab, quis inficiabitur, audiens Dominum ad Ieremiam dicentem? *Vade ad domum Rechabitarum &c.* & ipsum Ieremiam subdentem. *Et posui coram filiis domus Rechabitarum sciphos plenos vino qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis &c.* Scis septuaginta Interpretes pro verbó *calore* reliquisse vocem Hebraicam *Chamath*, & ita cum eis Pagninum vertisse. *Hi sunt qui venerunt de Chamath patris domus Rechab*, existimabantque nonnulli nomen fuisse proprium viri. Cæterum plus multò ponderis habere debet apud Catholicos vulgatæ editionis authoritas, quæ *Calorem* habet patris domus Rechab, iuxtà quam feruor patris domus Rechabitarum præclaro elogio commendatur vt omittam verbum *Chaman* rigore suo idem esse, quod feruere, seu calidum esse; in idemque recidere, si seruetur verbum originale, vt apud 70. aut latinè reddatur, vtroque enim pacto feruor zeli hominis extollitur, cum nequeat esse nomen viri; nam *Chamath* non fuit pater domus Rechabitarum, sed Ionadab, vt euidenti Domini, & Prophetæ testimonio monstratum est: maximè cum vox patris in Hebræo in casu possessionis sit, vt Sanctes fatetur, *de Chamat patris.* Sensus igitur est, *Hi sunt qui venerunt de calore patris domus Rechab*; id est, Hi sunt Rechabitæ, quorum viuendi institutum ex feruentissimo zelo Ionadab ortum duxit, quem ergà Dei seruitium gerebat: & adhuc seruent patris calorem, cum rigorem pristinum non deseruerint, nec calore tepuerint; vti Ieremias experimento comprubauit.

Quapropter. D. Thomæ consentio, qui in Commentario capite trigesimoquinto Ieremiæ docet, Rechabitas eo à vino abstinuisse, & absque domo, & diuitiis vitam transegisse, quià *dediti erant* (ait) *studio scripturarum*: Probatque, quoniam 1. Paralip. secundo Scribæ, hoc est diuinarum literarum periti nuncupantur: *de quibus 1. Paralip. 2. cognationes scribarum habitantium in Iebes, canentes, atque resonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinai, qui venerunt de calore patris domus Rechab*: & inferius: *Primo inducitur paterna iussio de non bibendo vino. Non bibetis &c. iuxtà illud Eccles. 2. cogitaui à vino abstrahere carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam.* 4. *Studio scripturarum vacabant.* Contendit deinde mirificam laudari eorum obedientiam, & paupertatem, quibus profectò se religiosè viuere profitebantur. *Eorum obedientia.* *Tertio ponitur obedientia protestatio ibi: Qui responderunt, non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis, &c. & inducitur paterna iussio de non bibendo vinum. Et de paupertate, ne sollicitudine temporalium sapientiæ studium intermitteretur, ibi. Et domum non ædificabitis &c. iuxtà illud secunda Corinth. sexto. Tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes &c.* Sed quid est quod Petrus Damiani libro sexto. Epist. 23. ad Guillelmum Monachum, locum istiusmodi Ieremiæ expendens, ait? *Dabis eis bibere vinum. Ecce præceptum diuinitùs datum; Vbi etiam paulo post subditur; Et posui coram filiis domus Rechabitarum sciphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum. Ecce quod Deo autore præcipitur, quod Propheta ministerio denuntiatur, nequaquam cognoscitur fuisse completum.* Videntur itaque ne parentis præceptum transgrederentur, diuino reluctasse. Vbi ergo meritum suæ obedientiæ, quam commendamus? Respondet Damianus: *Enim vero in his quæ secundum indulgentiam permittuntur, magis placet sæpe discipulus, si*

iussionem simpliciter præterit, quam si promptus obediat. Sed numquid in hac reluctatione Rechabitarum Deus ostenditur? Nunquid hoc illis ad inobedientiam reputatur? Sed audi quid illis postmodum diuina vox dicat: Pro eo quod obedistis præcepto Ionadab fratris vestri &c. Hæc Dicit Dominus: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus. O fœlix inobedientiâ, quæ tanti iudicis digna fuit habere præconium; quæ diuini obsequij perpetuò meruit famulatum. Is ipse Damianus sibi constans opus. 4. de Discept. Synodali, inquit: *Isti fœliciter inobedientes perpetuum conditoris sui meruere conspectum.* Sed verò si res ipsa perpendatur, nullum Deus Rechabitis per Ieremiam præceptum posuit, vel leuiter de bibendo vino, sed Ieremiæ de experiendâ obedientia illorum paternâ præceptum impositum fuit: & vterque obediens fuit, id est, Rechabitæ Ionadab parenti præcipienti abstistinentiam à vino, & Ieremiæ experimento id comprobanti. Ita prorsus placet D. Thomæ, qui ait. *Primo proponit obedientiæ experimentum. Et rursus ponitur experiendi iussio à Domino ad Prophetam.* Et inferius cum dicit ex persona Domini, *Dabis eis bibere vinum;* ait: *probans eorum obedientiam*: suprà capite sexto, *Probatorem te dedi populo meo robustum.*

5. Transgrediuntur præceptum absque culpa.

Vna duntaxat re transgressos Rechabitas patris sui præceptum liquet, idque ipsi fassi sunt Ieremiæ, dicentes. *Cum autem ascendisset Nabuchodonosor Rex Babilonis ad terram nostram, diximus: Venite & ingrediamur Ierusalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ; & mansimus in Ierusalem.* Verùm transgressionem hanc nullo fuisse crimine contaminatam, quod non sponte sua, sed necessitate compulsi, ob vitæ securitatem captandam fecerint, ipsa Domini totam eorum obedientiam remunerantis obtestatio manifestum facit: fateturque D. Thomas, inquiens. *Tertio excusatur necessaria transgressio ibi; cum autem ascendisset &c.* Verùm quo tempore Ieremias obedientiæ illorum experimentum fecit, recenter in vrbem fuisse ingressos, ex eo constat, quod obsidio vrbis adhuc perstabat, vt sequentia capita videntur innuere. Et D. Augustinus exponens titulum Psalmi 70. concedit, cui titulus est, *Psalmus Dauid filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.* Vbi Augustinus. *Videtur ergò inde coloratus titulus huius Psalmi, vt cum dixisset filiorum Ionadab, subijceret, & eorum qui primi captiui ducendi erant, oppositi sunt filij Ionadab* (à Deo per Ieremiam) *quiâ patri obedientes erant, vt intelligerent illi propterea se fieri captiuos, quia Deo obedientes non fuerant.* Non me latet Psalmum 70. in Hebræo titulum non habere, vt Basilius, & Euthimius annotarunt, & ex translatione Hieronymi, ex Hebraica veritate constat: Cæterùm apud septuaginta celebris est titulus, quem nimirum ipse Hieronymus verbis superius adductis exposuit, idcircò Rechabitas primos ex adductis in captiuitatem dictos fuisse, quod priusquàm cæteri vrbe euersa abducti sunt, ipsique dum relicta solitudine vrbem introire coacti sunt, captiuos se esse deplorarunt, edito Psalmo septuagesimo, quem ab eis compositum ex titulo liquet quod vero simul a Dauid editus dicatur, *Psalmus Dauid, & filiorum Ionadab &c.* non temporum diuersorum quibus vtrique floruerunt perperam facta contractio innuitur, sed quod priores Psalmi versus *In te Domine speraui &c.* accepti ab eis sunt ex Psalmo trigesimo à Dauid edito sub titulo *Psalmus Dauid pro extasi;* & pariter incipit *In te Domine speraui.*

6. Spiritu Prophetico donati.

Ergo & filij Ionadab quandoque spiritu Prophetico donati sunt, vtpotè Psalmum septuagesimum edentes. Sed nihil mirum cum ex 1. Paralip. secundo certum sit eos fuisse ex Cantoribus tribus Iuda: nam de Salma Filio Caleb, filij Hur primogeniti Ephratha ex Isson filio Iudæ dicuntur processisse; *Filij Salma Bethleem, & Netophathi, corona domus Iacob, & dimidium requietionis Sarai cognationes quoque scribarum habitantium in Iabes, canentes atque resonantes, & in tabernaculis commorantes.* Hos vero vt exponat qui fuerint, subdit: *Hi sunt Cinæi, qui venerunt de calore patris domus Rechabitarum.* Ita ante nos docuisse Didymum, & Theodoretum tradit Agelius. Verum quod eos dixerit Cinæos quidam ex Neothericis suspicatur fuisse origine Madianitas, ex progenie Iethro cognati Moysi: constat siquidem ex capite decimo. Numer. Hobab filium Raguel Madianitæ cognatum. Moysi adhesisse, & in terram promissionis intrasse: ex cuius filiis dicitur Iudic. quarto, fuisse Heber, cuius vxor Iahel Sisaram interfecit, clauo per tempora transfixo; & tunc tota progenies Cinæorum vocatur: habitasseque dicitur in tabernaculis veterem Madianitarum morem seruans, iuxta illud Habacuc tertio. *Turbabuntur pelles terræ Madiam.* Verba quarto capite Iudic. sunt. *Heber Cinæus recesserat quondam a cæteris Cinæis fratribus suis filiis cognati Moysi: & retenderat tabernacula vsque ad vallem Sennin.* Et capite primo dicitur: *Filij autem Cinæi cognati Moysi ascenderant de ciuitate Palmarum cum filiis Iuda in desertum sortis eius, quod est ad meridiem Arad; & habitauerunt cum eo.* Sed non omnes Cinæi eius valuerunt esse familiæ, sic enim dicti sunt habitatores vrbis Cinæ tribui Iudæ contributæ iuxta terminos Edom: & eadem nomenclatura vsi qui fuerunt de stirpe Cin, quos Numer. vigesimoquarto perstrinxit Balaam inquiens. *Robustum quidem est habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum, & fueris electus de stirpe, Cin, quamdiu poteris permanere?* Hos vero fuisse Madianitas ex contextu liquet, Rechabitas autem à Cina ciuitate sic dictos probabilius est: enim verò & ipsos de tribu Iudà fuisse, cuius erat Cina monstratum à nobis est. Nec mihi à veritate omninò abhorrere videtur dictos *Cinæos,* quasi lamentantes, nam *Cin* lamentationem sonat, & *Cinoth* lamentationes, quibus nimirum suas dederit Ieremias in templo ad populum canendas: nam *Treni* Græcè & Hebraicè *Cinoth* inscribitur. Vt vt fuerit longè has ab illis dissidere parentes familiarum produnt; illorum siquidem Hobab filius Raguelis, horum verò Ionadab filius Rechab, princeps, & pater fuit.

Erant

8. Erant quoque Rechabitæ leuitis permixti, imò & Sacerdotibus; nam quod lege Numer. vlt. sancitum erat, *Omnes viri ducant vxores de tribu, & cognatione sua vt hæreditas permaneat in familiis* ratione legis cessante, & pari nobilitate regni, & Sacerdotij instante inter tribum Iuda, & Leui, non semper fuisse obseruatum liquidum est: communisque Patrum sententia in id conspirat, dum de B. Maria cognata Elisabeth Sacerdotis Vxore disceptant. Vndè Ionadab ipsum familiæ caput fuisse Sacerdotem prodit Isidorus in Chron. anno Mundi 4307. inquiens, *Ionadab filius Rechab Sacerdos clarus habetur.* Idque sonat promissio illa à Deo per Ieremiam filiis eius facta: *Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus.* Maximè cum testimonio Egesippi, quem referunt Eusebius lib. 2. hist. cap. 22. & Metaphrastes apud Lipomanum & Surium tom. 3. martyrio S. Iacobi Alphæi Apostoli interfuerit vnus de Sacerdotibus Rechabitis, *Cum lapidibus illum obruere pergerent Scribæ, & Pharisæi, vnus è Sacerdotibus de filiis Rechab filij Rechabim, qui sunt Ieremia testimonio commendati, clamauit dicens: Cessate, quid facitis? Iustus pro vobis Deum precatur.* Ex quo etiã fit Rechabitas vsq; ad prædicationẽ Apostolorum permansisse; quos tamen Euangelistæ nunc Scribas, nunc Sacerdotes nuncupauerint: propterea quod a patriis iam institutis forte omninò desciuissent, & aliis mixti essent sectis antiquorum.

Sacerdotes fuere Rechabitæ.

9. Ergo, vt de his iudicium feramus, Rechabitas, si cum filiis Prophetarum conferantur perseuerantia illos vicisse manifestum est, temporis diuturnitate & religionis: Rechabitæ siquidem ad mortem vsquè morum suorum tenaces obseruatores extabant, quod illi (vt superius vidimus) nequaquàm præstabant. Verùm & isti à veræ Ecclesiæ religionis præstantia longè aberant, vtpote vxores perpetuò apud se habentes, & ex eis filios & filias procreantes: quod ipsi apud Ieremiam conceptis verbis mos monuerunt aientes: *Obediuimus ergò voci Ionadab ita vt non biberemus vinum cunctis diebus nostris, nos & mulieres nostræ, filij, & filiæ nostræ.*

In quo præstantiores filiis Prophetarum.

In quo à vero Monachatu desciuerint.

10. Ad calcẽ admonitum lectorem velim Abbatem Ioachim, qui in opere concordiæ docuerat Elisæum figuram gestasse S. Benedicti, nunc in Comment. cap. 35. Ieremiæ contendit S. Bernardum in Ionadab fuisse figuratum. Eius verba in gratiam lectorum non grauabor adducere. *Quod verò Ionadab filius Rechab præcepit vinum non bibere filiis suis, nec domos constituere, sed in tabernaculis habitare, ad S. Bernardum sermo dirigitur, qui & Monachis suis vagationem seu occupationem prohibuit, & eos simpliciter in monasteriis subesse præcepit. Et bene filius Rechab subscribitur, quem non aliam quam* (parentis sui) *Benedicti regulam est professus. Verum quia contra clericos Rechabitarum obedientia, idest Monachorum inducitur, ad elidendam contumaciam clericorum quorundam, videant ipsi pontifices seculares, ne veluti cæcorum duces, cum excæcatis filiis Sedechiæ in Babylonem vadant, & suam per tempora captiuitatem gemant. Quòd autem dicitur non deesse de semine Ionadab, sed stare semper in conspectu Domini, videtur quod Cisterciensis religio* (à Bernardo edocta) *Sit vsque ad finem sæculi processura.* Porro de mysticis Rechabitis eleganter loquitur Balduinus apud Tilmanum in Allegoriis, quem tu consules, & Theodoretum, atque Hugonem Victorinum.

Ionadab Bernardi typus ex oblatis Ioachimo.

Cistercij perpetuitas in Ionadab prophetata.

Tom. I.

CAPVT XIII.

Quinam fuerint esseni veteres? Deque eorum religione, ac moribus.

Essenorum res adeò perplexæ sunt, vt non facile quis de eis valeat ferre iudicium; sunt qui contendant vetustissimos esse, vtpotè Elisæo æquales, seu discipulos, quod placuisse Genebrardo in Chronol. à M. 3272. Nonnulli contendunt: sunt qui primum sub Apostolis exortos credant, quod Baronius data opera funeque longo deducere nititur à cap. 64. Ex multis hinc deindè petitis ratiociniis. Nec desunt qui ad Machabæorum tempora illorum exordium referant: quod scilicet Iosephus eorum studiosissimus, non maiorem illis tribuat antiquitatem, lib. 13. de Antiquit Iud. cap. 9. Nonnulli quidquid a Philone, & Iosepho de Essenis proditum est Christianis duntaxat, Alexandrinis præcipuè, aiunt conuenire, aliis oppositum verius creditur, de solis Iudæis egisse, vtpotè eius religionis scriptores. Plures vtrumque confusè loquutos arbitrantur, quæ nostrorum sunt suis, & è conuerso quæ sua erant nostris attribuendo: vt nescias discernere, quid sibi tandem voluerint, aut quos nobis viros commendauerint. Solos Iudæos ab eis collaudatos, soli Iudæi, & hæretici Nouatores contentiosè defendunt; nimirum nostræ fidei, & Monachis eius sectatoribus infensissimi hostes. Sed verò à Philone Monachos à sancto Marco in Ægypto eruditos laudibus fuisse dignus commendatos, concors Catholicorum sententia est. Ità Eusebius lib. 2. Histor. cap. 15. & 16. Hieronymus epist. 22. ad Eustoch. & libro de script. Eccles. in Marco, & Philone, Epiphanius heres. 29. Cassianus lib. 2 de Institut. cap. 5. Beda in præfatione in Marcum. Sozomenus lib. 1. cap. 12. Cassiodorus in Tripartita lib. 1. cap. 11. Nicephorus lib. 2. cap. 15. & 16. & lib. 9 cap. 14. Cedrenus in compend. citans epistolam Eusebij ad Marianum. Antoninus in hist. tit. 6. cap. 11. § 7. & ex Recentioribus Card. Belarminus lib. 2, de Monachis c. 2. Baronius modo citatus Serarius in Trihæresio & Mineruali, & Comm. ad 1. & 2. lib. Machab. Tornielus tom. 1. Annal. Salianus, Suarez, & alij innumeri; resque ipsa tàm manifesta est, cunctis Philonem legentibus, vt cœcutire necesse sit in meridie, qui aduersari voluerit, vti ex subiungendis à nobis liquidum erit. 1.

Varia de Essenorum origine placita.

Quid ergò sub tantâ caligine sentiendum? re attentius considerata illud certum mihi est, negari non posse sectam Essenorum, vel Essæorum apud Hebræos olim floruisse: quod Ita sancti Epiphanij, S. Ioannis Damasc. Philonis, & vtriusque Iosephi irrefragabilibus liqueat testimoniis: longè tamen diuersos ab eis fuisse, qui sub D. Euãgelista Marco in Ægypto floruere, & Philone enixè commendati sunt, ipsius Philonis scriptis, si bene perpendãntur, manifestum esse; non solum, quoniam hi Christiani professione, illi Hebræi; sed quoniam hi sanctitate ac religione conspicui, illi hæresi, & prauis moribus conspersi, & à vera sanctitate prorsus alieni: hi tandem veri Monachi, & Monasticæ vitæ splendidissima exemplaria; illi verò hypocritæ, ac pseudo monachi extiterint: vel ipsis eorum scriptoribus sanè fatentibus, quo- 2.

Hebræos à modernis fuisse diuersos.

rum verbis prædicta omnia comprobanda à nobis sunt: pedetentim tamen, quoniam res hactenus implexa, & tenebricosa habita est.

3\. *Esseni tempora Christi præcessere.*

Ergò quinquagesimo vt minimum ante Christum natum anno, sub Herodis pueritia Essenorum sectam floruisse, ex his quæ narrat Iosephus lib. 15. Antiq. cap. 13. certum esse, videlicet: *Quidam Essenerum nomine Monachemus fuit, per omnem vitam benigna voluntate probatus, præscientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem vidisset, vt Regem Iudæorum salutauit; qui illusum se putans commonebat eum sermone ad huc priuatus. Monachemus hic videns, & feriens manu posteriora eius, Regnabis, inquit, fæliciter, nam iam à Deo dignus iudicatus es: & recole Monach[illegible] plagas, vt hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi deesset, paulatim verò, cum eleuatus vsque ad regnum fuisset, & fæliciter principatum egisset, accersit Monachemum, & de tempore, quantum regnaret, consuluit eum. Monachemus autem cum omninò nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent? Respondit, & 20. & 30. Sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus Monachemum cum honore dimisit, & omnes Essenes propter illum honorauit*, in tantum vt cum Pharisæos ad iusiurandum ei præstandum de fidelitate constringeret, *liberati sunt* (ait Iosephus) *de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni.* Porrò cum natus fuerit Dominus anno regni Herodis 29. (vt probat Cardin. Baronius in Apparatu ad Annal.) Herodes verò ætatis 33. regnum inchoauerit, vtpotè 37. in eo explens, cum obierit ætatis 70. indè fit vt congressus Monacheni Esseni cum Herode puero 50. ante natum Dominũ acciderit, illo prope 12. agente: &, quod inde fit consequens, Essenos apud Hebræos iam tunc floruisse. Quæ de ætate & annis regni Herodis attuli, ex eodem Iosepho desumpsi lib. 1. de Bello Iudaic. c. 21. de Antiq. lib. 17. c. 8. qui etiam l. 17. c. 14. autor est, Herode annũ ætatis 15. agente, Antipatro eius parenti, traditam fuisse à Iulio Cæsare Iudææ administrationem; vnde si à Manachemo Esseno de futuro regno admonitus vltrà omnem spem fuit, minoris ætatis fuisse oportuit, & ante Iudææ administrationem patri datam. Rursus lib. 13. Antiq cap. 8. sub Ionatha Mechalco Essenorum mentionem facit, inquiens. *Eodem tempore tres hæreses Iudæorum fuerunt, quæ de rebus humanis diuersa credebant; quarum vna Pharisæa dicebatur, altera Saducæa, tertia verè Essenorum.* Quibus sane innuere videtur, tunc eas primum in lucem emersisse; quo sanè tempore res Iudæorum valde innouatæ sunt; neque verò earum totis duodecim libris meminerat.

4\. *Iosephi & Plinij de eorum antiquitate sensus.*

Sed verò multo maiorem eis præbet Plinius antiquitatem, dum lib. 5. histor cap 17. cuius titulus *Gens Essenorum* eos in exordio Iudææ inter lacum Asphaltitem, seu mortuum mare, & Vrbem Engaddi constituit inquiens, *Ab Occidente littora lacus Esseni fugiunt vsquequo nocent* (fugiunt autem lacus nociuam) *gens sola, & in toto Orbe inter cæteras mira; sine vlla fœmina, omni Venere abdicata, sine pecunia, socia palmarum. Quomodò autem cum sine vxoribus degat perseuerat? Nimirum in diem ex æquo Conuenarum turba renascitur* (quotidie multiplicantur.) *Largè frequentantibus, quos vitâ fessos ad mores eorum fortuna fluctus agitat* (quos enim vitæ tædet, & fluctibus agitantur fortunæ, hunc sibi portum quærunt,) *Ita per sæculorum millia (incredibile dictu) gens æterna est, in quá nemo nascitur. Tam fæcunda illis aliorum pœnitentia est. Infra hos Engadda oppidum fecit.* Solinus Plinij vmbra, ne dicam simia, qui cuncta ex eo mutuatur, lib. 36. histor. eidem subscribit his: *Interiora Iudaæ Esseni tenent ita per immensum spatium sæculorum (incredibile dictu) æterna gens est, cessantibus puerperiis.* Sed certe dum à sæculorum millibus, aut per immensum spacium sæculorum Essenos asserunt perdurasse, proculdubio ab Hebræo aliquo facile deceptos fuisse, certum est; & vehementi hyperbole vsos; cum Hebræorum quoque sapientissimi, qui de his agunt, nequaquam ante Machabæorum principatum eius sectæ meminerint; & ex Ethnicis priscis nemo, qui ante Iosephum, & Plinium scripserit, vti in Trogo, Iustinouè, Strabone & aliis doctè obseruauit Baronius. Mirum sanè esset rem scitu digniorem ab his scriptoribus præteriri, qui mores Iudæorum vniuersos, & quidquid ad eorum spectaret gloriam scripserint, prorsus omitti.

Sunt qui velint Essenos in sacris litteris *Assidæos* vocari. Sed præterquam quod Assidæorum, nisi in libris Machabæorum nusquam fit mentio, & ita ab eis nequeant Esseni plus venari antiquitatis, mihi gratis omninò videtur hos cum illis confundi, cum nihil vtriusque commune sit, quod certis queat scripturæ, aut Doctorum testimoniis comprobari: & nomina ipsa *Essenorum*, & *Assidæorum* satis dissentiant; nec minus ipsi inter se instituto. Enim verò Assidæos viros fuisse militiæ & armis deditos, præcipuum scilicet Iudæ Machabæi robur, satis innuere videtur Sacer Scriptor lib. 1. cap. 14. de eis siquidem quærebatur Alcimus inquiens ad Demetrium Regem: *Ipsi qui dicuntur Assidæi Iudæorum, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quietum.* Occiderat vero 60. viros illorum Alcimus in dolo lib. 1. cap. 7. Atqui Esseni omnimodis à militia abstinebant, vti de eis prodit Philo lib. *Quod omnis probus sit liber*, quo veterum Essenorum mores graphicè descripsit: vbi inter cætera. *Tela, iacula, gladios, thoraces, scuta, nemo apud eos fabricat, sicut nec arma cætera, nec machinas aut aliud quidpiam bello vtile.* Sed ad eos quoque conuertat orario stilum, quo liqueat, quam longè fuerint à vera sanctitate. Referam verò ipsissima Iosephi verba, quòd cum honorem suæ genti vndecunque captauerint, testis totius probationis omni exceptione maior sit. 5. *Diuersos ab Assidæis fuisse.*

Essenorum veterum mores ex Iosepho.

IOsephus lib. 15. Antiquitatum cap. 13. inquit. 6. *Eorum mores.*

1\. *Hi qui dicuntur apud nos Esseni, genus est quod conuersatione vtitur, quam apud Græcos Pythagores tradidit.*

Idem lib. 13. cap. 8.

2\. *Genus autem Essenorum omnia sub fato esse confirmat & nihil esse quod hominibus non illius decreto proueniat.*

Idem lib. 18. cap. 2.

3\. *Esseni autem ad Deum cuncta redigunt.*

4\. *Immortalem animam dicunt.*

5\. *Iustitiam autem rem præcisam, propriè etiam vsquè ad mortem pugnandum esse prædicant.*

6\. *In templo autem anathemata proponenda prohibent.*

7\. *Sacrificium, vel hostias cum populo non celebrant,*

brant, quod se plurimum ab eis putant munditiâ, vel sanctitate differre. Et meritò se à communi congregatione discernunt remotim sacrificia facientes, cultu verò morum, atque conuersationis optimi.

8. *Ad colendam terram, & exercendam, omni studio intenti.*

9. *Illud etiam habent dignum, & valde mirabile, quod in aliis non inuenias gentibus tam Græcorum, quam etiam Barbarorum; quod omnes illis opes in medio sunt, & ab eis omnia communia possidentur, nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac si nihil omninò possideat. Et illi quidem hoc modo se gerunt, sunt autem super quatuor millia hominum numero.*

10. *Vxores non ducunt; neque seruos habere festinant, aliud quippè iniquitatis, aliud seditionis opportunitatem existimant.*

11. *Isti ergò semoti apud semetipsos adiuuant, mutuas sibi vicissitudines ministrantes.*

12. *Susceptores autem redituum promouent, curatoresque constituunt, qui cuncta, quæ terra profert, in vsus necessarios administrant.*

13. *Sacerdotes autem optimos viros eligunt.*

14. *Cibus illis simplex est.*

15. *Habitus insumptuosus, & mundus.* Hactenus ille.

Bone Deus, quis laude huiusmodi homines, & 7. Repugnantes inter se & erroribus pleni.
non potius exsibilatione dignos iudicet? Minus assentior Serario lib. 3. de Trihæres. cap. 5. & in Mireual. cap. 5. mitto Iosephum sibi non consistere; nam in primo, & nono instituto, sibi prorsus ex aduerso fronte pugnantia inducit. In nono quod ab eis omnia communia possideantur, nequaquam apud Græcos, aut Barbaros reperiri docet: & tamen in primo ait Essenos genus viuendi Pithagoricorum elegisse: & verè, nam de Pythagora Diogenes Laertius scriptum reliquit lib. 8. de vitâ Philosoph. *Primus (Timæo autore,) amicorum omnia communia dixit, amicitiaque æqualitatem. Ipsius quoque discipuli facultates omnes in vnum deponebant, communesque faciebant.* Similiter secundum tertio contrariatur: enimuerò si omnia sub fato esse confirmant, quonam pacto ad Deum cuncta redigunt? nisi velint Deum fatum esse, ipsum hominibus liberum adimere arbitrium. Vtrumque hæreticum, hoc etiam blasphemiâ plenum. In eadem salebra hærere Iosephum certum esto, dum mira inconstantia lib. 13. cap. 8. de Pharisæis Scribit. *Pharisæi dicebant fata non omnia, sed aliqua gubernare, altera verò quæ accidunt per se consistere*: lib. autem 18. cap. 2. de eisdem inquit. *Fato geri omnia credunt*, septimum deinde Essenorum institutum superbiam illorum patentissimè prodit Pharisaicæ simillimam: *Non sum sicut cæteri hominum*, & hypocrisi plenos fuisse demonstrat. Octauum tantisper auaritiam redolet, (vt 13.) illis verbis *omni studio intenti*: Decimum hæresi plenum est, seruorum dominationem iniquitatis arguere, cum bellorum iustitia seruitutem generet iustam, abs etiam Abrahamus, Iacob, Dauid, & innumeri Patrum notâ iniustitiæ nequiter inurendi forent, quod seruos & ancillas possedissent. Et tamen constanter Essenos in ea fuisse hæresi etiam Philo fatetur dicens: *Dominationem damnant vt iniustam, atque impiam, repugnantem iuri naturæ, quæ omnes ex æquo genuit, educauitque tanquàm mater germanos fratres reuera, non solo nomine.* Hinc in alium prolapsi sunt errorem, omnem mortalem dominum à se reiiciendum censentes; quem ita de eis refert Rodiginius lib. 5. cap. 9. *Inuenimus apud autores hosce ita esse libertatis insitam auiditatem, vt principem vnum, solumq; fateantur Deum*: Cum tamen Apostolus scribat: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*: ad Rom. 13. de quo statim. Deindè sextum de anathematibus non suspendendis in templo, errorem quoque inducebat Dauidi, & Iudith impietatis notam inurentem; nam ille gladium Goliath suspendit in tabernaculo, in anathema, hoc est execrationem obliuionis, seu, quod idem est, inmemoriam beneficij accepti à Deo: vndè postea illud recepit de manu Abimelech Sacerdotis 1. Reg. 21. Iudith vero cap. 16. *Vniuersa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopæum, quod ipsa sustulerat de cubili eius, obtulit in anathema obliuionis.* Ex sese verò pietatis opus est memoriam beneficiorum à Deo acceptorum posteritati velle commendare, Vti instrumentorum, vel donorum suspensione protestantur homines, & vox ipsa ἀνάθημα quæ Doctore Hieronymo lib. in epist. ad Galat. cap. 1. propriè Iudæorum est, etiamsi alioqui Græca sit, hoc ipsum opus significat. Qua de re Augustinus lib. 4. qq. super Numer. quæst. 41. *Origo huius verbi est in Græca lingua ab his rebus, quæ vota, & persoluta hoc est promissa & reddita sursum ponebantur in templis ἀπὸ τοῦ ἄνω τίθεσθαι, hoc est, sursum ponere, vel figendo, vel suspendendo.*

Certè cum tales essent, ea etiam eorundem instituta, quæ virtutem sonant, suspecta mihi sinistri intellectus sunt: & tute lector, vt reor, mecum iudicabis. Quid speciosius quarto, quo *immortalem animam dicunt?* Et tamen quænam sensu id intelligerent, prodit ex Porphirio, & aliis Rodiginius citato loco inquiens. *Animas putant immortales, & de æthere subtilissimo commeantes; quasi carceribus ita corporibus implicari; ad quæ tamen, vt Charemon narrat apud Porphirium, ἴυγγι, id est impetu, & instinctu naturali trahuntur. A corporibus verò absolutas tanquàm è longa, & proindè graui seruitute, lætitia perfundi maxima, & ferri sublimes, vltraque Oceanum degere in locis peramœnis, quæ nec imbribus pulsantur, nec item niuibus, aut omninò vlla infestentur intemperie, quando ex Oceano Suboriens Zephirus suauissima perflat suauitate. Nihilominus pollutis animas procellosas, hyemalesque destinabant regiones.* Animas proindè nequaquam spirituales credebant, sed corporeas, ex subtilissimo constantes æthere, quæ foras ante corporationem existerent: & pro factis non maiori gloriâ, aut pœnâ donandas, quam aëris temperie, vel distemperie, quæ sanè principiis veræ Fidei aduersantur, & immortalitati ipsi, quam aliàs adstruere conantur: cum hæc nisi spiritualis anima sit consistere nequeat. 8. Errabãt circa animarũ immortalitatem.

Quintum quod pro iustitia vsque ad mortem decertandũ illis esset, iniustitiæ speciem habet, & crudelitatis, cum non liceat pro quâlibet illata iniuria vitam ponere: quam potius vera iustitia in iniuriarum condonatione sita sit: vel Christo Domino id nos edocente. Verùm hoc dogma cognatum est vndecimo de abnegatione totius super se humanæ dominationis, quam vt effugerent, ad mortem vsque suam, & suorum decertandum esse proponebant. Ita de eis Rodiginius. *Argumentum vero euidens libertatis auidissimè sibi insita est quod speciem mortis formidolosa, & terra nullam expauescant, cognatorum negligant supplicia, amicorum interitus faciant non magni, modo ne quenquam vt dominum cogantur agnoscere.* Quod proculdubio à Philone mutuatus est, qui cum præmisisset, *Hæc* 9. Iustitiæ titulo, libertatis auidi.

Palestinis Essenis certa perpetuaque libertas constabilitur : probans subdit. *Id compertum est in multis, & variis temporum difficultatibus, sub tyrannide potentiorum ; diuersis proditorum ingeniis. Ex quibus alij conati feroces bestias immanitate superare, nullam omiserunt crudelitatis speciem , gregatim mactando subditos , aut laniorum more viuos frustratim concidendo ; nec prius finis fuit, quam in eosdem calamitates incidere, vindicante Diuinâ prouidentiâ. Alij vero suam rabiem celantes diuerso malitiæ genere acerbas clades dederunt, placido sermone susurrisque clancularijs dissimulantes odium, canum maleficorum more blandiendo, moxque infligendo morsus insanabiles, vt oppidatim monumenta impietatis sua relinquerent, ad perpetuam afflictionum memoriam. Nemo tamen vel è crudelibus illis, vel ex alteris fucatis, ac subdolis modo dictos cætus Essenorum , siue sanctorum in culpam inducere : sed omnes discesserunt victi virtute horum virorum , laudantes eos vt liberos ciues , & suo iure viuentes accepto à natura.* O miras laudes iniustè super se dominationem vsurpantium sub specioso Iustitiæ titulo , pro insensibilitate ad mortem defendendæ.

10. Ab vxoribus quo fine abstinebant.

Ipsa deindè ab vxoribus abstinentia non multa in eis laude digna erat , quandoquidem non propter Deum , aut exercendæ continentiæ gratia (qui soli fines bono nuptiarum præponendi sunt) Esseni dicuntur à Iosepho in decimo instituto ab vxoribus abstinuisse, sed causa opportunitatis, seditionis vel adulteriorum iniquitatis vitandæ ; qui tamen finis inferioris iustitiæ est præcisè acceptus ; cum per sese non consequatur ad nuptias, tanquam bonum nuptiarum. Non me latet Philonem innuere , amore Dei & virtutis id eos egisse. Sed cum de Palestinis sermo est, stare potius Iosepho occulato testi oporteret , quam Philoni Alexandriæ demoranti , & laudes gentis suæ ex proprio Marte meditanti, & non pauca quæ Essenorum Alexandrinorũ propria erant, S. Marci discipulorum Palestinis ob nominis homonimiam accommodanti : Et quis credat Iosepbum, id si esset , silentio præteriturum ? Verùm in hac re præcipuè standum D. Hieronymi testimonio Traductionum Hebraicarum serenissimi indagatoris in Traditionibus & in Paralyp. 1. capit. 28. super illa verba. *Qui præerant substantiæ Regis cum Eunuchis.* Vbi hæc habet. *Quæri potest cur hic Eunuchi ad tam grande consilium vocati esse dicantur, cum Israelitas abscinda lex prohiberet, & alienigenæ non facile possint admitti ad tam grande consilium. Tradunt Hebræi in hoc loco eos vocari Eunuchos , qui ab omnibus actibus sæculi alieni, orationi tantum & lectioni vacabant ; & vxores non causa libidinis sed suscipiendæ prolis gratia habebant , quos Iosephus secundum eorum hæresim Essenos vocat.* Quibus apertè ex Hebraica traditione contra Iosephum Essenos quidem vxores duxisse prodit , præcipuò matrimonij fine ductos nempe prolis gratia & filiorũ procreationis. Contra Philonem verò castitatem quidem coluisse, non tamen absolutam, sed coniugalem, quippe quibus extra Matrimoniũ libidini indulgere fas non esset , neque matrimonio ipsi libidinis gratia , vbi idem notauit Rabanus in Gloss. Ord.

11. In abstinentia à carnibus superstitiosi.

Denique simplicitas ciborum de qua in quarto decimo instituto taxata extat , damnaturque à Strabone libro decimo sexto Geograph. aiente. *Successores Moysi aliquando in eisdem institutis permansere , cum reuera , & iusti essent , & religiosi : posteà cum Sacerdotio præessent, primum superstitiosi homines, deindè etiam tyranni; ex superstitione instituta est carnium abstinentia , à quibus adhuc abstinent.* Non me latet non esse audiendos Ethnicos scriptores, cum rectæ fidei sectatorum mores carpunt ; verùm Essenos inter eos annumerandos non esse , quæ hactenus diximus conuincunt , & quæ dicenda sunt vberius manifestabunt. Sed ais Strabonem loqui de omnibus Iudæis. Verùm cum Strabo laudet Muysis instituta, consequens est vt non carpat omnes Iudæos à carne suillâ iuxtâ præceptum Leuit. 11. abstinentes, sed solos Iudæos qui omnes animalium carnes recusabant, quorum vel solos, vel præcipuos Essenos fuisse, nonnulli putant. Ego Nazaræos id fecisse lego apud Epiphanium. hæres. 18. *Nefas erat apud ipsos carnibus vesci* : & de Dosithæis hæres. 13. *Ab animatis abstinent.* Quod si Esseni Pythagoricorum vitam amplexi sunt , quod Iosephus docuit , à carnibus quoque abstinuisse necesse est, nam eodem Epiphanio teste in prologo Ancorati, *Pythagoras docuit animata non in cibum assumere, & a vino abstinere.* Cui Damascenus subscribit lib. de hæresibus , testaturque Plutarchus lib. de animalium, vbi Autobulus. *In abstinenda ferarum, cæde clementiam Pythagoricæ humanitatis, & ad misericordiam propensionis exercitium fecere.* Diogenes vero lib. 8. *Solo melle, sine fauo , ac pane contentum vixisse* Pythagoram *quidam autumant; obsonium illi erat vt plurimum cruda, vel elixa olera , marinis rarò vtebatur.* Quis ergò veræ virtutis cupidos dixerit Essenos, qui Pythagoram, non Moysem , aut aliquem ex Prophetis magistrum sequebantur ?

Iam quæ apud illos vigebat futurorum prædictio, & in Monachemo Iosephus laudauit , cum erroribus rectæ fidei aduersantibus, & impiis moribus respersi essent illis veteres, vanissimæ obseruantiæ, aut diuinationi adscribamus, necessum est: & ità à Cyrillo Alexandrino obseruatum reperio lib. 5. in Iulianum ad finem , vbi testimonio Porphirij ait. *Meminit & Porphirius Essenorum , qui in Iudæa erant* (vtique veterum) *& de illis sic dicit. Ab illa autem victitandi consuetudine, & ad veritatem , & pietatem exercitatione* (ne cures mulnim laudes Apostatæ) *merito in illis multi etiam futura prænoscunt.* Sed qua arte ? *vtpotè qui versantur in sacris libris, & variis purificatienibus, Prophetarumque responsis.* Quasi versari sacros codices , & Prophetarum responsa (ne dicam variis vti purificationibus , more Hemerobaptistarum) hominem ad futura prædicendum instruat. Sed id ex se ipsis, non Dei instinctu agere solitos, quæ subiungit manifestant. *Rarò autem in prædictionibus aberrant.* Enim verò qui à Spiritu Sancto moti loquuntur, nunquàm à vero aberrare queunt : qui aliquando, vel raro aberrat, fatidicus est. Tales igitur veteres Esseni Iosephi testimonio fuerunt ; vt pudeat ab his Monachismum in Ecclesia propagatum , vel deriuatum asserere. Tale quoque eos agnouit multo ante nos Chrysostomus homil. 46. in Act. Apostol. inquiens. *Tres sectæ illis* Hebræis scilicet) *erant, Pharisæi, Saducæi , & Esseni, qui etiam Osij, id est sancti dicuntur , hoc enim vult nomen Essenorum à vita honestate. Illi ipsi & sicarij dicti , eo quod essent zelotæ. Ne igitur doleamus quod sectæ sint, & Pseudo-Christi : etiam Christo insidiari voluerunt ante hoc, & post hoc vt veritatem adumbrãt: sed illa magis fulget manifestaque est vbiquè. Hoc & sub Prophetis fuit ; fuerunt Pseudo-prophetæ , & ex comparatione magis claruerunt. Etenim morbus*

13. Vanis diuinationibus dediti.

sanitatem

sanitatem manifestam facit, & tenebra lucem, & tempestas tranquillitatem. Existimauit proinde Chrysostomus Essenos sectatios, & hæreticos fuisse Hebræorum, non minus quam Saducæos & hos ipsos sicarios illos fuisse, de quibus in Actibus Apost. cap. 2. agitur. At sicarij quales? Audi Horatium 1. serm. Satyr. 4.

Si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
Quod mæcus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus: multa cum libertate notabant.

& Cicero pro Rosc. *Vetus sicarius homo audax, & sæpe in cæde versatus.* Aliquantulum meliores eos reddere conatus est Philo, sed qui fucati nihilominus non alios fuisse appareat recte inspicientibus. Quod vt liqueat reddam ego ipsissima ipsius verba quibus eorum instituta complexus est, lib. *Quod omnis probus sit liber.*

Essenorum veterum mores ex Philone.
(ipse Essæos vocat)

13. Eorum mores ex Philone. 1 *Apud Persas magni naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio per otium diuinas virtutas contemplantur clarius, & alios eisdem initiant mysteriis. Apud Indos Gymnosophistæ, qui cum naturali moralem coniungunt Philosophiam. Nec Palestina Syriaque deest hoc genus hominum virtutem sectantium, cuius regionis non paruam partem populosa Iudæorum gens incolit. In his quidam nominantur Essæi circiter quatuor millia à sanctitate dicti, qui summa religione Deo seruiunt.*

2. *Non mactando victimas, sed suas ipsorum mentes componendo ad sanctimoniam.*

3 *Hi vicatim habitant, vrbes fugiunt propter familiaria ciuibus eorum vitia, gnari non minus periculi esse ab eorum conuictu, quam ab aeris intemperie pestifera propter contagium incurabile.*

4 *Viuuntque partim ex agricultura, partim ex opificiis in pace florentibus.*

5 *Benefici erga suos, & proximos.*

6. *Nullam condentes pecuniam, nec parantes ampli redditus latifundia, sed quotidianis necessitatibus quærentes remedium. Nam penè soli hominum degunt sine prædiis, sine pecuniis, & propter vitæ institutum diuites habentur, magis quam ob rerum copiam: frugalitatem non vana existimatione ducentes esse quæstum maximum.*

7. *Tela, iacula, gladios, galeas, thoraces, scuta, nemo apud eos fabricat, sicut nec arma cætera, nec machinas, aut aliud quidpiam bello vtile.*

8. *Imò nec ea quidem studia reperias ibi, quibus in pace facile abutuntur homines, negotiatores, institores, naucleros, ne in somnis quidem viderunt, substrahendo materiam auaritiæ.*

9. *Nemo ex illis seruit, omnes liberi ministrant sibi inuicem: dominationem damnant vt iniustam, atque impiam, repugnantem iuri naturæ, quæ omnes ex æquo genuit, educauitque tanquam mater germanos fratres reuera, non solo nomine: eam cognationem labefactatam conuulsamque insidiis auaritiæ, huius opera inductam, pro familiaritate abalienationem animi, & odium pro beneuolentia.*

10. *Philosophiæ partem ratiocinatoriam, vt parandæ virtuti non necessariam, relinquunt verborum captatoribus: eam vero quæ naturam scrutatur, disputatoribus, vt humano captu subliniorem, nisi quatenus de creatore mundi, & eius creatione disserit. In sola morali se exercent sub pædotribus legibus patriis, quas non potest concipere humanus animus absque afflatu numinis.*

11. *Has ediscunt & alio tempore, sed præcipuè recurrente die septimo, quem sacratum existimant, feriantur que tunc ab omnibus negotiis.*

12. *Quoties sacras ædes, quas synagogas tunc vocant, adeunt, pro ætatis ordine iuniores ad seniorum pedes sedent, & ad audiendum se componunt. Ibi alius libro prælegit, alius quispiam vnus è peritioribus accedens, quæ obscura sunt, explicat: nam pleraque per figuras more veterum Philosophorum in eis sunt tradita. Discunt autem sanctitatem, iustitiam, curam rei vel domesticæ vel publicæ; verorum bonorum, malorumque scientiam, atque rerum indifferentium, insuper quid expetendum, quid contra fugiendum. Quæ triplici regula examinant, amore Dei, virtutis, & hominum.*

13. *Pietatis ergo Deum argumenta præseferunt plurima castitatem in tota vita perpetuam: a iureiurando mendacioque abstinentiam; & quod ad Deum auctorem boni omnia, malum vero nullum referunt.*

14. *Virtutemque sibi esse cordi satis declarant, dum pecunias, honores, voluptatesque contemnunt fortiter; viuuntque continenter in laboribus complexi frugalitatem, simplicitatem, facilitatem, modestiam, legum reuerentiam, & id genus cætera.*

15. *Charitatem porrò eorum erga homines indicant beneuolentia, mira dictu æquabilitas, & omnium rerum societas de qua non intempestiuum fuerit nunc paucis dicere.*

16. *Patent eorum sodalitia hominibus etiam aduenis idem institutum seruantibus.*

1 . *Vnum est promptuarium, vnde vestitus, & mensa communis sumitur; nam contubernium victusque ac mensæ societas apud alios laudatur magis, quam recipitur, nec mirum.*

18. *Quidquid enim lucrantur è quotidianis operarum mercedibus, non sibi quisque seruat, sed in medium conferendo, cuicunque volenti fruendi potestatem faciunt.*

19. *Tum siqui valetudinarij nequeunt victum quærere, non negliguntur, paratum habentes è publico infirmitatis subsidium, quam securè sustentant ex communi copia.*

20. *Senioribus iuniores debitam curam, honorem, reuerentiam exhibent, tanquam germani filij labentem eorum ætatem fulcientes modis omnibus, tam consiliis, quàm ministeriis.*

Conclusio. *Tales virtutis athletas reddit Philosophia, absque omnibus curiosis, & ambitiosis Græcorum vocabulis, exercens eos in laude dignis actionibus: quibus certa perpetuaque libertas constabilitur. Id compertum est in multis, & variis temporum difficultatibus &c.* Quibus coniungit Philo perpetuæ Essæorum libertatis probationem verbis à nobis superius adductis.

Specioso sanè paludamento turpis, ac barbara disciplina contegitur, sed haud erit difficile detracta persona turpitudinem reuelare. Et hos quidem Philonianos Essæos non alios quam Essenos Iosephi fuisse, & prouintia quæ eos alebat, id est Palestina, vbi etiam eos Plinius, & Solinus cognouerunt, & numerus illorum ad 4000. ascendentium, quem Iosephus quoque affixit, & ex agricultura vtrobique victus parandi ratio, & cæterorum identitas (vt sic dicam) dogmatum manifestissimum faciunt. Verum præcipuas eorum hæreses, erroresque in fide & moribus, quantumcumque fucatam disciplinam edere studuit, minimè prætermisit. Nimirum num. 2 legis Mosaycæ præcepta de mactandis sæpius victimis neglexerunt: 14. Essæos ab Essenis nomine diuersos. Errorum vtrorumque identitas.

quod dogmaticè præstare, contra fidem erat. Sed et consonum est, quod Iosephus retulit n.7. de supercilio subtrahentium se à consortio sacrificantis populi: ex quo tandem ad eam insaniam deuenere, vt nullas mactarent victimas, quod egregia sanctitudine præditi nequaquam eis indigere arbitrarentur. Expressius n. 9. crassum errorem apposuit condemnantium humanam dominationem, velut iniustam, impiam, & repugnantem iuri naturæ; quē expressius ad calcem velut acerbissimis multorum necibus defensum commendat: & supra in Iosepho retudimus, instituto 5. & 10. Quod item num. 13. asserantur æque iusiurandum, ac mendacium recusasse proculdubio vt illicitum, hæreticum est, cum solum lex prohibeat assumere nomen Dei in vanum, & plerumque teneamur ipsum in veritatis testem adducere: vti luculenter tractant Augustinus lib. de mendacio cap. 15. Hieronymus ad illa verba Domini Matth. 5. *Ego dico vobis non iurare &c.* & D. Thomas. 2. 2. q. 89. artic. 2. probat ex illo Deuter. 6. *Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis*: & artic. 4. docet esse actum latriæ, cum emittitur *in veritate, iudicio, & iustitia.* Vt prodit Ieremias cap. 4. Esseni autem sicut Pharisæi potius mori, quam iurare sibi persuasum habebant, teste Iosepho lib. 15. Antiq. cap. 13. Quam praue autem (quod in eodem num. 13. continetur) interpretarentur omnia bona in Deum referenda, diximus ad 3. Iosephi institutum.

15. Præcipuus Essenorum error.

Quod Essenorum tandem extremam barbariem seu dementiam manifestam reddit, illud est quod num. 18. Philo innuit, & ex 9. deducitur, videlicet ità ipsos gregatim deguisse, vt more pecudum absque vllo essent capite, qui tyrones instrueret, prouectos regeret, cuius etiam arbitratu, opes quæ in communi positæ erant, prout cuique opus erat distribuerentur. Non ita fiebat, sed Acephali cum essent quod Philo vocat, fuisse nitæ dictu æquabilitatis, & ea quæ è quotidianis operæ mercedibus lucrabantur in medium conferrent, *cuique volenti fruendi potestatem faciebant*: non ait, cuique indigenti ad maioris arbitrium, quoniam solum Deum super se maiorem agnoscebant, *sed cuique volenti*, quod ineuitabilem necessario pareret confusionem. Iam verò vel hinc lector disces qualis Essenorum Hebræorum fuerit religio, vbi nullus ordo fulgebat, quæ eorum virtutes, quas edocebat nullus, à superiore capiebat nemo. Quanta charitas, quæ ad suos duntaxat extendebatur, vt num. 5. & 15. exprimitur? qualis castitas à barbaris seruari potuit? Vt proculdubio infæliciores Pythagoricis extiterint, & reliquis Philosophorum cœtibus, qui magistros, & doctores sectæ, & morum suorum amplectebantur. Indigni proindè qui Persarum magis, aut Indorum Gymnosophistis comparentur à Philone, aut Pythagoricis à Iosepho. Quod si tandem quales hi fuerint, larua detracta scire cupis, audi Egesippum temporibus Apostolorum vicinum, quem Nicephorus refert lib. 4. cap. 7. dicens: *Scribit vero Egesippus de Iudæorum hæresibus dicens fuerunt autem variæ quoque in circumcisione inter filios Israel aduersus tribum Iuda, & Christum ipsum sententiæ, & sectæ, videlicet Essæorum, Galilæorum Hemerobaptistarum, Saducæorum, Pharisæorum &c.* Eadem habet Eusebius lib. 4. hist. cap. 21. Præcipuè vero audi Epiphanium, & Damascenum, qui eisdem prorsus verbis sectam, & mores Essenorum viuis coloribus depingunt, duoque illorum nobis genera proponunt; quod quidam Samaritæ fuerint, quidam Iudæi; *Essenos* illos, hos vero *Ossenos* vocitantes.

Essenorum Samaritanorum mores, ex Epiphanio.

Epiphanius lib. 1. hæresi 10.

1. *In quatuor hæreses Samaritæ secti sunt, verùm æqualiter inter se sentiunt de circumcisione, & Sabbato, & de aliis quæ sunt in lege. In exigua, & omninò aliqua re hæ præcipuæ tres sectæ inter se dissentiunt, exceptis solis Dosithæis. Permanserunt enim Esseni in prima institutione.* (Samaritanorum videlicet quorum sectæ erant) *nulla extensione facta. Post hos Gorthani dissenserunt paululum ab aliis, quoniam contradictio quædam in medio eorum exorta est inter Sebuæos & Essenos, ac Gorthenos.* 16. Samaritanorum mores.

Ibidem hæresi 11.

2. *Sebuæi ira & indignatione in Iudæos transposuerunt tempora festiuitatum. A mense Augusto anni principium ducunt, & statim Azima perficiunt, in autumno vero Pentecostem faciunt, Scenopegiam autem tunc celebrant, cum Iudæi Azima & Pascha.* & ibidem hæresi. 12. *Verùm Esseni quidem vicini ipsis eadem quæ illi faciunt. Gortheni autem, & Dosithei cum Iudæis celebrant.*

Ibidem hæresi 9.

3. *Samaritæ* (quorum Esseni secta vna sunt) *errarunt, & non clarè totam fidei partem, & vitæ nostræ sinceritatem comprehendunt. Et mortuorum quidem resurrectionem ignorant, ac non credunt: Spiritum autem Sanctum non admittunt, nam & ipsum ignorant.*

4. *Et hæc est hæresis reprobans quidem mortuorum resurrectionem, depellens autem idololatriam, in ipsa vero per ignorantiam simulacra colens reperitur, propterea quod abscondita sunt simulacra quatuor gentium in monte apud Garizin per calumniam vocato.* Quod quonam modo verum sit, latius ipse declarat.

5. *Cæterum de Prophetis quoniam prius dati erant ipsis quinque libri Moysis, non amplius iuxta alias scripturas processerunt, sed solum iuxtà quinque libros Moysis, & non iuxta reliquos deinceps sequentes. Et si quis etiam nunc ipsis dicat de aliis, de Dauid videlicet, & Isaia & sequentibus, non suscipiunt, sed immorantur traditioni, a propriis ipsorum patribus inuecta.*

6. *Habent autem & alias quasdam dementia consuetudines antiquas, quod videlicet vrina se proluunt vbi ab externis venerint, polluti nimirum; & quod in aquam se vna cum vestibus immergunt vbi contigerint alium ex alia gente, inquinationem enim putant aliquem hominem alterius dogmatis tangere; magna est enim horum dementia.*

Hæc de Essenis Samaritis Epiphanius, cum vero Samaritæ, teste Samaritide Euangelica non commisceantur neque conuersentur cum Iudæis, Esseni Iudæi, quorum plane Plinius, & Solinus meminerunt, non eadem seruasse instituta certum esto. Hos Epiphanius *Ossæos* nuncupatos dicit forsitam postquam succedente tempore in nouam hæresim *Elxai* prolapsi sunt, vt modo exponit.

Ossenorum mores Iudæorum, ex Epiphanio.

Epiphanius heres. 19.

1. *Post hanc Nazaræorum rursus alia quædam hæresis est ipsis implicata, & Ossenorum appellata.* 17. Ossenorum mores.

Iudæi

Iudæi autem sunt hi, velut etiam prædicti, moribus hypocritæ, mentis industria versuti.

2. *Originem vero ducunt velut traditio ad nos delata habet, à Nabatæa regione, & Iturea. Moabitideque, & Areiliride, quæ est vltra vallem salsam, seu mare mortuum.*

3. *Hoc autem Ossanorum genus si quis interpretetur, fortè genus appellatur.* In summario vero lib. 1. ait: *Ossani, quos impudentissimos interpreteris,* quasi dicat obduratæ sponsis. *Hi omnia secundum legem perficiebant; vtebantur autem & scripturis aliis post legem, plerosque verò ex posterioribus Prophetis reiiciebant.*

Idem hæres. 18.

4. Quod si cum Nazaræis sentiebant, hæc quoqoe dogmata obseruasse certum sit. *Omnia quidem Iudæorum seruant, cum sint Iudæi, victimas autem non mactabant.* (In his Iosepho, & Philoni consentit) *neque animatis fruebantur, sed nefas erat apud ipsos carnibus vesci, aut ab ipsis sacrificari.*

Hæresi 19.

5. *Hæc autem hæresis Ossenorum detegit quidem Iudæorum politiam secundum Sabbati celebrationem, & circumcisionem, solum autem reprobat libros similiter vt Nazaræi:* Quonam modo? Hæresi 13. inquit. *Patres quidem suscipiebant quæ in quinque libris Moysis habentur; duo autem Adam, & Sech-Abraham &c. vsque ad Moysem: ipsos autem quinque libros Moysis non assumebant; sed confitebantur quidem Moysem, & quod legem accepissent, non autem hanc inquiebant, sed aliam. Dicebant enim fictos esse hos libros, & nihil horum a Patribus factum esse.* Et tamen post legem aliquot Prophetas recipiebant.

Hæresi 19.

6. *Coniunctus est autem his postea Elxai appellatus in temporibus Traiani Regis qui fuit Pseudo propheta.* Sub quo studium antiquæ continentiæ ad hanc transiit legem doctore Elxai. *Aduersatur autem virginitati, & odio habet continentiam, & cogit ad nuptias.*

Idem hæresi 20.

7. *Item Ossanorum reliquiæ non amplius Iudaizantes, sed Sampsitis coniunctæ per successionem, vltra mortuum mare habitantibus; nunc vero Ebionæorum heresi coniuncta sunt. Et contigit quidem ipsos desinere Iudaismum, verùm velut radicem, aut corpus reptilis bestiæ dissecari, & ex ipso nasci bicipitem, ac radice carentem serpentem in vno corpore semisecto enatum ac dependentem.* Nimirum desinens Iudaismum innata est eiusmodi secta, quidam Sampsitis, seu Elxaitis, quidam Ebionitis coniuncti sunt.

8. Rursus de vtroque Essænorum genere, & fine hæc ait. *Essani non ita valde apparent* (scilicet Samaritæ) *sed velut in tenebris defossi sunt, ac consepulti. Ossani transierunt à Iudaismo ad Sampsiensium heresim, & non amplius neq; Iudæi sunt, neque Christiani.* Errat ergo qui putat eos ad Christianos transiisse: de quo suo loco incidet sermo.

18. Quinam Essæni à Philone laudati. Satis superque Essænorum potidos mores euoluimus. Verùm ad calcem rogabit quis: Quinam ergo illi sunt, quos Philo consequenti libro miris effert laudibus, & velut oculatus testis exercitiorum Alexandriæ, & in Ægypto degentium multa commendatione digna scribit? Prorsus longè alterius virtutis, & doctrinæ homines fuisse sanctorum Patrum concors sententia est; id est præstantissimæ vitæ Monachos disciplinam Christianam sectantes: siue eos homo Iudæus in gratiam suorum Essæos pariter nuncuparit, vt multi autumant cum Hieronymo, & Chrysostomo; siue non Essæos, sed Iessæos dixerit, quod Epiphanius contendit heresi. 29. sic à IESV seruatore nostro vocitatos, vt aliquandiu cæteros quoque nouimus Christianos, inquiens. *Reperies, ô studiose, etiam hoc argumentum in commentariis Philonis in libro de Iessæis ab illo inscripto. Fuerunt enim hæc omnia à viro peracta ad tractationem argumenti de fide ac conuersatione Christianorum; tunc igitur vocabantur Iessæi, per modicum tempus post assumptionem saluatoris, & Marco in Ægyptiorum regione Euangelium prædicante.* Iessæorum religio qualis.

Sanè si Philonis serio, & vt oportet, euoluamus 19. scripta, duo procul omni dubio erunt; alterum est Essænos & Therapeutides perperã confundi. ipsum manifestissimis verbis hos ab illis omnimodis sequestrasse, ita vt nec viuendi scopo, nec moribus, nec prouinciis, quas vtrique incolebant, conuenisse doceat; alterum proprio, & vero nomine nequaquam Essæos sicut veteres, sed *Therapeutes* fuisse nuncupatos: quod haud scio quonam pacto alij non viderint. Breuiter enodemus singula. Cum Philo de Essæis Hebræis latè egisset libro superiori: *quod omnis probus sit liber*, & hoc confirmasset Essæorum exemplo, quos dixerat eius libertatis ab omni dominatione assertores fuisse potissimos, scripsissetque eorum instituta, quæ superius ex ea recensuimus, & ità libro finem imposuisset, exorditur nouum sub titulo *de vita contemplatiua*, his verbis: *Postquam de Essæis disseruimus qui vitam actiuam exercent, omnibus, aut (quod minus inuidiosum dictu est) plerisque facilius, ordo postulat, vt deinceps dicamus quæ dicenda sunt de contemplationi deditis, nihil affingendo rei ornandæ gratia, sicut poetæ, scriptoresque solent destituti vera honestaque materia, sed simplicissimè veritatem sectando, quam vix vlla eloquentia potest assequi.* Ergò de vitam exercentibus actiuam superiori dixerat libro: sequenti verò de contemplatiuam profitentibus dicturum se promittit. Contemplatiuos autem ab actiuis differre valde, quis non videt? At hos quoque *Essæos* videtur vocitasse? Nequaquam, *sed Dei cultores contemplationi deditos.* Ne tamen hæreamus vocibus, & coniecturis detur locus, duabus duntaxat lineis interpositis, ità se explicat. *Institutum autem huius Philosophiæ mox apparet ex ipsis appellationibus, Vocantur enim Therapeutæ, Therapeutridesque, hoc est, curatores, & curatrices, siue cultores, & cultrices, vero nomine.* Non igitur vero nomine. *Essæi*, vt priores vitæ actiuæ, qui nimirum agriculturæ erant addicti, sed *Therapeutæ* viri, fœminæ vero sanctimoniales *Therapeutrides* vocabantur &c. Ex ipsis appellationibus mox institutum illorum apparere contendit. Vnde ad calcem libri de quibus egerit prodit; vbi de Essæis mentio nulla, sed de contemplatiuis Therapeutis inquit: *Hactenus de Therapeutis naturæ contemplatoribus, & huic tantum studio, curandæque animæ per totam vitam deditis, cæli & mundi ciuibus, Patri, Conditorique rerum propter suam virtutem commendatissimis &c.* Quæ sane, cum de eorum moribus agamus, liquidius constabunt; nam eorum domos non *Synagogas*, vt Essæorum sed *Monasteria*: non acephalos, vt illi, sed sub Præfectis vixisse multis erroribus respersos, aut prauis inquinatos moribus, quod illos nota iniquitatis vrebat, sed omni virtute, & iustitia florentes, & veræ Ecclesiasticæ Religiosorum vitæ deditos, multis refert, effertque de quibus plura lib. 2. toto capite 12.

CAPVT XIV.

De Pharisæis, Scribis, Nazaræis, & Nathinæis.

1. Pharisæorũ origo. DE Pharisæorum exordio tres apud scriptores sentiendi modos reperio. Epiphanius contra Martionem disputans hæresi 42. ante captiuitatem Babylonicam sectam ab Achiba præceptore exortam contendit, inquiens. *Vnde non redargueris Marcion? si enim dixeris* (seu legeris in Euangelio) *continetis traditiones seniorum vestrorum, & præteritis misericordiam, & iudicium Dei? disce à quo tempore eos accusat (Pharisæos) quod hoc faciunt. Quando verò traditio, & inuentio seniorum ipsos contigit? Nimirum Dauidis quidem post reditum ex Babylone. Aciba verò etiam ante captiuitatem Babylonicam facta est: filiorum autem Isamonai, temporibus Alexandri, & Antiochi, ante aduentum Christi 190. annis.* Hieronymus verò lib. 3. in Isaiam ad cap. 8. verba illa, *Erit in lapidem offensionis, & petram scandali duabus domibus Israel:* prope Christi natiuitatem cæpisse docet, his: *Duas domus Nazaræi duas familias interpretantur, Sammai, & Hillel, ex quibus orti sunt Scribæ, & Pharisæi, quorum suscepit scholam Achibas, quem magistrum Aquilæ Proselyti autumant; & post eum Meir, cui successit Ioanam filius Zachai; & post eum Eliezer, & per ordinem Delphon; & rursus
Quo tempore exorti. Ioseph Galilæus, & vsque ad captiuitatem Ierusalem Iosue. Sammai igitur, & Hillel non multo prius quam Dominus nasceretur orti sunt in Iudæa, quorum prior dissipator interpretatur, sequens prophanus, eo quod per traditiones, & δευτερώσεις suas, legis præcepta dissipauerint, atque maculauerint.* Verùm apud Iosephum, qui eius sectæ erat, prima eorum notitia sicut Essenorum, & Saducæorum ad Machabæorum tempora ponitur, vt videre est lib. 13. Antiq. cap. 8. Huic Ioachimus Abbas subscripsisse videtur, dum Pharisæos sub Achim cæpisse scribit, qui sextus ante Ioseph Virginis Matris sponsum, Matthæo teste cap. 1. vixit: videlicet plus minusvè 180. anno Domini exortum; Nec dissendit omninò Hieronymus; nam cum ab Hillel principe Pharisæorum, ad Hierosolymorum per Titum, & Vespasianum destructionem octo viri scholam regendam susceperint, si (quod minimum videtur) cuilibet 20. aut 25. magisterij annos consignamus, quod tota durauerit vita, ad 200. annos ascendemus. Cum verò destructio vrbis 72. Domini (iuxtà Baronij calculum) contigerit, fit vt Nazaræorum familiæ à Hieronymo recensitæ, exortæ fuerint 130. ante natum Dominum annum. Maximè cum ad eo syllabo absit Nathanael, ad cuius pedes Saulus se Pharisæorum dogmata didicisse fatetur Act. 2 qui quidem cap 5. dicitur Pharisæus legis doctor venerabilis vniuersæ plebi, & facilè sit abesse alios. Et in hunc sensum trahendum quod ipse refert. *Non multò prius quam Dominus nasceretur orti sunt.*

2. Illud omnimodis reiiciendum, Achibam Hillelis successorem magistrum fuisse Aquilæ Pon-
Quo pacto Pharisæi Scribis priores fuerint. tici, cum certum sit hunc multò post vixisse, vtpotè A cap. 137. ab Hadriano Principe nouæ Ecclesiæ ex ruinis Ierosolymorum extruendæ præfectum, vt prodit fuisse Epiphanius lib. de mensuris, & ponderibus. Facit ad rem quod lib. 1. Machabæorũ congregationis Scribarum mentio fiat, illis verbis: *Et conuenerunt ad Alcimum, & Bachidem congregatio Scribarum requirere quæ iusta sunt.* Fatentur verò omnes Scribas Pharisæis æquales ætate fuisse, & quodammodò eiusdem sectæ. Enim verò quamquàm Scribarum munus longè antea fuisset in vsu (sonat enim *Scriba* legis expositorem) redacti autem in congregationem tunc primum Pharisæi videntur emersisse: Rechabitis duntaxat exceptis, qui 1. Paralip. 2. nuncupantur *Cognationes Scribarum*, vt superius adnotauimus. Verùm Rechabitæ ex vna omnes stirpe orti fuere, & valde à cæteris diuersi. Demus tam eorum instituta ex Iosepho, & Epiphanio petita.

Pharisæorum instituta ex Iosepho.

Iosephus lib. 1. Antiquit. c. 2.

1. *Pharisæi quotidianam conuersationem exiguam habent, & prorsus abiectam, nihil mollitudini, aut delicatudini penitus indulgentes; sed quæcunque iudicio rationis oportere comperta sunt, illa sequuntur.* 3. Eorum mores.

2. *Prepositis nullo modo reluctantur.*

3. *Maiores natu competenti honore venerantur, ita vt nec contrarium quiddam alicui aliquandò respondeant.*

4. *Fato geri omnia credunt: sed neque liberum arbitrium hominis auferunt.*

5. *Iudicium Dei futurum esse sentiunt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tàm eos quidem qui secundum virtutem vixerint, quàm illos qui nequitia deprauati sunt.*

6. *Animas autem immortales dicunt.*

7. *Sed etiam in inferno congrua vnicuique habitacula pro merito vel virtutis, vel iniquitatis attribui, sicut vnicuique viuenti gerebatur studium, & alias quidem animas æternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi percipere. Et ob hæc populis quidem sunt acceptabiles, credibilesque.*

8. *Quantumcunque item ad culturam Diuinitatis pertinet, orationum celebrationes, templorum constructiones, expositionibus facienda esse prædicant. Nam tantum virtutibus eorum prælatum est testimonium, vt ad eos plurimæ ciuitates, & maxima multitudo cum studio grandi confluerent opinione adducti, quæ meliores cæteris existimantur.*

Duplicem in his minime tolerabilem errorem 4.
Pharisæos profiteri solitos, palam est: nimirum in Eorum errores.
4. & 7. de fato, & de Pythagorica transanimatione, quam vocat Iosephus *facultatem reminiscendi*, cuius sanè specimen ediderunt, cum de Ioanne dicebant esse Eliam, & Iesum Dominum esse aut Eliam, aut Ieremiam, aut vnum ex Prophetis, aut tandem Ioannem iam occisum in carcere. Nec fatum excludit quod subiungit, *sed neque liberum arbitrium hominis auferunt*: quoniam hæc duo prorsus sibi inuicem contrariantur, & altero alterum destruitur, quemadmodum & positione fati iudicium nequiter de gestis hominum futurum esset à Deo quod tamen num. 5. adstruitur: namque (vt doctè arguit Epiphanius) *ex duobus necessarium est alterum, aut fatum esse, aut non esse iudicium, propterea quod qui facit, non a se ipso facit, sed secundum necessitatem dominij ipsius facit: aut si iudicium est, & reuera minæ nobis intentata sunt, & leges iudicant, & qui malum fecerunt pœnam dant, & legem iustam esse confitemur, ociosum esse fatum & penitus nullam constitutionem habere.* Sic prorsus si

liberum

liberum non læditur arbitrium, otiosum fatum esse necesse est. Vt ommittam Iosephum non sibi constantem li. 13. cap. 8. quibusdam in rebus concedere fatum apud Pharisæos, quibusdam minime; quo innuit, nonnunquam lædi libertatem arbitrij, nonnunquam illæsam deficiente fato manere. Sed libet de moribus eorum vberius Epiphanium recensentem audire.

Pharisæorum mores ex Epiphanio.

5. Epiphanius lib. 1. hæresi 16.

Alia eorum instituta.

1. *Pharisæi eadem cum scribis sentiebant, & alia etiam præter hos, ac maiores politias habebant.*

2. *Quidam ipsorum cum se exercebant præscribebant decennium, aut octennium, aut quadriennium virginitatis, siue continentiæ.*

3. *Et frequentius orantes, certamen hoc crebrius aggrediebantur, ne videlicet corporale quid ipsis accideret, aut clandestinè per somnia tristi corpori defluxio contingeret.*

4. *Et alij ex ipsis asseres sibi ipsis parabant dodrantis tantum latitudine; & in has se ad vesperam collocabant, vt siquis dormisset, in pauimentum decideret, & rursus exerceretur ad orationem, per hoc quod vigilantem visum haberet, quantam eius fieri posset.*

5. *Alij lapillos ex aquis collectos sibi ipsis substernebant, vt dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogerentur.*

6. *Alij spinas pro strato habebant, ob eandem causam.*

7. *Ieiunabant autem bis in Sabbato secunda, & quinta die.*

8. *Decimabant decimationes dabant primitias trigesimas, & quinquagesimas.*

9. *Sacrificia, & vota exactissimè exolaebant:*

10. *In Scribarum habitu progrediebantur: per amicula, & alios ornatus, ac muliebria pallia, in latis crepidis & calceamentorum ligulis procedente..*

11. *Dicebantur autem Pharisæi, pro eo quod separati essent ab aliis, propter spontanea & superfluam religionem apud ipsos receptam: Phares enim Hebraica lingua separationem significat.*

12. *Confitebantur autem hi resurrectionem; credebant Angelos & spiritum.*

13. *Ignorauerunt autem Filium Dei, velut etiā alij.*

14. *Sed & fatum, & Astronomia apud ipsos valde erat in vsu; statim itaque Græca nomina ex erronea Astronomia in Hebraica lingua aliis nominibus, apud ipsos transnominata sunt: velut Sol, Ema, cesemes, Luna, lereecè, albana, Mars Chereb Baal &c.*

Porro scribarum obseruantias, quas Pharisæi quoque custodiebant, ex eodem Epiphanio subiungemus.

Scribarum instituta ex Epiphanio.

6. Epiphanius hæres. 15.

Scribarum mores

1. *Scribæ sanè expositores legis fuerunt, velut Grammaticam quandam scientiam exponentes.*

2. *Reliqua quidem velut Iudæi facientes, verùm superfluam quandam sophisticam expositionem inducentes: non solum secundum legem viuentes, sed etiam abundantius, vrceorum demersiones, ac purificationes seruantes; poculorum item, ac patinarum, & aliorum ministerij vasorum; tanquam videlicet ad sinceritatem & sanctitatem dispositi. Crebro manus lauantes, crebro item purificationes quasdam per aquas, & lauacra detergentes.*

3. *Habebant autem fimbrias quasdam significatiuas politiæ ipsorum quoniam stolas, seu pallia tales induebant, & dalmaticas, seu amicula, ex latis notis, seu signis purpuræ paratas, ac prætextas. Dicit enim Dominus; dilatatis phylacteria, & fimbrias palliorum vestrorum magnificatis. Nam fimbrias, ac prætextis quosdam in quatuor alis amiculi vnusquisque habebat ex ipso stamine illigatos; quo tempore continentet agebant, aut virginitatem exercebant.*

4. *Singuli eorum determinatum castitatis, aut continentiæ tempus habebant. Et hæc* (philacteria) *ipsorum exemplaria erant, ad declarandum hominibus suam professionem, vt nemo scilicet contingeret sanctificatos.*

5. *Expositiones, seu repetitiones apud ipsos quatuor erant, vna in nomen Moysis Prophetæ: secunda in præceptorem ipsorum Achibam appellatum; tertia in Anan, qui & Iudas, quarta in filios Assamonæi. Ex his quatuor expositionibus sunt quæ apud ipsos recepta sapientiæ opinione.* Hæc ille.

De his fere mentio solemnis est in Euangelio voto 4. numero, vbi de castitate, excepto. 7.
De magisterio legis apud Matth. 23. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi.* De lauacris Marc. 7. *Pharisæi enim, & omnes Iudæi nisi crebro lauerint manus, non manducant; & à foro nisi baptizentur non comedunt: & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptisma calicum, & vrceorum & æramentorum, & lectorum.* De fimbriis Matth. 23. *Dilatant phylacteria sua, & magnificant fimbrias.* Denique de traditionibus suis Matth. 15. *Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?* Vbi, & Marc. 7. multa de eis, & Paul. ad Galat. 1. cum esset olim Pharisæus, abundantius se æmulatorem fuisse fatetur, supra multos coætaneos suos paternarum suarum traditionum.

Eorum mores in Euangelio relati.

Illud nihilominus mihi vehementer probatur, scribarum, & Pharisæorum congregationes, quantumcunque decursu temporis (quod plerisque rebus humanis accidit) erroribus, & superfluitatibus fuerint implicatæ, in exordio tamen suo probæ, ac sanctæ fidei fuisse sectatrices. Adducor verò tum quoniam in libro 1. Machab. cap. 27. egregio encomio commendantur; nam de eis dicitur: *Conuenerunt ad Alcimum, & Bachidem congregatio Scribarum requirere quæ iusta sunt, & primi Assidæi qui erant in filiis Israel, & exquirebant ab eis pacem.* Vbi Pharisæos pridem Assidæos nuncupari solitos mihi probabile facit, quod Scribarum socij referantur, quemadmodum vbique fuisse reperimus; & quod dicentur primi in Israel; quod notauit Augustin. 9. serm. 15. de verbis Apostoli, inquiens: *Primarij quidem erant, & quasi ad nobilitatem Iudaicam segregati, non contemptibili plebi commixti, qui dicebantur Pharisæi: nam dicitur hoc verbum quasi segregationem interpretari, quomodo in Latina lingua egregius, quasi à grege separatus: fuerunt autem Israelitæ, id est ex genere Israel.* Et serm. 30. de verbis Domini secundum Lucam. *Pharisæi isti Iudæi erant, quasi egregij Iudæorum: nobiliores enim, atque doctiores tunc Pharisæi vocabantur.* Vnde & Nicodemus Pharisæus dicitur à Ioanne 3. *Princeps Iudæorum*, & Gamaliel Actorum quinto

8. Pharisæi, recti & iusti amatores.

Doctor honorabilis vniuersæ plebi. Qui ergo primi probitate, & nobilitate, ac doctrina primarij erant, & Assidæi vocabantur; postmodum quod cæremoniis quoque, ac religione à plebe seiuncti essent, Pharisæi cognominati sunt. Tum etiam quoniam multi ex ipsis ad martyrij coronam peruenerunt: nam Alcimus (1.Machab.7.) fraudulenter *comprehendit ex eis 60. Viros, & occidit eos in vna die secundum verbum quod scriptum est: Carnes sanctorum suorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret,* & libro 2. cap.6. *Igitur Eleazarus vnus de primoribus scribarum, vir ætate prouectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducere. At ille gloriosissimam mortem magis quam edibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium.* Et cum ab eo solum simulatio esus exquireretur; *cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem atque à puero optimæ conuersationis actus, & secundum sancta, & à Deo condita legis constituta, respondit cito dicens: Non enim ætati nostræ dignum est fingere; vt multi adolescentes arbitrantes Eleazarum 90. annorum transisse ad vitam alienigenarum, ipsi propter meam simulationem decipiantur.* Et ita fortiter gloriosam mortem oppetiit. Tum denique quoniam à Paulo eximiè de puritate vitæ laudantur. Actor. 22. cum ait. *Viri fratres, & patres. Ego sum vir Iudæus, natus Tarso ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate secus pedes Gamaliel, eruditus iuxta veritatem paternæ legis,* & ad Philipp. 3. *Ego circumcisus octauo die, ex genere Israel, de Tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus secundum iustitiam, quæ ex lege est, conuersatus sine querela.* Nusquam tamen eis ex secta errorem obiecisse liquet, quem sane Apostolus, si esset, non siluisset. Et quod valde facit ad rem, nec ipse Dominus toto Euangelio obiecisse eis hæresim in doctrina legis reperitur, quod proculdubio fecisset, cum in eos acrius inuectus est Matth.23. Vbi quidem traditiones eorum taxauit, de superfluitate lauacrorum, & personarum deprauatos mores, nimirum elationem, iactantiam, hypocrisim, iniustitiam, & id genus alia. Solum reperio taxatam eorum dementiam (quoad doctrinam spectat) de iuramento per templum friuolo, sed per aurum templi illicito; similiter, per donum altaris illicito, per altare vero ipsum non vituperando. At de fato, & vana Astronomia, quod eis imponitur, nec verbum. Quem potius doctrinam illorum accipiendam à plebe salubriter monuisse videtur, cum dixit. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi: omnia ergo quæcunque vobis dixerint seruate, & facite:* quamquam de moribus eorum subiecerit, *secundum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.* Quare supradicti errores ab Epiphanio recensiti aut non erant omnibus communes, aut post Christi Crucem in eos incidisse, necesse est vt dicamus. Quibus accedit non leuis pristinæ puritatis fidei, & morum sanctitatis illorum coniectura, quod Hieronymo interprete, à Isaia 8. cap. Scribarum & Pharisæorum congregationes vocantur *duæ domus Israel*, quæ in Christum lapidem suæ offensionis inspecturæ erant: quod planè nomen honoris est, & bonorum casum eò deplorare Propheta videtur: alios non valde curaret de casu eorum, qui iam reptare viderentur, cæci, & duces cæcorum. Cœperunt igitur feruoris eximij manifestis argumentis, de quibus Dominus. *Hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Sed pedetentim non omnino corporis afflictationibus derelictis, in iactantiam, & superbiam stupidissimè deuoluti, tandem in miserarum barathrum prolapsi sunt, ipsum vitæ autorem crucifigentes & cætera facinora perpetrantes, quibus Euangelia, & Apostolorum acta sunt plena, quo merito sectæ ipsorum simul cum vrbe Hierosolyma euanuerunt. Casus.

Quænam fuerit Nazaræorum religio?

9\. NOn est animus eorum Nazaræorum meminisse, qui Apostolorum disciplinam abiicientes in eam hæresim deuenerunt, quam abusiuè à Iesu Nazaræno nuncupauerunt; qui dum vtriusque Testamenti præceptis satisfacere curabant, vtriusque rei facti sunt. Horum est Euangelium quod ab eis Nazaræorum vocitatur, quem D. Hieronymus aliquando vt apochryphum allegat, videlicet lib.4. in Isay. cap.11. & in præfatione ad lib. 18. & in Ezech. lib.4. cap. 16. & lib. 16. ad cap. 18. Refert vero lib. 11. in Matth. ad cap. 12. Euangelium quo vtuntur Nazaræni nuper à se in Græcum e Hebræo sermone translatum. In ipsos vero Nazaræos stilum vibrat epistol. 89. ad August. cap.4. inquiens. *Vsque hodie per totas Orientis Synagogas inter Iudæos hæresis est, quæ dicitur Minæorum, quos vulgo Nazaræos nuncupant, qui credunt in Christum filium Dei natum de Virgine Maria, & eum dicunt esse qui sub Pontio Pilato passus est, & resurrexit, in quem & nos credimus: sed dum volunt, & Iudæi esse & Christiani, nec Iudæi sunt, nec Christiani.* Fuse & acriter in eos inuehitur Epiphanius libr. Panar. 1. hæres. 18. Damascenus lib. de hæres. Augustinus lib de hæres. ad Quod vult Deum hæres. 9. & alij; sermo igitur nobis est se Nazaræis, quibus Dominus ipse leges præscripsit, Numeror.6. his verbis. Nazaræorum mores.

1\. *Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino, & omni quod inebriare potest abstinebant.*

2\. *Acetum ex vino, & ex alia qualibet potione, & quidquid ex vua exprimitur, non bibent.*

3\. *Vuas recentes, siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur, quidquid ex vinea esse potest ab vua passa, vsque ad acinum non comedent.*

4\. *Omni tempore consecrationis suæ nouacula non transibit super caput eius, vsque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit crescente Cæsarie capitis eius.*

5\. *Omni tempore consecrationis suæ super mortuum non ingredietur, nec super patris quidem, & matris, & fratris, sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput eius est.*

6\. *Sin autem mortuus subitò fuerit quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis eius: quod radet illico eadem die, & rursum septima; in octaua autem die offeret duos turtures &c. ita tamen vt dies priores irriti fiant.*

7\. *Cum dies quos ex voto decreuerat complebuntur, adducet eum Sacerdos ad ostium tabernaculi fœderis, & offeret oblationem eius Domino. Tunc radetur Nazaræus ad ostium tabernaculi.*

Hoc vnum Nazaræorum votum per antonomasiam

10. masiam magnum dicebatur, & ita legunt septuaginta. *Vir siue mulier cum magnum vouerit votum*: & Augustinus In libr. loquut. *Nazaræus seipsum dedicas, ideo magnum hoc votum appellatur, nihil enim quisquam possidet seipso pretiosius, qua possessione tunc creditur.* Cyrillus libro 16. de Adorat. magnum interpretatur quod *seipsum Deo excellentissima conuersationis modo, & perfecta iustitia, recta integraque vita consecrauerit.* Pulcherriméque Origenes hom. 24. in Numer. collatione facit inter consecrationem Nazaræi, & oblationem quam fecit Iepte, filiæ suæ, & Abraham filii sui, & hos illi subiici contendit. *Nam filium offerre vel filiam, aut pecus, aut prædium hoc totum extra nos est; semetipsum Deo offerre, & non alieno labore, sed proprij placere, hoc est perfectius, & eminentius omnibus votis.*

Votum Nazaræorum magnum per Antonomasiam.

11. Prædictis vero institutis & obseruantiis religionis totius perfectio, & obseruantia illis seruanda tradebatur. Vnde eleganter Isidorus lib. Comment. Numer. capite tertio ait. *Quid ergo Nazaræorum nomine nisi abstinentiam continentiamque vita designatur?* (diceret clarius Monachorum.) *Hic in vino luxuria prohibetur, in sicera omnis voluptas terrena. Sicera enim ex diuerso conficitur genere, sicut voluptas ex diuersa vitiorum oritur pa[ssi]one. Illi enim vinum non bibunt, & siceram bibunt, qui ad decipiendas hominis vmbras quasdam, & imagines simulant habere virtutem. Vua passa illi vescuntur qui propter humanos oculos abstinentia pallore inficiuntur, vt gloriam capiant ab hominibus. Acetum autem hi bibunt, qui post vita sanctitatem in vetustatem præteritorum vitiorum labuntur, & corruptione veteris nequitiæ delectantur. Præcepit itaque Deus vt qui sanctitatis induerant titulum cunctis his careant vitiis, nullamque huiusmodi perturbationem appetant, quæ statum mentis euertat.*

Quid in eorum obseruantiis significatur?

12. Chrisostomus in Cæsarie Nazaræi castitatem illorum innui docet. hom. 4. in varia Matthæi loca inquiens. *Nazaræi secundum legem hi nuncupabantur, qui castitatem Deo insigni voto mancipabant, nutrientes comam capitis.* Sed resistit Samuel perpetuo Nazaræus, & vxori alligatus, & Samson vxorem ducens, & concubinam. Placet Gilberti nostri sententia, obedientiam religiosorum sub Cæsarie intelligens serm. 23. in Cant. vbi eleganter, *Si in oculis* (ait) *Prælati, in capillis qui sunt intelligendi nisi discipuli? Et boni discipuli, qui se capillorum more tractabiles, & flexibiles exhibent ad omnem nutum magistri, sicut ad nutum venti: qui graciles, & spiritualibus extenuati disciplinis, penè sine corpore sunt, & penitus sine carne; ad omnem insensibiles iniuriam, vt nec tondentis instrumenti sentiant læsionem, in hoc tantum passionis sustinentes molestias, si a capite cui inhæserunt contingat euelli. Reliquo enim emortuo corpore, vitalem ibi tantum sensum retentant, Vbi capiti de quo oriuntur iunguntur. Qui ipsi vicini cerebro, vbi sapientia dicitur recessus, quasi ad intima ipsius arcana nituntur intrare: quibus hoc eradicari, & quasi inde auelli videtur, exteriores qualibet occasione curas vocari. Nam qui inde sine sensu doloris effluunt, quomodo ibi, aut nati, aut radicati credentur?* Docte proinde Abredus quoque noster Guillermi amicitiis designatus de Samsone loquens dixit ad Monachos suos. *Si rasi fuerint septem crines capitis mei, deficiet fortitudo mea. Custodite fratres maximam fortitudinem vestram, quam instar Sansonis septem vobis crines conseruant. Instant Philistæi dormientibus funes iniiciunt, sed nisi prius radantur crines septem, nihil proficiunt.* Funes peccatorum laqueos interpretari, crines cogitationes cordis, & opus contemplationis, quibus deficit sensim fortitudo resistendi Diaboli funibus. Et Stephanus Cantuariensis ad caput primum lib. 1. Regum, cum de Samuele dicitur à matre. *Nouacula non ascendet super caput eius*, subdit: *Filius Annæ est opus aliquod contemplatiuæ. Huius filij caput raditur, quando opus contemplationis ad inanem gloriam refertur.* Et Abredus. *Has sanè cogitationes si lethali somno sopitus prodideris meretrici, id est vanæ gloriæ absorbendas tradideris, quasi impotens & infirmus veris Philistæis traderis continuo illudendus.*

Quid in Cæsarie Nazaræorum intelligatur?

A contractu mortuorum pollui omnibus accidere poterat Numer. 19. à solo aspectu inquinari religiosorum est, quorum Nazaræi typum gerebant. Sanantur ab his iuxta præceptum Dominicum mortui sepelire mortuos suos. Matth. 8 Quocirca Ambrosius serm 2. in Ps. 118. *Relinque mortuos. Ideo tibi alibi dicitur. Surge qui dormis, & exurge à mortuis. Quomodo tibi diceretur surge à mortuis, nisi inter mortuos viueres? Quantos tangimus mortuos? Inter quantos mortuos versamur? Indigemus ergo purgatione; quia tetigimus mortuos: Lex nos mundari iubet. Quis tantus, vt supra legem sit? Ipsum Nazaræum sanctum Dei lege, si tetigerit* (vel solo visu) *mortuum, lex immundum pronunciat. Ideoque radit caput suum, & deponit capillum quasi non sanctum, & iterum orat, vt exaudiatur, qui ante propter mortui attactum exorare non potuit: irrationabiles duxit dies, quia irrationabili appropinquauerat.* Quid vero sit ad finem voti iterum radi, sic exponit Gregorius lib. 2. Moral. cap. 16. *Quid est quod caput Nazaræus radere, capillosque in igne sacrificij ponere iubetur; nisi quod tunc ad perfectionis summam pertingimus, cum sic exteriora vitia vincimus, vt etiam cogitationes superfluas à mente resecemus?* Placet quoque de eisdem pulchram Hieronymi sententiam subnectere, qua priscorum Nazaræorum cathalogum texit lib. 2. Comm. in Ezechiel ad illa verba, cap. 7. *In vniuersis capitibus eorum caluitium*; sic ait: *Soli sancti, hoc est Nazaræi non radunt capita sua: neque enim habent mortis opera, neque immundi sunt, quia Nazaræi, id est sancti Domini sunt. Quod si iuxta eos quispiam mortuus fuerit, omnes dies pristini non reputabuntur sanctificationis eorum. Samuel Dei Sanctus erat, & propterea æterna capitis ornamenta possedit; audiuitque illud de Cant. Cincinni tui nigri sicut coruus. Porro Sanson quia perdidit comam, perdidit fortitudinem: paulatimque renescentibus capillis vires rediere pristinæ, vt multo plures moriens quam viuus occideret* (ita virtute post amissionem restaurata, cautior, fortiorque homo fit) *Elisæus vero licet corporis haberet caluitium, tamen quia Nazaræus Domini erat, cincinnis capitis fruebatur. Vnde paruuli quia paruuli erant, & necdum ad ætatem viri peruenerant, illudentes caluitio eius ferarum laniati sunt morsibus.* 13.

Quid? non contingere mortuum?

Liquet ex dictis hos cæteris veteribus religiosiores fuisse Nazaræos, quod religionem suam voti nuncupatione consecrauerint, quod de cæteris non legimus. Cæterùm nostros Monachos magis adumbrasse, quam imitasse, ex eo fit liquidum quod nec paupertatis, nec obedientiæ Prælatis præstandæ, imo nec castitatis, aut virginitatis votis religabantur 14.

Noui Nazaræi veteribus religiosiores.

bantur quæ religiosi status substantialia sunt, sed abstinentiæ à vino, & vineæ fructibus, Cæsariei conseruandæ, mortui non tangendi, quæ religiosum Dei cultum concernunt, & religiosum statum adumbrant. Tempus quoque Nazaræatus votiui non totam metiebatur vitam, quod status religiosi proprium est; sed ad arbitrium vouentis. Quare his potius è nobis respondent, qui inter sæculares degentes vouent certos dies abstinentiæ, peregrinationis, pœnitentiæ, aut orationum.

Quænam fuerint Nathinæorum statuta.

15. Nathinæi Conuersi & Donati. HOc solum pro materiæ propositæ complemento reliquum est, vt explicemus. Non defuit qui crederet. Nathinæis subdiacones successisse: Is est autor epistolæ de septem ordinibus Ecclesiæ apud Hieronymum tom.9. epist. 13. & Isidorus lib.7.orig.cap.12. Alij Nathinæos veteris legis credunt Donatis, aut Conuersis nostris correspondere, quod nimirum & nomen, & opera ita persuadere videantur. *Nathinæi* siquidem Hebræa lingua *Donati* Latine dicuntur; nam Nathan, *donum*, vel *datu* sonat, & Nathanael *donū Dei*: & vbi Is. 33. legimus, *Panis ei datus est*; Hebraicè est *Panis eius Nathā*, vel si Pagnino credimus *Nathan*, vnde Nathinæi seu Nethinin *Dati*, vel *Donati* dicuntur. Donati vero creduntur à Iosue, & perpetuis templi ministerus dicati: videlicet Gabaonitæ sunt, qui simulato longo itinere, attritæ vestris, & calceamentorum veterum testimonio, medio iuramento saluati sunt: insecuto tamen murmure, perpetuo famulatu adstricti Iosue 9. illis verbis. *Fecit ergo Iosue vt dixerat, & liberauit eos de manu filiorum Israel vt non occiderentur. Decreuitque illo die eos esse in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cadentes ligna, & aquas comportantes vsque in præsens tempus, in loco quem Dominus elegisset.* Ita factum est, & ita 1. Paralip.9. inter eos recensentur, qui primi omnium habitauerunt in Ierusalem: *Qui autem habitauerunt primi in possessionibus, & vrbibus suis, Israel, & Sacerdotes, & Leuitæ, & Nathinæi* & 1. Esdræ cap.7. recensentur inter eos qui primi redierunt de Babylonica captiuitate in Ierusalem & recensitis familiis subiungitur. *Omnes Nathinæi, & filij seruorum Salomonis 318. Hi sunt qui ascenderunt in Themela & non potuerunt indicare domum patrum suorum semen suum, vtrum ex Israel essent.* Nec mirum cum essent origine Gabaonitæ. Consequenter quoties nominantur, vltimi ministrorum templi consignantur, vt lib.2. c. 10. *Sacerdotes, Leuitæ, Ianitores, & Cantores, Nathinæi, & omnes qui se separauerunt de populis terrarum ad legem Dei*: & cap.7. *Habitauerunt autem Sacerdotes, & Leuitæ, & Ianitores, & Cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Israel in ciuitatibus suis.* Idem habet lib.1. cap.7. Semel, & iterum. Habitasse verò in Ophel muro Ierusalem propè templum Dei, habetur ex lib.2. cap.3. Mittuntur ab Esdra Nathinæi, vt adducerent de captiuitate Sacerdotes de filijs Leui, nimirum quia erant ipsis equi, & muli, quibus Templo aquam, & ligna portabant. Subscribunt his Abulensis, 1. Paralipom. cap.9. consentiens Hieronymo, & Lyræ, Sigonius lib.5. de Republica Hebraica cap. 7. Villalpandus lib 3. de Vrbe cap.23. Masius ad cap. Iosue 9. Serarius quæst 20. ad eundem locum & alij ex Neothericis. Nihil tamen religiosum in Nathinæis video, præter seruile ministerium aquæ & lignorum Templi, quo eos religiosos fuisse censeam. Vxores vero habuisse liquet ex lib.2. Esdræ cap.7. & 10.

CAPVT XV.

Fertur iudicium de toto Veteris Testamenti Monachatu.

PErcurrimus, ni fallor, quæcumque in Veteri Pagina, & Sanctorum Patrum doctrina ad Monachatum Veterum pertinere scitu dignissima visa sint: deduximusque librum vsque ad vmbilicum. (Martialis lib 4. epigr. 1. Monachatus antiquæ legis vmbra & hyems.

Ohe iam satis est, ohe libelle
Iam peruenimus vsque ad vmbilicos:
Tu procedere adhuc, & ire quæris.

Sed restat summum et fastigium imponere. vt enim Poëta Ouidius.

Nec tamen ille legi poterit patienter ab vllo
Nesciat his summam siquis abesse manum.

Et Seneca ad Lucillum: *Vino deditos delectat potatu extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit.* Polidorus in Adagiis selectionibus. *Vidimus sanè* (vt est in prouerbio) *montium vmbras*: sit Zebul ad Gaal, Iudic.9. Mons enim magna moles est, eiusque vmbra Sole præsertim præcipitante longa maxima; vana tamen, minusque extimescenda. Vidimus inquam homines miræ abstinentiæ, paupertatis pænu, & habitu extremæ, maximarum vigiliarum, præcipuè castitatis, cæterarumque corporis afflictationum exercitiis deditissimos: à quibus mollis magnitudine obruendos nos diceres. Verùm vel hac maximè in re verum habere comperi, quod dixit Apostolus. *Nihil ad perfectum perduxit lex.* Ad Hebr.7. vel vt legit Bernardus serm. 14. in Cant. *Neminem vnquam duxit ad perfectum.* Et Philastrius Epist. Brixiensis vir in diuinis scripturis doctissimus. S. Ambrosius Mediolanēsis coetus quē Augustinus ibidē vidisse testatur in Catalog. Hæreseon aduersus hæresim dicentium. *Christianos nuperrimos & posteriores Iudais, & Paganis fuisse creatos* hæc habet: *Omnia quæ in Christianitate sont, siue fides, siue vita, siue Sacramentum non temporalia, sed ab Origine mundi statuta & nuntiata in Christo & Christum per quem cuncta facta sunt, oportuerat nos ab eo videre, & cognoscere, & quod erat maius in lege mysterium de eo ante nuntiatum ab ipso plenius excipere completum, consummatumque: Nā quod & castitas similis fuerit in Prophetis quam plurimis non est dubium, vt in Helia, Helisæo, Daniele, Hieremia Esdra, tribus pueris & aliis multis, vt in Christi præsentia quod supra legem erat annumlatum ab eis cognosceretur, & quod per legem coniunctum erat, ipsius firmaretur diuina sententia.* Vndè aptissima figura lex vetus à Sponso hyems vocata est Cant.2. & Ecclesia ver floridissimum, Gregorio Magno interprete, cuius hæc sunt verba. *Iam enim hyems transiit: Quid per hyemem nisi legis austeritas intelligenda est? Quæ dum in carnalibus sacrificiis populum antiquum detinuit, ad appetenda spiritualia & cælestia obseruatores suos non adimit.*

Ergo perpensis omnibus quæ idcirco in medium à nobis adducta sunt, vt de eis nunc perspicuum iudicium ferre valeamus, liquidò relinquitur, multos quidem sub legis vmbra fuisse eximiæ 2. In quo veteres à vero Monachatu defecerint?

sanctitatis,

fanctitatis, & præstantis perfectionis viros, varia religiosorum cœtuum instituta, & mores, in quibus has vel illas Monasticæ vitæ virtutes seorsim mereris; nihil tamen, aut neminem quod pertinet ad Monachalem statum, ad perfectum adduxit lex. Enim vero qui eminebant in vita, destituebantur cæteris. Erant sanè cœtus Prophetarum, & filiorum Prophetarum mira contemplatione feruentium, & eorum quidam Psalmigraphorum Pneumate donati, nonnullos solitudinis, & paupertatis amor ad ripas Iordanis traxit tuguriolis ex arborum ramis confectis à turbinibus tecti: castitate multi floruere virginitate perpetua Elias & Elisæus præceptores: non desiit suâ flos primitiuis Pharisæis ac Scribis obedientia, Rechabitæ præstantissimi extitere; votum semel arreptæ perfectionis Nazaræi emittebant: religiosi status perseuerantia apud Rechabitas commendabilis fuit. Quid plura? Sacrarum literarum peritia apud ipsos erat; nam & Prophetæ, & filij Prophetarum, Rechabitæ, Scribæ, & Pharisæi clauem scientiæ habebant. Verum neminem perfectè Monachum omnibusque numeris absolutum, cœtumvè Monastice vndequaque excultum & florentem videre licebat. Prophetarum gregibus aut filiis, virginitatis tandem marcebat flos, vtpotè inter quos coniugia celebrabantur, vnde illis status religiosi perseuerantia, & votorum emissio deerat. Rechabitæ sola abstinentia à vino, solitudinis cultu, agrorum satione, ac messione, obedientia paterna, & status eiusmodi perseuerantia erant illustres; sed Aberat illinc castitas, & perfecta paupertas, dum coniugia inibant, & familias quique suas alebant. Pharisæi & Scribæ possidebant diuitias, nemini præstabant obedientiam, & sociali, aut Monasteriali vita destituebantur. post tyrocinium castimoniæ vinculis soluti (tametsi illud nonnunquam ad decennium extenderetur) vxores accipiebant. Nazaræis denique penè nihil erat Monachorum moribus simile, nisi abstinentia, & obfirmare voto propositam: Nathinæis solum operis ministerium, perpetuum licet, non tam voto, quam necessitate conditionis, & sobolis. De Essenis dicere supersedeo, cum sectarij inter Israelitas perpetuo fuerint, & nullius veræ pietatis viri.

3. Perfectus Monachatus tempori Euangelij reseruatus. Nihil proinde, quod ad Monasticum statum spectat, toto Veteris instrumenti curriculo perfectum extitit, cum ex quocunque defectu, iuxta Philosophorum axioma, perfectum, ac bonum esse desiit, & hoc ex integra causa coalescat. Et quamquam gratis omnino Eliæ & Elisæo concederemus quod castitatem suam, & vitæ Monasticæ institutum voto firmauissent, adhuc tamen iis vocis minime religiosi status vera membra forent reputandi, cum Religionis status necdum promulgatus esset nec vota Ecclesiæ nomine ab aliquo eius ministro acceptarentur: imo sub lege Moysi non esset facultas promulgandi religiosi status vsque ad Christum vti fusius explicabitur lib. 2. cap. 6. & tamen absque his nemo veri Monachatus particeps esse posset. Quare scientissimè Cassianus lib 1. de instit. c. 8. de Melote Elcana loquens, inquit, Monachos eam gestasse, *ad imitationem eorum, qui professionis huius PRÆFIGVRAVERE LINEAS in Veteri Testamento*, non quæ vera Monastices fundamenta iacere; sed qui sub inductis lineis eam præfigurauerunt. Quamobrem optimè Chrysostomus hom. 57. in Matth. cum præmisisset quod *Elias præter Melotem nihil habebat*, & nihilominus addidisset, cum Discipuli Luc. 9. dixissent Domino: *Vis dicimus vt ignis descendat de cœlo, & consummat illos?* ad instar iubentis Eliæ; responsumque illis à Domino; *Nescitis cuius spiritus estis*; subintulit. *Ad innocentiam eos charismatis, & doni præstantiam exercebat. Non putet autem aliquis Eliam nos tanquam imperfectum vilipendere, perfectum enim illum omnino, temporum tamen suorum consideratione arbitramur fuisse. Nam cum puerilior tunc (vt ita dicam) mens hominum fuerit, non tam exquisita egebat doctrina. Hac ratione quoque Mosen perfectum æstimamus fuisse:* (de quo etiam præmiserat) *neque Moses quicquam possidebat, & tamen plus ab Apostolis petitur, quam ab illo fuit desideratum.* Quod subinde fusius probat: namque hæc quoque prærogatiuæ veræ Monastices Euangelio debebatur, in cuius signum Vetus Lex in igne & fumo data legitur, Noua in igneis linguis absque vllo prorsus fumo. Vnde argutè Paulus ad Heb. 7. cap. 12. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius, & inutilitatem: introductio vero melioris spei, perquam proximamus ad Deum.* Et ibi cap. 9. *Hoc significante Spiritu Sancto nondum propalatam esse Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum, quæ parabola est temporis instantis*: nimirum, *Omnia in figura contingebant illis.* Sat ergo fuerit virtutes Monachatus nostri honorem vetustatis sub lege habuisse, complementum perfectionis à Christo, vt acutè & grauiter Ambrosius dixit lib. 3. de Virginit.

4. Ante aduentum Christi omnia Monastica defecisse instituta. Nec omittendum quo tempore Sol iustitiæ exortus est, & à multis retro annis religiosorum cœtuum instituta, ac cœtus ipsos defecisse, & euanuisse. Enim vero Filiorum Prophetarum à tempore Babylonicæ captiuitatis mentio nulla reperitur: si qui illorum reliqui erant, & Cantorum, ac Ianitorum officio fungebantur in templo, minimè Monasticem colebant; quod vel leuiter monstrans possit, Rechabitas itidem defecisse, illud mihi argumento est, quod postquam semel metu Nabuchodonosor ingredi vrbem coacti sunt, nunquam solitudinis incolatum arripuisse liquet, cum possent tutò iterum in agris, vt prius, victitare. Quinimo vnus ille qui neci S. Iacobi Apostoli legitur apud Egesippum interfuisse, in vrbe erat prope Apostolum à pinnaculo templi præcipitem datum. Nazaræi ipsi, quo tempore prophetabat Amos sub Ozia Rege Iuda ante Babylonicam captiuitatem, bibere cœperant vinum, vti ipse deplorat cap. 2. *Nunquid non est ita filij Israel, dicit Dominus? Et propinabatis Nazaræis vinum.* In quæ verba videndus est Hieronymus; & Rupertus obseruat Hebræos in tantam iam insaniam prorupisse, vt Nazaræorum institutum commacularent: *Nazaræis namque habentibus super se continentiæ votum vinum propinare, & voti reos facere, satis pro argumento est, nullum velle habere sanctum.* Hinc est quod post multa annorum spatia commaculati Nazaræatus, de Machabæis scriptum est lib. 1. cap. 3. *Et suscitauerunt Nazaræos*: id est suscitauerunt illum ritum, qui in dissuetudinem abierat, Pharisæos autem & Scribas omne verè virtutis specimen à se ablegauisse non opus est dicere, cum hac de re Euangelia plena sint. Ita prorsus fieri oportebat, vt eam ortus sui occasionem. Sol iustitiæ eligeret, cum nihil non esset corruptione, & abominatione plenissimum, vt probat Apost. ad Rom. 3. & ad Galat. 3. ostendens vt Deus Filium suum mitteret, spectasse

omnes fere homines sub peccato,& incredulitate concludi: quo cœlestius medicus periculosius ægrotanti mundo succurreret. Vnde D. Thom. 3. p. quæst. 1. artic. 6. sequutus Augustinum lib. 2. qq. ex Nouo Testamento quæst. 83. inquit: *Deus per Moysem legem litteris dedit: & quia eam gentes spreuerunt, non se subjicientes ei, neque hi qui acceperunt Deum seruauerunt, motus misericordia Dominus misit Filium suum, qui data omnibus remissione peccatorum, Deo Patri illos iustificatos offerret.* Vide Bernardum serm. 1. de Aduentu Domini, de rempore eius differentem.

5. Regula Ioannis Ierosolymitani falso ei attributa.

Sed quid ad Ioannem Ierosolymitanum respondebimus, qui in regula sua multus est vt ostendat, in monte Carmelo, & prope Iordanis fluenta multas Monachorum turmas perseuerasse incorruptæ Elianæ disciplinæ vsque ad Apostolorum tempora, à quibus tunc Baptismate ablutis Monastices propagata sit? Fateor plane libenter, si fas esset, me ab hac difficultate supersessurum, cum pie aliquos eius testimoniis vti videam: sed cum ita Monachatum illustrare decreuerim, vt eius nihil non perspiciis S S. Patrum, aut Diuinarum Scripturarum testimoniis fartum tectumque relinquam, qui Magdeburgensibus hæreticis, cæterisque sectariis, contra ipsum oblatrantibus os retundere his scriptis decreui, & libet is à multis flocci habeatur, cogor eius doctrinis neque inniti, neque offici. Quid autem de ipso sentiam, opere pretium tibi lector aperire duxi. Persuasum habeo minime Ioannis illius opus esse, sed autoris multo recentioris. Moueor autem ex multis planè id indicantibus. Primum est autorem perpetuo

Prima ratio. vi edidone vulgata, cuius plures, longosque centones sæpe refert, vt propolita themata confirmet. At vero Ioannes nunquam Vulgata vsus fuisse liquet, ex ipso quod Græcè scripserit; nemo enim Græcorum Hieronymi translatione vsus est, nec vero vti potuit: imo nec Ioannes veritatis Hebraicæ fontes petebat, sed septuaginta interpretum, Theodotionis, Symachi, aut Aquilæ translationes, Eò etiam quod ipsius Hieronymi acer Antagonista fuit, & eius studia insectatus potius quam sectatus, vt Epist. 61. aduersus errores Ioannis Ierosolymitani, etiam nunc extans abundè probat; & in 62. id quoque Hieronymus de eo notat ad Theophilum Alexandrinum, inquiens; *Recordetur legis antiquæ, & post 25. annos à Leuitica Tribu eligi in Sacerdotium peruidebit. Aut si in hoc testimonio solo Hebraicam sequitur veritatem, nouerit 30. annorum fieri Sacerdotem.* Taxabat Ioannes Epiphanium, quod Paulinianum Hieronymi fratrem iuuenem fecerat Sacerdotem; qui tamen annū 30. ætatis attigerat. Et Epist. 31. recenset Hieronymus fragmentum epistolæ Ioannis ipsius ad Theophilum, vbi tamen testimonium promens ex epistola S. Iudæ Apostoli non sequitur Hieronymi vulgatam translationem: nam pro. *Vinculis æternis sub caligine reseruauit*, habet, *Vinculis æternis in tenebris custodiuit*,

6. Secunda ratio. Accedit totos 800. annos post Ioannis obitum, id est vsque ad annum Christi 1200. neminem antiquorum eius operis seu Regulæ meminisse; & cum Gennadius Ioannem inter Scriptores Ecclesiasticos recenseat, & eius Lucubrationes enumeret, de regula summum silentium. Nec vnde post tot sæcula emerserit, promitur. Hieronymus item epist. 89. ad August. cap. 2 prodit Ioannem scripsisse super cap. 1. epist. ad Galatas: de regula vero neque vnum verbum.

Item caput 29. ipsius regulæ his exorditur verbis: *Hinc illi viri processerunt Elias, & Elisæus, Ioannes, & Elizabeth, qui pelliceis tunicis, & caprinis induti, inopes, atque egentes, angustiis, & doloribus afflicti, in solitudinibus errabant inter alta & condensa montium, inuia rupium, inter speluncarum horrenda, & foueatum Vadosa: quorum conuersatione dignus non erat orbis terrarum.* Hæc autem verba vt iacent sunt S. Ambrosij in epist. 82. lib. 10. scripta ad Vercellenses. Fieri autem nequit, vt Ioannes Ambrosij coeuus in Oriente existens illius mutuatus sit verba, vtpote in angulo Occidentis degentis & epistolam vicinis sibi Vercellensibus mittentis, non librum euulgantis. Scripsisse eam epistulam A. C. 381. probat Baronius tomo 4. Ioannes vero sedere cæpit eodem autore A. C. 386. Adde ex eodem adducto testimonio haberi regulam ipsam nequaquam Græcè scriptam, sed Latine; nam attexuit Latinum testimonium tanquam proprium, Latinè proculdubio sonantem: aliàs translator qui alterius esse ignorauit, nequiuisset de Græco sermonem in eadem latina verba illud transferre, orationis eodem ordine seruato. Quis id non videat? Rursus quo fructu verba Ambrosij suffuraffet facundissimus homo, de quo Hieronymus. *Te sauores tui disertiorem Demosthene, acutiorem Chrysippo, sapientiorem Platone contendunt*. namque si vt tanti Patris testimonio securum redderet Monachatum Ioannis, & Eliæ, de quo agebat, oporteret nomen ipsius prodere, quod non fecit: sin autem, vt solo illius frueretur dicendi flore, non egebat Ioannes aliorum emendicare facundiam, præsertim Latinorum. 7. Tertia Ratio.

Ad hæc verbo *huius nostræ religionis* vtitur vsque ad nauseam; at eiusmodi forma loquendi multo post Ioannem emersit; nimirum postquam Monachorum institutiones diuersæ non solum esse, sed dici *Ordines* & *Religiones* diuersæ cæperüt: de qua re latè egimus io Comment. ad Chron. M. maximi. In Epistol. nuncup. num. 30. Autor vero ideonea voce vtitur, vt ostendat religionem suam à cæteris multum differre, præstateque omnibus vetustate, qui sanè præcipuus libri scopus est, valde tamen à sæculo Ioannis alienus. Sed & cap. 30. illud Act. 2. *Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri religiosi*, perperam ad Monachos detorquetur, cum subsequentia, *ex omni natione quæ sub cælo est &c.* declarent eos qui vndecunque ad diem festum celebrandum aduenerant, viros religiosos vocatos ob cultum Dei, cuius gratia venerant, qui est actus virtutis religionis. Eiusdem generis est quod cap. 31. illud Petri Act. 3. *Vos estis filij Prophetarum*, quod ad omnes Iudæos dictum est, ad solos Elisæi discipulos contorquet. 8. Quarta Ratio.

Quædam etiam sunt in meo libro quæ Ioannis non esse satis ostendant; verbi causa, quod sæpe *Carith* cap. 6. 7. & 9. nomen Torrentis in quo Elias absc ondit se, *Charitatem* interpretetur, et solo vocis Latinæ sono, quod tamen Ioanni imponi nequit Græco autori, qui suo idiomata dilectionem nequaquam charitatem, sed ἀγάπη, seu λόγος, aut χάρις, vel χάρισμα, leporem, seu gratiam, & χάριτας gratias vocaret. *Carith* vero Hebraice potius sonat *concisionem*, seu *exterminationem*, quæ charitati ex diametro aduersatur. Capite item 3. 4. 5. & 9. specialissime agit de tribus Monachorum votis, docens earum virtutum obseruantiam cum charitate perfectum facere religiosum; 9. Quinta Ratio.

giosum; quod licèt verum semper fuerit, nemo tamen vsque ad tempora Mendicantium tam clare expressit; quod suo loco lib. 2. inferius sumus demonstraturi ex ipsa Monachorum professione, & regulis Monasticis sanctorum Patrum Basilij, Pachomij, Benedicti, & cæterorum.

10. *Plura falsa in libro illo contineri.* Quædam denique falsa aut Apochrypha in eodem libro continentur, quæ autorem non valde eruditum arguunt, nimirum cap. 10. & 17. contendit in *Torrente-Carith* primum omnium Eliam discipulos congregasse, & instruxisse, cum tamen Sacer Textus 3. Reg. 17. reluctetur, docens illic latebras ab hominum aspectu quærere iussum, solis auibus cognitum, pastum à coruis? tam ignarum de Prophetarum conuictu, vt paulo post viuus ne aliquis eorum mansisset, ignoraret. De quo latè egimus cap. 9. Vbi nullibi discipulis instruendis institisse probauimus. Rechabitas vero minime ab Elisæo doctos, sed à Ionadab ipsorum parente, perspicuo satis Ieremiæ testimonio ostendimus in superioribus cap. 12. cui autor reluctare videtur cap. 25. Quale autem est illud quod cap. 34. inquit? *Fuerunt docti professores Religionis huius in Ierusalem à summo Templi Pontifice*; Quod *beata Maria Virginitatem Deo seruare proposuerat, ad exemplum Eliæ.* Cui subiungit cap. 36. *Propter quod sicut religiosi Carmelitæ sunt primicerij virorum virginum; ita B. Maria est fœminarum Virginum voto primiceria. Quæ conformitas primiceriatus spontaneæ virginitatis singulariter inter Dei Genitricem, & religiosos Carmelitas, dudum prophetata, & postea adimpleta fuit. ita quod religiosi Carmelitæ Virginem Mariam iam tempore Apostolorum dicebant sororem suam, & propter dictam conformitatem se ipsos fratres B. Mariæ Virginis appellabant.* In his multa perperam, quædam vero parum reuerenter pro dignitate Dei Genitricis dicta sunt. Apochryphum est ipsam publicè dum esset in Templo Virginitatis emisisse votum, vt de eo à summo Sacerdote Monachi admoneri potuissent: Qui enim cogeretur ad nuptias, si Virginitatem palam vouisset? Scio equidem de tempore voti emissionis Deiparæ multa multos scripsisse: valde autem rectæ rationi consentaneum reor, quod docuit D. Thomas 3. p. quæstion. 28. articul. 4. *Mater Dei non creditur antequam desponsaretur Ioseph, absolutè virginitatem vouisse, sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam Diuino commisit arbitrio. Postmodum vero accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum Virginitatis emisit*: & quæst. seq. articul. 1. ad 1. *Ex familiari instinctu Spiritus Sancti credenda est desponsari voluisse, confidens de Diuino auxilio, quod nunquam ad carnalem copulam perueniret. Hoc autem Diuino commisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitatis.* Sic prorsus & veritati coniugij datus locus, & veræ nuptiæ absque calumnia defenduntur, & perpetuum virginitatis Deiparæ propositum, cui, nec pudori Virginis quidquam derogare queat: qua de re iterum incidet sermo libro secundo cap. 7. Ergo cum tot tantaque librum commaculent, nihil nobis negotij facesset, quominus expeditè ex potioribus fontibus veritatem indagemus.

Finis libri primi de Veteri Monachatu.

DE VETERI MONACHATV, ET REGVLIS MONASTICIS.

LIBER SECVNDVS.

DE MONACHATV NOVI TESTAMENTI à nato Domino ad Sànctum Antonium.

CAPVT PRIMVM.

Ioannem Baptistam Monachatus iterati Principem velut sydus matutinum in aurora legis gratiæ refulsisse.

1. Ioannes Baptista primus ianuam Monachatus aperuit.

ERVENIMVS, Deo auspice, ad veri Monachatus exordium, eiusque non iam vmbratilem, & imperfectam, sed corporatam originem: qui nimirum ad exortum solis iustitiæ vitam & incrementa suscepit: vtpotè monitis Euangelicis, atque Apostolorum doctrina, & institutis, & genitus, & nutritus. Ianuam tantis fulgoribus primus aperuit Ioannes Baptista, quem Monachorum Principem Sancti Doctores fatentur, è quibus Hieronymus epist. 22. ad Eustochium: *Ad Anachoretas veniam, qui de cœnobiis exeuntes, excepto pane, & sale, ad deserta nihil perferunt amplius. Huius vitæ autor Paulus, illustrator Amonius, & vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista fuit.* Chrysostomus vero hom. de D. Ioanne Baptista tomi. 2. quæ est. 2. ex diuersis ad Euangelium Ioannis. *Considerate Monachi dignitatem vestram, Ioannes princeps vestri est dogmatis, ipse Monachus statim vt natus est, in eremo viuit, in eremo nutritur.* Et hom. 1. in Marcum: *Sicut Sacerdotum principes sunt Apostoli, ita & Monachorum princeps Ioannes Baptista.* Dedimus multa huius generis testimonia lib. 1. cap. 2. Bernardus etiam in Epistol. ad Fratres de Monte Dei: *Res est antiquæ religionis perfectè fundata in Christo pietatis iamque noua gratia Sole exorto in Ioanne Baptista instaurata, & renouata.* Ita planè quandoque Luca autore cap. 1. *Puer Ioannes Crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in deserto, vsque in diem ostensionis suæ in Israel*: nimirum intra teneritudinem annorum (Damiani vtor verbis serm. de priuileg. S Ioann.) *beatus iste puer ad eremum deductus est*; quod ad eum loquens canit Ecclesia.

Antra deserti teneris sub annis
Ciuium turmas fugiens petisti.

& Iuuencus lib. 1. historiæ Euangelicæ.

Ex in secretis in vallibus abdita semper
Vita fuit puero, donec poscentibus annis
Vatis ad officium pleno pubesceret æuo.

& Damianus: *Sic, sic Ioannes ætatis supergressus infantiam, & nobilioris generis generositatem oblitus soli vacat Diuinitati, forma vitæ, Monachorum propositum, Anachoretarum principium, totius religionis assertio.* S. Onuphrius dixit Pachomio: *Venerabiles fratres meos audiui frequenter quod insuper ad exemplum* (vitæ eremiticæ) *B. Baptistam Ioannem protulerunt, qui in Noui Testamenti serie clarissimus effulsit; perquè plurima annorum spatia diuino mancipatus officio corpus suum macerauit*: Quod etiam refert Menologium die 11. Iunij.

Instituta vitæ eremiticæ ab ea præcepta recensuere Matthæus 3. & Marcus 1. cap. Vestimentum scilicet ei fuisse de pilis camelorum, zona circa lumbos constrictum; escam vero locustas & mel siluestre: de cella altum silentium, nisi cauea instar pecudis se reciperet, subdio habitabat. Quo loci Chrysostomus hom. 10. in Matthæum. *In solitudine hyemes, pluuiasque sustinuit, & hoc tenero adhuc corpore, atque ætate puerilis. Valuit rudis adhuc natura carnis tantas inæqualitates aerum cum illa ciborum tenuitate tolerare; vt de reliqua eremi afflictione sileamus.* Et paulo superius. *Erat omnino mirabile humano in corpore tantam videre tolerantiam. Itaque non aratro ceruus incubuit, non in sulcos campum scidit, non in sudore faciei suæ panem comedit* 2. Vestis eius asperitas, & mysterium.

comedit sed erat illi impraparata mensa, & faciles amictus & habitatio acilior amictu, neque enim vel tecto indignis ille, vel lecto; non mensam, vel aliqua huiusmodi requisiuit, sed Angelica quadam vita mortali in carne resplenduit. Propterea etiam vestimentum de pilis camelorum habuit ... habitu quoque ipso mundi contemptum doceret, suadens cateris nihil cum terra habere commune, sed ad priorem nobilitatem reuerti, quam certè habuerat Adam, priusquam de victu vestituque curaret. Ita ille tunc habitus (Ioannis) *pœnitentia pariter, & regni indicia praferebat.* Hic sanè Monachorum scopus est, Angelicam in carne meditari vitam, æmulari paradisi malè perditam philosophiam. Vnde illis vestibus, & escis, non solum pœnitentiæ ergo vsus est Ioannes, sed mysterio: vti circumspectè obseruauit Ambrosius lib. 2. in Luc. c. 3. sub titulo, *de exordio pradicationis Ioannis*, Sic inquiens: *Pranuntius Christi non patiebatur immundarum perire exuuias bestiarum, ipso quoque vestitus indicio designans Christum, qui belluinis induuiis, qua contexta sunt per nostrorum deformitatem meritorum, gentilitatis immunda peccata suscipiens in illo tropheo crucis amictu quodam se nostra carnis exueret. Quid autem sibi vult cinctus Zona pellicea, nisi quod caro ista qua mentem prius grauare consueuerat, non iam impedimento cœpit esse, sed cingulo?* Ergo & habitus asperitate Monachi præseferunt Christi trophæum virtute crucis de peccatis obtentum. Zona carnea, seu pellicea innuentes carnem non iam illis impedimento esse, sed adiumento, seruire eam facientes spiritui, vt sit ad omnem illius peregrinationem præparata. *Sic itaque* (ait Chrysostomus) *& Petrus cinctus inuenitur, & Paulus: Elias quoque, Sanctique cateri istud insigne virtutis gesserunt: quod scilicet in iugi opere versabantur, siue iter agerent, siue aliud quid necessarij, ac properandi laboris arriperent. Nec propter ista tantummodo, sed vt omnem quoque superbiendi rationem conculcarent, seque ad omnem laborem ipso quoque habitu prapararent.* Vnde Benedictus Parens ita Monachos cinctos vult, vt ne etiam dormientes zonas deponant.

3. Victus, ac ieiunium.

Quod ad victus mysterium Ioannis spectat, obseruat Ambrosius. *Cibus quoque Propheticus index officij, nuntiusque mysterij est. Quid enim tam otiosum ad hominis officium, quam locustas quarere, & quid tam plenum ad vatis mysterium? Nam quo magis ad fructum inutiles, ad vsum laboris inertes, ad tactum fugaces, vaga s..., ore stridula sint locusta, eo conuenientius his populi figura gentilis aptatur, qui nullo vsu laboris, nullo operis sui fructu, sine grauitate, sine voce sonum querela ederet, verbum vita ignoraret. Hic igitur populus cibus est Prophetarum.* Idipsum si quis Monachis conuenire dixerit, circa cogitationes suas locustarum proprietatibus designatas, & circa peccata populi, quæ deuorare debent; fletibus minimum Diuinam pro ipsorum remissione misericordiam interpellantes, nequaquá à vero mihi aberrare videbitur. Quod si iuxta Isidori Pelusiotæ lib. 1. epist. 5. ad Nilum, & 132. ad Timoth. locustæ non bestiolæ agri, sed herbarum ac plantarum summitates erant, quibus Ioannes victitabat, euidétius forma in eis victus Monachis præfigitur, quibus scilicet per multa sæcula fuit in vsu herbis, & leguminibus pasci. Sed siue ex fuerint animalia, sicuti Beda contendit lib. de locis Sanctis cap. 14. & Euthymius in Euang. (nec absré, cum Leuit. 11. locustæ inter animalia munda esui apta recenseantur, & Plinius, Parthis lib. 2. cap. 9. Strabo Hethyopibus lib. 16. Geogr. Hieronymus Lybis, & Orientalibus in cap. 4. Ionæ, & lib. 2. aduersus Iouinian. pro cibo vsitatas tribuat) siue herbarum summitates sint, proculdubio Monachis parsimoniam suo exemplo commendauit: nam ea propter (quod ait Petrus Damiani) *cali rore pascitur, & animalis vilissimi satiatur edulio; nihilque coctum accipit ieiunantis austeritas, castigato quippe ventre & diuturna maceratione distento, ignota fuit varietas ferculorum, nec intrauit in os eius quod gulam alliceret ventri, stomacho blandiretur.*

Locustarum Ioannis qualitas, & mysteria.

De melle altero Ioannis edulio ait Ambrosius: *Ecclesia gratia prafiguratur in melle siluestri, non intra aluearium leges reperta, sed in campis, & foliis sylua gentilium errore diffusa, iuxta quod scriptum est: Inuenimus eam in campis sylua. Potest & ea gratia complentionis denotari, qua Monachi in deserto animum nutriunt.*

Melle siluestri quid significatur.

4. Paupertas & Virginitas.

Paupertatem eius ac Virginitatem superfluè demonstrare conabimur cum vtraque solitudinis indiuiduæ sint comites. Vnde idem Ambrosius serm. 65. de S. Ioanne Baptista. *Fuit vtique ieiunus, humilis, parcus, & Virgo. Omnes enim has virtutes eius Euangelista describens ait. Ipse autem Ioannes vestitum habebat de pilis camelorum &c. Qua igitur maior causa humilitatis in Propheta, quam contemptis mollibus vestimentis, pilorum asperitate vestiri? Qua deuotior fides, quam pracinctum zona paratum esse semper ad omne seruitutis obsequiũ? Qua praclarior abstinentia, quam spretis vita huius deliciis stridulis vesci locustis, ac melle siluestri?* Adderet consequenter: quæ commendabilior paupertas, quam tecto etiam, lecto, & mensa, ac vestitu humano carere, cum præsertim à puero omnia propter Deum reliquisset? Quæ purior virginitas, quam eius qui Angelis meruit à Domino comparari, cum dixit: *Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum meum.* Porro firmitatem animi in proposito vitæ semel arreptæ (nam hæc statum Monasticum perficit) ipsa eius perseuerantia abunde probat, & vox Domini mirificè commendauit aientis ad turbas. Matth. 11. *Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam?* Quem locum expendens Ambrosius lib. 5. in Luc. monet *iurè arundini comparandos mente carnis inflatos, vacuosque virtutis interna viros, & fragili se gloria sacularis sublimitate iactantes, quos procellis mundi huius obnoxios vita mobilis inquietat, in quibus solida iustitia nullus est fructus, qui forensibus crinium phaleris, nodis obsiti, vacuo eris strepitu sonori, nulla sui vtilitate, frequenti etiam offensione, intus inania, foris speciosa iactantur, nulla validioris natura fundati. Arundines flauios amant, & nos labentia mundi caducaque delectant. Tamen hanc arundinem siquis de terra euellat plantariis, & superfluis exuat* (à sæculari vita ad solitariam transiens, vt Ioannes fecit, & docuit) *expolians veterem hominem cum actibus eius & scriba velociter scribentis manu temperet.* (Spiritus inquam Domini, qui solitarium facit leuare se supra se) *incipit non arundo esse, sed calamus, qui pracepta calestium scripturarum penetralibus mentis imprimat, tabulis cordis inscribat. De quo calamo habes dictum Ps. 44. Lingua mea calamus Scriba velociter scribentis.* Ergo & Ioannes qui arundo vento agitata mentis nobilitate non erat, calamus scribæ factus est velociter scribentis, & vox verbi præscribentis peccatoribus pœnitentiam leges solitariæ, ac perfectæ in Christo vitæ.

Animi firmitas.

4. Monachi violenti coelo inferunt.

Huc profectò respicit quod de Ioanne Dominus prodidit Matth. 11. *A diebus Ioannis Baptista*

Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: nam tametsi ad multitudinem credentium extendatur cum hi non tam Ioannis, quam Christi, & Discipulorum suorum prædicatione ad Fidem, & pœnitentiam conuertendi essent, proprius quodammodo de Monachis intelligi potest, qui, eisdem licèt autoribus, ad exemplum nihilominus Ioannis deserta replerent; hi enim selectissimi omnium milites futuri deinceps erant, maiori præ cæteris violentia Regno cœlorum vim inferentes. Vnde Hieronymus libr. 2. Comment. in Matth. cap. 11. *Si primus*, ait, *Ioannes pœnitentiam populis nuntiauit, dicens, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim Regnum cœlorum, consequenter a diebus illus Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Grandis enim est violentia in terris nos esse generatos, & cœlorum sedem quærere, possidere per virtutem quod non tenuimus per naturam.* Et Augustinus serm. 44. de sanctis: *Non sine violentia fieri potest, vt de abundantia, & delicius ad famem, & sitim, ad abstinentiam, & crucem transeat quis, vt somno prius atque otio amicam carnem contritione vigiliisque conficias*, quæ sanè Monachorum instituta sunt: & quæ subiungit: *Non inquam sine violentia fieri potest, vt vnusquisque iracundiam patientia, superbiam humilitate commutet; amore paupertatis diuitiarum, ac sufficientia affluentiam superet, vinolentiam sobrietate, luxuriam castitate condemnet, & homo subitò in virum transformetur perfectum, & quodammodo alter reddatur ex altero: ac sic à talibus per violentiam Regnum cœlorum diripitur.* Et hoc quidem bellum contra carnem à Monachis initur. *Cæterùm alterum abstinentia, & Crucis genus est pretiosius, atque sublimius, motus animi regere, & perturbationes illius modestia tranquillitate placare; litigare quotidiè contra vitia sua, increpare se quadam censura austeritatis, & virtutis, & rixam quodammodo cum homine interiori conserere. Hæc qui facit prærupto passionis muro, violenter ad cœlorum Regna conscendit.* Quod tamen diurnum nocturnumquè Monachorum esse propositum, bellumque perpetuum, negabit nemo, qui eorum scholam vel summis labiis attigerit. Et nihilominus à diebus Ioannis Baptistæ, ab his Regnum cœlorum vim patitur, & huiusmodi violenti rapiunt illud. Ex quo relinquitur vt Domini testimonio ante Ioannem Baptistam, verè ij violenti milites Christi non fuerint: nimirum omnibus

6\. Monasticis numeris absoluti.

Monachorū exercitus Ioanne duce cœlum cogere cœperunt.

Quanta verò Monachorum examina post Ioannem futura essent, alia lectio eiusdem testimonij indicat, *quæ* dicitur: *A diebus Ioannis Baptistæ Regnum cœlorum cogitur*: quam sic elegantissimè Ambrosius expendit. *Cogi autem verbum tunc solet dici, cum res aliqua rarior assidua operatione densatur. Ex quo ergo Ioannes Baptista saluatoris annuntiauit aduentum, ex eo regnum cœlorum, quod prius flacidum apud Iudæos iacebat, credentium populorum cœpit assiduitate densari, & omnis illa regni raritas prædicationem frequentatione solidari. Tam enim rarum fuit apud Iudæos regnum, vt transiret ad gentes; tam fluidum, vt emanaret ad populos. Nunc autem tanta credentium cogitur densitate, vt fixum, & solidum maneat sine fine. Cogimus ergo regnum cœlorum, & vim facimus Domino, non compellendo, sed flendo* (en militiæ Monachorum tesseram) *non prouocando iniuriis, sed lacrymis exorando, non blasphemando per superbiam, sed per humilitatem mærendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, sed misericordia condonatur. Beata inquam violentia, quæ vim patienti bonitatem elicit, & vtilitatem tribuit inferenti. Quisquis enim violentior Christo fuerit, Religiosior habebitur a Christo. Aggredimur ergo in itinere Dominum, siquidem ipse est via; & more latronum suis eum spoliare nitimur: cupimus illi auferre regnum, thesauros, & vitam: sed ille tam diues, & largus est, vt non abnuat, non resistat, & cum omnia dederit, nihilominus omnia ipse possideat. Aggredimur inquam illum, non ferro, non fuste, non saxo, sed mansuetudine, bonis operibus, castitate. Hæc sunt arma Fidei nostræ, quibus in congressione certamus. Vt autem his armis vti in vi inferenda possimus, ante corporibus nostris. Vim quodammodo faciamus prius enim regnare debemus in nobis, vt regnum possimus diripere saluatoris.* Lege etiam quæ in hanc habet sententiam lib. 5. in Luc cap. 7. & Augustin. serm. prædicto: in quam etiam Origenes hom. 21. in Numer. cap. 16. agens de Militibus Domini selectioribus, qui secundo iussu Domini recensiti sunt, apti bello, terram promissionis aggressuri. *Per hos* (ait ille) *videntur indicari, qui nullis corporea natura obstaculis hebetati, sed omnium visibilium gloriam supergressi, in sola sibi sapientia Dei, & Verbo eius viuendi vsum, exercitiumque posuerunt: qui corporeum nihil requirunt, nihil rationis alienum, qui hæreditatem non habent in terris, sed supergrediuntur summa cœli fastigia.* Et Laurentius verbo *Bellum* in Allegor. selectos milites (Iudic 5.) lambentes aquas Gedeonis parentes imperio, Religiosorum typos fuisse scribit: nimirum, quod remissis in domum formidolosis, & timidis, & eis qui rerum caducarum saturitate pinguescunt, violenti inuenti sunt, qui inimicis populi Dei vim inferrent: quod clangore Diuinarum laudum, incendio bonorum operum, & ducis sui obedientia præstant; vt illi, quibus dictum est. *Quod me facere videritis, hoc facite: & cum hydrias confregissent* (Sic Ascetæ conterunt corpora sua) *tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas, clamauerunt; Gladius Domini, & Gedeonis.* In his etiam notat Stephanus de Langueton a Comment. in lib. Iud. quod manu & lingua lambunt quas; nam *per aquas temporalia designantur, quæ lambere est summatim tangere, vt canes lambere solent.* Horum fortium nisi in typo ante Ioannem non erat exercitus reperire, sed à diebus ipsius Regnum cœlorum eorum numerositate cogitur, & violenti rapiunt illud.

Nec omittendum quibusdam placere ad Monasticam vitam Ioannis respexisse Angelum, cum 7.
de eo patri prædiceret: *Ipse præibit ante illum in spiritu, & virtute Eliæ parare Domino plebem perfectam.* Luc. 1. Vbi siquis spiritum Ioannis & Eliæ ad officium Præcursoris vtriusque aduentus Domini velit accommodare, iuxta Augustini & cæterorum Ecclesiæ Doctorum placitum, virtus ad mores respexisse videtur, in quibus Ioannes Eliæ similis extitit, solitudinem, & abstinentiam, carnisque macerationem sectatus; eò vel maxime, quod virtutis voce gratia miraculorum qua Elias enituit intelligi nequit, cum Ioannes miracula nulla viuens ediderit. Verum ecce plusquam Elias hic: *enim vero* [ait Chrysostomus hom. 10. in Matth.] *erat omnino mirabile humano in corpore tantam videre tolerantiam. Quod certè Iudæos magis ad credendum trahebat, cum in Ioanne Eliam cernerent, atque in illius beati recordationem per istius virtutem redirent: imò multi maiore admiratione raperentur, siquidem ille in vrbibus pascebatur, hic vero ab ipsis in cunabulis in eremo*

Oraculum de Ioannis Monachatu.

semper

emper habitauit. Et Petrus Damiani. *Elias comedit carnes,& si quid aliud apponitur cum gratiarum percipit actione : nec aliquem (ni fallor,) legimus in veteri officina ad leges huius aspirasse fastigium. Vestis aspera, cibus tenuis, mens deuota perfectum consecrant Patriarcham.*

Non habuit Monachatus magistrum.

8. Verùm non ideo credas Ioannem venire in spiritu & virtute Eliæ, quasi ab aliquo eius discipulinæ Monacho, aut Essæno in eremo fuerit eruditus, vt aliqui perperam suspicantur : siquidem tantum Prophetam non decebat ab homine erudiri: aut quispiam hominum tantam Ioanni iustitiam docere valuerit : vt omittam quod lib. superiori cap. 13. an.7. docuimus Essænos sectarios perpetuos in lege fuisse, erroribusque conspersos ; discipulorum vero Elisæi (nam Elias nullos habuit) nec tenuis supererat memoria. Audiendus præ iis Magnus Gregorius qui lib.1.Dialog.cap.1.vt probet D. Honoratum Abbatem nullius Monachi fuisse discipulum, exempli gratia sub infert. *Sic quippe etiam Ioannes Baptista magistrum habuisse non legitur, neque ipsa veritas, quæ corporali præsentia Apostolos docuit, eum inter discipulos aggregauit: Sed quem intrinsecus docebat, extrinsecus quasi in libertate reliquerat.* Et in expositione cap. 3. lib. 1. Regum, docte promit Baptistam nequaquam secutum fuisse superioris hominis arbitrium, sed Diuinitatis inspirationem ait enim. *Perfecti quique viri, & docibiles Dei ministri quidem in conspectu Domini sunt, sed ante faciem hominis ministri eius non sunt, quia ipsa eos intus Diuinitas erudit, qualiter foris etiam vita, & moribus, ac doctrina disponantur. Vnde & Præcursori Redemptoris paterni oraculi laude promittitur. Tu quidem puer Propheta Altissimi vocaberis, præibis ante faciem Domini parare vias eius. Ante faciem quidem Domini præire describitur, qui in ministerio suo non erat secuturus arbitrium superioris hominis, sed inspirationem Diuinitatis.* Idquè mihi colligo ex Luca dicente ; (*confortabatur à spiritu, & erat in desertis.* A spiritu quidem confortabatur, vt eremum incolens sanctitatis eremiticæ fastigia conscenderet, non ab homine. Sic ipse Elias magisterium hominis non agnouit, non solum in prophetia, sed nec in solitudinis institutis. Sic & Benedictus pallium quidē Monasticum à Romano accepit, sed ab ipsa specu & solitudine nullo præeunte magistro Monasticem plenè edoctus in Monasterij Abbatem assumptus est. Ecquis vero Basilium & Gregorium Theologum, quæ eius vitæ regulæ sunt erudiuit ? Quis Paulum ? Quis Antonium ? vt cæteros omittam. Ergo & Baptistam idem ipse Dei edocuit spiritus absque humano magisterio. Lego aliquando comitem in solitudine habuisse matrem Elizabeth, sed quæ magistro potius indigeret, missa vt puerulo præberet alimoniam ; non quæ filio solitaris vitæ magistra esser. Ita Ambros.lib.10. Epist.82. cuius verba dedi lib.1.cap.vlt.num.1. Nicephorus lib.1. Hist. Eccles.cap. 14. *Vna cum matre Elizabeth spelunca quadam* (ait) *ad regionem montanam saluus conseruabatur, fortasse Herodes sanguinariam effugiens manum, atque inde in solis locis libenter versari solitus Angelo duce vsus, in remotiores syluarum recessus secessit.* Petrus item Alexandrinus Canon 5. suarum Regul cuius ad dextrum verba dedi. A cap.6. num.1.

Neque Elias

Neque S.P. Benedictus.

Ioannis discipuli eius Monachatū non sequuntur.

9. Sed verò de discipulis Ioannis quæret quis, num Magistri scholam aliquandiù illo de medio sublato rexerunt, aut conseruauerunt, ab eisvè propagata Monasticcs sit, nec ne ? Procul omni dubio sit, Ioannis discipulos nullatenus Monachatum professos vnquam fuisse, vt ad instar magistri mores suos componerent : sed pœnitentiam ante actorum criminum ad prædicationem eius complexi, cuius perpetua erat vox, *Pœnitentiam agite*, ieiuniis, & obsecrationibus addicebantur. Video eos de ieiuniis apud Matth.9.& Marc.2.iactabundos, & de obsecrationibus etiam apud Luc.cap.5.de discipulis Domini apud ipsum quærelam mouentes : qui tamen si pilis camelorum induti incederent, ederent vè nihil præter locustas & mel siluestre, vt magister, nequaquam tantam iactantiæ causam silentio inuoluerent. *Accesserunt ad eum discipuli Ioannis dicentes: Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter : discipuli autem tui non ieiunant ?* Ita Matthæus. Lucas vero: *Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum ; tui autem edunt, & bibunt ?* Vt ex sociis & amicis eorum (Pharisæos loquor) quantæ sanctitatis essent homines, facilè perpendas. Inuidia etiam ferbuisse, quærela in Christum ipsum ad Ioannem ab ipsis delata, quam refert Ioannes cap.3. satis manifestat, *Facta est* (ait) *quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæi de purificatione. Et venerunt ad Iordanem, & dixerunt ei. Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Vbi Interlin. *Facta est quæstio ex discipulis Ioannis, defendentibus baptismum magistri, & putantibus Ioannem maiorem Christo : quasi instigarent in inuidiam contra Iesum.* Et Hieronymus ad illa verba, *Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter ? &c.* inquit : *Superba interrogatio, & plena supercilio Iudæorum. Certè, vt aliud non dicamus, reprehendenda ieiunij iactantia. Nec poterant discipuli Ioannis non esse sub vitio, qui calumniabantur eum, quem sciebant magistri vocibus prædicatum, & iungebantur Pharisæis, quos à Ioanne nouerant condemnatos ; cum ait Genimina viperarum &c.* Id circo Ioannes morti proximus duos illorum ad Iesum mittit, vt quod de ipsius maiestate eos ipse verbo docuerat, miraculorum exhibitione confirmaret ; & rogare iubet : *Tu es qui venturus es, an alium expectamus ?* Verùm Interlin. innuit eos idcirco à Ioanne missos, quia scandalizati fuerant in eum. Nam ad illa verba, *Et respondens Iesus ait illis : euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis Cæci vident &c.* ait : *respondens, non ad interrogata sed ad scandalum nuntiorum.* Ergo ex cunctis Ioannis discipulis duos duntaxat Christo adhæsisse profert Ioannes, è quibus Andreas vnus erat : de cæteris postquam corpus magistri truncum sepelierunt, quid factum sit ambigimus, cum nulla deinceps de eis fiat mentio.

Cur autem Ioannes Baptista Monachorum alioquin Princeps Monachos non erudierit, causa in propatulo est : cum enim ad Monasticum se exercebat, Anachoreta erat, & solitarius, & eo ipso absque discipulis : cum prædicationi institit, tota eius cura fuit peccatores ad pœnitentiam reuocare, & vniuersos ad Agni Dei agnitionem, perfectionis ; doctrinam cuius erat, ipsi relinquens. Et sanè scholam perfectionis erigere, ad eamque animos hominum instruere, & erudire, non erat legis opus, aut hominis sub lege militantis, sed auctoris Euangelij & gratiæ, iuxta illud Baptistæ ipsius testimonium Ioann.1. *Lex per Moysem data est : gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Vnde Monachatu Ioannis loquens Chrysostomus hom.10. 10.

Cur Ioannes discipulos Monasticem non docuerit.

hom. 10. in Matth. ait. *Eremum ita ille habitauit, vt cœlum & hoc nondum destructo vtique peccato, nec dum lege cessante, aut morte deuicta nec confracte certè aneis portis, sed vetere adhuc morte regnante.* Vt ita eius stupenda facinora gratiæ Dei specialissimæ adscribenda essent, non legis virtuti, quæ infirma & debilis tantum vitæ miraculum in Ioanne perficere non valeret. Quod similiter de Elia, & Elisæo, & si qui alij fuerunt sub lege Christiani sentiendum est. Quo etiam respexisse mihi videtur Dominus, cum ad Ioannis discipulos accusantes suos, quod non vt ipsi ieiunarent, duas subintulit similitudines: Matth.9. *Nemo immittit commensuram panni rudis in vestimentum vetus; tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit. Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vinum funditur, sed vinum nouum in vtres nouos mittunt, & ambo conseruantur.* Ambrosius ad cap. 5. notat has omnium primas similitudines à Domino dictas fuisse. Has cum Dominus protulerit, vt probet non opportere discipulos suos tunc ad eius præsentiam ieiunare, ieiunaturos cum ab eorum aspectibus auferretur, consequens est vt voluerit innuere, perfectionem vitæ Euangelicæ non à lege ortũ duxisse, & ideo minime cum ea coniungenda; vnde nec oportuisse vt ieiunantibus sub lege discipulis Ioannis, & Pharisæis, Apostoli pariter ieiunarent: ne videlicet ieiunium aut cæteræ Euangelicæ perfectionis consuetudines à lege ortum duxisse crederentur; quæ vetus hominis vestimentum erat, jamiam vetustate sua periturum; assumentum vero panni noui. *Euangelicam doctrinam significat* (ait Remigius) *cuius particula quadam ieiunium.* Et item: *Post resurrectionem vinum nouum receperunt discipuli; vnde quidam dixerunt; musto pleni sunt isti.* Missum vero tunc fuit in vtres nouos, in mentes scilicet spiritus Domini descensu innouatas. Quorsum hæc? Nimirum vt videas Monasticæ vitæ verum initium à Christo Domino sumendum fuisse; non à Doctoribus sub lege degentibus, etiamsi Ioannes Baptista sit: quandoquidem nec ieiunij duntaxat assumentum monachis familiarissimum voluit vt Apostoli à lege & vestimento veteri susciperent: & ea propter *panni rudis* vocatum, nimirum hactenus inusitatum, & illustre, quatenus sub Euangelij gratia, vt gradus quo perfectionis culmen superatur, Christo Doctore in visu acceptum est. Quare nec Ioannes ipse omnibus veri Monachatus numeris perfectus & absolutus Monachus extitit. Nam & vota eius si quæ emisit, non solum simplicia fuere, sed à nemine sub Ecclesiæ nomine acceptata: præcessitque ipsam Monasticis status promulgationem à Christo Domino editam in promulgatione Euangelij. Qua de re cap.6. huius lib. disceptabimus. Suscitauit nihilominus Ioannes primordia illa Monachatus ab Elia, Elisæo, & filiis Prophetarum olim exculta, sed iam ab hominum memoria remotissima, præstantiusque cæteris excoluit, viamque status proximè futuri mirabilis vitæ perfectiones aperuit: de quo iam dicam.

CAPVT II.

Christum Dominum vnicum Monasticæ perfectionis, ac status extitisse Doctorem, & Principem: à quo cæteri exempla vitæ, doctrinamque hauserint suis tradendam discipulis.

NOn contendimus vocandum Dominum Monachum, qui non venerat vt solus vitam ageret in eremo, aut Monachorum greges solus regeret: quod vtique ipse satis innuisse videtur ad Pharisæos loquiens. *Venit Ioannes Baptista neque manducans panem, neque bibens aquam, & dicitis Demonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis, Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatoris.* Luc.7. Quasi diceret, vt exponit Iotetlio. *Venit Ioannes exemplo abstinentia sua pœnitentiam vobis indicens* (vt Monachus) *& noluistis humiliari cum illo. Venit Filius hominis in cibo & potu lætitiam regni præsignans, & noluistis cum illo gaudere, sed calumniati estis*, quamquam habitu communi, & sociali vita inter vos incederet, quo omnes ad se attraheret, qui pro omnibus redimendis venerat. Qua de re agit D. Thom. 1p. quæst. 40. artic. 1. & 2. Et August. lib. 2. de qq Euang. 9. *Illud, lamentauimus & non plorastis* (quod Christus præmiserat) *ad Ioannem pertinet, cuius abstinentia à cibis & potu luctum pœnitentiæ significabat: Illud autem, Cantauimus, & non saltastis, ad Christum, qui vtendo cum cæteris cibo, & potu, lætitiam regni significabat.* Contendimus nihilominus Christum Dominum instituta Monachis præfixisse, suoque exemplo eadem sanctificasse, vt iure optimo Monachorum præcipuus Doctor & Princeps habendus sit, & adorandus. Quare Basilius Constitutiones Ascetarum edens, sic exorditur cap. 1. *Omnis actio, omnis itemque sermo saluatoris nostri Iesu Christi excolendæ pietatis, virtutisque obeundæ regula est. Propter hoc enim etiam humanam naturam suscepit, vt in se, velut in tabula quadam veram nobis pietatem ac virtutem depingeret, eamque omnibus nobis, maribus simul ac fœminis ante oculos statutam vnicuique pro viribus imitandam ceu archetypon proponeret*, & cap. 5. *Verum quoniam quæ diximus* (de Monasticis plane Constitutionibus, ac moribus) *ea non rationibus tantum roboranda sunt, sed exemplis etiam rerum gestarum nostra confirmanda sententia est; ad ipsum iam liberatoris nostri institutum pergamus, quod mortali in corpore ab ipso seruatum omnibus quicunque pietatem in vita colere vellent virtutis exemplar ac picturam, veluti probè expressam effigiem quandam proposuit; vnde cunctis lineamentis illius inspectis cum nulla in parte à proposito ipsius exemplaris imitatione declinarint, simile inde pro se quisque in vitam suam exemplum transferret.* Quod sanè intimasse nobis Dominum docet illis verbis Ioannis. 12. *Si quis mihi ministrat, me sequatur. Quibus verbis nequaquam affectationem eam ille, quæ corpore fit sed acerrimam, quantum fieri possit, vitæ ipsius institutorum imitationem, &c.* Concinit Athanasius lib. de Interpret. Psalm. io hæc verba. *Celestem, & probatissimam viuendi rationem nobis ostendere volens, eam in se ipso expressam exhibuit: ne quis facile*

post hæc

1. Christus Dominus Monachorum Magister & forma.

posthac ab inimico circumueniretur, cum possideat ex eius de diabolo victoria certa pignora securitatis: ideoque non solum docuit, sed & fec t, vt & ipsum audiremus loquentem, eumque veluti imaginem formamque inuenientes faciendi exemplar mutuaremur. Addit vero. Neque est vt quisq iam inueniat perfectiorem virtutis disciplinam, quam eam quam Dominus exhibuit in semetipso: siue enim malorum tolerantiam, siue humanitatem, siue bonitatem, siue fortitudinem, siue misericordiam expectes, omnes in eo deprehendas, vt nullum ei exemplar ad virtutem desit, qui in humanam Domini vitam oculos intendas.

2
D. eadem re præclara D. Ambrosij sententia.

Multæ in hanc sententiam sancti Doctores calamo doctrinæ & pietatis situ dignissima exararunt, quæ ne fastidio sint lectoribus multus licet prætermitto. Vnus præ cæteris Ambrosius luculentius cæteris rem hanc mihi videtur explicasse. De piis ad perfectionis culmen conducentibus constitutionibus doctrinam edens generalem lib. 3. de Virgin. dicens. *Sed esto non sit improbum, nunquid, nouum est? Nos enim noua omnia quæ Christus non docuit, iure damnamus, quia fidelibus via Christus est. Si ergo Christus non docuit quod docemus, etiam nos id detestabile indicamus.* Et hoc argumento probat integritatis meritum, virginitatis prærogatiuam. *Discutiamus ergo vtrum Christus integritatem docuerit, an repudiandam putauerit?* Diceret etiam an nōn docuerit, non commendauerit hoc: siquidem solo de tota re periculum faciendum monuerat: *Nam si Christus non docuit quod docemus, etiam nos id detestabile indicamus.* Quod proculdubio de cæteris asserendum ipsa doctrinæ communis conuincit.

3
Christus integritatis, paupertatis & obedietix Magister.

Cæterum nihil totis Monasticis institutionibus reperies, quod à Christo non edoctum verbo, non commendatum suo exemplo sit. Integritatis vexillum immaculato erexit corpore suo: monuit vero Matth. 19. seruandam ab his qui capere possent; inquiens. *Sunt Eunuchi qui secas strauerunt propter Regnum Cælorum. Qui potest capere capiat.* Vbi Ambrosius: *Qui sciret prædicandam omnibus integritatem; imitanda paucis: Non omnes, inquit, capiunt verbum istud; sed quibus datum est, Hoc est, non est communis plurimis, & vulgaris integritas, nec pro infirmitate promittitur, sed pro virtute conceditur.* Paupertatis dein Encomiastes factus Regnum cœlorum pauperum esse dixit, & ad discipulos Ioannis pauperes euangelizari, & perfectionem absque diuitiarum renunciatione non contingere, cum diuites difficiliùs intrent in Regnum cœlorum, quam camellus foramen acus. Sed quo sui exemplo? Vt nasceretur locus non fuit ei in diuersorio; vt caput reclinaret habuit nihil, cum vulpes ipsæ foueas habeant, & volucres cæli nidos: cum mortuus est, vestibus nudatus est, & sepulchro alieno eguit. Vnde Autor libri de Passione Domini apud Bern. cap. 2. piè dixit. *Pauper in Natiuitate, pauperior in vita, pauperrimus in Cruce.* Non me latet à Ioanne XXII. definitum Christum Dominum ita fuisse pauperem, vt quarumdam rerum dominium sibi retinuerit. Verum id Dominus fecisse dicitur ab Strabo in Glossa ad illud Ioannis 12. *Ea quæ mittebantur portabat; nimirum cui Angeli ministrabant, loculos habuit in sumptus pauperum, condescendens infirmis.* Et pro articulo necessitatis, quando transire oportebat per Samaritanos, quibus Iudæi non contunebantur. Ita D. Bonauentura in Opusc. de Christi paupertate; de qua videndus est D. Thomas 3. part. quæst. 4 . cap. . & 4. & 4. Contra gent cap. 55. ad argum. 12. & Opusc. 1 . c. 15. & Opusc. o. cap. 3. Igitur qui omnibus omnia factus fuerat, propter perfectos paupertatem pene extremam Sectatus est. propter infirmos dominium quarumdam rerum sibi retinuit. De obedientia a Christo Verbo & opere commendata dicere superfluum deo, cum ipse factus fuerit obediens vsque ad mortem: & totos 30. annos Mariæ & Ioseph subditus fuerit. Taceo, & reliquarum virtutum doctrina, & exercitio, cum de his plenæ sint Euangeliorum paginæ.

4
Ratione idē probatur.

Rationi etiam id esse quod intendimus maximè consentaneum, vel inde conuincitur, quod Monastices nihil est aliud quam status hominis ad culmen vniuersæ Christianæ perfectionis tendentis; perfectio vero in charitate, & dilectione Dei, & proximi constitit per se & principaliter (vt Theologis hoc demus) in consiliis autem Euangelicis secundario, & tanquam in instrumentis, quod iis mediis fastigium charitatis ascendatur. Ita docuit Angel. Doctor. 2. 2. q. 184. artic. 3. Nihil proinde tota serie præceptorum, & consiliorum Euangelicorum est, quod Monachi non curent opere adimplere. Regulæ ergo Monachorum Euangelia sunt, cuius rei duo adhuc proferam argumenta. Alterum sit speciatissimas Monachorum obseruantias verbo aut exemplo Domini esse introductas: Alterum verò Autores & Præceptores vitæ regularis non aliunde quam ex Euangelio regulas transisse.

5
Obseruātiarum omniū magister.

Obseruantias Monasticas voco silentij iuge studium, secessus in solitudinem, ieiunium, parca, & communis Mensa, Diurna & Nocturna Oratio, ad Mensam benedictio; cum necessitas poscit non solos sed binos procedere in ciuitatem, vestitus vilitas, vt interim cætera prætermittam. Hæc autem quis ab Euangelio manasse eos non videat? Silentij formam dedit Dominus triginta annos ætatis ei sedulò studens, non integros quatuor prædicationi insistens. Sane totis illis 30 semel locutus scribitur apud Luc. cap. 2. cum in templo in medio Doctorum sedit, audiens illos, & interrogans eos: Et ad parentes, qui anxiè eum quærebant, dixisse. *Quid est quod me quærebatis, &c.* Quid vltra toto illo tempore dixerit, silent Euangelistæ, silentio styli modestissimam eius loquelam commendantes. Vbi & illud consideratione dignum est, quod septennis puer cum alloqui parentes posset, vt redirent de Ægypto in terram suam, quod perisset iam qui quærebat animam eius, Angelum ad Ioseph loquentem inducit silentij procul dubio tempora reuerenter obseruans discipulis præsertim, & iunioribus maximè congrua. Docens verò de omni verbo ocioso reddendam esse rationem, os nostrum perpetuo conclusit silentio circa ea, quæ maximè necessaria non sunt.

6
Orationis.

Solitudinis secessum vtpote orationi congruum, & obseruauit, & docuit: nam & ascendisse dicitur in montem solus orare: & quandoque auulsus à Discipulis, quantùm iactus est lapidis, orauit ad Patrem: & clauso ostio intra

cubiculum à nobis orandum edixit. Quo circa Bernardus sermun. 4. de Ascens. Domini eleganrissime ait. *Tertium montem lego in quem ascendit solus orare. Vides ergo quam bene Sponsa in Cant. Ecce iste venit, inquit, saliens in montibus. In primo transfiguratus est, vt scires quò tenderes: in secundo verba vitæ loquutus est, vt scires quà peruenires: orauit in tertio vt eundi, & perueniendi bonam ostenderet voluntatem. Et vide quam vtiliter orationis tempore etiam corporalis loci secretum quærimus, quando hoc ille non solum docuit. Verbo, Intra (inquiens) in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum: sed & commendauit exemplo, nec domesticorum quemquam admittens, sed solus ascendens ad orationem.*

7. Ieiunij. De ieiunio Dominico 40. dierum ac noctium solemnis apud Euangelistas mentio est: nisi quod ei ieiunium necessarium non erat, vt nobis · quod vtique dilucide Basilius exposuit in Comment. cap. primo, Isaiæ ad illa verba. *Ieiunium verum odiuit anima mea.* Sic inquiens. *Ob hoc Moses, vt mente Deum contemplaretur, conscenso monte diebus 40. perseuerauit, cibo, potuque impastus, ac ieiunus; secum ita constituens, vt princeps animæ facultas mens persisteret seiuncta ab omni turbulenta intemperie. Non secus Elias Deum quæsiturus parui temporis intercapedine neglectim transmisit alimenta, ne qua mentem obumbraret caligo epularum. Sed enim ipse Dominus abijt ab his diuersus. A resurrectione enim ex mortuis, inque cœlos rediturus, gustauit cibum, fidem vt faceret, se naturam assumpsisse excitati corporis. Condescensione autem se attemperans hominibus ieiunabat, per hoc declarans necessariam esse ieiunij exercitationem ei qui se exuturus esset ad fortiter sustinendos agones tentationum.* Modum vero ieiunij nobis præscripsit, dum dixit. *Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c.* Consule D. Thomam 3. p. 40. artic. 2.

8. Christi mensæ frugalitas. Porro mensæ frugalis, & communis methodum ipse simul cum discipulis suis edens indixit: quos præter panem & aquam, pisces, & fauum mellis, nisi inuitati cum essent ab aliis, comedisse simul nihil reperire licet: vno dempto agni mystici esu. Audi ea de re superioris Basilij temperatissimam Dominicis exemplis fistulam caput 19. regul. fusius disp. *Sane recta ratio vsus ciborum id replendum admonet, quod exinanitum sit. Proinde quod minori negotio a naturalis nos desiderij molestia liberet, illud adhibendum nobis est. Hoc autem ita fieri conuenire facto illo Dominus declarauit, cum delassatam illam ingentem multitudinem epulo illo accepit, ne deficerent in via, sicut scriptum est. Etenim cum miraculi vim magnifico excogitando epularum apparatu in solitudine ei liceret exaugere; adeo simpliciter, adeo frugaliter eos accepit, vt ad panem, qui ipse etiam erat hordeaceus, fructum tantummodo piscis adiectum sit. Nam de potione prorsus nulla mentio, quippe tanquam videlicet aqua sponte sua ex humo scaturiens omnibus esset in promptu, quæ naturalem vniuscuiusque desiderium affatim posset explere.* Animaduertit verò Isidorus libr. 1. de Offic. Eccles. cap. 44. *Piscem sane, quia eum post resurrectionem accepit Dominus, possumus manducare, hunc enim nec Saluator, nec Apostoli prohibuerunt.* Cum tamen factum Domini legem interpretans Paulus, Laudauerit à carnibus & vino abstinentiam, & olerum esum, inquiens: *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum.* Et iterum: *Qui infirmus est olera manducet.* Quod eo loci obseruauit Isidorus Monachi vero pro lege sibi præscripserunt.

Benedicendi Deum ad mensam tam proprius Christo Domino mos fuit, vt qui Discipuli ex sublimitate doctrinæ adhuc ipsum non nouerant, ex fractione panis tandem ipsum cognouerint: nimirum teste Luc. cap. 24. *Dum recumberet cum eis accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et statim aperti sunt oculi amborum & cognouerunt eum.* Hunc morem à Monachis sibi vsurpatum sæpe mirabatur, & Laudabat Chrysostomus, & nonnunquam ad eum obseruandum populum Antiochenum inuitabat inquiens hom. 57. *Rursum ad deserta proficiscar, quoniam cum maiori voluptate vos audientes video. Veni, & mihi manum porrige, & eamus ambo in hanc expeditionem, & instructas acies videamus. Propterea hoc præsertim laudo, & admiror, tum propter alia, tum propter hanc dictionem. Illi namque postquam pransi fuerint, imo vero post cœnam, nunquam enim prandium norunt scientes quod præsens tempus est luctus, & ieiunij. Itaque post cœnam Deo quosdam gratiarum hymnos dicentes.* (Nonne & de Domino & Discipulis Euangelista ait. *Et Hymno dicto &c.* Marci 14. Vbi Hilarius: *Docuit ante cibum & post, gratias agere*) *& huius vocis reminiscuntur. Et si vultis etiam ipsos hymnos audire, vt & vos continuo dicatis illum, omnem sacrum vobis cantum recensebo.* 9. Mensæ benedictio.

Antiqua gratiarum actio post cœnam (quem vti Monachus memoriæ mandauerat Chrysostomus.) *Ipsius itaque verba sic se habent. Benedictus Deus, qui pascis me à iuuentute mea. Qui das escam omni carni, imple gaudio & lætitia corda nostra, vt omnem sufficientiam habentes, abundemus in omne opus bonum in Christo Iesu Domino nostro; cum quo tibi gloria, honor, & imperium cum Sancto spiritu in sæcula. Amen. Gloria tibi Domine, gloria tibi Sancte, gloria tibi Rex, quoniam dedisti nobis cibos in lætitiam: imple nos Spiritu Sancto, vt inueniamur in conspectu tuo beneplacentes, non erubescentes, quando reddes vnicuique secundum opera sua.* Hactenus hymnus ex Chrysostomo, qui deinceps eius mysteria commentatur.

Christi nocturna, & diurna oratio. Nocturna tempora orationibus complere, & frequentare docuit eos exemplo suo Dominus, 10.
qui teste Euangelista, *Erat pernoctans in oratione Dei*: Vnde & nocte, qua se ad passionem præparabat, tres peregit Nocturnos, vt cum Monachis loquar ter siquidem orasse ad Patrem reperitur Matth. 26. Et vt mihi ab Euangelista innui videtur, quolibet Nocturno horam insumens: nam de primo increpatio illa Domini manifestat, *Non potuistis vna hora vigilare mecum?* minime *vna hora* dicturi, ni eam orando insumpsisset. De posteriori teneo Lucæ testimonium cap. 22. aientis, postquam ab Angelo confortatus est, *factus in agonia prolixius orabat*: quod procul dubio accidit, cum tertio secessit oraturus Patrem, atque ex prolixitate & agonia, *factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* Porrò secundam orationem primæ fuisse æquè prolixam, id est horariam, inde deduco, quod in ea dicatur Dominus eundē sermonem atque in prima repetiuisse. Quod ad diurnas spectat, quid manifestius eo, quod orationem perpetuam suis indixit, *Oportet semper orare, & non deficere.* Luc. 18. Quod vt Ecclesiā perficere videatur, cum numero septenario perpetuitas significetur, septies (præeunte Propheta, qui pridem Spiritum Domini hauserat)

in die laudem dicit Deo : quibus horis Monachi solemnius se præsentans ei, Diuinas laudes persoluturi, & præter eas priuato studio tota die.

11. Consuetudinem Monachorum, vt bini, & bini incedant, cum foras eundum cupiant est, quis dubitat à Dominica missione Discipulorum sumpsisse exordium, qua Lucas cap. 10. ait. *Et misit illos binos ante faciem suam.* Quo sanè & charitas conseruatur, & alter alterius custos efficitur. Vnde Pachomius in regula : *Nullus solus mittatur foras ad aliquod negotium, nisi iniuncto ei altero.* Et Macharius in sua. *Ad necessarium rem perquirendam de Monasterio bini egrediantur, vel terni.* Concinit Basilius. serm. 1. de Instit. Mon. Dorotheus serm. 20. Cassianus lib. 5. cap. 40. Gregorius libr. 10. Regist. epist. 22. August. epist. 109. quæ in regulam transiit caput 19. Qua de re alibi fusius agemus.

Binos & binos Monachos incedere ex Christi doctrina desumptum.

12. Vilitatem vestium suarum Monachi ex sententia Domini desumpserunt : *Ecce qui mollibus vestiantur domibus Regum sunt.* Quo sanè suas, & suorum vestes vilis fuisse pretij pronuntiauit. Ego tunicam & pallium gestasse Dominum reor; ex quibus pallium in passione milites in quatuor partes diuiserunt, vnicuique militi partem suam concedentes; tunicam vtpotè inconsutilem scindere noluerunt, & idcirco super eam miserunt sortem. Atque hæc duo vt nimirum gestasse cum ad lauandos Discipulorum pedes deuentum est, satis ostendit Euangelista : tunc siquidem deposuit primum vestimenta sua, pallium scilicet, & statim linteo succinxit se, tunicam stringens. *De multitudine vero vestium Monachorum nihil sane nunc attinet dicere* (ait Basilius regul. 23. fusius disput.) *cum de hac re superius disputatum à nobis sit. Etenim si quis duas tunicas habet, is ei qui nullam habeat alteram iubetur à Domino impartiri, haud dubie huic plurium retentio, ipsius causa, interdicta est. Quod si ita est, quibus habere duas tunicas vetitum est, his quid attinet de illarum vsu legem sancire?* Sed nos suis locis de his multa. Atque hæc de priori ex promissis argumentis satis dicta modò sunt.

Et vilitas vestium.

Christi vestis duplex.

13. Accedat & posterius de Præceptoribus vitæ Monasticæ, qui Euangelio audito eam vitam arripuere. Sane Antonius Monachorum conclamatissimus Princeps ab Euangelio Domini hausit sibi vitæ Monasticæ instituta, quæ postea discipulis propinaret. De quo hæc Magnus Athanasius. *Post mortem parentum annorum circiter 18. aut 20. Necdum sex menses fluxerant, quibus ad Ecclesiam, vt solebat, accurrens, recordabatur quomodo & Apostoli omnibus spretis sequuti fuissent saluatorem, & multi, vt legitur in Actis Apostolorum, facultatibus, suis venditis, pretia ad pedes eorum detulissent egentibus partienda quæve, aut quanta spes iisdem reposita esset in cœlis. Talia secum voluens intrauit Ecclesiam, & accidit, vt tunc Euangelium legeretur, in quo Dominus dicit ad diuitem : Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæcumque habes, & da pauperibus, & veni sequere me, & habebis thesaurum in cœlo. Quo audito, quasi diuinitus huiusmodi ante memoriam concepisset, & veluti propter se hæc esset Scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium : statimque regressus, possessiones quas habebat vendidit. Rursus autem Ecclesiam ingressus, cum audisset Dominum in Euangelio dicentem, Nolite cogitare de crastino, reliquam quoque portionem parentibus distribuit : neque se versari passus est domi, sed iam omnibus sæculi vinculis liber, asperam, atque arduum arripuit institutum.* Hinc factum est vt succedente tempore, nullam aliam discipulis suis regulam vitæ indiderit, tanis nimirum sacrosanctum Christi Euangelium affatum sibi sufficere, & cunctis veram pietatem sectantibus sufficere. Vnde & apud eos inoleuit mos, vt quisque illud apud se haberet in vnissimam morum amussim. Cuius rei appositissimum prodit exemplum Palladius in Lausiaca. cap. 116. de Bisarione Abbate. *Is habebat semper paratum Euangelium sub axilla, aut ad sui faciendum periculum, num perpetuo voci Domini obediret, aut potius gestans sermonem quam esse opere exequuturus. Tam admirabili enim vita vsus est hic vir, & citra vllum dedecus, vt perinde ac terrestris Angelus cœleste iter legitime peregerit. Cum vidisset mendicum nudum in foro mortuum, se pretiosas exuens super humerali eo induit mortuum. Vnam quidem ferens tunicam conuenienter Euangelicæ traditioni, & paruum superhumerale, nihil possidebat præter hoc necessarium tegumentum. Et rursus cum parum processisset nudo egenti occurrit, & cum apud se disceptasset, dicit : Damni ne? aliquid patiemur si plusquam sit præceptum faciamus? Generosus itaque hic athleta nudum sua tunica induens, stetit nudus, se operiens manibus, genua flectens, & subsidens, solum habens sub axilla verbum quod facit diuites. Quidam autem de equo descendens rogauit Sanctum dicens : Quis te exuit Abba? Ille vero dextra protendens Euangelium; Hoc, inquit, me exuit.* Mira Euangelij vis : Sed vlterius adhuc sectatorem suum perduxit. Enim vero *postquam omne præceptum Euangelicum rectè esset exequutus, cum in transitu vidisset pauperem, cursu in forum contendit, vbi cum paulisper constitisset, vendidit Euangelium. Paucis igitur post diebus, qui cum eo esset Abbatis discipulus Dulas nomine, rogauit senem dicens : Quid paruo libello factum est, ô Abba? Cui senex placidè verbum pulchrum admodum, & valde scitum est loquutus, sic dicens : Ne tristitia afficiaris, ô frater; nam vt illic habeamus fiduciam, propter obedientiam vendidi ipsum sermonem, qui mihi semper dicebat : Vende quæ habes, & Da pauperibus.*

Euangelium Christi regula perfectionis.

B. Antonij regula Euangeliũ ipsum.

Bisarione mẽdico Euangeliũ dedit.

Euangelij librum vendidit.

Mira ab eius sententia.

14. Generalem de Monachis omnibus sententiam protulit ille in Christi doctrinis versatissimus Barlaam Asceta, cum ad Iosaphat Indiæ principem teste Damasceno in Actis cap. 15. ita exorsus est. *Non recens inductam legem tibi affero (absit istud) veram antiquitas nobis traditam. Dixit enim Dominus ad diuitem. Vnum tibi deest : Vade & vende omnia &c. Hoc igitur mandato audito Sancti omnes id studuerunt, vt ab huiusmodi operum difficultate sese abstraherent, ac per largitionem erga pauperes dispersis omnibus facultatibus, sempiternisque diuitiis sibi ipsis reconditis Crucem sustulerunt, Christumque sequuti sunt. Sic nimirum vt quidam martyrio perfungerentur, quidam autem Religiosa vita exercitatione concertarent; atque quantum ad vera Philosophiæ rationem attinet, nihilo illis inferiores essent.* Id sanè doctus cum esset Magnus ille Monachorum princeps Basilius, ad hoc suum animum induxit, vt editis Monasticis Regulis, consuetudinibusq; vniuersis, ostenderet eas omnes S. Euangelij præceptis

Monachorũ omnium Regula S. Euãgelium.

consiliisvè à Christo Domino hominibus, vt perfectionis culmen ascenderent, impertitis, per omnia consonas esse; edidítque primum Regulas quas vocauit *fusius disputatas* numero 55. deinde quas è re ipsa vocauit breuiores, vel concisius disputatas numero 313. de quibus inferius in 5.lib.ex professo sumus acturi.

15. Illud demum intentionis nostræ præclaro exemplo est, quod ex S.P. Francisci regula depromitur: de quo in eius vita hæc scribit sanctus Bonauentura cap. 3. *Cernens autem famulus Dei paulatim accrescere numerum fratrum, scripsit sibi, & fratribus suis simplicibus verbis formulam vitæ; in qua sancti Euangelij obseruantia pro fundamento indissolubili collocata, pauca quidem alia inseruit, quæ ad vniformem viuendi modum necessaria videbantur.* Sed vnde id in mentem venerit, paulo superius his dixerat. *Dum die quodam Missam de Apostolis deuotus audiret, perlectum est Euangelium illud, in quo Christi discipulis ad prædicandum mittendis, formam tribuit Euangelicam in viuendo: ne videlicet possideant aurum, vel argentum, nec in Zonis pecuniam, nec peram in via, nec duas tunicas habebant, neque calceamenta deferant, neque virgam. Quod audiens & intelligens, ac memoriæ cõmendans Apostolicæ paupertatis amicus indicibili mox perfusus lætitia: Hoc est, inquit, quod cupio; hoc quod totis præcordiis concupisco. Soluit proinde calceamenta de pedibus, deponit baculum, peram, & pecuniam execratur, vnaque contentus tunicula, reiecta corrigia, pro cingulo funem sumit, omnem solicitudinem cordis apponens, qualiter audita perficiat, & Apostolicæ rectitudinis regula per omnia se coaptet.* Et tunc quidem Franciscus solus erat; Verum mox vt Bernardo, cui nomen à quinta valle eius primo socio quid de eis vellet ostenderet, *oratione præmissa, cultor Trinitatis Franciscus ter Euangeliorum librum aperuit, trino exposcens à Deo testimonio sanctum Bernardi propositum confirmari. In prima libri apertione illud occurrit* (Matth.19.) *Si vis perfectus esse vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. In secunda: Nihil tuleritis in via* (Luc.9.) *In tertia vero: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.* Matth. 16. *Tunc Franciscus, hæc est, ait, vita, & regula nostra, omniumque qui nostra voluerint societati coniungi. Vade igitur si vis perfectus esse, & perfice quæ audisti.* Quamobrem ipse postmodum sic regulam suam exorsus est: *Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi S.Euangelium obseruare.* Clauditque eam inquiens: *Semper subditi, & subiecti pedibus eiusdem S. Romanæ Ecclesiæ, stabiles in fide Catholica paupertatem, & humilitatem, & S.Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus obseruemus.* Accidit proinde cum Regulam suam ad summum Pontificem approbandam deferret, illeque tenueret, quod nimirum paulò ante in generali Concilio ad Lateranum celebrato multiplicationẽ Regularium ordinum vetuisset, *Vir venerandus Sabiniensis Episc. Diuino afflatus spiritu summo Pontifici dixit: Si petitionem pauperis tanquam nimis arduam, nouamque refellimus, cum petat confirmari sibi normam Euangelicæ vitæ, cauendum est nobis ne Christi Euangelium offendamus. Nam si quis intra Euangelicæ perfectionis obseruantiam, & votum ipsius dicat contineri aliquid nouum, aut irrationabile, aut impossibile ad obseruandum, contra Christum Euangelij autorem blasphemare conuincitur.* Quo sanè, & visione Innocentio in somnis ostensa Basilicæ Lateranensis ruinam minitantis, & à Francisco sustentatæ, tandem Regulam, & Religionem Apostolico calculo confirmauit.

S. Francisci Regula Euãgelium.

Elaborauit opusculum B.Cæsarius de Spira, quo 16.
ostenderet totam S. Francisci Regulam Euangelicam esse, nec quicquam habere quod in sacro Euangelio non præscribatur, aut insinuetur, è regione vniuscuiusque præcepti, vel moniti locum Euangelij sibi correspondentem indicans; Quæ de re multa apud Lucam Vvadingum tum in opusculis S. Francisci, tum in Annal. Minor.tom.1. A.C. 1223.num.13. & 14. Ex quo dubitatio apud ipsos Minores non semel orta est, tenerentur ne sub mortali ad omnia Euangelij consilia opere exequenda: quem scrupulum ad Apostolicam sedem delatum sederunt Nicolaus III. dictus IV. in cap. *Exijt qui seminat* de Verbor. signif. in VI. & Clemens V. in Clement. *Exiui de Paradyso.* Et non defuit, qui eo ipso Minorum Ordinem adstruere conatetur de iure Diuino, itaut nequiret à quouis licitè conuelli. Sed abs re: & iure de ea taxatur à supremis S.Inquisitionis Iudicibus Emanuel Rodericus; nisi velit nunquam posse Regulam Minorum de errore damnari; in quo tamen nihil noui inducit, cum de Regulis cæterarum Religionum à S. Romana Ecclesia approbatis id ipsum affirmare teneamur, eo ipso quod semel ab Apostolica sede approbatæ sint. Cæterum sodalitium illud fratrum illam profitentium, vt libero S. Ecclesiæ, & Apostolicæ sedis assensu cæpit exordium, libero etiam decreto eiusdem rescindi potest: vti de Ordinibus Humiliatorum, & Templariorum factum videmus, meritis fratrum exigentibus: quo non obstante Regulæ, quibus ex voto ij fuerant addicti, ab omni semper labe immunes extiterint vtpote Euangelicæ doctrinæ per omnia consonæ; in quo sanè omnes conuenire debent; cum extra Euangelium perfectio vitæ nulla queat reperiri. Illud nihilominus voluisse videtur Emanuel, formam illam missionis Apostolorum à Domino præscriptam. *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta* Luc.10. sibi specialibus, suisque B.Franciscum assumpsisse substrictioris obligationis pondere, quam cæteri omnes Regulares; quod neutiquam ambigimus: Dum tamen nobis autor concedat Monachorum omnium verum Doctorem Dominum nostrum Iesum Christum extitisse vt iam probauimus: de quo nobis in præsentiarum sermo est. Sed de his satis.

Minorum Ordo non est de iure diuino.

Eman. Rod. tom. 1. qq. Reg. q. 4. artic. 1.

CAPVT III.

Hierosolymis sub Apostolis cæpisse Cænobilitarum statum, & vitam, concors Sanctorum Patrum sententia fert.

ERgo Apostoli sancti Dominicis muniti 1.
institutis primi omnium homines Monachatum complecti docuerunt, exemplum ipsis totius perfectionis se præbentes. Cuius rei locupletissimus testis est Euangelista

B. Lucæ Euangelica sententia.

gelista dum cap.4. & 5. Actor primitiuæ Ecclesiæ mores luculenter describit dicens. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna. Nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et gratia magna erat in omnibus illis: neque enim quisquam egens erat inter illos: quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ad pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis cum haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.* Hæc Lucas cap. 4. Subiungitque cap. 5. dolum Ananiæ, & Saphiæ suffurantium sibi quidpiam de pretio agri venditi, ob quod subitanea morte mulctati sunt. Ita prorsus communi Patres calculo & senserunt, & scriptum reliquerunt; videlicet hoc tempore ab Euangelista notato verum Monachatum sumpsisse exordium, legemque, vt sic dicam, de Monachorum perfecto statu ab Apostolis promulgatam, eisque regulam scriptam, & latam, quasi nunquam variationem acceperit, prædictis verbis contentam. Hæc vt palam fiant, operæ pretium est præcipuos Patrum loquentes audire: ex eorum siquidem doctrinis argumenta à nobis formanda sunt pro veritate, quam modo disceptandam assumimus.

2. Patrum doctrina. Macharius. Id imprimis perspicuis verbis fassus est sanctus Macharius Antonij discipulus in Regula sua, inquiens. *Si quis de sæculo ad Monasterium conuerti voluerit, Regula ei legatur.* Sed quæ? Apostolica proculdubio: nam subdit: *Si aliquam in cellulam voluerit inferre substantiam, in mensa ponatur coram omnibus fratribus, SICVT REGVLA CONTINET: scilicet, ponebant ante pedes Apostolorum.* Hæc Macharius antiquissimus Monachus, Monachorumque Magister: vt is cuneum Doctorum nobis aperiat.

3. Hieronymus. Hieronymus in Cathalogo scriptor. Eccles. in Philone hæc habet. *Philo librum de prima Marci Euangelista apud Alexandiam scribens Ecclesia, in nostrorum laude versatus est; non solum eos ibi, sed in multis quoque Prouinciis esse memorans, & habitacula eorum dicens Monasteria. Ex quo apparet tales primum Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc Monachi esse nituntur, & cupiunt: vt nihil cuiusquam proprium sit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur, & Psalmis, doctrina quoque, & continentia, quales & Lucas refert primum, Ierosolymæ fuisse credentis.* Quibus verbis duo præcipuè consideranda sunt ex Hieronymi mente: videlicet Monachos nunc eorum vitam imitari studere, qui primùm in Christo credidere, de quibus Lucas in Actis disseritur, rursus Therapeutas Alexandriæ à S. Marco edoctos ad pietatem tales fuisse, quales primi credentes apud Hierosolymam. Liquet verò & hos, & nos verè Monachos fuisse & esse (nostraque habitacula dici *Monasteria*) ergo & illos ad quorum exemplar nostros componere mores studemus. Dixerat tantumdem in Marco; nimirum: *Marcus assumpto Euangelio quod ipse confecerat, perrexit in Ægyptum, & primus Alexandriæ Christum annuntians constituit Ecclesiam tanta doctrina, & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret:* videlicet, *quomodo Lucas narrat, Herosolymæ credentes omnia habuisse communia: Sic Philo quod Alexandriæ fieri sub Marco Doctore cernebat, memoriæ tradidit.* Tradidit autem eos fuisse Therapeutas, seu Monachos; singulos illorum mores recensens: de quibus late infra cap.12.

4. Basilius. Basilius in Regulis fusius disputatis responsione, hæc habet in eandem sententiam. *Concludendum est igitur, certaminis curriculum, & progressionis ad virtutem facilitatem; mandatorum Domini executionem assiduam ac meditationem: fratrum habitationem esse vno, & eodem in loco: quæ cum propositum sibi finem habeat gloriam Dei ex præcepto Domini Iesu Christi dicentis: videant opera vestra bona & glorificent &c. tum eorum de quibus in Actis mentio est sanctorum virorum præcipuum insigne illud obtineat. Ita enim de illis scriptum est: Omnes autem qui credebant erant pariter in eodem loco, & habebant omnia communia: Et iterum: Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna; nec quisquam eorum possidebat aliquid suum esse dicebat sed erant illis omnia communia.* Vide igitur Basilium asserere, vitam Cœnobiticam, seu Monasticam obtinere præcipuum illud insigne Sanctorum virorum, de quibus in Actis cap. 4. mentio est; vtpote idem cum illis propositum consectantem, quod illi primitus cæpisse noscuntur: vti ipse Basilius vterum in Constit. Monast. cap.19. his verbis adstruit, & commendat. *Quoniam maximam partem qui se colendæ pietati dederunt ij in societate cum aliis degunt, in qua inter se vicissim alter alterius sui propositum animi ad virtutem exacuunt, seque inter se rectè factorum æmulatione ad maiores quotidie in studiis rerum honestarum faciendos progressus impellunt, æquum facturos nos arbitrati sumus, si ad hos quoque aliquid cohortandi gratia scriberemus. Hi liberatoris nostri, eiusque vita, dum inter nos versaretur, institutorum viri perfectique imitatores existunt. Quemadmodum enim ille coacto Discipulorum choro communia cuncta, seque ipsum communem Apostolis præbuit, item hi quoque Antistiti, suo obtemperantes (qui modo vita sua præscripta rectè conseruant) genus viuendi Apostolorum ac Domini imitantur.*

5. Augustinus. Augustinum Hieronymo & Basilio adiungo, qui multus est in hac re, serm.1. de communi vita Clericorum hæc ait. *Nostis omnes aut penè omnes, sic nos viuere in eadem domo, quæ dicitur domus Episcopi, vt quantum possumus imitemur eos Sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apostolorum: Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia.* Loquitur vero de his fratribus, quos à Monasterio Monachorum ad domum Episcopi secum vitam Religiosam acturos transtulerat: quod sic ipse declarat: *Ego, quem Deo propitio videtis Episcopum vestrum, iuuenis veni ad istam ciuitatem* (annorum scilicet ætatis suæ 30.) *& quærebam vbi construerem Monasterium, & viuerem cum fratribus meis* (quos ex Italia traduxerat Monastices professores) *Spem quippe omnem sæculi reliqueram: Veni ad istam ciuitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, vt vobiscum esset in Monasterio. Apprehensus, & Presbyter factus per hunc gradum perueni ad Episcopatum: non non attuli aliquid, nec veni ad hanc Ecclesiam nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar* (haud dubium Monasterialibus.)

Et quia hic deponebam eſſe in Monaſterio cum fratribus, cognito inſtituto, & voluntate mea, beatæ memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt Monaſterium. Cœpi boni propoſiti fratres colligere, comparos meos nihil habentes, ſicut nihil habebam, & imitantes me: vt quomodo ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogaui, ſic facerent & illi, qui mecum eſſe voluiſſent, vt de communi viueremus. Commune autem nobis erat magnum, & vberrimum prædium ipſe Deus. Perueni ad Epiſcopatum, & vidi neceſſe habere Epiſcopatum exhibere humanitatem aſſiduam quibuſque venientibus, ſiue tranſeuntibus: quod ſi non feciſſem Epiſcopus inhumanus diceret. Si autem conſuetudo iſta (tam frequentis hoſpitalitatis) *in Monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet* (nimirum ſilentij grauitas, & ieiuniorum frequentia deperirent.) *Et ideo volui habere in iſta domo Epiſcopi mecum Monaſterium Clericorum. Ecce quomodo viuimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium &c.* Et inferius: *Ecce dico, audite: Qui ſocietatem communis vitæ iam ſuſceptam, quæ laudatur in Actis Apoſtolorum, deſerit, a voto ſuo cadit, & à profeſſione ſancta cedit.* Quid manifeſtius dici potuit? Verum hæc verba iterum à nobis inferius expendenda ſunt Deo dante.

6. Idem. Serm. 2. ſequenti iterat Auguſtinus eandem prorſus doctrinam, ita inquiens: *Quomodo viuere vellemus quomodo? Deo propitio, iam viuamus, quamuis de ſcriptura ſancta multa noueritis, tamen ad commonendos vos, ipſa de libro Actuum Apoſtolorum vobis lectio recitabitur, vt videatis vbi deſcripta ſit forma quam deſideramus* (id eſt, conamur) *implere. Dum ergo recitatur, vos intentiſſimos eſſe volo, vt poſt eius recitationem quod inſtitui loquar, Domino donante, intentionis veſtræ. Et Lazarus Diaconus legit. Multitudinis credentium &c. vſque diuidebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Cumque Lazarus Diaconus recitaſſet, & Epiſcopo codicem tradidiſſet, Auguſtinus Epiſt. dixit. Etiam ego legere volo: plus enim me delectat huius verbi eſſe lectorem, quam verbi mei diſputatorem.* Et poſtquam eadem verba legit ſubditur. *Cumque Epiſcopus legiſſet, dixit: Audiſtis quæ iam velimus, orate vt poſſimus. Contigit autem quædam neceſſitas, vt hæc diligentius agerem; quoniam ſicut noſtris, iam Præsbyter in noſtra ſocietate conſtitutus, quali ſocietati perhibet teſtimonium lectio, quam modo cum recitaretur audiſtis, moriens teſtamentum fecit, quia habuit vnde faceret. Erat quod diceret ſuum, cum in ea ſocietate viueret, vbi nemini licebat ſuum aliquid dicere; ſed erant illis omnia communia? Siquis dilector, & laudator noſter apud detractorem noſtrum prædicaret iſtam ſocietatem, & diceret: Cum Epiſcopo Auguſtino ſic viuunt omnes cohabitatores eius, quomodo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum; continuò ille detractor caput mouens, dentem promouens diceret: Ita verè ſic ibi viuitur, quomodo tu dicis? Quare mentiris? Nonne ibi modo in eorum ſocietate poſitus Præsbyter teſtamentum fecit, & quod habuit quomodo voluit diſpoſuit & reliquit?* Reſpondet verò ipſum iniquè prorſus egiſſe: *Ecce dico, & audiſtis: Qui habere voluit proprium, & de proprio viuere, & contra iſta præcepta noſtra facere, parum eſt vt dicam: Non mecum manebit; ſed nec Clericus erit. Ante oculos poſui quantum mali ſit à propoſito cadere, &c.*

7. Idem. Idem ipſe epiſt. 109. Regulam ſanctimonialibus præſcribens, hæc ait. *Hæc ſunt quæ vt obſeruetis præcipimus in Monaſterio conſtitutæ. Primum propter quod eſtis in vnum congregatæ, vbi vnanimes habitetis in domo Domini, & ſit vobis cor vnum, & anima vna in Deo. Et non dicatis aliquod proprium, ſed ſint vobis omnia communia, & diſtribuatur vnicuique veſtrum a Præpoſita veſtra victus, & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, ſed vnicuique ſicut opus fuerit. Sic enim legitis in Actis Apoſtolorum: Quia erant eis omnia communia, & diſtribuebatur ſingulis prout cuique opus erat.* Hæc in Regulam eremitarum, & Clericorum translata ſunt vbi ad verbum repetiuntur: Hoc ſiquidem vnicum totius Monaſtices fundamentum perpetuò exiſtimauit Auguſtinus, ad exemplar primitiuorum fidelium vitam agere; quod ſi hos verè Monachos aiebat, quia illos imitabuntur; quod & illos à fortiori Monachos credebat, qui cæteris in exemplar vitæ dati ſunt in Actis Apoſtolorum. Vnde & lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 18. de Monachis ſui temporis inquit. *Si ita illi* (Romanorum proceres L. Valerius, Q. Cincianatus, & Fabricius) *pauperes erant, quorum triumphis publicum ditabatur ærarium; nonne omnes Chriſtiani, qui excellentiori propoſito diuitias ſuas communes faciunt, ſecundum id quod ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum, vt diſtribuatur vnicuique, ſicut cuique opus eſt, & nemo dicat aliquid proprium, ſed ſint illis omnia communia, intelligunt ſe nulla ad hoc ventilari oportere iactantia, id faciendo pro obtinenda ſocietate Angelorum, cum penè tale aliquid illi fecerint pro conſeruanda gloria Romanorum.* In quæ verba legendus eſt L. Viues, & præ ipſum Liuius, Valerius, Plutarchus, Dionyſius, & Eutropius.

Auguſtino accedat Poſſidius, (quem alij Poſſidonum vocant) Magiſtro diſcipulus qui in vita ipſius hæc habet. *Factus ergo Presbyter Auguſtinus Monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cæpit, ſecundum modum, & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam: maximè vt nemo quicquam proprium in illa ſocietate haberet, ſed eis eſſent omnia communia, & diſtribueretur vnicuique prout cuique opus erat: quod iam ipſe prior fecerat, vt de tranſmarinis ad propria remeaſſet.* Quam Poſſidius Regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam vocat Auguſtinus ſerm. 2. de Communi vita Clericorum profeſſionem iſtam, & iſtam lectionem *Apoſtolorum* nuncupat, inquiens de Patricio Nepote ſuo: *Ipſe faciat quod Dei ſeruum decet,* (id eſt Religioſum) *& quod iſta profeſſio, & iſta exigit lectio.* 8. Poſſidius.

Chryſoſtomus ediſſerens ipſum Actuum Apoſtolorum teſtimonium cap. 4. hom. 11. *In Monaſteriis* (ait) *nunc viuunt quemadmodum olim fideles. Nonne diuiſio ſemper minora commoda affert, vnanimitas autem & conſenſus incrementum? Bene autem dixit quod gratia Dei erat in omnibus. Propter hoc enim gratia, quia nullus erat indigus: hoc eſt ob magnam dantium alacritatem nullus erat indigus. Non enim partem quidem dederunt, partem autem reciderunt. Sic inæqualitatem è medio eiiciebant, & in multa abundantia viuebant: & cum multo honore hoc faciebant: neque enim in manus.* Apoſtolorum *audebant dare, neque cum faſtu ſuppeditabant,* diuitias tantiſper æſtimantes, *ſed ad pedes afferebant,* nihil illas ducentes: *& illos diſpenſatores permiſerunt fieri, & dominos fecerunt, vt quaſi ex communibus poſtea alantur, & non ex propriis.* Ex quo infert: *Sic qui in Monaſteriis, nunc viuunt quemadmodum olim fideles.* Egregius eiuſdem locus eſt in hom. 57. in Matth. vbi agens de Monachis, ait: *Qui ab Apoſtolis in principio initiati fuerunt, vrbes quidem* 9. Chryſoſtomus.

habitabant,

habitabant, & eorum qui in eremo conuersantur; vitam viuebant. Et hom. 18. ex variis in Matth. locis: *Et hoc propriè loquitur ad Monachos: Monachus enim Apostolicam vitam desiderat imitari. Vis ô Monache esse discipulus meus? imo vis Discipulorum meorum esse discipulus? fac tu quod fecit Petrus, quod fecit Iacobus, & Ioannes.* Et infra: *Monachi Apostolorum imitatores sunt: non ergo possumus eos imitari, nisi fecerimus quod fecerunt & Apostoli.* Et libello de Comparatione Regis & Monachi: *Itaque qui solitarius viuit, is animum suum ad Apostolorum, & Prophetarum mores conformat.* Vnde in hom. 56. ad populum Antioch. Monachis vestes esse, ait, fortitudine dignas: *non enim caudatis vtentes vestibus iuxta eneruatos & molles induuntur, sed iuxta beatos illos Angelos Eliam Elisæum, Ioannem, & secundum Apostolos*: nimirum asperis ad instar Eliam Elisæum, & Ioannem, & singulis tunicis vtuntur iuxta Apostolorum consuetudinem, & institutionem. Et lib. 3. aduersus vituperatores vitæ Monasticæ, asserit *ea ab Apostolis impleta, quæ nunc à Monachis implentur.* Et tandem Ep. ad Theodorum Monachum lapsum, vt eum ab illicitis nuptiis retraheret: *Speramus*, ait, *quod etiam à te inuicem nobis votina refferentur, & quod iterato te sancto, atque fœlici saluatoris Discipulorum choro videbimus aggregatum*: Monachorum cætum vocitans *sanctum ac fœlicem saluatoris Discipulorum chorum*; quod videlicet eisdem prorsus vtrique institutis coërceri degant, illique ab his originem trahant.

10. Piammon. Piammon Abbas doctrina & sanctitate celebris, quem Sozomenus lib. 6. cap. 29. & Nicephorus lib. 11. cap. 35. vehementer commendant, & cuius est doctrina Collationis 18. apud Cassianum cap. 5. perspicuis verbis pro veritate proposita decertat, inquiens: *Itaque Cœnobitarum disciplina à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit Ierosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apostolorum ita scribitur: Multitudinis credentium &c.* Vsque, *prout cuique opus erat. Talis, inquam, erat omnis Ecclesia, qualis nunc perpaucos in Cœnobiis inuenire difficile est. Sed cum post Apostolorum excessum decrescere cœpisset credentium multitudo, hi quibus adhuc Apostolicus inerat feruor, memores illius pristinæ perfectionis, discedentes à ciuitatibus suis, illorumque consortio qui sibi vel Ecclesiæ Dei remissionis vitæ negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis, ac secretioribus commanere, & ea quæ ab Apostolis per vniuersum corpus Ecclesiæ generaliter meminerant instituta, priuatim, ac peculiariter exercere cœperunt. Atque ita coaluit ista, quam diximus, Discipulorum, qui se ab illorum contagio sequestrauerunt disciplina: qui paulatim tempore procedente separati à credentium turbis, Monachi, siue Monazontes, singularis, ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt: ab eo quod à coniugiis abstinerent, & à parentum se consortio, mundique istius conuersatione secernerent. Vnde consequens fuit, vt ex communione consortij Cœnobitæ, cellæque, ac diuersoria eorũ cœnobia vocarentur. Illud ergo solum fuit antiquissimum Monachorum genus, quod non modò tempore, sed etiam gratia primum est: quodque per annos plurimos solum inuiolabile, vsque ad Abbatis Pauli, vel Antonij durauit ætatem. Cuius etiam nunc adhuc in districtis Cœnobiis cernimus residere vestigia.* Quod sanè testimonium vel se solo (quanquam cætera deessent, quæ tamen numero & virtute multa sunt) rem conficeret, veritatemque intentam demonstrare sufficeret, tum claritate sua, tum dicentis autoritate, & venustate eximia, qua proxime ab his qui Discipulos Christi Domini cognouerunt notitiam haurire potuit, vel ab his qui illis temporibus fuerunt vicini, & rem ipsam viuida memoria conseruabant.

Piamnoni succedat Ioannes Cassianus, qui 11. Cassianus.
tum ea de re differentem audiuit. Is vero libr. 2. de Instit. renunt. cap. 5. hæc scribit in eandem sententiam. *Cum in primordiis Fidei, pauci quidem, sed probatissimi Monachorum nomine censerentur, qui sicut à beatæ memoriæ Euangelista Marco, qui primus Alexandrinæ vrbi Pontifex præfuit, normam suscepere viuẽdi, non solũ illa magnifica retinebant, quæ primitus Ecclesiam, vel credentum turbas in Actis Apostolorum legimus celebrasse, Multitudinis scilicet credentium &c.* Vsque, *prout cuique opus erat; verum etiam his multo sublimiora cumulauerant; etenim secedentes in secretiora suburbiorum loca &c.* Vbi Alexandrinos S. Marci discipulos, quorum ex Philone consequenter recenset instituta, conceptis verbis discipulos, & successores facit Apostolorum, de quibus agitur in Actis cap. 4. quamquam & ipse Marcus Apostolorum coæuus cum sit, ac S. Petri discipulus & comes, non aliam suis disciplinam certum est edocuisse, quem illi Ierosolymis promulgarunt: vitæ scilicet communis, & perfectæ, Christi vestigia per omnia sectantium. Plura Cassianus lib. 7. de Inst. c. 17. 18. & 19.

Gregorius Magnus eam Monachis viuendi 12. Gregorius Magnus.
formam præscriptam fuisse luculenter docet in Comment. ad cap. 1. lib. 1. Reg. in hæc verba: *Perfectio igitur viri in præconio ponitur vnitatis* (expendebat illud? Fuit *vir vnus de Ramataim*) *vt qui sæculum potenter despicit; mentem non diuidat, solis supernis inhiet; ad ea tantum quæ de visione conditoris sunt æterna gaudia suspicit. Hinc Lucas de perfecto credentium numero loquens ait: Erat eis cor vnum, & anima vna. Vnum quippe eis cor erat, quia per intentionem rationis solum conditorem aspexerant: vnam animam habebant; quia per affectionem amoris solum eius faciem videre desiderabant. Pro hac vnitate obtinenda veritas docens ait Luc. 14. Qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quæ etiam nostra sunt; quia hi qui abrenuntiantes sæculo remotioris vitæ secretum petiuimus, Monachi vocamur. Monos quidem Græcè, Latinè autem vnus dicitur. Hoc quippe titulo appellationis inscribimur; vt vox nominis nostri nobis insinuet altitudinem dignitatis; & animus noster tanto ardentius ad Conditoris sui visionem se erigat, quanto sublimitatem claritatis, in qua semper debet consistere, quasi in fronte prælatam portat.* Quasi dixerit, Monachos ad monadem aspirare debere, à qua descendunt: vtpote quæ Act. 4. describitur, *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna.*

Isidorus Gregorij Synchronos libr. 2. de offic. 13. Isidorus.
Eccles. cap. 15. de Monachis, *Huius propositi*, ait, *in Euangelio Ioannes Baptista extitit. Sex autẽ sunt genera Monachorum. Primum genus est Cœnobitarum, id est in commune viuentium, instar sanctorum illorum, qui temporibus Apostolorum Ierosolymis venditis, ac distributa omnia sua debent indigentibus, qui habitabant in sancta communi vita, non dicentes aliquid proprium; sed erant illis omnia communia, & anima vna, & cor vnum in Deum. Horum igitur institutione* (attende verbum) *Monasteria sumpsere principium.* Consonat sibi lib. 7. Ethimolog. cap. 13. inquiens: *Plura autem sunt genera Monachorum,*

chorum. Cœnobitæ, quos in commune viuentes, possumus appellare : Cœnobium enim plurimorum est. Anachoritæ, qui post cœnobialem vitam deserta petunt. Sed Anachoritæ Eliam & Ioannem, Cœnobitæ Apostolos imitantur. Iuxta quod de eis scribit Lucas in Actibus Apost. Vide iterum Isidorum in Regula Monach. c. 3. & 12.

14. Petrus Damiani. Petrus Damianus S. R. E. Cardinalis opusc. 18. qui est Monachorum Apologeticus aduersus Canonicos sic ait. *Multum fratres dilectissimi, si digni estis audire, miramur, quomodo, vel ob quam causam conamini nos à consortio, & vnitate vniuersalis Ecclesiæ separare; cum constet à Monachis, non à Canonicis vniuersalem Ecclesiam fundatam, gubernatam, & à diuerso errore cribratam, Apostoli nempe fundatores & Rectores Ecclesiarum nostro, non vestro more viuebant, vt Lucas Euangelista in Actibus Apostolorum refert; & Philo disertissimus Iudæorum in libris quos in laudem nostrorum conscripsit, primitiuos Christianos Monachos, non Canonicos, vocat, & habitacula eorum Monasteria nuncupat.* Et rursus, *Longum est paginas Veteris Testamenti reuoluere : veniamus ad Nouum Apostolos certè & successores eorum, si irreuerberatis oculis paginas Noui Testamenti perspicuis, Monathico, non Canonico more viuere inuenietis.* Mitto in hoc autore, quod velit Canonicos tunc temporis non cœpisse, quod mihi non satis arridet; cum nihil aliud sua origine sint, quam Cœnobitæ, Clericis ordinibus, & oneribus insigniris cuius generis multos Discipulorum fuisse dubium non sit. Illud nihilominus de eius testimonio liquidò constat Monachorum vitam ibi exordium sumpsisse : quod nunc in præsenti intendimus.

15. S. P. N. Bernardus. Iam quid de his senserit S. P. N. Bernardus Damiano non valde ætate inferior, si rogas, audi quid scripserit ad Guillelmum Abbatem in Apologia, cum de mitigato à Cluniacensibus quibusdam Monastico ordine dissereret. *Pudendas an legendas, dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macharius vixit? sic Basilius docuit? sic Antonius instituit? Sic Patres in Ægypto conuersati sunt? sic denique Sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se suique Ordinis principes, & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut tenere censuerunt? Sed hi omnes Sancti, imo quia Sancti fuerunt, à S. Apostolo non dissenserunt, qui nimirum ita loquitur : Habentes victum, & vestitum, his contenti sumus. Nobis autem est pro victu satietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quæritur ad induendum non quod vtilius, sed quod subtilius inuenitur : non quod repellat frigus, sed quod superbire impellat : non denique iuxta Regulam quod vilius comparari potest; sed quod venustius, imo vanius ostentari. Heu me miserum qualemcumque Monachum. Cur adhuc viuo videre ad id deuenisse ordinem nostrum, Ordinem scilicet qui primus fuit in Ecclesia, imo à quo cœpit Ecclesia : quo nullus in terra similior Angelicis Ordinibus, nullius vicinior ei quæ in cœlis est Ierusalem mater nostra, siue ob decorem castitatis, siue propter charitatis ardorem; cuius Apostoli institutores : cuius hi quos Paulus tam sæpe Sanctos appellat inchoatores extiterunt.* Nihil clarius, nihil præclarius dici, aut concipi potuit. Attende quæso illa verba, *Ordinem scilicet qui primus fuit in Ecclesia; imo à quo cœpit Ecclesia :* Et illud : *Cuius Apostoli institutores extiterunt.* Sed quando? Vt id explicat, subdit. *Et quidem inter illos cum nihil quod suum esset quispiam retinuisset, diuidabatur, vt scriptum est, singulis prout cuique opus erat : Non igitur quod quisque pueriliter gestire poterat. Sanè vbi tantum quod opus erat accipiebatur, ibi nihil procul dubio ociosum admittebatur, quanto magis nihil curiosum, quanto magis nihil superbum. Quod, inquit, opus erat, hoc est quantum ad indumenta quod & nuditatem tegeret, & frigus repelleret. Putas ne ibi cuiquam galabrunum, aut isembrunum, quærebatur ad induendum; cuiquam ducentorum solidorum mula parabatur ad equitandum? Putas ne, inquam, cuiuspiam ibi lectuli opertorium catticum, aut discolor barricanus oportebat, vbi singulis diuidebatur tantum prout cuique opus erat? Non illis arbitror valde curatum fuisse de pretio, de colore, de cultu vestimentorum, vbi tum indefessum inerat studium in concordia morum, animorum coherentia, profectuque virtutum. Multitudinis, inquit, credentium erat cor vnum, & anima vna. Vbi nunc illud vnanimitatis exercitium &c.*

Semitam prædictorum Patrum terrere etiam scholasticos Doctores, manifestum esto, illorum nimirum vestigia sequutos. Eorum vero D. Thomas eandem sæpe doctrinam inculcat : nam opusc. 17. Contra retrahentes homines ab ingressu Religionis cap. 15. Sic inquit : *Ecclesia in sui primordio in omnibus suis membris talis fuit, qualis postmodum fuisse apud perfectos quoscunque inuenitur. Sic & gratia debuit a perfectis initium sumere : & ideo Apostoli secundum illum statum fidelium vitam ordinauerunt perfectioni conuenientem. Vnde dicit Hieronymus in lib de Viris Illustr. Apparet talem primam Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc Monachi esse nituntur, & cupiunt, vt nihil cuiuspiam proprium sit, nullus inter eos diues, nullus pauper : patrimonia egentibus diuidebantur orationi vacabatur & Psalmis, doctrinaque, & continentia. Hic autem modus viuendi perfectioni congruus fuit apud primos credentes, non solum in Iudæa sub Apostolis, sed etiam apud Ægyptum sub Marco Euangelista, vt ibidem Hieronymus dicit, & sicut in 2. lib. Eccles. Hist. narratur. Processu vero temporis multi in Ecclesiam erant intraturi, qui ab hac perfectione deficerent; quod non erat futurum ante Iudæorum excidium, sed Ecclesia apud gentes multiplicata. Fuerunt tamē & aliqui postmodum primæ perfectionis æmuli, qui in congregationibus viuentes bis possessionibus caruerunt, sicut plurima Monachorum collegia in Ægypto.* Similia opusc. 18. de perfectione vitæ spiritualis c. 23. inquit. *Aliud est esse in gradu perfectionis, & aliud esse in statu : & tamen verum est illos septem Diaconos* (ab Apostolis electos) *etiam in statu perfectionis fuisse, illius, inquam, perfectionis, de qua Dominus dicit : Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & veni, sequere me. Matt. 19. nam relictis omnibus sequuti fuerant Christum, nihil proprium possidentes, sed erant illis omnia communia, vt dicitur Actorum 4. à quorum exemplo omnes Religiones deriuatæ sunt.* Rursus opusc. 19. cap. 4. hæc habet. *His ipsis ostendendum est, aliquam Religionem ad hoc specialiter salubriter posse institui, ad cooperandum Prælatis Ecclesiarum in prædicatione, & confessionibus audiendis ex commissione Prælatorum. Primo quod omnis Religio ad exemplar vitæ Apostolicæ formata est. Vnde dicitur Actor. 4. semper illud. Et erant illis omnia communia: Glos. Græcè Cœna, vnde Cœnobitæ, id est communiter viuentes : Cœnobia, id est habitacula eorum. Hæc autem fuit vita Apostolica, vt relictis omnibus per mundum discurrerent, euangelizando, & prædicando, vt patet Matth. 10. & in Regula quadam quæ eis inscribitur.* Et 22. quæst. 18 · artic. 3. in arg. 3. assumit hanc propositionē, quam in Responsione libenter concedit.

concedit. Religiosi præcipuè videntur teneri Apostolorum vitam imitari qui statum perfectionis profitentur.

17. *Bonauentura* D. Bonauentura D. Thomæ consentit, tum alibi, tum præsertim in expositione Regulæ frat. Min. cap. 6. inquiens. *Res quibus vtuntur fratres aut sunt propria, aut communes. Si propria, damnabiliter habentur: si communes, ergo sunt de numero illorum, de quibus dicitur Act. 4. Et erant illis omnia communia.* Certe si fratres Minores de numero illorum sunt, illos quoque Monachos fuisse necesse est vt dicamus. Et paulo inferius: *Dicendum, quod licet illa quibus vtimur, in nullius sint bonis proprietariè quoad personam · sunt tamen propria communitatibus Ecclesiarum. Vnde dicitur in Act. Apost. Nec quisquam eorum ex his quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat. Ergo possidebant in communi, sed non proprietarie: & pro tanto dicuntur talia in nullius bonis esse. Iuxta quod dicit lex. ff de Rerum dominio quod Respublica in nullius sunt bonis, ipsius enim Vniuersitatis esse creduntur.* Et in qq. circa Regulam quæst. 19. *Non solum Ordines Religiosorum, sed etiam Episcoporum, & Clericorum, & Vniuersalis status multum deficit ab eo quod in principio fuit, cum omnes fideles erant perfecti, & Sancti, quales nunc raro videmus. Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna.* Ex quo de mente Bonauenturæ deducitur, sicut Ordinem Episcoporum, & Clericorum, ita & Religiosorum fuisse sub Apostolis in principio Ecclesiæ, quandoquidem omnes sub eis verbis Act. 4. significari contendit.

18. *D. Antoninus.* D. Antoninus cæteris concinens hæc habet. p. Hist. tit. 6. cap. 2. §. 2. de morte Ananiæ & Saphiræ loquens: *In quo insinuatum est, quam sit damnabile & mortiferum vitium proprietatis in Religione, vbi omnia esse debent in communi, sicut primi Christicolæ degebant Ierosolymis. Et de hoc 12. q. 1. C. Dilectissimis, V. C. Futuram.*

19. *S. Clemens Papa.* Recensitis Ecclesiæ Doctoribus quorum adiuti doctrinis periculum de re facere quiuimus, placet tres summorum Ecclesiæ Antistitum sententias adiungere, quibus ipsa magis magisque illustrata nitescat. Magnus ille Clemens voluntate Petri primus, re autem tertius successor in sede Vrbis, & Orbis magisterio, testis & ipse oculatus, vtpote vnus de vita priori communi, in Epist. 5. Decret. hæc inquit. *Communis vita omnibus, fratres, necessaria est, & maxime iis qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumque Discipulorum imitari volunt. Vnde & Domini per Prophetam loquitur Ps. 132. Ecce quam bonum & quam iucundum &c. Istius enim consuetudinis more retento, etiam Apostoli, eorumque discipuli vna nobiscum, & vobiscum communiter vitam duxerunt.* (Scribentes Ecclesiæ Ierosolymorum) *Vt enim bene nostis, erat multitudinis eorum cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum, aut nostrum de his quæ possidebant aliquid suum esse dicebant, sed omnia nobis & illis erant communia, nec quisquam egens erat inter eos. Omnes vero qui domos, vel agros possidebant, vendebant eos, & pretia eorum, & reliquas res quas habebant afferebant ponentes ante pedes Apostolorum, sicut vobiscum quidam vestrum cognouerunt, & viderunt, & diuidebatur singulis prout cuique opus erat.* Subnectit proprietatis criminosæ vindicationem in Ananiam & Saphiram à Petro perpetratam; & de obligatione quæ illius communitatis homines tenebantur, & successores illorum tenentur. *Quæ propter hæc verbis cauenda mandamus, & doctrinis, & exemplis Apostolorum obedire præcipimus: quia ii qui eorum mandata postponunt, non solum rei, sed etiam Dei extorres fiunt. Quæ non solum vobis cauenda, sed omnibus prædicanda sunt. Vnde consilium dantes vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis, sed communem vitam ducentes, & scripturas sacras rectè intelligentes, quæ bene nouistis adimplere satagatis.* De autoritate Epistolarum S. Clementis egit doctè & neruose Turrianus contra Magdeburdensem, quem lectores dubitabundi consulant. Refertur vero hæc quinta à Gratiano 12. q. 1. C. *Dilectissimis.*

Deinde S. Vrbanus Papa huius nominis primus in Epist. Decret. ad omnes Episcopos hæc habet, quæ idem Gratianus refert ibidem: *C. Scimus. Scimus* (ait) *vos non ignorare quæ hactenus vita communis inter Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget & maxime inter eos qui in sortem Domini sunt electi, id est Clericos, sicut in Actibus Apostolorum legitur: Multitudinis autem credentium &c. Quicumque vestrum communem vitam susceptam habet, & vouet se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suam irritam faciat, ne damnationem, sed premium sibi acquirat, &c.* 20. *S. Vrbanus Papa.*

Tandem Eugenius Papa I. in Synodo Romæ celebrata. *Ergo res Ecclesiæ* (inquit) *non quasi propriæ, sed quasi communes habendæ sunt, cum de communi nullus dicat; hoc est meum: nec de rebus Ecclesiæ, hæc est mea, potest aliquis dicere, ne videatur non imitari Charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium, sed erant illis omnia communia.* 21. *Eugenius Papa.*

Claudat sanctorum Doctorum cuneum S P. Benedictus Dux & legifer noster, quem de industria huc remisi; qui dum Monachos suos sub illis Apostolorum legibus militare edocet, & illis prorsus teneri, manifestum sit eius testimonio hos ab illis originem duxisse: vitamque horum ab Apostolis fuisse promulgatam, & constabilitam. Ait igitur cap. 33. suæ Regulæ: *Omnia necessaria à Patre Monasterii sperare debent nec quicquam liceat habere quod Abbas non dederit, vel permiserit: omniaque sint omnibus communia sicut scriptum est, nec quisquam suum aliquid esse dicat, vel præsumat.* Et cap. seq. 34. *Sicut scriptum est: Diuidebatur singulis prout cuique opus erat. Vbi non dicimus vt personarum (quod absit) acceptio sit, sed infirmitatum consideratio. Vbi qui minus indiget, agat Deo gratias, &c.* Et cap. 57. *Si quid ex operibus artificium venundandum est, videant ipsi per quorum manus transfigenda sunt, ne aliquam fraudem præsumant inferre. Memorentur semper Ananiæ, & Saphiræ, ne forte mortem quam illi in corpore pertulerunt, hanc illi, vel omnes qui aliquam fraudem de rebus Monasterii fecerint in anima patiantur.* 22. *S. P. N. Benedictus.*

Concors igitur SS. Patrum sententia fert vitam cœnobiticam, & communem quam Monachi sectantur sub SS. Apostolis ortam fuisse, ab eisque accepisse leges: quas nemo ausus est immutare; nimirum omnia illis esse communia, cum nihil suum quisque dicere queat: Diuidi ea singulis prout cuique opus erat: nullumque inter eos esse egentem: à quo sanè cætera Monachorum pendent instituta. Verum hæc pressius insequentibus exponenda, enucleanda sunt. 23.

CAP. IV.

CAPVT IV.

Non vt cumque Monaſticæ vitæ exemplar, ſed nouum, ac perpetuum eius ſtatum votorum emiſſione ſubnixum ſub ſanctis Apoſtolis vigere cæpiſſe.

1. ENim verò cum vitam Monachorum imitari, non idem ſit atque Monaſticem quemquam profiteri ex-ſtimare poſſet quis primitiuos illos fideles Apoſtolorum diſcipulos, rem quidem Monachorum imitatione egiſſe, minime tamen proprio Monaſtices caractere inſignitos fuiſſe, nec propriè Monachos, ſeu Cœnobitas vocari poſſe, dum eam profeſſi non probantur. Atque in hunc ſenſum interpretandos eſſe ſuperius relatos Patres contendet; quaſi dixerint Monachos illorum vitam conſectari, tametſi longe aliter atque illi eadem ſeruent inſtituta, nimirum profeſſione eius, ſtatus facta, quam veteres euoluiſſe non liquet. Quinimò cum ad eſſentiam ſtatus Religioſi tria vna concurrant, paupertatis caſtitatis, & obedientiæ, ex quibus is integratur, & coaleſcit, Apoſtolorum diſcipuli paupertatem complexi dicuntur, de eiuſque obſeruantia laudantur: de obedientia, & caſtitate eorum altum ſilentium à Luca Euangeliſta fit; quod ex verbis eius quiuis facile conſequi poterit. Vnde ergo veram Monaſtices originem ab Apoſtolis deriuari contendimus? Ita ſane Oſores Monaſticæ antiquitatis garriunt: ſed mentitam ſibi eſſe iniquitatem à nobis in præſentiarum liquidò monſtrandum erit.

Ratio dubitandi.

2. Fatemur igitur cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 186. per totam veram Monaſticem reperiri nequaquam poſſe abſque tribus illis virtutibus, obedientia, paupertate, & caſtitate: requirique non ſolum ab aliquo amari, & opere ipſo conſequi, & exerceri, ſed quod id fiat ex votorum emiſſorum obligatione. Rurſum vt non ſint vita Nazaræorum, id eſt temporaria, ſed perpetua, ſaltem quantum eſt ex parte vouentis. Demum quod ea ſint ſolemnia vel in Religione autoritate Apoſtolica comprobata rite emiſſa. His ſocietatem Ieſu cum æteris Regularibus Ordinibus comprehendo, in qua vota ſimplicia ritè poſt biennium emiſſa proprie Religioſum faciunt: ita Gregorio XIII. in Extrauag. *Aſcendente* perſpicuis verbis edocente. Tot igitur tantaque vt aliquis Monachus ſeu Religioſus fiat concurrant neceſſe eſt, itaut quouis eorum deficiente verus Monachatus euaneſcat. Et nihilominus his omnibus veſtitam circunſtantiis Monaſticem ſub SS. Apoſtolis vigere cepiſſe profitemur: Quod modò bifariam à nobis ſtabiliendum eſt; nimirum primo argumentis totam in communi eſſentiam ſtatus Monaſtici complectentibus, & deinceps ſingulatim ad vnam quamuis eius circunſtantem particulam deſcendendo.

Quæ requirantur ad veram Monaſticem.

Quod ad primum ſpectat, inficiari abſque periculo temerandæ veritatis Catholicæ nequaquam
3. poteſt quis, quin tota Eccleſiaſtica Hierarchia à Chriſto Domino eiuſque diſcipulis conſtituta fuerit, non ſolum in generali, ſed quoad ſingula eius membra: tum ob negotij ipſius præſtantiam, & magnitudinem, quæ ſe ipſa autorem manifeſtat Deum: tum ob Apoſtoli teſtimonium cap. 4. Epiſt. ad Epheſ. aientis. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad opus miniſterij, in ædificationem corporis Ieſu Chriſti &c.* Tum etiam ex D. Dionyſij doctrina, qui ſpeciali libro vniuerſam Eccleſiaſticam Hierarchiam expendens & exponens, eius omnimodis Apoſtolos Chriſti tubas cognoſcit autores, partim verbo, partim ſcriptis eam poſteris commendantes; ait enim. *Eſt itaque Hierarchia omnis (vt ſe habet veneranda ac ſacroſancta noſtra traditio) omnis ſacrarum rerum illi quidem ſubiectarum ratio, generaliſque prorſus eorum quæ in hanc fermè cadunt functionem ſiue ſacrarum eius rerum comprehenſio. Subſtantia autem Sacerdotij noſtri* (quod ſupremum Hierarchiæ huius eſt.) *Scriptura Sacra eſt nobis diuinitus tradita. Porro huiuſmodi plena venerationis eloquia dicimus, quæque à beatiſſimis Patribus noſtris a quibus ſacris myſterijs imbuti ſumus, in ſanctis ac Theologicis commendata ſunt libris: ac præterea quæque ab eis ſanctiſſimis viris ſacratiore & purgatiore, & propinqua quodammodo cæleſti Hierarchia doctrina, ſancti Duces, ac Præceptores noſtri didicerunt* (Paulum & Hierothæum dicit) *ex animo in animum, medio intercurrente verbo, corporali quidem, ſed quod carnis patitus excedat ſenſum ſine literis transfuſa ſunt.* Ita ex interpretatione Cameldulenſis. Partem verò non minimam Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Monachos eſſe, ipſe Dionyſius inferius declarat. cap. 6. de *Initiandis Ordinibus*: Vbi inter cætera: *Porro initiandorum* (ait) *omnium excellentior, ac ſublimior Ordo, Monachorum eſt ſancta diſtinctio; expiatione omni, tota virtute, atque exactiſſima ſuarum operationum caſtitate mundata: omnis item (quantum ſibi licet inſpicere) Sacræ operationis ſpiritualiter ſpeculatrix, & particeps facta, Pontificumque conſummantibus virtutibus tradita: quorum diuinis fulgoribus, & Pontificalibus traditionibus conſpecta, pro Ordine ſuo ſanctorum myſteriorum ſacrificia edoſcens, à ſacra eorum ſcientia ad exactiſſimam perfectionem Diuina ratione ſubuehitur. Vnde & ſancti præceptores noſtri,* (Paulus & Hierotheus, vt nimirum, quas perpetuò præceptores Dionyſius agnoſcit.) *Diuinis eos appellationibus ſunt proſecuti, partim Therapeutas, id eſt cultores a ſincero Dei famulatu, atque cultu, partim Monachos ab indiuidua & ſingulari vita appellantes: vt quæ illos ſanctis diuiſibilium complicationibus in diuinam, & Deo gratam monadem, perfectionemque promoueat. Idcirco & perficientem eis indulſit gratiam diuina ſanctio, eoſque conſecrante quadam innocatione dignata eſt.* Ex diuina ergo ſanctione, quæ vt minimum Apoſtolica eſt, Monachi inſtitutionem & benedictionem acceperunt Doctore Dionyſio.

Eccleſiaſtica Monarchia à Chriſto Domino inſtituta.

Monachatus eſt pars Eccleſiaſticæ Monarchiæ.

Monachi Therapeutæ i. Dei cultores.

Dionyſio planè concinit S. Clemens libr. 8. 4.
Conſt. Apoſt. cap. 20. vbi Ordinem eorum, qui ad communionem. Ex Apoſtolica conſtitutione accedere debent, præſcribens, Aſcetas poſt Clericorum ordinem collocat, ante Diaconiſſas, & Virgines, inquiens: *Epiſcopus alloquatur populum his verbis Sancta Sanctis* (quaſi dixerit. Probet ſe ipſum homo, & ſic de pane iſto edat) *& populus ſubiungat: Vnus ſanctus, vnus Dominus, vnus Chriſtus in gloria Dei Patris benedictus in ſæcula Amen &c. Poſt hoc ſumat Epiſcopus, deinde Præſbiteri & Diaconi, & Hypodiaconi, & Anagnaſtæ* (ſic Lectores Græci vocant) *& Cantores, & ASCETÆ, & ex mulieribus Diaconiſſæ, & Virgines, & viduæ, poſtea pueri, & omnis populus ordine, cum pudore, & reuerentia,*

Gradus Monachatus inter partes Eccleſiaſticæ Monarchiæ.

rentia, absque tumultu. Et Episcopus dat oblationem dicens: Corpus Christi: & sumens dicat Amen. Nemo autem ignorat Ascetas Monachos dictos, id est pugiles, seu exercitatores, eo quod tota eorum exercitatio, & conuersatio velut quædam virtutum palestra esse debeat; cum alij homines exerceantur in sæculi artibus, id est bello, mercatura, causis forensibus &c. Ita Basilius lib. de vita solit. & ep. 63. qui sermones de rebus Monasticis vocat *Asceticos*, & ipsa cœnobia *Asceteria*. Eosdemque Ascetas seu Monachos vocat *Eunuchos* cap. 13. eiusdem lib. 8. vbi vniuersos Ecclesiæ Ordines recensens Diaconus, vt populus pro eis oret, post Episcopum Presbyteros & Clerum subdit. *Pro Eunuchis sanctè ambulantibus orate*: maxime quia eos à cæteris caste viuentibus distinguit, subiungens; *Pro continenter, & castè viuentibus orate*: Et item; pro Virginibus viduis &c. Illos ergo *Eunuchos* dicit *qui* Verbo Domini *se castrauerunt propter regnum cælorum* castitatem ei in Religione consecrantes.

Ascetæ quid.

5. Insuper Epiphanius in Compendiaria doctrina Monachatum ex traditione Apostolica haberi contendit, & iuxta primam traditionum omnium recenset, inquiens: *Et quæ quidem de fide habet hæc de sola Catholica Ecclesia breuiter dicimus. At vero de statutis ipsius, ac traditionibus eius rursus necessarium est nos breuibus apponere earundem formam ex parte. Et primum quidem velut crepido, & (vt ita dicam) fundamentum in ipsa est Virginitas, quæ exercetur, & seruatur à multis, & glorificatur. Sequitur autem ad eandem Virginitatem solitudo apud plerosque vtriusque sexus solitariam vitam degentes. Post hanc continentia super eundem cursum fundata. Postea viduitas &c.*

Monachatus traditio Apostolica.

6. Nec id mirum cum sub S. Marco Euangelista innumeri Monachorum in Ægypto floruerint, in qua nemo quantumcumque stupidos sit herere, ne dicam reluctari poterit: cum id non solum Ecclesiæ filij, aut Patres, sed & hostes ingenuè fateantur. Hostem voco Philonem natione & professione Iudæum; qui de Therapeutis illis insigne opusculum conscripsit: de quibus à nobis inferius fusè agendum erit. Atqui Marcus martyrio sublatus est anno Imperij Neronis 8. vt eius acta, & Romanum Martyrol. perspicue testantur: cui S. Petrus Apostolorum vertex aliquot annos super vixit, vtpote 12. Neronis cum Paulo de medio sublatus. Sed & Philo sub Claudio Cæsare, qui Neronem præcessit, Romæ periclitatus est, vt Eusebius & Hieronymus scribunt. Ex quibus liquet institutum Monachorum à D. Marco in Ægypto introductum Apostolicum fuisse, & à D. Petro Apostolo acceptum, vtpote cuius nomine & doctrinis ipso viuente Ecclesia Alexandrina & Ægyptia ad Fidem & Christianos mores perducta fuit. Nec si Marcus aliud quid vellet inducere, Apostolus consentiret: eo vel maxime quod teste Simeone Metaphraste, illinc aliquando Petrus concessit, rectam sentiendi, viuendique normam inspecturus, & si opus esset, correcturus. Accedit quod eidem Philone autore Therapeutarum institutum, quo tempore sub Marco in Ægypto florere cœpit, vigebat tridem in cæteris Orbis plagis, ac regionibus. Ait siquidem, *Hoc genus reperitur in multis Orbis regionibus, meritò vt absoluta probitatis reperitum a Græcis, atque Barbaris: maxime tamen in Ægypto frequentatur per Præfecturas singulas; præsertim circum Alexandriam. Ex omnibus autem locis optimus quisque Therapeutarum &c. Singuli autem*

Therapeutæ Apostolorũ tempore à D. Marco instituti.

Eodem tempore toto Orbe florentes.

habent Sacras adiculas, quæ vocant Monasteria, vbi solitarij sanctæ vitæ mysterijs dant operam. Cum vero S. Marci prædicatio ad omnes orbis prouincias non quiuerit extendi, imo nec Petri; reliquum est, vt à cæteris Apostolis vbique terrarum therapeuticum piorum hominum genus propagatum sit vno eodemque tempore. Vnde Matthæum in Hethiopia legimus Iphigeniam Regis filiam Virginem consecrasse, & ducentis Virginibus præfecisse, vt habent vtriusque acta, & promptè in Cathal. SS. Equilinus libr 8. cap. 100. & 101. inquiens: *Matthæus Regem cum vxore, & filio, ... itato, & omni familia baptizauit; & Iphigeniam eius filiam virginem sacro velamine consecrauit, & ipsam ducentis virginibus præfecit. Ipse quoque Matthæus Therapeutarum more seminibus, baccis, atque oleribus absque carnibus vescebatur*; vt autor est Clemens Alex. 62. Pædag. cap. 1.

7. Celebris quoque fama est S. Martham Mariæ & Lazari sororem Monasterium Virginum in Gallus erexisse, & ad præscriptum legis Domini, & Apostolorum eius rexisse & instruxisse, vt ex eius actio refert Equilinus lib. 6. cap. 151. illis verbis *Ita igitur Martha licentia S. Maximini & sororis magis..., & sororum, multarum congregata Conuentu Ecclesiam in honorem Dei Genitricis ædificauit Monasteriumque construxit: ibique ieiuniis & orationibus quot die vacabat, & mira se pœnitentia affligebat.* Meminit itidem vt hoc quoque argumento inseruiat Collegij Virginum sacrarum Philippis & tota Syria commorantium S. Ignatius in Epist. ad Philippenses his: *Saluto Collegium Virginum, & cætum viduarum.* Et epist. ad Antioch. *Populus par ac Presbyteris & Diaconis Virgines agnoscant cui seipsas consecrarunt.* Et ad smyrnensis: *Saluto familias fratrum meorum, atque eas quæ in perpetua degunt virginitate.* Ignatius verò aut Ioannis discipulus fuit, vt plærique autumant illis moti Epistolis quæ sub nomine Ignatij ad Ioannem circumferuntur: aut quod multo verisimilius est, apsius Domini fuit discipulus, quod ipse non leuiter innuit in Epist. ad Ephesios, dicens: *Quamuis vinctus sum propter nomen Iesu, nec dum tamen perfectus sum in Christo Iesu. Nunc incipio discipulus esse.* Idem repetit Epist. ad Romanos. *Nunc incipio discipulus esse cum nihil expectam aut visibilium, aut inuisibilium, vt Iesum Christum assequar.* Quod fuit dicere: quod nomine hactenus vocitabor, nunc opere compleo. Et Epist. ad Smyrnenses. *Ego vero non modo in carne venisse ipsum agnosco, sed & post resurrectionem vidi eum in carne.* Quod teste Hieronymo de Script. Ecclesiasticorum dixit ad Policarpum. Testis proinde resurrectionis Christi ab ipso affectus est, vt cæteri Discipuli: quod tamen egrè puero illi quibit competere, quem Dominus exemplum posuit humiliantium se vt intrent in Regnum cælorum. Et hic igitur Collegium Virginum apud Antiochiam instituit, vel a Petro institutum gubernauit. Nec ea Virginum Sanctimonialium institutio defuit S. Marco in Ægypto, vno & cæteris Apostolis alibi genitum, si Philoni fides adhibenda est, qui non Therapeutas duntaxat tunc temporis florentes scribit, sed & *Therapeutrices*, seu *Cultrices*, de qua re inferius. Quorsum hæc? Nimirum, vt liqueat Monachos, & Moniales Apostolicis viguisse temporibus, vtpotè ab eis institutos ad præscriptum Euangelicorum consiliorum ea ipsa Religionis præstantia & vigore, quibus nunc florent, profusiquæ mentitum Vvicleplum, Monasticem

Virginum Collegia à tempore Apostolorum.

Ignatius Marc. discipulus Christi Iesu.

Monasticem hominum inuentum fuisse dicentem, quem ab orco Nauatores suscitarunt sed in easum, vt præclarissimis testimoniis à nobis monstratum est.

8. Eadem prorsus veritas patefiet, si in medium producamus in testes eos omnes de quibus inuentionis huius posset esse suspicio, id est præcipuos Monachorum Doctores, & institutores: nemo namque est qui non eorundem vitæ exordium longe supra se petendum fateatur; Quo ascensit nisi ad Apostolos tandem riuulum (vt ad verum sui fontis originem trahat, non est vbi sistere probabiliter queat. Enim vero siquis à R.P.N. Benedicto velit Monachorum originem deducendam, plane ipsius S Patris testimonio meriti conuincetur, cum ipse ab alio Monacho, Romano scilicet vicini Monasterij habitum acceperit Magno Gregorio teste: & Regulam scripturus, quatuor tunc temporis Monachorum viguisse genera fateatur cap. 1. *De Quatuor generibus Monachorum*: quorum duo nouissima, & præclarissima fuerint, Cœnobitarum, de Anachoretarum; duo reliqua: duo reliqua ipsa Monachatus vetustate valde defecissent, Sarabaytarum scilicet, & Girouagorum. Rursus Augustino iam olim per calumniam obiectum est à Petiliano Pseudo Episcopo Cirthensi Donatistarum antesignano, quod vitæ Monasticæ primus inuentor fuerit, vti ipse reffert lib. 3. contra Epist Petiliani cap. 40 dicens. *Deinceps Petilianus perrexit ore maledicorum vituperationem Monasteriorum, & Monachorum, arguens etiam me, quod hoc genus vitæ à me fuerit institutum.* Respondet vero ridendam esse vestri hominis ignorantiam: *Quod genus vitæ omnino quale sit nescit, vel potius toto Orbe notissimum nescire se fingit.* Quasi apertius dixerit, quale sit nescit, est enim à Christo Domino prædicatum, & ab Apostolis exequutioni mandatum. Aot supinam potius de re toto Orbe notissima ignorantiam affectat, vt vitæ probatissimæ, absque dubio à Christo Domino & Apostolis institutæ, dentem infigat. Verùm ipse Augustinus ingenuè fassus est lib. 8. Confess. cap. 6. Mediolano hausisse eius notitiam, vbi sub Ambrosio Monasterium viderat. *Omnes* (ait) *mirabantur, quia tam magna erant*, quæ de Antonio Ægyptio Monacho dicebantur: *& ille quia inaudita nobis erant* [mirabatur Potitianus miraculorum Antonij recensitor quia Augustino, & sociis erant inaudita] *Inde Sermo eius deuolutus est ad Monasteriorum greges, & mores suæ violentia tua, & vbera deserta eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat Monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra Vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noueramus.* Quod si ad Ambrosium recursus fiat, ipse lib. 10. Epist. 82. S. Eusebium Vercellensem Antistitem, qui eum præcesserat ætate, refert Monachos in Ecclesiam suam adduxisse: at non vult Monasticam vitam primum omnium instituisse, sed quod ibi duo pariter iungeret, Monasterij continentiam, & Ecclesiæ Clericalem di ciplinam. *Hæc enim primus* (ait) *in Occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate positus instituta Monachorum teneret: & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate.* Fatetur proinde ante Eusebium etiam in Occidente fuisse Monasterialem vitam sicut & Clericalem, sed separ tas: nec mirum, cum Mediolani et am, Turonis, & alibi S. M[illegible] multa Monasteria construxisset, qui Ambr[illegible]um aliquo tempore præcesserat: vt prodit [illegible]ero in eius vita, cap. 4. [illegible] 7. 10. & aliis.

Nullus ex Monachorũ Patriarchis Monachatus inuentor extitit.

Quinimo & Ambrosio pro deffensione Orientalium Monachorum cum Theodosio Imper. decertauit, qui grauiter in eos animaduerti ex calumnia Valentinianorum hæreticorum præceperat: quod reffert Paulinus in eius vita.

Hieronymus quoque auctor est in Epist. 6. ad Principiam D. Athanasium Romæ Monasteria fœminarum erexisse, cum prius nulla nobilium nosset Romæ propositum Monachorum, nec auderet, propter rei nouitatem, ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Verum non eum fuisse illius vitæ inuentorem patet ex his quæ subiungit Hieronymus: *Hæc* (de Marcella vidua nobilissima loquitur) *ab Alexandrinis priùs Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persequutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, Monasteriorumque in thebaide Pachumij, & Virginum, ac viduarum didicit disciplinam: nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat.* Sed vero Hieronymum nemo dixerit Monachorum autorem, vtpotè qui Antonium & Pachomium præceptores produxit modò recensitis verbis; & qui Epist. 22. ad Eustochium de custodia Virgine: tria genera existere suo æuo dixerit Monachorum in Ægypto, moresque virorumque luculenter descripserit. 9.

Neque Athanasius.

Sed neque Antonius autor Monachorum fuit, quandoquidem & ipse [Athanasio teste in eius vita] ab aliis Monachis instructus fuit: ait enim de Antonio iuuenculo recens ad solitudinis studia conuerso. *Nec dum autem tam crebra erant in Ægypto Monasteria. Erat igitur in agello vicino senex quidem vitam solitariam à prima sectatus ætate: hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum.* Et rursus de multis aliis. *Sic secum vitam instituens* (puer) *ad vniuersis fratribus puro diligebatur affectu, & omnibus ad quos studio discendi pergebat obediens, proprias singulorum gratias hauriebat, &c.* Neque Hilarion, cum is Hieronymo scriptore cap. 1. eius vitæ ab Antonio Monasticam viuendi rationem didicerit. Nec Pachomius, vtpote Palæmonis Anachoretæ discipulis, vt de eo Dionysius exiguus refert. cap. 6. Sed nec Basilius, quem Amphilochius refert in Ægypto à Porphirio Archimendrita instructum: semperque Basilius ipse de Monachorum statu loquatur tanquam de re vetustissima: Consule eius verba quæ cap. præced. retulimus num 4. Nec id mirum, cum sub Diocletiano Imper. ad A. cap. 300. in Oriente Epitectus, & Aristion insignes pietate Monachi passi sint, quorum extant Acta in Vitis Patrum; & in Hispaniis eodem tempore Monasterio constructo propè Toletum floruerint SS. Abbates & Martyres Philibertus, & Fabricianus, quorum festum in Breuiario S. Isidori celebrabatur, & nos meminimus cum Dextro A cap. 108. Comment. 1. num. 6. Rursus S. Onuphrius migrasse dicitur in Flotario M.S. apud Rosiuerdum. A cap. 370. & ante annos 70. in eremo exactos nutritus fuerat in Monasterio centum Monachorum Hermopoli in Thebayde. Et ex vita S. Eugeniæ liquet propè Alexandriam Monasterium extitisse. A cap. 194. quod proculdubio siue antiquitate Therapeutas Philonianos refferebat. 10.

Neque Antonius æuiue decelores Pauci.

Ex quo tandem fit, minime originem Monasticæ vitæ assignari posse infra Apostolicam ætatem & doctrinam: non solum si doctrinæ ipsius substátia consideretur liberè à quouis exequutione mandata. 11.

Conclusio ex dictis.

mandata, sed etiam prout statum Ecclesiasticorum hominum denotat: qui constanter viguit absque notabili variatione tota mille sexcentorum annorum intercapedine. Quod amplius ex dicendis patebit.

12. In quo tota veri Monachatus perfectio sita sit. Erit vere quoniam (vt docet Diu. Angelicus 22. quæst. 186. art. [illegible] A statum per[illegible] requiritur [illegible] ad ea [illegible] tam ad per e[illegible] vita, [illegible] pertinere [illegible] quod aliqu[illegible] [illegible] sequatur [illegible] cumque, d[illegible] [illegible] erius retro non abiret [illegible] Nemo mittens manum ad aratrum [illegible] aptus [illegible] Luc. 9. Et ip[illegible] stat[illegible] vmol[illegible] na, & condit[illegible] perpetuitatis [illegible] requi[illegible] quæ solo voto he[illegible] posse liquet. *Cum enim homo [illegible] vitam suam actu exhibere, [illegible] simul [illegible] consequens est [illegible] suam Deo exhib[illegible] per voti [illegible] ationem.* Religiosos v[illegible] perfectionis [illegible] statum eorum scholasticus illius esse, per [illegible] per [illegible] est, docetque [illegible] Thomas, tum citato loco, tum paulò superius q. 184. art. 4. & 5. *Quamvis [illegible] statum perfectioni [illegible] ad ea quæ sunt per [illegible]* Hæc vero [illegible] illa toties decantata, paupertas, conti[illegible], & o[illegible] Religio[illegible] ergo, [illegible] na ho[illegible] statum [illegible] [illegible] [illegible] fe[illegible] Mo[illegible] a[illegible] fi[illegible] [illegible] entiores fecimus, long[illegible] cæstan[illegible] em Monasticem nostram quam [illegible] nem ei [illegible] necesse est vt dicamus: & consequenter status rigorose acceptus Monachorum recentior [illegible] quam ab Apostolis institutus fuisse dicatur.

13. Primitiui Monachi tria professionis Monasticæ vota emisisse, ex PP. mente. Hieronymus. Ego sicut doctrinæ D. Thomæ acquiesco, ita & conditioni propositæ sto: quæ procul dubio ex illa euidenter infertur. Cæterum votorum Monasticorum apud veteres assertores habeo antiquos Patres, quorum dictis resistere, maxime cum testium fungi[illegible] munere, extremæ clementiæ, & vecordiæ erit. Hieronymus itaque lib. 1. Comment. in lament. Hieremiæ cap. 3. ad illa verba, *Bonum est viro cum portauerit iugum, &c.* Hæc scribit: *Militium ergo Christi perfectio est, exutam mentem habere a terrenis negotiis, & tumultu sæculi: [illegible] illud Apost. 2. [illegible] moth. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, &c. eamque quantum humana imbecillitas sinit festinat vnire cum Christo. Quam quidem speciem conuersationis, boni Eremitæ & Monachi, qui VOTO MONASTICÆ DISCIPLINÆ OBLIGATI SVNT, imitari contendunt, sed rara est: [illegible] pauci[illegible] dono Dei hac perfe[illegible]* Non inquam quod professionem perfectionis Monasticæ emittant, sed quod eam in vtraque simul vita assequantur, vt subdens explanat: *Is enim vere, & non ex parte perfectus est, qui & in eremo [illegible] & in [illegible] bio infirmitatis fratrum æquali magnanimitate [illegible] tat. Et ideo in vtraque PROFESSIONE per omnia consummatum inuenire difficile est: quia nec Anachoreta contempti[illegible] nec Cœnobita [illegible] id est contemplatiuam ad integrum potest assequi purita[illegible]* Vnde lib. 3. Comm. in Ezech. cap. [illegible] ad illa v[illegible]: *Parasse vides tu quid isti [illegible]* de scelere contaminantium Sanctimoniales quæ voto suam consectarentur perfectionem, inquit; *Quod qui-*

dem potest & de nostra Ierusalem, nostroque templo inte[illegible] mando in exemplum Ophni Phinees idolum sceleris [illegible] peramur (Christiani) in tabernaculo Dei, [illegible] fornicamur cum eis qui sic militia, & mini[illegible] Dei [illegible] Non enim eo nomine vt[illegible] que sacratas Virgines intelligit, sed Sanctimoniales quæ solæ *Militiam Dei* vouebant: atque ita de [illegible] mente intelligit Marianus Victor in Iudice [illegible] eius. Verbo *Vota*.

14. Augustinus. Suffragatur Augustinus Hieronymo, qui serm. 1. de C[illegible] lerie. hæc habet: *Si vellet disce[illegible] a proposito [illegible] tollerem Clericatum: qui [illegible] SANCTÆ SOCIETATIS PROMI[illegible]VM, cœptumque consortium. Ego scio quantum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere. Vouete, inquit, & reddite Domino Deo vestro P[illegible] 5. Et Melius est non vouere, quam vouere & non reddere:* Ecl. 5. quod probat exemplo. *Virgo etsi nunquam fuit in Monasterio & Virgo sacrata est, [illegible] nubere non licet, quamuis [illegible] in Monasterio, & d[illegible] [illegible] & tamen vir[illegible] est, dimidia ruit.* Hoc est dimidium votorum [illegible] [illegible]editur; nimirum Monasterij votum & professionem: *Sic & Clericus duas res PROFESSVS est & SANCTITATEM, & Clericatum. Ergo profe[illegible] est sane itatem, [illegible] est communiter viuendi Societatem, [illegible] est quam bonum, & quam iucundum habitare [illegible] in vnum. Si ab hoc proposito cecidit, [illegible] extra m[illegible] Clericus [illegible]erit, dimidius & ipse cecidit. Quis [illegible] Non cum iudico.* [illegible]xerat [illegible] paulò [illegible] *audite. Q[illegible] societatem communis vita [illegible] quæ laudatur in A[illegible] bus Apostolorum deserit a VO[illegible] suo cadit & PROFESSIONE sancta cadit. Obseruet iudicem, scilicet Deum, non me.* Quo nihil planius, & ad rem conducibilius dici potuit. Audiendi autem vel maximè hi duo Patres, tum ob eximiam sanctitatem, & doctrinam ob quam etiam ab hostibus Ecclesiæ audiuntur: tum quia & ipsi etiam Cœnobij vitam professi fuerunt ante annos mille ducentos, & amplius.

15. Paupertatis votum ab initio Monasticis status. Verum quoniam [illegible] [illegible] vitæ Monasticæ lo[illegible] [illegible] int, quamquam id nobis satis superque [illegible] con probandam erat, placet [illegible] peculiaribus tum illarum [illegible] Monachis emitti solitis innentur testimonia in medium afferre. Quod ad votum paupertatis attinet, ipse per se Ananiæ, & Saphiræ casus ab Euangelista Act. 5. relatus fidem facit, nos Monastici status paupertatem suam vnumquemque eorum, qui sub Apostolis communi vitæ adscribebantur, voto confirmasse. Quid enim aliud est Spiritui sancto Ananiam & Saphiram mentitos esse, nisi à promissione ipsi [illegible] decidisse? Ita sanè Hieronymus ad Demetriadem ep. 8. *In Actis Apostolorum quando Domini [illegible] adhuc calebat cruor Ananias & Saphira dispensatores timidi, imo corde duplici, & ideo condemnati, quia post VOTI M obtulerunt quasi sua, & non eius cui semel ea VOVERANT, partemque substantiam alienæ substantiæ reseruarunt, præsentem meruisse vindictam, ob crudelitatem sententiæ, sed correptionis exemplo.* Et ad Heuidiam scriben[illegible] q. 1. *Ananias (ait) Saphira Apostolis [illegible] reseruatur. Ergo ne, inquit, punitur [illegible] qui, ua non dederit? Minime. [illegible] punitus [illegible], quia mentiri voluerunt [illegible] [illegible] [illegible] suo quasi per[illegible] ÆC[illegible] IO RENVNTIANTES vanam [illegible] [illegible]abantur.* Clarissimè Chrysostomus in eum Act. locum hom. 2.

Vides

fcrent animam tuam à te · quæ autem præparasti, cuius erunt.

20\. *Castitatis votum ab initio Monachatus inductum.*

Notius adhuc est in Dei Ecclesiis votum Castitatis quod Monachi à sua institutione adstringi consueuere. De eo Basilius testimonium perhibet in Monast. Instit. serm. inquiens: *Ante Religiosæ huius vitæ professionem liberum est vnicuique sibi vxorem adiungere ; vbi verò iam quis sponte sua ipse professus est, hic Deo custodire se ipsum debet, veluti eorum aliquid quæ dicata sunt Deo, ne sacrilegij iudicium incurrat. Et inferius Hæc omnia ab eo diligenter sunt cauenda, qui per virginitatem Deo seipsum consecrauit. Nullumque esse in eo studium debet, in quo non perpetuo celibis integritatem præseferat.* Et in regulis fus. disp. Resp 15. *Qui vero vitam cum virginitatis professione suscipere volit, is tanquam qui res Domini accurare solicite non posset, ipsis iisdem adhibitis testibus dimittitor.* Et ad virginem sanctimonialem lapsam: *Reuoca in memoriam honestam professionem quam professa es coram Deo, & Angelis, hominibus. Reuoca in memoriam venerandam Congregationem, & sacrarum Virginum chorum, & Concilium Domini, & Ecclesiæ sanctorum ac auicula in Christo auia* (Sic vocat Abbatissam.) *Et matris in Domino &c. Recordare dierum canentium tumultu, & noctium illuminatarum, & cantilenarum spiritualium, & psalmodia canora, & cubiculi casti, & mensa temperatis*, &c.

21\. *Nuptiæ ab eodem tempore Monachis prohibitæ.*

Addo Chrysostomum qui in Epist. 6. ad Theodorum Monachum lapsum nuptias ambientem inter cæteras hæc ait. *Bonum quidem nuptias, & & ipse confiteor. Honorabiles, inquit Apostolus, nuptiæ, & cubile immaculatum. fornicatores autem & adulteros iudicat Deus. Sed te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum. Angelorum enim Societate semel iunctum, illud relinquere, & vxoris laqueis implicari, adulterij crimen incurrere est. Quamvis frequenter hoc ipsum nuptias voces, ego tamen, & adulterio illud tanto peius affirmo, quanto maior, ac melior mortalibus Angelus. Neque vllus tibi fortè persuaserit dicens. Nihil de non accipienda vxore Dominus præcepit. Nec me ignorare confiteor, quod adulterium interdixit. Non nuptias vetuit, verum ante adulterij nomen accipiet, si volueris vnquam* (quod absit) *nuptias cogitare.* Et rursus: *Atque vt illud repetam, quod in principio posui epistola, si militia* (Monasticæ haud dubium) *vincula non tenerent, quis tibi desertionis crimen obiiceret? Nunc autem nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto Imperatori militare cœpisti. Nam si mulier proprij corporis non habet potestatem, sed vir; multo magis hi, qui Christo potius quam sibi viuunt, conditionem corporis sui habere non possunt. Iste qui nunc, à Theodore, contemnitur, ipse tunc sine dubio indicabit.* In quibus sanè & voti Monastici vincula, & vinculorum antiquam originem rationemque luculentissimè expressit. Eodem ferè, sed festiuo, dicendi charactere inuehitur Hieronymus in Iouinianum lib. 1. cap. 25. quod de Monacharu ad nuptias transiisset: Inquit enim: *Descripsit sermo Apostolicus Iouinianum loquentem buccis tumentibus, & inflata verba trutinantem, repromittentem in cœlis libertatem, cum ipse corruptionis seruus sit, atque luxuria, canis reuertens ad vomitum suum. Nam cum Monachum se esse iactitet, & post sordidam tunicam, & nudos pedes, & cibarium panem, & aquæ potum; ad candidam vestem, & nitidam cutem, ad mulsum, & elaboratas carnes se conferat: manifestum est quod terram cælo, vitia virtutibus, ventrem præferat Christo, & purpuram coloris eius putet regna cælorum. Et tamen iste formosus Monachus, crassus, nitidus, dealbatus, & quasi sponsus semper incedens, aut vxorem ducat, aut æqualem virginitatis nuptiis probet.* Ecce quali consequentia vetus Monastices castitatem vouerit, & nuptias prohibuerit. Eorum qui se suaque corpora ad seruiendum Deo per castitatis possessionem consecrarunt.

22\. *Professio tacita castitatis.*

Illud tamen monere non omittimus, quandoque viros tacitè Castitatem professos: quod & nunc omnes Benedicti P. N. discipuli faciunt, solam obedientiam in formula professionis exprimentes, & conuersionem morum. Sed audi Basilium in epist. 1. ad Amphilochium can. 19. *Virorum professiones non nouimus* (agebat de virginitatem vouentibus) *præterquam qui se ipsos Monachorum Ordini adiudicauerint.* (Et verè; nunquam enim in Ecclesia sæcularis viri voto virginitatis publicis cæremoniis adstringi consueuerunt, quemadmodum fœminæ) *Qui tacitè videntur cælibatum admittere. Sed nullis quoque illud existimo præcedere oportere, vt ipsi interrogentur, & euidens ipsorum accipiatur professio: vt postquam se ad libidinosam, & voluptuariam vitam conuerterint, eorum qui fornicantur punitioni subiiciantur.* Vbi bene Balsamon annotauit; *Etsi autem hæc ita se habeant* (quod scilicet de Basilij consilio exprimere iubeantur votum) *ne dixeris quod Monachi, qui hanc possessionem non fecere, insontes nullique culpæ obnoxij seruabantur. Etsi enim non fuerit tonsus quispiam, sed* ρασοφόρος (Laicos vocamus, seu conuersos) *Non poterit mutare habitum, & ad nuptias conuolare, sed inuitus ad habitum Monasticum reuerti cogetur. Idem erit & de Monachis, & de omnibus Clericis tribunalis. nam & ij omnes tacitè profiteri videntur se matrimonium non contracturos post ordinationem, &c. Canonem transgredientes deponuntur. Quære sanctorum Apostolorum, Can. 26. Ancyrana Synodi Can. 10 & Synodi in Trullo Can. 6.*

23\. *Obedientiæ votum ab initio Monachatus.*

Demum obedientiæ votum, dum cætera constent; non multum nobis facessit negotij; nemini enim dubium est, eò præcipuè Monachorum constringi statum, vt status sit & vitæ cursum perpetuum complectatur, quod Prælatis obedientiam præstent, & ad eorum nutum regantur atque forment ur. De eo agens Basilius in Monast. constit. cap. 20. inquit: *Oportet igitur, & quidem in primus, vt qui ad vitæ se huius rationem contulerit, is stabili, firma, immobilisque voluntatis constantia sit, iudicioque eiusmodi quod a maleuolis spiritibus neque attentari possit, neque à loco depelli: animi præterea firmitate tanta, vt ad mortem vsque Martyrum constantiam præseferat, tum diuinis præceptis retinendis, tum obedientia aduersus Magistros suos conseruanda.* Sed cur? *Siquidem hoc totius vitæ huius instituti caput est. Quemadmodum enim Deus qui omnium Pater est, summam à quibus colitur obedientiam requirit, sic cui spiritualis in hominibus Pater est, præscripta sua ad diuinarum legum exemplum accommodet, perfectissimam ipse quoque obedientiam requirit.* Egregiè proinde S. Barlaam ad Iosaphat apud Damasc. cap. 12. Monachi, *qui dein magno numero in vnum coacti vnius Præfecti atque Antistitis, qui omnibus virtute præstat imperio se ipsos subdunt, ac voluntatem suam obedientiæ mucrone*) En obligationem, quæ ex voto consurgit) *prorsus truncantes, seque velut emptitia mancipia vltro reputantes, non tam sibi ipsis viuunt, sed ei cui*

ob Chriſti amorem ſeſe ſubmiſerunt. Sed non eſt opus in re omnium compertiſſima tempus infructuosè terere, ne piſces natare (quod eſt in prouerbio) aut aues volare videamur docere.

24. Concluſio ex dictis.

Ergo vt quo proceſſit oratio, recto redeat tramite, ſit manifeſtum ex adductis Patrum ſententiis, ab Apoſtolis promulgatum eſſe, vt cæteros Eccleſiæ, Statum vitæ Monaſticæ, ſub eiſque omnibus ſuis numeris abſolutum vigere cœpiſſe legibus ab ipſis præſcriptis doctrinæ Saluatoris noſtri per omnia conſentaneis: hominesque ab eis edoctos non ſolum ad earum præſcriptum ſuos componere mores, ſed & votorum emiſſione ad earum perpetuam obſeruationem adſtringi; in quo ratio ſtatus Monaſtici conſiſtit. Quamobrem veteres Patres proprie admodum & in ſenſu rigoroſo fuiſſe loquutos, dum, Monachorum exordium ad Apoſtolos referunt: nam quamquam quidam eorum ſignificantius rem expreſſerint, ait Bernardus Parens, Piamon, Caſſianus, & Petrus Damiani; cæteri nihilominus æquiualentibus vocibus vſi, nihil minùs cæteris voluiſſe, ex dictis ſatis comprobatur. Conſultò igitur his prælibatis à longa illius quæſtionis agitatione ſuperſedendum duxi; an Apoſtoli veri Monachatus Profeſſores extiterint? Principia enim in quouis Doctorum genere ſupponi debent, non demonſtrari iuxta Auſt. dictum 1. Poſt. cap. 11. Apoſtolos autem verè Monachos, vno Prælio Monachos fuiſſe, aeq. Monaſtices non ſolum promulgata, ſed exculta fuerit, & vſque ad præſens ſeculum propagata, principium eſt in Euangelica doctrina indubitatum. Eademque certitudine tenendum ſentio Apoſtolos Chriſto D. doctore non tantum Aſiaticorum præceptorum auditores, ſed veros etiam eorum profeſſores & executores extitiſſe, quam vitæ Monaſticæ formam à Chriſto D. in Euangelio traditam fatemur. Id quod verba Principis Apoſtolorum Matth. 19. ſatis demonſtrant. *Ecce* inquit, *Nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?* In quibus eſſentialium votorum profeſſionem agnoſcunt D. Auguſt lib. 17. de Ciuit. c. 4. aliique Patres quos ſequitur D. Thomas. 22. q. 88. art. 4. ad 3.

25. Non omnes primitiui fideles Monachi fuere.

Cæterum non ita mordicùs accipiendum eſſe proculdubio mihi eſt, vt ad ſolos Monachos ſpectet quod dicitur: *Multitudinis credentium, &c.* quin potius ſub eis comprehendi debere genera alia viuendi, quæ ab Apoſtolis in Eccleſia inducta ſunt; id eſt coniugalem continentiam cum pietate coniunctam, & ſacratum Virginum ritus, quæ non tam Monaſticem profitentur, ſed pudoris florem virginei Deo conſecrant: cuius generis Tecla à Paulo, Domitila à Clemente, Petronilla à Petro eruditæ floruerunt. Ducor autem ex eo quod multitudinem illam promiſcui ſexus, teſte Luca, ad 5000. aſcendebat; tantus enim binæ Petri concionis fructus extitit. Incredibile verò eſt, Apoſtolos ab omnibus fidelibus vſum nuptiarum arcuiſſe, vnde virginum multiplicitas pendebat. Eo tamen voto vniuerſi ſponte adſtricti fuere, quod ad communem vitam neceſſarium erat, id eſt paopertatis, & abdicationis rerum, vt Ananiæ, & Saphiræ coniugum exemplo, & verbis Euangeliſtæ affirmare cogimur: quæ tamen conſuetudo populis fidelibus vbique germinantibus, quoad ſeculares ceſſauit, & multæ virgines domi ſuæ diuitiis oon plenè dato nuntio degere ſanctè cœperunt. Qui verò totius perfectionis ambitum amplexi ſunt, ſtatum Mooaſticum conſeruare, & propagare ſunt conati. Ex tunc itaque virginitas pretio haberi, paſſim amplecti, enixius ambiri cœpit: cuius vexillum Beatiſſima Virgo Dei genitrix leuaſſe primiceria Virginitatis facta, paſſim profertur a Patribus quos cap. 7. ſeq. dabimus. Vnde iure optimo Iſidorus lib. 2. de Offic. Eccleſiaſt. cap. 18. *Virorum virginum caput eſt Chriſtus, fœminarum virginum caput eſt Maria. Ipſa earum auctrix, ipſa mater noſtri capitis, qui eſt virginis filius, & virginum ſponſus. Inde agmina virorum, & puellarum ſanctarum; inde ſectatores, & ſectatrices perpetuæ continentiæ pullulauerunt, appetitum libidinis caſtigantes: nec ſolum in corpore, ſed etiam in ipſa concupiſcentiæ radice caſtrantes, cœleſtem vitam Angelicamque in terrena mortalitate meditantes, atque in carne corruptibili incorruptionem perpetuam retinentes, quibus cedit omnis fœcunditas carnis, omnis pudicitia coniugalis.* Sed quod præmiſit: *Quantum pertinet ad Vetus Teſtamentum, Elias, & Ieremias, & Daniel, caſtitatis bonum primi conſtituiſſe dicuntur*, ad figuram quandam præceſſiſſe futurorum proculdubio referendum eſt, vt toto fere lib. præcedenti monſtrauimus. Quod enim ſub veteris vmbra Paginæ vnus vel alter Virgo permanſiſſe dicatur, cum id nequaquam in poſteros doctrinâ propagatum ſit, & in illis ad virginitatis ſtatum ipſum virginitatis exercitium & ſtudium non aſcenderit, ſiue ob emiſſionis voti, ſiue ob promulgationis virginei ſtatus defectum ſiue vtroque titulo; reliquum eſt vt nihilo dignitatem primatus Deiparæ Virginis noſtræ id minuat.

Chriſtus D. & B. Virgo Maria primicerias virginitatis.

Qua de re placet Ambroſium audire lib. 1. de Virginibus aſſerentem: *Dicet aliquis: ſed etiam Elias nullius corporei coitus fuiſſe permixtus cupiditatibus inuenitur. Ideo ergo curru raptus ad cœlum, ideo cum Domino apparet in gloria, ideo Dominici venturus eſt præcurſor aduentus. Et Maria* Moyſi ſoror *ſumens tympanum pudore virgineo choros duxit. Sed conſiderate cuius illa ſpeciem tunc gerebat. Nonne Eccleſiæ, quæ Religioſos populi cœtus* (Sanctimonialium, ſeu Monachorum) *qui carmina diuina concinerent, immaculata Virgo ſpiritu copulauit? Nam etiam Templo Hieroſolymis fuiſſe legimus virgines deputatas. Sed quid Apoſtolus dicit? Hæc autem in figura contingebant illis, vt eſſent indicia futurorum; Figura enim in paucis eſt, vita in pluribus. At verò poſtquam Dominus in corpus hoc veniens, contubernium Diuinitatis & corporis in vtero virginis ſine vlla concreta confuſionis labe ſociauit, tunc toto orbe diffuſus corporibus humanis vita cœleſtis vſus inoleuit.* Subditque auream prorſus ſententiam. *Habemus ergo autoritatem vetuſtatis à ſæculo, plenitudinem profeſſionis à Chriſto.*

CAPVT V.

Monachos ab ipſa ſui ſtatus inſtitutione ſolemnia emiſiſſe vota autoritate Patrum defenditur.

VErvm enimverò adhuc oblatrantem Monaſtici pudoris hoſtem audio, importunè ſe 1 Ratio dubitandi.
ingerentem, contendentemque dum priſtinos Monachorum protoparentes ſolemnia vota emiſiſſe non probauerimus, fruſtra hactenus nos laboraſſe:

votis

votis vero simplicibus statum Monasticum non erigi: quæ sanè apud Veteres in vsu fuere: quandoquidem non desunt ex Scriptoribus Catholicis qui doceant *Simplicis*, ac *Solemnis* voti voces in Ecclesia auditas non esse vsque ad tempora Cælestini III. C. *Rursus, qui Cleric. vel vouent*: & Alexandri III. C. *Insinuante*, & C. *Meminimus* eodem tit. & paulò priùs A. C. 1139. Innocentius II. in Generali Synodo Romæ coacta definiuit, matrimonium a Religioso initum nullius deinceps esse roboris, vel momenti: quod est signum hactenus vota eorum non fuisse solemnia, cum matrimonium subsequens non irritarent. Adstipulantur multi sanctorum Patrum dum censent, nuptias virginum semel Deo sacratum non esse irritas. Ita expresso docuit Augustinus lib. de bono viduit. cap. 9. inquiens, *Qui dicunt talium nuptias non esse nuptias sed potius adulteria, non mihi videntur satis accuratè ac diligenter considerasse, quid dicant.* Et cap. 10. *Fit autem per hanc minus consideratam opinionem, qua putant lapsarum à sancto proposito fœminarum si nupserint non esse coniugia, non paruum malum: vt a maritis separentur vxores, quasi adultera sint, non vxores: & cum volunt eas separatas reddere continentia sa inet maritos earum adulteros veros, cum suis vxoribus viuis alteras duxerint*: idque pluribus cap 11. seq. prosequitur. Et vt nubant ex eis continere nolentes, aut non valentes, suadet Cyprianus epist. ad Pomponium lib 1. num. 11. Epiphanius hæresi 61. & Hieronymus epist 8 ad Demetriadem. Verba Cypriani sunt. *Quod si se ex fide Christo dicauerunt, pudice & caste sine vlla offensione perseuerent; si autem perseuerare nolunt, vel non possunt, melius est vt nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Epiphanij verò, *Et habet peccatum & iudicium qui Dei virginitatem reiicit, & certamen confudit. Sed melius est iudicium, quam condemnatio. Melius est itaque vnum peccatum habere, & non plura. Melius est lapsum a cursu palam sibi vxorem sumere secundum legem, & non quotidie occultis iaculis sauciari, & à virginitate multo tempore pœnitentiam agere. Sic nouit Ecclesia prædicare.* Præmiserat autem: *Tradiderunt itaque Sancti Dei Apostoli, peccatum esse post decretam virginitatem ad nuptias conuerti.* Et nihilominus docet, si ad nuptias conuertatur Virgo sacra, verè nubere. Quod aliis verbis Recentiores dixere: votum simplex matrimonium impedit contrahendum, non tamen dirimit contractum; quod scilicet illicitè ineatur ab ea, sed factum teneat. Ita Alex. III. C. *Consuluit*, & Celestinus III. C. *Rursus, qui Cleric. Vel voa.* Hieronymus denique *Sanctum*; ait, *Virginum propositum, & cælestis Angelorumque militia gloriam, quarumdam non bene se agentium nomen infamat. Quibus apertè dicendum est, vt nubant, si se non possunt continere, aut contineant, si nolunt nubere.*

2. *Opinio asserentium vota olim Monachorum, simplicia fuisse.* Hinc nonnullis placet Monachorum vota ante Innocentium II. solemnia non fuisse, vtpote qui validè adhuc inire possent matrimonium, quamvis illicitè; quod Platus amplectitur loquendo de Vniuersali Ecclesiæ statuto, nam alicubi oppositum fuisse receptum arbitratur, vt Basilio, & aliis Patribus satisfaciat contrarij placiti assertoribus. Sic ille lib. 2. de Bono Status Religioso. cap. 11 & consentit Azorius 1. p. lib. 12. Instit. Moral. cap. 6. q. 1. Gratianus alia incedens via D. 27. C. *Presbyteris* contendit quosdam Patrum loqui de his, qui votum Castitatis simblex emittebant, alios de emittentibus solemne: Vnde apud hos subsequens matrimonium dirimitur, non apud illos: propositis siquidem vtriusque partis de verbum testimoniis, subinfert: *Hic distinguendum est, quod vouentium alij sunt simpliciter vouentes, de quibus Augustinus, & Theodorus locuti sunt; alij sunt quibus post votum benedictio accedit consecrationis, vel propositum Religionis, de quibus Hieronymus, Nicolaus, & Calixtus.* Cur verò hi de solemniter vouentibus, illi de simpliciter loquantur, ipse non explicat: à nobis autem id præstare oportet, quod eius mens veritatem proculdubio attigerit. Voces vero illas *Simplicis* & *Solemnis* non vetustissimas esse liquet: nam *Simplicis* expressè meminit Theodorus Archiepisc. Cantuariensis in Pœnitentiali relatus D. 27. cap. *Si vir*. vbi: ait. *Si vir SIMPLEX votum virginitatis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem sed tribus annis pœniteat.* Solemnis autem Basilius Reg. 14 ex fusius disp. inquiens de Apostata. *Is perinde aspici debet, vt qui in Deum peccauerit, quem professionis suæ testem adhibuerit, cuique SOLEMNI voto se obligarit.* Et lib. de vera virginit. *Nam quod SOLEMNE legitimumque connubium sponsas ille occuparit, & virginitatis habitus, & fœdera conuenta cum illo testantur.* Vbi iure Recensitor appofuit in margine: *Solemne indicatur votum in professione.* Hæc de vocibus: de re verò modo.

Ergo id omnimodis veritate subnixum puramus, vota Monachorum ab initio nascentis Ecclesiæ, vsque ab Societatis IESV exortum, solemnia fuisse: non quod absque illorum solemnitate vera & propria Religio esse nequeat, cum a Gregorio XIII. in Extrauag. *Ascendente Domino.* A. C. 1584. Decretum sciamus, eos qui in eadem Societate per biennium probati vota illa tria sed simplicia emittunt, *Quippe qui quantum in eis est & professionem emittere parati sunt* (ait Pontifex) *Si propositum Generalis in prædicta Societatis instituto congruere indicauerit, & in perpetuum Dei seruitio votis simplicibus consecrati, ac sua sorte contenti, verè & propriè Religiosos existere: & si à Societate deficiant, excommunicationis, & aliis Apostatarum pœnis esse subiectos.* Et inferiùs: *Decernimus tria vota huiusmodi, etsi simplicia, ex huius Sedis institutione, ac nostra etiam declaratione, & confirmatione, esse verè substantialia Religionis vota, ac in dicta Societate, tanquam in Religione approbata per Sedem eandem admissa fuisse, & esse ac per nos admittit nec in illis a quoquam præter nos, & Sedem eandem dispensari, nec ea vllo alio modo, quam per legitimam dimissionem a Societate cessare posse &c. Et quoscumque qui in ipsa Societate admissi biennio probationis a quolibet eorum peracto tria vota substantialia prædicta, tametsi simplicia emiserint, aut emittent in futurum vere & propriè Religiosos ... esse, ac fore, & vbique semper, & ab omnibus censeri, & nominari debere non secus atque ipsos, tum Societatis, tum quorumcumque aliorum Ordinum Regularium professos, &c. Nec ante huiusmodi absolutionem* (Votorum à Sede Apostolica) *& à Societate dimissionē matrimoniū contrahere posse.* Id tamē iure nouoq; vt ipse Gregor testatur, inquiens; *Idcirco cum Diuina prouidentia pro temporum necessitate varia & salutaria Ordinum instituta in Ecclesia sua produxerit & ... il ... cuiuslibet peculiari gratia vocationē peculiares quasdam notas, propriaque insignia ... ad finem quā intendit media ... gesserit, ... Nec licet aliās institutum prædictum confirmauerim ... declara-* 3. *Vota hic ... ad vera Religio...* *Societas IESV vera Relig...*

nense cap.3. & 21. & 23. Eliberitanum cap. 13. Ancyranum cap.18. Arausicanum cap.27. & Aurelianense · ac tandem Innocentium II. Papam cuius decretum habetur can. 7. in actis Concilij Generalis Romani apud Barotium tom. XII. A cap.1139. quo mille circiter Episcopi conuenere, teste Othone meo Frisingiensi lib.3. cap.23. Omnes vero præfati Patres ita damnabiles censent professorum, vel professarum, siue Virgines, siue viduæ sint, siue viri, nuptias post factum votum initas ab eis: vt omnino separandos ineuntes ducant, & iterum ad Monasteria detrudendos penitentiæ seuerissimæ addictos, ad idque debere cogi censuris & communionis Sanctæ interdictione.

7. Neque vero audiendi sunt qui respondent, hos Patres, vno dempto Innocentio II. non pronunciasse earum nuptiarum nullitatem, sed delictum ineuntium, cui satisfaciendo separari ab eis iubentur. Nun inquam, audiendi sunt? enim vero si ratas eas nuptias credidissent, aliis eos pœnis mulctarent, quas domi exoluerent, non separatione cohabitationis, & thori, contra præceptum Domini iubentis: *Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Quod Sancta Ecclesia reuerita maiorum criminum reos non consueuit coniuges separare, id est, lapsos in hæresim, schisma, & huiusmodi: nisi alias ex accidenti periculum insit lapsus similis alterius coniugis, & contra ius suum coniux innocens puniretur. Quis enim dixit, peccare eam, quæ cum habente votum simplex continentiæ contrahit, si non inducit desertorem? vtitur enim iure suo. Vnde Innocentius ipse continuam perpetuamque Ecclesiæ sententiam exposuit, non vero nouum ius condidit, cum inquit: *Monachi, atque conuersi professi, qui sacrum transgredientes propositum, vxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi namque copulationem quam contra Ecclesiasticam Regulam esse contractam, matrimonium non esse censemus qui etiam ab inuicem separati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Idipsum quoque de Sanctimonialibus fœminis si (quod absit) nubere attentauerint obseruari decernimus.* Liquet verò ita esse, quoniam idem statuit de Episcopis, & Presbyteris, quæ nemo dixerit vsque ad tempora Innocentij verè licet illicitè, nuptias inire potuisse. Eodemque pacto reperies multa alia in decretis eiusdem Concilij renouata, quæ nemo dixerit tunc primitùs constituta, vt Can.17. *Coniunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus.* Can.13. interdicitur vsura, quæ tamen non cum primitus decreuisse quisquam dicet, sicut nec quod Can 21. decernitur de filiis Presbyterorum à sacris remouendis, quod multo ante Vrbanum Papam, & Bonifacium Moguntinum & Pretauiense Concilium interdixerant, vt videre est tota D.56. apud Gratianum, & c. *vt filij*, de filiis Presbyt. Sed cum tot Episcopi numero circiter mille ex vniuersa penè Orbe conuenissent, & quibus morum corruptelis mederi oportere pro sua quisque etiam Barbarorum prouincia proposuisset, omnibus satisfieri præscriptis Canonibus necessum fuit. Perperam igitur Innocentij II. testimonio decretum irritandi Monachorum nuptias subsequentes probari potest, cum præsertim concors SS. Patrum sententia perpetuo in Ecclesia obseruatum ostendat.

8. Neque vero Augustinus Cyprianus, Epiphanius & Hieronymus superiùs contra nos relati quicquam facessunt negotij, cum minimè de Virginibus in Monasterio Virginitatem professis loquantur, à quo nemo Patrum dissentit, sed de his quæ domi suæ manentes ab Episcopo, vel Presbytero velamen Virginitatis accipiebant, de quibus apud Veteres multa mentio est. Has vero multi Patrum verè transire ad nuptias, quamuis illicitè potuisse, sentire videntur, cuius generis nunc etiam multæ sunt apud nos Hispanè *Beatas* nuncupatæ, simplici nihilominus duntaxat voto Virginitatis illigatæ. Quod verò de sanctimonialibus nemo prædictorum loquatur, scripta eorum euoluentibus liquidum erit, quibus de Monasterio, Regula, vel proposito, mentio nulla: quin potius Hieronymus verbis immediate subiunctis satis se explicat, nam ait: *Digna res risu, imo planctu, incedentibus dominis ancilla virgo præcedit ornatior, vt pro nimia consuetudine quam incomptam videris, dominam suspiceris &c.* Hæc ille de ancillis & solutis Virginibus ad Demetriadem, qui tamen lib. contra Iouin. Sanctimoniales ad nuptias auolantes non solum adulteras, sed & incestas esse fatetur. Cyprianus etiam de eisdem expresse loquitur, inquiens: *Tenemur ad vitam singuli fideliter consulere, nec pati virgines cum masculis habitare; non dico simul dormire, sed nec simul viuere.* Et infra: *Et idcirco consultè & cum vigore fecisti, frater charissime, abstinendo Diaconum, qui cum virgine sæpe mansit, sed & cæteros qui cum virginibus dormire consueuerant:* quæ tamen de virginitate adhuc incompta gloriabantur. Eiusmodi erant quæ *Diaconissæ* vocabantur Epiphanius longe alio tendebat: nimirum disputabat ea hæresi 61. contra Apostolicos, seu Encratitas, qui renuntiantes omnibus Monachos mentiri, nuptiis detrahebant, & passim virginitatem profitebantur. His cum nihil impurius esset, monet, *melius esse nubere, quam vri & vnum peccatum habere, quam plura.* Augustinus denique toto eo libro *de Bono viduitatis*, de viduis disputat, qui à primis vel secundis nuptiis liberi continentiæ propositum arripiunt; quibus ob doctrinæ vicinitatem quandoque adiungit eiusdem propositi virgines, sed quæ domi suæ adviuant, multas viduarum formulas interim recensens: aitque. *Nulla quidem istarum sex viduarum tua norma adæquatur. Tu enim hoc votum cum ad senectutem vsque perduxeris, omnia tria potes habere, quibus Anna meritum excelluit*, (nimirum quod tam citò extulisset virum, quod vniuira, quod ad 83. annos in ieiuniis & orationibus perstitisset.) *Tibi autem sunt & filij quos forte illa non habuit, nec ideo laudanda es quia eos habes, sed quia pie nutrire, & educare studes*, in Monasterio, an domi? quis id non videt?) *vt enim tibi nascerentur, fœcunditatis, vt viuant, fœlicitatis est: vt autem si instituantur, voluntatis est, & potestatis.* De vidua igitur domi filios piè educante, vel orationibus ac fletibus incumbente sermo, vt vides, Augustino erat, non de sanctimonialibus. Quod verò de sanctimonialibus semel disceptans, cæteris planè consensit, videlicet Enarrat in Ps.83. his verbis. *Vnusquisque autem fratres charissimi, de loco itineris sui ad quem proficiendo peruenit, & quem vouit Deo inde respicit retro, cum ipsum dimiserit, v. g. statuit castitatem coniugalem seruare quando se ad fornicationes conuerterit, retro respexit. Alius ex munere Dei maius aliquid vouit, statuit nec nuptias pati, qui non damnaretur, si duxisset vxorem: post votum quod Deo promiserit si duxerit, damnabitur. Sic Virgo quæ si nuberet, non peccaret SANCTIMONIALIS si duxerit, Christi adultera reputabitur.*

Euasio præcluditur.

Obiectis satisfit.

Quo loquendi caractere supra Hieronymus vsus est. Quod si adultera, ergo non nupta. Ergo eius nuptiæ nullæ. Idem fere habet enarratione in Ps. 75. ad illa verba, *Vouete, & reddite Domino Deo vestro* : ait enim : *Nescio qua castimonialis nubere voluit? Quid voluit? Quod & virgo qualibet. Quid voluit? Quod & mater ipsius aliquid mali voluit? Mali plane. Quia iam vouerat Domino Deo suo. Quid autem ait Paulus de quibusdam qua vouerunt, & non reddiderunt? Habentes, inquit, damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Virgo est Castimonialis iam dicata Deo. Qua autem respexit ad nuptias, non quia voluit nubere damnatur, sed quia iam ante recesserat, & fit vxor Loth respiciendo retrorsum.* Quo loco planè Augustinus distinxit diuersos vouentium gradus. *Sunt etiam vota propria singulorum. Alius vouet Deo castitatem coniugalem, alij etiam vouent vltra tale coniugium nihil pati* (id est vidualem) *& ipsi vouerunt aliquid maius quam illi. Alij Virginitatem ipsam ab ineunte ætate, & isti vouerunt plurimum. Alij vouent domum suam esse hospitalem omnibus Sanctis aduenientibus* (hoc nomine Monachos statim intelligit) *magnum votum vouent. Alius vouet relinquere omnia sua distribuendo pauperibus, & ire in communem vitam* (seu Cœnobiticam) *in societatem Sanctorum. Magnum votum vouit. Vouete & reddite Domino &c.* Statimque subiungit de sanctimoniali, seu Castimoniali nubere volenti. Quò videas cum de vidua aut Virgine castitatem vouente agit, non debere interpretari, quasi eo nomine Sanctimoniales comprehenderit, & his non illis absolutè damnationem nubentibus comminari, nisi resipiscant, vtpote quæ sint Christo adulteræ, quod nisi ex grauitate maioris criminis, & solemnitate voti ortum habere non potest. Non me latet Monachos Carnotenses, cum difficilem minusque veritati cohærentem eiusmodi Augustini sententiam reputassent, quid de eius mente Bernardus sentiret, tentare voluisse: quibus ille lib. de Præcepto & Dispens. cap. 21. respondit, his: *Ad hac nihil ad præsens certius, breuiusque respondendum occurrit, nisi quod ita sancti Antistites* (quærebatur quid simile de Gregorio) *Sapuerunt; rectè ne, ipsi viderint. Nam ego in sensibus actibusque illustrium Patrum cautus profectò sum omnino non aliud æstimare, quam quod B. Apostolo teste quæritur iam inter dispensatores, vt videlicet fidelis quis inueniatur. Certus sum enim siue in suo abundauerint sensu, siue in Dei Spiritu, sicut & in cæteris, ita & in his ambos extitisse fideles, illum* (Gregorium scilicet) *in dispensando quod præ manibus erat, istum* (Augustinum) *in scribendo quod senserat.* Non vacabat Bernardo seriò Augustini scripta voluere, vt de eius mente diiudicare valeret: quem nihilominus seriò vbique auditum minimè vere sententiæ contrarium probauimus. Cuius etiam hoc loco Bernardus ipse assertor est, vt perspicuè relata verba demonstrant: quod quidem magni faciendum est.

Diuersi vouentium gradus.

9. Addam pro colophone quod de S. Martino refert Sulpicius Dialogo 2. cap. 12. *Miles quidam cingulum in Ecclesia, Monachum professus abiecerat, cellulam sibi eminus in remoto quasi Eremita victurus erexerat. Interea astutus inimicus variis cogitationibus brutum pectus agitabat, vt coniugem quam Martinus in Monasterio puellarum esse præceperat, reluntate mutata secum potius vellet habitare. Adit ergo Martinum fortis Eremita; quid haberet animi confitetur. Ille verò vehementer cauit abstinere fœminam viro rursus iam Monacho, non marito incongrua ratione misceri. Postremo cum miles instaret, affirmans se solo coniugis vti velle solatio, pateretur Episcopus eos pariter militare. Tum Martinus. Nunquid in illa acie vbi constitisti, cum iam aduersus hostilem exercitum collocato cominus pede districto ense pugnabat, vllam fœminam stare, aut pugnare vidisti? Tum demum miles confusus erubuit gratias agens &c.* Rogo nunc, quid de valore nuptiarum Monachorum senserit Martinus, Monachus & ipse, & sane exercitatissimus & vetustissimus? Profectò qui præcedentis coniugij Monachum, non amplius maritum, sed Monachum aiebat (quod quidem sano ego sensu intelligas velim de impedimento iteratæ commixtionis vinculo adhuc permanente) quid diceret de Monacho subsequens intentanti, nisi quod adulter, & nunquam foret maritus? Sed ad paupertatis solemne votum transitum faciamus.

S. Martini mira sententia.

Sanè illud paupertatis votum solemne iudicatur, quo adstrictus incapax prorsus dominij & rerum ipsarum vsus redditur: nam simplex non excludere rerum dominium Gregorius XIII. pro societate Iesu declarauit. Monachos verò perpetuò dominij simul & vsus incapaces fuisse, & ita ab omnibus æstimatos, nemo est qui ignoret. Hinc cum Arsenius lib. 6. de verbis seniorum apud Pelagium num. 2. à Senatore quodam consanguineo magnæ substantiæ hæres esset institutus, accipiens testamentum voluit illud rescindere. Magistrianus autem, qui deferebat, cecidit ad pedes eius, rogans ne illud scinderet, ne periculum capitis ei adferret. Abbas Sanctus respondit: *Ego prius mortuus sum quam ille; ipse autem modo mortuus est, quomodo me fecit hæredem?* Et renuit testamentum nihil accipiens. Superius quoque vidimus Augustini dolorem de Canonico suo, qui testamentum moriens fecerat: quod omnino ipse rescidit, nollens vt pecunia, cui donabatur, Ecclesiæ cederet, sed filiis defuncti; non iure hæreditario, sed quasi nullius veri domini misericorditer ab Episcopo sibi condonata: eò præsertim quod, teste eodem Augustino, puella suam fuisse pecuniam, non patris ipso viuente clamabat, à quo seruari dicebat, dum ea esset in ætate puellari. Sic ille serm. 1. de Commun. vita Cleric. & serm. 2. quid de ea re sentiat, his aperit. *Modo quia placuit illis socialis hæc vita, Deo propicio quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum. Interpellet contra me mille consilia, nauiget contra me quo voluerit, sit certè vbi potuerit: adiuuabit me Deus, vt vbi ego Episcopus sum, illic Clericus esse non possit.* Consonet sibi August. Epist. 109. in Regula Monialium, & Augustino cæteri Patres à nobis superiori, & tertio etiam capite relati: multorumque pro eadem re egregiè & solicitè congessit testimonia Card. Bellarminus hæreticorum nostri temporis malleus vt Augustinus sui lib. 2. de Monachis cap. 2. quam tu consulas. 10.

Veteres Monachi solemne paupertatis votum emisere.

Cæterum negotium nobis facessere Iuris vtriusque decreta volunt Gab. Vazquez. 12. disp. 165. cap. 6. & Basilius de Leon in Quodlib. q. 3. scholastica cap. 9. contendentes veteres Monachos rerum dominij capaces fuisse, quousque id ius nouo iure abrogatum est. Enim vero L. Generali C. de *Sacrosanctis Eccles.* Valentinianus & Martianus Impp. *Generali* (inquiunt) *lege sancimus firma rataque haberi testamenta Monachorum, &c.* Et L. *Si quis. C. de Episc. & Cleric* Theodosius & Valentinianus 11

Opinio asserentium veteres Monachos capaces fuisse dominij.

nianus decreuere, Monachorum bona qui non condito testamento decedunt Ecclesiæ, vel Monasterio fore donanda. Insuper Leo Imp. const. 5. Concil. Lugdun. I. Can. 2. & Matisconense can. 19. placito huic concinere videntur: & S. Gregorius lib. 3. Regist. Epist. 6. (refertur 19. quæst. 3. c. *Perlatum*) commendans Petronellæ mulieris factum, quo Monasterium professa cum posset liberè suis diuitiis vti, eas tamen Monasterio legauit. Hæc cum ita decreta essent, postmodum Iustinianus Const. 5. Collat. 1. §. *Illud quoque* ex qua Authentica. *Nunc autem*, C. de Episc. & Cleric. desumpta fuit, Monachis facultatem conficiendi testamentum interdicit. Et Gregorius ipse lib. 7. epist. 7. asserit: *Ingredientibus Monasterium conuertendi gratia, vlterius nulla sit testandi licentia.* Atque ita opinati sunt Salicetus in Authent. *Nunc autem*, & Cuiacius in expositione Nouellæ S. de Monachis.

12. Explicantur iura pro opposita sententia.

Sed perperam omnino & abs re hæc iura illi interpretantur, cum minimè agant de Monachis post votorum suorum professionem celebratam, sed cum ad Monasterium accedunt conuersionis gratia, & ante professionis emissionem, vt verba eorum, si recte expendantur, satis manifestant, quæ de morti proximis minimè loquuntur. Cuius rei vel solus euidenti argumento abundè sit B. Gregorius; is enim sibi ipsi minimè contrarius esse oportuit, qui tamen expressè docet, *ingredientibus Monasterium conuertendi gratia, nullam vlterius relinqui testandi licentiam* quare non aliter intelligendum est quod de illa Petronella asseruit; *res suas omnes, quas habere potuit, licet sibi iure potuissent competere, tamen easdem Monasterio quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo contulisse.* Donationem vero coniungit cum ingressu Monasterij, inquiens. *Perlatum est ad nos Petronellam nomine per exhortationem Agnelli Episcopi fuisse conuersam, resque suas omnes quas habere potuit &c.* Atqui mirum valde est prædictos Autores extorquere voluisse S. Gregorij sententiam ad stabiliendam mentem suam, cuius tamen verba latinitatis suæ congruentia oppositum proculdubio continent. Fefellit sane eos, quod relatiuum *sibi* cum ait, *licet sibi iure potuissent competere* ad mulierem habere respectum arbitrati sunt, cum tamen Monasterium omnimodis respiciat, vt requirunt verba illa *etiam specialiter donationis titulo*: quæ duobus modis Monasterio res illas competere eo ipso quod professa sit in eo, manifestant. Nam si solo donationis titulo essent ei adiudicandæ, quem sensum habet coniunctiua *etiam*? Diceret potius necessario, res suas omnes, quas habere potuit, licet sibi iure potuissent competere, tamen easdem Monasterio donationis titulo contulisse. Et adhuc durissimum creditu, Gregorium affirmasse, res suas iure post voti paupertatis emissionem Moniali potuisse competere, cum Monacho proprietario sepulturam Ecclesiasticam denegandam scripserit lib. 4. Dialog cap. 56. & quæ in oppositum patentissimè dixerit lib. 7. Regist. Epist. 7. vera ergo & gemina

D. Gregorij mens.

S. Doctoris mens hæc est. Petronellam res suas quas, eo ipso quod absque testamento Monasterium ingrederetur, id est profiteretur eius Regulam, ipsi Monasterio iure necessariò competerent, tamen easdem *etiam specialis donationis titulo* sponte contulisse. Sed vnde ei iure competerent, rogas, si testamentum non fecisset? Occurrit Gregorius ipse Epist. illa 7. lib. 7. Regist. *Vlterius nulla sit testandi licentia: sed vt res eorum eiusdem Monasterij sint, aperta legis diffinitione decretum est.* Quæris legem? Gratianus subnectit Authent. de Monachis Const. V. vbi dicitur. *Nunc autem cum Monachus factus esset, hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur, si prius testatus non sit.* Et Authentica de Sanct. Epist. Col. IX. tit. 6. cap. 38. *Si qua mulier aut Monasticam vitam elegerit liberis non extantibus* (vt Petronellæ liquet non extasse.) *Monasterio quod ingreditur res eius competere iubemus.* Quibus verbis Gregorius vsus reperitur.

Oportuit autem (vt hoc quoque dicamus) notis vtriusque iuris legibus tempus & modum testamenta condendi Monachis præfinire, non quia post votorum emissionem quis vnquam Doctorum in dubium verterit eorum ad bona distribuenda incapacitatem, quamquam apud aliquos ignorantia iuris forsam alicubi præualuerit, quæ tamen ius non abrogat, sed quoniam non vnus idemque opinandi modus apud Patres in renuntiatione seruandus à Monachis profiteri volentibus inualuisset. 13. Qualiter olim Monachi possessionibus renuntiabant. Namque quidam pretium possessionum suarum erogabant pauperibus, iuxta præceptum Domini Matth. 19. perfectionem sectari cupienti. *Vade, & vende quæ habes, & da pauperibus*; & sic nuntio rebus dato, quæ sequuntur implebant, *Et veni sequere me.* Alij nihil de rebus curantis Dominum sequi putabant, qui dicenti, *Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his quæ domi sunt* Luc 9. respondit: *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Vbi Græcus scriptor: *Crebri intuitus eorum quæ deseruimus propter consuetudinem trahit.* Et Cyrillus. *Verè consulere proximos non consensuros, erat vtcumque labentis: apposuit manum aratro, qui habet affectum sequendi, tamen respicit retro qui dilationem petit occasionem redeundi domum.* Hinc lites, & iurgia oriebantur, vt quis succederet in bona relicta deberet, declararetur: nam cuius erant, non erat facile discernere, consanguineorum ne iure propinquitatis, pauperum ex assensu Domini, Monasterijvè tanquam iure posthumi, qui post bonorum diuisionem vel derelictionem natus Monasterio fuerat; an vtrorumque Antonius tandem omnia sua pauperibus erogauit, sororcula Sanctimonialibus commendata Paulus cognatis, & diuitiis simul vale dixit. Hilarion cognatis & pauperibus simul consuluit. *Quidam iuuenis* apud Rufinum lib. 3. Vit. Patr cap. 67. & Pelagium lib. 14. cap. 4.) *volebat renuntiare mundum, & frequenter egressum reuocabant eum cogitationes, erat enim diues. Vna ergo die confestim expolians se, & iactans vestimenta sua currebat nudus ad Monasterium. Declarauit autem Deus vni seni dicens: Surge, & accipe athletam meum. Exurgens ergo senex obuiauit illi nudo, & cognoscens causam admiratus est, & dedit illi habitum Monachalem. Quando autem veniebant aliqui fratres ad ipsum senem de renuntiatione sciscitantibus dicebat. Hinc requirite fratrem, quia ego ad renuntiationem ipsius nondum perueni.* Quod postmodum Franciscus fecisse dignoscitur. Et hæc quidem videbatur suprema tutissimaque renuntiationis species. Cuiusdam Monachi heroica renuntiatio. Videbatur tamen ex aduerso stare Basilius, qui renuntiantes teneri ad opes indigentibus dispensandas scripserat Respons. 9. ex Reg. fusius disp. nam inquit: *Cum Dominus noster Iesus Christus dixerit vende quæ habes & da pauperibus &c. Et item: Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam, equidem ex hoc colligo, qui hac mente à suis discedat,*

hunc

hunc huiuscemodi curam de parte patrimonij sua nullo modo oportere negligere: contraque illud adcurare vt cum eam omnem diligentissimè secum abstulerit, eam veluti rem iam Domino consecratam summa cum religione distribuat, vel per se vel per alios, quos antè maxima habita diligentia delegerit: cum illud persuasum sit, non vacare periculo, siue propinquis suis illam relinquat, siue in ea distribuendu, cuiussuis opera vsus sit, nulla adhibita delectione. Quod videlicet Domini, & pauperum eius iam sit. Subdit verò, si cognati aduersus sic rectè sua distribuentem iniquius contendere vellent, cum seruum Dei non oporteat litigare, valedicere rebus simul & cognatis oportere, iuxta illud. *Qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei, & pallium.* Verum *admonendi* (ait) *sunt cognati qui tales sunt, sacrilegij scelere se ipsos obstringere.* Vt qui in rem Deo sacram mittere audeant manum. Et hæc quidem de his qui in rebus Monachorum succedere deberent.

14. Quo tempore olim Monachi possessionibus renuntiabant.

De tempore itidem quo renuntiatio ab eis fieri deberet, non omnes idem sentiebant: nam D. Basilius, quem communis Archimandritarum consensus amplectebatur, docebat in ipso Monasterij introitu pauperibus res illorum distribuendas. Ita quoque veteres consueuisse fratres, ex vetustissima S. Macharij Regula edocemur, vbi inquit. *Ergo si quis de seculo ad Monasterium conuerti voluerit, regula ei introeunti legatur, & omnes actus Monasterij illi patefiant. Quod si omnia aptè sustinuerit, sic dignè à patribus in Monasterio suscipiatur &c. Nam si aliquam in cellulam voluerit inferre substantiam, in mensa ponatur coram omnibus fratribus, velut regula continet. Quod si susceptus fuerit, non solum de substantia quam intulit, se etiam nec in se ipsum habeat potestatem ab ea hora. Nam si aliquid prius intulit fratribus, ipse tamen non est licitum, vt aliquid habeat in sua potestate, quod ex qualibet causa scandalizet. Si post tertium diem exire voluerit, nihil penitùs accipiat nisi vestem in qua venit.* Quod iure quidem decretum esse dignoscitur, tum quia prior donatio absoluta, & sine conditione facta fuerat: tum in pœnam leuitatis. Sed vero Augustinus post votorum emissionem fratres suos vt res suas pro suo arbitratu distribuerent, consulebat, vt liquet ex vtroque sermone de Communi vita Cleric. In priori ait. *Sanè hoc nouerit Charitas vestra dixisse me fratribus meis, qui mecum manent, vt quicumque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, & commune illud faciat. Ecclesiam habeat, per quam Deus nos pascit. Ego dedi dilationem vsque ad Epiphaniam, propter eos qui vel cum fratribus suis non diuiserunt, vel nondum de re sua aliquid fecerunt, quia expectatur ætas legitima.* Duas has dilationis causas facto per singulos fratres scrutinio in sermone posteriori comprobat interuenisse inquiens: *Nuntio ergo vobis vnde gaudeatis, quia omnes fratres, & Clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patritium nepotem meum talem inueni, quales desideraui:* nimirum iamiam rebus suis nuntium dedisse. *Sed sunt qui de sua qualicumque paupertate quod statuerunt, nondum fecerunt. Hi duo sunt Valent. Diaconus, & paulò antè dictus nepos meus Subdiaconus.* At quo impediti? In Valent. *expectabatur etiam legitimæ ætatis accessus, vt quod faceret, firmissime faceret:* hæc vna ex causis dilationis; sequitur altera. *Nondum autem fecit, quia ipsos agellos habet cum fratre suo communes, & sub indiuiso possident. Si autem diuisi fuerint, eos cupit Ecclesiæ conferre, vt inde alantur qui sunt in proposito sanctitatis:* audiens Apostolum dicentem Tim. 5. *Qui autem suis, & maxime domesticis non prouidet fidem denegat, & est infideli deterior. Quid ad se pertinet adhuc ignorat: ad ipsum sane, quia maior est, pertinet diuisio, & ad fratrem eius electio hoc sine dilatione peragendum est.* Deinceps de Patricio ait. *Nepos autem meus ex quo conuersus est, & mecum esse cœpit, impediebatur & ipse aliquid de agellulis agere in vita vsufructuaria matre sua, qua hoc anno defuncta est. Inter ipsum & sororem eius sunt quadam causæ in Christi adiutorio cito finiendæ, vt & ipse faciat quod Dei seruum decet & illa exigit lectio.* Act. Apost. cap. 4. Verùm ex his causis dilatio distractionis, qua expectabatur legitimæ ætatis accessus, vt quod faceret quis firmissimè faceret, facilis captu est, enim vero vota ante pubertatem expletam emissa, olim etiam nondum erant solemnia, nec renuntiatio iure tunc valeret: quæ vero ex indiuisa possessione, aut vsufructu parentis possidebat, nemini modò post aliquod à professione transactum tempus permitteretur. At tunc temporis eo non aduersari statui Religioso putabatur, quod ad præscriptum Dominicæ vocis, & morum Apostolorum, non solùm sequi Dominum per votorum emissionem necessum sit, sed renuntiare omnibus quæ possidebat, ea pauperibus erogando. Vnde non iudicabatur necessarium quod distractio præcederet vota, dummodò fieret quam cito exequi posset, & res ipsa non esset occulta, sed manifesta: subsequens siquidem distractio erat quasi complementum integræ conuersionis, & connexionis cum professione habens, eo vel maxime, quod fiebat interueniente Prælati iudicio, vt manifestat factum Faustini Diaconi ab Augustino subiectum. *Hic de militia sæculi ad Monasterium conuersus est; sed quia exiguum est quod videtur possidere, sicut Iurisperiti loquuntur, iure non corpore reliquerat illud* (videlicet non iam super illud ius habebat, nec Dominus eius vlteriùs esse poterat, tametsi nondum à se repulerat) *nunquam inde cogitauit ex quo conuersus est: à fratribus eius tenebatur, nec ipse aliquid quæsiuit à fratribus suis, nec ab illo est aliquid quæsitum. Modo quia ventum est ad hunc articulum temporis, CVM CONSILIO MEO diuisit ipsam rem, & dimidiam donauit fratribus, & dimidium Ecclesiæ.* Similiter de Seuero Diacono inquit: *Ipse totum posuit in mea voluntate, vt quicquid ipse vellem, hoc indè fieret.* De Eraclio item: *De pecunia sua emit possessionem cum consilio meo, nam ipsam pecuniam voluit per manus meas erogare, sicut mihi placeret.*

Cæterum res ipsa non erat vsquequaque à scrupulo libera; quare congruum fuit, his & superioribus dubiis occurri, & quid iuris, quauè incedendum esset via in renuntiationibus faciendis, quibus etiam bene profitentium cedere, vel legari valerent latis legibus explicari. Quò prouidè Marcianus, Theodosius, & Valentinianus Impp. fecerunt qua parte res ipsæ sæculares erant: quâ verò personæ Ecclesiæ addicebantur per professionem Monachatus, à summis Pontificibus stabilitum est; ita quod emissis votis, minimè deinceps liceat Monacho res suas distrahere, sed quasi de eo qui ab intestato decedit, iudicandum sit, posseque iure Monasterium in bonis Monachi intestati, si hæredes iusti deficiant succedere; & cætera quæ superiùs recensuimus, & cauentur etiam. C. de Sacrosanctis Eccles. in Auth. *Ingressi*, 15. Tempus & modus renuntiandi, à iure dispositus.

& in

& in Auth. de Monachis §. *Illud quoque* & quæ refert Gratianus tota causa 19.quæst.1. Quo vero casu licuerit Probo Abbati post professionem testamentum facere ex decreto ipsius Gregorii, lege apud ipsum lib.9. Epist.22.

16. Quid iuris de Testamento Gregorii Nazianzeni

16. At quid Nazianzeno dicendum, cuius extat testamentum apud Baronium tom.4. A cap.389. Græce primum editum a Bosonio, deinum a Iacobo Sirmondo cum duobus M S. Vaticanæ Biblioth. collatum, & latinitate donatum: In eo siquidem Theophilo puero legat nummos... Euptaxio, & Theodosio totidem, Gregorio Diacono suo aureos.50. E...o Diacono 3... Theodulo 20. Elephio itidem. 20. Rusianæ domum in qua vitam traducat, Aliphianæ vestes omnes fratris sui Cæsarij, quod quidem absque proprio rerum dominio fieri posse non videtur: Nec de tanto Doctore existimandum est conatum fuisse perficere quod iure non poterat. Eodem tendit, quod instituit Gregorium Monachum hæredem. Posset equidem haud difficulter fides testamento negari: tum quia nemo eorum, qui res Theologi speciatim conscripserunt, eius nec leuiter meminit; tum etiam quoniam dicitur ab eo confectum cum esset Constantinopolitanus Episcopus, & tamen scriptum dicitur Pridie Kalend. Ianuarij Eucherio, & Siagrio Coss. id est. A cap.381. iuxta Baronij supputationem, & tamen eo mense & die iam se Constantinopolitano Patriarchatu Gregorius abdicauerat, antequam Oecumenica Synodus, vbi a Patribus ipse creatus erat, finem exciperet: quam mense Maio celebratam Sorrates lib.5.cap.8. docet, cui subscribunt cæteri. Cæterùm quantumcumque testamentum huiusmodi vere Nazianzeni fuisse dicamus, nihil ex illo quo Monachos proprium habere potuisse probetur, commode deducitur. Enim vero fatetur eam dispositionem suæ vltimæ voluntatis non recentem, scripturæ tempore, sed veterem fuisse. *Iam enim* (inquit) *mentem meam manifestam feci* (tempore scilicet renuntiandi omnibus per professionem) *& meam omnem substantiam Catholicæ Nazianzi Ecclesiæ consecraui, ad pauperum, qui sub ea sunt Ecclesiæ, ministerium. ob eamque causam tres præfeci, iuxta hanc meam voluntatem pauperum curatores. Nunc autem eodem pacto in proposito* Et quod magis facit ad rem, ita à parentibus fidei comissam accepit hæreditatem, vt eam in pauperes erogaret, vt ipse testatur Oratione in funere matris suæ & ex ea obseruat Baronius, idque ipso expræssit testamento. nam cum Alipianæ Nepti suæ asseceret nihil posse relinquere; eius duas reddidit orationes, inquiens. *Veniam mihi dare volo, quod nihil possum ipsi relinquere, quippe qui omnia pauperibus destinaui, aut potius beatissimis parentibus, qui ita polliciti erant, obsecutus sum: quorum mentem violare nec sanctum, nec tutum arbitror.* Nummos vero quos distribuit, & in vsum quibusdam erogat, vt Episcopus gratitudinis ministerij sibi præstiti, vel eleemosinæ gratia facere potuit. Nec maioris est momenti quod Gregorium Monachum hæredem suum instituat, & pecunias ei leget, cum nomine sui Monasterij vel Ecclesiæ eas accipere deberet; vt accipere & ipse instituit, dicens: *Hæres meus est Gregorius Diaconus, & Monachus, Ita quidem vt meam omnem substantiam mobilem, & immobilem S. Catholicæ Ecclesiæ Nazianzi ipse restituat, nihil penitus subducens &c.* Et quot addit: *eundem Gregorium priuato iure dominum habere volo aureos numero* 50. Sensus est, ij non cedant Ecclesiæ Nazianzi, sicut cætera, sed ipsius priuatim vsibus, cuius quidem, ex quo Diaconus creatus fuerat è Monacho, capax erat: & hoc vocat priuatum ius dominij, eo quod pecuniæ ipso sui vsu absumantur. Quod autem is totus sit Testamenti sensus germanus, inde manifestum fit, quod ante quam ipsum statueret & scriptis exciperet, ab omni pecuniarum, & hæreditatum dominio sese exutum fuisse palam in ipsius Synodi exordio testatus est, nimirum antequam in sedem Constantinopolitanam euectus esset ab ipsa. Orat. in maximum habita vt eum deponerent, in cuius locum Nazianzenus ipse subrogatus est: & tamen cum testamentum scripsit, Episcopus erat. Verba autem ipsius Gregorij sunt. *Paupertatem obiicient? Quid ego audio? meas opes, & copias? atque vtinam & pannos hosce exuere possem, vt huius vitæ spinas nudus percurrerem. Vtinam & grauem hanc tunicam quam celerrimè abiicerem, vt leniorem acciperem. Sed pecunias eripient? Quas tandem? Si meas, quin eadem opera pennas quoque excidant, quibus cinctus non sum.* Vbi Baronius. *Hæc ipse quibus quidem se iam bona cuncta abdicasse significat.* Posset & in eum sensum interpretari, de quo superius loquuti sumus, cum quæreremus vtrum rerum abdicatio præcedere, an sequi deberet professionem, vbi Augustini mentem exposuimus.

Atque ex supradictis omnibus necessariò consequitur turpiter lapsum Gratianum, dum 19. quæst. 3. C. *Perlatum* ab illis verbis. *E contra Paulus primus Eremita* (quæ non sunt D. Gregorij sed ipsius Gratiani) contendit Eremitas liberè de rebus suis testari valere: in eoque à Cœnobitis differre. Verba eius sunt: *E contra Paulus, primus Eremita, in testamento colobium suum Athanasio Alexandrino Episcopo reliquit, tunicam vero B. Antonio. Sed aliud est de his qui in Monasterium ingressi se, & sua tradiderunt; aliud de his qui solitariam vitam ducentes se nulli Ecclesiæ tradere possunt.* (vt D. Gregorius eo capite docuerat ex Epist. 6. lib.3. Regist.) *isti nulli oblata liberè testari valent.* Errat quoque cum eo Glossa. verb. *Eremita*, & quæ notauerat autor ipsius ad 16. q.1. c. *Qui vere*. 17.

17. Neque Eremitæ testari possunt.

Pariter de voti obedientiæ solemnitate philosophandum est, quo videlicet homo se, suamque voluntatem voluntati superioris subiicit, traditque, vt deinceps *nec in se ipsum habeat potestatem ab ea hora*, vt ait Macharius supra num. 14. relatus, cuius R. P. Benedictus mutuatus est verba cap. 58. Regulæ. Ex qua traditione fit, vt cogi Monachus possit ad Religionis actus exercendos, velit nolit; & si retrocedere voluerit, inuitus retineri. Sed de hac re commodius cap. seq. agendum erit. Interim ex dictis pateat, veteres primitiuosque Patres vota semper emisisse solemnia. quod erat in votis, quandoquidem nec ad nuptias quiuerint validas conuolare, nec rerum dominio affici, aut ab inceptis desistere. 18.

18. Obedientiæ votum ab initio solemne.

CAPVT

CAPVT VI.

Ratione idipsum conuincitur: & ostenditur Monachos semper fuisse incapaces ineundi nuptias, dominij omnis expertes.

1. Ratio dubitandi. SEd vero quamquàm in genere loquendo de solemnitate Monasticorum votorum, res in manifesto posita à nobis sit, adhuc nihilominus nonnulla se ingerunt dubia de modo & exordio eius solemnitatis, à quibus nos in præsentiarum oporteat expedire. Namque cum Bonifacius VIII. C. *Quod votum*, de voto, & voti redempt. in 6. decreuerit, *Quod votum solemnitatem ex sola constitutione Ecclesiæ [illegible]*, & speciali sanctione declarauerit, [illegible] quod spectat ad Monachos, [illegible] per sedem [illegible] approbata [illegible] vt quamuis Ecclesia solemnitatem votis [illegible], sed simplicia. Rursus si [illegible] ille ad Religiosorum votum solemne, quod in aliqua de approbatis Religionibus ab Apostolica sede emissum sit, quousque igitur Religiones multiplicari cœperunt, & ab Apostolica sede approbari, votum nullum solemne habendum [illegible] hoc vero recentissimum esse, [illegible] & [illegible] sotibus in propatulo est. Accedit, solemne votum Religionis non fieri absque Ecclesiæ ministro, qui eius nomine illud [illegible] piat, & ratum habeat. hinc verò deducitur multo præcipuosque veterum Monachorum non vere & proprie fuisse Monachos, quippe absque Ecclesiæ ministro ad eremum conuolauerint. Huiusmodi fuere sanctus Paulus princeps omnium Eremitarum, & R. P. Benedictus Monachorum Patriarcha, qui ducti à spiritu absque arbitro, vitam Monasticam primitus egerunt: nec assignari potest quando vita professionis in manu Antistitis, vel Abbatis solemniter emiserint. Paulus siquidem fugiens persecutionem à Diocletiano excitatam vastam eremum per annos 98. cunctis hominibus incognitus coluit. Benedictus a Romano Monacho sanctæ conuersationis habitum accepit, sed qui sub Abbate degeret in vicino specu Cœnobio, non tamen Abbas esset, cui vota suscipere, & solemnizare concessum est. Idemque de innumeris aliis veteribus Monasticæ vitæ cultoribus dicendum necessario vid[illegible].

2. Veteres Anachoretas simplicibus totum votis adstrictos non fuisse veros Religiosos, & eur? Cogor naturam solemnis voti penitius enucleare, vt veram solemnitati originem indagemus, ex quo superadictorum nodorum emanabit solutio. Non me [illegible], videri posse alicui, frustra nunc nos laborem assumere [illegible] ex Decreto [illegible] XIII. [illegible] Religionum quæ ex tribus [illegible] reditur [illegible] [illegible] prid[illegible] Caietanus [illegible] 88. a[illegible] ver[illegible] los An[illegible] [illegible] Religio[illegible] p.it[illegible] [illegible] [illegible] cos, & cæteros hu[illegible] solemnia datum est. Cæteri minus qui eiusmodi placiti sectatores sit, perpendit, non vtcumque domi suæ tria emittens vota simplicia Religiosum reddi, [illegible] necessum est vt ea ab Ecclesia acceptentur, vt vere Pontifex acceptare se promit ea quæ Coadiutores societatis Iesu post biennium approbationis emittunt. Enim vero absque traditione sui ipsius in Religionis potestatem non contingit aliquem Religionem ingredi. esset enim sola futuri ingressus promissio, quæ Religionem nequaquam valet constituere. Patres autem illi de quibus se offert difficultas, nemini se tradidisse dicuntur, qui Ecclesiæ nomine eos corpori Religionis associaret: quare quantum [illegible] trina illa vota emiserint; vnde propriè & vere Monachi dici poterunt? Nisi quis velit eatenus Monachos nuncupatos, quod sua sponte Monachorum mores seruauerint, sicut Elias, Elisæus, & Filij Prophetarum. Atqui parum circumspecte & reuerenter is loqui conuinceretur de protho-parentibus verorum Monachorum legis gratiæ, & perperam omnino quandoquidem minus Religiosos à tres quam filios, aut minus vere & propriè asserere, quis non longe a vera ratione perspicit esse. Eo vel maxime quod assignari nequeant nonæ leges, & instituta Ecclesiastica, quæ filiorum potius eius quam S. Benedicti Monachorum commendant, & tamen nemo, quos ipse ad pietatem erudiuit, minus propriè Monachos dixerit. Quales igitur filij necesse est patres fuisse: uam & huc quoque locum haber Philosophi proloquium, *Propter quod vnum quodque tale, [illegible] illud magis.* Cui accedit eiusdem Gregorij XIII. testimonio haberi, quod superiùs quoque annotatum reliquimus, quod societatis Coadiutores solis votis simplicibus vere & proprie Religiosi existant, nouum esse inuentum; hactenus scilicet in Ecclesia inusitatum, & inauditum cum prius Religiosos omnes votis se innecti consueuisse solemnibus Bonifacij VIII. verbis præiactis luculenter expresserit. Abeat igitur facilis existimationis placitum.

Cur seruatis Coadiutorum simplicibus votis adstricti sint veri Religiosi?

3. Quo differat simplex & solemne votum D. Thomæ. Ergo solemnitatem votorum Monasticorum non eodem pacto Doctores exposuere. Triplex ab eis traditur sentiendi modus. Sunt enim qui velint votum simplex fieri solemne ipsa solemnizatione ei ab Ecclesia adhibita, id est benedictione, seu consecratione quadam per quam professus redditur inhabilis ad nuptias contrahendas, & incapax dominij rerum exteriorum. Ita docere videtur D Thom. 22. quæst. 88. artic. [illegible] & [illegible] quem tamen non solum externi, sed etiam Caietanus hoc loco non audit, quod benedictione & ceremoniæ in professione Monachi adhiberi solitæ, nec perpetuo & ad omnes eædem sunt, nec necessariæ: liquet siquidem quod quamuis nec personæ, nec vestes benedicerentur, solemnibus nihilominus votis ad Religionem tenerentur, vt cæteri benedictionem consecuti, dummodo vota ea à Prælato Ecclesiæ nomine acceptentur. De quo nemo dubitat.

Quare cæteri scriptores aliam viam aggressi sunt, sed bipartiti. Placet multis votorum solemnitatem ex sola Ecclesiæ institutione [illegible] liberè constituenti [illegible] solemnia esse, & dici [illegible], illa verò simplicia & ideirco illis annexam esse incapacitatem ad ineundas nuptias, & rerum dominium habendum, non illis, sunt tamen in cæteris, quod ad Deum cui emittuntur spectant, æqualia sunt. Ita sentit Scotus in 4. dist. 38. q. vn. Caietanus à sententia D. Thomæ recedens 22. quæst. 88. 4. Alioqui placitas de essentia quæ indecrú. artic. 7.

artic. 7. & 11. Abulensis ad cap. 30. Numer. quæst. 109, Palacio, Ouandus, Paludanus in 4. dist. 38. & ex Recentioribus Valentia 22. quæst. 6. pag 5. Azor lib. 10. Inst. Mor. cap. 6. quæst. 1. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 21. num. 7. & 24. & lib. 5. Oper. Mor. cap. 1. quæst. 2. & ex iuris Interpretibus multi. Videturque manifestè hæc sententia a Bonifacio VIII. edocta illis verbis: *Voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta*, & a Gregorio XIII. constituente votum Religionis statum & personas Regulares absque solemnitate voto, ut scilicet Coadiutores societatis. Et non minus ab his Pontificibus, qui Monachos professos a Religione extrahentes matrimonium inire concesserunt, ut cum Ramiro II. Aragonum Rege tetur factum Paludanus, & cum constantia Sicula Regina Planna, & alij passim Doctores, ex quibus Caietanus cit. artic. 11. id desumpsit. Dispensauit itaque Romanus Antistes in ipsa Ecclesiastica sanctione. Alijs denique numero & autoritate pluribus placet votum solemne Religionis consistere essentialiter in traditione dominij sui ipsius in manus Dei, & eorum qui vicem eius tenent in terris, in eoque a voto simplici differre quod hoc promissionem futuræ donationis importat, illud verò traditionem ipsam exequatur. Ita colligitur D. Thom. in 4. dist. 38. quæst. artic. 3. & quodl. lib. 3. quæst. artic 18. & quodlib. quæst. artic. 10. D. Bonauentura, Durandus, Richardus, Maysonus, Capreolus, Carthusianus, Beza in 4. sent. dist. n. tom. 38. Sotus lib. 7. de iust. & iur. quæst 2. artic. 5. Petrus de Soto Cortuuias, Ledesma, Viguerius, & alij sexcenti quos Sanchez refert latissime disp. illa 25. num. 7. Vtrique autores acriter pro sua, & aduersus alteram partem decertant, quoniam propugnacula apud eos Lector inueniet, sed abs re, cum maius sit diuinum dare nemo illum sit, & ad essentiam voti solemnis non sufficiat alterum solum, sed opus sit & traditione & constituenti Ecclesiæ autoritate concurrere, Nec prior dicendi modus exsibilandus sit; vtpote veram quoque doctrinam continens. Hæc vt sint vera exponere incipiam.

5. Mens autoris. Ergo cum Ecclesiæ acceptatione traditionem volentis requiri ad voti solemnitatem in Religioso satis expressit Clemens III. Cap. *Porrectum* de Regul. & transf. inquiens: *Ioannes Canonicus Acheruntinus infirmitate grauatus votum vt fieret Monachus, se asseris emisisse, & de morte metuens ne voto decederet non completo, iunctis manibus tibi (o Abbas) se reddidit in Monachorum, & in fratrem.* En votum simplex primitus emissum: *votum, vt fieret Monachus, asseris emisisse*: & postea solemne factum per sui ipsius traditionem in manus Abbatis: *iunctis manibus tibi se reddidit in Monachum, & in fratrem*: & hoc vocat *votum completum*. Per hoc verò effectum fuisse votum Religiosum subdit dicens: *Respondemus* intelligentes Abbatem fuisse verè professus in lecto lecta eadem absque habitus susceptione, *quod eum Monachum non faciat habitus, sed professio regularis; ex quo a conuertendo homine votum emittitur, & traditur ab Abbate, alis vt reddet Domino quod promisit, & ... compellendus.* Id vero egregiè explicat D Thom. quod 3. art. 17. discrimen reddens inter votum simplex & solemne, quoad irritationem subsequentis matrimonij, quæ fit a solemni, non a simplici, his verbis: *Huius diuersitatis ratio est, quia votum solemne habet promissionem cum quadam traditione*, eius quod promittitur *Vnde votum continentiæ non solemnizatur nisi per susceptionem ordinis sacri, per quam homo actualiter diuino cultui mancipatur, vel per professionem ad certam regulam, & susceptionem habitus professorum, quia hic etiam homo actualiter mancipatur ad seruiendum Deo in Religione. Votum autem simplex habet promissionem sine traditione. Manifestum est autem quod postquam aliquis rem quæ erat suæ potestatis alicui non solum promittit, sed etiam tradit, nō potest eam vlterius alteri dare, puta equū, vel vestē & similia & etiam si postmodum alteri donare voluerit, secunda donatio non valet. Vnde postquam aliquis per votum solemne continentiæ corpus suum Deo non solum promisit, sed etiam tradidit ad cælibem vitam agendam, non potest illud vlterius coniugi dare, vt sic ex necessitate reddere debitum teneatur. Qui vero promittit aliquid alicui, nondum tamen tradidit illud, si postmodum alteri actualiter illud tradat, licet promissionis fidem frangat, tamen secunda donatio valet, ita quod ille cui datur, potest re data vti, vt vult. Sic ergo persona quæ per votum simplex Deo corpus suum promisit ad cælibem vitam ducendam, si postmodum corporis sui potestatem tradat coniugi actualiter per matrimonium consummatum peccat quidem frangens fidē voti, tamen donatio tenet, & coniux habet in eius corpus potestatem*: iuxtas doctrinam Alexandri III. in cap. *Consuluit*, & Cœlestini III cap. *Rursus*, *Qui cler. vel vouent*. Appositissimo sane exemplo Doctor Angelicus vim voti solemnis explicauit, & simplicis debilitatem: fitque ex eo manifestum solemnis rationem in sui ipsius traditione sub Ecclesiæ potestate consistere, sicut simplicis in sola promissione futuræ traditionis.

At obiicis, rationem voti & traditionis inter se pugnare, nam votum promissio est rei tradendæ, traditio autem euacuat promissionem, vti in exemplo posito palam fit, vbi traditione peracta traditionis vis aboletur. In casu vero nostro aliter accidit; nam professione & traditione peracta, adhuc ratio promissionis stat, vt homo perpetuis actionibus reddat quod semel tradidisse dicitur. non ergo in eo vera traditio intercedit, sicut in rebus externis, nam qui solemniter castitatem promisit (& eadem est ratio de obedientia, & paupertate) adhuc sui compos est, sicut prius, vt promissionis fidem frangat, cum in illius sit potestate maneat potestate voluntas adimplendi promissionem. Hinc autem deduci videtur minimum votum solemne ex sui ratione intrinseca differre a simplici, cum neutrum promissionis naturam excedat, & consequenter solum differre ex Ecclesiæ institutione. 6. Obiectio.

Sed vero hinc totius ad purum natura voti solemnis explicatur, & ratio traditionis in eo innotescit. Sane & hoc loco verum habet commune proloquium. *Exemplorum non requiritur veritas*. Illic siquidem externa promissio & traditio se inuicem excludunt, quoniam id quod promittitur aut traditur, omnino externum est: at in votorum solemnium materie reperitur aliquid externum, quod cum traditur, promissionis ratio perit, cui exemplum adductum coaptatur videlicet in castitate corpus, in paupertate dominij politici & externi ratio, in obedientia externa Religionis exercitia penes quæ homo qui prius sui erat compos vt exequeretur, vel resiliret, modò traditur alterius potestati vt cogi, velit nolit, queat ad ea omnia exequenda & quoad hoc promissionis antiquæ ratio perit in ipsa sui traditione. Cæterùm cum hæc ex virtute exequenda sint, quæ libertatem internorum 7. Responsio.

actuum requirit, & ad ea homo nequeat cogi, ex parte hac promissionis adhuc ratio viget, & ratio voti nihilominus perseuerat, vnde adhuc votum nuncupatur, sed solemne, hoc est, cum traditione coniunctum.

8. Hucusque nobiscum sectatores 3a. sententiæ gradiuntur: sed cum addunt solemnitatem ex parte Ecclesiæ adhibitam traditioni illi non concurrere per se & essentialiter ad rationem voti solemnis, sed quasi ex circumstantia eius, plane deuiant à veritate. Etenim non solum quia si Ecclesia vtcumque non constituisset eiusmodi solemne ex traditione [illegible], solemne non esset, sed quoniam in ipsius traditionis ratione acceptatio ex parte Ecclesiæ intrinsece imbibitur. Falluntur iidem secundæ Autores, dum solum Ecclesiæ acceptationem formam & essentiam solemnis voti esse contendunt, cum vtrumque æquè primo ad complendam rationem solemnis voti concurrat. Sicut enim traditio nulla est, quæ à ministro Ecclesiæ non acceptatur, & iuxta eius sanctionem in Religione approbata emittitur, ita & acceptatio nulla esse potest, vbi vera traditio non intercedat ex parte vouentis.

Traditio & acceptatio sunt de essentia voti solemnis.

9. Sed quod horum primo concurrat, quæris? Secundæ sententiæ Doctores traditionem supponi credunt vt materiam, cui acceptatio Ecclesiæ vt forma adueniat rationem solemnis voti complens. Sed mihi neutrum absolute & determinatè prius, neutrum posterius ex natura rei posse designari videtur; sed sibi inuicem determinari, ac supponi; non aliter quam in mutuo coniugum consensu eueniat, vt perficiatur Matrimonium. Moueor, quoniam traditio non perficitur ex solo profitentis actu & consensu; ea enim esset oblatio duntaxat, quæ absque acceptatione valet consistere; sed necessario acceptationem sibi annexam ex parte ministri Ecclesiæ requirit: & è contrario acceptatio in ratione sua absque traditione vouentis non perficitur: esset enim sola inuitatio, seu monitio.

Quis prius in voto se habeat?

10. Hinc fit, vt sicut absque libero consensu vouentis, & tradentis se nequit intelligi traditio, ita absque libero acceptantis ministri concursu neque [illegible] solemne votum consistere. Et consequenter [illegible]mè dixisse Bonifacium, solemnitatem ex [illegible] Ecclesiæ constitutione esse inuentam: [illegible] quoniam absque eius libera acceptatione [illegible] solemnitatis votorum Regularium vis euane[illegible]. Decreuit proinde qua ætate vouens [illegible] pi[illegible]ndus sit, & quo loco, aut hominum cætu [illegible] se siquidem est vt in aliqua ex approbatis R[illegible]ione fiat: & ad quod tempus, nam ex eiu[illegible]stitutione contingit ad tempus acceptari, id [illegible] ad arbitrium superioris, vt cum Coadiu[illegible] societatis fit; aut in perpet[u]um vita comi[illegible] ceteris Regularibus præstat. Et quam[illegible] ex libera ipsius constitutione procedat, e[illegible]hilominus solemnitatis non eodem m[illegible]is omnibus accommodatur. Profiten[illegible]quidem in societate post probationis bi[illegible]quod professione durante vota illa quali[illegible]que simplicia dirimant matrimonium [illegible]uens liberè conceditur: professis vero eius [illegible]ntique Religionum instituta in perpetu[illegible]b eis obseruanda; si semel ita eorum vota [illegible]t[illegible] non ita liberè applicat Ecclesia vim [illegible] futuri diremptoriam, sed eo ipso quod a[illegible]q[illegible] parte libere traditio, & acceptatio v[illegible]s celebratur, eo ipso indissolubiliter vinculo castitatis paupertatis & obedientiæ cum

Qui votum fit solemni tatem ex Ecclesiæ constitutione libera dependere.

virtute irritante Matrimonium subsequens, dominium superueniens, & ab omni obedientia, quod ad Regularia statuta spectat, libertatem. Enim vero stante vel minimum Religionis statu in vouente, fieri nulla hominum potentia potest, vt liber ab obligatione voti alicuius reddatur: in quo omnes melioris notæ scriptores conueniunt: quod latè refert Sanchez lib. 8. de Matrim disp. 8. & consentit Caiet. 2.2.q. 88. artic. 11.

11. At si quid mea in hoc valeat opinio, probabilius iudico nullo pacto relictam a Deo Ecclesiæ facultatem in solemnibus votis dispensandi, vt expresse docuit D. Thom. eo loci, a quo tamen Caietanus absque fundamento discessit: quo nihilominus si cum ipso sentiente, carere monstrauero præcipuas veritatis partes me assequutum inficiabitur nemo. Quandoquidem vt minimum habeo cum D. Thoma pro me expressam summi Pontificis declarationem Innocentij scilicet III. Cap. *Cum ad Monasterium*, de statu Monachorum: *qua conceptis verbis asseruit quod abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa Regulæ Monachali, vt contra eam nec summus Pont. possit licentiam indulgere*: quam tamen licet varijs limitationibus valeant intelligere, id est, *absque graui causa*, vel *stante adhuc Religionis proposito*, mihi sincerius aliquod sonat, vt sonabit cæteris, si fundamentum cui innituntur euanescere peruiderint.

Solemne etiā à summo Pont. nō dispensabile.

12. Totum igitur fundamentum asserentium dispensari posse, est quod de facto aliquoties dispensatum sit cum Monachis, magno ita exigente patriæ alicuius Regni periculo temerandæ: cuius duo afferuntur exempla nimirum Ramiri eius nominis II. Thomerensis ex familia D. Benedicti Monachi ad Regnum Aragonensium extracti, & cum Agnete nuptias inire coacti, ex qua Petronillam Regni hæredem susceperit, & rursus Constantiam ex Sanctimoniali ad Regnum Siculorum euocatam, & Henrico VI. Romanorum Imperatori Matrimonio iunctam. Atque hoc totum esse asserendæ facultatis dispensandi fundamentum fatetur Caietanus, sic inquiens: *Si autor vidisset summum Pont. declarasse, quod Decretalis illa intelligitur stante Monachatu, proculdubio non suscepisset onus huius opinionis ad defensionem illius Decretalis non interpretatæ. Videtur autem pluries à Romano Pont. interpretata, dum dispensauit cum multis Religiosis, vt contraherent Matrimonium, vt de Rege Aragonum Petrus de Palude in 4. distinct. 4. refert & de Constantia filia Rogerij Regis, vxoreque Henrici VI. quæ erat sanctimonialis in Panormo, & iam quinquagenaria, vt historiæ tradunt, dispensata à Papa Celestino III. quæ genuit ex tali coniugio Fridericum II.* Hæc Caietanus. Sed exempla ipsa meras ad vulgum fabellas esse, operæ pretium est vt tibi pandam.

Fundamenta in contrariū.

13. Et quidem quod ad Constantiam spectat Gotifredus viterbiensis (verius Vitembergensis) autor est nuptias iniisse Mediolani cum Henrico VI. A. C. 1186. quo sedere cœperat Vrbanus III. vt videas dispensationem impertiri non potuisse à Celestino III. qui Vrbani interiecto Clementis III. Pontificatu successor fuit. Addit Gotifredus Constantiam Posthumam Patri suo Rogerio ortam, qui, testibus Roberto de Monte in Appendice ad Sigebertum, & Fazello [illegible] c. [illegible] diem obiit A. C. 1154. vt ita posthuma filia nata fuerit eo, aut sequenti anno, à quo vsque ad 1186. nuptiarum 31. intercedūt, quos ætatis egisse Constantiā, cum nupsit necessum est fateamur, fateturque ipse Gotifredus

Dispensatio cum Constantia in voto solemni fabulosa.

testis

testis nuptiarum oculatus, vtpote eiusdem Henrici VI.& parentis eius Friderici à secretis, inquiens.

Fit Regis siculi filia sponsa sibi,
Sponsa fuit speciosa nimis, Constantia dicta,
Posthuma post patrem materno ventre relicta,
I amque tricennalis tempore virgo fuit.

Vnde ergo quinquagennaria ? Sed vbi educata? an pariter in Monasterio Minime gentium, *Sed a primis cunabulis in deliciarum siculorum affluentia, siculisque moribus informata, tandem opibus suis barbaros ditatura discessit*, ait ipse Gotfridus: de Monachatu autem summum silentium, & apud omnes eius sæculi scriptores Arnoldum Lubecensem, Romualdum, Salernitanum, Falcandum Neubrigensem Vspe nsis Appendicem, Rigordum, Rogerium, qui nihilominus eiusdem nuptiarum meminerunt, & apud Innocentium III. qui suis Epistolis frequentem de Constantia mentionem ingerit, proculdubio tantæ nouitatis aliquam (si esset) acturos. Quin potius ratio oppositum suadet: enim vero Romanus Pont. potius fauebat Tancredo, vt
Fabellæ huiuso.go. fieret Siciliæ Rex, vt prodit Neubrigensis lib. 3. c. vlt quam Constantiæ: qui ergo eam è Monasterio abstrahi decerneret, vt foret Regina? Originem fabellæ narrat Facellus, quod perculsus Rogerius Rex vaticinio Ioachimi Abbatis, quo asserebat si n pturet, funestam futuram Siciliæ facem, fecerit eam trudi in Monasterium, atque Regulam Monasticam profiteri. Tanta S Abbatis erat fama vt multa ei impin eret vulgus mendacia, ita Dei S ... nes ... me qu o nemo ei ... uincitur. Nam si Constantia nondum nata pater obiit qui modo eam trusit in Monasterium, & vota Monastica emittere fecit? His motus Baronius tom. 12. eo Christi anno 1186. n. 15. ait: *Quod ex Recentioribus complures imo fere omnes asserant, Constantiam hanc monialem fuisse, & ... fabulosum esse, atque commentum.* Et n. *Sic igitur vides lector pudendum detect um errorem de falsa origine Constantiæ Monachatus*. Arguitque multæ vanitatis & falsitatis epitaphia Henrici, & Constantiæ multis post annis exarata: de qua re tu illum lector consulas quæso.

14. Non minus falsa sunt quæ de dispensatione
Dispensatio Ramiri Monachi Aragonum Reges in vero solemni fabulosa. Ramiri Monachi, & Episcopi vulgo feruunt. Extract in quidam non iam à Monasterio, sed ab Episcopali sede Burgensi, Pampilonensi, & Balbastrensi, tunc Rot ... lata, & Regium sceptrum cum folio suscep ... Agnete Guillermi Aquitaniæ Ducis a D. B ... ad meliorem frugem redacti, sorore, concors est Aragonensium Historicorum sententia ex qua Petronillam filiam vberem Regiæ stemmatis propaginē ediderit. Quis vero Romanorum Pontificum vt verò id fieret dispensauerit nemo prodit, à Regni proceribus ad Apostolicam sedem solutionem Monasticorum, & Episcopalium vinculorum petitutis accessum nec ne ... rcent omnes Produnt verò id factū A.c. 1131. Zurita in Annalibus & in Indicibus ad eum annum, Blances in Ran ... o II. cognomento *ex Rege Monacho*. At inde habemus anno 6. Pontificatus
Innocentij II. Canon circa separationē Ecclesiasticorum vxoratorum. Innocentij II. contigisse: qui tamen adeò eiusmodi nuptiarum hostem se præbuit, vt post annos quatuor in Concilio Generali Romæ coacto decreuerit Episcopos & Monachos vxoratos omnimodo ... arandos. Can. 7 his verbis. *Vt autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis p ... sacris Ordinibus dilatetur, statuimus quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regu-*

lares Canonici, & Monachi, atque conuersi professi qui sacrum transgredientes propositum vxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi namque copulationem quam contra Ecclesiasticam Regulam constat esse contractum, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab inuicem separati, pro tantis excessibus pænitentiam agant condignam. Extant apud Baronium tom. 12. A.c. 1139.

Nec maiorem meretur fidem quod de Casimiro Cluniacensi Monacho ad Regnum Maoniæ, 15. Casimiri dispensatio fabulosa.
Ananiæ transuectus refert Longinus ex decreto, vt ait, Benedict. IX. A. cap. 1041. Extractionem quam multi scriptores referunt, non inficior. Benedicti assensum ex fabula subiuncta à Longino in Anna lib. Polon. eo anno, prorsus mutare contendo. Ait enim, eo pacto concessum vt nobis Poloni *cæsariem capitis, & comam barbaro more non nutrirent, sed auribus patentibus instar Religiosorum Latinarum nationum tonsuratum caput gestarent, & in præcipuis Christi, & Virginis eius Matris festiuitatibus panno linteo albo in stola modum dependente ceruicem perpetuo exornarent, & B. Petro de quolibet capite nobilium vsualem nummum annis singulis soluerent.* Quare? *Vt his tribus insignibus ex Monacho, & ex Diacono Apostolica benignitate, & concessione, cum aliter concretum periculum depelli non posset, Poloni Regem sibi creatum, & redditum recognoscerent.* Miror Baronij seuerum supercilium non risisse fabellam, non exsufflasse, cum audiit, pro vno sibi oppignorato votis solemnibus Monacho, cum eum reddit Ecclesia Polonos omnes quodammodo tonsura Monachos, & ex pala linastima Diaconos redditos. Vt quid hæc, aut quam cum Monachi ad nuptias dispensati coherentiam habere apud viros prudentes videretur? Sed & Cromerus rerum Polonicarum scriptor à longino dissidet, asserens eo tributi penso minimè deuinctos fuisse nobiles. En scriptorum dissidium, & incredibilem assertationem. Quis enim credat nobiles pactum deponendī comam more Monachorum, & superponendi stolam ad instar Diaconorum admisisse, & executioni mandasse, annuam vero vsualis nummi pensitationem recusasse?

Inter easdem nenias reiiciendam dispensatio- 16.
Dispensatione Nicolai Iustiniani iudicium. nem Nicolai Iustiniani nobilis veneti contendit Baronius, quam Autor vitæ B. Laurentij Iustiniani cap. 1. recenset inquiens. *Impetrat ab Alexandro III. Pontifice Max. vt liceat adolescenti Monacho soluere vinculum Religionis ad reparandam sobolem gentis suæ.* Et inferius: *Quod ne cui fortè mirum videatur iisdem temporibus idem Alexander Pontifex Constantiam Vvillelmi Siciliæ Regis filiam, & Monacham plusquam quadragennariam Henrico Imper nuptui concessit, ad sobolem Vvillelmi patris, qui siculis fuerat charissimus, suscitandam.* Sed & quam bellè mendacium mendaciis fulcitur; Vixit Alexander vsque ad A. cap 1181. Laurentius verò Nicolai filius sub Eugenio IV. eodem Beroardo Iustiniano eius nepote, & rerum scriptore ad A. c. 14. Vnde inter Alexandrum & Nicolaum ab eo, vt dicitur, ad nuptias dispensatum interfuere anni 250. Rursus Constantia non fuit Vvilelmi filia, sed Rogerij primi Siculorum Regis, quæ non fuit nupta sub Alexandro III. (vt de dispensatione interim taceam, de qua supra num. 13.) sed sub Innocentio II. quod ibi monstrauimus.
Notauit hos omnes errores ante nos Baronius 17
Indispensabiliter voto solemni de iure diuino
tom. 12. A. c. 1186. n. 19.

Vides lector vnicum aduersantium asyllum prorsus euanuisse: qui ergo stabit quæ ei soli

instituit machina? Nobis etiam præclara fauet ratio. Enim vero iure Diuino abstringuntur vouentes reddere Deo vota quæ distinxerunt labia sua, quod nemo ignorat . atque per traditionem sui ipsorum, & sub Dei ipsius nomine à ministro Ecclesiæ acceptatione omnino res oblata transit immediate ex dominio vouentis ad dominium immediatum eius cui sit donatio, seu traditio. Nequit ergo ab eius ministris transactio remitti, quandoquidem ij cum vota acceptauere, non sibi, sed Deo, quem vnicum Dominium vota respiciunt, vouentes seruiendum deuinxerunt. Eodem pacto videmus passim vasa semel sacra nulla humana potentia reddi posse prophana, vt erant, nisi intereant, & denuò construantur: quod non oritur ex aliquo eis impresso caractere, aut qualitate spiritualis signi, sed ex sola dedicatione & transactione ad cultum Dei. Ita prorsus semel professi, tunc solum liberi erunt à professione sua, cum morte intercedente ad nouam vitam reducerentur, si forte Deo ita disponente alicui contingeret. quo casu etiam a vinculo vxorio liber esset: cui, quod ad firmitatem spectat, simile est vinculum professorum vitam Monasticam solemni ritu: sicut enim nisi alterius acceptantium mortis interuentu, Matrimonij vinculum nulla Pontificum potentia dissoluitur. Loquitur de rato & consummato, in quo cum effectu vtorumque corporis traditio inter est, ita & in traditione hominum per professionem solemnem Deo factam accidit: cuius vinculum nisi alterius morte intercedente dissolui ab hominibus non valet. Cum vero Deus immortalis sit, cuius cultui homo per vota solemnia vinculatur, restat vt dum vouens hac aura potitur, sine dissolutionis spe constrictus maneat, vt in his quoque verum sit illud. *Quod Deus coniunxit homo non separet:* Coniunxit verò etiam sibi omnes solemnia emittentes vota, modo supra exposito.

18. Verùm quia Ramiri saltem Aragon. Regis transitus ex Monachatu ad nuptias omnino neg[illegible]

Quo pacto Ramiro nubere licuerit. nequit, quem tot graues Historiographi produnt nec fas sit absque euidenti fundamento eum Apostatam sacrilegumque v[illegible]stita violatorem asserere (quem quadr[illegible]plius, anni Monasticæ professi[illegible]tium, Episcopatus, aliaque Ecclesiastic[illegible]è ab ipso suscepta, ac præclarè c[illegible]mendant) adhuc inquiri potest vna vel[illegible], qua Monachus solemniter professus [illegible] a R[illegible]ano Pontifice nuptiis addic[illegible]n quidem per dispensationem, ita vt professio [illegible]fe[illegible]a redderetur, & homo iterum sui iuris [illegible] alia. Et mihi quidem affirmationi locus adhuc [illegible]ictus probabiliter apparet; nimirum, vt casu resarciendæ hoc solo medio pacis totius Regni, aut iudicio Ecclesiæ simili, ipsa Monachum vxori adiungat reparandæ Regiæ sobolis gratia; non cum eo dispensans, tum quod nulla potentia queat non Monachus reddi, vt dictum est: tū etiam quia dispensatio personam vouentis respicit, cui tamen nunquam status assumptus poterit in melius mutari, cum Celibatus & Virginitas iure Diuino, nuptiis auctoritate, & bonitate præcedant: sed quasi vtens re sua quo ad id sibi à Deo permissa (velut quando quis seruum in matrimonium collocat non manumissum) vt ita aliquando paci, & bono Ecclesiæ prouideat; quo casu inire nuptias mera materia sit obedientiæ, res vxoria, non castitatis diminutio. Et tunc cum in animo castitatem promissam tenere cogatur, semel prole suscepta, non quidem absque vxoris consensu, resilire poterit, propter ius vere à coniuge in eius corpus acquisitum ex vi matrimonij, sed exigere nequaquam poterit; quippe obedientiæ materiam percepta sobole perijsse probat: & continentiæ quod ad se spectat votum vrget. Quod sanè ad instar voti paupertatis exponendæ est in eorum sententia (quam probabiliorem reputo) qui dicunt posse à Romano Pontifice Monacho vsum rerum committi, non impertiri dominium, cuius ex vi voti est incapax quoniam vsu solo, rectè vrgentibus casibus occurritur. Id Ramirum cogitasse mihi videtur, qui se a Monachatu liberum non esse conspiciens matrimonij vsu prole suscepta statim Prælati Dominio sese restituit. de quo Zurita vbi supra *Illud tamen*, inquit, *admiratione dignum omnibus videri debet tam celeri conuersione rerum peragi hoc potuisse, vt vix trium annorum spatio decurso Ramirus & Regnum hæreditarium adierit, vxores duxerit, filiam ex eo matrimonio susceperit, genero nuptui tradiderit, & Regni administratione cesserit.* Et Planeas refert ipsum adhuc vxori addictum interiorem Monachi vestem nunquam deposuisse, quippe qui Monachum se fore sibi semper (& iure quidem) persuasum habebat.

Alia item via poterit excusari Ramirus à priui- 19.
legio violati voti castitatis, si memineris lector in Alia eiusdē
incestuosa coniugia inter consanguineos transuersa- coniugij ex-
les primi gradus non solum ab initio nascentis Ec- cusatio.
clesiæ sed in Veteri etiam lege fuisse prohibita; imò irrita & nulla ratione reuerentiæ debitæ sanguini atque maioribus: Hoc tamen non obstante protoplastorum temporibus, totaque prima mundi ætate non solum licita & valida fuisse huiusmodi coniugia, sed etiā præcept[illegible] Gen.1.lib. *Crescite & multiplicamini &c.* necessitas namq; humanæ propagationis tunc temporis continentiæ, sanguinisque reuerentiæ præponderabat: atque idem quolibet tempore permissus esset, iuxta commune auctorum iudicium, si genus humanum ad eandem hominum paucitatem, qua inceperat, deueniret: in hoc namque casu neque reuerentia sanguinis neque continentis votum coniugium impediret, imo Religiones dissolueret, iterum præcepto multiplicationis redeuntes: permissusque Apostolicæ sedis non tam desponsatio voti, quam declaratio iuris naturalis (necessaria tamen ad sedandos scrupulos in re adeò graui) iudicaretur. Similiter in præsenti philosophari posse videtur. Regia namque propagatio atque successio adeo necessaria, tantique ponderis est ad rectam Christianæ Reip. gubernationem & deffensionem, pacisque conseruationem, vt Regia prole penitus extincta (contigit in Alfonso Ramiri patre) iure ipso naturæ necessitas propagationis reuerentiæ sanguinis, ac voti obligationi præponderet. Vnde fit summi Pontificis permissum in Ramiri coniugio (& in Casimiro Polono, si forte verum est è Monachatu ad nuptias transijsse) non tam voti dispensationem, quam iuris naturalis declarationem fuisse: omnino tamen necessariam ad conscientiæ quietem; nec enim in materia adeo graui & difficili absque sedis Apostolicæ iudicio & declaratione tutò procedi posset. v. dicta l.1.c.5.n.11.

Vel si mauis, dicito: votum solemne castitatis omnino quidem indispensabile esse: in casu tamen vrgentissimæ necessitatis, qualis est Reipublicæ Christianæ tranquillitas, & defensio, summum Pontificem oppositæ opinioni, vtpotè probabili accommodari potuisse.

20\. *Obedientiæ & paupertatis voti in dispēsabilitas.* Ex eiusdem solemnis traditionis vi & Ecclesiæ acceptatione necessario etiam redditur qui vouet incapax resiliendæ ab inceptis, vt nulla patientia non solum à castitate, sed etiam à paupertate & obedientia possit reddi liber: nam quamquam eiiciti à Religioso cœtu ob animi contagiosam ægritudinem queat, subditus linquitur Episcopi, & Ecclesiæ; non vt cæteri solum Clerici, aut Fideles, sed ad obseruantiam Regulæ Monasticæ quam irreuocabiliter professus est. De Monachis in Episcopos assumptos alia est ratio: cum hi vitam in melius commutauerint, & noua adepta vita, (quod in meliorem in humanis, fieri permittitur, non in imperfectionem) pristina vincula dissoluat: quamquam probabilius mihi sit iis duntaxat rebus absolutum ex Monacho Episcopum factum reddi, quæ nouæ vitæ, aut omnino aduersantur, aut ægrè in ea seruari queunt: quandoquidem non omnino noua vita est, totalis hominis resurrectio, sed ex parte.

21\. *Ex vi voti solemnis potestate cog. viuēs redd. re promissa.* Denique ex vi eiusdem traditionis & acceptationis necessario homo subiicitur potestatibus superioribus, vt ab eis cogi possit promissa reddere sane quantumuis veteres ea coactus facultate aliquandiu vsi non sint, ea se nihilominus pollere cognouerunt: & desertorem damnationem secum deferre. Audi quid de his sanctus Macarius vetustissimus Monachorum pater in Regula sua decreuerit, quam inferiùs suo loco reddemus. *S. Macarij sententia.* *Si quis fratrum in sua perseuerauerit nequitia* (postquam scilicet aliquoties ab Oratione suspensus, ieiuniis districtus fuerit) *& dicat, hic ego durare non possum, sed accipiam casulam meam, & abeam vbi voluerit mihi Deus: qui de fratribus hoc eum dixisse audiuerit, referat statim Præposito, & Præpositus Abbati. Abba coram omnibus fratribus sedeat, & eum exhiberi iubeat, & virgis purgetur, & oratio fiat pro eo, & sic ad communionem recipiatur, vt si quispiam non emendauerit doctrina, virgis purgetur.* *Desertores damnantur.* Hæc de coactione: subdit de desertoris damnatione. *Quod si casu quis frater de Monasterij exire voluerit, nihil penitus accipiat, nisi in mutatissimo vestimento (exeat) & extra communionem infidelis discedat: nam quieti & pacifici excelsum Dei percipient regnum, & filij computabuntur Altissimi, & pretiosas splendidasque accipient coronas: filij autem tenebrarum in exterioribus ibunt tormentis.*

22\. *D. Basilij de eadem re sententia.* Concinit Macario Basilius ei æuo etiam æqualis Regul. fus. disput. cap. 14. inquiens: *Cæterum horum vnusquisque quam intra reliquorum fratrum societatem adscriptus fuerit, factam à se professionem resciderit, is perinde aspici debet, vt qui in Deum peccauerit, quem videlicet professionis suæ testem adhibuerit, cuique SOLENNI se VOTO obligarit. Si vero in Deum quis peccauerit, inquit, & quis orabit pro eo? Etenim qui se ipsum Deo semel decreuit, hic si ad aliud deinde vitæ genus transierit, sacrilegij se scelere obstrinxit, quippe qui seipsum Deo, cui se consecrauerat, veluti subter furatus sit. Porrò huiuscemodi hominibus rationi quidem consentaneum fuerit, vt nullo modo aperiantur fratrum ianua, ne si prætereuntes quidem ea re modò vt tecto recipiantur ad ipsos diuerterint. Perspicua est enim regula Apostoli, qua iubemur subtrahere nos ab omni inordinato, neque vllo modo cum illo commisceri, vt confundantur.* Et cap. 12. Constit. Monast. *Sine dubio qui de spiritualis conditus vnione fœdus inierit, cum ea indissolubilem, ac perpetuam habeat coniunctionem, & seiungere se, præcidereque ab his non licebit.* Et exemplo coniugum ineuntium vsus subdit: *Quanto is magis subiacebit pœna grauiori, si se abiunxerit, qui spirituali communioni copulatus sit, teste atque sequestri ipso Spiritu Sancto.* Porrò apud Basilium multi extant coactiuæ facultatis Canones aduersus Monachos delinquentes, quos commodiori loco producemus.

Basilio elegantissimè subscribit Hieronymus Epist. 1. ad Heliodorum à proposito Monastico recedente, inquiens: *Sed forsan dicturus es. Quid ergo? Quicumque in ciuitate sunt, Christiani non sunt? Non est tibi eadem causa, quæ cæteris. Dominum ausculta dicentem. Si vis perfectus esse, vade, vende &c. Tu autem perfectum te fore pollicitus es. Nam cum derelicta militia te castrasti propter Regnum cœlorum, quid aliud quam perfectam secutus es vitam. Perfectus autem seruus Christi, si perfectus non est, cum se perfectum fore Deo pollicitus sit, ante Deum mentitus est: Os autem quod mentitur, occidit animam.* Et rursus: *Dominum fefellisti, si perfectus non es.* 23. *Hieronimi sententia.*

De damnatione desertentium hæc ait Augustinus Enarrat in Psal. 7. *Nemo ergo positus in Monasterio frater dicat: Recedo de Monasterio; neque enim soli qui sunt in Monasterio peruenturi sunt ad Regnum cœlorum, & illi qui ibi non sunt ad Deum non pertinent? Respondetur ei: Sed illi non vouerunt, tu vouisti, tu retrò respexisti. De die iudicij cum Dominus minaretur, quid ait? Mementote vxoris Loth. Omnibus dixit. Quid enim fecit vxor Loth? liberata est à Sodomis & in via posita retrorsum respexit, ibi remansit, facta est autem statua salis, vt illius contemplatione condiantur homines: cor habeant, non sint fatui, non retrò respiciant, ne malum exemplum dantes ipsi remaneant,* (vtique à saluatione alieni.) *& alios condiant.* Adducitque illud viduæ propositū castitatem temerantis apud Paulum, *Damnationem habens quia primam fidem irritam fecit.* 1. Timoth. 5. Et subiungit elegantissimè ad timidos. *Iam quia ista tractauimus, fortè volebas vouere, & modò non vis vouere. Sed quid tibi dixerit Psalmus attende. Non dixit, Nolite vouere, sed vouete, & reddite. Quia audisti, Reddite, non vis vouere. Ergo vouere volebas, & non reddere? Imo vtrumque fac: vnum sit ex professione tua, aliud ex adiutorio Dei perficiatur.* Dedimus eius generis multa superius ex duobus sermonibus de Communi vita Cleric. Illud nihilominus recole ex posteriori. *Ante oculos posui quantum malum sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos, quam plangere mortuos, qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo quicumque voluisset extra manere, & de suo viuere non tollerem ei Clericatum, ita modò quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit quisquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto vt inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum &c.* 24. *Augustini.*

Horum Patrum vestigia secutus S.P.N. Benedictus perscribit quonā modo delinquentes ad professionis obseruantiam cogēdi sunt monitionibus, verberibus, carcere, ieiuniis, excommunicatione. c. 28. Regulæ: quando tandem eiiciendi velut putrida corporis Monastici mēbra, velut ouē morbidā, ne 25. *Benedicti & Ambrosii.*

totum gregem contaminet, & quando desertores non admittendi: quod priùs se cum discolis quibusdam fecisse scribit Ambrosius lib. 10 Epist. 82. inquiens. *Fuerunt ex nobis, & non fuerunt ex nobis: neque enim pudet dicere quod dicit Euangelista Ioannes. Sed hic positi primo ieiunabant, intra Monasterium continebantur, nullus erat luxuria locus, interdicta ludibriosæ disputationis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abierunt. Deinde volentes redire, non sunt recepti: pleraque enim audieram, quæ deberent cauere. Monueram, nihil profeceram. Efferbescentes itaque seminare talia ceperunt.* Præmiserat: *Dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullam frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari pretio, delirare eos qui castigant carnem suam ieiuniis, vt menti subditam faciant. Miserabiles perdiderunt vtique quod ieiunauerunt, perdiderunt quod se aliquo continuerunt tempore.* Iterum contra eos stylum vibrat Enarratione in Ps. 36.

26. Decretum D. Gregorij de eadem re.

Sed sicut incorrigibiles & aliis nocituros ex vi ipsius coactiuæ facultatis ex traditione & acceptatione dimanantis, Præpositi Monasteriorum queunt eiicere, sic & eos qui ex leuitate animi propositum deseruere, quærere, & reducere in domum, vt semel promissis stent, semper itidem Præpositus valuisse ex decreto sancti Gregorij fit manifestum libr. 12. Epist. 10. *De Monachis fugitiuis restituendis*: vbi habetur: *Insinuatum nobis est in massa quæ nuncupatur Miratoclis, Abbati Monasterij sancti Georgij, quod in eadem situm est, duos Monachos refugisse. Et infra: Vnde hortor vt habita Iudicis æterni consideratione, Monachos ipsos retrudi sine dilatione faciatis, ne eorum exemplo cæteros Monasteriorum districtio dissipetur, sed magis aliis Monachis spes gerendi talia submoueatur.*

27. Respondetur cuidam obiectioni.

Neque verò quisquam opponere valebit decreta huiusmodi non iuris antiqui, sed noui esse, & ex his nequire veterem consuetudinem inferri. Non inquam valebit, quia non eis hoc iniungitur ex noua & maiori submissione, quam Monachi recentiores Ecclesiæ præstiterunt, quæ planè absque fundamento, & gratis omnino asereretur, sed solum quod per traditionem sui præstiterunt exigitur ab eis; non alia facultate quam ab eisdem tunc in Ecclesiæ ministros translata sit. Quare fateamur necessum est ab ipsa sub Apostolis Monachatus institutione cogi planè potuisse Monachos, velint nolint, vt stent promissis. Quod si remissiùs cum discolis aliquandiu ab antiquis Patribus actum fuerit, minimè ea remissione infirmata fuit Ecclesiæ ipsos coercendi, ac puniendi potestas, quæ ex visibus ipsius professionis Monasticæ intrinsece profluit, & idcirco inseparabiliter eam comitatur. Qui enim non solum Castitatem, Obedientiam, & paupertatem perpetuò seruaturum promittit, & ita se tradit & sua ministris Ecclesiæ, vt nihil sibi facultatis resiliendi relinquat, illique vota & personam acceptarunt ad finem professione præscriptum, necessum est vt potestatem, qua ille antè pollebat, acceperunt, quæ eum ad promissa cogere modis omnibus valeant. Probabile est quosdam antiquorum tanta se prædiros autoritate & potestate ignorauerint, & eapropter voti pœnitentes libere ire permiserint: probabilius multos arbitratos satis illos malorum secum ducere, qui propriam damnationem portarent: & quod ad rem Monasticam spectat, neminem nisi spontaneum operatorem retinendum esse oportere. Postmodum vero experientia comprobatum fuit ipsis defectionis spiritu laborantibus salubrius applicari medicamentum, si permanere cogantur: ita siquidem facilius sanam mentem, & absque scandalo exterorum recuperant, & non ita perire facile permittuntur. vnde & retineri & cogi debere decretum est.

Carolim discitrantes non adeo acriter coercebantur

28. Mens D. Thomæ.

Habemus igitur professionem solemnem Monachi ex traditione eius, & ministri acceptatione coalescere: ijsque debitè occurrentibus nihil aliud requiri, vt vota ipsius solemnia sint. Et quoniam huiuscemodi actus traditionis & acceptationis solemnitate quadam adhibita ab Ecclesia exerceri consueuerunt, idcirco dixit Doctor Angelicus votum solemnizari per professionem ad ad certam regulam, quæ solemnitas consueuit adhiberi per aliquam benedictionem vel consecrationem. Quo loci perperam ab aliquibus interpretatur, quasi censuerit solemnitatem ipsam votorum nihil aliud esse quam illam extrinsecam benedictionem, aut consecrationem: cum tamen solum dixerit. *Solemnitas voti attenditur secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet, id est, secundum aliquam benedictionem vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ.* Sic 2. 2æ. quæst. 88. artic. 7. Vbi non idem est, *solemnitas attenditur secundum aliquam benedictionem &c.* atque *consistit formaliter in ipsa benedictione*: Sed iis verbis indicat sub benedictione illa solemni attendendum esse vinculum voti solemnis sic dicti ab illa exteriori solemnitate, quæ tunc adhiberi consueuit. Quid autem illud sit, id est traditionem sui ipsius, seu emancipationem ad seruiendum Deo in Religione cum acceptatione correspondenti, statim exponit, subdens. *Et huius ratio est, quia solemnitates non consueuerunt adhiberi, nisi quando aliquis totaliter mancipatur alicui rei. Non enim solemnitas nuptialis adhibetur, nisi in celebratione Matrimonij quando vterque coniugum sui corporis potestatem alteri tradit. Et similiter voti solemnitas adhibetur in professione certæ regulæ, quando per abrenunciationem sæculi, & propriæ voluntatis aliquis statum perfectionis assumit.* Igitur aliud est loqui de æthimologia & denominatione *solemnis* in voto, aliud de insolubilitate vinculi voto in solemni professione accedenti: & qui denominationem ab externa solemnitate desumi docet, vinculi fortitudinem in emancipatione posuit, vt sibi constans tertiò exposuerat in 3. dist. 38 & in quodlib. 3. & in 8. Vnde nequaquam licebit inferri, ergo vbi non benedicitur vota emittens, vel eius vestes, vota solemnia non sunt: cum semper aliquid benedictionis loco adhibeatur, quo publicè vota emittentis acceptantur, & à suscipiente religioso cœtui incorparatur.

29. Potest quis statum Religiosum expresse profiteri absque solemni emissione votorum.

Cæterùm hoc loco adnotare operæ pretium est dupliciter aliquam solemniter profiteri contingere, nimirum expræssè, & tacitè: hactenus verò locutos nos esse de professione expressa, in qua necessum est vt Prælatus, seu minister Ecclesiæ congrua potestate pollens assistat, qui verbis, vel externis nutibus vota profitentis acceptet. & quod vouens vota sua voce, vel scripto, aut nutu sufficienti emittat coram ministro: aliàs professio aut nulla, aut expræssa non erit, & publica traditio & acceptatio solemnitas votorum est expressè emissorum. Accidit autem persæpe vt aliquis solemni votorum expræssioni renuntiet, statum ipsum expræssè professorum amplexus: qua de re placet audire subtilem Scotum in 4. distin. 38. q. vn.

ita

ita loquentem: *Modi professionis solemnis non sunt iuris nisi duo: scilicet per votum Religionis verum, vel præsumptum* (aliis expressum vel tacitum) *Præsumptum quidem est, quando recipit habitum professorum, vbi est distinctio inter habitum professorum, & nouitiorum. Et etiam quando vltra annum moratur in Monasterio absque protestatione de non profitendo; Dicitur ergo solemne, non quia publicum, sed quia in se habet aliquid annexum, vt in publicum debeat venire, & per quod vouens ponitur sub alterius hominis potestate quia per votum solemne dat aliquis illi cui vouet ius sui ad actum sequentem illud votum: & per consequens vouens solemniter continentiam dat illi in cuius manu vouet ius suum ad faciendum illud obseruari.*

30. Professio tacita duplex. Dupliciter ergo iure antiquo professio tacita rata erat, & valida. Primò cum quis assumeret habitum professorum, & inter eos versaretur animo perpetuò seruandi religiosa instituta, ceu veri professi. Habetur expræssum ab Alexandro III. C. *Ad nostrum.* tit. de Regul. & transf. & à Bonifacio VIII. Cap. *Constitutionem* eod. tit. in 6. Alexander requirit tridui perseuerantiam in habitu professorum, quod tamen intelligit Glossa de his qui non præmisso anno probationis habitum induunt, vt bene notat Sanchez lib. 5. Oper. Moral. cap. 3 num. 24. & hoc quidem intelligi Religionibus contingere, vbi professi à nouitiis patenter ipso habitu discernuntur: tunc siquidem ipse habitus professorum assumptio professio tacita iudicatur. Secundò cum quis exercet actus Religiosis professis proprios, vt habetur Cap. *Vidua* de Regul. & trans. aut perseuerat post annum probationis in eodem habitu, vbi indistinctè omnes professi & nouitij indifferenter vestiuntur. Clement. *Eos qui* eod. tit. vbi Clemens V. *Eos qui deinceps in discretionis constituti ætate nouitiorum habitum in aliqua Religione per annum portauerint, hoc ipso Religionem ipsam decernimus esse professos: nisi cuiusmodi habitus colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.* Et verè; nam qui in habitu nouitiorum proprio perseuerat, facto ipso testatur se à probatione nondum recedere. Professum vero neminem iudicari debere, nisi post discretionis & pubertatis annos Innocentius IV. decreuit Cap. *Is qui* de Regul. in 6. inquiens: *Qui post quartum decimum annum habitum Religionis assumpserit, si per annum illum gestauerit, ex tunc Religionem assumptam veraciter præsumitur esse professus, vbi professi a nouitiis dissimilitudine habitus minime distinguuntur: quoniam cum iam hic ad discretionis annos peruenit, quid agat agnoscit. Secus autem in illo qui ante discretionis annos habitum induit regularem, cum eorum quæ tunc agit plenum non habeat intellectum.* Quod ad probationis tempus spectat, recentiora iura post B. Benedicti regulam anni tempus decreuere, quod ex modò adductis Canonibus manifestum est. id tamen non erat adeo necessarium vt professio secus expresse vel tacite emissa nulla fieret: quin potius Innocentius III. Cap. *Ad Apostolicam* eod. tit. firmam ratamque habendam decernit inquiens. *Si ante tempus probationis regulariter præfinitum is qui conuerti desiderat habitum recipit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium professionem recipiente Monasticam; vterque renuntiare videtur ei quod pro se noscitur introductum, ideoque obligatur per professionem emissam & acceptam ad obseruantiam regularem & verè Monachus est censendus.* Et Gregorius IX. Cap. *Statuimus* eod. *Si euidenter appareat quod tales absolutè voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuo Domino deseruire* (tenentur etiam anno probationis non completo) *cum quilibet renuntiare valeat ei quod pro se noscitur introductum.* Probationis siquidem tempus in fauorem vtriusque partis conceditur, nouitij scilicet & Monasterij: vnde & beneficio sibi concesso poterant renuntiare. Idem habes cap. *Consulti.* eod. tit.

Et hæc quidem non ante multos annos rata erant, cum vetustissimus Romanorum Pontificum a nobis allegatorum fuerit Alexander III. qui florebat post D. Bernardum P. N. ad A. c. 1168. perseuerantque illibata vsque ad Concil. Trident. vbi multam reformationem accepit status Monachorum, & annus integer probationis præfixus est. Cæterum si priora Ecclesiæ sæcula sedulò perspiciamus, liquidum fiet nullum certum probationis tempus in vsu Monachis fuisse, vt expræssè vel tacite essent professi: nec professi à nouitiis religioso habitu discernebantur, nisi quod ad professionem se probantes adhuc sæcularem detinebant, & ipsa habitus Monastici susceptione cum animo profitendi Monachi reputabantur. Atque huc spectat illud Innocentij III. Cap. *Consulti* de Regul. *licet autem per hoc senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguendum, vtrum is qui conuertitur, proposuerit absolutè vitam mutare, vt sic habitu Regulari Omnipotenti Deo de cætero famuletur; an conditionaliter experiri obseruantiam regularem, & ita demum si sibi placuerit profiteatur Ordinis disciplinam.* Ergo ex cuiusuis statum Monasticum aggredientis vel experiri volentis intentione professio tacita vel expræssa iudicanda erat: iudicium vero professionis citra dubium habebatur ipsa ratione dictante, eum, vel eam esse verè professum, vel professam, qui, vel quæ multos annos in Religione peregisset, etiamsi non expræssè emisisset vota. Ita censuit Gelasius 1. Epist. decretali ad Cæsarium, & Sicilienses Epist. cap. 1. & refertur 27. quæst. 1. cap. *Neque viduas*, vbi ait: *Neque viduas ad nuptias transire patimur, qui in Religioso proposito diuturna obsecratione permanserunt. Similiter Virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monasterij ætatem peregisse contigerit.* Vbi Glossa rectè admonet; *debere intelligi, quando non expræssè se Religioni obligauerunt; quo casu exigitur quod per aliquod tempus fuerit in Monasterio cum aliis, quod tempus potius est ad arbitrium boni viri referendum: arg. extra de Donat. Apost. ff. de iure de lib. l. 1. ff. de solut. Quod dicitur.* Aliàs si expræssè voueret, ipso momento à nuptiis retrahenda esset. Intentio igitur statum Monasticum arripientis præcipue in hac re attendenda erat.

31. Vnde olim iudicium tacitæ expræssè professionis sumebatur.

Illud quoque certum est, in professione expræssa ministrum vota suscipientem & acceptantem sub Ecclesiæ nomine omnino & omni tempore esse requisitum. Enim verò nisi sit qui acceptet, votum non progredietur metas simplicis promissionis, non traditionis rationem retinens: quæ enim traditio esse valeat, aut queat intelligi, vbi non sit qui recipiat, & acceptet? Dices forsam, Deum præsentem esse, cui votum fit, ipsumque acceptare votum. Verùm Deus non per seipsum immediatè & palam Ecclesiastica munia gerit, sed quod in omnium perficiendorum sacrorum ritu voluit fieri, vt in Ecclesia visibili ministri interessent visibiles, ita etiam in consecratione, seu benedi-

32. Quisnã minister sit vota tacitæ professionis acceptans.

ctione hominis ad Monasticam & purissimam vitam ministrum visibilem & murtalem interesse constituit, qui diuina seruiture Monachum acceptans & constituens cogere possit eum, si resilire aliquando voluerit, vt prumissis stet, & vota soluat: quod tamen Deus prouidentia ordinaria non præstaret absque miraculis, quæ in Ecclesiasticis functionibus non sunt expectanda. Quapropter D. Thomas cit. luc. benedictiunem seu consecrationem monasticam *ex institutione Apostolorum adhiberi docet* secundo gradu post sacri Ordinis susceptionem, vt dicit Dionysius sextus cap. de Ecclesia Hierarchia vbi Monachum à Sacerdote benedici ex Apostolorum institutiooe refert; vt & nos sequenti capite latiùs expendemus. Cum vero semper in Ecclesia professio tacita in vsu fuerit, vt ex supradictis Canonibus liquido constat, eisdem viribus ac expressa pollens, consequens est vt in ea tacite solummodo & præsumptiuè reperiantur omnia quæ expressam solemnem reddunt. Ergo sicut vota præsumpta dumtaxat in ea repetiuntur, & traditio ipso effectu demonstrata; ita & persona acceptantis non est expresse quærenda in ea, sed sub eodem inuolucro, & certa præsumptione. Quare sæpe contingebat Monachum fieri: absque omni arbitro, vt expresse docuit Concilium Arelatense sub ? Siluestro coactum, & Imper. Constantino: recipiturque, & refertur ab Ecclesia Cap. *Vidua.* de Regul. in hæc verba *Vidua si sponte velum conuersionis, quamuis non sacrum sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimonia habitum vlterius debet habere: licet Sacramento firmari velit, eo tenore velamen sibi imposuisse, vt deserere posset.* Vbi vides fæminam sibi ipsi Religionis seu conuersionis insigne, velum, absque Sacerdotis consecrantis manu imposuisse, & quia in publicum prodiit, & professis se immiscuit, aliquodque eorum munuum expleuit, decerni tacite esse professam, ita vt nequeat retrocedere ab inceptis. Tunc verò sicut ex functione illa probantr vouentis animus, ita ex acceptatione ministri munus illius, sicut aliarum professarum recipientis sub earundem habitu, indicatur acceptantis persona.

33. Discrimen inter professionem tacitam Cœnobitæ & Anachoretæ.

Illud nihilominus inter Anachoretas & Cœnobitas discrimen attendendum est, quod Cœnobita tacitè professus sicut publica habitus gestatione traditionem suam prodit, ita publica Abbatis consensione tacita eius acceptatio innuitur. Anachoreta verò qui de sæculari turba ad eremi interiora progreditur, sicut fieri potest vt à nemine toto vitæ suæ decursu videatur, ita etiam & quod facto ipso publicam aliis nunquam faciat mentem & traditionem suam, nec alicuius ministri erga se innuatur acceptatio. Sed verò cum id per accidens se habeat, & quantum est ex se expositus sit publica habitus gestatione innotescere, & acceptationem ministri extorquere, nihil eius vero Monachatui absentia arbitri ministri obesse poterit: præsertim cum ita ab Ecclesia eis degere permissum sit sub vero Monachatu, & Anachoresi.

34. Ad valorem professionis semper fuit necessarium quod emitteretur in Religione probata.

Vnum dumtaxat superest animaduertendum, videlicet vt vota solemnia sint, necessum esse vt emittantur in Religione per Sedem Apostolicam approbata, vt Bonifacius VIII. expressit citatis superius verbis. Id verò non semper fuisse necessarium sed ab eo tempore quo Religiones cœperunt à se de Apostolica approbari, multi censent; quod videant S. Antonium, Basilium, Augustinum, Benedictum, & Superioris æui omnes Monachorum rectores, minime recurrisse ad eam pro obtinenda suæ Religionis confirmatione. Asseuerant tamen eo nihilominus tempore indiguisse Episcopi suæ Diœcesis approbatione, nam tunc Episcopi, sicut de Beatitudine decernebant sanctorum, ita de sanctitudine vitæ ab hominibus consectandæ. Sic philosophantur Cardin. Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 4. Azor. lib. 11. Instit. Mor. q. 5. Sanchez Oper. Moral. l. 5. c. 1. num. 15. & alij Recentiores. Sed bona doctissimorum virorum venia ex suamet doctrina conuincuntur modo à veritate deuiasse. Enimvero cum quispiam Religiosus efficitur, ex ipsa traditionis suæ vi constituitur sub alterius potestate, dum suam libertatem alteri tribuit, vt cogi deinceps possit pœnis externis, & Censuris Ecclesiasticis absque propria & vxoria re prorsus degere, & in omnibus suo obedire Prælato. Vt autem id iure fiat, necessum est vt appellatio Principis supremi accedat, cui videlicet ille subditus erat. Nam personæ alicui subiectæ Principi aut Reipub. perfectæ, nequeunt proprio consensu etiam quibusvis votis & iuramentis firmato, hanc iurisdictionem in seipsas alteri committere, vti doctè & neruose probat Vasquez 1. 2. q. 96. art. 4. disp. 165. cap. 4. à num. 14. & consequutus Sanchez num. 20. Episcopos autem nemo supremos Reipub. Christianæ Principes dixerit, sed Apostolos & Apostolicam Sedem. Nemo proinde Episcoporum valuit Religiones vllo vnquam tempore approbare. Eo vel maximè quod Religio modus viuendi est ex se non solum hominibus suæ diœcesis congruus, sed fidelibus omnibus vniuersæ Ecclesiæ Dei: vnde qui Religionem aliquam approbaret, vniuersis fidelibus eam approbare videretur: Episcopi verò de fidelibus in communi nihil decernunt, cum vltra vires suæ facultatis id sit. Nec de propositione alicuius viri Sancti vt publico colatur cultu (quod olim præstabant Episcopi) eadem ratio est, sed valde diuersa; namque ex eiusdem suæ iurisdictionis limitatione ortum duxit, vt nunquam verè aliquem in numerum Canonizatorum referrent, sed dumtaxat Beatorum, iuxta ea quæ fuse superiori anno dixi cum pro Beatificatiune S. Ioannis Eremitæ cognomento *Paruaque* data opera disceptarem. V. comment. in Max. in Admonibus.

35. Et in Religione appro. bata à Sede Apostolica.

Ad Apostolicam ergo sedem semper necessariò pro Religionis approbatione recurrere necessum fuit, non tamen eo indiguerunt recursu veteres illi Monachorum Archimandritæ, quandoquidem iam pridem ab ipsis Apostolis Monasticus status approbatus & promulgatus in Ecclesia fuerat, quæ sanè approbatio cum doctrinalis sit, nunquam potuit successu temporis infringi. Nihil verò aliud prisci Monachi conabantur operibus exequi, nisi quod ab Apostolis nouerant Apostolica censura approbatum, & in publicum positum & commendatum, quodque continua Monachorum deducta serie semper in Ecclesia floruerat, & laudabatur, vti nos toto hoc lib. demonstrauimus, & ipsimet Scriptores fatentur. Quare quod ad substantiam Monastici status spectat, Sedes Apostolica exequutrix & commendatrix (vt sic dicam) relicta in Ecclesia, tametsi circunstantiarum, & accidentium quorundam variationem pro temporis indigentia inducere valeat, & de facto induxerit, induxisseque necessum fuerit, postquam cœtus Monachorum vehe-

menter

menter à se inuicem dissidere habitu, colore, ceremoniis, & polytica gubernatione cœpit, tunc siquidem huiusmodi cœtus aut Congregationis decernere, ita quod in cœtu à se laudato valida professio non sit. Nec abs re, nam licet Apostoli ipsi substantialia totius Ecclesiasticæ œconomiæ decreuerint ex Diuina institutione, accidentia tamen suis successoribus pro temporum opportunitatibus mutanda commisere: vt ipsorum Sacramentorum administratio demonstrat; & decretum ab eis in prima Apostolica Synodo de abstinentia fidelium à sanguine & suffocato liquidum facit, quod nihilominus postea abrogatum est. Hinc etiam necessaria consequutione deducitur, cum Apostolica sedes aliquam approbat Religionem, non approbare de nouo Religiosum statum quoad substantiam: id enim & Christi Domini, & Apostolorum eius approbatione & promulgatione inconcussè submittur, sed sodalitium huiusmodi quatenus his vel illis circunstantiis & accidentibus politicæ gubernationis vestitur: vt sit sensus, decretum in hanc Religiosam viuendi formam quoad substantialia eam prorsus esse, quam in Ecclesiam Christus Dominus & eius Apostoli prædicarunt: quoad accidentia vero, & nouas viuendi circunstantias nequaquam a veræ virtutis ac religionis tramite deuiare.

36. *Respondere Quæstioni initio capitis positæ.* Iam quæstioni initio nobis capitis huius propositæ respondere oportet, ob cuius declarationem tot, tantaque inculcasse & expendisse necessum fuit. Ergo Beatos illos Patres Paulum, Anthonium, Pachomium, Benedictum, & cæteros vere & proprie tunc Monachos extitisse, votaque omnia Monastica solemniter emisisse, vt nos, libere & constanter fatemur: quosdam quidem expresse, quos nimirum publicè in manus ministri Ecclesiæ se tradidisse constiterit, cuiusmodi forsam fuere Antonius, Pachomius, & alij multi in cœtibus monasticicis educati: quosdam autem tacitè & præsumpté, quales fuere Paulus ille primus Eremita, & P. N. Benedictus, aliique ad instar illorum innumeri. Petro in propatulo est; quippe qui post approbatum, & promulgatum, vniceque ab Apostolis commendatum Monasticum Statum, sponte sua eum arripuerunt animo perpetuo in eo permanendi, vt ratio status postulat: quo tempore nihil aliud requirebatur vt quis in Ecclesia verè Monachus haberetur, & esset; & professio tacita erat in vsu, fuitque vsque ad tempora Concilij Tridentini. Quamobrem quærenti quando S. Paulus vota emisit Monastica solemniter, quando S. Benedictus? Respondendum est, sané quando statum Monasticum arripuerunt, facto ipso & opere contestati, se ad omnia quæ Monachorum erant ex tunc verissimè, & ex animo obligatos fore, & esse; atque se, suaque omnia transactione perfecta Ecclesiæ tradidisse, ita vt deinceps ad obseruationem votorum cogi possent ab eius legitimis, quoad hoc, ministris; animoque incapaces redditos ineundarum nuptiarum, & dominij rerum, seu etiam illarum vsus, qui sunt veri solemnis professionis fructus. *Cur valide antiquorum professio solemnis non facta in manu Abbatis.* Crediderim Romanum S. P. Benedicto ita habitum dedisse, vt quidam ille ex Scetpi forsan Alexandriam pergens induit S. Euphrosinam, de quo scribitur apud Metaphrastem: *Cum ab eo peteret vt Monasticum consequeretur habitum, ille prompto & alacri animo impleuit quod petebatur, & cum statim preces consuetas, & quidquid erat in more positum impleuisset, Monastico eam induit habitu. Et cum precatus esset finem Scopo conuenientem, in suum reuertitur Monasterium.* Neque vero vt Romanus, aliique antiqui nouiter conuersos suscipientes ritè facerent, Abbates esse necessum erat, cum non sibi eos Monachos subiicerent, sed Ecclesiæ cuius vice fungebantur. Nec mirum, nam si ipsi quoque nouiter Monachatum aggredientes per sese absque vllo arbitro validè quirent habitum suscipere, & profiteri, multo præstantius in manu Monachi, forsan Presbyteri, nomine Ecclesiæ traditionem acceptantis validè id fieret. Nihil igitur deinceps de his ambigatur ab aliquo.

CAPVT VII.

Appendix de solemni voto Virginitatis Sanctæ Deiparæ.

OBiter dubiolum emergens sedare deuotioni, quam ad Beatissimam Virginem Deiparam vniuersi gerimus, concedatur, quod à nemine viderim quæsitum, ne dicam satisfactum. Sit ne votum de perpetua virginitate ab ea emissum, simplex, an solemne censendum? Ex dictis siquidem à solemnibus defectiue & simplicibus associandum videri potest. Enimverò non fuit emissum in Religione approbata à sede Apostolica, nec ab eius ministro acceptatum, quæ duo necessaria esse vt votum sit solemne, satis patet ex dictis toto cap. præced. Cæterum quæ vouentium virginitatem principatum tenuit temporis & nobilitatis præstantia, & idcirco *Primigenia Virginitatis* veraciter a Patribus nuncupata est, præstantissima solemnitate eius votum ornatum, probatissimum censeo, ita quidem vt primùm simplex emiserit, votum perpetuæ seruandæ virginitatis sed in conceptione filij Dei solemne redditum proprissimè fuerit. 1. *Ratio dubitandi.*

De simplici voto elegantissimè Bernardus Parens serm. de Verbis Apocal. *Signum magnum, &c.* sic ait: *De cætero sane, & virginitatem carnis, & propositum virginitatis, & ipsius quoque propositi NOVITAS euidenter illustrat, quod videlicet in nouitatem spiritus legis Mosaycæ decreta transcendens, illibatam Deo corporis simul, & spiritus sanctimoniam vouit. Probat enim propositi inuiolabile fundamentum, quod tam constanter promittenti filium Angelo, respondit. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Forte enim prætexa primò turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio, quod benedictam sese audisset in mulieribus, quæ nimirum benedici in virginibus semper optabat.* Ac si quæst. diceret: Non turbata esset, si dixisset Angelus, *Benedicta tu in Virginibus.* Sed cum audisset. *Benedicta tu in Mulieribus* contra id propositi votum (idcircò turbata est in sermone eius) *Et ex tunc quidem cogitabat qualis esset ista benedictio, quod iam videretur esse suspecta. Vbi vero in promissione filij manifestum virginitatis periculum videbatur, non potuit vltra dissimulare, quin diceret: quomodo fiet illud, quoniam virum non cognosco?* De eodem simplici Augustinus loquitur lib. de sancta Virginitate cap 4. dum inquit: *Ipsa quoque virginitas eius gratior, & acceptior, quod non eam conceptus Christus viro violatore quam conseruaret, ipse præcipuit, sed priusquam conciperetur,* 2. *B. Virgo simplex votum Virginitatis Emisit.* *Cur in Angeli salutatione turbata.*

iam

iam Deo dicatam, de qua naſceretur elegit. Quod probat argumento Bernardi: *Quomodo fiet iſtud? quod profectò non diceret, niſi Deo Virginem ſe ante vouiſſet.* Et rurſus: *Virginitatem Deo dicauit, cum adhuc quod eſſet conceptum neſciuit: vt in terreno mortalique corpore cæleſtis vitæ imitatio VOTO fieret, non præcepto; amore eligendi, non neceſſitate ſeruiendi.*

3. Quo tẽpore. Sed quo id votum emiſerit tempore, non conuenit inter Doctores. Auguſtinus citato loco ante deſponſationem credit ſe deuouiſſe Deo: ait enim: *Sed quia hoc Iſraelitarum mores adhuc recuſabant, deſponſata eſt viro Iuſto, non violenter ablaturo, ſed potius contra violentos cuſtodituro quod illa iam vouerat.* At D. Thom. 3. p. q. 28. ar. 4. docet, poſt deſponſationem quidem, ſed ante conceptum vouiſſe, cuius dedimus verba lib. 1. c. 15. num. 6. Vtut ſit ex verbis ipſius virginis, *Quoniam virum non cognoſco*, liquidum apud omnes eſt ante annuntiationem Angeli ab ea emiſſum; & quamquam in via D. Thomæ nulla ſuperſit difficultas de valore coniugij ipſius cum B. Ioſeph virorum omnium fœliciſſimo (cum certum ſit votum ſimplex, quod nuptias ſubſequitur, nihil mali in eas moliri) adhuc tamen præcedens votum, dum ſimplex ſit, nuptiale vinculum non dirimit; imo aliquando non reddit illicitum: nam cum integrum ineunti ſit etiam ſemel nito & rato matrimonio à copula perpetuò abſtinere, potuit ſanè ea intentione de præſenti inire, vt libertate ſua adhuc ſuper eo deliberandi potiretur, imo vt ſtatim ad Religionem tranſiret, vt definitum eſt ab Alexandro III. cap. *Commiſſum* de Sponſalibus: & fatentur Sanchez lib. 2. de Matrim. diſp. 28. num. 1. Quare iure putant multi non neceſſario requiri conſenſum in copulam futuram ad valorem matrimonij, ſed ſufficere conſenſum retinendi indiuiduæ vitæ conſuetudinem: Quibus præire videtur Auguſtinus lib. 1. de Nupt. & Concupiſc. cap. 11. dum ait: *Coniux Maria vocatur à prima deſponſationis fide, quam concubitu non agnouerat Ioſeph, nec fuerat cogniturus. nec perierat, nec mendax manſerat coniugis appellatio, vbi nec fuerat, nec futura erat illa carnis commixtio propter quod fidele coniugium Parentes Chriſti ambo vocari meruerint.* Et alibi clarius verbis à Gratiano relatis 27. q. 2. Cap. *B. Maria*: inquiens: *Conſenſus ergo cohabitandi, & indiuiduam vitæ conſuetudinem retinendi interueniens eos coniuges fecit: indiuidua vero vitæ conſuetudo eſt, talem ſe in omnibus exhibere viro, qualis ipſa ſibi.*

4. Qualiter cũ voto Virginitatis compati potuit conſenſus in copulam? Cæterum etſi verius cenſeamus aliquem conſenſum in futuram copulam requiri ad valorem matrimonij, ſatis proculdubio erit vt ſit implicitus ex natura rei in ipſo contractu cum quo compati poſſit expreſſius diſſenſus in eam: quomodo docent Sanchez num. 4. & Suarez tom. 1. in 3. p. q. 29. art. 2. diſp. 7. legitimum ratumque fuiſſe matrimonium Mariæ cum Ioſepho, abſque vero animo coeundi, ſi coniugi ita placuerit: nimirum quia non deſtruit ſubſtantiam nuptialis vinculi perpetuum ſuperuenientis ſimplicis voti vtriuſque coniugis impedimentum. Ex hoc autem neceſſariò fit, vt ſimile voti ſimplicis præcedens impedimentum minimè eſſentiam vinculi eiuſdem deſtruit, cum præcedit: nam quæ eſſentialia ſunt, ſemper eodem modo ſe habent: & quæ initio contra eſſentiam militant, perpetuò militare in eam neceſſe eſt, & è conuerſo. Quod paribus ferè verbis dixit Chryſoſtomus hom. 16. in Mathæum: *Omnis res (ait) per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Matrimonium enim non fuit coitus, ſed voluntas: & ideo non ſoluit illud ſeparatio corporis, ſed voluntatis.* Potuit ergo Beatiſſima Virgo viro ſuo tradere corporis ſui ius conſuetudini legis conſentiens, ſed perpetuò impeditum ex voto donò gratiæ ſupra legem emiſſo. Et tutò quidem nuptias cum ipſo inire poterat, quæ Diuina reuelatione ſe nouerat Virginem perpetuò ex dono gratiæ permanſuram, imo & in ea Virginibus innumeris primitias cœlibatus fundari. Vnde ei poſtmodum ad verba Angeli filium promittentis inopina turbatio accedit, vtpote quæ promiſſioni diuinæ ſeruandæ ſuæ virginitatis videbatur aduerſa fronte contraire. Reuelatum verò id ſibi à Domino, qui inficias iret, non valdè digné de familiaritate, qua in oratione cum Domino tanta virgo pulſabat, ſentire videtur. Nemini ſiquidem tam familiarem ſe Deum vnquam exhibuiſſe, quis ambigat? Et qua de re ſæpiùs ab ipſa cum Deo actum, pulſatum, quam de cuſtodia virginitatis? Sed de hoc alias. Reuelatum autem perſpicuè docet D. Thomas in 4. diſt. 30. art. 1. quæſt. 2. ad 3. inquiens: *Virgini B. copula nunquam fuit in propoſito, erat enim certificata à Deo nunquam ſubſequi debere.*

Reuelata Mariæ fuit eius virginitas.

Iterauit Virgo Beatiſſima votum ſuum, dum filium Dei concepit & peperit: & tunc ſolemne factum eſt, ita vt quæ primùm fuerat vouendæ Virginitatis exemplar, fieret itidem ſolemnitatis in votis primiceria. Nouitatem, vt putas, aſſertionis veritas ad ſuæ antiquitatis maieſtatem reſtituet. Iterationis voti Doctorem habeo Auguſtinum, cuius verba & placitum iam olim vir magni in Dei Eccleſia nominis retulit, & amplexus eſt 17. quæſt. 2. cap. *B. Maria*: ait enim: *Beata Maria propoſuit ſe ſeruaturam votum virginitatis in corde, ſed ipſum votum Virginitatis non expreſſit ore. Subiecit ſe Diuinæ diſpoſitioni dum propoſuit ſe perſeueraturam virginem, niſi Deus aliter ei reuelaret.* En votum prius, ſeu ſimplex, corde duntaxat ante filij conceptionem conceptum: quod proculdubio Bernardus mente ſenſit, vtpote hom. 3. ſuper *Miſſus eſt*, ſcribens: *Quomodo fiet iſtud, quoniam &c. Quaſi dicat: Cum ſciat Dominus meus teſtis conſcientiæ meæ votum eſſe ancillæ ſuæ non cognoſcere virum, qua lege, quo ordine placebit ei vt fiat iſtud?* Sed ſubdit Auguſtinus de publico, & ſolemni voto. *Poſtea verò cum Filium genuit, quod corde conceperat, ſimul cum eo labiis expreſſit; & vterque in virginitate permanſit.* Et Mariam quidem votum, quod prius mente conceperat, ore poſtmodum protuliſſe, & Lucas teſtatur, & ipſa eius indicant verba. *Quoniam virum non cognoſco. Neque enim quia tunc virum non cognoſcebat, neceſſe erat inquiri, quomodo poſſet filium habere* (ait Gratianus Cap. *Matrimonium*. eadem q.) *Sed quia nunquam ſe virum cognituram propoſuerat.* Habes ergo eius verbis teſtatum pridem iam de virginitate perpetuò, & illibatè ſeruanda votum emiſiſſe, & nunc coram Angelo expreſſis verbis dictis ſtare. Sed Auguſtinus ad dubitationis Ioſephi ſolutionem reſpicere videtur, cum ſcilicet iuſſus eſt accipere coniugem ſuam virginitatis etiam poſt Filium conceptum flore decoratam: vt myſterio fœcunditatis virgineæ patefacto, re cum vxore ſua communicata, quo ſe Deo virgines digni exhiberent, votum ſimul cum illa palam iam virginitatis emiſerit.

5. In Conceptione & partu votum iterauit, & ſolemne fecit.

Dedi tibi publicum virginis votum: audi nunc

ſolemnita

6. Solemnitas huius voti S. Trinitatis obsecratione celebrata.

solemnitatem. Hanc adhiberi solitam cum quadam consecratione & benedictione docuit supra telarus Doctor Angelicus: explicat verò Bernardus Serm. de B. Maria, cuius exordium, *Aue Maria*, inquiens: *Bezeleel cum socio Oliab Arcam Testamenti fabricauit. Sancta quoque Trinitas Virginem sibi sanctificauit, ac templum sanctissimum consecrauit, hospitiumque mundissimum sibi præparauit, thalamum quoque de quo Sponsus præ filiis hominum speciosus ad publicum procederet, decenter præornauit. Neque enim Pater abesse potuit, vbi eius Filium & Spiritum operare voluit* Et paulò prius: *Illam fecit Bezeleel, istam condidit Emanuel. Bezeleel Oliab in opere socium habuit; & virgo quoque virginum condita præelecta, & ornata per Spiritum sanctum, & Dei omnipotentem Filium fecit. Bezeleel interpretatur, Vmbra Dei, Oliab, Protectio mea. Prior ille Spiritus sancti, iste vero typum tenet Filij. De illo dicitur ad Mariam Spiritus sanctus superueniet in te & virtus altissimi obumbrabit tibi & ad Ioseph: Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Iste vero ad Patrem clamat. De ventre matris meæ tu es protector meus.* Consecrasse igitur Spiritum sanctum virgineum vterum superuentu suo, consecrasse Filium aduentu suo, nullus Catholicorum dubitare permittitur.

7. Nihil ex requisitis ad verâ solemnitatem in eo defuisse.

Age modo ex huiusmodi adhibita consecratione virginitatis Deiparæ ostendamus nihil eorum quæ in vera solemnis virginitatis voti emissione intercedere solent, hic defuisse. Enimvero ex parte virginis nostræ vera propriissimaque traditionis reperitur ratio qua Deo corpus suum tradidit cum voto perpetuæ perseuerantiæ: vt non sola fuerit promissio de futura traditione Quis id neget? Solus qui personam acceptantem eius traditionem defuisse suspicetur. At Spiritus sancti personam (vt Angelum eius solemnitatis ministrum interim omittamus) virginitatem Mariæ consecrasse, & acceptasse, constantissimum esto. Vtquid enim superuenit in eam vt quid obumbrauit, nisi vt locum homini fœcundanti præciperet, maiestatis puritate fœcundaret? Namque in traditione & acceptatione solemni dominium virginei corporis à virgine transfertur in Deum, cui dicatur, vt deinceps non sit iuris virginis, sed Dei. Et hoc sanè si alibi aliquando contigit, multo præstantius in præsenti nisi quod cæterarum acceptatio à ministro Dei fit sub eius nomine: Mariæ verò virginitatem per sese Deus ipse protegendam, & defensandam perpetuò suscipit: & quoad hoc obumbratio sancti Spiritus non temporaria, sed perpetua mansit in virgine, sicut & dominij translatio; vti elegantissimè Athanasius scripsit sermone de Sanctissima nostra Deipara, inquiens: *Spiritus sanctus in virginem descendit cum omnibus suis essentialibus virtutibus quæ illi per rationem Diuini Principatus adsunt, imbuens eam in gratia vt in omnibus gratiosa esset: atque idcirco gratia plena cognominata est, eo quod adimpletione Spiritus sancti omnibus gratiis abundaret, & virtute altissimi obumbraretur. Quam virtutem per omnia tempora conceptus eam habuisse confido, & post conceptum etiam retinuisse. Neque enim id temporarium in virgine accidisse opinor, sed per omnia tempora hoc illi datum fuisse quemadmodum & nunc in præsentia, & in æternum vsque habet hæc Virgo sibi obumbrantem virtutem Altissimi.* Breuiùs, non inuenustius, hoc ipsum dixit Cyprianus serm. de Natiuit. Christi: *Angelica sanè non est credendum ibi ministeria defuisse* (quamuis dictum sit: *Et recessit ab ea Angelus*) *nec recesserat a venerabili pectore Matris Spiritus sanctus ad verbum Gabrielis elapsus. Possidebat domum suam, & templum quod sibi consecrauerat. Seruabat sacrarium suum & sanctimonia thalamum honorabat.* Quibus sane verbis nihil clarius dici potuit, vt nunquam intermissum virginitatis Deiparæ dominium in Spiritu sancto commendaret.

8. Christus D. voti huius acceptator.

Quodsi ad Sacramentum visibile perficiendum hominis personam acceptantem ibi desiderari causaris, en adest totius visibilis Ecclesiæ caput Iesus Christus integritatis virgineæ, clauem dominij, domus insigne arripiens, ne quis vllo tempore temerator in eam audeat insurgere; quamobrem *Clauis Dauid* vt mihi videtur ab Ecclesia vocatur aduentus eius ex virgine tempore *Clauis* in quam Dauid, quod nimirum domum Dauidicam sibi soli seruauerit, purissimam carnem Matris suæ de progenie Dauid ortam, signaculo tamen suæ omnipotentiæ munitam, & iam quidem ab Ezechiele cap 44. sub portæ Orientalis typo mysticè designatam, quæ semper esset clausa, & nihilominus soli patebat Principi, quo tamen siue ingrediente, siue egrediente

Claustrum pudoris permanet,
Vexilla virtutum micant,
Versatur in templo Deus,

Vti D. Ambrosius cecinit: qui iterum lib. de Instit. Virg. cap. *Quæ est porta nisi Maria? ideo clausa, quia Virgo. Porta igitur Maria per quam Christus intrauit in hunc mundum, quando ... fusus est partu, & genitalia Virginis claustra non soluit. Mansit intemeratum septum pudoris, & inuiolata integritatis durauere signacula, cum exiret ex Virgine, cuius altitudinem mundus sustinere non posset.* Quæ iterat cap. 8. seq. Et Hieronymus in cap. 44. Ezech. & in Apologia ad Pamachium libris suis aduersus Iouinianum. cap. 8. & lib. 2 contra Pelagianos cap. 2. August. serm. 2. de Natiuit Domini, & fusius serm. 14. de eadem. Bernardus serm. de Verb. Apocalip. & vno ore concors sanctorum Patrum mens ita clausam Ezechielis portam interpretatur. Quo sanè Symbolo nequaquam sola ac simplex Mariæ de virginitate promissio significatur sed multò magis actiua quædam Christi custodia & dominium: eius siquidem erat clausuram illibatam ingrediens, & egrediens conseruare, vtpote clauem eius sibi soli notam retinens. Vnus præ cæteris Patribus audiendus hac de re à nobis est. S. Ildephonsus virginei pudoris contra vniuersos hæreticos singularis defensor, qui lib. de Virginit. contra tres-hæret. cap. 2. hæc scribit in Eluidium stylum vibrans. *Audi tu heretice, ne ius maiestatis irrumpas, nec possessionem Dei conuexare ausu pertentes. Ne portam domus Dei eius in exitu clausam a quocumque posse adiri contendas. Virtutum Dominus & Deus possessionis huius. Cælorum Rex est possessor iuris istius. Solus egressor custos est porta egressionis huius* Et statim: *In hac regione solitudo Deo tantum, & domui. In hac mansione singularitas hospitio tantum, & hospiti. Hic locus cum vno tantum aduentante cohæret, hic vterus vnius tantum agnitione congaudet, nec alterius viri quam nascentis vnius membra cognoscit.* Non solum quia de facto ita fuit, sed quia solus virtutum Deus erat Dominus professor iuris istius.

9. Effectus voti solemnis in Maria collucent.

Hinc verò necessarius solemnitatis prætensæ collucet effectus, videlicet quod reddit vouentem futurarum nuptiarum omnino incapacem. Nemo autem, vt credo, asseuerare audebit sanctam Dei-

param

param post Filij Dei conceptum, Iosepho de medio facto, iterum nuptias inire voluisse mortales, vel, vt dignius loquar, valde quempiam cum Maria contrahere potuisse. Absit hoc a fidelium mentibus. Enimverò si quam vnquam virginem Deus in suum coaptauit ius, proculdubio hanc præ cæteris vnice strictissimo possessionis iure sibi vendicauit. At reliquæ ex eo solum quod se Deo solemni voto tradiderint, eo fruuntur priuilegio, vt nequeat deinceps vllus mortalis sponsus ad earum aspirare nuptias: multò ergo magis ea quæ omnium virginum caput est, & Regina: quod mihi clarissime S. Ildephonsus verbis relat... fassos est, & quotquot eam Ezechielis portam semper clausam, fontem signatum, & hortum conclusum agnoscunt.

10. Ioseph & Maria post virginis partum à vinculo Matrimonij soluti.

Dices forsan: Solemne votum post ratum matrimonium emissum liberum reddit a vinculo alterum coniugem: fieret igitur, si Deiparæ votum in conceptu & partu Filij solemnis iura suscipere, vt D. Ioseph deinceps ab eius matrimonio solutus permansisset. Sane grauissimis quibusdam Patribus id nullum esse inconueniens visum est: nam Hilarius ad cap. 2. Matth. verba illa Angeli ad Ioseph, *Surge, & accipe puerum & matrem eius*, sic interpretatur: *Cum desponsatam cum Iusto sanctificabat, coniugem nuncupauit, sed post partum Mater tantum Iesu ostenditur, vt quemadmodum iusto Ioseph deputaretur in virginitate coniugium, ita venerabilis eius ostenderetur in Iesu Matris virginitas.* Namque cum nihil non mysterio, veritateque plenum in Scripturis reperiatur, vacare mysterio non potest, quod perpetuo ante partum *Coniux*, & *Sponsa* Iosephi vocitatur Deipara ab Euangelistis. Luc. 1. *Ad Virginem desponsatam viro*; & ita quidem vocabatur antequam Filium Dei conciperet, [illegible], & post conceptum ante partum Matth. 1. *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph, &c. Ioseph. vir eius cum esset iustus, &c. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam, &c. & accepit coniugem suam, &c.* Rursus Luc. 2. paulo ante partum: *Ascendit autem & Ioseph vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore pragnante.* Attamen mox vt filium peperit, iam deinceps nusquam *Coniux*, *Sponsa*, vel *vxor* Ioseph nuncupari conspicitur: nam de pastoribus ipsa nocte puerum adoraturis ait Luc. *Et inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio.* Et de Magis similiter, Matth. 2. *Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria Matre eius & fuge in Ægyptum.* Et Angelus ad Ioseph, non iam accipere Coniugem suam iubet, vt prius; sed, *Accipe puerum & Matrem eius &c.* Et iterum, *Accipe puerum & Matrem eius, & vade in terram Israel*, Neque verò solus Hilarius id obseruauit in Occidente scribens: obseruauit & in Oriente Chrysostomus hom. 9. in Matth. inquiens: *Apparuit igitur non Angelus Maria, sed Ioseph loquens. Et quid ait? Accipe puerum & matrem eius. Hic iam non dicit Coniugem tuam, sed Matrem eius, quia absolutè per signum partus & explosa suspicione, & absque vlla ambiguitate vir credidit, libere iam & apertè Angelus neque filium, neque coniugem eius appellans, sed puerum, inquit, ac inde, & Matrem eius.* Consentit D. Thom. in Catena ad cap. 2. Matth. & in Commentariis propriis ad ipsum. Quorsum hæc? Nimirum vt ipso Euangelistarum loquendi modo credamus omne illud dominium, quod ex eisnuptiarum Ioseph acceperat ad virginis corpus, solemnitate voti virginei finita & perfecta per partum, quo tandem ipsi Dei cuiusque Filius claues intemeratæ virginitatis acceperat, translatum ad ipsum fuisse, & à Iosepho ablatum, vt iam deinceps eo iure *vir eius* non diceretur, neque ipsa *Coniux*, vel *Vxor*: & relatio ex coniugio ad virum in relationem maternitatis ad Filium sui nouum pudoris Dominum translata, seu conuersa videretur.

11. Quid iuris nuptialium Iosepho relictum post Virginis partum?

Illud nihilominus iurium nuptialium Iosepho relictum est, quod ad indiuiduam vitæ consuetudinem mutuò sibi præstandam necessarium erat; à quo *Coniuges* adhuc dicebantur, & Ioseph pueri Iesu *Pater*, ex eo quod coniugis suæ absque alterius ope viri filius esset: iuxta id quod Augustinus lib. de Nuptiis & Concept. cap. 11. dixit: *Propter quod fidele coniugium parentes Christi ambo vocari meruerunt Luc. 2. Ibant parentes eius per omnes annos.* Et item. *Ecce pater tuus, & ego dolentes &c.* & cap. 12. *Formam serui accepit, cuius forma parentes erant.* Ait itaque Augustinus cap. illo 11. *Cum ille non semine suo [illegible] peperit, profectò nec ipsius forma serui parentes ambo essent, nisi inter se etiam sine carnis commixtione coniuges essent. Omne itaque nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi; proles, fides, Sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Iesum, fidem, quia nullum adulterium; Sacramentum, quia nullum diuortium.* Et infra. *Cur ergo non coniuges maneant, qui ex consensu non concumbere desinunt, si manserunt Coniuges Ioseph & Maria, qui concumbere nec cœperunt?*

12. Pulcheria Hispana coniugium Mariæ & Ioseph imitata.

Tanti coniugij mores imitata postmodum fuit S. Pulcheria Archadij Hispani Imperatoris filia à Theodosio Germano (iuniore) compar Imperij facta, cuius laus est in tabulis Ecclesiasticis Romani Martyrologij 10. Septemb. *Ac primùm quidem* Imperatrix electa (ait Sozomenus lib. 9. c. 1.) *Virginitatem suam Deo vouit: deinde & sorores suas ad idem vita institutum educauit, ne fortè virum quemquam alium Imperio subinducerent. Vt igitur ea quæ constituerat consignaret, ac Deum ipsum & Sacerdotes, omnesque subditos testes faceret voluntatis suæ, ex auro gemmisque pratiosis admirabile quoddam donarium, & spectaculum omnium pulcherrimum pro Virginitate sua, & Imperio fratris, sacram mensam Ecclesia Constantinopolitana dicauit: idque ipsum vt cunctis esset conspicuum, in fronte eiusdem mensæ litteris expressit.* Cum verò Theodosius iunior diem obijt suum, voluntate eiusdem S. Pulcheriæ ex S. C. delatum est Imperium Martiano. Quod enim nullum exemplum præcesserat, vt Augusta sola habenas moderaretur Imperij, & ipsa Deo virginitatem vouisset, iamque ætate grandior esset, vtpote quæ ageret alterum supra 5[illegible] ætatis ann. salubre illud consilium iniit, vt coniugij titulo virum eueheret in Imperium ætate maturum, consilio grauem, continentia probatum, atque militari virtute vbique spectatum, sicque optimo Imperij regimini opportunè consuleret, vt tamen deuotæ Dei virginitatis integritati esset omnino prospectum. Quod ita narrant vno ore tam Græcorum quam Latinorum historici omnes Sozomenus cit. loco, Socrates lib. [illegible] cap. 22. Nicephorus lib. 14. cap. 2. & 3. Marcellinus in Chron. Suidas Zonaras, Cedrenus, Glicas, & cæteri; & ex eis Baronius tom. 5. ad A. C. 415. à num. 51. & tom. 6. A. C. 450 num. 17. & in Notis Rom. Martyrol. ad 10. Septemb. qui subdit quod Pulcheria *haud immemor* fuerit, *facti huius dignissimum in Diuinis*

Scripturis exemplum haberi litteris commendatum, cum sanctissima virgo Deipara ita fuit Matrimonij legibus iuncta coniugi, vt nunquam desierit esse (etiam proposito.) *Hoc igitur tam nobile exemplum facere edocuit quod necessitas exegit temporis, & virtus hominis persuasit.*

13\. Etiam post solemne votum non potuit B. Ioseph. à B. Virgine se parari.

Cæterum illud addamus oportet, quod tametsi Ioseph post votum Beatissimæ coniugis solemne redditum, quantum est ex vi coniugij rati, & lege communi, liberabire posset, ex ordinatione speciali & præcepto Dei obligatus ad indiuiduam vitæ consuetudinem permansit: vtpote cui dictum ex parte Dei ab Angelo sit: *Accipe Mariam coniugem tuam*: vt interim omittamus Innoc. III. Cap. ex p. 2. de conuers. coniug. asserere: *Non inconsultè videri, quod ex quo Matrimonium inter legitimas personas per verba de præsenti contrahitur, illis viuentibus in nullo casu possit dissolui, vt viuente relliquo, alter ad secunda vota transmigret: nisi fortè fieret ex reuelatione Diuina, quæ superat omnem legem, sicut à quibusdam sanctis legitur esse factu*, vt à Tecla, Cæcilia, Lucia, Machario, Alezio &c. Tametsi oppositũ communius à Rom. Pontif. cõsulatur, vt ibi: & ab Alex. III. C. *Verum* & C. *ex publico* eod. tit. vbi: quod Dominus dixit *Quod Deus coniunxit &c.* inquit: *intelligendum esse secundam interpretationem sacri eloquij de his qui Matrimonium carnali copula consummarunt.* Conciut 27. q. 2. C. *Scripsit.* §. *Ecce.*

14\. Votum Virginitatis Deiparæ sine exemplo, est exemplar cæterorum.

Sed qui poterit solemne dici votum in Religione approbata per Apostolicam sedem non emissum? Hoc sanè obesse non potuit illi voto, quod cæterorum ianua est, & exemplar: nihil enim Ecclesiæ Recentiores Patres decernere de præteritis voluerunt præcipuè de eo quod Domino ipso decernente perfectum est, & primum fuit cæterorũ: Virginẽ vero Deiparã primiceriam virginitatis esse, & fuisse communi SS. Patrum calculo formatum est, loquendo de voto virginitatis. Vetustior huius veritatis testis est D. Bartholomæus apud Bonauenturam l. 1. Pharetræ Diuini amoris c. 5. aientem. *Beatus Bartholomæus vt habetur in legenda dixit. Hæc prima inter fœminas, hæc constituit in corde suo, vt diceret Deo: Domine offero tibi virginitatẽ meam; cum hoc à nullo homine nec verbo didicisset, nec exemplo ad imitationem inuitata fuisset.* Quod elegantius postea dixit meus Bernad. hom. 3 super *Missus est*, vbi quæ in corde virginis præcesserunt voti emissionem, his describit. *Dura necessitas, & graue iugum super omnes filias Euæ: & si pariant cruciantur, & si non pariũt maledicũtur* (iuxta illud: *Maledicta sterilis in Israel*) *quid eliges virgo prudens? Angustia, inquit, mihi sunt vndique: Melius est tamen mihi maledictam incurrere, & castam manere, quam prius quidem concipere per concupiscentiam, quod meritò post cum dolore parturiam. Hinc enim etsi video maledictum, sed non peccatum, illic vero & peccatum, simul & cruciatum.* (Peccatum vocat originale in prole, effectum peccati primorum Parentum in inordinata concipientis libidine) *Denique hæc maledictio quid aliud est quam hominum exprobratio? Neque ob aliud sane dicitur sterilis maledicta, nisi quod opprobrio & contemptui sit habenda, tanquam inutilis & infructuosa; & hoc in Israel tantum. Mihi autem pro minimo est quod hominibus displiceam, dum me passim virginem castam exhibere Christo.* Hæc de consultatione votum præcedente: nunc iure Bernardus exclamat. *O prudens virgo, ò Virgo deuota, quis te docuit Deo placere virginitatem? Quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris Testamenti vel præcipit, vel consulit, vel hortatur in carne non carnaliter viuere, & in terris Angelicam ducere vitam? Vbi legeras beata Virgo, sapientia carnis mors est; & curam carnis ne perfeceritis in desiderio? Vbi legeras de virginibus, quia cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare potest; & sequuntur agnũ quocunque ierit? Vbi legeras, laudatos esse qui se castrauerunt propter Regnum cælorum?* Et multis aliis in commendationem virginitatis ex nouo Testamento adductis in medium testimoniis subinfert illud Apost. 1. Cor. 7. *De virginibus præceptũ Domini non habeo, consilium autem do.* Et concludit B. Bartholomæo succinens. *Tu vero non dicam præceptum, sed nec consilium nec exemplum habebas, nisi quod Vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei viuus & efficax ante tibi factus est Magister quam filius, prius instruxerit mentem, quam induerit carnem, Christo ergo deuoues te exhibere virginitatem.* Tam multis probat, primam sine exemplo vouisse Deo virginitatem, quod sæpe iterat, præsertim serm. de Verbis Apoc. *Signum magnum &c.* vbi inter cætera. *De cætero sanè & virginitatem carnis, & propositum virginitatis, & ipsius quoque propositi nouitas euidenter illustrat* (propositum vocat votum more Latinorum) *quod videlicet in libertatem spiritus Legis Mosaicæ decreta transcendens illibatam Deo corporis simul & spiritus sanctimoniam vouit &c.* quæ superiùs dedimus. Vbi de voto quidem multa ex August. & aliis Patribus: quibus Theologi omnes consentiunt tum cum D. Th. 3. p. q. 28 ar. 4. tum cum Magistro in 4. dist. 30. & 33. Vbi Scotus q. 2. ar. 2. Ricardus Bonauentura Capreol Caiet. Carth. & cæteri.

15\. Comprobatur ex aliis PP. primam omnium vouisse virginitatem.

Sed modò quod prima omnium Beatissima Virgo votum virginitatis emiserit, comprobemus Rupertus ad illa verba Sponsi Cant. 3. *Vulnerasti cor meum in vno oculorum &c.* lib. 3. in fine sic inquit: *Hoc scientes dicunt (& vere dicunt) amici quia votum egregium Deo prima vouisti votũ Virginitatis. Attamen sponsa nomen admisisti desponsari viro nõ renuisti; & in te hoc vnũ oculorũ tuorum, & illũ crinem iam dictum colli tui magis, ac magis in me fixisti &c.* Præcessit Beda Rupert. qui in Comm. in Luc. c. 11. perspicuis id docuit verbis; nam inter cætera ait: *Quomodo fiet istud &c. Propositum suæ mentis reuerenter exposuit; vitã videlicet virginalem se ducere decreuisse. Quæ quia PRIMA fœminarum tanta se virtuti mancipari curauit, iurè singulari præ cæteris fœminis beatitudine meruit excellere.* Hugo etiam Victorinus tom. 3. lib. de Mariæ Virgin. perpet. c. 1. *Merito ei soli datum est, vt Dei Filium pareret, & Virgo permaneret: vt quia prima Virginitatem carnis fœcunditati prætulit, nunc & fœcunda sit in carne, & integra in virginitate.* Deinde Guillelmus Abbas cognomento Paruus Comm. in c. 3. Cant. egregiã profert sententiam *Maria princeps per hoc desertum ascendit, quia ad singularem inter fœminas excellentiam excreuit: quia PRIMA hominum Omnipotenti Dẽo immaculati corporis & cordis sacrificium studuit offerre, nolens vtique subiacere maledictioni, quam libidinosæ corruptioni.* Vocatque eam PRIMAM, *ac præcipuam virginitatis æmulatricem.* Longum esset omnes persequi. Consule Petrum Blesensem serm. 28. D. Th. de Villan. conc. 2. de Annunt. Abulens. in 4. Reg c. 18. q. 19. & Recentiores, quos eruditus Praezas congerit. tom. 3. lib. 1. §. 6.

16\. Omnes primatum virginitatis Mariæ tribuunt.

His proculdubio adiungendi sunt qui ex Patribus, si nõ eadem, æquali penè phrasi vtuntur virgini primatum virginitatis concedentes, quod non solum dignitate, sed temporis præcedentia verum habet: præsertim Hier. qui ep. 50. ad Pomac. ait. *Igitur, vt dicere cœperamus, Christus Virgo, Virgo Maria, vtriusque sexus virginitatẽ dedicauere. Inde Apo-*

stoli vel virgines, vel post nuptias continētes Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut vidui; aut certè post Sacerdotium in æternū pudici. Et ep. 22. ad Eustoch. de custodia virgin. c. 8. *Habeant nuptiæ suum tempus & titulū: mihi virginitas in Maria dedicatur, & Christo.* Et clarissime cap. 9. *Alia fuit in veteri lege fœlicitas: ibi dicitur beatus qui habet semen in Sion, & domesticos in Ierusalem: & Maledicta sterilis, quæ nō pariebat. Nunc Eunuchis dicitur: Ne te dignum arbitreris aridum, habes locum pro filiis & filiabus in cælestibus sempiternum.* Et mox: *Vacuus erat orbis, &, vt de typicis taceam, sola erat benedictio liberorum: Postquam verò Virgo concepit in vtero, & peperit nobis puerum, cuius principatus in humeros eius Deum fortem, patrem futuri sæculi, soluta maledictio est. Mors per Euam, vita per Mariam, ideoque & ditiùs virginitatis donum fluxit in fœminas, quia cœpit à fœmina. Statim vt Filius Dei aggressus est super terram, nouam sibi familiam instituit, vt qui ab Angelis adorabatur in cælo, haberet Angelos & in terris,* Virgines scilicet, & qui continentiæ laude præclari in Monasteriis Diuinis laudibus vacant. Adstipulatur Hieron. Ambr. lib. de Instit. Virg c. 5. dum ait: *Maria non solum nobis virginitatis incentiuum attulit, sed etiam Deum intulit. Egregia igitur Maria, quæ signū sacræ virginitatis extulit, & intemeratæ integritatis pium Christo vexillum leuauit. Et tamen cum omnes ad cultum virginitatis S. Mariæ aduocentur exemplo fuerunt qui eam negarent virginem perseuerasse.* Epiphanium iis concinentem mox reddam.

17. *Maria prima Noui testamenti Virgo.* Non me liceat quosdam Patrum B. Mariam Virginitatis in Nouo Testamento vexillum erexisse scribere. Nam Ambros. lib. 3. de Virginib. ad finem ad viduam loquens, quæ se quidem castitati; filiasque omnes virginitati consecrauerat ait: *Ergo quid & secundum vetus Testamentum Maria sororis Aaron virginitatem, & secundū Nouum S. Mariæ Matris Dei integritatem studio suæ prolis imitata est, remunerationem fidei Diuino iudicio consequetur quæ nihil sibi ad sæculi subsidium reseruauit, sed totū Domino Sobolis pia munus impendit.* Et Hier. ep. 22. ad Eustoc. *Vacuus erat orbis, sola erat benedictio liberorum paulatim verò increscente segete, messor immissus est. Virgo Elias, Elisæus Virgo, virgines multi filij Prophetarum: & Ieremiæ dicitur: Et tu ne accipias vxorem: Inueniebatur ergo vt diximus in viris tantum hoc continentiæ bonum, & in doloribus iugiter Eua parturiebat. Postquam vero Virgo concepit &c.* vt suprà. Isidorus Similiter lib. 2. de Offic. Eccles. c. 17. *Nunc autem quæ sit sacra Virginitatis integritas, vel à quo tā sancti propositi sumpsit exordiū, breuiter intimabo. Quantum enim pertinet ad vetus Testamentum, Elias, & Ieremias, & Daniel castitatis, & continentiæ bonum. primi constituisse dignoscuntur; quantumvero ad Nouum, virorum Virginum caput est Christus, fœminarum virginum caput est Maria.*

18. *Cur Veteris Testamenti virgines non omnino virginis nomine gaudent.* Cæterum Testamenti veteris virgines, penè vocari virgines non merentur, quia virginitatis statū ignorarunt, re vtcumque pro vmbratili tempore contenti: vnde nemo eorum tota Veteri Pagina Virgo vocatus reperitur; Reperies tamen, quæ Virgo occidenda tres integros menses virginitatem deplorarit; legimus etiam in templo educari solitas virgines apud Ambros. lib. 1. de virgin. & alios, sed quæ postmodū adulta ætate ad nuptias transirent, vti pudicissima omnium Deipara manifesto argumento cæterarum est: namque prærogatiua hæc tempori gratiæ debebatur, vbi & status institutus est, & dicādæ virginitatis Schola aperta; aperta autem à Deipara. Quamobrem & ipsi Patres hanc veritatem planè fassi sunt. Hieron. quidem illis verbis: *Ditiùs virginitatis donum fluxit in fœminas, quia cœpit à fœmina. Statim vt Filius Dei egressus est super terram, nouam sibi familiam instituit.* Angelorum, seu Virginum. Et Ambros. lib de Virgin. *Sit igitur nobis tanquam in imagine descripta virginitas Mariæ, & quæ velut in speculo refulget species castitatis. Hinc sumatis licet exempla viuendi vbi tanquam in exemplari magisterio expressa sunt probitatis.* Et post pauca sub figura Mariæ sororis Moysi: *Tunc etiam Maria tympanum sumens choros virginales excitabit cantantes Domino.* Et concludit: *Ergo S. Maria disciplinam vitæ informat*: nimirum quæ Princeps, Doctrix, Ductrixque est virginitatis.

19. *Omnem Virginitatem & puritatem à Maria dimanasse.* Vis scire ab hoc fonte omnem Christianorum virginitatis puritatē emanasse? Et ego. Sed si Ioannis Baptistæ, qui præcessit Apostolos, & Apostoli Ioannis qui speciali virginitatis inter eos excelluit prærogatiua, Monachorumque & Sanctimonialiū Palestinæ, & Ægypti castitas inde emanauerit; de reliquis nullum supererit dubium, vtpote ab eis verbo, & exemplo edoctis Nam Monasticem illic primò floruisse, nemo est qui nesciat. Atqui Baptistæ integritatem opus Deiparæ fuisse, pulchrè Ambrosius nos edocet lib de Instit. Virg c. 7. his: *Maria tanta erat gratia, vt non solum in se virginitatis gratiam reseruaret, sed etiam his quos viseret integritatis insigne conferret. Visitauit Ioannem Baptistam, & in vtero matris prinsquā nasceretur exultauit. Nec immeritò mansit integer corpore, quem in tribus mensibus oleo quodā suæ præsentiæ, & integritatis vnguento Domini Mater exercuit.* Nonne & visitasse Ioannem Euangelistam sæpiùs certum est, quæ cum illo multo annos in vna domo egerit? *Eadem quoque postea Ioanni Euangelistæ est tradita* (Prosequitur Ambros. *coniugiu nescienti.* Ego quoque præuentū, & seruatum à Domino nun ambigo futurus virginis filius & comes: & integritatem illi exoratu Deiparæ præsentis concessam. Nec mirum, cum eius etiam interuētu à pectore Iesu cumulatius cæteris de Diuinis arcanis fuerit edoctus: vel ipso Ambros. teste, qui subdit: *Vnde* (ex societate Virginis) *non miror præ cæteris loquutū mysteria Diuina, cui præsto erat aula cælestium Sacramentorum.* Et iurè quidem, quandoquidem præcipua specialis dilectionis Domini ratio in Ioanne virginitas fuisse ab Ecclesia canitur, iuxta illud: *Quia specialis prærogatiua castitatis maioris dilectionis fecerat dignum.* Eam verò interueniente Deipara illi concessam, sonat mihi illud verbum Domini de Cruce loquentis: *Ecce Filius tuus: E[illegible]e mater tua.* Cum enim Verba Domini efficacia sint, vt id quod sonant operētur, fit vt aliquo sensu verus fuerit Ioānes Mariæ Filius, & ipsa Ioannis mater. De carne autem nemo, vel amens, id contendet: de spiritu omnes. Vt autem mater Spiritualis illis Virgo fuerit, necessum est non solū vt augmentum sanctitatis illi ex consortio eius accreuerit, sed quod primam etiam eius originem ipse debuerit. Quāobtem verba illa, *Ecce filius tuus &c.* non tantum ad subsequens tempus referenda sunt, vt esset sensus solus, *Accipe illam pro me, sit tibi pro filio*: sed etiam ad præteritum: *Quasi diceris*: Ecce quem tu in Domino genuisti, qui tibi etiam virginitatem, qui ad Apostolatus vocationem, qui specialis prærogatiuam amoris debet; nam te orante hæc & cætera illi concessi: concessi vero, vt cum esset gratia & spiritu filius tuus, tibi modo comes, & filius relinqueretur. In quem sanè sensum eadem Epiphanium accepisse sua illius verba mihi sonāt, hæresi 78. *Qua ratione Dominus non priùs Petro tra-*

Baptistæ Virginitas à Maria.

Et Ioanni Euangelistæ.

didit

didit Matrem? qua ratione non Andreæ, Mattheoque ac Bartholomæo? Et manifestum est quod Ioanni propter virginitatem. Ecce enim mater, quæ vnquam non esset ipsius Ioannis mater secundum carnem, sed vt ostenderet, ipsam matrem esse Principem virginitatis: principem inquam, & matrem virginitatis Ioannis. Quinimo siquis cognomentum *Boanerges*, quo à Domino cum Iacobo fratre pariter virgine donatus est, ad virginitatem quoque inter cætera referre velit, non abs re mihi videbitur contendere. Enimverò virginitatis prædicatio, seu euangelizatio magnum tonitruū edere visa est, quod vniuersum penè concussit Orbem. Ita mihi indicat illud Apoc. 14. *Et audiui vocem de cœlo tanquam vocem tonitrui magni.* Quorum autem? Virginum sane. Sequitur enim *Et vocem quam audiui sicut cytharœdorum cytharizantium in cytharis suis.* Quæ vox tonitrui magni hominibus videbatur, mitincæ suauitatis harmoniam verè reddebat, cuiusdam noui cătici, quod vsque ad Euangelij gratiam auditum non est. *Et cantabant quasi canticum nouum, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa 144000. qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocumque ierit.* Ioannes ergo tonitrui virginei Filius, Maria omnium cytharœdorum mater cytharizantium in cytharis suis, qui cum mulieribus non sunt coinquinati.

20. Maria in Palestina & Ægypto Virginitatis princeps.

I[illegible] autem primam virginitatis cul[illegible]ram in Palestina, Iudæa scilicet, & Syria, vbi Ecclesiæ cœpit origo, ac deinde in Ægypto innumeris vtriusque sexus Monachatum ac virginitati addictis, nemo est qui ignoret: & plenissime c[illegible] infenùs dicendis patefiet: atqui vtrobique virginitatis Principem Deiparam incolem se gessisse, Matthæi testimonio habemus c. 2. Et quod ex eo semine seges illa vberrima præcesserit, per sese manifestum est. Vnde enim sata proueniunt, nisi ex semine? vbi vero semen infructuosè in terram mittitur, aut dicant mihi, cur Ægyptus post Palestinam prima omnia virginum feracissima fuit? Fallor si non huius quoque propositi iam olim Doctorem se præbuit Chrysost. hom. 9. in Matth. Tractans siquidem illa verba, *Vt impleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meū:* subdit: *Ostendit* (Euangelistas) *Quoniam nisi venisset iste puer in Matris gremio in Ægyptum, non vtique fuisset impletum.* Sed quid inde. Attende quod sequitur. *Quod quidem ipsum Beatam Virginem non mediocriter claram fecit ac nobilem.* Quoniam modo? *Quoniam Ægyptus suscipit ac tuetur insidias fugientem tyranni. Namque tactu ipso Domini* (in gremio Matris Virginis deducti) *Gustum quendam sanctificationis adipiscitur, vt eum illum audieris ab Apostolis prædicari, huius quasi priuilegij honore decoretur, quod Dominū prima suscepit. Et certè solius hic Palestina videbatur esse Primatus.* Quod nimirum prima Dominum susceperit [illegible] *d facta est postea Ægyptus feruentior.* At non so[illegible] ob aduentum Domini id illi accidit, sed signanter [illegible] Matri illius, nam ait: *Fecit etiam Virgi[illegible] hunc [illegible] primatum.* Quæris in quo primatus ei[illegible] situs [illegible] *en[illegible]ue si qui nunc ad Ægypti veniat solitudines [illegible] prorsus omnem illam videbit eremum digniorem, [illegible] innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus. & populos Martyrum, [illegible] choros Virginum [illegible] omnem quidem tyrannidem diaboli dissolutam, Christi autem regnum coruscan[illegible] illam Magorum quondam, ac Philosophorum parentem, cunctarumque huius generis artium repertricem, quæque etiam cæteris propria inuenta tradiderat, videbit modò Piscatorum magisterio glorian[illegible]m, & contemptis omnibus, iam illis repudiatisque Docto-*

ribus, publicanos vbique ac sutores pallium circumferentem, atque maximā fidei suæ gloriam Crucem Domini præferentem Et post multa doctè, & placide in hanc materiā dicta, subiungit: *Non ita variis astrorum choris cœlū refulget, vt Ægyptus innumeris Monachorum ac Virginum distinguitur, atque illustratur habitaculis. Si quis illam Ægyptum veterem nouit rebellem Deo, ac magnitudine superstitionū furentē, adorantem irrationales animantes, porros etiam, cæpasque pauitantem, hic optime potest nosse Christi virtutem, per quem facta est tam admiranda mutatio.* Hunc igitur fecit Dominus Virginis esse primatum. De quo etiam Ambros. agens l. 3. de Virg. inquit. *Si quis igitur putat consecratione Virginum* (seu etiam Monachorum, propter rationis æquitatem) *minui genus humanum, consideret quia vbi pauca virgines, ibi etiam pauciores homines: vbi virginitatis studia crebriora, ibi numerum quoque hominū esse maiorem. Discite quantas Alexădrina* (Ægypti) *totiusque Orientis, & Africana Ecclesia quotannis consecrare consueuerūt. Pauciores hic homines prodeunt, quam illic Virgines consecrantur. Ex ipsius igitur Orbis terrarū vsu, non inutilis virginitas existimatur; præsertim cum per* VIRGINEM (en primatum Virginitatis) *Salus venerit Orbem fœcundatura.* Identidē hæc reficiat Ambr. præsertim l. 1. præcedēte, vbi inter cætera alibi fusius recensenda; *Contuemini quā dulcis pudicitiæ fructus sit, qui Barbaricis quoque inolenit affectibus. Ex vltimis infra vtraque Mauritaniæ partibus deductæ virgines hic sacrari gestiunt; & cū sint omnes familiæ in vinculis, pudicitia tamen nescit esse captiua.* Sed de his satis.

Maior hominum numerus vbi crebrior Virginitatis professio.

CAP. VIII.

Trium simul vulgatorum votorum emissionem nunquam non fuisse ad Verum Monachatum necessariam. ac cætera quæ addi solent, extra essentiam huius prorsùs esse.

ET hoc disquisitione non modica dignum est, quod tamē hactenus toto hoc opere vt verùm supposuerimus. Verùm nō desunt qui putent, multo post exortum Monasticum statum (imo non nisi ad exordiū Mendicantium) specialem habitam triū illorū votorū considerationem: nec enim in regulis Macarij, Pach. Posth. Athan. Basil. Cass. & cæterorū Legislatorum de eis specialiùs actum legimus, quā de orationis studio, humilitate, silentio, & cæteris Monasticis Obseruantiis; quinimò scimus B P. Benedictū dum formā professionis Monasticæ concepit c. 58. tria valdè diuersa Monachos promittere iussisse. Ait enim. *Suscipiendus autem in oratorio corā omnibus promittat. I. de stabilitate sua, & II. conuersione morū suorū, & III. Obedientia, corā Deo, & Sanctis eius*, nulla castitatis, aut paupertatis mentione habita: sed earū loco stabilitatem, & morū conuersionem supposuit. Rursus totam ponus regulam promissione, & voto Monachi olim se obseruaturos spondebant: vt ill[illegible] plane Benedicti indicare verba videntur; *Legatur ei regula, vt sciat ad quid ingreditur. E[illegible] habita secum deliberatione promiserit se omnia custodire, & cuncta imperata sibi obseruare, tunc suscipiatur in congregatione, sciens se sib lege regulæ constitutum.* Proculdubio non magis se abstringens castitati, aut paupertati quam cæteris obseruantiis. In idem reci[illegible]dit quod s[illegible] edem tempore diuersarum Religionum legislatore non contenti tribus illis communibus votis noua alia addiderunt, nimirum Carth[illegible] abstinentiæ [illegible] carnibus, & clausuræ [illegible] etiam à lacticiniis, nisi aduersæ valetudinis causa, Mercenarij & Trinitarij migrandi in Saracenorum Regna redimendorum captiuo-

1. Opinio asserentium triū votorū emissionem cum Mendicantibus ortum habuisse.

rum gratia, & tradendi se obsides pro fluctuantibus in fide. Iesuitæ euangelizandi infidelibus ad nutum Romani Pont. & recusandi dignitates, & Prælaturas Ecclesiasticas. Minores ieiuniorum sextæ Feriæ, & nouæ Quadrag. limæ, nullo[illegible] unque in regula contentorum, & contra inimi[illegible] fidei arma sumendi, & ægrotis medicamenta ministrandi. Nec desunt qui vt præsto sint agonizantibus, & qui vt pueris edocendis diligentem nauent operam, specialibus votis sese obligent: nullusque sit votorum emittendorum terminus in Religionibus denuò reperos, aut repetendis: eum eodem pacto, si placeret Sanctissimo, alij aliis obseruantiis se possent obligare: v. g. trium aut plurium horarum orationi, frequenti vapulationi, eleemosinarum largitioni. Et D. Thomas affirmat institui posse Religionem ad prædicandum, vel confessiones audiendum, vel ad studendum, quæ sunt eius verba 2.2. q. 188. art. 4. & 5.

2. Ratio dubitandi. Ex alio capite posset aliquis existimare Religionem statum coalistere posse duobus, vel vno dumtaxat voto, videlicet obedientiæ: cum posset quis perpetuo eis se religare, quod nomen ipsum Religiosi sonat. Videndumque vtrum Monachatus ratio ex hominum impositione, id est ab Ecclesiæ, dependeat institutione. Nam si ita est, designari nó posse ratio videtur, cur tria simul vota necessariò ad constituendum Monachatum coire debeant, & non pauciora sufficiant, si id Ecclesia constitueret. Aliàs verò cum Monachatus non sit aliquod ens naturale, (vt cum Philosophis loquar) nequibit non ab hominum arbitrio & institutione pendere. Quid igitur in his omnibus sanius sentiri oporteat, nunc videndum.

3. Monachatus nõ potest humana potestate aboleri. Vt ab hoc vltimo exordium sumam (sic enim expeditiori cæterorum conuenire iudico) illud omnimodis certum esto, Monachatus quidem institutionem & consistentiam à Domini voluntate eum constituentis dependisse, nec per alterius voluntatem posse mutari. Nec enim sub sole relicta ab eo facultas est extinguendi prorsus ab Ecclesia Monachatum: tametsi eius Vicario commissa sit commoda ipsius dispensatio, qua certas ille & temporí congruentes conditiones aliquando præscribat vt votum emissio sit valida; non qua omnem abroget votorum Monasticorũ valorẽ. Non aliter (quod ad rem præsentem spectat) atque matrimonij institutor Deus ipse est, quod eius Vicarius abrogare nõ potest, bene tamen conditiones in contractu opponere, vt præsentiam Parochi & testiũ, sine quibus consistere nequeat. Quare de numero Monasticorum votorum statuere, nimirum quod Monachatus consistere queat alias quam Obedientia, Castitate, & paupertate, aut non illis omnibus simul concurrẽtibus, prorsus ab humana, etiam Ecclesiæ, autoritate alienum esse ipse Romanus Antistes declarauit Innocẽtius III. Cap. *Cum ad Monasterium in fine*, dũ ait. *Abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regula Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Quod [illegible] ium inte[illegible]gendum esse stante Monachatu, nemo est qui non interpretetur. De obedi[illegible]tiæ autem voto idipsum in dubium minus ver[illegible] nequiuit; cum inter reliqua vota, quæ ad Monasticem complendam concurrunt, primatum habeat vti egregiè docuit D. Th. loc. cit. q. 18. art. [illegible]

4. Monachatus dictus. [illegible]um non omnino voluntariè tria illa votis firmata ad statum Monasticum requiri debere, statuisse Dominus existimandus est, sed quia ipsa eius indicare verba videntur. *Legatur ei regula*, vt natura id postulabat. Enimvero quamquam Religio & Monachatus indifferenter quod ad rem significantium spectat, accipi soleant. Si æthymologiam vtriusque spectes, religatus, & ideo Religiosus vocari possit adstrictus voto, præsertim perpetuo, Monachus tamen non ita. Cum enim *Monachus à Monade*, vel *vnus ab vnitate* dictus sit, non quicunque religatus voto Monachus erit, nisi iis votorum vinculis arctetur, quæ hominem a multitudine abstrahant, & perfectæ sui ipsius reddant [illegible] omitati. Monachus enim non tam corpore quam animo *vnus* & solitarius esse suo nomine significatur; vt is sit qui, vt soli Deo placere studeat, omnibus mundi reb[illegible] is quæ eum ab eo studio impedire valeãt, gen[illegible] tolo animo nuntium dat. Et quoniam tria rerum genera ad alias cum curas, ne *vni* illi ac *Soli* necessario totus inhæreat, frequẽtibus distractionibus diuertere valent, totidem votis cl[illegible]ustis se se ab [illegible] pedire necessum fuit. Diuitias quidem anim[illegible] [illegible] [illegible] ere per sese notissimum est: vnde iis renuntiare [illegible] illus est Christum sequi cupiens: & vi[illegible] [illegible] longe maximè ab augusta cælorum po[illegible], [illegible] arcta via abesse, eius quoque test[illegible] [illegible] habemus. Ergo diuitiarum curis di[illegible]ractus [illegible] ne[illegible] *Mona[illegible]* esse nequiret. Porro coniu[illegible] torum vi[illegible]m diuisionem in eis operari perspic[illegible] [illegible] Corinthios Apostolus ep. [illegible]. c. dicens: *Qui sine vx re est, sollicitus est quæ sunt Domini, quo[illegible] placeat Deo qui autem cum vxore est, [illegible] est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori [illegible] diuisus est.* Et vidimus à cœna Domini [illegible] quendam excusare, quod vxorem duxerit, Luc. 14. *Vxorem duxi, [illegible] ideo non possum venire.* Denique nihil æquè hominem diuidit, quam suas exequi voluntates, ideo à Sapiente veritas, quod ducant in perditionem. *Post concupiscentias tuas non eas.* Aliud enim ratio postulat, aliud caro: & dum homo multa concupiscere, multa prosequi desideriis suis arctatur, anxius, & veluti perplexus plerumque hæret, quod sequi debeat nescius, & diuisus necessario est.

5. Vnde tria Monachatus vota desumpta. Tres hasce hominem diuidentes vitas vocauit Euangelista Domino dilectus *concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ*; vt sub priori damnaret carnales appetitus, sub secunda diuitiarum possessionem, [illegible] tertia propriam voluntatem, quæ propriam vbiuis venari aucupat exaltationem. Et August. serm. 33. de Verb. Domini tres illas interpretatur excusationes ex lusorum à Cœna Domini, inquiens. *In villa empta dominatio notatur: habere enim villam, tenere possidere, homines sibi in illa subdere, & dominari delectat. Qui vxorem duxit carnem amplexatur. Demum quinque iuga boum emit, qui gratis venundatus, varias multasque & quinque sensibus ortas voluntates suas implere [illegible] [illegible] quibus præter laborem & dolorem nihil acq[illegible]* [illegible] traxi pro instituto verba August [illegible] eo loci scitè admodum Glossa d[illegible] *rum rerum visus est spiritualium* [illegible] que tolle vnum quod libeat [illegible] adhuc homo remanet in pl[illegible] vnitatem impediunt Quar[illegible] spiritus, orum habu[illegible] quod nisi [illegible] tutum [illegible] ul votis *vnus* & *Monachu*[illegible] stere queat.

6. Quid Monachatus nomine semper ab antiquis intellectum. De re igitur tã manifesta & nec[illegible] n[illegible] por[illegible]tuit ambigere, vtrũ his, vel il[illegible] ve[illegible] formul[illegible] professionis Monasticæ conciperẽda e[illegible] et: Patres, siquidẽ S. satis superq; tati ibi de Monast. tunc arripiẽdo statu

ſtam agere, de cæteris non curarunt. Eo ſiquidem ipſo quod quis *Monachus* curabat effici, ad *vnitatem* aſpirabat illam, quæ omnem *vnius*, ſeu *vnius animi* diuiſionem excludebat: in quo per ſeſe manifeſtum erat, diuitiarum poſſeſſionibus, carnis affectionibus, ſiue delectationibus, infinitiſque voluntatum abſtractionibus nuntium dari: iuxta illud vulgatiſſimum totius Monaſtici ſtatus fundamentum. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me.* In quorum priori conceptis verbis excluditur dominium diuitiarum, in poſteriori obedientia & caſtitas deſignantur: nam & qui Chriſtum ſequitur, voluntatem eius perficere debet, & eum imitari, *qui factus eſt obediens vſque ad mortem*, Philip. 2. ita D. Thom. 22. quæſt. 186. artic. 5. in arg. *Sed contra*: & ruríus ambulare, ſicut ipſe ambulauit, id eſt non carni, ſed ſpiritui omnimodis ſeruiens, & cælibem celebs ſequi.

7. *Forma Monaſticæ profeſſionis ex D. Dionyſio.* Neque verò ab his ieiunis Monaſticem profitebatur quis; imo verò præclariſſimè verbis Monaſticæ profeſſionis id innuebatur, quibus omnes ab Apoſtolis edocti ſunt, teſte Dionyſio, profiteri debuiſſe; ij ſaltim qui expreſſa ſtatus Monaſtici profeſſionem celebrarunt; quam etiam tacite perfeciſſe neceſſum eſt, qui tacitè eundem profeſſi ſunt. Nomine ſacerdos profiteri volentem, & ad altare ſtantem rogabat; *An renuntiet diuiſibilibus omnibus, non ſolum vitis, verum imaginibus quoque ac Phantaſiis?* Planè ita Dionyſius refert c. 6. de Eccleſ. Hierarch. quorum verborum paraphraſim hanc eſſe Vercellenſis docet *Sacerdos autem Monachum benedicens interrogat eum ſi vult abrenuntiare omnibus ſæcularibus conuerſationibus ac Phantaſiis?* & potiori energia ſæculares conuerſationes à Dionyſio nuncupatæ ſunt diuiſibiles vitæ, vtpote quæ à ſua *Monade*, & *vnitate* animum profitentis diuidere valebant. Vnde in Theoria ſubdit. *Porro diuiſibilium, non modo vitarum, imaginationum quoque, abrenuntiatio ſupremam illam Monachorum philoſophiam indicat, dum in ſcientia operatur vnientium mandatorum*, (id eſt mandata exequitur diuiſionē cordis excludentium, & ſpiritus *vnitatem* ſectantium) *Idcirco plurima quæ impunè à medio geruntur ordine* (piorum ſæcularium) *Monachis omnino interdicuntur: quippe qui vnum ipſum ambire debent, & ad ſacram Monadē cogi.* Quæ illa ſint ſubiicit Vercellenſis in ſua paraphraſi: *Vnde multa ei prohibentur, quæ impunè fieri poſſunt à populo fideli, vt ſunt nuptiæ, militia, & ſimilia, eo quod Monachi debeant vniri, & ad ſanctam vnitatem congregari.* Vbi ſub militiæ nomine etiam diuitias contineri, quæ à militibus poſſidentur, nemo erit qui abnuat.

8. *Formula profeſſionis ex R. P. Benedicto.* Nec aliud quidpiam R. P. Benedictus in formula profeſſionis ſuorum ſibi voluit. Namque tribus illis votis, ſtabilitatis, morum conuerſionis, & obedientiæ ſtatus ipſius Monaſtici aſſumptionem explanare ei in animo fuit. Nam quod ſtatus rationem haberet, & non vinculi temporalis, ipſa ſtabilitatis permiſſione confirmat: morum vero conuerſione, non tam à peccatis ad virtutes tranſitum facere profeſſione ſua Monachum intelligi voluit, quam quod is qui diuiſus eſſe poterat, aut fuerat, per nuptias & diuitias deinceps ad *vnitatem* ſpiritus ſe conuertere teneatur, & vni ſoli quod neceſſarium Dominus docuit, inhærere. Expreſſit verò obedientiæ votum, quod exercitia penè omnia Monachi complectatur.

9. *Regula eius non vouetur ex integro.* Errant qui putant, ſtatuiſſe, vt Regulam vniuerſam quis votis emiſſis profiteretur: nec eis prodeſt, quod dixerit, *Si promiſerit ſe omnia cuſtodire &c.* tunc enim non agit de promiſſione Deo ſolemniter facienda, ſed hominibus: nimirum loquitur de tyrone, cui per tria temporis interualla intra ipſum probationis annum decernit vt regula ex integrò proponatur, & exquiratur perſeuerandi, aut recedendi voluntas. *Et ſi promiſerit de ſtabilitate ſua* (inquit) *perſeuerantiam, poſt duorum menſium circulum legatur ei Regula per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex ſub qua militare vis; ſi potes obſeruare ingredere: ſi vero non potes, liber diſcede. Si adhuc ſteterit, tunc ducatur in ſupradictam cellam nouitiorum, & iterum probetur in omni patientia. Et poſt ſex menſium circulum relegatur ei Regula, vt ſciat ad quid ingreditur. Et ſi adhuc ſtat, poſt quatuor menſes iterum legatur ei hæc eadem Regula: Et ſi habita ſecum deliberatione promiſerit ſe omnia cuſtodire &c. tunc ſuſcipiatur in congregatione &c.* At quodammodo? Si poſt hæc omnia ſolemniter in Oratorio vota proferat ſua: *Suſcipiendus autem* (ſubdit) *in Oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſua, & conuerſione morum ſuorum, & obedientia, coram Deo & ſanctis eius.* Ergo cum iubetur, *promittere ſe omnia cuſtodire*, Verbum *promitto* non ad Deum dirigitur, ſed ad homines: idemque ſonat atque verbis aſſeuerare, ſe ità facturum; quo ſenſu accipitur à Cicerone ad Brutum lib. 14. *Separatim promitto, in meque recipio, fore eum tibi & voluntati & vſui.* Et 2 de Diuinat. *Qua inconſtantia Deorum, vt primis minentur extis, bene promittant ſecundis.* At cum Vota profeſſionis emittit, de integritate Regulæ mentio nulla. Quare ita perpetuo ab omnibus eius diſcipulis ac profeſſoribus intellecta eſt, vt nemo dicatur Regulam ex integro profiteri, ſed obedientiam ſecundum Regulam, vt apud Smeragdum in Comment. eius cap. videre eſt, & præcipuè apud R. P. N. Bernardum, qui lib. de Præcepto & Diſpenſ. cap. præſertim 20. fuiſſe admodum id expoſuit: vbi inter cætera: *Qui ſe ideo periurum putat, quod ad purum Regulam non obſeruat; videtur mihi non ſatis attendere quid iurauerit. Nemo quippe cum profitetur ſpondet Regulam, ſed determinatè ſecundum Regulam, ſui quiſque conuerſionem, ſuamque deinceps conuerſationem ſeſe pollicetur dirigere. Hæc profectò huius temporis omnibus fermè Monachis communis profeſſio eſt. Et licet in diuerſis obſeruantiis ſeruiatur Deo, quandiu tamen ſui quiſque loci bonos vſus ſeruat; haud dubium quin ſecundum Regulam viuat.* Quinimo & ſi quis in animo totam ſe Regulam ſeruaturum haberet, & nihilominus promitteret obedientiam ſecundum Regulam, vti & olim ſui, ſeu noſtri Ciſtercienſes faciebant, (quam Bernardus vocat *Ciſterciēnſium literatoriam diſtrictionem*) non ideò ad omnia æquo pondere ſeruanda teneretur, ſed diuerſimodè ſecundum vniuſcuiuſque legis qualitatem. Concinit Bernardo D. Thoma. q. citata, art. 9. ad 1. inquiens. *Ille qui profitetur Regulam non vouet ſeruare omnia quæ ſunt in Regula, ſed vouet regularem vitam, quæ eſſentialiter conſiſtit in tribus prædictis. Vnde & in quibuſdam Religionibus cautiùs aliqui profitentur; non quidem Regulam ſed viuere ſecundum Regulam; id eſt tendere ad hoc, vt aliquis mores ſuos informet ſecundum Regulam, ſicut ſecundum quoddam exemplar: & hoc tollitur per contemptum. In quibuſdam autem Religionibus* (Benedicti) *adhuc cautius profitentur obedientiam ſecundum Regulam, ita quod profeſſioni non contrariatur, niſi quod eſt contra præceptum Regulæ.*

10. Vo a Castitatis & paupertatis in antiquorum Regulis no exprimũtur.

Quo loci solerter obseruandum est. Sanctos Monachorum Legislatores Regulas suas circa cæteras Monasticas obseruantias disponendas profundere. De tribus autem virtutibus si quæ agunt, non vt Monasticem rigorosè constituunt, sed quatenus in eis similes obseruantiæ reperiuntur, meminisse: id est, de castitate seruanda, & obedientiæ, ac paupertatis præcipuis iuribus, vt ad mortale obligant, dixisse nihil; egisse vero de obedientiæ præstantia, vt scirent Monachi perfectissime eam exercere: quomodo perfecti discipuli audita præcipientis voce *mox exoccupatis manibus* (vt ait Benedictus Parens cap.5.) *& quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede iubentis vocem factis sequuntur, & veluti vno momento prædicta Magistri iussio, & perfecta discipuli opera in velocitate timoris Dei ambæ res communiter citiùs explicantur.* Et Pachomius, nec ambulare intra domum, nec laborare, nec à labore desistere, nec spinam à pede auellere absque Maioris imperio instituit, & infinitas eius generis obseruantias. De paupertate vero Benedictus statuit, *ne quis præsumat aliquid dare aut accipere, sine iussione Abbatis, neque acum vnam aut graphium* scriptoris, idest calamus: ita ille c.33. & 55. Et Pachomius, *ne quis in cella sua absque Præpositi iussione quidpiam condat, nec poma quidem vilissima & cætera huiusmodi.* De Castitate Benedictus nihil loquutus est. nisi enim monere diuinam obseruationem inter cætera Dacalogi: *Non occidere, non adulterari, non furtum facere, castitatem amare.* cap. 4. Et Pachomius: ne Monachi cum fœminis etiam Sanctimonialibus loquantur. Verùm hæc obseruantiarum locum obtinent, non præceptorum, aut votorum: & ideo ab eis indiscriminatim cum cæteris, idest silentio, humilitate, ieiunio &c. permixtæ sunt.

11. Castitatis & paupertatis vota Religionis essentialia antiquos iudicasse.

Hoc verò non tollit quin de transgressione trium votorum longè aliter, Patres iudicauerint: nam Monachum in proprietate mortuum in Sterquilinio cum suis pecuniis sepeliri, communi decreto Sanxerunt Arsenius, Machatius, Pambo, & cæteri Nitriæ Patres, vt Hieronymus prodit. epist. 22. cap.4. quo postea exemplo vt idem cum alio faceret motus fuit S. Gregorius Sed & Pachomius a. parte Regulæ n.9. fures pares ac fugitiuos pœnas iussit exoluere. *Si quis in furto fuerit deprahensus.* 39. *verberabunt eum, & foris dabunt ei edere panem & aquam tantum: & opertum cilicio & cinere per singula orationum tempora, cogerint eum agere pœnitentiam. Eademque lex in fugitiuis obseruabitur.* Et Orsiesius eius successor. *Qui talis est* (loquitur de eo qui rem quampiam furtiuè abscindit) *non est in numero fratrum, sed mercenarius, & aduena; nec Pascha Domini inter Sanctos debet comedere, quia factus est lapis scandali in Monasterio.* Et alibi, *Scelus putemus & sacrilegium, quicquam ex re sibi credita contingere, & in propriam vertere requiem.* Et Benedictus c.33. *Quod si quispiam hoc pessimo vitio deprahensus fuerit delectari, &c.* Porrò castitatis transgressores Pachomius corripiendos censet, *vt digni sunt, correctione seuerissima.* Vide quæso quam aliud de trium votorum transgressionibus iudicium Patres tulerint, ac de cæterarum virtutum, aut cæremoniarum obseruantiis: vt inde quisque facile eliciat, illis quidem substantiam Monachatus ex Patrum Sententia euerti, non istis.

12. Cur Castitatis & paupertatis vota Patres non expresserint.

Ex quibus tandem manifestatum est (quod à nemine animaduersum inuenit) Monasticarum Religionum Legislatorem nequaquam de substantialibus ipsius Monachatus Regulas exarasse, videlicet ne aquilam volare docere viderentur: nemo siquidem tam hebes Monasticem amplexabitur, qui nesciret se deinceps nec inire nuptias, nec possidere proprium, nec Prælati iussionibus resistere posse; vtpote qui nouum vitæ genus relicto sæculo arripuerit, vbi hæc pridem licebant. Neque enim qui Religionem vouet ad specialia vota obedientiæ castitatis, & paupertatis exprimenda descendere indiget ad hoc vt obediens, castus, & pauper esse censeatur obligatus. Quæ ergo Regula ad hunc efformandum statum dolanda erat? aut qui dolari posset? Regulæ sane Monachis, non sæcularibus, conscribendæ fuere. Quod si Monachis, planè in verò Monachatu iam constitutis, non constituendis per Regulas. Eos vero quonam modo se gerere in actibus suis debeant, vt statui suo correspondeant, Regulis informare oportuit. Vnde de Monasticis actibus, obseruantiis, cæremoniis, instituta, & leges promulgare necessum est; vti reuera omnes Regulæ agunt. Quod si quandoque paupertatis & obedientiæ, aut etiam castitatis, quæ votis firmatæ sunt memoriam ingerunt, non quatenus sub votis cadunt, & ad substantiam status coëunt, memorantur, sed quatenus in ipsis, vel circa ipsas, obseruantiæ aliquæ Monasticæ præscribendæ sunt, vt iam diximus.

13. Alibi eorum meminere Patres.

Fallitur itidem qui existimat nullibi à Patribus trium votorum factam esse mentionem; nam (vt demus in Regulis suis nihil de eis egisse, nec opportuisse) cum alibi de professione ac statu Monastico sese alicubi offerret disceptatio, conceptis verbis de eis agebant. Eius rei in testem adduxisse Magnum Basilium in præsentiarum sufficiat, qui in Regulis suis à trium votorum memoria iure optimo abstinens, in Opusculo tamen 1. Asceticorum suorum, cuius initium, *Homo ad imaginem &c.* de professione agens Monastica primum omnium votis paupertatis meminit, secundo Castitatis, tertio obedientiæ, his verbis: *Si per vitiorum euacuationem ad Dei similitudinem animæ nostræ characterem componere nobis in animo est, danda omnino nobis sedulò opera est, ne quid quoquo pacto PROFESSIONE nostra indignum faciamus: nevè simili atque Ananias iudicio efficiamur obnoxij. Licebat enim initio Ananiæ possessiunculam suam Deo non polliceri, ac VOVERE, sed postquam humana gloria cupiditate ductus, quidquid in bonis habebat per PROFESSIONEM Deo consecrauit; quo videlicet egregio istiusmodi facto hominum de se admirationem excitasset: de pretio tamen callidè postea nescio quid interuertit; eiusmodique aduersum se indignationem Dei prouocauit, cuius Petrus minister fuit.* Ecce de voto Paupertatis, & & proprietatis vitio seuerissimè vindicato factam mentionem. Sequitur de Castitatis professione. *Quo circa ante Religiosæ huius vitæ professionem, liberum est vnicuique, quatenus per Dei indulgentiam leges permittunt, communem cum cæteris viuendi morem sequi, sibique vxorem adiungere. Vbi verò iam quis sponte sua ipse PROFESSVS est, hic Deo custodire se ipsum debet veluti eorum aliquid quæ dicata sunt Deo, ne SACRILEGII iudicium incurrat; cum videlicet corpus, quod soli Deo consecrauit, ministerio rursus communis vitæ contaminet.* Quod vlteriùs statim explicat. Tandem de Obedientia, nullo intermedio alterius obseruantiæ decreto, subiungit: *Vnus totius illorum disciplinæ moderator sit huius autem potestas ea sit, vt parente ipsi ex libera animi inductione, summissione*

neque

neque Fratrum Conuentu, eorum nemini eius voluntati liceat aduersari, in his quæ ad susceptæ vitæ honestatem, & exactiorem quendam cultum facienda, ille suadeat: (Quod sane Bernardus & Thomas vocarunt *Obedientiam secundum Regulam*) *Quidquid ab eo dicatur, fiatvè, id cunctis fratribus pro lege, ac Regula sit.* Quid quæso clarius de tribus votis Recentiores dixerunt? Quod si cæteri tantumdem loquuti non sunt, in causa est, quod præter Regulas de Monasticis Institutis Opuscula de Fratrum professione non exararunt. Nec de re Sole manifestiori inter Monachos quidquam dicere opus erat. Opus vero fuisse Recentioribus clariùs id exponere, non arguit eos præ Veteribus res Monasticas calluisse, sed minus neque quisquam erit qui Veteres Monachos non fateatur earum fuisse vt obseruantiores, ita & eruditiores.

14. Tria vota ex Monachatu essentialiter requiri probatur ex D. Thom. Probauimus, ni fallor, tribus illis vulgatissimis votis ita Monasticem constitui, vt quolibet deficiente, adhuc *Monas* ipsa perfecta non sit, quod videlicet adhuc homo in plura velit nolit, diuisus maneat, quod *Monachatui* repugnat. Probauit id quoque D. Thomas 22. quæst. 18. art. 7. triplici medio, sed quæ vt vim habeant in idem recidunt. Ait siquidem: *Respondeo dicendum quod Religionis status potest considerari tripliciter. Vno modo secundum quod est exercitium tendendi in perfectionem charitatis: alio modo secundum quod quietat animum humanum ab exterioribus solicitudinibus: tertio modo secundum quod est quoddam holocaustum, per quod aliquis totaliter se & sua offert Deo & secundum hoc ex tribus votis integratur Religionis status.* Horum medius planè concidit cum nostro, quod ex *Monade* perfecta spiritus, & negatione diuisioni animi ad plura procedit, nam ait: *Solicitudinis sæcularis inquietudo præcipuè ingeritur homini circa tria. Primò circa dispensationem exteriorum rerum; & hæc solicitudo per votum Paupertatis homini aufertur. Secundò circa gubernationem vxoris & filiorum, quæ amputatur per votum continentiæ. Tertiò circa dispensationem propriorum actuum; quæ amputatur per votum obedientiæ.* Primus itidem non valde ab eo discrepat: *Nam ad exercitium perfectionis requiritur quod aliquis a se remoueat illa per quæ posset impediri, ne totaliter eius affectus tendat in Deum: in quo consistit perfectio Charitatis.* Quasi dixerit: Trifariam dissecatur hominis animus, ne totaliter, id est *totè*, ac integrè tendat in Deum: Hæc autem ait esse, cupiditatem exteriorum bonorum, concupiscentiam sensibilium delectationum, & inordinationem voluntatis humanæ, quæ à superioribus minimè discrepant. Ratio quoque quæ tertiò ex holocausti ratione accipitur, eodem tendit, cum accipiatur ex integritate sacrificij, quod holocaustum dicitur; & contingit quoties totum ex integro concrematur, & consecratur Deo, idest totus, & indiuisus animus; quod negatione triplicis sæpiùs repetitæ diuisionis completur: Clarius id ipsum formauit argumentum Opusc. 19. cap. 1. asserens. Monachus *per votum Religionis sæculo moritur, vt soli Deo viuat. Et ideo per Religionis votum abrenuntiatur illis, quibus humanus animus maximè occupari consueuit, & à Diuinis obsequiis impediri: quorum primum est coniugium 1. Corinth. 7. Volo vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est quæ sunt Domini &c. qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi; &. diuisus est. Secundum est possessio diuitiarum Matth. 13. Solicitudo huius sæculi, & fallacia diuitiarum suffocat verbum. Tertium est propria voluntas: de qua. 1. Petr. 5. Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.*

15. Idem probatur ex nomine Therapeutæ. In idem recidit ratio quæ ex nomine *Therapeutæ*, à SS. Apostolis Monachis contributo, deduci potest; iuxta illud Dionysij: loco cit. *Sancti Præceptores nostri Diuinis eos appellationibus sunt prosequuti, partim Therapeutas; id est cultores, à sincero Dei famulatu, atque cultu eos appellantes &c.* Nam si veri sinceríque famulatus cultores, ac serui Dei sunt; toti ergo, ac proinde indiuisi, se conseruant eius seruitio: ergo vxoris & filiorum nulla eis esse cura potest: aut sincero, id est singulari famulatu non se dedicarunt Deo; quod diuitiarum terrenarum cura, & dominium ab eis ablatum est: quo nimirum ex ipsa seruitutis ratione incapaces redduntur. Denique ergo suæ quoque voluntatis Domini esse nequeunt; cum nihil æquè seruituti repugnet. Siue igitur *Monachi Monadem*, siue *Therapeutæ* sincerum perpendetis famulatum, castitatis, paupertatis, & obedientiæ vinculis Monachos obligatos esse non dubitas.

16. Anachoretarum obedientia quem superiorem respiciat? Quod si quis mihi Anachoretas opponat, quibus alicui hominum obtemperandi necessitas nulla imminere videtur, vt probet, aut eos veros Monachos non esse, vtpote qui sine obedientiæ bono vitam agant, aut inde infringi totam ratiocinationem à nobis factam, cum absque obedientiæ voto valeat verus Monachatus consistere: Ego hæc obiicienti facile occurram, Anachoretarum Ordinem inter Monasticos quidem esse annumerandum, vti apud omnes Patres concessum est, præsertim Hieronymum Comment. cap. 3. Lament. Ieremiæ ad illa verba; *Bonum est viro cum portauerit iugum &c.* Et epist. 4. & 22. Augustinum de Moribus Eccles. lib. 1. cap. 31. Benedictum cap. 1. suæ Regulæ Bernardum epist. Ad Fratres de Monte Dei D. Thomam. 22. q. 188. art. 8. vt cæteros taceam. Cæterum ipsos quoque Anachoretas necessario, vt cæteros votum Obedientiæ emittere, semperque emisisse, eo ipso quod propriis renuntiant voluntatibus. Nec aliter eorum Monasticem consistere posse argumentum manifeste conuincit. Quem verò obedientiæ suæ votum respiciat vt Superiorem, si quis inquirat; sciat ab exordio Ecclesiæ, & ipsa Monastici status institutione, Monachos omnes Episcopis suis subditos fuisse; idque ipse Apostolorum discipulus Dionysius dilucidè promisit lib. de Eccles. Hierarch. cap. 6. cuius doctrinam plausu celebri Theologi recipiunt; vtpote quam Theologiæ Magister D. Thom. expressit 22. quæst 186. art. 5. Vbi cum tertio loco argumentaretur: *Si obedientia requireretur ad perfectionem Religionis, oporteret quod omnibus Religiosis conueniat: non autem omnibus conuenit: Sunt enim quidam Religiosi solitariam vitam agentes; qui non habent Superiores quibus obediant. Prælati etiam Religionum ad obedientiam non videntur teneri.* Respondet. *Ad tertium dicendum quod subiectio Religiosorum principaliter attenditur ad Episcopos, qui comparantur ad eos sicut perfectores ad perfectos, vt patet per Dionysium 6. cap. de Eccles. Hierarch. Vbi etiam dicit quod Monachorum ordo Pontificum consummatiuis virtutibus, & Diuinis eorum illuminationibus edocetur. Vnde ab Episcoporum obedientia nec Eremitæ, neque etiam Prælati Religionum excusantur.* Mancipati autem omnes Monachos, etiam Eremicolas, seu Cœnob. Prælati consummatiuis virtutibus Pon-

tificũ,nihil eſt aliud quã ſubiici Epiſcopis ex vi ſuæ profeſſionis,vt eos in Monachatus inſtitutis perficiant. Quare quiuis Anachoretarum in his quæ profeſſus eſt coerceri à ſuo Diæceſano poterat, cui & ille veluti vero ac legitimo Prælato tenebatur obedire; non ſolum in quibus cæteri hominum, ſub ſpecialiter in rebus ſuæ profeſſionis. Cæterùm huiuſmodi Monachorum ad ſuos Diæceſanos ſubiectio, rametſi ab Apoſtolis ortum duxerit,potuit à Romano Pontifice,cui vniuerſorum diſpenſatio credita eſt,iuſtis de cauſis abrogari, & vt ſoli ſibi parere teneantur,diſponere: quod nunc factitatum videmus. Enim vero obedientiæ votum à Monachis emitti ſolitum per ſe & immutabiliter ad Christi Vicarium dirigitur, quantumcumque non exprimatur (res enim per ſe notæ expoſitione non indigent) à cuius ſubiectione nulla humana potentia, etiam ipſius Romani Pontificis,Monachus extrahi valet: ab eo autem, his vel illis vt obediat, committi poteſt: nam quacumque variatione in perſona Prælati facta,dummodo Romanus Pontifex non ſit,immobilis Monachatus ratio perſeuerat. Quæ omnia vno verbo liquidiſſime Doctor Angelicus explicuit cit. loco inquiens: *Etſi a Diæceſanis Epiſcopis totaliter vel ex parte ſunt exempti*(nunc temporis)*obligantur tamen ad obediendum ſummo Pontifici,non ſolum in his quæ ſunt communia aliis,ſed etiam in his quæ specialiter pertinent ad diſciplinam Religionis.* Loquitur vero etiam de Anachoretis.

17. *Nihil præter tria vota Monachatui eſſentiale.*

Sed vero illud tandem addendum eſt dictis; Quidquid votorum his adiiciatur (vt multi Religioſorum adiiciunt) ſanctè quidem & pie admodum fieri, ſed omnino extra rationem Monachatus,vt diſcurrenti per ſingula facile patebit. Abſtinentia à carnibus qua Carthuſiani excellunt & lacticiniorum qua Minimi, nihil ad *Monadem* ſtatus Monaſtici conſtituendam præſtant, ſed perfectum tribus votis ſupponunt: adiuuant tamen ſcopum caſtitatis, vt votum clauſuræ, & cætera quæ emitti poſſent corporalium afflictionum,ſiue ieiunia,ſiue ſcoparum, & virgarum ictus,ſiue ciliciorum aſperitates; quæ omnia bene à ſæcularibus nihil ad *Monada* Religionis tendentibus exercentur: quod manifeſtum ſignum eſt accidentiæ. Porro prædicationis officium,& audiendarum confeſſionum ſtudium quid ſubſtantiæ Monachali conferat,nemo oſtendere valebit: accidit proinde Monachis in ſuo eſſe conſtitutis, quod in his occupentur, iuxta illud Hieronymi aduerſus Vigilantium, & refertur 16. quæſt.1. C. Monachus: *Monachus non docentis ſed plangentis habet officium?* Non quod illis iniungi non poſſit, ſed quod ſi non iniungatur, perſtat in eis Monachatus ratio perfecta, ſi iniungatur,accidit conſtitutæ. De votis captiuorum redimendorum, aut ægrotantium miniſtrandorum dicere ſuperſedeo, cum nihil cum Monachatu illis ſit commune, vt lippi & tonſores vident: & æque à ſæcularibus ea munera præſtentur,vt in Italia Confalonarij ſunt, qui ſibi à ſummis Pontificibus facultatem captiuos è poteſtate Sarracenorum eruendi ſibi arrogarant,Trinitariis, & Mercenariis,quibus ex inſtituto competebat excluſis. & Xenodochiis præfici multos ſæculares paſſim conſpicimus. Denique orationis votum,ſi emitteretur, plane ſubſtantiam & conſtitutionem Monachatus non intraret, ſed ſupponeret potius perfectam: & idcirco extra rationem eius eſſet.Sed de his ſatis. Iam eorum Monaſticorum votorum ſolemnitatem olim quoque adhiberi eis ſolitam, æquum eſt vt perpendamus.

CAPVT IX.

Quæ ſolemnitas adhiberi ſolita ſub Apoſtolis fuit in profeſſione Monachorum? Vbi de ipſa profitendi formula.

1. *Solemnitas antiquis Monachatus ex D.Dionyſio.*

SOlemnia emiſiſſe vota veteres Monachos hactenus docuimus: ſolemnitatem ipſam & cæremonias primo Eccleſiæ ſæculo in more poſitas huc remiſimus inueſtigare: de quibus nunc recto ordine opere pretium eſt vt diſſeramus. Eas vero à Magno Areopagita audire placet,qui data opera lib.de Eccleſ. Hierarch. c 6 poſteris ad perpetuam rei memoriam mandare ſcriptis curauit in hæc verba,ſub titulo.

Myſterium Monaſticæ conſummationis.

1. *Stat quidem ſacerdos ante ſacrum altare, Monaſticam imprecationem pſallens.*

2. *Ille autem poſt ſacerdotem adſtat, non vtrumque ponens genu: non alterum: non habens impoſita ſacra eloquia capiti; verùm ſolum ſacerdoti adſtans, myſticam ſuper illum inuocationem proſequenti.*

3. *Ea verò finita,ſacerdos ad eum accedens, interrogat primùm, An renunties diuiſibilibus omnibus, non ſolum vitiis, verùm imaginibus quoque ac Phantaſiis?*

4. *Deinde exponit illi perfectiſſimam vitam; illud aperte conteſtans, oportere illum medio longe antecellere.*

5. *Vbi vero ille iſta omnia intente promiſerit*

6. *Conſignans eum crucis ſigno ſacerdos tondet, Trinas Beatitudinis perſonas inclamans.*

7. *Exutumque veſte omni,aliam induit.*

8. *Et cum ſanctis aliis, qui adſtant, viris ipſum ſalutans.*

9. *Diuinorum myſteriorum participem efficit.*

Hæc Dionyſius, iuxta Ambroſij Camaldul verſionem, quæ clarior elegantiorque eſt, quam vtriuſque Ioannis,Scoti videlicet,& Sarraceni: nec nouæ Ioachini Periotij, & Lanſelij quicquam habent noui.

2. *Doctrinam de Monachis quam à Diuino Hierotheo accepit Dionyſius.*

Placuit ita membratim Dionyſij ſententiam diſcidiſſe, vt ſeorſim, ordinateque de quauis ſolemnitatis parte diſceptare nobis integrum ſit, illud in capite admonentibus,cum Dionyſius tantæ antiquitatis ſit, quod ſub paſſione Dominica 25. ætatis ageret, vt promit ipſe apertiſſimè ad Apolophanem Philoſophum ſcribens,& ab Apoſtolo Paulo ad Lucem Euangelicam fuerit conuerſus prope annum Domini 52. vetuſtiſſimam omnium neceſſe eſt eſſe eius doctrinam, ab ipſiſque Apoſtolis ac Diſcipulis Domini profecto receptam: quos ſanè ipſe de Monachis loquentes inducit, inquiens: *Porrò initiandorum omnium excellentior, ac ſublimior ordo Monachorum eſt ſancta diſtinctio. Vnde Sancti Præceptores noſtri diuinis eos appellationibus ſunt proſequuti; partim Therapeutas, id eſt cultores, à ſincero Dei famulatu atque cultu; partim Monachos ab indiuidua ac ſingulari vita appellantes: vt quæ illos Sanctis diuiſibilium contemplationibus,in Diuinam & Deo gratam Monadem* (hoc eſt vnitatem) *perfectionemque promoueat.* Nomine

vero

vero *sui Praeceptoris* Diuinum Hierotheum prædipue semper intelligit: vtpoté à quo in Diuinis disciplinis institutum, se vbique liberé profitetur: vt cap. 2. de Diuin. Nom. *Ista & non alibi satis tractauimus, & ab inclyto Praeceptore nostro in ipsis Theologicis elementis celebrata sunt sublimiter penitus.* Agebat de argumentis Iesu Diuinitatem comprobantibus. Et cap. 6. de Cel. Hier. de tribus Angelicis Hierarchiis, nouemque ordinibus disputans: *Has* (inquit) *eximius Praeceptor noster internas tertio repetitas distinctiones ad sanctæ Trinitatis diuisit imaginem.* Et de suprema mox: *Hanc primam reuera Hierarchiam illustris Dux noster ac Magister esse ait, qua non sit præstantior alia &c.* Quibus quidquid de cælestibus illis tribus ipse scripsit [illegible] eo Præceptore Duce, & Magistro accep[illegible] dicit. [illegible] enimus lib. de Ecclesi Hier. cap. 2. [illegible] *enim Dux ille, & Praeceptor noster eximius ait, primus animi ad* [illegible]*iuina motus Dei dilectio est* [illegible] vt doctrin[illegible]m operationis mandatorum Dei per dilectionem; hanc vero per ineffabilem illam, qua Diuinus in no[illegible] stat[illegible] efficitur, id est Baptismus, progressum f[illegible] nt [illegible]generatus. *Si enim Diuinus bi[illegible] est; nunquam ille ali[illegible]uid [illegible] tradita sunt, neque operabitur, [illegible]m hanc statum consequitur* [illegible] at [illegible] pr[illegible] suppo[illegible]nat. [illegible] tens: *E*[illegible] (ait) [illegible] *sacramentorum con*[illegible] Qu[illegible] idea[illegible] nihil non Theo[illegible] [illegible] no[illegible] cit [illegible] Therapeut[illegible], se Monachi [illegible] ab [illegible] cep[illegible] se.

Ita Vercellensis ibidem.

3\. Hierothius Iesu discipulus, non Pauli.

Porr[illegible] H[illegible] q[illegible] alij Pauli aud[illegible] rem credunt c[illegible] tem p[illegible] f[illegible] se, & Iesu Di[illegible] pulum [illegible] on[illegible] cumeduris ducti reinut tamque vn[illegible] se a solo Paulo, vt Dionysius ipse, conuersus, A[illegible] (licet S[illegible] oriundus) pote[illegible] t ante Dion[illegible] um sic in Theologici facultatibus c[illegible] oli[illegible] ius præceptor fiere[illegible]. Nam & Dion[illegible] sius in pri[illegible] Pauli Athenas aduentu ad Fidem conue[illegible] cum in Philosophia esset apprim[illegible] quod [illegible] scripta indicant, & fatetur in epist. ad [illegible], & epist. ad Apollophanem. At [illegible] P[illegible] uli aduentus Ath[illegible] as (vt [illegible] ad A. cap 48. Ex q[illegible] Hierothen[illegible] Macri[illegible] pr[illegible] ominatum vult, dici cono[illegible] A. cap. 4[illegible] cum prius Præf[illegible] tum ille [illegible] Hispaniæ Tarraconensis. Tum q[illegible] Pa[illegible] post [illegible] ab Abago præd[illegible] in Euangelium, nec nam[illegible] C[illegible] vt minimum A. cap. 4 [illegible] quimus in Comment. [illegible] in A. [illegible] p. 8. qu[illegible] ueqmur conuerti à [illegible] ndum [illegible] at [illegible] mo nec Aposto[illegible] Tum etiam quoniam nequaquam t[illegible] tanta [illegible] dignam, qui omn[illegible] m [illegible] nationum Pau[illegible] indiuiduus c[illegible] es minu[illegible] a q[illegible] cen[illegible] in Act. Apo[illegible] & [illegible] ter c[illegible] Athen[illegible] conuersio[illegible] em Dionysi & [illegible] xor[illegible] mag[illegible] om[illegible] laturus me[illegible] conu[illegible] onem Mac[illegible] si contigisset. Nec ass[illegible] p[illegible] congr[illegible] eius & tempus [illegible] conuer[illegible] ita præ[illegible] dem conuersionem [illegible] a Pa[illegible] tum Apollolo ad Fidem ad[illegible] ctus [illegible] eius d[illegible] is versarentur, quod Dionysij præceptor euaderet, ea doctrin[illegible] amplitudine pollens, qua ab eo tunc iam excelluisse describitur. Eo vel maxime quod cap. 2. de Diuin. Nom. longo exercitio, ac tempore in Diuinis scripturis versatum eum fuisse, Dionysius prodat: *Ab inclyto Praeceptore nostro* (Hierotheo) *celebrata sunt sublimiter penitus in ipsius Theologicis elementis; quæ ille siue à Theologis sanctis accepit; siue etiam ex solerti scripturarum indagine comprehendit longo exercitio ac tempore.* Vocat vero *sanctos Theologos* omnes Prophetas, & Apostolos, scriptores librorum Canonicorum; quos vel legit, vel viua voce consuluit, & audiuit: vtporè sub eadem Domini ferula cum eis eruditus. Quamobrem solerter à Dionysio *DIVINVS* cognominatur, quo Apostolos cognominare ipse consueuit: sic enim Paulum, sic Ioannem, sic Bartholomæum, sic denique simul omne vbique vocat: vt de Ecclesi. Hier. cap. 7. De Diuin. Nom cap. 2. & 11. & lib de Myst. Theol. & sæpe alibi. Porro Macrum illum Hispaniæ Præsidem probitate morum conspicuum longe postea præfuisse Tarraconensi, habemus ex Martiale lib. 10. Epigr. 8. ad Macrum, vbi eius laudes prosequitur.

> *Ibis littoreas Macer Salonas*
> *Ibit rara fides, amorque recti &c.*

Et infra.

> *Nos Celtas Macer & truces Iberos*
> *Cum desiderio tui petemus*

Erant Celtiberi Hispaniæ Tarraconensis populi, vbi ad Saloni[illegible] confluen[illegible]em Bilbilis erat Martialis patria, ad quam ipse properabat, sed Macer præueniebat. De ei[illegible] succe[illegible] ac Instantio lib 2. Epigr. 9[illegible] ad Bar[illegible] inquit

> *Non i[illegible]norat onus, quod si succedere Macro,*
> *Q[illegible] ua metitur pondera, ferre potest.*

Atque hæc dixerim, non quidem vt soli Hierotheo de factu & ceremoniis [illegible] lis loquenti habeatur fides, cum Dionysius quod in praxi in vniuersa Ecclesia seruabatur, scriptis prodiderit; sed vt Theoriam & expositionem mysterij Monasticæ consummationis, quam Dionysius ab eo acceperat, meritis cumulatam laudibus adducamus in medium: illius siquidem autoritas tanta est in Ecclesia, vt [illegible] ius [illegible] ipta, velut secundas Diuinas scripturas omne[illegible] testetur lib. de Diuin. Nom. cap. 3. *Eum igitur nos quoque vt perfectorum, senilium que sensuum magistrum iis assignamus, qui celsiora capiunt, vel [illegible] unda sacra eloquia, & eorum qui a Deo vn[illegible] sunt sequentia.*

Theoria mysterij Monasticæ professionis

I. Stat quidem Sacerdos &c. Vercellensis paraphrastice ita reddidit. *Sacerdos quidem stat ante altare, cum cantu Deum inuocans* (sic *psallere* explicat) *pro Monachorum benedictione.* Et Sarracenus vertit *Monachicam inuocationem decantans.* Monachorum consecratio, aut benedictio nunquam ad Pontifices spectasse cognoscitur, sed ad Presbyteros, seu sacerdotes [illegible] quo sane non loquimur de acceptantis pe[illegible]sona, s[illegible]d benedicentis: acceptare siquidem vota eius ad Prælatum Regularem spectat, cui obedientia præstanda est, & huius nulli certi Ordinis caracter desideratur, si primitiua iura euoluamus: nec modò in Ordine Minorum, vbi quidem Conuersi eligi possunt in superiores Re[illegible]ares, *Benedicere* vero solemni precatione solis sacerdotibus datum est, iuxta decretum Apostolorum, de quo Clemen. in Constit. libr. 8. cap. vlt. Hinc Dionysius eorum præm[illegible]isset, ob præcipuam eorum sanctimoniam Diuinis eos dignatos appellationibus ab Apostolis, id est *Therapeutas*, & Monachos,

4\. Monachi benedictio ad Presbyteros attinet.

Monachos, subiungit: *Idcirco & perficientem eis indulsit gratiam Diuina sanctio* (id est Apostolica constitutio) *eosque consecrante quadam inuocatione dignata est: non Pontificiali quidem, illa enim solis in sacerdotalibus Ordinibus fit, sed sacerdotali plane, & quæ ab honestissimis sacerdotibus secundo in loco à Pontificali functione peragitur.*

5. **Formula pietas benedictionis.** Priscæ autem illius præcationis formula peti (ni fallor) potest à vetustissimo scriptore Leontio Neapoleos in Cypro Episcopo, quam super Simeonem Salum, & Ioannem Monasticem ineuntes Neion Abbas protulerit. Fuisse verò priscos Monachos Apostolicarum precationum imprimis conseruatores, ex ea coniicio, quam teste Chrysostomo homil. 57. ad Popul. Pott. ad mensam soliti ipsi sint psallere: & nihilominus eadem reperitur in Constitutionibus Apostolorum apud Clementem lib. 7. cap. vlt. precatio autem sacerdotis super nouellum Therapeutam sic se habet.

Precatio super nouellũ Therapeutã. *Deus qui es iustus & laudabilis; Deus qui es magnus, & fortis; Deus qui es ante secula, exaudi virum peccatorem in hac hora. Deus exaudi me, exaudi me in fortitudine, insigne precationis, quomodo tuum quandoque Prophetam: & per easdem intercessiones exime meas iniquitates, & munda mea peccata. Increpa omnes immundos spiritus à facie famulorum tuorum. Apprehende arma, & scutum, & exurge ad auxilium eorum. Effunde rompheam, & conclude aduersus eos qui persequuntur illos. O Domine, qui dixisti animæ eorum; Salus tua ego sum, recedat a mente eorum spiritus timiditatis, desidiæ, superbiæ, & omnis vitij. Extinguatur eorum omnis inflammatio & motus qui constat ex diabolica operatione. Illumineur eorum corpus, anima, & spiritus lumine tuæ cognitionis, vt cum occurrerint in vnitate Fidei & agnitione Sanctæ, & adorandæ Trinitatis, in virum perfectum, in mensuram Fidei, te glorificent in seculum seculi, & placeant tibi Domine: quoniam tutissimum præsidium est nomen tuum, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.*

Da autem eis cum omnibus bonis, ò Domine, verba quoque mea supplicationis in corde habere perpetuo ad celebrandam etiam benignitatem.

Per sese credibile est precari quoque Sacerdotem consueuisse Deum, vt eiusdem Domini gratiam super eum famulum suum abrenuntiationem seculi profitentem effundere dignaretur, vt veterem hominem cum suis actibus exueret, & nouum qui secundum Deum creatus est, induere mereretur: vti nunc quoque fieri consueuit.

6. **Quid genuflexio, & statio significent.** 2. *Ille autem post sacerdotem &c.* Hic Vercellensis: *Monachus autem qui benedicitur, retro sacerdote stat erectus, id est, nullum genu flectens: neque super caput habet Euangelia.* Quid adstatione illa Monachi profitentis significaretur, vt sacerdoti adstanti adstaret; quid impositione sacrorum Bibliorum, quæ solis Pontificibus adhiberi consueuit; quid vtriusque genu flexione, quæ Pontificibus & Presbyteris, quid vnius dumtaxat genu, quæ Diaconibus dilucide satis Dionysius explicat. Videbatur quidem in verso ordine fuisse procedendum, vt Pontifex & sacerdotes adstarent ad sacrum altare, Diaconi alterum ponerent, Monachi flecterent vtrumque, cum apud sacros & profanos authores genuflexio signum humiliantis se, & seruitutem ostentantis perpetuò fuerit, *Stanti* habitus tessera superi[illegible]. Hinc apud veteres Elaphas genua flectere non valens symbolum Regis erat. Vnde Ouidius 2. Metamorph.

Et genibus supplex similisque roganti. **Elephas Regis Symbolum.**

Et Horatius lib. 1. Epist. 12.

—— Ius imperiumque Phraates
Cæsaris accepit, genibus minor.

Plinius lib. 8. cap. 1. *Regem adorant, genua submittunt.* Inde ortum quod (vt ipse lib. 11. cap. 45. scribit.) *Hominis genibus religio quædam inest obseruatione gentium: hæc supplices attingunt, ad hæc manus tendunt, hæc vt aras adorant.* D. Irenæus lib. de Pasch. relatus à D. Iustino quæst. 115 author est à temporibus Apostolorum consuetudinem inualuisse in Ecclesia, vt fideles Dominicis diebus, & quotidie tempore Resurrectionis, genua non flectant, nimirum quia vtriusque nos oportet iugem obtinere memoriam, & ipsius post peccatum lapsus nostri, quem genu flexione humiliantes nos significamus, & gratiæ Christi, per quam à lapsu resurreximus, statione significatæ. Quo sane sensu dictum est olim a Domino *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal.* 3. Reg 19. Et de Salomone legimus lib. c. 8. *Vtrumque genu in terram fixerat* Et Paulus Eph. 3. *Flecto genua mea ad Dominum &c.*

7. **Quid Episcopi sacerdotis, & Diaconorum genuflexio?** Longe nihilominus alia significatione in præsentiarum *genuflexio*, & *status* accipiuntur, quas his exponit verbis Dionysius ad calcem cap. 5. de Eccles. Hierarch. *Itaque curuatio genuum subiectum accedentis ad altare signat accessum, per quem subiicitur Deo, quod sacratius est adductum.* Quoniam vero tres sacræ erigentium Ordines, per tres itidem sanctissimas actiones, atque virtutes, tribus initiandorum præsunt, salubremq; illorum sub iuga Diuina accessum moliuntur, *merito Ministrorum hoc est Diaconorum Ordo, vt solum purgans, vnum* [illegible] *efficit eorum qui purgantur accessum, eos Diuino altari subiiciens, quippe in quo purgandi spiritus alti simoliuntur more. Sacerdotes autem vtrumque genu curuant, a quibus qui sacre offeruntur, non solum purgantur, verum etiam liquidissimis eorum ministeriis purgata per excellentem intelligentiam vita) in contemplationis habitum atque virtutem sacerdotaliter consummantur. At verò Pontifex vtroque posito genu supra caput habet Euangelia: qui eos, quos ministrorum purgauit virtus, sacerdotali* [illegible] *functio illuminauit, ad eorum quæ conspexere, sacrorum, pro modo cuiusque scientiam, Pontificio munere prouehit, perficitque per illam accedentes, vt pro captu suo integrè dicentur* [illegible] quod est dicere *Genuflexio ante altare.* Reddo in Paraphrasim Ioannis Vercellensis Abbatis *Significat, quod tam adducentis adductio, quam ipse qui adducitur, Deo supponitur. Quoniam autem tres sunt Ordines perficientium alios, scilicet purgatores, illuminatores, & perfectores, ipsi præ* [illegible] *ibus Ordinibus eorum qui perficiuntur, scilicet purgandis, illuminandis, & perficiendis, per tres perficiendi virtutes, scilicet purgationem, illuminationem, & perfectionem & eorum adductionem Deo supponunt* (id est, cum aliquem purgandum, illuminandum, seu perficiendum ad Deum ante altare adducunt, Deo illum subiiciunt) *congruit vt ministri* (hoc est Diaconi, sic enim græce ministri vocantur) *adductionem vnam sanctificent coram sancto altari, vnum tantum genu flectendo. Sacerdotes verò qui duplicem accedentibus impendunt adductionem Deo suppositam duo genua flectunt, scilicet pro purgatorum illuminatione, & illuminatorum perfectione. Episcopus verò ambo genua flectit, & super caput habet Euangelia, quia à Ministris purgatos & à Sacerdotibus illuminatos & perfectos ad contemplationem, & communionem*

sacrorum

sacrorum secundum singularem proportionem hierarchicè adducens, per istam perficit adductos, ad integram secundum istos sanctificationem. Dixerat vero: *Ideo sacra scriptura superponitur capiti Episcopi consecrandi tanquam à Deo conformis, & omni sacerdotali virtute integrè participaturi: neque tantum hoc dispensaturi illuminandus vera, & Diuina scientia, omnium hierarchiarum locutionum & operationum* (id est omnium doctrinarum, & functionum Ecclesiasticarum) *sed & aliis secundum singulorum gradum & capacitatem.* Vbi Dionysius Richelius: *Episcopus ita doctus sit omnia, imo & perfectissima, & spiritualissima & difficillima, vt queat ligata dissoluere, obscura exponere, & ea quæ Fidei sunt persuadere corroborare; ad quem potissimè spectat illud Petri. 1. cap. 3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos &c.*

8. *Quid Monachi non genu flexio.* Iam de Monachi consecratione ait D. Dionysius cap. 6. *Quod neutrum genu ponat, neque habeat Euangelia imposita capiti; assistatque sacerdoti imprecationem psallenti, Monasticum significat ordinem non alios ex officio adducere, sed in se ipso subsistere, subsistere in vnico sacroque statu sacerdotales sequentem Ordines, ab ipsis vt asseclam, ad Diuinarum sacrarum rerum pro Ordine suo scientiam obtemperanter adduci.* Ita Camaldulensis translatio habet: sed Vercellensis Paraphrasis clarior sic: *Quod Monachus nullum genu flectit, nec habet Euangelia super caput, significat quod non est officii sui alios adducere & curam animarum agere, sed sui esse solicitum, & singulariter ad superna erigi. Quod autem adstat sacerdoti, significat quod debet sacerdotibus subesse, & obedire; & eis promptè credendo, ab ipsis ad Diuinam scientiam sibi competentium sursum agi.* Hæc ille.

9. *Monachatus an perfectior status sacerdotio sæculari.* Verum hinc videtur haberi sacerdotes sæculares altioris esse vocationis, & ad maiorem perfectionem obligatos, quam Monachi sunt. Quæstio hæc olim acriter agitata est, vtpote in cuius enodationem Doctor Angelicus non modicum laborem insumpserit, edito opusculo 18. contra quosdam contendentes Archidiaconos, vt minimum, & Parochos in statu perfectiori esse constitutos. Disceptauit identidem hac de re, nimirum. 22. quæst. 184. artic. 8. & Quodlib. 3. artic. 17. & in cap. 19. Matth. ex quo tandem resolutoriè hæc accipe. *Si Religiosus etiam Ordine careat, sic manifestum est excellere praeminentiam Ordinis in Presbytero sæculari quantum ad dignitatem; quia per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo seruitur in sacramento altaris: ad quod requiritur maior sanctitas interior quam requirat etiam Religionis status.* Hoc probat testimonio Dionysij illis verbis cap. 6. *Monasticus Ordo debet sequi sacerdotes Ordines; & ad eorum imitationem ad Diuina ascendere.* Et subinfert: *Quare grauius peccat, cæteris paribus, Clericus in sacris Ordinibus constitutus, si aliquid contrarium sanctitati agat, quam aliquis Religiosus, qui non habet Ordinem sacrum: quamuis hic tenetur ad obseruantias Regulares, ad quas illi qui sunt in sacris Ordinibus non tenentur.* Sed de cæteris addit. *In Presbyteris autem Curatis, & Archidiaconis tria est considerare; scilicet statum, Ordinem, & officium. Ad statum pertinet quod sæculares sint, ad officium quod curam animarum habent sibi commissam.* Vnde infert, quod si fiat comparatio inter Monachum Ordine Presbyterum, & curam animarum habentem, vt multi habent cum curato, vel Archidiacono, *in primo quidem excellit, in cæteris par erit.* Si Monachus Ordine sacro careat, & cura animarum, in his superatur, in statu præcedit. Nam status Regularis sæculari præstantior est.

10. *Monachatus præstantior officio Parochi, inferior Episcopatu.* Est ergo considerandum, quæ præeminentia potior sit, vtrum status, vel officij? Qua in re difficilius quidem est curam animarum bene gerere propter exteriora pericula, quam non gerere, quamuis conuersatio Religionis sit difficilior, quantum ad ipsum genus operis propter altitudinem obseruantiæ regularis. Status autem Religionis absolute bonitate præstat officio Parochi, seu Archidiaconi: quia Religiosus totam vitam suam obligat ad perfectum studium; hi vero nequaquam curæ animarum, sed pro arbitratu suo non sicut Episcopus, qui totam vitam suam curandarum animarum studio ex voto consecrat. Vnde status cæteros superat Episcopalis etiam ratione status: Curatus vero & Archidiaconus dimittere curam possunt amplectentes Religionis statum; vt expresse habetur 19. quæst. 1. C. Clerici ex Concil. Tolet. IV. cap. 49 his: *Clerici qui Monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopis in Monasteriis largiri oportet ingressus.* Vnde D. Thom. citato artic 8. concludit in corpore. *Et ideo comparatio status Religiosi ad eorum officium est sicut vniuersalis ad particulare, & sicut holocausti ad sacrificium, quod est minus holocausto, vt patet per Gregor. super Ezechiel.* scilicet hom. 20. At opusc. 18. de perfectione vitæ spiritualis cap. 23. ex doctrina cap. 5. & 6. Eccles. Hier. probat solos Episcopos & Monachos esse in statu perfectionis, inquiens. *Accipienda est autoritas Dionysij qui scripsit ordinem Ecclesiastica Hierarchia secundum quod erat in Ecclesia primitiua. Dicit enim in 5. cap. tres esse Ordines Ecclesiastica Hierarchia, scilicet Episcoporum, Præsbyterorum, & Diaconorum,* (cum his semper subdiaconos annumeratos crede.) *Vbi notandum est, quod Ordinem Diaconorum dicit esse purgatiuum* (versari scilicet circa Cathecumenos, publicè pœnitentes, & Energumenos) *ordinem sacerdotum illuminatiuum* (plebis sanctæ, seu fidelium populorum) *ordinem vere Episcoporum perfectiuum. Et sicut ipse dicit in cap. 6. his tribus Ordinibus tres Ordines alij respondent. Nam Ordini Diaconorum subijcitur ordo immundorum, qui purgatione indigent: Ordini vero Præsbyterorum subiicitur ordo illuminandorum, scilicet sacer populus, qui à Præsbyteris illuminatur per sacramentorum susceptionem: Ordini verò Episcoporum subiicitur ordo perfectorum, scilicet Monachorum, qui per eorum traditiones edocentur ad perfectissimam sursum actus. Ex quo patet secundum Dionysium, quod perfectio attribuitur solis Episcopis, & Monachis. Episcopis tanquam perfectioribus; Monachis autem tanquam perfectis.*

11. *Vitæ diuisibili renunciabant Monachi.* *Ea veri finita &c.* His verbis forma primitiuæ Monachorum professionis continetur. *An renuntiet diuisibilibus omnibus, non solum vitiis, verum imaginibus quoque ac Phantasiis?* Ita Camaldulensis. Vbi vetus Scoti translatio habet: *Interrogat primum hoc. Si primum abrenuntiat diuisis, non solum conuersationibus, sed etiam Phantasiis?*

ſiis? Sarraceni ſic: *Interrogat ipſum prius; Si omnibus abrenunciabis diuiſibilibus, non tantum vitiis* (perperam in editione Colonienſi. A. cap. 1536. apud Quentelium habetur *vitiis ſed & Phantaſiis?* Paraphraſis Vercellenſis: *Sacerdos autem Monachum benedicens interrogat eum, ſi vult abrenunciare omnibus ſecularibus conuerſationibus & Phantaſiis?* Inter hæc tranſlationes illæ mihi prorſus excellere videntur quæ ſincerius *vitas* transferunt diuiſibiles, quibus Monachi abrenuntiare debent, nimium Camelduleuſis & ſarraceni: nec ſatis nomine *Conuerſationum* egregiam vocis βίῳ ſignificari; qua proculdubio mores, vitæ genus, ratio & inſtitutum ſignificantur, eaque tria illa vota comprehenduntur, quæ Monachi profitentes emittunt. Cum enim Monachus ex vi ſuæ profeſſionis, ipſa *Monachi* nomenclatura ſignificatæ ad *vnitatem* illam ſpiritus viribus omnibus conſpiret, quæ perfectionis vniuerſæ, & optimæ morum inſtitutionis ratio & forma eſt, vt ſcilicet ſoli Deo vacet; ſit vt renuntiare iubeatur iis omnibus vitarum & morum generibus, quæ animum ab ea vnitate & vitæ inſtituto abalienare, & diuidere poſſunt: ea ſunt diuitiæ, nuptiæ, & propriæ voluntates. Qua de re latius egimus cap. præced. à n. 4.

12. Phantaſiis quoque & cogitationibus alius.

In hunc proculdubio ſenſum verba illa abrenuntiationis, ſeu profeſſionis Monaſticæ ipſe Dionyſius interpretatur in theoria eius inquiens: *Porro diuiſibilium non modo vitarum, verum imaginationum quoque abrenuntiatio ſupremam illam Monachorum Philoſophiam indicat, dum in ſcientia operatur Vnientium mandatorum* [hoc eſt, mandata exequitur diuiſionem cordis excludentium, & ſpiritus vnitatem ſectantium] *Etenim* [*vt dixi*] *non medij ordinis* [qualis eſt plebs pia] *ſed omnibus illuminandis celſioris. Idcirco plurima quæ impunè a medio geruntur ordine, Monachos omnino interdicuntur quippe qui vnum ipſum ambire debent, & ad ſacram Monadem* [ſeu *vnitatem*] *cogi*. Quæ vero illa ſint quæ Monachis interdicuntur, quæ tamen à plebe ſancta fiunt, ex Paraphraſi Vercellenſis liquidum fit, quæ ſic habet. *Quod vero abrenuntiat ſæcularibus conuerſationibus & Phantaſiis, ſignat perfectam Monachorum conuerſationem ordinatam in ſcientia præceptorum vitalium. Eſt enim Monachus altiſſimi ordinis eorum qui perficiuntur, & non perficiunt. Vnde multa ei prohibentur quæ impune fieri poſſunt à populo fideli, vt ſunt nuptiæ, & militia, & ſimilia: eo quod Monachi debeant vniri, & ad ſanctam vnitatem congregari.* Quod vero non ſolum vitiis diuiſibilibus, ſeu potius diuidentibus mentem & cor hominis in plura, ſed etiam phantaſiis ſeu imaginationibus earundem iubentur Monachi abrenuntiare, eo tendit, vt doceantur non ſolum reipſa, ſed etiam animo, vetitum ipſis eſſe in ſemel abrenuntiata tendere. Ad eum planè modum, quo in Decalogo duo vltima præcepta octo præcedentibus adiunguntur; non quod rem nouam prohibeat Deus, ſed vt explicet Phantaſias quoque & cogitata hominibus prohibita, eo ipſo quod res prohibeantur.

13. Exponebatur Monacho perfectio vitæ.

4. *Deinde exponit illi &c.* Perfectionem vitæ Monaſticæ ita à Sacerdote Monacum ſacrante exponi conſueuiſſe, Dionyſius in Theoria explicat, vt ex duplici capite aucupetur, nimirum quia Monachi, *vnum ipſum ambire debent, & ad ſacram Monadem cogi*, ac deinde quoniam *ad ſacerdotalem* (*quantum fas eſt*) *formari debent vitam, & vt in plurimis illi cognationem nullus quippe ex ordinibus reliquis illi propinquat magis.* Quod ita Richelius exponit. *Debent vnificari, hi quorum profeſſio eſt eſſe vnum cum Deo per recollectionem, feruidumque amorem in eo, & reduci in illud ſuper ſimpliciſſimum, quod ſummè neceſſarium eſſe conſtat, & reparari ad conuerſationem internam, Chriſti formam, & innocentem, atque ſanctificam, vt puta ſacerdotalem, cuius eſt aliorum vitam facere ſanctam. Hinc alia litera habet. Sacerdotalem veluti cognationem eius habentem in multis, & magis, & vltra reliqua; id eſt tanquam poſſidentem præcipuam conformitatem, & vicinitatem cum vita, & ordine ſacerdotum, per ſimilitudinem actuum virtuoſiorum, quam reliqua ordinationes, id eſt congregationes, ſeu ordines conſummandorum, id eſt perficiendorum.* Breuius, & lucidius Vercellenſis in Paraphraſi: *Eſt enim Monachus altiſſimi ordinis eorum qui perficiuntur, & non perficiunt* (id eſt benedicuntur ab aliis, & non benedicunt cæteros) *ideo multa ei prohibentur, quæ impunè fieri poſſunt a populo fideli &c. Eo quod Monachi debeant vniri, & ad ſanctam vnitatem congregari, & conuerſationi ſacerdotali iuxta ſuam proportionem conformari, tanquam plura habentes ſacerdotibus vicina, & præ cæteris ordinibus qui perficiuntur & non perficiuntur magis ſacerdotibus propinquantes.*

Quod verò etiam profitens monebatur, *oportere illum medio longe antecellere*, idem erat ac dicere, oportere illum ſæcularibus hominibus longe probitate præire, nam è tribus perficiendorum ordinibus, Monachorum, plebis ſanctæ, & Electorum ab Eccleſia, medius erat ſanctæ plebis. Quare initio eiuſdem ſexti cap. de eiuſmodi præſtantia, & eximia perfectione Monaſtica hæc præmiſerat Dionyſius: *Porrò initiandorum omnium excelſior ac ſublimior ordo Monachorum eſt ſancta diſtinctio, expiationi omni tota virtute, atque exactiſſima ſuarum operationum puritate mundata.* 14. Monebantur plebi perfectione præire.

15. Speculatio Diuinorum Monachi officium.

Ex quo fit vt Monachorum ordo fieret etiam, vt ibi inquit, Dionyſius, *omnis* (*quantum ſibi licet inſpicere*) *ſacræ operationis ſpiritualiter ſpeculatrix, & particeps facta, Pontificumque conſummantibus virtutibus tradita; quorum Diuinis fulgoribus, & Pontificalibus traditionibus conſpecta, pro ordine ſuo, ſanctorum myſteriorum ſacrificia ediſcens a ſacra eorum ſcientia ad exactiſſimam perfectionem Diuina ratione ſubuehitur.* Id eſt, vt explicat Vercellenſis: *Admittitur ad contemplationem intellectualem, & communionem ſibi competentem cuiuſlibet ſanctæ operationis, & adijcitur Epiſcoporum perfectiuis virtutibus, & Diuinis illuminationibus, & Epiſcopalibus doctrinis edocetur inſpicere ſanctificationes, quibus perficitur: ab ipſa ſcientia ad ſummam per eſſionem ſurſum actus.* Nimirum quamuis benedictionem proprij muneris à ſacerdotibus accipiant, ab Epiſcopo tamen immediate edocentur Monachi præ cæteris myſteria & traditiones ac doctrinam Eccleſiæ; vtpote homines contemplationi, ac ſpeculationi Diuinorum ex officio dediti. Ita prorſus videre eſt ipſe Dionyſius Epiſcopus cum Caio Therapeuta ſeu Monacho multa, ſublimiſſimaque Theologiæ arcana diſſerentem: ſcripſit ſiquidem

Epiſtolas

Epiſtolas quatuor, in quarum prima cum ille, *Quæ ſit Diuina ignorantia?* à Dionyſio quæſiiſſet, Reſpondet: Quod *ſi quis conſpicatus Deum, idipſum quod vindis intellexit, non ipſum intuitus eſt, ſed eius aliquid ex iis quæ ſunt, & in notitiam cadunt. Cæterùm ipſe (quod ſupra mentem omnem atque ſubſtantiam locatus emineat) eo ipſo quod omnino neque ſciri, neque eſſe dicitur, & ſuperſubſtantialiter eſt, & ſuper omnem mentem atque intelligentiam noſcitur, præſtanſque illa & perfecta ignoratio eius vera cognitio eſt, qui omnibus noſcibilibus eminet.* Et cum deinde Caius requiſiiſſet rurſus, quod præcedenti dubio ſupererat, quonam ſcilicet modo Deus, qui ens perfectiſſimæ bonitatis eſt, ipſam quoque celſitudinem bonitatis & Deitatis excellere dicitur? reſpondet Epiſt. 2. Intelligendum excellere omnem Diuinæ bonitatis, & Deitatis participationem, qua aliqui dicuntur boni, & Dij, non ſui ipſius Diuinitatem & bonitatem. Tertio quæſiuit Caius; in Sacramento humanitatis Chriſti; *Quid ſit regente ex occulto in lucem prodiiſſet?* Et occurrit Dionyſius: *Quod occultus etiam poſt reuelationem illam, ſiue (vt Diuiniùs loquar) in ipſa quoque ſui reuelatione perdurat. Et hoc enim ex parte Ieſus ſecretus occulitur, nulloque vel ſermone, vel animo ipſius myſterium promitur: ſed & cum profertur arcanum, & dum intelligitur, manet incognitum,* Quarta tandem & vltima vberiùs edilſerit de operationibus Theandricis, ſeu *Dei virilibus* quas Chriſtus Deus homo geſſit; cuius doctrina multam, vberemque Theologis Scholaſticis ſuppeditauit dicendi copiam, cum D. Thoma 3. p. q. 43. vbi de iis ex profeſſo egit.

16. Theologiæ ſtudiũ Monachis per vetuſtum.

Vide nunc quæſo, lector, quam vetuſtum Monachis fuerit Diuina arcana per Theologiam tanquam ex inſtituto contemplationis ſuæ diſſerere: vt mirum ſit in ipſo meridie cœcutiiſſe Sigerium & Vuillermum de Sancto-amore, qui Regularibus interdictum omnem aditum ad ſcientias, & docendi ac ſcribendi ſtudium proclamabant: in quos ex Decreto Clementis IV. Rom. Pontif. inſurrexit D. Thom. edens opuſc. 19. ſub titulo *Contra impugnantes Religionem*: & ita præualens Dei virtute, vt aduerſarios damnato libro Pariſiis expulſos exulare fecerit omni dignitate meritò priuatos. Neque illis quicquam fauiſſe demonſtratum eſt vulgatum Hieronymi dictum quod in lib. aduerſus Vigilant. refertur 16. quæſt. 1. C. Monachus: *Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe, vel mundum lugeat; & Domini pauidus præſtoletur aduentum*: Et illud Conſtantinopolitanæ Synodi CCCLXXXIII. Patrum. Act. 5. quod refertur 7. quæſt 1. C. *Hoc nequaquam: Monachorum vita ſubiectionis habet verbum, & diſcipulatus, non docendi, vel præſidendi, vel docendi alios.* Id enim verum eſt, quantum eſt ex vi officij Monachatus: cum quo tamen ſtat quod iure optimo Theologicis addicantur ſtudiis, vtpote ſuo muneri congruentiſſimis, & quod eis committi queat ab Epiſcopis docendi ſuggeſtum: vt mille exemplis probat P. Thomas art. 2. eius Opuſcul. Alius ipſemet Hieronymus Ruſticum Monachum monuit epiſtola quarta, & habetur ibidem & q. *Sic viue in Monaſterio vt Clericus eſſe merearis; multo tempore diſce quæ poſtmodum doceas.* Et in eandem Conſtantinopolitanam Vrbem Gregorius Nazianzenus, tametſi Monachus, ductus eſt vt Doctoris gereret munus: vt narrat Rufinus libro ſecundo capite nono Hiſtoriarum Eccleſiaſtic.

17. Item Pontificatus & Sacerdotium.

Ex eo vero quod olim Monachi (teſte Dionyſio) *ad Sacerdotalem, quantum fas erat, formabantur vitam*, ortum habuit, vt primitiuæ Eccleſiæ Patres ad Sacerdotium & Pontificatum frequentius Monacho eligebant, vti eius rei teſtis omni exceptione maior eſt D. Epiphanius in Compendio lib. de Hæreſ. docens, id ex Apoſtolica traditione ſeruatum. Ait ſiquidem: *Et quæ quidem de fide habet hæc Catholica Eccleſia breuiter diximus at verò de ſtatutis ipſius ac traditionibus eiuſdem, rurſus neceſſarium eſt, me breuibus apponere earumdem traditionum formam ex parte. Et primùm quidem velut crepido, & (vt ita dicam) fundamentum in ipſa eſt Virginitas, quæ exercetur, & ſeruatur à multis, & glorificatur. Sequitur autem ad eandem Virginitatem ſolitudo apud pleroſque vtriuſque ſexus ſolitariam vitam degentes. Poſt hanc continentia poſtea viduitas. Poſt hos vero ordines conſequuntur nuptiæ venerandæ. Vertex autem horum omnium & (vt ita dicam) mater, aut genitrix, eſt ſanctum Sacerdotium: ex Virginibus quidem viris vt plurimum procedens, ſi vero non ex virginibus, at ex ſolitariam vitam degentibus. Si verò non ſuffecerint ad miniſterium ex ſolitariam vitam degentibus, de his qui continent à propriis vxoribus, aut ab primis nuptiis viduitatem ſeruantibus.* Porrò nomine Sacerdotij intelligit omnes ſacros Ordines ab Epiſcopo ad Subdiaconum, ad quos ſi non adeſſent virgines viri, ſubuehebantur ſolitariam vitam agentes, id eſt Monachi (quod intelligo etiam ſi non eſſent virgines, ſed caſtimonia pollentes; aliàs æqui iuris cum reliquis virginibus cenſerentur) ait ſiquidem bigamos omnino excludendos à Sacerdotio: *Nam qui ſecundas nuptias contraxit, non licet in ipſa Eccleſia ad Sacerdotium accedere: etiam ſi is qui ab initio continens viduus fuerit, poſſit habere locum Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi, & Subdiaconi*: Nimirum poſt virgines, & ſolitarios. *Poſt hos Sacerdotium* (id eſt ſacros Ordines) *deinceps eſt Lectorum Ordo, ex omnibus Ordinibus conſtans, hoc eſt virginibus, & ſolitariam vitam degentibus, & continentibus & viduis, &c.* Concinit Epiphanius Athanaſius epiſt. ad Dracontium Monachum fugientem Epiſcopatum, vbi ſyllabum texit multorum Monachorum ad Epiſcopatum aſſumptorum: & inter cætera. *Neque enim tu ſolus (ait) ex Monachis es conſtitutus, neque tu ſolus Monaſterio præfuiſti, neque ſolus à Monachis dilectus es. Noſti enim Serapionem Monachum fuiſſe, & quot Monachorum fuerit præfectus. Neque à te ignoratur quot Monachorum Pater fuerit Apollonius. Noſti Agathonem, neque ignotum habes Ariſtonem. Memor es Ammonij cum Serapione peregrè profecti. Fortaſſis etiam audiſti de Muite in ſuperiore Thebaide, poteris etiam reſciſcere de Paulo, qui eſt apud Latos, & de aliis multis. Et tamen iſti Epiſcopi conſtitui non contradixerunt; ſed habentes pro exemplari Eliſæum, & conſcij quid Elias egerit, & eruditi quid Diſcipuli Chriſti, Apoſtolique fecerint, ſuſceperunt hanc curam; neque miniſterium hoc aſpernati ſunt, neque propterea ſeipſis deteriores facti ſunt; ſed & laboris mercedem expectant, proficientes ipſi,*

aliosque proficere exhortantes, &c. Non dissimilem Cathalogum exarauit Sozomenus lib.6. Hist.cap. 28.& seq. Reperiuntur itidem in vnoquoque priscorum Cœnobio aliqui Monachi Presbyteris decorati, quorum memoria celebris est in Vitis Patr. & Collationibus Cassiani, & apud Hieronymum epist.27. August. lib.1. de Moribus Eccles. cap.31. & 33. Benedictum cap. 46. Regulæ Palladium in Lausiaca. Rufinum &c. Verum enimverò qui sacris Ordinibus initiati non erant, in Ecclesia post Clericos vniuersos sedebant, vti decreuisse S. Syluestrum refert Gratianus dist. 93. C. A Subdiacono. Succedentibus sæculis mores innouati sunt, & vniuersis Monachis præceptum ad Sacerdotium conari, ita iubente Clemente V. Romano Pont. Clement. *Ne in agro*, illis verbis: *Ad ampliationem cultus Diuini statuimus, quod Monachi quilibet ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes Ordines sacros, excusatione cessante legitima promoueri.*

18. Explicatur Dionisius. Iuxta superiùs dicta intelligenda sunt quæ Dionysius scribit in epist. ad Demophilum Monachum, qui Sacerdotem peccantem calceo excusserat; videlicet: *Vt sacra eloquia testantur, Sacerdotes Angeli sunt Diuinorum iudiciorum continuò post Pontificem Magistri: ab ipsis tu Diuina congruè ac suo ordine per medios ministros, cum tempestiuum fueris, disce; per quos etiam cultor* (Græcè Therapeuta) *esse meruisti* (id est, per quorum manus initiatus es.) *An vero non hoc ipsum sacra signa proclamant? Neque enim Sancta Sanctorum simpliciter omnibus sunt accessa: Verùm his appropinquat magis Pontificum sacra distinctio, deinde Sacerdotum Ordo, quos deinceps & Ministrorum sequitur gradus. Porrò hi qui Therapeutæ sunt ordinati, aditorum porta segregata sunt* (id est non contingunt Sancta, seu non conficiunt Diuina mysteria) *iuxta quas & initiantur, & adstant: non ad custodiam* (non enim sunt custodes sacrorum) *Sed vt ordinem recognoscant suum, suntque ipsi populo propinquiores, quam ij qui Sacra administrant: & ipsis quoque Sacerdotibus magis accedentes, quam populus. Vnde & sacrorum sanctus Ordo, sacerque Principatus* (haud dubium Apostolorum, teste Richelio) *eos Diuina percipere sacrè instruit: aliis, qui intra aditorum valuas sunt, Sacrorum administrationem concedens.* Nempe Sacerdotibus committens, vt Sacramenta tradant Monachis, quibus ea quidem percipere, sed non ministrare datum est, nimirum quantum ex vi Monachatus spectat intueri. Vnde tandem subdit: *Vtam hi qui Diuinum altare circunstant, Diuina intuentur* Sacramenta, *atque audiunt apertè sibi reuelata: procedentesque benignissimè ad exteriora sacrorum Velaminum, subiectis Therapeutis, & sacro populo, & iis qui purgantur ordinibus, sacra mysteria pro meritis pendunt.*

19. Nihil præter tria vota Monachum constituit. 5. *Vbi vero ille ista omnia intentè promiserit, &c.* En præclarum Monasticorum votorum testimonium, quod signanter expendimus cap.4. num.3. Notare tamen non omittimus quod ait, *ista omnia intentè permiserit.* Non ego vnam vel alteram abrenunciat rem, qui profitetur Monasticem, sed *ista omnia*: nimirum vniuersas diuisibiles vitas; eo ipso indicans nequaquam vnius vel alterius dumtaxat promissionem Monachum constituere, sed omnium; paupertatis scilicet simul & castitatis, & obedientiæ. Enimverò quamvis pro suo quisque arbitratu hoc vel illud possit offerre Deo, & voto ad id se adstringere: nam teste Epiphanio in Compend. *Sunt præterea aliæ præeminentes vitæ conuersationes, quæ in eadem sancta Catholica Ecclesia seruantur, eorum inquam qui ab omnibus carnibus abstinent, quadrupedibusque, & volatilibus, ac piscibusque, ouo item & caseo multi etiam humi dormiunt, alij neque calceamenta induunt; alij saccum gestant occultum ac demum plerique vero vendunt bona sua, & dant pauperibus.* Cui Augustinus concinit ad illud Psalm. 75. *Vouete & reddite*, &c. supra à nobis relatus) nihilominus huiusmodi vitæ instituta longè à verò Monachatu absunt: vnde ab Epiphanio vocantur *aliæ præeminentes vitæ*, videlicet aliæ à Monachatu, de quo immediatè superiùs egerat. Cur ita? Sanè quoniam Monachus *Monadem* nudam professione sua conatur apprehendere, cui quæuis diuisio vitæ opponitur, vt modo diximus. Quare Scitissimè dixisse liquet Innocentius III. C. *Cum ad Monasterium*, de Statu Monach. *Quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo annexa est Regulæ Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Quod sanè stante adhuc Statu Monachali intelligendum, nemo est qui abnuat. Sufficere autem trium illarum professionem ex eo conuincitur, quod iis omnes prorsus diuisibiles vitæ comprehenduntur, quibus humanus animus ab illo eximio maximoque *vno* distrahi potest. Aut enim bona quæ à se abdicare oportet, ne in plura illa distrahahatur, externa sunt, aut interna: interna verò aut corporis, aut animæ: neque aliud eorum genus valet excogitari. Et externis quidem voto paupertatis perfectè nuntium datur; internis verò animæ voto obedientiæ, quo libertate sua homo se abdicat; vbi & iudicium simul ac voluntatem propriam vnâ simul excludit. Corporis vero concupiscentias castitate subigendas promittit. Sequitur.

6. *Consignat eum signo Crucis*, &c. Tria hoc verbo comprehenduntur. 1. Crucis signi super profitentem à Sacerdote formatio. 2. Capillorum tonsura. 3. Sanctissimæ Triados expressio, de quibus sigillatim. 20. Cruce signatio super Monachum quid significet?

Quod ad Cruce signationem spectat, id ea significari exponit Dionysius in Theoria cap. 6. Monachum ab illa hora, & deinceps, mortificationem profiteri omnium carnalium cupiditatum: *At verò Crucis sanctæ signaculum, vt iam dictum est mortificationem omnium simul carnalium cupiditatum signat.* Dixerat autem id vberiùs cap. 5. in Theoria consecrationis Pontificis duas eius symboli significationes afferens his: *Cæterum signi vitalis impressio omnium simul carnalium desideriorum vacationem, vitamque ad Dei imitationem effectam signat, nunquam obtutus auertendo, intuentem in hominis Iesu sacratissimam vitam, ad Crucem vsque ad mortem progressi, Diuina semper impeccantia comite, atque ita viuentes vt sui similes imagine sua impeccantia in Crucem formata signantis.* Quod ita Paraphrasticè Vercellensis reddit: *Cruci formis signatio abstinentiam ab omnibus carnalibus appetitibus, & vitam Deo conformam significat, semper intentam ad conuersationem Saluatoris nostri in carne. Vel potiùs ad ipsius Diuinam vitam, qui vsque ad Crucem & mortem cum peccati immunitate plenissima peruenit: & ad sui imitationem viuentes insignit propria cruciformi imagine immunitatis peccati:* Et verè: quoniam *hi qui Christi sunt carnem suam* (teste epist.ad Gal. 5.) *crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis.* Vbi luculenter Chrysost. dixit: *Hic carnem appellat maledicta. Non enim*

carnem

carnem sustulerunt ; alioquin quo vincerent ? Nam quod crucifixum est, mortuum est, & inefficax ; sed perfectam indicat Philosophiam. Sic Monasticem solet appellare : *siquidem concupiscentia quamvis obturbent, incassum rabiunt.* Ea vero crucifixione, atque præstanti Christi imitatione quid nisi impeccantiam conantur apprehendere Monachi? opere inquam, non potentiæ defectricis omnimoda liberatione. Iure ergo à Hieronymo scriptum in Comment. Psalm, 91. *Monachum nihil destruat nisi peccatum* qui nihilominus perpetua carnalium desideriorum crucifixione ab eo liber effici potest. Atque huiusmodi Monachorum propriam esse, à Domino prædictum est dicente : *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Luc. 9. vt appertissimè in Monachi institutione post sumetipsius abnegationem, quæ vitarum diuisibilium abnegatione perficitur, crucis ei adhibeatur signatio. Cætera sequenti cap. commodius expediemus.

CAPVT X.

De Tonsura, & vestibus eorumdem priscorum Monachorum sub Apostolis victitantium.

1\. Tonsura in modum coronæ vnde orta?

IAm qualiter tonsura Monachorum ab Apostolis, Dionysio teste, initium acceperit perspicuè vides. Porrò multa de capillorum tonsura tam ex prophanis, quam ex sacris Scriptoribus eruditè ad [illegible] vt cætera assolet, Cardinalis Baronius congessit tom. 1. Annal. Eccles. ad A. C. 58. occasione Pauli Nazaræorum more se Cenchris deuouentis Act. 21 q[illegible] consulas. Illud liquidissimum est apud omnes de Clericorum tonsura in modum sphæræ efformanda extare S. Aniceti Papæ decretum in Epist. ad Episcop. Galliæ, & refertur 23. Dist. C. *Prohibete*, & Agathensis Concil. cap. 20. ibidem relatam C. Clerici. eamque vsum à D. Petro ad omnes Ecclesiasticos dimanasse, siue quod ad caluitium eiusmodi ab Ethnicis irrisus honorem fore futurorum instituit, vt scribit Germanus Constant in Theoria rerum Ecclesiast. siue vt ea corona Sacerdotale Christi regnum denotaret, quod placuit Isidoro lib. 2. de Officiis Eccles. cap. 4. quem refert, & [illegible]quitur Synodus Aquisgranensis cap. 1. & Hieronymo à Gratiano [illegible] 12. q. 1 C. *Duo sunt.* Siue denique eà in memoriam Dominicæ Passionis [illegible]sus fuerit, quod Beda scribit lib. 5. de Gestis Anglor. cap. 22. Certè à Sacerdotibus Legalibus id mutuare minimè quiuerunt, cum illis id potius esset interdictum c. 19. & 21. Leuit. A Gentilibus autem nemo vellet hunc morem accepisse, tametsi Isidi Sacerdotes raderentur, & nobiles Romani, sed non in modum coronæ.

2\. Comam nutrire Monachis nunquã licuit.

Pro Monachorum autem amplissima tonsura vide quæ Baronius refert ex Basilio in Regula Monach. ex Paulino epist. 7. ad Seuerum ex Saluiano lib. 8. de Vero iudic. & prouid. in fine cuius adducto testimonio subinfert : *Itaque ex his videas in derisores tonsuræ Monasticæ Seuerissimè Deum vltum esse, qui Vvandalis eam prouinciam* (agebat de Africana, vbi derisioni erat) *per centum annorum spatium dederit deuastandam.* Accedit Socrates qui lib. 3. cap. 1. de Iuliano Apostata scribit ipsum *abrasa cute vitam Monasticam simulasse.* Et Augustinus lib. de Oper. Monach. c. 31. quosdam Monachorum corripit, qui contra præceptum Apostolicum comam nutrirent : quo vitio *[illegible]dunt, ait, & perturbant Ecclesiam.* Carpit item Epiphanius hæres. 80. Monachos qui in Mesopotamia comam prolixam gerebant. *Nam alienum est*, ait, *à Catholica Ecclesia Saccus conspicuus, & coma extensa.* Et in Compendiaria doctrina dum quorundam Monachorum mores recensset, inquit : *Placuit quibusdam* (ex solitariam vitam degentibus) *etiam capillos nutrire honesta videlicet vitæ gratia, ex proprio mentis inuento, non ex Euangelij præcepto, neque ex Apostolorum traditione.* Quod sane propter quosdam Ægyptiorum dixit, non infimi nominis inter Monachos, vt Paulum, & Onuphrium quos non totondisse caput, ex eorum historiis liquet. Paulus apud Hieronymum Antonio dixisse legitur : *En quem tanto labore quæsisti, putridis Senectute membris, operit inculta canities.* L[illegible] de Onuphrio Paphnutius Abbas ait *Virum procul aspectu terribilem vidi, in mundum bestiæ pilis vndique circumseptum, cui tanta scilicet capillorum prolixitas erat, vt corpus illius ipsorum diffusione tegeretur.* Verum id eos fecisse credendum est, quid in eremi solitudine forcipibus ad tonsuram aptis carerent : aut si qui alij comari Monachorum incessere, id non e[x] *Apostolorum traditione* accepisse, sed ex proprio mentis inuento. [illegible]hàs de eadem traditione extat Canon Concilij Nicæni à Turriano viro doctissimo ex Arabicis exemplaribus erutus, & in lucem datus, videlicet : *Monachi alia habeant indumenta, & mores quam habent laici, & caput tondeant in modum coronæ.* Et ita vsu olim fuisse comparatum probat Leontius in vita Sali, dum inquit ad eum & socium Ioannem Niconem Abbatem dixisse cum Monachos fieri flagitabant: *Vultis ne capitis vestri comam tonderi, an paruo adhuc tempore versari in laici habitu?* pro eodem vsurpans *tonderi,* & *Monachum fieri;* & non tonderi idem ac in habitu Laïcali perseuerare Vnde inferiùs: *Ablato forcide, & eo, quo par est ordine sancto altari imposito, eos totondit.* Quo nihil Dionys. congruentius dici potuit. Scribit etiam Metaphrast. 31. Ianuar. de S. Cyro Abb. *Statim mutat habitum & cum caput cute tenus totondisset, amictu induitur Monastico &c.* Sed & de Magno Arsenio ad Monasticem properante scribit idem authori: *Statim tondet comam capitis & cum ea, si quæ adhuc remanebant, reliquias curarum humanarum, Monasticum vero induit amictum, &c.*

Quod ad fœminas autem spectat, Palladius c. 41. de Virginibus Tabennasiotis, sic ait: *Earum Virginum erat eiusmodi habitus, vt essent tonsæ, & haberent cucullos in capite.* Vna duntaxat, quæ simulabat stultitiam, ambulabat *panno caput obuoluta.* Idem narrat Pelagius Diaconus de Verbis Seniorum libello 18. num. item 18. Et Hieronymus ep. 48. c. 3. *Moris est in Ægypti & Syriæ Monasterijs, vt tam Virgo quam vidua, quæ se Deo vouerunt sæculo renuntiantes, crinem Monasteriorum Matribus offerant desecandum. Neque hoc [illegible] prater tondentes nouit, & tonsas, [illegible] quod quia ab omnibus fit, penè s[illegible] ab omnibus.* 3. Tonsura fœminarum per antiqua.

Amphilochius quoque Iconij Episc. in vita Magni Basilij c. 8. de Helladio sanctissimo viro Basilij successore ait: *Helladius retulit mihi, quia cum Senator quidam fidelis nomine Proterius pe[rg]eret ad sancta & percolenda loca & ibidem filiã suã tondere & in vnũ venerabilium Monaster. mittere voluisset, &c.*

Probibita non conſecratis Deo.

Quod quidem religionis & ſtatus Monaſtici inſigne fœminis tantum Deo conſecratis adeo proptium antiqua iudicauit Eccleſia, vt cap.9. Gangrenſis Synodi, Nicenæ vetuſtate æqualis, anathemate percutantur vxores, quæ Monachorum more tondebantur in Armenia, exiſtimantes aliter non ſibi relictam ſalutem.

4. Tonſura Monachorũ corona.

De forma autem tonſuræ Monaſticæ, cum nihil profetat Dionyſius, illud ex eadem traditione liquet, non fuiſſe purum caluitium, ſed modum habuiſſe Sphetæ, aut coronæ, ſimilitudo rationis ex coronæ Clericorum forma conuincit; quam Anicetus in Sphetæ figuram fieri debere docuit: & Patres Concil 4. Tolet quibus D. Iſidorus præfuit, cap.41. his Verbis. *Omnes Clerici vel Lectores, ſicut Leuitæ, & Sacerdotes, detonſo ſuperius toto capite inferius ſolam circuli coronam relinquant: non ſicut hucvſque in Galiicia partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, vt laici, comis in ſolo capitis apice medium circulum tondent.* Idcirco Clericorum tonſura *corona* dici capit, & qui Clericum deprecabatur, *Per coronam tuam dicebat*; vt liquet ex Auguſt epiſt.81 Eu dio epiſt. ad Marcellinum, ad Aurelianum, ad Simachum, & aliis apud Sauarum.

5. In veteri Pagina præfigurata.

Monachorum verò tonſuram in Veteri Pagina à Salomone plane præfiguratam, illa verba Cant. 4. indicant, quibus ſponſæ dentes gregibus ouium comparantur: non quarumuis, *Sed quæ aſcenderunt de Monte Galaad*, vt eo montis nomine Elias Galaadites memoraretur, & eius fœcunda Monachorum Soboles, quæ *Tonſarum* futura prædicitur. Ita plane hunc locum exponit Rupertus lib.3. Comment in Cant. Verum animaduertas opere pretium eſt, duos greges conſtitui, priorem caprarum, quibus capilli ſponſæ comparantur, & hi aſcendiſſe dicuntur de monte Galaad, imitatores Eliæ Galaaditis effecti, & de his inquit Apoſtolus, *Circuierunt in pellibus caprinis*. Poſteriorem ouium in ſymbolum dentium ſponſæ: & hi dicuntur *Greges tonſarum*, & aſcendiſſe, non de monte Galaad, ſed *de lauacro* nimirum ſacri Baptiſmatis, vtpote ſub Chriſti Domini, ac Diſcipulorum eius diſciplinis educati, de quibus Apoſtolus: *Circuierunt in melotis* Melotes ſiquidem ouina pellis eſt, Veteribus Monachis frequens. Dabo mox Rupert. loquenté, dabo Bern. eidem egregié concinentem.

6. Quid tonſurâ ſignificetur?

Cæterum quid Apoſtoli tonſura ſua Monachis ſignificatum voluerint, ita exponit Dionyſius ibi. *Porro tonſura crinium vitam mundiſſimam indicat, & nulla figura fucatam, & quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitatem exornet, ſed ipſa in ſe ipſa non humanis venuſtatibus, ſed ſingularibus, & vnicis ad Dei exaltiſſimam ſimilitudinem properet.* Quæ Lucidiùs Vercellenſis reddidit inquiens: *Detonſio capillorum, quæ ſubſtantiam capitis denudat, ſignat mundam, & non fictam conuerſationem, neque mentis ſimplicitatem exteriori compoſitione fictè ornantem, ſed ipſam mentem in ſui puritate, ad Dei conformitatem ſurſum actam, non per apparentiam exteriorum, ſed per ſingularem virtutem exteriorem.* Vt enim omnem fucum, fictumque ornatum à vita reliqua amputari debere demonſtret, capillos tonderi decretum eſt: vtpote quibus homines fœminæque, vaniſſimos, ſicut alteri corporis parti, colores, & fucos adhibere ſoleant. Eliminataque omni artis fictione, ſimplicitas vitæ eniteat, ſuamet puritate ad ſimpliciſſimam Dei puritatem properans. Dionyſius Carthuſianus; ea ſignificatur nuda Domini vita, & non coloribus fucata contendit, perturbato ſenſu: ſed qui tandem in idem recidat. Aliis denotari tonſura Monaſtica placet conditio ſtatus Monachalis, qui ad luctum & pœnitentiam deſtinatur; iuxta quod in ſacris litteris abraſio capitis ſymbolum fuit lugentis & mœrentis: nam de Iobo cap.1. cum ſuarum cladium nuntios accepiſſet dicitur. *Tonſo capite corruens in terram adorauit.* Et Micheæ c. 1. *Declarare, & tondere ſuper filias deliciarum. Dilata caluitium tuum.* Et Iſaïa 22. *Vocauit Dominum ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium.* Eandemque apud Ethnicos inualuiſſe conſuetudinem, teſtes ſunt Suetonius in Caïo Calig. c.5. Herodotus lib.1. Hiſt. & Lucianus lib. de Dea Syria. Multo mihi magis arridet eum morem à Nazaræis tranſlatum ad Monachos; ſignificari verò ſola tonſura omnium ſimul illarum vitarum diuiſibilium abrenuntiationem: vt ita ſymbolum adiunctum rei quæ per agitur æque, & plene reſpondeat. Sed quonam modo? Nimirum ſolemne imprimis eſt, & à D. Gregorio cum de Maria tergente ſuis capillis pedes Domini agit vulgatum, capillis, vtpote re ſuperflua humani corporis, diuitias deſignari, quare capillorum amputatio abrenũtiationem diuitiarum perſpicuè demonſtrat. Cum verò ipſi carni adhæreant, & *comam demittere* Hieronimo Doctore lib. 13. Comment. in Ezech. ad c.44. *luxurioſum ſit*, multoſque & varios fucos lenocinij ergo admittere ſoleant; liquet capillorum detonſionem abrenuntiationem venereorũ indicare. Demum abraſio capitis ſeruitutis argumentum fuiſſe, ex Cornel. Tacito lib. 2. Annal. habemus, cum agit de Clemente Agrippæ Poſthumi ſeruo: & apud Ariſtophanem in Auibus Piſtothetus admiratum Poëtam, qui ſe Muſarum ſeruum dixerat, comatum eſſe: & apud Comicum mirum de ſe futurum ſeruus Soſia dicit

Vt hodie abraſo capite ſeruus accipiam pileum.

En quo iure depoſitio comæ ſymbolum ſit libertatem amittentis, quod voto Obedientiæ fit. Quod ſi demum capillis cogitatus humanus intelligi dicas, quod de ſapientiæ receſſu capiti inhærentes erumpant; fit, vt priorum cogitationum mundanarum expulſionem imputet: vt ita eadem tonſura trium vitarum diuitiarum, & ſimul imaginum, ſeu Phantaſiarum iis correſpondentium in Monachi profeſſione deſignatur.

7. Barbam radere Monachis cur non præceptum.

Nec illud ſilendum, Monachos non ita barbam, vt caput radere conſueuiſſe. Lego enim apud Baſilium ad Monachum lapſum: *acro aſpero corpus tuum compungens, cingulo duro lumbos adſtringens Lachrymarum riuis barbæ pilos madefactos adæquabas, atque mulcebis.* Et apud Hieronymum Epiſt. 4. ad Ruſticum cap. 2. *Vidi nonnullos* (Monachorum) *accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa, à mulieribus non poſſe diſcedere:* Vbi quorundam Monachorum damnat perditam vitam, cum prius in eis Religioſum habitum, barbamque prolixam laudauerit. *Nec hæc* (inquit) *culpa eſt Chriſtiani nominis, ſi ſimulatio Religionis* (Pulla ſcilicet tunica, barbaque prolixa) *in vitio ſit*, id eſt ſi obſeruatores Religioſi habitus à turpibus non diſcedunt. Et lib.2. Contra Iouinianum qui Monachi habitum mutauerat c.13. *Ant. reuerteris igitur ad antiquum propoſitum, vt ouis poſſis eſſe ad dexteram: aut velis nolis, quamquam barbam raſeris, inter hircos numeraberis.* Plenè ibi de S. Epitecto Monacho Presbytero ac Martyre lego: *Statura procerus, barba prolixa, & ſplendore caniciei decoratus.*

decoratus. Vnde Concil. IV. Carthagin. cap. 44. Clericis prohibet ducere promissam barbam, non Monachis, quidquid Baronius reclamet A. C. 398. Neque hoc mirum: Monachatus namque status est perfectionis, humilitatis, & pœnitentiæ, qua Monachus merens & flens reum se Domino iugiter sistit. Comperimus autem apud Aulum Gellium, Nobiles viros barbam & genas rasitare consueuisse, quod P. Africano, & aliis tunc viris nobilibus morem fuisse fatetur lib. 3. Noct. Attic. cap. 4. vbi de quodam reo refert, barbam sibi radi non desiisse. *Cæteros quoque* (ait) *in iisdem temporibus nobiles viros barbam in eiusmodi ætate* (scilicet *ante senectam rasitasse*) scilicet ob maiorem venustatem, & decorem. Sed temporum mutatione Ecclesia Spiritu sancto edocta barbam radere Monachis permisit, vtpote nobilibus, ac Sacerdotale Christi diadema gerentibus. Neque huic institutioni desunt in antiquis Ethnicis exemplaria, nec Monachatui (vitæ vtpote mæroris & luctus) congruentiæ vt videre est apud Alexandrum ab Alex., Dierum genial. lib. 3. c. 8. vbi *Ægyptij* (inquit) *atque Assyrij funera & Capillum submittentes, & barba detonsa, Rulesij vno erasis capitibus plangere consueuerunt.* *Quin mos apud Barbaros* (Dep. Sueton in Caligula. c. 5) *inoleuit, frequens, vt in funere iuuenes tonderent comam, barbam ipsi ponerent* &c. De inclamatione nominis S. Trinitatis mox dicemus. Prosequitur Dionysius in

8. Quid vestiũ mutatio designat. mysterio.

Exutúmque veste omni, aliam induit. Ita quoque Nicenæ Synodi Patres decreuere, Canone illo superius ex Titiano relato. *Monachi alia habeant indumenta, & mores quam habent Laici.* Cur hoc? Audi Dionysium in Theoria. *Prioris Vestis positio, alteriusque assumptio migrationem illam à media vita, sacra licet, ad perfectionem significat. Sicut in Diuina regeneratione* Baptismi *promotionem indicabat à purgata vita ad contemplantem, illuminantémque habitum illa vestis candentis immutatio.* Mihi duplicem ob finem, eam vestium mutationem in profitente Monasticen ab Apostolis Dionysij verba sonant institutam, tum nimirum vt mutatio exterior interiorem patenter denotet eius qui à sæculari pio statu ad perfectionem Monachalem transeant, & perpetua sæcularium vestium depositio, minimè vlterius resumendarum, mortem veteris vitæ exprimat; assumptio verò nouarum Monasticæ vitæ natiuitatem ad finem vsque permansuræ. Tum præcipuè

Professio quædam Baptismus. vt eo facto innuatur, professionem Monasticam magnam cum Diuina regeneratione habere affinitatem: quam vt nos percipere valeremus similem in vna atque altera vestium mutationem fieri, Apostoli instituisse noscuntur. Sic Dionysius cum de Baptismo ageret cap. 2. *Et cum illum* (ait) *ministri perfectè exuerint*, & infra: *assumentes autem illum Sacerdotes illum veste baptizati munditia congruam induunt*, candentes: nimirum vt illa *splendida vestis indutio* (ait Vercellensis) *significet habitum splendidæ conuersationis.* Atque huc respexisse videtur Diuinum Oraculum Cant. 4. cum dentes sponsæ, ait: *Sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.* Vbi Rupertus: *Mundabuntur lauacro: nec emundatione simplici contenta vellera sua deponent, vellera rerum, vellera facultatum suarum, vt nihil habeant proprium, sed sint illis omnia communia.* (Ergo de Monachis sermo illi est) *Huiusmodi tonsæ omnes sunt gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas. In quo gemellis fœtibus? In eo videlicet, quod & præceptum impleuerunt, & consilium suo addiderunt. Quod est præceptum, aut quod consilium? Vtique præceptum est non rapere aliena, consilium relinquere etiam sua.* Luculentius fortè Bernardus sermone 64. ex paruis, post multa egregiè dicta subdit. *Quam benè Monachi tonsis ouibus comparantur, quia reuera tonsi sunt (nec solum in capite) quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in proprietate relictum est. Quæ ascenderunt de lauacro. Lauacrum Baptismus est, de quo ascendit qui ad celsitudinem vitæ perfectioris intendit, descendit autem qui se vitæ mancipat honestæ. Omnes gemellis fœtibus, quia & verbo pariunt & exemplo. Et sterilis non est in eis, quia nullus est infœcundus.* Eiusmodi igitur ouium greges tonsura sua velut singulari nota denotati prorsus de Lauacro ascendere pronuntiantur: quod

Quid S. Trinitati inuocatio. nimirum ita ad purum abluti in professione surgunt, ac si diuina Sacramenti regeneratione iterum initiarentur. Atque huc fortè spectat, quod super profitentem itidem S. Trinitatis nomen inuocari solitum dixerat Dionysius, non quo iterum Baptismus super eum perficeretur absit, sed quo non disparem criminum remissionem ei tunc temporis impertiri significaretur.

Ita planè à sanctorum Patrum doctrina com- 9.

paratum est: nam Hieronymus scribens ad Professioné

Paulam de obitu Blesillæ nuperæ Sanctimonia- esse quoddã

lis ait: *Reuera si sæculare desiderium, delicias* Baptisma inter Aegypti

vitæ huius cogitantem mors immatura rapuisset Patres vul-

plangenda erat, & omni Lacrymarum fonte plo- garum.

randa. Nunc verò cum propitio Christo ante quatuor fermè menses secundo quodammodo propositi Baptismo se lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo semper Monasterium cogitarit, non vereris ne tibi Saluator dicat: irasceris Paula, quia tua filia, mea facta est filia? Et epist. 8. ad Demetriadem. capit. *Quando eras in sæculo, ea quæ erant sæculi diligebas: nunc autem quia sæculum reliquisti, & secundo post Baptismum gradu inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei, Renuntio tibi Diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis: serua fœdus quod pepigisti.* Vbi similiter Monachum & Baptismate initiatum Diabolo, eiusque pompis & operibus abrenunciare solitos palam edicit. Solerterque notandum ita loqui, vt nequaquam se primum eius doctrinæ, & loquutionis denotet autorem; sed communem & tritam protulisse insinuat. Et verè quidem nam apud Ægyptios celebre erat quod Angeli (narrante Athanasio cap. 7.) demonibus Antonio peccata obiicientibus respondebant. *Non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Christi essent bonitate sopita. Si qua autem scirent ex eo tempore quo factus esset Monachus, Deo se consecrasset: licere proferri.* patenter innuentes professione Monachali abolita eius crimina hactenus commissa vt nihil accusatione Demonum, etiam pœnam subeundam reliquum esset. Contigerat itidem in Ægypto quod narrat Anonymus Græcus, apud Ioannem Subdiaconum lib. 1. Vit. Patr. cui titulus *de Prouidentia & Contemplatione.* n. 9. inquiens: *Fuit quidam magnus inter prauidentes: hic affirmabat dicens. Quia virtutẽ quã vidi stare super Baptisma, vidi etiã super vestimentum Monachi, quando accipit habitum spiritualem.* (Apud Rosuueid. lib. 6. vit. Patrum in princip.) Obiter Vim perpendito præsentis illius verbi

quando accipis, ne putes ob peculiarem alicuius feruidi profitentis deuotionem accidisse; sed priuilegium ipsi professioni Monachali concessum omnibusque vete profitentibus contingere.

10. Veque inter Palæstinos. Et hæc quidem apud Ægiptum contigere. In Palæstina verò eadem quoque doctrina imbutos Monachos narrat gratissimus Pater Leontius in vita Sab, quum Synodus II. Nicena recepit. Cum enim Salus, & Ioannes eius comes profit. ti parati essent, *postridie quam tonsi essent, volebat eis quoque* (Nicon Abbas Monasterij) S. Gerasimi ad Iordanis confluentem dare *sanctum habitum. Cum ergo ex fratribus quidam eis diceret Beati estis quoniam cras regenerabimini, & mundi efficiemini sicut nati estis ab omni peccato* (de actualibus dictum puta, à quibus recens natus est innocens) *perinde ac si ipso die effetis baptizati; admirati sunt ambo, & cucurrerunt ad Diuinum Niconem, & ad eius pedes prociderunt, dicentes, Rogamus te Pater, ne nos baptizes; sumus enim Christiani, & nati ex parentibus Christianis. Is autem cum nesciret quidnam audiissent à Patribus Cœnobij, dixit eis. Quis enim vult vos, ô filij, baptizare? Illi dixerunt Domini nostri Patres Monasterij dicunt nobis; Cras baptizabimini. Tunc intellexit Praefectus eos dixisse de sancto habitu. Is verò dixit eis: Rectè dixerunt filij Etenim, si Deo placuerit, volumus vos cras induere San[cto] An[g]elico habitu. Permisit autem vir magnus, vt quidam recens professus duceretur in medium. Postquam verò venit, cum ambo contemplantur; & ad pedes Abbatis prociderunt protinus, & ei dixerunt. Rogamus te, si nos ita es induturus, & nos tali honore & gloria dignaturus, id facias Vespere, ne forte per noctem moriamur, talem gloriam & lætitiam, taléque Vespertinum officium, & talem coronam minime consequuti.* Vide Hieronymum Platu l. 1. de Bono stat. Relig. c. 13. cui titulus. *Primos Re[ligionis] fructus integra remissio omnium peccatorum* Vi[de]bant namque nouellum professum à [...] multitudine Monachorum cum [...] & [...] la Redimetum corona deduci ad Vespertinum officium; symbolum plenè puritatis adeptæ. Quam cum ipsi quoque ad habitus susceptionem adipiscerent, *Videbamus* (aiebat Salus) *noctu non secus atque interdiu alter alterius faciem, & simil[i]ter, vt eius qui fuerat prius a nobis visus, coronam in capite alter alterius.*

11. Et Occidentales. Neque Occidentalis plaga ea Luce destituta est. Ait enim Anselmus lib. de Similitud. capite 191. de Osberno Monacho Anglo in extremis agente, quod cum Diabo[lus] ei peccata ante Religionis ingressum comm[issa] obiceret, Angelus pro eo respondit, de his non esse curandum, *quod ea fuerant professione Monacha abolita.* Vulgatum sanè & Bernard. Patentis temporibus inter Monachos illud conuincit, quod cum C[...] Monachi eius Baptismi Monastici causa [...] rerent ab eo, sic rescripsit libro de Præcepto & Dispens. capite 23. *Audire [...] vult [...] me, de inter cætera pœnitentia instituta Monasterial[is] disciplina meruerit hanc prærogatiuam, [v]t secundum Baptismum nuncupetur* Supponit quæstio [...] minus quam vulgatam ea d[...] sententi[...] seuerissimus Apocryphorum [...] quæ[...] eluderet sententiam [...] Respond[...] tamen Allegotiam [...] Baptismum, pulcherrimo [...] complectens. *Arbitror ob perfectam mundi abrenuntiationem ac singularem excellentiam vitæ spiritualis, qua præeminens vniuersis vitæ humanæ generibus huiuscemodi conuersatio professores & amatores suos Angelis similes, dissimiles hominibus facit: imo Diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Christo instar Baptismi. Et quasi denia secundo baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra, qua sunt super terram, rursum Christum induimus complantati denuò similitudini mortis eius. Sed & quomodo in Baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in Regnum transferimur Claritatis æter[n]æ, ita & in Sancti huius secunda quadam regeneratione propositi; Sed tenebris aque non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum in lumen virtutum euadimus redaptantes nobis illud Apostoli: Nox præcessit, dies appropinquauit.* Quo sane nihil doctiùs, nihil venustiùs dici potuit, & ad rem, de qua agimus accommodatius.

Quamobrem placuit deinceps eadem sententia Scholasticæ Theologiæ Doctoribus, quos præit D. Thomas 22. quæst. 189. articul. 3. ad 3. & in 4. dub. 4. quæst. 3. art. 3. regul. [...] ad [...] adducens testimonium ex vit Patr. superiùs relatum; quod referunt etiam eiusdem doctrinæ Vgo VValdensis tom. 3. de Sacrament titul. 9. c. 80 Antonin. 3 p. Theol. tit. 16. c. 5. § 3. Puludanus in 4. dub. 3. q. Sylvester in sum. v. Religio dub. 23. & Caiet. ad locum 22. dubit. super solutionem D. Thomæ ad 3 adducens testimonium relatum ex vit. S. Antonij, & Sabutferens. *Vnde patet, quod incipit liber nouus de actibus Religiosorum ex parte professionis, quando scilicet fit, & factus est Religiosus, non expectatur tempus futura post modum contritionis ad plene cassandum præteritorum librum, & inchoandum quasi futura innocentia librum.* Mitto Recentiores, quorum neminem resilientem legi. Sed lege Platum lib. 1. cap. 13. & apud ipsum Christophoro Minoritæ de concessis in sæculo piaculis valde anxio, per internuntium responsum ab Angelo, nihil propterea ab eo formidari oportere. Quidni ergo obtinuerit apud Patres Dionysij de Monacho professionem emittente doctrina ab Apostolis per manus Diuini Hierothei accepta? Quod vt vestimenti etiam genere testarentur, decretum est, vt cucullato capite incederent, quatenus eo facto quod [o]bseruat Cassianus lib. 1. cap. 4. *innocentiam & simplicitatem paruulorum ingiter custodire, etiam imitatione ipsius velaminis, commoneantur.* Dixeratque ipsum paulò antè Dorotheus d[o]ctrina [...] quæ [...] de Renuntiatione, [...] *Ferimus [...] cucullum, quod innocentiæ [...] est, [...] puritatis. Pueri enim paruncucullum ferunt, non viri perfecti. Nos igitur cucullum [...] vt paruuli simus malitia, quemadmodum monet Apostolus. Nolite sensibus paruuli esse, malitia autem paruuli estote.* 1. Corinth. 14.

12. Theologi Scholastici.

Huic affinis est illa sententia multorum ore Patrum decantata, qua Monasti[c]orum votorum emissio *Monasterij* vim habere dicitur. Nec abs re enim vero idcirco *Martyrium* purgationem omnimodam inducit delictorum vniu[er]sorum, quod homo vitæ ipsius oblatione perfectissimè omnibus diui[tijs], [...]bus renuntiet viris [...] qui enim vitæ cedit, [...] necessum est & diui[tijs] & voluptatibus [...] arnis, & liberis voluntatibus mentis: nihilque superest quod renuntiatione egeat. Quare & Martyrium holocausti dicitur indocere rationem, multo quouis sacrificio præstantius: iuxta illud Gregorij homil. 20. in Ezech. *In sacrificio pars*

13. Professio quoddam Martyrium.

Martyriū est holocaustum.

pars pecudis; In holocausto vero totum pecus offerri consueuerat. Vnde & holocaustum Latina lingua totum incensum dicitur. Cum quis suum aliquid deuouet, & aliquid non deuouet, sacrificium est. Cum vero omne quod habet, omne quod sapit Omnipotenti Deo vouerit, Holocaustum est. Huiusmodi testimonio probat D. Thomas quæst. illa 189. ex 22. Monasticæ professionis deleri vniuersorum criminum expressionem. Et certe Gregorius de Monachis egisse liquet, nam subdit. *Sunt qui adhuc mente in hoc mundo retinentur, & tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant, oppressos saeculi homines defendere festinant. Isti in bonis quæ faciunt sacrificium offerunt. Et sunt quidam qui nihil semetipsis reseruant, sed sensum, linguam, vitam, atque substantiam quam perceperunt Omnipotenti Domino immolant. Quid isti nisi Holocaustum offerunt? Imo magis Holocaustum fiunt. Qui præsens sæculum deserit, & agit bona, quæ valet quasi Ægypto derelicta Sacrificium præbet in eremo, quia reuulso strepitu desideriorum carnalium in mentis suæ quiete ac solitudine Deo immolat quidquid operatur.*

14\. Præter confusum meritis Martyrium. Nihilominus dicrimine quodam Baptismus, & Martyrium Monasticæ professionis inter se comparantur: videlicet, quod Baptismi ratio in sola votorum emissione, & status professione compleatur; Martyrij autem in reliquam quoque extendatur vitam tametsi in professione quoque vim suæ Purificationis expleat. Vnde professio Martyrium & mortem repræsentat, ita vt sequens Monasticis regulis perpetuo adstricta Martyrium quoddam protensum videatur. Etenim duo Martyrij genera agnouit Augustinus sermone 250. de Temp. & Gregorius homil 35 in Euangelio, verba Illius sunt: *Christianis quotidiana Martyria deesse non possunt. Si enim castitas & Veritas, & Iustitia Christus est, & ille qui eis insidiatur, persequutor est, & ille qui in aliis deffendere, & in se custodire volet, Martyr erit.* Et principio sermonis. *Nemo dicat fratres charissimi, quod temporibus nostris Martyrum certamina esse non possunt, habet enim pax nostra Martires suos. Nam iracundiam mitigere, libidinem fugere, iustitiam custodire, auaritiam contemnere, superbiam humiliare, pars magna Martyrij est.* huius autem. *Duo quippe sunt Martirij genera, vnum in mente, aliud in mente simul & actione. Mori quippe a persequente, Martyrium in aperto opere est, ferre vero contumelias, odientem diligere, Martyrium est in occulta cogitatione.* Quæ duo Martyrij genera probat exemplo duorum fratrum Iacobi, & Ioannis, quibus cum Dominus Martyrij gustum promisisset (*Calicem quidem meum bibetis*) Ioannes nihilominus violenta morte non est sublatus, sicut Iacobus, sed tamen Martyr extitit; quia passionem quam non suscepit in corpore seruauit in mente. Quibus concinit Hieronymus in Epitaphio Paulæ ep. 2 vbi ad Eustochium virginem de morte matris dolentem sic alloquitur. *Secura esto Eustochium, magna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus, & quo magis gaudeas, mater tua (*Paula*) longo Martyrio coronata est. Non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur, sed deuota quoque mentis seruitus immaculata quotidianum Martyrium est. Illa corona de rosis, & violis plectitur, ista de liliis. Vnde & in Cantico scribitur Canticorum: Fratruelis meus candidus, in pace, & in bello, eadem præmia vincentibus tribuens.*

Et hæc quidem de Martyrio mentis in genere dicta non ambigo. Specialiter nihilominus de Monachorum Martyrio alij Patrum loquuti sunt. 15. Morte ipsa acerbior. Athanasius in vita Antonij cap. 21. *Volenti pati pro Dei nomine Martyrium non dabatur. Postquam vero persecutionis turbo defluxerat, ad pristinum Monasterium regressus quotidianum fidei, ac conscientiæ Martyrium merebatur, acrioribus se ieiuniisque conficiens.* Hinc factum, vt insignis Abbas Paphnutius apud Arium Ægypti præsidem Martyrio consummaturus constitutus, cum ex obiectis Martyriorum horribilibus instrumentis horrere à Iudice vellet perfundi, Leniter eadem irridens intulit: *Vane redis Iudex, quod terror a tormentis quantumvis acerbissimis ingestus negare me Dominum compellet meum, quandoquidem maioribus, prolixioribus, vt pote quotidianis, tormentis, in Cœnobiis assueti sumus.* Paphnutij de hac re mira sententia. Iuxta quod Climacus ille graduum cœlestium instaurator, Grad. 4. Religiosam vitam genus esse docuit Martyrij. Bernardus vero dum benignitate Comitis Theobaldi Latronem ad suspendium productum in Monachum commutasset, ingenium rogatur, respondit *Non me existimes huiusmodi peccatorem impunitum velle relinquere, quin potius eum tortoribus cogito tradere, & dignam ex eo capere vltionem, quæ vtique tanto dignior erit, quanto diuturnior. Tu illum decreueras breui supplicio, & momentaneo interitu consummari, sed ego faciam diuturno cruciatu, & morte Longissima mori. Tu furcis appensum per vnum vel pluros dies mortuum in patibulo manere permittes. Ego cruci affixum per annos plurimos faciam in pœnis iugiter viuere, & pendere.* Bernardi. Ita docet autor Exordij Magni Cisterc. lib. 2. c. 15. Cui simile est quod docet Cæsarius meus lib. 8. Illustr. mirac. c. 18. de Rodulpho Conuerso Cœnobij Luchensis in Germania: qui cum aliquando *dictis matutinis ante lucem sub olmo staret, Christum in aere crucifixum pendere vidit, & circa eum quindecim homines, singulos in singulis Crucibus, ex quibus decem erant Monachi, & quinque Conuersi, omnes ei bene noti, ex ipso Congregationis suæ professi. Ita aer erat illuminatus ex Christi præsentia, vt singulos plenè discerneret. Cúmque stupefactus staret ob tam mirabilem visionem, Dominus de Cruce clamauit. Nosti Rodulphe qui sunt ij, quos circa me vides crucifixos? Respondente Conuerso: Noui Domine qui sunt: sed quid sit quod video prorsus non intelligo: subiunxit Dominus. Hi soli ex omni Congregatione mecum crucifixi sunt, mea passioni vitam conformantes.* Cæsarei. Nimis supinè nomen *Congregationis* hoc loco nonnulli ex vulgaribus mystis accipientes, tota Religione Cisterciensi dixere quindecim tantū Monachos Christo verè tunc crucifixos, fuisse repertos: cum *Congregationis* nomine vnius duntaxat Cœnobioli de Lucha mentio fieret. Cógregationis nomine quid in Regula S. Benedicti significetur. Alias vnde vnus Conuersus in angulo Germaniæ oblitescens agnouerat quotquot toto Christiano Orbe florebant perspicua sanctitudine Cistercienses Monachi. Sed legant S. Benedictum nomen *Congregationis* ad cuiusvis Monasterij cœtum c. 63. Regulæ, cui titulus *de Ordine Congregationis*: idest, de Ordine, gradu, loco, & præeminentia Sacerdorum & aliorum Monachorum Monasterij.

Sed ad rem. Pulchrè proinde D. Chrysostomus hom. 56, ad Populum Antioch. tot crucifixos agnouit, dum inquit. 16. Monachatus crucifixio est. *Cum maiore libertate dilectissimi hodie vos alloqui volo, sustinete vt discatis, quid hæc Monachorum vita, & crucifixorum, quæ gra-*

nis esse putatur, & onerosa, hac, quæ facilis & mollior esse videtur, multo dulcior est, atque concupiscibilior. Sed omnium pulcherrimè & vbertimè rem multities tractat Bernardus. Et in primis sermone 1. in festo Omnium Sanct. ait. *Veruntamen quid sibi vult quod eadem promissio facta est Pauperibus & Martyribus, nisi quia veri Martyrij genus paupertas voluntaria est? Quid mirabilius, aut quod Martyrium grauius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi inter diuitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster iste appetitus? An non merito coronabitur qui sic certauerit, mundum abijciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & quod gloriosius est, de semetipso triumphans, & crucifigens concupiscentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter & Martyribus regnum cælorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, sed in passione pro Christo absque omni dilatione percipitur.* Serm. v. 30. in Cantic. *Qui amat animam suam, perdet eam, dixit: siue ponendo vt Martyr, siue affligendo, vt pœnitens quamquam genus Martyrij est, spiritu facta carnis mortificare; illo nimirum quo membra ceduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius.* Denique serm. 1. in Octaua Pasch. Baptismum simul & Martyrium coexistere in Religione docet, inquiens: *Iam quia Baptismum aqua, Martyrium diximus sanguine designari, momento & vnicum, & quotidianum esse Baptismum, similiter & Martyrium. Est enim & Martyrij genus, & quadam effusio sanguinis in quotidiana corporis afflictione: est & Baptismus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarum assiduitate. Sic quippe infirmis, & pulsis corde necesse est, vt quam semel pro Christo ponere non sufficiunt, saltem mitiori quodam, sed diuturniori Martyrio sanguinem fundant. Sic & Baptismi sacramentum quoniam iterari non licet, his qui sæpius in multis offendunt, frequenti oportet ablutione suppleri.* Bernardo adiunge Cæsarium citato lib Miraculorum, cap. 19. data opera crucifixionem duplicem Religiosorum expendens: vbi inter cætera. *Tres claui, quibus corpus Monachi cruci debet esse affixum, tres sunt virtutes per quas teste Hieronymo Martyres efficiuntur, scili et obedientia, patientia, humilitas.* Cætera tu apud ipsum legito.

17. Et quidem Monachos ab ipsa sui institutione, dum vota emittunt, vestes laicales deponere solitos, & Monasticas accipere, præter Dionysium & eius interpretes vno ore Veteres Patres [illegible] ris suis testati sunt: in primis præceptores Monachorum vniuersi. Pachomius in R[illegible] *accesserit ad ostium Monasterij volen[illegible] renunciare, tunc nudabunt eum vestimenti[illegible] ularibus, & induent habitum Monachorum [illegible] adeturque Ostiario, vt Orationis tem[illegible] um in conspectu omnium Fratrum [illegible] ta, quæ [illegible] um detulerat, accipient q[illegible] ic rei prapo[illegible] sunt, inferentur in repositorio [illegible] erunt in p[illegible] ate Principis Monasterij.* Quamobrem; Finem aperuit Macharius in Reg. [illegible] iens. *Si post [illegible] rium diem inde exire voluerit [illegible] ibil penitus [illegible], ni[illegible] stem in qua venit:* E[illegible] uen [illegible] vesti[illegible] Monasterij. Et in eundem sen[illegible] m de fratre des[illegible] re sub infert: *Quod si ea n qui [illegible] rater de Monast[illegible] io exire voluerit, ni[illegible] penitus [illegible] ipiat nisi in nudatissimo vestimento; & extra communionem infidelis discedat.* Vbi in M.S. Codice Candignensi est in: *nutatissimo*, perperam tamen, & vitio exscriptoris, cum omnino legi oporteat *nudatissimo*, hoc est tam trito, vt penè qui eo vestietur nudus discedat. Niuelis vt fuerit *nutantissimo*, quasi præ vetustate, & putritate hinc inde nutet, tamet in vtraque vox insolens fit. Rem tamen ab vtroque Anchimandritæ intentam aperuit liquidiùs D. R. Benedictus cap. 58. suæ Reg. his: *Mox ergo in Oratorio exuatur rebus propriis, quibus vestitus est, & induatur rebus Monasterij. Illa autem vestimenta quibus exuitur, reponantur in vestiario conseruanda: vt si aliquando, suadente diabolo consenserit vt egrediatur de Monasterio (quod absit) tum exutus rebus Monasterij proiiciatur* cum videlicet incorrigibilis est, vt ex cap. 28. liquet: & D. Macharius expressit. D. item Ambrosius mutationem vestium sæcularium in eo qui Religiosam vitam profitetur, plane fatetur, ad sororem suam Marcellinam sanctimonialem hæc inquiens lib. 1. de Virginitate in principijs. *Cum in Saluatoris natali ad Apostolorum Petrum Virginitatis professionem vestis quoque mutatione signares &c.* Et m[illegible]is interpositis. *Aliud pallium Virginum est, aliud adolescentia circumforanea &c.* Et lib. ad Virginem lapsam. cap. 5. *Non [illegible] memorata diei S. Dominica Resurrectionis, in quo Diuino altari te obtulisti velandam. Inter candidatos regni cœlestis quasi Regina Regi nuptura procedebas* nimirum inter recens eo die baptizatos, & candida indutos veste) *modo Habitu Virgo, facto non Virgo; bis adultera, & in actu, & aspectu.* Tum enim vestitus crimini, quam crimen vestibus repugnabat.

Clarius adhuc Ambrosius de S. Paulino loquitur epist 36. quam Monasticam amplexum in agro Nolano ex multis probet Baronius tom. 4. Annal. Eccles. ad A. C. 394. *Hac vbi audierint* (ait Ambros.) *proceres viri, quæ loquentur? Ex illa familia, illa prosapia, illa indole, tanta præditum eloquentia migrasse à Senatu, interceptam familia nobilis successionem? ferri hoc non posse. Et cum ipsi capita & supercilia sua radant, si quando Isidis suscipiunt sacra, si forte Christianus vir attentior sacrosanctæ Religionis vestem mutauerit, indignum facinus appellant.* Vbi Baronius: *Hac ipse: Quibus plane vides Paulinum atque Therasiam habitum mutasse, cum vitam Monasticam vna pariter auspicati sunt: quam quidem innouationem merito idem Paulinus nomen natale suum appellat, dum se hoc anno genitum secundum interioris hominis innouationem scripto ad Augustinum literis profitetur.* Videlicet epist 31. inter August. Sed & Hieronymus multus est hac in re. Nam epist. 4. ad Rustic. [illegible]p.[illegible] inquit. *Vidi ego quosdam qui postquam renuntiauere sæculo, testamentis dumtaxat, [illegible] vocis professione, non rebus, nihil de pristina conuersione mutarunt.* Et epist. 13. ad Paulinum Nolanum. *Tunicam mutas cum animo, nec pleno marsupio gloriosas sordes appetis, sed puris manibus & candido pectore pauperem te, & spiritu, & operibus gloriaris.* Simile quid repetit epist. 15 de laudibus Asellæ. *Cum primum hoc propositum arripuit, aurum colli sui absque parentibus vendidit, & tunicam fusciorem, quam à matre impetrare non poterat, induta pio negotiationis auspicio se repente Domino consecrauit vt intelligeret vniuersa [illegible] gnati, non posse aliud ei extorqueri, quæ iam sæculum damnasset in vestibus.* Dabo alia eiusdem Hieronymi Chrysostomi, & aliorum Patrum cap seq. de numero, forma, qualitate, & colore Monasticarum vestium disceptaturus. 18.

19. Porro quid causæ fuerit vt Monachis ab eorum institutione diuersæ vestes à sæcularibus constitutæ sunt,

Vestiū mutatio ab initio Monachis fuit in vsu.

Idem alias ex facto Paulini & aliorū ostenditur.

Cur vestium diuersitas introducta sunt,

sunt, his aperuit D. Basilius in Reg. Monach. c. 11. quam è M.S. Caradignensi infectius edituri sumus Consentiuntque quæ tradit in Reg. fusius disput. Interrog. 22. *Vtile autem est etiam ex ipsa proprietate vestis & habitus, intelligere vnumquemque & professionem suam agnoscere in ea vita qua secundum Deum viuit: vt sciat sibi etiam actus consimiles esse debere, & ad eos qui nos vident secundum habitum nostrum æquales etiam in actibus apparere debemus. Non enim similiter turpe est in quolibet alio si inhonestè quid agat, sicut in his, qui vitam sublimiam, etiam ipso habitu profitentur. Si enim quis videat de triuis aliquem hominum cadentem aliunm, aut vapulantem publicè, vel turpiter proclamantem, aut in tabernis aliisque locis vitam cum dedecore ducentem, ne obseruabit quidem facile huiusmodi hominem, vel notabit, sciens eum consequenter hæc ad reliquam vitam suā gerere. Quod si videat quis vel parum aliquid contra quam condecet facere, sibilant omnes, & increpant, & ad Religionis opprobrium ducunt. Itaque velut pedagogus quis est, infirmioribus habitus iste religiosior: vt etiam inuitos eos ab opere inhonesto, indecentique custodiat. Denique & Apostolus Episcopum ornatum debere esse designat: Ornatus autem esse habitus Christiani dicitur, is qui secundum propositum, ac professionem eius aptus intelligitur. Sicut enim proprium est aliud militi in habitu vestimentum, & aliud est habitus Senatoris, ex quo præcipue intelligibitur, vel iste quod Senator est, vel ille quod miles est, ita etiā Monachus habere aliquod proprium ex ordinatione indumētum debet.* Quo circa Chrysost. lib. de Comparatione Regis & Monachi: *Monachus (ait) vno tātum amictu ad vitæ suæ institutum conformi vtitur.* Quæ de hac materia inquisitione vlteriùs indigent sequentibus enucleabimus.

CAPVT XI.

De numero, forma, qualitate, colore, mysterio vestium Monachorum primitiuæ Ecclesiæ.

§. I.

Quot numero fuerint?

1. Tunica & zona aliquorū Monachorum vestis.

HÆc omnia sigillatim disquitere opere pretium est ad materiæ complementum. Quod ad numerum vestium Monasticarum spectat quæ primis Monachis in vsu fuerunt, illud mihi compertum est, nonnullos quidem vno contentos fuisse amictu, id est tunica, cingulo ad renes arctato: plures tunica simul & pallio vsos, quibus postmodum Ægyptij quædam addidere significationis & Mysterij causa, & alij alia indumentorum genera pro regionis & indigentiæ necessitate. Qui tunica duntaxat & zona contenti fuerunt Ioannem sibi, vtpote propositi sui principem, proposuisse perspicuum est: vt ex Anachoretis reperimus fecisse Paulum, & quotquot palmarum foliis, aut sparti plexuris vestiebantur: quorum in vitis Patr. multa mentio fit. Sane Pauli vestem tunicam vocauit Hieronymus inquiens. cap. 13. *Postquam dies illuxit alia, ne quid pius heres, ex intestati bonis non possideret* (Antonius scilicet) *tunicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmæ foliis sibi ipse contexuerat.* Et c. 14. *Si Hieronymo Dominus optimam daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius quam Regum purpuram cum Regnis suis.* Neque alterius tegumenti mentio fit cum de his agit ur.

Et quod magis miror non plures suis concessit Basilius amictus, vt liquet ex Epist. eius prima ad Gregorium Nazianz. vbi legimus. *Tristis oculus, atque deorsum vergens, habitus neglectus, squalida coma, vestis sordida, adeo quæ lugentes consultò meditatione, ea sua sponte animi sponte in nobis extitisse videri bebem.* Sed quis habitus: *Tunica cinctu appressa sit corpori, & adstricta.* Et rursus: *Tunica sit eo vsque crassa, vt alio opus non sit integumento ad calefaciendum corpus ea contextum* Et qui tunicam eousque crassam confici Monacho voluit, ne alio amictu opus haberet, duas etiam vetuit tunicas in Regulis fus. disp. interrogat. 23. inquiens. *De multitudine autem vestimentorum nihil sanè nunc attinet dicere. Etenim si qui duas tunicas habet, is ei qui nullam habeat alteram iubetur impartiri: haud dubiè huic plurium retentio ipsius causa interdicta est. Quod si ita est, quibus habere duas tunicas vetitum est, his quid attinet de illarum vsu legem sancire?* Quo videas Basilianos Monachos nequaquam olim palliis indutos incessisse, aut cucullis manicatis, vt modo, Benedictinorum morem imitantes. Cui consentiens Nazianzenus Orat. 1. de Pace: cum Monachorum *vestem fastum* hominum coërcentem depingere decreuisset, solam tunicam & zonam recenset, inquiens. *Atque hac etiam vita ad Dei normam exacta luculenta indicia, & argumenta, tacitosque præcones, sordidam nimirum, & obsoletam comam pedes nudos, Apostolicique similes, nihil mortuum circumferentes* (in calceis) *vestem fastum coercentem.* Sed quam? *Zonam vilitate ipsa decoram, tunicamque nonnihil restriagentem, ne vel incessus grauitatem restringat oculum minime &c.* Et in carmine ad Hellenium. *Excalceati, aridi, tristes, vnam vestem habentes.* Verum de Basilio orat. in eius laudibus, ait: *Illi tunica vna, & pallium vnum, & humi cubatio, & balnei contemptus, illa eius decora ornamenta, & vigilia. At cœna suauissima, atque pulmentum [illegible] erat, vnum inquam illud condimentum panis [illegible] sal, & potio sobria, [illegible] vberrima, quam nobis nihil laborantibus fontes præbuerunt.* Vixerit sane in senectute & Pontificatu pallium tunicæ super induisse.

2. Basilianorum Monachorū habitus sola Tunica, & zona.

Non cucullā [illegible]

3. Tunica, omnium Monachorum vestis.

Certè tunica, vt minimum, vsos omnes Monasticæ vitæ sectatores, quacumque cæli plaga & tempore vixerint, necesse est, vt asseramus, quod ea nuditatem totius corporis proxime tegat. & cucullato etiam Basilij ad Pontum discipulos incessisse capite consuetudine ab Apostolis descendente [quamquam eius expressam Basilius non fecerit mentionem] mihi probabilius est. Sed plures, & vetustiores tunicæ pallium super induxisse multa mihi argumenta demonstrant. Primum quod discipulorum Domini is esset amictus, vt illa eius indicant verba apud Matth. 5. *Et qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei pallium.* Et picturæ vetustissimæ Apostolorum vetustissima persuadent: imo & Domini Iesu vestimenta, quem præter tunicam exterius habuisse vestimentum, ex historia vltimæ cœnæ fit perspicuū: vbi & deposuisse vestimenta dicitur, & linteo se præcinxisse, tunicam videlicet laxam stringens, nō nudum corpus. Et in passione præter tunicam inconsutilem, super quam milites miserunt sortem, vestimenta in quatuor partes ab eis diuisa fuisse, liquido Ioannes narrat cap. 19. quod ego de pallio oblongo & lato ab eis æque iuxta militum capita in

Pallium & tunica Christi Domini & Apostolorum vestis.

in partes diuiso dictum mihi persuadeo. Sed & de Domino patiente multo ante Iacob prædixerat Gen.40. *Lauabit in sanguine vuæ pallium suum.* Discipulos verò more Magistri indui solitos, negabit nemo: nec ipsum a consueto Hebræorum more recessisse: quos tamen liquet tunica & pallio perpetuò vsos, tam fœminas, quam viros. Tunicarum formam ab Adam, & Eua protoplastis acceperant, vt ipsi à Deo: de quo legimus. Gen.3. *Fecit quoque Dominus Deus Adæ & vxori eius tunicas pellicea, & induit eos.* Vbi cum sermo sit de intima veste, rectè a Hieronymo tunica appellata est, iuxta illud Poëtæ 2. Amor.

Prosoplekosum.

Sic etiam tunica tangitur illa sua

Et lib.3.

Hic nec tunicam tibi sit posuisse pudori.

Vnde Prouerbium ortum. *Tunica pallio propior est.* Plautus in Trinummo, Pallium vero duo illi Noë filij paternæ nuditatis reuerenter tectores habuere; nam c.9. Gen. dicitur. *At vero Sem & Iaphet pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum operuerunt verenda patris sui.* Notissimum etiam est Iosephi pallium castitatis obser. c.39. & pallium Rebeccæ, quo præ pudore ad priores viri sui aspectus vultum operuit c.24. sponsam quoq; apud Salomonem in Cant. & tunicam, quam pigritabat reinducere, & pallium quod ab ea custodes murorū tulerūt habuisse, nemo est qui nesciat.

4 Hebræorum Et vt innumera sacræ scripturæ testimonia prætermittam, quibus nunc de tunica, nunc de pallio fit mentio; nihilominus vtroque simul Esdram indutum legimus lib.9. c.1. illis verbis. *Scidi pallium meum & tunicam &c.* Et rursus: *scisso pallio & tunica curuaui genua mea.* Et Micheæ cap.2. de vniuerso Hebræorum populo conqueritur Dominus *Populus meus in aduersarium consurrexit, desuper tunicam pallium sustulistis*, significans eo loquendi charactere, autore Ruperto, populum Israel se à regno Iuda retraxisse. *Enim vero* (inquit) *prius quasi tunica induerat Dominus David quando regnum dedit ei primum super Iudam solum. Quando vero venerunt vniuersæ Tribus ad David in Hebron, & vnxerunt eum Regem super se, tunc Dominus eidem David super tunicam pallium quoque addidit. Et congruè sicut per pallium Israel sic & per tunicam domus Iuda intelligitur: quia sicut tunica proprius hæret corpori quam pallium, sic tribus Iuda propinquior quā cætera fuit ipsi David.* Nunc vero ad populum ait: *Desuper tunicam pallium sustulistis.* id est vos metipsos semini David ademistis, vosque ipsæ decem Tribus ab ipso recessistis, vt à me quoque recederetis.

5. Samuel Elias & Elisæus pallio vsi. Quod vero ad Monachos spectat, quos ab Apostolis vestiendi morem recepisse liquet, Samuel Prophetarum gregis egregius & primus Dux pallio vsus reperitur, & eo tanquam ex speciali tessera, cum ad Pythonissæ conspectum [illegible] itaterit, à Saule est agnitus. Dixit siquidem Saul mulieri: *Qualis est forma eius? Quæ ait: Vir senex ascendit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul, quod Samuel esset.* Insuper E[illegible] pallium, quo [illegible]æus consecratus est pridem, & dupli[illegible]em postmodum spiritum accepit, [illegible] aquæ Iordanis diuisæ sunt celeberrimum est in sacri[illegible] [illegible].

6. Tunica & pallio vsi Therapeutæ & alij. Vt vero pr[illegible] accedamus, liquet pariter pristinos illos Therapeutas S. Marci [illegible] & Apostolorum, discipul[illegible] pal[illegible] itidem vsos nam dum de collectis eorum agit Philo [illegible] ait. *Conueniunt in cætum communem, & iuxta ætatis ordinem considunt decenti habitu.* Et quali? *Manus continentes sub pallio, dextram inter pectus, barbamque, & sinistram applicatam lateri.* Et de tunica inferiùs: *In veste autem eadem apparet simplicitas ad arcendos calores & frigora, pro pelliceis crassa tunica in hyeme, æstate vero exomis, aut interula linea. In vniuersum enim exercent modestiam, vt fontem veritatis, sicut e fastu mendacium propugnatum autumant.* Et de cingulo aut zona, cum ait de ministrantibus mensis. *Discincti autem & promissis tunicis accedunt ad ministrandum absit omnis seruilis speci[illegible] n hoc conuiuio.* Si enim ministerium illud [illegible] discingebantur, proculdubio antea præcincti erant. Quibus consentiens in primis tunicam & pallium suis concedit Monachus, vt inferiùs expendemus. Eisdem & Antonius vsus legitur, de quo Athanasius cap.23. *Acrioribus se ieiuniis, vigiliisque conficiens vestimento cilicino intrinsecus* (en tunicam) *desuper pellicio vtebatur*, id est melote seu pallio ex ouium pellibus confecto. eademque ita testamento legauit, c.58. *Vestimentorum meorum sit ista diuisio. Melotem, & pallium tritum, cui superiaceo Athanasio episcopo date* (quod mihi nouum ipsi detulerat) aliud priùs ab eodem acceperat, quo nimirum S. Pauli corpus obuolutum sepulturæ mandauit. Hieronym. c.10. & 11. *Serapion episcopus aliam accipiat melotem; vos cilicinum habetote vestimentum, & valete viscera mea. Antonius enim migrat, & iam non erit in præsenti seculo vobiscum.* Erat Serapion Tinucos ciuitatis Ægyptiæ Episcopus, confessione & scriptis celebris, & idcirco Antonio charissimus: de quo Hieronymus lib. de Scriptor. c.99. qui tandem de Hilarione magno in eius hystoria, cap.58. hæc ait *Igitur 80. ætatis suæ anno cum absens esset Æsychius*, eius inter discipulos dilectissimus, postmodum Toletanus Pontifex, vt eum M. Maximo ostendimus ad A. c.435. *quasi testamento vice breuem manu propria scripsit epistolam omnes diuitias suas ei relinquens; Euangelium scilicet, & tunicam saccineam, cucullam, & palliolum.* Quamobrem perpetuo Hieronymus ex tunica & vilipellio Monasticum componit habitum, vt epist.3. Nepotiano tyroni Monacho epitaphium edens: *Baltheo* (inquit cap.6.) *posito, habituque mutato quidquid castrensis peculij fuit in pauperes erogauit. Excepta vili tunica & operimento pari, quo tantum corpore frigus excluderet, nihil sibi amplius reseruauit.* Inferiùs vero cap.9. priùs dixerat operimentum, vocat pal[illegible]um: *Pro[illegible]ere palli[illegible] manus extendere* [illegible]c. Si[illegible]r epist 8. ad Demetriadem cap.[illegible] *vili tunica indutei ur* [illegible] *iliori tegitur pallio* pro [illegible] *monialium habitum inducit.* Et tandem vtriusque legata fecit Nazianzenus in testamento suo, de quo cap. [illegible]n im 16. Et Chrysostomus hom.17. ad popul. Antioch. *Monachi vero homines pauperes pallio plus ni*[illegible] *habentes.* In quem sensum hom.19. dixit. *Mona*[illegible]*us sibi q*[illegible] *i que* [illegible] *it, non multis eget indumenti.* Neque vero pallium concedens tunicam multo p[illegible]us necessariam negasse visus est.

Et quid plura? Constantini Magni temporibus Eustathius Monachus Armenus eam disseminauit hæresim, quæ asserebat neminem nisi Monasticam professus salutem consequi valere, vnd[illegible] qui ei fidem præbuerunt vtriusq; sexus, & variæ ætatis homines, palliis indui cœperunt, & comam tondere, & ita ad Monasticum habitum aduolare. In tantumque inualuit hæresis, vt pro ea radicitus amputanda in Paphlagonia Armeniæ, contermina prouincia, Gangrensis Synodus coacta sit, vbi magnio Cordubensi, Osio, Præside inter cætera ita definitum est. c.12. *Si quis virorum propter continentiam,* 7. Eustachij Monachi hæresis. In Gangrensi Synodo dānata.

tiam, qua putatur, amictu pallij vtitur, quasi per hoc habere se Iustitiam credens, & despicit eos qui cum reuerentia birris & alijs communibus,& solitis vtuntur,anathema sit. Profitentur verò Patres ad calcem Actorum. *Hac autem scripsimus non eos qui in Ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentia eligunt vituperantes. Sed eos qui abutuntur proposito in superbiam,& extolluntur aduersus simpliciores,abscindimus,& damnamus eos qui aduersum scripturas Ecclesiasticas regulas noua introducunt pracepta. Nos autem & Virginitatem cum humilitate admiramur,& continentiam, qua cum castitate & Religione suscipitur, approbamus: & renunciationem secularium negotiorum cum humilitate recipimus, & habitum simplicem, ac vestem viliorem pro corporis indigentia infucatum laudamus,sed & nuptiarum castum vinculum honoramus &c.* Et in epist. Synodali ad Armenos inquiunt de huiusmodi sectariis. *Adhuc etiam vestibus communibus spretis, nouos etiam & insolitos habitus assumpsisse declaratum est. Et seruos a Dominis recedentes per hunc insitatum Religionis sua habitum,sub specie religionis Dominos contempsisse. Mulieres quoque prater consuetudinem & sui sexus ornatus,hinc se iustificari credentes, virilem habitum suscepisse, pluresque earum occasione Religionis tonsas.* Sed quæ? aut quibus inusitatum dicunt fuisse habitum? Planè non quidem Monasticæ vitæ, & continentiæ professores, qui potius ex virtute & habitu ab eisdem Patribus suscipiuntur,& commendantur, sed coniugij legibus adstricti,aut astrictæ, de quibus præmiserant. *Declaratum est hos eosdem nuptias accusare, & docere quod nullus in coniugali positus gradu spem habeat apud Deum. Vnde factum est,vt mulieres multa seducta relictis propriis viris,& viri vxoribus destitutis, vinculum coniugale dissoluerent,continentiam profitentes &c.* Interdictus igitur coniugatis vsus pallij, vtpote Monasticæ vitæ tessera, à tempore Osij, & Constantini, perspicuè testatur eo ipso tempore valde Monachis pallium in vsu fuisse. Perseuerauitque ad tempore Isidori, vtpote qui in Regula Monachorum cap. 12. *Monachi,* ait, *in Monasterio palliis semper operiantur, vt pro honestate tecti incedant, & pro ministerio operis expediti discurrant. Sane si quis forte pallium non habet, humeris mauulam superponat.* Quod aliis verbis pridem iusserat

Melotes quid? Pachonius in Reg. cap. 7. *Absque cucullo & pellicula nemo ambulet in Monasterio*: Nam pellicula ipsa est *Melotes*,seu pallium ex ouina pelle. Quem sanè morem adhæc vsque tempora Monachi omnes seruant,quibus pallium & cucullum,seu capitium, Hispane *capa, y capilla)* exterius indumentum tunicæ super impositum. Nec ab eo more alieni sumus Benedicti Parentis cucullam gestantes; nam quæ modo *cuculla* vocatur, ex pallio cucullo,& manicis coalescit, sed pallio à parte interiori clauso,non more cæterorum aperto,de quo inferius.

8. Recensentur Monachorũ indumenta. His vestibus omni Monacho communibus & necessariis alij Veterum Patrum,præsertim Ægyptiorum, alias addiderunt, quas recenset Pachonius cap. 7. *Nemo in domo & cellula habeat prater ea qua in communi Monasterij lege pracepta sunt, non tunicam lineam, non pallium non pellem intonsis arietum lanis molliorem,non paucos nummos, non puluillum quidem ad caput, aut aliud varia suppellectilis, exceptis his qua à Patre Monasterij per domorum Prapositos diuidentur. Adest armatura sua lebitonarijs duobus, & vno attrito ex vsu sabano longiorem, qua collo humerisque circundatur: pellicula qua pendet ex latere, caligis, & cucullis duobus, Zona, & bacillo. Prater hac quidquid inueneris absque contradictione auferes.* Quæ sane D. Hieronymus ita interpretatur in epistola præliminari. *Nihil habent in cellulis prater psiathum, & qua infra scripta sunt: duo lebitonaria, quod genus absque manicis Ægyptij vestimenti est, & vnum iam attritum ad dormiendum, vel operandum, & amictum lineum,cucullasque duas,& capricam pelliculam, quam melotem vocant: balitheolum lineum, & caligas, ac bacillum itineris, socium.* Cassianus lib. 1. de Instit. renunt. ita recenset Ægyptiorum Monachorum vestimenta,vt prius recensita veste cap. 3. *qua corpus contegat tantum, & repellat nuditatis verecundiam, & frigoris retundat iniuriam,* id est tunica, cingulo, seu zona ad lumbos constricta, à cap. 4. ad finem libri de his agit *qua in ipso Ægyptiorum habitu, non tantum ad curam corporis, quantum ad morum formulam congruunt,quo scilicet simplicitatis, & innocentia obseruantia,in ipsa vestis qualitate teneatur.* Ea sunt, cucullus, colobium lineum, rebrachiatoria, mafortes [aliis mauortes] vel pellis caprina, & baculus, penè in omnibus institutis Pachonianis consentiens. Et lib. 4. cap. 13. sic vniuersa enumerat vestimentorum eorum genera. *Quos ita nouimus omni parte nudos existere, vt prater colobium, mafortem, caligas, melotem, ac psiathium, nihil amplius habeant.* Vniuersa Monachorũ indumenta ita olim sancta Apollinaris comprehendit. *Eue mihi lebitonarium Monasticum. Et similiter humerale, & cucullam,& accipe etiam cingulum.* Ita in eius Act. Metaphr ad S. Ianuar. Sed verò S. Dorotheus doctr. 1. de obediẽtia. *Habitus noster is est,colobium, id est curta, & truncata vestis absque manicis, zona pellicea,analabus* [aliis *anabalus*]*id est succinctorium, seu brachiatorium, & cucullus.* Porro D Antonium *ependyte* quoque vsum, ea Athanasij verba manifestant cap 23. *Antonius autem impauidus neglecto persecutoris imperio lauit ependytem suum &c.* Et de Hilarione suo Hieronymus cap. 3. *& pelliceum habens ependytem.* In Euchologio seu ceremoniali Græcorum nouitij apponitur *rasa & chamaleuchium.* Et D. Benedictus *brachilis* meminit, & *femoralium.*

Et hæc quidem corporis, aut capitis integumenta sunt,nam quod ad pedes spectat multi omnia illorum munimenta reiiciebant, vti Antonius, de quo Athanasius. *Nunquam corpus lauans, nunquam pedibus sordes abluens, nisi cum per aquas transire necessitas compulisset.* Et hi de quibus Clemens Alex. lib. 2. Pædag. cap. 11. *Optimum est exercitationis genus nudis viis pedibus & ad sanitatem, & ad expeditam facilitatem, vbi non prohibeat necessitas.* Et Nazianz. orat. 1. de Pace inter cætera Monachorum exercitia ponit, *pedes nudos, Apostolicisque similes, nihil mortuum circumferentes.* Et carmine ad Helenium: *Excalceati,aridi,tristes, vnam vestem habentes,* cui concinens Hieronymus Iouinianum sugillat à Monachi rigoribus lapsum. *Antea nudo eras pede, modò non solum calceato,sed & ornato.* Et epist. 12. Dominum ipsum absque caligis incessisse contendit. *Milites vestimentis Iesu forte diuisis caligas non habuere,quas tollerent.* Et de Apostolis: *Discipuli sine calceamentorum onere, & vinculis pallium ad pradicationem. Noui Euangelij destinantur.* Ex quo etiam infert his non fuisse vsum Dominum: *Neque enim poterat habere Dominus quod prohibuerat seruis.* Aueant qui omnis incommoditatis electorem ita volunt communi vitæ addicere, vt calceatus,& multis tunicis indutus incesserit: aliás &

9. Calceamenta Monachorum ab aliquib. ex Patribus taxãt.

domum

domum haberet vbi caput reclinaret, & laboriosam non elegisset vitam.

10. Alij statuût. Pachomius tamen, Basilius, & Benedictus pedum suis indumenta concessere, nam Pachomius caligarum meminit verbis superius citatis, quas aliquando ex paruitate *caligulas* vocat vt cap.7. inquiens. *Nullus vadat ad Collectam, vel ad vescendum, habens caligulas in pedibus, vel palliolo lineo circundatus.* Et rursus: *Caligulas, & si quid aliud vngendum est, vel componendum, absque eo qui ad hoc in Monasterio deligatur, & Præpositus domus, facere nullus audebit.* Basilius autem in Regul.fus.disp.c. 22. *Eadem mihi quoque in calceamentis ratio est; vt videlicet quod quam minimum præferat curiositatis, minimoque sumptu comparari possit, & ad necessarium vitæ vsum sit satis. Hic canon perpetuo tenore seruetur.* Et Epist.1.ad Theologum: *Calcearium esto precio quidem illud vili, sed quod vicem suam implere possit.* Benedictus verò c.55. Regulæ: *Indumenta pedum pedules & caligæ.* Atqui Isidorus hyeme munitos habere pedes docuit, æstate nudos, c.12. *Pedulis autem vtentur in Monasterio quando hyemis coegerit violentia: siue dum fratres ingrediuntur in itinere, vel proficiscuntur ad vrbem:* qui & c.18. Monachis pœnitentibus hæc indumenta dat. *Excommunicatis præter hyemis violentiam cubile humus erit, stratum storia, amictus autem tegmen rasum, aut certè cilicium: calceamentum aut spartea, aut quodlibet genus solearum.* Et tandem Cassianus lib.1.cap. 10.de Ægyptiis; *Calceamenta velut interdicta Euangelico præcepto* (satius dixisset *verbo*) *recusantes, cum infirmitas corporis, vel matutinus hyemis rigor, seu meridiani æstus feruor exegerit, tantummodo caligis suos muniant pedes.* Iam horum omnium aperienda à nobis forma est; ex qua quid vnum quodque sit, palam fiet.

§. II.

Prædictarum vestium quæ fuerit forma?

11. Tunicæ forma. TVnica nihil notius; ea enim omnes concipiunt intimam vestem omni ex parte clausam corporis nuditatem è callo tegentem. Apud Romanos tunicæ manicis carebant, & nuda brachia gelu, & æstu durabantur fortitudinis ergo: nam eos qui manicatas gestabant tunicas, delicatos mollesque dicebant. Vnde Numeanum Rutulum Virgilius lib. 9. Æneid introducit ad Ascanium, & Troianos hæc aientem.

------Natos ad flumina primum
Deferimus, sæuosque gelu duramus, & vndis
Canitiem galea premimus, semperque recentes
Conuertere iuuat prædas, & viuere raptu
Vobis picta croco, & fulgenti murice vestis
Desidia cordi: iuuat indulgere choreis,
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ

Quem morem cæteros Romanos postmodum obseruasse, statuæ ipsorum hodieque extantes manifestant; & illud Ciceronis in Catil. *Quos pexo capillo nitidos, aut imberbes, aut bene barbatos videris, manicatis & talaribus, ac tunicis tunicis, velis amictos, non togis.* Et illud Columellæ lib.11. cap.1. *Quæ vtraque prohibeatur, optime pellibus manicatis, & sagatis cucullis &c.* Monachos quibus duriter affligere corpus pro scopo fuit, absque manicis incessisse, prodit Cassianus lib.1.c.5. & Suzomenus lib.3.cap.13. scribit: *Ægypti Monachos* κιτῶνας ἀχειριδώτους, *hoc est tunica sine manicis habuisse.* Et Colobij hæc *colobia* vocabantur, ἀπὸ τοῦ κολοβοῦ, quod breue, mutilum, seu mancum significat: nisi quod apud Cassianum humeros, & ad cubitorum ima brachia tegerent, nam ait. *Colobiis quoque induti quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus:* Vti bene ibi obseruauit Gazæus contra Cuikium. Eadem, & lebitonaria dicebantur, vt apud Pachonium: de quibus Isido- Lebitonarij. rus lib.19.Orig.cap.22. *lebitonarium, ait, est colobium sine manicis* quali Monachi Ægyptij vtuntur. De Colobio verò: *Colobium dictum quia longum est, & sine manicis. Antiqui enim magis hoc vtebantur.* Nicephorus inferiùs citandus. *Amiculum namque manicis carens indicium atque institutionem esse arbitror, ne manus ad iniuriam inferendam faciles sint, & promptæ.* De Pachomianis in vita Magistri cap. *In tanta vestimentorum penuria se constrixerunt, vt nunquam lebitone alio vterentur, nisi cum indumenti sordes necessitas coegisset eluere. Lebitom autem linea vestis erat, instar colobij, qua Monachi vtuntur hodie per Thebaidem, & Ægyptum.* Et Hieronymus in prolog. Regulæ illius: *Duo lebitonaria, quod genus absque manicis Ægyptij vestimenti est.* Ergo tunica, colobium, & lebitonarium origine vocis duntaxat differunt, vt quam Latini *tunicam*, Græci *colobium*, Ægyptij quoque voce patria *lebitonarium* dixerint: vtraque tamen absque manicis, aut pure, aut ferè. Delicatos nihilominus Monachos mani- Manicarum catis vsos, autor est Hieronymus epist. 22. ad Eu- vsus taxatur stoch. vbi de Remobitis deterrimo atque neglecto in Monachis. Monachorum genere loquens, ait: *Apud vos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio clericorum.* Et paulo ante in Pseudo monialibus manicas etiam succinctas reprehēdit: *Purpura tantum in veste tenuis, & laxius vt crines decidant ligatum caput, soccus vilior & per humeros hiacynthina læua mauortis volitans, succincta manica* (alij codices habent *stricta manicæ*) *brachijs adherentes, & solutis genibus fractus incessus: hæc est apud illas tota Virginitas.* Quasi dixerit: *Apud has affectata sunt omnia.* Gestabant purpuram tenuem in veste, vt Pachonij discipulæ viderentur, qui cucullas præscripsit suis, crucis purpureæ figura notatas: teste Palladio in Lausica.lib.9.cap.14. Strictæ manicæ eas à Remobitis separabant.

Cæterum qui manicatas non gerebant tunicas, 12. rebrachiatoria gestabant, quæ ita Cassianus depin- Rebrachiatorij forma. git cap.6. *Gestant etiam* (Aegyptij Monachi) *resticulas duplices, laneo plexas subtegmine, quas* Græci ἀναβόλας, *nos vero succinctoria, seu redimicula, vel propriè rebrachiatoria possumus appellare. Quæ descendentia per summa ceruicis, & è lateribus colli diuisa, vtrarumque alarum sinus ambiunt, atque hinc inde succingunt; vt constringentia latitudinem vestimenti ad corpus contrahant, atque coniungant, & ita constrictis brachiis impigri ad omne opus, expeditique reddantur.* Erant igitur fasciolæ binæ à ceruice hinc inde super humeros ad pectus deductæ (vnde Ouidius.

----Redimicula pectore pendent)

vt tunica, quæ ligaculis (hodie *botones, ò corchetes*) carebat hoc subsidio stringeretur; tum ad frigus depellendum, tum vt brachia exerta, & laboribus apta manerent, nec tunicæ plicis impedirentur. Sed quid ait, *descendentia per summa ceruicis* innuit aut cucullis coniuncta fuisse ad instar eius Virgiliani

--Et habent redimicula mitra

nam mitra Isidoro, & veteribus pilei genus rusti- Capitium corum, & fœminarum erat; aut forsam tunicæ ca- quid? pitio (*Hispanè Cabezon*) de quo apud Iob cap.50.

legimus:

legimus: *In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.* Vbi D. Greg. l. 20. c. 22. *Tunica quippe capitium collum circundans induentis.* D. Thom. eo loci pro *capitio* legit, *quasi capitio tunicæ*, & ait: *Quasi dicit, præ multitudine* (vermes) *non continentur sub velamine ligatura vestimenti.* Sane vetus inter Grammaticos lis est de ethymologia, & significatione capitij, nam *capitis integumentum est*. Nonio è contra Varroni lib. 4. de lingua: *Capitium dicitur quod pectus capit, id est comprehendit.* Vnde inter muliebria tegumenta id recenset Vlpianus l. vestis. ff. de aur. & argent. *Muliebria sunt veluti stola, pallia, capitia, zonæ.* Et Gregorius quidem Nonio consentit, Thomas Varroni.

13. Brachile quid sit? Vt vt sit, de capitio illud liquet, *Rebrachiatorium* ad tempora D. Benedicti, & deinceps perseuerasse apud Monachos, voce tamen decurtata, & ad *Brachilem* redacta (aliis *bracile*, quibusdam *brachiale*) cuius vsum suis concessit cap. 55. Regulæ: *Dentur ab Abbate omnia quæ sunt necessaria, id est cuculla, & tunica, & pedules, & caliga, BRACHILE, cultellus &c.* Quod vero *Brachile* Benedicti idem sit ac *Rebrachiatorium* Cassiani, manifestat Isidorus lib. 19. cap. 33. qui Benedictum ipse pene attigit æuo, & cuius deflorauit Regulam. Eius verba sunt: *Redimiculum est quod succinctorium, siue brachile nuncupamus: quod descendens per ceruicem, & a lateribus colli diuisum vtrarumque alarum sinum ambit, hinc inde succingit, vt constringens latitudinem vestium corpus, atque conuestiendo componat. Hoc vulgo brachile, quasi brachiale vocant; quamuis nunc nō brachiorum, sed renum sit cingulum. Succinctorium autem vocatum quod* (*vt dictum est*) *sub brachiis ductum alarum sinum ambiat, atque hinc inde succingit.* Hactenus Isidorus, iam Cassiano consentiens, vt verba etiam eius vsurpet, iam Benedicto, vt de suo tempore loquens, vti illa indicant verba, *brachile nuncupamus*; & *nunc non brachiorum &c.* morem Benedictini temporis aperit, vtpote 60. dumtaxat anno post eius obitum scriptitans. Denique id confirmat Anonymus Monachorum Doctor, cuius verba refert Smaragdus ad cap. 22. Regulæ, vbi D. Benedictus Monachos iubet præcinctos fune vel cingulo dormire; sed subtractio cultellis, ne forte dormientes vulnerentur. Inquit Smaragdus. *Hinc quidam Magister Monachorum ait; Cum dormiunt Monachi, vestiti dormiant, & accincti, id est, aut cingulis, aut restibus, aut corrigia. Brachile fratrem in lecto vti prohibemus, ne dum se regirat per somnum oppressus, exiens per thecam mucro cultelli carni eius infigatur.* Erat ergo brachile succintoriū, de quo theca cultelli pendebat: cum (vt vides) vt auferretur theca, brachile prohibetur. Vnde & Benedictus vestes Monasticas recensens, *Zonam* prætermisit, quia *brachilis* meminit: alias minimè eam prætermissurus, vtpote quam cæteri Monachorum legislatores sollicito studio nominarint; id est Pachumius, Basilius, Hieronymus &c. Atque vel hinc discimus quam ob rem Benedictus de

Brachiatorium quid? dormientibus agens non decreuerit quo cingendi sint: *Vestiti dormiant, & cingulis, aut funibus*, nimirum quia enim *brachilem* eis tunc interdiceret, & nihilominus vestitos ad lectulum accedere statueret; quodcunque ad manum occurreret, etiam funem, pro cingulo accipere eis indulsit: non tamen interdiu eo erant vsum, sed *brachile*: quem nimirum

Subrecinctas vnde Cistercensibus in vsu. Cassianus *Rebrachiatorium*, Dorotheus *Brachiatorium* dixerat, vt inferius expendemus. Sane Grialius in Notis ad illud cap. 33. Isidori, & ad illa verba, *quamuis nunc non brachiorum sed renum &c.* ait: *Gestant hodie has duplices resticulas Canens Monachi, qui sancti Bernardi instituta sectantur.* Nos *Sobrecintas* nuncupamus scapulare pectori, & scapulis adaptantes. Vide ergo quam longè a vero abeant, qui Brachilem, *Brachas*, seu *fœminalia* credunt, vt Robles; & Hurtado *Bragarro* in versione Hispana, & qui Gallicè *petits manchets*, seu *semimanicas* reddit, (nobis *Marquia*) quod Guido Iuuenalis sancti Sulpitij Abbas, & quidam Clareuallenses fecere. Feliciter Anonymus Hispanus cuius extat translatio in Veteri M. S. Monasterij nostri Buxetensis, & apud me, reddidit *Ciara*. Consentitque Nicephorus lib. 9. cap. 14. dum ait. *Zona porro Monachorum, quæ & humeros & brachia comprimit cinctura, promptam alacritatem in ministerio Dei subobscurè indicat vt quæ adimplere iussi sunt, succinctè perficiant.* Qua de re vberius agemus lib. 7. ad cap. 55 Regulæ.

Illud nihilominus liquidum mihi est, tempore B. Benedicti tunicas manicatas fuisse iam apud Monachos in vsu, inualuerat enim Plauti sententia. *Manuleatam tunicam habere hominem decet* · in Pseudo. Quod de Colobio loquens superiùs relatus Isidorus dixerit; *Antiqui enim magis hoc vtebantur.* Nimirum *colobij*, quod tunica erat absque manicis. Cum ergo Antiquorum eum vsum dicat, reliquum est, vt suo iam abolitum tempore fassus sit. Quare *Brachile*, non quod vnquam brachia texerit dictum putes, sed quod brachia exerat, ad opusque expedita reddat, quæ absque eius ligamine a fulliscante tunica impediebantur. Sic & *manicæ* non quod manus tegant dictæ, cum potius manus deserant, & sola brachia ornent, aut deffendant, sed quia ad manus vsque pertingunt, seu manus operi intactas & paratas manicæ reddunt. 14. Tunica manicata Monachis per antiqua.

Iam quid Rasa fuerit, quæris? nam & genus tunicæ est. Plinius lib. 8. cap. 48. togam rasam dixit. *Togas rasas Phrigianasque D. Augusti nouissimis temporibus cœpisse, scribit Fenestella.* Ego rasam eandem fuisse ac puram non ambigo, id est, absque pilis: inscriciis vulgo *Raso*, in Lancis *Rasa* dicimus: & quod tritum & absque pilis est, *Raydo*, vt vtroque sensu Latine *toga*, aut *tunica rasa* dicitur imo & vtroque *pura*. Moueor, quia vtraque tyronum erat. De *Pura* quam tyrunculi forenses assumebant ipso tyrocinij die pulchrè Lucanus lib. 7. de Pompeio puram suscipiente; 15. Rasa quid & qui ea vsi. Pura quid?

Qualis erat populi facies, clamorque fauentis
Olim cum iuuenis, primique ætate triumphi,
Post domitas gentes, quas torrens ambit Iberus,
Et quæcunque fugax Sertorius impulit arma
Vespere pacato, PVRA venerabilis aqua
Quam currus ornante TOGA, plauderet senatu
Sedit adhuc Romanus eques.

Ad quem locum Budæus: *Pura, ait, id est nec picta nec triumphalis nec prætexta.* Imò *rasa*, quasi *munda* dicta. Ea tyrones vtebantur, quia nihil adhuc facinorum in ea pinxerant. Inter Monachos quoque olim nouitiorum tunicam, *rasam* nuncupatam, Euchologium commonstrat, vbi cum de induendis Nouitiis sermo est, præmittitur titulus: ἀκολουθία εἰς ... hoc est. *Ordo instituendi Nouitium rasam ferentem*: Et iterum paulo plenius: *Ordo qui seruatur in creatione tantum rasam, & Camelauchium.* Ordo vero talis est.

I. Sacerdos Nouitiam in Crucis formam tondet.
II. Induit eum tunica, & Camelauchio

Sic Nicetas lib. 7. Historiæ in Emanuele Comneno qui sub Nouitiorum Monastico habitu explrauit, inquit: *Monachicum schema expetiit. Et qui eò adstabant, nescio vnde, inuenientes cuiusdam Monachi rasam ea eum induerunt, & exuerunt eum vestibus mollibus, & Imperialibus.* Refert hæc ex Meursij Glossario Græco-barbaro Rosuueidus in Onomastico notans *rasam* rudem fuisse tunicam, & asperam, non mollem, ac subtilem, vt Nicetæ indicant verba. Quare accesisse ad *rasæ* æthimologiam, non solum mundities, sed etiam putitas innuit, quod nimirum trita esset, quæ *rasa* vocaretur. Idcirco a B. Benedicto *pura* nuncupata, quæ vilosa esse desut: *Cucullam, ait, in hyeme vilosam, in æstate puram.* Quo tendit Martialis Lullus lib. 2. epist. 85.

Dona quod æstatis misi tibi mense Decembri,
Si quæreris, rasam tu mihi mitte togam.

Iuuenalis Satyr. 2. *Galbanum rasam* dixit, id est Galbanum colorem referens, seu album. Eius rei testem profero Rodiginum lib. 16. Antiq. lect. cap. 9. in hæc verba aientem. *In Græcorum doctrina producitur adagium; Vestimenta initiatorum, de iis quæ attrita prorsus sunt, ac defluant vetu-*
16. *state.*

Camelauchium quid? Dabatur autem initiatis simul cum rasa tunica *Camelauchium* cuculli loco, professorum insignis: nam *Camelauchium* genus est pilei, vt idem Rosurreydus probat adductis testimoniis Isidori in Glossario, Bedæ lib. 3. de Tabern. cap. 8. Suida, Hesichij, Scholiastis Aristophanis, & Glossarij Camberonensis Monasterij M. S. quamquam apud horum quosdam librariorum vitio *Camelaucbus* dicatur. Ad liquidumque commonstrat, quod de Abrahamo Abbate neptem meretricantem quæsituro scribit Ephren. *Habitu militari induitur, Camelauchium quoque longum capiti suo, vt faciei vius velaretur, imposuit.*

17. Tunicæ longitudo. Nec illud dicere omittimus, tunicam Monasticam congrua longitudine necessario præditam fuisse, vt bona ex parte tegeret tibias; tum quod turpitudini velandæ seruiebat, eorum præsertim virorum, quibus femoralia non erant in vsu, ita ea interdicente qui tunc inualescebat more, & regula non concedente, quæ cum vestium cæterarum præscribat modum, illorum prorsus non meminit. Qui verò ea concessit Benedictus pro iter agentibus in vestiario reponi fecit cap. 55. Regulæ. Nempe quibus pridem baculus dabatur itineris socius, vtpotè nulli iumento insidentibus, sed peditibus conficientibus iter; postea equitaturis baculus otiosus erat, & femoralia prorsus necessaria. Apud Tabennesiotas non tanta longitudine præditam fuisse tunicam, vt ad talos vsque procederet, illud ostendit quod de Monacho dicitur. *Sedebit autem cum omni decore, & mansuetudine & vestimentum; id est tunicam lineam absque manicis, quam lebitonarium vocant, diligenter adstringens, ita vt genua operiat.* Verùm vt sedens id obseruaret rectè admonitum modestiæ gratia; alias multò vltra genua tunicam processisse apud eos alibi innuitur, cum iubetur: *Nemo lauet retractis in altum vestibus, plusquam statutum est.* Quod tamen locum non haberet, si non vltra genua tunica procederet, maximè femoralibus destitutis: nam & statutum erat aliquantulum posse lauantes in altum retrahere vestes. Verùm minime ad talos processisse tradit Dorotheus, dum ait: *Vestitus noster is est: Colobium, id est curta & truncata vestis absque manicis.* Quo etiam ludit Martialis lesbiam tunicæ minus promissæ notans his.

De cathedra quoties surgis, iam sæpe notaui,
Pædicant miseram lesbia te tunicæ

Sanè Monachorum tunicas nimiæ longitudinis fuisse expertes, prodit Chrysostomus hom. 56. ad Popul. Antioch. *Vestis autem eis (ait) fortitudine digna, non enim caudatis vtentes vestibus, iuxta eneruatos & molles induuntur, sed iuxta beatos illos Angelos Eliam, & Elisæum, Ioannem, iuxta Apostolos, cum vestimenta sint ipsis parata.* Sed ad vniuscuiusque mensuram postea solerter fieri iussit Benedictus citatus cap. 55. Regulæ asserens. *Abbas autem de mensura prouideat, vt non sint curta ipsa vestimenta vtentibus eis, sed mensurata.* A qua semper regula exclusos velim eos, qui in eremo ob summam penuriam multos annos in eadem agebant veste, & vnde eam repararent non habebant.

De zonis quibus Monachi ad renes ligabant tunicas, animaduersione dignum est, à Pachumio vocatas *Zonas*, a Hieronymo *Baltheolos*, à Cassiano *Cingulos*: nihil verò inter se differre, quod spectat ad eorum latitudinem, ex Isidori sententia elicimus, qui libr. 19. Orig. cap 33: inquit: *Baltheus cingulum militare est, dictus propter quod ex eo signa pendent. Zona Græcum est, quam illi ζωστῆρα, nos cingulum nuncupamus.* Verùm cuius amplitudinis cingulum fuerit, sic ipse aperit. *Cinctus est lata Zona, & minus lata semicinctium, & vtrinsque minima cingulum. Nam à cinctu per diminutionem cingulum nominatur. Cinctu autem iuuenes in exercitatione campestri verecunda velabant, vnde & campestris dicebatur.* Cingulus igitur Monachalis stricta satis zona erat, quali forsam Benedictini renes cingimus, & pene Monachi cæteri vtuntur, paucis exceptis. Longitudinis nostrorum cingulorum vsum apud veteres non inuenio, quamquam aliquantulum extendi restringique paratos fuisse, illud Martialis demonstrat in Apophoreta de zona.

18. Zonæ Baltheoli, cinctio, & singuli formæ.

Longa satis nunc sum; dulci sed pondere venter
Si tumet, fiam tum tibi zona breuis.

nimirum, & ventri saturo, non minus ac ieiuno, aptari poterat.

Cuculli formam satis Cassianus declarat inquiens lib. 1. cap. 4. *Cucullis perparuis vsque ad ceruicis humerorumque confinia demissis, quibus tantum capita contegant, indesinenter diebus vtuntur, ac noctibus.* Et Sozomenus lib. 3. cap. 13. *Caput integumento quod cucullum (Græcè est κουκούλλιον) appellare solent operiebant.* Dorithæus Doctrina 1. *Gestamus autem & cucullum, quod symbolum quidem est innocentis animi, pueri, & verò humilitati. Est etiam cucullus Diuinæ gratiæ symbolum. Quoniam quemadmodum cucullus tegit, ac fouet puerili caput, ita & Dei gratia mentem nostram tuetur, ac fouet.* Ergo cucullus apud veteres capitis solius integumentum erat, Siue autem dicatur cuculla, in quo discutiendo superfluè nonnulli tempus terunt, cum liqueat apud latinissimos scriptores vtrumque genus admittere. Hieronymus in vita Hilarionis fœmineum reddit: *Omnes diuitias suas ei derelinquens, Euangelium scilicet, tunicam saccetam, cucullã, & palliolum.* Et iterum: *Sicut vestitus erat in tunica cilicina, & cuculla, & sago rustico*: quod mox tertiò repetit: *Illasa tunica, cuculla, & palliolo.* Paulinus epist. ad Cithericum:

19. Cucullum & cuculla idē.

Citherium: *Geminat cuculla munere.* Et Erodius lectissimæ fœminæ Apodemiæ scribit: *Accepi cucullam quadam debuit dirigere profitentiR eligionem:* Et Benedictus: *Cucullam hyeme Pilosam, &c.* At Lampridius in Heliogabalo, *cucullionem* dixit cum Catone, c. 136.

20. Cucullum capitis tegumentum. Quòd autem cucullum tegmen capitis esset, (Quod præcipuè intendimus) præter superiùs relatos asserit Metaphrastes, in vita S. Pachomij: agés siquidem de demorrhoissa ad tactum cucullæ eius Sanata ait: *Cum se ipsim a tergo appropiquasset, & tetigisset cucullam, quæ erat in capite eius, fuit statim curata.* Et de institutis eius agens Palladius in Lausiac. c. 38. *Comedentes velent capita sua cucullis, ne fratrem videant mandentem.* Asserit & Iuuenalis, satyr. 8.

. . . Quo se nocturnus adulter.
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Neque diuersum puto *Bardo cucullum* Martialis lib. 14. cum santonicum eum vocet, quo tamen tempora duntaxat velabantur.

Gallia Santonico vestit se bardo cucullo.

Bardus, autore Tullio Pro Cecin. & lib. de Fato, stultorum, & hebetem Sanat, & Lucano apud Gallicos vates, *Ba[illegible]* vocantur.

Plurima securi fudi his carmine Bardi.

E Strabone li[illegible].4 *Apud omnes Gallos tres passim na[t]iones eximio in honore sunt, Bardi, Vates, Druidæ. Bardi qui lem la[u]dationibus rebusque poeticis student.* Et de cod[em] vetum [I]uuenalis Satyr. 6.

Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos.

Lampridius verò in Heliogabalo, *Cucullione tectus ne agnosceretur.* Addo Palladium in Lausiac. c. 116. *Protinus gestās veluti quædam paruam vestem Monachorum a mundo latens recessit*; quod neutiquam de cuculla totum operiente corpus ab humeris id talos verificari potest. Cucullum autem fastigiatum, & acuminatum apud veteros fuisse vetus Iuuenalis interpres indicat ad satyr. 7. dum ait: *Cucullum propter hyemes & niues comparatum fuisse:* Quod prius Iunius Moderatus scripserat de re rust. l. 11. c. [illegible] monens: *Cultam vestitamque familiam magis vtiliter quam delicatè habeat; munitam diligenter a vento, pluuiaque: quæ cuncta prohibentur* (Acuminatus cucullus.) *pellibus manicatis, centonibus confectus, vel sagis, aut cucullis.* Vnde per translationem *cucullus* sumitur pro tegumento papyraceo pigmentariorum, de quo Martialis. lib 3. Epigram. 2. ad librum suum loquitur.

Ne nigram cito raptus in culinam
Cordillas madido tegas papyro,
Vel thuris, piperisque sis cucullus.

De cucullo Monachorum expresse Nicephorus lib. 9. cap. 14. *Capitis vero tegmen acuminatum, vt simplices sint, & iniurias non vindicent, puréque & innocentes viuant, Lactentium puerorum instar, quorum capita eiusmodi linteis mitris operiri solent, quæ partem rationis, principatum imperiumque obtinentem, tegunt, vt ne [illegible]uent.*

21. Cucullæ forma. Sed vero successu temporis coniungi cœpit cucullus cum sago, aut pallio, Vnde apud Hieronymum legitur aliquando *sagum cucullatum*, & apud Isidorum *casula cucullata*, quæ ad modum pallij erat, sed vndequaque clausi manicis carentis, cui ex capitij parte assuta esset cuculla: (Vnde dicta.) quæ loquendi forma etiam ostendit cucullum solius capitis fuisse tegmen. Inde tamen factum, vt totus sagus, seu pallium cucullatum *cuculla* vocaretur. Quo sensu Benedictus cucullam accipit, & alliquanto prius Sidonius Apollinaris acceperat lib. 7. Epist. 16. ad Chatianandum Abbatem Xenium mittens per libertos suos. *Per quos nocturnalem cucullum, quo membra confecta ieiuniis inter orandum cubandumque dignanter tegere, transmissi.* Vbi dum non caput eo tegendum scribit, sed membra confecta ieiuniis, totius corporis tegumentum fuisse manifestat id est *sagum cucullatum.* Carthusiani cucullatum scapulare cucullam vocant. Vidi ego Cistercientium Monachorum veteres imagines in codice egregio M. S. Cœnobij nostri saltus nouallis, sermones D. P. Bernardi super Cantica Cantic. continentem, quibus sago externo acuminata cuculla assuta erat. Et simili vetertimoque schemate extat eiusdem Mellislui Doctoris pictura in Ecclesia antiqui Monasterij *Roche del Papa* nuncupati Romanæ Diæcæsis, ante deuotionis, & antiquitatis notitiæ captandæ gratia visitata A. C. 1623. Crediderimque sub Benedicto simili pacto cucullum & pallium in vnum coaluisse, sed clausum anteriori parte ad frigus repellendum. An vero prorsus absque manicis, dubium est à nobis lib. 7. in Comment. cap. 55. Regulæ discutiendum. Interim consule clement. *Ne in agro.* Vbi de cuculla Monastica fit sermo.

Sed quod exemplar fuisset pallij Monachorum 22. veterum requiris? Pannum quadrum ad scapulas Pallij forma. super humeros locatum fuisse reor ex his quæ Moyses Deuteron. 22. scribit sub Dei persona loquens: *Funiculos (ait) in fimbriis facies per quatuor angulos pallij tui.* Et de Pharisæis loquens Epiphanius lib. 1. cap. 15. *Fimbrias, ac prætextus quosdam in quatuor alis amiculi vnusquisque habebat, ex ipso stamine illigatos.* Luculentissimè id declarat Tertullianus lib. de Pallio, quem in gratiam eius exarauit, cum *de toga ad pallium* (quod erat in prouerbio) transiit: hoc est de ritu gentilitatis ad fidem Christi, cap. 1. *In viris autem pallij extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus ab vtroque laterum regestus, & ceruicibus circum structus in fibulæ morsu humeris acquiescebat.* Et cap. 6. *Omnis liberalitas studiorum quatuor meis angulis tegitur.* Rursus cap. 5. *At enim pallio nihil expeditius, etsi duplex, quod Crateris more vnsquam vestiendo componitur, quippe tota molitio eius operire est solutim, id est vno interiectu, licet equidem nusquam inhumano, ita omnia hominis simul contegit. Humerum velans exponit, vel includit; cætero qua in humerum adhæret, nihil circum stringit, nihil circumstringit, nihil de tabularum fide laborat, facilè sese regit, facile reficit: etiam cum reponitur nulli cippo in crastinum demandatur. Siquid interula superest vacat zonæ tormentum, siquid calceatus inducitur, mundissimum opus est, &c.* Ituat & audire Isidorum Plauti testimonio vsum lib 19. cap. 24. *Pallium est quo administrantium scapulæ conteguntur, vt dum ministrant expeditius discurrant. Plautus. si quid facturus es, appende in humeris pallium, & pergat quantum valet tuorum pedum pernities.* Differebat à Clamyde, quod hæc, eo- Quo differat à clamyde. dem Isidoro Doctore, *ex vna parte induitur.* (id est, non inter vtrumque latus æquè, sed ab humero sinistro vel dextro dumtaxat) *neque consuitur, sed fibula infranatur Hinc & Græcè nomen*

Quod à toga *accepit.* A toga verò, quod hæc sit *pallium forma rotunda, & fusiore, & quasi inundante sinu, & sub dextro veniens, super humerum sinistrum ponitur, cuius similitudinem in operimentis simulacrorum, vel picturarum aspicimus: easque statuas togatas vocamus. Mensura togæ iusta si sex vlnas habeat*, iuxta illud Horatij in Epod.

Vides ne sacram metiente te viam
Cum bis ter vlnarum toga,
Vt ora vertat huc, & illuc euntium
Liberrima indignatio.

Palli simillimum erat sagum, de quo Isidorus: *Sagum autem Gallicum nomen est; dictum autem sagum quadrum, eo quod apud eos primum quadratus esset.* Dissimiliùs *Mantum*, nam *Mantum* (ait Isidorus) *Hispani vocant, quod manus tegat tantum est enim breue amictum.* Ad quem locum Griallius doctus scholiastes notat: *Pollux* μα·τυν, ἱματιον ... Ergo fusiorem agnouit hanc vestem Pollux quam Isidorus, si notationem recipimus. Verum vernaculo sermone modo patrium mantum *Mantellina*, vel *Manila* dicimus. Longum vel ad talos tangens *Manto*, vtrumque à fœminis vsurpatum.

23\. Pallium Monachorum, Hebræorum Philosophorum Græciæ amictus.

Sed quod pallium amiculum fuerit, non solum Hebræorum sed & Græcorum, præsertim Philosophantium, illud Hieronymi epist. 10. ad Furiam probat. *Vbicunque viderint Christianum* (nimirum palliatum) *statim illud de triuio,* ὁ γραικὸς ἐπιθέτης. *Vocant impostorem, & detrahunt.* Et epist. 23. ad Marcellam. *Si tunica non canduerit statim illud è triuio: impostor & Græcus est.* Vnde Chrysostomus hom. 17. ad Popul. Antioch. sic eleganter describit Philosophorum ethnicum: *Vbi nunc sunt pallia gestantes, & profundam ostentantes barbam, & bacula dextra ferentes, externorum Philosophi cynica piacula, sub mensalibus canibus miserius dispositi, ventrisque causa cuncta facientes? Omnes tunc ciuitatem deseruerunt, resilierunt omnes, in cauernas conditi sunt* (euersæ fuerant tunc quidem statuæ Impp. & sontes quærebantur) *soli vero qui per opera veram Philosophiam exhibent,* (Monachi scilicet) *ac si nullum ciuitatem graue comprahendisset, sic intrepidi in foro apparuerunt. Et Vrbem quidem inhabitantes* [Philosophi] *ad montes & deserta aduolauerunt* [metu agitati] *eremi vero incolæ vrbem ingressi sunt.*

Qui à quibus vsum pallii mutuarint?

Vidisti planè eodem penè more amiciri consueuisse Philosophos Christi, & mundi: operibus tamen toto cœlo inter se inuicem dissidere. Id tamen non inde ortum est, quia ab illis exemplar viuendi Monachis dati sunt, sed quoniam quod Christiani ex virtute elegerunt, illi inani ducti gloria affectabant, nimirum extremam vtrique vestimentorum tenuitatem. Formam verò suarum vestium Philosophos Christianos, id est Monachos, ab Hebræis suscepisse dubium non sit, cum Apostoli illorum magistri Hebræi fuerint: nisi quod ipsi insignes paupertatis amatores præ

Pallium Monachorum Sagum.

cæteris vt minimum [quod ad pallium & tunicam spectat] exilitate, & extremitate omni contenti fuere; quare pallium eorum sagum asperum fuisse satis declarat Hieronymus in vita Hilarionis, pro eodem *pallium, & sagum* eius accipiens: nam cum sepultum dixisset, *sicut erat vestitus, in tunica cilicina, & cuculla, & sago rustico,* mox defossa humo post decem menses, inquit repertum, *illæsa tunica, cuculla, & palliolo, & toto corpore quasi adhuc viueret integro,* pro eodem

Tabennesiotæ pallio vsi.

accipiens *palliolum, & sagum rusticum.* Tabennesiotas etiam Pachonij discipulos pallio vsos, ex ipsius Regula liquet, vbi sæpissime *pallij* nomen iteratur: v. g. *Nemo lineum palliolum tollet, secum vadens ad operandum.* Et: *Ipso quoque pallio in Monasterio ambulans post collectam nullus vtetur.* Et: *nemo vadet ad collectam vel ad vescendum habens caligulas in pedibus, vel pallio linteo circundatus &c.*

24 Mafortis forma.

Neque ab eo humilis pallioli genere diuersum erat quod apud Ægyptios Monachos dicebatur *Maforte*, seu *Mauorte*: nam ita à Cassiano describitur lib. 1. c. 7. *Post hæc angusto palliolo, tam amictus humilitatem quam vtilitatem pretij, compendiumque sectantes, colla pariter atque humeros tegunt: quæ Mafortes tam ipsorum quam nostro nuncupantur eloquio.* Mafortis vel *Mauortis* vox à Latinis vsitata est, id est à Seruio in 1 Æneid. aiente. *Recinium dicitur ab eo quod post tergum reijcitur, quod vulgo Mauorte dicitur.* Nonius: *Ricinium quod nunc Mauorte dicitur.* De eodem Suidas, Hesychius, Palladius, Heraclites, Phauorinus, Meursius, Georgius Turonensis & Beda à Rosunerdo citati in Onomastico, quem tu consulas. Linus etiam in passione S. Pauli: *Et ligans sibi de Plautilla maforte oculos, in terra vtrumque genu flexit, & collum tetendit.* Et mox: *Interrogauerunt eam cum irrisione. Cur caput suum non operiret de maforte, quam præstiterat Paulo?* Videtur linea fuisse Plautillæ mafortis, & eius vtpote feminæ, non solum colla & humeros, sed & caput contexisse; nam Paulus ita eam petijsse scribitur. *Commoda mihi pannum, quo caput tegis.* Ad instar illius procul dubio quam Hieronymus epist. 22. his verbis describit: *Per humeros hyacintina læna mauorte voluans.* Vbi Marianus in Notis: *Reprahendit hic Virgines, quod hoc genus amicti quod angustum erat, ita laxum haberent, vt per humeros, quos tegebat, vna cum eo hyacintina læna illi adiuncta volare videretur.* Sed an rectè, hinc perspicies. Isidorus lib. 2. de offic. c. 19. de coniugatis fœminis loquens, ait: *Quod verò eadem fœmina dum maritantur, velantur, scilicet vt nouerint se per hoc viris suis esse subiectas, & humiles; vnde & ipsum velamen vulgo mauortem vocant, id est martem quia signum maritalis dignitatis, ac potestatis est in eo. Caput enim mulieris vir est.* Et statim subiungit, huiusmodi *mauortem* significatam fuisse in pallio Rebeccæ, quo nuptura ab verecundiam caput operuit. Et lib. 19. Ethym. cap. 25. docet *Mauortem* in fœminis alias stolam dici, esseque *matronale operimentum, quod coperto capite & scapula à dextro latere in leuum humerum mittitur.*

25\. Læna quid?

Lapsus iam Victorij Mariani in eundem lapidem impingere fecit Baronium tom. 8. A. cap. 593. qui Mauortem ignorans in læuum humerum ex more à fœminis demitti, *Lænam* legi maluit, textum & sensum Hieronymi confundens, & perperam subdens: *Læna autem fœmineum, & delicatum indumenti genus ipsum etiam est:* Plane ex proprio Marte; vt & Pierius lib. 40. Hierogl. dum ait: *Et Læna vestimentum militare, quod supra omnia indumenta induebatur.* Non minus absque autore, cum tamen *Læna* Isidoro cap. 23. *Saga quadra & mollia sunt,* de quibus Plautus: *Læna cooperta est textrino Gallia.* Hinc clamydes militum *Lænas* Virgilius appellauit.

— *Tyrioque ardebat murice Læna;*

Mauortæ Gallicum nomen.

quod nimirum saga quadra essent, vt lænæ. Imo vero origine sua *Mauorta* non molle, sed asperum vestimentum est; tametsi successu temporis pro quolibet humanorum amiculo vsurpari cæpta etiam mollibus accommodetur. Neque nomen

Græcum est, vt putauit Pierius; sed Gallicum: nam Læna ab eis inuenta est, vt præter Plautum Strabo Græcus autor affirmet lib. 4. Geogr. Vbi de Moribus Eluetiorum, & Aruenorum: *Sagis vestiuntur, comasque nutriunt, prolixis vtuntur fœminalibus: pro tunicis vero scissos gerunt cum manicis amictus vix pudenda, natesque velantes. Lana quidem aspera, caeterum oblongi vilis: vnde & hirsuta texunt sagula, quæ LÆNÆ vocantur.* Vnde D. Benedictus *Lanam* Monachorum lectulis sterni præcepit cap. 55. Reg. *Stramenta autem lectorum sufficiant matta, sagum, Lana, & Cupitale.* Iuuenalis Satyr. 5. pro pallio accepit vulgari,

-----Quis
Perditus vt dicat Regi, Bibe! Plurima sunt, quæ
Non audent homines pertusa dicere LÆNA.

Quasi dixerit, attrito, & perforato pallio: quod Hispani vocamus *de caparota*. Cicero *Lanam* Auguribus aptam dixit lib. de Claris Orat. *Cum Consul esset, eodemque tempore sacrificium publicum cum Lana faceret*: forsam à Gallis flaminibus ducto more: fauentque Varro & Festus à Calepino citati verbo *Lana*, qui ex Lana confectum

Textus Hieronymi corrigitur. scribunt. Ergo Hieronymi textum sic corrigo: *Per humeros hyacintina laua manortes volitans*: vt sit sensus: Vt purpura tantum in veste tenui splendebat, sic per humeros ad læuam *Manorte*, seu *Masore*, hyacintina volabat. Nam in recto *Manorte* dicitur, vt docuit supra Seruius, estque fœminei generis non *Manors* vt Gazæus cogitauit perperam *Manorte* vestem cum *Marte* confundens, qui *Manors* à Poëtis quasi *magna vertens*, vt Ciceroni placet libro de Natura Deorum.

26. Melotes forma? Vna relinquitur *Melotes*, cuius inter pallij genera formam aperiamus. De ea hæc habet Cassianus cap. 8. *Vltimus est habitus eorum, pellis caprina, quæ melotes vel pera appellatur, & baculus; quæ gestant ad imitationem eorum qui professionis huius præfigurauere lineas.* Sanè pallium Eliæ septuaginta *Melotem* nuncupant 3. Reg. 9. & 4. Reg. 2. & eius causâ vir ipse pilosus dictus est. Et Hieronymus quoque epist. 18. *Elias curru igneo raptus ad cælum melotem reliquit in terris.* Et Athanasius in vita S. Antonij c. *Melotem, & pallium tritum, cui superiacebat*, sibi testamento legasse scribit. Dicitur vero *Melotes*, siue *Melota* à verbo Græco μηλον, quod *ouem* significat: ac de his Apostolus ad Hebr. 11. *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis.* Pellis ergo ouina (siue etiam caprina) cum lana ei adhærente, *Melotes* est. Sed quid est quod Isidorus ait lib. 19. cap. 14. *Melotes, quæ etiam pera vocatur, pellis est caprina a collo pendens, præcincta vsque ad lumbos; est enim habitus propriè*

Penula quid? *necessarius ad operis exercitium*: Assentior Alexandro existimanti in textu Cassiani & Isidori errore librariorum *peram* pro *penula* prauè inductum, cum omnino legi oporteat; *Melotes vel penula appellatur*: namque penula calepino, *vestis est densa ac vilis, quæ nebuloso ac pluuio tempore supra tunicam assumitur loco pallij ad arcendas à corpore pluuias, quasi ex pellibus erat, scortea dicebatur*; de qua Martialis lib. 14.

Ingrediare viam cæli licet vsque sereno
Ad subitas nunquam scortea desit aquas, id est coriacea.

Oportet tamen cucullatam penulam fuisse, vt accendis imbribus deseruiret, & quoniam Pomponius in Penicea *Penulam*, ait, *in capite induces, ne te noscat.* Sunt qui pelliculas, quas peregrini limina S. Iacobi visitantes ad humeros perferunt, *penulas* dici velint: sed ex lana sunt destitutæ, *penula* vero minimè, cum apud Martialem lib. eodem de Gausapea legamus penula.

Is mihi candor inest, villorum gratia tanta est,
Vt me vel media sumere messe velis.

Ita Calepinus: Verú Gausape nihil scorteũ habet, est enim quod Hispanè *peltro* dicimus, vt liquet ex Plinio li. 8. c. 48. De quo alibi sermo nobis erit. 27. Ependytes quid?

Abs re itidem Gazæus *Melotem* idem quod *Ependytem* interpretatur ad cap. 8. lib. 1. Cassiani: cum *Ependytes* apud Asceticos Latinè *Scapulare* dicatur, & is fuerit Antonij *ependytes*, de quo Athanasius c. 13 & Hilarionis de quo Hieronymus c. 3. Fallit Gazæum quod Hieronymus scribat: *Pelliceũ habens ependytem*, cum tamen scapulare quoque ex pellibus confici poterit. Minus rectè Marianus Victorius in Notis ad Hieronymum dixit, *esse intimã vestem, quæ Latine dicitur interulas, vel subucula*: in quo & Suidas, & Rodiginius lapsi sunt: imo extimam propriè esse Athanasius satis indicauit, cum de Athanasio se palam Præsidi Alexandriæ ostensuro, & toti Ethnicorum populo, vt ex vestium albedine innotesceret, & ad martyrium, quod optabat raperetur, ait: *Antonius impauidus, neglectus persecutoris imperio lauit ependytem suum, & alia die stans in quodam eminente loco candente præcinctus veste, &c* nimirum lota, & ex lotione albescenti. Hanc verò exteriùs extitisse necessum est. Quare doctè Rosuuerdus in Onomastico, *Græcis ependyte omne genus extimarum vestium dicitur: apud Asceticos scriptores ependytes propria vestis Monachorum est. Plerique existimant esse scapulare.*

Vtrum vero *ependytes* idem sit ac *Anabolus*; 28.
non vsque quaque exploratum est. Enim vero D. Anabolus
Dorotheus dum Monasticas vestes recenset, & quid?
earum mysteria percurrit doct. 1. principio *analabum* cum *succintorio* confundit num. 17. inquiens: *Anabolus, id est succintorium; seu brachiatorium*, quod certe Cassianus *anabalon* (transpositis B. & L.) nuncupauit, & longe aliud à scapulari esse dixit, id est fasciolas duas à summitate cerebri descendentes, & sub axilis tunicas ad pectus ligantes, brachiaque exerentes. Paucis tamen interiectis nu. 18. ait. *Ecce zonam habemus circa lumbos pelliceam nec non anabalum, id est scapulare*: Vt nescias quid tandem sibi voluerit. Et quidem cum ait, *anabalum; id est scapulare, quod ab humeris dependet, & (Crucẽ ipsam significat*, consentire videtur Isidoro lib. 19. c. 25. asserenti: *Anaboladium, amictorium lineum fœminarum, quo humeri operiuntur.* Atqui Ambros. lib. de Benedict. Patriarch. c. 4. Vbi vulgatus habet Genes. 49. *Et sanguine vuæ pallium suum*, & septuaginta [illegible] legit: *Et sanguinem vuæ anaboladium suum*, vt notat Gnallius Vnde *anaboladium*, seu *anabolum*, non solum fœminarum, sed & virorum amictus erit; & propriè quamuis amiculum ab humeris pendentem designabit. Cum vero ait, *analabus id est succintorium, seu brachiatorium*, Cassianũ videtur sequi sententiam. Nihilominus verius existimamus Dorotheo minimè *anaboli* voce scapulare signatum, quia non solum dixit *anabolum ab humeris pendere*, quod etiam conuenit scapulari nostro, sed addit: *Analabus in modum Crucis ponitur super humeros nostros*: quod *rebrachiatorio* aut *succintorio* propriè conuenit, cum à summitate cerebri supra humeros deductum in duas disiungitur fasciolas, quæ pectus in modum Crucis cingunt, vt sub axilis aduersis iterum ad scapulas cingendas retorquantur; id est quæ ab humero dextro descẽdit,

sub axile brachij sinistri recipitur; & quæ à sinistro, sub dextera: & tertio tandem accinctis teniibus circa ventrem extrema coniunguntur: & ita verum habet illud Isidori, *nunc renum est cingulum.*

29. Caligæ non tibiarum sed pedum indumenta. Reliquum est, vt formam calceorum Monasticorum aperiamus. *Caligas* multi de vulgo tibiarum aut crurium existimant esse munimenta, vt ita veteribus etiam Monachis ea in vsu fuisse comminiscantur. Errant tamen toto cœlo. Enim vero *Caligas* pedum indumenta fuisse, non tibiarum, multa sunt quæ conuincant. *Caligas* siquidem D. Petrum post aduentum Spiritus Sancti induisse, negabit nemo, qui ei ab Angelo dictum nouerit Actor. 12. *Calcea te caligas tuas.* Et subdit Euangelista; *& fecit sic.* Cuius autem formæ essent, si idem Euangelista aperiat, in dubium rursus verti non poterit. Lucas vero eo loci Græca vone *Sandalia* σανδάλια dixit; vt olim obscurauit Beda ad eum Act. locum, & postea Bonauentura in Reg. Sancti Francisci. cap. 2. At *Sandalia* pedum esse ornamenta, quæ discipulis suis concessit Christus Dominus Marci 6. & eadem ac *solea* docuit Augustinus lib. 2. de Consens. Euang. cap. 30. *Proinde Marcus dicendo, calciari eos sandaliis, vel soleis, aliquid hoc calceamentum mysticæ significationis habere admonet, vt pes neque tectus sit, neque nudus ad terram, &c.* Hinc ille iocus Terentij in Eunuch.

Vtinam tibi commitigari videam, sandalio caput.

Hispanè *darle vn zapatazo*, & Persij Satyr. 5.

Nugaris: solea puer obiurgabere rubra:

quod nimirum facile de pedibus moueantur; quare aliquando Martialis lib. 12. Epigr. 88. alias 77. finxerit Cottam soleas bis perdidisse

Bis Cotta soleas perdidisse questus,
Ex calceatus ire capit ad cœnam.

30. Caligula Imp. vnde sic appellatus. Accedit, quod *caliga* genus erat calceamenti militum Romanorum collum simul cruris cum pede muniens, quibus manipularij præsertim vsi sunt: & quod cum eis Caius Germanici filius educaretur vulgari eorum calceamento, *Caligula* nomen accepit, vti Suetonius in eius vita cap. 9. scriptum reliquit. Tacitus autem lib. 1. Annal. *Iam infans in castris genitus in contubernio legionum eductus, quam militari vocabulo caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda vulgi studia eo TEGMINE PEDVM induebatur.* Idcirco ad fastigium rerum perductus, Plinio, *socculos induebat e margaritis* lib. 37. cap. . & Suetonio cap. 52. *In publicum processit, modo in crepidis, vel cothurnis, modo in speculatina caliga, nonnunquam socco muliebri;* quæ omnia calceorum genera sunt, vt speciatim exponit Isidorus lib. 19. orig. c. vltimo. Atqui crura, aut tibias nudas gestare, ita a Romanis receptum more fuit, vt tametsi communiter caligis vterentur, nemo nisi insaniens crura tegere auderet, iuxta illud Horatij lib. 1 Satyr. 6.

Crura tegere Romanis insania.

Nam vt quisque insanus nigris medium impedijt crus
Pellibus, & latum demisit pectore clauum;
Audit continuo: Quis homo hic est? quo patre natus?

Æquè insanire credebatur qui tegebat crura Ocreis, sic enim tibiarum dicebantur tegumenta, & qui pectus nudum toga, & tunica aperta referret. Cui concinit, quod dum Maximinus Imperator caligas paulo superiùs produxit, risum mouit, & in prouerbium abiit *Caliga Maximini*, & in homines insulsæ, & immodicæ proceritatis dicterium accommodatum est, quod Iulius Capitol. scribit in vita Maximini. Sidonius lib. 4. Epist. 20. de Gothis Sigismerem Athalarici comitem comitantibus Romæ.; *Regulorum autem sociorumque comitantium forma, & in pace terribilis; quorum pedes primi Perone setoso talos ad vsque vinciebantur, Genua, crura, suraque sine tegmine.* Hispanè *Rodillas piernas, y pantorrillas desnudas*, & carm. 7. siue Panegyr ad Auitum de eisdem.

Suræ Peroque calceamenta?

Luce noua veterum cætus de more Getarum
Contrahitur; stat prisca annis, viridisque senectus
Consiliis squalent vestes, ac sordida macro
Lintea pinguescunt tergo. nec tangere possunt
Altata suram pelles; ac poplite nudo
Peronem pauper nodus suspendit equinum.

In quæ loca Sauarus doctus Scholiastes *Suræ*, ait, Gothis erant sine tegmine, & poplites nudi. *Pero rusticum est calceamentum.* Seruius 7. & Isidorus 19. c. vlt. quo Campani vtuntur ex Pomponio Sabino. Persius Satyr. 5.

Nanim si poscas sibi peronatus arator

& Ioann. Sarisbariensis in Euthetico

Trita tegat frontem pilea, pero pedem

Et M. Cato lib. 7. Orig. *Qui Magistratum curulem cepisset calceos mulleos* (id est consutos) *cæteri perones* induebant. Altatæ vero pelles *Suram* tangere non poterant Sidonio, quia Acrone *Senatorum altiores erant calcei.* Et apud Fastum lib. 16. legimus *Tibiatim calceari*: & apud Aldhelmum lib. de laude Virginit, cap. 19. *Suratim*, id est, *ad mediam vsque tibiam, vel suram*, vt idem Sauaro exponit Ita depinxit Maro 1. Æneyd. venens calceamenta.

Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
Purpureoque alte suras vincire cothurno

Sic tamen vt cothurnus pedes tegeret, & ligamina medris suris hærerent; alias *Nuda genu* extitisse asseritur, & sinus collecta fluentes.

Sed quod ad caligas spectat, rem satis aperuisse Cassianus videtur, cum cap. 10. lib. 1. de Calceamentis Monachorum agens, ait: *Tantummodo caligis, suos muniunt pedes.* Vbi non quidem tibias suas aut crura caligis Monachos munire dixit, sed *pedes*: Et paulo inferius. *Quibus tamen caligis quanquam licito vtantur, vtpote Domini mandato concessis &c.* Concessisse autem sandalia, non ocrea, Marcus expressit. Et quis credat crura amicire consueuisse eos, quibus manicæ & femoralia fuere interdicta? Ergo brachia gestantes nuda, & femora tunica dumtaxat operta, multo magis tibiarum nuditatem non grauiter ferre necessum fuit. 31 Caligæ Monachorum, operimenta pedum, non tibiarum.

Eo nihilominus differre *caligas* à *soleis* credam, quod soleæ solam plantam pedum muniant, idcirco *crepidæ* à Græcis dictæ, iuxta illud A. Gellij lib. 13. cap 20. *Omnia enim fermè id genus, quibus plantarum calces tantum infimè teguntur, cætera propè nuda & teretibus habenis iuncta sunt, soleas dixerunt nonnunquam voce Græca crepidulas.* At caligæ totum pedem ambiant, & oram cruris: quamquam Tabernenses Pachonij discipuli minores caligas habuisse, id est pedum dumtaxat amictrices, illud suadet, quod perpetuò in eius Regula *caligula*, siue *calicula* per diminutionem nuncupentur, à quorum rigore eas discessisse liquet, quas Hieronymus taxat epist. 22. *Apud hos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes.* Et rursus: *Omnis his cura de vestibus, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat.* Siquidem Marianus interpretatur: *Follicare* (aut *follere*) *est instar follium vento inclusso moueri*, & turgescere; *quod euenit laxis calceamentis.* Differebant autem caligæ, quod *socci*, autore Isidoro, *non ligantur, sed tantum intromittuntur*: Hos modò Hispani *chinelas* dicimus, Itali *Socolos*. *Appellati* 32. Quod differat caligæ à Soleis. Quo à soccis.

pellaei autem quod soccum (alias saccum) *habeant, in quo pars planta inijcitur.* Caligæ verò superius connigiis vinciuntur. Isidorus. *Calicula, aut caliga, vel à*
Quo à Mulleis *calo pedum dicta, vel quia ligantur.* A *Mulleis* eo distabant, quod *Mullei* alluebantur, vt ex Titinio probat Festus, sic dicti a *mullo, as*, antiquo verbo quod *suere* significat, Tametsi Isidoro *Mullei* genus cothurnorum essent, quos nos *Chapines* vocitamus, & *in superiori parte cum Ossiculis, vel aereis malleolis* (nunc *botones*) *formarentur, ad quos lora deli-*
A Perone nō distant. *gabantur.* Ergo Monasticæ caligæ nihil a *perone* distare credideris, quod rusticum erat calceamentum seruio, & Isidoro, & pelle constans paupere nodo suspenditur, vti Sidonius dixit: *nodo* inquam ligaculorum. Sed hæc iam materiam caligarum tangunt commodius §. sequenti disquirendam.

33\. Pedules caligis apposuit D. P. Benedictus,
Pedules quid? quibus nihilominus superiores Monachos caruisse altum de eis silentium conuincit. Quid verò propriè *pedules* dicantur, hactenus incompertum. Sed vero indumentum quoque pedum fuisse, non crurum, ipsa vis nominis manifestat. Malu Hispane *calceos* vertunt non minus perperam, quam dum caligas *[illegible]* reddunt; cuius erroris iam animaduersi a nobis sunt. Alijs *peales* reddendum videtur: quadrat (fateor) nominis homonimia. V[illegible] for[illegible] a pedulibus differunt; quandoquidem *peales* la[illegible], & consuti sunt in modum calceorum, & sunt quasi lanei calcei, vulgo *escarpines*. at pedules a [illegible] potius nomen est quarundam fasciarum, quibus pes identidem rotando amicitur, atque munitur. Vel id perspicuis verbis promente I.C. Vlpiano leg. 25. ff. *de aur. & ar.* qui inter cætera humani corporis indomenta recenset *crurales & pedules fascias*, quibus nimirum crura, & pedes vestiuntur. Quo loci Beroaldus maior quod vulgati codices habeant *fasciæ crinales*, erudite correxit *crurales* vt notauit Calepinus. At in voce *pedules* omnes codices, & interpretes eius legis conueniunt esse fascias, quibus amiciebantur pedes nam id olim vsu receptum fuisse testatur Cicero in Clodium relatus à Nonio: *Tunc tum vincientur pedes fasciis &c.* Nomen vero substantiuum esse vult Cornelius Fronto de Verb. differ. docens quo deferant *pedales*, & *pedule*, vbi ait: *Pedale mensura est pedis, pedule verò quod sub pedibus præstat [illegible]tatem.* Ex quo Calepinus infert scabellum quoque *pedule* vocari. Glossæ D. Benedicti habent: *Pedulia, pedum integumenta. quidam artaria interpretantur.* Vetus Iuuenalis Interpres ad illud verbum Satyre 1. *Pedibus qui venerat albis*, pedes albos interpretatur *pedules nouos quos perones dicunt*: existimatque esse peregrinum calceamentum In Notis ad citatam epist. 10. Sidonij: nec alio sane, nisi quia Poëta de aduena quodam agebat, cum dixit

Vincant diuitiæ, sacro nec cedat honori
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis,
Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum
Maiestas &c.

Creta quid. Fallitur tamen vterque: nam autori minùs de perones nouos portante sermo est, sed de seruis empticiis cretatâ de albatis, de quibus Plinius lib. 35. cap. 17. *Est & vilissima* (ceteræ species) *qua circum producere ad victoria nostrum, pedesque venalium trans mare aduectorum denotare instituerunt maiores.* Taxat vero Iuuenalis eos, quorum interuentus multicorum qui albis, seu cretatis pedibus in vrbem aduenere, valde ditati sunt: quod itidem Plinius deplorat subdens: *Talemque Plotium Mimicæ scenæ conditorem, & Astrologiæ consobrinum eius Manlium Antiochum, item Grammaticæ Taberium Erotem, eadem naue aduectos videre proaui:* & cap. 18. seq. alias multos recenset, nullo literarum honore & merito commendatos, sed vt ait, *è sanguine quiritium, & proscriptionum licentia ditatos. Hoc est insigne venalitiis gregibus, opprobriumque insolentis fortunæ: quod & nos adeo potiri rerum vidimus, vt Prætoria quoque ornamenta decerni a Senatu iubente Agrippina CL. Cæsaris viderimus libertis tantumque non cum laureatis fascibus remitti illò, vnde* CRETATIS PEDIBVS *aduenissent.* Non ergo est vnde Pedules perones esse probantur.

Neque assentiendum iudico Smaragdo Abba- 34.
Pedules perperam dicti calcei. ti in Comment. ad cap. 55 Regulæ, aienti. *Pedules dicit ille* (D. Benedictus) *quod nos modo dicimus calceos, caligas ille, quod nos subtalares, vel soccos vocamus*, quasi D. Pater Monachis *Zapatos*, *Chinelas* concessisset, indignum creditur, & Monasticæ modestiæ. Multo melius notatum reliquit Reynardus Cardin. Cassinas in Comment. suis ex Pauli, & Petri Diaconorum sententia in suis etiam Regulæ expositionibus: *Quidquid in pedibus immittitur, siue de corio, siue de lana fiant, pedules appellantur; Pedules enim a pede dicuntur.* In eo tamen vterque audiendus, quod tam caligæ, quam pedules pedum duntaxat sint tegumenta, non tibiarum. Et vere quidem quidquid in pedibus intra perones seu caliga immittitur pedules dicebantur: inde enim fiebat vt D. Isidorus suis omni quidem tempore caligas, sed hyeme tantum pedulibus pariter vti concedebat: ait siquidem: *Pedules, & caligæ. His tantum contenti erunt nihil præterea aliud præsumentes: Pedulibus autem vtantur in Monasterio, quando hyemis coëgerit violentia.* Namque pedulibus præsertim laneis pedes vincti à supermiectis caligis melius ab iniuria frigoris muniuntur. Cui consentiens D. Fructuosus suis ita præscripsit: quæ Smaragdus refert. *In hyeme pedules calcent qui voluerint, id est à die Kalendarum Nouembrium, vsque ad Kalendas Maias: reliquis mensibus æstiuis caligarum tantum solatiis muniendi sunt.* Refert itidem in vita S. Christiani Cenomanensis Monachi 1. p. vit. Patrum æditionis Nurembergensis A. cap. 1578. hæc verba. *Quadam die capi euertere paleam lectuli mei, & euersa palea leuaui vnum de asseribus solary, sub quo inueni vnum pedulem, & in eodem magnam massam denariorum.* Hic sane velut laneus calceus, seu *escarpin* fuisse videtur, quò denarios contineret, aliàs *pedana* dictus, vt in Glossis Isidori, vbi legimus: *Pedane pedulis nouis, qui caliga assuitur.*

De *fœmoralibus* solus D. Benedictus meminit: 35.
Femoralibus antiqui non vsi. & quoniam priscis Monachis non erant in vsu, ab eorum disquisitione supersedere opere prætium duximus plene de eis disceptaturi in Comment. ad cap. 55. Reg. Interim de *Braccis* Gallicis consule Strabonem lib. 4. Geograph. fol 131 & Iuuenalem Satyr. 5. & 8. Ibique Ioannis Britanici Comment. vbi plura de *Gallia Braccata*. De Braccis Scytharum Ouidium lib. 3. Fust. Elog. 10. & de Persicis lib. 5. elegiarum 10. aliosque apud Ambros. Calep. v. *Bracca*. Perperamque Smaragdus & vniuersi Regulæ Commentatores *Braccas* à Græco βραχὺς educunt, vt dicantur breues, cum non aspiratè *Bracha*, sed *Braca* scribantur. Consule S. Fructuosum & Petrum Cluniac. lib. 7. Epist. 9. de 20 articulis, quos super Regulæ transgressione Cistercienses Cluniacensibus obiiciebant.

§. III.

De Vestium Monasticorum qualitate, ac materia.

36. Monasticæ vestes vilissimæ. MOnachos extremæ paupertatis, & singularis modestiæ professores serica, & pretiosa indumenta imprimis renuntiasse palam est: proditque Hieronymus epist. 23. ad Marcellam dum ait. *Nos qui serica veste non vtimur, Monachi iudicamur.* Parum hoc eis visum est, nisi vilissime quæque sibi ad amicienda corpore seligerent, iuxta illud Hieronymi epist. 3. *Excepta vili tunica, & operimento pars,* & epist. 8. *Vili tunica induitur, viliori tegitur pallio.* Et Chrysostomi hom. 56. ad Pop. Antioch. *Apud Monachos nihil est huiusmodi* (dixerat de mollibus, & deliciosis vestibus) *sed omnia contraria. Cum enim diuitum filios, & generosis progenitoribus ortos Monasticam professos talia quis viderit indutos vestimenta, qualia neque pauperum extremos; & ad hæc gaudentes considerate quantam paupertatis consolationem capiens abit, siuè sit diues, correctus recedit, melior affectus.* Narrat itidem Pelagius in Vit. Patr. lib. 6. num. 9. quod *S. Abbas Isaac dicere solebat: Patres nostri & Abbas Parabo vetustis, & de multis partibus resarcitis vestibus vtebantur: nunc autem pretiosis vestibus vtimini. Discedite hinc, desertastis locum hunc.* Sic Barlaam ille Monachorum vetus Archimandrita apud Damasc. in hist. cap. 18. *Vestes nobis vetusta omnes, atque ex variis pannis consuta sunt, imbecillem nostram carnem atterentes.* Et iterum Pelagius refert num. 8. *quia venit aliquando frater aliquis in conuentum cellarum coram eodem Abbate Isaac vestitus modicum cucullum: & expectabat eum senex dicens. Hic* Strictæ vestes prophanæ. *Monachorum est habitatio, tu sæcularis es, & non poteris hic esse.* Vnde autem sæcularem illum dixerit, non apparet, nisi quia cucullum fecerat *modicum*; strictiorem in quam ac reliqui essent, curiositati studens. Nam vestes strictas ad ornatum multi veterum conficiebant: de qua re extat Sidonij sententia ad Domnitium epist. 20 lib. 4 manum pulcherrimorum iuuenum depingentis: *Præter hoc vestis alta, stricta, versicolor, vix appropinquans poplitibus exertis.* Et Hieronymi epist. 22. *Stricta manica brachijs adhærentes:* & epist. 8. ad Demetriad. *Fuge lasciuiam puellarum, quæ ornant capita, cutem poliunt, adstrictas habent manicas, vestimenta sine ruga.* Et iterum Sidonius epist. 13. eiusdem lib. *Enim vero vestis adstricta, tensus cothurnus, crinis in rotæ specimen accisus &c.* ad quem locum Sauaro alia congerit ex l. penultima C. Theod *de Scenicis*, & Suetonius in August. cap. 73. ex Niceto lib. 4. Manuelis Comneni de Andronico amatorio. Apud Hispanos striges vestes pretio habitæ teste Isidoro lib. 19. orig. cap. 23. de quibus vide veterem Iuuenalis interpretem, Satyr. 3. ad illud: *Et sonat vastis.* Francis quoque in vsu fuisse ipse Apollinaris in paneg. *Anthemio* dicto testatur

Strictius assuta vestes procera coërcent
Membra virum

37. Taxantur pretiosæ vestes in Monachis. Et hæc de modicis seu strictis vestibus, quas S. Isaac auersabatur, dicta sunto, sola sui modicitate ei odibiles; nam de pretiosis terribilem se præbuit nonnunquam iudicem S. Pachomius de quo in eius vita cap. 34. hæc posteritati mandata sunt. *Cum omnia Monasteria quæ ab eo curabantur inuiseret, & vni ex ipsis appropinquasset, cuiusdam fratris occurrit exequiis, qui vitam suam negligenter consumpserat. Fratres autem ipsius Monasterij funus prosequebantur honorificè Psalmos solitos concinentes, præsentibus quoque defuncti parentibus, ac propinquis. Qui cum vidissent Pachomium, feretrum continuo deposuerunt, vt eam pro mortuo, quam pro se Domino supplicaret. Qui mox vt orationem debitam Deo persoluit, conuersus ad Fratres ait. Desinite psallere. Præcepitque defuncti vestimenta splendida, quibus indutus erat, auferri, quæ coram omnibus fecit exuri; & ita cadauer efferri iussit, ac præter aliquam Psalmodiam sepeliri.* Quod incassum propinquis renuentibus, executioni mandatum est. Quo circa prouidè à Magno Basilio cautú est, vt Monacho sis *habitus neglectus, squalida coma, vestis sordida, qualem lugentes consulto meditatoque arripiunt.* ita ille epist. 1. Sed & regul. 22. ex fus. disp. *Si enim* (ait) *in eo studendum est nobis, vt omnium infimi simus, sine dubio, & quod in hoc genere indumentorum infimum est, id summopere nobis est amplectendum.* Et rursus: *quod quam minimum præferat curiositatis, minimoque sumpta parari possit, & ad necessarium modo vita vsum sit satis Hic canon perpetuo tenere seruetur.* Et magnus legislator Benedictus cap. 55. *De quarum rerum colore aut grossitudine non causentur Monachi, sed quales inueniri possunt in Prouincia quam habitant, aut quod vilius cōparari potest.* Quem locum Bernardus itidem magnus inter Theodidactos Doctor edisserens in Apolog. ad Guiller. in hæc verba prorupit. *Nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quæritur ad induendum, non quod vtilius, sed quod subtilius inuenitur; non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat: non denique iuxta Regulam quod vilius comparari potest, sed quod venustius ostentari. Heu me miserum qualemcumque Monachum, cur adhuc viuo videre ad id deuenisse Ordinem nostrum Ordinem scilicet, qui primus fuit in Ecclesia?* Dixerat prius: *Sic Macharius vixit? sic Basilius docuit? sic Antonius instituit? sic Patres in Ægypto conuersati sunt?* Et rursus addit: *Fase sumus exterius, & de Regno Dei, quod intra nos est, relictis veris, ac perennibus bonis, foris quærimus vanam consolationem, de vanitatibus & insanijs falsis: ac iam Religionis antiqua non solum virtutem amisimus, sed nec imaginem retinemus.* Quod ob insignem in habitu mutationem deplorat. *Ecce enim habitus noster (quod & dolens dico) qui humilitatis esse solebat insigne, a Monachis temporis nostri insignum portatur superbia. Vix iam in nostris Prouinciis inuenimus, quo vestiri dignemur. Miles & Monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullum & clamydem. Quiuis de sæculo quantumlibet honoratur, etiamsi Rex, etiamsi Imperator ille fuerit, non tamen nostra horrebit vestimenta si suo sibi modo præparata fuerint, & aptata.*

In ea proinde Bernardus sententia est, vt Veterum Monachorum habitus toto cœlo à mollitie fastuque & valore sæcularium distauerit, & non solùm figura, sed sui ipsius extremitate, & vilitate Monachum ostentaret. 38. Quorundam vana excusatio retunditur. Retunditque vanas quorundam excusationes asserentium habitum non facere Monachum, sed virtutem. *Bene*, inquit, *At tu quando cucullum empturus, lustras vrbes, fora circuis, percurris nundinas, domos scrutaris negotiatorum, cunctam euertis singulorum supellectilem, ingentes explicas cumulos pannorum, attrecta, digitis, admoues oculis, solis opponis radio, quidquid grossum, quidquid pallidum occurrerit respuis, si quid autem sui puritate, aut nitore placuerit, illud mox quantulibet pretio satagis tibi retinere.*

retinere: rogo te, ex corde facis hoc, an simpliciter? Cum denique contra Regulam, non quod vilius occurreris, sed studiosissime quaeris quod quia rarius invenitur pretiosius emitur, ignorans facis hoc, an ex industria? Ex cordis thesauro sine dubio procedit, quidquid foris apparet vitiosum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Bernardus etiam Sylvester maioris discipulus in epist. de Cura, & Regimine rei familiaris in eandem sententiam dixit: *Vestis sumptuosa probatio est parui sensus. Vestis nimis apparens cito vicinis tedium parit.* Et Bernardus Canlin. Cassinensis lib. de modo bene viuendi ad sororem, qui hactenus magni putabatur c. 66. illam lamentationem Ieremiæ: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?* ad habitum Religiosorum notabiliter mutatum accommodat, quem tu pro otio consulas.

39. Clericorum prophanæ vestes taxantur.

Sed qua animi vi, quæso, Bernardus, si daretur, Monachos omnes pristinam vestium vilitatem amplecti cogeret, qui de Clericis tam solicitum reddidit supremum Patrem Ecclesiæ Eugenium, quò modestum inducerent habitum, vt quos ipso [illegible] ea de re ille ediderat sanctissimos Canones in Remensi Concilio Generali, sollicitat vt solerti executioni mandentur lib. 3. de Consider. cap. 5 inquiens: *Nonne os tuum in Remensi Concilio subiecta capitula promulgauit? Quis ea tenet? Q[illegible] tenuit? Falleris, si teneri putas. Si non putas, [illegible] peccasti [illegible] aut statuens quæ non tenerentur, aut quæ non tenentur dissimulans. Præcipimus [illegible], vt tam Episcopi quam Clerici, neque in superfluitate seu inhonesta varietate colorum, aut scissura vestium, neque in tonsura intuentium, quorum forma, & exemplum esse debent, offendant aspectum: sed potius ita in suis [illegible] errata condemnant, vt [illegible] innocentia conuersatione demonstrent, sicut dignitas exigit Clericorum. Quod si moniti ab Episcopis suis intra 40. dies non obtemperauerint, Ecclesiasticis beneficiis eorumdem Pontificum autoritate priuentur. Episcopi vero si præfixam pœnam irrogare neglexerint, quia inferiorum culpa ad nullos magis referenda [illegible], quam ad desides, negligentesque rectores, tamdiu ab Officio Pontificali abstineant, donec pœnam à nobi constitutam Clericis sibi subiectis imponant.* Subiungit de Ordinando Clero alium Canonem. Et inferius: *Quod ad primum capitulum pertinet, luxus vestium interdictus, sed non restrictus; pœna d[illegible], sed minimè secuta est. Iam quartus annus [illegible], ex quo datum mandatum audiuimus, & neminem adhuc Clericorum priuatum beneficio, neminem Episcoporum priuatum ab officio luximus. At luctu amarissimo dignum quod sequutum est. Quid hoc? impunitas incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix. Et beatus si omni satagas cura malorum omnium primam parentem cauere incuriam, sed ad hoc tu operam dabis. Et attolle nunc oculos, & vide si non æquè vt prius pellicula discolor sacrum Ordinem decolorat, si non vt prius scissura enormis penè inguina nudat. Solent dicere: Num de vestibus cura est Deo, & non magis de moribus? At forma hæc vestium deformitatis mentium, & morum indicium est. Quid sibi vult quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt? Id quidem minusque sincerum. Nempe habitu milites, quæstu Clericos, actu neutrum exhibent; nam neque pugnant vt milites, neque vt Clerici euangelizant. Cuius ordinis sunt? Cum vtriusque esse cupiunt, vtrumque deserunt, vtrumque confundunt. Vnusquisque,* inquit, *in ordine suo resurget. Isti in quo? An qui sine ordine peccauerunt, sine ordine peribunt? Aut si summè sapiens Deus veraciter creditur à summo vsque deorsum nihil inordinatum relinquere, vereor istos non alibi ordinandos, quam vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Sed rem aliorum falcibus metendam relinquimus, cum sciamus plures in ea laborasse, è quibus Gratianus refert Canones VII. & VIII. Synod. General. & statuta Zachariæ, & Innocentij II. Rom. Pontif. 21. q. 4. per totam. Extatque Decretum Concilij II. Braccarens. Episcopi, & Clement. V. l. 3. Clem. *Quoniam* de vita honest. Cler. & nouissimè Tridentini sess. 14. de Reform. cap. 6. Et multi SS. Patrum stylum vibrauerint in excedentes sacrorum Canonum statuta; præsertim Hieronymus epist. 2. ad Eustoch. Nos rem Monachorum dumtaxat tractamus, de qua extat Clem. V Constitutio quæ incipit, *Ne in agro*. Sed regulam inquirimus primam, à qua exorbitari cœpit.

Igitur quadrifariam Veteres Monasticæ vitæ cultores vestimenta sua reficere, aut facere, quod spectat ad materiam, consueuere; nimirum ex ciliciis, ex pellibus, ex lana, & lino (vt omittam eos qui ferreas toraces, aut galeas, seu etiam ex arborum frondibus, seu herbis, vt sparto, & similibus amicta sibi confecisse liquet pœnitentiæ, vel extremæ indigentiæ prætextu) de quibus per ordinem disserere oportet. 40. Quadruplex vestium materia.

Cilicia sunt quæ ex setis camelorum, aut aliorum hirsutorum animantium conficiuntur: sic dicta quod à Cilicibus confici cœperint, vt prodit Varro de re rust. l. 2. cap. 11. de quibus Martialis lib. 14. num. 140. Cilicij vetustas.

Non hos lana ledit, sed olentis barba mariti
Ciniphyo poterit planta latere sinu

Mihi vetustiorem originem habere id conuincit; quod multo ante ad præceptum Domini Moyses tabernaculum operuit sagis, & pilis caprarum compactis, quæ cilicia procul dubio sunt, Exod. 36. *Fecit & saga vndecim de pilis caprarum, ad operiendum tectum tabernaculi.* Probant id alij ex illo Genes. 37. quod de Iacob audita filij Ioseph mentita nece dicitur. *Indutus cilicio, lugens filium suum multo tempore.* Verùm cum in originali solius vocis *Sagi* fiat mentio, de pilis vero hircorum, aut camelorum, nec vnum verbum, non ita perspicuè ciliciorum vetustas ex eo conuincitur. Sanè Vegetio autore de Re militari cap 5. Cilicia ad excipiendum olim exponebantur in castris, & Asconio in vsum nautarum ad pluuiam repellendam, vt & nunc quæ vocantur *Albernozes* ex pilis camelorum compacta Africæ peculiares merces. Isidoro lib. 19. cap. 26. *Cilicia Arabes nuncupant vestimenta pilis caprarum contexta quibus sibi tentoria faciunt.* In sacris literis à pœnitentibus cilicia adsumi consueuerunt, vt de Niniuitis, Dauide, Achab, Ioram & aliis palam est: vnde ad Ascetas vsus ciliciorum transiit, quibus profectò multi amicti sunt.

41. Propria veterum Monachorum vestis contra Cassianum.

Non me latet Cassianum lib. 1. cap. 3. scriptum reliquisse. *Quamobrem cilicinam vestem velut circumspectam à cunctis atque notabilem, & quæ ex hoc ipso non solum nulla spiritui possit emolumenta conferre, sed etiam elationis concipere vanitatem, quæque ad necessarium operis exercitium, in quo Monachum semper impigrum atque expeditum oportet semper incedere, inhabilis, atque inepta sit omnimodis refutarunt.* (Horum præcipuus Epiphanius fuit vt suo loco dicemus) *Quod si quosdam hoc amictu circumdatos audiuimus probabiles extitisse;*

non

non ex eo nobis Monasteriorum est Regula sancienda, vel antiqua doctorum Patrum sunt perturbanda decreta, quod pauci præsumentes aliarum virtutum priuilegio ne in his quidem, quæ non secundum Catholicam (idest vniuersalem) *regulam ab eis vsurpata sunt, reprehendi debere creduntur. Generali namque omnium constitutioni, paucorum non debet præponi, nec præiudicare sententia. Illis enim debemus institutis ac regulis indubitatam fidem, & indiscussam obedientiam per omnia commodare, non quas paucorum voluntas intulit, sed quas vetustas tantorum temporum, & innumerositas SS. Patrum concordi definitione in posterum propagauit.* Tam multis verborum circulis rem dictu facillimam non tam dicere, quam persuadere conatus est. Et quidem si dixisset solum laneam vestem, vel pellicatam multitudini Monachorum aptissimam esse; & cum inter multos necessum sit aliquos debiliores esse, aut etiam valetudinarios, conuenienter cilicioa reiecta ob sui asperitatem laneam iudicatam, facilem ei præberem assensum. Verùm quæ ad id inferendum assumit veritate mihi destituta videntur, nimirum paucos duntaxat olim Monachorum cilicio indutos incessisse. Rursus communi Patrum definitione à cœtibus Monasticis explosum esse cilicium, Patrum doctrinæ non consonat: constat siquidem propriam potius Monachorum Veterum cilicinam fuisse vestem, vtpotè qua primores illorum, & vitæ ipsius præcipui institutores publicè vsi reperiuntur: quos etiam Ioannes Baptista præiuit, non quidem pelle, sed pilis ipsis camelorum indutus, idest asperrimo cilicio. Et de communi quidem Monachorum vsu ad manum stant Magnorum Doctorum Ecclesiæ testimonia. Enimverò D. Ioannes Chrysostomus Cassiani ipsius præceptor hom. 56. ad Popul. Antioch. quid ipse experimento didicerat, vtpotè Monachus, inter cæteros Manasticem professos palam profert, inquiens. *Vestis autem eis fortitudine digna.* Et rursus: *Vestimenta sunt ipsis parata; his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum. Sunt autem, & quibus sola sufficiunt pelles, & hæ iamdudum confecta.* Chrysostomum verò in Monachatu cilicium induisse, planè testatur Metaphrast. in eius vita, his: *Cum totam vestem exuisset induit amictum ex pilis contextum corpus affligens, &c.* Quantumcumque delicatus & valetudinarius exhiberet Cui per omnia suffragatur D. Ioannes Damascenus in historia cap. 18. apud quem vetus ille Barlaam Monachus sic ad Iosaphat Indiæ Principem de Monachorum vestibus effatur, rogatus ab illo, *Cuiusmodi vobis vestes suppetant, verè mihi expone:* Respondit siquidem: *Vestes autem nobis ex asperis ciliciis, & ouium pellibus sunt: vetustæ omnes, atque ex variis pannis consuta, imbecillem nostram carnem atterentes. Etenim eadem nobis est tum æstatis, tum hyemis vestis: quam etiam vt semel induimus, exuere postea nobis non licet: quovsque vetustate confecta prorsus deleatur. Ad hunc enim modum & frigoris, & æstus molestiis corpus affligentes futuræ immortalitatis vestem nobis comparamus, &c.*

42. Damasceni historia vindicatur. Scio à quibusdam de huius veritate historiæ subdubitatum, verum de rei substantia dubium ferere, quam communi Ecclesiæ calculo omnes pij recipiunt, & ex ea SS. Barlaamum & Iosaphat enixè laudatos veneratur in Rom. Martyroli 27. Nouemb. in Græcorum Menæis 26. Augusti, impium procul dubio esset. Porro vtriusque fusas doctasque confabulationes, quæ ibi referuntur de occultis mysteriis Fidei, sicut probabile est eiusdem Damasceni ingenio pietatis gratia elaboratas, (vt de Lucanis palam est) ita ipsius vtminimum testimonio fulcitas nemo abnuet: aut saltem Ioannis Synaïtæ, sub cuius nomine Græcè extant exarata in codicibus M.SS. Biblioth. Sphottianæ Romæ n. 63. vt prodit Baron. in Notis ad 27. Nou. & Biblioth. Fumæi cuius meminit Iacobus Billius in sua translatione: Ioanne vero Synaita floruit sub Theodosio iuniore teste Paulo Diacono lib. 13. Miscell. qua de re tum Billius, tum Rosuveydus disputant, & pro veritate historiæ duo illi nostræ Ecclesiæ oculi Card. Bellarm lib. de Script. Eccles. in Damasc. & Baronius loco citato, quos tu consulas.

Vtut verò sit de eius historiæ veritate, nihilominus si non Barlaam ipse, qui sub A. C. 383. floruisse scribitur in Florario Belgicô, apud Rosuveydum, saltem Ioannes Sinaita eius fere temporis Monachus, vel tandem Ioannes Damascenus sequioris quidem sæculi scriptor, sed maioris fidei Doctor, plane testatur Veterum Monachorum habitum ex pilis camelorum, asperisve ciliciis fuisse, vel saltem ex ouium pellibus, quod ego ita intellexerim, vt hi quidem ex caprarum pilis, hi autem ex pilis camelorum vestem haberent: nec deessent quibus solæ sufficerent pelles, & hæ iam vetustate confectæ, vt vetustior Chrysostomus dixit. Atque vtrorumque iunctis testimoniis fit liquidum multos annos eum morem ex ciliciis vestiendi se, apud Monachos perseuerasse: eiusque rei Damasceni æuo recentissimam illibatamque, memoriam: vt ita Cassiano dum maiorem Veterum Monachorum afflictationem, quæ ex ciliciorum amiculis, seu cilicinis tunicis eis accedebat, occultare contendit, fidem præbere nequeamus. 43. Diuersa ciliciorum genera.

Ad hæc præcipuos Monachorum Institutores veste cilicina vsos esse, nemo inficiabitur, qui id de S. Antonio legerit apud Athanasium, & de S. Hilarione apud Hieronymum, & de S. Pachomio apud Dionysium, exiguum, de S. Abrahamo apud Ephrem, de S. Iacobo apud Theodoretum, de S. Paula apud Hieronymum, & sic de aliis innumeris apud actorum suorum scriptores. Vsos vero ciliciis non occultè sed publicè, vt cæteris eius exercitationes præberent exemplum; verba ipsa Athanasij, Hieronymi, Ephrem & cæterorum aperte declarant. Nam Antonius moriturus suis Monachis dixit. *Vos cilicinum habetote vestimentum, & valete viscera mea.* Hilarion *sicut erat vestitus in tunica cilicina sepultus est.* Pachomius *ad humiliandum corpus proprium induebat se plerumque cilicio.* Abraham *nihil aliud possidebat, excepto vno sago, vnaque nihilominus tunica cilicina, qua induebatur. Et in omnibus quinquaginta annis abstinentiæ suæ, vestem cilicinam qua indutus fuerat, non mutauit.* Iacobus vsque adeo paupertatis & asperitatis etiam in cilicio amator fuit, *vt cilicium ab aliquo ad se delatum ad ipsum remiserit, cum id ipsum videret densius, & elegantius* Paula quoque & ipsa Sanctimonialium mater, *mollia linteamina, & serica pretiosissima asperitate cilicij commutauit.* Mitto S. Simeonis Stilito silicium quo totus tegebatur, de quo Theodoretus in eius vita: & S. Theodosij Cœnobiarchæ, quod cum Comes Orientis Cericus sibi mutuasset, & pro thorace vestiret, insignem de Persis victoriam reportauit, vt refert Metaphrastes 11. Ianuarij. 44. Monachorum institutores præcipui cilicio vsi.

Sed infinitam materiam silentio hic pertranseat oratio. Rogatum nihilominus de vsu cilicij Magnum Basilium quid responderit, nobis non celet. Rogatum autem his verbis liquet ex Regulis breuius 45. Basilius cilicio vsus.

breuius disp. interrogat. 90: *Numquid licent nocturnum vestimentum habere, siue cilicium, siue alterius generis aliquod?* Respondit autem non quidem eius vsum prohibens publicum, sed commodato eo prius vires vtentis metiendas consulit oportere. *Sanè ciliciis vsus* (ait) *habet opportunitates suas; neque enim ad necessitates corporis comparatum est, sed ad macerationem animi & afflictationem vnusquisque ipse seipsum consulito.* Neque vero elationem inde nascituram timuit, quæ æquè ex tota Monachi victus, vestitus, & operis œconomia oriri posset: nec relinquenda est ne subrepat elatio; quam ex animi virtute supprimere tenentur, sed vires metiendas esse docuit; vt quis cilicio vteretur. Post annos plus minus 160 sub Beatissimi Benedicti disciplinis eruditionem capiens S.

S. Maurus. Maurus publico sacci cilicio vsus conspicitur; vtpotè de quo Faustus scribat. *Frequenter enim vidimus, in diebus Sanctæ Quadragesimæ nec tunica, nec cuculla, nisi solummodo sacco vti cilicino.* Nimirum vires suas metiri visus est. Sub S. deinde Fructuoso Hispanorum Monachorum antesignano & Doctore, qui pœnitentiæ lamentis adhibebantur depositis cuculla & tunica; aspero induebantur cilicio, quod ex eius regula liquet. Et tametsi publicus cilicinarum tunicarum vsus paulatim feruore spiritus tepente defecerit, ad occultam tamen corporis afflictionem semper in Ecclesia habitæ sunt; præsertim à Monachis, qui muneris loco nonnunquam ea sibi amicissimis dare solebant: vti Hieronymus misit quatuor cilicia Lucinio suo Bætico nostro insignis pietatis viro: quæ de re testimonium præbent Epistolæ 28. & 29. Hieronymi. D.

D. Isidorus. Isidorus in cilicio & cinere prouolutus spiritum

Carthusiani. exhalauit. Nec silenda Carthusiensium sancta consuetudo, qua ex lege omnes tenentur tota vitæ periodo cilicium ad carnem adhibere.

46. Iam de pellibus aliquid dicamus. Conuenientissimum iudicatum est Ascetico instituto pallium

Pelles aptū Monachis indumentū. indumentum; vtpote valens frigus repellere, & nuditatem tegere, & pœnitentiæ statum designare; in Protoplastis à Domino consecratum, ab Elia & Eliseo viris receptum, & ab Apostolo in eis & alijs Veteribus commendatum; aientes *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis:* Vilissimum denique ac despicatissimum omnium, veris pauperibus conueniens, & laborantes decens. Pellibus proinde Veteres Monachos vsos comperimus, vel ipsis Chrysostomo, & Barlaamo testibus quorum modò dedimus verba: *Sunt quibus sola sufficiunt pelles, & ha inconditum confecta.* Et item: *Vestes autem nobis ex pellibus sunt.* Sanè Magnus Antonius *Vestimento* quidem cilicino *intrinsecùs, sed desuper pelliceo* vtebatur Doctore Athanasio, & Scapulari similiter pelliceo, seu ependyte, quem lauasse quandoque perhibetur: nimirum lanatus erat. Hilarion terra opertus est, *sicut vestitus erat in tunica cilicina, & sago rustico* (verba sunt Hieronymi) Rusticorum siquidem Barbarorumque pelles vestimenta fuisse ex multis notum est. Obiter testem Ouidium profero, & testem oculatum lib. 5. Tristium Eleg. 10.

Quos vt non timeas, possis odisse videndô
Pellibus, & longa corpora tecta coma.

Et alibi *Pellibus & sutis arcent malu frigora braccis;*
Oraque de toto corpore sola patent.

Quid plura? Cum virtus apud Romanos in pretio erat, pellibus tegebantur, si Propertio fides habenda est lib. 4. Eleg. 1.

Curia, prætexto quæ nunc nitet alta Senatu,
Pellitos habuit rustica corda, Patres.

De Pachomio, eiusque Tabennensibus discipulis manifesta res est pellibus vsos fuisse; cum in Regula scriptum sit: *Absque cucullo de pellicula nemo ambulet in Monasterio, nec pergat ad Collectam, nec ad vescendi locum vespere.* Cuius vero qualitatis foret, aperit inquiens: *Nemo habeat præter ea, quæ in communi præcepta sunt: non tunicam lineam, non pallium, non pellem intonsis arietum lanis molliorem.* Videlicet oportebat pellem lanatam esse, qualem pastores pecorum ferre solent, hoc est, intonsum, nec molliorem, quam intonsæ soleant esse, & absque vlla curiositate compactam, nam de eis alibi monet: *Omnes pelles ligatæ erunt;* id est non assutæ fili delicati opere; vel grossi ligaminis nexibus: *& pendebunt ex humeris:* Hoc prius dixerat *pellicula quæ pendet ex latere.* Et clarissimè cum de Nouitiis agit. *Sedebit autem cum omni decore & mansuetudine, pelliculam quæ super humerum heret ex inferiori parte subdens natibus.* Ex quo manifestè deducimus, eam nihil aliud esse quam melotem, quod pallium est ex pellibus constans.

Apud omnes autem Ægyptios Melotis vsum 47.
fuisse receptum, Cassianus testatum reliquit lib. 1. Melotes Pellicea vestis.
cap. 8. *Vltimus est habitus eorum pellis caprina, quæ Melotes appellatur;* siue Græcam trahat originem, nam Græcè *melos* μῆλον Latinè *ouis* dicitur. Siue (quod Isidorus lib. 19. cap. 24. ex aliis refert) à *Melibus* setosis animantibus, vulgo *Texos*, sic nuncupatur: *Fiebat enim prius, vt quidam æstimant, de pelliculis melonum* (rectius *melium*) *vnde & Melotes vocata sunt.* Porro idem Isidorus autor est *Melotèm* ita corpori humano adaptari solitam, *vt à collo pendens præcincta vsque ad lumbos esset.* Talè esse debere Monachi indumentum, ipsa quoque irrationabilia animalia nonnunquam agnouere; nam hyæna ferarum licet rapacissima quo beneficij accepti gratiam rependeret, S. Machario Ale- Hyæna pellem ouis Machario attulit.
xandrino pellem ouis ad pedes attulit vestimentum videlicet eius vsibus profuturum. Non grauabor Palladij verba proferre ex Laus. c. 21. *Narrauit autem nobis Dei quoque seruus Paphnutius præclari huius sancti discipulus quod cum quadam die sederet in aula S. Macarius, & Deum alloqueretur; hyæna acceptum suum catulum, qui erat cæcus, attulit ad S. Macarium: & cum capite pulsasset ostium aulæ; ingressa est eo adhuc sedente, & proiecit catulum ad eius pedes. Cum autem accepisset catulum B. Macharius, & spuisset in eius oculos; orauit, & statim vidit. Et cum mater eum lactasset, & accepisset; ita exiit. Die autem sequenti PELLEM magna ouis attulit ad S. Macharium: Et cum Sanctus vidisset pellem, hæc dixit hyænæ: Vnde eam habuisses, nisi ouem alicuius deuorasses? Quod ergo proficiscitur ab iniuria ego non accipio: Hyæna autem humi inclinato capite genuflectebat ad pedes Sancti, & ponebat pellem. Ipse autem ei dicebat: Dixi me non accepturum; nisi iuraueris te non amplius offensuram pauperes comedendo eorum oues. Illa vero ad hoc quoque capite suo annuit, vt quæ Sancto assentiretur Machario: Tunc accepit pellem ab hyæna. Beata autem Christi ancilla Melania dixit mihi se illam pellem accepisse à Machario illo, quod appellabatur munus hyænæ.* Mira res! cui quidem ita fidem præbeo, vt Dei prouidentiam laudem, eo facto Monachi Sancti admirandam virtutem, & Monasticarum vestium materiam commendantem. Palladio autem reluctor asserenti: *Qui in Daniele Propheta mansuefecit leones, hanc quoque hyænæ largitus est intelligentiam.* Absit vt bestias

intelligent

intelligentiæ capaces credens quæ rationalis animæ propria est. Sat fuit ab intelligentia eam ductam, quæ iussu Dei illam supra vires agere cogebat. Perperam vero mansuefactio leonum in exemplum adducitur, quæ irrationalis animi vires non superat, neque ipsi repugnat.

48. *Quousque pellium vsus durauerit.*

Quousque pellium vsus apud Monachos perseuerauerit, non omnino liquet. Illud nihilominus sub exordiis S. P. Benedicti non desiisse probat quod de ipso adhuc puero in sublacenti spelunca agente scribit D. Gregorius lib. 2. Rel. cap. 1. *Eodem quoque tempore hunc in spelunca latitantem etiam pastores inuenerunt, quem dum vestitum pellibus inter frutetas cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt.* Cum vero nemo adhuc mortalium eum inuiserit præter vnum Romanum, à quo sanctæ conuersationis habitum, & alimenta perceperat, & alterum Presbyterum, qui Paschalia cum eo gaudia diuino monitu celebraturus accessit (à quo tamen cibaria solum recepisse constat) reliquum est, vt à Romano Monacho pellibus fuerit indutus, & eas D. Gregorius, *Sanctæ conuersationis habitum* vocitarit. Quinimo, & *melotem* perpetuis vsibus sibi imposterum reseruasse, idem Doctor sanctus deprompsit, dum placidum puerum in ipso hærentem gurgite lacus scribit a Beato Benedicto sibi apparente detentum, dum Maurus per aquas sicco vestigio ad eum peruenturus accurrit. Et cum rogatus de seruatore esset, respondisse. *Ego cum ex aqua traherer, super caput meum melotem Abbatis videbam.* Postmodum D. Isidorus c. 12. suæ regulæ, Monachos suos melotem habere voluit. *Ternis tunicis & binis palliis, & singulis cucullis contenti erunt serui Christi, quibus super adiicitur melotes pellicea.* Et rursus, pelles duas intonsas in lectulo consternere permisit. Nam c. 13. inquit: *Speciosam vel variam supellectilem Monachum habere non licet: cuius stratus erit storia, & stragulum pelles lanatæ duæ, galnapis quoque &c.* De quo lib. agemus. Nec omittendum Cisterciensium conuersos perpetuò pellibus vsos fuisse, vt liquet ex dist. 14. Veterum Diffinitionum, vbi habetur. *Conuersorum vestitus sit cappa, tunica, calligæ, pedules, caputium tantummodo scapulas & pectus cooperiens. Pellesque grossæ sint, & simplices. Quod si cui tamen Abbati visum fuerit de ipsis grossis pellibus, cum iam veteres fuerint, aliquas cooperiri (forrar dicimus) non nisi de veteri panno fiat.*

S. Benedictus melote vsus.

Et Isidorus.

Et conuersi Cistercienses.

49. *Zonæ materia.*

Zona in super, & calligæ Monachis quoque veteribus ex pellibus fuisse, vnde liqueat? sanè quod ad Zonam spectat, pro vniuscuiusque regionis vsu diuersæ fuisse materiæ, palam est. In Syria, Palestiuaque laneam fuisse, Hieronymus indicat epist. 23. ad Marcellam de ægrotatione Blasillæ: *Cingulum (ait) non auro gemmisque distinctum est, sed laneum, & tota simplicitate purissimum, & quod possit magis adstringere vestimenta, quam scindere.* Imperfecti operis autor super Mathæi Euangelium apud Chrysostomum ad illa verba cap. 3. *Et Zona pellicea circa lumbos eius.* inquit: *Ostendit quia consuetudo erat apud Iudæos, vt Zonis laneis vterentur: Ideo ille quasi aliquid durius facere volens Zona pellicea cingebat se.* Inualuit ergo mos iste etiam apud eius Prouinciæ Monachos. Porro lineam Zonam Tabennesiotarum fuisse, idem Hieronymus ponit in præliminari epistola ad Regulam eorum, numerans inter cætera indumentorum suorum genera *baltheolum lineum.* Sed pellicea vsitatior fuit exemplo Eliæ, & Ioannis, de qua D. Dorotheus doctr. 1. *Habitus noster is est; Colobium id est curta, & truncata vestis absque manicis, Zona pellicea &c.* cuius etiam mysterium paulo inferius aperit, & nos etiam ex eo & aliis infra aperiemus. Funiculo denique renes cingere suis permisit Benedictus cap. 22. quod de aliis refert Paulinus epist. 7.

50. *Pedulium materia lanea.*

Vt vero pedules laneos fuisse, vtpotè fascias aut pannos, à pedibus frigoris violentiam repellentes fateamur, consentaneum rationi est: vt in Veteribus Cisterciensium meorum constitutionibus dist. 14. c. 12. sic lego. *Pedules de corio omnino interdicimus, sotulares autem non sint curiosi.* Laneos etiam pedules de casula S. Nicerij Lugdunensis Episcopi Diaconum quendam irrisionis gratia sibi adaptasse narrat Turonensis lib. de Glor. confess. in eius vita, vbi inter cætera: *Quidam ei dixit. O Diacone si scires cuius vestimento vteris, cautius cum eo viueres. Cui ille: Vere dico tibi, quia & hac casula tergo vtor, & de capsa eius parte prolixiori decisa, tegumen pedum aptabo. Fecit ille miser quæ pollicitus est suscepitque protinus Diuini iudicij vltionem. Namque vbi decisio cu. ulio* (Casula Isidoro erat vestis cucullata, quòd totum hominem tegit, quasi minor casa: tales erant planetæ sacerdotum veterum, vt in antiquis picturis perspicitur) *aptatis pedulis pedes operuit, ex templo arreptus a demone ruit in pauimentum, & extensis ad focum pedibus, pedes cum pedulibus ignis pariter deuorauit.*

51. *Calligarum materia cur tumque vestium.*

Sic & calligas ex pellibus confici consueuisse, quod ab eis desideratur emolumentum, planè conuincit. Verum eas pelles lanatas fuisse, & intonsas, è rusticitate hominum omnem prorsus mollitiem supplantantium coniicio: quod apertè imprimis in se docet Basilius epist. 79. inquiens. *Putaui sufficere mihi crassum ac rude pallium, & Zonam; & è rudi corio calceamenta.* Quod enim rude dici valet, nisi quod nulla arte curatum est? Illud quoque dubio procul esto, nequaquam apud eos sutoriam artem inualuisse, vt calce, & quercino cortice pelles prius condirentur & molliterentur: cuius rei manifesto est argumento, quod quandoque eas Monachi vngere consueuerant; non quidem coloris superinducendi gratia, quod ab eorum modestia longe aberat, sed quatenus quæ prius luto, aut humore madefactæ extensiores redditæ essent, & postmodum calore rugauerant, vncto mollescerent, & pedibus nocere desisterent. Audi ergo Pachomium de his sic in regula prouidentem: *Calligulas, & si quid aliud* (pellium profecto) *vngendum est, vel componendum absque eo qui in hoc Monasterio deligatur, & Præposito domus ferre nullus audebit.*

52. *Quousque perseuerauerit.*

Perseuerauit huiusmodi pellium rusticarum mos in calligis Monachorum (si non potius à Cisterciensibus pristini rigoris & obseruantiæ emulatoribus suscitatus est) ad S. P. Bernardum, de quo hæc scribit Cæsarius lib. 4. Illust. mirac. c. 7. *Die quadam humilitatis causa S. Abbas Bernardus a ferranis sibi iussit vnguentum dari, & in calefactorio ignem fieri: qui super se ostium claudens, ne ex opere tam despecto laudem quærere videretur* (spectabat id munus ad Conuersum, qui pelliculatum & calligarum in Monasterio curam gerebat, de quibus dist. 14. differit. c. 15.) *calceos suos inungere capit. Inuidens tanta humilitati superbia spiritus officinam humilitatis in forma honesti hospitis intrauit, & vbi esset Abbas, clara voce requisiuit. Ad quem cum vir sanctus oculos leuasset, demũ exclamauit: Vah qualis Abbas! Certè magis diceret illius*

S. Bernardi insignis humilitas.

honestatem

honestatem hospitibus occurrere, quam ad confessionem fratrum suorum in calceis inungendis occupari. Statim vir Sanctus per Sanctum Spiritum illum intelligens esse spiritum immundum, rursus ad opus humilitatis oculos reflexit; & spiritus ille ventosus in aërem resolutus nusquam comparuit.

53. Delicatæ monachis prohibitæ. Verùm qui pellibus rusticis vtebantur, delicatiores peregrinasq; quas hominum luxus, & mollitudo adinuenit, sibi perpetuo interdicta crediderunt; qualis illa, de qua Poëta 1. Æneid.

-----Heus, inquit, iuuenes monstrate mearum,
Vidistis si quam hic errantem forte, sororum,
Succinctam pharetra, & maculosa tegmine lyncis.

Et apud Martialem lib. 1. epigr. 46.

Lunata nusquam pellis, & nusquam toga
Olidaque vestes murice

Iurè proinde à Cisterciensibus cautum de eis fic. dist. 14. c. 15. *Pelles sylnestres non operentur conuersi, non catinas, non caninas, non varias, non griseas, seu alias huiusmodi, etiamsi qualibet occasione habere contigerit, nam emere non licet.* Atque hæc de pellibus Monasticis dicta sint. Soleis ligneis aliqui vsi. Obiter tamen animaduertimus satis ex sese esse probabile caligas multorum, quibus pelles ad manum non erant, soleas ligneas habuisse, aut potius soccis (hodie Italis zocolos) ligneis vsos pelliceis corrigiis alligatis. Enim vero *calliga* Græcam habet originem κᾶλον, quod lignum sonat: quamquam Æreon velit ita dici, quod formeis ligneis formentur, & consuantur, iuxta illud Horatij. *Si scalpra, & formas non sutor &c.* Potuit tamen vtriusque causa nomen imponi. Vide Isidorum. lib. 19. c. 34.

54. Lanæ Monasticarum vestium communior materia. Vetustissimum itidem laneorum vestimentorum vsum apud Monachos fuisse tam notum est omnibus, vt probatione non egeat. Tales fuere in Palestina quos D. Hieronymus, tales quos in Ponto & Asia D. Basilius, in Africa Augustinus, in Italia Benedictus, in Gallia Cassianus, in Hispania Victorianus Isidorus, & Fructuosus docuerunt, de quibus suis locis agendum à nobis erit.

55. Lineis vestibus qui Monachi vsi. Lineis ve[st]es non defuere qui gestassent, videlicet Pachomij alumni quorum præter melotem, & caligas pelliceas cætera ex lino erant, id est *tunica* (ab eis *lebitonarium* dicta) *palliolum*, *cucullus*, *baltheolus*. Quod ad tunicam spectat, quam etiam *colobium* vocabant, hæc Cassianus, eosdem Monachos viuis coloribus depingens. lib. 1. cap. 5. *Colobiisque quoque lineis induti, qua vix ad cubitorum ima pertingerent* Et Pachomius in regula. *Adest armatura Monachis: lebitonaria duo, & vnum attritum ex vsu:* quæ verbis precedentibus vocarat *tunicam lineam.* Et In ipso Regulæ capite: *Et vestimentum, id est tunicam lineam absque manicis, quam lebitonarium vocant.* Vnde etiam modum in eis lauandis seruandum disponit, inquiens. *Lebitonarium, & quidquid in veste est Monachorum, nemo lauet nisi die Dominica, præter nautas, & pistinarios: nec vadant ad lauandum, nisi omnibus vnum signum insonuerit &c.* Et, *Sicca lebitonaria tollent, & dabunt seruado &c. Quod si sicca non fuerint, altera die spandentur ad solem &c.* At palliolum quoque lineum fuisse, palam fit ex illis verbis: *Nemo lineum palliolum tollet secum ad operandum.* Et rursus, *Nullus vadat ad Collectam, vel ad vescendum habens caligulas in pedibus, vel palliolo lineo circumdatus.* Item: *Duo simul tempore luctus non psallent; nec palliolo circumdabuntur lineo:* Sabanum, quid? Quod quidem alibi *Sabanum* vocauit inquiens: *Cum sabano longiori, quod collo humerisq; circumdatur.* Eam vocem D. Isidorus Græcam esse affirmat, & inter lineas quasdam res, videlicet *mantelia, mappam, facitergium &c.* recenset vt plenum sit nihil aliud ea significari, quam vulgus Hispanorum ea audita concipiat. Vtitur sæpe eadem Theodorus Priscianus Medicus, & victor lib. 3. à Grialio relatis in Notis ad Isidorum. Ergo quod prius Pachomius *lineum pallium* dixerat, significentius deinde *sabanum* vocat, qua voce lineum amiculum longum latumque denotatur. Demum *cucullus* quoque Tabennensium lineus fuit, id siquidem Palladius innuit dicens: *Fecit autem eis cucullas molles tamquam pueris; in quibus etiam iussit imponi figuram Crucis purpurea* Additur in Regul. *Cuculli singulorum habebunt & Monasterij signa, & domus.* Cruce notata in cucullo vsi Pachomiani. Signa erant Græci Alphabeti caractere diuersi, quibus domos & Monasteria S. Pachomius distinxerat penes diuersa Monachorum merita: vt præter Palladium in Lausiaca c. 38. refert Nicephorus lib. 9. c. 14. de quo inferiùs. Deniq; lineum pariter gestasse eos *baltheum*, seu *Zonam*, testimonio Hieronymi supra docuimus. Lineis itidê vsos Monachos Arabiæ prodit Rufinus lib. 3. cap. 148 & Pelagius libello. 6. n. 7. ait siquidem de Abbate Ioanne Persa. *Emit linum vt operaretur. Et venit frater rogans eum, & dicens: Da mihi Abba aliquantum lini, & faciam mihi vestimentum quo vtar. Et dedit ei cum gaudio. Similiter & alius veniens rogauit eum, vt daret ei aliquantum lini, vt faceret sibi tegumentum. Et dedit ei. Et multis aliis petentibus dabat simpliciter cum gaudio. Hic autem manebat in Arabia vicina Ægypto.*

Quamobrem vero Monachi lineis vterentur, dû perquirimus, illud occurrit, quod is fuerit Ægyptiorû peruetus mos, vt refert Herodotus in Euterpe. n. 52. 56. Cur lineis vsi. *Vestibus (ait) amiciuntur lineis circa crura fimbriatis, quas calasiris appellant super quas candida ferunt amicula superiecta. Lanea tamen vestes, neque in ades sacras gestantur, neque vna cum cadauere sepeliuntur, prophanum enim est.* Adde sacerdotibus præsertim, sacrisque ac Religiosis hominibus proprium vsum linearum fuisse, non solum in sacris & Ecclesiasticis literis, quibus Aaron, & eius filij *Ephod* lineo vti iubentur, & apud Egesyppum S. Iacobus Alphei, nunquam nisi lineis vsus legitur, sed & apud Egyptios. Nã & de Osiridis flaminib. id docet Plutar. lib. de Iside, & Osiride: & Martialis.

Linigeri fugiunt calui, sistrataq; turba,
Inter adorantes cum steteris Hermogenes.

Sed & Herodotus idem autor est multam apud Ægyptum lini copiam seri, & in alias Prouincias mercimonij causa transportari, quod ex loco vocatus *Ægyptium.* Ergo & prouinciæ suæ morem Monachos seruare in lineis vestibus voluisse, reliquum est vt credamus: quod præsertim non reputaretur eis vti prophanum, & deliciosum, sed potius ex lini copia linea viliora forent regionis amicula: quod ipsis absque dubio præcipuè in animo erat obseruare, laneaque vt pretiosa & prophana supra quam Monachis decebat, repellere. Adde regioni admodum calidæ, qualis Ægyptus est, linea vestimenta peraccommoda, ac vitæ necessaria fuisse: quod si hyemalis brumæ minus resisterent pellibus melotum aliquantulum fouebantur, & quidquam proprietate pati non renuebant Monachi primitiui feruoris.

§. IV.

De Vestium Monachalium colore apud Veteres.

57. Pro nigris vestibus fundamenta. PEruenimus ad colores vestium Veterum Monachorum perquirendos: de quibus varia hominum placita reperias. Sunt qui nigras fuisse

contendant, sunt qui albas: placet aliis nec notabiliter nigrum earum colorem, nec nimis candidum. Nigritantium agmen Petrus Diaconus præcedit lib. 4. cap. 115. & collatis signis cum candidatorum antesignanis Petrus venerabilis lib. 5. epist. 16. victoriam canere videtur, dum inquit: *Visum est magnis Patribus illis nigrum hunc, de quo agitur, colorem, magis humilitati, magis pœnitentiæ, magis luctui conuenire. Quibus studiis, quin totam Monachi vitam inuigilare oportet, decreuerunt vt colos moribus, vestes virtutibus qua possent cognatione iungerentur.* Ne vero quis sanctorum atratis vsus fuisset, cedere rogaretur, proponit S. Martinum Turonensem, de quo Seuerus Sulpitius in eius vita Dialogo 2. cap. 4. ait. *Sed vbi Martinum in veste hispida, nigro, & pendulo pallio circumiectum vident &c.* Suffragatur huic placito Pachimeres, vetus Dionisij Areopag. Scholiastes, Veterum Monachorum de quibus ille agebat cap. 6. Eccles. Hierarch. vestes nigras fuisse contendens: quod sanè multo magis facit ad rem, & negotij facessere plus videtur, quam superiùs adducta. ait vero: *Monarchica ordinatio, vt solitariè, & vnicè, non dupliciter, vel tripliciter, vel multipliciter conseruetur. Hoc enim significat nigru, qua induitur, vestis. Alij enim colores facile in alios transeunt, & mutantur, & omnes quidem in nigrum mutari possunt, niger verò color nullo vnquam modo in alium transmutari potest.* Quod si ita ab Apostolis institutum est, vt ea quæ ibi Dionysius Apostolis ipsis coæuus pertractat, instituta sunt, quid amplius pro hac sententia desiderari queat, non facilè videbitur.

58. Accedit nihilominus ad eandem rem, quod in omnibus fere orbis totius prouinciis id obseruatū reperimus. Ægyptiam Virginem īstituebat Athanasius, nigrumque habitum ei commendabat: *Niger tibi Ependytes.* De Asella Romæ velum sacrum recipiente dixit Hieronymus epist. 15. *Tunicam fusciorem, quam à matre impetrare non poterat, induta: pro negotiationis auspicio se repente Domino consecrauit:* & de Blesilla epist. 23. *Pullu tunica minus cum humi iacuerit sordidatur.* Et paulo prius: *At scandalizat quempiam vestis fuscior? At scandalizet Ioannes qui camelorum vestitus tegmine zona pellicea cingebatur.* In Syria Onuphrius Monachus, vt autor est Metaphrastes in vita SS. Martyrum Epistemes, & Galationis cap. 1. quò plures ad Martyrium hortaretur, dum ignotus inter ethnicos versabatur, Monasticā vestem occulere decreuit. At quonam modo? *Cum liberè eloqui pietatem, & in periculum seipsum coniicere iudicasset non esse alienum à reprehensione, tenebat medium: & albu veste contegens Monasticā, erat animo verè Monachus.* Et inferius: *Ostendit autem habitum quoque Monasticum, quo erat quidem indutus, sed eum tegebat.* Et cap. 9. visionem Epistemes interpretans, qua choros tres virorum, ac mulierum, nigra indutorum veste præuiderāt, inquit: *Hos tres choros esse eorum qui se à mundo separant, & seruant virginitatem. Eorum autem qui erant nigra veste induti, ipsos dixit esse similes Angelis,* Sed & in eadem ferè prouintia, Nicomediæ, dum *impij quidem candidis, & magnificis vestibus celebrarent festum sui interitus, solus Indes atris indutus vestibus erat.* Verba sunt autoris vitæ SS. Martyrum Indes, & Domnæ, qui præmiserat prius fuisse in Monasterio collocatos.

Ægypti aliique nigro colore vsi.

59. Pro nigredine vestium Africanorum, Ascetarum stat Augustinus Epist. 199. qua Ediciam corripit, quod matrimonio copulata, absque coniugis voluntate castitatis emisso voto habitum sanctimonialium induisset, inquiens. *Quid enim absurdius, quam mulierem de humili veste viro superbire, cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quam in nigellis vestibus repugnare. Quia & si te indumentum Monachæ delectabat, etiam hoc posses gratius marito obseruato, exortoque sumi.* Affertur, & Synesius qui epist. 146. ad Ioannem Monasticem arripientem, dicit: *Pullam se lacernum induere narrat.* Iepius vir doctus tom. 1. Chron Benedict. ad A.C. 523. c. 5. pro hac putat sententia stare Cassianum lib. 1. de Instit. c. 3. Verum absit, cum ibi non albedinem taxet in Monachi vestibus, sed splendorem, & quantumlibet à cæteris discrepantiam. Quin potius nihil de coloribus curandum ab eis (vti postmodum censuit D. Benedictus) manifestissimus edisceri verbis: *Ita vilia, vt nulla coloris vel habitus nouitate inter cæteros huius propositi viros habeantur insignia.* Lapsus est itidem Gazæus in Notis ad c. 5. dum asserit: *Porro D. Basilius epist. 1. ad Gregor. Nazianz. & in Regul. fus. disp. q. 22. multa dicit de habitu Monachorum, at de colore nihil.* Imo vero in ea epist. 1. de coloribus agit, vt mox videbimus.

Item & Africani.

Qui rursus candidas fuisse Monachorum vestes contendunt habent pro se Philonem primitiuos Therapeutas *candidatos* vocitantem, habent & Pachumianus, qui lineis, vti dictum est n. 55. vtebantur, & albis quoque pellibus; nam in regula dicitur Palladio teste. *Habeat vnusquisque pellem ouinam albam, laboratam, absque ea neque comedant, neque dormiant.* Promptissimus & Antonium ouina melote amictum & qui postquam ependytem 'uū lauisset, processit in publicum *candente præ(ci)... veste,* Doctore Athanasio Accedebat quod candor vestium vehementius à Christianis amabatur, præsertim Ægyptiis, quos videlicet ita indui Clemens Stromateus docuerat. Qua de re agit lib. 2. Pædag. cap. 10. & lib. 3. cap. 11. Christianos ad albam vestem tel:ctis diuersis coloribus hortatur. Et Sozomenus lib. 8. cap. 1. de Sysinio Episcopo. inquit: *Quod assiduè vtebatur veste candida.* Et cum inde ex catholicis quispiam ipsum dicterio perstrinxisset, occurrit. *Tu (inquiens) dicito vbi præceptum sit atram vestem indui oportere? Et eo hæsitante subiecit: Tu quidem istud ostendere non poteris: mihi vero Salomon ille sapientissimus præcepit, inquiens: Omni tempore vestimentu tua sint candida.* Demum Hieronymus epist. 2. Nepotianum Monasticis imbuens documentis inter cætera inquit: *Pullas vestes æquè deuita, vt candidas.* Ne videlicet quicquam in veste Monachi sit notabile, quod oculos omnium ad se conuertat: iuxta illud à Ioanne Violanensi in sua Regula obseruatum cap. 11. *Nitor & pulchritudo vestium, cultusque atque ambitio rerum temporalium ab omni penitus Monacho debet excludere.* Sed his testimoniis non tam candidas vestes. quam vtrumque extremum si ad nitorem, pulchritudinem, cultum atque ambitionem vsque pertingat, à Patribus sancitur esse vitandum. 60.

Pro albo colore fundamenta.

Cæterùm hac in re pedē planè figere nemo poterit, ni prius pro certo habeat nihil, quod ad vestiū suarum colorem spectat, tam alta mentibus veterū Monachorum fuisse repostum, quam ab ipsis modestiæ erga omnem fucum, nitorem, cultum, pulchritudinem, ambitionem, & adtitium colorem submouēdum, & longius eliminandum: Sanè apud Romanos penè omnis vestium luxus in diuersitate colorum positus erat. Inde *toga picta*, alias *palmata*, quam qui reportabant de hostibus palmas merebantur, & victorias cum palmis pictas habebant. Inde per Martialem lib. 4. epigr. 23. laudabant. 61.

Ethnicis colorū diuersitas in vsu.

Hispanas

Hispanas, Tyriasque, coccinasque.
Et lotam tepido togam Galeso.

Et apud Plinium lib. 8. cap. 48. *Trabeam*, in qua soli Romanorum olim Reges procedebant, ex purpura & cocco coalescentem. Et *Palludamentum* Imperatorum indignè, cocco, purpura auroque distinctum apud Isidorum li. 19. Orig. c. 24. *Prætextam* pueris accommodam, cui nimirum prætexebatur latior purpura, *candidam*, seu *cretatam*, qua vtebantur Magistratuum petitores, vnde & *candidati* vulgo dicti de quibus Cicero Orat. pro Muræna. *Nec candidatis ista benignitas adimenda est, quæ liberalitatem magis significat, quam largitionem.* Liquet vero & ipsum in *toga candida* dixisse, cum petiuit consulatum. Taxauit in Epidico belle Plauti Periphanes eiusmodi luxũ, inquiens.

Quid ista quæ vesti quotãnis nomine inueniũt noua?
Tunicam rallam, tunicã spissam, linteolum, casiciũ,
Indusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam,
Supparum, aut subminiam, ricam, basilicum, aut exoticum,
Cumatile, aut plumatile, cerinum, aut melinum gerra maxima
Cani quoque adeptum est nomen. E. Qui? P. vocant Laconi. um.

Nec vsquequaque nigram abhorrebant, dum esset lucide faceata n. m apud Martialem morum veterum apothecam, in Apophoretis legimus.

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis,
Et placet hic pueris, militibusque color.

Et de Canusinis indem:

Hæc tibi turbato Canusina simillima mulso
Munus erit; gaude, non cito fiet anus.

Et rursus de aliis quibusdam:

Si veneto Prasinoque faues, qui coccina sumis
Ne fias ista transfuga sorte, vide;

Tanta igitur apud Ethnicos luxuria colorum fuit.

62. *Martialis taxat simplicitatem vestium Monachalium.* Ab iis autem vestibus maioribusque prophanis longiùs Christianam simplicitatem recessisse, clariùs fit, quam multa probatione egeat. Sanè risu cachinnisq; exponebantur, dum simplicissimis lanarum natiuis coloribus vtebantur in veste. Risit eos proculdubio idem ipse Christianorum mimographus, qui S. Linum de osculo sancto sæpe taxauerat, & sæpe Martyrum fortitudini detraxerat, Dedali, Laureoli, Scæuolæque superinductis laruis de qua re satis agimus Dextrum elucidantes, & vindicantes. Ad A. C. 60. num. 5. Coment. 2. Et in Apologia pro Dextro præliminari ad M. Maximi Comment. toto §. 8 Nunc vero Scazontis colloquutoris inducta persona simplicitatem indumentorum nostrorum irrisit libr. 1. Epigr. alias 82. in hæc verba.

Si non molestum est, teque non piget Scazon
Nostro rogamus, pauca verba Materno
Dicas in aurem, sic vt audiat solus.
Amator ille tristium lacernarum,
Et Bæticatus, atque leucophæatus,
Qui coccinatos non putat viros esse,
Amethistinasque mulierum vocat vestes:
Natiua laudat, habeat, & licet semper
Fuscos colores, Galbanos habet mores.

Fallor si non Maternum carpit S. Petri discipulum qui Treuirorum, Coloniensiumq; primus fuit pastor miraculis. & glorioso nomine clarus inter sanctos relatus in tabulis Eccles. ad 14. Septembr. cuius Helinandus meus recensuit laudes in sermone de SS. Thebæis, Gereone, & sociis: nam & nomen Materni, & locus & tempus congruunt. Romæ namque egisse discipulum Petri oportuit, & sub Domitiano quoque Vrbem frequentare satis valuit, cuius exordiis epigramma exaratum est. Rursus Christiani viri summè commendabilem modestiam, volens nolens celare Poëta nequiuit, cum eum vocat *tristium lacernarum amatorem*, & sinistrè carpit quod in *delicatas* ac *fucatas* gerentes vestes Maternus inueheretur, censens *coccineas*, & *amethistinas*, non virorum, sed mulierum esse, laudansque *natiuos* colores Cuius etiam oculorum modestiam, perperam licet, more Ethnicorum, interpretatam reticere non valuit.

Rogabis, vnde suspicor virum mollem?
Vna lauamur, aspicit nihil sursum.

Hunc igitur *fuscos* semper, inquit, in vestibus habuisse colores, mores habens *galbanos*, id est *albos*: quasi dixerit, nihil salis habentes.

63. *Natiuorum colorum genera.* Quod vero facit ad rem (cætera & nouitas vetustatis, & Materni gloria parturire fecit) habes Martialis testimonio apud priscos Christianos vsum natiuorum colorum inoleuisse; ac per consequens Monachis, vtpote modestiam habitus strictius profitentibus, fuisse frequentes: colorum vero natiuorum genera esse *Bæticum Leucophæum*, *fuscum* & *galbanum*. Bæticus cum fusco coincidit: est enim lanæ pullæ a natura color inherens, qui quod in Bætica pretiosior oriatur, *Bæticus* dicitur: quamquam Plinius lib. 8. cap 48 Hispaniæ vniuersæ eam gloriam tribuat inquiens: *Lanæ colorum plura genera, quippe cum desint etiam nomina eis quas natiuas appellant, aliquot modis Hispania nigri velleris præcipuas habet: Polentia iuxta Alpas cani: Asia rutili, quas Erythreas vocant: item Bætica.* Cui aliquando idem Martialis ad Bætim loquens concinit libr. 3. epigr. 99.

Bætis oliuifera crinem redimite coronâ,
Aurea qui nitidis vellera tingis aquis

Verùm lib. 14. Apophor. 133. Bæticam lacernam sic describit.

Non est lana mihi mendax, nec mutor aheno:
Sic placeant Tyriæ, me mea tinxit ouis.

Et proculdubio cum Maternum vocat *Bæticatum*, id est *lacerna Bætica indutum*, non *rutilem*, sed *fuscum* colorem intelligi voluit, subdens expositionis gratia, *licet semper habeat fuscos colores.* Et ita *Bæticum* exponit calepinus: *Obscurus, qui & pullus dicitur, & Hispanus, & natiuus. Nam in Bætica Hispaniæ regione vellera natura pulla sunt, ex quibus tenuiores sibi vestes conficiunt, quæ fidelissimè colorem suum seruant, nec facile maculis inficiuntur.* Martialis; *Nec mutor aheno*, seu caldario, in quo tinctura est. Et Plinius *lanarum nigra nullum colorem bibunt.* Quibus concinit Iuuenalis Satyr. 9. luxum sui temporis carpens, & se ipsum condemnans.

...... Pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ, duri, crassique coloris.
Et male percussæ textoris tegmine Galli
Accipimus.

64. *Galbaneus color quis?* Deinde *Galbaneum* colorem album esse, palam apud omnes est. Consule Isidorum lib. 17. Orig. cap. 9. vbi: *Galbanum est genus pigmenti albi.* Crescit in monte Amano Siriæ, vt testatur Plinius lib. 12 cap. 25. Vnde Iuuenalis Satyr. 2.

Cærulea indutus scutulata, & Galbana rasa.

Hispanè *de Raso blanco.* Et alibi Martialis:

Iacet occupata Galbanus in lecto

Calepinus sic dicl *a colore albo, ac sublucido* putat.

65. *Leucophæus color quis?* Demum *Leucophæus* color, ex albo, seu lacteo & fusco, si partes vocis Græcas consulas, ex albo seu lacteo, & fusco mixtum significat, nam λευκὸς

Leucon album sonat, & *φαιὸν phaon, fuscum.* Quinimo Galeno autore, *phæus* color ex albo & nigro concinatur: quod non semel notatum reliquit Rodiginus, videlicet lib. 16. cap. 10. & lib. 23. cap. 7. subdens; *inesse illi lugubre quidpiam, vt indicat Demetrij, & M. Antonij historia.* Suspicor partem vocis pro tota acceptam, vt notiorem, vsitatioremque. De eo Plinius lib. 32. cap. 10. *Iecur rubetæ vel cor alligatur in panno Leucophæo, & quartanis prodest.* Meminit sæpe vellerum, & pecorum *Leucophæorum* Vitrubius, cuius habes verba apud Calepinum eo verbo, qui subdit: *Nos colorem cinericium vocamus, hunc vero vulgus in Gallia Griseum appellat.* Et rursus: *Leucophæatus qui est colore Leocophæo indutus, vt Franciscani Monachi.*

Griseus color quis.

Eo ante Franciscanos vtebantur & mei Cistercienses in his vestibus quæ pullari facilius possent, id est scapulari & Pallio, seu cuculla itinerantium: vnde & vulgo *Grisei Monachi* appellabantur. Sub D. P. Bernardi tempora scripsit D. Hildegundis epistolam ad Monachos Griseos, videlicet Cistercienses. Plura de his inferius lib. 8. dicturi sumus ex Cæsareo lib. 8. cap. 3. & lib. 7. cap. 39. Lamberto Scaphn. in Chron. ad A. cap. 1275. Langio in Zitiz. ad ipsum annum. Extat etiam S. Francisci Assisiatis epistola, quem morti proximus ad Iacobam de septem soliis sibi deuotissimam exarauit, flagitans vt cito veniat interuentura funeri cum cereis & candelis, & panno tunicæ sibi præparandæ sufficienti, *panno* [inquiens] *Griseo, coloris cinerei, qualem Cistercienses Monachi in transmarinis partibus sibi conficiunt.* Extat verò M. S. Romæ apud S. Petrum in monte aureo, vnde A. C. 1623. eam extraxi. Ergo *Leucophæus* color, *Griseus*, & *Franciscanus* idem sunt, Hispanè *Sayal Franciscano.* Fit vero ex lanis extremè distantibus, alba & fusca natura tinctis, aut genitis.

Cistercienses Grisei dicti.

Valumbrosanis Patribus hunc ipsum colorem S. Ioannes Gualbertus præscripsit: cuius rei originem eo refert Eudosius locatelli in eius vita, quòd *hauendo egli hauuto infra le molti limosine da pastori chiui vicini, de qualli la montagna sempre ne hebbe, certe pecorelle de lane diuersi natiui, fece vna mistura di tuti.* Asseritque, hodie apud S. Saluum eius cucullam *Grisei* coloris [Italis *Beretino*] seruari: tametsi Valumbrosani tandem ad fuscum colorem, vulgo *tane*, seu *lionato obscuro* transierint. Ita Eudosius lib. 1. cap. 16. qoibus consona scribit S. Antoninus 2. p. hist. tit. 15. cap 17. in principio, dicens. *De suarum ouium varia lana iussit pannum promiscuum fieri ad vestes ex ea formandas.* Fit denique ex dictis duos dumtaxat colores natiuarum lanarum reperiri, sed ex mistione tertium fieri, nullo fucco superinducto: quamquam inter fuscas varij gradus sint, sicut inter albas.

Valumbrosani Griseo vsi.

66. Porrò quod Martialis in homine Christiano notauerat, fuit itidem ab Ecclesiæ Patribus enixè Monachis commendatum; nimirum modestiam & simplicitatem vestinis eorum solos natiuos lanarum colores absque nitore vllo, fucco, seu splendore decere. Habeo magni Athanasij ea de re egregium testimonium, cum Virginem sanctimonialem, instituit, regulam ad earum institutionem exarans: sic enim ait, cum ad vestimenta formanda pertingit. *Materia suarum vestium ne sit pretiosa. Indumentum tuum fuscum sit, non tinctum, sed natiui coloris: aut saltem album, amiculum, fimbriis careat. Eiusdemque coloris sint manicæ cancea brachia obtegentes vsque ad digitos manuum. Crinalis vitta ex lana sit caput astringens capilli circumtensi. Cuculla, & super humerale fasciolas non habeat. Ipsa ratio cultus, vestitusque sanctitatem deceat.* Vbi, rogo, est qui Athanasium in Doctorem nigratum vestium proferebat decurtata perperam sententia? cum tamen ipse æquè albas commendat, & in omnibus id ineuitabiliter obseruari præcipiat, vt siue vestes fuscæ sint, siue albæ, non tamen tinctæ, sed natiui coloris sint, subinducta eius rei ratione: *Ipsa ratio cultus vestitusque sanctitatem deceat.* Pulchrè id ipsum monuit Basilius Magnus Monachorum parens in epist. 1. ad Gregorium Nazianz. qua vniuersam Monachorum œconomiam, & modum pauperis supellectibilis perstringit: *Colorum*, ait, *amænitates ne exquirantur, nec opificiorum delicia pratemnes, aut mollicula. Etenim in veste pigmentorum lautitias consectari, perinde est, si muliebrem comptum nobis accommodemus, quem magno illa studio sibi aptare solent accersitis lenociniis.* Et præmiserat: *Monachis habitus neglectus, vestis sordida.* Hieronymus pullam præscribens Blesillæ tunicam, quæ natiui coloris est, de cingulo ait: *Cingulum laneum, & tota simplicitate purissimum.* Et cum eadem sit ratio de simplicitate reliqui habitus, sub cingulo idem de cæteris dictum fert. Huc etiam respexisse mihi videtur Benedictus nouus Moyses Monachorum, cum cap. 55. dixit: *De quarum rerum colore, & grossitudine non causentur Monachi, sed quales inueniri possunt in prouincia, qua legunt, aut quod vilius comparari possit.* Vt non tantum sensus sit; ipsi quidem de colore vestium non curent, sed itidem Basilio *colorum amœnitates* in vestibus *ne exquirantur*; sed natiuis contenti sint; quemadmodum nec mollia quærant indumenta, grossiora pespicientes, cum *ij qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sint*: sed quales inueniri possunt in prouintia qua habitant, nimirum natiui coloris, & iustæ grossitudinis: quales vero requirendæ sint, pretium indicabit; nam eæ eligendæ erunt, quæ vilius poterunt comparari, vtpote quæ solæ modestiam, & Monasticam decent paopertatem: præceptum nempe illud Domini refricat. *Ne sollicití sitis corpori vestro quid induamini. Et, de vestimentis quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Et, nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnus ex istis.* Matth. 6. Vbi Rabanus à D. Thoma in Catena adductus: *Mihi videntur argui, qui spreto vestimento communi lautiora sibi bis, cum quibus vitam ducunt, indumenta requirunt.* Quare Basilius etiam colorum simplicitati grossitudinem iungit subdens immediate: *Tunica sit vsque adeo crassa, vt alio opus non sit integumento. Et calcearium esto quidem illud vile.* Et reg. 22. Ex fus. disputat. rationem reddit inquiens. *Si enim in eo studendum est nobis, vt omnium infimi simus, sine dubio & quod in hoc genere indumentorum infimum est, id summopere nobis est amplectendum.*

Natiui colores in vestibus Monasticis commendantur

67. Suxerat tantorum doctrinam Patrum Bernardus, dum hanc Sanctimoniali Sophiæ dat, epist. 113. *Serica & purpura, & tincturarum fucus decorem habent, sed non prabent. Quidquid tale applices corpori, exponit speciem suam, non deponit; secum denique tollit, cum tollitur ipsum. Porrò decor, qui cum veste induitur, & cum veste deponitur, vestis proculdubio est, non vestiti. Ille est verus, propriusque cuiusque decor, qui nulla interiacente materia per se inest.* Quo circa Chrysostomus hom. 18. in Epist.

Taxantur pretiosæ.

ad

ad Hebr ad illa verba Apostoli *Circuierunt in melotis &c.* ait. *Dic ergo* Apostole, *qualibus vestibus vis mulieres ornari? Habentes, inquit, victum, & tegamentum his contenti simus. Tale sit ergo hominis vestimentum, vt tantummodo contegatur. Propterea enim nobis ista tribuit Deus, vt operiamus nuditatem; hoc autem qualecunque vestimentum valet efficere, quod parui sit pretij. Non mihi ad solas mulieres sermo dirigitur, sed etiam ad viros. Omnia enim reliqua quæ habemus, superflua sunt.* Quid ergo? *Soli pauperes supervacanea, & vana non possident.* Vtique quia in vestibus solam quærunt nuditatem operire; non fucatos lanis obducentes colores etiam superbire. Quare subdit: *Nam viri diuitis mulierem non ita solemus admirari; cum aureis ornamentis, vel sericis vestibus adornatur: hoc quippe cunctarum commune est fœminarum sed admiramur cum PVRIS, & SIMPLICIBVS vtitur vestimentis.*

68. PVRAS autem simplicesque fuisse Purissimæ ac Beatissimæ Deiparæ tunicas, & amicula quibus incedebat induta, prodit Nicephorus lib. 2. cap. 23. his: *Erat denique fastus omnis expers; simplex miniméque vultum fingens, nihil molliciei secum trahens, sed humilitatem præcellentem colens. Vestimentis, quæ ipsa gestauit, coloris natiui contenta fuit: id quod etiam nunc capitis eius velamen ostendit.* Pro *capitis velamine* quod Ianus vertit, Græcè est *μαφόριον maforin*, alias *Maforte*, vel *Mauorte*, significatque angustum pallium, collum caput, atque humeros tegens, Isidoro, Cassiano, Seruio, & Nonio autoribus de quo pro dignitate egimus in hoc cap. à num. 24. Seruabatur etiam Constantinopoli altera ex illis omni auro pretiosioribus tunicis, quas dum transiret ad Filium virgo gloriosa duabus Virginibus sibi familiaribus legauit; eamque Leone & Verina Cæsaribus è Palestina Galbius, & Candidus transtulerant: vti latiùs narrat Metaphrast. tract. de vita & Dormitione S. Mariæ apud Surium tom. 4. die 15. Augusti.

Mariæ Virg. vestimenta natiui coloris.

69. Ne autem iurè quis à Matris suæ tegumentis colore aut pretio Christi Domini vestimenta distasse opinetur, habemus de inconsutili tunica Isidori Pelusiotæ graue testimonium lib. 1. epist. 74. ad Crationem aientis. *Quis autem vestis illius vtilitatem ignorat? vt qua Galilæorum pauperes vtantur, apud eos etiam maxime huiusmodi vestis genus fieri solet aut quadam, vt pectoralia retractim consutum.* Natiui autem coloris eam; & cætera quibus vsus amicula, fuisse, inenarrabilis Domini modestia conuincit: & quæ hactenus in natiuorum commendationem adduximus. Crediderim fuscis laneis vsum, vt quæ virum magis deceant, quam alba: & quoniam si vsitata ab eo alba essent, non egeret Herodes albam ei ad ironiam inducere. Quinimò tantundem de colore vestium, Christi Domini & B. Virginis conuinci credimus eo argumento, ne dicamus colore vsos, qui à Iudæis ad ironiam adhibebatur insanis. Autorem habeo pueritiæ tempore Christum pannis candidis, & *Leucophæis*, seu *Grisæis* fasciis vestitum: sic enim B. Christinæ de Vvolmunsteine reuelatum aliquando refert Cæsareus lib. 8. Illustr. mir. cap. 3. Et [quod magis miretis] ipsum Dominum in deserto pellibus fuisse indutum, prorsus asseueranter testatur magnus Bernardus Parens in Apologia ad Guillelmum Abbatem opere sanè, si quod aliud, absolutissimo in hæc verba. *Tunicatos, & elati abhorremus pelliceas, tanquam non melior sit pellibus inuoluta humilitas, quam tunicata superbia:*

Christus D. natiuo colore vestium vsus.

In deserto pellibus indutus.

præsertim cum & Deus tunicas pelliceas primis hominibus fecerit, & Ioannes in eremo zona pellicea lumbos accinxerit, & IPSE TVNICARVM INSTITVTOR in solitudine non tunicis, sed PELLIBVS sese induerit. Vocat suos Cistercienses *Tunicatos* despicabili scilicet habitu, sed laneo indutos; plebeio proculdubio amiciculo, iuxta illud Horatij.

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

qui tamen Cluniacenses de pelliceis notarent, sed pretiosis, quas ipsi publico edicto in ipso Cistercij exordio abdicauerant. Quod vero Dominus [ipse est *tunicarum institutor* cum Protoplastos pelliceis tunicis induit] in solitudine non laneis sed pelliceis vsus fuerit, licet solus meus Bernardus id docuerit, satis persuasum habeo minimè grauissimum Doctorem in opere grauissimo id asseueraturum, ni sibi aut vnctione Spiritus Sancti, aut alias certo constaret: Mihi id fecisse Dominum, probatur, tum vt non solum ieiunio & oratione, sed habitu ipso Monasticem honore prosequeretur a se stabiliendam: tum vt morem solitariorum eius gentis sequi videretur, quos scimus dum in solitudinibus errabant melotes induisse, & caprinis pellibus vsos: quod tacitè saltem innuisse apparet D. Marcus cap. 1. cum ait *Eratque cum bestiis*: nimirum habitu ipso bestiarum societatem referente: tum denique vt sol iustitiæ maiorino syderi, Dominus præcursori, & Christus Ioanni responderet, qui dum in deserto pœnitens Christi aduentum prædicabat, vestitus erat pilis cameli, zonaque pelliicea præcinctus, vt Euangelica refert historia.

Sed vt ad rem redeamus, ipsi quoq; Cistercien- 70.
ses, quibus semper candor in habitu placuit, si
eorum instituta scrutamur, non tam albedinem
elegisse, quam natiuis coloribus adamatis nitidos
fucatosque omnes repulisse videbuntur. Extat eorum de hac re constitutio dist. 15. Suarum cap. 11. in hæc verba. *Vestes quibus vtuntur Monachi, & conuersi, non sint tinctæ nec etiam curiosa.* Denuum ita Ecclesiæ Decreto stabilitum est in Clement. *Ne in agro de statu Monach.* vbi Clemens Papa in hæc verba decernit: *Statuimus vt superior vestis ipsorum habitui proxima nigri, bruni, aut albi coloris existat, iuxta morem ab eis seruari solitum in regione qua degunt.* Vbi Glossa communiter recepta ait. *Hos tres colores permittendo, alios omnes vel mistos probibet; quod multi non ponderant. Quod ergo dicit Regula c. 55. De colore non causentur Monachi; non intendit quod omnibus coloribus liceat vti, nam etiam sæcularibus clericis sunt aliqui interdicti, de vita, & honest. Cleric. C. Clerici. 2. sed hoc intendit, quod non causentur inter colores permissos, quod iste sit fixior, pulchrior, vel melior illo.* Subditque verbo *Coloris. Ibi colores* (albus, brunus, & niger) *sine tinctura ex lana possent haberi, & ideo potius approbati.* Quod vero sub *bruno* Leucophæum, seu Grisæum amplectatur, paulo superius eadem Glossa expressit Clement. *Vt professore, c. 2.* verbo *Colore* inquiens: *Vt quia Nouitij album, alij Grisæum, vel nigrum &c.* Inde est vt quoties Catholicorum Patrum Romana sedes alicui sodalitio colores vestium condixit, alterum prorsus ex his selegit, vt eius rei exemplo sint quæ de Augustinianis, Carmelitanis, Minoribus, Prædicatoribus extant diplomata, quæ minimè rei nostræ opere pretium facerent, si produxissem. Consulat lector eorundem Chronica, & Exordia.

Cistercienses non vno colore vsi.

Sed quorsum hæc? Nimirum vt tria inde Scho- 71.
lasticorum more eliciamus asserta mira certitudi-

Albus color, quia vilior, Monachis frequentior. ne ac firmitate pollentia. I. sit, album colorem visitatissimum esse à Monachis Veteribus, quod ipse simplicissimus sit, ac natiuus linearum vestium. Huc planè tam liquidum est, vt probatione non egeat. Enim vero vilioribus indui consueuisse, negabit nemo: viliorem autem, vtpotè vbique fore multum lanæ candidæ copiam compertimus omnes. Vnde illud sponsi Cantic. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacris*, vt albedinem commendat dentium dilectæ. Ideo Monachis Ægypti charus. Ibi sedem habebant Therapeutæ, quos Philo consuluit Alexandriæ, & ad palludem Mariam; & à candore vestium *candidatos* vocitauit, lib. de vita contempl. vbi agens de Monachorum illorum comitiis, seu *Collectis*, ait. *Post septem hebdomadas elapsas conuentus suos instaurant. Vbi vero conuenere candidati, & læti, cum summa grauitate ad signum datum, priusquam discumbant, stantes vna serie decentes sublatis ad cælum manibus atque oculis precantur, vt Deo placeat id conuiuium &c.* Quæ attuli, vt vel ipse lector iudices nullius alterius rei vocari à Philone *candidatos*; vt aliquoties, nec parum frequenter, per translationem dictum liquet: id est *Candidatus eloquentia* à Quintiliano; *Gloria, & immortalitatis* à Plinio in Panegir. *Fideliâ* D. Hieronymo sed solius coloris vestium gratia: iuxta illud Plauti in Rudente vbi Sacerdos sacrificulis mulieribus

-----Ergo æquius vos erat
Candidatas venire, hoc, & eastque ad hoc
Fanum, ad istum modum non veniri solet.

Sacrificabant siquidem Candidati omnes, seu candida præcincti veste apud Vartonem, quem prodit Pierius lib. 4. Hierogl. Ad hæc: Tabennesiotæ, seu Pachouiani, nihil non album induebant, id est tunicam, & Mafortem lineas, & cucullum pariter lineum. Quis vero lini candorem non agnoscit? Pelles quoque seu Melotes albas eis fuisse, testimonio Palladij prodidimus num. 60. Sanè vel ipsa natura pecudis vellera candida gerente, vel mysterium, secundi Baptismi (sui professi Monachatus superius à nobis expositi) ipsis candore vestium attestantibus. Enim vero hos qui tingebantur albis indui consueuisse, Ecclesiastica traditione quotannis vocibus suis replicat Ecclesia Dominica in albis, & testatur Ambrosius lib. de iis qui initiantur mysterium explicans cap. 7. *Accepisti post hæc vestimenta candida, vt esset indicium quod exueris inuolucrum peccatorum.* Vnde Fortunatus

Candidus egreditur nitidis exercitus vndis
Atque vetus vitium purgat in omnenouo.
Fulgentes animas vestis quoque candida signat
Et grege de niueo gaudia Pastor habet.

Perseuerat etiam nunc Romæ vetus mos, vbi toto tinctionis anno nouus Athleta Christi candidatus incedit. Eius quodammodo iterati in professione Monachatus mysterij referendi gratia vestes Monachis tunc permutari, à magno Dionysio edocti sumus: quare qui albas tunc accepisset, non absre fecisse videretur.

72. Pachimerius asserens veteres nigro colore vsos fatetur. Non sum tam hebes, vt credam toto Orbe id factitatum, vt Christiani candidis vterentur, vel saltem Monachi: sed Georgio Pachimerio relucitor, vtpotè absque autore attestante rem non consonam his quæ ante multa sæcula scripta erant à Dionysio de Eccles. Hier. cap. 6. & aliis, vt constat ex dictis cap. 10. à nu. 8. Lego siquidem apud ipsos Monachos in professione noui status vestes commutasse; nigras accepisse non asserunt, nec leuiter innuunt. Quis ergo id Pachimerio reuelauit? Scio Monachum fuisse ipsum, egisseque Constantinopoli ed A. cap. 1300. iuxta Gaulterij Chronologiam, & quod nigro ipse vteretur habitu, vt penè omnes sui temporis Græci fratres; partesque egisse nigrorum, & ea propter absque idoneo teste audiendus non est. Rursus S. Antonium, qui sola ependitis sui lotione *candente præcinctus veste* in publico prodiit, albis induere consueuisse, non video quonam pacto inficiari queat. de 1200. à 1300. S. Antonij vestes albi coloris. Perperam mihi id interpretatur videtur doctissimus alioqui vir Rosmeydus, ratus cum pullam Antonius ex more deferret, albam super induisse, non vt cognosceretur Christianus à Iudice, & ita ad Martyrium raperetur concupitum, qui iam ex habitu Monachi multò magis Christianus appatebat; sed potius vt alba veste ignotus, securus inter candidatos accederet ad ipsum, quod Monachis ciuitate esset interdictum. Verum reluctatur perspicuis verbis Athanasius inquiens: *Antonius impauidus neglecto persequutoris imperio lauit ependytem suum: & alia die stans in quodam eminenti loco, candente præcinctus veste, procedentem Iudicem suo prouocabat aspectu flagrans cupiditate Martyrij.* Vt quid quæso lauit ependytem suum, si ipso amiciendus non erat? Quod si erat; erat ergo albus, vtpotè quo præcinctus post lotionem candenti veste processit. Ex lotione lineum fuisse pro more patriæ deduco. Lauit vero non colorem, si pullus, aut fuscus erat, sed sordes; quibus dilutis ependyte, amplius candesceret, & candoris eximij nouitate, oculos Iudicis ad se conuerti cogeret. Sed & melotem Antonij satis ex sese probabile est albam fuisse, nec à candore nimium abhorruisse cilicinam de pilis caprarum contextam: ne vnum & eundem virû diuersis coloribus vestiri debuisse credamus: quamquam hæc non ita certa mihi sunt, quam ependytis (is est *scapulare* consentiente Rosuueydo) albedo.

73. Color fuscus veterib. Monachis vsitatus. II. Pari certitudine teneri oportere censeo colorem fuscum, vt à Christianis præ cæteris amplexus fuit, modestiæ gratia (quæ eodem eos à toga ad pallium transire coëgerat) ita vsu fuisse receptum à Monachis Palestinis, & Syris, atque candidum ab Ægyptiis. Moueor tum quod alter natiuorum sit modestiæ & paupertatis alumnis charus; tum quia Hieronymus in Palestina degens, laneis fuscis vsus est, eiusque discipuli (procul dubio pro more patriæ) laudat quippe perpetuò fuscas vestes, cum de Monachis agit epist. 15. *Tunicam fusciorem quam à Matre impetrare non poterat &c.* epist. 23. *At scandalizat quempiam vestis fuscior &c.* Quis autem fuscus color sit, si roges, respondent e triuio lexica: *Color subniger, id est non planè niger, qualis est Indorum meridionalium, Græcè φαιὸς phæos* (ex quo Leucophæus) *Italicè fosco, bruno, oscuro, Hispanè baxo, ò pardo en color.* Martialis *corneum* vocat *fuscum*, dum in Apophoretis laternam ex vesica confectam non fusciorem esse, cornea contendit. n. 62.

Cornea si non sum, numquid sum fuscior? aut me
Vesicam contra, qui venit, esse putat?

Pullus color quis? Fusca sanè opportuit esse *cornea*, cui ex *vesica* comparata fuscior nô erat, vt qui contra occurrit, non ex *vesica* factam, sed corneam esse putaret. Eandem Monachorum tunicam vocauit *Pullam* Hieronymus: *Bulla tunica minus cum humi iacuerit sordidatur.* Pullus autem color, iisdem lexicorum autoribus, *est fuscus in nigrum vergens* (non planè

plenè niger) *cuiusmodi est color terræ, qui & Bæticus dicitur, & Hispanus.* De terra pulla Plinius lib. 17. cap. 4. *Terra non eadem arboribus conuenit, & frugibus plerumque, nec pulla, qualem habet Campania vbique optima vitibus.* Suetonius in Aug. c. 44. *Sanxit ne quis pullatorum media caueu sederet.* Hispanè, *echo fuerale gente de capa parda.* Hinc de S. Euphemia Virgine refertur Act. 4. Concilij II. Niceni: *Astabat virgo pulla veste, & pallio Philosophiam profitente.* De Bætico dixit Calepinus, *Bæticus color obscurus, qui & pullus dicitur, & Hispanus & natiuus.* Denique non idem ac niger est *nigellus*, quo Augustinus affatus; sed *subniger.* Ital. *Alequanto nero.* Hisp. *negro vn poco.* Ita præfati autores. Vnde habemus in Africa *nigellis vestibus* Monachos amiciri consueuisse, vel ipso Augustino autore: inquam proculdubio sensum ep. 109. Regulam Monialium condens, dixit: *Non sit notabilis habitus vester*; nimirum, nec colore, nec nitore, nec cultu. Porro extremos colores candidum & nigrum notabiles esse, vt qui cunctorum oculos ad se conuertant, Hieronymus dixit. *Pullas vestes æquè devita, vt candidas* ep. 2. quo loci ne sibi contrarius existat, *pullam* tunicam Blesillæ sanctimonialis commendans vocem *pullas* pro *nigris* accepit; aut vero pullas, *sordidas*, intelligi voluit, nam subdit quasi exponendo: *Ornatus, vt sordes, pari modo fugienda sunt*: Quod tefricans ad Eustochium ep. 22. *Vestis* (ait) *nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis, ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris.* Nec aliud profecto sibi voluit, cum de se suisque Monachis loquens ep. 23 ait. *Nos qui serica veste non vtimur, Monachi iudicamur si tunica non canduerit, statim illud de triuio: Impostor, & Græcus est.* Tunica quippè non candet, quæ fusca est, pulla, Bætica, aut nigella. His enim vocibus idem prorsus color designatur, vt monstratum à nobis est. Monstratum etiam consequenter nec Augustinum, nec Hieronymum nigris vsos, non minus quam aliis.

64. At Beata Macrina Basilij Magni præstantissima soror (inquies) vel eius germano Greg. Nissæno in eius vita asseuerante, pallio nigro induta humata est Verè, Verùm id fortuito accidit: cum enim quà ad funus veheretur, melior solita vestis quæreretur, quod eius indumenta admodum trita essent: *Sed* (inquit Abbatissa) *mihi ex vestra matris vestimentis nigrum pallium, quod rectè (vt ego quidem sentio) poterit super iniici: ne externo & aduentitio vestitus ornatu sacra hæc pulchritudo illustretur.* Obierat paulò ante communis illorum trium mater sub Monastico ibidem proposito: sed ex secularibus eius vestibus necdum pallium illud nigrum distractum erat: eoque Macrina non Monastico sepulta est. Quod vero non solum vestis sed color etiam Macrinæ tunc fuisset mirabiliter insuetatus, inde fit manifestum, quod *ea sententia tum valuisset, & pallium* (nigrum matris suæ) *adiectum esset: ipsa tamen in amictu pullo* (quo Deo consecrata vehebatur) *Diuina potentia* (ait Gregorius) *ita splendebat, hunc corpori addente gratiam, vt radij quidam ex eius pulchritudine planè egredi viderentur.* Mutatum proinde colorem solitum vestium necesse fuit. Quinimo si solitum Macrinæ pallium nigrum esset, nequaquam quod nigrum matris adhiberetur ad funus matris pallium notari oporteret. Pullo igitur Macrina viuens induebatur.

B. Macrinæ pallium pullum.

65. Hinc III. ex superinductis fundamentis elicimus (quod quia non aduerterunt, quam plurimos errare fecit) nigrum colorem Monachos vniuersos non aliter abhorruisse, ac *prasinum, venetum, roseum*, & similes. Vnde hoc? videlicet quia nullibi gentium lanam verè nigram oues de se edere liquet; sed aut albam vel fuscam. Et quamquam non eadem species seu gradus fusci coloris sit omnibus, sed aliis aliæ fusciores sint, aliæ minus, sicut albæ non æquè albæ omnes; nihilominus nulla verè ac propriè nigra est. Quinimo si pictores, qui de coloribus discernunt, consuluntur, nigrum non natiuum, sed actitium esse monent. Audi hac de re Plinium lib. 35. cap. 6. in hæc verba disserentem de ipsis. *Sunt autem colores austeri, & floridi. Vtrumque natura aut mixtura euenit. Floridi sunt quos Dominus pingenti præstat, minium armenicum, cinnabaris chrysocolla, indicum, purpurissum. Cæteri austeri. Ex omnibus alij nascuntur, alij fiunt. Nascuntur sinopis, rubrica, paretonium, melinum, eretria auri pigmentum, cæteri finguntur, primumque quos in metallis diximus. Præterea è vilioribus ocra, cerussa, vsta, sandarache, sandia, siricum, atramentum* Et inferiùs: *Atramentum quoque inter factitios erit*: quod quonammodo fiat subiungit. Quare cum lib. 8. cap. 48. scripsit *Hispania nigri velleris præcipua habet*, non de perfectè nigris, quæ nullæ sunt, sed de nigellis, pullis, aut fuscis loquitur: maximè cum color lanæ *Hispanus* antomasticè dictus *Bæticus*, & *Fuscus* sit, vti modò monstratum est. Vnde subdit. *Succidis omnibus vsus medicatus*: id est, prædicti cuiusvis coloris lanæ, nigri, rutili, cani, fului, *cum pingues sordida, ac nondum lota sunt.* (Tunc *succida* dicuntur Varrone de re rust. lib. 2. cap. 11. & Iuuenal. Satyr. 5. *Vinum quod succida nobis Lana pati*: proximè Hispanis *Lana sucia*) vsus medicatur, & perficitur tincturis. Aut det mihi lector, quis modo ex Monachis nigram vestem gestans lana nulla tinctura medicata vtatur. Aut si nigram vocant *fuluam*, aut *brunam*, quam Hispani *pardam* dicimus, eamque contendunt Heroës illos Monachorum antesignanos in vsu habuisse, sedatur omnis inter nos disceptatio. Nisi quod adhuc fateantur necesse est, nigras præstanti fuligine quibus ipsi modo vtuntur longè à colore veterum Patrum abesse, qui tinctum, nitorem, fucumque omnem vestium abhorrentes, nequiuerunt vt ipsi nigras vestire. Hoc igitur semel monuisse sufficiat, *nigrum* (vt sæpè diximus) latiori aliquando significatione desumi solere, cum de perfecta fuligine sermo non est. Quo quid ex subiecta materia (v.g. cum de se sponsa dicit Cant. 1. *Nigra sum sed formosa*: Quod mox exponit. *Nolite me considerare quod fusca sim, quoniam decolorauit me Sol.* Similiter Senec. 30. de natiuis vellerum coloribus dicitur: *Cunctum gregem vnicolorem, id est albi & nigri coloris*: Vbi tamen Pagninus vertit *rufum* loco *nigri*: & Græca lectio (Pererio) habet *fuscum*, idest *subnigrum*) satis apparet ex dictis.

Nigro colore veteres nunquam vsi.

Niger color factitius est, non natiuus.

Vnde ergo nobis, nostrisvè Cisterciensibus, 66.
persuadere contendebat Petrus Cluniacensis visum esse magnis Patribus illis, nigrum hunc, de quo agitur, colorem maximè Monachis conuenire, vtpotè humilitatis, pœnitentiæ, ac luctus insigne? Quinam sunt Patres illi, qui nigrum colorem commendant? Adduxi tibi quid vniuersis visum sit super hac re, etiam Verba vniuersorum producens, nemo tamen de nigro vel vnum loquitur verbum. Natiuos Lanarum colores in Monastico habitu commendarunt omnes, de albo vel fusco minimè caussati. *Albo* penè innumeri,

Carpitur Petrus Cluniacensis.

in Ægypto præsertim, vsi sunt lineis & pelliceis induti. *Fusco* in Syria & Palestina vbi Hieronymus degebat: & in Africa vbi Augustinus. Addo & in Gallia vbi Martinus: quod enim adducitur de *nigro & pendulo* pallio Martini, oppositum prorsus conuincit. Enim vero semel dumtaxat ex

D. Martinus nigro colore vsus non est.

accidenti nigris vsus Martinus liquet: quod vnde licet, autore Sulpitio, cum hyeme procellosa secretò tunicam pauperi erogasset, & solo amphibalo (est birrus vt losius Gloss. Isidori) procederet exterius tectus, iussisserq; Archidiacono tunicã emere; & ille *felle commotus è proximis tabernis nigerrimã vestem, breuem, atque hispidam quinque comparatam argenteis*, rapuisset, atque ad pedes eius iratus posuisset; eam sibi Martinus imposuit: non quidem vt Monasticam emptam, sed ab Archidiacono pauperi cuidam erogandam, & casu e proxima taberna nigerrimam inuentam. Quod si vero beato huiusmodi fuliginata vestis fuisset in vsu, nequaquã vt re insolita notaretur. Vis scire, quã insolitam dixerit? *At vbi Martinum in veste hispida, nigro & pendulo palliolo circumtectum contigua de latere iumenta viderunt in partem alteram pauefacta cesserunt, deinde funibus implicatis*, aliquantulum ab itinere retardari, necessum fuit; quod quidem ductores illorum vt vendicarẽt, *fustibus & flagris Martinum vrgere coeperunt*. Ergo quæ Sulpitium, cæterosque Monachos Martini comites, vt insulta non expauerunt iumenta ipsa, eum duntaxat quòd insolita nigredine circumductum viderent, extimescentia adspernata sunt. Alias quod in Martini schola Monachi albas non induerint vestes, inde manifestum fit, quod quidam eorum Anatolius nomine, dum à dæmone illuditur, candidam ab eo accepit, qua singularis inter cæteros incederet, quasi cælesti gratia solus plenus. Ita narrat ipse Seuerus Sulp. in vita S. Martini cap. 25. Tuscam eorundem tunicam ex cap. 7. elicio, vbi vestes discipulorum eius describens autor, *Plerique*, ait, *camelorum setis vestiebantur: mollior vbi habitus pro crimine erat*. At camelos fusca pelle circumtectos, non alba, aut nigra, nemo ignorat.

77. Exponitur D. Athanasius.

Neque in contrarium adducta quicquam nobis facessunt negotij. Nam & Athanasius satis se explicuit subijciens. *Indumentum tuum non tinctum, sed natiui coloris sit*. Quare quod Rosuueidus legit *Niger tibi Ependytes*, fœliciùs Petrus Nanius operum Athanasij insignis interpres. *Indumentum tuum fuscum sit*. Græcè enim est, *ὁ ἐπενδύτης σου μέλας*: & iure sic vertit: nam si tinctum esse non poterat, sed natiui coloris, & *niger* color natiuus non est, secus verò *fuscus*, vt probauimus, nigrum perfectè existere non valebat, sed *nigellum* ad summum. Eodemque sensu accipiẽdum est, quod de S. Inde Eunucho ac Martyre præstantissimu dixit Metaphrastes. *Solus Indes atris indutus vestibus erat*: atris inquam, comparatione albarum, quibus cæteri circumtecti astabant. Choros

Syri fusco vsi.

etiam illos nigrorum ab Epistem, somno mystico visos Monachorum symbola, nigellorum, aut fuscorum intellige. Sed & Onuphrium, qui veste candida contigebat habitum Asceticum, Syrum, fuisse, ex ipsa narratione liquet. Syros autem fuscis vsos, ex Hieronymo in Syria de gente docuimus. At non continuò niger erit qui albis oculitur color, potuit & esse fuscus, vt verè erat.

78. Nigro Pseudomonachi vsi.

Placet ad calcem admonere nonnullos Pseudomonachos apud veteres nigram vestem induere consueuisse: tum vt cæteris pœnitentiores se ostentarent, tum vt a cæteris dissiderent. Atque inde est quod de iis loquens Hieronymus ep. 22. *Fuge* (inquit) *quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium & nudi in patientia frigoris pedes*. Quibus annectit Pseudomoniales, *quæ cilicijs vestiuntur, & cucullis fabrefactis*: prodente curiositate cuculli hypocrisim cilicio contectam. Eodem spectat quod de Iouiniano ex Monacho hypocrita in publicã hæresim & mollitiem deuolutum inquit lib. 2. cap. 13. *Ante nudo eras pede modò non solùm calceato, sed & ornato: tunc pexa tunica, & nigra subucula vestiebaris, sordidatus, & pallidus, & callosam opere gestans manum: nunc lineis, & sericis vestibus, & Atrebatum, & Laodicea indumentis ornatus incedis*. Nam quantumcunque olim incessisset nudo pede, sordidatus & pallidus, pexam nihilominus tunicam gestabat. *Pexa dicuntur* (ait Calepinus) *quæ in superficiè quasdam veluti Lanosas exuberantias præseferunt, quales vestes sunt, quas contonatas, & frisatas vulgus vocat*. Gestabat & subuculam nigram, cum apud Monachos subucula, seu camisia, nusquam esset: nec nigrum quicquam in vestibus. Sed quid sibi vult quod lib. 1. cap 25. eundem apostatam idem ipse Hieronymus afferat, *post sordidam tunicam, & nudos pedes ad candidam vestem, & nitidam cutem* se contulisse? Nimirum hypocrisis seruus, vt singularis, & notabilis incederet, id afficiebat. Agebat siquidem Romæ vbi vestes albæ Monachis in vsu non erant: Vnde festiuè subinfert: *Et tamen iste formosus Monachus, crassus, nitidus, dealbatus, & quasi sponsus semper incedens, aut vxorem ducat &c.*

Quæ hactenus à nobis dicta sunt, facem præferunt his quæ Dexter meus prompsit in Chronico suo ad A.C. 419 n. 3. *Cauali in Lusitania Monachi nigri ab anno 393*. Qui quidem nullatenus 79.

Monachi nigri seu fusci quomodo primum in Hispania.

omnino *atrati* credendi sunt vt ex dictis conuincitur, sed *pullati*, & *fusci*. Sed quamobrem nouus in Hispaniis color is potuit existimari, qui proprius erat Hispanorum, & ab ipsis *Hispanus*, seu *Bæticus* dicebatur? Præsertim cum ab exordio nascentis Ecclesiæ Hispaniæ Monachis plenæ extiterint, vti eo loci abũdè an nobis probatum est. Sed remur hactenus Monachos in Hispania albis indutos more Ægyptiorum, vt à sæculi hominibus diuersi dignoscerentur, aut nihil fixum de colore habuisse, sed alternatim altero ex natiuis vtebantur, vt sese offerebat occasio. Ab autem Christi 393. pullis tunicis, ac melotis incedere cœpisse; Martinum imitari, aut Hieronymum, qui quidem à multis annis Monachis Orbis lumine erant, ac parentes. Necessitudo Hispanorum cum ipsis id potuit extorquere, vt discipulos aliquot suos huc remitterent, à quibus cum colore fusco lamentum & pœnitentiã indicente Monasticus status reformatus sit. Necessitudinis vero cũ Hieronymo argumenta sunt Lucinius Bæticus, Abigaus, præsb. & Theodora Lucinij vxor, ad quos extant epistolæ numero 82. 29. 52. Riparius ad quem epist. 53. & Tractatus aduersus Vigilantium, & Paulus Orosius qui eum inuisit apud Bethleem. Cum Martino testes sunt Itatius, & Idacius, & quotquot Episcoporum ad eum in causa Prisciliani conuenere. De quibus suis locis in Commentariis ad Dextrum & Maximum à nobis pro dignitate actum est. Si qua tamen his illic dissentientia reperreris, secundis curis nos stare scias.

Videtur

80. Videor sensim de colore quoque habitus S.P N. Benedicti sententiam tulisse. Et planè. Enim verò nemo sibi persuadebit insignem perfectissimorum Ascetarum emulum in eo defecisse, quod ab omnibus veri Monachatus cultoribus studiosius obseruatum est: fucatos scilicet colores à vestibus Monachorum longè abfuturos, vt iuxta Apostolum habentes quibus tegerentur his contenti essent, nec vltra curam nouam de fucato atque lanas aduentitio colore susciperent: quod sanè curantes conuincuntur contentos esse, nuditatis dumtaxat integumentis. Si quæ tamen sunt, quæ D Patrem probent non albis vsum, nec delectatum, probant pariter subnigras Lanas adamasse: certumque faciunt quod habemus de natiuis expendimus ac nigras super inducto colore multo magis abhorruisse, quæ absque fucco superinducto fieri nequeunt: nec credibile est eum, qui in vili abiectaq; veste forma factus est gregis sui, nigri coloris fuccum & nitorem induisse, aut posteris suis in se ipso oitidi succati exempla monstrasse. Imo tyrocinium suum albis induisse (saltem cum eremum solus incolebat) mihi probabilius esse suadent intonsæ pelles quibus in specu & solitudine vsus est: vt notauimus n. 48. Liquet si quidem eo tractu oues candida gerere velleta, non Bætica, aut fusca, sed de hac re fusius agemus lib. 7. in Comment cap. 55. Regulæ.

S. Benedictus nigro colore nunquam vsus.

Albo vestitus initio sui Monachatus.

81. Nec lateat quemquam subnigrum, fuscum natiuum, simplicemque vestium colorem in nigrum tandem mutatum, idque tantum inualuisse, vt sedes ipse Apostolica eum approbauerit, vt constat ex Clement. *Ne in agro*, cuius superiùs verba retulimus, n. 70. ad quem locum dum Glossa *album nigrum*, & *brunum* vocat natiuos colores, proculdubio in vlto *nigro* subnigrum Intelligit, quem absque medicamento perfici nequire monstrauimus, n. 75. Nec eo loci *nigri* latiusculè valet accipi pro *fusco*, cum proponatur à *bruno* distinctus; qui idem ac *fuscus* est: & iam à multos annis contentio inter albos & nigros Monachos de extremè nigris lanis orta fuerit. Certè quæ Cisterciensses mei amicula gestant nigra, id est scapulare, & itineraria cuculla, non ab exordio suo nigra fuere (vtinam nec foret) sed ab anno Domini 1475. quo sub Sixto IV. Romano Pont. concedente *brunum* in *nigrum* commutarunt: cum antea sub Benedicto XII. coalumno sub A.C. 1334. *brunum* seu *fuscum* accepissent *grisei*, seu *leucophai* ac *cineritij* loco sibi ab incunabulis Ingeniti. Vide tomum. 1. Priuileg. Cisterc. Priuileg. 58. & 100. De qua re citato libro & loco latius Deo dante agemus.

Niger color à sede Apost. approbatus:

Cistercienses à quo tempore nigro vsi.

82. Sed quinam priscorum Monachorum griseis vsi fuerint (nam hoc vnum superest disquirendum) planè non liquet. Liquet siquidem Ægyptios albis; liquet Syros, Gallos, Italos, Hispanos & Africos fuscis vsos. Mihi rursus probant vehementer multos etiam laucopheatos incessisse: quandoquidem inficiabitur nemo apud quam plurimos non solum fusci, non solum albi, idest non omnes vnicolores oues extitisse, sed partim albas partim fuscas: Et cum earumdem lanis Monachos amiciri oporteret; & vniuersas conficiendis vestibus insumere, tunc è duobus vnum eligere cogebantur; aut quidam albas induere, quidam verò fuscas; aut ex vtrisque permixtis: vnum operari pannum, purum quidem, & ab omni fuco, abhorrentem, verùm necessario *leucophaum*, aut *grisaum*, *cinereivè* coloris quo omnes pariter vestirentur. Quod sanè multò vnanimitao congruentius à Patribus iudicatum est, quam is vno, ille alio modo incedere. *Quæ enim ad vnum, & eundem finem spectant* (ait Basilius Reg. 22. ex fus. disp.) *illa vt plurimum inter se conueniunt*. Adde multis in locis oues ipsas à natura cano colore vestiri, idest quosdam pilos candidos, quosdam fuscos habere, ex quorum coitione canus color resultat; cuius sanè coloris lanas Polentiam palmam ferre ad Padum Italiæ fluuiú, & Alpes sitam, Plinius autor est lib. 8. c. 48. Negandum autem non est Monachos eius & similium regionum acolas indigenarum ouium lanis indumenta sibi comparasse. Et omni dubio procul, minimè eos exquisitius de indumentis curasse, quam eius terræ pauperes, qui vt communis mundi totius mos habet, de terræ suæ fructibus, frugibusque & aluntur, & vestiuntur. Scimus itidem eum colorē multis in vestibus placuisse sub sanctæ Ecclesiæ cunabulis; quod scilicet esset & simplex seu natiuus, parumque notabilis, & insuper difficiliùs sordidarentur: vti à Martiali sumus edocti Initio huius §. atque huiusmodi rationes ad fauorem leucophæi coloris à Monachis vsitati vehementer accedunt, ne dicam rem palmariam efficiunt.

Grisæo colore qui vsi

Quid si & *Leucophæi* simul vt *albi*, & *pulli* Monachi Noui Testamenti designati olim fuerint (vt nihil non præfiguratum sacri Monachatus in sacra pagina fuerit, vt toto lib. 1. monstrauimus) in electis gregibus, quæ Iacobo contingebant Genes. 30. cum eos ad canales coram decorticatis virgis coire faciebat? Nam vt aliquando albas dumtaxat, & pullas sui fore iuris stabilitum fuit; sic & aliquoties varia, & maculosa. Vbi verò in vulgata aditione legimus: *Factumque est, vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diuerso colore respersa*: Græca lectio habet; *Vt venientibus ipsis ad bibendum conciperent oues in virgas, & pariebant oues Subalbas, & Varias, & CINERITIAS Sparsas*. Quinimo huiusmodi variæ si subalbas, aut cineritias sibi primùm omnium Iacob selegit, tametsi postea imbidia Labam decem vicibus merces illius mutata sit, vt proditur cap. 31. sed de his satis. 83.

Leucophei seu Grisei Monachi in veteri pag. præfigurati.

§. V.

Mysteria Monasticorum vestium priscorum Monachorum aperiuntur.

NOn vtrumque nuditatem suam tegere Veteres P.N. curarunt: parum hoc eis visum, si in deligēdis amictuum generibus mysteria non attenderent. Idcirco & in materia, & in forma illorum anagogiam trigogiamvè sectati reperiuntur. Nec mirum cum amictus ipse tectis perpetuus sit humanæ nuditatis, & præuaricationis testimonium; vtpotè peccati ipsius stipendium. Qui enim in sui origine, nudi licet amicti erant nihilominus lumine gratiæ sicut vestimento; peccato & transgressione interueniente nudi prorsus redditi, origlualis iustitiæ tegumento destituti corporeæ nuditatis veste indiguerunt: quare vestis ipsa verecundiam homini ingerat oportet, quæ ex peccato traxit originem. Quantæ ergo dementiæ est, inde superbire velle, & honorem aucupari, vnde verecundandi causam habeat? Subtiliter planè Ambrosius; 84.

Vestes homini datæ ad ignominiam.

Ambrosius, lib. de Elia, & Ieiunio cap. 4. *Vestiuit eum Deus tunica pellicea prius, & sic ait: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est. Ecce amictus tuus, ecce dignum indumentum tuum: hic te vestitus decet. Qui diuina affectant, tali digni habentur ornatu.* Datus igitur vestitus homini est ad ignominiam. Eapropter vilissimum decet hominem integumentum, quem peccati pudet; nisi velit peccati sobolem honore prosequi, gloria dignam haberi, facto ipso non valde protoparentis factum sibi displicere contestatur; quod absit.

85. Disquirit loco perpulchre Basilius, in homil. cui titulus quod Deus non sit autor malorum, *cur non statim ab initio amictus non sunt hominibus præparati?* Et respondet: *Quoniam hæc naturalia esse, nec ex arte decebat. Nam naturalia propria sunt brutorum, vt penna, seta, pellium crassitudines, quæ & frigoribus resistunt, & æstus ferunt: in quibus nihil alterum ab altero distat, æquali omnibus natura existente. Homini autem secundum proportionem in Deum charitatis præstantior bonorum distributio conueniebat. Quæ vero ex arte sunt opera, negotium generant, quod vt maximè homini noxium vitandum erat. Quamobrem Deus nos ad paradysi vitam reuocans, ex animabus nostris curas euellere conatur dicens: Nolite animæ vestræ cogitare quid induamini. Neque itaque vestis ei ex natura, neque ex arte conueniebat; sed alia parata erant, si virtutem ostendisset homo, insignia quæ ex gratia erant illum illustratura, vepote fulgores quidam, quales sunt Angelorum, qui omnem florum varietatem, omnem astrorum claritatem superarent.* Proinde amictus, qui ex arte est, dum nobis nudo corpori superponitur, seipso mistum casum nostrum ostentat, & calamitatum omnium, in quas incidimus, dum protegit, radicem indicat: vt qui pluuiam, grandinem, niuem, gelu, frigoraque repellit, æstusvè violentias, index ipsemet pariter sit sibi homines ea in se peccato conuitasse, quæ suæ nuditatis tempore, tempore scilicet originalis iustitiæ, minime pateretur. Enimverò vt pulchrè Dracontius lib. de Oper. sex dierum paradysi fœlicitatem viuis depingens, ait.

Cur ab initio homines non sunt à Deo vestiti?

Ibi floret humus semper sub flore perenni.
.... Non fructus anhelus
Flammatur radiis, quatitur nec flatibus vllis:
Nec coniuratus fuit illic turbo procellis:
Non glacies distincta domat, non grandinis ictus
Verberat, aut gelidis canescunt prata pruinis.
Ver ibi perpetuum communes temperat auras.

86. Hæc Veteres Monachi apud se tacito pectore circumuoluentes peccati transgressionisque in Deum reos se esse, ipsa vestis abiectione protestabantur. Plurimi namque minimum quod fieri posset vestimentum gestare decernentes linea dumtaxat tunica, ac palliolo, cucullo que contenti sunt, quibus nuditatem potius tegerent, quam ingruentes elementorum procellas repellere viderentur. Non in hos reuerendissimos Domini athletas Ascetarum Principes contorsit sedes Apostolica Stylum, cum Innocentius III. cap. *Cum ad Monasterium* de statu Monach. *Firmiter*, inquit, *inhibemus, ne quis de cætero Monachorum lineis camisiis vtatur.* Nec D. Isidorus, cum cap. 12. Regulæ dixit. *Porro linteo non oportet Monachum indui.* Longè siquidem aliud est interulis, seu camisiis lineis ad delicias vti, aliud tunicam externam, quæ præcipuum corporis integumentum est, de lino conficere. Sed vulgus præsens omnia miscens, & facies rerum iniuriosè permutans, camisiam vocat *tunicam*, vt ita non videantur huius sæculi Monachi à regulis Veterum vehementius diuertisse; cum tamē toto cœlo dissideant, & *camisia*, quantumcumque ex stamineis constet, non tegendi corpusculi gratia, sed mollitudinis ergo inuenta se deferentes coarguat, nequiuisse tunicæ duritiem, & crassitudinem pati. Alias nōnunquam mirata est Roma ipsa Serapionem cognomento *Sindonitam*, quod vna tantum sindone corpus tegebat: vt Palladius narrat in Lausiac. c. 83.

Veteres Monachi ad operimentum tantum vestibus vsi.

Cæterum Ægyptij Patres non solum paupertatis gratia lineis vsi sunt, sed *vt ab omni conuersatione terrena mortificatos eos velaminis linei doceat indumentum* (quod prodit Cassianus lib. 1. c. 5.) *audiantque per hoc Apostolum quotidie dicentem sibi. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram: illud quoque, ipso habitu protestante; Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Deo. Et iterum: Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Mihi quidem mundus crucifixus est, & ego mundo.* Hactenus il. c. Quibus sanè eò respexisse videtur, quod innumera linum patitur cruciamenta vt sit vsui aptum insigni constantia. Etenim satum, & maturum è terra euellitur, & in fasciculis colligatum, siccatur in sole. Deinde virgæ ipsæ merguntur in aquam solibus tepefactam, pondere aliquo depressæ. Inde extractæ, cum maceratæ sunt indicio membranæ laxatioris, iterum inuersæ vt prius sole siccantur, mox arefactæ in saxo tunduntur stupario malleo. Rursus pectitur linum ferreis hamis, donec membrana decorticetur: iterum inde filo politur, illisum crebrò in silice ex aqua textumque, rursus tunditur clauis, & sæpè feruenti mordacique lixiuio perpurgatur. Ita penè ad verbum Plinius lib. 19. cap. 1. subditque ingeniose admodum: *Semper inuersa melius.* Expendit idem argumentum Pierius lib. 40. Hierogl. Aptissimè proinde mortificati hominis est insigne, cuius rei gratia sacerdotalibus indumentis, & altarium paramentis adaptatur. Ad hæc puritatis symbolum esse docuit Plutarchus lib. de Iside, & Osiride, & properantis mortis, quod mortuorum cadauera linteis obuolui soleant, vnde & à Theotrico *linum* vsurpatur pro *fato*. Atque hæc inter alia præcipuè Veteres Monachos coëgere, vt linteis induerentur. 87.

Lineæ vestis mysteria.

Linum cruciamentis fit vsui aptum.

Eiusdem mortificationis præconceptæ, & studiosiùs à Monachis, requisitæ, insigne ac symbolum pelles esse, ipsa earum origo manifestat: vt enim eis tegeretur homo mortem animalium interuenisse oportuit, quorum detrimento commodum reportaret, vidisseque ob eius merita mortem grassari in mundo; quæ sui etiam corporis potestatem acceperat. Argumentum itidem humanæ inopiæ brutorum etiam indigentiam excedentis: quippe cum homo tam nudus ex sese absque gratiæ protectricis integumento existeret, vt ab illis amiculum propriæ nuditatis mutuare cogeretur, seu potius illata morte extorquere, quæ à natura ipsa pelliceis vestibus abundarent. Vt tandem per hoc cognosceret homo *quod cum in honore esset non intellexit*, & ea propter *comparatus sit iumentis insipientibus, & similis factus illis.* Adhuc pelles ipsas peccatorum esse symbola, verus illa Iacob demonstrauit, cum hædorū pelliculis manus suas retexuit. Hypolito namque Martyre, ac verè Ecclesiæ Doctore (cuius Hieronymus verba recenset q. 2. ad Damasum) *Pelles quæ eius brachiis circumdatæ sunt, peccata vtriusque sunt plebis, quæ Christus in extensione manuum cruci pariter affixit:* 88.

Pellium mysteria.

Et

Et ita nobis à Patre ſurripuit benedictionem: Verum in morte pelliculas exuit, quod nimirum mors in eis, ac peccatum mortis parens repræſentaretur. Quo ſpectat illud Athanaſij Serm. de Paſſ. Domini, ad quæſtiunculam, Cur Dominus ita morti proximus propria veſtimenta reſumpſit, cum poſſet alba aut coccinea veſte ad mortem ire? Ita reſpondentis: *Reſumpſit autem ſimul cum trophæo crucis veſtimenta ſua ab illis abiturus ad mortem, vt ea ſimul cum morte exueret.* Planè quia veſtimenta propria mortalitatis propriæ, & peccati Symbolum ſunt, vt Origines hom. 6. in Leuit. & Auguſtinus Pſ. 130. contendunt.

89. *Aſſa pellium myſteria.* Hinc docemur non amare pelles noſtras, ſed omnem curam in eo tantum impendere, vt *expoliemus nos veterem hominem, & pelliceas tunicas peccatorum*: & tunc fiet, Hieronymo interprete, quod ab Amos Propheta cap. 2. ſcriptum eſt. *Robuſtus corde inter fortes nudus fugiet in die illa.* Aliàs cum pro iniquitate videris tentoria Æthyopiæ, id eſt Æthyops non mutauerit pellem, *turbabuntur pelles Madiam*: nimirum *conſcientiæ peccatorum ſuorum; ſuper mortem, ſemper iudicium formidabunt; & ad leuem febriculam, quaſi latrones in carcere, ita de æternis ſuppliciis ſuſpirabunt: Madiam enim in lingua noſtra ſonat, ex iudicio: id eſt, in condemnationem.* Ita Hieronymus verba illa Abâchuc interpretatur in eius commentariis; Quibus adde quod lib. 2. contra Iouian. c. 5. notat. *Aiunt Phyſici quod pellis colubri, quæ exuitur, decocta in oleo mirè dolorem aurium mitiget.* Pulchrâ metaphora denotatur, eum qui aurium dolore laborat, id eſt conſcientia criminum, agitatus à verbo aſpero ſibi timet *Diſcedite à me, non noui vos; Ite maledicti in ignem æternum*, non pelles brutorum ſibi amicè appropiet, eiſve amictui gaudeat; ſed pellem colubri, quam exuat ad petram Christi alliſus, ex oleo diuinæ miſericordiæ concoquat; quatenus computreſcente iugo pellibus circumdato à facie olei robuſtus corde inter fortes nudus effugiat exutus veterem hominem, & pelliceas tunicas peccatorum. Ad hæc cum præ nuditate verecundorum erubeſcentes primi hominum pellibus induti ſunt, conuenienter pelles ſymbolum ſunt impudicorum laſciuientis carnis motuum; quin & impudicæ fœminæ *pelles* vocari conſueuere etiam ab ipſo Domino leuit. 15. (ſi Heſichio interpreti credimus) aiente. *Vir de quo egreditur ſemen coitus veſtem & pellem quam habuerit lauabit aqua, & immunda erit vſque ad veſperum.* Vt expoſitionis, non diuerſitatis gratia ſubiungatur: *Mulier cum qua coierit lauabitur aqua, &c.* Quod hæc ſub *pelle immunda* Intelligeretur. Ita à Latinis *pellicis* vox accepta eſt, & à *pelle ſcortea*, ſeu coriacea, *ſcortum*. Felix cuius pelles conſumptis mortificatione carnibus os adhæſerit, vt pelle Monaſtica circundatur mollia ſupergreſſus, nihil in eo non oſſeum ſit, & ob hoc humilitatis pelle contectum, quæ ex quotidiana mortalitatis ſuæ conſideratione conſurget. Vide D. Gregorium. lib 14. in Iob cap. 23. Nec contemnenda eſt Rodulphi exiſtimatio Comment. ad cap. 15. leuit vbi, *quid* (inquit) *per pellem niſi vitiorum mortificatio deſignatur?* Sed ad lanam.

90. *Lanæ veſtis myſterias.* Neque verò laneis indumentis minus eruditionis, qui eis vtuntur Monachi, capere valent. Enimverò ſuo oportuit ouem ſpoliare, vt peccatoris nuditas regeretur: quo cauſam ſuæ ſpoliationis & nuditatis ob oculos ſemper circumferat, & humilis ex contuitione lanei amictus euadat. Maxime cum *lana* (quod obſeruauit Gregorius lib. 22. Moral cap. 13.) *de corruptibili carne naſcatur.* Vnde Chriſtus ab Ezechiele cap. 9. non laneis, ſed lineis indutus oſtenſus ſit; quia nimirum *indumentum ſui corporis ex Matre Virgine, non autem ex corruptione commixtionis ſumpſit.* Quapropter lanea veſtis noſtræ corruptionis natiuitatis nos admonet, quo infra ſuæ humilitatis metas ſe homo contineat: vt qui ex corrupta traduce natus eſt non inſoleſcat. Adhuc admonet, nos teox lana noſtri amictus paternæ in obedientiæ: nam vt eius vlcera curarentur, adhibitum nobis fuit ex oue fomentum, pecore proculdubio obedientiæ præſtantiſſimæ ſymbolo, cui videlicet ſuam dignatus eſt Dominus comparare, iuxta illud Iſayæ 53. *Quaſi ouis ad occiſionem ducetur* Imo & ſilentij, Monachorum cauſis virtutis apprimè neceſſariæ: *Sicut ouis coram tondente ſe ſine voce obmutuit.* Symbolo itidem deſtinationis ad mortem: *Æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.* Pſ. 43. Nec omittendus quod animaduertiſſe reperio Gregorium lib. 8. Mor. cap 31. & Bedam in cap. 31. Prouerb. nimirum: *In lana qui ouimus eſt habitus; omnia pietatis, & ſimplicitatis opera, quæ proximis impendimus, accipi*: quatenus laneis amiculis humiliter circumtecti ad ea penitius exequenda ipſa ſui habitus ſignificatione teneri ſe videant. Denique ipſis quoque per Prophetam dictum veline Ezech. 27. quod olim iuſſu Domini Tyro, *Damaſcenas negotiator tuus in vino pingui, & lanis coloris optimi*: hoc eſt, vt Hieronymus exponit lib. 7. Comment Ezech. *Ex quo perſpicuum, quod Tyrus lacte veſcatur infantia, & velamenta non habet propria, ſed aliunde, & ex variis coaucta Prouintiis.* Vt ita ſe in ſua nuditate contineant, nec ſibi quicquam Monachi approprient, quod aliunde ipſis accidere perſpicuum eſt: ex Damaſco præſertim: cuius interpretatio *ſanguis cilicij* eſt (eodem Doctore) ne Monachalis, ac pœnitentialis indumenti mentio in ipſo Prophetæ teſtimonio deeſſet.

91. *Colobij & Tunicæ myſteria.* Sed qui Monaſticorum indumentorum, quod ad materiam ſpectat, lini, pellium, & lanæ myſteria aperire tentauimus, quæ in vna quavis illorum veteres comperierint, enodemus. Caſſianus lib. 1. cap. 5. *colobiis, ſeu tunicis*, quæ vix ad cubitorum ima pertingebant, ita vt nudas de reliquo circumferrent manus, & brachia, id ſignificatur inquit, *vt amputatos habere eos actus, & opera mundi huius ſuggerat abſciſſio manicarum.* Dorotheus Doctr. 1. quæſtionem proponit: *Cur ipſi Colobium geſtamus abſque manicis, cum cæteri omnes manicas geſtent?* Et ita eam dirimit. *Quod verò nos manicas non habemus; ſigna ſunt manuum, manus enim ad practicem pertinent. Quando igitur cogitatio aliqua operandi, ſeu manibus contrectandi: quicquam eorum, quæ veteris erant hominis, nobis inceſſerit; puta furandi, aut conuitiandi, vel aliquem contemnendi, aut (vt breuiter dicam) peccatum aliquod ſeu ſcelus manibus perpetrandi; cogitatio ſubrepit; tunc luſtremus animo, atque oculis, quæ veſtium noſtrarum ſit forma, & diſcamus abeſſe nobis manicas; id eſt non habere nos manus ad operandum quicquam eorum, quæ veteris erant hominis.* Subiungitque de ſigno purpureo tunicæ affingi ſolito; *Signi purpurei. Tabennenſium.* quod Tabennenſes cucullo potius aſſuebant, ſi Palladio fides aliqua eſt adhibenda. *Habet & colobium noſtrum ſignum purpureum. Quid tandem ſibi vult ſignum purpureum? Quicumque enim Regi militant, purpuram geſtant in clamyde illa ſua militaris*

militari: quandoquidem enim Rex vestem gestat purpuream, quicunque sub illo militant, purpuram appenunt sagis suis, hoc est signa quædam ex Regio indumento, vt per hoc innuant, atque omnibus palam faciant, se se Regios esse milites, & Regi commilitare. Ita & nos signum purpuræ assumimus in Colobium, innuentes nos in Christi militiam accitos esse, atque adeo debere easdem pro eo afflictiones, & incommodata æquo animo perferre, quæ pertulit ille pro nobis. Cum enim Dominus noster Iesus passus est, purpuream vestem portauit: primum quidem vt Rex, ipse enim est Rex omnium regnantium, & dominantium Dominus: secundo autem vt delusus ab impiis & prophanis. Nos igitur habentes hoc signum, nempe colobium, omnes afflictiones eius & incommoda perferre (vt dixi) iubemur. Et quemadmodum miles haud quaquam dimissa militia sua agricola fit, aut mercator; sic enim militia sua excideret: nam vt ait Paulus: Nemo militans implicet se negotiis huius vitæ, vt Imperatori suo placeat; ita & nos si veri certatores, & Christi milites esse velimus, ad hoc totis viribus incumbamus, vt mundum hunc, & quæ sunt mundi contemnamus, nullaque sæculi huius cura & solitudine tangamur: sed soli Deo placere, adhærere & seruire studeamus, vt sit quod dicitur: Virgo assidens, & immobilis, ac sine vlla distractione. Nicephorus lib. 9. Hist. Eccles. cap. 14. ita inquit: Cæterum reliquorum quoque Ægyptiorum amictus vt opinio fuit, ad exemplum aliquod, & specimen arcanioris Philosophiæ spectat: non enim illi temerè à communi habitu vestitum suum mutauere. Amiculum namque manicis carens (loquitur de Colobio, aut tunica) indicium atque institutionem esse arbitror, ne manus ad iniuriam inferēdam faciles sint, & promptæ. Nobis quibus malignitas temporis ab eo rigore longius abire fecit, manicæ datæ sunt: Verum adhuc manus manent intactæ, vt eo contegumenti genere admoneamur opera adhuc Monastica à nobis exigi pura, & publica, quæ & professioni respondeant, & cæteris exemplo boni odoris sint: tametsi brachia tecta gerere iubeamur, quòd à fortissima priscorum militia defecerimus.

Cuculli mysticam significationem ita Cassianus
92. Cuculli Misteria. exposuit lib. 1. cap. 4. Cucullis Perparuis vsque ad ceruicis, humerorumque demissis confinia, quibus tantum capita contegant, indesinenter vtuntur diebus ac noctibus: scilicet vt innocentiam & simplicitatem paruulorum ingiter custodire etiam imitatione illius velaminis commoneantur. Qui reuersi ad infantiam Christi, cunctis horis cum affectu ac virtute decantant. Domine non est exaltatum cor meum, &c. sicut ablactatus est super matre sua. Aliquanto vberius S. Dorotheus. Gestamus inquiens, & cucullum, quod symbolum quidem est innocentis animi, puri, & de verè humiliati: pueri enim infantuli, & innocentes cucullum gestare solent, non viri perfecti. Nos autem præterea illum gestamus, vt malitia simus paruuli (vt ait Apostolus) Nolite pueri esse mente & sensu, malitia paruuli estote. Quid verò est paruulum esse malitia? Paruulus absque malitia est: etiamsi contemnatur, non irascitur: si honore afficitur, non in vanam gloriam effertur: si rebus suis spolietur non dolet, neque affligitur, paruulus enim est malitia. Non vlciscitur iniuriam non gloriam affectat ingnem. Rursus. Et etiam cucullus Diuinæ gratiæ Symbolum; quoniam quemadmodum cucullus tegit, ac fouet pueruli caput, ita & Dei gratia mentem nostram tuetur, & fouet, vt maiorum nostrorum monumenta testantur. Est igitur cucullus signum gratiæ Seruatoris nostri Dei mentem nostram tuentis, ac protegentis, nec non simplicitatem nostram, & innocentiam, quæ in Christo est, circumfouentis, propter eos qui nos quotidie vulnerare, ac deuorare conantur. Concinit vtrique Nicephorus dicens: Capitis vero tegmen acuminatum, vt simplices sint, & iniurias non euindicent, pureque, de innocenter viuant: lactentium puerorum instar, quorum capita eiusmodi linteamentis operiri solent, quæ partem rationis principatum imperiumque obtinentem tegunt, atque fouent.

De Zona hæc habet Cassianus cap. 2. Itaque 93. Zonæ mysteria.
Monachū militem Christi, in procinctu semper belli positum accinctis lumbis ingiter oportet incedere. Dorotheus autem hæc. Habemus autem & Zonam circa lumbos nostros. Quid obsecro sibi vult Zona? Primum quidem Zona symbolum significat, vt ad quodvis opus bonum accincti simus, ac parati. Quicumque enim operaturus est aliquid primùm quidem Zona succingitur, & sic demum opus aggreditur: vt illud testatur: sint lumbi vestri præcincti. Secundò vero, vt quemadmodum ex pelle mortua Zona conficitur, ita & nos voluptates nostras omnes, omnesque delicias, & illecebras, ac desideria carnis mortificamus. Gestatur enim Zona circa lumbos, & renes: ibi nimirum nerui sunt quidam, in quibus vis illa animæ nostræ sita esse dicitur, quæ concupiscibilis nuncupatur: & hoc est quod dicit Apostolus: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, & immunditiam, &c.

Nicephorus denique Zonam cum rebrachiato- 94. Rebrachiatorii & brachilis.
rio, seu brachili confundens, ait. Zona porrò, quæ & humeros, & brachia comprimit cinctura promptam alacritatem in ministerio Dei sub obscurè indicat; vt quæ adimplere iussi sunt, succincti perficiant. Verum Rebrachiatorij sub Anabali nomine ita mysticam significationem prosequitur Dorotheus. Anabolus Anaboli.
in modum crucis ponitur super humeros nostros: significat enim Symbolum Crucis, quam nostris humeris ingiter gestare debemus, iuxta id quod dicitur: Tolle crucem tuam & sequere me. Quid vere aliud est crux quam perfecta & absoluta mortificatio? quæ quidem non nisi per fidem in Christum rectè à nobis geritur. Fides enim (vt à maioribus, ac senioribus nostris accepimus) ea comprimit semper & amouet, quæ poterunt esse impedimento, & liberam nobis reddit, ac facilem operandi viam, quæ nos ad perfectam hanc, de qua agitur, mortificationem deducit. Hoc est, vt seipsum quisque à sæculi huius rebus omnibus exuat, atque omnino mortificat; & illarum amorem, ac desiderium deponat. Si enim parente reliqueris, hæc eadem mortificatio in fide fundata efficit, vt vel illorū affectum, & desiderium radicitus è corde diuellere contendas. Simili modo si pecunias, si latifundia, si denique rem quamvis aliam deserueris, & abrenuntiaueris; vult, vt desiderio pariter, & affectui illius rei abrenuntiet prorsus, & vale dicat. Hæc enim est vera & perfecta abrenuntiatio. Cassianus verò cap. 6. de Rebrachiotoriis ait; his Monachos ideo succingi, vt ita constrictis brachiis, impigri ad omne opus, expeditique reddantur: illud Apostoli præceptum studentes omni virtute complere. Quia non solum mihi, sed etiam iis qui mecum sunt ministrauerunt manus istæ: neque gratis panem ab aliquo manducauimus, sed in labore, & fatigatione nocte, ac die operantes, ne quam vestrem grauaremus. Et: si quis non vult operari, non manducet. Mirè cum superioribus concinit Veteris Abbatis testimonium apud Pelagium, de Verbis senior. libello 10. n. vltimo. Dixit Senex: Quia cucullum, quo vtimur, signum est innocentiæ; super humerale, quo humeros & ceruicem

alligamus

alligamus, signum est Crucis: Zona vero, qua cingimur, signum est fortitudinis. Conseruemus ergo iuxta id quod habitus noster significat, quia omnia cum desiderio facientes nunquam deficiemus.

95. Masortis, & Melotis mysteria. Porro quod ad Masortes, aut Melotes spectat, Cassianus, cap. 8. sic inquit. *Qui tamen habitus pellis caprina significat, mortificata omni petulantia carnalium passionum debere eos in summa virtutum grauitate consistere: nec quicquam petulcum, vel calidum iuuentutis, ac mobilitatis antiqua in eorum corpore residere.* Confundens proculdubio Melotis & Zonæ significata, ob materiæ identitatem: cum tamen pallium multa celet mysteria, quæ Monachi præ oculis habere oportet: idcirco enim breue erat pallium veterum, vt indicaretur duos simul operiri eo non posse, iuxta doctrinam Isaiæ c. 28. vt Hieronymus ibi exponit, Christum, & diabolum, seu vtrique Domino deseruire. Quatenus autem pallio pectus, & humeri proteguntur, eodem Hieronymo teste ad illud Isaiæ: *In die illo auferet Dominus ornamentum calceamentorum & mutatoria, & pallia*: proculdubio ornamenta bonorum operum significantur: quibus filiæ Sion, animę scilicet deuotæ amiciri, & ornari debét Ambrosio autẽ lib. de Isaac c. 6. pallium etiã pudorem vitæ veteris significat; quo Monachum ad humilitatem trahi continuo oportet. Apud Hieronymum ad Mich 2. auxilium Dei palliũ præfiguratur, quo Ascetæ sibi misericordiam Dei gaudeant affuisse, quodque perpetuò lachrymabiliter implorent. Sed de aliis Pallij significatis consule Tertullianum aduersus Marcion. Gregorium lib. 2. Mor. c. 41. Bedam in Genes. 9. & 39. Ambrosium l. de Tobia c. 10. Augustinum de essentia Diu. & l. 16. de Ciuit. c. 2. Rupertum l. 5. in Reg. c. 17. & super Mich. 2. & ad Cant. 5. Origenem hom 17. in Genes. & hom. 5. in Iudith. & hom. 35. in Matth. Hilarium can. 33. in Matth.

96. Caligarum mysteria. Caligarum vsu (aliorum calceorum interdictu præmisso) quibus à frigore suos muniebant Monachi pedes, hoc significari voluisse ait Cassianus, c. 10. *Vt si in hoc mundo constituti cura & sollitudine carnis huius omni exuti esse non possumus, nec ab ea penitus praualemus absolui: saltem occupatione leui, & implicatione tenui necessitatem corporis explicemus, ne anima nostra pedes, qui expediti ad spiritualem cursum, & prædicandam Euangelij pacem semper esse debent parati (quibus post odorem vnguentorum Christi currimus & de quibus David, Cucurri inquit, in siti: Et Ieremias. Ego autem laboraui te sequens) morticinis huius saculi curis patiamur inuolui: De his scilicet cogitantes, qua non ad supplendam necessitatem natura, sed ad superfluam noxiamque pertinent voluptatem. Quod ita implebimus, si secundum Apostolum carnis curam non perfecerimus in desideriis.* Sed notandum quod subiungit: *Quibus tamen caligis quanquam licito vtantur, vtpote Domini mandato concessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cum accedunt ad celebranda, vel perficienda sacrosancta mysteria: illud æstimantes secundum litteram custodiri debere, quod dicitur ad Moysem, vel ad Iesum filium Naue: solue corrigiam calceamẽti tui, locus enim in quo stas, terra sancta est.* Adde ex D. Gregorio hom. 22. & Cant. 7. calceamentis Patrum innui exempla, quibus nimirum Monachus insistere debet, vt per trita illorum gradiatur vestigia, qui in pace obierunt: ne callem inuiam obambulans, præcipitij nesciat euitare pericula. Quare qui præcedentium Patrũ sequitur vestigia, tutus erit, & vanitatis itidem effugiet insidias. Gregorio etiam Nisseno lib. de vita Mosis calceamenta designant vitam duram, & asperam, quam habere debent exeuntes de Ægypto, ne à spinis vitiorum lædantur. Vnde & illi Pascha celebrare iubentur, calceamenta habentes in pedibus. Aufert Deus ornatum calceamentorum, cum propter peccata ornatum virtutum aufert. (Hieronymo in Isai. 3.) vt caligatus quisquis eo se symbolo admonitus existat de ornamento virtutum exquirendo. Auctor denique Ordinariæ, quod Iudith sandaliis induta incesserit, significari contendit Euangelica consilia; & sacras meditationes, quibus pedes, hoc est affectus religiosi viri, muniri necessum est, Holophernem trucidare valeat, ac de diabolo triumphum agere.

Denique baculu, quam Veteres Monachi gestare solebant, spiritualiter monebantur (Cassiano cap. 9.) *nunquam debere eos inter tot oblatrantes vitiorum canes, & inuisibiles nequitiarum spiritualium bestias inermes incedere: sed irruentes eas retundere Crucis signaculo, ac longiùs propulsare: atque aduersum se seruientes iugi memoria Dominica passionis, & imitatione illius mortificationis extinguere.* 97. Baculi mysteria. Quo sanè Doctore baculus in memoriam ligni vitalis gestabatur manibus; tum ob reuerentiam ei iugiter exhibendam: tum ob imitationem mediis operibus per manus significatis procurandã. Multa de baculi mysteriis apud alios reperies, præsertim apud Lauretum in Allegor. verbo *Baculus*, vbi innumera congerit Patrum testimonia, quæ tu consulas.

Consultò mysteria colorum Monasticæ vestis omisi: nemo enim est quem lateat, candore innocentiam, castitatem, & spiritalem lætitiam significari; fusco pœnitentiam, lachrymas, & humilitatis statum: leucophæo vtrumque quodammodo vniri: quæ cursim de vnoquoque agentes colore tetigimus. 98. Colorum mysteria.

Diximus multa proculdubio de priscorum Monachorum vestibus; quo semel ab eis nos expediremus, & Lector simul cuncta faciliùs reperire valeret. Illud duntaxat ad calcem admonere operepretium duximus, Dionysianum schema Monachi nouiter profitentis apud Græcos grauiter à vetustissimis temporibus inualuisse: quandoquidem in Euchologio duplex schema reperitur; quem tibi modo subiiciam. 99. Parui Schematis institutio.

Ordo instituendi Monachum parui schematis, siue Mandy.

1. *Sacerdos ponit super eum schematolobium.*

2. *Tondet eum sacerdos in formam Crucis.* Hæc crinium resectio ita in oratione, ibi subiungi solita exponitur. *Vt ademptione sensu carentium capillorum etiam abiiciat irrationales cogitationes, & opera.*

3. Induit eum tunica dicens: *Frater noster. N. induitur tunica exultationis.*

4. Donatur Zona his verbis: *Frater noster lumbos cingitur virtute veritatis in mortificationem corporis & renouationem spiritus.*

5. Imponitur cucullus sic. *Frater noster operitur galea, seu spe salutis.*

6. Datur ei pallium: *Frater noster sumit pallium, arrhabonam magni, & Angelici habitus, in stolam incorruptionis, & sanctimonia.*

7. Calceatur: *Frater subinduitur calceamentis, in præparationem Euangelij pacis,* Deinde concluditur his. *Frater noster sumit arrhabonam magni, & Angelici habitus.*

8. Denique: *datur detonſo cereus, & ſanctum Euangelium & Crux, & ſit amplexatio.* Nimirũ: *cereus* quaſi illi diceretur. *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardẽtes in manibus veſtris:* Et vos ſimiles hominibus expectantibus Dominũ ſuum. *Euãgelium* loco Regulæ, cui mores ſuos conformet. *Crux* in ſymbolum vitæ Monaſticæ ab eo acceptæ. Et tunc tandem, vt apud Dionyſium legimus, admittitur ad oſcula pacis circunſtantium, & ei de fœlicitate ſua congratulantium. Solemnius autem etiam celebrabatur aliquando Monachi profeſſio in hunc modum.

Ordo magni, & Angelici habitus ſeu magnũ Schema.

1. *Sacerdos tondet eum in formam Crucis: in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti.* 100. Magni ſchematis inſtitutores.

2. *Frater noſter N. induitur tunica iuſtitiæ, & exultationis Magni, & Angelici habitus.*

3. *Sumit pallium magni & Angelici habitus, in ſtolam incorruptionis, & ſanctimoniæ.*

4. *Induitur cucullum ſimplicitatis, in galeam ſpei ſalutaris.*

5. *Accipit anabalum In nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti, aſſumens crucem ſuam in humeros ſequens Dominum Chriſtum.*

6. *Fratris noſtri lumbi cinguntur virtute veritatis,*

7. *Subinduitur calceamentis in præparationem Euangelij pacis.* Et concludit. *Sumpſit magnum & Angelicum habitum.* Hæc omnia ſic explicantur in oratione: *orat enim Sacerdos, vt in ſãctificatione vitã inſtituens, immaculatum conſeruet, quem in virtute tua induit habitum. Pro tunica quidem iuſtitiam amictus; & pro Zona mortificationem corporis, & temperantiam in ſeipſo circumferens: Et pro anabale, Cruce, & Fide adornatus. Et pro pallio ſtola incorruptionis munitus: Calceamentis vero, vt procedant in viam pacis & ſalutis.* Hæc in Onomaſtico refert Roſuueydus, verum ego quo differat paruum à magno ſchemate ſeu habitu, niſi tantum in anabalo, quod Roſuueydus ipſe *ſcapulare* vertit, nõ video. Opponitur autẽ in verſione *anabali* Caſſiani ſententiæ, vt ſupra §. 2. n. 28. expẽdimus; aut ſi quod magnum ſchema vocatur, eorum erat inſtitutio, qui ad Chorum deputati ſunt: paruum vero conuerſorum, & patrum Laicorum, quibus breuiores forſan dabantur veſtes, vt noſtris etiam temporibus vidimus inter Ciſtercienſes noſtros breue ſcapulare genua tantum pertingens conuerſis in poſſeſſione conferentes. Nec incongrua vnquàm fuit Monachorum, & Conuerſorum diuerſa inſtitutio. Sed de veſtibus ſatis.

CAP. XII.

Vetuſtiſſimorum Therapeutarum, ſeu Monachorum inſtituta & mores ex Philone.

1. Therapeutæ ab Eſſæis longè diuerſi.

EGimus hactenus de profeſſione, votorum emiſſione, & ceremoniis in ea olim ſeruari ſolitis, quarum è præſtantioribus eſt habitus externi permutatio, primitiuorum Monachorum: reliquum eſt, vt mores & inſtituta eorum proponamus, quæ exquiſitiſſimè proſequutus eſt Hebræorum diſertiſſimus Philo libro ſpeciali ſub titulo: *De vita contemplatiua, ſiue de ſupplicum virtutibus.* Et quidam in ſuperioribus lib. 1. c. 13. n. 19. oſtendimus (ni fallor perſpicuè) perperam à quibuſdam hos cum Eſſæis, vel Eſſenis Iudæis cõfundi; cum hos ab illis libro etiam & tractatione, moribus, profeſſione, multiplicatione, & ipſis nominationibus aſſeruerit diſſidere: quod haud ſcio cur ab aliis adnotatum non fuerit. *Libro,* inquam & *tractatione;* nam de Eſſæis Moſaicæ legis cultoribus agit ex profeſſo antecedẽti libro, cui titulus. *Quod omnis probus ſit liber:* de Therapeutis verò in conſequenti *de vita contemplatiua;* Sic exorſus: *Poſtquam de Eſſæis diſſeruimus, qui vitam actiuam exercent, omnibus aut (quod minus inuidioſum dictum eſt) pleriſque fœlicius: ordo poſtulat vt deinceps dicamus quæ dicenda ſunt de contemplationi deditis.* Hinc error lapſus occaſio multis orta eſt, exiſtimandi hos quoque à Philone Eſſæos vocitatos, quaſi duo eorum genera deſcripſerit; actiuorum prius, contemplatiuorum poſterius. Verùm proculdubio longe aliam fuiſſe Philoni mentem ſubiuncta declarant verba: *Inſtitutum autem huius Philoſophiæ mox apparet ex ipſis appellationibus* Nunquid quoniam Eſſæi vocantur à ſanctitate, vt de prioribus dixerat; Abſit; ſed ait: *Vocantur enim Therapeutæ, Therapeutriæſque, hoc eſt Curatores, & Curatrices, ſiue Cultores & Cultrices. VERO NOMINE.* Cultores & Curatores vnde dicti. *Quare? vel quia profitemur medicinam præſtantiorem ita vulgata per oppida omnia: hæc enim medetur ſolis corporibus; illa & animas liberat morbis grauibus, & aduerſus medelas contumacibus, quos inflixerunt voluptates concupiſcentia, dolores, timores, auaritia, inſipientia, iniuſtitia, & cætera perturbationes; vitiorumque agmen innumerabile.* Et hæc dixerit ea nominis *Therapeuta* ethymologia, quæ *Curator* interpretatur. At iuxta vulgatiorem, qua *Cultor* dici creditur, ſubdit: *Vel quia didicerunt à natura, è ſacris legibus colere illud Ens, & bono melius, & vno ſincerius, & vnitate in generando antiquius, atque (vt ita dicam) principalius.* Vocat etiam eos *Icetas,* hoc eſt *ſupplices,* à præcipuo munere, quod eſt *iugiter ſupplicia vota efferre Deo,* & laudibus Diuinis totum ferè tempus vitæ inſumere. Non ergo vero nomine *Eſſæi* ſed *Therapeutæ,* & *Icetæ* vocitabantur ipſo teſte Philone, qui priores vero nomine, ac proprio nomine Eſſæos dixerat. Vnde (quod non piget repetere) *poſteriorum tractationem* ſic clauſit. *Hactenus de Therapeutis naturæ contemplationibus, & huic tantum ſtudio curandæque animæ per totam vitam deditis: cæli & mũdi ciuibus, patri, conditoriq; rerum propter ſuam virtutẽ cõmendatiſſimis, quæ conciliante adepti cœleſtis numinis amicitiã, præmium cõuenientiſſimum fortunæ virtuti poſthabita, ſuaſerunt ad ſupremum fœlicitatis faſtigium.* Eorum encomia. Tot encomiis commendatos vult, non quidem *Eſſæos,* ſed *Therapeutas,* vt vides. Atqui *Therapeutarum* nomenclatura, ſicut & *Monachorum*, non Iudaica, ſed Apoſtolica eſt, D. Dionyſio teſte, lib. de Eccleſ. Hier. c. 6. vbi de eis agens ait: *Præceptores noſtri Diuinis eos appellationibus ſunt proſequuti, partim Therapeutas, id eſt Cultores, à ſincero Dei famulatu, atque cultu, partim Monachos ab indiuidua & ſingulari vita appellantes:* vt vel ex ſolo nomine liqueat Philonem Apoſtolorum diſcipulos, non Moyſis, fuiſſe res & inſtituta perſequutum.

Ad hæc priores illos, quos Eſſæos vocitari teſtatur, in Palæſtina duntaxat, & Syria habitaſſe contendit, atque vltra 4000. non excedere: quod ſanè Hebræis apprimè conuenit, quorum Syria & Palæſtina ſedes propria erat; ait enim: *Nec Palæſtina Syriaque deeſt hoc genus hominum.* (quales erant apud Indos Gymnoſophiſtæ, & apud Perſas Magi) *qui cum naturali ait, moralem iungunt Philoſophiam, honeſtatis, probitatiſque amorem tota vita præſeferendo, virtutem ſectantium cuius regionis non paruam partem populoſa Iudæorum gens incolit: In* 2. Eſſæi ſola Palæſtina Therapeutæ toto Orbe diffuſi.

his

his quidam nominantur Essei circiter quatuor millia; à sanctitate dicti, qui summa Religione Deo seruiunt. De Therapeutis autem inquit: *Hoc genus reperitur in multis Orbis regionibus; meritò, vt absolutæ probitatis, receptum, à Græcis atque Barbaris: maximè tamen in Ægypto frequentantur per Præfecturas singulas; præsertim circum Alexandriam. Ex omnibus autem locis optimus quisque Therapeutarum tanquã in huius generis patriam colonus mittitur in locum quendam aptissimum situm ad stagnum Mariam in terreno colle, acclivi leniter, tutum simul, & laudatum ab aëris temperie.* Nihil horum Iudæis conuenire potest; omnia Monachis Christianis, quorum Religio vt absolutæ probitatis, recepta nunc à Græcis, & Barbaris erat ad prædicationem Apostolorum, non Mosayca lex scripta. Rursus Essenorum Iudæorum domus Iudaico more synagogas vocari consueuisse docet: *Quoties sacras ædes, quas Synagogas vocant, adeunt, pro ætatis ordine consident.* Therapeutarum vero Monasteria: *Habent sacras ædiculas, quæ Semnea vocant, siue Monasteria: vbi solitarij sanctæ vitæ mysteriis dant operam.* Porro Semeon Græcis σεμνεῖον locus est vbi congregantur viri honesti.

3. Sed vt tandem toto cœlo Therapeutas ab Hebræis differre videas, nihilque ferè vtrisque esse commune, en proferam mores, & instituta Therapeutarum verbis Philoninis, quæ te eius rei abundantissimè certum faciant: vbi nihil quod Iudaicum oleat reperire valebis: vt mirum sit ab Hieronymo lib. de script. Eccles. dici potuisse: *Philo disertissimus Iudæorum videns Alexandriæ primam Ecclesiam iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit.* Id errare fecit Alardum, dum ad hæc Hieronymi verba in Notis ad c. 5. l. 2. Cassiani de Institut. renunt. inquit: *Quod autem Philo in illis Ascetis, quos sub Essenorum nomine describit, etiam diei Sabbati obseruationem commendat, nõ mirabitur Lector, &c.* At Philo in Therapeutis Sabbati nequaquam meminit, sed septimæ diei, quod longè diuersum est, cum hæc Dominicis etiam conueniat, quæ ab initio nascentis Ecclesiæ decreto Apostolorum Sabbatorum relicto cultu solemnis haberi cœperat. *Per sex dies, ait, seorsum quisque in suis illis modo dictis Monasteriis philosophantur; septima vero conueniunt in cæterum communem.* Et rursus: *Vix sexto die degustant cibum, septimum vero diem vt festum, sacratumque honore dignantur eximio.* Ego ita Hieronymi verba accipio, vt viderit Philo Alexandriæ primam Ecclesiam Iudaizantem, non inquam Therapeutas, sed cæterorum cœtum fidelium, quibus ad præscriptum Apostolorum mos erat quædam conseruare legalia, idest abstinere à sanguine & suffocato: alij & alia tunc quidem non necessaria, sed necdũ nociua. Verum id in Therapeutis videre nequiuit, quibus mensa pura est à cruentis dapibus: pro cibo verba Philonis sũt, *panis apponitur, sal pro obsonio, & pro condimento hyssopus in delicatorum gratiam.* Contraxit igitur cum fidelibus amicitias: nec desunt qui sentiant Petrum Romæ conuenisse, Marcum verò Alexandriæ. Et in eorum gratiam, eos qui præcellebant cæteris pietate & religione, idest Therapeutas, laudibus meritis cumulasse. Vt vt fuerit, liquet Christianos Monachos laudasse, non Iudæos, in idque conspirant Patrum ac scriptorum nostrorum calculi, quos prædicto c. 1. l. 1. in principio retulimus.

Therapeutarum mores nihil Iudaicũ admisere.

Expositiõ D. Hieronymi.

Ipsa Instituta & Mores Therapeutarum.

Ex Philone lib. de vita Contemplatiua, aliàs de supplicibus. *Tom. I.*

§. I

De perfecta eorum renunciatione.

1. *HVic vitæ instituto qui se addicunt, non ex more, aut rogati id faciunt, sed amore correpti rerum cælestium, & quasi furore Diuino perciti, donec ad contemplationem illam desideratissimam perueniant.*

2. *Deinde præ immortalis beatæque vitæ cupidine; quasi iam hac mortali defuncti, facultates suas relinquunt liberis aut cognatis, vltro eis possessione cedendo, atque etiam sociis & amicis, si cognati desint. Oportet enim vt qui perspicaces diuitias adeptus est, cæcas illas relinquat mentibus cæcutientibus.*

3. *Relictis igitur facultatibus, & auocamentis omnibus, fugiunt sine respectu fratrum, liberorum, parentum, vxorumque, & deserunt numerosas cognationes, societates, amicitias, ipsas denique patrias, in quibus geniti, educatique sunt: quandoquidem consuetudo magnum momentum habet ad allectandos animos.*

§. II.

De Cellis, Monasteriisque illorum.

4. *DEmigrant autem, non in aliam ciuitatem sed extra mœnia degunt in hortis, aut villis solitariis, amantes solitudinem, non hominum odio, sed ad cauendos cong. essus cum dissimilibus, quos sciunt moribus bonis esse cere.*

5. *Domicilia verò conuenarum sunt admodum frugalia, parata contra æstum tantummodo & frigora.*

6. *Non contigua, vt in vrbibus; non enim placet id amantibus solitudinem, nec tamen longè remota; quia societatem diligunt, vt sibi possint in vicem succurrere contra latronum incursus fortuitos.*

7. *Singuli autem habent sacras ædiculas, quæ Semnea vocant, siue Monasteria, vbi solitary sanctæ vitæ mysteriis dant operam.*

§. III.

De Diuinis Officiis, & quotidianis exercitiis; & Studiis.

8. *Nec cibi, potusve quicquam eo inferunt (in cellas) aliudve in vsum corporis, sed legem tantum, & Prophetarum oracula, diuinitus prodita, hymnosque, & quædam alia pietati scientiæque promouẽda vtilia.*

9. *Itaque perpetuam habent Dei memoriam; vt nec insomnis quidem aliud eis obuersetur; quam imagines diuinarum pulchritudinum: & sunt in his qui somniando produnt præclaras sacræ Philosophiæ sententias.*

10. *Quotidie bis precari solent, mane, ac sub vesperam: oriente sole petentes diem verè fœlicem, vtque mentes eorum cœlesti repleantur lumine: occidente verò; vt anima in totum exonerata sensibus, moleque rerum sensibilium, veritatem vestiget in consistorio domestico.*

11. *Medium vero matutini vespertinique temporis interstitium totum meditationi attribuitur.*

12. *Versantes enim sacra volumina dant operam Philosophiæ per manus acceptæ à maioribus seruando eas allegorias: quoniam sub apertis verbis latere credunt secreta naturæ coniecturis explicanda probabilibus.*

13. Habent etiam priscorum Commentarios, qui huius sectæ autores multa monumenta reliquerunt de allegoriis eiusmodi, ad quorum imitationem posteri se accommodant.

14. Itaque non solum contemplantur, sed etiam Cãtica Hymnosque in Dei laudem componunt vario metrorum, carminumque genere, rythmis concinnatos in augustiorem, ac religiosam speciem.

§. IV.

De frequentiori collecta, septimo quoque die, idest, Dominicis celebrari solita.

15. *PEr sex dies seorsum quisque in suis illis modo dictis Monasteriis Philosophantur: non progredientes foras, imo ne prospicientes quidem.*

16. Septimo verò conueniunt in cœtum communem, & iuxta ætatis ordinem considunt decenti habitu, manus continentes sub pallio, dextram inter pectus barbamque, sinistram applicatam lateri.

17. Tum progressus in medium natu maximus, & dogmatum eius sectæ peritissimus disserit vultu ad grauitatem composito: voce moderata, non sine magna prudentia: secus quam Oratores aut ætatis nostræ Sophistæ ostentatores eloquẽtiæ, vt quibus magis cordi sunt exquisitæ sententiæ, diligensque, & accurata harum enarratio, quæ non summis insidat auribus, sed per auditum penetrent in animum, ibique firmiter inhæreat.

18. Reliqui omnes auscultant per summum silentium annuitantes oculis tantum, aut capite.

19. Id commune sanctum in quod septima quoque die conueniunt, septo clauditur duplici separatis virorum & mulierum cœtibus. Nam mulieres quoque simul auscultant ex more, dumtaxat quæ institutum idem sectantur; medius autem paries à solo surgit tribus, quatuorve cubitis in modum loriculæ superiora vsque ad tectum patent; vnde gemina prouenit commoditas; & quod pudori fœminei sexus consulitur, & quod verba Doctoris exaudiuntur facile, absque vllis obstaculis, quæ vocem eius intercipiant.

§. V.

De frugalitate victus, & Vestitus.

20. *TEmperantiæ tanquam fundamento in anima iacto virtutes cæteras superstruunt.*

21. Nec cibum, nec potum quisquam sumit ante solis occasum; quod sapientiæ studium luci conuenire iudicent, tenebris vero curam corporis. Ideo totos dies alteri, alteri vero exiguam noctis partem tribuunt.

22. Nonnulli ex iis tertio quoque die famem sentiunt, attenti magis ad disciplinarum scientiam.

23. Nec desunt qui prolautè accepto epulo sapientiæ copiosè præbentis sua placita perdurant duplum eius temporis, ex vix sexto die degustant cibum necessarium, assueti sicut Cicadæ rore viuere; canticis, opinor, solantes inediam.

24. Septimum vero diem vt festum sacratumque honore dignantur eximio, quo post curam animi corpus quoque reficiunt: sicut iumenta relaxantes laborum continuum.

25. In cibatu vtuntur panè simplici; sal vicem supplet obsonij; qui delicatiores sunt, hyssopum pro condimento adiiciunt.

26. Potum è fluminis hauriunt, contenti placare dominas à natura mortalibus additas: famem sitimque absque omnibus lenociniis, fruendo rebus sine quibus non licet viuere.

27. Edunt igitur, ne esuriant, bibunt ne sitiant: saturitatem cauendo vt inimicam animo pariter, & corpori.

28. Et quoniam tegminis duæ quoque sunt species, vestis, tectumque, de ædibus iam dixi esse incultas, & extemporaneas, factas ad præsentem vsum tantummodo.

29. In veste autem eadem apparet simplicitas ad arcendos calores & frigora: pro pellucis crassa tunica in hyeme: æstate vero exomis, aut interula linea.

30. In vniuersum exercent modestiam, vt fontem veritatis, sicut è fastu mendacium prognatum autumant: profluunt enim è mendatio varia malorum species, contra ex veritate omnium virtutum humanarum diuinarumque copia.

§. VI.

De solemnioribus Collectis, & Festorum celebritatibus.

31. *DIcam aliquid & de Sodalitiis eorum, quoties Hilarius cõuiuia celebrant. Hi numeros in primis obseruando post septem hebdomadas elapsas conuentus suos instaurant, venerati non solum simplicem septenarium. Is dies profectus est maxime festiuitatis incedentis in numerum quinquagenarium sanctissimum.*

32. Vbi conuenere candidati, & læti cum summa grauitate ad signum datum à quopiam Ephemerentu (sic huiusmodi ministros nominant) priusquam discumbant, stantes vna serie, decentes, sublatisque ad cœlum manibus atque oculis his quoniam didicerunt spectare cœlestia illis tempore incorruptis à muneribus, & à quæstu illicito) precantur vt Deo placeat conuiuium.

33. Absolutis precibus seniores discumbunt, ac mox alii pro cuiusque dignitate. Neque enim seniores ex annis æstimant, sed quantumlibet grandæuos habent pro pueris, si serò institutum hoc complexi sunt: honorem verò senectutis tribuunt his qui exercuerunt se à iuuentute in hac pulcherrima, Diuinaque parte contemplatiua Philosophia.

34. Adhibentur mensæ fœminæ quoque, anus pleraque, sed virgines: non coactu castitatis, sicut apud Græcos quædam sacrificulæ; sed sponte continentes præ amore sapientiæ, cuius studio per totam vitam cõtempserunt voluptatem corporis: nimirum Diuinæ, non mortalis prolis cupidæ, quam sola Deo chara anima ex se ipsis pariunt excipientes pro semine intelligibiles Patris radios vt decreta sapientiæ contemplando percipere valeant.

35 Discubitus ita distribuitur, vt seorsum viri dextrum latus, seorsum fœminæ sinistrum teneant.

36. Quod si quis suspicatur lectisternia, & si non sumptuosa certè molliuscula parari hominibus ingenuis, & Philosophiæ deditis, sciat esse tegetes rudes è vili contextas materia, videlicet è papyro indigena: sic humi aggestas, vt eminendo fulciant cubitos.

37. Remittunt enim paululum illam Laconicam disciplinæ duritiam; semper & vbique probantes liberalem frugalitatem; totis viribus auersando voluptatis illecebras.

Io

In ministerio non vtuntur mancipiis. In hoc conuiuio nemo seruus adest, ministrant ingenui, & sponte quidquid opus est faciunt: iussa non expectando, sed praeueniendo alacritate voluntaria.

39. *Nō enim quibuslibet ingenuis delegatur id officiū, sed habitu & delectu ex omni sodalitatis huius iuuētute, vt quisque aliquod praeclarū indolis, ac virtutis specimen edidit. Hi tanquam germani filij libenter, & certatim ministrant, haud secus ac parentibus publicis hanc coniunctionem arctiorem ducentes quam sanguinis, quandoquidem rectè sapientibus virtute nihil est antiquius.*

40. *Discincti autem, & promissis tunicis accedunt administrandum, vt absit omnis seruilis species in hoc conuiuio.*

41. *Vinum per illos dies non praebetur; sed aquā limpidissima caeteris frigida, calda vero his qui inter seniores tractantur delicatius.*

42. *Mensa pura est à cruentis dapibus. Pro cibō panis apponitur sal pro obsonio, & pro condimento hyssopus in delicatorum gratiam.*

43. *Operantur enim vt Sacerdotes sacris abstemiis, tota victus ratione castigata ad eandem frugalitatem. Nam vinum habent pro veneno afferente dementiam: opiparis autem obsoniis aiunt irritari concupiscentiam belluam insaturabilem. Haec sunt exordiā conuiuij.*

44. *Quid tum postea quam conuiuis ordine suo discumbentibus adstiterunt ministri decenter parati ad obsequium? nulla ne sequitur compotatio? Imo silentium maius quam antea, ita vt ne mutire quidem cuiquam liceat, aut respirare vehementius.*

45. *Proponit quisquam quaestionem è sacris Litteris aut soluit ab alio propositam nihil de solutione sollicitus. Neque enim captat laudem argutiarum, aut eloquentiae. Hoc tantum agit, vt rem diligētius perspiciat; tum perspectam non inuideat minus perspicacibus, sed non minus discendi cupidis: atque ita immoratur doctrina subinde inculcans, imprimensque animis praeclaras sententias.*

46. *Totum vero auditorium, attentum auscultat in vno eodemque habitu: intelligere se nutu, vultuque indicans: probare vero hilaritate, ac experrectis frōtibus interdum & dubitare, haerereque moto leniter capite, summoque dextra digito. Nec minore attentione iuniores, qui astant, audiunt.*

47. *Vbi vero Praeses visus est rem bene tractando satisfecisse auditorum desiderio, plausus propalam editur ab omnibus.*

48. *Tum ille assurgens hymnum in laudem Dei primus canit, aut recens à se compositum, aut desumptum ab aliquo vatum veterum. Extant enim huius generis carmina prisca versu trimetro, & hymni cum suis accentibus inter sacra canendi ante altaria; vel à stantibus, vel à choreas ducentibus moderatas variis flexibus, atque reflexibus.*

49. *Praesulem mox imitantur caeteri decenti ordine omnibus intentè quietéque auscultantibus, praeterquam in fine hymni extremaque clausula; tunc enim vniuersi vocem extollunt sine sexus discrimine.*

50. *Absolutis Hymnis singulorū iuniores paulo antè dictā mensam efferunt, in qua rite cibus ille, sacratissimus panis fermentatus, cum salè apponitur, & hyssopo ob venerentiam mensae dedicatae templi vestibulo.*

51. *Caenam verò sequitur sacrum peruigilium his ritibus.*

52. *Vbi omnes consurrexere, duo chori fiunt in medio caenaculo; alter virorū, alter foeminarū. Cuiq; suus incentor praeficitur honore praestās, & canendi peritia.*

53. *Deinde cantant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum, carminumque generibus: nunc ore vno, alternis; non sine decoris, & religiosis gestibus, atque accentibus: modo stantes, modo prorsum retrorsumve gradū mouentes: vtrumque res postulat.*

54. *Deinde postquam vterque chorus seorsum expleuit se his deliciis, velut amore diuino ebrij vnum chorum faciunt promiscuum ad imitationē illius olim instituti in Rubri maris littore post mirandum prodigium. Accepto enim hoc tam insigni & insperato beneficio, correpti numine viri pariter & mulieres, & in vnam choream conglomerati hymnis gratias Seruatori Deo canebant praecinente viris Mose Propheta, Marianna vero Prophetide foeminis.*

55 *Ad horum maximè imitationem hic Therapeutarum, therapeutridumque chorus compositus, & mixtis ad graues virorum acutis foemineis vocibus concinne temperatus, concentum reddit suauissimum, veréque musicum: pulcherrimis enim verbis includuntur sententiae pulcherrimae religiosis choreis accedentibus.*

56. *Horum porrò vniuersorum finis vnus & idem, est pietas.*

57. *Itaque productā vsque ad matutinum hac comessatione honestissima, neque grauati crapula, neque nictantes, sed exercitatiores quam venerant ad conuiuium; verso ad auroram vultu totoque corpore, quamprimum solem orientem aspiciunt, faelicem diem & veritatem, perspicacemque sibi mentem comprecātur.*

58. *Atque ita precationibus absolutis, ad suum quisque somneum secedit, & ad negotiationem culturamque consueta Philosophia.*

59. *Illud hominum genus Therapeuticum semper in contemplatione veritatis proficiss, etiam sole hoc sensibili praeterito; nec vnquam suum ordinem deseret, tendentem ad faelicitatem perfectissimam.*

60. *Habemus de Therapeutis naturae contemplatoribus; & huic tantum studio curandaeque animae per totam vitam deditis; caeli & mundi ciuibus Patri Conditorique rerum propter suam virtutem commendatissimis; qua conciliante adepti caelestis Numinis amicitiam praemium conuenientissimum fortunae virtuti post habita euaserunt ad supremum faelicitatis fastigium. Hactenus Philo.*

NOTÆ.

In Instituta Therapeutarum.

1. H*Vic vitae instituto, &c.* Quod caput ex caeterorum hac in re Philo disertè praeponit in capite, nihil melius dicturus si multos annos in Monasticis exercitiis esset versatus. Vocationem Dei ante omnia inquit expectari oportere in arripiente huiusmodi vitae institutum sine qua aut proficere, aut perseuerare nullus poterit, vt statum decet. Idcirco Bernardus meus (in sententiis) vocationem Pauli Eremitae nuncupat *necessariam*: quatenus in capite caeteri Ascetae admoneamur; necessariam nobis esse Dei vocationem ad statum Monasticum aggrediendum: quam nimirum *non ex more, aut rogatus* (quod disertissimè adnotat Philo) quispiā suscipiat. Quibus verbis duas excludit illegitimas monachandi vias, quae totam Monasticē proculdubio pessumdant; eorū scilicet qui absq; vlla interna Dei vocatione, ex eo solum quod ab aliis rogantur cōsanguineis, vt sibi aut fratribus praedia sua cedāt; aut forsam tepidae vitae Monachis, ne Monasteria sua successoribus destituantur: aut quia sic in more positum videāt 10. Vocatio ad Monachatū expectanda.

vt videlicet, ita suæ consulant quieti, nevè alias emendicare, aut sudore sibi victum, & vestitum comparare, cogantur, monastica emittunt vota, nihil minus quam de eorum feruida adimpletione curantes: extremæ clementiæ homines, & omni commiseratione dignissimi. Longè ab his veteres illos Therapeutas fuisse, hoc loco docet Philo, qui quasi quodam diuino furore perciti arduum vitæ huius institutum accipiebãt Grauissima sunt verba Theologi orat. in Laudem Cæsarij: *Vita illa ad normam Euangelicæ Philosophiæ exacta, vt excellentissima, ita longè difficillima, nec à multis suscipienda est, sed ab iis duntaxat, quos diuina mentis magnitudo, quæ egregiè hominum voluntati manus porrigere solet, aduocauerit.*

11\. Qualiter in relinquendis omnibus Monachi Philosophi excellant.

2\. *DEINDE PRÆ IMMORTALIS, &c.* Hic non omninò res nostras calluisse Hebræum hominem, mihi liquidum facit, quod contendat cognatis dumtaxat, aut amicis res suas Monachos relinquere consueuisse: cum potius ex Euangelij præscripto res suas semel venditas pauperibus erogare iuberentur. Et quamvis nonnullos cognatis eas concessisse liqueat, quosdam tamen primo occupanti reliquisse, nihil de transitoriis curantes, multo tamen plus pauperibus eas distribuisse, ipsorum Patrum historiæ manifestant. Donanda venia homini Hebræo Euangelij ignaro; qui Diuinæ Philosophiæ oblitus, ad moralem totus conuersus, eò dumtaxat Therapeutas Democrito, & Anaxagora excellentiores fuisse contendit, quod illi præ amore Philosophiæ prædia sua pecori compascua reliquerint; isti vero cognatorum suorum, & amicorum ægestati prouiderint. Sanè Laertius lib. 2. de Anaxogora inquit: *Vniuersum patrimonium suis spontè concessit. Qua cum ab eis insimularetur negligentia: Quid ergo, inquit, nonne vos ista curatis? Demum ab eis profectus, ad speculandam rerum naturam se contulit, rei & publicæ, & priuatæ omnino negligens: adeo vt cuidam se ita compellanti; Nullane tibi patriæ cura est dixeris. Mihi vero patriæ cura, & quidem summa est: digitum in cælum intendens.* Plutarchus in Pericle Anaxagoræ discipulo hoc ab illis disciplinis discessisse contendit, quod rei domesticæ curæ maximè esset addictus, Euangelo frugi seruo ei administrandæ prælato: *Quæ omnia, ait, ab Anaxagoræ sapientia abhorrebant; siquidem & ipse rem domesticam non curauit, & agrum incultum pecori pascendum dimisit magnificentia animi, & diuino quodam furore correptus.* Id vero ita Philo vitio illi vertit, inquiens: *Quid aliud hostis faceret excissis arbustis, agroque vastato redigens aduersarios ad inopiam, quam quod suis cognatis fecit Democritus vltrò eis consciscens pauperiem; non tam malo animo, quam per inconsiderantiam, & alienæ vtilitatis negligentiam.* Quibus multifariam defecit Philo, nimirum quod Anaxagoræ fuit. Democrito imponens; cum tamen is, autore Diogene lib. 9. in eius vita, non reliquerit cognatis sua: *sed cum tertius esset frater, diuisisse substantiam* (aiunt) *minoremque portionem, quæ erat in pecunia, sibi elegisse, quæ illi in peregrinatione opus erat: hoc illis dolo factum arbitrantibus. Demetrius ipsius partem centum talenta excessisse, autor est; eamque illa breui consumpsisse.* Et infrà: *Regressum ex peregrinatione humillimè vixisse, ait Antisthenes; quippè qui omnem substantiam consumpserat atque Damaso fratre propter summam inopiam nutritum fuisse.* Anaxagoras fuit qui agrum multum pecori pascendum dimisit, non Democritus, qui potius portionem suam peregrinando consumpsit. Et qua lege cautum agnouit Philo, non solum diuitias propinquis & amicis relinquendas, verum prius egregiæ culturæ adhibendas? At mihi & Therapeutis longè aliud Euangelium vtilius indicit: vendendas scilicet vtcumque sint prius, vt plurimorum ita possit inopia subleuari: quibus non venditis pauciores subleuarentur. Non tam abhorruit à nostra Philosophia Crates Thebanus, quem refert ex Antisthene Laertius lib. 6. *Patrimonio, erat quippe vir nobilis, cum congregasset plusquam ducenta talenta, ciuibus ea diuisisse.* Et ex Diocle, *persuasisse illi Diogenem, vt peculium dimitteret: ac si quid pecuniæ haberet,* (sibi reliquum) *iactaret in mare.* Melius tamen in pauperes diuisisset. Sed Euangelij virtutem nequibant Ethnici homines penetrare. Satius Cruxte Philoaenus primo occupanti reliquit opulentissimam hæreditatem in colonia sicula, subinferens consideratã eius elegantia: *Per Deos bona hæc haud me perdent, sed ego illa.* Quod refert Plutarch. lib. de vitanda vsura.

12\. Patrem matrem, &c relinquebant secundum Euangelium.

3\. *RELICTIS IGITVR, &c.* Id qui ad Euangelij præscriptum non viuerent, minimè aggrederentur; in quo tamen solo scriptum est, & voce Domini promulgatum: *Omnis qui reliquerit domum, vel patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut fratres, aut sorores, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Math. 19 Vbi notanter Hieronymus: Congruit illi sententiæ qua dixerat: *Veni separare hominem à patre suo, & filium aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam:* cap. 10. *nam inimici hominis domestici eius*; Non solum quoniam vt ait Rabanus: *Nulla apud eos iura custodiri possunt, inter quos fides bellum est:* Verum etiam quoniam affectus horum, carnales cum sint, impediunt ne quis totum animum suum in Deum ponat: in quem sensum subdidit Dominus: *Qui inuenit animam suam, perdet illam, & qui perdiderit animam suam propter me inueniet eam:* nimirum quia Hilario Doctore: *Sic proficit lucrum animæ in mortem, & damnum in salutem: detrimento enim vitæ breuis fœnus immortalitatis acquiritur.*

13\. Ethnici Philosophi loco inconstantes.

4\. *DEMIGRANT AVTEM, &c.* Cur non eis à suis in alias ciuitates fugere sufficeret sic explicat Philo. *Demigrant autem non in aliam ciuitatem sicut serui, qui se vendi heris aliis impetrant miseri, vt qui seruitutem mutant, non effugiunt: quæuis enim ciuitas, vel optimis ornata legibus, plena est tumultu plurimo, quem nemo sapiẽtiæ sectator sustineat.* Philosophos ethnicos parum in solitudine moratos legas, sed hinc inde, de vna in aliam, & alias ciuitates peregrinatos, vt de Democrito tradunt Demetrius & Antisthenes, illum in Ægyptum cõtendisse ad Sacerdotes Geometriam percepturũ, & in Persidem ad Chaldæos, atque ad Rubrum mare. Neque defuere qui dicerent & Gymnosophistis in India congressum esse, atque in Æthyopiam venisse. Sic Plato ab Athenis vbi Socrati, Cratilo, & Hermogeni Philosophis operã dedit, Megara se ad Euclidem contulit. Inde Cyrenem profectus Theodorum etiam Mathematicum audiuit. Rursus in Italiam ad Pythagoricos Philolaũ, & Eurytum concessit, vt scribit Laertius, vel ad Architã Tarentinum, vt Hieronymo placet. Ab his se in Ægyptũ ad Sacerdotes recepit: decreueratque vlterius alios etiam congredi, nisi propter Asiæ

bella

bella proposito destitisset. Multa apud Diogenem de Philosophorum inconstantia reperies: nemo vt Therapeutæ constans sibi in pagis solus sibi, & Deo perpetuo morabatur.

14. Therapeutæ ab initio deserta incolunt.

Sed quid est quod Chrysostomus hom. 57. in Matth. de Monachis primitiuis dixit: *Qui ab Apostolis in principio initiati fuerunt, vrbes quidem habitabant, & eorum qui in eremo conuersantur, vitam viuebant.* Plane loquitur de ipsis Apostolorum discipulis, de quibus Lucas Act. 5. agit, qui propter diuini prædicationis Euangelicæ pabuli in populos erogandi curam de ciuitate in ciuitatem migrabant. Aliàs audi quid Magnus scripserit Athanasius, cum de tyrocinio Antonij dissereбat cap. 3. *Necdum autem tam crebrè erant in Ægypto Monasteria; neque omnino quisquam autem solitudinem nouerat: sed quicunque in Christo seruitute sibi metipsi prodesse cupiebat, non longè à sua villula separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam vitam solitariam a prima sectatus ætate: hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primò quidem incipiens etiam ipse in locis paululum à villa remotioribus manebat.* Et cap. 7. *Ad sepulchra non longè à villa consistentia secessit.* Vbi magna cum immũdis spiritibus iniit, & superauit certamina. Et cap. 10. *Exindè cum voluntate promptu per merita religiosa succresceret, vadens ad supradictum senem, precabatur vt in deserto habitarent pariter. Causante illo senile æuum, & rei nouitatem, solus contendit ad montem; & eremi adhuc Monachis ignota, vita rupto metu viam conatus est pandere.* Multa alia pro eadem re suppeditabit nobis caput sequens exempla, quò te lector amando. Interim non aliis Paulum Thebæum passibus credas in solitudinem secessisse: nam D. Hieronymus in eius historia cap. 4. *Cum persecutionis, ait, procella detonarat, in villam remotiorem, & secretiorem secessit.* Et rursus: *Quod vbi prudentissimus adolescens intellexerit, ad montium deserta confugit.* Ergo ordine quodam Monachorum secessus formatus est: primo in vrbibus ab Apostolis initiari, deinde in villas, & suburbia proxima secessere, ac tandem ad eremum conuolarunt. Autor vitæ S. Pachonij à Dionysio exiguo latinitate redditus causam secessus Monachorum in eremum persecutiones Christianorum à gentibus Imperatoribus excitatas fuisse contendit. De quo tamen fusius inferius.

15. Monasteriorum angustiæ.

5. *DOMICILIA VERO &c.* Concinit sibi Philo num. 28. inquiens: *De ædibus iam dixi esse incultas, & extemporaneas, factas ad præsentem vsum tantummodo.* Proinde tuguria quædam illos ædificare sibi solitos ad instar Filiorum Prophetarum ex ramis arborum non ambigimus; aut spelunca potius, & caueas, seu hyatus terræ habitasse, multa sunt quæ conuincant ex his quæ in SS. Patrum vitis scripta sunt. Vnde Nazianzenus orat. 1. in Iulian. dixit. *Vides ne hos pauperes victus & tecto carentes, carnisque fermè & sanguinis expertes hos inquam pedibus illotos, & humum pro strato habentes.* Et infra: *quorum rupes, & quorum cœli.* Et in carmine de Monachis ad Hellonium: *Ipsi enim partim antris, solitariisque, & ad terram stratis rudibusque cubilibus delectantur; à domibus abhorrent: alij rursus ferarum ritu, paruis angustisque domibus inclusi ne mortalis quidem cuiusdam vultum aspiciunt.* Et inferius: *Multas ipsi partim sua manu, partim fame, atque inadiu mortes, & quidem alieni animo, ferunt: atque in scopulis, & rupibus, in profundis ac reconditis cauernis, mediisque planiis veritati testimonium dicunt.* Primi Monachorum in ædibus magnificentius extructis habitasse leguntur Hermopolitæ, vbi S. Onophius Ascetarum institutum arripuit, in cuius vita hæc illos dixisse audimus cap. 5. *In ædificiis lucidè constructis habitamus. in quibus & ab æstu solis cooperti sumus, & ab inundatione pluuia & a turbine venti, ac tempestate manemus deffensi.* Verum cum hæc comparatione ad Anachoretas facta dixisse reperiantur (nam subdunt: *Monachi vero qui in deserto sunt nihil consolationis nisi a Deo recipiunt*) non est cur valde mirabile ædes illos habitasse dicamus, sed quibus ab æstu solis, & cœli tempestatibus tuerentur, has vocasse *lucidè constructas.* Alioquin quid de ipsis Ægyptiis Monachis Bernardus scripserit attende, Epist. ad Fratr. de Monte Dei: *Patres nostri in Ægypto & Thebayde sanctæ huius vitæ ardentissimi æmulatores solitudinibus degentes ipsi sibi cellu edificabant, in quibus tecti tantummodo, & circumsepti à turbine & à pluuia tutabantur: in quibus eremitica frugalitatis deliciis affluentes locupletabant multos ipsi egentes.* Ex quo infert: *Ergo obsecro in peregrinatione huius sæculi, in militia hac super terram, ædificemus nobis non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deserendum. Facile est quidquid naturale est. Numquid non facile est solitario, & sufficiens natura, & vtile conscientiæ, ipsi sibi cellam de virgis contexere, de luto plalmare, vndecumque operire, & decentissimè in habitare?* Reliqua apud ipsum legito.

6. *NON CONTIGVA, VT IN VRBIBVS &c.* Sic hodie Camaldulenses Eremitæ, & Carthusiani habent. Cellas per singulos separatim habuisse, ex Athanasio in vita Magni Antonij cognoscimus: *Quicumque, ait, in Christi seruitute sibi metipsi prodesse cupiebat, non longe à sua villula separatus instituebatur:* Ita nimirum vt quisque solitariam ageret vitam: vnde *Erat in agello vicino senex quidam vitam solitariam a prima sectatus ætate: Hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum.* Subdit etiam plures alios æmulatum fuisse, quorum scilicet singulas admiratus virtutes, *proprias singulorum gratias hauriebat.* Hinc de Hilarione Hieronymus cap. 19. *Statutis diebus ante vindemiam lustrabat cellulas Monachorum:* Et epist. 22. Cœnobitarum Ægypti delineans mores; *Diuisi, ait, sunt per Decurias, atque centurias Manent separati, sed iunctis cellulis:* Et paulo superiùs de Nitria agens: *In eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant:* Et de Paula (in eius Epitaphio) cum montem Nitriæ inuisit Monachis refertissimum: *Quid ergo narrem Macharios, Arsenios, Serapiones & reliqua columnarum Christi nomina? Cuius non intrauit cellulam? Quorum pedibus non aduoluta est? per singulos sanctos Christum se videre credebat.* Ad eius instar exemplaris apud Bethleem Monasterium cellulis plenum ædificauit: *Nec multo post in sancta Bethleem mansura perpetuò, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas, ac Monasteria.* Sic in Regula Pachomij cauetur: *Ad alterius cellulam intrare nullus audeat:* Et, *Nullus in cella sua reponat aliquid ad vescendum:* Et, *Nemo in cella sua habeat præter ea quæ Monasterij lege præcepta sunt.* Porro hæc separata Monachorum singulorum habitacula *archiria* olim vocitata reperio in vita S. Euphrasiæ, vbi cap. 6. dicitur: *Erat autem Monasterium mulierum in vna ciuitate habens archiria centum triginta.* Vereor ne locus mendo fuerit, & legi oporteat *archisteria*, quam vocem Athanasius apposuit 16. Cellarum diuisio antiquis Monachis in vsu.

in Antonio cap.53. *Sæpè autem & contra voluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cum Iudices, qui ad interius archisterium propter asperitatem itineris & obsequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire non poterant, peruenirent, & quærerent vt eius fruerentur aspectibus &c.* Et Rosuueydus interpretatur de principe Antonij loco, vbi frequentius versabatur. Verùm quamquam is ita fuerit tota Oratione illa significatus, verbum tamen *archisterium*, solum sonet *aulam* seu *cellam*, vtpote deductum à Græco ἀρχεῖον *archion* quod aulam significat: vnde *Archiuum* effluxit, id est secretum armarium: absque eo quod quicquam de principatu ea voce denotetur. Sed de cellis alibi nobis se offeret differendi occasio.

17. *Cellulas separatas habitare Monachis prohibitum.*

Illud vtcumque iuuabit prænotare: succedentibus temporibus Monachis singulis prohibitum singulas habitare cellas, vt liquet apud S.P. Benedictum cap. 48. Regulæ, & apud Isidorum cap.19. suæ, cuius illa sunt verba: *Nullus peculiariter separatam sibi ad habitandum cellulam expetat, in qua priuatim à cœtu remotus viuat in qua sub studio reclusionis, aut instanti otio, aut latenti vitio seruiatur, & maximè vana gloria, aut mundialis prioris fama, &c.* Quamobrem Benedictus XII. iussit Cisterciensi. peculiares cellas demoliri sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda litteris desuper expeditis A.C.1334 Quæ tom.1. Priuilegiorũ Ordinis extant num.58. Sed quod ait Philo non longè à se inuicem distare, vt sibi possint inuicem succurrere contra latrunum fortuitos incursus, perperam ab eo interpretatum est: cum potius Chrysostomo hom.59. ad Popul. *Latronum* (Monachi) *non timeant insidias; neque enim habent quo spolientur: pecunia non adsunt; corpus est & anima; si hæc priuentur, iacturam non faciunt, sed proficiunt: mihi namque Christus viuere est, & mori lucrum; sic enim vere vinculis absoluuntur*: liqueatque quod

Cantabit vacuus coram latrone viator

Ergo vt facilius ad collectam conuenire, & se inuicem commo ne facere possent, non longè ab inuicem ædiculæ distabant singulorum, sed iuxta cellulas positas habebant.

18. *Semneon quid?*

7. *SINGVLIS AVTEM SACRAS ÆDICVLAS &c.* Memineris cum de Iudæis Essenis egit ædes eorum non Monasteria, sed synagogas dicere consueuisse testatus est. *Quoties sacras ædes, quas synagogas vocant, adeunt &c.* Nunc vero; *Singuli sacras ædiculas habent, quæ Semnea vocant, siue Monasteria*: vt vel hinc illos professione Iudæos, hos religione Christianos manifestaret: nam σεμνεῖον *Semneon* Græcè, Latine *locus honestus*, vel *honestorum* sonet à σεμνὸς quod es *honestus*, & οιον; quod in multas locorum compositiones intrat. Inde λογεῖον *locus consilij*, στρατηγεῖον *locus militum*, μαντεῖον *locus vaticinandi*, ᾠδεῖον *locus vbi cantatur &c.* Et *locus* quidem *honestus* rectè cellulæ vnius Monachi conuenite videtur.

Monasteriũ & Monachus quid?

Verùm quid est quod Philo singulorum ædiculas *Monasteria* vocat? Imo si Isidorum consulimus lib. 15. orig. cap.4. *Monasterium*, ait, vnius Monachi, id est solitarij habitatio est Et Cassianus Collat. 18. cap.9. Piamonem inducit ita inter Monasterium & cœnobium constituens discrimen: *Et Monasterium potest etiam vnius Monachi habitatio nominari; cœnobium autem appellari non potest nisi vbi plurimorum cohabitantium degit vnita communio.* Quod itidem Isidorus recenset lib.2. de offic. Eccles. cap. 15. Nec absre, cum Monachus ab vnitate & singularitate dictus est c. *Placuit* 16. quæst. 1. & Hieronymus ad Paulinum epist.13. *Si autem cupis esse quod diceris, Monachus id est solus; quid facis in vrbibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Ex quo vt reor intulit quod Heliodoro scripsit Epist. 1. *Ex hac supputatione illa summa nascitur, Monachum perfectum in patria sua esse non posse.* Denique: *Interpretatione vocabulum Monachi, hoc est vnum. Quid facis in turba qui solus es?* Vnde ortum habuit dicterium puellæ Hæthiopissæ ad Magnum Arsenium directum: *Si Monachus es, vadi in montem*: quod ipse sibi postea frequenter ingerebat: *Arseni, Si Monacus es, vade in montem.* Ita refert Pelagius lib.13. qui est de humilit. num.9. Verum mox nomen *Monachi* etiam ad Cœnobitas, transiit ita ab vnitate spiritus, & professionis dictos, vt Augustinus exponit in Ps.132. ad illa verba: *Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum*: ita & *Monasterium*, ad locum eius vnitatis designandum extensum est: & pene nisi in illa primitiua Monachorum plantatione nullibi deinceps pro habitatione Monachi vnius reperietur acceptum. Ita & *Cella* vox, quæ singulorum habitacula designabat, ad significandas eiusdem Monasterij officinas cõmunes transiit, qua significatione tunc à D. Benedicto accipitur cap. 22. Dormitorium *cellam* vocans: *Candela iugiter in eadem cella ardeat vsque mane*: & cap.36. de *Cellula infirmorum*, & cap.53. agit de *Cella hospitum*: & cap.58. de *Cella Nouitiorum.* Et Rufinus lib.2. de vitis Patrum cap 1. de Abbate Ioanne ait. *Cellam sane hospitalem extrinsecus fieri permisit.* Et nihilominus eadem vox successu temporis ad singulorum denotanda habitacula deflexit, vt modo denotat. Tantum valet in vocibus flectẽdis tempus. Sed de Monasterio communi Therapeutarum egit Philo. n.9.

Cella quid

19. *Cibus & potus in communi sumebatur.*

8. *NEC CIBI POTVSVE &c.* Ita omnia ab initio ordinata Monachorum fuere, vt victus non in cellis peculiaribus sed communibus ad id deputatis sumeretur: quod omnes eorumdem præceptores decreuere. Vide Pachomium cap.5. Regulæ. Basilium epist.1. ad Greg. Theod. Benedictum cap.43. Isidorum cap.9. Fructuosum, seu Viclarensem cap.19. Monachos vero perpetuò Sanctarum Scripturarum studio vacasse ex Dionysio stabilitum reliquimus hoc libr.2. cap.9. nu. 16. Et propter ita Pachomius decreuit in Regula: *Qui rudis in Monasterio ingressus fuerit, docebitur prius quæ debent obseruare. Et cum doctus ad vniuersa consenserit, dabunt ei viginti Psalmos, aut duas Epistolas Apostoli, aut alterius Scripturæ partem. Et si literas ignorauerit, hora 1. 3. & 6. vadat ad eum qui docere potest; & qui ei fuerit delegatus: & stabit ante eum, & discet studiosissima cum omni gratiarum actione. Postea scribentur ei elementa, syllabæ, verba, ac nomina: & etiam nolens, legere compellitur* (Attende Lector) *Et omnino nullus erit in Monasterio qui non discat literas, & de Scripturis aliquid teneat, quod minimum est vsque ad Nouum Testamentum & Psalterium, Omne quod in conuentu fratrum audierunt disputatum cogentur inter se, vt recolant.* Eius rei gratia *Collectæ* cogebantur, vt de S Scripturis differerent, & disputante Præposito cæteri audirent: à qua *Collecta* & disceptatione minimè fœminæ relegabantur.

S. Scripturæ Studiũ Monachis omnibus præceptum.

Collecta aliquid cogebatur?

20. *S.S. studium Benedicto suis præceptum.*

Hinc & D. Benedictus solerter cap.33. & 55. Regulæ vniuersis fratribus graphium, & tabulas ab Abbate dari præcepit, veteris æui scilicet pupillares,

res, quibus tum cætera, tum præsertim quæ de scripturis dicebantur, annotarent: & ad mensam Antistiti facultatem concessit de eisdẽ breuiter ad audientium ædificationem disserendi, cap. 38 Rursus cap. 48. in Monasterio Bibliothecam libris referussimam esse decernit: multasque horas omnibus diebus, & Dominicos totos, ac festiuos lectionibus Diuinis fratres omnes vacare: publicè vero in Conuentu Sacras Scripturas legi, & earum expositiones, quæ à nominatissimis Doctoribus Orthodoxis, & Catholicis Patribus factæ sunt, cap. 9. 38. & 42. Sanè tanta fuit olim Monachis etiam assiduitas vacandi lectionibus Diuinis, vt ex Monasteriis præcipui Ecclesiæ Doctores prodierint, ne dicam pene omnes; siue Orientalem, siue Occidentalẽ Ecclesiam inspiciamus. In hac enim Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Beda, Anselmus, Bernardus, Bonauentura, vt reliquos omittam: in illa Basilius, Chrysostomus, Theologus, Damascenus, Cyrillus & alij innumeri Manasticam professi sunt: & vna Hispania protulit Idelphonsum, Leandrum, Eugenium, Fulgentium; ipsos quoque Doctissimarum familiarum Parentes, Dominicum, & Ignatium. Quod si qui Doctorum Monachi non extiterunt, liquet Doctores, ac Doctores fuisse Monachorum, vt in Oriente Athanasius, in Italia Ambrosius, in Hispania Isidorus; è quibus Athanasius & Isidorus Regulas Monachis præfixerunt, quas suis reddemus locis. Ambrosium vero Monachos Mediolani gubernasse, Augustinus ocularis testis est lib. 8. Confess. cap. 6. *Et erat Monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noueramus*: Quod ipse Ambrosius fatetur ad Vercellenses scribens lib. epist. 82. Quis verò syllabum Monachorum conficeret, qui ad Episcopales sedes propter excellentem doctrinam, vitæ sanctitati coniunctam assumpti sunt? Sed res immensa cogit breuiare sermonem.

21. Ex ieiunio placidus somnus. 9. *ITAQVE PERPETVAM &c.* Somnia ex rebus quæ frequentius in vigilia tractantur formari plerumque consueuisse, & Philosophis, & experientia docentibus nouum est: & ex ieiunio placidum gigni somnium. Audi expertum de his Chrysostomum hom. 59. citata. *Dies lucescit; imò vero ante diem gallus cantauit: & non sicut domi stertunt serui, ianua clausa, omnes mortuis similes sunt dormientes, mulio tintinabula concutit. Illic huiusmodi nihil, sed omnes statim cum reuerentia somnum deponentes exurgunt, excitante eos Prælato, & consistunt sanctum constituentes chorum: & statim manus extendentes sacros hymnos decantant. Non enim sicut nos multis egent choris, vt somnum excutiant, & grauedinem capitis. Nemo seruum vocat, sibi quisque sufficit, non multis eget indumentis, non opus est somnum excuti, sed simul ac oculos aperuit, illi, qui iamdudum excitatus fuit, similis est propter sobrietatem. Cum enim cor cibis minimè grauatum non deorsum mergatur, non indiget multi temporis, vt se referat; sed statim est in solertia, munda mente, somnus enim est ordinatus. Nullus ibi stertentes audit, aut anhelantes. Nullus se per somnum versantem videt, nullus se nudantem; sed dormiunt vigilantibus iacentes honestiùs. Hoc autem totum ex animæ compositione procedit. Hi verè sancti, & inter homines Angeli: Multus enim Dei timor in profundum mergi somnum non finit, & animam obruere, sed in superficie accedit ipsis tantum requiescere faciens. Talia ipsorum & somnia, non Phantasiis, & monstris plena.* Et quid mirum? quandoquidem si qui parumper somno grauantur, bellum atrox ei indicebat, vti Macharius Alexandrinus fecit; de quo Palladius in Lausiac. cap. 20. *Statuit indomitus hic vir somnum superare: & totis viginti diebus ac noctibus non suis tectum ingressus, vt somnum vinceret.* Et de Arsenio refert Ruffinus lib. 3. Vit. Pat. num. 121. & Pelagius libello 4. num 2. & 3. *Quod tota nocte vigilabat, & quando volebat circa mane propter ipsam naturam dormire, dicebat somno: Veni serue male. Et surripiebat parum somni sedendo, & statim surgebat.* Eiusque celebratur apophtegma: *Sufficit Monacho si dormieris vnam horã; per si tamen pugnator est.* Thabennesiotæ sedentes in acliui sellula, non iacentes in lecto sumebant somnum. Plena sunt Patrum gesta istiusmodi victoriis.

Eo tamen aberrauit Iudæus à Christiano scopo, cum subintulit: *Sunt in his qui somniando proferunt præclaras sacræ Philosophiæ sententias*: minus gratiarum operationes callens, & quod extasis diuinæ erat, somnio contribuens. Frequenter verò multos Veterum Monachorum ad celestia rapi consueuisse, luculenter prompsit vnus illorum Nazianzenus; idque non semel: nam orat 1. in Iulian. ait. *Hos inquam propter mortificationem immortales, propter solitudinem Deo coniunctos, ab amore alienos, & diuino, libidineque vacuo, amore correptos, quorum fons lucis, & quorum iam radij splendorisque traiectiones, quorum Angelici Psalmorum cantus, & pernox statio, & mentis ad Deum excessio, ante mortem in cœlum se rapientes &c.* Et Orat. 2. de Pace. *Omnia quæ in aliis cernebam fomites quidem mihi erant, dissidiique fraterni monumẽta: vigilia, inedia, preces, lacrymæ, callosa genua, pectoris contuberationes, suspirium ex intimo corde manans, pernox statio, mentis in Deum peregrinatio &c.* Rursus in Apologia 1. *Cur in Pontum fugerit*, hæc habet: *Nihil mihi eo homine fortunatius esse videbatur* (agebat vero de solitariam vitam agente) *qui clausis, compressisque corporis sensibus, atque extra carnem, mundumque positus, nec nisi summa necessitate impellente, quicquam humanarum rerum attingens: atque & secum in se, & cum Deo colloquens, superiorem rebus in aspectum cadentibus vitam agit, diuinasque species & imagines, puras semper, nec vllis terrenis & errabundis formis permistas in se ipso circumfert* (penè verbis Philonis vtitur) *ac Dei rerumque diuinarum purum omnino speculum est, indiesque efficitur: lucique Lucem: obscuriori videlicet clariorem adiungit, ac iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis versatur; & licet adhuc in terris agens, terram deserit, atque à spiritu in cælum collocatur.* Atque eiusmodi gratiæ erant, quibus in Ecclesiæ exordio abundabant fideles, & quorum Paulus in priore ad Corinthios cap. 14. munera aperit; præsertim cum ait: *Spiritus autem loquitur mysteria: nam qui Propheta, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem*: quod Therapeutæ isti in Collectis suis faciebant, quas planè, si quas alias, fidelium primitiuorum idem Apostolus describit, subdens: *Quid ergo est fratres? Cum conuenitis, vnusquisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet.* Verum monet vt *omnia ad ædificationem fiant.* Vnde, *si lingua quis loquitur*, non ad totam loquatur congregationem, *sed secundum duos, aut multum tres, & per partes, & vnus interpretetur.* Nam *qui loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo; nemo enim audit*, id est capit, quæ dicat, nisi adfuerit qui interpretatur: *Qui autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat:*

22. Monachorum extasei somno tribuit Philo.

Hinc

23. Philo Esen. genes veritatis testis.

Hinc vero manifestissimis fulgoribus splendet Philonis versutia, dum celare nequiter volens Christianam Therapeutarum religionem tantæ gloriæ, vt Iudæus volens nolens se prodit testem veritatis coactum, euidentissimum eius referens testimonium. At quonam modo, inquit? Notorum quoniam verbo Domini nobis imprimis innotuit Iudaici populi Prophetas vltra Ioannem non processisse, *Prophetia vsque ad Ioannem prophetauerunt* Matth. 11.) siluisseque deinceps oracula Prophetarum, vel ipsis quoque fatentibus Hebræorum peritis, Philone, & vtroque Iosepho. Atqui Philo in præsentiarum plane fatetur multos Therapeutarum sui temporis (claruisse sub Claudio Tiberij successore, sub quo Dominus occisus est, superius notauimus) diuino numine correptos præclaras sacræ Philosophiæ sententias edere solitos, quod proculdubio spiritu Prophetico fieri necessum erat, eo ipso quod humano non fieret. Prophetiam autem non apud Iudæos, sed apud Christianos floruisse tunc temporis, testimoniis Christi Domini, & Pauli relatis palam est. Sed quod ait Philo, eos illas *sententias somniando prodere*, luce clarius Iudaicam eius vafriciem arguit, & stultissimum Philosophum: licet enim gratis illi concedamus fortuito aliquando accidisse, vt dormiens non deliraret: attamen id frequenter & perpetuo fieri, quis nisi somnians contendat? præsertim cum non de vno quodam id asseuerat, sed de multis, & frequenti sententiarum proditione: *Sunt in his qui somniando produnt præclaras sacræ Philosophiæ sententias.* Et ipsa sententiarum claritas præclarum diuinæ originis suæ testimonium reddebat. Quinimo, & ipse sibi non constare proditur; vtpote qui in exordio narrationis num. 1. hos ipsos diuino furore percitos refert, cum gloriam gentis captabat; vt ita quos postmodum somniantes diuina inducit, inuidiæ fuisse prosequutus ipse proderetur. Hunc ipsum Philonis, vtpote Iudæi hominis, dolum sæpius in his quæ sequuntur deprehendere facile nobis erit. Vnde tandem liquidum fiet, minime hos, quos modo laudat, Iudæorum Essenos, sed prorsus Christianorum fuisse Therapeutas. Vide dicta circa num. 8.

24. Horarum Canonicarum antiquitas.

10. *QVOTIDIE BIS PRECARI SOLENT &c.* At non septies, vt Psalmographum sequeretur? aut saltem ter in die Tertia, Sexta, & Nona horis Danielem imitati? Sane Tertullianus aduersus Psysic. cap. 10 liberè promit: *tres istas horas vt insigniores in rebus humanis, quæ diem distribuunt, quæ negotia distinguunt, quæ publicè resonant, ita & solemniores fuisse in Orationibus diuinis; quod etiam suadet Danielis argumentum, ter in die orantis; vtique post aliquarum horarum exceptionem: non aliarum autem, quam insigniorum exinde Apostolicarum Tertiæ, Sextæ, Nonæ. Hinc itaque & Petrum dicam ex veteri potius vsu Nonam obseruasse: & tertio orantem supremæ orationis munere &c.* De priori dicitur Act. 3. *Petrus autem & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis Nonam:* De posteriori Act. 10. *Ascendit Petrus in superiori vt oraret circa horam sextam, & cecidit super eum mentis excessus. Et vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum &c. Hoc autem factum est per ter.* Neminem deinde latet ab ipsis Apostolicis temporibus Horarum Canonicarum cœpisse exordium, quod spectat vt minimum ad tres prædictas, & Nocturnas, ac Vespertinas Synaxes: Vtpotè de quibus expressè egerit S. Clemens Principis Apostolorum discipulus lib 8. Constitut. Apostolic. cap. 40. *Preces vestras facite diluculò, Tertia, Sexta, Nona, Vespere, & in Galli cantu:* quem antiquissimi Patrum Sequuti sunt, id est Cyprianus. lib. de Oratione Domin. Athanasius l. de Virginit. Hieronymus epist. 7. 8. 22. & 37. & super cap. 6. Danielis. Chrysost. hom. 59. ad popul. Antioch. & hom. 24. in Epist. 1. ad Timoth. & in Ps. 118. Basilius tum in Institut. Monast. tum in Regulis fus. num. 37. Cassianus lib. 3. de Institut. renunt. & Collat. 7. Isidorus lib. 1. de officiis Ecclesi. Rupertus, Amalarius, & cæteri Ecclesiasticarum rerum indagatores.

Verum idcirco nihilo duarum duntaxat precationum Therapeutarum meminisse mihi videtur, vel quia ipse ad cæteras cum ipsis non conuenit, vel quoniam rudiores adhuc illi de numero ampliori nondum erant instructi: vel eas duntaxat descripsit, quas apud cæteros fideles solemniter custodiri nouerat; eas enim tota Ecclesia solemnes esse Clemens modò citatus expressit, & ex Apostolica præceptione descendere docuit. Enim vero duas Synaxes, seu Conuentus a populo quotidie celebrandas sanxerunt, Matutinam & Vespertinam. Vespertina sic celebrabatur *Vespere, ô Episcope* (ait Clemens sub Iacobi Alphæi nomine) *congregabis Ecclesiam, & dicto Nocturno Psalmo loquetur Diaconus pro Cathecumenis, & dæmone agitatis, pro illuminandis, & pœnitentibus, vt ante diximus. Quibus dimissis Diaconus dicet: Qui fideles sumus rogemus Dominum, & postquam primam orationem absoluit dicet:* 25.

Precationes primitiuæ Ecclesiæ Matutinæ & Vespertinæ.

Salua & excita nos Deus per Christum tuum. Erigentes nos petamus misericordias Domini, & miserationes ipsius, Angelum pacis, bona, & vtilia Christianos Principes, Vesperam, & noctem pacificam, & sine peccato, atq; omne tempus vitæ nostræ inculpabile. Nos mutuo Deo viuo commendemus per Christũ suũ.
Et Episcopus orando dicat:

Deus qui nullo ortus principio, nullo fine terminaris, cunctorum Creator per Christum, atque gubernator, & ante omnia Deus, ac ipsius Pater, Spiritus intelligibilium, ac sensibilium Rex, qui fecisti diem propter opera lucis, noctem ad requietem imbecillitatis nostræ; tua est dies & nox: tu enim præparasti lucem ac solem. Tu nunc Domine benigne ac bone, placidè suscipe hanc nostram Vespertinam gratiarum actionem, qui nos traducis per longitudinem diei, & perducis ad initium noctis; custodi nos per Christum tuum, præbe Vesperam pacificam, & noctem sine peccato, & dignos nos fac vita æterna per Christum tuum, per quem tibi gloria, honor, & cultus, & sancto Spiritui, in sæcula. Amen.

Tunc populus inclinato capite ab Episcopo benedicebatur, cuius benedictionis formam Clemens subiungit. Rursus ait. *Eodem modo diluculo Diaconus dicto Matutino, & dimissis Cathecumenis, Energumenis &c. subiunges post illa verba:*

Salua eos Deus, & excita in gratia tua: Petamus à Deo misericordias ipsius & miserationes, diluculum hoc, & diem pacificum, & sine peccato & omne tempus peregrinationis nostræ, Angelum pacis. Christianos Principes (vt eos scilicet Dominus Ecclesiæ ab Ethnicis afflictæ concederet) *propitium, & benignum Deum, nos mutuò viuenti Deo commendemus per Vnigenitum suum.*
Et Episcopus orans dicat:

Deus spirituum, atque omnis carnis, incomparabilis, nullo indigens, qui dedisti Solem in potestatem diei, & Lunam & astra in potestatem noctis: Ipse quo-

que

que nunc respice super nos benignis oculis, & recipe matutinas nostras gratiarum actiones, & miserere nostri: non enim expandimus manus nostras ad Deum alienum; non enim est nobis Deus recens, sed tu aeternus, & infinitus, qui nobis per Christum tribuisti vt essemus: & per eundem largitus es vt bene essemus: Ipse nunc per eum dignos nos fac vita aeterna; cum quo tibi gloria, honor & cultus, & Sancto Spiritui. Amen.

26. Modij temporis occupationes.

Sequiturque manus impositio, & benedictio Episcopi. Ergo harum solemniorum precationum duntaxat meminit Philo. & credibile mihi est non alias in vsu fuisse recentissimis illis nascentis tunc Ecclesiæ Therapeutis, nec dubito decursu temporis Horas Canonicas recepisse: interim autem his tantum precationibus vsos, quas Clemens commemorat, cui per omnia Philonis verba consentiunt.

11. *MEDIVM VERO &c.* Imo & operi, quod omnibus semper Therapeutis in vsu fuisse produnt omnes Patres alibi commodiùs à nobis curādi, Interim accipe Hieronymi verba ex epist. 22 qui de his se loqui fatetur, de quibus Philo Platonici sermonis imitator. *Opus dici statutum est, quod Decano redditum fertur œconomum, qui, & ipse per singulos menses patri omnium cum magno tremore reddit rationem.* At de studio sacrarum literarum. *Dominicis diebus orationi tantum, & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore completis opusculis faciunt. Quotidie aliquid de scripturis discitur.* Athanasius verò lib. de Virginit. *Sit autem illud opus tuum in omni tempore meditari in sacris literis. Habe Psalterium, & Psalmos disce. Oriens sol videat librum in manibus.* His Therapeutas temporum interstitia occupasse, credendum est.

27. Monachorū studium Dei opera, non secreta naturæ.

12. *VERSANTES ENIM SACRA &c.* Hic quoque Philo Platonicum, imo ethnicum Philosophum se ostendit; cum nimirum omne Monachorum studium, quo sacris literis incumbunt, eo tendere credit, vt ad secreta quædam naturæ, quæ in eis lateant eruenda enucleandáque perueniant: cum potius secretis naturæ posthabitis Deum immortalem, & inuisibilem, finem sibi suorumq; constituant studiorum, vtpote cuius maiestas ineffabilis, operáque mirabilia literis sacris magnificè prædicentur per ea quæ facta sunt. Id vero non coniecturis probabilibus, vt ait eliciant (vt Philosophis accidit) sed certa fide, omnium scientiarum certitudinem superante. Alias inuerso potius ordine *à creatura mundi, inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur,* nisi præcipue in his *sempiterna quoque eius virtus ac diuinitas* inspiciantur, vti Apostolus Romanos monuerat. Neque vero solis allegoriis eruendis inhiabant, sed tropologicis, & anagogicis mysteriis: &, quod caput est, literali Prophetarum sensui, quem in Christo D. ad vnguem intuebantur expletum.

28. Qui Therapeutarum tempore sua scripta ediderint.

13. *HABENT ETIAM PRISCORVM COMMENTARIOS &c.* Euangelistarum, & Apostolorum Epistolas, & opuscula præcipue intelligit, quibus adde Hermam *Pastoris* autorem, Clementem Romanum. Constitutiones Apostolicas, & Canones eorumdem edentem, & Hierotheum, qui Hymnos amatorios, & Theologiæ elementa scripserat, cum Philo floruit. Necdum Ignatius & Dionysius scripta sua exarauerunt, & multo minus Polycarpus, Papias, Quadratus, Aristides, Iustinus, & Egesyppus sua, quantumcunque Apostolorum sæculo vicini. Vt enim Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccles. testatur, *Ruine Philonem sub C. Caligula Romæ periclitatum, quò legatus gentis suæ missus fuerat. Cum secunda vice venisset ad Claudiū* (Caligulæ successorem) *in eadem Vrbe loquutum fuisse cum Apostolo Petro, eiusque habuisse amicitiam, & ob hanc causam etiam Marci discipuli Petri, apud Alexandriam sectatores ornasse laudibus.* Cæteri sub Traiano, Hadriano, & Antonino floruere. Sed & cū Autores eorum librorum, quos habuisse præ manibus Therapeutas Philo contendit, nuncupet eius sectæ autores, satis innuit Apostolos esse, & Euangelistas, qui videlicet Commentarios gestorum Christi Domini, & totius Christianæ perfectionis accuratissimè scriptitarunt, cæterosque Noui Testamenti libros. Acta scilicet Apostolorum, Epistolas, & Apocalypsim, à quibus omnibus vitam & lucem Monasteries accepit: Quo sensu Historiam gestorum suorum Cæsar *Commentarios* appellauit. Consentit Nicephorus lib. 2. c. 16.

29. Hymni à quo tempore in Ecclesia.

14. *ITAQVE NON SOLVM &c.* Nouos piosque conscribere, atque cantare sacros hymnos laudi semper datum est in Ecclesia ab Apostolicis temporibus quo nomine Diuinus ille excelluit Hierotheus Christi Domini (vt probauimus c. 9. nu. 3.) discipulus, cuius hymnos amatorios sæpe Dionysius eius discipulus laudat, centonesque aureos promit lib. de Diuin. nomin. cap. 3. Excelluit & Nepos de quo apud Eusebium lib. 7. hist. c. 19. hæc habes. *Nepotem amplector & diligo pro nonnullis quoque, & variis Psalmis, hymnisque ab eo compositis: quibus hucusque nonnulli fratres libenter vtuntur.* Extant & Hymni Hilarij, Ambrosij, & Prudentij, quos Ecclesia canit, & inter Græcos Nazianzeni, & Damasceni, vt cæteros taceam. Catholicis igitur semper hymnos Deo edere, & canere placuit: soli Arriani hos fastidiebant in Ambrosium dicteria concinnantes, vt ipse refert ad Innocentium Porro hymnum olim etiam Menander dixisse dicitur, quod sit *Dei laus*: & Ambrosius lib. 1. offic. c. 45. Illud Dauidicum *Te decet hymnus* sic accipit: *Hymnus specialiter Deo dicitur. Hoc tanquam excellentius cæteris credere est decorum, quod deferimus Deo.* Et Hieronymus lib. 3. Cōment. in Epist. ad Ephes. 5. sic Hymnum à Psalmo, & Cantico spiritualibus discerni docet: *Nunc breuiter Hymnos esse dicendum est, qui fortitudinem, & maiestatem Dei prædicant, & eius semper vel beneficia vel facta mirantur. Psalmi autem propriè ad ethycum locum pertinent, vt per organum corporis quid faciendum: qui vero de superioribus disputat, & concentum mundi, omniumque creaturarum ordinem, atque concordiam subtilis disputator edisserit, iste spirituale canticum canit.* Præceperat autem Apostolus eo loci Ephesiis, vt commonerent semetipsos Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, & Colossensibus itidem c. 3. Fallitur Socrates dum lib. 6. Histor. c. 8. exordiū Hymnorum in Ecclesia alternatim cani solitorum ad D. Ignatium refert, quod ad Seraphicam Isaiæ 6. visionem referre deberet: tametsi non abnuamus Ignatio quoque Angelorum choros cœlitus commonstratos S. Trinitatem Hymnis alterna voce decantatis collaudantium, quem morem in Antiochena Ecclesia stabiliisse, aliquandiu forsan intermissum; sed quod ab eo primùm alternis choris Hymni in Ecclesia cani cœperint: cum palam sit, vel ipsius Philonis testimonio, Inferius nu. 9; enucleando, suo etiam, id est Petri tempore, cuius tamen Ignatius tertius successor fuit, à Therapeutis actitari solitum.

Quo differant Psalmus, Hymnus & Canticum.

15. *PER SEX DIES &c.* Non ita multo tempore

30. Quibus horis Collectæ cogebantur.

tempore obseruatum fuit, nisi ab Eremitis: nam paulo post quotidie ad Synaxim omnes in vnum cogebantur aliquoties. Hieronymus epist. 22. ad horam Nonam conueniri solitum his scribit de pristinis cœnobitis. *Vsq; ad horam nonam, vt institutum est, nemo pergit ad alium, exceptis his Decanis, quos diximus, vt si cogitationibus forte quis fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in communi concurritur.* Iterum conuenire solitos nocte media inferiùs innuit. *Et quia nocte extra orationes publicas in suo cubili vnusquisque vigilat &c.* Vbi & orationum publicarum meminit, & præter eas singularum quoque vigiliarum, ac meditationum. Athanasius tres Synaxes Sanctimonialibus iubet facere, ait siquidem: *Post Tertiam Synaxes conficies.* Et item: *Post Synaxim Nona hora comede panem tuum.* Et rursus: *Si ingrediaris templum duodecima hora, maiorem & longiorem facies Synaxim cum virginibus tecum concordibus.* Aliarum etiam horarum mentionem fecit, id est *Sexta, Media noctis, & diluculi, seu matutini.* Verùm dum non vocat eas itidem Synaxes, à solis celebrandas fore, videtur sentire. Chrysostomus hom. 59 ad Popul. Antioch. quinque enumerat, nocturnam scilicet, *quia omnes statim cum reuerentia somnum deponentes exurgunt, & consistunt, sanctum constituentes chorum:* & quatuor diuinas, de quib. ait: *Tertiam, Sextam, Nonam, & Vespertinas orationes celebrant, & in quatuor partes diem dispertiti, dum singula partes implentur, psalmodiis, & Hymnis Deum venerantur.* De eisdem agit seriò vetustissimus Cyprianus lib. de Orat. Dominica. Deinde Basilius Regul. fus. nu. 37. septem Synaxes enumerat, *quas obseruari in Cœnobiis nensibus*, ait, *solemne est, & quotidianum.* Cui Cassianus consentiens lib. 3. c. 4. inquit. *Septies sine dubio spirituales hos conuentus in die facientes septies in colendo Domino dicere comprobamur.* Sed de his alibi latius.

31. Collecta olim sola die Dominica fiebat.

16. *SEPTIMA VERO &c.* Planè diem septimam hanc Hieronymus Dominicam interpretatur, quod hanc ex tota hebdomada Monachi feriatam haberent epist. 22. Et epist. 27. de Paulæ discipulis ait: *Non licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos, & non de Scripturis Sanctis quotidie aliquid discere. Die tantum Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitabant latere: & vnumquodq; agmen Matrem propriam sequebatur:* Quem morem Magnus ille Apollonius 500. Monachorum in Ægypto prope Hermopolim pater secutus est auctore Rufino li. 1. de Vir. Patr. c. 7. & Palladio c.

Sabbathum olim dies solemnis.

52. (ab hoc *Apollo* dicitur) *qui die Dominica gratia charitatis, secum omnes cibum sumere hortabatur.* Palam quidem est apud Ægyptios, non solum Dominicam diem, sed & Sabbathum fuisse solemnes; cum eius rei apud Cassianum extant perspicua testimonia: nam lib. 2. c. 6. *In die vero Sabbathi*, ait, *vel Dominico, vtrasq; lectiones Noui Testamenti de nouo recitant.* lib. 3. c. 2. *Nulla apud eos per diem publica solemnitas absque die Sabbathi, vel Dominica celebratur*, & c. 9. reddit rationem, *quare apud eos die Sabbathi vigilia statuta sint*, & per omnem *Orientem absolutio ieiunij in die Sabbathi, sicus in Dominica præsumatur.* Et cap. vlt. eiusdem li. 3. Sabbathum & Dominicam *feriata tempora* nuncupat, & in vtroque similiter sine Psalmodia accedebant. Cui concinens Socrates lib. 6. hist. c. 8. *Cum festa* (inquit) *cuiuslibet hebdomada occurrebant, videlicet Sabbathum, & Dies Dominicus, in quibus conuentus in Ecclesiis fieri solent &c.* Et Palladius in Lausiac. c. 7. de Monachis Nitriæ prope Alexandriam cómorantib. agens Therapeutarum Veterum, quod ad locum spectat, successoribus, ait: *Veniunt autem ad Ecclesiam Sabbatho solum & Dominico.* At quid mirum cum Clemens Papa lib. Const. Apost. c. 24. scribat: *Sabbathum & Dominicum diem festum agimus, quia illud natura condita est monumentum, hic resurrectionis:* & lib. 8. c. 39. *Operentur serui quinque dies: in Sabbatho & Dominica die quiescant in Ecclesia propter doctrinam pietatis. Sabbathum enim diximus creationis habere rationem, Dominicum resurrectionis.* Et in vita S. Onuphrij cap. 11. legimus, interroganti Paphnutio. *Pater benigne, die Dominico, vel Sabbatho communionem percipiebas ab aliquo?* respódisse. *Omni die Dominico, vel Sabbatho Angelum Domini paratum inuenio, sacrosanctum corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi deferentem: de cuius manu mihi pretiosissima donantur munera.*

32. Cur S. Sabbathi solemnitas prohibita?

Hinc omnis Ecclesia Oriétis Sabbathis (maiori excepto) à ieiunio abstinebat, qua de re extat testimonium S. Ignatij epist. ad Philipens. & Canon Apostolicus 55. & Clementis citato loco libr. 7. Cóstit. c. 24. Sabbathi ieiunium execrantibus; non Iudaico quidem ritu, aut Ebionæorum spiritui, qui Eusebio teste lib. 3. hist. ca. 21. æquè Sabbathum, & Dominicum celebrabant, contra quos extat Canó 29. Concilij Laodiceni, & Decretum Gregorij Magni lib. 11. Registr. epist. sed quo impudenter damnarent Manicheos, qui Sabbatis ieiunabant in detestationem Dei Iudæorum, ne facere viderentur quod ipse fecit, id est quiescere, & festum agere. Eo facto Catholici Oriétales profitebátur vnú eundéq; Deum esse, qui mundú condiderat, Sabbatho ab opere quiescés, & mundú morte redemerat Dominico die à mortuis resurgés. At vbi periculú abfuit, sola Dominica dies gaudiis reseruata fuit, Sabbatú vero ieiunio mœstiter colebatur, vt Romana & Hispana Ecclesia consueuere. Cuius D. Hieronymus egregium præbuit testimoniú epist. 28. responsiua ad Lucillum Bæticum in hæc verba. *De Sabbatho quod quaeris, vtrum ieiunádú sit; & de Eucharistia, an accipiéda quotidie, quod Romana Ecclesia, & Hispana obseruare perhibentur, scripsit quidem & Hyppolitus vir disertissimus, & carptim diuersi scriptores de variis auctoribus edidere: sed ego illud te breuiter admonédum puto, Traditiones Ecclesiasticas, præsertim qua Fidei non officiunt, ita obseruandas, vt à maioribus tradita sunt &c.* Vigebat proinde non solum in Italia, sed & in Hispania Hieronymi æuo Apostolicus primitiuę Ecclesiæ spiritus, tam in ieiuniorum, quam in Diuini pabuli percipiendi frequentia quæ alibi mire languebat. Videndus Innocétius I. in Epist. 1. decret. ad Decentium c. 4. de Ieiunio Sabbathi: cuius diei solénitas Apostolica proculdubio auctoritate intermissa est mora Euágelij luce coruscante, quod nimirum post verbi Dei dispensationem restaurationis Orbis memoria potius celebráda sit, & sicut Domino resurgenti congaudendum, ita & mortuo, & iacenti in sepulchro cóndolendum. Cæterum quod ad Therapeutarum Synaxim spectat, de qua nobis sermo, eum non bis, sed semel in hebdomada cogi consueuisse dicatur, à Philone; eam Dominica celebratam ex more, nó Sabbatho, liquidum fit, ex eo quod teste Cassiano lib. 3. c. 11. solemnior adhuc dies Dominica inter eos fuerit: & Collat. 7. cap. 34. & Collat. 18. c. 15. & Collat. 23. c. 21. & Pachomius dilucide id promat in Regula n. 5. dicens: *In die Dominica in Collecta in qua offerenda est oblatio &c.* nulla Sabbathi mentione facta. Porro de ordine sessionis, & modestia sedentium inferiùs agemus.

17. *TVM*

33. Docentis, & audientium modestia.

17. *TVM PROGRESSVS IN MEDIVM* &c. Præclare id Hieronymus describit ad Eustochium scribens epist. 22. his. *Post horam nonam in communi concurritur, Psalmi resonant, scriptura recitantur ex more, & completis orationibus, cunctisq; residentibus medius, quem Patrem vocant, incipit disputare; quo loquente tantum silentium fit: vt nemo alium respicere, nemo audeat excreare: dicentis laus in fletu est audientium, tacitæ voluuntur per ora lacrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum de regno Christi, & de futura Beatitudine, & de gloria cœperit annunciare ventura, videas cunctos moderato suspirio, & oculis in cœlum leuatis intra se dicere; Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Post hæc Concilium soluitur, & vnaquæque decuria cum suo patre pergit ad mensam.* De huiusmodi Collectis multa à Pachomio præcepta data sunt; quæ suis locis exponemus, multaque de eisdem inuenio apud Cassianum.

18. *RELIQVI OMNES* &c. Consule superiorem notam.

34. Templi diuisio pro viris & fœminis.

19. *ID COMMVNE SEMNEVM* &c. Ergo commune Monasterium seu Ecclesia, quò vniuersi Monachorum cœtus ad Synaxim celebrandam conueniebant aula quidem amplissima esse oportuit, vtpote quæ tot homines simul caperet: cuius aream loricula quædam per medium ad tres cubitos, seu pedes nouem erecta duos efficeret sinus, viros vnum, fœminas alterum continentē, fœminas inquam sanctimoniales, eiusdem scilicet cū viris instituti sectatrices. Sed eius distinctionis exēplar, vetus illis præbuit templū Hierosolymitanū, cuius locus orationi populi destinatus ad eum modum erat ædificatus, auctore Iosepho qui lib. 6. de Bello Iudaico c. . hæc scribit: *Necessario namque proprius locus religionis causa mulieribus destinatus muro discernebatur: altera quoque porta opus fuisse videbatur. Contra primam vero secreta erat, ex aliis regionibus vna porta meridiana, & vna septentrionalis, quibus ad mulieres introibatur; per alias enim transire ad mulieres non licebat; sed nec suam portam interiecto muro transgredi licebat: patebat enim locus ille pariter indigenis, & hospitibus fœminis religionis causa venientibus.* Ad instar etiam illius Christianorum Ecclesias extruendas, Apostolos constituisse docet Clemens lib. 2. Constit. c. 61. his verbis: *Ac primum*

Templa in modum nauis iussu ædificari.

sit longe domus ad Orientem conuersa; ex vtraq; parte pastophoria (id est porticus, Hispane *Naues colaterales* dicimus) *habens ad Orientem, quæ nauis habeat similitudinem.* Ex his media domus Episcopo, Presbyteris, Diaconis, & vniuerso clero patebat, pulpito, & altari; pastophorium vnum Laicis viris, alterum fœminis designatum erat: subdit siquidē:

Ordo sessionis Cleri.

In eius medio sit Episcopi sedes, ad cuius vtrumque latus considean Presbyteri: & Diaconi (non sedeant, sed) *assistant succincti, & expediti. Hi enim sunt ad nautarum, & muralium præfectorum similitudinem. Horum cura laici in altera parte sedeant cum omni quiete & ordine* [in altera inquam illarum de quib. dixerat ex vtraq; parte pastophoria habens] *mulieres quoque separatim sedeant, silentium seruantes*; in altero pastophorio. *Medius lector è loco superiori stās legat* &c. *alius Dauid Psalmos canat, & populus initia versuum concinat* &c. Et rursus: *Maneant autem ostiarij ad introitus virorum, illos custodientes: Diaconissæ ad introitus fœminarum, more nauticorum*

Virorum & mulierum separatio.

custodum. Sed vnde acceptum exemplar? *Nam in tabernaculo testimonij eadem seruabatur forma cum populo Dei. Si quis inueniatur extra locum sedere, increpetur à Diacono, veluti proreta, & in suum locum reducatur: Non solū enim nauis, sed & mandra habet Ecclesiæ similitudinē* [vide 80 Monasteria *Mandra* dicta:] *nam sicut pastores pecudes, capras inquam & oues, secundum genera, & ætates separant, & quælibet sui generis similes sequitur; sic in Ecclesia iuniores seorsim sedeant, si fuerit locus: alioquin maneant recti: grādiores natu ordine sedeant; pueros stantes recipiant eorum patres & matres.* En nauem, seu porticum virorum dispositū. Sequitur alterius dispositio. *Adolescentulæ rursus, si sit locus seorsum maneāt, aliàs post mulieres stent Nuptæ, & quæ iam liberos habent seorsum maneant. Virgines, & viduæ, & anus* (quod hæ omnes liberæ sint a prolusione carnis) *primæ omniū vel stent, vel sedeant. Diaconus autem loca videat, vt quilibet ingrediens in suum locum concedat, ac præter decorum ne sedeat.* Hactenus Clemens. Ad hoc autem vt Diaconus vtrinque sedentes prospicere valeret, necessum esset, vt non admodū erectis parietibus vel tabulatis à se inuicē omnes secernerentur. Quod tamē maioris modestiæ gratia à Therapeutis ita prouisum est, vt murus medius ita assurgeret, quod nullatenus ab eis Therapeutrices conspici possent, sed sola lectoris aut disputantis vox liberè ad eas transiret.

35. Qualiter Constantinopoli viri à mulieribus in templo separabantur.

Constantinopoli aliter mulierum pudori in tēplis prouisum reperio, nimirū tabulata eis seorsū propè testitudinem parabantur (nos *Tribanas* vocamus) quibus separatæ sacris interessent. Nam audio Metaphrastem de D. Chrysostomo asserentem quod Clericum ad altare sibi ministrantem, cum mulierem sursum in tabulato manentē procaciter inspexisse obseruaret, ab altare submouisse. *Deinde futuri quoque curam gerens* [ait] *iussit velis superiora muniri tabulata.* Sed & Nazianzenus eiusdem vrbis Antistes carm. de somno Anastasiæ inquit: *Sanctæ Virgines vnà cum grauibus matronis è sublimi secto, castissimas sermonibus meis aures inclinabant.* Et Procopius li. 1. de Ædificiis Iustiniani Imper. *Sunt duæ,* ait, *vtrinque porticus, quas fastigiata testudo, & aurū venustant* [hæ sunt naues, seu pastophoria Clementis] *harum vna viros orantes, altera mulieres admittit; aliàs nulla re differentes. Quis tabulata, in quibus versantur mulieres exponat?* De tabulatis Mediolanensibus hæc Ambrosius lib. ad Virginem lapsam, innuens suas, non prope testudinem, sed in terra esse.

Mediolanensibus

Nonne & illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas recordari debuisti, ad quem religiosæ matronæ, & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quæ sanctiores & meliores te erant? Nonne vel illa præcepta quæ oculis tuis ipse inscriptus paries ingerebat, recordari debuisti? Nempe in tabulati Virginum sacratum pariete scriptum erat: *Diuisa est mulier; & Virgo quæ non est nupta cogitat quæ Domini sunt, quomodo sit sancta corpore & spiritu.* Atque hæc de loricula Moniales à Monachis pro concione audienda diuidente, dicta sint.

36. Therapeutrices eiusdem cum Therapeutis instituti.

Cæterum illud vehementer ad rem propositam facit, quod ait Philo, eas idipsum cum Therapeutis sectatas vitæ institutum: vnde non semel eas *Therapeutrices* nuncupat. Enim vero fit etiam ex hoc manifestū non Iudæas, sed Christianas professione fuisse. cum certum sit fœmineum & delicatum genus toto legis scriptæ curriculo nequaquam Monasticum ac virginale institutum vnquā arripuisse, vti superiori lib. c. 5. & 15. monstrauimus. At postquam Deus in Virginis vtero factus est homo, non solum propositum Virginitatis inualuit in Ecclesia, sed ab eisdem Monasticus status susceptus est, & Monasteria Virginum Instaurari pari cum virorum antiquitate cœperunt. Sanè Athanasius in vita

Monachorũ præcipui Doctores sorores habuere Monialiũ Ductrices.

Antonij luculenter meminit Monast. Virg. à sorore eiusdem Ant. fundati c. 27. Dum Monast. virorum visitaret: *Laudat*, ait, *Veterũ studia, hortatur nouorũ. Sororem quoq; iam vetulam Virg. videns, & aliarum puellarũ magistram, mira exultatione sustollitur.* Scripsit etiam gesta, & virtutes S. Syncleticæ Abbatissæ, quæ Græce extant in Biblioth. Regia S. Laurentij in Excoriali: vt sicut in Ant. Monac. exemplar perfectionis, quod imitarentur, habebãt, haberent etiã Moniales sui sexus doctricẽ, ad cuius normã actus suos componerent. Porro S. Pachomius sororem quoq; habuisse, quæ plurimarũ Virg. magistra extiterit, eius prodit hist. c. 28. cui etiam sanctus vir Monast. in eadem eremo constitui fecit. *Pachomius vero descripsit eis regulas, quibus vtentes iugiter conuersationis suæ monumenta dirigerent. Exceptis enim melotis, quas fœmina non habent* [quia, vt reor, longiorib. eas palliis, quam melotes sint, vti ad honestatem deceret] *omnis institutionis earum forma Monach. probatur esse consimilis.* Hæc auctor vitæ illius, paulo inferius iterans: *Vna vero Regula tam virorũ quam fœminarum, hodiéq; perdurat, nisi quod fœmina melotis, vt diximus minimè vtuntur.* Vixisse autem in eo Cœnobio 400. Virgines, prodit Palladius in Laus. qui eius hystoriam texit a c. 39.

37. Recensentur sorores Illustrium Præceptorum Monachatus.

Quid plura? obseruaui mecum aliquando singulari spiritus gaudiu repletus ita Diuinam prouidẽtiam in Monach plantatione se gessisse, vt vtriusq; sexus perfectioni pariter consulens omnibus pene celeberrimis Monach. Præceptorib. sorores germanas Monastici instituti Ductrices, & cooperatrices indulserit. Vidisti Magno Ant. suam, suamq; præclaro Pachomio itidem extitisse. Nõ defuit Basilio sua Macrina, nõ Ambr. Marcellina nec August. sua, nõ Benedicto sua Scholastica, nõ Isidoro Florẽtina sua, nec Bernardo sua Vmbelina. Et quib. sorores defuere sodoles concessæ sunt. Athan. Syncletica, Hieronym. Paula, Nazianzeno Russiana, Fructuoso Benedicta, & Martinus itidem sanctimonialium cœtus coëgit, & instituit; non credam sine cooperatrice. Quarum omniũ interuentu inter fœminas Therapeuticum, seu Monast. institutum toto Orbe propagatum est: de quibus latius suis locis inferius agemus. Interim accipe Theodoretum de multitudine & origine Monast. fœminarum hæc aientem ad calcem Philothei. *Sed quonsq; prolixa vtor oratione? cum oporteat aliarum quoq; referre vitam, quæ imitata sunt & hanc, & illas quarum prius meminimus. Multa enim alia partim quidem vitam amplexa sunt solitariam, partim autem viuere amarũt cum pluribus, adeo vt ducentæ & quinquaginta & plures & pauciores simul viuant, vno cibo vescentes, super solas storeas ex instituto dormientes; & manus quidem lana attribuentes, hymnis vero linguam consecrantes. Sunt autem innumerabilia sapientia eiusmodi gymnasia, nõ solum in nostra regione* [Cypri] *sed etiam per totum Orientem. Iis autem plena est Palæstina & Ægyptus, & Asia, & Pontus, & tota Europa. Ex quo enim Christus Dominus honorauit virginitatem, vt qui natus sit ex Virgine, pratum Virginitatis natura germinauit, & hos suaueolentes, & qui non marcescunt flores offert creatori: non virtutem in masculo & fœmina discernens, nec in duas differentias corporum, sed non* animorum. In Christo enim Iesu* (*vt ait Diuinus Apostolus*) *non est masculus, & fœmina. Vna autem mulierib. & viris est fides suppeditata: quin etiã vnum Regnũ Cœlorum agonothetæ proposuit victoribus, hoc commune præmium definiens certaminibus.* Hæc ille.

* al. amicorum

38. Qualiter ieiunandum

20. *TEMPERANTIÆ &c.* De eisdem Hieronym. epist. 8. ad Demetriad. *Ieiunium non perfecta virtus, sed cæterarum fundamentũ est, & sanctificatio, atque pudicitia, sine qua nemo videbit Deum: gradus præbet ad summa scandentib.* Verùm absq; Dei speciali impulsu, non sunt nimia peragenda. *Neq; vero tibi immoderata imperamus ieiunia, & enormem ciborũ abstinentiam, quibus statim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quam sancta conuersationis iacere fundamenta. Sic debes ieiunare, vt nõ palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarũ vel porteris, vel traharis manib. sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in Psalmis, nec in Vigiliis solito quid minus facias.* At quid veteres diuina freti gratia egerint, sequentibus aperiemus. Alias Abbas Pemmen apud Rufinum lib. 3. n. 41. & apud Pelagium libello 10. n. 44. biduana & triduana ieiunia vanæ gloriæ proxima esse docuit.

39. Ieiunium antiquorum absque prandio vsque ad cœnam.

21. *NEC CIBVM &c.* De hac re egregiè Chrysost. hom. 57. ad Popul. de Monach. vita sic ait. *Illi postquam pransi fuerint; imo vero post cœnam, nũquam enim prandere norunt, scientes quod præsens tempus est luctus, & ieiunij. Itaque post cœnam Deo quosdam gratiarũ hymnos dicentes, &c.* Hieronym. ep. 22. cum post horam Nonam ad Synaxim omnes conuenire dicat, vbi Psal. resonabant, & completis Orationibus, cunctis residẽtibus patrem omnium disputationem serio habuisse, subdaiq; *Post hæc concilium soluitur, & vnaquaque decuria cum suo parente pergit ad mensam. De hinc cõsurgunt pariter, & hymno dicto ad propria redeunt*, fit vt aduesperascente iam die prandium seu cœnam statuerit. Videbatur morem istũ hæreditasse Ant. de quo Athanas. c. 6. *Edebat semel in die post solis occasum.* Quod innumeros Veterum Patrum egisse scimus: de quibus Chrysost. hom. 59. ad Popul. *Vespere facto hi se laboribus absoluentes mensam petunt.*

40. Ieiunium biduanum, triduanũ, quotidianum & quinq; dierum qui peregerunt.

22. *NONNVLLI EX HIS &c.* Idem qui supra Athanas. de Magno Ant. *Nonnunquam biduo, triduoq; sic permanens, quarta demũ die reficiebatur.* Hierony. de Hilarione suo c. 3. *Herbarum ergo succo & paucis caricis post triduum vel quatriduũ deficientem animam sustentabat, orans frequenter & psallens, & rastro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem labor operis duplicaret.* Et id proculdubio à Magistro suo Ant. acceperat. Paris certaminis Athletæ memorantur, quos modo recensebo. Dauid & alij Eusebij discipuli biduanum semper agebant ieiunium, vt Theod. refert in Philoth c. 4. & Petrus Galata eodem c. 9. Et Zacheus Pachomij discipulus, de quo in eius vita c. 52. & Theodor. item Pachomij discipulus c. 29. Eulogius Presbyter apud Pelagiũ libello 8. n. 4. & Theodosius spatio 55. annorũ apud Moscũ c. 67. Sed & biduanum & triduanum peregisse Auitum scribit Theod. in Philoth. c. 3. Triduanum, præter Hilarioné, Euphrasiã, scribit Auctor eius vitæ c. 19. & Eusebium apud Theodor. c. 4. Quinque rursus dierum Adolium, Palladio in Laus. c. 104. & Serapionem Sindonitam eodẽ c. 83.

41. Integræ hebdomadæ ieiunium.

23. *NEC DESVNT QVI &c.* Ieiuniũ integræ hebdomadæ multos reperio Dei gratia Veterum Patrum viriliter perfecisse: ex quib. fuere S. Simeon Stilites in exordio sui Monach. apud Ant. eius Historiographum, quem habeo M.S. in membrana translationis vetustioris, quam vulgata sit. c. 3. Cononi toto 30. annorum spatio, vt refert Moscus in Prato spirituali c. 25. Elias Monach. apud Palladiũ c. 51. qui idem refert de Elpidio Capadoce. c. 106. Idem gessere Eulegius & Euphrasia supra relati: itẽ Polycronius apud Theodor. in Philotheo c. 21. & Heliodorus Simonis Stylitæ socius eodem Auctore c. 26. Marcus etiam apud Moscum. c. 13. idque

spatio

ſpatio 63. annorũ: quod etiam de Senibus Scethys refert Pelagius li. 10. n. 109. Quam item menſuram Dei gratia prætergreſſi ſunt Heliod. & Simon Stylites: ille quidem ſemel, hic per totos 28. annos, vt prodit Theodor. c. 26. citato. Et hæc quidẽ de priſcis illis Monach. memoriæ tradita ſunt, quibus non valde imparia certamina ieiuniorum iniuiſſe, & glorioſe peregiſſe ſequioris æui Patres ſcimus, vt Romualdus, qui bis dumtaxat in hebdomade ſoluebat ieiunij diſtrictionem; & alij, quos ſciens & prudens prætereo, ne tædio ſim Lectoribus.

24. *SEPTIMVM VERO DIEM &c.* Hæc ex ſupradictis liquent ad n. 13. 16. 22 & 23.

42. Pane tantum & ſale quis vſi. 25. *IN CIBATV &c.* Nihil minus egiſſe Antoniũ in ſuo etiam tyrocinio ſcribit Athanaſ. c. 6. *Sumebat vero panem & ſal, potumq; aqua perparũ.* Palemon magiſter Pachomij hæc ad eum dixiſſe fertur. c. 6. vitæ Pachomij. *Nimis ardua, & duriſſima conuerſatione me caſtigo, nullius rei ciborũ vtens, niſi tantum panis, & ſalis, oleo autem & vino in totũ prorſus abſtineo.* Cui etiam ſanctus Tyro ſe conformauit. Cap. 52. ſequenti de Zachæo Veteri Aſceta, qui diſciplinis Pachomij ſeſe addixit, dicitur. *Tota vita ſua pane tantum, & ſale contentus.* Et Pelagius de Eulogio Presbytero libello 8. num. 4. S. Ioannis Eleemoſynarij diſcipulo inquit: *Non comedit Presbyter niſi panem & ſalem.* Idem de Iuliano Sabba, eiuſq; diſcipulis refert Theodor. in Philotheo c. 11. Et generaliter Hieron. de Anachoretis loquens ep. 22. *Ad tertium* (ait) *genus Monach. veniam, quos Anachoretas vocant, qui & de Cœnobijs exeuntes excepto pane & ſale ad deſerta nihil perferunt amplius:* & de Cœnobitis: *viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ ſale condiuntur.*

43. Herbis, radicibus oleribus & oleo, qui contenti. Sed cum multa de Priſcorum Monach. abſtinẽtia dici poſſent, vnum modò vel alterum teſtimonium ad eius commendationem adducam. Chryſoſt. hom. 59. ad Popul. *Menſam petunt non lautos apponentes cibos, & nidorem exhalantes; ſed hi quidem cum ſale panem, hi vero & oleum adiungentes. At alij, quicunque ſunt infirmiores, olera quoque habent, atq; legumina.* Quo reſpicit illud Hieronymi contra Iouinianum, vitæ anteactæ turpiter derelictæ, ſic illum carpentis: *Canis reuertens ad vomitum ſuum; nam cum Monachum eſſe ſe iactitet, & poſt ſordidam tunicam & nudos pedes, & cibarium panem, & aquæ potum; ad candidam veſtem, & nitidam cute, ad mulſum, & elaboratas carnes, ad iura Apitij, & Paxami, ad balneas quoque, ac fritillas, & popinas ſe conferat &c.* Nazianzenus autem in laudibus Magni Baſilij ait: *Cœna ſuauiſſima, atque pulmentum illi erat, nouum illud condimentum panis, & ſal: & potio ſobria, & vberrima aquam nobis nihil laborantibus fontes proferunt.* Hieronymus item de Hilarione, c. 6. *à 21. itaque anno vſque ad 27 tribus annis dimidium lentis ſextarium madefactum aqua frigida comedit: & alijs tribus panem aridum. Porro à 27. vſque ad 30. herbis agreſtibus, & virgultorum quorumdã radicibus crudis ſuſtentatus eſt. à 31. vſque ad 35. ſex vncias hordeacei panis, & coctum modicè olus abſque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caliginare oculos ſuos, & totum corpus impetigine vri, & pumicea quadam ſcabrigine contrahi, ad ſuperiorem victum adiecit oleum, & vſque ad 63. vitæ ſuæ annum hoc cõtinentiæ cucurrit gradu, nihil omnino extrinſecus aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuſlibet rei guſtans. Inde cum ſe videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à 64. rurſus anno vſque ad 80. pane abſtinuit incredibili feruore mentis, vt eo tempore quaſi nouus accederet ad ſeruitutem Domini, quo cæteri ſolent remiſ-ſius viuere. Fiebat autem ei de farina, & comminuto olere ſorbitiuncula, cibo & potu vix quinque vnciis appendentibus, ſicque complens ordinem vitæ, nunquã ante ſolis occaſum, nec diebus feſtis, nec in grauiſſ. inualetudine ſoluit ieiunium.* Palladius quoq; in Lauſ. c. 38. hæc de Tabenneſiotis ſcribit. *Aliqui ex his ſemel, vel bis manũ ori admouebant* (in menſa) *tangentes panem, vel oleum vel aliquid ex his, quæ erant appoſita, & cũ de vnoquoque obſonio ſemel guſtaſſent, contenti erant hoc alimento. Alij autem panem ſenſim mandẽtes, alia autem accipientes citra ſimulationem, ſic perſeuerabant. Alij autem ius tantũ ter guſtabant, a reliquis autem abſtinebant.* In quibus extitiſſe inquit Eliam (c. 51.) *qui comedebat in ſenectute tres vncias panis, & tres oleas veſpere. In iuuentute autem ſemper ſemel comedebat in hebdomada.*

Sed quorſum hæc refero? Nimirum vt hos Philonianis Therapeutis per omnia conformes moribus videas, illos quoque Christianos Monach. ne dubites: cum præſertim tanta, tamque perſeuerans abſtinentia, quæ ſine gratia, & ſpeciali Dei auxilio perfici nequibat, argumento tibi ſit nullatenus Iudæos fuiſſe; quos certum ſit à ſua ſemel gratia præciſos tantis fauentibus cumulandos non fore. Sed & ipſa lectiſſima ciborum parſimonia arguit hos nequaquam Eſſenos Iudæorum fuiſſe, vtpotè cum illi talibus ſe non afflictarent inediis: Philo ſiquidem de eis ſolum ſcribit, quod fuerint *complexi frugalitatem, ſimplicitatem, fidelitatem, modeſtiam:* de genere edulij nihil. Ioſephus: *Cibus illis ſimplex eſt:* quod nimirum non lautitias cõdimentorum quærerent: ſed à carnibus abſtinuiſſe, aut etiã herbis, & leguminib. vt Therapeutæ faciebãt, nemo prodit. 44. Therapeutarum ieiunia eos ab Eſſenis diſtinguunt.

26. *POTVM E FLVENTIS &c.* Et hoc longe ab Eſſenis fuit, quos à vino abſtinuiſſe nemo vel leuiter innuit. Sed & Philo lib. de Temulentia, & lib. de Plantatione Noë, cum de ſobriè bibẽtibus, & nõ bibentib. vinum egerit, de Eſſenis nec vnum verbum. At Therapeutæ quinam fuerint, ex ſucceſſoribus eorum, apud quos abſtinentia à vino mirificè inualuit, dignoſci debẽt. Qui verò de hoc fuerit Veterum Monach. mos, præcipuis eorum Præceptoribus in teſtes aduocatis liquidum faciã. Dedi tibi Pauli, Ant. Hilarionis, & Pachomij aliorumq; Patrum aqua ſitim ſemper ſedentium exempla: accedant nunc eorumdem Regul. Baſil. ep. 1. ad Nazianz. *Vt ſemel omnia vno verbo complectar, vt in veſte cõparanda rationem imprimis conſtare oportet vtilitatis; ita in cibo panis vſus expleuerit id quo opus eſt ad alimentum: aqua potus ſedauerit ſitim homini integra valetudinis, &c.* Et ad eum potum nos Doctrina Domini Reg. 19. ex fuſ. diſput. allicere curat. *Etenim cum miraculi vim* (ait) *magnifico excogitando epularum apparatu in ſolitudine ei liceret exaugere; adeò ſimpliciter, adeoque frugaliter illos accepit vt ad panem, qui ipſe etiam erat hordeaceus, fruſtrum tantummodo piſcis adiunctum ſit. Nam de potione prorſus nulla mentio; quippe tanquã videlicet aqua ſponte ſua ex humo ſcaturiens omnibus eſſet in promptu; quæ naturale vniuſcuiuſq; deſiderium affatim poſſet explere.* Multa in eandem rem ſcribit luculentiſſimè, & tanto viro digna hom. *In ebrietatem, & luxum* dictã. 45. Vino antiqui Monachi non vſi. Hieron. ad Euſtoch. ep. 22. *Hoc primùm moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduerſus adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum. Non ſic auaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio; facile aliis caremus vitiis: hic hoſtis nobis incluſus eſt: quocunque pergimus, nobis eum portamus inimicum. Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus? Quid ar-*

denti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? Hæc ille ad iuuenem ſanctimonialem. De ſe vero, cæteriſque Anachoretis ait. *De cibis vero & potu taceo, cum etiam lãguentes Monachi aqua frigida vtantur, & coctũ aliquid accepiſſe luxuria ſit.* De Cœnobitis autem: *Vinum tantum ſenes accipiunt.* Pachomij edicto ſoli lanquentes: nam in Regula inquit: *Vinũ, & liquamen abſque loco ægrotãtium nullus attingat.* Delirat qui ſanis eius rei gratia credit Pachomiũ ad Noſocomium accedere conceſiſſe. Id vitij in Cluniacenſib taxat B rnard. in Apolog. Verè proculdubio Auguſt de Monach. priſcis dixit lib. de Moribus Eccl. c. 31. *Nõ ſolum à carnibus, & vino abſtinent pro ſufficientia domandarum libidinum, ſed ab iis etiam, quæ tanto concitatius ventris & gutturis prouocant appetitum, quanto quaſi mundiora nonnullis videntur.* Vnde eiſdem concinens S. P. Benedict. c. 40. Regul *licet legamus*, ait, *Vinum omnino non eſſe Monach &c.* Legimus id apud Pelag. libello 4 de Cõtinentia nu. 31. ex ſententia Abbatis Paſtoris hæc aientem. *Narrauerunt quidam Abbati Paſtori, de quodam Monacho, qui non bibebat vinum, & dixit eis. Quia vinum Monachorum omnino non eſt.*

47. Chryſoſtomi eu de re inſignis ſententia.

Hoc loco nullatenus me cõtinere poſſum, quin delitias eloquentiæ loquentem proferam, id eſt Chryſoſt. rem hanc pro dignitate tractantẽ hum. 71. in Matth. 21. Expendens ſiquidem verba Domini contra Saducæos: *In reſurrectione neq; nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei in cœlo* ad Monachos prouocat audientes, vt primitias reſurrectionis in eis contemplentur. *Etſi placet etiam ante reſurrectionem videre aliquos cœlibem atque cœleſtem* (vt in reſurrectione) *viuentes vitam, facile poteritis, quod vt fiat, in eremum, ore, proficiſcamur. Videamus igitur etiam hodie ſpirituales illos exercitus: non cum lanceis, vt ſæculi milites, caſtrametantur: ſed illud Apoſtoli opere demonſtrant: Quoniã qui Chriſti ſunt, carnem ſuam cum paſſionibus & concupiſcentiis crucifixerunt. Conſideraſti quanta multitudo hoſtium mucrone ſpiritus cõfeſſorum iaceant? Non eſt enim ibi ebrietas, non ibi ſuperfluitas, quod menſa illa facile oſtendit. Iacet enim ibi AQVÆ POTVS perempta temulentia, multiformis hæc, & multiplex beſtia. Nam quemadmodum Scylla, & Hydra apud Poëtas, ſic & ebrietas multis capitib. armatur. Hinc enim fornicatio, hinc ira, hinc, mollities, hinc turpes amores oriũtur: hæc igitur omnia ſuperata, ibi, proſtrataq; sũt, quibus ſæculares hi milites, etiamſi multa bella confecerint, facile ſuperantur. Nulli enim enſes, nullæ haſtæ, nihil aliud eiuſmodi aduerſus ea capita temulentiæ poterit obſiſtere, ſed gigantes ipſi, ac fortes viri qui mille præclara geſſerunt facinora, abſque vinculis vino & ſomno ligati, ſine vulnere quaſi confoſſi iacent. Vides excelſiorem, atque præſtantiorem hunc exercitum, qui voluntate ſolum eos hoſtes fugant, à quibus iſti ſuperantur. Nam cum matrem vitiorum omnium* (temulentiam) *debilitent, atque eneruent* (aquæ potu) *reliqua quoque vitia matre ac capite obtruncato in eis ſepulta sũt, qua quidem victoria ſinguli eorum potiuntur. Omnia igitur iacent, quæ temulentia gignere ſolet: verba ſtolida, mens furioſa, ſuperbia flatus, cæteraque huiuſmodi. Sũt enim probè hi milites Imperatorem imitantur, quem admirãdo ſcriptura dixit: De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput.* Nihil ergo mirum ſi Abbas Hyperichius decertantium in Scythi dux ita vini hauſtũ abhorreret, vt præbẽti ſibi dixerit: *Tolle à me mortem iſtam*: quod narrat Pelagius de verbis ſeniorũ li. 4. n. 53. Et Abbas Siſois eodem auctore fratri offerenti calicem vini 3. intulerit: *Quieſce frater, an neſcis quia Satanas eſt?* n. 36. Et iterum Hyperichius nu. 54. cum aliquando bibentibus fratribus vaſculum vini de primitiis crypta cecidiſſet, inquit: *Viuit Dominus quia non readificabitur crypta hac temporibus meis, vt cognoſcat mundus, quia propter calicem vini cecidit crypta in Scithi.*

48. Qualiter ieiunandum.

27. *EDVNT IGITVR NE ESVRIANT. &c.* Pulchrè ieiuniorum modum eligendum à Nepotiano deſcribit Hieronymus epiſt. 1. inquiens. *Tantum tibi ieiuniorum modum impone, quantum ferre potes. Sint tibi pura caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa ieiunia. Quid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdam, difficultateſque ciborum quærere, caryças, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtrata? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non veſcamur pane, & dum delicias ſectamur, à regno cælorum retrahimur. Audio præterea quoſdam contrà rerum hominumque naturam aquam non bibere, nec veſci pane, ſed ſorbitiunculas delicatas, & contrita olera, ſaccarumque ſuccum non calice ſorbere, ſed concha. Proh pudor! non erubeſcimus iſtiuſmodi ineptijs, nec tædet ſuperſtitionis? Inſuper etiam famam abſtinentiæ in delicijs quærimus. Fortiſſimum ieiunium eſt aqua & panis, ſed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua viuimus, quaſi publicum & commune ieiunium non putatur.* Quid quæſo de noſtris diceret, ſi ea viuere contingeret? præſertim ieiunij ſacramentum adulterantium ſorbitiuncula quadam Indica ſaccaro delibuta, quæ tametſi ad diem integrum Stomachum corroboret, nihilominus etiam demane per modum medicinæ ſumpta contendunt non obeſſe ieiunio. O veſaniam! Sed ad Hieronymum redeo ieiuniorum magiſtrum, hæc ad Lætam epiſt. 7. aientem. *Cibus eius* (Lætæ filiæ) *oluſculum ſit & ſimila, raroque piſciculi. Sic comedat, vt ſemper eſuriat, vt ſtatim poſt cibum poſſit legere, orare, & pſallere* (quæ pene ſunt verba Philonis) *Diſplicent mihi, in teneris maxime ætatibus, longa & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetantur. Experimento didici aſellum in via, cum laſſus fuerit, diuerticula quærere, &c.* Vide Caſſianum lib. 5. Inſt. c. 14.

Sorbitiuncula Chocolato dicta taxatur.

49. Therapeutarum ædes.

28. *ET QVONIAM TEGMINA &c.* Cõſule quę diximus n. 5. Inſtitutorũ Sane Hilarionis tuguriolum ſic deſcribit Hieron. c. 5. *Igitur à 16. vſque ad 20. ſuæ ætatis annum, æſtus & pluuias breui tugurinculo declinauit, quod iunco, & carice texerat: Extructa deinceps breui cellula, quæ vſque hodie permanet, latitudine pedũ quatuor, altitudine pedũ quinq; hoc eſt ſtatura ſua humiliore, lõgitudine paulò ampliore, quam eius corpuſculum patiebatur, vt ſepul hrum potius quam domum crederes* Et c. 26. de Cellula S. Antonij, quam Hilarion deuotionis ergo poſt illius obitum viſitauit. *Erat autem cellula non plus menſura per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat.* Et hæc quidẽ mirè Therapeutarum priorum credas conſentire tuguriis.

50. Veſtes.

29. *IN VESTE AVTEM &c.* Ex hoc loco cum in ſuperiorib. de veſtibus Veterum Monach. ageremus c. 11. §. 1. manifeſtè deduximus n. 6. Therapeutas tunica vſos, de qua in pręſenti Philo: Pallio ex n. 6. Inſtitutionũ harũ, & cingulo n. 40. At de calceamentis aut caligis, vel ſoleis mentio nulla: vt ex his facile perſuadeatur nudis prorſus inceſſiſſe pedibus: ab eiſq; morẽ hæreditaſſe, quos Nazianz. depingit orat. 1. de pace inquiens: *Atq; hæc etiã vitæ ad Dei normã exactæ luculẽta indicia, & argumẽta, tacitoſq; præcones: ſordidã nimirum, & obſoletã comam, pedes nudos, Apoſtolicisq; ſimiles, nihil mortuum*

circum

circumferentes, &c. Qua de re egimus eo c.§.2.à. num.29.

51. Modestia

30. *IN VNIVERSVM, &c.* Conclusio ex superius dictis est, & propria Christianorum Monachorum modestia, & hypocrisis abiuratio: Cæterum succedente tempore non defuere qui eam complexi fuerint: quos sæpe taxat Hieronymus, præcipuè epist.22. primum fœminas cap. 12. illis verbis: *Sunt quippe nonnulla exterminantes facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes: quæ statim vt aliquem viderint ingemiscunt; demissum supercilium, & operta facie vix vnum oculum liberantes ad videndum: Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque: Venter solus; quia videri non potest, æstuat cibo, &c.* Viros cap.15. inquiens vocitari Remoboth: *Apud quos affectata sunt omnia, &c. & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vēdiderint, maioris est pretij, &c.* Lõge ab his Therapeutæ distabãt, vt hoc loco aperit Philo.

52. Sodalitia 50. die celebrari solita.

31. *DICAM ALIQVID ET DE SODALITIIS, &c.* Veteres Monachos præter septenos dies Domino consecratos alias etiam solemniori ritu, vt cæteros fideles, colere consueuisse, dubium non est. Verùm mos ille quinquagesimo quoque die solito celebrius in vnum conuenisse ob reuerentiam Spiritus sancti, constitutum ab eis dignoscitur, qui 50. post resurrectionem Domini, quæ verum Pascha nostrũ est, in igneis linguis super discipulos descendit: in cuius figuram olim 50 etiam die à celebrato primo Paschate, & egressione populi Israel de Ægypto in Monte Synai lex Moysi data est, vti pulchre expendit Hieronymus ep.127. de 42 mansionibus populi Israël in deserto: agens siquidem de duodecima quæ fuit in Synai, ait:

Diei 50. mysteria.

Synai duodecima mansio. Statim tibi venit in mentẽ Apostolorum numerus. Ad hunc locum 47 die perueniunt scriptura dicente Exod.19. Mense tertio egressionis, &c. & postquam peruenerunt die tertio descendit Dominus in montem: quo fumante, & fulgore, tonitruo, caligine, voce, tuba, mortalium corda terrentibus, Moyses loquebatur, & Dominus respõdebat ei. Supputemus numerum & inueniemus quinquagesima die egressionis Israel de Ægypto in vertice Synai legem datam: vnde & Pentecostes celebratur solemnitas: & postea Euangelij Sacramentum in Spiritus sancti descensione completur: vt sicut priori populo 50. die verò Iubileo, & vero anno remissionis, & veris 50. & 500. denariis, qui debitoribus remittuntur, lex data est, in Apostolos quoque & qui cum eis erant, in centesimo vicesimo Mosaycæ ætatis numero constitutis (qui ex caracteribus 12. multiplicatis vnitatibus, propter mysterij dignitatem constituitur) *descenderit Spiritus sanctus, & diuersis linguis credẽtium totus Euangelica prædicatione mundus expletus sit.* Quod autem ait de 50 & 500. denariis, qui in Iubilęo debitoribus dimittuntur, sic ad Damasum loquens epist.125 q. 1. exposuerat. *Quidam septimum annum remissionis, & quinquagesimum Iubilæi, & quadringẽtesimũ nonagesimũ quod volunt intelligi septuagies septies multis modis interpretantur, asserẽtes ob hanc causam 50. & 500 numeri sacrati in Euãgelio positum debitorem* (Luc. 7. Vnus debebat denarios 500. & alius 50) *& 50. Psalmum pœnitentia, qui septem conficitur septimanis, & in principium ogdoadis erumpit.* En colligit in vnum innumera sacrorum numerorum mysteria, ad quæ Therapeutas in solemnioribus synaxibus respexisse videntur: nimirum 50. dierum numerus in lege remissionis fuit n.16. & 49. ex 7. in seipsum ducto conficitur, quod alias dicitur septuagies septies, sub cuius typo iubetur Petrus vniuersa hominibus relaxare delicta, quod pertinet ad Iubilæum, seu remissionis annum. At 50. dies septem conficiuntur septimanis, & in principium ogdoadis erumpit: nimirum transactis 49 celebratur Pentecostes, & dies quinquagenarius: & ideo recte Psalmus 50. *Miserere mei* est remissionis & pœnitentiæ, vt septimus etiam annus Deuteron.15. quo terra à labore iubetur quiescere: & 7. dies Sabbathismi, & requietionis. Quo etiam spectat mysterium numeri debitorum in Euãgelio 50. & 500. qui ad remissionem spectant. Quare non in lege solum, sed etiam in Euangelio numeri sui habuere Therapeutæ vnde haurirent synaxium mysteria. Verùm illæ obseruationes non multo post inueterauerũt, nisi forte non tam presse quinquagenarios dies obseruauerint: qua ratione inuenio à ieiunio septimi mensis (idest Septembris) ad Domini natalẽ plus minusve 50. dies: à Natali vero ad verá Quinquagesimam, quæ mundi per diluuium purgatio recolitur, ferè totidem. Deinde ad Pascha alios 50. quos sequuntur 50. Pẽtecostes, & aduentus S. Spiritus, à quo vsq; ad iteratum ieiunium septimi duplex quinquagenarius esse solet. Credibile est his diebus, qui teste D. Clemente etiam sub Apostolis solemnes fuerunt. lib. Constit. Apostolic. c. 17. Veteres Monachos conuenire solere; & hoc solum voluisse Philonem, quanquam de eius testimonio non multum curo, cum homo externæ Religionis leuiter forsan de ea re quæsiisse contigerit. 53. Precationes ad prandium.

32. *VBI VERO CONVENERE, &c.* Candidis Ægyptios Monachos vsos vestibus superius documus c.11.§.4.n.71. Porro precationum, quas de more ad prandium fundare Deo solebant, formulam non semel expressit Chrysostomus præsertim hom.57. ad Popul. Antioch. vbi & eam Commentario illustrauit egregio. (eademque ad verbum habet hom.56. in Matth.) *Et si vultis etiam ipsos hymnos audire, vt & eos continue dicatis, omnem sacrum vobis canticum recensebo. Ipsius itaque verba sic se habent.*

Benedictus Deus, qui pascis me à iuuentute mea. Qui das escam omni carni, imple gaudio, & lætitia corda nostra: vt omnem sufficientiam habentes abundemus in omne opus bonum in Christo Iesu Domino nostro, cum quo tibi gloria, honor & imperium cum S. Spiritu in sæcula. Amẽ. Gloria tibi Domine, gloria tibi Sancte, gloria tibi Rex: quoniam dedisti nobis cibos in lætitiam, imple nos Spiritu sancto, vt inueniamur in conspectu tuo beneplacentes, non erubescentes; quando reddes vnicuique secundum opera sua.

Hactenus hymnus: subdit Chrysostomus: *omnem hunc quidem hymnum admirari dignum est, præsertim ante hunc finem. Quoniam enim mensa & cibus diffundere consueuit, atque grauare: anima quasi frenum quoddam hanc dictionem apponunt: circa remissionis tempus Iudicij temporis eam commonefaciente. Didicerunt enim quæ passus fuerit domus Israel post lautam mensam: ait enim* Deuter.32. *Comedit & impinguatus est, & recalcitrabit dilectus. Et propterea Moyses dicebat: cum comederis, & biberis & fueris repletus, recordare Domini Dei tui:* Deuter. 6. *Propter hoc & illi talia timentes præcipitia, potiùs mensa, vel potius ieiunio (nam eorum & mensa ieiunium est) tremendi tribunalis, & illius diei memoriam sibimetipsis faciunt.* Subiungit ad singula verba Commentarios, quos tu pro quiete tua consulas.

Reperio autẽ hymnũ ipsum ab Apostolica eruditione descendere (vt liqueat eo etiã vsos Therapeutas) quandoquidem eum ad verbum promit 54. Ab Apostolis institutæ.

D. Clemenis lib. 7. Constit. Apost. cap vltimo sub titulo. *Oratio in prandio. Benedictus es Domine qui pascis me &c.* vsque *Amen.* Docuit eundem D. Athanasius sanctimonialibus suis in Regula eis dictata, quæ sub titulo de virginitate circunfertur: vbi hæc habet: *Post Synaxim hora Nona comede panem tuum Domino gratias agens in mensa tua ad hunc modum. Benedictus Dominus qui pascis me a iuuentute mea, &c.* vsque *Amen.* Addit deinde: *Et vbi sederis ad mensam, & inceperis frangere panem, his verbis gratias age.*

Gratiarum actio post prandium.

Gratias agimus tibi Pater noster de sancta tua resurrectione per Iesum Christum Filium tuum, quem nobis notum reddidisti, quod quemadmodum hic panis olim multis sermonibus (lego *granis*) *dispersus, nunc autem coactus, vnum quidem redditus est, ita tu quoque congreges Ecclesiam tuam à finibus terra in regnum tuum: quoniam tua est potentia, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

Quæ sanè precatiuncula etiam apud Clementem reperitur lib. 6. cap. 26. nisi quod ibi est mystica gratiarum actio post Communionem tantisper immutata. Solus Chrysostomus addit hymni colophonem: *Gratias tibi Domine, Gratias tibi sancte, &c.* quibus docemur ita Syriæ Monachos hymnum proferre, quorum Chrysostomus ipse alumnus & Pastor fuit. Ægyptios verò modo ab Athanasio Al. xandriæ scribente insinuato. Differunt etiam in eo quod apud Athanasium hymnus ille ante prandium seu cœnam canebatur; quèm tamen peracta cœna scribit Chrysostomus Monachos canere consueuisse. *Illi namque,* ait, *postquam pransi fuerint, imo vero post cœnam (nunquam enim prandium norunt) Deo quosdam gratiarum hymnos dicentes & huius vocis reminiscuntur:* (scilicet *extremi iudicij*) *Et si vultis etiam hymnos audire, &c.* vt supra. At id parum refert, dum constet Monachos veteres eo ad prandium vsos. Quem verò post prandium canẽdum Athanasius doceat, inferius dabimus num. 51. Instit. Omnimodis autem orationem debere prandium præcedere, omnibus Monachorum Regulis statutum est. Pachomij, Basilij Benedicti, Isidori, Fructuosi. Cæterorum nomine audi Basilium epistol. 1. *Porro autem orationes antequam cibum sumimus pro dignitate diuina bonitatis ineunda sunt, cum earum qua in præsenti nobis diuinitus conferuntur, tum vero earum, qua in posterum recondita sunt.* Nec oblitus gratiarum actionis subdit. *Iam à corporum curatione rursus orationes, gratiarum actionem exequantur, iam acceptorum ergo, atque eo amplius eorum flagitationem, qua nobis Deus pollicitus est.*

De signo autem quo ad Collectam vocaban-
55. tur, quo tempore nolæ, aut campanæ nondum erant in vsu, inquit Pachomius: *Quando signum insonuerit, vt conueniant, & audiant præcepta maiorum, nullus remanebit.* Quo autem signum fieri soleret, si rogas, occurram non vbique eumdem inoleuisse morem: in Ægypto namque tuba conuocabantur fratres: nam in Pachomiana Regula scriptum lego: *Quando ad Collectam tuba insonuerit per diem, qui vna oratione tardius venerit, increpabitur.* In Palæstina vero mallei percussione, quo singulorum cellæ pulsabantur: quod sanè munus, Palladij tempore monte Olineti gessisse cognoscitur Adolius Tarsẽsis magnæ sãctitatis vir; vti ipse prodit c. 104. Lausiacæ inquiẽs: *Auespera vsque ad illud tempus, quo congregabatur Fraternitas in Oratoriis, in olineto, in colle Assumptionis, vnde ascendit Dominus Iesus, perpetuò stabat psallens, & orans, & ieiunans, & siue pluebat siue grandinabat manebat immobilis. Impleto autem tempore consueto excitatorio malleo pulsabat cellas omnium, eos congregans ad Oratoria.* Id vero fiebat, cum Monachorum disiectæ erant cellulæ: nam qui eadem æde quiescebant, aliter vocari consueuere. Chrysostomus hom. 59. ad Regul. Ant. de Syriæ Monachis. *Statim,* ait, *omnes cum reuerentia somnum deponentes exurgunt excitante eos Prælato, & consistunt sanctum constituentes chorum* At quonam modo eos ibi Prælatus excitabat? *Postquam gallus cantauit, statim veniens Prælatus, & pede terram simpliciter cedẽs omnes excitauit.* In Monasteriis Sãctæ Paulæ Bethleemiticis, non pedis percussione, sed vocis sono excitari fratres aut sorores solitum erat vocis, inquam, non cuiuslibet, sed *Alleluia*; Hieronymus oculatus testis epist. 27. in Epitaphio Paulæ. *Post Allèluia decantatum, quo signo vocabantur ad collectam, nulli residere licitum erat.* Et epist. 29. de Blesilla tyruncula Ascetria: *Nunc ad orandum festina consurgit; & tinnula voce cæteris Alleluia præcipiens prior incipit laudare Dominum.* Huius opinor antiqui moris vestigia seruant Populetani mei (est Populetum Ordinis Cisterciensis cœnobium insigne in Catalonia Aragonensium Regũ Mausoleum, Religione, & multitudine insigne) dum nimirum excitatorium instrumentum diuersis instructum tintinnabulis ita ad numerum harmonicum dispositum habent, vt percussionibus reddere has voces videatur: SVRGANT FRATRES AD LAVDANDVM DOMINVM. Excitator autem apud Therapeutas vocabatur (quod ait Philo, *Ephemerenta* voce Græca ab ἐφημερία, quod significat *vicem*, eo quod munus eiusmodi per vices suas quisque obiret: vel ab ἐφημέριος, idest, *quotidianus*, quod quasi quotidie mutaretur, & ab vno ordinatim ad alium transiret onus excitandi cæteros.

Quã signo ad Collectũ conuocabantur?

Ephemerenta quid.

33. *ABSOLVTIS PRECIBVS, &c.* Ita de 56.
veteribus Monachis Pachomij discipulis Hieronymus in Prologo Regulæ. *Quicunque autem Monasterium primus ingreditur, primus ambulat, primus Psalmum dicit, primus in mensa manum extendit, prior in Ecclesia communicat, nec ætas inter eos quæritur, sed professio.* Is planè mos ad Vniuersos Monachos transiit, præcipiente id iterum Benedicto c. 63. eisdem penè Verbis: *Sic accedant ad pacem, ad communionem, ad Psalmum imponendum, in choro standum; & in omnibus omnino locis ætas non discernatur in ordine, nec præiudicet; quia Samuel, & Daniel pueri Presbyteros iudicarunt. Ergo exceptis his, quos Abbas altiori consilio prætulerit, vel degradauerit certis ex causis, reliqui omnes vt conuertuntur ita sint: vt verbi gratia; qui secunda hora diei venerit in Monasterium, iuniorem se nouerit illius esse, qui prima hora venerit diei, cuiuslibet ætatis, aut dignitatis sit, &c.* Et Isidorus cap. 4. Regulæ ait: *Qui in Monasterio prior ingreditur, primus erit in cunctis, gradu, & ordine. Nec quærendum est, si diues aut pauper, seruus an liber, iuuenis an senex, rusticus, an eruditus: in Monachis enim nec ætas, nec conditio quæritur, quia inter serui & liberi animam nulla est apud Deum differentia.* Latiùs de his Viclarensis c. 23 suæ, quam l. 5. iuris communis Deo dante faciemus.

Ordo sedendi.

34. *ADHIBENTVR MENSÆ, &c.* Pul- 57.
chrè Chrysostomus hom. 57. ad Popul. de Priscis Monachis loquens *Post hunc autem hymnum multu repleti compunctione, & feruentibus lachrymis sic ad somnum se conferunt, tantum dormientes, vt*

Meliores ad Collectam vocabantur.

parum

parum requiescant. Et rursum noctes dies faciunt in gratiarum actionibus & hymnodiis degentes. Nec vero viri tantum, sed & mulieres hanc exercent Philosophiã, naturæ infirmitatem promptitudinis abundãtia superantes. Illarum itaque studium nos viri reuereamur, & præsentibus inhiare tabescentibus desinamus. Simplicius aduuere in exordio Ecclesiæ fideles consueuere; nec causa Religionis fœminæ à viris separari in precibus & hymnis Christo dicendis. Sed & Therapeutæ cantionem adhibebant, dum non puellas, aut cuiusvis ætatis mulieres ad Collectam admitterent, sed anus virtutum longo exercitio commendatæ. Id nihilominus paulo post prohibitum est ab Antiochena Synodo, quæ ne fœminæ in Ecclesia vna cum viris canerent, interdixit, vt notauit Baronius tom. 1. Annal. Eccles. A. C. 60. agens de Cantu Ecclesiæ. Et Illiberitana Can. 35. *Pla uit prohiberi ne fœminæ in cæmeterio peruigilent* (Ecclesia cæmeterium dicebatur) *eo quod sæpè sub obtentu orationis latenter scelera committant.* Quod etiam habetur in Altisiodor. Can. 5. Quare Pachomius ita fœminas à viris separandas in Monasteriis duxit, vt nemini virorum ad eas aditus pateret, Præposito excepto; quem eligebat canis, & moribus venerandum. Qua de re inferius agemus. Sed quod hoc loco Philo mentionem facit de Græcis fatuis Virginibus, eruditissimum syllabum attexuit Hieronymus lib. 1. Contra Iouinianum. cap. 26. quem ubi, si libet, consulere de hac re licebit.

Anus non puellæ.

35. DISCVBITVS, &c. Eo etiam pudori fœmineo consulium iri certum esto. Egit de his Baronius. A. C. 33. sub titulo. *Ordo in conuiuiis Iudaicis.*

58. 36. *QVOD SI QVIS SVSPICATVR, &c.* Palmam præripuit in his quæ de veteri conuiuandi modo apud Priscos Romanos, & Iudæos erudite admodum scripsit Toletanus Præsbyter Petrus Ciaconius, multis pro bonis vtrosque in conuiuiis solicitos lauari, vngi, veste cœnatoria contegi, itemque accumbere, & non sedere. Eumque ea de re laudat Baronius A. C. 34. Sed rectè obseruans addit vetustissimi accubitus ad mensam fieri mentionem. & triclinij 1. Reg 9. *Assumens itaque Samuel Saulem, & puerum eius introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui erant inuitati.* Thobiæ 2. *Statimque exiliens de accubitu suo relinquens prãdium.* Esther. 1. *Cumque implerentur dies conuiuij, &c. Lectuli quoque aurei & argentei super pauimentum:* Ergo & veteres Therapeutæ non sedisse, sed accubasse mensis facilè videbuntur, morem Romanorum sequuti, quod sanè paupertati consonantius fuisset, nisi quod pro tricliniis, pretiosis, tegetibus, seu storeis papyraceis, aut iunceis vtebantur. Est enim teges straguli genus, quam & stoream (Hispani *Estera*) appellant, de qua Satyricus. Satyr. 6.

Lecti, & tricliniis Monachorum.

Ausa Palatino tegetem præferre cubili.

Papyro abundasse Nili ripas prodidit Poëta Metham. 15.

Perque papyriferi septemflua flumina Nili:
Victrices egisse rates.

Est siquidem arbuscula quædam, præcipuè in Ægypti palustribus nascens, ex qua chartæ præparabantur acu diuersæ in pertenues & latissimas philuras Ex his itaque storeas suas Monachi illi contexebant.

59. 37. *REMITTVNT AVTEM, &c.* Et Vere: adhuc enim in cellis maiuri pollebant stratuum duritia. Vnde illud Nazianzeni orat. 1. in Iulianum. *Vides ne hos pauperes victu, & tecto carentes, carnisque ferme ac sanguinis expertes, ob idque ad Deum accedentes: hos inquam pedibus illotos, & humum pro stratu habentes, &c.* Et de Magno Basilio: *Illi tunica vna, & pallium vnum, & humi cubatio.* Et Chrysostomus hom. 57. ad Popul. Antioch. *Si vero illi ieiuniis, & humi stratis cubilibus, vigiliis & sacco, & innumeris simetipsos modis domantes, etiam huius indigent commotionis, &c.* & hom. 14. in 1. ad Timoth. c. 5. *Verè domus luctus Monasteria sunt, vbi cini, atque cilicium, vbi solitudo, vbi risus nullus, nullus negotiorum sæcularium strepitus, vbi ieiunia, vbi terrenorum duritia lectorum, &c.* Hic verò & tegetibus molliusculis vtebantur, & hilaritate replebantur.

Humus eorum lectus.

38. *IN MINISTERIO, &c.* & numer. 39. *NON ENIM, &c.* Hieronymus epist. 22. *Vnaquaque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant:* At hoc de quotidiana mensa intelligendum; qood tamen in ea, quæ semel per dies 50. parabatur, locum non habet: tunc siquidem rationi admodum consonantius erat iuuenibus industrioribus rem delegare. Illud obiter adnotandum: ab ipso Monachatus Apostolico exordio ingenuorum plurimos huiusmodi coluisse viuendi genus, ac Philosophiam. 60.

Mensæ ministratio.

40. *DISCINCTI AVTEM, &c.* Hoc loco planè Philo hebraizat. Non enim ideo baltheis depositis iuuenes illi nobiles ministrabant, vt nullum in habitu seruitutis insigne redderent; imo vero ex habitus depositione humilitatem, ac seruitutem quandam præseferebant, vtpotè pœnitentibus peculiaris. Sic enim legimus in Regula Pachomij. *Si acciderit vt psallendi tempore, vel orandi, aut in medio lectionis aliquis loquatur, aut rideat, soluet cingulum, & inclinata ceruice manibus ad inferiora depressis stabit ante altare, & à Principe Monasterij increpabitur. Hoc idem faciet & in Conuentu fratrum, cum ad vescendum pariter conuenerint.* Et post multa: *Omnis correptio ita fiet: vt discincti sint qui corripiuntur, & demissis manibus, & humiliato capite emendaturos se promittentes vitia, in quibus arguuntur, veniam deprecentur.* Bibitè Pachomij fonte Viclarensis, qui cap. 14. suæ Regulæ hæc pro excommunicatis Ascetis præscripsit. *Cum excommunicatur, vel arguitur quispiam pro negligentia sua; exercebit humilitatem quoadusque percipiat orationem, nec se audebit inter alios e mmiscere, vel cuiquã occulsè coniungere. Sed omnibus ad orationis studia conuenientibus, ille prostratus humo; cingulo simul operterioque abiecto poscet veniam negligentia suã:* Præcepit id ipsum Isidorus in Regula cap. 18. his verbis: *Satisfactio delinquentium hæc est. In officiõ fratribus constitutis peracto pœnitentiæ tempore, vocatur is qui excommunicatus est, soluet statim cingulum, humique extra chorum prostratus iacebit, agens pœnitentiam quousque expleatur celebritas.* Ergo depositio Zonæ inter Monachos humilitatis insigne est, quam vt illi præseferrent, in mensæ ministerio soluebant. Sinistrè igitur Philo id interpretatur factum, vt eo habitu abesset omnis seruitutis species; quam tamen nunquam præseferre Monachi renuerunt. At ipse, vt dixi Iudaizat, memor siquidem Essenorum Iudæorum (quod non ex ipso lib. 1. cap. 13. num 12. prosecuti sumus dominationem omnem abnuentium, quod contra naturæ leges seruitutem esse contenderent, voluit nostrosque Therapeutas eadem labe respergere; sed abs re, cum potius ipso testè, Præsules super se

Zonæ depositio humilitatis insigne.

quibus per omnia subiicerentur haberent, vt num. 47 & 49. harum Institutionum notatiet ipse profert. Assentior proinde Philoni rei huius oculato testi: quod scilicet iuuenes illi discincti ministrarent: sed quam ipse ea de re excogitauit allegoriam, Iudaicæ perfidiæ consonam, prorsus abnuo.

61. Caldarum vsus.

41. *VINVM, &c. CALDA VERO, &c.* Morem ex Pelagio coniicio qui libello 4. num. 35. de B. Pyonio Abbate hæc ait: *Dicebant de Abbate Petro cognomento Pyonio, qui erat in Cellis, quia vinum non bibebat. Quando autem senuit rogabant eum, vt sumeret modicum vini. Qui cum non acquiesceret, tepefaciebant aquam, & ita ei offerebant, & dicebat: Credite mihi fily, quia velut pro condito illud accipio. Et adiudicauit se tepida aqua esse cõtentum.* Sanè Plato l. 1. de Repub. calidę aquæ cõmeminit, qua refrigerentur intestina, & excitentur appetentia, cum sitim irritet frigida. Approbat calidæ potum & Philemon, vt prodit Rodiginius lib. antiq. lect. 7. c. 6. sed & Dion historicus autor est Cauponas, in quas potuti diuertere soluisse, & cauisse ne caro distraheretur cocta, vel calens aqua, de qua extat Apophoretum illud Martialis lib. 14. num. 196. quo liquet post Claudij mortem Caldarum vsum repullulasse.

Hæc tibi quæ fuerint Caldarum nomina dicunt.
Ipsa suas melius charta notabit aquas.

42 *MENSA PVRA EST A CRVENTIS, &c.* Vide quæ notauimus ad num. 25.

62. Ingluuiei damna.

43. *OPERANTVR, &c.* Consule notationem num. 27. Sed cum ait: *Opiparis obsoniis credutas irritari concupiscentiam, &c.* reuoca ad memoriam quod Chrysostomus de Syriæ Monachis scribit hom. 71. in Matth. in hæc verba vere aurea: *Vultis è regione ingentem aliam mortuorum multitudinem aspicere?* (Dixerat quod hostes è temulentia ortos Monachi aquæ potu viritim deiecerint: nunc quot, & quos ingluuiei filios, parsimoniæ enecent.) *Perstringamus cupiditates, quæ ex deliciis, quæ ex pulmentariis, quæ ex coquis, quæ ex mensariis, quæ ex farcinatoribus succenduntur. Vereor certè ista omnia enarrare. Nam quasi Rempub. gubernantes, aut aciem expedientes, sic quid primum, quid deinde offerendum sit sanciunt. Et alij quidem aues piscibus farcinatas subtili arte contextas primo offerendas esse asserunt: alij ab aliis rebus originem cœnæ faciendam contendunt: ita magnum certamen de istis committitur. Nam & de qualitate, & de ordine disputant, quodque potius est, quibus obrui merentur, in his gloriantur. Nam alij ad meridiem vsque, alij diem integrum, alij per totam etiam sequentem noctem produxisse prandia iactant. Considera miserrimè hominum quam venter mensuram flagitat, & pudebit te immoderatissima, atque ineptissima huius edendi diligentia. Nihil tale est apud Angelos illos, sed huiusmodi etiam voluptates mortuæ ibi atque sepultæ sunt. Non enim vt repleantur, nec voluptatis, sed viuendi causa sumunt alimenta. Non sunt apud eos aucupes, neque piscatores, sed panis & aqua. Solicitudo autem hæc & tumultus, & cura procul inde abest: & tam tuguria sua quam corpora ita magnam illis præstant tranquillitatem, quemadmodum magnos tempestatis fluctus isti stos concitant.* Et post quędam: *Quis facilius hostes fundere potest, quam qui comedendo trophæum erigit? Ideo Propheta quoque dicebat: Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me. Non enim errabit quispiam, si hoc eloquiũ ad mensam conferat Monachorum. Nulla enim alia re magis anima tribulatur, quam concupiscentia, petulantia, ebrietate, cæterisque vitiis, quæ hinc oriuntur.* Quæ omnia pulchre deinceps ostendit è diuitum mensis assurgere: in Monachorum autem mensis, ipsa minimi impendij exilitate superata esse; quæ tu consulas pro otio tuo.

44.45.46.47. *VBI VERO PRÆSES, &c.* 63. Pœna dormientium in Collecta.

Totis his numeris de disceptatione agitur, quæ esum præcedebat: de qua Hieronymi testimoniũ egregium dedi in his Notis ad n 17. Addo nunc quæ apud S. Pachomium lego omnino Philonianæ narrationi consona. *Si quis dormitauerit sedens Præposito domus vel Monasterij disputante, surgere compelletur, & tamdiu stabit, donec ei videbitur vt sedeat. Quando signum insonuerit vt conueniant, & audiant præcepta Maiorum, nullus remanebit, nec succendetur focus antequam disputatio compleatur. Qui vnum mandatum de his præterierit, prædictæ correctioni subiaceat. Mane per singulas domos finitis orationibus, non statim ad suas cellas reuertentur: sed conferent inter se quæ Præpositos audierint disputantes. Disputatio autem à Præpositis domorum per singulas hebdomadas ter fiet: & in ipsa disputatione sedentes, siue stantes fratres suum ordinem non mutabunt, iuxta domorum ordinem, & hominum singulorum.* Multa alia de cæremoniis celebrandarum Collectarum præscribit, quæ suo loco dabimus. Obiter adnotarim, quæ prius cogebantur septimo, vel etiã quinquagesimo quoque die, prole Monachorum mirificè aucta mire itidem multiplicari placuit, vt ter fieret in hebdomada: quo videlicet paruulis requirentibus panem esset qui frangeret eis iuxta Domini præceptionem. At cum hoc num. 47. & etiam 49. fit à Philone mentio *Præsidis, seu Præsulis,* cui Therapeutæ subiecti degerent; satis superque monstratur, longè hos ab Essenis Hebræorum abfuisse, vtpotè nihil æquè totis viribus intendentibus, quam vt omnem humanam dominationem à se repellerent, vti lib 1. cap. 13. num. 9. fuisse docuimus ex ipsis Philonis scriptis. Præter Præsidem verò communem singulos pro singulis locis illis fuisse, indicat, dicens. *Ex omnibus autem locis optimus quisque Therapeutarum tanquam in huius generis patriam mittitur colonus in locum suum ad stagnum Mariam.* Mitti siquidem à Præsidibus, qui eos eligerent, necessum erat. Vide in quantis ab Essenis differant. Therapeutæ ab Essenis diuersi.

48. *TVM ILLE ASSVRGENS, &c.* De 64.
hoc Pachomius, his verbis: *In die Dominica in* Hymnos
Collecta, in qua offerenda est oblatio, absque Præposito canendi mo-
domus & Maioribus Monastery, qui alicuius nomi- dus.
nis sunt, nemo psallendi habeat potestatem. Psallente autem quolibet de Maioribus, idest dicente Responsorium (hymnum videlicet, in quo vnus incipiat, & cæteri respondeant) *si quis defuerit, statim ante altare pœnitentiæ, & increpationis ordinem sustinebit.* De hymnis egimus ad n. 14 de Choreis acturi numer. 53.

49. *PRÆSVLEM MOX, &c.* Quod vero in fine cuiusque hymni, aut Cantici, omnes adstantes promiscui sexus ingenti boatu respõderẽt *Amen,* prodit luculenter Hieronymus in Prologo lib. 2. Commentariorum in Epist. Pauli ad Galat. dicens: *Vbi alibi tanto studio, & frequentia ad Ecclesias, & ad Martyrum Sepulchra concurritur? Vbi sic ad similitudinem cœlestis tonitrui Amen re-* 65.
boat? Eucharistiæ
50. *ABSOLVTIS HYMNIS, &c.* Vide vsus apud
quæso Philoni panis fermentatus *sacratissimus* Therapeu-
dictus est, cum omne fermentum speciali Domini tas.

edicto

edicto Leuit. 2. 7. & 8. ab altari & oblatione repulsus esset? Ergo fermento illo ostenditur potius huiusmodi Therapeutas Christi legibus addictos, quam Mosaicis. Quinimo panis ille, quem quidam illorum percontanti Philoni secretum sacratissimum nuncupauit, panis erat Eucharisticus, cuius nimirum mysteria Hebræus capere non valens, ad panes propositionis retorsit, quasi in eorum memoriam ab illis solemniter ederentur: qui tamen in memoriam Passionis Domini ante communem mensam frangebantur. Nam, vt proximè superius Pachomij verbis ostendit num. 64. in collecta prius offerebatur oblatio, quàm panem communem ederent. Aut dicat nobis Philo, quando in conuiuiis Hebræorum panes appositi vnquam fuerunt in memoriam mensæ propositionis? Quod sanè tota Veteri Pagina monstrari nequibit.

66. Gratiarum actio post cœnam.

51. *COENAM VERO, &c.* Cœna absoluta hanc gratiarum formulam Monachos consueuisse proferre, prodit Athanasius in Regula Monialium: vbi *Cum surrexeris* (inquit) *a mensa, rursum gratias agendo trinis vicibus dicas: Miserator & misericors Dominus escam dedit timentibus se. Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto. Rursumque post peractam glorificationem, preces tuas his verbis absolutas.*

Deus omnipotens, & Deus noster Iesus Christus, nomen quod est super omne nomen: gratias agimus tibi, & collaudamus, te quod dignatus es nos tuorum bonorum participes fieri; carnalium scilicet bonorum. Rogamus te, & inuocamus te Domine, vt cœlestes escas nobis dones, desque nobis tremere, & timere venerabile & pretiosum nomen tuum, vt non obaudiamus præceptis tuis. Nomen tuum, & Iustificationes tuas constitue in cordibus nostris. Sanctifica autem spiritum, & animum nostrum, per dilectum Filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, cum quo tibi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

67. Mos canendi alternis & diuisis choris.

52. *VBI OMNES CONSVRREXERE, &c.* Morem hunc hymnos Domino canendi Veterum Monachorum in duos choros diuisorum, cum ad Synaxim congregabantur, expressit Basilius in epist. 63 ad Clerum Neocæsariensem. Cum enim ab eis accusaretur, quod Monachorum cœtus congregare etiam Episcopus non desisteret, & cum eis ad laudes congredi; easque nouo eos ritu, & harmonia psallere doceret: respondit: *Si quandoque causam indicti istius & irreconciliabilis belli rogantur, psalmos causantur, & modum melodiæ, quo sit vetus apud nos immutata canendi consuetudo; & huiusmodi quædam alia, de quorum illos prætextu pudere debebat. Accusamur vero & huius, quod homines habeamus Monachos pietatis studiosos qui mundo renuntiarint, & vniuersis sæculi istius curis, quas Dominus comparat spinis fertilitatem verbi impedientibus.* En delicta. Respondit verò: *Qui huiusmodi sunt, mortificationem Iesu corpore circumferunt ac cruce quisque sua accepta Christum sequuntur. Ego vero omnem vitam meam impenderem, vt mihi possent ita impingi delicta, haberemque apud me viros, qui me Doctore hoc pietatis studio amplexi hactenus fuerint. Scire autem vos volo, quod optamus nobis, & virorum & mulierum, cœtus dari, quorum conuersatio in cœlis sit: qui carnem suam cum affectionibus, & concupiscentiis crucifixerunt: quique nec de cibis, nec de indumentis soliciti sint; sed immobiles, & assidui apud Dominum, noctes ac dies precationibus immorentur: quorum os non loquatur opera hominum, sed hymnum concinat Deo nostro.* At quonam modo, & ordine? *Ad id vero quod propter Psalmodias accusamur; quæ potissimum simpliciores perterrefaciunt, qui nos traducunt e hoc habeo quod dicam: Quod videlicet qui iam obtinuerunt ritus, omnibus Ecclesiis Dei, concordes sunt, & consoni. De nocte quidem populus consurgens antelucano tempore domum precationis petit, inque labore & tribulatione ac lachrymis indesinentibus facta ad Deum confessione, tandem ab oratione surgentes, ad Psalmodiam instituuntur. Et nunc quidem in duas partes diuisi alternis succinentes psallunt; atq; ex eo simul eloquiorũ Dei exercitationem, ac meditationem corroborant, & cordibus suis attentionem; & reiectis vanis cogitationibus mentis soliditatem suppeditant. Deinde vni ex ipsis hoc muneris dato, vt, quod canendum est, prior ordiatur.* (Ecce tibi præcentorem Philonianum) *reliqui succinunt, atque ita Psalmodiæ varietate, precibusque subinde interfertis noctem superant.* Et post quædam de propagato per vniuersum Orientem prædicto concinendi more, subiungit: *Horum gratia si nos fugitis, fugietis simul & Ægyptios, fugietis Lybiam vtramque, Thebæos, Palæstinos, Arabes, Phœnicos, Syros, & qui Euphratem habitant, & vt semel dicam, omnes apud quos Vigiliæ, ac preces communes Psalmodiæ in pretio sunt.* Quibus nimirum eas regiones complexus est, quæ monachis abundabant in Oriente, a quibus ad populum ipsum Christianum Synaxes nocturnas instituendi modus promanauerat. Et quidem etiam superiorum persecutionum temporibus à Romanis Principibus suscitatarum idem inoleuerat mos, vtpote de quo Plinius secundus Traianum consuluerat ep. 97. suarum lib. 10. illis verbis: *Affirmabant autem hanc fuisse summam vel culpæ suæ vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem conuenire, carménque Christo quasi Deo dicere secum inuicem* (Nota, Christianos olim etiam secum inuicem, id est alternatim, & per choros, hymnos Christo dicere consueuisse) *seque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati negarent: quibus peractis morem sibi discedendi fuisse, rursusque coeundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen & innoxium. Eadem habet Lucianus in Philopatro.*

53. *DEINDE CANTANT, &c. non sine decoris & religiosis gestibus; atque accentibus, &c.* Quæ in hoc & sequenti num. 54 referuntur à Philone, & ex parte num. 48. eo tendunt, vt apud Veteres nostros inualuisse demonstret *dramatica* cantica, quæ non voce solum, sed actione, & repræsentatione perficiebantur: quod sanè hoc loco voluisse Philonem, erudite vt cætera Baronius interpretatur tom. 1. Annal. A. C. 60. de Canticis Ecclesiæ disserens: adductis siquidem in medium Philonis verbis, ab illis: *Vbi omnes consurrexere, duo chori fiunt;* vsque ad *Maria vero Prophetide fœminis,* subdit: *Hucusque Philo: qui dum ait, non tantum accentibus, sed & religiosis gestibus se mouentibus illos accinere solitos esse, haud dubium est intellexisse de Canticis dramatis: qui non tantum in voce, sed & in actione consisterent, quorum vulgata est illa mentio in Ecclesiasticis officiis: Ante chorum huius virginis, frequentate nobis dulcia cantica dramatis: nimirum vt coram Virgine recumbente in thoro huiusmodi acroamata agerentur. De quibus & Plutarchus, cum de his agit in Symposio 7. 9. 8. Nostris nimirum Platonis dialogos, partim narratione, partim actione quadam constare: qui ideo dramatici dicuntur. De his* 68. Dramatica cantica apud veteres.

facillimè

facillimè pueri edocentur, ita vt memoriter recitent: adiunguntur autem geſtus conuenientes perſonarum, motibus, & vocis officio atque forma, & affectiones dictis congruæ; ſed exoleuerunt iam hæc. Hæc Baronius. In Breuiario Ciſtercienſi pro viſitationis Deiparæ feſto adeſt Hymnus, cuius exordium.

Adſint feſta iubilaa
In Maria nunc gaudia:
Tota pſallat Eccleſia
Deuota laudum dramata.

Vbi tamen Librariorum vitio quidam codices habent *drachmata*, alij *dragmata* intolerabili errore, cum *drachma* ad libram pertineat, *dragma* ad pharmaca conficienda: vtinam vero reuiueſceret in Eccleſia dramaticorum canticorum vſus: foret ſiquidem, vt neceſſario attente prorſus perſoluerentur preces; quanquam choralium cęremoniarum multitudo, quibus nunc versùs altare, nunc versùs alterutrum, nunc ſedentes, nunc ſtantes, in genua prouoluti, inclinati, aut erecti, hymnos, pſalmoſque in choro canimus, non valde à Dramatico habitu dictare videantur. Eſt itaque *drama* δρᾶμα apud Græcos *actus*, vel *repreſentatio*, in quibus Poëtæ perſona non admiſcetur.

69. Hymnorum concentus & melodia. 55. *AD HORVM MAXIME*, &c. Dulcedinem Eccleſiaſticorum hymnorum à Monachis Veteribus Deo in Collectis voce ſonora dictorum ſic Chryſoſtomus expreſſit hom. 59. ad Pop. Antioch. *Mox ſtatim ſurgentes ſtant hymnos cantantes propheticos multa cum vocis conſonantia, cum aptè compoſitis concentibus. Neque cythara, neque fiſtula, nec vllum aliud muſicum inſtrumentum talem emittit vocem, qualem audire licet in profunda quiete, & ſolitudine, Sanctis cantantibus illis. At & ipſa Cantica commoda, & in Deum charitate plena.* Sed quæ? Dauidica Cantica multos mouentia fontes lacrymarum ſuauiora, & dulcior piis Chryſoſtomi auribus, cythera, fiſtula, omnique prorſus muſico inſtrumento, ſpecialiter vero canere conſueuiſſe ait Pſalmos. 133. 6. 101. 143. 48. 67. 118. 84. 22. 90. 43. & 148. Quod in eis multa ſint, quæ ad laudes Dei de nocte perſoluendas, & ad mutuam ſui in alterutrum charitatem dulciter mouentia reperiantur.

70. Tota nocte cantus producebatur. 56. 57. *ITA PRODVCTA*, &c. Produci inter Monachos conſueuiſſe ſactam hymnodiam per totam noctem, paſſim referunt Patres. Chryſoſtomus citato loco: *Quanti eſt eos in hoc totam noctem inſumere? Cum vero dies iam lucere debet, tum requieſcunt: & cum nos incipimus opera, illi tempus habent quietis.* Baſilius vero præfata ad Neocæſarienſes Apologetica epiſtola: *Atque inter pſalmodia varietate precibus ſubinde interſertis noctem ſuperant.*

71. Gentiles ad Orientem, Iudæi contra templum adorant. Hoc item numero manifeſtiſſime Philo volens nolens, quod tanta attentione celauerat, palam fecit: Videlicet Therapeutas homines fuiſſe Chriſtianos, non Iudæos. Enimverò preces eos fundere conſueuiſſe, ait, verſo ad auroram vultu, & ſolem orientem: quo ſanè more hos ab illis ſe diſcreuiſſe, nemo abnuet, qui vel à limine veterum ſcripta Patrum ſalutauerit. Et Hebræis quidem extra Hieroſolymam degentes verſo ad templum aſpectu oraſſe, ex 3. Reg. 8. liquidum eſt: vbi Salomon miſericordiam Domini iis deprecatus eſt; qui quaquauerſum agerent vultus ad Hieroſolymam porrecto Dominum ſupplicauerint. Et Daniel apud Babylonem poſitus eo corporis habitu orabat: nam cap. 6. dicitur: *Ingreſſus eſt domum ſuam, & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Hieruſalem tribus temporibus in die flectebat genua, & adorabat.* Quo loci D. Hieronymus *Orat*, inquit, *ſecundum præceptum Dei, dictaque Salomonis, qui contra templum orandum eſſe admonuit.* Idemque habet lib. 3. Comment. Ezech. ad cap. 9. *Nequaquam*, ait, *in morem Gentilium contra orientem adorare deberent* (Seniores illi de quibus agebat Ezechiel, aſſerens quod haberent dorſa contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum ſolis) *Sed in quacumque fuiſſent orbis parte, ſiue ad Orientem, ſiue ad Occidentem, ſiue ad Meridiem, ſiue ad Septentrionem, adorarent contra templum, vbi in Sancta ſanctorum habitare Dominus credebatur.* Ritu igitur ipſo orantes ad Orientem verſis vultibus, Gentiles potius quam Iudæi fuiſſe comprobentur: tantum abeſt vt Iudæi eſſe nequiuiſſent. Gentiles vero vniuerſos eum orandi morem habuiſſe, prodit Clemens Alex. l. 7. Stromat. & Porphirius relatus à Rodiginio l. 12. Antiq. lect. c. 1. Cæterum Chriſtianis id fuiſſe in vſu, ex Apoſtolica Conſtitutione fatentur Dionyſius de Eccleſ. Hierarch. c. 2 p. 2. in myſterio Baptiſmatis. Tertullianus in Apolog. c. 16. Iuſtinus Martyr. lib qq. in 118. Origenes hom. 5. in Numer. Athanaſius l. 9. q. 14. Damaſcenus de Fide Orthodoxa. l. 4. cap. 13. quorum apud Baronium verba legere poteris tom. 1. Annal. A. O. 58. Interim audi Baſilium lib. de Spiritu ſancto c. 27. in hæc verba aientem. *Dogmata quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus è doctrina ſcripto prodita, quædam rurſum ex Apoſtolorum traditione in myſterio, id eſt in occulto tradita recepimus: quorum vtraque parem vim habent ad pietatem: v. g. vt ad Orientem verſi precemur, quæ nos docuit ſcriptura.* Sed & templa vniuerſa Chriſtianorum verſus Orientem extructa Romani Clementis teſtimonio ſuperius oſtendimus. Non igitur & Therapeutæ Chriſtiani ad ſolem orientem adorantes? non quidem ſolem ipſum more Gentilium, ſed ſolis auctorem & lucis, qui & Orientis nomine dignatus eſt, & lucem habitat inacceſſibilem.

58. *ATQVE ITA PRECATIONIBVS ABSOLVTIS*, &c. Baſilius epiſt. 63. citata: *Illuceſcente iam die pariter omnes velut ore vno, ac corde vno, confeſſionis pſalmum Domino offerunt, ac ſuis quiſque verbis reſipiſcentiam profitentur*: vt redeant 72. Eorum perpetuitatem prædicat Philo.
læti ad propria.

59. *ISTVD GENVS HOMINVM*, &c. Ex virtutis magnitudine, qua vehementer Deo grati ſunt, durationis eorum perpetuitatem neſcius propheta prædicit; quam in conſequentibus chronologiæ ſeruatis paſſibus ſumus, Deo dante, demonſtraturi.

Ergo, vt vno verbo cuncta comprehendamus, duo ex dictis perſpicua ſunt; nimirum tum in illo Religionis exordio Monachorum ſtatum ita perfectum, & omnibus numeris abſolutum fuiſſe, vt nihil pene poſtmodum illi additum fuerit à magnis Patribus; quorum ſcripta prædictorum moribus, & inſtitutis oſtendimus per omnia extitiſſe conformia: vt mirum ſit primis duntaxat lineis perfectiſſimā euaſiſſe Monachatus imaginem. Tū etiam nihil Therapeutis cum Iudæis Eſſenis fuiſſe commune. Quare ſi qui veterum Patrum vtroſque confudiſſe reperiantur (vti Hieron. l. 2. contra Iouin. c. 19 & ep. 22. c. 15. & Caſſiod. l. 1. Trip. c. 11.) id ex vulgi opinione dixiſſe credendi ſunt: eo videlicet, quod rem ipſam lydio minimè applicuerint, aliis intenti.

CAPUT XIII.

Nunquam interrupta Monachorum series, ab Apostolis ad S. Antonium, ostenditur.

1\. Ecclesiæ persecutionibus potuit Monachatus extingui sed non exigua.

ILlud nunc primum sese offert discutiendum; defecerit ne vt illorũ Therapeutarũ memoria, ita & institutum post eorum qui Philoni coæui fuerant obitum? Sic nimirum, vt hiatus quispiam, aut lacuna, ab eis vsque ad S. Paulum vel Antonium Monachatus extiterit, ex quo illum quasi è sepulchro, vbi aliquot sæculis dormiisset, excitari denuò ab Antonio necessum fuerit, vt multi è vulgo autumant, an vero incorrupta eorundem perstiterit disciplina? Hoc si placuerit, cogimur eius rationem reddere, & vbinam terrarum toto illo temporũ interstitio viguerit ostẽdere. Sane nequaquã abnuimus fieri quidem potuisse, si procellarũ immanium vi, quibus tunc temporis vniuersa Ecclesia vbiuis iactata est, communi Therapeutarum fuga, & dispersione Angelici Instituti cultura cessasset, iterum ad pristinum statum reuiuisceret: cum originalis Monachatus Regula extingui nullatenus quiuerit, Sacrosanctum scilicet Christi Euangelium, & Apostolorum Canonicæ Epistolæ, in quibus veluti in purissimo speculo Christianæ vitæ perfectio, quæ Monachatus vita est, miro splendore niteret. Quod sanè in causa fuit, vt persecutionum procella sedata, & Ecclesia paci restituta in remotioribus Christiani Orbis regionibus, identidem Monastica vita absque Monastico Præceptore exordium sumpserit: nempè eodem Diuino spiritu vbique animos subditorum sibi hominum replente & inspirante, ad eundemque scopum paribus passibus ducente. Cæterum certo certius est, liquidisque argumentis comprobatur nunquam à promulgatione Euãgelij per Apostolos verum in Ecclesia Monachatum defecisse: quod & autoritate, & ratione hoc loco, Deo donante, commonstrandum assumimus.

2\. Monachatus pari passu cũ Euangelio propagatus.

Principio igitur, non leuiter Monachatus fundamenta ab Apostolis iacta fuisse, & rei ipsius præstantia, & illorum vehemens perfectionis Euangelicæ propagandæ studium conuincit. Ex quo factum est, vt non in aliqua vrbe aut viculo duntaxat, non in regione vna, aut prouincia, sed vbique gentium Euangelium pertransiit, iisdem Doctoribus peruenerit Monachatus. Eiusque rei probatissimum testem superiùs, Fidei licet Catholicæ inimicum, produxi Philonem hæc aientem. *Hoc genus reperitur in multis Orbis regionibus, merito vt absolutæ probitatis receptum Græcis atque Barbaris: maxime tamen in Ægypto frequentatur per præfecturas singulas.* Græcos vocat *Gentiles*: *Barbaros* autem Prouinciarum Romanarum indigenas, idest Germanos, Hispanos, Gallos, Armenos, Persas, Medos, & similes eo iam tempore Euangelij fulgoribus perfusos; qui merito vt absolutæ probitatis, ex ipso culmen Euangelicæ doctrinæ, quæ apud Monachos viget, venerari, & recipere cogebantur. Cui enim Euangelium placebat, placuisse eius perfectiorem viuendi normam necessum est; & valde rationi consentaneum, vt vbilibet aliquorum inter tot hominum myriades animi ad amplexandam Christi angustam semitam excitarentur; vti mox reipsa præstitum fuisse comprobauimus. Neque verò vtcunque status Monasticus ab ipso nascentis Ecclesiæ initio fundatus est, sed ab ipso sui ortu cum Euangelio tam altas iecit radices, vt nullis ventorum tumultibus, nullis inimicorum procellis potuerit vnquam exterminari, sicut neque Euangelium, cui neque portæ inferi præualebunt. Ita prorsus ex his quæ viderat Philo coniectatus libere prompsit: *Istud hominum genus Therapeuticum semper in contemplatione Diuinitatis proficiet; etiam sole hoc sensibili præterito, nec vnquam suum ordinem deseret tendentem ad fœlicitatem perfectissimam*: Non valde dispari phasi, ac Dominus dixit: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

Nec me mouet immanes persecutionum turbines vniuersam Ecclesiam concussisse: eis enim fieri potuit, vt publicè aliquandiu Monachi non congrederentur, atque ad solicitas Synaxes coirent; sicut & Catholicis omnibus non semel cõtigit persecutionum concitato furore: studium verò contemplationis, virginitatis, & castitatis amorem, & terrenorum odium minuere, ne dicam extinguere, ab eorum cordibus nequiuerunt; sicut neque fidem Christi; quæ dum perstiterit, Monachatum non perire necessum est. Quinimo nemini (vt reor) clam est Ecclesiam vniuersam nusquam membra persecutionibus creuisse potius, quam defecisse, aut elanguisse: iuxta illud Ambrosij in Ps. 43. *Fides sola pugnauit, & ideo triumphos meruit: quos non reuocares perfidia, sed augeret: quia persecutionibus suis non vincitur Ecclesia Domini, sed probatur.* Magis ad rem nostram Iustinus Martyr. in Dialogo cum Triphone: *Non esse autem qui exterreat, & in seruitutem redigat nos, qui Iesu per Fidem nomina dedimus, per terram omnem manifestum est. Quod namque dum gladio percutimur, & in Crucem agimur, & bestiis obiicimur, & vinculis, & igne, & tormentis omnibus aliis plectimur, & excruciamur, à professione nostra non discedimus, satis constat. Et quanto magis eiusmodi tormenta quædam in nos expediuntur, tanto alij plures fideles, & vere Religionis per nomen Iesu fiunt cultores. Quemadmodum enim si quis vitis excidat fructificantes partes, vt palmites, qui alios floridi, & frugiferi producant ramos illa proferat facit; ita in nobis quoque accidit; plantata namque est à Deo & saluatore nostro vitis, & vinea populus eius.* 3. Ecclesia persecutionibus dilatata.

Quod vero de toto Ecclesiæ corpore vere dicitur, in vniuersis eius præcipuis membris compleri necessum est: nunquam siquidem ab Ecclesia defuerunt Episcopi, Presbyteri, Diaconi &c. nunquam absque Virginibus, nunquam absque pauperibus spiritu fuit, & ideo nunquam absque Monachis, quia nunquam absque Euangelij perfecta & integra obseruatione. Eo vel maxime, quod plerumque furor, ac rabies persecutionis in Christianos degentes in vrbium habitatores magis sæuiit quam in Eremicolas, quos ab oculis omnium edicta separasse, si parere noluissent Imperatoribus idolorum immolationem iubentibus, satis videbatur. Qua de re fidem facit Athanasius in vita S. Antonij c. 13. inquiens. *Cum persequutio Maximiani furore vesano vastaret Ecclesiam, motus Iudex ab Antonij sociorumque eius constantiam, præcepit, nullum penitus Monachorum in ciuitate versari, aut obseruare iudicium. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abscondi. Antonius autem impauidus neglecta persecutoris imperio lauit ependytem suum:* 4. Monachatus persecutionibus extingui nequiuit.

suum: & alia die stans in quodam eminenti loco tandemque pracinctus veste, procedentem iudicem suo prouocabat aspectu. Sed Dominus qui suo gregi parcebat, Magistrum seruauit Antonium, vt institutum (sicuti factum est) Monachorum non solum oratione eius, sed & conspectibus firmaretur. Similiter cum eis in aliis persequutionibus superioribus factum, ne dubites: & quamuis plerumque multi illorum coronam assequerentur Martyrij, quorum in tabulis Ecclesiasticis mentio fit, nunquam tamen vniuersos simul e medio Ethnicorum industria monstrabitur sustulisse. Prodit Metaphrastes in Actibus SS. Indes, & Domnæ ad 26. Decemb. furiisse Maximianum *in omnia Asceteria Virginum*; Sed loquitur de Nicomediensibus, quo Domnam ibi latitantem perquireret; non de Monasteriis totis Orbis: & quanquam id aggrederetur, quod postmodum Valens fuisse dignoscitur, re prorsus infecta discederet; vt ille postea discessit.

5. Ecclesiastica hierarchia sine Monachatu non constat.

Sed vtamur itidem argumento ex Dionysij auctoritate desumpto, cum de mysterio, ac ritu professionis Monasticæ agit. *Etenim initiandorum* (ait de Eccles. Hier. cap. 6.) *omnium excellentior, atque sublimior ordo Monachorum est sancta distinctio*: atque adeo vnum ex præcipuis Hierarchiæ Ecclesiasticæ membris Monasticem esse contendit, cum illa ex ordine terno perficientium, & terno perficiendorum coalescat: idest ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, seu Diaconis, qui populo perficiendo præsunt: & ex *Monachis, Plebe sancta*, & *Electis*, qui ab illis ad Deum perficiuntur. Et penes tres notissimas vias, *Electi* à Diaconis purgantur, *Plebs sancta* à Presbyteris illuminatur, *Monachi* ab Episcopis ad vnitatem quam professi sunt perficiuntur. Quæ sane quomodo sint intelligenda; alterius loci, & studij est. Fit tamẽ necessario ex dictis, harmonicam Ecclesiæ, vt a Domino & Apostolis ordinata est, & hierarchicam constitutionem non aliter absque Monachis consistere nequire, atque absque Plebe sancta, sine qua Ecclesiam ipsam integrè extare non valere, nemo non videt: cum ordo Monasticus harmonicę Hierarchię Ecclesiasticæ pars sit integralis, sicut, & plebs sancta. Quare vt Diuinæ prouidentiæ opus fuit inter vniuersos persecutionum turbines Ecclesiam suam nulla ex parte mutilam, sed vndecunque perfectam, & integram custodire; ita ipsius quoque studio adscribendum est, quod nusquam absque præstantissimis membris Monastices extitisse credatur. Quod sane iis, qui eius essentiam perspectam habuerint, haud difficilè persuadebitur. Enim verò nihil aliud Monasticem esse, liquido apud omnes est, quam Euangelicæ perfectionis medullam, eosque Monasticæ perfectionis numeros implere dicimus, qui non solum mansuetudinis, charitatis etiam erga inimicos, patientiæ in aduersis, Fidei erga Deum, cæterarumque virtutum, quarum obseruatio vniuersis fidelibus imposita est, sectatores extiterint; sed & ad præscriptũ Dominicæ regulæ renũtiauerint omnibus quæ possiderent, & se castrauerint propter Regnum cœlorum; & memores Domini, qui non venit facere voluntatem suam, à Prælatorum nutibus pendent; idque non leuiter impleant votis emissis, perpetuæ Christi seruituti se gaudent mancipari. Quis autem dixerit tantarum Asceticæ vitæ virtutum aliquando Ecclesiam fuisse destitutam? Nam ipsam persequutionibus perfici potius consueuisse, quam à perfectionis tramite deuiasse, certo certius est. Neque vero vnquam defecisse Antistites, qui ad Apostolorum præscriptum Ecclesiæ nomine vota reciperent Monastica, fingere quispiã poterit, quod ad expressam professionem requiritur: neque ad veritatem existentis status expresse profiteri necessarium erat, cum se solo quiuis statum Monasticum valeret arripere, & tacita professione contentus esse; vti in superioribus probatum à nobis est cap. 6. huius 2. lib. Denique externa quæ congruis fit vestibus, Monachatus protestatio sub persecutionum procellis, necessaria non erat; cum ad occultationem habitus ipse non pereat. Quare nihil vnquam perpetuæ eius status in Ecclesia existentiæ obstare valuit quin secretò saltim à multis pro voto suæ deuotionis arriperetur. Quinimo videmus castitatis, & cœlibatus amorem, quo magis ab Ethnicis ille impugnabatur, magis magisque in puellarum animos ardere, & flagrare cœpisse.

6. Monachatus origo nequit inter Patres assignari.

Accedit nullum aliud Monachatus determinatum exordium monstrari posse: vnde ipsa originis sui ignoratione & ambiguitate, perpetuitatem reddi abunde cõsignatam. Enimvero, si quæ verosimiliter hactenus eius status origo ab aliquo assignata est, maxime quæ sub Antonio (vt placuit Baronio tom. 3. A. C. 308. nihil enucleatius disquirenti) Pachomio, aut Hilarione creditur fuisse: nam idcirco eos Monachorum vocitatos parentes vulgus existimat. Atqui hos omnes ab aliis, qui vndenam, aut quando cœperint esse Monachi dici nequeant, Monastices accepisse rudimenta, certo certius est. De Hilarione siquidem scribit Hieronymus discipulum Antonij fuisse: Pachomium à Palemone veteri Asceta initiatum fuisse, Auctor eius vitæ testatur cap 6. & de Palemone: *Audiuit autem quendam Anachoretam, cui nomen erat Palemon, intra eremi secreta Domino seruientem. Erat seuero aspectu, propter quod multo tempore solitariam vitam rigida conuersationis exegerat.* Is vero dum animum sui tyronis examinat, satis indicauit rem Monachici status vetustissimam esse: ait siquidem: *Non potes hic Monachus fieri: non enim parua res agitur, si viri Monachi conuersatio casta pensetur. Nam plures huc dudum venientes affecti tadio perseuerantia non tenuere virtutem.* Et iterum: *Iam tibi præfatus sum quod hic fieri Monachus nullo modo possis. Perge magis ad aliud Monasterium, & cum tantisper ibidem continentia operam dederis; tunc ad me regredere, téque sine mora recipiam.* Vides multa etiam tunc fuisse Monasteria, quorum nemo exordium adstruere quibit: vt certum sit Pachomium non omnium primum Monasteria extruere, & Monachos instruere cœpisse.

7. Antonius Monachorũ Auctor non fuit.

Nihil minus de Antonio Monachatus tyrocinium auspicante liquet; namque D. Athanasius cap. 3. de Beatissimo iuuene mundum relinquere cogitante agens, ait: *Necdum autem crebra erant in Ægypto Monasteria: neque omnino quisquam aniã solitudinem nouerat.* (hoc etiam aliter esse, S. Paulus Abbas Antonio postmodum persuasit) *sed quicunque in Christi seruitute sibimetipsi prodesse cupiebat, non longè a sua villa separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam vitã solitariam à prima sectatus ætate; hunc Antonius cũ vidisset æmulatus est ad bonum.* Multos quoque alios inibi extitisse, quorum beatos in se mores Antonius conabatur exprimere, his refert: *Sic suam vitam instituens, ab vniuersis fratribus puro diligebatur affectu; & omnibus, ad quos studio discendi pergebat, obediens proprias singulorum gratias hauriebat.* Qui vero hi fuerint, inferiùs prodit

inquiens

inquiens: *Vicini, & Monachi, ad quos sæpe veniebat, Antonium videntes Deicolam nuncupant; indultisque natura vocabulis quidam vt filium, alij vt fratrem diligebant.* Reliquum est vt Antonius non fuerit Monachorum auctor, sed propagator, & præstantissimus institutor: ij vero, à quibus ipse institutus est, quam habuerunt originem, absque temeritate definiet nemo. Stat igitur pro ipsorum Apostolica institutione absque interpolatione ad eos vsque pertingente immemorabilis probatio iure communi laudata *ff. de probationibus si arbiter. ff. de aqua pluuia arcenda in summa §. Item Labeo.*

Nullum sæculum Monachis destitutum.

Adsunt itidem probatissimi testes, quorum auctoritati innitentibus perspicuum fiat nullam Ecclesiæ ætatem nullum sæculum Monachis, Monasteriisue fuisse destitutum, eosque non in angulo orbis, sed in præcipuis eius Prouinciis deguisse. Hoc nunc placet sigillatim persequi, quod ab omnibus prætermissum videam, rem nihilominus scitu dignissimam.

Primo Ecclesiæ sæculo, ab A.C. 34. vsque ad 100.

8\. Monachatus sub Apostolis.

PRimò omnium Hierosolymis ad Apostolorum prædicationem vita Monástica instituta est, & status eius lucem vidit, quando nimirum venditis facultatibus afferebant discipuli prædiorum pretia, & apponebant ad illorum pedes, eratque eorum omnium cor vnum & anima vna, nec quisquam aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Act. 4. & 5. vt latè expendimus ad sanctorum Doctorum mentem supra c. 1. huius lib. 2. Inde per vniuersum orbem Monachatus propagatus est.

9\. A.C. 36. D. Iacobus Monachatum Hispaniæ instituit.

Anno Christi 36. S. Iacobus Apostolus vitam Monasticam in Hispanias inuexit. Eius rei habeo Luitprandi egregium testimonium, qui agens de eiusdem Apostoli aduentu in Aduers. n. 286. hæc scribit: *Legi in Historiis S. Elpidium ac reliquos Episcopos, quos constituit. S. Iacobus in Hispania, ab ipso Iacobus in Hispania, ab ipso Iacobo baptizatos fuisse, de numero Religiosorum, qui in Hispania, & per alias regiones Monachismum introduxerant.* Et rursus n. 118. inquit: *S. Elpidius, quem S. Iacobus præfecit Toletanis primum Pontificem, Monachus fuit. Is in prima Petri concione ad Fidem conuersus cum sociis multis venit in Hispaniam, Toleti fundauit Monasterium Virginum, & aliud Monachorum vbi post fuit Agaliense, quod fuerat B.V. sacrum.*

10\. A.C. 46 Simon Niger Anachoresim in Hispaniam inuexit.

Ad A.C. 46. Mirabilis ille vir Simon cognomento Niger, quem Lucas Act. 13. Doctoris & Prophetæ titulis cohonestat, postquam Paulum & Barnabam de mandato S. Spiritus in Apostolatum gentium segregauerat, accessit in Hispaniam Apostoli Iacobi, quem ante quatuor annos Herodes Hierosolymis occiderat, prædicatione destitutam: vbi ad montana conscendens Euangelij semina in rusticorum animos iecit: & multo inibi tempore Anachoreticâ vitâ, cui mire deditus erat, exegit: quousque tandem monitu superno ad planiora descendens præcipuas Vrbes verbo doctrinę irrigans, tandem Martyrij palmam Toleti promeruisse scribitur in M. S. Codice, qui est apud me, cuius fidei plurimũ defero: ex quo eius gesta aliquando in lucem, Deo annuente, dabimus. Modò in Anachoreticæ vitæ commendationem ipso nascentis Ecclesiæ exordio ab eodem in Montanis Hispaniæ cultæ hæc prompsisse libuit.

Propè A.C. 50. S. Iphigenia Æthiopiæ Regis filia Doctore S. Matthæo Apostolo ducentarum Virginum Monasterio Præfecta fuit, vti ex eiusdẽ Euangelistæ Actis liquet, quæ in Ecclesiis legi solita erant, hodieque à nostris Cisterciensibus leguntur. 11. Ad A.C. 50. S. Iphigenia Monialium Præfecta.

Rursus S. Virgo Martha Christi discipula, quæ A.C. 48. (ita Dextro placet) ab Hierosolymis cum sorore Maria, & Lazaro fratre aliisque discipulis pulsa Massiliam appulerat. Tarasci in Gallia Narbonensi Monasterium Virginum Deo dicatarum erexit, quod ipsa instituebat, vt eius acta indicant: quibus Equilinus adstipulatur l. 6 Cath. c. 151 illis verbis: *Igitur Martha de licentia S. Maximini, & sororis remansit ibi: & sororum multarum congregato Conuentu Ecclesiam in honorem Dei genitricis ædificauit Monasteriumque construxit: ibique ieiuniis & orationibus quotidie vacabat, & mira se pœnitentia affligebat.* S. Martha.

12\. In Ægypto non solum ad Paludẽ Mariam, sed per omnes præfecturas S. Marco Euangelista Doctore, mirum in modum Monasticem viguisse, ex Philonis inconcussæ fidei testimonio fuisse in præcedenti capite per totum, explicatum à nobis est: quod quidem ante A. C. 48. oportet effectum, cum eo ipso anno S. Marcus coronam martyrij promeruerit: quod eius Acta promunt, & nos in Additionibus Dextri & Maximi probauimus. Verùm non in Ægypto duntaxat, sed toto orbe idem institutum, atque propagatum iam fuisse, cum id scriberet, Philo ipse testatum reliquit.

13\. Ad A.C. 100.

Denique grauissimo, pulcherrimoque D. Dionysij testimonio id ipsum latè probatum à nobis est, Doctoribus sanctis Dei Apostolis, qui eius vitæ sectatores Therapeutarum & Monachorum nominibus dignati sunt. Consule quæ superiùs diximus c. 9 huius 2 l. per totum, sed verò scripsisse libros suos Dionysius ad A.C. 100. fusè cũ Dextro probauimus in eius Commentariis. Cum vero tunc temporis in Galliis ageret, scriberétque ad S. Eugenium eius discipulum sub Timothei nomine, quod eo loci monstrauimus; reliquum est, vt in Galliis pariter & Hispaniis ea viuendi norma vigeret: & non minus in Italia & Græcia: vnde ipse suam doctrinam hausisse liquet.

Secũdo Ecclesiæ sæculo, ab A.C. 100. ad 200.

14\. S. Fronto secundi sæculi Cœnobiarcha.

SEcundi sæculi Ecclesiastici exordio Monasticẽ vbique terrarum floruisse, præiactò D. Dionysij testimonio liquidum fit, cũ ipse A.C. 100. id scripserit. Circa eiusdem sæculi medium perseuerantem Monasticæ vitæ statum egregiè probat S. Frótonis Abbatis historia, quæ in Vitis Patrum circumfertur. Is siquidem in Nitria Ægypti monte floruisse dicitur in Prologo: & cap. 1. qualiter communis seu Cœnobialis vitæ tædio affectus conuocatis ad se fratribus, qui 70. circiter erant, eos ad vitæ Eremiticæ amorem adhortatus, in solitudinem eos deduxit: vbi quidem fame laborantes à totidem ciborum camelis onera miraculosè deportantibus refecti sunt. De Monasterio verò in eremo ab ipsis ædificato dicitur: *Angustus erat introitus Monasterij, & solus Abbas fores suo statu claudebat; cæterisque interpositis fratribus tacuit.* (cum Cameli locum ascendissent) *nihil respondens donec hymni complerentur. Tunc completo hymnorum ordine, &c.* Sic vetustissima nomenclatura Diuinum officium vocat Auctor; qui de tempore quo id contigit ad calcem inquit: *Hæc sub Antonino Imperatore gesta sunt, tertiodecimo anno Imperij eius.* Ita legendum ex Codd.

M. S. & edicto Colonienſi monet Heriuertus pro *Antonio* , quem babent incorrectæ editiones.Porro XIII. Antonini annum , ſi calculum Baronianum conſulas, Chriſti Domini 152. fuiſſe reperies : quo tempore (vt vides) & Abbas , & Monachi , & Cœnobitæ, & Anachoretæ erant , & de eis , vti de re notiſſima , nihil habente nouitatis Frontonis hiſtoria texitur.Adſtipulatur bis Florarius ſanctorum M.S. ab Heriuerto eodem adductus , tradens S. Frontonem Abbatem obiiſſe A.C.174. quod etſi ille vnde id Auctor hauſerit ſubdubitet , in promptu eſt quod in eadem hiſtoria legimus cap. 10. aliquot annos Frontonem ſuperuixiſſe ; nam ait, *Illo igitur anno vſque ad mortem Frontonis ſic diues ille notato tempore, quando primum miſerat , eſcas neceſſarias illuc dirigebat : & aliis ſic diuitibus Dominus imperabat , vt ex omnibus dapibus irrigati nibil Dei ſerui cum Frontone minus haberent.* Vt non fuerit difficile ad A.C.174.perueniſſe. Ante nonnullos annos id accidiſſe contendunt Antoninus 1. p. biſt. tit.6.c. 26.§.1. & Equilinus in Cathal. SS. lib.9.cap.109. hunc cum Frontone Petragoricenſium I. Epiſcopo à D. Petro Apoſtolorum Principe illuc directo confundentes A.iunt enim. *Veniens Fronto ad ciuitatem Petragoricam,verbo & exemplo multos ad Chriſti Fidem conuertit , & 70. Monachos ibidem ad ſeruiendum Domino congregauit. Sed à Præfecto ciuitatis Squirio perſecutionem paſſus , ipſe ſumptis ſeminibus olerum Monachos ſuos aſſumpſit , & eremum deſertiſſimam petiit.* Vbi camelorum miraculum accidiſſe ſubinfertur ab ipſo Squirio cœlitus admonito miſſorum. Verum non quadrat quod ab eis Fronto quieuiſſe dicitur Petragoricæ , qui tamen 14. Aprilis ab vniuerſis Eccleſiaſticis tabulis Romani Martyrol. Vſuardi , Adonis , Bedæ & ipſius Equilini lib. 12.cap.vlt. num. 120. Alexandriæ quæ 40. P. M. à Nitria diſtat , coli refertur. Vt omittam camelos non in Galliis , ſed in Ægypto reperiri. Fronto autem Antiſtes Petragoricus in eiſdem tabulis 25. Octobris ſcriptus habetur.Habemus igitur in Nitria Monachos & Anachoretas,ſaltim ad A.C.152. & 174.

15. S. Eugeniæ & Heleni Monachatus.

Perſeuerantiam Monaſtices ſub eiuſdem ſæculi finem ſuppeditat nobis S. Eugeniæ Virginis & Martyris Chriſti hiſtoria , ex qua liquidum fit ſeptimo Cóſulatu Commodi,qui incidit in A.C. 194.teſte Baronio propè Alexandriam in Ægypto Monaſterium fuiſſe virorum , cui S. Helenus Epiſcopus Heliopolitanus præerat per Theodorum Præsbyterum eius vices gerentem. Sic enim habent Acta. *In ſeptimo Conſulatu ſuo Commodus Imperator direxit illuſtriſſimum virum Philippum ad Ægyptum , vt præfecturam ageret Alexandriæ. Hic itaque cum Claudia vxore , cum duobus filiis Auito , & Sergio , & cum filia Eugenia ab vrbe Romana ad vrbem Alexandriam dum veniſſent , &c.* De Monaſterio verò S. Heleni cap. 5. *Audiunt quod Helenus Epiſcopus eſſet ab infantia Chriſtianus, qui dum infantulus in Monaſterio creſceret, tanta ſanctuatis virtutibus augebatur ; vt ſi quando miſſus eſſet ignem è vicino petere, ardentes prunas veſtimento deferret illæſo* : Et cap. 3. *Helenum audio dici Epiſcopum , cuius eſt habitatio illa , in qua die noctúque audiuntur Deo ſuo cantare , quos etiam nos quoties tranſimus pſallentes audimus.Sed hic Epiſcopus variis dicitur Eccleſiæ ſuæ occupationibus detineri , his autem , qui in Diuinis laudibus vacant , Theodorum quendam diſcipulum conſtituit , cuius tanta miracula narrantur , vt etiam cæcos ſuis orationibus illuminet , &c.* Et vt amplius mireris, ſubiungunt Acta cap. 4. multa alia per Ægyptum tunc fuiſſe Monaſteria, quæ Epiſcopi viſitate ſolebant. *Eadem hora , qua ad Monaſterium peruenerunt , S. Helenus peruenit Epiſcopus.Et quia mos eſt apud Ægyptum, quando circumeunt Monaſteria Epiſcopi,pſallentium eos ſequatur exercitus:ſuperuenit idẽ Helenus Heliopolis Epiſcopus, & cũ eo amplius quam decẽ millia virorum pſallentium,atque dicentium : Via iuſtorum recta facta eſt, & iter ſanctorum præparatum.* Quis dicat hinc haberi tunc recens Monaſticem in Ægypto inuentam , & non magis rem vetuſtiſſimam , vtpotè cuius nulla recenſetur origo, ſed mores inueterati ? quod illa verba indicant : *Et quia mos eſt apud Ægyptum , quando circumeunt Monaſteria Epiſcopi , &c.* Habemus etiam ante annos amplius 50. qui hunc 194.præcellerint , Monaſteria in Ægypto extitiſſe , vbi ſcilicet Helenus Epiſcopus modò ſenex puerulus educabatur, id eſt ante A. C. 140 Habemus & quod tam ingens hominum fuerit multitudo Epiſcopum cum Pſalmorum cantu ſuſcipientium, & deducentium , quos omnes Monachos fuiſſe , munus , & locus oſtendunt : & quod in Ægypto paulo poſt idipſum cum aliis Monachorum Toparchis obſeruatum videamus , nunc de S. Hilarione ſua circumeunte inquit Hieronymus cap. 19. *Volens exemplum eis dare, & humilitatis & officij , & ſtatutis diebus ante Vindemiam luſtrabat cellulas Monachorum. Quod poſtquam cognitum eſt a fratribus , omnes ad eum confluebant , & comitati tali duce circuibant Monaſteria habentes viaticum ſuum : quia interdum vſque ad duo millia hominum congregabantur.Sed & procedente tempore vnaquaque villa vicinis Monachis ad ſuſceptionem ſanctorum gaudens cibos offerebat.* Athanaſius quoque narrat de Antonio cap. 14.multis comitatum fratribus Monaſteria circuiſſe : & de Pachomio idem habes cap.47.

Monachorũ in Ægypto ingens numerus.

16. S. Eugeniæ Monachatus Chronologia.

Agebat Eugenia ætatis annum 15. cum ab Heleno Epiſcopo Monaſticum ſchema ſub habitu viri ſuſcepit,vt liquet ex c. 2. & 7. Actorum eius: & anno Monachatus tertio decedente Abbate in eiuſdem locum ſuffecta fuit. Cecinit id olim Alcimus Auitus lib. ad Fuſcinam ſororem de Caſtitatis laude, vbi inter cætera :

Eugenia dudum toto celeberrima mundo
Fama fuit . . . . .
Namque habitum mentita viri , non proinde virile
Pectus : præficitur ſanctis à fratribus Abbas.
Tum Patris officium complectens , veſte virili.
Fœmineum occultans ſexum , muliebria ſprenit,
Et meritis,annisque graues longaque verendos.
Religione ſenes,iuuenili rexit in æuo.

Quod cum munus adminiſtraret , à Melanthia Alaxandrina matrona , cuius impudentiæ reſtiterat , de adulterio accuſata coram parente Philippo & tandem fœmina,ac filia cognita,parentibus ac fratribus cauſa fuit æternæ ſalutis, & Philippo patri etiam Martyrij : quod anno ſuæ Præfecturæ decimo (vt ex c. 17.& 19.habetur) Chriſti vero 204.percepit. Sed paulò ante *iuxta Eccleſiæ* Alexandrinæ *atria S. Eugenia filia eius Monaſteriũ* Chriſti Virginibus collocauerat.c.19. Verùm patre ad ſuperos tranſlato eum matre & fratribus Romam reductas ſacros Virginũ Choro Chriſto

aggregauit

aggregauit vt cum Actis c. 20. & 21. testatur Romanū Martyrologium, in quibus S. Virgo Basilla refulsit; Sicq; agens permansit vsque ad A.C. 262. quo Gallieno Imperatore coronam Martyrij, Virginitatis, & Monachatus laureis intertextam gloriosè suscipere meruit. Ita Baronius tom. 2. ad eum Christi annum.

17.
Ægyptus tosecundo sæculo Monachatu ditata.

Ex quibus illud habeas sequitur sub. A.C. 174. Ægyptum Monachorum sacris viridariis plenam fuisse: sicque toto sæculo isto, nimirum ad A. C. 209. perseuerasse; quo S. Eugenia Romam ab Ægypto translata est. Scio Baronium constituisse Philippum in Ægypto A. C. 188. Præfectum: quod apud Metaphrastem legisset id factum; *cum Commodus iam septem annos in Imperio transegisset*: pro eo quod Latina Acta habent: *in septimo Consulatu suo.* Sed falli Metaphrastem, ex eo liquet; quod ipse quoque consonanter ad c. 17. Actorum scribat, Philippum deiectum anno 10. suæ Præfecturæ, ingruente Seueri persecutione, quæ incidit in annum eiusdem Seueri itidem decimum eodem Baronio: qui fuit Christi 204. Ab anno autem 204. sursum ascendendo, si decimum quæras, necessum est vt in A. C. 194. incidas, qui quidem coincidit cum Consulatu septimo Commodi; sed Imperij 13. non 7. alias non 10. sed 15. vt minimùm intercessissent. Qua de re consule Rosuueydum in Notis ad vitam S. Eugeniæ.

Tertio Ecclesiæ sæculo, ab A. C. 200. vsque ad 300.

HOc sæculo S. Eugenia Romæ ab A.C. 204. vsque ad 262. sacros Virginum choros aggregare, & quæ ad veram Monasticem spectant edocere non destitit.

18
Sanctarum Floræ & Lucillæ Monachatus.

Prope A. C. 240. Sanctissimas Christi Virgines Floram, & Lucillam Romæ Monasticem professas lego; quo tempore S. Eugenia eius vitæ magistram agebat; vt credibile sit has ab eâ pariter ad pietatem edoctas. Sed arctioris vitæ desiderio captæ vrbe relicta solitudinem petierunt ad Tyberis prope ostium, quo se in Tyrrhenum exonerat. Inde tamen ab Eugegio pyrata abstractæ in Africam abductæ totos 20. annos in arctâ custodia, & continua castitatis victoria egerunt: quò iterum ab Eremitica ab Cœnobiticam, sed strictissimam vitam, translatæ sunt in oras Africanas Monasticem inducentes: nam non illis defuisse imitatrices Virgines in ipso carcere lego tametsi vt tandem martyrij perciperent coronas, Dei nutu Romám redierint: quâ sanè donatas sub Galieno Imper. ipso quo Eugenia anno 262. Baronius ex tabulis Ecclesiasticis contendit. Institutum acta produnt apud Esquilinum lib. 6. cap. 157. illis verbis: *Flora & Lucilla Virgines cum essent sorores Christiana Sanctimoniales, &c.* quo etiam significant ea quæ apud Petrum Damianum extant, cum aiunt, *Apostolicam vitam delegerunt, quà se à terrenorum amore retraherent; & corporis sui sanctificata vascula pudicitiæ sanctificatione litarent.* Cum verò annos 20 ante martyrium ab eremo ad carcerale ergastulum translatæ fuerint, vt vterque Petrus fatetur, reliquum est, vt A.C. 242. solitudinem incoluerint, & A. C. vt minimùm 240. Romæ Monasticem profiterentur. Floræ reliquias in Hispaniis condit meum Nucalense Cœnobium Asturicensis Diœcesis, cuius alumnus existo: quas egometipse simul cum exuuiis sacris S. Valeriani Martyris Romani militis à sanctissimo Papa Vrbano VIII. (quem Deus Ecclesiæ suæ incolumen custodiat) cum Romæ Generalem Procuratorem pro Cisterciensi nostra Congregatione Castellæ immeritus agerem, impetraui: Hispaniamque reuersus propriis manibus, singulorum sacra ossa singulis auratis vrnis reposui; pulchrasque vrnis superposui singulorum statuas; atque in maiori Ecclesiæ altari decenuissimè collocaui A.C. 1626. die 4. Maij Lucillæ vero reliquiis Cassarubiense itidem Hispaniæ Cistercensium Monialium ditatur Cœnobium, prætee eas quæ Arniæ in Italia iacent.

S. Floræ reliquias Nucalense condit Cœnobium.

Lucillæ Cassarubiense.

19.
Pauli Monachatus quo anno inciderit.

Incidimus iam in magnum illum Paulum Anachoretam Thebis ortum, quem sanctus Antonius mundo innotescere fecit: vtpotè qui A. C. 241. eremiticam vitam aggressus sit. Sed id vnde habemus? sanè ex eo quod Hieronymo auctore anno ætatis 113. in cœlum receptus sit, Antonio 90. suæ agente. Ita ille cap. 6. *Cum iam 113. annos B. Paulus vitam cælestem in terris ageret, & nonagenarius in alia solitudine moraretur Antonius, vti ipse asserere solebat, &c.* qui cum Athanasio cap. 56. quinque supra centum annos vixerit, fit vt Paulo superuixerit 15. annis. *Cogit conditio naturæ* (verba sunt Antonij ad suos) *vt post centenarium numerum, quem annis quinque supergredior, iam resoluar.* Obiisse autem liquet Antonium anno 19. Imperij Constantij: Christi 357. iuxta Scaligeri calculum, vel iuxta Pontaceum A. C. 359. Vnde necessum est vt asseramus, decessisse Paulum anno 4. Constantij, id est 342. supputatione Scaligeri, vel 344. Pontacei. Qua in re rectè probat Rosuueydus defecisse Baronium deprauatum Eusebij codicem sequutum, à quo cæteri Antonij obitus annum hauserunt. Rursus fit inde, vt Paulus natus fuerit A.C. 229. iuxta Scaligerum; vel 230. iuxta Pontaceū, is enim est septimus Alexandri Imperatoris. Cum verò Hieronymus asseuerat Paulum in eremo concessisse anno ætatis suæ 15. (c. 4.) relinquitur vt eremum incolere cœperit A. C. 243. secundum Scaligerum, vel 245. secundum Pontaceum, nimirum Anno Gordiani 5. quem ipsi ita variè interpretantur.

20.
Quot annos in Monachatu vixerit.

Nouem & viginti post annos accidit S. Antonij tyrocinium, nimirum A.C. 272. liquet siquidem annos tunc natum fuisse 18. vel 20. vt prodit D. Athanasius cap. 2. Quod si è 105. quos in hac vita exegit, demas 20. restant 85. in Monachatu insumpti: & consequenter qui A. C. 357. in Domino obiit, necessum est vt A. C. 272. Monasticem arripuerit.

21.
Galaction & Epistemes huius sæculi Monachi.

Verum multi alij ante Antonium eodem sæculo Monachi floruere. Namque A. C. 253. in persecutione Decij coronati martyrio fuerant Emesæ in Phœnicia SS. Christi Martyres Galaction, & Epistemes, quorum Acta ex Metaphraste habet Surius tom. 6. ad 5. Nouembr. idque Baronius eo anno probat ex tabulis Rom. Martyrologij. Hos vero fuisse Monachos, vetustioremq; Monachorum piam prolem, expressit Metaphrastes inquiens: *Cum confecissent iter decem dierum veniunt ad montem, qui ab incolis quidem appellatur Publius; est autem propè montem Sina. Quo in loco cum in decem Monachos incidissent; qui vitam exercebant Monasticam, eis narrarunt suum scopum, & institutum; & rogarunt vt ad scri-*

Q 2 *berent*

berentur in eorum numerum : quod quidem fit non multis post diebus. Et Galaction quidem refertur in ordinem horum virorum. Epistemes autem (erat eius sponsa , adhuc virgo) *mittitur ab ipso ad quoddam procul remotum Monasterium, in quo quatuor exercebantur Virgines.* Et inferius. *Epistemes in dicto Monasterio se exercens vt Monacha.* Et de Galactione dicitur , quod interrogatus Præfecto respõderit: *Vita quidẽ sum Monachus, a Christi autem habeo quod vocor Christianus.* Is ipse Galactiõ de matre sterili conceptus Actis in dicitur, precibus S. Monachi Honuphrij, nõ ille qui in Ægypto claruit, de quo mox dicã, sed in Phœnicia ad radices Libani montis , qui & Leucopem Galactionis matrem ad Fidem adduxit. *Vnus verò nomine Honuphrius habitu Monachus, moribus bonus & religiosus, alba veste tegens monasticam* (*erit enim vere Monachus, &c.*) Dicitur vero Galaction 24. ætatis egisse annos , cum à patre Epistemi despondetur, sed ipsi clanculo monasticum propositum arripuerunt , vbi duos insumpsisse annos dicuntur : quo fit vt ante 27. Honuphrius Monachus reperiatur Leucippem Cathechesi imbuens idest Christi 226. multorum iam senex annorum Monachus extans , vt palam fuerit ante A. C. 200. habitum induisse. Cui etiam coæua in eisdem Actis asseritur Ascetrix duorum Monachorum mater Galactionis sociorum : *Cum duo Monachi matrem haberent , qua non solum curam gerebat virtutis , sed iam prouecta ætate , & consenuerat in vita Monastica , &c.*

22. S. Antonij Magistri ætati huius Monachi. His adiunge Monachos illos & Monasteria, quæ in Ægypto sub Antonij tyrocinio extitisse scribuntur , præsertim ille *senex qui in agello vicino vitam solitariam à prima sectatus ætate fuerat,* quæ sunt verba Athanasij cap. 3. & præcipuus Antonij magister extitit : quem si 50. in Monachatu exactos annos tribuamus , nihil abs re fecisse videbimur : nam qui senex iam A C 272. qui primo Antonium agnouit Monachum , erat , & à prima ætate vitam solitariam sectatus fuerat, iniisse Monachatum ab anno 220. nemo inficiabitur , etiam aliquot ante Pauli, nedum Antonij secessum.

23. SS. Indes & Domna huius sæculi Monachi. Rursus A. C. 293. subiere Martyrium Nicomediæ sub Galerio Maximiano Imp. S. Indes Eunuchus , & Domna Virgo , quos tamen Monachos fuisse prodit Metaphrastes in eorum Actis , quæ Surius excussit die 26. Decembris. Et Domna quidem Virgo nobilissima in thalamo educata Imperatorio cum adhuc ethnica, & idolorum Sacerdos maxima in Acta Apostolorum incidisset , legeretque cap. 4. quo animi ardore discipuli , vt omnibus mundi nexibus se exuerent , possessiones suas venderent , & ad pedes Apostolorum referrent , à Virgine Ascetria, quam doctrinæ gratiâ conuenerat , edocta , vniuersa bona sua ad pedes Cyrilli Episcopi adduxit, & pauperibus distribui fecit , cum primùm sacro esset abluta Baptismate. Atque ex tunc quidem animo verè Monacha, simul cum Inde numeros vere Monasticos explebat ; adeo vt *oratione & sacris colloquiis vacantes noctu cibum sumebant : alimentum autem erat panis siccus , & aqua potus,* veri vtique Therapeutæ, & Therapeutarum successores , de quibus Philo *Nec cibum ,* inquit *nec potum quisquam sumit ante solis occasum, quod sapientiæ studium luci conuenire iudicent, tenebris vero curam corporis. Ideo totos dies alteri , alteri vero exiguam noctis partem tribuunt,* de quo latè cap. præced. num. 39. Postmodum autem Anthymus Cyrilli successor eos misit ad quoddam Monasterium, valde exultantes, quod successisset eis cœptum & sententia. Fuisse verò prope Nicomediam multa Monasteria etiam Virginum , in quæ Galerius deinde furit , vt Domnam ibi latentem extraheret ad Martyrium, sic refert Metaphrastes. *Iubet Indi amputari caput , Virginem vero quæri in Monasteriis. Hæc cum rescinisset ea quæ Monasterij præerat, in quo erat Sancta ; imprimis virili suscepta cogitatione , viri tonsu , & veste ornata Virgine , & preces cum lacrymis ei præbens eis custodes, & duces, eam clam emittit è sacro thalamo. Sed sceleratus non cessabat quærere , & cum eam non inueniret , furebat communiter in omnia Monasteria. Atque sacra quidem omnia Monasteria crudelissime diruebantur; Virgines vero turpiter probris afficiebantur , &c.* Tantundem habet Nicephorus lib. 7. cap. 6. Vbi tamen Ioannes Langus auctor damnatus Nicephori interpres , vt quiret vtcumque egregium testimonium antiquitatis Monachorum celare , pro eo quod Græcè est [illegible] solum vertit , *Puella quæ ibi piis studiis virginitatem conseruare studebã* ; cũ planè [illegible] non vtcumq. se exercere significet apud omnes Græcos Patres, sed in Monastica exercitatione, vnde [illegible] *Monachus,* & [illegible] *Monialis* interpretatur. Ergo omnia hæc Monasteria, in quórum altero S. Domna se exercuit, Antonium præcessisse certum sit.

In Hispaniis itidem SS. Christi Martyres Philibertum, & Fabricianum , qui A. C. 308. Lauream acceperunt, Monachos fuisse & Abbates, Monasteriumque longè antè Tirulciæ (nunc Bayona prope Aranjuez) in Carpetanis populis extruxisse, & ibidem Monachos instruxisse , non Dexter solus, sed & Toletana Ecclesia, & Vniuersa Hispania , qui eos Abbates & Martyres colere solebat in ritu Breuiarij Isidoriani , testes sunt. Oportuit verò multo ante huius sæculi terminum Monasticen coluisse , & proinde independenter ab Antonio. Eo vel maximè quod Antonius non ante A. C. 307. Monachos congregare cœperit. Enimvero Athanasio auctore cap 9. & 10. *annos natus* 35. cum sub præfato sene fecisset 15. in tyrocinio, ad eremum solus conuolauit. Vbi tamen *annis* 20. *solitariè transactis* (ait Athanasius cap. 13.) *atque ab hominum segregatus conspectibus , perdurauit. Cum ergo multorum & propositum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret , tandem penè iam foribus euulsis , quasi ex aliquo cœlesti aditu consecratus apparuit.* Et ex tunc quidem (cap. 14.) *multos magisterio suo fratres confirmauit , vt breui tempore plurima fierent Monasteria.* Subditque notanter Athanasius : *Nouos, antiquosque Monachos pro ætate vel tẽpore paterno moderabatur affectu. Nouos* vocans quos ipse ad habitum admisit , *antiquos* autem eos qui ante eius magisterium Monasticam vitam coluerant. Si igitur A.C. 272. sub quo Antonius mundi illecebris se exuit, 15. addas, quos in disciplina senis exegit, & alios 20. in eremo exactos, fit vt neminem discipulum docuerit vsque ad A. C. 307. 24. Philibertus & Fabricianus Hispani Martyres, & Abbates.

Ex quo etiam fit vt quotquot ante A. C 307. Monachatum arripuerint , longè fuerint ab Antonij magisterio , cuiusmodi fuisse dicitur in Hispaniis S. Eulalia Emeritensis, de qua in Actis in lucem à nobis missis in Cõment. Dextri. A.C. 300. 26. S. Eulalia Leocadia, Iulianus & Basilissa Monachi.

Com.

hom. 3. num. 15. dicatur: *In diebus illis Virgo beatissima Eulalia sanctimonialis puella, &c.* Et S. Leocadia Toletana patrona, quam Luitprādus in Aduers. ex tclationa aliorum sanctimonialem fuisse scribit: & Dexter A.C. 300. Martyrio fuisse decoratam, quanquam alij ad A. C. 305. eius referunt agonem, de quo in Comment. eius loci fusiùs dictum. Rursus A. C. 309. Martyrium passus est Antiochiæ S. Iulianus Virgo sponsus Virginis Basilissæ: è quibus tamen ille pater fuit decem millium Monachorum: hæc verò mille Virginum: nam Metaphrastes in eorum Actis 9. Ianuarij hæc ait. *Erat autem B. Iulianus sacri illius gregis ferè decem millium Monachorum pater.* Et rursus: *Vidit omnem chorum sanctarum Virginum, quæ erant ferò mille.* Vnde in Actis SS. Andronici, & Athanasiæ 27. Februarij apparuisse scribitur S. Athanasiæ *in habitu Monachi.*

26. S. Onuphr. S. Antonium præcessit.

Planius est S. Onuphrium Anachoretam Antonij disciplinam antecessisse, quādoquidem eius historia septuaginta annos prodit in solitudine exegisse: qui tamen obiisse scribitur A. C. 370. Ita Florarius M. S. à Rosuueydo productus. Vnde A. C. 300. in eremum secessisse necessum est vt asserāmus. Et rametsi vnde Florarius id hauserit ille dubitet, mihi Acta ipsa maiorem adhuc vetustatem proclamant. Cum enim Onuphrius adolescens in Cœnobio Hermopolitano nutritus esset, quod tamen propè Comam S. Antonij natalibus illustratum vicum situm erat; vt eremi amore flagraret, non dicitur à fratribus Antonij exemplo accensus, sed solum Eliæ, & Ioannis. Quis autem non videat, si cœnobium illud ex Antonij esset disciplina, ad eius potius exēmplum Onuphrium fuisse à Monachis euehendum vtpotè domesticum, & recentissimum? sed & ipsum Monasterium, *vbi simul penè centum Monachi degebant, in Prouincia Thebaide nominata,* minimè Antonij spiritum, simplicitatem, & paupertatem redolebat, sed vetustatem non modicam, cum de eo Monachi ad Onuphrium hæc protulerint: *Si quando cibum cupimus, paratum reperimus; si quando infirmitates, aut aliqua corporis imbecillitas irrepsit, statim cura fratrum cum omni solitudine nos adiuuat. In ædificiis incidè constructis habitamus, &c.*

27. S. Malchus eiusdem sæculi Monachus.

Eiusdem generis fuisse Monasterium illud, cuius S. Malchus captiuorum fœlicissimus alumnus fuit, inde haud difficilè eliciemus, quod auctore Hieronymo multò illud Malcho vetustius sit, quandoquidem de eo ait. *Perueni tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Imam, & Essam magis ad austrum sita est, ibique repertis Monachis eorum me magisterio tradidi.* Et cum pio quodam (vt sibi videbitur) inde vellet prætextu discedere, *clamare accepit Abbas meus diaboli esse tentationem sic multos Monachorum esse deceptos.* Vbi & multum insumpsisse tempus Malchus ipse dixit: *Post multos annos incidit mihi cogitatio, vt ad patriam pergerem.* Atqui cum casus suos Hieronymo retulit, agebatur A C. 372. Baronio testo. Tunc verò Malchus senissimus erat, vt ipse Hieronynus prodit, inquiens: *Hæc mihi senex Malchus adolescentulo retulit.* Et ita senex, vt anus illa suæ captiuitatis socia eique coæua ab Hieronymo *valde decrepita fuisse* dicatur. Ex quo fiet, vt Malchi Cœnobium ante annos minimum 70. ne dicam 100. necessario fuerit extructum? & consequenter ante A. C. 300. qui Antonij magisterium præcessit.

28. Omni sæculo Monachi & Monasteria fuere.

Ergo ex dictis toto hoc capite nemini dubium deinceps fore relinquitur, nunquam ab ipsis Apostolicis constitutionibus Monasticum institutum in Ecclesia defecisse: quin potius toto penè terrarum Orbe viguisse, cum de sæculis, & ætatibus singulis, ac vniuersis orbis regionibus exēpla manifestissima ob oculos proposita à nobis fuerint, vsque ad B. Antonium, à quo quid Monasticæ, præstitum vitæ sit, & quousque eius propagatam institutionem, deinceps à nobis exquitendum est. Consentit proculdubio nobis, & veritati Cassianus, dum in Prologo librorum suorum de Institutis renuntiantium ait. *Nequaquam credens rationabilius quidpiam, vel perfectius constitutionem nouellam in occiduis Galliarum partibus reperire potuisse, quam illa sunt instituta, in quibus ab exordio prædicationis apostolicæ à sanctis ac spiritualibus Patribus fundata Monasteria ad nos vsque perdurant:* Vbi manifestè Monasteria fundata sub Apostolis ad se vsque perdurare profitetur ab spiritualibus Patribus exculta, & congruis institutis gubernata.

29. explicatur D. Hieron.

Verum quid sibi Hieronymus voluerit, rogabis, cum de Hilarione Antonij discipulo agens dixerit cap. 9. *Necdum enim tunc Monasteria erant in Palæstina, nec quisquam Monachum ante S. Hilarionem in Syria nouerat; ille fundator, & eruditor huius conuersationis & studij in hac Prouincia primùm fuit. Habebat Dom.nus Iesu in Ægypto senem Antonium, habebat in Palæstina Hilarionem iuniorem.* Sanè id ipsum quod in vita Pauli dixerat agens de ea quæstione: A quo potissimum Monachorum eremus habitari cœpta sit? in qua cum varij varia sensisse referret, quæstioni sic satisfecerit: *Non tam ipse* Antonius *ante omnes fuit, quam ab eo omnium imitata sunt studia.* Quod & de Hilarione in Syria dictum velim: alias in superioribus manifestè oppositum ad oculum ostensum est Galactionis & Epistemis exemplis; & aliorum, quorum in historia mentio fit: & Malchi quoque Monasterij, quod non solum Hilarione, sed & Antonio docente antiquius nunc probauimus.

30. Plures alij eodem sæculo Monachorum scholæ.

Addam pro maiori rei huius euidentia multorum Priscorum, quæ apud Theodoretum in Historia Religiosa extant exempla, eiusdem veritatis irrefragabilia testimonia Et inprimis. cap. 1. agit de S. Iacobo Nisibita, qui Episcopus Nisibis factus, interfuit Nicænæ Synodo A.C. 324. qui tamen in vita Monastica consenuerat: quare multo ante. A.C. 300. eam iniisse fateri necesse est.

Iacobus Nisibita.

cap. 2. Iulianus Sabas, idest senex cognominatus, magnorum Monachorum in ea regione parens, cum Iulianus Apostata morte mulctatus est sempiterna A.C. 363. senissimus fuisse dicitur.

Iulianus Sabas.

Cap. 3. Martianus Anachoresim primò exercuit in Cyri propè Antiochiam solitudine, Theodoreti vrbe: deinde duo extruens Monasteria, multos præclarosque discipulos docuit, qui & illius disciplinam in alias Prouincias dilatarunt, & diutiùs conseruarunt.

S. Marcianus.

Basilius Seleuciæ. Sabinus, Agapetus, Eusebius, Dauides.

Præcipui fuere Basilius Seleuciæ, Sabinus, Agapetus, & Eusebius (cap. 4.) qui Marciano in Præfectura Monastica successit, cui Agrippa, & huic itidem Dauides 150. virorum Præfectus, Dauidem Theodoretus vidit ad A. C. 400. cum præfuisset ille Monasterio annos 45. & Agripa longum tempus; Eusebius vero multo plures; vnde Marcianus vniuersorum magister ad A. C. 300. vixisse liquet.

Agrippa.

Auitus.

Meminit ibidem Theodoretus Auiti, inquiens. *Auitus quidem primus*

Auitus.

in solitudine is magno Marciano erat & tempore & labore antiquior. Et de Abrahamide: *Erat Abrahames quidam senex in illa solitudine, vir canus quidem pilis, sed magis cana prudentia, omni virtute clarus, &c.* Vterque Marciani coæuus & Eusebio; quorum longe latéque dilatatam disciplinam ita commendat: *Cum alios quoque plurimos sales fecisset, eos transmisit Doctores ad alias palæstras, qui totum illum sacrum montem diuinis his pratis, & suauem emittentibus odorem impleuere.*

Publius. Theoctenus. Theodotus. Gregorius. Aphtonius. Theodosius.

Nam cum ad Orientem ab initio fuisset illius exercitationis Monasticæ tugurium, licet videre eius Philosophiæ fœtus ad Orientem & Meridiem veluti quasdam stellas circa lunam choros ducentes, & alios quidem Græcè, alios vero eius in qua habitant, regionis voce laudantes Creatorem. Hæc Theodoretus; plane nihil Antonio, nihil Hilarioni deferens in ea schola: qui rursus cap. 5. aliam Publij Ascetæ scholam laudibus effert, in qua post annos multos successit Theoctenus Græcæ linguæ, huic Theodotus, Theodoto Gregorius, quem Theodoretus se vidisse testatur. Syris vero post Publium præfuit Aphtonius quadraginta annis, inde ad Episcopatum assumptus. Demum (vt alios omittam) cap. 10. Theodosij Antiocheni gesta recenset, eiusque in Monastice edocenda disciplinam: *Postquam enim procedente tempore eius fama peruasit in omnem partem, multi multis ex locis concurrebant, eius & habitationis & laboris, & instituti esse socij cupientes. Postquam gregis præfecturam accepit Helladius ille mirabilis, qui in illis quidem locis perpetuis fuit 60. annis. Huius cum Beatus quoque Romulus fuisset auditor, dux maximi gregis fuit creatus.* Subditque: *Permansit autem illius chorus in hodiernum vsque diem, idem seruans vitæ institutum.* Et in his nihil, vt vides, habuit Hilarion, maximè quoniam vsque ad A. C. 330. Monasterii ædificasse nulla dignoscitur, cum esset ferè quadragenarius Hieronymo c. 8 & 9.

Helladius

31. Alij eiusdē sæculi Monachi.

In eundem sensum interpretandus est vetus ille Monachus Copres qui A. C. 372. annorum existens 80. Rufino dixit: *Erat quidam ante nos vir nobilissimus Pater nomine Mutius. Hic fuit primus in hoc loco Monachus, & in omni hac eremo viam salutis omnibus nobis primus ostendit.* Agebat autem de Thebaide Ægypti; subiungitque: *Sed & alij nihilominus fuerunt ante nos multi Patres, quorum præsentia dignus non fuit mundus.* Quos sanè priores fuisse Antonio, mihi ipse narratio probabile reddit. Verum non ideo primus Monachorum Pater Mutius credendus est, sed primus illius monticuli habitator; vel potius inter eos, quorum Copretis extaret memoria, vetustissimus. Et tandem Ponraceus in Chronol. A. C. 267. inquit *M. Dionysius ex Monacho P. P. I.* & in Not. *Huius origo ignoratur. Hoc tantum scitur, fuisse Monachum.* Ex quibus amplius manifestatur nullum prorsus ab initio nascentis Ecclesiæ sæculum fuisse Monachis per vniuersas Christiani Orbis partes destitutum; parique passu sanctum Iesu Christi Euangelium, eiusque perfectissimam in Monachatu obseruantiam ad singulas peruenisse.

CAPVT XIV.

Priscorum Monachorum secundi, & tertij sæculi mores, vsque ad S. Antonium.

ET Monachos quidem perpetuo in Ecclesia fuisse, hactenus probauimus: nunc eorum mo- 1.
res, & instituta aperire operæ pretium est: eorum inquam qui secundo, & tertio Ecclesiæ sæculo vixerunt: nam de superioribus Dionysius Areopagita & Philo multa dixerunt, quæ fusè nos in hoc libro cap. 9. 10. 11. & 12. tradidimus. De his autem qui quarto, quinto, & sexto sæculis, id est ab Antonio, vsque ad S. P. Benedictum, Monasticem professi sunt, seorsim deinceps à nobis exquirendum erit. Sequemur proinde claritatis gratia ordinem temporum; nihil iam de castitate, paupertate, obedientiave ipsorum expendentes: cum sole clarius sit de his quæ ad essentiam Monachatus spectant Monachorum omnium hisce sæculis præcipuum fuisse studium, sed de cæteris institutis ad Monasticem pertinentibus: vt videamus eadem prorsus ab antiquis & modernis, eodem per omnes ætates afflantes Diuino spiritu fuisse seruata.

Secundum sæculum illustrasse diximus S. Eu- 2.
geniæ Monasterium in Ægypto, cui pridem præfuerat S. Helenus, postmodum Heliopolitanus Episcopus. Huic successerat S. Theodorus Presbyter, magnarum virtutum operator, sub quo S. Eugenia cum sociis Protho & Hyacintho schema suscepit Monasticum. Verùm Abbatis nomine Præfecti dignabantur, vt illa verba indicant c. 10. Historiæ S. Eugeniæ. *Tertio igitur anno conuersionis eius Abbas qui præerat fratribus in Monasterio* (is erat Theodorus, ex cap. 3.) *migrauit ad Dominum. Post cuius abscessum omnibus visum est, vt sibi B. Eugeniam eligerent Abbatem.* Monasterij autem totius œconomia illis indicatur, quæ de eadem Abbatis gerente munus scribuntur. *Ipsa ante omnes opus Monasterij, quod infima solebat exercere persona, suscepit.* (en coqui officium) *in omnibus aquam portare, ligna concidere, munditias adhibere. In eo denique loco habitaculum sibi elegit, vbi ostiarius Monasterij manebat.* Ecce quem Benedictus *Portarium* vocat ad portam Monasterij cellam habentem) *ne vel ipso se superiorem ostenderet.* Porrò Diuinum solertissimè officium horis consuetis fratres persoluere iam tum solitos, significatur, cum dicitur cap. 3. *Heleni est habitatio, in qua die noctuque audiuntur Deo suo cantare, quos etiam nos, quoties transimus, psallentes audimus.* Et explicatius cap. 7. *Perfectis itaque Matutinis laudibus paululum requieuit Episcopus, & iussit sibi ad sextam præparari, vt Diuina mysteria celebraret* (en Missæ sacrificium post sextam celebrari solitum) *vt dum sextam cœpisset, Nona ad refectionem ieiunantium opportunè perueniret.* Vide in diebus ieiuniorum prandium post Nonam fieri. Cap. 10. etiam vespertinarum horarum auctor meminit: *Sanè refectionem fratrum solicitè curabat* (Eugenia) *& psallendi Deo ordinem fortiter custodiebat: Tertia, Sexta, Nona, Vespertinis, vel Nocturnis, atque Matutinis horis cautissimè insistebat.* Sed & mos ille hospites suscipiendi illo Psalmi 47. cantato versu:

S. Eugeniæ. Monachatus œconomia.

Suscepimus

Suscepimus Deus misericordiam tuam &c. præclarè nitet; nam cap. 6. dicitur: *Cum appropinquasset* [Helenus] *Monasterio ad quod pergebat, ecce & illi egrediuntur obuiam Patri hymnum Deo dicentes Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Quod ab his fontibus petitum postea constituit Benedictus cap. 53. Regulæ, inquiens. *Aquam in manibus Abbas hospitibus det; pedes hospitibus omnibus tam Abbas, quam cuncta congregatio lauet: Quibus lotis hunc versum dicant: Suscepimus Deus misericordiam tuam &c.* Quomodo vero Episcopi Monasteria visitarent, præbet exemplum quod dicitur: *Mos est apud Ægyptum, quando circumeunt Monasteria Episcopi, psallentium eos sequatur exercitus.* De quo cap. præcedenti nu. 15. egimus. Denique sacrarum literarum studium ita in eo cœnobio vigebat, vt Eugenia *intra secundum annum omnes scripturas, Dominicas memoria retineret.* c. 9.

3. S. Frontonis Monachatus. In historia autem S. Frontonis, qui eodem sæculo vixit, morem videmus à Cœnobitica ad Anachoreticam vitam Monachos transeundi. Et vt inibi olera ederent, & legumina, cap. 1. dicuntur *detulisse ad eremum secum olerum semina, & bis acutos, paruosque sarculos, vnde humum foderent.* Submurmurantibúsque nonnullis præ fame deficientibus, atque dicentibus cap. 2. *Anachoretarum vita durissima est, & nemo eam potest sufferre: Ecce morimur fame, defectus vigiliarum non capit labor, sed acriora nos frangunt ieiunia, fiuntque debilia genua, vt vnusquisque nostrûm non possit stare:* Fronto respondit inter cætera cap. 3. *Vobis quoque in eremo nunquam defuerunt radices arborum, nec mansistis aliquando ieiuni.* De Diuinis officiis dicitur cap. 8. *Quarto die confecto itinere hora Nona agentibus Opus Dei fratribus* (Sic Benedictus illud nuncupat cap. 57. & alibi persæpè) *ecce primus ante fores accubauit camelus, sed campana sonitum* (ad cameli collum pendentis) *audire non potuit perstrepens sonus hymnorum.* Et rursus: *Tunc completo hymnorum ordine aduocatis fratribus &c.* Morem vero hospitum lauandi pedes, in camelis ipsis [quod humilitatis mirabile exemplar fuit] executi sunt. *Abluentes igitur animalium pedes, de stratu eorum fecerunt præsepia, & apposuerunt eis escas, quas ipsi sibi apportauerant. Necnon & ipsi etiam discurrebant per omnes montis anfractus notus inquirere herbas, vt laborantia animalia escis pluribus reficerent.* Erat ibidem ab eis extructum Monasterium, sed ita humile, vt *solus Abbas fores Monasterij suo statu clauderet:* nimirum ostium humano corpore occupabatur. Nota & Abbatis nomen iam in vsu fuisse; & Eulogiarum fieri mentionem cap. 9. de quibus B. Benedictus cap. 54 egit. Demum de collatione spirituali quotidiana cap. 10. *Vigilabant in Operibus Dei filij cum Patre, spiritualibúsque eos admonens dapibus implebat quotidie sermone cœlesti.*

4. Epicteti Monachatus. Iam in tertio sæculo in Epicteti Veteris Monachi & Præsbyteri historia cellæ fit métio, & laudū in ea persolutarum c. 2. *Igitur vna è diebus dum solus in sua cella resideret, ac solitas orationes Christo exhiberet &c.* Et cap. 11. mirus texitur casus de discipulo Astione grauiter ab immunda cogitatione tentato, quod nimirum *ad hauriendam aquam ex flumine Danubio, ipse beatissimus Astion sine iussione vel commendatione senis perrexisset: quam cum per triduum hic talis ac tantus vir* (qui prius ad hauriendam itidem aquam pergens Dæmoniacum signo crucis curauerat) *non potuit de suo pectore eum extrudere,* quousque nimium tristis effectus, & confusus, seniori suo rem totam cum humilitate patefecit. Tunc vero *vidit puerum quemdam nigrum cum ignea facula de suo sinu egredientem, ac talia sibi dicentem: Confessio tua Astion magnas meas contriuit hodie vires.* Quod ea de causa magnopere commendauit sanctus Legislator cap. 7.

Anachoretarum dein Paulus præstantissimum se præbuit exemplar, cui nimirum spelunca habitaculum, cibum & vestimentum palma præbebat: *omnem ibidem in orationibus & solitudine ducens ætatem:* annis etiam non minus 60. coruo cœlitus ministrante quotidie accepit *dimidij panis fragmentum.* Ita Hieronymus cap. 5. & 9. qui 13. addit: Antonius *ne quid ex intestati bonis non possideret, tunicam eius sibi vendicauit; quam in sportarum modum de palmæ foliis sibi ipse contexuerat. Ac sic ad Monasterium reuersus diebus solemnibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est.* 5. Anachoretis tertij sæculi Paulus exemplar.

In Hispanorum Abbatum memoria illud est speciale quod Monasterium sub Deiparæ Virginis patrocinio construxerint; quod etiam in Galliis pridem fecerat sancta Martha. 6. Monasteriū in Hispania sub Deiparæ patrocinio.

In Galationis historia de habitu Monastico mentio fit, quem Honuphrius Monachus tempore persecutionis alba veste tegebat. De Galationis autem studiis hæc scribit Metaphrastes: *Ita ei cura fuerunt ieiunia, vt duos annos semel in hebdomada pane solo vesceretur, eóque modico, & quantum satis esset ad viuendum. Cum inedia vero se etiam exercebat in vigiliis, & in perpetuo studio orationis. Pudicitiæ autem tantum curam gessit, vt nec venire quidem in conspectum mulierum vnquam induxerit in animum, ex quo fuit ad vitam adscriptus Monasticam.* Meminit deinde Auctor œconomi Monasterij Virginum, in quo Epistemes se exercebat ad pietatem. 7. Galationis mores.

Virginum Sanctimonialium mira custodia, & pudicissima vultus occultatio grauiter commendatur in Actis S. Domnæ; vbi Galerij iussu *Sacra quidem Monasteria crudeliter diruebantur; virgines vero turpiter probris afficiebantur; virgines [proh dolor] quas ne masculorum quidem oculis videri erat vnquam tolerandum.* Ibi Theophila virgo sanctissima ad lupanar nequiter adducta facta ad Deum prece, ad consuetum legendi Sacram Scripturam studium accurrens à lenonibus libera euasit Angelico munere. *Illa vero etiam in tali loco & tempore non est oblita eorum quæ oportuit; sed protinus eiiciens id quod habebat in sinu, id autem erat sacrosanctum Euangelium, aperuit, & dabat operam lectioni &c.* 8. Vultus occultatio virginibus pera antiqua.

Rursus Monachorum illorum, quorum sese Antonius addixit magisterio, morem fuisse non longè à villa separatos institui, & exerceri, scribit Athanasius: & quod Antonius *tali ibidem institutus exordio in locis paululum è villa remotioribus manebat, & operabatur manibus suis, sciens scriptum esse; Qui non laborat, non manducat. Mercedem tamen operis sui pretio panis accepto egentibus largiebatur. Orabat frequēter.* Inter cætera vero exercitia, quib. Monachi illi se affligebant, Athanasius refert legendi industriam ieiunium, & humicubationem. *Alterius legendi industriam æmulabatur, istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur* nimirum Antonius sic omnium flores legens, vt de eo dictum credens illud Claudiani libr. 2. de Raptu Proserp. 9. D. Antonij tyrocinium.

Quidquid thuriferis spirat Panchaïa syluis,
Quidquid odoratus longè blanditur Hydaspes
Quidquid ab externis ales longæua colonis

Colligit, optati referens exordia sacli,
In venas dispergit suas.

10\. Vnius Honuphrij acta, non Anachoresis duntaxat, sed & veterrimæ, Monastices produnt mores. *Videmus in ijs* (cap. 5.) Monasterium *ædificiis lucidè constructis*, insigne, *in quibus & ab æstu solis cooperti, & ab inundatione pluuiæ, & a turbine venti & tempestate manebāt defensi simul penè centum Monachi. Porro* (cap. 3.) *vita illorum talis extitit, vt more & actione æquanimiter omnes viuerent, & vno corde, & vno spiritu iugo disciplinæ Sanctæ Regulæ colla submitterēt, atq; fluctus huius sæculi omnino nō formidarent. Quod vni placebat, cūctis placebat. Mēte sancta, Fide pura, Charitate perfecta ante Deum incedebant, cui die, noctuque omni mansuetudine & patientia ministrare non cessabant. Tanta ijs erat taciturnitas cum abstinentia, vt nullus accederet, nisi cum iusta interrogatione, vel recto responso reddere verbum.* Quod postea D. Benedictus in Regulam suam transcripsit cap. 6. & 7. De diuino autem opere, & Monasterij bene disposita œconomia ipsimet fratres Honuphrio protulisse dicuntur cap. 5. *Nos itaque alter ab altero conspicimur, paritèrque diuinum officium à nobis celebratur. Si quando cibum cupimus, paratum reperimus* (hora scilicet competenti; nam id dictum ad differentiam Anachoretarum, qui herbis, & pane sicco vescebantur.) *Si quando infirmitas, aut aliqua corporis imbecillitas irrepsit, statim cura fratrum cum omni solicitudine nos adiuuat.* Hæc de Cœnobitis, nostris modernis consuetudinibus apprimè consentientia. Vbi cum de Regula sermo fit, non debet scripta intelligi (quod sciamus) sed voce, & motibus in mente, & actibus Monachorum viuens.

Cœnobitarū mores sub Honuphrio.

11\. Anachoretarum labores pulcherrimè iidem Monachi Honuphrio eam vitam meditanti his exposuerunt cap. 5. *Monachi qui in deserto sunt, nihil consolationis nisi à Deo recipiunt. Siquando angustias, aut tribulationes perpessi fuerint, vel cum diabolo antiquo humani generis inimico pugnare cœperint, quis eis astat? Sed quibus humanum deest solatium, constat eos habere diuinum. Si esuriunt, quis eis panem dabit? Si sitiunt, quis eis aquam tribuet, vbi panis & aqua non est? Maximus labor in desertis locis esse non dubitatur, vbi nihil necessarium reperitur. Primum ergo quando in solitudine definiunt habitare, in Dei timore certant firmiter stare. In fame, & siti, in labore, & passione corpora sua cruciant, contra diabolicas insidias viriliter dimicant; & vt vincant, contra tela nequissimi ignea gladiis spiritualibus pugnant, protinus surgunt, manus suas ad Dominum expandunt, preces ante Diuinam maiestatem fideliter fundunt, mox auxilio cœlesti subleuantur. Quapropter ad eos Angeli Dei iugiter mittuntur, & per manus illorum quæcunque necessaria crebriùs eis administrantur. Certissimè Angeli Dei sanctis ac iustis viris quotidie famulantur; atque virtute superna corpora, & anima illorum iugiter illuminantur.* Nihil minus Honuphrius in solitudine expertus est, vbi *per diem æstu, & igne solis vrebar* (ita ille postea referebat Paphnutio) *rore, & pruina infectus, fame & siti defectus. O quanta & qualia passus sum! Talia in deserto sustinui, vt sæpius putarem me morte superari. Absques eram multoties vitæ, & vix halitum in corpore sentirem remanere. Verùm sanctus Angelus Dei quotidiè mihi panem offerebat, & aquam pro mensura ministrabat, vt corpus meum confortaretur, ne deficerem, & iugiter in Dei laude perseuerarem.* Id verò non semper accidere necessum fuit, sed dum aliquoties fame periclitaretur; aliàs siquidem, vel ipso teste, *arbores palmarum ibi consistentes erant, quæ duodecies in anno dactylorum fructus germinabant, quos per singulos dies colligens pro pane edebat mixtos herbarum foliis.* Rursus, *omni die Dominico, vel Sabbatho, Angelum Domini paratum inueniebat sacrosanctum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi deferentem:* persuasúmque habebat vir Dei, quod *omnes quia vitam spiritualem ducebant in eremo Monachi, tali participabant gaudio.* Nimirum præbuerat olim fidem sibi dicentibus certissimè Angelos Dei viris iustis quotidie famulari: quos sanè sibi comites perpetuò fuit expertus.

Anachoretici vitæ labores.

Honuphrius Anachoreta quanta perpessus.

21\. Quod si de moribus ad eremum commigrantium sermo sit, occurrit ipse: *Nocte silenti concitus surrexi, paruum panem meum detuli cum exiguis leguminibus.* Si de hospitalitate Anachoretarum; addit: *Ad quandam speluncam venimus nimis decoram. Appropriaui volens sciscitari, si fortè quispiam intus maneret. Secundùm consuetudinem Monachorum clamare cœpi* (vt reor, voce exprimens, *Deo gratias*) *benedictionem humillimè petij* (nihil frequentius in Vitis Patrum, quam vt hospes à suscipiente petat benedictionem.) *Inde virum Sanctum exire vidi, quem prostratus humo tenus adoraui. Ille vero manus suas mihi porrexit, de terra me eleuauit, osculum mihi pacis tribuit.* Fuit hic Honuphrij magister, à quo totam Anachoresis rationem per dies aliquot edoctus est. Sed cum eo Deus simul agere non permittat, post dies aliquot ad vlteriorem speluncam mittitur, triginta cum eo dies confecit probè eum in Dei timore instructum relinquens: quem ex more per annos semel singulos visitabat. Cum vero postmodum Paphnutium Abbatem Honufrius suscepit, postquam preces Domino fuderant, *in terram sedimus* (ait ille cap. 12.) *in Diuinis altercantes eloquiis, Sole iamiamque ad occasum verso, vidi panem positum cum aqua exigua. Vir etenim Dei sentiens me fatigari, dixit mihi. Profectò, fili, cerno te periclitari, nisi cibum capias.* Sed eo renuente, factum est, *vt ille panem fregerit, tribueritque mihi; manducauimus, & saturati sumus, nobisque fragmenta superfuerunt edentibus.* Denique quod præcipuum fuit; *Noctem illam insomnem penè duximus, diuinisque laudibus immorati sumus.* Nec omittendum iam tunc morem fuisse Monachis sanctis sanctorum cellas circuire doctrinæ & exempli capiendi gratia: ait siquidem Paphnutius de se cap. 1. *Cum solus sederem, cogitaui in corde meo quod deserta peterem, & vniuersa loca sanctorum Monachorum, piaque conuersationis habitum lustrarem, ac qualiter Deo ministrarent, considerarem.* Quod & fecit. Meminit etiam Veteris Instituti Monastici Synaxim celebrandi Sabbathis, & diebus Dominicis ita rogans Honuphrium cap. 11. *Pater benigne, Die Dominico, vel Sabbatho communionem percipiebas ab aliquo?* Cui ille, iis diebus se ab Angelo diuinis refici dapibus dixit.

Anachoretarum huius sæculi mores.

13\. In vita Malchi illud occurrit, quod ille eorum se tradiderit magisterio, *manuum labore victum quæritans, lasciuiámque carnis refrænans ieiuniis:* & quod dum ille ad patriam regredi cogitaret, *vt matris solaretur viduitatem, exinde venundata possessiuncula, partem erogaret pauperibus, & ex parte Monasterium construeret: clamare occœpit Abbas suus, diaboli esse tentationem, & sub honesta rei occasione antiqui hostis astutias: hoc esse reuerti canem ad vomitum suum. Sic multos Monachorum esse deceptos.* Quod & ipse miserè expertus est.

Malchi mores.

Multa, valdéque præclara Syrorum Monachorum

14. *Iacobi Nisibitæ mores.* tum instituta Theodoretus expressit, nimirum cap. 1. Historiæ Religiosæ, Iacobi Nisibitæ Anachoretæ mores, sic depingit. *Magnus ille Iacobus solitariam vitam & quietam est amplexus: & altissimorum montium occupatis verticibus in eis vitam egit* (prope vrbem Nisibim in confinio regni Romanorum & Persarum) *Verè quidem & æstate, &* [1. cellula] *autumno vtens sylnis, & pro tecto habens cœlum:* [2. victus] *tempore autem hiemis antrum ipsum excipiebat, quod ei paruum præbebat tegumentum. Habebat autem alimentum, non quod cum labore nascitur, & seritur, sed quod sua sponte producitur: nam ex syluestribus colligens arboribus fructus, qui sponte nascuntur, & ex herbis eas, quæ sunt esculentæ, & habentur instar olerum, ex iis dabat corpori ea quæ satis erant* [3. vestitus] *ad viuendum ignis vsum recusans. Vsus quoque lanæ erat ei superuacaneus: asperrimi enim caprarum villi eius vsum implebant. Ex eis ipsi fiebat & tunica, & simplex amiculum. Ita corpus affligens spirituale alimentum assiduè exhibebat corpori; & cogitationis facultatem expurgans contemplantē, & Diuini Spiritus perspicuum efficiens speculum reuelata facie gloriam Domini speculans, in eandem transformabatur imaginem, à gloria in gloriam, tanquam à Domini spiritu.*

15. *Iuliani Sabæ Monastici mores.* Iulianus cognomento Sabas, *in regione Osrœnorum* (cap. 2.) *fixit ad exercitationem Monasticam tugurium. Ad extrema huius solitudinis cum* [1. cellula] *hic vir Diuinus peruenisset, & antrum non manufactum, neque benè & pulchrè effossum inuenisset, sed quod posset exiguum aliquod tegumentum præbere, iis qui ad ipsum confugiebant, locum lubenter habitauit.* [victus 2.] *In eo autem degebat in hebdomada semel cibum capiens; cibus autem erat panis hordeaceus, isque furfuraceus; obsonium autem sales, potus autem suauissimus per se natiuum aquæ fluentum, idque non satietate dimensum, sed vsu demissi primo sibi definitum.* Quis neget hunc ex Therapeutica descendisse disciplina? [3. Hymnorum decantatio] *Erant autem ei deliciæ, opiparumque & lautissimum epulum Dauidicorum hymnorum decantatio, & assidua cum Deo conuersatio. Allata fama multi accurrebant, supplicantes vt essent palæstræ participes.* Facti eius discipuli, *Vescebantur ipsi quoque similiter atque pædotri ab hordeaceo pane, sale condito. Aliquo autem post tempore & olera sponte nascentia colligentes deinde dolia implentes, & muria quantum* [4. Infirmantium cibus.] *satis erat miscentes* (est vero *muria*, quam Hispanè *salmuera* dicimus) *id habebant obsonium qui opus habebant curatione. His autem oleribus humida habitacula sunt maximè infesta; solent enim natura sua eis ingenerare situm, & putrefactionem.* Inde extra condendi cœnobium occasio orta est. *Cum enim huic obsonio id accidisset* (*erat enim antrum vndequaque valde humidum*) *supplicarunt seni sodales, vt sibi paruam aliquam domunculam liceret extruere, quæ sufficeret obsonij vasis accipiendis. Ille autem primo quidem postulatum minime admittebat, tandem autem persuasus, dedit quidem domunculæ breuem quandam, & exiguam mensuram. Abijt autem procul ab antro solitas oblaturus Deo supplicationes.* [5 Solitudo orationis.] *Solitus enim erat sæpe quidem 50. stadia* (vide more solitudinis quærendæ ad orationem) *nonnunquam autem etiam bis totidem in desertum proficisci, & se ab omni humana consuetudine separans per se cū Deo congredi, ac conuersari.* Tū quid Monachi? [6. Ædificij humilitas.] *Hoc otium cum sumpsissent vsiù quidem iusta symetria respondentem, sed maiorem quam iussi fuerint extruxere domunculam. Decimo autem die velut quidam Moyses reuersus à monte cum vidisset maius factum quam volebat ædificium. Vereor, inquit, ô viri, ne dum terrena dilatamus habitacula, minuamus cœlestia. Et hæc quidem dixit chorum docens ea quæ sunt perfectiora; tolerauit tamen, cum vocem audisset Apostolicam* 1. Cor. 10. *Non quæro quod mihi vtile est, sed quod multis.*

Sed singularem canendi Diuinas laudes cæremoniam ab eo excogitatam attende. *Illos quoque* 16. [7. Singularis eiusdem canendi Diuinas laudes cæremonia.] *docuit intus quidem communem Deo offerre hymnodiam* (id est in Conuentu) *post auroram autem duos simul exire in solitudinem, & vnum quidem flexis genibus offerre eam, quæ Domino debetur adorationem, alterum vero stantem Dauidicos Psalmos canere quindecim. Deinde operis facta commutatione, alterum quidem surgentem canere, alterum vero humi procumbentem adorare, & id à mane vsque ad crepusculum assiduè faciebant. Ante occasum autem solis in antro paululum quiescentes, hi quidem hinc, illi vero illinc, omnes vero vndequaque in antrum conueniebant, & hymnos vespertinos simul Domino offerebant. Solebat autem ipse quoque senex vnum aliquem ex insignioribus assumere socium officij;* præcipuè vero Iacobum illum cognomento Persam, qui *fuit insignis & illustris, non in iis solum quæ illinc erant, sed in iis etiam quæ erant in Syria* (ait Theodoretus) *Philosophiæ gymnasijs, aut Monasterijs.*

Porrò S. Iuliani dies celebris habetur in Romano Martyrol. ad 14. Ianuarij, commendaturque à D. Chrysostomo hom. 21. in Epist. ad Ephes. aiente: *Scitis, & audistis, quidam verò vestrûm viderunt etiam virum illum, de quo dicturus nunc sum, Iulianum dico admirabilem ac celebrem. Hic erat vir rudis, & agrestis humili sorte, & ex obscuris parentibus ortus, neque omnino externæ eruditionis peritus, sed sincera philosophia plenus. Isto in ciuitates introeunte* [*rarò autem hoc fiebat*] *ita cateruatim colligebatur populus, vt nihil tale factum sit vel Rethoribus, vel Sophistis, aut aliis quibusque ingredientibus. Quid dico? Annon & nunc quidem nomen eius cunctis Regibus illustrius, ac venerandum magis habetur?* 17. [Commendatur Iulianus Sabas.] Referamus itidem ad Monasticos mores raro [8. Rarus ad vrbem excursus.] eos ad vrbes accedere solitos, vt de Iuliano profert Chrysostomus; Iulianum vero causa Fidei (quod prodit Theodoretus) aliquoties vrbes ingressum, vt videlicet mentitos fore monstraret Arij sectatores, qui suæ hæresis patronum Iulianum publicè vociferabantur, rati eum nunquam ad vrbes accessurum, vtpote Monachum. Sed diuino nutu Acacius Berœensis Antistes eius discipulus ab eremi latibulis erutum Antiochiæ visendum reddidit.

Nec silendum (id ad mores Monasticos spectat) quod de eodem Acacio prodit Theodoretus ibidem inquiens. *Fuit quidem egregius in vita* 18. [Acacius Episcopus factus non deserit Monasticam.] *Monastica:* Et, *cum 58. annis ei fuisset cura gregis credita Berœensis, non reliquit quidem formam vitæ Monasticæ: Monasticam autem & ciuilem simul temperauit virtutem, & illius quidem sumens exactam perfectionem huius autem œconomiam & dispensationem, in vnum coegit ea quæ erant inter se disiuncta.* Quo videas vetustissimos Monachos ad sedes Episcopales assumptos nihil de pristinæ vitæ rigore relaxasse.

Rursus Marciani Archimandritæ mores sic Theodoretus refert cap. 3. *Omnibus valere iussis* 19. [Marciani mores.] *solitudinis occupat vmbilicum, & parua extructa domuncula, quæ ne eius quidem corpori iusta respondebat proportione, cum eam alio quodam paruo septo circumdedisset, inclusus erat assiduè: separatus quidem ab omni humana consuetudine, differens autem cum Domino vniuersorum, & dulcem illam vocem exaudiens,*

Cellula. *exandiens; Diuina versans eloquia.* De cellula itidem inferiùs: *Non ei soli sufficiebat domuncula, vt qua esset valde parua, & qua ipsi stanti & recumbenti multum afferret laboris. Neque enim stans rectus stare poterat, cum tectum caput & collum tangeret, neque recubans poterat pedes extendere, cum domus non haberet longitudinem aqualem longitudini corporis.*

Oratio. At quæ hominis erant exercitia? *Orationem quidem psalmodia, psalmodiam autem excipiebat oratio, & vtramque rursus Diuinorum eloquiorum lectio.*

Ieiunium. Quæ ratio victus? *Cibus ei erat solus panis, isque certa prabebatur mensura. Ea autem erat mensura, vt nec puero quidem nuper ablactato satis esset, Aiunt enim panis libram in quatuor partes diuisam, quatuor diebus fuisse distributam, atque vnicuique diei attributam esse partem vnam. Statuerat enim vespere comedere quotidie, nunquam autem satiari, sed semper quidem esurire, semperque sitire; corpori autem ea exhibere, qua ad viuendum sufficiunt. Dicebat enim* (vide sancti viri discretionem) *quod qui post multorum dierum inediam capit cibum, in diebus quidem inedia officia Diuina exequitur imbecilliùs; quo autem die rursus capit cibum, plura (vt est consentaneum) exhibens ventrem onerat: iis autem grauatus tardiorem reddit animam ad vigilandum. Dicebat igitur esse melius vesci quidem quotidie, nunquam autem expectare satietatem: verum enim ieiunium est perpetua indigentia.*

Modestia. Pergit Theodoretus quomodo cum multi ad eum conuenirent Episcopi eruditionis spiritualis gratia, Marcianus verecundissimè ingemiscens responderit. *Deus vniuersorum quotidie loquitur per creaturas, & per Diuinas Scripturas disserit & monet ea qua oportet, & inducit ea qua sunt vtilia, terretque minis, & adhortatur promissis, & ex his nullam capimus vtilitatem. Quemadmodum ergo loquens profuerit Marcianus, qui tantam vtilitatem amittit cum aliis, & commodum non vult ex eis capere?* modestè Patribus obediens, & monens, aliter profectò cæteris loquuturus.

20. Hospitalitatem ieiunio prætulit. Quam vero charitatis hospitalitas ieiunio præferenda sit (quod postmodum B. Benedictus præscripsit cap. 53. Regulæ) pulchrè Marcianus ipse verbo & facto monstrauit. Cum enim Auitus Anachoreta *qui Marciano erat & tempore, & labore antiquior, vir autem Philosophus, & in vita dura, & aspera educatus*; fama virtutis motus ad eum accederet, *ostio eum aperto ad se admisit, iussitque Eusebio* discipulo, *vt & legumen coqueret, & olus si haberet. Postquam verò mutuum inter se colloquendi explessent desiderium, Nona simul peregerunt officium. Venit autem Eusebius mensam ferens, & panem afferens.* Marcianus dixit Auito, vt fierent simul mensæ participes. Auitus vero: *Nescio, inquit, me vnquam cibum sumpsisse ante vesperam. Sape autem duos aut tres dies simul maneo ieiunus.* Marcianus vero: *Mea ergo causa hodie mutetur consuetudo; nam cum sim corpore imbecillo, non possum expectare vesperam. Postquam autem hac dicens non persuasit Auito, ingemuisse dicitur, & dixisse: At ego animo angor, & valde crucior, quod tantum laborem ceperis, vt virum aliquem laboriosum videres, & Philosophum: spe autem falsus cauponem videris aliquem profusè, & delicatè viuentem. Cum ex his autem molestia esset affectus Auitus, & dixisset se malle vesci carnibus, quam hac audire, dixit Marcianus: Nos quoque, ô amice, eandem quam tu vitam persequimur, & amplectimur eandem viuendi rationem, & quieti labores praferimus, ieiunium magis expetimus, quam cibum; eumque nocte aduentante capimus; sed scimus charitatem esse ieiunio prastantiorem. Charitatis enim opus à lege Diuina pracipitur, ieiunium autem est potestatis nostra, & arbitrij.* Sic tandem senex victus cibum cum eo accepit, & tres dies simul egerunt.

Tanta etiam continentiæ Marcianus fuit, vt sororem ad se cum filio venientem videre renuerit, filium admiserit. Cumque multa ei soror offerret, nihil voluit accipere; quod sciret eam nihil eorum aliis Monasteriis per quos transisset impertiisse, inquiens: *Abite cum his qua attulistis: nos nullo horum egemus, nec si egeremus, acciperemus. Naturalis enim cognationis, non autem Diuina pietatis, & seruitij curam gerentes hanc exercetis in nos beneficentiam: si enim non honorâretis solam generis necessitudinem, non ea qua attulistis nobis solis impertiissetis.* Iure hoc loco exclamat Theodoretus: *Ita erat extra naturam, & in calestem migrarat viuendi rationem.* 21. Marciani continentia.

Sabini abstinentia. Qui & de eius discipulo Sabino subdit. *Corpus consumpsit laboribus innumerabilibus: neque enim panis, neque obsonij fuit alicuius particeps. Cibus autem erat ei farina aqua madefacta. Consueuerat autem is totum vnius mensis miscere nutrimentum, vt situm contraheret, & tetrum odorem emitteret. Volebat autem hoc genere alimenti hebetare sui corporis appetitiones, & efficere vt fœtore nutrimenti flaccesceret voluptas.*

Eusebij Marciani nepotis, ac discipuli mores cap. 4. prosequitur Theodoretus. 22. Eusebij mores. *Permansit toto tempore vita patrui in quodam valde paruo habitaculo, & quod nec fenestras habebat, inclusus; neque cum vllo loquens, neque lucem intuens. Cibum autem ipse quidem capiebat tertio, & quarto quoque die: iis autem qui secum habitabant* (nam patruo in præfectura successerat) *iubebat vesci alternis diebus. Pracipiebat autem cum Deo assiduè colloqui, & nullum tempus relinquere vacuum ab hac operatione, sed communiter quidem prafinita exequi Officia, partes autem diei qua intercedunt, vnumquemque per se, vel sub alicuius vmbra arboris, vel propè petram aliquam, vel vbicumque quiesceret aliquis, vel stantem, vel humi iacentem. rogare Deum, & petere salutem.* Audi & singularissimam tanti viri exercitationem, & eius præclarissimam Philosophiam. *Suis oculis legem tulit, vt neque campum vnquam contemplarentur, neque cœlesti pulchritudine, & chori astrorum aspectu fruerentur, sed angustissima vtens semita, cuius mensuram aiunt fuisse vnius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non est passus. Dicitur autem eum plusquam 40. annis vixisse post hanc legem. Vt autem eum animi sui sententia, ad hac quoque eum traheret aliqua necessitas, cum lumbos zona ferrea alligasset, & grauissimum collare collo imposuisset, aliquo alio ferro coniunxit zonam collari, vt hoc modo inclinatus conaretur assiduè in terram aspicere.* Incredibili ferri pondere incedebat oppressus. Sed quod magis mireris, præcedenti cap. Theodoretus eiusmodi ponderis Eusebij ferrum fuisse scribit. *Cum centum & viginti ferri libras corpori haberet impositas, sibi quoque imposuit alias Diuini Agapeti quinquaginta* [fuerat hic eius condiscipulus] *adiecit autem magni Marciani alias octoginta*, per omnes videlicet 250. & hoc toto pondere simul totis tribus animis pressus fuit. Arbitror autem *libras* non Hispanarum more 16. vnciarum fuisse, & 12. quæ conficiunt septem quas *arrobas* vacitamus, alias 10. excederent, quod est incredibile. Itali libras 12. vnciarum habent, & aliæ similiter gentes. Id vero ab Acacio oculato teste sanctissimo Berææ Episcopo asserit se didicisse; qui eius

exercita

exercitationis, cum ab eo rationem quæreret, *quamnam cupiens vtilitatem, neque cælum pateretur aspicere, neque campum subiectum contemplari, neque ex angusta illa via egredi? Respondit se hæc moliri aduersus maligni dæmonis machinationes. Nam me, inquit, de magnis bellum gerat conor hostem ad hæc parua traducere, in quibus etiamsi vicerit, non magnum affert detrimentum, & si victus fuerit, euasit magis ridiculus, vt qui ne in paruis quidem possit euadere superior. Quoniam ego noui hoc bellum minus periculosum, non valde enim feritur qui in his damnum aliquod accipit. (Quod enim damnum est vel videre campum, vel in cælum oculos attollere?) Ad hoc me genus pugnæ transtuli: in hac enim me nec ferire potest, nec perimere.* Iure *subtilissimi spiritus Philosophum* Eusebium istum dixerit. Hinc tamen obiter infero, totam hanc Monachorum palæstram ferreis vsam catenis & ponderibus, cum legam Marcianum magistrum eis constringi solitum, & discipulos Agapetum, & Eusebium, qui tamen in ea præclarior extitit exercitatione. Quod & de eius discipulis suo loco videbimus.

23. *Publij Monachi mores.* In eadem Syriæ regione, non longe ab vrbe Zeugma, propè Euphratem, fuit olim quoque Asceticam palæstram magnus Publius, cuius hos Theodoretus recenset mores cap. 5. *Ex ea vrbe ortus, & Senatorio genere procreatus altum locum occupat, qui distabat ab vrbe non plusquam 30. stadiis* (planè more Therapeutarum priorum) *In eo cum quamdam paruulam extruxisset domunculam, omnia quidem vendidit, quæ à patre acceperat, domum inquam, & possessiones, & greges, & vestes, vasaque argentea, & aurea, & si quid erat cum his aliud. Et cum ex Diuina lege ea diuisisset iis quibus oportebat, & se ab omni terrena liberasset, illam vnam curam suscepit præ omnibus nempe vt ei seruiret, qui eum vocauerat: eamque animo perpetuo versabat, noctu, diuque considerans, & perscrutans quemadmodum eam augeret. Ea de causa ei labor crescebat quotidie, ampliorque & intensior euadebat in dies. Nemo eum vnquam vidit quiescentem, vel minima parte diei: sed psalmodiam quidem oratio, orationem verò psalmodia, vtrumque autem excipiebat Diuinorum eloquiorum lectio. Deinde cura hospitum venientium; deinde fiebat aliquid ex operibus accessoriis. In his vitæ iter ingrediens, & iis qui imitari volebant exemplar virtutum propositum veluti quadam auis canora multos sui generis in hæc retia coëgit salutaria.*

Mira vigilia.

Abstinentia. De victu verò hæc inferiùs cum Gregorio discipulo agit. *Perstitit vitis fructum perpetuò recusans, & nec aceto quidem, vel vuis passis vescens* (more Nazaræorum) *non lacte, neque recenti, nec concreto* (butyrum, & caseum recusans) *olei autem vsum agnoscentes in tempore Pentecostes, rursus recusant eius esse participes. Accedens ad trutinam aiunt eum panis mensuram diligenter perpendisse; & si quando inuenisset plusquam esset definitum, ægrè tulisse, & eos qui hoc faciebant, helluones appellasse. Iubebat enim neque comedentes, neque bibentes expectare satietatem, sed tantum capere, quantum satis esset ad tuendam vitam corporis. Si quando autem vidisset farinam etiam opertam furfure* (pultes videlicet) *eos qui hoc fecissent impetebat opprobriis, vt qui Sybariticis fruerentur deliciis.* Fuerunt Sybaritici magnæ Græciæ populi, omnium voluptatum, & deliciarum ingeniosissimi architecti, adeo effæminati, vt Sybaritica mensa in prouerbium abierit. Vnde illud Martialis lib. 12. Epigr.

Sybaritici populi qui.

Qui certant Sybariticis libellis.

Et Ouidius lib. 2. Tristium ad Augustum.

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

De quibus Arist. lib. 1. Ethic. ad Eudemum. Plutarchus in conuiuio septem sapientum; Athenæus in Dipnosophistis lib. 12. & alij.

Sed ad Publium: qui principio quidem *nullum habere passus est, qui secum habitaret, sed paruas domunculas foris vicinas ædificans vnumquemque iubebat per se degere. Porro autem noctu quoque ex improuiso veniens ad ostium vniuscuiusque si aliquem quidem inuenisset vigilantem, & Deum laudantem, recedebat tacitus; si quem autem sensisset dormientem, manu quidem pulsabat ostium, lingua autem in eum qui iacebat inuehebatur, vt qui corpus plusquam oporteret curaret. Hunc eius laborem cum considerassent aliqui, qui erant eiusdem animi & sententiæ, ad eum retulerunt, vt omnibus vnum ædificaret habitaculum: eos enim qui erant dispersi exactiùs & accuratiùs se esse victuros, eumque fore liberum à magna parte solicitudinis. Probauit consilium vir sapientissimus, & cum omnes simul coëgisset, paruas illas diruit domunculas.* Extruxit vero duo Cœnobia, Græcis quidem vnum, eis vero qui lingua vtebantur regionis alterum, & omnibus simul vnum idemque templum: *in quod iussit & hos & illos conuenire incipiente die, & desinente, vt vespertinos, & Matutinos hymnos Deo simul offerrent, in duas quidem diuisi partes, & singuli sua voce vtentes, ex successione autem canticum emittentes.* 24. *Duo cœnobia ædificat.*

Demum Theodosij instituta, qui Rosi in Cilicia Scholam Monasticam habuit, hæc erant, vti idem Theodoretus refert cap. 10. *De eius quidem à cibo abstinentia, & quomodo humi cubaret, & cilicio indueretur, supernacaneum est dicere iis, qui eius vident discipulos, & sodales, & in eis eandem cernunt viuendi formam. His autem adyciebat ferreum onus collo, & lumbis, & ambabus manibus. Porrò autem gestabat quoque comam sordidam, & quæ ab ipsos vsque pedes pertingebat, & vlteriùs etiam progrediebatur, & ideo erat lumbis eius alligata. Deprecatione autem, & hymnodia vtens assiduè, cupiditatem, & arrogantiam, & alias animi belluas sopiebat. Labores autem semper augens laboribus persequebatur eam quoque, quæ manibus fit operationem: nunc quidem sportelas, quæ vocantur, & vimineas crates contexans, nunc autem parua prædia in saltu efficiens* (arans terrã, seu fodiens) *& semina deiiciens, & illinc quantum victui satis esset colligens. Et videre licebat discipulorum alios quidem vela, alios vero sagum ex pellibus texentes, alios vero crates vimineas, vel sportelas connectentes, alios verò terram colentes. Et quoniam locus erat maritimus, ad transmittendum quoque quadam constructa nauicula, quæ Ponto appellatur, ea vtebatur ad ea quæ erant inferenda, & exportans opera eorum qui simul habitabant, & importans ea quæ erant necessaria. Itaque hortabatur ad operandum, in tempore quidem Diuina peragens Officia; id autem quod intercedebat temporis, impendens operi. Non leuem autem curam gerebat hospitum, viris lenitate, & morum mansuetudine ornatis, & in proximum charitate præditis, vt eis prouiderent committens: ipse autem visebat, & inspiciebat omnia, perscrutans, an ex latis legibus vnusquisque suo fungeretur officio.* 25. *Theodosij mores.*

Vnum nihilominus non permittam præterire Patrem Mucium, quem in Ægypto, vt in Syria prædicti, antequam Antonij magisterio imbui quirent floruisse constat. Fuerat is (auctore Rufino) latro nominatissimus, qui cum domui Sanctimonialis Virginis applicuisset scalas spoliandi causa, repente è Saulo Paulus effectus, in excessum mentis 26. *Mucij Ægypti Patris conuersio mores.*

mentis rapitur, & abdicare iubetur retroactam vitam, & ſuſcipere cœleſtem, Angelicamque militiam, & ſuper exercitum Monachorum tenere principatum. Exhinc ad Eccleſiam à Virgine prædicta deductus, & Baptiſmo initiatus, rogat Præsbyteros præcepta ſibi dare, quibus viam ſalutis incederet. At illi tres ei primi Pſalmi verſiculos tradunt beatitudinem eum aſſequuturum dicentes, *Qui non abyt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Quibus ille diligenter conſideratis, *ad eremum illico proficiſcitur, vbi plurimo tempore demoratus, & die ac nocte in oratione cum lachrymis perdurans, cibum ex radicibus accipiebat herbarum.* Conuerſus ad Præsbyteros tres verſiculos Pſalmi non ſolum verbis, ſed & rebus, atque operibus reddidit: à quibus plenius de ſcripturis inſtructus ad eremum reuerſus ſeptem annos in ea abſtinentia egit, vt panem Dominica tantum die ſumeret, & hunc Diuinitùs delatum. Ita planè multos ad ſui imitationem attraxit, quos non aliis veſtibus, quam veteres vterentur Monachi induebat: ait enim Rufinus: *Cui ille* (adoleſcenti tyroni) *cum habitum Monachorum, hoc eſt lebetam, & cucullam, ac melotem, quæ eſt caprina pellis, impoſuiſſet, docere eum de cæteris Monachorum inſtitutionibus cœpit.*

Atque hæc quidem ſunt (Lector) inſtituta, quæ priſtini illi Aſcetæ ſectabantur, omnino recentioribus conſonantia: reliquorum autem eodem æuo in Meſopotamia & Syria degentium mores lib. 4. cap. 10. trademus: ex quibus liquido conſtat, non hæc ab Antonio fuiſſe recens inuenta, ſed potius ab Apoſtolis ortum duxiſſe, cum perpetuis ſæculis apud omnes nationes eadem Monachis in vſu fuiſſe monſtrauerimus.

Finis libri Secundi de Veteri Monachatu

DE

DE VETERI MONACHATV ET REGVLIS MONASTICIS.

LIBER III.

DE MONACHATV ÆGYPTI VNIVERSÆ,

Doctoribus, Sanctis Patribus Antonio, Machariis, Posthumio, Athanasio, Ammone, Pachomio, Arsenio, & aliis.

CAPVT PRIMVM.

Quatuor præcipuè in Ægypto extitisse Monachorum palestras, ita diuersas, vt nisi vocis tunc obsisteret insolentia, quatuor Ordines dici possent.

1. Modus procedendi. MERSIMVS, Deo fauente, è tenebricosis sæculis, & ab his qui trans Lethem inhabitant in splendidissimam lucis regionē: peruenimus ad notissimam Monasticæ disciplinæ ætatem, cuius nemo hactenus ignorantiam prætendit. Ne tamen eius geminatus fulgoribus acies mentis nostræ iterum offuciscari contingat, pedetentim incedendum nobis erit; & duo præ oculis perpetuò habenda; videlicet quis, quæ instituta Monastica, & quo tempore, quavè Orbis prouincia Monachos instituerit: vt inde liqueat, non omnes leges ab vno, eodemque Archimandrita manasse; tametsi vniuersi eodem acti fuerint spiritu, eandemque agnouerint magistram veritatem Christi Domini, & discipulorum suorum ore prolatam. Proferemus igitur debito ordine enuato, omnes Monasticas regulas, quæ ab Antonio temporibus, ad sanctum Benedictum in Ecclesiā emerserint; curabimusque ea breuiter, dum lustrabimus, illustrare; vniuersas sanctorum Ascetarum palestras, quoad nobis desuper datum fuerit, discurrentes.

Quæris quot, & quas? Quatuor intra Ægypti angustias non longo temporis, & loci interuallo distantes extitisse reperio. Diceres Ordines Monasticos quatuor, si nouatis vocibus res veteres explicare velles *Arsinoitas* Antonij disciplinis illustres, ab Arsinoe vrbe, propè quam degebant plures eorum, sic dictos. *Mitriotas*, quibus S. Amon Magni Athanasij alumnus in Mitriæ montibus leges dabat. *Thabennesiotas* Pachomij angelicâ regula institutos, quibus nomen dedit præcipuum eorum monasterium in Tabenna Nili insula situm. Et *Scithiotas*, quos Machariorum alter, & Arsenius insignes reddiderunt. Palestina palæstras agnouit plures: celebriores tamen Hilarion; & Hieronymus erexere. Syria Marcianenses, seu Eusebianos, Publitanos, & Theodosianos præcipuè reuerita est: quibus magnus Chrysostomus tandem leges dedit. His accessere Indica, Persica, Assyriaque gymnasia, quæ, vt absque numero, ita & absque magistro, qui nomen suum ad posteros transmiserit, fuere: tametsi non modicum Monachis docendis Sanctus Barlaamus insumpserit, Damasceno teste. Asia præcipuos Monastices magistros habuit Basilium, & Gregorium, cui à Theologia iure cognomentum obtigit: vtriusq; siquidem sunt quæ Asceticæ circumferuntur regulæ, vt suo loco monstrabo. Italiam vt ad occidentem gradum faciamus in Monasticis illustrarunt, Eusebius Vercellensis, Ambrosius, & Athanasius, cū ab Ægypto fuga lapsus Romā diuertit. Augustinus Monasticē

2. Quatuor in Ægypto Monachorum palestræ.

Aliæ orbis palestræ.

in Africam inuexit, Galliam Ioannes Cassianus Martinus, & Honoratus, ac cæteri Lirinenses Patres Monachis repleuerunt. Hispania denique Victorianum, & Æmilianum, suorum Monachorum doctores vidit: verum iisdem pene diebus, quibus Italiam Benedictus suis fulgoribus illuminabat, cui coæuus Equitius fuisse probatur, & nonnulli, quos S. Gregorius libris Dialogorum Commendat. Eodem pene ordine temporis prædicti omnes Monachorum Ductores, Doctoresve floruerunt, qui penes regiones, quas incoluerunt diuersas, à me iam recensiti sunt; quare eundem sequentes, oratio de eis à nobis instituenda est: & cum cæteros tempore præcesserit Antonius, ab eo exordium sumendum. Tempora, quibus quique floruerunt, suis locis aperiemus.

CAPVT II.

De Arsinoitis Sancti Antonij discipulis.

§. I

Sancti Antonij instituta moralia, quibus Monachos ad virtutem formabat.

1. Antonius regulam scripto non tradidit. — Magnum Antonium Monachis suis regulas viuendi scripto nunquam edidisse, perspicuum est: quin potius *quadam diuino congregatus fratribus regimine, ea eis instituendo largiretur præcepta* (sic narrat Athanasius cap. 16. *cum propheticæ fiducia exaltans vocem aiebat: ad omnem quidem mandatorum disciplinam scripturas posse sufficere; sed & hoc optimum fore, si mutuis se inuicem fratres sermonibus consolarentur.* Verum quod ipse minus præstitit, præstitisse Athanasium, nec alio quàm eius vitæ scripto, perspicuus fallitur est verbis Theologus orat. 21. de laudibus Athanasij, inquiens: *Eius vitam posteris documento atque oblectationi futuram proprio scripto mandare eum primus optarem quemadmodum D. Antonij vitam conscripsit, cum VITÆ MONASTICÆ LEGES sub narrationis specie promulgaret.* Et ei subscribens, Rufinus lib. 1. hist. Eccles. 8. *De virtutibus Antonij, atque institutis volentem aliqua exponere ille libellus exclusit, qui ab Athanasio scriptus, etiam Latino sermone editus est.* Et Nicephorus lib. 8. c. 40. ita vitam Antonij illum exarasse ait, *Vt liber ei Monastici instituti seu finis quidam esset.* Et rursus: *Is demum idem Athanasius in vita Syncleticæ fecit, vt sicuti in hoc mulieres, ita in illo scripto viri, quod sequerentur Institutum, tanquam in commentario expressum haberent.* At vbinam vitæ Antonij, quæ extat, Monasticæ leges editæ reperiuntur? Hinc eius auctoritate eleuandi ansam sumpsere vanissimi sectarij Hespinianus, & Scultetus, ille præfation. lib. 1. de orig. Monach. c. 1. hic efflorens in Medulla Theolog. pag. 2. Sed mentita est fama ..., non enim Nazianzenus asserit in ... Antonij ab Athanasio descripta Monastica ... m legum elenchum reperiri: sed quòd eas *sub narrationis specie promulgarit*, vti vere reperire licet, idque à nobis modo perstandum breuiter est: Verum quædam eius exemplis prædicata, quædam vero etiam verbo ostensa ab ipso sunt.

2. Monasticæ Antonij institutiones. Paupertas — 1. Primum omnium Monasticem arripienti, oportere tebis vniuersis renuntiare, ac distributis sæculo abrenuntiare, exemplo suo Antonius firmauit c. 2. *Possessiones, quas habebat, vendidit, Aruræ erant, et trecenta vberes (Hispanè terras aradas) & valde optima, quas vicinis largitus est. Catera, quæ in mobilibus poss debat, vniuersa vendidit; & aggregato non exiguo pretio indigentibus dedit; paucis tamen ob sororem reseruatis. quæ sexu, & ætate videbantur infirmior. Rursus autem Ecclesiam ingressus* (cap. 3. *cum audisset Dominum in Euangelio dicentem: nolite cogitare de crastino, reliquam quoque portionem pauperibus distribuit neque se versari passus est domi, sed sororem fidelibus, ac notis virginibus commendatam, vt earum nutriretur exemplo; ipse iam omnibus saculi vinculis liber, asperum, atque arduum arripuit institutum.* In quo plane castitatis, ac cœlibatus status includitur.

3. Obedientia. — 2. Obedientiæ, perito magistro submittendum deinde esse tyronem, etiam docuit exemplo, cap. 3. *Erat in agello vicino senex quidam vitam solitariam à prima sui ætate ducens. Hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum* cui & totos quindecim annos, inire detulit, id est a 20. ætatis ad 35. ex c. 9. quo tempore eius gratia obtenta in solitudinem Anachoresim secutus se contulit. *Erat autem tunc Antonius annos natus 35. ... vnde cum voluntate prompta per merita religiosa succresceret, vadens ad supradictum senem precabatur, vt in deserto habitarem pariter. Causante illo senile ætatum, & rei nouitatem, solus contendit ad montem.*

4. Omniu virtutes exprimebat. — 3. Aliorum virtutes in se tyro curet exprimere. *Ita Antonius iuuenis, siquidem vigilantem in hoc studio Monastico comperierat* (c. 3.) *procedens quærebat, & vt apis prudentissima, nec ad habitaculum suum ante remeabat, nisi eius quæ cupiebat frueretur aspectibus, & sic tanquam munere melli accepto abibat ad sua. Et omnibus, ad quos discedi per ebat obediens, prompius singularum gratias bauriebat huius continentiã, incunditatem illius sectabatur, istius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur industriam, istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur, alterius patientiam, alterius mansuetudinem prædicabat, sic ad sedem propriam regrediebatur, ibi se vniuersa pertractans, omnium in se bona nitebatur exprimere.*

5. Opus manuum quo alebatur. — 4. Exercitia Monachi ita expressit c. 3. *Tali ibidem instructus exordio, cum per dies singulos ita animũ roboraret, vt nec opum paternarum, nec suorum meminisset affinium, omne etiam desiderium erga id quod cœperat exerceret, operabatur manibus suis, sciens scriptum esse, qui non laborat non manducet. Mercedem tamen operis sui, pretio panis excepto, egentibus largiebatur.* Cap. 6. mentio fit sportularum, quas texere sol..., & c. 24. agri in eremo à se seminati, & hortuli exculti: *Nam cum fratres, agnito loco in quem se afferat, tanquam ad patrem filios, solicitè alimenta transmitterent, videns Antonius quod ob suum refrigerium multis onerosus labor indiceretur, & parcens etiam in hoc Monachis, rogauit vnum de aduenientibus, vt sacculum sibi bis acu..um cum frumento deferret. Quibus allatis, circumiens montem haud grandem cultura aptum reperit locum, ad quem deriuata aqua de super poterat influere, ibique seminauit, atque exinde annuum sibi panem laborans, gaudebat, quod sine cuiusquam molestia ex propriis manibus viueret in deserto. Sed cum rursus illuc quidam venire cœpissent, miseritus est lassitudinis eorum, & olus in paruo terra cespite coluit, vt post asperũ iter, aliquo veniente solatio refouerentur.* Hæc de opere manuũ.

6. Oratio. — 5. Alterum præcipuumque Monachi exercitium oratio est, tum peculiaris, tum communis: De priori dicitur cap. 3. *Orabat frequenter; quippe qui didicerat, quòd oporteret sine intermissione Dominum orare.* 2. Thes. 5. Et verè nihil fuit Ant. familiarius oratione.

oratione. De communi cap. 22. *Monachis in commune præcipiens aiebat: orate sæpissime: Psallite vespere, & mane, & meridie.* Et cap. 6. *Pernoctabat in oratione sæpissimè.* Refertque Cassianus coll. 9. cap. 31. sæpe à discipulis quæritantem auditum fuisse: *quid me impedis sol, qui ad hoc oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate?*

7. Sacræ Scripturæ studium.

6. Sanctarum scripturarum frequens meditatio, illi pro exercitio fuit. cap. 3. *Auditioni etiam scripturarum ita studium commodabat, vt nihil ex eius animo laberetur; sed vniuersa Domini præcepta custodiens, memoriam pro libris haberet.* Euasit inde, alias illiteratus existens, in sanctarum scripturarum scientia peritissimus, vt iurè de eo Trithemius lib. de script. Eccles. protulerit: *Etsi litteras non didicerit, in Diuinis tamen scripturis adeo eruditus fuit, vt nullus Doctorum se ei præferre præsumeret.* Nec id mirum, cum de eo scribat Athanasius cap. 38. *Habebat istiusmodi donum: si cuius rei sedens in monte ignarus fuisset, & eius secum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur: & erat, secundum quod scriptum est, à Deo doctus.*

8. Vestis.

7. Quod ad vestem Monasticam spectat cap. 23. *vestimento silicino intrinsecus, desuper pelliceo vtebatur*: (id est tunica aut sago, melote, & ependite contentus. De ependite hoc ipso cap. 23. *Lauit ependitem suum*: id est scapulare. De cæteris cap. 58. in testamento. *Vestimentorum autem meorum fit ista diuisio: melotem, & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat. Serapion Episcopus aliam accipiat melotem: vos cilicinum habetote vestimentum.*

9. Victus.

8. At qualis victus Antonij? *Edebat semel in die, post solis occasum: nonnunquam biduo, triduoque sic permanens, quarta demum die reficiebatur. Sumebat verò panem, & sal, potumque aquæ perparum: De carnibus vero, & vino tacere melius puto, quàm quicquam dicere, quando nec apud plurimos quidem Monachorum istiusmodi aliquid reperiatur.* Verum bidui, triduive ieiunium non pro communi discipulorum regula proponitur ab Athanasio, sed esus singulus in die post solis occasum. Atque hæc fuerat Antonio victus ratio priusquam in desertum secederet: ibi tamen (cap. 11.) *panes mensium sex, vt Thebæis mos est, secum recondens (non crebro per annum incorrupti durare solent) nec non & exiguum habens aquæ, solitarius perdurabat.* Nonnunquam fructibus palmarum vsus dicitur cap. 24.

10. Silentium & solitudo.

9. Silentij, ac solitudinis custos eximius fuit, idcirco cap. 7. nonnunquam *ad sepulchra non longe à villa constituta secessit, vni de cognitis mandans, vt statutis diebus sibi alimenta deferret. Et cum in vna memoria supradictus frater eum clausisset, solus ibi morabatur.* Sepulchrum *memoria* vocari consueuerat. Et cap. 11. *Ad montem vsque perrexit: ibique flumine transuadato inuenit castellum desertum plenum venenatorum animalium: in quo se constituens nouus hospes habitauit: obstructoque lapidibus introitu nusquam inde procedens, nusquam aliquem suscipiens, in tantum vt cum bis in anno per tectum desuper panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium.*

11. A sæcularibus abstractio.

10. Huic instituto proximum est, quod iudici cuidam paulo largius, vt ei suam præsentiam indulgeret, rogitanti respondit: *Non posse diutius ibidem morari, grato vsus exemplo* (cap 53.) *quòd sicut pisces ab aqua extracti, mox in arenti terra morerentur, ita & Monachos cum sæcularibus retardantes, humanis statim resolui confabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit, vt pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus retardantibus nobis, aliqua propositi* (id est professionis) *succedat obliuio.*

12. Lectus.

11. De lecto, & de mollitudine corporis ablegãda habes cap. 6. *Quieti membra concedens, iunco contexto, atque cilicio vtebatur; nonnunquam etiam super nudam humum iacebat. Vnguenta penitus repudians, dicebat enim, minime posse vtentium, & præcipuè iuuenum corpora roborari, si olei essent lenitate mollita: oportere verò asperos carni labores imperari secundum Apostoli præceptum dicentis: Quando infirmior tunc fortior sum. Asserebatque sensum animi sic posse reminiscere si corporis fuisset impetus fatigatus.* Et cap. 23. *Nunquam corpus lauans, nunquam pedibus sordes abluens, nisi cum per aquas transire necessitas compulisset.* Et cap. 60. *Nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem. Et à pueritia vsque ad senectutem omni semper dubitatione calcata, nec languori, nec longæua quidquam ætati aliquando concessit: magis autem æqualitatem propositi tenuit.* Cui affine est quod cap. 13. scribitur: *Nunquam hilaritate nimia resolutus in risum est: nunquam recordatione peccati tristitia ora contraxit: non magnis stupentium se elatus est laudibus: nihil in illo indecens solitudo, nihil asperum quotidiana cum hostibus bella contulerant; sed temperata mens æquali ad cuncta ferebatur examine.*

Corporis afflictio.

13. Ex eius concionibus instituta Monastica.

12. Hactenus exemplo suo Monachis præfixit instituta viuendi: verbo verò ter idem se fecisse, idem ipse refert Athanasius, ipsissimas illius conciones ad verbum interserens: quas his quoque subiacere necessum est.

Feruor semper incipientium.

13. *Hoc sit primum cunctis in communi mandatum; nullus in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem agere semper debere quod cœperit: præsertim cum humana vita spacia æternitati comparata breuissima sint, ac parua.* Ita ille cap. 16. & in eundem sensum cap. 6. de eo inquit Athanasius: *Nec temporum longitudine laborum merita pensabat, sed amore, ac famulatu spontaneo: semper tanquam in principiis constitutus, ad profectum diuini timoris desiderium concitabat.*

14. In quo vera sit abnegatio?

14. Rursus Antonius cap. 16. *Nemo cum despexerit mundum reliquisse se arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cœlorum, breuis, ac parua est. Nihil eorum cura sit Christianis, quæ secum auferre non possunt: illud potius debemus expetere, quod nos ducat in cœlum, sapientiam scilicet, castitatem, iustitiam, virtutem, sensum peruigilem, pauperum curam, fidem in Christo robustam, animum iræ victorem. Hæc sectantes mansionem nobis in terra quietorum, secundum Euangelium præparabimus. Consideremus nos esse famulos, & seruitutem debere ei, à quo creati sumus.*

15. Inertiæ asserturæque vitiorum remedia.

15. *Ad inertiam autem calcandam; Apostoli præcepta replicemus, quibus se mori quotidie testabatur; similiter & nos humanæ conditionis vitam ancipitem retractantes, non peccabimus. Cum enim excitati à somno ad vesperam nos peruenire dubitemus: & quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus aduentu; & vbique naturæ, ac vitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus prouidentia gubernari; hoc modo non delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur, sed nec irascemur quidem aduersus aliquem, cessabit mulierum amor, libidinis extinguetur incendium.*

16. Virtutem commendat.

16. *Nolite, quæso, virtutis tanquam impossibile nomen pauere, nec peregrinum vobis, aut procul positum videatur hoc studium; quod ex nostro pendet arbitrio: huius operis homini inserta natura est, & eiusmodi res est, quæ nostram tantummodo expectat*

voluntatem. Græci studia transmarina sectentur, & in alieno orbe constitutos inanium litterarum quærant magistros: nobis vero nulla proficiscendi, nulla transfretandi fluctus necessitas imminet; in omni sede terrarum constituta sunt regna cælorum. Vnde & Dominus in Euangelio ait: Regnum Dei intra vos est.

Fidem.

17. Rursus quoque cap. 28. *Monachos in communi præcipiens aiebat. Credite in Iesum fideliter: mentem à malis cogitationibus, carnem ab immunditiis seruate puram: & iuxta eloquia diuina ne seducamini in saturitate ventris: odite vanam gloriam. Orate sæpissimè. Psallite Vesperò, manè, & meridie, & mandata scripturarum reuoluite.* Vide opus Dei, & studium Sacræ Scripturæ. *Recordamini gestorum, quæ sancti quique fecerunt, vt exempli memoria animam incitet ad virtutem, refrenet à vitiis,* Idem habet cap. 56. *omnem æmulationem ad sanctos quoque conuertere.*

Mansuetudinem.

18. *Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, quo ait: sol non occidat super iracundiam vestram. Non tantum autem super iracundiam solem occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum: ne peccatorum vnquam, nostrorum, aut in nocte luna, aut in die Sol testes abscederent.*

Examen cõscientiæ.

19. Porro examinandæ conscientiæ rationem diu, noctuque præclare docuit. *Illius quoque admonebat præcepti memores esse: dijudicate vos metipsos, ac probate: vt rationem diei, noctisque facientes, si in se delictum deprehendissent, peccare desisterent; sin autem nullus error decepisset, perseuerantes instarent potius incepto, quàm arrogantia tumidi, aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendicarent: iuxta domini eloquium dicentis: Nolite iudicare ante tempus sæpe nostra non posse non intelligere peccata, sæpe falli in ratione gestorum: aliud esse Dei cuncta cernentis iudicium.*

17. Monet scribenda singula per diem peccata.

20. *Nec non dicebat: Magnam esse ad virtutem viam, si singuli vel obseruarent quod gererent* (ita vt peccata quotidiana scripto notarent) *vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent. Non enim posse aliquem peccare, cum relaturus esset ad alium quæcunque peccasset; & subire pudorem in publicum turpia proferendi. Denique nullum peccantem coram alio audere peccare; etiamsi peccet, tamen testem vitare peccati: mentiri magis, & negare, & vetus delictum nouo inficiandi augere delicto. Igitur quasi sub oculis, aiebat, nostris, & cogitatu confundimur, & actu, si omnia referenda faciamus. Multo autem magis, si peccata nostra fideliter describentes, digeramus in ordinem; tunc verò annotatio delictorum fratrum videbitur oculis, Tunc timebimus peccati maculas, conscientiæ ipsi nos arguent apices: & quomodo meretricibus membra miscentes confunduntur ad præsentiam cæterorum; ita & nos erubescemus ad literarum scripturas. Hæc agamus, hanc virtutis gradiamur viam, & corpora mentibus subiugantes, perniciosas diaboli conteramus insidias.* Subdit denique Athanasius eo cap. 28. *Talibus sermonibus, hortamentisque venientes ad se Monachos incitabat ad studium* Quasi iustam clausulam regulis sancti Antonij apponens. Sed alias itidem hinc inde ex verbis seniorum expiscari licet, quæ apud eos traditione celebrabantur: & eas his subiicere operę pretium fore iudicamus.

Aperienda viro spirituali.

18. Antonij præcepta Monastico traditione habito.

21. Rufinus libro secundo de vit. Patrum cap. 30. *Docebat B. Antonius, quòd si quis velit ad perfectionem velociter peruenire, non sibi ipse fieret Magister; nec propriis voluntatibus obediret, etiam si rectum videatur esse quod vellet.*

Humilitatis.

22. Tyrones in omni obedientia probari oportere, exemplo S. Pauli simplicis ostendit, de quo idem Rufinus: *Multa eum docere volens sanctus Antonius de obedientia, præcipere ei solitus erat, etiam quæ ratio & causa non posceret; in quibus eius animus erga obedientiam probaretur. Haurire namque aliquando eum aquam iussit ex puteo, & in terram tota die effundere: & contextas sporellas resoluere, ac denuò contexere: & vestimentum dissuere, atque iterum resuere, & rursus resoluere.* Cum primùm ad eum accessit Abbas Macarius, probauit eius patientiam claudens ei ostium, & sic probatum intromisit. Pelagius libello 7. num. 9. qui etiam libel. 8. num. 2. refert, quòd laudatum apud eum quemdam fratrem tentauit, si portaret iniuriam.

Obedientiæ probatio.

Patientiæ.

23. Idem Ruffinus de verbis seniorum num. 176. *Beatus Antonius dicebat: si potest fieri, quantos passus ambulet Monachus, vel quot calices aquæ bibit in cella sua, debet senioribus declarare, vt non deuiet in ipsis.*

Circumspectionis.

24. Mira fuit Beati Antonij probatio erga 19.
eum, qui renuntians quidem sæculo, & dans quæ habebat pauperibus, quædam sibi retinuit. *Quod cum cognouisset senex, dixit ei: si vis Monachus fieri, vade in illum vicum, & eme carnes, & impone corpori tuo nudo, & sic veni huc.* (refert hæc Pelagius lib. 6. num. 1.) *Et cum sic fecisset frater ille, canes & aues corpus eius lacerabant. Cum peruenisset autem ad senem interrogauit; si fecisset quod ei dixerat? illo autem ostendente corpus suum laceratum, dixit sanctus Antonius: Qui renuntiant sæculo, & volunt habere pecunias, ecce ita impugnati a dæmonibus discerpuntur.*

Probatio sprituum commendatur.

25. Humilitatem sic commendabat, vt Abbati Pastori diceret: *Hoc est magnum opus hominis, vt culpam suam super se ipsum vnusquisque ponat coram Domino, & expectet tentationem vsque ad vltimum vitæ suæ tempus.* Sic Pelagius libel. 15. num. 2. Cum etiam aliquando de scripturis sanctis disserentes alius alio interpretando diceret, & requisitus de ea dubitatione Abbas Ioseph nescire se fateretur, subintulit Antonius: *verè Abbas Ioseph solus inuenit viã, qui se nescire respondit.* Ibidem n. 4. Rogatus item: *Quid est pro nihilo se ipsum homo æstimare? respondit: similem se iumentis irrationabilibus æstimare, pro eo quod nihil diiudicant: sicut scriptum est: Ego autem velut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Hæc refert sanctus Martinus Damiensis in sententiis n. 53.

Humilitas.

26. Pamboni quoque consuluit: *Non sis confidens in merito iustitia tua: & non cogites de rebus transitoris: & esto tenens linguam, & ventrem.* Ita Martinus num. 54. Paulo vero simplici: *præcepit ne vnquam ad saturitatem vsque perueniret & præcipuè in potu: confirmans non minus per aquæ abundantiam phantasias fieri animi, quam per vinum calorem corporis crescere.* Apud Rufinum libr. 2. cap. 30.

Abstinentia

27. *Antonius Paulum instituere, & docere cœpit, quomodo opere manuum solitudinem solaretur; &* 20.
digitis quidem corporis opus carnale, cognitione vero mentis & animi intentione operaretur, quæ Dei sunt. Ibidem. Sic ipse Antonins ab Angelo fuerat edoctus, vt refert idem Rufinus lib. 3. num. 105. & Pelagius libel. 7. num. 1.

Opus manuum.

28. Eiusdem Antonij est hoc monitum. *Quocumque vadis, Deum semper habeto præ oculis tuis*

Dei præsentia.

& quod

& quodcumque opus exerces, sume ex diuinis scripturis exemplar; & in quocumque loco resederis, ne inde citius mouearis, sed patienter in eodem loco consiste: Hæc tria custodiens, saluus efficieris. Refert Rufinus libr. 3. num. 108. & Pelagius libr. 1. numer. 1.

Damnat indiscretas mortificationes.

29. Indiscretas mortificationes ita damnabat. *Sunt quidam conterentes corpora sua in abstinentia; sed quia non habuerunt discretionem, longe facti sunt à Deo.* Apud Pelagium libel. 10. num. 1. Improbabat & indiscretas, seu immisericordes correctiones dicens: *Nauis naufragium tulit in pelago, & perdidit onus, quod portabat, & cum labore vacua nauis perducta est ad terram: vos ergo liberatam nauim in terram vultis submergere?* Pelag. libr. 9. num. 1.

Et correctiones.

Silentium commendat.

30. De silentij intentione aiebat: *Si affectaueris silentium, ne arbitreris te exercere virtutem, sed indignum te proloqui confitere.* Paschasius cap. 32.

Lachrymas.

31. De lacrymis: *Qui vult liberari à peccatis, fletu, & planctu liberabitur ab eis; & qui vult ædificari in virtutibus, per fletum lacrymarum ædificatur.* Paschas. cap. 38.

Perseuerantiam.

32. De perseuerantiæ necessitate: *Monachus si paucis diebus laboras, & iterum relaxatur: & rursus laboras, & inde negligis, hic nihil agit, nec patientia perseuerantiam possidebit.* Paschas. c. 27. Et huic similis est illa eiusdem sententia, quam is ipse Paschasius refert cap. 40. *Qui necdum gustauit dulcedinem cælestium, vt ex toto corde exquirat Deum, ideo ad immunda reuertitur.* Atque hactenus de moralibus sancti Antonij institutis.

§. II.

Sancti Antonij instituta militaria aduersus varias versutias Dæmonum.

21. Cur militaria instituta scripto tradiderit.

EXactissimi magisterij leges suis indixisse discipulis Antonium vidimus, quibus eos ad altissimum virtutis, ac sanctitatis culmen eueheret. Sed cum in his alij quoque Monachorum antesignani insudasse noscantur, in eis nihilominus edendis cæterorum sibi facile principatum promeruisse liquet, quæ militiam spiritalem spectant; vtpote quam Ascetarum, seu piorum pugilum doctrinæ partem reliqui, aut ex toto prætermiserunt, aut leuissime duntaxat tangere visi sint. At vnius Antonius præ cæteris omne genus pugnarum aërearum expertus, egregius ϰαλλίνιϰος, semper victor, cum à scribendis mirabilibus institutionibus Monachorum abstinuisset, (sufficere ad id, ratus, Domini & Apostolorum eius Doctrinam noua pagina contentam) ad militiam tamen spiritualem, contra nequitias, ac potestates huius aëris instruendam, erudiendamve, non semel animum applicuisse contentus, & verbo primum publica concione ad vniuersos fratres habita, quam ad verbum Athanasius refert quinque continuis capitibus, id est 16. 17. 18. 19. & 20 & scriptis deinde ad fratres & Arsinoitas suos duabus epistolis Apostolico sensu, & dictione exaratis, rem totam in propatulo posuit: nimirum ad diuersas dæmonum vires, & artes nocendi, & arma quibus ipsi debilitati, victique discedunt. Mirum est quàm omnes diaboli versutias expresserit, quibus nunc palam ad aliquem hominis sensum, nunc clam secretis instigationibus nullum non mouere lapidem curent, vt Monachi laqueis suis irretiri videantur; nam in ipsos præcipuè arma eos mouere, expressit Antonius, inquiens: *Hostile illis* (Dæmonibus) *contra omnes Christianos, maximè verò contra Monachos, & virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos prætendunt &c.* Verùm ne bis eadem inculcasse videar, ipsissimis Antonij verbis totam artem prætendere, cùm nihil putiùs, nihil significantiùs dici possit, operæ, pretium duxi; quæ sic apud Athanasium se habent.

Sancti Antonij ad Monachos sermo.

DIuinæ vocis præceptum est, vt iugi custodia tueamur animam nostram quia exercitatos ad supplantādum habemus inimicos, dæmones scilicet; contra quos nobis, secundùm Apostolicam contestationem, pugna sine intermissione est: ait enim. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates huius mundi, aduersus spiritualia nequitiæ in cælestibus. Ingens eorum turba istum peruolat aërem; non procul à nobis hostium caterua discurrit. Et diuersitatem quidem eorum non est meæ paruitatis exponere, sed hanc maioribus (id est Theologis) *concedo rationem. Quod autem in promptu est, & ignorare non expedit, doloc scilicet eorum aduersum nos compositos breuiter indicabo.* 22. Dæmonum multitudo & diuersitas. Prou. 4. Ephes. 6.

Hoc primùm debemus mentibus affigere, nihil Deum fecisse, quod malum est, nec ab eius institutione Dæmonum cœpisse principia: peruersitas ista non natura, sed voluntatis est vitium: boni etenim, vtpotè à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio, ad terras ruere de cælis; ibique in cœni sordibus volutari, Gentilitatis impias constituere culturas, & nunc de nobis torquentur inuidia, atque vniuersa mala commouere non cessant, ne pristinis eorum sedibus succedamus. 23. Vnde mali.

Diuersa autem eorum, & partita nequitia est; quidam enim ad summum nocendi verticem peruenere; alij ex comparatione peiorum videntur esse leniores (eiusmodi sunt, qui domos infestare solent Hispaniæ *Duendes*) *atque omnes pro possibilitate virium, diuersa contra singulas causas sumpsere certamina. Idcirco necessarium est donum spirituum discernendorum à Domino petere, vt possimus tam fraudes eorum, quàm studia peruidentes, aduersus disparem pugnam vnum Dominicæ Crucis eleuare vexillum. Hoc munere Paulus accepto docebat dicens: Non enim eius ignoramus astutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet, ex his, quæ passi sumus, mutuis nos inuicem instruere sermonibus.* 24. Dispar in nocendo nequitia. 2. Cor. 2.

Hostile illis contra omnes Christianos, maximè verò contra Monachos, & virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos prætendunt, eorum mentes impiis, atque obscœnis cogitationibus nituntur euertere: sed nihil nobis in hoc terroris incutiant. Fidelium enim orationibus, atque ieiuniis ad Dominum statim corruunt: nec tamen si paululum cessauerint, prorsus plenam putetis esse victoriam. Solent enim saucij grauius assurgere; & mutata arte pugnandi, cum in cogitatione nihil egerint, pauoribus terrent; assumentes nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentium formas, nec non & ingentia quædam corpora, & vsque ad tectum domus porrectum caput, infinitas species, & militum cateruas 25. Monachis & Virginibus præcipuè infensi.

(vtrumque sæpè ipse expertus fuerat, vt refert Athanasius cap.4.7.8. 10.11.12.15.35.37.) *Quæ omnia ad primum quoque Crucis signum euanescunt.*

26. Variæ nocendi artes.

His quoque agnitis fallaciarum modis, incipiunt præsagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere, cùmque & in his contempti fuerint, ipsum iam sua nequitia Principem, ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant (crebro visus ab Antonio fuit, vti Iobi 41. depingitur) *cum huiusmodi terroribus visus est Princeps Demonum, & ingentia sæpe promittens, impietatis suæ defurit lingua magniloqua. Sic iniquus fistereas euomens voces benè viuentium aliquos frequenter illaqueat. Sed nos nec eius pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus; fallit enim frequenter, nihilque verum promittit. Nam si non mendacia cuncta loqueretur, quomodo talia, & tam infinita promittens, hamo Crucis, vt draco, aduncatus à Domino est, & capistro ligatus vt iumentum, & quasi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino Fidelium deuorare permittitur? Nunc miserabilis, vt passer, ad ludum irretitus, à Christo est; nunc comites suos quasi scorpiones, & serpentes calcaneo Christianorum substratos gemit: ille qui vniuersa maria à se deleta plaudebat, ille qui orbem terrarum manu sua teneri pollicebatur; ecce à vobis vincitur: ecce me aduersum se prohibere non potest disputantem.*

Contemptu vincitur.

Contemnenda est, filioli, penitus eum inanibus verbis superba iactantia; fulgor ille, qui lucere se simulat, non verè splendor est luminis, sed quibus arsurus est, indicat flammas; nam dicto citiùs recedens, suarum secum refert simulacra pœnarum.

27. Sub pietatis specie doli.

Solent etiam cum modulatione nonnunquam apparentes psallere (proh nefas!) Ad hæc & impuro ore sacra scripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim sequentibus nobis, quasi Echo ad extrema verba respondēt. Dormientes quoque excitant ad orandum, vt totius noctis somnum eripiant. Plerosque etiam, dum se in Monachorum nobilium habitu transferunt, Monachos coërcent, & pristina, quibus conscij sunt, peccata imputant; sed spernenda sunt eorum increpationes; & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoque fraudulenta suggestio. Ob id enim familiares nobis species assumunt, vt affinitate virtutum nocentes facilius virus interserant, & innocentes quosque per speciem pietatis alidit. Impossibile, postea, durumque hoc studium prædicant; vt dum onerosum esse videtur, quod cœptum est, ex desperatione tædium; & ex tædio succedat ignauia.

28. Eorum non capessenda consilia. Abac.2.

Idcirco Propheta missus à Domino. Luctuosa denuntians, sublimi voce dicebat: væ qui potat proximum suum subuersione turbida. Huiusmodi enim exhortamenta deprauatoria sunt itineris, quod ducit ad cœlum. Idcirco cum venisset Dominus ad terras, & vera de eo Dæmones inuiti prædicarent. Luc.1. Luc.1. (*verè enim dicebant: Tu es Christus filius Dei viui*) *vociferantium ora claudebat, qui vinctas hominum linguas soluebat: ne cum præconio veri, peruersitatis venena miscerent. Et vt nos eius exemplo etiamsi profutura suaderent, in nullo his commodaremus assensum. Quia profectò non congruit nos post libertatem à Domino concessam, & scripturarum præcepta vitalia à Diabolo viuendi capere consilia: quos suum deserens ordinem, sacrum Christi temerauit imperium.* (En hoc loco à sancto Antonio repulsum quem nuper Toletanum sanctæ Inquisitionis officium damnauit errorem.) *Propterea enim Dominus eum de scripturis loquentem iubebat tacere: quia peccatori dicit Deus* Ps.49. *Quare tu enarras iustitias meas; & assumis testamentum meum per os tuum?* Psal. 49.

29. Monachi debilitas.

Omnia Dæmones simulant: colloquuntur sæpè cum fratribus; sæpe cum turba incondaos excitant sonitus; manus apprehendunt, sibilant: insipienter cachinnāt; vt vel in puncto peccati Christianum pectus introeant: cumque ab vniuersis fuerint repulsi, ad extremum debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidem quasi Deus, & suæ conscius maiestatis obmutescere his imperabat: nos autem vestigiis sanctorum inhærentes eandem gradiantur viam, qui memoratas subtilius fallacias peruidentes canebant Ps.38. *Cum consisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Et iterum* Ps. 37. *Ego verò tanquam surdus non audiebam. & sicut mutus non aperiens os suum: & factus sum vt homo non audiens. Christus silentium, vt Dominus, imperauit: nos diabolo nihil credamus, & vincemus. Si orare cōpellunt, si ieiunia suadent, nō ex eorum nos monitis, sed ex nostra consuetudine id agamus. Denique etiamsi irruentes mortem nobis intentare videantur, ridendi potius sunt, quam timendi, quia cùm sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Equidem de istis iam transitorie me dixisse memini, tamen eadem nunc explicanda sunt latiùs, quia non mediocrem afferet repetitio cautelam.* Psal. 38. Psal. 37.

30. Tametsi non sint corporales, adhuc sunt imbecilles.

Adueniente Domino destructus est inimicus, & omne penitus eius robur elanguit. Propter quod pristina virtutis memor, quasi tyrannus iam senescens, cum ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam; nec tamen potest firmum Deo pectus cogitationem, & cæterarum fraudum arte peruertere. Nam luce clarius est, quoniam aduersarij nostri, cum nec humana carne sint septi, vt causari valeant, idcirco nos à se non posse superari; quia clauso ostio interiore intrare non valent. Et re vera si fuissent hoc fragili corpore colligati, obseruato introitu, iisdem negaretur accessus. Cum autem (vt diximus) hoc impedimento sint liberi; & obstructa penetrent, atque in omni licenter volitent aëre, manifestum est, ob enarrationem eorum manere Ecclesiam corpusillæsum. Denique satellites impij, cum Principe suo diabolo, quem saluator in Euangelio Ioan.8. *homicidam, & fratrem malitia ab initio fuisse firmat, nobis aduersum se dimicantibus fortiter, nullo modo cessissent, si potestas eorum non fuisset ablata. Nam si mentior, cur nobis Sathanas parcis, qui vbique discurris? Cur qui nullo clauderis loco, aduersum te benè viuentium, & disputantium non potes labefactare constantiam?* Ioan 8.

31. Pulchrè probat imbecillitatem dæmonum.

Sed fortasse nos diligis, quos quotidie conaris obruere; aut credibile est te esse bonitatis magistrum, & fauere magis optimis, quam nocere? Et quid tam charum tibi esse potest, quam lædere, maximè eos, qui tuis sceleribus viriliter repugnant, secundum quod scriptum est: Eccli. 1. *Quia abominatio est pietas peccatori? Quis tam fœcundum ad malitiam possidet pectus? Quis tam meditatas implere conatur insidias? scimus te impurissimum cadauer; scimus quia scirco viuimus Christiani; & contra te nobis est secura congressio, quia infirmatus es à Domino. Ideo de tuis confoderis iaculis, quia minationem tuam non sequitur effectus; quòd si fallimur, cur cum terrore simulato, cur magnitudine corporum nostram aggrederis fidem? si voluntatem sequitur possibilitas, tantum tibi velle sufficiat. Is enim potentia mos est, non extranea fallacia adiumenta conquirere, sed sua virtute implere, quod cupiat. At nunc dum theatrali mutatione formarum quasi rudem infantiam, scænica* Eccli.1.

niteris

niteris ſimulatione deludere, exhauſtas vires manifeſtius probas. Nunc quidnam verus ille Angelus contra Aſſyrios miſſus a Domino 1.Reg. 19.*aut populorum equis ſocietate, aut ſonitus quaſiuit, aut plauſus, & non potius tacitam exercens poteſtatē* 185Vooo. *hoſtium, ſermone velocius iuxta iubentis Domini proſtrauit imperium? vos ergo, cum fragiles ſitis viribus, perpetuus vos conſequitur interitus.*

1.Reg. 19.

32. Idem proſequitur. Iob.1.

At dicet aliquis: Cur Diabolus egrediens Beati Iob. Iob.1 .*omnem in ruinam impulit domum? Cur eius opibus penitus diſſipatis parietum quoque fundamenta ſubuertens vnum numeroſa ſobolis coaceruauit ſepulchrum? Cur ipſum ad extremum diri vulneris nouitate percuſſit? Qui hoc opponit, audiat è diuerſo non diabolum potuiſſe hoc, ſed Dominum; à quo poteſtas aduerſum nos dupliciter datur: vel ad gloriam ſi probamur, vel ad pœnam ſi delinquimus: quin potius ex hoc animaduertat, ne contra vnum quidem hominem diabolum quidquam potuiſſe, ſi non poteſtatem accepiſſet à Domino: Illuſtris enim, quod ſuæ ditionis eſt, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere? Sed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oues ſuas, ſine conceſſu Dei proprium robur exercuit. Sic etiam in in Euangelio ſcriptum eſt: Dæmones autem rogabant eum dicentes: ſi eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodo igitur, qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei, hominem, & tam charum Conditori animal ſuo valebunt iure peruertere?*

Matth. 8.

33. Arma fortiſſima contra dæmones quæ?

Magna dilectiſſimi, aduerſum Dæmones arma ſunt, vita ſincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimeſcit Sathanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, manſuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, miſericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum cor erga Chriſti amorem. Nouit teterrimus coluber, ex præcepto Domini, ſub Iuſtorum ſe iacere veſtigiis, qui ait: Ecce dedi vobis poteſtatem calcare ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici.

Luc.10.

34. Qualiter futura prænuncient?

Si autem & diuinationem ſe habere ſimulantes, venturos fratres nunciauerint, & adfuerint, quos venire prædixerat, nec ſic fides eſt commodanda mendacibus; ob id enim præceſſere venientes, vt credulitas ſibi paretur ex nuntio, & poſtea aditus ex credulitate fallaciæ. Verùm in hoc nullum Chriſtiano debet eſſe miraculum, cùm non tantum qui leuitate naturæ per cuncta diſcurrunt, valeant præuenire gradientes, ſed homines quoque equorum velocitate præuecti nuntiant adſuturos. Non enim ea, quæ nondum fieri cœpta ſunt referunt; quia Deus ſolus conſcius eſt futurorum, ſed quorum conſpiciunt in actu initium, eorum ſibi tanquam apud ignaros vendicant de futuris fieri notionem. Nam quantos nunc putatis, qui poſſunt velocitate puerili iſtum cœtum, noſtroſque contra ſe ſermones, ante relatum alicuius hic poſiti lōgè manentibus indicare? Hoc, quod dico vobis, perſpicuum fieri poteſt exemplis. Si quis à Thebaide, aut alicuius regionis oppido cœperit proficiſci, & hunc dæmones viderint in itinere ambulantem, pernicitate memorata poſſunt prædicare venientem. Ita & de Nili inundatione ſolemni, cum multas in Æthyopia viderint pluuias, è quibus fluuius intumeſcens vltra alueum fluere conſueuit præcurrentes ad Ægyptum nuntiant amnis aduentum. Hoc autem & homines, ſi illis celeritas eſſet tanta naturæ, facilè nuntiarent. Vt enim ſpeculator Beati Dauid ad verticem loci celſioris aſcendens, prior quam hi, qui in terra erant, proſpiciens venientes, non quædam incerta de futuris, ſed de his, quæ venire cœperant, nuntiabat. Sic & dæmones cura peruigili omnia conſiderantes rapido curſu ſibi inuicem nuntiant. Sed ſi fortè contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant; hoc eſt, ſi aut viator è media regrediatur via, aut ſuſpenſa nubibus aqua ad altum cœli cardinem deferantur: tunc decipientium vna cum credentibus error aperitur. Hæc gentilitatis fuere principia, his præſagatorum dolis apud delubra dæmonum quondam credebantur oracula; quæ aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, indicto ſibi ſilentio, obmutuerunt, ſuoſque perdidere captiuos. Quis rogo, medicum ex obſeruatione morborum, cum anima æſtuantis incendium de venarum pulſu leui digitorum ſcrutatur attactu, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem nauigationis ſuæ viam inter cœli ſydera requirentem maieſtatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æſtatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate, vel frigore diſputantem, non potius experientia laudat, quàm Dei conſecrat nomine?*

2.Reg. 18.

Verùm vt concedamus paulisper vera dæmones nuntiare, reſpondete mihi, quis fructus eſt noſſe ventura? numquid aut ſciens hæc aliquando laudatus, aut punitus eſt neſciens? In hoc vnuſquiſque, ſibi præparat ſeu tormenta, ſeu gloriam, ſi vel negligat ſcripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id noſtrum hanc arripuit vitam, vt habeat præſcientiam futurorum; ſed vt præceptis Domini parens, amicus eſſe incipiat de ſeruo. Curandum eſt, non præſcire quæ veniunt, ſed implere quæ iuſſa ſunt: nec inſtitutionibus bonis hanc flagitare mercedem, cum magis debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino poſtulare. Sed ſi forte aliquis hoc libenter aſſumat, vt futura cognoſcat, habeat purum cor, quia credo animam Deo ſeruientem, ſi in ea perſeuerauerit integritate, quâ renata eſt, plus ſcire poſſe quàm Dæmones. Talis erat Eliſei, quæ aliis incognitas virtutes faciebat. 35. Futura præſcire inutile.

Nunc iam cæteras vobis dæmonum explicabo fallacias: ſolent nocte venientes Angelos Dei ſe fingere, laudare ſtudium, mirari perſeuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cum videritis, tam vos, quàm Domos veſtras Crucis armate ſignaculo, & confeſtim ſoluentur in nihilum; quia metuunt iſtud trophæum, in quo ſaluator aereas expolians poteſtates, eas fecit oſtentui. Solent enim variis ſimulationibus membra torquere, & noſtris procaciter offerri ſe viſibus, vt mentem pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta fugat eos, quaſi infirma ludibria. 36. Alia dæmonum verſutia.

Non eſt autem difficilis bonorum ſpirituum, malorumque diſcretio, quæ ſic Deo tribuente penditur. Sanctorum Angelorum amabilis, & tranquillus aſpectus eſt, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum; verùm tacitè, leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt: ſiquidem cum illis eſt Dominus, qui eſt fons, & origo lætitiæ. Tunc mens noſtra non turbida, ſed lenis, & placida Angelorum luce radiatur: tunc anima cœleſtium præmiorum auiditate flagrans, effracto (ſi poſſet) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt, abire feſtinat ad cœlum. Horum tanta benignitas eſt, vt ſi quis pro conditione fragilitatis humanæ, .miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuo ex corde auferat metum. Ita Gabriel cùm Zacharia loqueretur in templo, & Angeli cum Diuinum Virginis partum paſtoribus nuntiarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, ſecuris ſe mentibus videntium oſtendentes, ne metuerent imperabant. Metus enim non tantum ex pauore animi, quantum ex magnarum 37. Quibus ſignis boni ſpiritus à malis diſcernantur.

Luc 1. Luc.2. Matth 28.

rerum sapè incutitur aspectu. Pessimorum verò vultus truces, sonitus horridi, sordidi cogitatus, plausus, motusque indisciplinatorum adolescentum, vel latronum, ex quibus confestim timor animi, sensibus torpor incutitur; odium Christianorum, Monachorum mœror, & tædium, suorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiæ, lassitudo virtutis, cordis hebetatio. Si ergo post timorem horrore conceptum successerit gaudium, & ad Deum fiducia, atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium; quia securitas animæ præsentis Maiestatis indicium est. Sic namque & Abraham

Ioan. 8. Luc. 1. *Patriarcha videns Deum gauisus est, & Ioannes tùm Mariam superuenisse sentiret, qua in sacri ventris hospitio vniuersitatis gestabat parentem; exultauit necdum natus in gaudium. Si autem incussa formido permanserit, hostis est, qui videtur, quoniam nec refouere nouit, vt Gabriel parentem virginem ne timeret iubet; & sicuti pastores nuntio consolati sunt, quinimo pauorem duplicat, & vsque ad profundam impietatis foueam, vt sibi homines prosternantur impellit. Exinde misera Gentilitas Dominicæ interdictionis ignara, falso dæmone, Deos opinata est; Christianorum autem populos his fallaciis irretire non passus est Dominus, qui diabolum in Euangelio audacter sibi principatum omnium præsumentem repu-*

Matth. 4. *lit dicens. Vade retro Sathana; scriptum est enim:*

Deuter. 6. & 10. *Dominum tuum adorabis, & illi soli seruies. Horum verborum etiam nobis licentia est tributa, quia idcirco loquutus est talia, vt similitudo tentamentorum autoris nostri frangeretur eloquiis. Hoc ergo magnopere postulemus, vt donum spirituum discer-*

1. Ioan. 4. *nendorum mereamur accipere, quo secundum sententiam scripturarum omni spiritui non credamus.* 1. Ioann. 4.

38. Quanta eaque diuersa à dæmone passus. *Volueram quidē iam finire sermonem, & silentio premere quæcunq; meæ acciderant paruitati; sed ne putetis me frustra commemorasse, quæ euenire non possent, idcirco (licet insipiens fiam, tamen Dominus, qui secreta mentis est inspector, nouit non me causa iactantiæ, sed vestri gratia profectus hoc facere) pauca replicabo de plurimis. Quoties me nimis laudibus efferre conati sunt, cum a me in nomine Domini maledicta reciperent? Quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt, cum a me audirent: Et hoc ad vestram quid pertinet curam? Quoties minitantes vt milites armati, scorpionibus, equis, belluis, & variis serpentibus circumdederunt me, & domum, in qua eram, repleuerunt; cum ego è contra psallerem: Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimus, & statim misericordia*

Psal. 19. *Christi fugabantur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes dixerunt: venimus, Antoni, nostrum tibi præbere fulgorem: & ego clausis oculis, quia lucem diaboli dedignabar aspicere, orabam: & dicto citius impiorum lumen extinguebatur. Post menses autem paucos cùm coram me psallerent, & de scripturis sibimet sermocinarentur; ego tanquam surdus non audiebam. Commouerunt aliquando monasterium meum; & ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè strepitus, sæpè saltationes, sæpè sibilos ingesserunt: & me psallente, sonus eorum in voces flebiles vertebantur.*

39. Idem prosequitur. *Creditis ne, filioli, quod dicturus sum vobis? vidi aliquando diabolum excelsum corpore, qui se Dei virtutem, & prouidentiam ausus est dicere; & ait ad me: Quid vis, vt à me tibi donetur? At ego sputaculum maximum in os eius ingeminans, totum me in eum, Christi nomine armatus ingessi; & statim ille procerus aspectus inter medias manus euanuit. Ieiunanti etiam mihi visus est vt Monachus, & panes offerens, his sermonibus suadebat vt vescerer: Et tu, inquit, homo es, & humana fragilitate circumdaris: labor paululum quiescat, ne ægritudo subripiat. Ilico horridam faciē serpētis agnoui; & cùm ad consueta Christi munimenta confugerē, tanquam per fenestram fumus laberetur, euanuit. Auri quoque decipulam mihi in deserto frequenter tetendit* (nunc ficti, nunc etiam veri aliunde illuc allati, cap. 10. & 11.) *quod ideo offerebat, vt aut visu irretiret me, aut tactu commacularet. Sæpè quoque me a dæmonibus non de nego verberatum;* Rom. 8.
canebam autem sic: Nullus me separabit à charitate Christi: ad cuius vocis auditam in se inuicem desæuientes, non meo, sed Domini fugabantur imperio, qui ait. Vidi sathanam quasi fulgur cadentem de cœlo. Luc. 10.
Hac ergo, filioli, Apostolici memor eloquij, in me transformaui, vt propositum vestrum, nec dæmonum terror, ne aliqua lassitudo dissolueret.

40. Sathanæ querela. *Sed quoniam ob vestram vtilitatem multa memorando insipiens factus sum; & huius rei vobis impertiri cupio rationem, quam veram esse nullus ambigat audientium. Pulsauit aliquando dæmon monasterij ostium, egrediens video hominem enormi sublimitate, porrectum caput vsque ad cœlum. Cum ab hoc quisnam esset inquirerem, ait: Ego sum sathanas. Et ego: Quid, inquam, hic quæris. Respondit: Cur mihi frustra imputant Monachi? cur mihi omnes Christianorum populi maledicunt? Et ego: Iustè faciunt: tuis enim frequenter molestantur insidiis. At ille ait: nihil ego facio, sed ipsi se inuicem turbant: nam ego miserabilis factus sum. Rogo, nonne legisti; quia defecerunt inimici framea, in finem, & ciuitates illorum destruxisti? En nullum iam ha-* Psal. 9.
beo locum, nullam possideo ciuitatem, cum mihi nulla sunt arma: per omnes nationes, cunctasque Prouincias Christi personat nomen; solitudines quoque Monachorum stipantur choris. Ipsi se, quæso, tueantur, & me sine causa non lacerent. Tunc ego Dei gratiam cum alacritate miratus, sic ad eum loquutus sum: Non tuæ veritati, quæ nulla est, tam nouam, & tam inauditam adscribo sententiam; nam cum fallaciæ caput sis, hoc sine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Iesus tuas funditus subruit vires, & honore nudatus Angelico, volutaris in sordibus, vix dum verba compleueram, & ille sublimis aspectu, Saluatoris nominatione deiectus est.

Quæ ergo iam, ô filioli, poterit residere cunctatio? quæ trepidatio manebit vlteriùs? Quis nos eorum turbo poterit conuellere? securæ sint animæ singulorum; non sibi fingat vana cogitatio, vana discrimina; non aliquis timeat a diabolo sublatum ad præcipitia se posse deferri. Pellatur omnis anxietas, Dominus, qui nostros prostrauit inimicos, manens, vt promisit in nobis, à variis nos sathanæ muniuit incursibus. Ioan. 14. Ioan. 14.
En ipse diabolus, qui eiusmodi cum suis satellitibus exercet astutias, nihil se posse contra Christianos fatetur.

41. Inertia nostra dæmonis arma. *Iam cura Christianorum, & Monachorum sit, ne per eorum inertiam vires dæmonibus præbeātur. Nam quales nos, & nostras repererint cogitationes, tales se nobis præstare consueuerunt. Et si quod in pectoribus malæ mentis, & pauoris semen inuenerint; quasi latrones qui deserta obtinent loca cœptos cumulant timores; & crudeliter imminentes infelicem puniunt animam. Si autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum cupido nos succenderit; si semper manibus Dei committamus, nullus dæmon ad expugnandum valebit accedere; magis enim cum munita in Christo corda conspexerint, confusi reuertentur. Ita & Iob firmatum in Domino diabolus refu-*

git;

git; & infelicissimum Iudam expolitum fide vinculis captiuitatis innexuit. Vna est ergo ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis iugis recordatio; quæ dæmonum ludos, quasi fumum expellens, persequetur aduersarios potius quàm timebit. Non est enim nescius sathanas ignium futurorum, & æstuantis gehennæ copiosa nouit incendia.

42. Quid viso dæmone nobis faciendũ. *Sed vt mea iam claudatur oratio illud in fine commemoro: Cum aliqua se nobis obtulerit visio, audacter requirite, quis sit ille, & vnde venerit? ac sine mora, si sanctorum fuerit reuelatio, Angelica consolatione timor vertetur in gaudium; si verò diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percunctationibus euanescet, quia maximum est securitatis indicium, interrogare quisnam est, & vnde. Sic & Naue filius auxiliatorem suum interrogando cognouit. Nec Danielem percunctantem latere potuit inimicus. Daniel. 10.*

Iol. 5.

De eisdem diaboli technis iterum disserit Antonius epistola secunda, quam mox subiiciam. Et nonnihil etiam in prima.

§. III.

Sancti Antonij Abbatis Epistola.

43. Epistolarũ Antonij stylus Apostolicus. NOn abs re facturum me arbitror, si eiusdem Magni Antonij quasdam epistolas subnectam, quòd vehementer faciant in gratiam Monasticæ institutionis, ob quam, & verè Apostolico spiritu, & dictione dictatæ fuerunt, vel ipso Hieronymo teste, qui lib de script. Eccles. in Antonio ait: *Antonius Monachus, cuius vitam Athanasius Alexãdrinæ vrbis Episcopus insigni volumine prosequutus est, misit Ægyptiacè ad diuersa Monasteria, Apostolici sermonisque Epistolas septem, quæ in Græcam linguam translatæ sunt; quarum præcipua est ad Arsinoitas.* Subscribunt Hieronymo Honorius c. 78. & Trithemius de script. Eccles. Verùm non ante multos annos latinitate donatę sunt à Valerio de Sarasio, Hectore fortasse Dallo procurante; à quo acceptas Symphorianus Campegius communis iuris fecit, & excusæ sunt Coloniæ apud Quentelium. A.C. 1536. vnde acceptas iterum recudit eas Margarinus in sua veterũ Patrũ Bibliotheca. Verùm parum feliciter cessit Sarasio sua interpretatio, cum obscurissima dictione vsus sit; quare cogor è regione expositionem apponere, & quasdam paraphrasticas reddere, ne fastidio sint lectori; & vt facilè Antonij spiritus hauriri queat. Obscurus ex praua interpretis dictione. Vtinam autem vt centonem primæ totas septem Pelagius è Græco Latinas faceret; nam facili, ac suaui sermone eas reddidisset. Illum verò insetuerat Græcus Hieronymus de verbis seniorum libello 5. num. 1. vbi & nunc à Pelagio S.R.E. Diacono translatus reperitur his verbis: *Dicebat Abbas Antonius: Existimo quod habeat corpus motum naturalem conspersum in se, qui nolente animo non operatur: sed tantummodo significatur in corpore quasi impassibilis motus. Est autem & alius motus ex eo quòd nutritur, & fouetur corpus cibis, & potibus, & ex quibus calor sanguinis excitat corpus ad operandum. Propter quod dicit Apostolus Ephesijs: nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et rursum Dominus in Euangelio discipulis mandans dixit: Luc. 21: videte ne quando grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate. Est autem & alius quidam motus certantibus in conuersatione, ex insidijs & inuidia dæmonum veniens. Itaque scire conuenit, quia tres sunt corporales motus: vnus quidem naturalis, alius autem ex plenitudine ciborum, tertius verò ex dæmonibus.* Porro libri huius magna fuit semper auctoritas in Ecclesia, vt ex Photio Constantinopol. Patriarcha liquet, qui in sua Biblioth. cod. 198. eum Græcè loquentem commendat, & ex Sigiberto translationem Pelagij commendante lib. de Illustrib. Eccles. script. cap. 116. Atque ideo pro veritate, & germanitate harum epistolarum inde irrefragabile deducimus testimonium; cum locus is totus ad verbum extet in prima vt mox videbis. Quod ad earum titulos spectat; perperam Margarinus vniuersis apposuit *Ad Arsenoitas*, cũ testetur Hieronymus præcipuam duntaxat ad eas fuisse scriptam: in quo ferè errore Quentelius se inuoluit, dum à secunda, & deinceps in capitibus foliorum excussorum attexuit (etiam voce depravata) *Ad Arseonitas.*

BEATISSIMI

BEATISSIMI PATRIS ANTONII, MERITO MAGNI, ABBATIS SANCTISSIMI, *AD FRATRES SVOS* EPISTOLA PRIMA.

Textus.

1. *PRIMVM saluto vos in Domino. Existimo autem animas quascunque apprehenderit gratia Dei vocantis ad prædicationem sui, habere tres modos, seu masculos, seu fæminas. Quidam enim per testamentariam legem, & inditum in eis semel bonum à prima sui conditione, pertingere verbo Dei ad eos morati non sunt, sed perrexerunt parati cum eo, sicut & noster progenitor Abraham; cui primo quia porrexit indaginem Deus per testamentariam legem apparuit dicens: exi de terra tua, & de*
Gen. 12. *cognatione tua & de domo patris tui, & veni in terram, quam ostendero tibi. At ille in nullo hæsitans, paratus fuit in vocatione. Hic autem figura erat prima via huius institutionis, quæ nunc vsque persistit in eis, qui eius sequuntur vestigia. Vnde & iterum si animæ sic sustineant, & ita egerint, facilè easdem virtutes assument, eo quòd parata sint corda earum repleri spiritu Dei. Et hæc institutio prima*

45. Secundus. 2. *Huic verò secunda existit de iis, qui audiunt scriptam legem testificantem eis vniuersa supplicia, quæ peccatoribus præparantur; & annuntiantem de sanctis promissionibus ad eos qui proficiunt, quibus & per testimonia inscripta legis sobria voluntas existit, & per hanc quæsierunt intrare in vocationem vocantis. Sic & Dauid testificatus dicens. Lex Domini immaculata conuertens animas. Et declara-*
Ps. 118. *tio, inquit, sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Sed & alia quàm plurima, de quibus modò non possumus enarrare.*

3. *Porro tertia institutio est, in qua duris cordibus sæpè inter vitia, in peccati operibus permanentibus aliquoties benignus Deus infert labores ad increpandum, donec sentiant per ærumnam, & pœnitentes ex toto accipientes & ipsi virtutes, quemadmodum & illi de quibus prædixi. Hæc igitur sunt introductiones tres in animabus, quæ ad pœnitudinem veniunt, donec adipiscantur gratiam, & vocationem filij Dei.*

46. Tertius. 4. *Sed puto quod eos prius vocet spiritus, qui ingrediuntur ex toto corde certamen, & ordinant semetipsos ad sustinendum in omni luctatione aduersarij, donec deuincant: cum præstans verò eis & leuitate in omnibus iuuans eos spiritus, vt indulcentur in illis opera pœnitentiæ, ponit eis terminos modum quendam pœnitudinis in corpore, & anima eorum, vsquequo doceat eos etiam conuersationis modum ad conditorem proprium Deum. Necnon & præbet eis violentiæ compulsionem in anima discurrentem, & corpore; vt vtraque sanctificari queant, vt eodem modo hæreditatem vtraque sumant; corpus quidem in ieiuniis crebris, & vigiliis, anima in spiritus, atque solertia, ministeriis quoque, quæ facit in corpore. Conandum hoc in omni fructificatione carnali.*

Notæ, & Paraphrasis.

1. PRimum *saluto, &c.* Intentum Epistolæ huius ex calce ipsius num. 13. manifestum est: animæ scilicet aperire & discernere ægritudines, easque curare Apostolicum autem salutandi morem imitatur ibi *Primum saluto, &c.* Omnesque vtriusque sexus alloquitur *seu masculos, seu fæminas*: In spiritualibus enim iuxta Apost. Galat. 3. *non est masculus neque fæmina: Omnes enim vnum estis in Christo Iesu*: atque Antonius ipse epist. 2. num. 1. *in spirituali extantia*, inquit, *non est masculus neque fæmina sed substantia tantum immortalis existit*, idest anima. Vbi nota non solum Monachorum, sed & sanctimonialium ei curam fuisse, vt patet ex Athan. cap. 27. vitæ eius. Gratiæ autem vocantis efficaciam in anima inquit *habere tres modos*. Quibusdam enim *ad prædicationẽ sui*, idest ad hoc vt diuinis laudibus vacent confertur *in prima sui conditione*, id est iustificatione, quæ noua hominis in Christo conditio est. Aptum autem exemplum ponit in Abraham ad perfectionem vitæ vocato à D. Th. 2. 2. q. 186. a. 4. ad 2. qui *semel inditum* gratiæ *bonum* vsque ad mortem conseruans tota vita cum Deo ambulauit. *Inditum* autem dicitur *per testamentariam legem*: quia iuxta eumdem ibidem ad 2. & q. 107. ar. 1. ad 2. Omni tempore fuere aliqui pertinentes ad nouum testamentum: omnes scilicet vocati ad perfectionem vt Abraham qui Monachorum more, relictis omnibus iuxta consilium Christi. D. Matth. 19. *Exiit de terra sua, &c. figura* existens *institutionis huius*, vitæque Monasticæ, *quæ nunc vsque persistit in eis qui eius sectantur vestigia.* Consule dicta lib. 1. cap 5. num. 8. Et hæc est prima institutio scilicet perfectorum. 44. Gratiæ vocantis tres modi. Primus.

2. *Huic vero, &c.* secunda vocatio ad gratiam in eis splendet, qui à vanitate sæculi ad Asceticam vitam Euangelica prædicatione, amore præmij, & formidine pœnæ conuersi, dicunt cum Propheta *Declaratio sermonum, &c.* Addit *& per hanc*, id est per veram vocationem quæ iuxta D. Th. A. q. 113. a. 1. ad. 3. dicit auxilium Dei mouentis interius, & excitantis ad deserendum peccatum, *quæsierunt intrare in vocationem vocantis*, sin quod hic vocatio sumitur pro *statu*; qua acceptione Monachatus *vocatio* Monachi, & matrimonium *vocatio* dicitur coniugati: & hæc est institutio secunda scilicet illuminatorum.

3. *Porro tertia, &c.* Consonat Augustinus super illud Ps. 98. *Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens, &c.* Vbi notat Deum propitium pariter & punitorem se peccatoribus præstitisse, vt eos

per

Paraphrasis. | Textus.

per labores & pœnas temporales ab omnibus culparum maculis expiaret. Et Iudith 8. dicitur, *Flagella Domini quibus quasi serui corripimur, ad commendationem nostram, & non ad perditionem euenisse credamus.* Et hæc est institutio tertia. Quas omnes Antonius cum mysticis omnibus assiguat.

47. Indiscretio in pœnitentia cauenda. 4. *Sed puto quod, &c.* Therapeuticum gerit morem verus Therapeutarum successor, de quibus Philo. *Huic vero instituto qui se addicunt non ex amore aut rogati faciunt, sed amore correpti rerum cælestium, & quasi diuino furore perciti, &c.* Consule dicta libro secundo, capite duodecimo, numero quarto & decimo Agnoscit necessitatem gratiæ vocantis, ibi: *Puto quod prius, &c.* Ne autem ad perfectionem a peccatis transeuntes pœnitentia dulcorati ad indi[...] tectam deueniant, ponit eis modum, &c. Adstruit etiam gratiæ auxiliantis necessitatem & efficaciam, ibi *praebet ei violentia compulsionem, &c.* Vbi *Violentia*, & *compulsio*, non coactionem potentiæ, vel libertatis euertionem, sed infallibilitatē actus seu euentus liberi pœnitentiæ, siue corporalis, siue spiritualis imponat, ex communi S. Scripturæ phrasi; Cant. 1. *Trahe me post te, &c.* & Luc. 14. *Exi in vias, & sepes, & compelle intrare.* Hæc autem compulsio Matth. 22. vocatio est; ibi *Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inueneritis vocate, &c.* Tandem *Conandum* vtramque pœnitentiam coniungi: nam iuxta Apost. Tim. 4. *Exercitatio corporalis ad modicum vtilis est: pietas autem ad omnia, &c.*

48. Deus pœnitentium deductor & moderator. 5. *Spiritus quoque, &c.* Id est Deus vocans & auxilians in his quibus auxiliatur spiritus pœnitentiæ deductor efficitur, eumque tentat, ne forte amicitia seu amore creaturæ Deum & deserat deductorem sui, & retrorsum abeat. *Tum vero Deus qui spiritus illius deductor est, incipit, &c.* Vel si mauis: *Tum vero Spiritus S. pœnitētis auxiliator, & deductor incipit, &c.* Addit. *& vt sanctificetur etiam sensus*; id est intellectus nomine *sensus* antonomastice significatus, *districtionem intermediam*, id est discretione moderatam *praebeat, &c.* spiritus & carnis miscentur fructus, & fiunt instrumenta pœnitendi, quæ fuerant arma peccandi, iuxta Apostolum Rom. 6. *Sicut exhibuistis membra vestra, &c.* Subdit. *Et adducit vnumquodque corporum, &c.* id est vnumquamque corporis partem *ad priorem conditionem*, id est ad obediendum rationi sicut in statu iustitiæ originalis, in quo conditus est homo primus. Atque hoc pacto corpus totum suique motus & partes subiacent sensui idest rationi, quæ superior est portio inferiorem obcultat, & sanctificat se à motibus corporis per segregationem spiritualem ab ipsis.

49. Motus inordinatus corporis triplex. 6. *Reor autem, &c.* Ins[...] hic Lector centonem à Pelagio latinitate donatum, quam dedimus num. 41. huius capitis. At nec ipsius translatio obscuritate vacat. Primum corporis motum corpori coniunctum dicit natalem, nec obscurius Pelagio, qui *corpori concretum* appellat & nolente animo non operantem. Quiquid autem de hoc sit, sermo est Antonio de inordinatis corporis motibus; quorum primus est à natura ipsa ex peccato primi parentis ad nos per originem transfuso, ad bonum impotente, & ad malum prona, vt dicitur Genes. 8. Cætera

5 *Spiritus quoque pœnitentia deductor efficitur in istis, & tentat eum in his, ne qua sit in amicitia ad conuertendum forte retrorsum. Tum verò ille deductor spiritus incipit adaperire animæ oculos ad pœnitentiam exhibendam; & vt sanctificetur etiam sensus, districtionem intermedium praebet; incipiens doceri a spiritu sanctificare corporis, est anima pœnitentiam, sensu per spiritum edocto deducenteae nos; ad illud anima, corporisque agendum, qui sanctificans omnia, ac districtionem praebens vt & curatu misceatur fructus ad vniuersa corporis naturalia, ex quibus transgressio fuit: & adducit vnumquodque corporum naturalium ad priorem conditionem, non habens aliquid alienum, aut hostile sibi ipsius. Corpus siquidem redigitur sub potestatem sui, doctum a spiritu secundum eloquium Pauli obcultare corpus meum, & in seruitutem redigo. Quoniam vero sensus antea semetipsum sanctificat in escis, & potationibus a sopore, & semel; ac simpliciter cunctis motibus suis, quique & naturalem copulam segregauerat sanctificationi propriæ.* 1. Cor. 9.

6. *Reor autem tres corporis existere motus; in ipso enim est naturale corporis concretum illi; quod tamen non operatur, aut efficit aliquid sine anima voluntate, nisi quod indicat in corpore solum. Nam & alius motus est, ex pasta corporis multorum ciborum, ac potuum, ex quibus adinflatio sanguinis orta per eos ea eppugnat totius animæ corpus epularum sumptione permotum. Ob hoc & Apostolus ait; Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Deinde Dominus auntiante discipulis suis in Euangelio dicitur, videte ne quando grauentur corda vestra in esca, & potu siue deliciis. Inquirentibus præsertim mensuram sanctificationis, dicitur est istud afferre. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Tertius verò motus est spirituum malignorum tentantium per liuorem, ac volentium flaccidiores efficere eos, qui conantur sanctificare semetipsos. Verumtamen si in iisdem tribus modis sustineat anima semetipsum testimoniis, quibus spiritus docuerit sensum, sanctificabitur in vtroque ab illo languore triformi. Sin vero dimiserit semetipsum sensus a testimoniis, quibus spiritus test, tatur ei, tunc maligni spiritus superfluant congregationi corporis; & oppugnant illo motu, vsque dum anima fatigetur, & incipiat requirere vnde auxilium veniat, & conuersaque reprehendat spiritus testimonia, ac sanetur. Tunc etiam ei dat, quod vnica sit requies postulanda a Deo, & qui sit pax eius.* Ephes. 5. Luc. 21.

50. Animalium motuum mortificatio. 7. *Hæc autem asseri ad pœnitendum in corpore, & anima; & qualiter oportet mandari eam: cumque superaris tale certamen, tunc nimium spiritus adsint, & incipit discernere etiam ægritudines animales, qua accedunt & per proprias voluptates. Tunc siquidem erit participatio spiritus, cum sensum per custodiam mandatorum, qua ei tradidit, & docet curare eum omnem languorem propria animi; vnumquodque eorum discernens ei permixtione accepta in corpore, naturalium, ac reliquorum, qua sunt peculiariter ei extra corpus à capite vsque ad pedes, propriam voluntatem perniciem habens in illis, & oculis quidem terminam, vt rectè & confidenter conspiciatur, nihil vltra peregrinum gerentes. Deinde ut aures ad diens in pace, nec oblectentur amplius obtrectationi, ac contumelias spiritales audire, sed potius vt omnium correctionem*

Textus.

vectionē & miserationem incessuram, præ omni desiderens possessione, quoniam in illis ægrotabat prius.

8. Deinde rursus vt linguam propriam doceat sanctitatem, quoniam huiusmodi languor insederat ei dudum, vt quibus ægrotabat, ex ipsis semper aliquid loqueretur, tradens linguæ promenda organo vt pote extanti sibi. Hic ergo languor abundantius magnificatus est illi, in hoc membro, quod est lingua. Vnde

Iac. 1. & Iacobus Apost. testificatur. Si quis videtur religiosus esse, non refrenans propriam linguam, semetipsum fallit, & huius religio vana est. Idemque ait: Et lingua parua pars est, maculans totum corpus. Et alia multa, quæ non possum adiicere cuncta. Quod si præualuerit sensus sumere à spiritu, ipse prius sanctificabitur, & tandem perscrutans sermones tradet quidem propria lingua: sed nihil habentes

Prou. 8. paruum aut animæ voluntarium, per quæ verbum Salomonis implebitur dicentis. Mei sermones dicti sunt à Deo, nec est in illis aliquid paruum, aut

Prou. 12. perplexum. Idem rursus in alio loco ait. Lingua sapientium sanat: & alia quamplurima.

9. Deinde iterum manuum motus intra me si erant aliquando mota, in quibus non oportebat animæ voluptatibus; sed nunc ei spiritus vnus terminat sensum, vt in sanctitate, in orationibus, & misericordiis moueantur, huiusmodique opera perficiant:

Ps. 140. quin etiam in his illud eloquium compleatur, orationum causa prolatum. Eleuatio manuum mearum

Prou. 12. sacrificium vespertinum. Item Salomon. Et quia manus fortium ditantur.

53. Ingluuies libidinis mater dæmonis arma.

10. Sicque postmodum vt ipsam escam ventris & potum emandet, etiamsi ad satietatem ei; vtitur; aut si aliquando in illis animæ voluptas paululum in desideriis fuerit; considerans quod nonnulli in satietate escæ, vel potus dæmonibus obtemperarint; de quibus spiritus per Dauid ait. Superbo oculo, & insatiabili corde cum hoc non edebam. Nam & isti,

Ps. 100. si iterum Domini inquisierint sanctitatem, etiam spiritus rursus terminat eis eadem sanctimonia, vt moderatè, & sufficienter ad sustentandum corpus vtantur, & vltra non habeant in eo concupiscentiam,

1.Cor 10. aut voluptatem. Sicque eloquium Pauli complebitur dicentis. Siue comeditis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.

54. Luxuria victis infestissima.

11. Deinde & his, quæ per cogitationem coitus sub aluo metitur, rursus sensus ab spiritu doctus discretionem tribuit motibus eorum in supradictis tribus modis, & innititur ad sanctificationem, auxiliatorem spiritum habens. Extinguitur etiam motus ille per virtutem spiritus pacificantis totum corpus, & perimentis totum illum motum. Vnde est illud eloquium, quod a Paulo prædictum est. Mor-

Colos. 3. tificantes membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, concupiscentiam malam: & quæ deinceps.

55. Animæ ægritudinum medela.

12. Sic deinde pedes, qui licet aliquando non erant habentes incolumem gressum, nec secundum Deum ambulabant; hos iterum sensus, qui sub spiritus patris voluntate, ad pergendum ministrare operibus optimis cogit; vt immutatum corpus fiat sub spiritus potestate. Sed æstimo quòd talis habitatio iam acceperit etiam in hoc partem quandam spiritualis corporis, quam acceptura erat in resurrectione Iustorum.

13. Hæc verò dixi propter animæ ægritudines, quæ vsurpant permixtionem inter naturalia corporis: cum inde anima mouetur in illis, sectatrix effecta malignorum spirituum, vt operentur in membris.

Paraphrasis.

apud Pelagium perspicua sunt. Addit. Veruntamen si sustineat anima semetipsam testimoniis, &c. id est obseruatione eorum testimoniorum, quibus Spiritus S. intellectum instruit, sanctificabitur, &c. Tandem: Tunc etiam ei dat, scilicet Spiritus sanctus scire & intelligere, quod vana sit, &c.

7. Hæc autem asserui, &c. Documenta tradidisse ait ad frugaliter pœnitendum corpore & anima, motusque supradictus corporis naturales cohibendos. Transit nunc ad mortificationem animalium, quos extra corpus appellat propter maiorē, licet non omnimodam eorum immaterialitatem, ibi: Tum siquidem, &c. atque omnibus pulchrè consonat Bernardus de Conuers. ad Cleric. cap. 8. Non est in me sanitas a planta pedis vsque ad verticem. Itaque fauces, & quæ obscœna sunt corporis, astigata sunt voluptati curiositati pes vagus, & indisciplinatus oculus famulantur. At vanitati quidem aures & lingua seruiunt, pono manus ipsas quibus est vndique motas, modo vanitati, modo curiositati, modo voluptati sedulum suis exhibent famulatum. Horum autem languorum curationem in mandatorum custodia constituit Antonius.

8. Deinde rursus, &c. Solerter admodum notat organo linguæ ea quibus ægrotamus necessario deptomi, nisi spiritus loquenda tradiderit. Vnde Bernard. de inter. domo cap. 43. Mores (inquit) hominis lingua pandit, & qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur, quia ex abundantia cordis os loquitur. Et serm. de Triplici custodia. Modicum membrum lingua est, sed nisi caueas, magnum malum: tenuis, & lata, aptissimum vacuandis cordibus instrumentum. Addit: Quod si præualuerit sensus, id est ratio quæ per antonomasiam sensus animæ est: de quo n. 5. huius Epist. — 51. Lingua cordis fortuna depromit.

9. Deinde iterum, &c. opera in vniuersum tam interna quam externa nemini dubium est significari per manus, per peccatum ad virtutum opera languidas, stupidas, & emortuas, ac sola Dei gratia sanas, atque expeditas. De quibus Chrysost. ser. 32. super illud Marc. 3. Erat homo habens manum aridam: Vbi: Arescat (inquit) manus hominis, magis stupore fidei, quam siccitate neruorum. Dixit illi Dominus: Extende manum tuam, & extendit. Eam in opera pietatis extendat, relaxet, & in misericordia, in eleemosynis porrigat. — 52. Manus hominum ad bona opera languidæ.

10. Sicque postmodum, &c. Ingluuiem vehementer taxat libidinis matrem, dæmonis arma: de qua pulchre D. Greg. 3. parte pastor. cap. 20. Homines plerumque edacitas vsque ad luxuriam pertrahit, quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vnde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentia pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, diuina voce dicitur: Pectore, & ventre repes. Ac si aperte diceret; cogitatione, & ingluuie super humana corda dominaberis.

11. Deinde & his, &c. Saturitatis pedissequā insectatur luxuriam, Dei auxilio, & carnis maceratione perimendam: de qua Bernardus cap. 26. de inter. domo. Quid si pudibunde illa (velato semper nomine appellantur a pudicis & castis labiis) mota inordinate rempublicam infestauerint? Certe abscindantur, non ferro, sed ieiunio, nō detruncatione, sed mortificatione. Et cap. 29. Reuera difficile est libidinis incendia extinguere: impuberes stimulat, iuuenes inflammat, viros eneruat, senes & decrepitos fatigat. Adiuua me Domine Deus meus vt huic tam pestifero & mortifero vitio resistere possim.

Paraphrasis.

12. *Sic demum potest, &c.* Fragmenti huius, atque totius ferè epistolæ doctrinam de languorum animæ curatione accipe lector ab incerto autore sermonis 3. de Natiuit. eorum quæ ad calcem operum Bernardi reiiciuntur: *cohibere* (inquit) *extollentiam ab oculis, loquacitatem à lingua, crudelitatem à manibus, voluptatem a lumbis, pedes ab itinere non recto, & venite, & arguite Deum, si non descenderit ad vos, &c.* Concludit: *sed vltimo, &c.* Cohibitis inordinatis motibus, tam naturalibus, quam animalibus, *corpus spirituale* resurgere inquit iuxta Apost. 1. Cor. 15. partemque accepturum in resurrectione iustorum, quæ vt inquit D. Th. in 4. dist. 44. q. 3. a. 4. c. non est futura in vita animali.

56. Aliæ animi ægritudines. 13. *Hæc vero dixi, &c.* En Epistolæ totius scopum n. 1 annutatum, animi scilicet ægritudines aperire, discernere, eisque mederi. Ad alias autem breuiter transitum facit, quas extra corpus etiam appellat; & quidem potiori iure: nam superbia, iactantia, inflatio, odium inuidia, & aliæ huiusmodi, ęgritudines spirituales sūt, quę in superiori animæ parte cōsūmātur. *Propter qua aduersarij, &c.* Vbi nota cū Margarino dæmones impedire pœnitentiā. Cætera ex supradictis perspicua sunt.

Textus.

Sed etiam prædixi, vt habeat propriè etiam ipsa discretionem horum. Nam superbia languor est eius, & corporis iactantia; idem ægritudo est ei extra corpus: Item inflatio, odium, inuidia, ira atque pusillanimitas, impatientia quoque, ac reliqua, minutia horum. Quod si vero credideris se Deo ex toto corde, tunc benignus Deus tribuit ei spiritum pœnitentiæ, & testificatur illi, vt de vnoquoque languore pœniteat: propter qua aduersarij prohibent, eam tentantes vsurpare sibi, nec sinunt pœniteri obediens, hortantem se spiritum ad pœnitendum, Creator quoque illius miserationis visceribus motus, supra labores eius, quibus in egestatibus corporeis, id est ieiuniis plurimis, in vigiliis in meditationibus multis, in Verbo Dei, ac precibus largis, vel in abdicationibus mundanis, in humilitate, in paupertate spiritus; in quibus cunctis sustinentem Deus benignus aspiciens, & considerans; & patientiam eius in tentationibus perdurantem miserans adiuuabit eum.

EPISTOLA SECVNDA AD ARSINOITAS.

Paraphrasis.

1. Antonius omnibus, &c. Expertus Magnus Antonius dæmonum versutias, atque decipulas, quibus Dei athletas perdere incessanter conantur, hostium laqueos fidelibus monstrare

57. Epistolæ intentum. intendit in hac Epistola: Deique potentiam prædicat in verbo incarnato pro salute nostra, cuius sapientia laqueus contritus est, nos liberati sumus; ac tandem vincendum victoria nostri, virtutumque exercitio. Scribit autem Apostoli more non quidem iam ad fratres suos tantum, sed ad vniuersam Patræciam, & viciniam Arsinoe vrbis *In generatione vestra* scilicet spirituali, iuxta Apostolum 1. Corinth. 4. *In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.* Laudat etiam Arsinoitarum religionem, eo quod eum percontasse videntur de cognatione *spiritualis extantia*, id est de eminentia & perfectione spiritualis hominis, & quo pacto anima deciderit in confusionem peccati originalis à Protoparente Adamo in omnes homines corporea generatione transfusum.

2. *Igitur quando substantia, &c.* Vbi aduerbium *quando* coniunctio causalis est, vt apud Terentium in Adelph. *Quando* (id est quoniam) *conscius sum a me hanc culpam esse procul, &c.* Et sensus est. Quoniam substantia, id est anima, immortalis existit, non corrumpenda ad corporis corruptionem: *hanc ob causam Deus eandem* peccati originalis *plagam irremediabilem* viribus hominum *aspiciens, &c.* Subdit. *Et Moyses quidem, &c.* Nec Moyses quidem *ædificium domus*, id est redemptionis opus perficere potuit. Quapropter *& omnis sanctorum* Prophetarum & Patriarcharum Veteris Testamenti *Chorus periit.* Verbi Diuini Incarnationem, qui solus sanare potuit originalis Peccati enormem plagam, & opus redemptionis hominum perficere, factus homo.

59. Qualiter obediendum. 3. *Quamobrem dilectissimi, &c.* Scitè admodum loquitur de Incarnationis mysterio. *Pro nostra* (inquit) *stultitia elegit stulta*, id est carnis assumptionem, *gentibus quidam stultitiam* 1. Cor. 1. *Ergo quia in omnibus, &c.* obedientiam nobis vsque ad mortem commendat Christi D. exemplo, qui pro nobis factus est obediens vsque ad mortem

Textus.

1. Antonius omnibus dilectissimis, qui sunt in Arsinoite, & in parochia eius, vel qui cum illis, in Domino salutem.

Vniuersos vos paratos abire ad Deum saluto in Domino charissimi a minori vsque ad ad maximum, & a masculis vsque ad fœminas. O filij Israëlitæ secundum sensualem vestram extantiam. Verè etenim, filioli, grandis vobis in generatione vestra promissio. Decebat quippe vos propter eum qui visitationem vestri fecit nequaquam fatigari certantes, donec vosmetipsos offerretis sacrificium Deo in omni sanctimonia, sine qua nemo poterit hæreditare Deum. Nam pro certo, charissimi, magnum est vobis istud, vt perconteminí de cognatione spiritualis extantia, in qua non est masculus, neque fœmina; sed substantia tantum immortalis existit habens quidem principium, finem verè nequaquam: debitumque vobis erat cognoscere, & de eo quomodo omnino acciderit in tantam humilitatem, & in confusionem eximiam, qua pertransiens in omnibus vobis aduenit.

2. Igitur quando substantia immortalis existit, 58. Incarnatio Verbi ad redemptionem necessaria.
non consoluenda corporibus hanc ob causam Deus eandem plagam aspiciens irremediabilem effectam; & quia magnificata esset vehementer; per suam indulgentiam visitationem eorum faciens propter propriam bonitatem, post aliquantum temporis, legem posuit eis vnde & operatus est per Moysem, prabendo legem. Et Moyses quidem fundauit eis veritatis domum, Exod. 31.
curare volens eandem validam plagam. Sed perficere nequiuit ædificium domus; in super autem & omnis Sanctorum chorus collectus in vnum, petiit Patris bonitatem de salutari nostro, vt calcaret in terris pro nostra cunctorum salute. Ipso vt pote extante nostro magno, & fideli Pontifice, ac medico vere, qui solus sanare potest hanc enormem plagam: vnde & voluntate Patris exinaniuit semetipsum Philipp. 2. *propria* Philipp. 2.
gloria; Deusque existens, formam serui assumpsit, tradens se propter nostra peccata. Et delicta quidem nostra humiliauerūt eum, sed liuore eius sanati sumus. Isai. 53.

3. Quamobrem, dilectissimi filioli in Domino, scire vos volo; quod pro nostra stultitia elegit stulta, & pro 1. Cor. 1.
nostra infirmitate formam infirmitatis assumpsit. Ob quā nostrā paupertatē effectus est pauper, & ob nostram

Textus.

2 Cor. 1.8. *mortem si figuram induit mortis. Ergo quia in his omnibus sustinuit propter nos, verè dico, dilectissimi*
Psal. 125. *in Domino) quia non debemus dare somnum oculis nostris, neque palpebris nostris dormitationem. Postulantes, ac perurgentes Dei patris inæstimabilem bonitatem, vsquequo egrediatur nobiscum; & in hoc requiem habeamus aduentus seu atque virtutis, vt obsequamur sanctis, qui nos excolere festinant tempore negligentia nostra alacritatem animorum dantes ei, ad iuuandum nos in tempore tribulationis nostræ. Tunc*
Psal. 125. *enim seminans pariter cum metente gaudebit.*

4. Nosse etiam vos cupio (filioli) quàm plurimum dolorem meum, quem habeo pro vobis, aspiciens grandem illam confusionem, quæ super vniuersos aduenit; & considerans multum illum laborem proprij conditoris; omnesque malitias parui pendentes, nec non & decipulas diaboli, & angelorum eius insidiantium iuges ad perditionem nostram: Quoniam enim portio eorum in infernum habet ire, idcirco & illi volunt nostrum quoque excidium vnà secum attrahere, verè igitur (charissimi in Domino) sicut prudentibus loquor, vt cognoscatis cunctas opificis nostri dispensationes pro nobis factas, quæ & visitationem nostri faciunt, per manifesta, & occulta præconia.

61. Dæmonum malitiæ ma(?)ultiplex(?). *5. Nos sumus rationabiles nuncupati, sed gerimus irrationabilem sensum, dum ignoramus occultas calliditates, & artes diaboli multiformes quæ sint, qualesque noscantur. Quando enim compererint conari vos confusionem nostram cognoscere, & quod quæramus modum efficaciæ illorum operantes in nobis, & non tantum, vt obediamus malitiis eorum, aut hortamentis, quæ disseminant in cordibus nostris, sed & ne quam plurimi nostrorum profiteantur studia eorum, ipsi quoque cognoscentes indulgentiam Conditoris, quod mors his fiat in terris, illis verò sit præparatam hæreditate gehennam, propter negligentiam suam.*

62. Multimoda eorum malignitas. *6. Scire autem vos volo (filioli) quòd non desisto obsecrans pro vobis Deum, vt vobis oculos cordis vestri, ad peruidendum crebrius occultam malignitatem eorum, quam per singula supra nos effundunt, in ipso nunc tempore aperiat. Quæso etiam vt concedat vobis scientia cor, ac discretionis spiritum præstet, vt possitis offerre proprium cor, hostiam sanctam, in conspectu Patris in multa sanctitate, & sine querela Ve-*
Rom. 12. *rè enim (Filioli) inuident nobis per omnem horum in quo maligno consilio, & persecutione quam plu-*
Concilia. *rima, & malitia sua, nec non spiritibus erroris, siue cogitationibus blasphemis, infidelitatibus, nostris quoque, quæ seminantur ab ipsis, in cordibus; ac doloribus multis, quæ irrigant nobis per omnem horam: Animi etiam defectionibus, in quibus per singula labefacere animum non desistunt; in vniuersis quoque iracundiis suis, & obtrectationibus, quas docent nos habere, & aduersus alterutrum; & vt iustificemus nosmetipsos in his, quæ facimus; & condemnationem, quæ seminatur ab ipsis in mentibus nostris, etiam cum existimus singulares: Cumque faciunt nos proximum iudicare, nec tamen ipso extante nobiscum; præsumptionibus siquidem, quas ingerunt cordibus nostris; in superbia duri cordis extantes, & inuicem spernentes; amaritudinem habentes; omni hora vituperantes alterutrum, & non nosmetipsos; opinantes laborem nostrum & propria constare virtute; iudices existentes manifestorum; totam intra domum nostrum inuitante latrone; & in iurgiis atque simultatibus, aduersusque alterutrum affectibus, donec sermonem proprium constare faciamus, vt pareamus in conspectu nostro iustificati, animositatem nobis præbentes, ac facientes studia, quæ tamen impossibile est geri: intempestiuè enim facientes nos resolui, ob id quod sumus ex illo, quod emolumenti est nobis!*

Paraphrasis.

crucis. *Et in hoc requiem habeamus, &c.* Et quidem erudite requiem in obedientia constituit, quæ (vt elegantissimè Cassianus grad. 4. *est vita sine sollicitudine, nauigatio sine damno iter facere dormiendo sub onere aliis imposito, & super aliorum vlnas ne mergaris natare:* super vlnas scilicet *sanctorum*, id est prælatorum, *qui nos excolere, &c.* Alacritatem autem exigit in animis obedientium, quia iuxta Bernardum ser. de obedientia, *serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum colorat obedientiam in obsequentis. Quis enim locus obedientiæ, vbi tristitia cernitur ægritudo?* Arma tandem obedientiæ aduersus diaboli commendat incursus, quos statim refert, & quidem nulla fortiora, neque enim sine militum obedientia aut castra locantur, aut acies ordinatur, aut prælium initur.

4. Nosse etiam, Dolet originalis peccati vicem & confusionem, atque Conditoris mundi pro illius redemptione toleratos labores. Gratulatur etiam diuinæ gratiæ auxilia, quibus dispensante opifice nostro, tum manifestis scripturis, tum inspirationum occultis præconiis dæmonum decipulas parui pendere possumus. *Insidiantium iuges*, &c. Pro iugiter ad perditionem nostram; Nam vt notat Bernardus ser. 7. in Ps. Qui hab. *Dæmones quidem superna nobis & æterna inuidere noscuntur, non tamen ne sibi cedant quod irreparabiliter amiserunt, sed ne illuc pauper de puluere suscitatus accedat, vnde ipsi reparabiliter ceciderunt. Indignatio, & liuore tabescit obstinata malignitas, humanam fragilitatem obtinere, quod retinere ipsa non meruit. Patimur autem ab his qui in infernum habent ire & nondum in inferno sunt detrusi:* de quibus ipse ib. serm. 11. *Dæmones* (inquit) *in pendulo huius aeris vagi, ventosique vagantur:* & Antonius ipse supra n. 14. huius cap. 60. Dæmonum insidia.

5. Nos sumus, &c. Manifestas esse docet his qui spiritu Dei aguntur dæmonū calliditates, quantūuis in occulto sagittent rectos corde: ac proinde, etiamsi intellectu præditi, irrationabilem gerimus sensum eas ignorantes iuxta Apost. 2. Cor. 2. *Vt nō circumueniamur a Sathana. nō enim ignoramus cogitationes eius.* Vnde Bern. ser. 11. in Ps. Qui hab. *Considerate* (inquit) *viarum dæmonis principia, si non manifestè in immanissimum statim præsumptionem prosilieris, dicens sedebo in monte testamenti, &c.*

6. Scire autem, &c. Breui equidem, grauique compendio nocendi artes complectitur quibus animo hostis carnis adiutorio confisus, ac fœdere cum ipsa inito, nunc quidem apertè, nunc vero occultè animam subuertere tentat. His affinis est Bern. meditatio c. 15 suarum, vbi hæc habet: *Huic* (carni) *accedit diabolus, hanc adiuuat, hac vtitur tortuosus ille serpens hostis humani generis, cui nullum aliud est desiderium, nullum negotium, nullum studiū, nisi perdere animas nostras. Hic est qui iugiter maliū machinarū, argutè loquitur, artificiosè suggerit, callidè decipit, illicitos motus insufflat, & venenatas cogitationes inflammat, mouet bella, nutrit odia, incitat gulā, mouet libidinem, desideria carnis instigat & peccati occasiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum pulsare non cessat.* Idem ad verbum reperit ser. 5. in Quadrag. Vide Antonium ipsū n. 26. & 29. huius cap. *In suo maligno concilio, &c.* Vide D. Gregorium l. 3. Dialog c. 7. vbi plura de Concione dæmonum coram Iudæo habita, & D. Th. 1. p. q. 109. ar. 2. ad 2. vbi notat, quod dæmones non diligunt Pugna alterutrum.
se inuicem, licet concordiam habeant in malo. *Et aduersus alterutrum, &c.* Vnde August de Verbis Domini c. 2. *Spiritus auaritiæ, & spiritus luxuriæ diuisi sunt aduersum se, & ambo pertinent ad regnum diaboli. Apud idolorum cultores spiritus Iunonis, & spiritus*

Paraphrasis.

spiritus Herculis diuisi suat aduersum se, & ambo pertinent ad regnũ diaboli: Pluraq; ibi ad rem exẽpla prosequitur. *Sibimet in famulos, &c.* Non quia ipse diabolus dominus est mũdi huius, vt inquit Aug l. de Agone Christiano c.1. *sed Princeps cupiditatum earũ, quibus cõcupiscitur omne quod transit: vt ei subiaceant qui negligunt Deum.* Sequitur: *Quorũ tempus, &c.* de quo late & luculenter August. c. 20. de Ciuit. c.8. Vbi inter alia de alligatione & solutione dæmonum: *Tunc* (inquit) *soluetur, quãdo & breue tempus erit. Nam tribus annis & sex mensibus legitur totis suis, suarumque viribus seuiturus.* Nunc autẽ, etiamsi à diabolo multa quotidie patiamur, alligatus tamen est, quia non permittitur totam suã
Hora mortis vehementius leuiunt. malignitatẽ exercere: *Quod si permitteretur* (inquit Aug. ib.) *in tam longo tempore, & tanta infirmitate multorum, plures fideles deiiceret, & ne crederent, impediret.* Attamen etiam si modo alligatus sit, *tunc* idest hora mortis, in qua corpus relinquimus, eiusque fit resolutio, *maligna opera, quæ gerebamus* in vita, *reuelat.* Quod optimè notauit D. Greg. lib. 12. Moral. c. 16. vbi: *Sciendum* (inquit) *quod plerumq;* (diabolus) *eis quos ceperit tunc grauiores culpas ingerit, cum præsentis vitæ termino illos propinquare cognoscit; & quo se confirmaturum tentationem considerat, eo eis iniquitatum pondera grauiora coaceruat.* Tandem: *Propter quod, &c.* ad auxilium Dei nostri, qui bene se nobiscum habet, in discrimine tanto recurrendum monet.

63. 7. *Vere etenim dico, &c.* Nota, corpus hoc mor-
Caro nostra dæmoni instrumentum nocendi. tale ex natura rei in adiutorium nobis animæ datum. Dæmonis autẽ nequitia in perditionem, existere. Hinc sapientissimè Bernardus à loco cit. subdit. *Hinc est quod* (diabolus) *baculo nostro nos cedit, & manus nostras proprio cingulo ligat: vt caro quæ data est nobis in adiutorium, fiat nobis in ruinam & in scandalum.* Subdit. *In eo quod agit iustificans semetipsum, &c.* Nota dæmonum fraudem vt animas illudat. *Quid autem* (inquit Bern. serm. 6. in Ps. Qui hab.) *aduersus alios faciat* (diabolus) *quos videt omnimodo diligere iustitiã, & odisse iniquitatem? Quid nisi vt iniquitatẽ palliet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni nouerit amatores, malum eis sub specie boni, non mediocris, sed perfecti, persuadere conatur.* Addit Antonius. *Præualebunt autem* dęmones *aduersum huiusmodi, &c.* Remedium sapienter adhibet cõtra illusionũ pericula à mysticis omnibus laudatum, & à B. P. Benedicto c.7. Reg. gradu 5. humil. munitatum: *si omnes,* inquit, *cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconditè cõmissa Abbati nõ celauerit suo.* Vnde Bern. c. 14. Medit. *Magis timeo malum quod facio in absconditio, quam quod in aperto. Malum namq; quod nemo videt nullus reprehendit, & vbi non timetur reprehensor, securus accedit tentator & facilius perpetrat iniquitates.* Cætera satis explicat Antonius ipse serm. sup. adducto. n. 30. huius cap.

8. *Nunc itaque, &c.* De his vide Antonium ipsum n. 31. & 32. huius c. vbi pulchre dæmonũ probat imbecillitatem, meliorique studio versipellis irridet vires: nullatenusque cum eo formidandum, inquit, esse congressum.

9. *Quoniam igitur, &c.* Catholicam veritatem de vnitate Dei & conditione spirituum omnium ab eo luculenter tradit. Aperit etiam Theologicè satis malorum inter se differentiam per diuersitatem recessus à Deo, disparique in nocendo nequitia: de
65. qua idem Antonius in sermone suo n. 24. huius c.
Dæmonum diuersitas. Ex parte etiam nominum ipsorũ discrimen inter bonos & malos assignat ibi. *Hæc autẽ eis nomina, &c.* Vbi nota ex D. Th. ep. q. 63. a. 7. ad 1. & 9. ad 3.

Textus.

Propter quæ ridere nos faciunt tempore fletus, & flere tempore risus: & (vt semel, atque simpliciter dixerim) transponunt semper in reclania in aliis quamplurimis erroribus, per omnia nosmetipsos sibimet in famulos redigerunt, quorum tempus non est in propatulo fieri modo. Cumque vero his omnibus corda nostra repleuerint, & inebriati fuerimus illis, tunc indulget Deus quandiu gerit malitia nostra, ac de reliquo visitationem nostri faciẽs, repollutione grauissimi corporis huius, relinquentibus illud tunc maligna, opera, quæ gerebamus malè, reuelat nobis in corpore pœna exposito, quod induti fuerimus per negligentiam condiorie. Tunc enim fiunt nouissima nostra peiora prioribus. Propter quod nolite affligi, obsecrantes benigni- Luc. 11.
tatẽ Patris, vt semper possitis habere vobiscum adiutorium, doceatque vos cognitionem sui, qui se benè habet. Vere etenim dico vobis (nati mei) quia vas istud, in quo sumus inhabitantes, in perditionem nobis existit, & domus est plena bellis. Pro certo (filioli) dico vobis, quod omnis homo illectus in voluptatibus suis, & prostratus a cogitationibus propriis, complexusque à maligno, seminauit id corde, qui congaudet eis, & recipit sensa veluti magna existentia sacramenta, in eo, quod agit iustificans semetipsum. Huiusmodi anima coexistit malignis spiritibus cõsiliatrix in malum; corpus quoque illius custodia est horrendorum arcanorum; quæ occultat in semetipso. Præualebunt autem ad- Illusionum remedium.
uersus huiusmodi, quoniam non traduxit eos coram omnibus. At nunquid & ipsi nescitis, quod non huiusmodi capturas habeant, quas non cognoscentes procul dubio fugiamus? Cæterum etsi quæsieris, non inuenies peccatum eorum, neque iniquitatem corporaliter manifestam. Corpus enim est anima recipiens malignitatẽ eorum, quã eum susceperit, tũc si velit in propatulo punit, per corpus istud, in quo sumus in habitantes.

8. Nunc itaque (filioli) non demus & locum vl- 64.
Dæmonum diuersitas ex natura & nomine. *lum, alioquim nobismet excitabimus iram, & illi permiscentur in domibus nostris, irridentes nos; quoniam hic nouerunt quod perditionis est nostra, quæ tamen & ipsa de proximo consistit, sicut & vita de propè. Quis enim inquam Deum aspexit, vt videns cõgauderet ei de re tanta apud semetipsum, ne forte aufugeret eum, sed vt adiudicaret etiam veluti habitanti in hoc pondere tanto? Aut quis aliquando aspexit diabolum oppugnantem nos, & prohibentem beneficia adipisci aduersantem nobis, & stantem in loco corporali secreto, vt præuidens fugeret ab ipso? sed illi quidem habitant in occulto: nos autẽ propabamus eos per studia meliora.*

9. Quoniam igitur ex vno Creatore sunt omnes secundum sensualem extantiam eorum infugiendo verò eos à Deo & multa diuersitas est in illis, effecta ob diuersas operationes ipsorum, id circo autẽ omnia hæc nomina adiecta sunt istis propter vniuscuiusque eorũ operationem. Ideo & nunc quidam ipsorum vocantur Archangeli, alii sedes, & dominationes, & Potestates, & Cherubin. Hæc autem eis nomina sunt addita, pro eo quod conditoris proprij custodierũt voluntatẽ. Item ob crimen aliorũ motuũ, necessario fuit nominari etiã istos, propter malignas adinuentiones ipsorũ, diabolũ, & sathanã. Porro alii nuncupati sunt dæmones, spiritusq; maligni, etiã immũdi, flatus erroris, & Principes quoq; sæculi huius, aliæq; cõplures in eis aduersitates existũt.

10. Rursum verò & in his, qui obuiauerũt sibi in grauissimo corpore isto, in quo & sumus inhabitãtes, & ipsi etiã nũcupati sunt. Quidã enim. Patriarchæ, alij verò Prophetæ, & leges ac Sacerdotes; nonnulli Iudices, & Apostoli, atq; alij multi electi effati propter egregium motũ suum. Vniuersa autẽ hæc nomina ascita sunt eis, siue masculi, siue fœminæ, ob diuersitates operationis eorũ, & iuxta principatũ ipsorũ. quia ex vno sũt omnes. Propterea ergo quicunque in proximum peccauerit,

Textus.

*in semetipso delinquit : qui & maledicit proximo, se-
metipsum efficit malum. Itidem qui benefecerit pro-
ximo, sibimet hoc facit : sin verò quis, qui aliquan-
do peccare potuerit in Deum, vel quis est, qui eum
vnquam reficere queat? Quis vero erat, qui ei mini-
strauerit aliquando, aut qui benedicat eum vnquam
vt opus habeat benedictione eius? Quis enim potuit
honerare illum, vt ipse honorandus existit, vel quis
est, qui valeat exaltare eũ, sicut excelsus habetur? qua-
mobrem dũ simus vestiti grauissimo corpore isto, alie-
no inuitamento suscitemus Deũ in nobis; vt hoc agen-
tes commendemus illam circa nos bonorum viscerum
essentiam. Non autem simus nos metipsos amantes; sin
minus illorum inconstantis portionis erimus. Nã qui
cognouerit semetipsum, vniuersos cognouit. Ideo &
Sap. 1. scriptum est. Qui vocauit ex nihilo vt essent cuncta.
Hoc autem dicentem significat de sensuali natura,
qua occulta est in hoc corruptibili corpore extante in
principio increpanda ab eo. Aut qui potuerit diligere
semetipsum, nihilominus diliget omnes.*

11. *Charissimi filioli mei, quaeso vos, vt non laboretis,
neq; fatigemini inuicem diligentes; sed tollite corpus,
Heb. 11. quod estis indui, & facite illud altare superponentes
desuper omnem deliberatioñe vestram; omnemq; mali-
67. gnum instructum relinquite conspectu Domini. Extol-
lite manus cordis vestri ad eum, id est sensus agendo-
rum; & precamini Deum, vt donet nobis illum inuisi-
bilẽ, & magnum ignem, qui descendens cœlitus come-
dat Altare, & omnia, quæ in eo sunt; vniuersiq; Sacer-
dos Baalim, qui quidem existunt operationis aduersæ,
meant fugientes à facie vestra, quemadmodum Elia
Propheta : tam demum videbitis vestigium hominis
in mari, adducens specialem imbrem, quod est Para-
3. Reg. 18. cleti spiritus consolatio.*

12. *Dilecti[...] m mei Nati in Domino filij Israëlita,
sanctissimi, non opus est beatificari corporum nostrorũ
vocabula transitura; neq; enim ignoratis charitatem;
68. quam habeo in vobis, quia non est charitas corporalis,
Virtus abscondenda. sed spiritualis, & amans Deum. Dilecti in hoc & re-
pleor, quod beatitudo nobis facta sit in tempore isto.
Sermo igitur vobis existat iudex: ac nõ æstimetis per-
fectum vestrum institutum. Quod est ergo obsequium
Dei, nostram in tantum operationem existere? sed est
virtus quadam cooperans vobis. Certantes itaq; vos
ipsos offerre hostiam Deo, continuò præbere cooperanti
vobis virtuti, & requiem Christi Iesu; quoniam vnita
est vniuerso Sanctorum choro; sed & mihi deterrimo
habitanti in hac lutea, & tenebrosa domo; quam enim
ob causam dissererem vobis nisi vt requiem exhiberẽ?
Vnde & obsecro, vt quia omnes creati sumus vnius
substantia inuisibilis & initium sine fine, vnicè diliga-
mus alterutrum. Quotquot enim cognouerint semet-
ipsos, cognoscẽt, quod vnius substantiæ immortalis exi-
stunt. Sine quòd volo, quòd Iesus Christus Dominus
noster ipse Patris verus est sensus, in quo omnis pleni-
tudo totius natura rationalis effecta est, eorum maxi-
i. Cor. 6 ib. me, qui sunt imagines effecti Caput totius creatura, &
Ibid. 12. corpus Ecclesiæ. Nam & idcirco nos omnes membra
Ephes. 1. sumus in alterutrum, & corpus Christi. Nec potest
dicere caput pedibus: nõ vos habeo opus, sed si patitur
vnum membrum totum corpus mouetur cum eo, &
patitur. Alienatorũ vero mẽbrorũ, corporisq; propria
non sunt capiti sociata sed fœditati dedita, & propter
proprias libidinũ passiones, irremediabilis eorũ effecta
est plaga: quia obliuionem acceperunt principij, atque
finis; in quo & creaturarũ Genitor visceribus motus,
pro plaga nostra, quæ sanari non poterat à nullo crea-
turarum, nisi per solam ipsius bonitatem, misit vnige-
Gal. 4. nitum nobis: vt per seruitutem nostram seruitutis as-
sumeret formam, Traderetque se pro peccatis nostris,
Isai. 53. & peccata quidem nostra humiliauerunt eum, sed*

Paraphrasis.

& q. 209. a. 1. ad 3. Nomina quidẽ aliquorũ ordinũ
Angelorum esse in dæmonibus : nunquam ta-
men *Seraphin, Thronos*, vel *Dominationes* appella-
ri, *Item ob crimen, &c.* Specialius ex diuersis mo-
dis fugiendi & recedendi à Deo nobisque nocen-
di dæmonum naturas nominaque distinguit. Con-
sule. D. Gregor. lib. 33. in Iob. c. 14. circa nomi- Nomina varia.
na. *Behemoth, leuiacham, auis, bellua iumentum, dra-
co, serpens* : & Hieronymum super Isai. c. 27. &
Amos 5 de nominibus *Belial, apostata, aspis, basi-
liscus, scorpio, leo, coluber, vrsus, &c.*

10. *Rursum verò, &c.* Militantis Ecclesiæ hie- 66. Ecclesiæ diuersi gradus.
rarchiam sicut & cœlestem diuersis gradibus or-
dinatam docet ex Apost. 1. Cor. 12. & Ephes. 4.
Propterea ergo, &c. Optima probat ex vnitate cor-
poris mystici fidelium peccantem in proximum,
in seipsum peccare: sibi ipsi etiã nocere, non Deo; Qui peccat sibi nocet, non Deo.
iuxta illud Iob 35. *Si peccaueris quid ei nocebis : &
si multiplicata fuerint iniquitates tua, quid facies con-
tra eum? Porro si iustè egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet? Homini, qui similis tui
est, nocebit impietas tua, & filium hominis adiuua-
bit iustitia tua.* Subdit : *Quamobrem dum sumus,
&c.* Dæmonum infensissimas nobis patefecit in-
sidias, quas exercent dum corpore isto vestiti
sumus : nunc vero Angelorum bonorum inuita-
mento indigere nos admonet, qui viscera in nos
diuinæ misericordiæ conuertant; quippè qui vt
Bernardus, inquit ser. 12. in Ps. Qui hab. *adsunt
nobis vt protegant adsunt vt prosint*, & ser. 7. in
Cant. *Per domesticos* (inquit) *& intimos accessus ad
ima quaritur, ambitur ad desideratum.* Subdit. *Non
autem simus, &c.* Reuocat nos ab amore proprio :
sin minus illorum, id est malorum Angelorum
portionis erimus : atque ad spiritualem vitam
animæ prouocat, quam *sensualem*, id est *intelle-
ctualem*, ex nihilo factam, vt pote creatione pro-
ductam, corruptibili corpore occultam, & ab
ipso increpandam dicit, scilicet propter originalem
culpam corporea propagatione contractam.

11. *Charissimi filioli, &c.* Proximè dicta luculen-
ter explicat; atque seipsum exponit.

12. *Dilectissimi mei, &c* Laudat Arsinoitarũ san-
ctitatem, sed consulit absconsionem. *Necesse enim
est*, (inquit Bernardus serm. 4 in Ps. Quid habitat)
*abscondere interim si quid habemus boni, quoniam
thesaurum regni cælorum qui inuenit homo abscondit.
Propter quod etiam corporaliter in claustris, & in
syluis abscondimur. Et si scire vultis, quantum in
hac absconsione lucramur, credo nullum hic esse, qui si
quartam partem eorum qua fuit in sæculo actitaret,
non adoraretur vt sanctus, reputaretur vt Angelus;
nunc autem tanquam negligens arguitur, & increpa-
tur.* Subdit Antonius. *Non æstimetis perfectum ve-
strum statum, &c.* Et Bernardus. *Parum hoc lucrum
ducitis, quod non reputamini sancti antequam sitis?
An non timetis, ne forte hic vili mercede hac recepta
in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo
hac absconsio, non solum ante oculos aliorum, sed etiam
multo magis ante te ipsum. Hoc enim habet Domi-
nica illa sententia : Cum feceritis omnia qua præci-
piũtur vobis, dicite serui inutiles sumus & hac est vtiq;
magna virtus, & summa securitas, quando & piè viuis
& plus attendis, qua desunt tibi, quã qua obtinuisse vi-
deris, oblitus, qua retro sunt, & extẽdens te in anteriora.*
Deinde. *Quod est ergo &c.* vide dicta n. 3. & 10 hu-
ius epist. *Patris verus est sensus, &c.* id est Verbum
Patris, qui mẽtis suæ recõditos sensus loquutus est
nobis in Filio. *Caput totius creatura:* Vide D. Th. 3.
p. tota quæst. 8. præsertim ar. 3. vbi explicat qualiter
Christus D. caput sit omnium hominum : primo

Beatorum

Paraphrasis.

Beatorum : ſecundo habentium charitatem viæ l Tertio fidelium, etiam non habentium : Quarto vniendorum : Quinto vnibilium, & nullo modo damnatorum. *Alienatorum vero, &c.* ſcilicet non habentium gratiam : poteſt autem, & melius de hæreticis & ſchiſmaticis intelligi à corpore Eccleſiæ omnino alienatis, quos Antonius feruenti fidei Zelo inſectatus eſt: præſertim Arrianos hiſce Epiſtolis.

13. *Aut nunquid ignoratis, &c.* excitat fideles à ſomno, ac vigilare admonet contra inſidias dæmonum, atque hæreticorum fraudes, præſertim Arrij qui temporibus Antonij conſubſtantialitatem Filij Dei impugnabat. *In domo ſumus latronis, &c.* Ideſt mortali carni alligati, quæ laqueus animæ eſt, & dæmonis latibulum, qui tanquam latro pias deprædantur cogitationes : de quo late D. Bernardus ſerm. 5. Quadrageſ. & cap. 15. Meditat. quem tu conſulas : *Et humiliatio, &c.* Merito humiliationem taxat, quæ tantum ab humilitate diſcrepat, quantum vitium à virtute. *Quanti humiliantur* (ait Bern. ſer. 34. Cant.) *& humiles non ſunt ! Alij cum rancore humiliantur, alij patienter, alij libenter. Primi rei ſunt, ſequentes innoxij, vltimi iuſti. Bonum mihi quod humiliaſti me. Vides quod humilitas dicit, non humiliatio :* vbi plura dilucidè de hac re perſequitur. *Angelis labor, &c.* His verbis apud Margarinum appoſitum eſt *Caute lege* iuſſu ſupremi Fidei Senatus, & merito : labor namque gemitus, & iuſtitia cum beata viſione non compatiuntur, quæ ſtatum importat omnium bonorum aggregatione perfectum, quod & Antonius perſpicuè fatetur in calce Epiſtolæ. Labor autem atque iuſtitia Angelorum & Sanctorum, efficax deſiderium noſtræ ſalutis interpretari poteſt, quod quidem ſuapte natura anxietatem gemitum, & triſtitiam natum eſt inferre Sed in Beatis non infert, quia ineffabili & pleniſſimo gaudio impeditur. *Non dum vſque requieuerunt, &c.* Ideſt adhuc corpus exoptant, & impleri numerum fratrum ſuorum vt dicitur Apoc. 6. ſed id appetunt abſque inquietudine, quæ cum ſumma fœlicitate non compatitur, complendum tamen in die noviſſimo per reunionem animarum ad corpora. V. D.Th. 1a.q. 1. ar. 5. & q. 3 a. 8. & alibi.

70. Dæmones superbia deiecti.

14. *Ergo filioli, &c.* De peccato dæmonum ab initio vide D. Th. 1. p. q. 63. ar. 5. & 8. *Nam pro certo eſt, &c.* Non communem Eccleſiæ, & Sanctorum PP doctrinam, dæmonem ſcilicet ſuperbia fuiſſe deiectum : ſola namque ſuperbia, & inuidia propriè loquendo, in dæmonibus eſſe poſſunt : cæteris autem peccatis ex ſola inuidia afficiuntur, vt notat D.Th. ib ar. 1. & 2.

71. Diſcretio mater virtutum.

15. *In totum verè, &c.* Fortius perfectionis Magiſter Antonius diſcretionem ad omnia, & ſuper omnia commendat, de qua Bernard. ſer. 3. de Circumciſ. *Ergo ne incurrat qui currit, illuminari neceſſe eſt lumine diſcretionis, quæ mater virtutum eſt, & conſummatio perfectionis. Hæc nimirum docet ; Ne quid nimis.* Et ſerm. 49. Cant. inter alia ſuper illud : *Ordinauit in me charitatem* luculenter dicta, *Diſcretio* (inquit) *omni virtuti ordinem ponit : tolle hanc, & virtus vitium erit.* Vide dicta ad num. 4. Epiſt. 1. ſubdit Antonius : *Incidatis in menſuram diaboli*, hoc eſt ſuperbiam, quæ peccatum diaboli eſt &c. dicta numero præcedenti. Pro cuius medela Filius Dei factus homo linteo

Textus.

liuore eius ſanati ſumus. Hic congregauit nos ex omnibus regionibus, vſquequo reſurrectionem cordium noſtrorum de terra faceret, docens cunctos nos vnius eſſe ſubſtantiæ, & membra inuicem alterutrum. Propterea debemus diligere vehementer ; quia quicunque dilexerit proximum, diligit animam propriam. Et hic ſermo manifeſtus ſit vobis, Chariſſimi, Nati in Domine, filij Iſraelitæ ſancti, qui paraſtis voſmetipſos ad Deum ire, offerre voſmetipſos hoſtiam Deo in omni ſanctitate, quoniam nec poteſt hæreditatem capere quiſpiam ſine ſanctitate.

13. *Aut nunquid ignoratis, dilectiſſimi, quod aduerſarij virtutis veritati ſemper inſidiantur ? & idcirco, Chariſſimi, obſeruate ne detis oculis ſomnum, aut dormitationem palpebris. Proclamantes ad proprium Conditorem die, ac nocte at ſi fortè quo egrediatur nobis adiutorium ab excelſo, quo protegantur corda veſtra, & cogitationes in Chriſto. Nam verè (filioli) in domo ſumus latronis inhabitantes, & in vinculis mortis extamus vincti. Pro certo enim dico vobis, quid noſtra negligentia, & humiliatio, extranea commotio, non nobis ſolis eſt detrimento, ſed Angelis labor exiſtit, & omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, quia nondū vſque requieuerunt propter nos verè Nati mei, hæc noſtra humiliatio illis omnibus triſtitia eſt, ſicut iterum ſalus & glorıatio noſtra lætificationem et ac requiem omnibus præbet. Vt autem cogno[illegible] quia benignitas Patris non ceſſat, à quo motio [illegible], lenitatis fulciens ſemper, vſque in hodiernum di[illegible], vt obnoxios faceret nos propriæ morti, quoniam in noſtra [illegible] ſumus poteſtate creati ; vnde & illi poſtulant pro nobis ſemper ſicut ſcriptum eſt, immittet ſe Angelus Domini in circuitu timentium eum, & liberabit eos.* 69. Caro noſtra latronis domus. Psal. 13. Humiliatio & humilitas diuerſæ. Ps. 33.

14. *Ergo filioli, ſcire vos volo, ex quo factus eſt mundus vſque nunc vniuerſa quæcunque extra virtutem fuerunt, complent malitia ipſorum, & ipſi cognoſcuntur inter filios eſſe diaboli deputatos, propterea quod conantur vnicuique noſtrum ingerere propriam voluntatem. Nam pro certo eſt quod cum ſe nouerit diabolus per ſuperbiam, & inanem gloriam, cœlitus fuiſſe deiectum, ideo & illi eos, qui peruenerint in magnam menſuram aggrediuntur in primis artifices exiſtentes per ſuperbiam, & inanem gloriam ; vt ſint aduerſum ſe alterutrum ſcientes, quod per iſtud ſegregent nos à Deo. Et quia nouerunt, quod qui dilexerint proximum, diligant Deum, [illegible] & illi, cum ſint virtutis inimici, proprium ſeminant fomitem ſimulationum in corde noſtro, vt poſſideamus inimicitiam magnam aduerſum alterutrum ; ne vel de longè proximo colloquamur.*

15. *In totum verè (filioli) volo vos etiam iſtud cognoſcere, eſſe quam plurimos, qui ſuſtinuerint maximum certamen in conuerſatione ſanctiſſima, ſed indiſcretio interfecit eos, verè (filioli) quia non eſt tantum mirandum, ſi negligatis voſmetipſos, quantum & non diſcernentes proprium opus, incidatis in menſuram diaboli ; arbitrantes quod iam vicini Dei ſitis effecti, & expectantes fortem lucem, tenebris occupemini. Quid enim omnino fuerat opus, vt præcingens ſe Ieſus linteis, ac ponens peluim, inferiorum ſibi lauaret pedes ? ſed exemplum iſtud effecit, ſignificans de conuerſuris ad proprium illud, ſupernumque principium. Initium quippe motus ſuperbia exiſtit, quæ facta eſt in primis. Et ne ſi rurſus poſt multa conſederis in corde tuo, & in tota anima tua, & in toto ſpiritu tuo, in tota etiam anima & in corpore toto, non poteris hæreditariò capere regnum Dei.* Ioan. 13.

Textus.

16. *Verè filioli mei, in Domino, quaſo Creatorem meum, die, ac nocte, a quo habeo ſpiritum commendatum vt aperiat oculos cordis veſtri ad cognoſcendam dilectionem noſtram a vobis, quam habeo erga vos: & vt pateſiant auditus animæ veſtræ ad cōſpiciendam confuſionem propriam. Quiſquis enim cognouerit dedecus ſuum, hic demum requiret & electam gloriam ſuam; & quicunque cognouerit propriam mortem, iſte iterum cognoſcet etiam ſuam æternam vitam. Quaſi prudentibus loquor vere filioli, quia timeo ne forte fames nos comprehendat in via, & in loco, poteramus diuites fieri, ſi velimus. Volebam autem videre vos ad faciem in corpore; ſed iam expecto tempus, quod propè eſt, in quo poſſimus ex ipſo nos contuitu alterutrum peruidere, cum aufugerit dolor, triſtitia, ac gemitus; cumque exultatio ſuper caput extiterit vniuerſorum. Erant & alia multa, quæ velim dicere, ſed ſi dedero occaſionem ſapienti, ſapien-*
Prou. 9. *tior erit. Saluto omnes deſideratiſſimos meos natos in domino, per nomen.*

Paraphraſis.

ſe præcinxit, nobis relinquens exinanitione ſua totius humilitatis exemplum.

16. *Verè filioli, &c.* Nota Antonium charitate ardentem, ſollicitum de animarum ſalute, & propria humilitate confuſum. *Volebam autem &c.* ſenex, iamiamque longæuus hanc ſcribebat Epiſtolam, vt poſe expectans tempus, quod propè eſſe dicit propter prouectam ætatem, alterutrum in cœlo peruidendi. *Cum aufugerit dolor, &c.* Doctrinam catholicam luculenter prodit de fœlicitate animarum abſque vllo dolore, gemitu, vel iuſtitia: ac proinde locum habere traditam expoſitionem ſupra n. 13. huius epiſt.

SANCTI ANTONII ABBATIS
EPISTOLA III.

Textus.

73. 1. *SCitis gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod propter nos pauper factus eſt, cum diues eſſet.*
2. Cor. 8. *Vt nos paupertate illius ditaremur: ſeruitus autem illius liberauit nos, & infirmitas eius conſtituit nos validos. Stultitia illius nos ſapientes effecit; ſi tamen iterum per mortem propriam, reſurrectionem faciat noſtram, vt in hac poſſimus vocem magnam eleuare*
2. Cor. 5. *dicentes: Tametſi nouimus ſecundum carnem, ſed creatura eſt in Chriſto noua. Verè Chariſſimi in Domino, dico vobis, quòd iuxta minutias verbi libertatis, in qua cuncti liberi ſumus effecti, alia habeo multa quæ dicam vobis, ſed non eſt horum tempus docendi modò.*

2. *Saluto iterum vos omnes chariſſimi mei, Nati in Domino, filij Iſraelitæ ſancti, ſecundum veſtram ſenſualem extantiam. Verè, inquam, decebat vobis quaſi propinquantibus proprio Conditori, ad inquirendam ſalutem animarum veſtrarum per teſtamentariam legem* [illegible] *propter multitudinem malitiæ &*
1. Cor. 15. *malignitatis diſtinctionem, ac libidinum voluptates, refrixerit teſtamentaria illa lex, animaque veſtra ſenſus officio obierint. Et idcirco nequaquam potueritis animaduertere ſenſualem, & gloriam eſſentiam, propter mortem, quā corruerunt. Ideoque ſcriptum in ſcriptura diuina Quod ſicut in Adã omnes moriũtur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Ergo ipſe eſt vita totius rationalis naturæ creatæ, in ipſo ſecundum effigiem imaginis eius; ipſe etiam exiſtit ſenſus verus Patris. Sed imago quidem Genitoris inuerſabilis eſt, quæ aſſumpta eſt. Præter illam tamen vobis accidit malitia in qua & vniuerſi mortui ſumus extra naturam: ſiquidem eſt ſubſtantia ſenſualis in Deo. Ergo omnibus, inquit, extra naturam eſt, acquiſiuimus domum tenebroſam, ac prælijs plenam, & in hoc teſtificamur vobis, quia totius vigoris ſcientia deficit à vobis, ob quam etiam cauſam aſpiciens Genitor noſter Deus infirmitatem noſtram, quòd impoſſibiles ſimus effecti geſtare veritatẽ, ex quo huius rei gratia, bonitate propria venit viſitationem facere creatu-*

Paraphraſis.

1. *SAtis gratiam, &c.* Intendit Antonius in omnibus his Epiſtolis (hæc præſertim) altiſſimum Incarnationis Verbi explanare myſteriũ, ac extollere beneficium, quibus ad Conditoris amorem excitet corda. Ad quos autem ſit ſcripta, non conſtat, niſi forte ex phraſium, & ſententiarum ſimilitudine ad eoſdem Arſinoitas directam conijciamus. Et primum circa textum notandum, frequenter in hac & ſequentibus epiſtolis multa quidem dicere, pluraque dicenda ſemper relinquere circa *minutias verbi libertatis*, nomine *libertatis* eam intelligens, quæ *ſeruituti* opponitur: nam cum ſerui eſſemus peccati, dæmonumque mancipium, liberi ſumus ea libertate, qua Dei filius homo factus nos liberauit. Anguſta autẽ ei tẽpora omnia videntur ad loquendũ circa minutias verbi *libertatis*, id eſt circa quæſtiones, puncta & interrogationes, quæ in clariſſima Incarnationis Verbi materia, de qua ei ſermo in his epiſtolis paſſim occurrunt. *Minutia* autem appellat in calce. Epiſtolæ 48. qua phraſi vtitur Cicero in Parad: & Nonius apud Theodoſium Trebellium *Minutum* obſcurum, & ſcrupuloſum interpretatur, quæ rectè conueniunt *Minutis* verbi libertatis, fide ſupernaturali nobis manifeſtis, nunquam ab obſcuritate abſoluendis. Intentum Epiſtolæ.

2. *Saluto interim, &c.* Frequenter vtitur termino iſto *ſenſualis extantia*, de quo ſatis epiſt. 1. 74. Libidinum
num. 5. ipſius; vbi notatione eſt, ſenſum pro effectus.
intellectu, eſſe accipiendum & ſenſualem extantiam pro *ſpirituali*, vt paſſim ex contextu omniũ epiſtolarum manifeſtè conuincitur. De teſtamentaria lege vide ep. 1. num. 1. ipſius. *Animæ veſtræ ſenſus officio obierunt, &c.* Nota libidinum ac voluptatum filias cæcitatem mentis, in conſiderationem, præcipitationem, inconſtantiam, amorem ſui, odium Dei, Affectum præſentis ſæculi, & horrorem futuri, cum D. Th. 22. q. 53. ar. 6. *Ergo ipſe vita, &c.* Conſule dicta ep. præced. n. 12 ipſius. *Per*

mysterium

Paraphrasis. — Textus.

monasterium Sanctorum, &c. Scilicet Angelorum, qui in ministerium missi sunt propter nos iuxta Apost. Hebr. 1. *Plenè ministri nostri* (inquit Bernard ser. 11. Ps. Qui hab.) *non Domini nostri: Et in hoc vnigeniti formam imitantur qui non venit ministrari, sed ministrare, qui stetit inter discipulos tanquam qui ministrat.*

rarum suarum, per ministerium Sanctorum. Obsecro vos vniuersos, in Domino, Charissimi, vt intelligatis quæ scribo vobis: quia non dilectionem corporalem habeo in vos, sed charitatem spiritus, cultura Dei. Praparate vosmetipsos ad conditorem vestrum ire. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Et scitote quod poscimus restituere Domino Ioel 2. *pro cunctis donationibus, quas dedit nobis. Cuique, & vsque, & hic in ista habitatione memoriam nostri facis, propter immensam bonitatem suam, & infinitā dilectionem, non faciens nobis secundū peccata nostra. Qui & solem vsque fecit ministrare nobis in tenebrosa domo. Lunam quoque, ac sidera cuncta, scribens deseruire vanitati peritura, creatura, propter corporum constabilitionem. ali sue virtutes multas nobis ministrare perfecit, quas neque vidimus corporis oculo.*

3. *Quid ergo dicemus &c.* Docet eleganter insufficientiam creaturæ ad satisfaciendum Deo pro debito peccati mortalis, & congruentiam mysterij Incarnationis Filij Dei, qui pro nobis Deo Patri Adæ debitum ad æqualitatem soluetet.

3. *Quid ergo dicemus, quasi in aliquid boni fraudamur ab eo, quod ipse non fecerit nobis? Nunquid* 75.
Creatura insufficiens ad satisfaciendum.
Patriarcha res passi sunt pro nobis, aut Sacerdotes non docuerunt nos? Nunquid Propheta pro nobis mortui non sunt? Aut Apostoli persecutionem non sustinuerunt pro nobis? Nunquid Filius Dei dilectus non pro nobis omnibus mortuus est? ob qua vniuersa debemus & ipsi properare ad peragendum in omni sanctitate ad proprium conditorem, qui cernens, creaturam non posse curare plagam qua facta fuerat Iudas, propriis videlicet membris, Pater ipse creaturarum sciens infirmitatem, ac sensus earum, motus est visceribus circa eas, & secundum multam dilectionem suam non pepercit vnigenito Filio suo, sed ob nostram omnium salutem tradidit eum & propter nostra peccata. Et iniquitates quidem nostra humiliauerunt eum. Rom. 8. *Liuore autem eius nos omnes sanati sumus.* 1. Pet. 2. *Hic congregauit nos ex omnibus regionibus verbo virtutis sua, donec illum sensus nostri resurrectionem effecerit docens nos alterutrum existere membra.* Isai. 53.

77. 4 *Docet idcirco &c.* Dicto de Incarnationis Verbi mysterio, mentis sensuumque aciem nos intendere admonet ad cognitionem eorum, quæ de Verbo Incarnato credere debemus; oraque obstruit impiorum, quibus propter malitiæ grauedinem factus est aduentus Christi gentibus quidem stultitia, Iudæis scandalum hæreticis damnatio, fidelibus emolumentum; omnibus iudicium. Ac proinde ad discretionem boni & mali, veri atque apparentis dogmatis habitudines nostras, sensuumque officia exerceri oportet; neque enim facile est inter tot malignitates boni verique fuco coloratas bonum à malo, verum ab apparenti nisi ex Dei dispensatione discernere. Vnde Bernardus serm. 56. Cant. super illud *Capite nobis vulpes &c.* inquit: *Ego ad vulpes istas. Non sufficit esse hæreticos, nisi & hypocrita sint, vt sit supra modum peccans peccatum. Quinam isti prædones? Hi oues sunt habitu, astu vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi sunt qui boni videri non esse; mali non videri, sed esse volunt. Male sunt, & boni videri volunt, ne soli sint mali: mali videri timent, ne parum sint mali. Etenim minus semper malitia palam nocuit, nec vnquam bonus nisi boni simulatione deceptus est. Neque enim est apud eos virtutes colere, sed vitia colorare quodam quasi virtutum minio.* Quod quidem impius Arrius (quem sibi coæuum Antonius bis epistolis tacito inimico, vltima vero expresso nomine insectatur) veræ Fidei de Incarnato Verbo infensissimus hostis, habitu & moribus professus est: de

Christi aduentus diuersi effectus in hominibus.

Hæreticorū mores.

Arrij habitus & mores.

4. *Docet idcirco vniuersis nobis properantibus ad proprium conditorem, exercere habitudines nostras, ac sensus officia ad cognoscendum dignitatem boni, malique discrimen, vt sciamus omnes illas Iesu dispensationes, quas ille proprio dedit affectu, similis nobis factus per omnia, excepto peccato propter verò multam malitiam nostram districtionemque malitia, & grauedinem inconstantia nostra factus est aduentus eius, quibusdam quidem stultitia, aliis verò scandalum, alteri parti emolumentum, itemque aliis sapientia, & virtus porro aliis resurrectio, & vita. Hoc quoque manifestum sit vobis, quod aduentus illius factus sit omni mundo iudicium. Ecce enim, ait, veniunt dies, dicit Dominus, & omnes scient me à minimo vsque ad maximum eorum, & auditum faciam vsque ad extremum terra, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo. Quia cum cognouissent Deum, non vt conditorem proprium glorificauerunt; & id propter vecordiam suam, per quam, nec potuerunt capere Sapientiam eius. Sed vnusquisque nostrum vendidit semetipsum propriis voluptatibus in mala, & ipsis seruus addictus est: Ob qua ipse Iesus exinaniuit semetipsum à gloria, formam serui accipiens, vt illius seruitutis nos liberaret. Stulti fuimus, & iniustitia nostra facinus gessimus. Assumpsit ille habitus stultitia, vt nos faceret sapientes: inopes eramus, & in paupertate nostra omnis defecerat vigor a nobis: item ille ob hac assumpsit inopia formam, vt paupertate sua nos in omni sapientia & intellectu ditaret. Non solum autem hac, sed insu-*

Ioan. 8.
Ier. 31.
Rom. 1. & 3.

Textus

per & infirmitatis nostræ, figuram assumpsit, vt propria infirmitate nos robustos efficeret: obediens Patri factus in omnibus vsque ad mortem, mortem autem Crucis, vt in sua morte, & humilitate. Nam cunctorum resurrectionem efficeret, cumque destrueret, qui mortis habebat imperium, hoc est diabolum. Igitur si pro certo liberabimus nosmetipsos in eius aduentum, profecto inueniemur discipuli Iesu; & diuina hereditatis instituemur heredes.

77. *5. Charissimi in Domino, turbor vehementer, & moueor in spiritu meo, quod nominibus amicti sumus, & cunctorum schemata baiulamus, in conspectu infidelium gloriantes. Sed metuo nec illud Pauli oraculum impleatur in nobis, quo ait. Habentes firmam pietatis, virtutem autem eius negantes. De Charitate vero, quam habeo in vos, oro pro vobis ad Deum, vt consideretis vitam vestram, & hereditate capiatis ea quæ non videntur. Nam verum (filioli) est, quod etiamsi demus nosmetipsos ex tota virtute inquirere Deum, nec sic quidem condigna gratia erit. Id enim inquirimus quod nostrum existit, & quod naturale est substantiæ nostræ; vere enim, Charissimi in Domino, qui in omni sanctitate parastis vosmetipsos offerre hostiam Deo, quia nihil de his quæ expediebant, celauimus vobis, sed perspicua facientes testificauimus ea, quod aduersarij virtutis subripiunt veritati. Hoc quoque cognoscite scientes quod qui secundum carnem est, semper insectatur eum, qui secundum spiritum; & quod omnis, qui voluerit piè viuere cum Christo, persecutionem patitur. Propter quod Iesus cognoscens tribulationes omnes, ac tentamenta, veniens in mundo ad Apostolos; & sciens, quod per patientiam suam resoluendam inimici virtutem, id est, idololatriam, consolabatur dicens, vos tribulationem habebitis in mundo; sed constantes estote, quia ego vici mundum. Docebatque eos dicens Nolite timere mundum, quia omnes afflictiones mundi condigna non sunt; ad eamque spectatur gloriam. Nam si eos, qui ante vos fuerunt. Prophetas insequuti sunt, & vos persequentur. Et si me oderunt, & vos oderint. Sed confidentes estote, quia vestra sapientia solueris omnem inimici virtutem. De minutia vero verbi libertatis, in qua liberati sumus, habeo alia multa dicere vobis: sed si dedero occasionem sapienti, sapientior erit. Opus tamen habemus consolari inuicem exiguis quibusque sermonibus. Quod si vere perspexit mens, iam nequaquam egebit loquela corporalis mandatio.*

Timet in suis hypocrisis vitiũ.
2. Tim. 3.
Ioan. 6.
Matth. 10.
Rom. 8.
Ioan. 5.

6. Gaudeo autem in omnibus vobis dilecti in Domino, viri Israelitæ sancti, secundum propriam sensualem extantiam. Qui primum quidem decebat rationabilem virum cognoscere semetipsum, deinde vt cognoscat ea, quæ sunt Dei, & vniuersas ipsius gratias, quascumque semper cum eo facit. Ac deinceps nouerit, quòd omne peccatum, & totum quidquid querelosum existit, extra naturam est sensualis extantia. Denique videns conditor noster, nos hæc extra naturam possidere arbitrio liberali, in quo hic moriebamur; horum causa visceribus pro nobis motus, propria bonitate voluit conuertere nos ad illud sine fine principiũ, visitationem fecit creaturarum, non parcens sibimetipsi ob nostram vniuersorum salutem. Tradidit quippe se pro peccatis nostris: & iniquitates quidem nostræ humiliauerunt eum. Sed liuore eius nos omnes sanati sumus, verbo enim virtutis suæ congregauit nos ex omnibus regionibus ad extremum terræ, vsque ad vltimum orbis, docens quod essemus alterutrum membra. Quamobrem si pro certo parauimus nosmetipsos

1. Petr. 2.
Isai. 53.
Ezech. 11.

Paraphrasis.

quo Epiphanius lib. 2. contra hæres. tom. 2. hæresi 69. inquit. *Erat statura valde longus; sub tristi specie, figuratus velut dolosus serpens, qui decipere posset omne innocens cor per versutum suum prætextum? Dimidium enim pallium hic semper indutus, & stolam, dulcis erat in colloquio, persuadens semper animas ac blandiens*: Vide nunc quam conceptis verbis dixerit Magnus Antonius necesse, nobis esse vniuersis nobis ad Conditorem proprium properantibus exercere mentis habitus, ac sensus officia ad cognoscendum boni malique discrimen.

5. *Charissimi in Domino &c.* Consequenter satis sibi timet, ne forte hypocrisim & simulationem, quam in hæreticis damnat, in suis fidelibus nomine virtutis amictam, sed re ipsa virtutis vacuam inueniat. *Quod nostrum existit, & quod naturale est &c.* Nota quod Charitas, quæ habitus supernaturalis est, & Beatitudo, quæ in clara Dei visione consistit, non dicuntur *naturalia* ab Antonio, eo quod homini suapte natura debita sint; sed quatenus non sunt contra naturam, quæ supra naturam sunt; vel quatenus congruentia naturæ rationali, quę capax est donorum supernaturalium, *De minutia verbi libertatis.* Vide dicta num. 1. huius epistolæ.

6. *Gaudeo autem &c.* De sensuali extantia vide dicta epist. 1. num. 1. ipsius, & nu. 2. *Huius Denique videns &c.* Peccatum extra naturam esse ait sensualis, seu rationalis extantiæ, imo contra naturam ipsius, quia peccatum est actus liber deuians ab ordine debito finis contra regulam naturæ & rationis: & peccare nihil aliud est, quam deficere à bono, quod conuenit alicui secundum naturam suam. Vide D. Thom. 12. quæst. 21. artic. 1. & quæst. 109. artic. 2. ad 2. & artic. 8. in c. & à lib. *Vnde & ego quoque &c.* Nota iterum Antonium longæuum vel de quo tempore hanc exarabat epistolam. Cætera in superioribus explicata sunt.

Paraphrasis.

7. *Obsecro itaque Charissimi,&c.* Mentes fidelium in Dei amorem, & timorem excitat consideratione sacri Baptismatis à Christo Domino instituti, & excellentiæ benefici huius sacramenti supra Baptismum Ioannis. Discrimen autem inter vtrumque constituit penes hoc, quod Ioannes baptizauit in remissionem peccatorum, Christus vero in spiritus sanctificatione,& optimè quidem: quia Baptismus Ioannis erat quasi protestatio pœnitentiæ, quam imponebat baptizatis,sed non conferebat gratiam, neque caracterem imprimebat,vt docet D. Thom.3. part.3.quæst.38.a 2. & 3. & quæst. 68.a 6. Christi vero baptismus & characterem imprimit in anima,& gratiam confert sanctificantem, quam suscipientes filij Dei Regni ipsius hæredes, cohæredes autem Christi nominamur & sumus. *Preperemus nos &c.* Commendat pœnitentiam, quæ secunda tabula est post Baptismum, secundumque lauacrum ad purgandam mentem à perpetratis post Baptismum, quippe qua iterum conuertimur ad principium nostrum, deperditamque recuperamus hæreditatem.

80. Iudicij extremi distinctio.

8. *Manifestus siquidem &c.* Concinit omnino Bernardus serm.8. in Ps. Qui habitat, vbi: *Quid tam pauendum* (inquit) *quid tam plenum anxietatis, & vehementissima solicitudinis excogitari potest, quam iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto Iudice sententiam? Horrendum est (ait Apostolus) incidere in manus Dei viuentis. Iudicemur interim fratres, & terribilem illam expectationem præsenti studeamus declinare iudicio? Non iudicabit Deus bis in idipsum.* Et serm.5. de Aduentu, cui titulus de Medio aduentu & triplici innouatione: *Medius inquit, aduentus occultus est, in quo soli Deum in se ipsis vident electi, & salua fiunt anima eorum:* & infra *Aduentus* (inquit) *medius via est perquam a primo veniatur ad vltimum.* Concludit *Custodiat vos &c. vsque ad nouissimum flamen:* id est vsque ad mortem, atque vltimum vitæ efflatum.

Hactenus CONTINVATOR.

Hactenus continuator.

Textus.

liberos facere in eius aduentu, scrutetur semetipsum rationalis homo, quidnam possit retribuere Deo pro cunctis donis, quæ fecit in nobis. Vnde & ego quoque deterrimus, qui hanc scripsi Epistolam, expergefactus à Dormitione mortis, plurimum illud temporis, quod mihi fuit supra terram factum, existimo luctum, & fletum: lugens quidnam possum retribuere Deo, pro omnibus, quæ fecit mihi. In nullo enim frustrati sumus eorum, quæ non perfecerit nobis in humilitate nostra, Angelos enim suos nobis ministrare fecit; Prophetasque proprios vaticinari præcepit: Apostolos etiam suos nobis euangelizare iussu. Insuper vero illud omnium insigne est præcessoram, quòd vnigenitum suum formam serui fecit assumere pro nobis.

79. In quo Baptismus Ioannis a Christi Baptismo differat.

7. *Obsecro itaque charissimi in Domino, vos, qui sanctorum existitis cohæredes, vt excitare velitis proprias mentes in timore Dei. Sermo etiam vobis iste sit manifestus, quòd Ioannes quidem Præcursor Iesu baptizauerit in remissionem peccatorum propter nos: spiritu autem sanctificati fuerimus in Christo. Præparemus nos ipsos nunc in omni sanctitate, ad purgandam sensualem mentem nostram, vt simus mundi in baptismate Iesu, ad offerendum nosmetipsos hostiam Deo. Hic vero Paraclitus spiritus, qui consolatur nos, conuertit rursus ad principium nostrum, ad recuperandas hæreditates proprias, & magisteria eiusdem spiritus consolantis. Huius rei gratia quotquot in Christo baptizati sunt, Christum induti sunt. Non est masculus, aut fœmina, non est seruus, aut liber. Omnis enim lingua corporum destruitur apud illos, accipientibus eis doctrinam sancti spiritus, in tempore quo sument hæreditatem sanctam; & adorabunt Patrem sicut oportet, in spiritu, & veritate.*

8. *Manifestus siquidem sit vobis sermo iste, ne expectare velitis iudicium futurum in illa præsentia Iesu: iam etenim aduentus illius omnibus nobis iudicium existit. Scitote enim, quod omnes in se gestantes spiritum, recipiantur, & vestiantur vestimento illo, quo sumus exuti, iuxta sensualem nostram extantiam. Nã & sæpe fit vox, veniẽs sẽper à Deo Patre ad omnes illos, qui in se ipsum gerunt, dicens eis. Consolamini* Isa. 40. *cõsolamini, popule meus dicit Dominus, & Sacerdotes; loquimini ad Ierusalem. Deus quippe visitationem* Prou. 9. *continuò fecit creaturarum suarum, manifestans propriam bonitatem. Et verè, Charissimi, secundùm minusias verbi libertatis, in qua liberati sumus, sunt & alia quam plurima, quæ dicantur vobis: sed si dedero occasionem sapienti, sapientior erit. Deus autem pacis det vobis gratiam discretionis, vt cognoscatis quæcunque scribo vobis, quod mandatum sit Domini. Custodiat vos idem totius gratia Deus sanctos in Domino vsque ad nouissimum flamen. Oro autem Deum semper pro omnium vestrum salute, in Domino dilectissimi. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis.*

Amen.

---

81. Atriam infectatur epistolis.

POrrò quatuor reliquas omittere decreui, quòd nimirum eiusdem prorsus sint argumenti cum tertia, de verbi Dei incarnatione; eiusdemque penè ad verbum loquendi formulis vtatur; & idcirco non valdè rei nostræ, facere videantur, qui de institutis Monasticis agere decreuimus. Sanè Antonio vehementer incumbebat onus de diuinitate Verbi frequentem ad suos facere sermonem, quòd videlicet quo tempore epistolas suas exorabat, Atius è tenebris mundo emerserat, cumque illi præcipuum bellum inferere necessum fuit. Nam & illius asseclæ non veriti fuerunt aliquando fidei Antonianæ opinionem commaculare, sibi cum de creatione Filij Dei assentiri publicè mentientes. Ex quo vt sanctæ Fidei defferret, necessum fuit eremi excedere limina, & palam Alexandriæ diuinitatem Filij prædicare, vt Athanasius narrat cap.41.& 42. Fuisse verò Antonium cum has scripsit prouectæ admodùm ætatis, sæpe ipse indicat, præsertim in tertia cum ait: *plurimum illud tempo-* Senex iam Epistolas scribit.

ris,

ris, quod mihi fuit super terram factum &c. & in secunda: *volebam autem videre vos ad faciem in corpore; sed iam expecto tempus (quod est prope) in quo possimus ex ipso nos contuitu alterutrum peruidere; cum aufugerit dolor, tristitia, & gemitus &c.* Vt certum sit, iam Arium virus suum effundere cæpisse: præsertim, quia 7. in eum conceptis verbis vibrauerit stilum, loquiens; *De Ario verò, qui in Alexandria surrexit &c.* Vt autem contra ipsum monasteria armaret sua, & Monachos de Fide recta commonefaceret, editis ad singula Asceteria epistolis, laborasse satis (vt fallor) ipse innuit in tertia, dum ait: *Deus autem pacis det vobis gratiam discretionis, vt cognoscatis quæcumque scribo vobis, quod mandatum sit Domini.* Et in quarta: *Obsecro ergo vos, Charissimi in Domino, vt intelligatis scripta, quia Dei mandata sunt.* Ergo, vt vides, in vno Antonio, habuere Monachi morum

Antonius Theodidactus Doctor.

suorum legislatorem sanctissimum; contra dæmonum acies expertissimum ducem, ac instructorem & Fidei rectæ, Catholicæque Magistrum, & Doctorem peritissimum; vt nihil in eo desiderare quirent, nihil ab altero mendicare. Augustinus sanè Antonium Doctorem prædicat Theodidactum lib. 1. de Doct. Christ. in Christ. in prologo, cum ait: *Recordentur semper homines dedicisse litteras. Nec propterea sibi ab Antonio, Sancto, & perfecto viro Ægyptio Monacho, insultari debere; qui sine vlla scientia litterarum scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur.* Quare iure Camperius inuehitur in eos, qui Theologiæ ignatuio eum reputant: *Nam si sic* (ait) *Ægyptij Antistites Antonium vt symbolo Fidei Magni Athanasij testimonium dares aduersum Arianos, non conuocassent. Eodem argumento & Athanasius, & Dydimus, cæterique Ægyptij, qui Antonium conuocarent, Theologia rudes jicerentur.* Sed ad rem.

CAPVT III.

Quousque Antonij institutio se extenderit?

§. I,

Cui Macarius, & Posthumius regulas scripserunt.

1.

Quo anno Antonius Monachos regere cœpit.

RElliquum est, vt enodemus, quousque sese institutio extenderit Antoniana. Memineris, lector, statutum à nobis fuisse in superioribus, Antonium, anno ætatis 55. Christi verò 307. cœpisse Monachos colligere, & erudire. Enim verò *Antonius annis 20. solitariè transactis* (supra alios 15. Sub senis sui obedientia) *cum multorum & propositum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret; tandem penè iam per vim foribus euulsis, quasi ex aliquo cœlesti aditu consecratus apparuit.* Ita Athanasius cap. 13. & cap. 14. ait: *Rursusque in pristinis laboribus perseuerans, multos magisterio suo fratres confirmauit; ita vt breui tempore plurima fierent monasteria. Nouos, antiquosque Monachos pro ætate, vel tempore, paterno moderabatur*

Eorum multitudo.

affectu. Et cap. 21. eorum multitudinem sic expendit: *Erant igitur in monte Monasteria, tanquam tabernacula, plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium; tantumque ieiunandi, & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus sermo eius afflauerat, vt futura spei auiditate ad charitatem mutuam, & misericordias indigentibus exhibendas, ingi studio laborarent: qui infinitam regionem quandam, & oppidum a mundana conuersatione seiunctum, plenum pietatis, & iustitia videbantur incolere. Quis tantum Monachorum agmen aspiciens, quis virilem illum concordia cœtum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurronis, sed multitudo abstinentium, & cointamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem: Quam bona domus tua Iacob tabernacula tua, Israel? tanquam nemora obumbrantia, tanquam Paradisus super fluuios, tanquam tabernacula, quæ fixa sunt a Domino, tanquam cedri circa aquas?* Num. 24.

Sanctimonialium ei cura fuit.

Ei etiam curæ fuisse sanctimonialium cœtus, non solum ex cap. 27. liquet, vbi virorum visitans Asceteria; *Sororem quoque iam vetulam videns, & aliarum puellarum magistram, mira exultatione sustollitur*: quod sanè de priori ad eas accessu dictum est; sed ex 1. & 2. epistola ipsius quas ad fœminas, æque ac ad viros scripsisse ipsæ produnt. In secunda, cuius titulus est, *ad Arsinoitas*: *Vniuersos vos* (ait) *paratos abire ad Deum saluto in Domino, Charissimi, a minore vsque ad maximum, & a masculis vsque ad fœminas.* Et in prima, *Ad fratres suos*, Monachos videlicet, inquit: *Primum saluto vos in Domino. Existimo autem animas quascumque apprehenderit gratia Dei vocantis, ad prædicationem sui* (id est ad hoc vt diuinis laudibus vacet) *siue masculos siue fœminas, habere tres modos, &c.*

2.

Monachatus ab eius schola per orbem dilatatus.

Ab hac schola in orbem vniuersum prodiisse, qui eum monasteriis replerent, ita vt vni Antonio Monachatus quaquauersum debeatur dilatatio, apud multos receptum est, & vulgò ferè persuasum. In quam sententiam libens manibus pedibus iisse Cardin. Baron. videtur, dum Annal. tom. 3. ad A.C. 328. in hæc verba prorupit. *Qui igitur Antonium adeuntes, eidem se subiecere discipulis; ex ijs alij in eisdem cum illo montibus Monasticam exercuere disciplinam; alij verò eadem ex planta palmites succidentes, & in diuersis prouincijs complantantes, breui tempore factum est, nempè hoc ipso sæculo, vt repleuerint terrarum orbem, tam sancta propagine; nimirum Palæstinam. Syriam, Asiam minorem, Cappadociam, Pontum, Armeniam, Mesopotamiam, & Boreales regiones, vsque ad Latrones Bessas, & Dacos, de quibus sanctus Paulinus hæc cecinit in reditu S. Nicetæ viri sanctissimi, à quo accepit, quod scribit:*

O vices, rerum benè versa fama!
Inuij montes prius, & cruenti,
Nunc tegunt versos Monachi latrones.
Pacis alumnos,
Sanguinis quondam modò terra vitæ est:
Vertitur Cœlo pia vis latronum,
Et fauet Christus supera occupanti
Regna rapina.
Nos vbi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum
Et latet iustus, quibus ipse latro
Vixit in antris, &c.

Sed & de Bessis meminit S. Hieronymus, cum scribens ad Heliodorum (epist. 3.) *hæc ait: Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur* (planè Monasticè) *Bessorum feritas, & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam in feriis homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos, &c. Et ad Lætam* (epist. 7.) *De India,*

Perside,

Perside, Æthyopia Monachorum quotidie turmas suscipimus. Eorum scilicet, qui ad loca sancta visenda pietatis causâ ventitabant. Hactenus Baronius, cui Rosuueydus subscripsit in notis ad cap. 14. vitæ sancti Antonij.

3\. Non fuit autem Monachatus sed propagator.

Sed mirum est, viros gnatos mellis, & butyri, id est, reprobandi malum, & eligendi bonum, hoc vna in re (nec minoris negotij, quàm cæteras historiæ Ecclesiasticæ) nullum periculum fecisse, neminemvè rogasse de seniùs antiquis. Persuasum sibi habuerat Baronius, persecutionibus, quas Ecclesia vniuersa perpessa fuerat, funditus Therapeutarum priscorum periisse memoriam, necdum vivendi ritum. Videbat rursus hoc ipso tertio Ecclesiæ sæculo Monasticen, non solum in Ægypto sub Antonio cultam, sed toto orbe ad memoriam hominum reuocatam; existimauitque alterum ab altero ortum duxisse. Cæterum cap. 11. & 12. superioribus liquidum (ni fallor) fecimus, Monachorum institutum, ac statum nunquam extinctum fuisse, imo verò nusquam pene alicubi defuisse; tametsi à temporibus Antonij splendoribus geminatis micuerit; deficientibus siquidem persecutoribus, & pace Ecclesiis per Constantinum reddita, ij qui latebant, e tenebris emerserent. Vtrum autem e discipulis Antonij in omnes illas orbis prouincias à Baronio accurate recensitas aliqui penetrauerint, quod absque auctore oportuisset non proferri, nunc videndum.

4\. Hilarion in Palestina Monachatû illustrat.

In Palestinam migrauit sanctus Hilarion, Palestinus & ipse natione; postquam Alexandriâ discedens, quam iussu parentum petierat, litterarum perdiscendarum gratia: *Audiens celebre nomen Antonij, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incensus videndi eius studio, perrexit ad eremum.* Ita Hieronymus cap. 1. & 2. qui verum Antonij discipulum extitisse, sic ostendit. *Statim vt eum vidit, mutato pristino habitu, duobus ferè mensibus iuxta eum mansit, contemplans ordinem vitæ eius, morumque grauitatem, quam creber in oratione, quam humilis in suscipiendis fratribus, seuerus in corripiendis, alacer in exhortandis esset: & vt continentiam, cibique eius asperitatem, nulla vnquam firmitas frangeret.* O quàm mirabiliter pueri Hilarionis spiritum replebat, (nam & puer erat annorum 15.) qui duorum duntaxat mensium spatio, tantam Monastici perfectionem hausit, vt magnus pater familias, & Ascetarum inclitus antesignanus inde redderetur; & tam augusto tempore immensam frumenti coegerit molem, quam discipulis suo tempore impertiretur? Si verò anxius quæris, cur non plures annos, aut menses cum Antonio egerit, occurrit Hieronymus: *Porrò frequentiam eorum, qui ad Antonium ob varias passiones, & impetus dæmonum concurrebant, vltra non ferens; nec congruum esse dicens, pati in eremo populos ciuitatum: sicque sibi magis incipiendum esse, vt cœpisset Antonius; illum quasi virum fortem victoriæ præmia accipere, se verò necdum militare cœpisse: reuersus est cum quibusdam Monachis ad patriam.* Quare fructificatio Monastices in Palestinam per Hilarionem, proculdubio, Antonio quoque adscribenda est; vtpote cuius iste disciplinis eruditus fuerit, discipulosque secum duxerit: imò & à quo profecturus ependytem (id est scapulare) acceperit: Nam de eodem Hilarione solitudinem Palestinam primitùs intrante agens, ait Hieron. cap. 3. *Igitur sacco tantum membra coopertus, & pelliceum habens ependitem, quem illi Beatus Antonius proficiscenti dederat, &c.* Constat itidem Hilarionem inter primos Antonij discipulos enumerandum, non solum sanctitate, in qua cessit nemini, sed & tempore; nam A. C. 308. disciplinis Antonij se tradidit erudiendum; qui tamen anno præcedenti 307. Monachos instituere cœperat. De qua re suo loco inferiùs. Sed verò non fuisse primum Palestinæ Monachum Hilarionem probauimus libr. 1. cap. 7. num. 10. & cap. 11. num. 75. Quod tu consulas, ne eadem sæpiùs repetere videamur.

5\. Syri ante Antonium Monachis ditata.

Multò minus constare poterit quod Baronius ait, Syriam primitùs Antonij discipulos petiisse. Audio potius Theodoretum ex professo historiam eorum Monachorum pulchro eloquio texentem, qui multò priùs Syriæ solitudines incoluerunt: quod eo cap. 13. à num. 6. liquido ostendimus: vbi tamen Antonij mentio nulla; sicuti nec apud Chrysostomum; qui cum Monachorum in Syria agentium multam fecerit mentionem, quibus nimirum socius ipse fuisse probatur, & legislator, & semel tantum scilicet 8. in Matth. Antonij cum laude meminerit; quòd tamen ei Syri Monasticam deberent originem, prorsus tacet; ait siquidem. *Quisquis regiones illas (Ægypti) gnarus est, ij, à quæ dicimus recognoscit. Si vero habitacula illa nondum nouit, consideret virum per cunctorum ora nunc hodie volitantem, quem Apostolorum simillimum Ægyptus protulit, Beatum dico, & magnum illum, de quo sæpe audistis Antonium, & respiciat quia hic quoque illius fuerit regionis indigena, cuius etiam Pharao; sed nihil sit inde vitiatus. Nam & visione Dei dignus est habitus, & talem vitam prorsus ostendit, qualem habere student milites Christi, videlicet Ascetæ, & Monachi.* Dixisset plane discipulos ipsius apud se in Syria esse, si aliquem illorum illuc penetrare contigisset. Nunc verò totam viri, vitæque eius rationem ex historia illius petendam docet: *Hoc autem facile cognouerit, quisquis eum legerit librum, qui vitæ eius texit historiam.* Et rursus: *Sed ne à me hæc audire videamini, ipsum potiùs librum legentes, diligentius cuncta discetis, vt maxima inde philosophia incitam accapiatis.* Philosophiæ, inquam, Asceticæ, cuius ipse Doctor eximius fuit.

6\. Asia minor ante Antonium Monachis ditata.

Quod ad Asiam minorem, Cappadociam, & Pontum spectat, habeo magnum Basilium conceptis verbis promentem in his neminem reperiri Monachorum præstantissimæ Ægyptij scholæ; cum enim à Neocæsariensis accusaretur, quòd Monachorum greges ad pietatem erudiret, respondet in epist. 63. in hæc verba. *Accusamur vero & huius, quod homines habeamus Monachos pietatis studiosos, qui mundo renuntiarint, & vniuersis sæculi istius curis.* Audisti accusationem: Attende quid huic respondeat. *Ego verò omnem vitam meam impenderem, vt mihi possint ista impingi delicta, haberemque apud me viros, qui me Doctore hoc pietatis studium amplexi hactenus fuerint. Nunc autem in Ægypto quidem audio talem esse virorum quorumdam virtutem* (diceret etiam aliquos apud se esse, si eos illàc penetrare contigisset) *& forsan in Palestina quoque sunt,* [Hilarionis alumnos intelligit, sicut in Ægypto Antonij, & Pachomij] *qui ad Euangelij normam vitæ suæ conuersationem perfectam reddant. Audio & in Mesopotamia viros esse perfectos, ac Beatos,* [quorum scilicet Theodoretus texuit acta.] *Nos vero perfectis collati pueri sumus. Sunt autem & fœminæ Euangelicam vitam amplexæ, quæ virginitatem quidem nuptiis præferunt,*

runt, sensum vero carnis seruituti subijciunt; & beato luctui immorantes, beata sunt ex proposito, vbicumque terram degant. Apud nos vero ista, qui primis adhuc elementis ad pietatem instruimur, & initiamur, minuta sunt, ac rudia. Atque hæc quidem ex humilitate Basilij dicta processisse non diffiteor, sed vera esse quòd historiam ad pertinet, negabit nemo. Quare discipulos Antonij nondum eas prouincias penetrasse, tanti viri eas incolentis, & eiusdem philosophiæ palæstram documentis exornantis testimonio, procul omni dubio sit. De Dacis, & Bessis dicere supersedeo, quorum Monachorum nemo præter Paulinum meminit, is verò de Antonio, quòd Doctor illorum per se, vel per discipulos fuerit, nec vllum verbum; Nec aliud de Indis, & Persis habemus. quos tamen iam Monachos fuisse, cum Hierosolymam petebant, ipse Hieronymus satis indicat. *De India, Perside. Æthyopia Monachorum quotidie turmas suscipimus:* Sed quando ibi cœperit florere Monastices, non aperit: nec mirum cum sub Apostolis sumpserit cum fide initium.

7\. Antonij vita Monachorū omnium magisterium.

Verum enim verò vt prædicta de personali disciplina Antonij loquendo vera esse, nemo inficiabitur; ita plane fateantur omnes necessum est. Antonij vitæ librum per vniuersas quàm longè, latéque partes orbis delatum multos eius fecisse imitatores; quo sensu nemo subsequentium temporum veræ Monastices professores ab eius discipulatus mansit vnquam ieiunus. Hûc spectat, quæ de Marcella Romæ schema Monasticum primò nobilium fœminarum publicè arripientis, scribit Hieronymus in eius Epitaphio, cap. 3. inquiens: *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propositum Monachorum, nec audebat propter rei nouitatem, ignominiosum [vt tunc putabatur] & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis prius sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arrianæ Hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant; vitam B. Antonij, adhuc tunc viuentis, monasteriorumque in Thebaide Pachumij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam; nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat. Hanc post multos annos imitata est Sophronia, & aliæ, quibus rectissimè illud Ennianum aptari potest: Vtinam ne in nemore Pelio* (vsurpatur interdum à Cicerone prouerbij vice *Pelion* pro origine alicuius mali: quòd in eo Thessaliæ monte abiegnæ trabes excissæ sint, ex quibus nauis Argo coaluit; qua Iason vna cum flore iuuentutis nauigauit in Colchos, vellusque aureum à Medæa adiutus in Græciam reportauit. Versus Ennij integros habes apud Marianum Victorium in Notis ad eam epistol. 16. Ergo ex Marcellæ monte Argos Monasticæ trabes Romæ excissæ sunt, quâ ex Ægypto Romam vellus aureum Monastices adportatum fuit, cum Antonij libro. De Marcellæ discipulis subdit Hieronymus: *Huius amicitiis fruita est Paula venerabilis; in huius cubiculo nutrita est. Custochium virginitatis decus, vt facilis æstimatio sit, qualis Magistra, vbi tales discipulæ.* De loco palestræ vero, cap. 4. *Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, & rus electum pro solitudine; multoque ita vixistis tempore, vt ex imitatione vestri, & conuersatione multarum gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia seruientium Deo, quod prius ignominia fuerat, esset postea gloria.* Nimirum prius

Nobiles Antonij exemplo Monachatum arripiunt.

quidem Romę Monasticum erat planè institutum sed quod illud nobiles, siue viri, siue fœminæ arriperent, Antonij exemplum effecit.

8\. Duo amici vitam Antonij legentes conuersi.

Nihil minus iis duobus amicis accidit, quorum mundi abrenuntiationem, ex ore Potitiani vtriusque comitis acceptam, narrat Augustinus libr. 8. Confessionum, cap. 6. his. *Inde sermo eius* (Potitiani) *deuolutus est ad monasteriorum greges & vbera deserta eremi, quorum nos nihil nesciebamus.* Et rursus: *Vnde incidit, vt diceret, nescio quando se, & tres alios contubernales suos,* nimirum apud Treueros, *cum Imperator pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exiisse deambulatum in hortos muris contiguos, atque illic, vt forte combinati spatiabantur, vnum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum pariterque digressos; sed illos vagabundos irruisse in quamdam casam* (scilicet monasterium) *vbi habitabant quidam serui tui, spiritu pauperes, qualium est regnum cœlorum: & inuenisse ibi codicem, in quo scripta erat vita Antonij, quam legere cœpit vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legendum meditari arripere talem vitam, & relicta militia sæculari, seruire tibi,* ô Deus meus.) *Erat autem ex eis quos dicunt agentes in rebus. Tum subito repletus amore sancto, & sobrio pudore, iratus ita sibi coniecit oculos in amicum, & ait illi. Dic quæso; omnibus istis laboribus nostris, quo ambimus peruenire? Quid quærimus? Cuius rei causa militamus? Maior ne esse poterit spes nostra in palatio, quam vt amici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile, plenumque periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum: Et quamdiu istud erit? Amicus autem Dei si voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turbidus parturitione noua vitæ, reddidit oculos paginis, & legebat, & mutabatur intus, vbi tu videbas, & exuebatur mundo mens eius, vt mox apparuit. Namque dum legit, & voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando, & discreuit, decreuitque meliora. Iam iamque tuus, ait amico suo. Ego iam abrupi me ab illa spe nostra, & Deo seruire statui; & hoc ex hora hac in hoc loco aggredior, te si piget imitari, noli aduersari. Respondit, illi adhærere se socio tantæ mercedis, tantæque militiæ. Et ambo iam tui ædificabant turrim, sumptu idoneo, relinquendi omnia, & sequendi te. Tunc Potitianus, & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quærentes eos deuenerunt in eumdem locum, & inuenientes admonuerunt vt redirent, quoniam declinasset dies. At illi, narato placito, & proposito suo, quoque modo in eis talis voluntas orta esset; atque firmata, petiuerunt, ne sibi molesti essent, si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati a pristinis, fleuerunt se tamen, vt decebat; atque illis piè congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum, & trahentes cor in terra, abierunt in palatium: illi autem affigentes cor cœlo, manserunt in casa. Et ambo habebant sponsas, quæ postea quam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem tibi. Narrabat hæc Potitianus.*

Palatij vitæ pericula.

9\. Augustinus Antonij exemplo conuersus.

Ad calcem eiusdem libri 8. cap. 12. narrat Augustinus, ad Deum tandem se ex toto conuersum, casu, ad primam libri apertionem, occurrente Pauli sententia ad Roman. 13. *Non in comessationibus, & ebrietatibus, &c.* Quod exemplo sancti Antonij fecisse fatetur. *Audieram enim* [ait] *De Antonio, quod ex Euangelica lectione, cui fortè superuenerat, admonitus fuerit, tanquam sibi diceretur quod legebatur: vade, & vende omnia, quæ habes, &c. Et tali oraculo confestim ad Te esse conuersum.* Vt Augustinus Antonio deberet non solùm imitationem Monasticæ vitæ, sed ipsam Fidem. Atque in hunc modum dubium non sit, Antonianum scriptum,

quo

quo viuus non poterat locorum, & temporum peruenisse, & infinita Monachorum agmina, & perfecisse, & collegisse. Quem enim etiam perfectorum, non in melius promouisset vt facula ardens Antonij fulgentissima vita? vbique igitur in Patrem Monachorum iure optimo adscitus fuit; vt ea propter non abs re fecisse Bernardus meus videatur, dum tepidos Ascetas increpās, ad exemplar Antonij eos reducit, in Apologia ad Guillet. Sic inquiens: *Ridendas an lugendas dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macarius vixit? Sic Basilius docuit? Sic Antonius instituit?* Quem locum alibi commodiùs expendemus.

Antonij vita scripta de Athanasio in gratiam Hispanorum.

10. Magnum denique fructum in Syria egisse Antonij vitam, ex superiori Chrysostomi testimonio colligimus; & ex eo quòd Antiochiæ latinitate donata est ab Eugenio tunc presbytero, post Antistite Antiocheno. Et ipsam quoque Antonij historiā non tam in gratiam ipsorum Ægyptiorum ab Athanasio scripta est, quam externorū; quorumdam scilicet peregrinorum Monachorum, qui vt in patriam suam has inferrent gazas, enixè ab eo postularunt, vitam, & acta tanti Patris sibi ab eo describi: quod Athanasius ipse in præfatione conceptis fatetur verbis. Sed vndenam illi essent dum perquiro, vt non dubio procul, ita & probabili coniectura ducor, si vt suspicer, Hispanos fuisse. Vnde hoc? Ex illis verbis: *Athanasius Episcopus, ad peregrinos fratres. Optimum fratres iniistis certamen, aut æquari Ægyptiis Monachis, aut superare nitentes, virtutis instantia. Etenim apud vos iam plurima sunt Monasteria; Monachorum quoque nomen est celebre, & hanc voluntatem vestram iustè quisque mirabitur, orantibusque vobis optatum Deus tribuet effectum.* Et infra: *Sed quoniam nauigationis tempora habebantur, & litterarum portitor vehementissime festinabat: ideo ea quæ & ipse noueram dilectioni vestræ, indicare properaui, &c.* Hinc verò fit, vt ij, ad quos scripserit, longè admodū ab Ægypto, & Alexādria positi fuerint: quandoquidem, vt ad eos litterarum portitor rediret, necessum erat tempora nauigationis accommoda obseruare. Floruisse eoā iam tunc apud eos oportuit Monasticum institutum, cum dicat: *Apud vos iam plurima sunt monasteria, Monachorum quoq; nomen est celebre.* Excluduntur ergo Palestina, & Syria, cum ad has non egeat quis nauigio, vt transeat ex Ægypto: Insuper Asia, Cappadocia, & Græcia vniuersa; in quibus scilicet nō ita florebat tunc temporis Monastices, vt æquari ægypti Monachis, aut superare illarum Ascetæ niterentur; Basilio teste, cuius modò dedimus verba n. 6. Deinde vt ea regio Italia non sit, id Conuincit, quòd ab aliquot annis vitam Antonij ab ipso Athanasio Romam tendente acceperat; vti ab Hieron. Baron accepit, verbis superiùs relatis ex Epitaphio Marcellæ. Scio Rosuueydum contendere perperam Hieronymum à Baronio intellectum, cum ille non dixerit de Marcella, quòd vitam Antonij ab Athanasio acceperit, sed didicerit: nec aliter fieri potuisse, cum ipse in prologo conceptis testetur, verbis, eam post Antonij obitum exarasse: *exigitis à me, vt vobis scriberem de conuersatione B. Antonij qualem etiā habuerit terminum vitæ*, Verùm potuit Athanasius quam prius exarasset historiam, viuente Antonio; postea ad fratres peregrinos, addito de morte eius colophone, rescribere; quod mihi festinatio ipsa indicare videtur, scriptoris & portitoris: & ita commode verba Hieronymi, *Hæc à B. Papa Athanasio, vitam B. Antonij, adhuc tunc viuentis; monasteriorumque in Thebaide Pachumij didicit disciplinam.* De libris ipsis vitæ Antonij, & regulæ Pachomij intelligi, quos ab Athanasio Marcella acceperit, & ex eis Monastica didicerit Instituta. Porrò ad Galliarum fauorem, non video quid faciat, vt ad Gallos missa ab Athanasio fuerit. Pro Hispanis verò, quòd nauigatio ab Alexandria illuc frequentius fieri soleret; vt præ cæteris Palladius probat in Laus. cap. 5 agens de Pæsio, & Isaia Abbatibus Nitriotis, quos asserit natos fuisse *patre mercatore Hispanico*, vt quòd verè Hispanus esset, vt verba sonant, aut quòd apud Heraclidem est; *Vsque ad Hispaniam semper negotiando pergebat*: Facit & quod ij, ad quos liber mittitur, *peregrini* vocantur: non quidem quia peregrinationem ad Ægyptum susceperant, cum potiùs per tabellarium ad eos Athanasius rescripserit; sed quia longissimè, aut peregrè aberant: Facit denique quòd valdè in Hispanis Monastices floreret; nam Palladius cap 39. *In Hispaniam* (ait) *ingressus quidem sum, ciuitatem, in qua monasterium constat ex viris trecentis, exercent autem omnem artem; & ex iis quæ supersunt ædificant etiam mulierum monasteria, & custodias.* Contendit Rosuueydus legendum *Panos* ciuitatem ægypti: reclamante tamen vulgatissima Palladij lectione, & omnibus editionibus. Vt vt sit, Hispanos quoque valdè exemplo Antonij in Monasticæ vitæ instituto profecisse, vt cæterarum nationum homines, nemo inficias ibit.

Ad Gallorū fauorem non fuit scripta.

Monachorum Athanasij tempore floret Hispanis.

Carpitur Rosuueydus.

11. Desiderabit quis nosse, quinam magni Antonij discipuli præstantiores fuerint? Is verò sciat, oportet, Macharium illi in regimine monasteriorum successisse, vt mox ostendam: & huic quoque Posthumium. Et quidem Hieronymus in Chronico A. C. 369. iuxta Scaligeri recensionem, tres enumerat: *Sarmata, Amathas, & Macarius discipuli Antonij insignes habentur.* Et in prologo vitæ S. Pauli Amatham eum facere videtur, qui Magistri sanctissimum corpus sepeliuit. In vita verò Hilarionis cap. 25. & 26. meminit Isaac, & Pelusiani, quorum Isaac interpres Antonij fuerat; & simul cellam eius inhabitabat post fælicissimum eius obitum. Vt missum faciamus ipsum Hilarionem, qui præstantissimus discipulorum Antonij fuit: sicut & Paulus cognomento simplex, de quo superius effati sumus. Refert etiam Rufinus, de verbis sen. num. 31. Priorem Abbatem à B. Antonio in sancto proposito Monachorum instructum fuisse; cuius & ibi gesta narrat. Et nu. 120. & 162. de Abbate Sisoyo, qui in eodem monte cum sancto Antonio habitauit. Et num. 138. de Paphnutio Cephala, diuerso sanè ab eo, cuius fit mentio in vita Antonij cap. 30. At Pelagius inter eius discipulos enumerat Pambonem, libello 1. num. 2. & Nesteronem num. 11. Rufinus in vit. PP. lib. 2. cap. 25. agit de Chronio, & cap. 26. de origine senissimi Anachoretis, qui suo tempore ex discipulis adhuc B. Antonij superstant, & de Pithyrione cap 13.

Quinā præstātiores Antonij discipuli?

12. Perseuerat adhuc qualis qualis sub S. Antonij ordinis nomine Monachorum in Ægyptia solitudine disciplina: quippe ex Monasterio sancti Macharij eius ordinis A. C. 1595. duo ad sedem Apostolicam accessere legati, Gabrielis Patriarchæ Alexandrini, quorum supplices libellos, & totius legationis rem gestam fusè narrat Baronius ad calcem sexti Annal. tomi; vbi alter habet: *Ego humilis frater Ioseph de Episcopo Ægyptius, nationis Coptorum, Monachus, & Presbyter monasterij S. Macharij, in deserto Ægypti, Ordinis sancti Antonij, &c.* Alter verò: *Ego humilis frater Abdelmessias*

Quænam in Ægypto memoria maneat de Antonij institutione?

Ægyptius, nationis Coptorum, Monachus, & Presbyter monasterij S. Macharij in deserto Ægypti, ordinis S. Antonij, &c. Et Gabriel ipse in litteris ad SS. D.M. Clementem Papam VIII. datis, vocat eos: *Religiosos Monachos, benedictos filios, & fideles Presbyteros deserti S. Macarij.* Cætera apud Baronium leges.

§. II.

De Regula S. Macarij Abbatis.

13. Quasi Generalem Prælatű egit Antonius, cui succedit Macarius.

SAncto Antonio ad superos translato, Beatus Macharius in eius locum suffectus est. In quem locum reges? Nondum ad Monachos Generalis, Abbatis, Ministri, Magistri, aut Præpositi nomen accesserat; munus tamen ei simile proculdubio Antonius exercuerat. Nő enim vnius dűtaxat monasterij superiorem agebat, sed multorum; vt superiùs dicta, & eius epistolæ manifestant. Curam gerebat omnium sibi subiectorum monasteriorű, & Monachorum: & visitationis gratia ad eos accedebat, cuius muneris non semel Athanasius meminit, id est c. 14. *Cum fratres vellet inuisere, & riuum fluminis Nili* (ad Arsinoitarum oppidum) *qui Crocodilis, & multis feris fluminis bestiis plenus erat, transuadare esset necesse, tã cum comitibus suis transibat illæsus, quam inde redibat incolumis.* Et c. 17. *Tandem confecto itinere ad Monachos peruenit. Tunc verè quasi Patri omnes obuiam occurrerunt; & honorifico salutatu in oscula eius, & amplexus certatim ruunt. Proposito feruenti gaudet Antonius, & latantibus de aduentu suo cunctis, quasi xenia de monte portans, spiritualia impertitur alimenta. Laudat veterum studia, hortatur nouorum.* Et tunc sororis monasterium inuisisse dicitur. *Sororem quoque iam vetulam videns, & aliarum puellarum magistram, mira exultatione sustollitur.* Et pro subsidio itineris; *profectus est impositis camelo aqua, & panibus.* Ad eum itidẽ maiores causas defferri solitas, Pelagio narrante, libell. 9. n. 1. nouimus: vbi ait: *Contigit aliquãdo fratri in congregatione Abbatis Eliæ* (congregationem Monasterium accipe) *tentatio. Et expulsus inde abiit in montem ad Abbatem Antonium,* (nimirum quasi appellationis gradu.) *Et cum mansisset aliquanto tempore apud eum, remisit eum ad congregationem vnde exierat.* (En Generalis Præfecti ministerium exequitur.) *Illi autem videntes eum iterum expulerunt; quo similiter perrexit ad Abbatem Antonium dicens: Noluerunt me suscipere, Pater. Misit ergo senex ad eos dicens: Nauis naufragium tulit in pelago, & perdidit omne quod portabat: & cum labore vacua nauis perducta est ad terram. Vos ergo liberatam nauim in terram vultis submergere? Illi autem cognoscẽtes quia eum Abbas Antonius remisisset, statim susceperunt eum.* Innuitur hic eò primùm non suscepisse, quia non præstabant ei fidem asserenti se à Patre Antonio remissum: nam cum primùm cognouerunt, *quia eum Abbas Antonius remisisset,* cui scilicet obedire tenebantur, *statim susceperunt eum.*

Congregatio pro Monasterium.

Visitat Monasteria.

14. SS. Monachis Regulam scribit Macarius.

Locum igitur Antonij adeptus Macarius cum Monachorum greges vehementer essent aucti, ita vt ad quinque millia ascenderent, qui Antonianis legibus regebantur, ne quis forsam earum ignorantiam prætexerent, haberentque Monasteria immobilem sui instituti formam, cui se conformare deberent, dictauit regulam, quæ apud veteres magno fuit in pretio. Nactus eam sum ab egregio codice membranaceo Monasterij Caradignensis, ante 800. annos caracteribus Gothicis, M. S. cui Smaragdus eiusdem antiquitatis vir plenam exhibet fidem in commentariis Regulæ S. P. N. Benedicti, non semel verba eius mutuans, nam ad c. 28. inquit: *Beatus autem Macarius aliter in regula sua ait: Qui sæpius (inquit) corripitur, & non se emendauerit, extraneus habeatur; sicut dixit Dominus Matt. 18. sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus.* Quod sanè ad verbum extat in hac regula n. 32. Rursus ad c. 52. ait Smaragdus: *Hinc & B. Macarius ait: Hospitalitatem sectantes per omnia. Et ne auertas oculum, aut inanem dimittas pauperem; ne fortè Dominus in hospite, aut in paupere ad te veniat, & videat te hesitantem, & contemnentem; sed omnibus hilarem te ostẽde, & fideliter age.* Quæ verba extant sub num. 35. nisi quòd pro *& contemnentem* est, & *condemneris.* Alia citat ad calcẽ eiusdem c. 53. *Hinc & B. Macarius ait: Nullus nisi cui cura circa hospitale fuerit iniuncta, responsum det venientibus, neq; sermocinari* (cum eis) *alicui fratri licebit, nisi soli, qui præstant quos ipse iusserit.* Reperit eam Græcè sonantem frater Angelus de Clarin sub A. C. 1300. à Græcis eremitis obseruatam, simul cum Basilij regula, vt videre est in prologo veteris versionis scalæ S. Ioannis Climaci, ab ipso elaboratæ; de qua & in præfatione nouæ translationis Ambrosij Canaldulensis fit mentio. Sed hæc desunt in Codice Caradignensi. Iam verò regulam ipsam proferamus, vt in eo iacet, sub hoc titulo.

Caradignensis Codicis fides.

IN NOMINE DOMINI.

Incipit Regula Sancti Macarij; qui habuit sub ordine suo quinque millia Monachorum.

1 *MIlites ergo Christi sic tales suos debent componere gressus, vt Charitatem inter se perfectissimam contineant, Dominum ex toto corde, & ex tota virtute diligentes, inuicem inter se perfectissimam sint sectantes obedientiam,* 15.

Variæ virtutes Monasticæ.

2. *Deinde vt sint pacifici, mites, moderati.*

3. *Non superbi; non iniuriosi; non susurrones; non irrisores; non verbosi; non præsumptuosi.*

4. *Non sibi placentes, sed ipsi, cui militant, Christo.*

5. *Non blasphemias sectantes; nec dicere quicquam, quod non ædificat.*

6. *Ad obsequium non pigri.*

7. *Ad orationem parati.*

8. *In Ieiunio hilares.*

9. *Nullus se ab alio iustiorem esse arbitretur; sed vnusquisque omnibus se inferiorem confiteatur; quia qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.*

10. *Præceptum senioris, vt salutem, suscipias.*

11. *Non murmurando vllam operationem facias; non irrisionem contra præceptum vsurpes.*

12. *Non te extollas, aut magnifices aliqua opera vtilia fecisse.*

13. *Non ad inquirendum aliquod lucrum congaudeas: nec in damnum contristeris.*

14. *Non te familiaritas vlla [ad] secularia trahat; sed totà dilectio tua in cellula demoretur.*

15. *Cellam vt paradisum habeas.*

16. *Fratres tuos spirituales, vt æternos confidas habere parentes.*

17. *Præpositum Monasterij timeat vt Deum* [al. *vt Dominum*, vt habet Hieron. epist. 4.] *vt parentem diligat.*

18. *Similiter quoque ; & omnes te oportet diligere fratres ;* [al. *cum quibus etiam te confidis videre in gloria Christi*] *cum quibus etiam confidis videre in gloria Christum.*

19. *Non oderis laboriosa opera : otiumque ne sectaberis.*

20. *In vigilijs* [legerem; *consertus*] *confectus, in opere iustus effectus.*

21. *Ambulans quasi dormiens ; lassus ad stratum tuum venias : cum Christo requiescere te credas.*

22. *Cursumque Monasterij super omnia diligas ;*

23. *Qui verò sæpiùs orare voluerit, vberiorem inueniat misericordiam Christi.*

Studiū Sanctissimç post matutinum

24. *Matutino dicto, iam meditari habeant fratres, vsque ad horam secundam : si tamen nulla causa extiterit, qua necesse sit, etiam prætermissa meditatione, aliquid fieri in commune.* V. D. P. N. Benedictum cap 8. & notanda infra cap. 6. num. 55.

Opus manuum

25. *Post horam verò secundam vnusquisque ad opus suum* [eat] *vel quidquid iniunctum fuerit sine murmuratione perficiant. Sic enim dicit sanctus Apostolus Paulus : si quis non operatus erit, non manducet.*

26. *Qui autem murmurauerit, vel contentiosus extiterit, aut* [al. *refertus*] *repertus in aliqua re contraria voluntati præcipientis ; digne correptus, secundum arbitrium senioris ; vel modum culpæ, tandiu abstineatur, quandiu culpæ qualitas poscit ; vel si se pœnitendo humiliauerit, vel emendauerit.*

16. Abstinere pro separare.

NOTA. *Tandiu abstineatur* : id est separetur à cœtu fratrum, seu excommunicetur. Sic Calepinus : *abstinere* pro *separare*, & (quod dicunt) *excommunicare* : Probatque ex Cypriano libr. 1. epist 11. ad Pomponium : *Consulte, & cum vigore fecisti (frater charissime) abstinendo Diaconem, qui cum virgine sæpe mansit.*

27. *Ita vt correptus frater, vel qui in oratorio sunt, vel qui in cellulis consistunt, quicunque eius errori consenserit, culpabilis erit.*

NOTA. Id est, Is ita vt ille abstineatur.

28. *Ad horam verò Orationis, dato signo, qui non statim, prætermisso omni opere, quod agit, paratus fuerit ; foris excludatur, vt erubescat : quia nihil Orationi præponendum est,* [an, *operum dabunt*, scilicet Orationi ;] *operi verò dabunt singuli fratres.*

29. *Tempore verò, quo Missæ fiunt in vigilijs obseruandum est, quando omnes conueniunt. Quicumque grauatur somno ; exeat foras ; non se fabulis occupet, sed statim redeat ad opus* [ad] *quod venitur.*

NOTA. De Missæ, significatione vide quæ notauimus infrà lib. 4 c. 4. n. 103. & 105.

Lectio.

30. *In Congregatione verò ipsa, vbi legitur, aures semper ad scripturas habeant, & silentium obseruent.*

Patientia.

31. *Hoc etiam addendum est : vt frater, qui pro qualibet culpa arguitur, vel increpatur, patientiam habeat, & non respondeat arguenti : sed humilitatem habeat in omnibus : secundùm præceptum Domini docentis : Quia Deus humilibus dat gratiam, superbis autem resistit. Et : Qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.*

17. Incorrigibiles è Monasterio eiciendi

32. *Qui verò sæpius correptus non emendauerit, nouissimus in ordine habeatur. Qui se si nec sic emendauerit, extraneus habeatur ; sicut Dominus dixit. Sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.*

NOTA. *Extraneus habeatur.* An idem vult ac cùm superiùs num. 26. dixit : *Abstineatur*, seu excommunicetur ? Nisi modo velit, vt eiciatur foras de monasterio, quod verius puto ; nam quiuis pro quauis contentione, aut inobedientia abstineri iubetur : at nunc agitur de eo, qui sæpiùs correptus non emendauerit. Et ita tandem interpretatur B. P. N. Benedictus c. 28. Hinc etiam verba mutuatus. Hunc locum citat Smaragdus, sed truncatum ; vt ex collatione verborum vtriusque liquet.

33. *Ad mensam autem specialiter nullus loquatur ; nisi qui prior est, vel qui interrogatus fuerit.* Silentium

NOTA. Scilicet a Priore, seu maiore : non à quouis tumultuarie, cum id modò cautum sit. B. P. Ben. cap. 38.

34. *Nullus se in sua peritia, neque in voce extollat ; sed per humilitatem, & obedientiam, lætetur in Domino.*

NOTA. Similis est regula. 12 sed ibi de operibus, hic de voce, aut cantus peritia agitur. Hospitalitas

35. *Hospitalitatem sectantes per omnia : & ne auertas oculum tuum vt inanem dimittas pauperem ; ne forte Dominus* [al. *in hospitem aut in pauperem*] *in hospite, aut in paupere adueniat, vt videat te hæsitantem, & condemneris : sed in omnibus te hilarem ostende.*

NOTA. Hæc citat Smaragdus ad cap. 53. S. P. Benedicti ; nisi quòd pro *condemneris* habet *contemnentem*. Qui tamen addit sequentem regulam, quæ in Caradignensi codice deest.

36. [*Nullus nisi cui cura circa hospitale fuerit iniuncta, responsum det venientibus ; neque sermo cinari fratri licebit, nisi soli, qui præest, aut quos ipse iusserit.*] 18. Hospites à quibus aliquendi.

NOTA. Cum hospitibus, vt D. Benedictus interpretatur cap. 53. Patientia.

37. *Et fideliter age ; vt passus iniuriam taceas ; iniuriam facere non noscas, sed factam potiùs tolerare.*

38. *Non te inania seducant consilia, sed magis te semper in Christo confirma.*

39. *Non te æstimes vllos habere parentes, aut propinquos, quam qui tecum sunt in cellula fratres.* Parentum obliuio.

40. *Ad necessariam rem perquirendam, de monasterio bini egrediantur, vel terni ; non qui verbositatem, vel gulam sectentur ; sed qui causam monasterij, & mandatum Patris fideliter agant.* Egressus qualis.

41. *Ergo si quis de sæculo ad Monasterium conuerti voluerit, regula ei introeunti legatur ; & omnes actus Monasterij illi patefaciant. Quòd si omni aptè sustinuerit, sic dignè a fratribus in Monasterio suscipiatur.* D Bened. c. 58.

42. [Al. *Nam*] *iam si aliquam in cellulam voluerit inferre substantiam, in mensa ponatur coram omnibus fratribus ; vel vt regula continet.*

NOTA. Existimo loqui de regula Apostolica Act. 4.

43. *Quòd si susceptus fuerit ; non solùm de substantia, quam intulit, sed etiam nec* (in) *se ipsum habeat potestatem ab ea hora. Nam si aliquid prius intulit fratribus ; ipsi tamen non est licitum vt aliquid habeat in sua potestate ; (al. ex qualibet) & qualibet causa scandalizet.*

NOTA. Libentius legerem ; *scandalizetur* ; id est scandalum patiatur, & pereat ; vt interpretari videtur D. P. Benedictus cap. 59.

44. *Si post tertium diem exire voluerit, nihil penitus accipiat, nisi vestem in qua venit. Aut si casu* Forma suscipiendorum fratrum.

transierit (alio sæculo) sæculo, nullum hæredum eius adire debet.

45. *Quòd si pulsare voluerit, regula ei legatur, & confundatur turpiter, & discedat confusus; quia & illi, à quo repetit, fuit recitata.*

Nota. Hæc regula obscura admodùm est.

19. Supplicia. 46. *Ergo ex qualibet causa, si quis peccauerit frater, ab oratione suspendatur, & ieiuniis distringatur. Quòd si coram omnibus fratribus prostratus veniam postulauerit, dimittatur illi.*

47. *Nam si in sua perseuerauerit nequitia, & superbia; & dicat: Hoc ego durare non possum: sed accipiam casulam meam, & abeam vbi voluerit mihi Deus: si quis de fratribus hoc eum dixisse audierit, referat statim Præposito, & Præpositus Abbati, Abbas coram omnibus fratribus sedeat & eum exhiberi iubeat, & virgis purgetur; & oratio fiat pro eo, & sic ad communionem recipiatur. Vt si quisquam non emendauerit doctrina virgis purgetur.*

Durare pro tolerare. Nota. *Hoc ego durare non possum.* Durare hic *tolerare* est, vt apud Virgil. 1. Æneid. *Durate, & vosmet rebus seruate secundis.* Et hic accusatio iungitur apud Horatium lib. 1. carm. *Vix durare carina. Possunt imperiosius æquor.* Plautus in Amphit. Durare pro persistere accepit: *Durare nequeo in hac domo.* Et Terentiùs in Adelph. *Non, mehercle, hic quidem durare quisquam potest,* cui respondet Hispana vox *durar* Nota etiam à Macario virgatum flagellationem in Monachos discolos primùm (quod scripto constet) inductam. Multa hinc hausit S P. Benedictus, vt videre est cap. 28. regulæ suæ.

48. *Quod si casu quis frater de monasterio exire voluerit, nihil penitùs accipiat, nisi in nuditissimo vestimento, & extra communionem infidelis discedat*

Nota. *Nuatissimo vestimento,* id est, de cæteris nudus discedat. Quadrat regula 44. & S. Bened. cap. 58. Consule quæ diximus hoc secundo libro cap. 10. num. 17.

49. *Nam quieti, & pacifici excelsum Dei percipient regnum: & filij computantur Altissimi, & pretiosas, splendidasque accipiunt coronas. Filij autem tenebrarum* [leg. *in exteriora tormenta*] *in exterioribus ibunt tormentis. Super quem requiescam, dicit Dominus, nisi super humilem, & quietum, & tenentem mandata mea, & trementem sermones meos?*

Ieiunia 4. & 6. feriæ. 50. *Quarta feria, & sexta feria, qui frangunt ieiunium, Iuda æstimantur participes, qui Christum tradidit.*

Artificis exercendi ratio. 51. *Illud etiam addendum fuit; vt vltra monasterij [septa] artificium non faciat vllus, nisi ille, cuius fides probata fuerit: atque ad vtilitatem, & necessitatem monasterij fiat, quod potuerit facere.*

Explicit Regula S. Macharij.

20. D. alia Macarij regula iud cium. EIusdem Macarij Ægyptij opus est epistola illa Ascetica, quæ ad calcem voluminis vitarum Patrum vulgò circumfertur, cuius initium. *In primis quidem si cæperit, &c.* Sed quòd generis exortatorij sit ad virtutem, non præceptiui; & quòd ad manum omnium sit, & id circo à nostro aliena instituto eam prætermisimus. Quod autem opus sit Macarij Ægyptij, testatur Gennadius lib. de script. Eccles.

§. III.

De B. Posthumij regula, qui Sancto Macario in regimine Antoniana palæstræ successit.

QVo tempore sanctus Macarius scholam regebat Magni Antonij, agebat in eremo cœlestis ille senex Posthumius, quem Angelus orare Deum edoctum, & ad Priscam Episcopum perductum Baptismi gratiam consequi sub speciosissimi persona iuuenis curauerat. Extant eius acta in vitis Patrum, & in prædicto Caradignensi Gothico codice, vnde plerumque vulgatus editionibus subsidium afferemus. Hunc Dominus Antonij proculdubio allectus meritis, gregi suo, ipso nesciente, promouebat in magistrum; cuius nimirum Asceticos progressus sic narrat auctor Anonymus cap. 6. *Accendebatur fraterna studio Charitatis; Humilitatis vinculo ad vniuersos colligatus fuerat fratres. Charitatis igni vehementer amabat, cunctosque fratres, qui aderant, Ecclesia proxima loca inhabitantes, sollicitè requirebat. Studiosè Psalmos dicebat; corpus verò suum ieiuniis affligebat; in oratione Dei quotidie pernoctabat; agrestes edebat herbas, & aquam frigidam bibebat: cilicio corpus opertum fatigabat; asserens esse peccatum aliquando ab opere si vacasset, verbositatem sermonis, cauebat. Diuinis libris accommodabat aurem; mundum se in omni oratione sua exhibebat; plangere non desinebat; nam cum frequentia pateretur in corpore dæmonum tentamenta, ad nota orationum præsidia conuolabat. Et ne amplius somno indulgere videretur, vt mortalia membra foueret, paululum super saxa requiescebat, vt cum duritia lectuli doloribus agebat corpus, statim ad Dei consurgeret opus. Panem etiam suum ad mensuram accipiebat* (cum pane vesceretur, aliàs herbis victitabat) *& aquam ad mensuram bibebat. Nunquam pleno ventre à mensa recessit, nec sitim suam vnquam satiauit dicens: Non esse dignum, si carnis voluntas esset impleta. Obedientiam verò & fecit, & docuit: patientia verò superbos, & iracundos homines humiliter mitigauit. Et si quando infirmitas febrium, aut stomachi graui tormento eum afficerent, non dedit indulgentiam morbo infirmitatis, nec calidis vsus est rebus, nec ieiunia minorauit. Si aliquando valetudo grauis debilia genua fatigaret, ita vt ad vigilias exurgere non valeret; orando, & psallendo in strata suo non desinebat. Si lingua præ siti siccaretur, cordis intima rugiebant; ne silentio eius hostis animæ diabolus lætaretur, aut in opere Dei vir sanctus negligens inueniretur.* (nimirum mente persoluebat diuini operis pensum, cum lingua non valeret.) *Talis eius vita vsque ad senectam fuit, qualis ab initio.*

21. Posthumij vita.

Hæc cum de Posthumij exercitiis auctor dixisset, subdit: *Nota igitur facta est sancto Macario, scilicet B. Antonij discipulo, conuersatio Posthumij; & celebre eius factum est nomen; visumque est illi ad hunc abire in eremum. Nam idem Macarius ab Illustri viro Antonio Monachorum fere quinque millia susceperat gubernanda.* Hoc loco in excussos codices irrepsit, vt pro *quinque millia* habeant *quinquaginta millia,* vt habet Rosuueydus etiam in margine, sed palmario errore; quem nimirum redarguit titulus ipse vitæ eius, qui habet:

22. Macarius Posthumium successorem exoptat.

habet: *vita B. Posthumij, patris quinque millium Monachorum.* Et Caradignensis sic: *Hic enim Macharium ab Illustri viro Antonio, derelicta Monachorum quinque fere millia suscepisse gubernanda.* Et totidem sub se Macarium habuisse, titulus ipse suæ Regulæ superius a nobis recensitæ manifestat: Vt omittam, ipsam quinquaginta millium multitudinem ex sese impossibilem fieri pro vna Ægypti regione, in qua non Antoniani solum, sed Nitriotæ, Scithenses, & Tabennesiotæ Monachi similem vitæ institutum exercebant, e quibus Tabennesiotas ad decem millia ascendisse, auctor est mediocris auctoritatis. Sed erroris origo a caracteribus numerorum fuit: Nam pro 5000 aliquis inconsideranter exscripsit 50000. Pergunt acta: *Eiusdem igitur Macarij exitus appropinquabat de sæculo, & requirebat Dominico gregi, qui post eius excessum Magister subrogaretur. Sanctus itaque Macarius cum ad sanctum venisset Posthumium, excepit eum libenter; præcipuè cuius iam ab Angelo formam audierat.* Innotuerat siquidem Posthumio Macarius, Angelo sibi familiarissimo reuelante. Verum Macarius *non vt hospes venerat,*

Posthumius Antonij reliquias visitare inuitatur. *sed vt eius habiliter exploraret propositum. Porro Macarij aspectibus, Posthumij placuit conuersatio; & persuadere eum instantissime capit, vt sancti Antonij Anachoretarum Principis non grauaretur visitare reliquias. Sed cum omni virtute renitteretur, & abire penitùs noluisset; in somnis sine velo cancelamine ire iubetur.*

23\. Cum autem inuitat Posthumium ad reliquias Sancti Antonij visitandas dubium tibi forsan

Quid de reliquiis Antonij nemini significatus. emerget; quòd scriptum in tabulis Ecclesiasticis habeatur non visum ab aliquo, quousque sub Iustiniano imperatore, diuina reuelatione repertum, Alexandriam delatum est. Ita Rom. Martyrolog 17. Ianuarij Ea propter suspicari posset quis, inuitatum ad reliquias Antonij exosculandas, quæ postmodum Hilarion peregrinationis causa illuc accedens, ingiter veneratus est; Hieronymo teste inquiente. cap. 26. *Videres enim huc, atque illuc cum discipulis B. Antonij discurrere. Hic (aiebant) psallere, hic orare, hic operari, hic fessus residere solitus erat. Has vites, has arbusculas ipse plantauit, &c.* Et: *Iacebat Hilarion in strato eius; & quasi*

Antonij corpus qui sepelierunt. *calens adhuc cubile deosculabatur.* Et iussisse quidem Antonium discipulis suis, lego (apud Athanasium cap. 58.) *Vos humo tegite, vos patris operite corpusculum; & illud quoque sensus vestri custodite mandatum, vt nemo preter vestram dilectionem locum tumuli mei nouerit.* Discipulis, inquam, duobus, qui eius soli interfuerunt funeri, eodem Athanasio auctore: quòd si alter Amathas fuit, vt quibusdam sonat illud Hieronymi in prologo vitæ Pauli: *Amathas verò, & Macarius, discipuli Antonij, quorum superior Magistri corpus sepeliuit* (quamquam Rosuueydo probabile videatur Tò superior Macario apponi, quasi sit sensus: *proximè superior*) de Macario hoc loco liquidum est, alterum è duobus fuisse. Et cui potius secreta sua Antonius fideret, quam Macario, cui & totum gregem suum commisit? Acta Posthumij sic habent cap 7. *Itaque cum Macario aggreditur iter, multitudinem congregationis Monachorum, quæ à solo gubernabatur Macario, ingressus: de quo sæpè diximus, corpus sepeliuisse Magistri, cum spiritus eius vocatus est ex sæculo.* Caradignensis sic: *Cum Macario aggreditur iter; congregationem multorum Monachorum ingressus, qui a sancto gubernabantur Macario: de quo sæpe diximus, corpus sepeliisse Magistri, spiritu eius migrantes è sæculo.* Innuit profectò scripsisse se priùs Macarij vitam, vbi id sæpè narrauerit; cuius operis meminit Socrates, & ex eo Cassiodorus in Tripart. lib. 8. cap. 1. inquiens: *Ægyptius itaque Macarius tantum morborum depulit, & tantum Dæmonum effugauit, & ex eius operibus liber proprius expleatur.* Sed verò Palladius ab Abbate Cronio Antonij discipulo accepit, Macarium, & Amatham corpus sepeliisse Magistri: vt conceptis verbis ipse prodit cap. 25. *Cum ergo venissem* (aiebat Chronius) *ad sancti Antonij Monasterium, quod propè fluuium, in quo sedebant eius discipuli Macarius & Amathas, qui cum eum dormiisset sepelierunt, &c.* Ergo cum Macarius corpus Antonij sepeliisset, non ad inuisendam duntaxat cellam Antonij, & paupertculam supellectilem Posthumium inuitabat, sed quò eum ampliùs ad iter capessendum accenderet, etiam ad ipsius sacri corporis exuuias, quæ nemini notæ erant, vno Amatha excepto, exosculandas, & locum sepulchri certò amplectendum. Non idcirco iussioni Antonianæ contraire ratus, quòd vni Posthumio secretum sub eodem aperire sigillo, non ingratum Antonio esset.

Coactus igitur Posthumius, cum Macario ad montem sancti Antonij properauit: vbi tamen illico (Deo ita disponente) Macarius resolutionem 24.

suam adesse sentiens, gregem vniuersum vni Posthumio curandum commisit successorem sibi ipsum futurum fratribus ipsis denuntians; nullas Posthumij excusationes admittens. Quo factum est, vt inter humandum sancti Macarij corpus, Monachi consolarentur, *& nemo vehementer doleret, eo quod sanctus Macarius Monasterium tam velociter relinqueret: quoniam Dominus similem ei Posthumium gregi suo Magistrum prouiderat.* Anxius autem Posthumuis, quod rusticus homo cum esset (nimirū vestiū Spartarius, seu spartarius fuerat in sæculo ex spadis palmarum vel sparto vestes texens) & litterarum prorsus ignarus, alendi tantam animarum multitudinem doctrinæ pabulo vires non haberet; tertio post funus Macarij die, *orabat vt acciperet de cælo fontem doctrinæ per Iesum in spiritu sancto, vt posset tantum populorum militiam docere prudenter. Tertia igitur die venit ad eum secundùm consuetudinem, qui cum conuerterat Angelus Domini, & loquutus est ad eum, & constituit eum doctorem Monasteriorum, & Principem in eum locum, à quo Macarius recesserat. Deditque ei formam spiritualium preceptorum, & abijt.* Hæc fuit Posthumij regula, quam vniuersis conuocatis fratribus intimauit: vt sequitur. Sequar præcipuè Caradignensis lectionem.

Posthumius succedit Macario.

Regula Sancti Posthumij Patris quinque millium Monachorum.

PROLOGVS.

25\.

Eius regula à Deo accepta.

AVdite, filioli, verbum, quod Dominus Deus loquutus est ad me, & ex ore meo dignatus est à vobis declarare sermonem preceptorum institua, & charitatis regulam sensibus vestris infundere. Paterna enim voce loquor ad vos in nomine Domini nostri Iesu Christi, & spiritu Dei. Accepi enim formam de manu Angeli, & dicam vniuersa, quæ acciderint sensui meo, ad vestram ædificationem. Intentè igitur prabete aures: Deus ipse mādauit quod de ore meo procedit.

Obedientia. 1. *Prima mandati* (al. *confaderatio*) *consideratio est. In omnibus* (al. *vobis*) *vos obedire maioribus.*

2. *Secunda mandati subiectio est. Vt in timore casto seruiatis Deo.*

3. *Tertia positio est. Vt temperanter, & piè, & iustè viuatis in hoc saculo.*

Penitentia. 4. *Quarta mandati ratio est. Vt* (al. *corpora*) *membra vestra affligatis per omnia ex quo possitis acquirere animarum salutem* (al. *domando seiuniis, ac mortificando carnem.*) *Domate ieiuniis mortiferam carnem; quia hac est delectatio bonorum operum.*

Oratio. 5. *Quinta constitutio. Orationi* (al. *frequenter instare*) *frequentius instate; sicut Apostolus Paulus indesinenter orare nos iubet. Orantes quippe semper, ac seiunantes, fidei dona in memoriis mentium tenebimus infixa; vt possimus* (al. *scaturientium*, Sed malè) *candentium dæmonum superare naturam.*

Humilitas. 6. *Sequitur aliud genus erroris, in quo maius est animæ damnum, superbia malum per* (al. *per omnia*) *cuncta esse cauendum. Hac Angelum in primordio mundi de cœlo* (al. *deiecit*) *proiecit; & vidimus* (al. *nouimus*) *vidimus* (al. *superbiam*) *superbia originale esse peccatum. Ad quam excludendam de cogitationibus nostris, Deum semper* (al. *deprecemur*) *precemur, vt detur nobis forma humilitatis.*

Abstractio à sæcularibus. Charitas. 7. *Accessit & alia infestatio mortis in corpore: si de* (al. *de sæculari vitiorum*) *sæcularium diuitiarum causa* (al. *Monachorum sollicitet quemquam.*) *Monachum cura sollicitet.*

26\. 8. *Funiculum charitatis ante omnia habete inter vos, fidei connexum in spe manentem; quoniam ad regni Dei festinatis æternitatem. Cum ergo disciplina, Monachorum perfecta dilectio est. Hac vincula pacis, & charitatis exornant sine auaritia. In dilectione sincera modus sufficiens est præsentibus; & qui inuicem diligunt, filij regni vocantur. Perfectè inuicem diligentes, ipsi sunt, qui manducant panem in regno Dei sine macula* (*vincunt &c.* desunt in excussis.) *Vincunt & aliena discordia; vocati enim estis, vt mundus sacrificiis vestris in odorem suauitatis cælos ascendat. Gaudebit enim tunc Dominus Iesus in vobis, quia facitis fideliter quod ipse mandauit. Nam prima lege in montem Syna, ordinatio hæc ad Moysem data est* (al. *diliges*) *Dilige, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua; & proximum tuum tanquam te ipsum. Vacat enim dilectio Dei, nisi subiungatur, & proximi. Plenum ergo est præceptum veritatis, si maneat in sensum indiuidua regula charitatis.*

Valde ab his variant excussi Codices.

9. *Tunc verò dilectio vestra erit in pleno, si colla obedientia supposueritis Præposito. Obedientia igitur in congregatione laudatur. Nihil vobis proderit, filioli, si diligatis inuicem, & nolueritis inuicem obedire. Dilectio sine obedientia desertum faciet, &* (al. *criminosum*) *graminosum conscientiæ agrum: Quomodo enim gramen seminales impedit fructus: sic inobediens homo frustra ieiunat, & orationis nullum percipit fructum.*

10. *Igitur qui vno animo esse concupiscunt, & viuere mente communi disposuerunt, vt consilio maiorum inseruiant, quicquid ex consilio processerit Fratrum hoc faciant.*

Plora de obedientia. 11. *Quòd si de regione agri, qui procul est, quodcumque frater oneris fecerit, & fascem collo suo portauerit; ne quidem festinet de humero suo onus deponere, si Abbas præsens fuerit, donec ipse mandauerit.*

12. *Aut si gradiens in via graui siti captus, repe*riens aquam statiuam, siue meantem, præter Abbatis consilium diuerteris ad bibendum, aut alterius fratris tecum comitantis, etiam iunioris peccatum fecisti, qui præter benedictionem aquam bibisti.*

13. *Quod si calor solis exarserit, & volueris bibere, & Abbas ad te edomandum, prohibuerit; si vel mente murmuraueris, deliquisti.*

14. *Deinde si in via spinam calcaueris, edoma magis per inter fragile corpus; neque eam eiicias ex corpore, donec Abbas præcipiat educendam.*

15. *Procul ab inuicem contextam iunctis sternite, cum ad dormiendum seceditis: ita vt interuallum singulorum, cubitus intercedat vnius: ne dum ad inuicem proximum corpora, enutriant libidinis incentiua.* Separatio lectorum.

16. *Porro negotium noctis propter lucifugas Dæmones, & noctipendas, spirituali opere peragatur. Experrectis nulla de sæcularibus cura sit, donec ad galli cantum fraternarum orationum communis hora succedat.*

17. *Vnus alterum non vocibus intercitet ad orandum; sed cum tundere cœperit, qui prius experrectus & proprium pectus, prouocetur ille qui dormit exurgere. Sæpè enim Sathanas cum somno communicat; & graui somno anima capta, nocturnis inuoluitur tenebris: & ab orationis patrocinio separata fit, operante diabolo, socia tenebrarum. Ideo dico vobis, filioli, vigilate, quia nescitis qua hora fur veniet animarum.* Signum ad orationem.

18. *Studete igitur complacere Deo, conuersationem spiritualem habentes; Diuina mandata in dilectione eius, cum sapientia; legis præcepta in latebris cordium vestrorum.* 27. Perfectio.

Nota. Tot verbis hæc ab excussis dissonant, vt tædeat annotare, cui libuerit facile vtrumque conferre potest, cum excussi præ manibus sint.

19. *Ne quidem amplius aliquid sapiatis, quàm simplicitas confirmat scripturarum Dei. Multi enim aliquid de Deo sentientes exciderunt a dilectione Dei, & proximorum suorum.*

20. *Qui ergo huius mundi sunt, audiant Baruc Prophetam dicentem, sic enim ait: Dilectionem mandauit Deus filiis populi sui, dilectionem fraternitatis: Quod si incorrupta manserit inter cunctos, facit eos amicitia, fieri socios. Quoniam qui diligunt secundum boni operis gloriam, inuicem æmulantur in bonum, & prouocant inuicem in operibus bonis; irritas faciunt citius mundi profanitates; & quidquid ex Diabolo cogitationum malarum institutum in cordibus seruorum Dei ascenderit. Quoniam qui cupiunt Anachoretica perfrui vita, sic corpus abdicant, vt adhuc in terra positi iam cælestibus delectentur: nihilque terrenum prorsus exquirunt, vitia sæcularium tenebrarum conculcantes, ac prosternentes.*

21. *Verum qui cœlesti vos religioni aptastis, placere vos conuenit Creatori: virgines mente & corpore permanere; fructus fidei, & limam sermonis quàm maximè mente conseruantes. Nefas enim est, vt Monachorum quis reprehendatur in modico, vel in magno, cum irreprahensibiles vos esse oporteat: Et Apostolus docet vt sermo noster in gratia sit sale conditus; eo scilicet condimento, quod nos Euangelista commouet dicens: vos estis sal terræ. Quod peto, non in vobis euanescat; ne quo modo dum quis euanuerit, extra congregationem multitudinis foris proiiciatur: linguis iniquorum quotidie conculcandus.* Continentia

22. *Hoc autem vos obsecro, filioli, secundum for-*

mam,

Murmuratio fugienda.

mam, quæ mihi data est de manu Angeli fugite linguas detrahentium iniquorum, qui edaci [al. mordaci] dente, etiam sine causa, Christi Ecclesiæ insultare festinant.

Rex.

23. Dissensiones quas habetis inter vos, proiicite ab inuicem, scientes Deum non esse seditionis, sed pacis. Si qua igitur scandala, inimico suggerente, frater habet aduersus fratrem, propter obedientiam fidei, me exhortante dimittat: quoniam ego non ex me loquor, sed in Deo, qui in manu Nuncij sui docuit me.

Hospitalitas.

24. Et si obedientiam feceritis ex præcepto Dei, benefacietis: nec negaueritis hospiti tectum, & inopi victum peregrinanti.

Mansuetudo.

25. Si fieri potest, nullo pacto Dei miles debet irasci: non solum ad proximos socios, verum etiam ad ipsos extraneos.

Cum sæculari non contendendum in iudicio.

26. Nec sæcularis quisquam seruum Dei audeat iudicare. Quæ enim erit inter te, & illum distantia si patiaris coniugatum iudicio tecum contendere? Melius est enim Monacho fraudem, & iniuriam sustinere, quam vt audiatur vox Christi militis in clamore.

27. Non decet Monachum causa pecuniæ esse negotiatorem, sed cœlestium onerum lucra mercantem.

28. Prædicet verbum salutis: animas inuitet ad cœlum: ad nihilum deducat sæculi desiderium; pulchritudinem præsentium bonorum abiiciat a se.

29. Qui Angelorum vitam sectatur, & ille cupit imitator esse Sanctorum, pergat ad eremum, & hominum fugiat consortia; anium fiat socius, & ferarum.

28.

Diabolus quomodo vincendus?

30. Cauenda sunt, filioli, tentamenta diaboli. Quòd si de eo est disputandum; ipsum primitiuum sæculi hominem, fraudulenta subtilitate decepit incautum. [cui sermonis lex veteri homini, in simplicitate Dei oris in auribus insonuit conditionis speciem; non acriori lex specialis est præcepti legem, sed ex industria custodiret, & viueret.] Ieiunij enim oris lex specialis, & spiritualibus; non generalis carnalibus cum escis: spiritualis autem iudicat omnia, & consentit omnibus bonis. Carnalis enim homo, propter quod serpentinæ suggestioni citò consensit, spirituali non perfruitur lege; quam primus Adam ex transgressione non custodiuit.

NOTA. Cui sermonis, &c. Cum hæc ab omnibus desint excussis, non habui ex quo collatione facta prorsus deturbatam librario vitio sententiam corrigeram. Sensus tamen ex inferius positis erui vtcumque valet; videlicet, homini sub præcepto ieiunij oris spiritualis; id est silentij cum diabolo: quod si ea industria custodiret: viueret. Et hoc vocat præceptum speciale spiritualibus datum: non generale datum carnalibus.

31. Sed, filioli, prima originis morte caruimus, cum per nouissimus Adam viuificati lætaremur. Vita enim nostra diaboli fraudibus contradicat: & si quid mortale corpori nostro tentationum sagittis contulerit, fidei lorica armemur, & nulla nos ex parte iacula ferient tentatoris. Præcingamur super lumbos gladium fidei, quod est verbum Dei, & cum nos viderit sic armatos, veterana sua fraudis mortifera arma conquestus, nihil tamen artium suarum commentabitur, aut peruersum consilium, cum nos viderit in præcepti timore demorantes. Si prospexerit in charitate fundatos, humiliatus longe recurret; cum nos viderit in Dei, & proximi amore feruentes.

32. Notum autem sit vobis, quia vsque ad excessum istius vitæ, diabolus non desinet inuidere sanctis. Corde viriliter repugnate, non ignorantes, quæ Sapientissimo Iob bella intulerit. Quod Cain fraternæ necis excitauit: Quomodo Esau admittenda natiuitatis primogenita prouocauit, quem escis delectatione à fœmoris paterna principatu deiecit vnde [lege: benedictione patris sui priuatus est.] benedictionis patris sui reprobatus esset.

33. Sic per omnia tempora mille nocendi artes exercuit, quæ vno fidei iugo de credentium mentibus distrahuntur. Nam sicut ille sollicite in animas Christianas mortifera venena iniicit; triumphato cum satellitibus suis in nomine Domini nostri Iesu Christi. [Ab hinc extant in excussis. Vide magnam lacunam nunc beneficio Caradinensis Codicis expletam] cor Christianorum exultat; vel maximè serui Dei tyrannum fraudatorem antiquarum per Diuinam virtutem, & orationem expugnant.

34. Quod si terrores extimescentes fecerint, currant ad auxilium Crucis, & statim ille recedit, qui & his nimis se terribilem fieri æstimat. Nunquid terror muscæ moritura nocebit aliquid, si brachio, aut capiti supersedeat humano?

35. Sic ergo diaboli animæ, fidei, & Deo confitenti in nullo nocebunt versutia, quæ crebris orationibus, & ieiuniis deuincentur. Impietas igitur huius, atque superba pernicies trina defensionis auxilio deponitur.

NOTA. Id est, vexillo Crucis, & orationibus, atque ieiuniis, de quibus his duabus regulis 34. & 35. agit. Multa etiam horum ab excussis absunt.

Qualiter auxilium à Deo contra demones petendum.

36. Filioli, quid ad vestram pertinet curam, si aduersus vos conueniant infinita Dæmonum castra? Potestates siquidem dæmonum cateruas exercere videritis; oculos vestros in cœlum leuate dicentes: Veni Domine Iesu Christe, adiuua infirmitatem nostram. Tunc sermo vobis Elisæi conuenit, aduersus qui de Samaria ad eum comprehendendum venerant, qui terrente se puero, sic respondit: Aperi Domine oculos serui tui, & videat. Tunc videbitis sathanam de cœlo cadentem, & seruorum Dei pedibus prostratum; & statim vobis Angelorum Dei legiones non deerunt, qui munimine fidei hominibus cœlestis defensionis auxilium præbeant. Tunc & ipse Dominus noster Iesus Christus vobis protegendis addet affectum, vt non timeatis eos, qui corpus occidunt, animæ autem nihil facere possunt. Licet inferant sathanæ satellites verbera flagellorum corpori vestro; porro animis vestris perpetua erit saluatio si tegmen poscatis immobile à Patre, & Filio, & Spiritu sancto, vno, ac singulari Deo.

37. Hæc sunt, filioli, mandata vitæ, quæ vt pusillitas cordis inuenit, vobis de diabolicis certaminibus explanaui.

Hactenus Sancti Posthumi regula, digna prorsus Antonij successore; & idcirco ab Angelo ministrata Posthumio, quòd sciret Antonij palæstram his florere certaminibus, his indigere militaribus præceptionibus; vt quos ille instruere cœperat aduersus phalangas Philistiim, is in eadem doctrina perficeret, & inimicorum tentamentis superiores redderet. Placet nihilominus quæ Posthumius de suis certaminibus, ad exemplum filiorum pro coronide regulæ apposuit, in medium afferre. Videlicet. 39.

Posthumij regula ab Angelo ministrata.

38. Nolo quæ nobis, ipso (Sathana) immittente, acciderunt, silentio præterire: vt perfecti pessimis maliciosis eius resistere fraudibus, & consiliis. Mihi quadam die in monte sedenti militum turba occurrit.

30. *Quosdam oculis cernerem venientes à longè. sathanæ Angelos statim esse cognoui. Ego autem cum omni terrore genibus pronolutus humo, ut secederent orabam, Dominum inuocans Redemptorem. Tunc vero turbo, qua venerat, velut stipula, quæ vento rapitur, nusquam comparuit. Gratias egi Deo per Iesum Christum Dominum nostrum, quod meo certamini finem imposuit cito; & orationem meam celeriter exaudiuit; donans mihi victoriam suam de illis insidiis, & persequutionibus, quas passus sum (charissimi filij) & ex omnibus eripuit me dominus. Vnde & vos, filioli, constantes estote in fide; omnes qui amatis Deum, odite malignum; & Deus misericordiæ, & consolationis dabit vobis sufferentiam, ut possitis latronem insidia superare, aduersarium fidei, sathanam. Confirmatio: Adiutorium Domini nostri Iesu Christi; cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

Turbam dæmonum dispergit Posthumius.

Hactenus Posthumius ad suos.

§. IIII.

Quibusnam Macharius à Macario, & Posthumius à Pachomio discerni valeant?

31. VErum illud hac in re magnam multorum mentibus ingerit ambiguitatem, quòd quis ille Macarius fuerit Antonij discipulus discerni nequeat, cum duo ab omnibus scriptoribus floruisse scribantur sibi coæui quorum alter *Ægiptius*, alter *Alexandrinus*, & peculiari cognomento *Vrbanus*, vel *Politicus* dictus sit; augetque dubitationis causam Posthumius, quem aliæ editiones *Pachumium* vocant; alius ne, an idem, vnusque fuerit cum Pachomio, quem Gennadus, & quidam alij *Pacamium* nuncupant, nam & nominum *Posthumij*, & *Pachumij* vicinitas; & regula ab Angelo vtrique datæ, & legislatorum munera vnum cum altero confundere videntur. Oportuit verò priusquam ad vlteriora procedamus hos duos nobis absoluere: vt & quæ hactenus dicta sunt & quæ deinceps recensebimus, manifestiora fiant; id est, vt quis Macariorum autor superioris regulæ fuerit, & quod iudicium de regulis *Pachomij*, & *Posthumij* ferendum sit liqueat.

Machari duo.

Posthumij & Pachomij discretio dubitatur.

32. Quod ad Macharios spectat, nemo priscorum non expressit duos. Rufinus in vit. PP. cap. 28. & 29. & lib. 2. hist cap. 4. Palladius in Lausiaca cap. 19 & 20. Heraclides in Paradiso cap. 6. Socrates lib. 4 cap. 18. Sozomenus lib. 6. cap. 19. Nicephorus lib 9. cap 14. Cassiodorus in Tripart. lib. 7. cap. 39. & lib. 8 cap. 1. Martyrologia Bedæ. Vsuardi, Adonis, Notkeri, Romanum. Eorum sententiæ, & exempla referuntur in verbis seniorum Palladi, Pelagij, Ioannis, Paschasij, & Martini Dumiensis, & ab Hieronymo epist. 27. & Cassiano collat. 5. cap. 12. & collat. 24. cap. 13. Suydas *Macarius* vlt. p lib 3. c. 2. sed sine discrimine. Audi vnum pro cæteris loquentem ex ore Socratis Cassiodorum: *Id temporis inter Monachos fuerunt duo viri Deo amabiles, nomine vterque Macarius; ambo de multis rebus insignes, propter abstinentiam, conuersationem, mores, atque miracula, quæ eorum manibus agebantur. Ægyptius itaque Macarius tantum morborum depellit, & tantum dæmonum effugauit, ut ex eius operibus liber proprius expetatur* (Periit tanti habendum opus, cuius autorem Posthumium quoque deinceps commendare, iam diximus) *Erat autem reuerendus, & circa delinquentes seuerus. Porro Macarius Alexandrinus, cum similis esset Ægyptio per omnia, in hoc variabat; quòd circa consulentes hilarior apparebat, & vultu lætissimo ad conuersionem iuuenes inducebat.* Hoc loco Heribertus in notis ad Rufini librum, id est 2. vit. PP. num. 49 *Intricata*, inquit, *planè res de duobus Macariis, ut dignoscatur vter fuerit Sancti Antonij discipulus.* Mouetur verò, eo quòd vetus Romanum Martyrologium, quòd ipse primus edidit in lucem, cum vtriusque natales dies statuat, solum ait: 2. Ianuarij *B. Macarij*; & 4. eisdem Ianuarij *Macarij Abbatis Antonij discipuli.* Subdit Heribertus: *In Beda, Vsuardo, Adone, Notkero, nulla est loci distinctio.* Distinctionem Alexandrini, & Ægypti statuere Gallesinus, & Baronius, qui in Romanum Martyrologium nouæ, & correctæ editionis hæc apposuit: 2. Ianuarij: *In Thebaide sancti Macarij Alexandrini Abbatis; discipuli Beati Antonij, vita, & miraculis celeberrimi.* Quod si quis obiiciat, Rufinum expressisse, *ex quibus Macariis, vnus Ægyptius genere, & discipulus B. Antonij fuit. alter Alexandrinus.* occurrit, *sed videndum num Rufinus Palladium vel alium quem latinè expressit, malè ceperit. Certè & Heraclidi, & Palladio veteri, & nouo deest in Macario Ægyptio, quod fuerit discipulus Antonij. Imo Palladius nouus Herueti cap. 20 vtrumque hoc Macario Alexandrino tribuit.* Subscribit Rosuveydo Alardus, Gazæus in Not ad lib. 5 Cassiani cap. 41. & ad collat. 5. cap. 12. & ad collat. 7. cap. 27.

33. Miror ego vehementer homines diligentissimos luce meridiana cæcutiisse; nihil enim æquè stabilitum in Veterum scriptis, quàm quòd discipulus Antonij non Alexandrinus Macarius fuerit, sed Ægyptius. Et Heribertus sanè nolens imponit Vsuardo, Bedæ, Adoni, & reliquis Martyrologiorum Autoribus, quod nullam loci distinctionem, quo vnus ab altero discerneretur, attexuerint. Namque verba Vsuardi (huic cæteri consentiunt) sunt 4 Non Ianuar. seu 2. die: *In Thebaide Sancti Macharij Abbatis.* Et 18 Kal. Februarij, seu Ianuarij 15. *Apud Ægyptum Beati Macarij, Abbatis, Discipuli Beati Antonij, vita, & miraculis celeberrimi.* Ita habet non solum editus bis à Molano, sed veteres M. SS quorum alter ante 400 annos scriptus est apud me: & ita primus omnium Rufinus docuit, suprà citatis verbis, quem postea sequutus fuit equilinus lib. 2. Cathal. 55. cap. 81. Quòd autem Rufino potius quàm Palladio fides habenda sit, inde decluditur, quòd liqueat prius Rufinum scripsisse, quàm Palladium; vtpotè qui prius Ægypti solitudines, & Monasteria pietatis visitauerit, Rufinus siquidem A. C. 372. Palladius A. C. 388 Ægyptiacam profectionem adornarint vt eruditè probat Baronius iis annis, & ex Baronio ipse Rosuveydus. Vterque verò profitetur, id quod videtur scriptitasse. Cum verò vterque eadem prorsus enarrent eisdemque penè verbis, paucis contractis, vel mutatis, necessum est, vt alter ab altero mutuatus historiam fuerit; idem esto de Heraclide, cuius Paradisus cum Palladij Lausiaca propè coincidit: ita vt ipse Rosuveydus in Prologom. 4 generali §. 3. id quoque fateatur, & Palladij duæ prodierint editiones, quarum posterior triplo priorem excedat: vt certum sit, ab aliquibus pro libito eius historias auctas, & consequenter posteriorum fidem non

Macarius Ægyptius Antonij discipulus, non Alexandrinus.

Macarij difficile distinguntur.

mereri. Quare nullius erit momenti quod ipse obiecit de noua Palladij editione, Gentiano Herveto interprete, vbi cap. 20. Macario Alexandrino tribuitur, quòd Antonium conuenerit, & hæres eius virtutis fuerit. Standumque esse Ruffini vetustioris testimonio scriptoris; cuius codex semper incorruptus euulgatus est. Vt omittam cum Palladius cap. 50. agit de Theona Abbate hæc scribere: *Vidimus etiam alium non procul a ciuitate in solitudine, nomine Theonam, &c.* Nec tamen, quæ sit ea ciuitas, exponitur, nec in superiori capite alicuius vrbis mentio fit. Verùm Palladium ea à Ruffino suffurratum, ex eo fit manifestum, quòd eadem verba cùm Ruffinus scripsisset de Theona cap. 6. *Vidimus & alium non longè ab vrbe ad eam partem, quæ mittit ad eremum nomine Theonem, &c.* proculdubio Oxyrinchú vrbem intelligit, de qua cap. 5. præced. dixerat plenam fuisse Monachis, & Monasteriis. Sed caput illud *de Oxyrincho* ciuitate omissum est à Palladio: & lacuna male contecta fuit.

34. Ægyptius Alexandrino senior. Ratio ipsa ætatum idem conuincit; fatentur siquidem omnes ore vno, *Ægyptium* seniorem fuisse Alexandrino; oportuit autem Antonij discipulum seniorem fuisse; Antonius siquidem obiit A. C. 357 cum autem Macarius ei adhæsit, senex erat, & omnium ore vulgatus. Paucos deinde annos gregem Magistri pauisse, ipsosmet in eiusdem Macarij funere proclamasse docuit autor vitæ ipsius, & sancti Posthumij, inquiens: *Nemo vehementer dolebat, eo quod S. Macarius tam velociter Monasterium relinqueret; quoniam dominus similem ei Posthumium gregi suo Magistrum prouiderat.* Quare sex, vel octo plurimum, annos Præfectum eorum egisse, aut certe minus adhuc, asserere necessum est: alias falsò dicerent, *tam velociter Monasterium reliquisse*. Et ea propter A. C. 365. non excessisse cogimur fateri. Atqui Macarius Alexandrinus, Palladio tres annos conuixisse, liquet, si qua fides ei danda est, in Saus. cap. 20. & Heraclidi cap. 6. videlicet ad A. C. 390. supputatos ab eius in Ægyptum accessu, A. C. 388 Adde quòd apud Pelagium, de verbis senior. libello 7. num. 9. cuius autor Græcus vetustissimus fuit, à Photio in Biblioth. laudatus, Macarius, qui Antonio adhæsit, maior appellatur; sic enim ait ille. *Venit Abbas Macarius maior* (id est senior proculdubio Macariorum) *ad Abbatem Antonium in montem; & cum pulsasset ostium, exiuit ad eum, & dixit ei: Tu quis es? & ille ait: Ego sum Macarius. Et claudens ostium intrauit, & dimisit eum foris. Et cum vidisset postea sapientiam eius, aperuit ei. Et adgaudens ei dicebat: Multum tempus est, ex quo te videre desiderabam, audiens de te. Et exhibens ei hospitalitatem refecit eum; erat enim fessus de multo labore.* Subdit de opere manuum, quo ambo nocte illa occupati sunt: *Manè sanctus Antonius vidit collectionem plectarum Abbatis Macarij: & admiratus est: & osculatus manus eius dicebat: Multa virtus de istis egreditur.* De eodem Macario refert Cassianus collat. 15. cap. 3. quòd fuerit Scythioticæ solitudinis primus inuentor; quod sane iuniori competere nequit: & tandem in notis ad istum locum fatetur Gazæus Ægyptium seniorem Antonij fuisse discipulum.

35. Idem euincitur distinctione Posthumij à Pachomio. Accedit tandem, quod maximè facit ad rem, Macariorum distinctionem ex distinctione Pachomij, à Posthumio vehementer illustrari; id est, ex iis, quæ Macario alteri cum Posthumio contigit, & alteri cum Pachomio. Vidisti superiori §. Macarium Antonij discipulum Posthumium conuenisse, coegisseque, vt secum, relicta Anachoresi, ad visitandas sancti Antonij reliquias accédere; ac tandem gregis curam susciperet. Iunior autem Macarius ad Pachomium, sæculari assumpto habitu, profectus est, vt eius discipulus fieret; quod ægrè quidē obtinuit ob senectutē, quã celare non potuit, sed tandem post aliquod temporis agnitus à Pachomio, dimissus est. Rem narrant Heraclides cap. 6. Paradisi, & Palladius in Lausiaca, editionis veteris cap. 10. & nouæ cap. 20. differuntque sola varietate interpretum. Vtar Heraclide translato, qui hæc habet: *Hic idem Macarius* agit de iuniore) *qui Alexandria Presbyter fuit*, ideo dictus Alexandrinus, & quoniam sæcularis existens Alexandriæ vendebat bellaria, seu poma, legumina, nucesque) *Hic igitur cùm audisset, grandem vitæ conuersionem Tabennesiotas habere, veste mutata ad similitudinem alicuius operarij, sũpto habitu sæculari, intra 15. dies per deserta iter faciens, Thebaidem vsque peruenit. Cumque venisset ad Monasterium memoratorum hominum, primum, quem Archimandritam vocant, requisiuit, Pachomium quendam nomine, probabilem per omnia virũ, & habentem spiritualem gratiam propheticæ, cui tamē de Macarij aduentu nihil fuerat reuelatum. Ad quem cum venisset, hæc dixit. Quæso me in Monasterio tuo suscipi facias. Monachus enim esse desidero. Ait illi magnus ille Pachomius. Senilibus annis grauatus, & Monachus esse iam non potes neque inter cæteros fratres, qui hæc ab adolescentia didicerunt, viuere vales; eo quòd consuetudinem eorum, laboremque non pertuleris, cumque abstinentiæ tentationes non ferens læso animo egressus ab his fueris, maledicere eis incipies, quos non potueris imitando sectari. Noluit itaque nec primo eum, nec secundo die, ac per totam suscipere septimanam. Dumque igitur persisteret in rogando ieiunus, ad postremum: suscipe me, inquit, Abba, & si me in ieiunio, & in opere inferiorem ipsis deprehenderis, statim de tuo monasterio pelle. Quo audito, ille persuasit fratribus, vt in Monasterio reciperetur. Est autem illic vnus numerus mansionis, habens etiam vsque ad præsentem diem ad mille quadringentos viros. Cum igitur fuisset ingressus in eam sanctus Macarius* (erat Tabennæ Monasterium, caput cæterorum) *& post breue tempus superuenissent Quadragesimæ dies, videretque diuersos vario more viuentes, alium vespertinis horis soluentem ieiunium, alium vero vel biduum, alios etiam post dies quinque gustantes; alium stantem totis noctibus, & per diem sedentem, laborantemque; ille de arboribus dactylorum corticos tenens infusos, ac copiosos, in angulo stabat, vsque ad Quadragesimæ finem, & principium Paschæ, non panem, non aquam gustans, non flectens genua, non in terram iacens; sed tantum modica cauliculorum folia cruda Dominico die sumens, vt manducare aliis videretur. Si quando autem ad corporalem necessitatem fuisset egressus, confestim remeabat, ac stabat, non os aperiens, non alicui quidquam loquens, sed cum summa taciturnitate consistens, & in corde suo tantum iugiter orans, atque id solum operis, quod in manibus tenebat, efficiens. Quem cum esse tam dura, atque inimitabilis vitæ Monachi omnes considerassent; quasi quadam aduersus principem suum seditione commoti; vnde, inquiunt, nobis istum adduxisti, qui ita viuit quasi in carne non sit humana, ad condemnationem omnium nostrum? Audi igitur, & aut tolle eũ à nobis, aut scito, omnes nos ex hoc Monasterio hodie recessuros. Ille autem tali conuersatione, atque virtute eius audita, deprecatus est*

Dominum

Dominum, vt quis esset eidem reuelaret. Quo statim facto, arrepta eum manu ad oratorium suum duxit, vbi erat altare diuinum; osculatusque eum, dicit illi: veni optime senex; tu ille Macarius es; & mihi te celare tentabas. Ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna miracula: gratias tibi ago, quia colaphos infantibus nostris dedisti, ne magnum aliquid in conuersatione vitæ suæ facere se putarent. Reuertere nunc igitur ad loca vnde veneras; sufficienter enim nos omnes ædificasti; & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus, inde discessit. Hactenus Macarij Alexandrini historiola de accessu ad sancti Pachomij disciplinam.

36. *Macarius senior Antonio & Posthumio coæuus, iunior Pachomio.*

Vide nunc quæso, toto cœlo, & Macarium à Macario, & Pachomium à Posthumio distare: vbi & tempora, & loca, & officia, & prætéêa munera discrepant. Macarius senior Ægyptius, coæuus Antonio, recento habitu, successorem relatutus ad Posthumium in solitudine degentem pergit: at Macarius Alexandrinus, ætate iunior, Pachomio coetaneus, mutato habitu scithica solitudine, aut Nitriensi relicta, ad Thebaidam pergit regionem, Monasterij societatem, & subiectum esse desiderans; inde ei *Thebai* nomen obtigit, quod scilicet ad Thebaidem accesserit ibique cum Pachomio aliquandio egerit: Alias *Alexandrinus* (vt diximus) vocitatus. Ille Archimandrita Monachorum Antonij discipulorum existens Posthumium itidem in Archimandritam elegit: iste presbyterio tantum Nitriæ, & scethis honoratus. Pachomium suæ specialis institutionis Præfectum adiut, non in Præfectum electus. Ægyptius cum in scethi primus, ac Primùm sedem fixisset, ad montem sancti Antonij transiit, & Arsiniotas in corde Ægypti extantes; vbi spiritum exalauit; Alexandrinus tres habuit cellas, *vnam in interiori solitudine, cui nomen est scithis, aliam in Lybia* (seu liba) *vbi cellæ vocantur; aliam in monte Nitriæ*: ita Heraclides, & Palladius, quæ omnes non longè ab Alexandria erant; nam Nitria distat ab ea 40. millibus Passuum, id est leucas horarias decem. Cellia vero à Nitria 10. M. P. duas scilicet leucas cum dimidia. Expressit vtrumque Rufinus lib. 2. vit PP cap. 21. & 22. scethis vero à Nitriæ monasteriis diei & noctis distat itinere, eodem Rufino cap. 19. Atqui sancti Antonij mons 60. fere horarias leucas distat à Nitria versus orientem, si quidquam valet Rosuueydi tabula Geographica, acobo Granthome Autore; quamquam Athanasius in vita Antonij cap 32. distare asserat itinere dierum tredecim; quod ego de Monachorum itinere intelligo, quo quotidie quatuor, aut quinque leucas conficiunt. Longissimè ab his omnibus abest Thebaidis regio, in qua Pachomius degebat; de qua Plinius lib. 5. cap. 9. *summa pars* (Ægypti) *contermina Æthyopiæ Thebaidis vocatur.* Vnde & *Ægyptus superior* dici consueuit: consentiunt Plinio strabo lib. 17. geogr. & Ptolemeus lib 4. tabula Africæ 3. distat ab Alexandria meridiem versùs 120 leucas horarias; quas, Palladio sanctus Macarius iunior spatio quindecim dierum confecit, cum ad Pachomium accessit.

37. *Alia quæ Pachomium à Posthumio discernunt.*

Demum multa etiam sunt, quæ Pachomium à Posthumio discernunt: vt quod ille *Thebæus*, hic *Memphites*, longo terrarum tractu natiuitate distantes; quod ille nobilis miles, hic spartarius faber; ille Philemonis Monachi, hic Prisci Episcopi discipulus in fide, & Monastice; imo nihil penè illis commune est, vt acta actis illorum conferenti liquidius patebit. Nec obest, quod vterque regulam Monasticam ab Angelo accepit, cum de personis constet diuersas esse, & regulas ipsas toto dissidere cœlo. Tu te lector videbis, cùm Pachomianam, quam inferiùs suo loco recensituri sumus, euolueris. Prius tamen Nitriotarum, & rursus Scithiotarum instituta, id poscente ratione temporis, exponere necesse habemus.

CAPVT IV.

De Nitriotarum institutis, autore S. Ammone, Doctore Magno Athanasio.

§. I.

Eorum exordium.

PLacet hoc loco de secunda Monachorum Ægyptiorum familia acturus, verba Rufini vsurpare, lib. 2 vit. PP. cap. 21. *Venimus autem ad Nitriam, famosissimum in omnibus Ægypti monasteriis locum, qui quadraginta ferè millibus abest ab Alexandria; ex nomine vici adiacentis, in quo nitrum colligitur, Nitria vocabulum trahens: prospiciente hoc, credo, tunc iam diuina prouidentia, quod in illis locis peccata hominum, tanquam sordes abluenda essent, & abolenda.* (Iuxta illud Ieremiæ Proph. 2. *si laueris te nitro, &c*) *In hoc igitur loco, quinquaginta ferè, aut non multo minus cernuntur vicina sibi, & sub vno posita. Patre tabernacula; in quibus aliqui plures simul, aliqui pauci, nonnulli etiam singulares habitant: & mansione quidem aliqui diuisi, animo autem, & fide, & charitate coniuncti, & inseparabiles manent.* Pergit autem cap. 19. *Initium ferè habitationis Monasteriorum, quæ in Nitria sunt, sumptum trahebant ab Ammone quodam, cuius animam cum exisset de corpore, vidit ferri ad cælum S. Antonius; sicut refert scriptura illa, quæ vitam describit B. Antonij*: videlicet cap. 32. Verùm hoc intelligendum est de Monastico illo instituto, quod ab Ammone inditum à 50. monasteriis illic erectis indiuulsè receptum est; alias multò priùs in Nitriæ solitudine instituisse Frontonem Monachos, vidimus in superioribus. lib. 2. c. 13. n. 14. & c. 14. n. 3.

1. *Nitria vnde dicta. Monasteria vbi sita.*

Sed occasionem institutionis Ammonis, & quis ille fuerit, ab eodem Rufino audiamus. *Hic igitur Ammon locupletibus, & generosis parentibus natus est, à quibus inuitus ad nuptias cogebatur: & cum vim parentum non posset effugere, accepta virgine, cum intra nuptiales thalamos conuenissent, & data eis essent cubicula, secreta silentia, alloquitur puellam de pudicitia, & de conseruanda virginitate cœpit cohortari. Acquiescit ei virgo, silentio tegitur incorruptionis thesaurus. Cumque plurimo tempore solius Dei contenti testimonio, spiritu magis essent, quam carne, sanguineque coniuncti, post obitum amborum parentum, ille quidem ad vicinum deserti secedit locum; virgo verò intra domum residens, in breui & ipsa multitudines virginum, & ille multitudines congregat Monachorum.* Palladius cap. 8. autor est Ammonem celebrasse nuptias annos natum circiter 22. vixisseque cum ea pudicè in ædibus paternis

2. *Ammonis Nitriotarum ducis pudicitia.*

nis annos 18. toto die vacando horto, & balsameto: operabatur enim balsamum, quæ instar vitis plantatur; & in ea colenda, & putanda multum laboris insumitur. Verperè domum regrediens, & vespertinas faciens orationes, cum consorte comedat, & rursus nocturnas preces fundens, & synaxim peragens, summo mane ibat in hortum. Addit Palladius post 22. annos in vita Monastica exactos, obiisse annos natum 62. denatum vero aliquot ante Antonium, prodidit Athanasius cap. 32. simul gloriam animæ illius Antonio mostratam commendans, inquiens: *Cum Antonius sederet in monte, & oculos suos tetendisset in cœlum, vidit, nescio quam animam, lætantibus in eius occursum Angelis, ad cœlum pergere; Cuius spectaculi nouitate stupefactus beatum dixit Sanctorum chorum; oranitque, vt sibi rei præsentis agnitio panderetur. Et statim vox ad eum facta est, inquiens; istam esse Ammonis Monachi animam, qui Nitria morabatur. Erat autem Ammon vir grandæuus, qui perseueranter à pueritia vsque ad senectutem in sanctitate vixerat. Itinere quoque dierum 13. à Nitria locus, in quo sedebat Antonius diuidebatur. Videntes autem eum Monachi admirantem, qui venerat, deprecati sunt, vt causam hilaritatis ediceret. Quibus ait: modò Ammonem quieuisse, quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum, & propter celebritatem indultorum, & a Domino signorum, optimè nouerat.* Haud scio equidem quonam modo tantus vir, sanctitate insignis; & miraculorum præconio à magnis viris Antonio, & Athanasio commendatus, in tabulis Rom. Martyrologij non inuenerit locum, quem tamen apud Græcos accepit in Mænologio, 4. Octobris die, vbi actorum eius Epithome Christum est; & inter cætera habentur. *Produxerit autem vitam vsque ad magni Antonij tempora, sub magno Constantino celebri, & primo Hispanorum Imperatore.* Quare obiisse liquet propè A.C. 330. Ex quo fit A.C. 308. solitudinem tenere cœpisse: anno scilicet altero post initum ab Antonio magisterium: & idcirco Pachomium in apertione Monasticæ palæstræ præcessisse; qui vsque ad A.C. 315. id ipsum non arripuit institutum quod inferiùs facilè persuadebimus; & magisterium non nisi senex, vt eius indicat vita cap. 18. & 22. videlicet 60. propè ætatis annum agens, ad A.C. 177. nam 20. ætatis Monachus effectus est. Verùm de Ammonis laudibus egerunt, præter Ruffinum, Palladius iam citatus, & Heraclides cap. 2. Sozomenus lib. 3. c. 14. Socrates l. 4 c. 18.

Eius gloria Antonio monstrata.

Desideratur eius memoria in Martyrol. Rom.

Quo tempore floruerit.

3. Erat videre in Nitria vtriusque vitæ exercitia miro feruore à magna hominum multitudine peragi; id est, Monasticem in ipso Nitriæ monte à Monachis quinque millibus: in Cellia vero ei contigua solitudine à sexcentibus Anachoretis. Ita Palladius refert 7. integræ Lausiacæ testis & ipse oculatus, inquiens: *Veni in montem Nitria in eo autem habitant ad 5000. virorum, qui vtuntur vario vitæ genere, vnusquisque vt potest, & vult: adeo vt liceat & solum manere, & cum duobus, & tribus, & cum quo vel numero. In hoc monte sunt septem pistrinæ, quæ & illis seruiunt; & Anachoretis, qui sunt in vasta solitudine, viris perfectis numero sexcentis.* Sed & de Cellia hæc habet Ruffinus c. 22. *Post hunc vero* (Nitriam intelligit, de quo cap. 21. egerat) *alius est locus in deserto interiori decem fere ab hoc millibus distans; quem locum præ multitudine dispersarum in eremo cellularum, Celliā nominauerunt. Ad hunc locū hi, qui ibi primi fuerant imbuti, & perfectiorem iam depositis rudimentis ducere volunt vitam, secedunt. Eremus enim est vasta, & cellulæ tanto inter se spatio diremptæ, vt neque in conspectu sibi inuicem, neque in vocis audita sint posita.* Quod etiam se vidisse, testatur Palladius cap. 69. Ad Nitriam, Celliamque ipsius appendicem, celeberrima fuit olim peregrinatio Christianorum. Scimus eam adornasse & perfecisse Melaniam A. C. 372. cum Ruffino, vt ex Paulino epist. 9. ad Seuerum, & Palladio cap. 33. probat doctè Baronius, eo anno. Rursùs eo contendit Palladius A. C. 388. eodem autore, quod ad tempus spectat; nam rem ipsam ipse prodit toto lausiaco opere. Sed quod caput est, Nitriam inuisit Hieronymus A.C 386. (ita ibi Baronius) de qua profectione ipse in Apolog. aduersus Ruffinum, inquit: *Contendi Ægyptum, lustraui monasteria Nitriæ:* qui de profectione Rufini epist. 41. dixerat: *Ruffinum enim Nitriæ esse, & ad B. perrexisse Macarium* (haud dubium iuniorem in Nitria degentem) crebra commeantium multitudo referebat. Illuc quoque sanctam Paulam accessisse, is ipse prodit in eius epitaphio: *Et vrbem No (inquit,) quæ postea versa est in Alexandriam* (supple inquit) *& oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum. Quod cum vidisset, accurrente sibi sancto, & Venerabili Episcopo Isidoro Confessore, & turbis innumerabilibus Monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis, & Leuiticus sublimabat gradus; lætabatur quidem ad gloriam Domini; sed se indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arsenios, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? Cuius non intrauit cellulam? Quorum pedibus non aduoluta est? Per singulos sanctos Christum se videbat; & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur. Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo. Oblita sexus, & fragilitatis corporeæ, inter tot millia Monachorum, cum puellis suis habitare cupiebat: & forsan cunctis eam suscipientibus impetrasset, nisi maius sanctorum locorum retraxisset desiderium.* Adstipulatur etiam Hieronymus testimonio Palladij, quod spectat ad numerum Monachorum Nitriæ, cum ad Eustochium scribit epist 22. dum ait: *Quid ante non plures annos Nitriæ gestum sit, referemus. Nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant, &c.*

Nitriotarum Monachorū, & Anachoretarum numerus.

Cellia eorum cellis dicta.

Nitria olim peregrinatio Christianorū

4. Sumamus hinc morum Nitriotarum narrationis exordium; nimirum ab Hieronymo eorundem accuratissimo inspectore, & narratore; nam quæ in ea epistola narrat Ægyptiorum Cænobitarum instituta, haud dubium, qui præcipuè ad eos, quos ipse inuisit, spectant.

Nitriotarum instituta.

§. II.

Nitriotarum instituta, ex D. Hieronymo, Rufino, & Palladio.

1. *PRima apud Cænobitas confœderatio est; obedire maioribus, & quidquid iusserint, facere.* Obedientia.

Nota. Regulam hanc ad verbum habet Posthumius in ipsa fronte suarum. Ex quo non modica illis accrescat fides. v. cap. 3 n. 25.

2. *Diuisi sunt per decurias, atque centurias, ita vt nouem hominibus decimus præsit; & rursum decem Præpositos sub se centesimus habeat.* Decuriæ & Centuriæ Monachorū.

3. *Manent separati, sed iunctis cellulis.*

Nota. Nisi quòd ex Ammonis institutione, duo,

duo, vel tres, aut plures simul esse poterant in eadem.

4. *Vsque ad horam nonam, vt institutum est, nemo pergit ad alium; exceptis his decanis, quos diximus; vt si cogitationibus fortè quis fluctuat, illius consoletur alloquiis.*

Collectæ.

5. *Post horam nonam in commune concurritur; Psalmi resonant scriptura recitantur ex more; & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem Patrem* (id est Abbatem) *vocant, incipit disputare. Quo loquente tantum silentium fit, vt nemo alium respicere, nemo audeat exorare: dicentis laus in fletu & audientium: tacita voluuntur per ora lacrimæ; & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum verò de regno Christi, & de futura beatitudine, & de gloria caperit annuntiare ventura; videas cunctos moderato suspirio, & oculis ad cælum leuatis, intra se dicere. Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo, & requiescam?*

NOTA. Hoc à Therapeutis, qui olim in eodem tractu Nitriæ degebant, ad paludem Mariam hæreditasse noscuntur. v. lib. 2. cap. 12. a. num. 4.

6. *Post hæc concilium soluitur, & vnaquæque Decuria cum suo Parente pergit ad mensam. Quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur.*

5. Abstinentiæ.

7. *Viuitur panè, leguminibus, & holeribus, quæ sale solo condiuntur.*

NOTA. Irrepsit error proinde in Heraclidis Paradisum cap. 1. vbi de Nitriotis dicitur: *Quo in monte* (Nitriæ) *tam memoratis 5010. quàm illis, qui se ad vltimas solitudines contulere 600. viris, septem piscinis alimenta præbentur:* quasi non solum qui in cænobiis Nitriæ, sed etiam qui in celliæ solitudine Anachoretæ degebant, piscibus alerentur. Absit: Palladius, quem Heraclides transtulit ad verbum *septem pistrinas*, non piscinas legit nimirum tantæ hominum multitudini non minus quam septem pistrinis coquebatur panis. Pistrinam etiam fœminini generis posuit Plinius lib. 11. cap. 9. & Fucilius li. 16. & Sosipater l. 1. donatus, & alij.

8. *Vinum tantùm senes accipiunt.*

NOTA. In hunc sensum accipias Palladium aientem: *Vtuntur etiam vino, & vinum illic venditur.* Notum est, diuites fideles multas pecunias erogare solitos in Monachos, vt de Paula, Melania, & aliis passim reperies. Ergo caupones eas pecunias sitientes, tabernas in solitudinibus struebant. Sed vinum senibus, & maximè debilibus solum propinabatur.

9. *Senibus, & paruulis sæpe fit prandium, vt aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens.*

NOTA. Aliàs omnes ad vesperam reficiebantur. Hoc in suam transuexit regulam S. P. Benedictus, cap. 37.

Alia collecta.

10. *Deinde consurgunt pariter; & hymno dicto, ad præsepia redeunt. Ibi vsque ad vesperam cum suis vnusquisque loquitur, & dicit: vidistis illum, & illum?* (à perfectionibus capiunt virtutis exempla) *Quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quàm moderatus incessus? si infirmum* (in virtute) *viderint, consolantur; sed in Dei timore feruentem, cohortantur ad studium.*

11. *Et quia nocte extra orationes publicas in suo cubili vnusquisque vigilat; circumeunt cellulas singulorum* (de Decanis, & Præpositis loquitur) *& aure apposita, quid faciant, diligenter explorant: quem tardiorem deprehenderint, non increpant, sed dissimulato quod norunt, eum sæpius visitant, & prius incipientes prouocant orare, quam cogunt.*

7. Opus diei Hispanis tarea Monachis impositum.

12. *Opus diei statutum est* (Hispanè dicimus, *dantes tarea*) quod Decano *redditum ad œconomum: qui & ipse per singulos menses Patri omnium cum magno tremore reddit rationem; a quo etiam* (œconomo) *cibi, cum facti fuerint prægustantur.*

Vestis.

13. *Et quia non licet dicere cuiquam; Tunicam, & sagum, textaque iuncis strata non habeo; ille ita vniuersa moderatur; vt nemo quod postulet, habeat.*

NOTA. Cellerarij munera exequitur, de quo S. Benedictus in sua ragula, & verbis illis: *Tunicam, sagum & texta iuncis strata*, totam Monachi suppellectilem comprehendit, & habitum.

Infirmorum cura.

14. *Si quis verò cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem: & tanto senum ministerio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.*

NOTA. Huc respicit quod Palladius scribit cap. 7. *In hoc monte degunt etiam Medici, & placentarij;* nimirum propter ægrotantium commoditatem, aliàs quando non placentas (Hispanè *Oxaldres*, seu *Tortas regaladas*) respuerent, quibus panis cibarius pro deliciis habebatur? Medicos autem idem in monte aucupatos, atque caupones, proculdubio dixerim, id est, pecunias à fidelibus Monachis oblatas.

15. *Dominicis diebus orationi tantum, & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore completis opusculis faciunt.*

NOTA. Egregiè id hausit D. P. Benedictus, vt videre est in sua regula cap 48.

Studium sacræ scripturæ.

16. *Quotidie aliquid de scripturis discitur.*

NOTA. Id sanè omnibus Monachi vsitatissimum semper fuit: verùm Nitriotæ cæteros in doctrina excelluisse videntur, si verum est quod Ruffinus scribit cap. illo 22. *Scipturarum diuinarum meditationes, & intellectus, atque scientia diuina nunquam tanta vidimus exercitia; vt singulos penè eorum oratores credas in diuina esse sapientia.* Verum hac parte suspecta sunt Ruffini elogia, quod & ipse originis erroribus imbutus, totum se diffundit in laudandis Ammonio iuniore, Euagrio, Eutymio, & aliis origenistis, quos Dydimus orbus excæcauit; de quo sæpiùs Hieronymus conqueritur; contra Ruffinum scribens; præsertim cum ait: *Lustraui monasteria Nitriæ, & inter Sanctorum choros aspides latere perspexi.* Qua de re vide Baronium ad A.C.386.

8. Ieiunia.

17. *Ieiunium totius anni æquale est, excepta quadragesima, in qua sola conceditur districtius viuere.*

NOTA. Vt scilicet, qui leguminibus victitabant, panem solum cum sale, & aquam gustent.

Quid cœna apud illos?

A Pascha ad Pentecostem cœnæ mutantur in prandia, quo & traditioni Ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato.

NOTA. Nunquam ergo bis in die escitabant; mutare refectionis horam, ieiunium soluere putabatur; & quod ad seram vocabatur *cœna*, ad sextam *prandij* accipiebat nomen. Hoc loco Erasmus dolosè textum inuertens, legit: *A Pentecoste cœnæ mutantur in prandia*, quasi ab ipso die Pentecoste inciperent cœnæ & non

magis

nigis ieiunia. Sanè ei refragantur veteres M. SS. quorum fidem implorat Marianus victorius. Verum Eraſmius rerum Monaſticarum ignarus, & Monachis infenſus, occaſiones in eos oblatrandi quærebat: Ignarus quoque morum Eccleſiæ, cum tamen apud Gratian. diſt. 76. cap. *ſcire debes*, ex Ambroſio mutuatum ſit, ſerm. 61. de Pentecoſte: *Non ergo ieiunamus in has quinquageſima, quia his diebus nobiſcum Dominus commoratus eſt.* Et in Apol. Dauid, cap. 8. *In die Pentecoſtes vacant ieiunia; laus dicitur Deo, & oratio, & Alleluya cantatur.* Vbi diem vocauit tempus ipſum Pentecoſtes, quoniam (eodem Ambroſio) *ad inſtar dierum Reſurrectionis tota quinquageſima* (notum eſt, Pentecoſtem 50. ſignare) *dierum curricula celebrantur.* Conſentit Hieronymus hoc loco, & epiſt. ad Lucinium Bæticum, 28. vbi etiam addit horum dierum cœnam non eſſe ſub præcepto, *quod in Act. Apoſt.* (cap. 13.20. 21.) *diebus Pentec. & die Dominico Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes ieiunaſſe legimus.* Et Iſidorus lib. 1. de offic. Eccleſ. cap. 40 notauit, quòd *poſt Paſcha vſque ad Pentecoſtem, licèt traditio Eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandiis relaxauerit; tamen ſi quis Monachorum, vel Clericorum ieiunare cupit; non ſunt prohibendi, quia & Antonius, & Paulus, & cæteri Patres antiqui, etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe; neque ſoluiſſe ieiunium, niſi tantum die Dominico.* Sed rigor peculiarium Anachoretarũ non erat Cœnobitis imponendus; de quibus hoc loco agit Hieronymus.

9. Proprietatis deteſtatio. 18. Proprietatis vitium toto animo abhorrebant. Nam cum in Nitria. *Quidam ex fratribus parcior magis; quàm auarior, & neſciens 30. argenteis Dominum venditum, 100. ſolidos, quos lina texendo acquiſierat, moriens dereliquiſſet; initum inter Monachos conſilium, quid facto opus eſſet. Alij pauperibus diſtribuendos eſſe dicebant; alij dandos Eccleſiæ; nonnulli parentibus remittendos. Macarius verò* (Iunior) *& Pambo, & Iſidorus, & cæteri quos Patres vocant, ſancto in eis loquente ſpiritu, decreuerunt infodiendos eſſe cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Nec hoc crudeliter quiſquam putet factum. Tantus cunctos per totam Ægyptum terror inuaſit, vt vnum ſolidum dimiſiſſe ſit criminis.*

Nota. Hactenus Hieronymus de moribus Nitriotarum in epiſt. 22. ad Euſtoch.

19. Mirum apud eos hoſpitalitatis ſtudium; quod in eis ita commendat Ruffinus cap. 21. *Huic ergo cum appropinquaremus loco; vbi peregrinos fratres aduenire ſenſerunt, continuò velut examen apum, ſinguli quique ex ſuis cellulis prorumpunt; atque in obuiam nobis, læto curſu & feſtina alacritate contendunt, portantes ſecum quàm plurimi ipſorum vrceos aquæ, & panes. Tunc deinde ſuſceptos nos adducunt primò cum Pſalmis ad Eccleſiam; lauant pedes, ac ſinguli quoque linteis, quibus vtebantur, abſtergunt; quaſi via laborem leuantes; re autem vera vitæ humanæ ærumnas myſticis traditionibus abluentes.*

Nota. Confer regulam hanc cum cap. 53. S. P. Benedicti, & Hieronymum, recole narrantem de Nitriotis quaſi tripudio ſanctam Paulam excepeſint epiſt. 27. *occurrente ſibi ſancto & venerabili Epiſcopo Iſidoro, & turbis innumerabilibus Monachorum, &c.*

20. Addit Palladius cap. 7. *Propè Eccleſiam autem poſitum eſt Xenodochium, in quo venientem hoſpitem toto tempore accipiunt, etiamſi biennium, aut triennium voluerit manere donec velit ſua ſponte recedere: permittentes ei vna hebdomada manere in otio; aliis autem diebus ipſum deinceps attrahunt ad opera, aut in hortu, aut in piſtrino, aut in coquina. Quòd ſi fuerit quiſpiam, cuius ſit habenda ratio, dant ei librum legendum, non permittentes ei, vt cum vllo colloquatur, vſque ad horam ſextam.*

21. *Circa horam autem nonam licet ſtare, & audire in vnoquoque Monaſterio, hymnos Chriſto canentes, & preces ad hymnos emittentes; adeò vt exiſtimet quiſpiam, ſe ſublimè elatum, tranſmigraſſe in paradiſum deliciarum.*

22. *In hoc monte Nitriæ vna eſt maxima Eccleſia. Veniunt autem ad Eccleſiam Sabbato ſolùm, & Dominico.*

Nota. Hoc de Synaxi generali Cænobitatarum dictum puta; nam de Anachoretis hæc habet Ruffinus.

23. Anachoretæ in Cellia, *ſinguli per cellulas commanent: Silentium ingens, & quies magna eſt inter eos. Die tantùm Sabbati, & Dominica in vnũm ad Eccleſiam coeunt; & ibi ſemetipſos inuicem, tanquam cælo inditos vident. Si quis fortè in conuentu illo defuerit, intelligunt ſtatim eum corporis aliqua infirmitate detentum; & ad viſitandum eum, non omnes quidem ſimul,* (ob ſilentij grauitatem) *diuerſis tamen temporibus omnes abeunt, portantes vnuſquiſque ſecum, ſi aliquid apud ſe eſt, quo ægro poſſit gratum videri. Aliam verò ob cauſam nullus audet proximi ſui obturbare ſilentium: niſi fortè quis poſſit in verbo inſtruere, & velut athletas in agone poſitos, ſermonis conſolatione perungere.* 10. Anachoretarum Nitriæ mores. Silentium

24. *Multi ipſorum a tribus & quatuor millibus ad Eccleſiam coeunt; ita longo à ſemetipſis ſpatio habitationis eorum cellulæ dirimuntur.*

25. *Charitas in eis tanta eſt, & tanto inter ſemetipſos, & erga omnes fratres conſtringuntur affectu, vt in admiratione, & exemplo ſit omnibus. Vnde & ſi quis fortè voluerit habitare cum eis, vbi intellexerint, vnuſquiſque cellulam offert ſuam.* Chariſtas.

Nota. Hoc ſpecialius narrat Ruffinus cap. ſequenti (23.) de Ammonio Iuniore, qui quidem *etſi plures fuiſſent, qui fortè venientes* (Celliam) *ſaluari cuperent; fratribus congregatis omnibus, cum alacritate iuuantibus, ſub die vna Monaſterium conſtruebant.* Memineris Monaſterium etiam habitationem vnius dici conſueuiſſe. Conſule quæ diximus de Therapeutis, lib 2. c. 12. n. 18.

26. Pergit Ruffinus de eiſdem Anachoretis; cap. 27. *Quidam non ſolùm aqua parciſſima vtebantur,* (*ne aqua multa maiores Phantaſias generet, & languiora receptacula dæmonibus præberet*) *ſed & panè penitus abſtinebant. Alij vero, qui in illis locis morabantur fratres, panè ſolo, & ſale contenti erant; ita vt illa omni multitudine* (ſexcentorum) *vix inuenirès aliquem, qui oleo ſaltem vteretur.* Cibus.

Nota. Hieronymus epiſt. 22. *Quos Anachoretas vocant* (planè Nitriotas) *de cænobiis exeuntes, excepto pane, & ſale, ad deſerta nihil perferunt ampliùs.*

27. *Plures etiam ex eis, nec iacentes ſomnum, ſed ſedentes, &* (*vt ita dicam*) *in meditatione Diuinorum Verborum, poſiti capiebant.* Somnus.

Hactenus Ruffinus. Subdit Palladius. 11.

28. *Sunt autem octo Presbyteri, qui præſunt huic Eccleſiæ* (redit ad cænobitas) *in qua quandiu* Sacramentorum miniſtratio.

viuit primus Presbyter, nullus alius offert, nec indicat, nec habet sermonem, sed tacitè solum cum eo sedet.

Nota. Non negat omnes administrationi Sacramentorum incubuisse; alias qui possit vnus pœnitentiam, & Eucharistiam viris quinque millibus ministrare?

29. *Nec deerat delinquentibus supplicium; nam in eadem Nitriæ montis Ecclesia sunt tres palmæ, ex quibus vnaquæque habet flagellum suspensum. Et est vnum quidem ad castigandos Monachos, qui delinquunt; alterum verò ad puniendos latrones, si quando inciderint: tertium verò ad corrigendos eos, qui fortè veniunt & in aliqua delicta incidunt. Adeò vt quicumque delinquunt, & conuincuntur meruisse, vt dent pœnas, palmam amplectantur, & tergo plagas præfinitas accipiant; & sic dimittuntur.*

Nota. Rosuueidus in hæc verba ait. *Ecce vetustam disciplinarum, vt vocant, memoriam; de quibus vide Gretzerum accuratè disserentem, peculiari ea de re.*

§. III.

Magnum Athanasium Præceptorem fuisse Monachorum; Et quas regulas viris, & fœminis dederit?

Patrem quidem Nitriotarum Ammonem veterem illum fuisse, cuius animam sanctus Antonius scandere vidit in cœlum, lætantibus Angelis superiori §. definiuimus; eos verò multum debuisse Antonio, frequentes Ammonij ad eum accessus planè indicant: sed tam Ammonem, quam filios præcipuum habuisse Præceptorem, magnum Athanasium, sequentia probant. Perspicuum est, Athanasium Præceptorem fuisse Monachorum; nam id ipsum conceptis verbis ipse profert in opusculo, cuius titulus. *Ad Monachos exortatio*: vbi in capite quidem: *Præcedentes duco* (ait) *& vltra mensuram meæ possibilitatis extensus, quos sequi cupio, ducere compellor.* Sed vnde hoc? *Nimirum quoniam infirmi mihi huius licentiam prerogatiuè paternus ascripsit affectus; & complectenda mihi vestra expostulationibus exactio.* Et in calce. *Mei semper, quem in opere, & scientia abortiuum omnium Sacerdotem, Præceptorem vobis tamen habuistis eligere, memento te.* Sed & Gregorius Nazianzenus in orat. de laudibus ipsius hæc de illo dixit: *Virgines pronubum laudent, matrimonij iugo constricta moderatorem, qui solitariam vitam agunt pennarum accommodatorem, qui in solatio viuunt legislatorem.* Subdit, quod mireris amplius; ipsum Athanasium Monasticam aliquandiu exercuisse vitam, demonstrasseque exemplo sui, eam ab Episcopi proposito non abhorrere: & sicut Monachus ad Episcopatũ prouectus à Monachatu non dissedit, sic & Episcopum Episcopatum non deponentem, Monachum fieri valere. Audi ergo Gregorium grauissima hæc verba promentem: *Hinc ille solum vertit* (cùm à Præsulatu deiectus est) *ac se ex alio quàm præclarissimè statuit. Nam ad sacra illa, & Diuina Ægypti monasteria se confert; in quibus homines à mundi consortio distracti, ac solitudinem amplectentes, Deo viuunt, magis quàm cæteri homines, qui in corpore versantur, quorum alij vitam prorsus solitariam, & ab hominum societate remotam agunt; sibi ipsorum tantum, & Dei colloquio fruentes; atque hanc dumtaxat partem pro mundo habentes, quam in solitudine cognoscunt. Alij autem charitatis legem communione, ac societate colunt, solitarij sunt, & promiscui, ac cæteris quidem hominibus, negotiisque mortui, quæcumque in ciuili, atque in medio posita vita voluuntur, versantque simul, & versantur, ac nouis, repentinis, & crebris mutationibus imposturam faciunt, sibi autem inuicem mundi loco sunt, ac mutua comparatione virtutem acuunt, & extimulant. Cum his consuetudinem habens magnus ille vir, vt aliarum rerum sequester, & conciliator erat, illius exemplum sequens, qui per sanguinem suum res distinctas, & dissidentes pacificauit; ita solitariam quoque vitam cum Cœnobitica in gratiam reducit; illud ostendens, & Episcopatum Monastica Philosophia minime expertem esse; & Monasticam disciplinam sacri Antistitis institutione opus habere. Sic enim hæc duo, hoc est, actionem tranquillam, & actuosam tranquillitatem consocianis, atque coniunxit, vt persuasum omnibus redderet, Monasticæ vitæ professionem, morum potius grauitate, & constantia, quam corporis secessione notari, atque exprimi. Ita fiebat, vt qui alios virtute anteibant, iidem ab aliis consilio, & mente longiori abessent interuallo, quam quo reliquos antecedebant; atque ad Sacerdoti munus muneris omnibus absoluendum, pauca conferentes, multò plura ad Monasticæ vitæ rationem partibus omnibus explendam reciperent. Tantaque Athanasius apud eos autoritate flagrabat, vt quidquid illi placuisset, pro lege haberent: ac rursus vetitum sibi, atque interdictum existimarent, quòd ille sententia sua improbasset; illiusque decreta pro Mosaicis tabulis ducerent* (Monachi scilicet) *maiorique cum veneratione, quam quæ sanctis viris deberi videatur, afficerent. Nam cum quidam eò se contulissent, vt pium virum perinde ac feram quandam vestigarent* (quærebat impius Georgius sedis Alexandrinæ impudicus incubator Athanasium in desertis Ægypti locis ad necem) *nec cum passim quæsitum inuenirent; ne alloquendos quidem eos qui missi fuerant, duxerunt* Monachi. *Verùm pro Christo periclitantes, atque ita animo comparati, vt si quid acerbi pro eo perferrent, magni ad id Philosophiam momenti esse iudicarent; diuturnisque ieiuniis, & humicubationibus, cæterisque corporis afflictionibus, quas pro perpetuis deliciis habent, multo sublimius, ac diuinius.* Tanti ergo Magistri sui vitam Monachi æstimabant, vt propriam pro illius redemptione libenter exponerent.

13. Ex quibus non solum habemus Athanasium Monachum fuisse Præceptorem Alexandriæ degentium; quos Palladius cap. 7. circiter bis mille in Monasteriis intra vrbem tunc temporis extitisse profert, cum paulò post Athanasij obitum, triennio cum eis aduixit; sed etiam Cœnobitarum, & Anachoretarum montibus Ægypti commorantium; cum quibus scilicet Athanasius profugus egit. Horum omnium ab ipso ad Philosophiæ pietatem eruditorum præcipuos fuisse Nitriotas, nemo inficiabitur, qui eos ob loci vicinitatem ad sedem suam, & Diœcesim expectasse consideret, noscatque quanta Ammonis Archimandritæ, discipulorum eius fuerit cum

Athanasio

12. Athanasius Ammonis eiusque discipulorum Magister.

Triennio cum Nitriotis degit.

Athanasio consuetudo. Extát epistola sanctissimi Doctoris ad eundem Ammonem, quæ satisfacit dubitationi morali ab eo sub Monachorum suorum addubitantium nomine, Athanasio præposita; num scilicet in voluntaria omnium humanorum excrementorum expulsione peccatum insit, aut in nulla? aut cur potius vna quàm altera sit vetita? Ex quo liquidum fit. Ammonem, & eius Monachos ad Athanasium pro dubiorum suorum solutione recurrere solitos, ipsumque velut Magistrum; & præcipuum Præceptorem teneri. Extat & epistola eiusdem Athanasij ad Dioscorum Ammonij discipulum, Episcopatum recusantem; qua eum multis ratiocinijs, & exemplis in medium adductis, vt oneri humeros supponat, imperiosè admonet, & adigit: quod & fecit, imò & in Episcopatu viriliter contra Arianam impietatem dimicans, à Valente Imperatore in exilium actus fuit: vti ipse refert Athanasius in Apologia de rebus suis ad solitariam vitam agentis. Traxit itidem, superioris gerens vices, magnum Anachoretam Pambonem Ammonis alumnum Alexandriam, vt secum aliquandiu ageret: cuius & illum tunc egregiæ pietatis argumentum celebratur; quòd videns meretricem superstitiosè comptam, & ornatam, in lacrymas resolutus est. Rogatus verò de lacrymarum causa: respondit, ortas quidem tum ex pietate, ob eius animæ certissimam, quantum ad præsens iudicium, perditionem; tum etiam quòd illa eum segnitiei argueret, & languidi amoris in Deum, vt qui minus studij in æternæ maiestatis seruitute, & diuinæ bonitatis dilectione adhiberet, quàm illa in ornatu, & cõmptu externo perituri coporis, vt placeret putidissimis amatoribus pulchritudinis suæ. Quam rem narrat Pelagius de verbis seniorum libello 3. num. 14. ex Ruffino num. 164. Quòd si Athanasij Ammonem, & Monachos eius edocentis specimen aliquod videre cupis, en quæ in ea epistola, ad ipsum data verba scribat.

Sancti Athanasij Magni ad Ammonem Monachum, Nitriotarum Principem Epistola.

19. Dei opera munda. *Omnia quidem bona, & munda Dei opera: nihil enim, quod vsu suo careat, aut quod immundum sit Dei Verbum condidit. Nam Christi bonus odor (vt Apostoli verbis vtamur) sumus. Cæterum quando vsitata artis versutia non deest; qui turpibus, & fœdis rationibus, diabolique versatilibus telis vsus, fratres minus cordatos turbare, & inquinare audeat; age paucis, & ipsas mali fraudes. Seruatoris ope depellamus, simpliciorumque mentem confirmemus.*

Omnia quidem munda mundis. Sed male conscius impurorum animus vbique turpis, & fœdus. Cæterum diaboli artes nequeo non mirari, qui lues, & corruptela cum sit, sanctitatis, & puritatis specie plenas rationes subiiciat. At id potiùs vt insidietur, quàm vt probet, facit. Ideo enim ista auribus Ascetarum insusurrat, quæ nihil in vitam commodi aliud, quàm quod nouitatis, & nugarum plenas rationes, diligenter euitandas, vt ante monui, conferunt; vt dum eos à consueto, & salutari studio reuocarit, regnare solus, & rerum potiri videatur. Quid enim (rogo te dilecte inprimis, & piè) sceleris, aut labis habeat ipsa, quæ postulante natura sit excretio? verbi causa. Quis erumpentem, è naribus mucorem; vel ipsa oris sputa, vitio vertat? Atqui & his ampliora longè possumus addere; ventris nempe deiectiones, quæ ita cunctis existunt necessaria, vt sine his ne viuere quidem animal natura voluerit. Deinde cum hominem manuum Dei opus esse, scriptura docente credamus; qui fit, vt ex munda facultate polluti aliquid & contaminati operis prodeat? Rursus, (si quod in Actis Apostolorum didicimus, Dei genus sumus,
immundum prorsus in nobis, & contaminatum nihil Act. 17.
habemus: tum enim inquinantur solum, cum pessi- Matth. 7.
mi odoris opus, peccatum, operamur. At cum suo more naturalis aliqua excretio emittitur, tum naturæ necessitate (quod antea diximus,) & istud cum aliis toleramus. Cæterum quando, qui hoc solum student, vt iis; quæ rectissimè à Deo ipso dicuntur, & fiunt, aduersantur; illud quæ Euangeli-
cum. Non quæ ingrediuntur, sed quæ egrediun- Matth. 15.
tur; hominem contaminant; malè vsurpant; & istam eorum a pecudum ritu (neque enim aliter de illis loqui possumus) non valde remotum quæstionem dissoluamus. Primùm enim scripturas sacras alio, pro sua ignorantia, & inconstantia libidine, per vim detorquent, cum hoc pacto Diuinum se habeat oraculum. Nam cum ad istorum modum de cibis ambigerent nonnulli, eorundem ignorationem, vel fraudem potiùs, retegente, & publicante, & publicante Christo: Non quæ ingrediuntur, sed quæ egrediuntur hominem inquinare audiuerunt. Addit & alicubi præterea, quanam illa essent, quæ à corde prodirent. Illic enim prophanarum cogitationum, aliorumque criminum Thesauros malos esse
non ignorabat. At est longè compendiosius, quo 1. Cor. 8.
idem docens Apostolus vsus est dum escam nos Deo non commendare significat.

Dicat vero nunc opportunè aliquis. Naturalis
excretionis nomine nos pœna non subiacere; qualis 15.
erit forsitam Medicorum sententia, vt eorum, quæ foras egeruntur, quantumvis eisdem talia pudorem persæpe moueant, conditionem tueantur; quando animali, retenta in singulas partes nutritionis materia, necessaria quædam eruptiones ad superfluorum excretionem data sunt; vt capitis excrementa, pili, reliquique ab eo promanantes humores; vt ipsa ventris denique deiectiones. Atqui spermaticorum meatuum excrementum illud (te hic per Deum, Deo gratissimè senex appello) quid non habeat peccati, quantumvis animal ipsum Dominus formauit, huiusmodique membra tales habere eiectiones voluerit? Cæterum quando contraria improborum argumenta assumere necessum est (verum enim organorum vsum, quæ à Deo facta sunt vsum peccato carere asserent), ita loquentes
interrogationis modo compescamus. Qualem ergo Gen. 1.
vsum, precor, nominas? legitimum illum, quem
permisit Deus, cum crescere, & multiplicari, ter- Hebr. 13.
ramque replere iussit: quem & ipse Apostolus probauit cum honorabiles nuptias, lectumque impollutum appellauit? An vagum illum, & effusum, furtiuumque, & libidinosè perceptum? Atqui cæterarum rerum, quæ in vita fiunt, differentiam esse aliquam videmus: Verbi causa: cùm cædem facere non liceat, in bello autem hostem trucidare, lege non

missum modò, sed cum laude ita constat esse coniunctam, vt honoribus magnis, qui in eo strenuè gesserint aliquid, imo in columnis, statuisque in perpetuam virtutis memoriam decorentur. Potest ergo idē aliâ, atq; alia ratione opportune concedi, prohiberique. Quod sane non dispari consideratione in maris, & fœminæ congressu debet intelligi. Beatum enim non negauerim, qui in ipso ætatis flore, Matrimonio legitime coniunctus naturæ ad liberorum procreationem inseruit. quæ, si ad libidinem abutitur non video qui paratam (Paulo teste machis, & adulteris pœnam queat euitare. Nam vita duplex cum sit institutum, vnum quidem inferius, & huius sæculi rebus magis additum, quod Matrimonium vocamus; alterum autem Angelicum planè, atque eximium, quod virginitatem appellamus si sæculare aliquis, id est, nuptias ipsas amplectatur, non vituperatur ille quidem, sed tanta Diuinæ liberalitatis munera non feriet; quanquam aliqua feriet tamen, quia fructum & ipse trigecuplum ediderit. At si quis purum illud, & supra mundi conditionem existens amplexus fuerit; licet via primum ardua, & difficili incedere videatur, ampliora tamen longe, & mirabiliora gratiæ dona, quando idem perfectum, id est, centecuplum fructum redit, consequatur. Ita ergo turpes, & probrosas eorum quæstiones ex Sacrosanctis scripturis dudum repressas, & solutas esse apparet.

Hebr. 13.

16 Docet Ammonem, quæ edocere debeat suos.

Quare hoc vnum abs te contenderim PATER, vt qui tuæ fidei commissi sunt greges, aduersus ista omnias, & Apostolicis verbis horteris, Euangelicis demulceas eisdem Psalmis consulas, suadeasque, vt secundum Dei oracula viuificari postulent, quæ nihil aliud, quam vt puro eidem corde seruiamus, docent. Id enim cum non ignoraret Propheta tanquam se ipsi interpretaretur, cor mundum sibi à Deo creari, ne malis & fœdis cogitationibus perturbaretur postulauit. Idem rursus & se spiritu principali confirmari petiit, vt quoties in eum turbas cierent animi motus, Dei ope tanquam basi sustentatus permaneret immotus. Ista ergo, & similia dum eis consulas, qui tardè veritati assentiuntur, tui muneris erit vsurpare, Dominoque confisum, cum Dauide, iniquas vias eius te docturum prafari, & eos ab huiuscemodi scelere reuocabis. Psalle, Et impij ad te conuertentur. Vtinam verò qui diuturna consuetudine deprauati, eiusmodi quæstiones audent agitare, a tam inani studio auertantur. Qui autem pietatis ergo de quibusdam ambigunt, spiritu principali confirmentur. Quotquot item veritatem fortiter amplexi estis, eandem infractam, & inconcussam retineatis, in Domino nostro Iesu Christo cui gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Ps. 50.

Sed demus iam regulas ab eodem Magno Athanasio pro eruditione Monachorum exaratas; quam prior vulgò sub nomine *exhortationis ad Monachos* circumfertur.

Regula Monachorum. Autore S. Athanasio Episcopo Alexandrino.

PROLOGVS.

17. Athanasii charitas & humilitas.

ET si quid gloriari in Christo licet, huiusmodi principiis initiari, vt sit inchoatio vestra perfectio, & ad veram viuendi frugem gradus interpositos prauolantes, apice ipsius culminis occupato, disciplina summam teneatis; vt in votis habere debeat, & imitari quisquam vos, quam posse credat: Instituti mihi tamen huius licentiam prærogatiuè paternus ascripsit affectus, & amplectenda mihi vestra expostulationis exactio. Qui dum me auditis non solum libenter, sed etiam auidè, impudentem me vestro amore fecistis. Præcedentes duo, & vltra mensuram meæ possibilitatis extensus, quos sequi cupio, ducere compellor. Pergam igitur per tramitem vitæ vestræ; vt quasi qui primis imbuantur elementis litterarum depictis, adumbratis prærogationibus, notas stylo imitatore calcabo, accedentibus ad sperata beati INSTITVTI præmia, quæ sequenda sunt.

REGVLA.

1. *PRimum abstinentiæ cura, ieiunij patientia; orandi assiduitas, & legendi; vel si quis adhuc litterarum expers sit, audiendi sit desiderium cum cupiditate discendi. Hæc enim sunt prima, quasi lactentium cunabulorum in Dei agnitione crepundia; quibus homo admonitus ortus sui, Diuini tramitis ingredi viam velle incipiat, dum posse consuescat.* 18.

NOTA. Tria præcipuè totius spiritualis ædificij, seu Monasticæ vitæ fundamenta iacit, à quibus rudis tyro auspicandum sibi fore, certò sciat; id est abstinentiæ curam cum perpetuitate, quam ieiunij patientiam vocat, coniunctam orationis assiduitatem, & lectionis frequentiam, seu audiendi Diuini sermonis auiditatem, in eo, qui legere nescierit; quæ sigillatim, & vbertim exponit, atque commendat sequentibus. Abstinentia.

2. *Et quidem ista tradens, non de vulgi promiscua fide loquor, quod omnipotentis Dei tantum insinuata confessio, & innocentia singularis instillata Doctrina, venia sola efficit esse contentum. Quamquam Dominus noster, sicut legimus, omnes velit saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: tamen quia præeminentis gratiæ, cuncti capaces esse non possunt (non enim omnes qui ex Israelita sunt; nam & Israel à consortio fraternæ hæreditatis excluditur; & compugnantes Iacob, & Esau, vnius vteri claustra ruperunt) vel contenti puteo aquæ viuæ, nos in holocaustum nostri hostiam voluntariæ oblationis aptemus; desiderantes escas, & potantes, ac primatibus illes ad mensuram viæ hanc sententiam largientes, omnis creatura Dei bona, & nihil abiiciendum; quod cum gratiarum actione percipitur. Nos ad præmium gloriæ illos labores nitentes; Bonum est non manducare carnem, neque bibere vinum. Et rursus: Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet: & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Continentia.

3. *Abstinentia enim continentiæ nutrix est, quæ innupta, siue nupta facilius possibilitatis frænos patitur, si non delitiarum calcaribus incitetur, quam sit eos, qui ad summa nituntur vel cupio, vel mando colere; ne putent in aliis crimen esse nupsisse, scientes scriptum esse. Bonum est nubere, melius est non nubere. Qui hoc enim illicitum credunt, ipsi præmium sui laboris imminuunt. Illicitis enim cauere, iugum necessitatis est; permissa vincere, munus arbitrij. Malis abstinere, disciplina merces est; bona supergredi, libertas meriti est; non finis imperij.*

Illud

Illud legis indultum est terminis, hoc gratia reseruatum est incrementis.

19. Ieiunij ratio qualis.

4. Ieiuniorum quoque non sit volentibus certa mensura; sed in quantum possibilitas valet, nisu laborantis extensa: quæ præter dominicam, semper sint solemnia, si votiua sint. His sese Moyses Beatissimus præparans, affatibus Dei dignus ingessit. His prædictas per Ionam Niniuita minas, in placidam rursus flexere sententiam. His Betulia populus Assyria obsidione conclusus, & vsque ad deditionem sui, experta plurima virtute conterritus, ab Holophernis tumentibus minis, constantis manu fœmina meruit vindicari. His Mardochæus Amam crudelem superbia, præparato sibimet ligno, accepta pœna conuersione suspendit. His Iesus Saluator noster, in carne hominis, quam assumpserat, eruditus, suadelas diaboli tentantis obtudit: quas etsi aliter potuisset expellere, docendos tamen populos voluit hac imitatione formare.

Oratio.

5. Orationibus verò ita frequenter instandum est, vt vix eas aliquod tempus interpolet. Scriptum est enim: Orationibus instate, vigilantes in illis. Et iterum: Quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis. Per has amicus dormiens excitatur; & quamuis omnem familiam sopor altus obsederit, depromi tamen sibi, ac porrigi panes, importunus expostulator extorquet. Has, si fieri potest, sola intercapedo disrumpat.

20. Lectio.

6. Cuius rei cura in Canonicis ponẽda est salubriter nominatis: non quòd apocrypha debeamus, præsertim ignorata, damnare, sed quod ad scientiam Dei digestam. Canonis seriem putemus posse sufficere. Illa enim si consentiunt, superuacua sunt; si dissentiunt, vitanda sunt. Sine legendi studio nemo ad Deum esse valebit intentus. Primùm quòd huiusmodi opera ab aliis actibus caducæ occupationis abducunt, & diuersorum exemplorum insinuata cognitio, vel bonorum appetentiam, vel malorum factam esse cautelam. Neque enim alias Petrus Apostolus admoneret nos dicens: Parati semper estote ad rationem reddendam; ad omnes poscentes vos de verbo spei vestræ, & fidei. Et Apostolus: Non cessamus pro vobis orantes, vt impleamini agnitione eius in omni sapientia, & intellectu spirituali. Et rursus: Verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia. Nam & in Veteri Testamento similem hominibus curam sacra præceptionis inculcauit eloquium. Sic enim Dauid ait: Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in Cathedra pestilentiæ non sedit: sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte. Et ad Iesum Nauè Deus loquitur: Non recedet liber iste de manibus tuis, & meditaberis in eo die ac nocte. His quoque negotiis malarum cogitationum lubrica frequenter interferunt. Et quamvis ipsa sedulitas animum ad Deum præstet intentum, efficit tamen in sese mordax sæculi cura sollicitum. Quòd si hæc frequenter, & importunè patitur religioso labori deditus, nunquam profectò illis carebit ociosus.

21. Præcepta moralia.

7. Nunc quoniam studiorum membra digessimus, morum augmenta cumulemus. Illud autem extra commonitionem puto, vt sit victus facilis, vestitusque vilis, cum hæc tegendi corporis gratia reperta sint non ornandi: & illa sustinenda anima potius quam obruenda.

8. His ergo, quæ supra ostendimus, actibus mancipatus, omne odium deponat inimici. Nec hoc tantum sine contentus, simultates amore commutet; iram patientiæ temperet fræno; auaritiam abstinentiæ fortis vincat imperio.

9. Et præcipuè linguam custodia taciturnitatis obsepiat, ne in litigium controuersiæ feruescat, ne in maledictum procurrat, ne in obtrectationem maledica serpat, ne in iurationem facilis prolabatur, ne in mendacium ficta simulet, ne in circumuentionem astutæ calleat, ne in elationem superba iactetur; sed obseruans tempus tacendi, & tempus loquendi, omne verbum ociosum, obnoxium sciat esse rationi. Nam ideo & Dauid Beatissimus ori suo custodiam deposcit: Et condiendum sale Benedicti Pauli Pagina Sacra, sermonem constituit: & nullum indomabile membrum esse quam linguam, testificata Iacobi præcepta signarunt. Sit igitur qui huiusmodi viam scandit, tacitus, mitis, benignus. Silentium.

10. Et quia Charitatis insolubilis habetur affectus, in studio parili semper alium iudicet potiorem: hoc enim fræno astringit inuidiam, quam vicina sibi elationis sæpius incitatam iudicio, dum gratiam referendi sibi honoris appetit, notam miseri liuoris incurrit. Nec primùm à Deo vnusquisque percipit, si ab hominibus id requirit. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Qui cum de huiusmodi studio discipulos erudiret, ipsum prænuntiat maximum, qui minimus velit esse cunctorum. Esto ab aliquibus frater tuus propensius honoretur, nec illos quasi minus amicos habeas, nec hunc quasi æmulum prælatæ venerationis attendas; quinimò iudica circa te augmentum illius honoris accrescere; sciens scriptum: si enim gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra: vos autem estis corpus Christi, & membra. Nam quicumque aliquem vestrum diligit, omnem dignitatem Deo, in quo vos coitis, adscribit. In hoc silentium placet, in illo affabilitas blanda diligitur: hunc rudis, & innata simplicitas, illum scientia erudita commendat, vnius in ieiunij iugitate patientia, alterius in abstinentiæ virtute contemptus; huius lectionis assiduitate sedulitas, pro Diuinorum munerum assiduitate laudatur. Hæc autem, sicut scriptum est, operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum membra habet multa, omnia autem membra corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus: omnes enim nos in vno spiritu, in vnum corpus baptizati sumus. Singuli vobis potestis omnium bonorum summam præsumere, si nullus se incipiat, in eo quod alter præcellit, efferre. 22. Humilitas.

11. Sed enim vos inuicem cum nexu astricta Charitatis arctabitis, tunc eos, qui foris sunt, & in sæculari actu adhuc mundialibus vinculis colliguntur, nostra attentionis vita austeritate damnare, scientes scriptum; Nolo iudicetis, ne iudicemini. Et iterum. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit: Potens est enim statuere illum Deus. Magis benignitatis adhortationibus, & illiciente blandimento via veritatis ostensa, nubem erroris aperito; vt non trahi incipiat vnusquisque, sed sequi præcedentem. 23. Non licet quem piam iudicare etiã sæcularem.

12. Semper duriora plectenda sunt, ne viribus inclinata curuatio, priusquam in circulum veniat, fatiscens, fragmen effundat. Huic enim sæpius scandala vulgi dicaciter gignuntur.

NOTA. Primordia cõuersionis eorũ qui affectionũ rebellante duritie, difficile ad Deum approximant, in chamo & fræno constringere docet: (duriori enim, quantumvis durum cedit) ne cum per obedientiam in circulum & venire cogantur fatiscant, fragmen effundant, vulgusque scandalis repleant vnde Bernardus inter octo puncta quibus ad perfectionem deuenitur, puncto 8. *In omnibus* (inquit) *caueat tibi à peccato & proximo à scandalo.* Sed quomodo hoc fiet? *Statim cum sentis te stimulari a quacumque tentatione, principiis obsta nec impunitum dimitte excessum: tibi esto durus, nunquam aliis, &c.*

13. *Dum ad Religionis iugum censorium arrogatur imperium vita nostra iubeat, lingua persuadeat: quia plus auctoritatis gestas exemplum, & ingeris appetentiam sui morum lenis formatio. In omni igitur actu vestro, quasi speculo relucente fulgete. Vbique circumspecti, vbique solliciti; ne quid liuer inueniat, ne quid rumor, vel falsus infligat.*

14. *Fœminas probas, & Religionis studio vero deditas, cum mensura venerationis honorate; vt nec austeritas in humana, nec sedulitas sit remissa.*

15. *Accessus ad vos inuicem non ingestus sit, sed inuitatus, quem causa feceris, non quem causa sibi relaxaris.*

24. Infamia Monachis vitanda, occasion peccandi.

16. *Plures audite cum pluribus: aut si quando alterius sexus frequentia deerit, vel annorum cuiusquam est probata grauitas, vel celebritas loci, vel ratio temporis, id honestè; quia præcipuè vobis ætas, hera, solitudo vitanda sunt. Non quò mihi fas sit, de his, qui verè semel deuota Deo pectora dicauerunt, secus æstimare aliquid; sed vt ex abundanti, sic omne quod fingi potest, tanquam possit & credi caueamus: ne in nullo fama nostra vulnere, serpat nata ab occasione suspicio; ipsa fama semina, priusquam linguis vtriantur, intereant. Non tantum nobis fides facti, sed possibilitas etiam religanda mendacij; Beata enim vita est præclara, de qua nihil licet falsitati. Neque enim ego hic iudicium meum austerus censor arripui, sed cœleste imperium moniter blandus assumpsi: Nam & sic ait Apostolus: Zelans vos Dei Zelo, despondi vos vni viro, virginem castam exhibere Christo: sciens scriptum esse: Ne ponatis offensionem vel scandalum fratri. Et iterum: sine offensione estote Iudæis, & Gentilibus, & Ecclesia Dei. Et iterum: Non ergo blasphemetur nomen nostrum. Et iterum: vt quid enim libertas nostra iudicetur ab infideli conscientia? Et iterum: omnia autem vestra honesta fiant. Et iterum: Commendantes vos metipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Et iterum. Prouideamus bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Et iterum: Vt is, qui ex aduerso est confundatur, nihil habens dicere mali. Neque me præterit sæcularis laboris inuidia in obtrectationem semper Religionis ardere; & mordacem malignis rumoribus dentem impressum dicacitatis infigere. Vtatur sua mundus natura, dum nihil in nostra inueniat disciplina. Falsitas ex more iactetur, dum nec verisimile quidem possit esse quod dicitur: Nemo enim debet contemnere vulnus infamiæ, quia semper consueuit rumor simulare; sed eo attentius præcauere, quòd soleat etiam ficta componere. Nemo ab obtrectationis metu reddatur obtrectandi solemnitate securus; neque est negligentia causa solitudinis continuata materia. Sit igitur pudoris, & reuerentia vestra tuta, ac circumspecta custodia.*

17. *Necessarius è domo, & rarus egressus: quem aut Religionis ratio extulerit; aut ad substantiam* 25. Egressus é domo qualis
victus causa exercendi operis ordinarit.

18. *Muneribus cunctis, nisi quæ ad quotidianum cibum, annuumque vestitum suppetant, abstinentes; scientes scriptum esse: Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Et iterum: Vt honestè ambuletis ad eos, qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Nec quidem præbenda Eleemosina gratia vltra supradictos victus ab vllo quidpiam præsumatis, scientes scriptum: si enim voluntas prompta est, secundùm id quod habet, acceptum est, non secundùm id, quod non habet. Sic illa Euangelici sermonis Diuina sententia, anum pauperem inter larga locupletum munera, gemina tantum æra mittentem, magnifica accepta largitione ditauit: quia non potest parum esse quod totum est; neque quisquam amplius dedit, quam qui sibi nihil reseruauit. Hæc si cui præter vos nimium videbuntur astricta, qui Dei claustra pulsare tentaueris, prout ratio sua tulerit, relaxabit.*

Paupertas etiam in communi.

19. *Ne quis fortè aut connexus sit coniuge, aut liberis impeditus, habes præter hæc charta substantia plurima, quæ sequatur. Neque enim se repulsum credat, sed aditu alterius vocationis admissum; sicut scriptum est: vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Non tamen, vt propensionem curam patrimonio, quam Religioni, in caducis magis occupatus impendat, agnoscentes scriptum esse: Et possidentes tanquam non possidentes. Si quem tamen posteritatis compede fœlicior natura, si intelligatur, absoluerit, causam hærendi in mundo, nisi ignarus est Dei numerum, non habebit. Cur enim viuendi voluntate non soluat, quod moriendi lege rumpendum est, faciens de forte mercedem, vt de necessitate virtutem augeat? Quinimo qui in sua re familiari, de parvis magna, de vilibus preciosa, æterna facis de caducis, solus est postquam perueneris; vt sempiternus patrimonij sui possit esse possessor. Si auarus non est, debet desiderare perpetuo, sciens scriptum esse: Nolite Thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi tinea, & rubigo exterminant; & vbi fures effodiunt, & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo; vbi neque tinea, nec ærugo exterminant, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Hoc enim ei, qui non caret filiis, hortamentum est; qui caret, imperium.*

NOTA. Proculdubio de duplici hominum Euangelicorum statu agit, & sæculares vocat, *qui non carent filiis* Monachos verò *qui carent*. Et illis solitudinis temporalium *hortamentum est*, his verò *imperium*: planè innuens supremam rerum temporalium abdicationem, Monachis præceptum esse; vt potè sine qua eorum status stare non valeat.

20. *Ita vos cuncta congrua temporibus, apta* 26.
personis, referta exemplis, condita blanditiis, affatu illice, hortamenti missis integritate, facilius potest persuadere qui facit. Neque aliquo horum omnium fructu inuidi estis cuiusquam æstimatione fraudandi. Erat vobis certè corpus firmum, ætas integra, rudes animi, quamvis angusta, pro humani generis varietate patebant, vel negociandi vsus, vel studium militando; diuersa artes, innumera in æstibus mundi augenda.

Quibus Monachi nuncium dederint.

augendæ facultatis officia: Postremò non deerat vel pauper vxor, quæ viuendi pararet voluptatem; & in ista humanis sensibus pignorum blandimenta. Quæ vos omnia quidem corpore, & castis sensibus respuentes, Diuina sententiæ formam religiosis actibus custoditis, dicente scriptura: Quicumque plus me fecerit domum, aut vxorem, aut filios, non est me dignus, vestra igitur contuentes exempla, nec illi de meritorum summa, angusta sui æstimatione desperent, qui substantia parili ad studium vitæ huius aduenerunt.

Peroratio, & Regulæ conclusio.

21. *In hoc ergo, filij charissimi, viuendi tramite constituti, vacate, & videte, quoniam suauis est Dominus. Dies, noctesque lectionibus, atque orationibus ducite. Et mei semper, quem in opere, & scientia, abortiuum omnium sacerdotum, Præceptorem vobis tanti habuisti eligere, mementote. Vigilate, state in fide, viriliter agite, confortamini: Omnia vestra in charitate fiant; & Deus pacis erit vobiscum.*

Eiusdem Sancti Athanasij Episcopi Alexandrini Regula Monacharum.

Quæ circunfertur sub titulo.

Regula de virginitate seruanda, & de meditatione. Ad virginem Religionem ingredientem.

23. NOTA. Cum Sanctus Doctor concionatoris more plerumque se diffundat, & quædam ex occasione, non ex ordine dixerit; placet omnia ad ordinem, & breuitatem redigere, quæque tamen vt iacent verbis ipsius. Videtur Regula facta ad vnius sanctimonialis instructionem, quam dum sociæ adiiciebantur à spiritu, sola domi seruaret.

Fides recta.

1. *Exordium sermonis salutis ad Virginem. Primum omnium crede in vnum Deum Patrem omnipotentem, visibilium, & inuisibilium conditorem, Et in vnigenitum eius Filium Iesum Christum ex substantia Patris natum, eique per omnia coæqualem potentia, qui ante sæcula fuit. Et in Spiritum Sanctum, qui est & in Patre & in Filio, quique à Patre mittitur, & per Filium datur. Pater, Filius & Spiritus Sanctus & tres personæ, Deitas vna, vna potestas.*

NOTA. Proprium Athanasij opus in Fide recta Sanctæ Trinitatis primum omnes instituere. Quod autem ait de Spiritu Sancto, *à Patre mittitur & per Filium datur*, Sic accipias; vt Spiritus mittatur quasi peccatorum remissio, & detur Filij meritis. Alias ab vtroque mittitur, sicut ab vtroque procedit, vt Athanasius expressè passim docet, eorum quæ ad summæ Trinitatis pertinent Fidem piissimus, & seuerissimus assertor cum Theologis scholasticis. Vide D.Th.epist.q.43.

24.

Rerum omnium abdicatio.

2. *Audi ancilla Christi (& quicumque salutem quæritis) Cum omnes qui agglutinatur vxori, ambo in vnum corpus sint; ita quoque omnis vir, siue mulier agglutinetur Domino, vnus spiritus est. Si enim qui se mundo copulant relinquuntque Patrem & matrem mortalibus hominibus copulantur, quanto magis Virgo continens relinquere debet terrestria omnia, & Domino soli agglutinari? Quæ autem curat opus Domini huius sponsus est Christus.*

Imitatio Christi.

3. *Ea quæ coaptatur viro corruptibili, voluntatem viri sui facit, quapropter quæ coniungitur super cœlesti sponso, voluntatem sui sponsi facit. Ea autem est voluntas Christi; vt is, qui sibi agglutinatus est, nihil secum omnino huius sæculi ferat, aut terrestria curet, sed solum vt Crucem eius, qui pro ipso crucifixus est, baiulet, eiusque curam habeat, & de ea sollicitè cogitet: & die & noctu perpetuis hymnis, & glorificationibus eum celebret: & illuminatum habeat mentis oculum; & sciat illius voluntatem, & faciat. Cor simplex possideat, & mentem puram. Misericors sit, quemadmodum ipse misericors est. Mansuetus & quietus sit, & tollens malorum: nullo malum pro malo reddens, multas contumelias sustinens, quemadmodum ipse à Iudæis contumeliis affectus est, & sustineat verbera, & torturas ferat; nam & ipse hæc quoque passus est.*

Humilitas.

4. *Ingens remedium ad salutem animæ humilitas: cum satanas non ob scortationem, aut adulterium, aut furtum deiectus sit è cœlo: sed superbia illum inde præcipitaris infra ipsum abyssum.*

Arrogantia & vana gloria fugienda.

5. *Ambitionem, & arrogantiam acriter fuge. Si eas tibi subiecerit animus, quasi quæ iam grandior sis, & prouectior virtute, ne credideris his cogitationibus: inimicus enim est, qui hoc impedimentum affert; & ambitionem tibi in mentem subiicit. Non igitur sustinueris eam cogitationem, quæ te tuis laudibus palpat. Non prædicabis exercitia deuotionis tuæ.*

Et diaboli palpantis astutiæ.

6. *Quod si cogitatio hæc in animum submittatur, quæ suadeat ne tanta molle, difficultates eluctetis ad salutem; ne adieris eam: cum inimicus sit, qui tibi in animam hanc mollitiem, & supinitatem suggerat, vt te deturbet è bona vita: Multa enim sunt machinamenta aduersus seruos Christi.*

Vanæ laudes vitandæ.

7. *Subiicit cogitationes hominibus, eosque verbis laudare incipit, vt extollat eorum corda. Sed tu ne receperis hominum laudes. Quod si tibi quispiam dixerit; Beata est Responde: Si decessero ex hoc corpore benè imposito fine, tum me beatam putabo: iam enim me beatam esse non credo: homines enim cum simus, vt venti solemus immutari.*

29.

Frequens meditatio & oratio.

8. *Non abscedat ab ore tuo Verbum Dei. Sit autem illud opus tuum omni tempore. Meditare in sacris scripturis. Habe Psalterium, & Psalmos disce.*

DIVINVM OFFICIVM

Nocturnæ Vigiliæ.

9. *Media nocte excitaberis, & Hymnis celebrabis Dominum Deum tuum. Ea enim hora surrexit Dominus à mortuis, vt Patrem suum hymnis celebraret: atque ideo nobis iniunxit, vt eadem hora hymnos Deo diceremus. Cum primum surgis, hunc versum recita:* Media nocte excitabar ad confitendum tibi super iudiciis iustitiæ tuæ. *Et precare, & incipe recitare totum 50. Psalmum donec absoluas. Et hæc tibi certa sint pensa per singulos dies; & tot Psalmos dices, quot poteris: & ad quemlibet Psalmum preces, & genuum inflexio cum lacrymis addatur, pronuntiando Domino peccata tua, orandoque vt tibi remittantur, & post tres Psalmos absolutos dices Alleluya.*

Coritatio.

10. *Quod si Virgines tecum fuerint, & illæ quoque psallant, & singulæ singulas preces effundant.*

Matutinæ laudes.

11. *Cæterum Matutino tempore hunc Psalmum dicito.* Deus Deus meus ad te de luce Vigilo. *Vbi diluculo fuerit, recitabis hunc Psalmum:* Benedicite omnia opera Domini Domino: *hymnumque dicito.* Gloria in excelsis. *Deinceps charitatem sermo-*

mus quæ omnium potissima est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; & ex tota anima tua, & proximum tuum sicut te ipsum. In illis duobus præceptis vniuersa Lex & Prophetæ continentur. Deus charitas, & ipse prior dilexit hominem, & seipsum tradidit pro nobis. Si igitur ipse Dominus pro nobis mortuus est, & ipsi pro aliis debemus animas nostras ponere? Deus charitas est: & qui habet charitatem Deum habet, ipse enim dixit: Ea re cognoscent omnes, vos Discipulos meos esse, si dilexeritis vos inuicem.

Lectio. 12. *Oriens Sol videat librum in manibus.*

NOTA. Cum hæc ad lectionem spectent, vt in textu planum est, non videtur commendasse horam *Primam* Canonici officij, quem postea Hieronymus solemniter instituit in suo Monasterio, de quo lib.4.cap.4. agemus sed lectionem ad solis ortum.

Tertia. Synaxes. 13. *Post Tertiam Synaxes conficies, quoniam ea hora, defixum est lignum Crucis.*

Sexta. 14. *Sexta hora absolues deprecationem cum Psalmis, ploratu, & supplicationibus, quoniam hac hora pependit Filius Dei in Cruce.*

Nona. 15. *Nona hora rursum in hymnis & glorificationibus eris, cum lacrymis & confessione peccatorum tuorum Deo supplicabis, quoniam hac hora Dominus in Cruce pendens reddidit Spiritum suum: Et post sinaxim Nona hora comede panem tuum.*

Vesperæ. 16. *Si ingrediaris in templum duodecima hora, maiorem & longiorem facies sinaxim cum Virginibus tecum concordibus. Quod si nullam habeas concordem sola sinaxim absolues Deo præsente, & audiente. Bonum est autem lacrymas effundere coram Domino, memoremque esse Duodecima hora, quod in illa Dominus ad orcum descenderit, qui eo conspecto inhorruit, dicens: Quis est iste qui cum autoritate & ingenti potestate descendit? Quis est iste qui è cælo descendens, & crucifixus à me, cum ipsa mors sim, domitus non est? Quis est qui portas inferi æreas confregit, & vectes adamantinas contriuit? Quis est iste qui soluit vincula eorum, qui a me captiui detinebantur? Quis est iste qui sua morte, ipsam in mortem demolitus est? Ideoque per eam horam attentiores esse debemus, & lacrymis noctu Dominum aduocare.*

NOTA. Horam Duodecimam nos *Vesperas* dicimus, cum scilicet sol in occasum ruit. Hanc prolixius perficere iubebat Athanasius, quod nos duplici perficimus, id est *Vesperis* & *Completorio*, cuius apud eum expressa mentio non est.

Orationis perpetuitas. 17. *Tu igitur ancilla Dei, siue surgis, siue sedes, non absistat hymnus Dei à labiis tuis, Beatæ aures quæ hos sermones suscipiunt.*

30. Lacrymæ. 18. *Magna virtus in lacrymis, & præclara per eas fiunt. Magna peccata & iniquitates per lacrymas obliterantur. Pro teste mihi est Euangelium. Cum enim Saluator noster traditus esset Iudæis, Petrusque iureiurando illum abnegarit, antequam gallus cantaret; Dominus autem directo in eum vultu aspexisset, memorque ibi redditus Petrus esset verbi Domini, quod ei dixerat: Antequam gallus sonet, ter me abnegabis; egressus foras amarè lacrymatus est. Vides quale remedium in lachrymis. Specta quæso quam iniquitatem deleuerint. Quid enim tetrius hoc vitio? quippè qui ter iureiurando Dominum abnegauit; tantum tamen scelus per lacrymas deleuit.*

Qui gratiam habeant earum. 19. *Non omnes habent gratiam illam lacrymarum, sed illi duntaxat qui mentem sursum attollunt, qui terrestrium obliuiscuntur, qui carnis curam non gerunt, qui ignorant prorsus an sit mundus; qui mortificauerunt membra sua quæ sunt in terra: istis vnquam solis data est mæstitia lacrymarum. Cor enim purum habentes, & perspicaces mentis oculos, ij cum adhuc in terra sint, pœnas tamen inferorum cernunt, & æterna tormenta, & tenebras extremas, ploratum & stridorem dentium. Iidem quoque cælestia dona vident, quæ donauit Deus Sanctis suis, & glorias, & coronas, & stolas candidas, & regalia indumenta, & cellas lucidas, & delicias inenarrabiles, & vitam æternam. Quomodo igitur non poterit plorare, & lugere, qui ista videt? Plorat enim vt vindicetur à diris pœnis, atque iterum plorat, & deprecatur, vt dignus fiat illorum cælestium bonorum muneribus.*

20. *Amplectamur valdè ieiunium: magnum enim munimentum est ieiunium, oratio item, & eleemosina, cum ex morte hominem liberent. In hac virtute cultum corporis tui, ornamentaque quære, ô Virgo, & placebis cælesti sponso: namque cum mundo coalescunt, & conseruntur, & vnguentis, aromatibus, & fragrantiis, & amictu pretioso, & auro honestant sua corpora, vt placeant hominibus. Christus autem nihil horum à te requirit, nisi solum cor mundum, & os incontaminatum ieiunioque liuidum.* 31. Ieiunij laudes.

21. *Ieiuna vniuersum annum sine necessitate, hora Nona in hymnis & orationibus perdurans. Sume panem tuum vna cum oleribus oleo refectis. Omnia pura sunt quæcunque inanimata.* Ieiunium quantum.

NOTA. *Sine necessitate*, hoc est absque eo quod deficias.

22. *Tu autem id age, ne quisquam sciat tuas in deuotione meditationes, imo ne cognatus quispiam: sed si quid facis, in occulto facias, & Pater tuus cælestis, qui videt in occultis, repensabit tibi. Quod si manifestaueris tuam viam, nascetur tibi inanis gloria, & damnum senseris. Sin autem ieiunes, habeasque sodalem seruientem Domino eodem pacto quo tu, huic soli arcana tua deuotionis reteges ibi non orietur inanis gloria,* Quale. Occultum.

23. *Quod si accedant aliqui, & dicant tibi; Ne frequenter ieiunes; ne imbecillior fias: Nec illis credas, nec auscultes: istos enim diabolus subornauit. Reminiscere eius quod scriptum est de Daniele, & tribus pueris: Et dedit eis eunuchus legumina ad cibum, & aquam ad potum, & produxit eos ad Regem, & visa sunt species illorum eximia, super eos qui ex Regia mensa vescebantur.*

24. *Si superbia suggerat tibi vt contemnas comedentes; caue ne fidem illi habueris, alienus enim est: quin potius te omnium minimam reputa, vt multos producas ad Regnum cælorum, & à Deo exaltaberis.* Humilis.

25. *Si subijcit tibi in animum inimicus ingentia deuotionis exercitia, vt corpus tuum imbecille, & inutile efficias; tu contra fac, vt tuum ieiunium modum habeat.* Moderanda exercitia.

26. *Post sinaxim Nona hora comede panem tuum* 32.
Domino gratias agens in mensa tua, adhuc modum. Qua hora prandendum.
Benedictus Deus, qui alis me à iuuentute mea, qui das cibum omni carni: imple gaudio & lætitia cor nostrum, vt in omnibus omnem sufficientiam habentes abundemus in omne opus bonum in Christo Iesu Domino nostro, cum quo tibi gloria honor, imperium, vna cum Sancto Spiritu in sæcula sæculorum Amen.

27. *Et vbi sederis ad mensam, & cæperis frangere panem, ter eum consignans, his verbis gratias age.* Gratias agimus tibi Pater noster de sancta Item alia.

tua

tua refectione per Iesum Christum Filium tuum, quem nobis notum reddidisti: quod quemadmodum hic panis multis seminibus dispersus, nunc autem coactus, vnum quiddam redditus est, ita tu congreges Ecclesiam a finibus terræ in Regnum tuum; quoniam tua est potentia, & gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Serua autem ista, & fac glorificationes in mensa; eritque tibi cibus & potus sanctificatus.*

Gratiarum actio post mensam.

28. *Cum igitur surrexeris à mensa, rursum gratias agendo tribus vicibus dicas.* Miserator & misericors Dominus escam dedit timentibus se. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. *Rursumque post peractam glorificationem preces tuas his versibus absolues.* Deus omnipotens, & Dominus noster Iesus Christus nomen, quod est super omne nomen. gratias agimus tibi & collaudamus te, quod dignatus es tuorum bonorum participes fieri, carnalium scilicet bonorum, Rogamus te, & inuocamus te Domine, vt cœlestes escas nobis dones; desque nobis tremere, & timere venerabile & pretiosum nomen tuum, vt non obaudiamus præceptis tuis. Nomen tuum, & iustificationes tuas constitue in cordibus nostris. Sanctifica autem spiritum & animam nostram per dilectum Filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, cum quo tibi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Cum quibus comedendũ.

29. *Quod si affuerint tibi tres Virgines, dicant benedictionem super panem, & vnà tecum orent. Quod si adsit cathecumina in mensa, ne oret cum fidelibus, neque sedebis vt vna cum illa panem comedas; imo nec sedebis vt tuam offam comedas cum mulieribus negligentioribus, aut ridiculis absque necessitate. Tu enim sancta es Domino, & cibus tuus, & potus tuus sanctificatus est; per preces enim, & sacratiora verba sanctificatur. Virgines circumspecta & Religiosa vnà tecum vescentur. Non cœnabis cum fœminis superbis; neque habebis mulierem arrogantem tibi familiarem: ait enim Sacra Scriptura: Qui attingit picem inquinabitur: & qui communicat superbo similis ei efficietur. Si sederis in mensa cum Virginibus, omne quod apponitur comede cum illis, si enim non comederis, habeberis tanquam ipsas contemnens. Quod si vinum bibant, etiamsi tu non bibis, propter eas tu bibe pusillulum. Quod si sint magna anus, & rogant te abundantius bibere, ne audias illas, sed dicris: Vos detriuistis iuuentutem vestram in multis exercitiis deuotionis, ego eò nondum perueni: imo ne ad primum quidem gradum vestrum.*

30. *Sedente tecum in mensa opulenta fœmina, si videris pauperculam voca eam ad cibos tuos: neque te moneat reuerentia diuitis, ne ames gloriam hominum super gloriam Dei. Deus enim egenorum, & afflictorum Deus est. Beata anima quæ hæc seruat.*

33. Cum quibus conuersandũ.

31. *Non est bonum iuuencula cum iuuencula versari; alioquin nihil boni faciunt. Altera enim alteri obaudit, & altera alteram contemnit. Sed bonum est iuuencula subesse anui, siquidem anus non se demittit ad voluntatem iunioris.*

32. *Iuniores viduas recusa. Cum enim petulantiores euaserint aduersus Christum, nubere volunt, habentes damnationem, quoniam primam fidem neglexerunt.*

Nuptiarum secundarum ratio.

NOTA. Non damnat secundas nuptias: sed cum Apostolo 1. Timoth. 5. inuehitur contra viduas quasdam, quæ continentiæ propositum habentes petulanter nuptias adiere: cumque ex vsu matrimonij petulantiores euaserint, secundò nubere volunt aduersus Christum, cui carnis continentiam deuouerunt. Huiusmodi autem damnationem habent, quoniam primam fidem sponso Christo promissam neglexerunt. Eodem prorsus spiritu loquitur Epiphanius l. 2. contra Hæres. tom. 1. hæres. 48. Phrygastas, siue Montanistas, aut Tascodrugitas insectatus secundas nuptias reprobantes: vbi *Siquis* (inquit) *per debilitatem opus habuerit secundas nuptias contrahere, hunc ipsum veritatis regula non interdicit, hoc est eum, qui non sit sacerdos. Hi vero prohibent, iuxta id quod dictum est: Prohibentium contrahere Matrimonium. Reijciunt enim secundis nuptiis coniunctum, & cogunt secundis nuptiis non copulari. Nos vero non necessitatem imponimus, verùm cum bono consilio admonemus exhortantes eum qui potest. Non autem necessitatem imponimus non potenti, neque reijcimus eum à vita. Sanctum enim verbum omnibus prædicauit, vt debilium infirmitatem portemus, velut etiam ipse Sanctus Apostolus dicere comperitur; & tales redarguere, qui non sunt eiusdem doni iuniores inquit viduas reijce: postquam enim inordinatè se gesserunt contra Christum, nubere volunt, habentes iudicium, quod primam fidem reiecerunt. Quæ enim promiserunt, & reprobauerunt, iudicium habent. Quæ vero non promiserunt, sed coniuncta sunt propter debilitatem, iudicium non habent. Si vero etiam iudicium siue condemnationem habitura essent, quomodo dixisset, nubant, domum gubernent?*

34. Vestium color & forma.

33. *Tu autem si non facias tibi iuueniles habitus, non audieris iunior, sed grandior, & presbytera vocaberis, honoremque vt presbytera habebis.*

NOTA. *Presbytera vocaberis &c.* Latinè sonat *senem.* Hic non est nomen officij.

34. *Materia tuarum vestium ne sit pretiosa.*

35. *Indumentum tuum fuscum sit, non tinctum; sed natiui coloris, aut saltem album. Amiculum fimbriis careat: eiusdemque coloris sint manicæ laneæ brachia obtegentes, vsque ad digitos manuum.*

NOTA. Quæ à nobis fusè tradita sunt de materia forma & colore Monasticarum vestium lib. 2. cap. 11. per totum.

Tonsura

36. *Capilli circumtonsi.*

NOTA. Non ad cutem caput tonderi iubet, sed circum circa ad modum coronæ: nam subdit.

Crines

37. *Crinalis vitta ex lana sit, caput adstringens.*

Laciniosa delectibilis.

38. *Cuculla & super humerale lacinias non habeant.*

NOTA. *Super humerale &c.* Græcè *Ependitem,* scilicet scapulare. Lacinias Hispanè dicimus *falda larga.*

Velamẽ

39. *Si occurras homini, facie conuelata, & cernua esto: neque attollas illi vultum, nisi dumtaxat Deo tuo.*

Nudis pedibus ambulandum.

40. *Cum steteris in oratione, pedes calceamentis obductos habeto.*

NOTA. Qui ad orationem specialiter calceatam esse Monacham iubet, non semper calceatam fuisse significat. Sed cur in oratione? Nimirum quia loqui videtur de statione publica in Ecclesia, & vestem illi non satis longam concesserat Reg. 35. & 37. Aut, si mauis propter mysterium, cuius gratia Sacerdos nudus pedes ad altare accedere non permittitur.

Nudari non licere.

41. *Ipsa ratio cultus, vestitusque sanctitatem deceat.*

42. *Nunquam*

42. *Nunquam ad nudum te exueris, siue de die, siue de nocte. Vestis tegat carnem tuam. Nunquam te vlla fœmina nudum videat, nisi in summa necessitate. A quo tempore enim statuisti Deo casta esse, corpus tuum sanctificatum, & templum Dei est. Non debet igitur templum Dei ab vllo retegi.*

35. Balneis quatenus vtendum.

43. *Non ibis ad balneum, siquidem sana sis, nisi de summa necessitate.*

NOTA. De hoc in Notis ad Regulam sancti Pachonij agemus ad cap.7. Reg..9.

44. *Non immiseris totum corpus in aquas, quoniam Deo consecrata es.*

45. *Non contaminaberis carnem tuam vlla re mundana; sed faciem tuam tantummodo laua, & manus, & pedes.*

Comi non debere.

46. *Cum laueris faciem tuam, non lauabis ambabus manibus. Non expolineris genas vultus tui, neque pharmacis aut nitro vtere, aut si quid huiusmodi est; quoniam mundana talia faciunt: sed pura aqua collauato: neque vnguentum corpori tuo allines, aut pretiosis aromatibus vestes tuas imbuas.*

Modico vino vtendum.

47. *Quod si corpus imbecillum fuerit, vtere modico vino ob stomachum.*

48. *Iam si (quod absit) in malum aliquod incidas, cura ne des hominibus occasionem dicendi, id malum tibi ob exercitia deuotionis accidisse: sed antequam quicquam tibi ab aliis dicatur, tu maturè fac, vt tibi restituaris.*

In publicum non procedendum.

49. *Non est bonum sine magna necessitate in publicum prodire: quietem ama, quantum potes.*

Hospitalitas.

50. *Porro de hospitalitate, & eleemosinis, non opus est vt admonearis, id enim vlerò per te facies. Seruorum Domini non obliuiscere, neque obliterentur in corde tuo. Cum vir sanctus ad te veneris, suscipe illum, vt Filium Dei. Ait enim Dominus Iesus Christus. Qui vos recipit, me recipit. Si vir iustus ædes tuas ingreditur, cum timore, & tremore occurres illi, & adorabis humi ad pedes illius: siquidem eum non adorabis, sed Deum qui illum misit. Capies aquam, & lauabis pedes eius, & cum omni reuerentia audies verba eius.*

Sibi non confidendum.

51. *Non confidas in tua castitate, ne cadas; sed metue: quatenus enim metuis, eatenus non peccabis. Vtile est continentem scorsum ab aliis panem suum comedere.*

52. *Non retinebis offensam alicuius in corde tuo: alioquin precatio tua non purè ascendit. Non enim occidet sol in ira sua.*

53. *Mansuetudinem retine, tolerantiam, longanimitatem, clementiam. Dicit enim Dominus: Nisi mutemini, & efficiamini vt paruuli, nequaquam intrabitis in regnum cælorum.*

36. De suis peccatis dolendum.

54. *Non dolebis, siquid difficilius incidat. Non lugebis ob damnum, neque ob contumeliam: tristitia enim huius sæculi mentem operatur; sed duntaxat de peccatis tuis dolebis: de alia re minutula non dolebis.*

Loquendi disciplina.

55. *Ne exaltes vocem tuam obmurmurans alicui: non enim decet ancillam Domini responsare.*

56. *Non exibit maledictio ex ore tuo, non contumelia, non obrectatio: os enim tuum consecratum est hymnis, & glorificationibus Dei.*

57. *Loqueris vt soluatur animà. Magnam mercedem capies, si anima per te seruetur. In quibus est desiderium audiendi, loquere idonea. Quodsi ille audierit, & audita non faciat, desinas loqui; nec dederis sancta canibus, neque proieceris margaritas tuas ante porcos. Margarita siquidem sunt, & pretiosi lapides verba Dei, dignis solummodo tribuenda.*

58. *In Ecclesia tace, nec quicquam loquaris, sed actionibus duntaxat intende.*

59. *Bonum est fugere turbam, & seorsum secedere.*

60. *Cum subierit in cor tuum cogitatio illa, vt aliquid facias, ne temere, & præceps eo tendas, ne inimicus tibi illudat, sed omnia cum iudicio maiorem aggredere.*

61. *Cum psallis, aut cum oras, ne sinas peregrinas cogitationes in cor tuum subire.*

Regulam tuam gestabis per omne tempus vitæ tuæ. Væ Virgini, quæ non subest Regulæ: est enim tanquam, nauis gubernatore destituta; rupto siquidem cacumine mali, iactatur à fluctibus horsum, illorsum, cum ducem non habeat, donec offendet in scopulos, & statim pereat. Ita est omnis virgo, quæ non habet cui vereatur. Contra beata est virgo, quæ sub regula est: est enim tamquam vitis facunda in horto, ad quam veniens cultor eius, palmite il[...] tridas herbas circumcirca euellit: illa autem nacta operarium, fructum suum reddit pretiosum in tempore opportuno. 37.

Regulæ huius commendatio.

Admoneo te dilecta, attende atque ausculta sermones in isto libro scriptos, nec solum oculis extrinsecis scripta ista perlege, sed etiam interioris. Intende vnicuique præcepto, & id quod iubetur præsta, si enim ista serues, digna habeberis cælesti thalamo. Ne dixeris in corde tuo: At quonam ista modo præstare potero? ne pauorem concipiat mens tua, sed cum omni alacritate seruabis ea: siquidem timentibus Deum præcepta Domini difficilia non sunt. Non sit hora vlla in qua deficias oleum in lampade tua; ne siquando sponsus veniat, inueniat eam extinctam: non enim scis quando venturus sit, siue ante somnum, siue diluculo. Sis igitur expedita, vt cum veneris, cum prudentioribus occurras illi, habens oleum in lampade tua, hoc est bona opera. Omnibus horis sit memor exitus tui: habe quotidie ante oculos mortem: recorderis apud quem te sisti oportet. Ne igitur declines à sermonibus istis vel ad dexteram, vel ad sinistram. Qui enim audierit sermones istos, & despexerit, magnum illi crimen fuerit. Tibi autem pretiosissima soror, quæ hunc librum possides, det Deus, vt ea obserues, & in his verseris: detque animum illustratum & puram mentem, illuminatos cordis oculos, vt nanciscaris immarcessibilem coronam, quam præparauit Deus diligentibus se, per Dominum & saluatorem nostrum Iesum Christum, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. 38.

Peroratio.

Regna prorsus Antoniani spiritus successore tum Monachorum, tum Virginum documenta, cui simul cum pallio veluti alter Elias Elisæo alteri zelum quo feruebat testamento legauit. *Vestimentorum meorum* (inquit Antonius Athanasio teste cap.18. vitæ eius) *sit ista diuisio. Melotem & pallium tritum cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat.* Et Athanasius de se ipso cap.59. *Legatarius autem Antony benedicti, qui tritum pallium cum melote eius meruerat accipere, Antonium in Antony muneribus amplectitur, & tanquam magna hereditate ditatus, lætanter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis.* 39.

Antonius Athanasio, cum pallium spiritum testamento legauit.

Sed si inquiras, quæ, & qualis fuerit Virgo illa, ad quam Athanasius traditam Regulam scribit; CONTINVATOR. Duo mihi probabilia occurrunt, sed neutri absque formidine assentior. Primum: scriptam ad S. Syocleticam Virginem sanctimonialem Alexandrinam Athanasio coæuam, atque in Monacham cooperatricem, vt notauimus libr. 2. cap.12. num. 36. & 27. qood idem alij Monachorum Patres & Doctores facere consueuere, 40.

Ad quam Virginem scripta fuerit regula tradita.

sueuere, vt videre est apud ipsos. Atque tenera côngruum valde ex sese videtur, Syncleticam Alexandrinam sanctimonialium matrem ab Athanasio Monacho, & Monachorum Doctore Alexandrinam sedem eadem tempestate tenente, Monasticis imbui præceptis, ad earum Virginum profectum quarum curam in Pontificatu gerebat. Scripsit etiam Athanasius S. Syncleticæ vitam (Historiographum eius agens, cuius coniectamur Doctorem, quod itidem Patribus frequenter accidit ea ratione qua vitam Antonij exarauerat, *vt sicut in hac mulieres, ita in illo scripto viri, quod sequerentur institutum, tanquam in Commentario expressum, haberent*, inquit Nicephorus lib. 8. cap. 40. vtinam extaret Syncleticæ vitæ liber; deperijt enim non sine grauiori totius Orbis iactura; quam ex ingenti emolumento, quod Ecclesia est consecuta ex Antonij vita ab eodem Athanasio scripta, depræhendimus: vt bene notat Baronius in Martyrol. Rom. 5. Ianuarij quo Syncleticæ memoria celebratur. Extant in Vit. Patr. lib. 5. & 6. eiusdem Syncleticæ sparsim interiectæ graues & memoria dignæ sententiæ.

41. Ad virginem Athanasium Regula ista Virginem illam Alexandrinam instruxisse apud quam fugiens Arianorum furorem delituit scriptã, probabile.

Secundo (& mihi probabilius) coniector Athanasium Regula ista Virginem illam Alexandrinam instruxisse apud quam fugiens Arrianorum furorem (à quibus penè incredibilia perpessus est) sex annis Alexandriæ delituit; vt testantur Nicephorus, Sozomenus, Rufinus, Palladius & alij apud, Baronium. A. C. 356. quam etiam Palladius septuagennariam nouisse asseuerat, sed nomen eius non profert. Scio Baronium ibi historiam hanc mendacij redarguere, atque in eam acriter inuehi: tum quia Athanasius ipse desertum petisse fatetur cum Arrianorum impetum fugeret: tum quia in ea refertur Virginem illam incredibilis fuisse pulchritudinis, ætatisque florentis; ac per consequens incredibile videri petulantem Arrianorum procacitatem domui Virginis forma spectatissimæ pepercisse: tum etiam (inquit) *quia Athanasius non adeo deliciosus erat, vt deficiente ministerio viduarum* (quibus iam ætate prouectis sanctorum lauare pedes incumbebat) *opus habuerit per adeò formosam Virginem illud expleri periculosum charitatis officium*. Ex quibus colligit, id fuisse ad infamandum sanctissimum virum Athanasium Arrianorum commentum, cum elusa eorum esset in perquirendo sollicita cura, atque ab eis in vulgus sparsum honestatis coloribus pigmentatum, vt facile Catholicis esset persuasum.

42. Autoris iudicium.

Neutri parti satis assentior. Potuit namque sexennij illius longo interuallo: quandoque apud Virginem, atque in propria sede peregrinus delituisse Athanasius, sicque melius deludi sollicitudo Arrianorum eum quærentium ad necem; quippe qui, vt refert ibi Baronius idem & Monasteria euerterint, & ignem iniecerint ad Monachos in eremo comburendos, domosque Catholicorum in oppidis diripuerint; ac per consequens nullibi diu latere valuit. Neque ideo in domo Virginis Athanasij personam, atque vtriusque pudicitiam periclitasse credendum: cum certum sit speciali prouidentia Athanasium à Deo pluries ab Arrianorum furore fuisse miraculosè ereptum, ea præsertim irruptione à Syriano facta in Ecclesiã, vt caperetur, quam ipse conceptis verbis expressit in Apologia de fuga sua, quum à Syriano duce persequutionem patiebatur, vbi: *Testor* (inquit) *veritatem: per milites, quorum alij Sacrarium cingebant, alij per templum oberrabant, inoffensè transitimus Domino duce, & protectore; nihilque ipsis sentientibus elapsi sumus. Quum igitur Diuina prouidentia; nos ita mirabiliter ex hoc periculo &c.* Quorsum ergo fides negatur asserentibus intra Alexandriam in domo virginis delituisse, qui in Ecclesia inter tot satellitum curas miraculosè inoffensus elapsus est, atque eadem prouidentia Deum inoffensam ab Arrianis Virginis domum, & à carnis illecebris vtriusque innocentiam custodiisse? Quod autem ab eadem prouidentia pudicitiæ custodiam Athanasius confidenter expectare debuisset, non dubito: sed neque piè dubitari potest in tanto vitæ dispendio, atque proficuo Ecclesiæ recessu, diuinam prouidentiam vtriusque conseruandæ castitati abfuisse. Nam quis rogo dedit Ammoni (v. dicta num. 2. huius cap.) vt decem & octo annis sponsæ sibi cohabitantis incorruptum seruaret virginitatis thesaurum? Quis Bernardo, vt iactæ cederet in lectulo? At non minoris emolumenti Ecclesiæ Catholicæ Athanasij latebræ videri debent, quam institutio Monachatus Ammonis & pudicitia Bernardi. Et quidem absolutè loquendo periculosum fore non abnego; pium lotionis pedum charitatis officium ab speciosissima Virgine exerceri; attentis autem singularibus circumstantiis, non ita. Nam vt inquit Bernardus ipse; *Sanctorum alius alio castior, alius alio patientior, alius alio charitate feruentior*: maxime cum sæculo illo valde Religiosum reputaretur etiam in Virginibus sanctorum lauare pedes Quod Athanasius ipse Virgini ingredienti Religionem in Regula ista de qua nobis sermo, expressis verbis. Can. 50. *Si vir iustus* (inquit) *ades tuas ingreditur capies aquam, & lauabis pedes eius &c.* Imo ex hoc testimonio Athanasij, atque ipsius Virginis facto, non absre coniectari licet, dictis facta respondisse, atque ad ipsam Athanasium Regulam hanc scripsisse, eamque Regula doctam Præsulis sancti, vtpote viri castissimi, pedes lauisse, aliisque inseruisse ministeriis, spiritualibus documentis pensum hospitalitatis ipso soluente, illudque Apostoli 1. Corinth. 9. vtroque adimplente: *Si nos vobis spiritualia seminauimus magnum est si nos carnalia vestra metamus?* Quo tandem Athanasius ipse famæ, securitati, virtutum profectui, atque castitatis prudenter consuluisse testatur apud, Palladium libr. 8. vit. PP. cap. 136. his verbis: *Respondit itaque B. Athanasius germanis suis amicis* (mirantibus eum de latebris, æquè ac viuum è mortuis emersisse.) *Ea de causa ad vos non confugi, vt verè iurare possetis, & alioqui etiam propter inuestigationem.* (Arrianorum persequentium) *ad illam* (Virginem speciosissimam) *confugi, de qua nemo suspicari poterat, vtpote formosam, & iuniorem, duo bona procuraui, & illius saluti, illi enim profui* (an Regulæ huius magisterio?) *& meæ existimationi & securitati.* Sed de his satis. Hactenus. CONTINVATOR.

CAPVT V.

Scithiotarum mores, & instituta.

§. I.

De Origine Scithiotarum, & à quibus scripti eorum mores.

PEruenimus iam ad Scithiotas perfectissimos, probatissimos, imo & doctissimos cœnobitarũ 1. Scithiotæ vnde dicti.

Ægypti

Ægypti à monte *Scythi*, quam incolebant, sic dictis (alias *Scethi*) reperioque a Mosco *Scithiotas* appellari in Prato spir. cap. 185. à Ioanne verò Diacono de verbis Seniorum libell 4.nu.20 *Scithienses* latiniori terminatione, cum prior Ægyptiaca videatur, vt illæ, *Nitriotæ, Arsinoitæ Tabennesiotæ.* Sed vbinam situs fuerit Scithis aperit Ioannes idem libello 3.num.15. inquiens. *Est enim locus ipse eremi longè à Nitria, habens interuallum itineris diei noctisque. Est autem & grande periculum euntibus ibidem: si enim modicum quis errauerit, vagatur periclitans per eremum.* Concinit Ruffinus lib.2.Vit.PP.cap.28 Nec discordat Ptolomeus Alexandria ortus dum lib.4. Geograph.cap.5. seu tabula 3. Africæ quæ est de Ægypto;ait: *Mareotis pars quæ mari imminet Tenia dicitur. Interiora tenent Gonia.a,& Prosodita, Post hos Scithiaca regio,cuius situs* 60. $\frac{2}{3}$ 30. $\frac{2}{6}$. *His etiam australiora incolunt Nitriotæ, & Oasitæ, quorum situs* 59.$\frac{2}{3}$.19.$\frac{2}{3}$. Ex quo fit vt Scithisis à Nitria distat 18.Hispanas seu horarias leucas, quæ die noctuque abunde confici queunt. Hæc de situ. Pergit Ioannes; quod magis præ oculis habere oportet: *Sunt autem illic omnes perfecti viri, neque aliquis imperfectus potest in eodem loco tam feroci perdurare: quia omnino aridus est absque vlla consolatione eorum, quæ necessaria sunt.*

2. Macarius Alex. primū ibi Monasterium ædificat.

A quo vero primùm Monachorum cœnobium ibidem ædificatum fuerit, idem auctor promit, ex Patrum testimonio: *Dixerunt Patres fuisse quemdā Macarium, qui Scithi primus Monasterium fecit.* Hunc autem fuisse cognomento *Alexandrinum Vrbanum* sic ad differentiam maioris, id est Antonij discipuli vocitatum, indicant quæ subdit. *Hic igitur prædictus vir Macarius* (qui scilicet Scithi primus Monasterium fecit) *cum esset homo de ciuitate, coniunctus est aliquando illi Macario maiori. Et cum venissent ad transferendum Nilum, contigit eos ingredi in nauim, in qua Tribuni duo cum multa intrauerant excellentia:* qui eos ob mundanarum rerum despectum beatos dixerunt, subiungente Macario Vrbano: *Nos quidem mundo isti illusimus, vobis autem mundus hic illusit. Scito tamen, quia non volens hoc dixisti; vtrique enim beati dicimur, hoc est Macarij.* Nam *Macarius* Græcum nomen latinè *Beatum* sonat. Narrant hoc ipsum de vtroque Macario Ruffinus in Vit.Patr. l.2.c.29.& Palladus in Lausiac.cap.20.Et de cognomine *Vrbani* nostro indito agit Nicephorus lib. 9. cap.14.

3. Qua occasione Scithim secesserit.

Quid verò in causa fuerit Macario vt in Scithim secederet, Ruffinus refert (si is auctor est l.3.de Vit. PP.) n.99. Vtar vero Palagij Diaconi verbis ex libello 15.de Verbis Senior.n.25.quod quædā perspicuius ponat & magis ad rem. *Narrauit aliquando de se ipso Abbas Macarius dicens: Quando eram iuuenis & sedebam in cella mea in Ægypto, tenuerūt, & fecerunt me clericum in vico. Et cum nollem acquiescere in ministrandum, fugi ad alium locum. Et venit ad me quidam secularis homo, sed vita Religiosus, & tollebat à me opus, quod faciebam manibus meis, & ministrabat mihi quæ necessaria erant. Contigit autem tentante diabolo, vt quædam Virgo in vico illo vitiata lapsum faceret. Et cum in vtero habere cœpisset, interrogatur, quis esset de quo in vtero haberet? illa autem dixit, quia hic solitarius est, qui mecum dormiuit. Exeuntes autem de vico illo comprehenderunt me, & adduxerunt ad vicum, & appenderunt ad collum meum cacabatas ollas, & ansas vasorum: & miserunt in vico illo per viam cadentes, atque dicentes. Hic Monachus corrupit filiam nostram, tollite, tollite eum. Et ceciderunt me penè vsque ad mortem. Superueniens autem quidam senum dixit: Quandiu caditis Monachum ipsum peregrinum? Ille autem, qui mihi solebat ministrare necessaria, sequebatur retro eum verecundia: etenim etiam ipsum contumeliis multis affecerant, dicentes: Ecce solitarius Monachus, cui tu testificabaris, quid fecit. Et dixerunt parentes puellæ illius: Quia non dimittamus eum, donec fideiussorem præbeat, quia pascat eam. Et dixit illi, qui mihi solebat ministrare, vt fideiussor mihi fieret, & fidedixit mihi. Et reuersus sum ad cellam meam, & dedi ei quantas habui sportellas dicens: Vende eas, & da illi meæ mulieri manducare. Dicebam autem in animo meo: Macari, ecce inuenisti tibi mulierem* (alias vxorem) *opus habes modo amplius laborare, vt pascas eam. Et operabar non solum in die, sed etiam in nocte, & transmittebam ei. Cum autem venisset tempus infœlici illi, vt pareret, traxit plurimis diebus in dolore, & non pariebat. Dicunt ergo ei. Quid est hoc? Et illa dixit: Ego scio, quare torqueor diu. Et interrogata à parentibus suis: Quare? Respondit: Quia illi Monacho crimen imposui, & fallens implicaui eum, cum iste non habeat causam, sed iuuenis ille talis hoc fecit. Audiens autem verba hæc ille minister meus gaudens venit ad me, & dixit: Quia non potuit parere illa puella donec confiteretur, quia tu nullam causam in conspectu eius habuisses; sed quia mentita sit aduersum te. Et ecce omnes habitatores vici illius volunt venire hic ad cellam tuam glorificaturi Deum, & pœnitentiam apud te acturi. Ego autem audiens ista a ministro, ne affligerent me homines, surrexi, & fugi hic in Scithi. Et hoc principium causæ propter quam hic habitare cœpi:* Ex sanè gloriosissimum. Quod enim præstātius Christianæ mansuetudinis, & patientiæ exemplar edi potuit, quam apertissimi mendacij testimoniū præbentem putidam sæmellam gaudenter perferre, plagas, & circuitionem probrosam, quæ inde secutæ sunt lubenter perpeti, nihil pro se, & veritate loqui, aut saltem sibi fidelem ministrum de ea certum facere, quo tribulationem exercet; fœminam vt aleret, duplicatum laborem sibi indicere: ac tandem cum eius innocentiam publico præconio, & aliquali contumeliarum, & plagarum inflictarum satisfactione testificari homines illi pararent, statim eorum conspectum aufugere, & in remotissimum Scythim se recipere? Gloriosum planè iustitiæ semen in Scythi a Macario iactatum est, quod miros edidit fructus, & frugiferum è sterili redditum est.

Hic igitur mons fuit, *mons coagulatus, mons pinguis, mons in quo beneplacitum fuit Deo habitare in eo.* Et de eo crederes à Propheta ad verbum loquutum, si quæ sequuntur ad eum spectare valerent; *est enim Dominus habitans in finem.* Quin 4. Scithiotæ cæteris Ægyptiis sanctitate præstantes. potius, cum semel à Mazizis proximæ regionis barbaris destructus fuerit, ab Agarenis tandem cum vniuersa Ægypto subactus est, & inde veri Dei cultus profligatus. Quo tempore tamen beneplacitum fuit Deo habitare in eo, plures hic vnus mons Abbates sanctos edidit, quorum gesta, doctrinaque cum laude ad nos peruenerit, quam reliqua Ægyptus. Enim vero eius fuere incolæ vterque Macarius, Arsenius, Pemen, Isaac, Pior, Daniel, Ioannes Nanus, seu breuis, Isaias, Isidorus, Moyses, Zacharias, Alexander, Dulas, Amoys, Ammonas, Zoylus, Pastor, Anub, Ioseph, Besarion, Pambo, Sisoys, Paphnutius Bubalus, Theodorus, Cilix, Cirion, Dauid, Pimenius, Marcellus, & alij innumeri, quorum in Vit. PP. frequens sermo est. Floruerunt itidem in solitudine hac præclara illa

Christi

Christi lumina S. Virgo Apollinaris filia Anthonij V. C. quæ virili habitu sexum occultans Dorothæus dicebatur, cuius acta recitat Metaphrastes 5. Ianuar. Vigintique sub S. Macarij disciplina. Rursus & SS. coniuges & Monachi Scithiotæ Andronicus & Athanatia, *Athanasiam* vulgo dicta, S. Danielis Abbates discipuli, quorum festa dies 27. Februar. agitur, Ab Scithiotis igitur Patribus procul dubio præstantissima Monachatus documenta accepimus; nam quæ in libris de *Verbis Seniorum* scripta sunt, vniuersa penè Scythiotarum sapientiam & discretionem proclamant: quod autẽ e prædictorũ, aliorumq; inibi degentiũ Abbatũ doctrinâ processerunt, autores eorum librorum perspicuè produnt. Quare qui Scithioticum institutum scire percupiet, eos adeat oportet. Sed & nobis, qui eius hoc loco pro arrepto semel instituto rationem reddituri sumus, de iisdem libris nonnihil præferri necessum est.

5. Librorum Vit. PP. Ratio. Equidem sex numero extant Vitarum Patrum opuscula, quibus gesta ipsorum hystorica narratione Veteres scriptores sunt prosequuti; & quatuor Opusculis dicta, & sententiæ ipsorum, Græcis *Gnoma*, seu *Apophtegmata* comprǽhensa. Primum historicum ex variis autoribus concinatum est: continet namque vitam sancti Antonij ab Athanasio Græcè editam, opera vero Euagrij Latinè sonantem; vitam sancti Pauli Eremitarum primi nuncupati, S. Hilarionis, Malchi captiui, autore Hieronymo: Vitas Pachomij, Onuphrij, Basilij, Ephrem, & id genus cæteras. Secundum volumen, quod exauditur à vita sancti Ioannis in Lico, sub Prologo *Benedictus Deus, &c.* autorem habet Ruffinum, vt Hieronymus in Epist. ad Ctesiphont. manifestè fatetur, vt rectè expendit Rosuueydus Prologom. 4. § 10. Tertium Palladij. Quartum verò Heraclidis opus est, sub titulis. *Lausiaca Pallady*, & *Paradysus Heraclidis*, quibus ordine inuerso opusculum Ruffini Græcè iterarunt, paucis additis, aut mutatis, & de eisdem prorsus esto iudicium, ac de Ruffini opusculo; de quo hæc habet Hieronymus. *Librum quoque scripsit, quasi de Monachis, multosque in eo enumerat, qui nunquam fuerunt; & quos fuisse scribit, Origenistas ab Episcopis damnatos esse, non dubium est: Ammonium videlicet* (alium à Nitriotarum auctore) *& Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque, & Isidorum, & multos alios, quos dinumerare tædium est. Vnum ille Ioannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum, & Sanctum fuisse, non dubium est: vt per illius occasionem cæteros, quos posuerat, hæreticos, Ecclesiæ introduceret.* Nihil tamen noui in hoc fecisse Ruffinum, quis æstimat, quandoquidem *& librum Christi Pythagorici hominis absque Christo, atque Ethnici, mutato nomine Christi Martyris, & Romanæ Ecclesiæ Episcopi prænotauit. Fecerat & hoc in sancti Pamphili Martyris nomine, vt librum primum sex librorum Defensionis Origenis, Eusebij Cæsariensis, quem fuisse Arianum nemo est qui nesciat, nomine Pamphili Martyris prænotaret.* Eodem consilio opusculum istud de Vitis Patrum absque autore euulgauit Ruffinus, vt plausibiliùs acceptaretur à Catholicis, qui nimirum à Ruffini superscriptione constantiùs abhorrerent. Sed vtrobique & consilium, & personæ à Hieronymo acuti nasi lectore deprǽhensa sunt, & Ecclesiæ antidotum propinatum, ne videlicet hæreticos Origenistas inter sanctos eremicolas annumeraret; aut eos qui nusquam fuisse certum est, vt Sanctos coleret. Quare illud præ oculis habeamus in eo opere oportet, vt quos aliunde probatos non nouerimus, suspecti nobis sint, velut ab homine Origenista, & veritatis aduersatio introducti. In eadem salebra hæsisse (vtpote eiusdem farinæ homines) Palladium & Heraclidem, dubium non sit, quos nimirum & Origenis & Pelagij erroribus conspersos sciamus, id est vtrumque fuisse Origenistam, & Palladium etiam Pelagianum, vt videre est apud Baronium tom. 5. Annal. A.C. 419. Rosuueydum in Prologom. 4. & in Notis ad *Lausiacam*, & *Paradysum*, & Ioannem Mariam Brasichalensem in Indice Expurg. ac proindè eadem cautela ac Ruffini de Monachis libri Tertius & Quartus Vit. PP. Legendi sunt: nec probata habenda, quæ aliunde probata non constent. Quintum de Vit. Patr. opusculum edidit Theodoretus, qui tametsi aliquando ad Pelagij partes declinanti; in his quæ ad historiæ veritatem spectant, fidem nemo vnquam negauit. Denique sextum sub titulo *Prati Spiritualis* à Ioanne Mosco elaboratum est, piéque & vtiliter vbique legitur. Vt interim comittam, quæ de eisdem Monachis sanctitate florentibus, Cassianus, & Seuerus Sulpitius suis scriptis interseruerunt.

6. Sententiarũ Patrum libri à quibus scripti. Sententiarum verò Veterum Monachorum, quæ ad res Monastices faciant, collectores quinque fuisse, vulgo receptum est, qui Græco sermone, vt quisque potuit, hinc inde multas vario orationis filo collegerunt, qui autem hi fuerint, hactenus incompertum: faciliùs à nobis ex translatorum nominibus distinguuntur. Primum, cuius exorditur Prologus: *Vere mundum quis dubitet, &c.* & liber ipse: *Quidam seniorum, &c.* tribuit Rosuueydus Ruffino. Quod si daretur, Origine Latinus esset, non Græcus, Secundi ab Anonymo Græco editi sub titulo ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, id est, *Virorum Sanctorum liber*, meminit Photius Bibliothecæ suæ cod. 198. in 22. libellos distincti, quem sanè latinitate donauit Pelagius Diaconus. Eius exordium est: *Interrogauit quidem Abbatem Antonium, &c.* Huius appendix est ille, quem Ioannes subdiaconus Latinum fecit in 4 libellos partitum, & incipit: *Abyt aliquando, &c.* Photius siquidem, vt membrum superioris eum enumerat, & verè, nam incipit vbi superior deficit, id est libello de *Prouidentia & Contemplatione*, nihilque, quod in superiori scriptum sit, reficiat: quod tamen cæteris frequentissimum est. Sequitur quem Paschasius Diaconus Latinè sonare fecit, & sancto Martino Dumiensi Abbati dicauit, 44. capitibus partitum. Prologus incipit: *Vitas Patrum Græcorum &c.* Et liber ipse: *Quidam frater quemadmodum &c.* Denique Martinus ipse alium edidit è Græcis fontibus extractum, qui extat in Toletanæ Ecclesiæ & Monasterij mei Nucalensis Bibliothecis. Hos omnes Latinè à prædictis autoribus interpretatos iuris communis fecit Rosuueydus, & doctis Notis illustrauit.

7. Paschasij liber à nullo ante Græco auctore scriptus. Sed enim verò aliter se rem habere deprehendo, cũ eam enucleatius introspicio. Et (vt inuerso ordine exordiar dubiũ non sit neminem apud Græcos extitisse, qui librum à Paschasio Diacono Latinè editum Græco primùm sermone exararet (idipsum de sancti Martini opusculo dictũ putes)

quandoquidem non vnum aliquem autorem ipse Paschasius e Græco Latinum facere sibi proposuit. sed ex Patrum vitis Græco scriptis sermone variorum scriptorum opera scite ab illis dicta, hinc inde decerpere: quinimo & ex Latinis non pauca: idque ipse conceptis verbis in sua præfatione profitetur: an enim de Græcis: *Quas Patrum Græcorum (vt cætera) facundia studiosè conscriptas, in suam a te sanctissime Pater in Latinum transferre sermonem &c.* De Latinis vero: *Verum quia eloquentium virorum libri sunt plurimi Latino sermone conscripti. Si quid de illis aut his, hic insertum fore reperis, vt minus eleganter expressum, ne mea culpa deputetur, exoro; quia sicut in dato mihi codice reperi ea scripta, sic transtuli &c.* Quod ergo ex Latinis simul & Græcis compactum est, non vnius duntaxat Græci auctoris opus fuit.

8. Tres nihilominus Græco eiusdem argumenti libros scripsisse, qui postea latinitate donati sunt, pro comperto haberi oportet: et omnium primus Euagrius Ponticus fuit, qui in senectute ad errores Origenis declinauit: nam eius operis meminere Socrates lib. 4. Hist. cap. 23. aliis 18. & Nicephorus lib. 11. cap. 41. & 42. & Gennadius de script. Eccles. cap. 11. & Honorius Genfalij vmbra Verba Socratis, quam cæteri transcripsere, sunt ista: *Libri ab illo accuratè conscripti: quorum vnus MONACHVS, siue de viuendi ratione, quæ in agendo cernitur: alter GNOSTICVS, siue scientia præditus dicendus sit, in quo sunt capita quinquaginta.* Hos Gennadius latinos fecit, vt ipse fatetur, inquiens: *Euagrius scripsit multa Monachis necessaria. Ex quibus sunt ista Anachoretis simpliciter viuentibus, librum centum sententiarum per capitula digestum* (is titulum gerebat *Monachus*, siue *Practicus*, breues antiquorum sententias complectens & vniuersæ perfectionis Monasticæ practicem docebat simplicioribus accommodatus.) *Et eruditis, atque studiosis* (ideo *Gnosticum*) *quinquaginta sententiarum, quem ego Latinum feci.* Extant nonnullæ earum, quas suis scriptis Socrates & Nicephorus inseruere, nam liber integer, siue Græcè ab Euagrio aditus, siue Latine à Gennadio redditus necdum emersit in lucem. Ne verò quis æstimet, aliquam ex translatis à Pelagio, Ioanne, aut aliis, quibus frui nobis datum est, librum Euagrij fuisse, animaduertat oportet, non omnes Euagrij sententias a Socrate, aut Nicephoro relatas in vno aliquo prædictorum reperiri; sed quasdam apud vetustiorem, falso Ruffinum creditum, num. 70. & apud Pelagium libello 1. num 4. & 5. & lib. 6. num. 5. quibus locis sententiæ sub Euagrij Abbatis nomine recitantur, & sine nomine apud Ioannem lib. 4. num. 16. 17. & 18 vt vel inde quiuis eliciat, cæteras nō ab Euagrio scriptas fuisse. Rursus Pelagius multas alias sententias citat Euagrij; videlicet libello 2. numer 8 & lib 3. num. 3. Et libt. 10. numer. 19. & 20 & lib. 11. numer. 9. & 10. & lib. 11. numer. 4. & 5. Et libt. 15. numet. 15. Et libr. 16. num 1. quæ tamen à Socrate & Nicephoro prætermissa sunt.

Margin note: Euagrius duos sententiarum libros scribit.

9. Post Euagrium eiusdem argumenti librum exarauit Græco sermone eius discipulus Palladius, isque ipse est, quem Rosuueydus Ruffino adindicandum censebat, & incipit ex Prologo: *Vere mundum quis dubitet meritis sanctorum stare &c.* Sed leuibus ductus (etiam sibi) coniecturis, quæ nihil nobis negotij facessunt, dum semel de veritate auctoris constet. Et vt omittam dictionem toto cœlo ab stilo Ruffini abhorrere, constat ex ipso Prologo, non quidem lacerato, vt vulgo profertur, sed integro, vti in vetustissima omnium editionum vitarum Patrum excussus est: de qua agit Rosuueydus Prologom. 18. & in Notis ad 3. libr. Vit. PP. desunt verò inter cætera hæc verba. *Igitur vigesimum in Episcopatu agens annum, desiderans tibi spiritualium virorum, quos in Dei rebus spectatos vidi, & audiui vitam, moralemque doctrinam, præsentis libelli compendio declarare tentabo.* Quis vero is fuerit Episcopus, habes ex Prologo, seu Epistola Palladij ad Lausum, cuius initium: *Cum multi multa &c.* Vbi inter cætera. *Cum tricesimum quidem & tertium annum agerem in conuersatione cum fratribus, & vita solitaria, vigesimum autem Episcopatus, totius autem vitæ meæ 53. necessarium existimaui, spiritualis vtilitatis gratia, tibi cupienti in scriptis narrare, quæ a sanctis Patribus recte, & ex virtute gesta sunt &c.* Quinimo totus ipse Prologus libri sententiarum, ex verbis Prologi Lausiacæ Palladij compactus est. Idem igitur ipse Palladius, qui librum scripsit historicum gesta sanctorum Monachorum continentem, & Lauso dicauit (vnde LAVSIACA dictus) is quoque eorumdem sententias, & *Gnomas*, in altero concinnauit eodem Episcopatus sui anno, eidemque Lauso, quem *Fidelissimum* sæpius vocitat, nuncupauit: vt sicut gesta, quæ Monachi admirarentur, & imitarentur, ita & sententias, quibus ad virtutem instruerentur ad manum haberent: ij scilicet qui sub Lauso sacri olim Præfecto cubiculi, post Monachorum ductorem, vitam agebant: quod eisdem penè verbis vtrobique Palladius praemisit: In Lausiacæ prologo: *Tibi ab initio accuratissimè in hoc libro exponam vt sis & in via dux tuus, & eorum qui tecum sunt, & eorum qui tibi subijciuntur.* Et in Prologo intermisso prædictarum sententiarum: *Qua enim in proposito pietatis dux tibi metipsi bonorum operum, & eorum qui potestate erunt, Doctor efficiaris imperitorum.* Ex quo medela adhibenda est Epistolæ Lausiacæ vbi legimus: *Et eorum qui tibi subijciuntur, & maximè piorum Imperatorum.* Et restituendum; *maxime piorum imperitorum.* Non enim scripta hæc maximè ab eruditionem *Imperatorum* concepta sunt, sed fratrum simpliciorum, seu *imperitorum*, vt res ipsa per se clamat. Corrige etiam ex Librarij cuiuspiam oscitantia verbum *Fidosè*, pro *fidelissimè* interpositum, forsam breuitatis causa primò positum: quo bene Rosuueydus Lausum intelligendum subodorabat in Notis ad lib. III. Vide quæso, quam non fuerit eius libri auctor Ruffinus Presbyter, cuius scriptor 20. Episcopatus sui annum agebat, cum eum conciperet. Sed nec interpretem fuisse, mox ostendens.

Margin note: Palladius libri alterius sententiarum auctor.

Sed obiicies: In eo libro multa de Arsenij Monachatu & morte, deque Scithis euersione continentur, quæ tamen Palladius non valuit scribere, vtpote scribens anno Episcopatus sui 20. qui non potuit excedere. A. Cap. 420. quandoquidem A. Cap. 400. iam erat Episcopus, interfuitque Synodo Constantinopolitana (apud Baronium) nec valuit ante tres annos ordinari, eum liqueat ordinatum esse à sancto Ioanne Chrysostomo, qui A. Cap. 398. consecratus est. At verò vsque ad 458. Scithis non 10.

Margin note: Ab aliis plane [illegible] adiecta probatur.

fuit

fuit vastata, vt inferiùs monstrabimus. Respondeo hoc argumentum multo magis contra Rosuuc. dum militare, cum Roffinus multo ante scripserit vitas Patrum: nimirum atque eos in Ægypto conuenit A.C.372. vt Baronius probat eo anno, & concedit Rosuueydus ipse. Relinquitur ergo, vt vterque nostrum fatetur, librum hunc multis locis ab aliis auctum fuisse, qui sequiori sæculo vixerunt, vt probant tres vltimi eius numeri 218. 219. 220. qui ad verbum ex Epistulis Hieronymi 3..12 & 4. compacti sunt. Quo item pacto quæ dicuntur de Arsenio, & Scithis euersione decimo post librum à Palladio exaratum ab aliis Recentioribus adiecta sunt.

11. Quis auctor libri Apothegmatum? Tertio Veterum Patrum Apophtegmata Græcè edidit Anonymus ille, quem Pelagius Latinè loquentem induxit, falso creditus a Marganno de la Bigne Euagrius Ponticus: falsò inquam, tum quoniam inibi testimonia producuntur Cyrilli Alexandrini, & Ioannis Cassiani, velut iam defunctorum; quos tamen superuixisse potius Euagrio liquidum est: quod ante me Brasichilensis & Rosuueydus annotarunt: tum etiam quoniam duo illi libri Gnomatum Euagrij, quos *Monachi*, & *Gnostici* nomen dedit, non excedebant centum quinquaginta sententias, Gennadio teste, qui eos latinitate donauit: at liber à Pelagio versus 842. & Græce in 22. libellos distribuebatur, vti Photius scribit suæ Bibliothecæ cap. 198. subiiciens, *Epitome autem erat, vt apparet, & comprehensio MAGNI, quem vocant LIMONARII (seu Prati spiritualis) quò & vita, & opera narrantur, cum Magni Antony, & æqualium, tum eorum qui post eos floruerunt. Quemadmodum & qui dictus est Hortulus nouus his recentiorem ad ætatem vsque Heracly, & paulo etiam viciniorum vitas, religiosasque exercitationes describit.* Vbi cum de posteriori Prato spirituali liqueat opus, esse Ioannis Moschi, extetque præ omnium manibus; quis ille vetus *Limonarius* fuerit, clam hactenus est; nisi complexio esset operum diuersorum Patrum, quæ Latinè sub nomine *Vita Patrum* circumferuntur, Græcè tamen aditarum, vt verè fuerunt, Sophronij & aliorum studij, in quam sententiam libens eo.

12. Translatores libri de verbis seniorum Hispani. Illud tandem minimè duxi silentio inuoluendum; horum omnium librorum de *Verbis Seniorum* translatores Hispanos fuisse lingua, & genere. Genus ex lingua elicio: vnde enim quisque genus trahit, linguam præcipuè imbibit, ideo maternam. Vnum è cæteris seiungo sanctum Martinū Dumiensem, cuius lingua in Apophtegmatis sæpe Hispanum sonat; nam & Hispaniæ incolam fuisse, tametsi ortum à Pannonia (nunc vulgaria) duxerit, in Comment. ad Chron. M. Max. aperui A.C.532. numet.4. Nota lector Hispanum idioma numer.5. vbi inquit: *Quidam frater vadens in mercatum &c.* Et infra: *Ego vadens aliquando in Mercatum, nunquam volui de pretio operis mei minuari &c.* Et numer. 11. *Cum fuissem aliquando cum fratre in mercato vendere sportellas &c.* vtitur ergo Hispana voce *Mercado*, Nundinas significantes; & verbo substantiuo *fuissem*, pro *iuissem* Hispana significatione. Et numer. 9. *Domine noster Pater, si fuissemus toti tres &c.* Hispanè; *si fuessemos todos tres*, vbi & *toti*, & *fuissemus* Hispanum omnino sonant.

13. Paschasius librum iussu Martini Dumiensis scribit. De Paschasio dubium non est, in eodem Dumiensi cœnobio, quod extra mœnia Bracoaræ Augustæ situm erat, opusculum suum ad iussionem sancti Martini elaborasse; sic attestante Sigeberto lib. de Eccles. script. cap. 18. aiente. *Martinus Episcopus transtulit per manum Paschasij Diaconi interrogationes, & responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum in Dumiensi Cœnobio.* Haud scio vnde Heribertus hauserit, Paschasiū fuisse S.R.E. Diaconum, cum à Sigeberto Diaconus Ecclesiæ Dumiensis, quæ Abbatialis simul erat, & Episcopalis, adstruatur; & ipse de se innuit in Prologo inquiens ad sanctum Martinum: *Sed quia tua pariter necesse est iussione vtar, non glorialior ingenio, sed fidem quam tibi debeo, etiam in opere iniunctio præstabo.* Et infra: *Vnde restat, vt quod te iubente capi, te orante perficiam &c.* Prodit & Hispanum idioma velit nolit, dum cap 3. de S. Macario, qui latronem cellam suam suffurantem, ait: *Stetit ergo & ipse tamquam peregrinus, & caricauit animal cum illo.* Vbi *caricare* Hispanum verbum est, *cargar el animal* correspondens Latino *onerare*, quod etsi facillimum, non tam cito occurrit homini Hispano. Dices fortasse, ita accepisse ab aliis duobus, qui eodem vtuntur, videlicet Palladij interprete numer. 73. & Pelagij libello 16. numer. 6. Fateor: verùm inde similis prorsus consequutione deduco, eos pariter Hispanos fuisse, vtpote qui in re tam facili Latino verbo abstinuerunt, Hispano vsi. Eadem prorsus habet vetustior ille Palladij interpres, à quo etiam verba accepit Paschasius. Pelagius verò phrasim mutauit, eodem nihilominus verbo vsus: *Ipse vero vt peregrinus abstitit furi, & adiuuabat ad animal caricandum*, vsus non solum verbo, sed & phrasi Hispane *ayudole à cargar el animal.* Sed & Paschasius cap. 5. neminem in eo sequutus, manifestissimè Hispaniæ verbum apposuit, dum ait: *Quid mihi prodest concertare cum illis, vt illi peccent forsitam iurantes; & quando superfuerint nummi, erogem illos fratribus.* Et vero *concertar* Hispanis, conuenire de pretio mercium, vel alterius pactionis. Agebat autem de Abbate Agathone, qui cum his quibus vendebat sportas suas nihil de pretio contendebat. Ibidem vtitur verbo *comparandi* pro emendi, propriè Hispano, & parum à Latinis vsurpato Et quod magis ad rem facit, *sportellas* apposuit Hispanum diminutiuum *sportillas*; non Latinum; nam Latinum est *sportula*, teste Plauto in Circul. *Qui incidunt suffarcinati cum libris, cum sportulis:* & Iuuenal. Satyr. 5.

Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?

Ad *sportella* Latinis genus quoddam bellariorum significat (*dulces, o conseruas*;) longè dissona significatione de qua Cicero ad Papyrium Pætum: *Dediscenda sunt tibi sportella, & artologani tui.* Sportellarum verò à SS. Patribus factarum opere diurno frequens in his libris mentio est, non leue nationis transferentium argumentum.

14. Pelagius prã alias Hispanum sonat. Multò frequentiùs Pelagius voculas Hispanas suæ translationi inter texuit: nam libello 4. n. 5. de Arsenio ait: *Faciebat quoque plectam de ipsis palmis, & cursibat vsque ad horam sextam* Vbi *plecta* Hispanis *Pleyta* est, vox Latinis inusitata, & *cusibat* verbum, sonat *cosia*, Latinè *suebat*, vel *consuebat*. Num. 10. *Ignosce mihi, quia palma excidebam, & ascendi in cauma &c.* Hispane, *Pusome en la calma*, & similiter. n. 17. *Stetit in cauma quinque diebus, defrigens se ipsum Sole.* Scio caumn Græcum nomen esse καῦμα: at interpretes Latinam vocem tedidissent. *feruorem solis*, ni ei f cilius sonaret materna, *calma*. Rursus eiusdem libe. 4. numer. 59. *Fecis de farina lenticulam, & zippulas.* Et mel habuisti mittere in zippulas istas. Et libello 8. numer. 15. *Da ei*

medulas tippulas; quas post *pultes* vocat. *Cum ergo vidissent pultes*. Alij codices habent *sippulas*, verum *suppules*, vel *suppulas*, diminutiuum à *suppis*, vel *soppis*: Hispanè *soppas*, & inde *soppillas* per diminutionem. Perperam Rosuueydus à veteri verbo *sipando* natum rebatur, nam *sipare* spargere denotabat, teste Ambrosio Calepino, & ab eo *dissipare* eadem significatione. Manifestius num. 6: seq. apponit Pelagius vocem *compandij* (aliàs, sed depravatè *compadij*, peius *copadij*) inquiens: *Manducantibus eis cum Archiepiscopo, ministrata sunt carnes vitulina, & manducabant* (Monachi, *nihil discernentes, & accipiens Archiepiscopus vnum compandium, dedit iuxta se recumbenti seni, dicens: Ecce istud bonum compandium est: manduca Abba. Illi autem respondentes dixerunt: Nos vsque modo credebamus quia olera manducaremus.* Glossarium M.S. Monasterij mei Ordinis Cambetonense in Belgio à P. Rosuueydo citatum habet: *Compadium pulmentum, dictum quasi companium, eo quod cum pane edatur, non conuersa in d.* At Hispane *Compango* dicitur quidquid cum pane editur. Ad hæc libello 7. nu. 10. de S. Macario ad sepulchrum mortuorum se recipiente; *Traxit vnum corpus sub caput suum, tanquam plumatium de scirpo*; quo loci *plumatium* non est nomen latinum, sed trahitur ab Hispano, quo significatum ceruical plumis suffarcinatum, *cabezal de pluma*. Item lib. 8. num. 4. & lib. 10. num. 44. *Erat ieiunans, biduanas lauando*: & iterum: *Quando eras iuuenis, non ieiunabas biduanas lauando? Crede mihi, quia & triduanas & hebdomadam.* Vbi *lauare* non significat *eleuare* Latinè, sed Hispane *lleuar*, id est: *lenaba dos y tres dias de ayuno arreo, y aun toda vna semana.* Libello item 10. num. 18. *Dedit ei aurum, & nummos, & rescellas*: à retraxit diminutiuum *rescellas*, ad instar Hispani idiomatis, quod à *cosa* trahit *cosillas* per diminutiuum. Ita & libello 18. num. 16. ab *exilio* duxit verbale: *Abbas Ioannes, qui exiliatus est à Martino*, more Hispano, quo à *destierro* ducimus *desterrado*. Clarius adhuc libello 14 num. 4. *Babose, canem fatuum adduxisti mihi*: quæ sunt Verba Abbatis Pauli ad Ioannem discipulum, qui iussus ligatam trahebat leænam, ne extolleretur. *Baboso* autem Hispanè, cuius ab ore defluunt salinæ, nam saluia Hispanis *Baba* est. Non dissimiliter libell. 15. num. 29. S. Moyses Æthiops clericus factus, ac mox probro habitus secum loquens aiebat. *Bene tibi fecerunt cinerente, & cacabatez qui cum homo non sis, quare te in medium hominum dare præsumpsisti?* Hispanè *viesque hecho zeniza (ò ceniciento) y cascado*. In eumdem sensum superiùs retulimus, barbaras super Macarium immisisset *cacabatas ollas & ansas vasorum id est ollas cascadas, o cascos de ollas*: atque inde forsam ex Hispano fonte in latium deriuatus est *caucus*, id est *casco de barro o madera para beber*; quo nonnulli ex latinis vsi sunt: vt Hieronymus de Diogene lib. 2. in Iouini: *Habens ad potandum caucum ligneum*: Trebellius in Claudio. *Item in caucos, & sciphos, &c.* Spartianus in Pescennio habet, *caucum argenteum*, & Euodius Epigram. 25. & Bonifacius epist. 40. & Papias, qui ait: *Caucus vastis genus.* Neque vero nouum est latinam linguam ab Hispana, vt alias à cæteris aliquas voces mutuere, vt *lopus, lancea sbarro*, & *pittacium*, hoc est *pedazo*, quo aliqui vsi sunt, vt Zacharias Papa in Epist. 142. ad S. Bonifacium apud Serarium: Et Anastasius Biblioth. in vita sancti Ioannis Elemos. cap. 10. & 51. vnde deducta *pitantia* Latinè, & Hispanè *pitanza*, quasi *pedazo de pescado o carne*: pluresque aliæ voces idem manifestant: qua de re egimus in Comment. ad M. Maximum Disceptatione de vero Origine linguæ Hispanæ A. C. 516. numer. 5. ad quem lectorem amando. Eiusdem generis est vox *Amma* nobilibus fœminis ab Hispanis impertiri solita, significans *Señora*, Latinè *Domina*, aut *Domna*, qua tamen Pelagius vtitur libell. 18. numer. 19. *Vos estis fatua; nam hæc est vestra, & mea est amma.* Reperitur hæc eadem vox à Palladio sæpiùs vsurpata videlicet cap. 42. sed in excusso à Rosuueydo: Verum in M. SS. & in edito Parisijs *Domna* est, & in aliis *Nonna*, & congruit quod sub infertur: *Sic enim vocant Matres spirituales.* Et eodem pacto legendum reor apud ipsum cap. 57. *Damna Piamum*, & cap. 137. *Domna Talida*: & cap. 18. *Domna Taor*; non verò *Amma Pramum, Amma Talida, Domna Taor*, aut *Nona*. Errandi enim ansam præbuit Pelagius citato loco, qui eandem ac Palladius rem narrauit. Tandem in Ioannis libello num. 8. Hispanismus planè est; *Vna vidua colligebat spicas de post nos*: Hispanè: *cogia espigas despues de nos.*

15. Interpres denique vetustioris libri de Verbis Seniorum, quisquis ille sit, cum in eadem hæreat salebra, eiusdem idiomatis vir proculdubio censendus erit. Namque num. 14. *Gellonem* inducit: *Cum ad refectionis horam venisset, gello cum aqua, quam ad potum sibi præparauerat, vertebat se.* Quæ sanè vox est decurtata (an ab imperito librario?) à *cangilon*, qua vrceum significamus. Pelagius lib. 5. num. 24. eam historiam refricans, posuit *sariscu-lam* vocem itidem Hispanam, sed vitiatam à librariis. Apud Isidorum extat in Gloss. *Sirascula* adhuc vitio non carens, cum oporteret scribi *Sarricula*, vel potius *xarricula* diminutiuum à *xarra*, quæ vrcens est. Tot modis erratum est à diuersis, cum sibi ignotam vocem scriberent. Vtitur etiam auctor ille verbo *carricare*, quod onerare denotat, de quo num. 13. dictum est. Quinimo numer. 146. vbi iterum Pelagius eo vtitur: *Carricauit senex camellum*: etiam addit: *Cum autem discarricasset*, nouo verbo Hispano *descargasse*. Vtitur & voce *sportello* vsque ad nauseam, tam ibi, quam alibi sæpe: & *parentum* pro consanguineis, more Hispanico *parientes* numer. 158. Nec prætermittendum quod numer. 39. posuerit *muscata* pro odoramentis, quo pacto nos *nuezes moscadas* dicimus ex odore bellario eis superueniente. Et tandem vniuersi Apophtegmatum translatores phrasibus vtuntur humillimis, eo quod parum ab Hispanicis differrent, plus iusto materno idiomati dediti; vt illa: *Adiuuabat ad animal caricandum*; Et: *Ecce istud bonum comparandum est.* Et illa Pelagij lib. 7. nu. 8. *Senex habebat notitiam hominum, iniudicatus autem senex malè loquebatur de eis.* Et cæteræ, quas enumerare possibile non est, cum totos expleant libros.

Antiqui Pelagij interpres Hispanus.

Vt ergo ad id, vnde digressa fuit, redeat oratio, à quatuor prædictis scriptoribus petenda sunt, quæ de moribus Scithiotarum compendio accepimus ab antiquis: quod nimirum penè omnia quæ in medium ad instructionem Monachorum proferunt, à sanctis Patribus Scithis habitatoribus desumpta sunt; vt tute lector ex sequentibus facile animaduertes.

§. II.

Ipsa Scithiotarum instituta, & mores.

16. Democratiæ eligunt. 1. NEmo inter eos ad clauum sedebat tanquam supremus moderator, quo vno à cæteris religiosorum cœtibus segregabantur, democratica contenti, monarchiam auersati. Alias & Arsinoitæ Antonium, & Nitriotæ Ammonium, & Pachomium Tabennesiotæ gubernatorem vnicum agnoscebant, in quorum decedentium locum alios suffectos ostendimus cap. 3. num. 13. & 24. & adhuc inferius de Tabennesiotis ostendemus. Plane illis quadrare videtur alterum ex quatuor minimis terræ, quæ Salomonem Prouerb. 30. Sunt sapientiora sapientibus. *Regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas:* vbi Beda: *Potest autem in locusta Anachoretarum concors vnitas accipi, quæ cum homine præceptore nullo in suis latibulis rogatur, infatigabili tamen instantia in suis quaque locis Christo militare, & male pullulentia carnalium voluptatum germina consueuit absumere.*

Abbates qui dicantur. 2. Senes omnes seu Abbates in Scithi vocem in Conuentibus habebant. (Vocabant autem *Abbates* eos, quos cani commendabiles facerent, eosve quorum eximia sanctitas id sibi nomen extorqueret, vt Agathin, de quo Pelagius lib. 15. nu. 40. *Narrauit Abbas Ioseph: Quia sedentibus nobis aliquando cum Abbate Pastore, nominauerit Abbatem Agathonem. Et diximus ei; Iuuenis est; quare eum appellas Abbatem? Et dixit Abbas Pastor: Quia os suum fecit eum appellari Abbatem*) quos frequentiùs pro rebus maioris momenti expediendis celebrabant: nimirum pro Presbyteris, & Diaconibus creandis, pro delinquentium fratrum correctione pro ieiuniis specialibus indicendis, pro solemnitatibus celebrandis, & id genus aliis occurrentibus negotiis.

17. Presbyterorum & Diaconorum electio. 3. De Capitulo Generali pro eligendo Isaac in eremi Presbyterum narrat rem gestam Palladius lib. de Verbis Senior. num. 22. & Paschasius cap. 33. num. 2. his: *Consilium inter se habuerunt seniores Patres, & omnes Monachi habitantes in eremo Scithi, & consenserunt vt Pater Isaac Presbyter eis ordinaretur in Ecclesia, quæ in ipsa eremo sita est, vbi conuenit die & hora statuta multitudo Monachorum, qui in illa eremo conuersantur.* Quæ rursus subdit de fuga eius ne ordinaretur, ad rem istam non faciunt. Notatione tamen dignum reor, locum habuisse in quo congregabantur, id est Ecclesiam in medio omnium extantem; & quod hora & dies indicebantur pro Comitiis celebrandis (vt ego existimo) à Presbytero: is enim ad vniuersam Congregationem loqui de negotiis consueuerat occurrentibus, vt videre est apud Pelagium libell. 7. num. 14. aiente de quodam Capitulo Generali: *Dixit Abbas Pastor: Quia Isidorus Presbyter de Scithi alloquutus sit aliquando plebem fratrum dicens Fratres, num ad laborandum venimus in hoc loco? &c.* Extat apud eundem Pelagium libel. 15. nu. 21. de aliis Comitiis mentio, vbi Theodorus Abbas ad Diaconum electus est, rametsi nunquam acquieuerit electioni, Diuina quadam reuelatione sibi suffragante. Sed & Cassianus collat. 21. cap. 1. de electione Abbatis Ioannis in Diaconum agens, ait: *Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate, aut ambitione prouehitur; sed is quem cunctorum seniorum cætus ætatis prærogatiua, & Fidei atque virtutum testimonio excellentiorem omnibus, sublimioremque censuerit.* Idem refert c. 9. de Elia, & Theona Abbatibus.

4. Quod verò in iis senes omnes vocem haberent, satis ostendit Abbas Agathon apud eundem Pelagium libello 10. numer. 12. *Namque idem Abbas Agathon, cum fuisset Conuentus pro quadam causa in Scithi, & fuisset causa ipsa ordinata* (hoc est expedita) *postea venit, & dicit eis. Non bene ordinastis causam. Illi autem dixerunt ei: Tu quis es qui vel loqueris? Et ille respondit: Filius hominis; scriptum est enim: Si verè vtique iustitiam loquimini, iusta iudicate filÿ hominum.* Plane innuens, vnum ex iudicibus causarum eremi se esse, quia intererat iustitiam tueri. Idem elicimus ex libr. 9. eiusdem Pelagÿ num. 4. vbi ait: *Fecerunt seniores Conuentum, & miserunt ad Abbatem Moysem dicentes, vt veniret: ille autem venire noluit. Misit autem ad eum Presbyter dicens: Veni quia plebs fratrum te expectat. Et ille surgens venit.* Vbi & illud obiter notarum, quod nisi à Presbytero vocatus, non acquieuit venire: nam eius erat ad Collectam conuocare. Quilibet in Comitiis vocem habebant.

5. Porrò fratrum culpas in communi Conuentu diiudicari apud eos solere, testatur ipse Pelagius proximè cit. num. 4. inquiens: *Frater aliquando in Scithi inuentus est culpabilis, & fecerunt seniores Conuentum; & miserunt ad Abbatem Moysem dicentes, vt veniret &c.* Et num. 9. *Factus est aliquando Conuentus in Scithi, & loquebantur Patres de quodam fratre culpabili.* Palladius à me vindicatus de eisdem comitiis agens n. 136. non vnius duntaxat delicta tunc seniores examinasse contendit, sed multorum; quasi generalem delictorum visitationem facientes: ait enim. *Peracta Congregatione semel in Scithi, dum Patres de multorum vita, & de rebus plurimis loquerentur, Abbas Pior tacebat.* Et tunc quidem Prioris prudentia enituit, quippe vt doceret Patres zelum erga delinquentes, qui suum deflerent casum, pie esse temperandum propriorum peccaminum recordatione: *Foras egressus, tollens saccum impleuit arena, & portabat in dorso suo: Et iterum in alio paruo panno misit alteram arenam, & portabat ante se. Videntes autem cæteri fratres, requisierunt ab eo, quod esset hoc exemplum; Et respondit dicens: Iste saccus, qui habet multam arenam, mea peccata sunt, quoniam plurima sunt iniquitates meæ, & ecce dimisi ea post dorsum meum, nolens ea videre, ne pro illis doleam, vel plangam. Et ecce pauca hæc delicta fratris mei ante oculos meos posui, & crucior in ipsis condemnans fratrem. Sed non oportet sic iudicare; sed mea magis ante me adducere, & de ipsis cogitare, & rogare Deum, vt indulgeat mihi.* Placuisse vero vniuersæ Patrum multitudini Prioris iudicium, generalis eorum declarauit vox: nam sequitur: *Quod audientes Patres dixerunt: In veritate hæc est via salutis.* Imponit hoc factum Pelagius Moysi numero illo 4. Et rursus Piori nu. 9. sequenti. Mihi verò suaderi nequit vtrique contigisse, nec simul in eodem Conuentu cum de ea re non conuenissent, nec in alio: alias in posteriori cessarent circumstantes mirari, & rogare de mente hyeroglyphisti. Sed Anonimus Græcus, quem nobis Pelagius edidit, dũ hinc inde seniorũ Apophtegmata corrasit, errorẽ duorũ Codicum simul expressit. Illud tamen ab eo accipiendum, quod Palladius tacuerat: *Illi autem audiente, nihil locuti sunt fratri, sed ignouerunt ei.* Porro in eis

18. Culparum iudicium comitiale.

iudiciis nullius accipi solere personam, inde deducitur; quod magno quoque Arsenio dissimulare nequiuerunt, quod non satis decenter sederet: nimirum in sublimè alterum e pedibus habens. Quod quidem etiam se finxit Pastor deliquisse; vt eo correcto Arsenius audiens corrigeretur. Quod fusius in eius vita narrat Metaphrastes.

19. Palam seipsos arguebant. 6. Mos erat itidem, vt & fratres delinquentes confiterentur peccata coram multitudine. Quo circa & illud accidit, quò Abbatis Pastoris enituit erga eos pietas, quem Monachum in Scithi egisse prodit Pelagius. libel 15 num. 11. Enimvero cum dixisset frater quidam: *Feci peccatum grande, & volo triennio pœnitere; dixit Abbas Paster.: multum est. Et dixit ei frater: Iubes annum vnum? Et dixit iterum senex. Multum est. Qui autem præsentes erant* (Ecce coram multitudine crimina sua manifestabant) *dicebant, vsque ad 40. dies. Senex autem dixit. Multum est. Et adiecit dicens. Ego puto, quia si ex toto corde homo pœnituerit, & non apposuerit facere iterum vnde pœnitentiam agat, etiam triduanam pœnitentiam suscipiat Deus.* Ita refert ipse Pelagius lib. 10. num. 4.

Probabantur virtutes. 7. In eisdem Capitulis generalibus mos erat de alicuius Patris virtute periculum facere. Id elicio ex eodem Pelagio lib. 16. n. 7. Vbi ait: *Facta aliquando congregatione Patrum in Scithi, cum voluissent senes probare Abbatem Moysem, contempserunt eum, dicentes. Vtquid ille Æthyops venit in medium nostrum? Ille autem audiens tacuit. Cum vero dimissus esset Conuentus, dixerunt ei qui eum iniuriosè tractauerant: Nec modo non es turbatus? Et ille respondit. Turbatus sum, & non sum locutus*: Verbis Ps. 67. vsus.

20. S. Scripturæ dubia enodebant. 8. Sed & si quod dubium de Scripturis sacris patribus emergebant, in Comitiis tractabatur. Hac de re audi Pelagium lib. 15. num. 24. ita disserentem. *Collecti sunt aliquando fratres, qui habitabant in Scithi: & cœperunt intra se quærere de Melchisedech Sacerdote. Obliti sunt autem vocare Abbatem Copretem. Postea autem vocantes eum interrogabant eum de eadem quæstione. Ille autem tundens tertio os suum, dixit: Væ tibi Copres, quia quæ mandauit tibi Deus vt faceres, dereliquisti; & quæ a te non requirit, illa scrutari, præsumis.* Vide autem docilitatem Patrum. *Hæc autem audientes fratres, fugerunt singuli in cellas suas.* Patciter apud eos literarum prouentus montem illum afferre solitum, mox docebimus.

Concionabantur senes. 9. *Mos erat ipsis* (nunc Metaphrastem loquentem induco in vita Magni Arsenij apud Lipom tom. 6. & Surium, tom. 4. die 19. Iulij) *cum certis temporibus soli esse intermisissent, simul conuenire, & de vtilitate animæ sermonem agitare. Hoc autem est vel quædam laborum mutatio ad recreandum animum, nec superuacanea, nec inconducibilis. Postquam fuerunt omnes simul congregati, rogatus est ab eis Arsenius aliquem incipere sermonem, qui aliquam afferret vtilitatem. Is autem Patribus potius obediens, quam aliquid faciens ad ostentationem, neque volens ostendere doctrinam quam collegerat, & alioqui expedita quadam & simplici vtens oratione.*

SERMO S. ARSENII Ad Fratres in Capitulo congregatos.

FRatres (inquit) & Patres, omnem rem quam quis aggreditur, præcedit causa aliqua, & scopus propter quem agitur. Causam vero cur nos ex mundo fugerimus, nullam aliam dixerimus, nisi vt purgemus animam, & quæ eam consequitur salutem adipiscamur. Studendum est ergo nobis, vt nos purgemur pro viribus, & maxime interiorem hominem, vbi etiã maius est bellum, & victoria difficilior. Multi enim sunt, qui, quod attinet ad carnis pollutionem & peccati operationem, magnam ostenderunt continentiam, & vsi sunt ieiuniis, & aliis afflictionibus. De pollutione autem cogitationis, imperfecta purgatione nihil omnino cogitauerunt, etiam si sit præceptum, non de purgatione solum carnis, sed etiam spiritus. Quin etiam omnibus quidem cura fuit, vt fugerent fornicationem, aliasque voluptates: vt autem vitia occultiora, nempe inuidiam, gloriæ cupiditatem, nimiam de se persuasionem, pecuniarum amorem, & quæ est omnium pessima, superbiam. Vt hæ, inquam effugerent perturbationes, pauci admodum curarunt. Ea ratione hi dimidiam habent purgationem, vel potius maiori, & præstantiori parte manent impurgati: suntque veluti statuæ, quæ sæpè quidem extrinsecus auro, vel ære fulgent; internè autem plenæ sunt immunditia, & quauis alia vilissima materia. Ab his ergo non manifestis vitiis nos vel maximè studeamus expurgare. 21. Interioris hominis cura maior adhibenda.

Porro autem hoc quoque nos non lateat, ô fratres, quod noster inimicus diabolus multis, & variis vtens machinis nos conatur decipere, & boni prætextu in mala impellere: vt Verbi causa suggerens hospitalitatem, & consequenter fratrum qui accedunt gratam, & benignam exceptionem, efficit vt simul comedant, & compotent. Causa autem est bonum charitatis. Deinde sic paulatim suffurans, & subtrahens, imprudentes nos trahit, vt ventri seruiamus, & deinde nos ad satietatem libidinis polluit, & voluptatibus. Aliis rursus submittens vt omnium eleemosynam, & in pauperes beneficẽtiam, immittit amorem pecuniæ, & furorem impellit auaritiæ. Aliis autem multorum vtilitatem tanquam escam porrigens, efficit vt silentium, & quietẽ relinquant, tanquam rem inutilem; & vt cum multis quidem mundanis habeant consuetudinem: & nonnunquam etiam cum mulieribus incautè hoc faciant persuadet, tanquam qui iam eo peruenerint, vt sint impatibiles: sic miseros reddit libidinosos, & seruientes animæ perturbationibus. Aliis nullam exhibens molestiam, & vt à nullo capiantur vitio insidiosè procurans extulit in superbiam, & sic facilè præcipitantur. Nonnunquam autem faciens, vt à bellando absistant, & maximè hi, ad suscipienda exercitationis certamina se paulo ante exuerant, decepit efficiens vt essent securi, & de nulla re solliciti. Ex quo factum est, vt cum eos iniecerit in socordiam, & vt labores negligerent effecerit, repentè eos inuaderet tanquam expugnatu faciles, & inermes, & sic maxima tempestate eorum mentes labefactaret, & conturbaret; & sæpè etiam in vitiorum profundum immergeret. Alios rursus cum vt sibi fiderent persuasisset, vt qui iam ad maiorem peruenissent mensuram, suggessit, vt eis crederentur aliorum cogitationes, vitiorumque & bellorum an- Diaboli technæ aduersus Monachos.

nuncia

nunciatione & bellorum annuntiationes. Quibus cum nondum rectè sua vitia abluissent; primum quidem recordationem, & informationem eorum, quæ audierunt, immisit, non absque animi perturbatione: deinde vero etiam miseros impulit ad carnis pollutionem.

Quoniam ergo tentatoris insultus sunt tam varij, tamque multiplices, & tam difficiles ad deprehendendum; nobis quoque multa custodia, sobrietateque opus est, & ad bonum attentione (deesse videtur; *& iugi ad Deum oratione*) *vt ab ipso illuminati, imprudentes malo tanquam bono non vtamur, & non animaduertentes in noxia incidamus; sed vigilemus, & sobrij simus, considerantes vndenam, & quando, & quomodo ille facit insultus; & in nullo ostendamus, propterea quod animum minimè adhibuerimus.*

Hactenus sermo Arsenij *ad Monachos qui erant congregati*, quam placuit in medium adducere, vt ex eo lector eliciat, quam exactè de interioris hominis valetudine medenda Patres illi in Comitiis tractarent, & moris illius commendabilis aliqualem typum concipiat. Sed ad alios exponendos se vertat oratio.

22. Oratio publica pro ingruenti necessitate. 10. Indicebatur in Congregatione communis ad Deum oratio pro ingruentibus necessitatibus. *Venit aliquando quidam demonium habens in Scithi.* (Verba sunt Ioannis subdiaconi libel. 2. numer. 4) *& facta est pro eo oratio in Ecclesia, & non egrediebatur dæmon ab eo, quia durus erat. Dicunt autem ad inuicem Clerici loci illius* (erant vero Isaac, & Isidorus) *Quid faciemus huic dæmoni? Nemo potest eum eiicere, nisi Abbas Besarion:* Quod tamen eo adueniente perfectum est. Verùm hic tantus erat, vt de eo postea senior referret: *Vidi hominem in Scithi, qui poterat facere vt sol staret in cœlo, sicut fecit Iosue filius Naue.* Narrat id ipse Ioannes num. 5. qui tamen. 3. præcedenti de eodem scripserat dixisse. *Obsecro Domine stet sol, donec perueniam ad seruum tuum, & factum est sic.*

Ieiuniorum indictio. 11. In Congregationibus specialia indicebantur ieiunia; de quibus est illud Pelagij lib. 13 num. 4. *Factum est aliquando in scithi mandatum, vt ieiunarent illa hebdomada, & facerent Pascha.* Causam indictionis non aperit: Verum cum dicitur factum de ieiunio speciali mandatum, necessariò innuitur, non de maiori seu *panosa* hebdomada sermonem fieri, sed de alia quavis pro voluptate Patrum congregationi indicta; & ideo nomen Paschæ latiùs accipiendum pro solemnitate ab eis specialiùs celebranda. Similiter lib. 10. num. 109. *In Scithi Presbiter prædicauit in Ecclesia plebi dicens: Ieiunate, & extendite abstinentiam vestram fratres, &c.*

23. Festorum celebratio. 12. Congregabantur denique in Scithi Patres, vt solemnitates Domini, & sanctorum eius solemniori ritu, & communi tripudio celebrarent. Et tunc quoque solemniùs soluebant solita ieiunia, addito etiam, si fortè ad manum esset, parum vini per singulos senes, quod quandoque ex eleemosinis dari contingebat. *Facta est aliquando festiuitas in Scithi, & dederunt seni in calice vinum, quod abiiciens dixit; Tolle à me mortem istam. Quod videntes alij, qui cum ipso edebant, nec ipsi biberunt.* Ita Pelagius libel. 4 numer. 53. Et sequenti 54. subiicit aliud simile, & sanè notabitabile; vt quisque apud se reputet, si quando vinum propinabatur in Festis scithensibus, durè à multis id habitum, & quasi instituti relaxationem. *Alia vice allatum est ibi vasculum vini de primitiis, & vt daretur fratribus ad singulos calices. Et introeunte quodam fratre, & vidente quia vinum acciperent, fugit in cryptam; quæ crypta cecidit. Et cum audissent sonum, currentes inuenerunt fratrem semi animem iacentem; & cœperunt eum obiurgare dicentes; Bene tibi contigit quia vanam gloriam habuisti. Abbas autem refouens eum dixit: Dimittite filium meum; bonum opus fuit. Et viuit Dominus, quia non reædificabitur crypta hæc temporibus meis; vt cognoscat mundus quia propter calicem vini cecidit crypta in Scithi.* Cæterum aquam potius ministrari solitum, probat quod ipse Pelagius narrat libel. 10. numer. 28. *Venerunt aliquando senes in Scithi* (id est conuenerunt inter se) *Et erat cum eis Abbas Ioannes Nanus: Et dum comederent, surrexit quidam Presbyter, vir magnus, vt daret per singulos vasculum aquæ paruum ad bibendum: & nemo acquieuit accipere ab eo, nisi solus Ioannes Breuis* (seu Nanus) *Admirati sunt autem cæteri, & dixerunt ei: Quomodo tu cum sis omnium minor, præsumpsisti ministerio vti viri senis, & magni? Et dixit eis: Ego quando surgo dare aquam, gaudeo si omnes biberint, vt mercedem acquiram: nunc igitur propterea ego suscepi, vt faciam ei qui surrexit inuenire mercedem, ne forte etiam contristetur, nullo sumente ab eo. Hæc cum dixisset; admirati sunt omnes de discretione eius.* Nec omittenda Macarij discretio, quam Patres ita commendabant (verba profero Pelagij lib. 4. num. 25. qui id ex Palladio desumpsit num. 53.) *Dicebant de Abbate Macario, qui si vacauit inter fratres* (sic vocat ieiunij strictioris solutionem) *ponebat sibi terminum, vt quando inueniebatur vinum, & propter fratres bibebat; quo vno calice vini, die integra aquam non bibebat. Et fratres quidem volentes eum recreare, dabant ei vinum: sed & senex cum gaudio sumebat, vt semetipsum postea cruciaret. Discipulus autem eius sciens causam, dicebat fratribus: Propter Deum rogo, ne detis ei, quia in cella postea se cruciat domat. Quod cognoscentes fratres, vltra ei vinum non dederunt.* Sed de festiuis gaudiis satis.

13. Ne quis verò putet, tumultuatiè Scithiotas congregari solitos, & absque delectu sedere; sciat in his congressibus locum sibi debitum vnicuique assignatum, & obseruatum fuisse. Ita prorsus eliccre cogimur ex eo quod Ioannes subdiaconus recitat de Conuentu facto pro liberando Energumeno (lib. 2. num. 4.) dixisse videlicet Patres: *Nemo potest eum eiicere, nisi Abbas Besarion, & si rogauerimus eum pro ipso, nec in Ecclesiam veniet. Hoc ergo faciamus. Ecce venturus est ante omnes mane in Ecclesiam; faciamus eum qui vexatur sedere in loco ipsius, & cum ingreditur stemus ad orationem & dicamus ei: Excita fratrem istum Abba.* (nimirum ei, qui locum eius occupabat, iuberet sibi locum dare) *Fecerunt autem sic.* Et cum mane accedens Basarion diceret: *surge egredere foras*; confestim liberatus est. 24. Ordinata sessio.

14. *Hoc erat opus habitantium in Scithi; vt animarent eos qui impugnabantur à quacumque passione: & extorquebant sibi laborem vnde inuicem lucrarentur bona.* Sic refert hanc Scithiotarum consuetudinem Pelagius lib. 11. num 15 cum circa eius obseruantiam narrasset Abbatem Ioannem *Breuem* nunquam destitisse replicare patienter eadem monita seni obliuioso. Et cum ille Ioannem grauare vereretur importunitate sua, adducta in medium lucerna, quam non grauasset mille ab ea accensæ, subintulit. *Ita nec Ioannes* Alterna monita.

læditur, si tota Scithis veniat ad me: nec impedit me à charitate Dei. Quando igitur vis, veni nihil hæsitans.

25. Monasteria & cellæ.

15. Quod ad ædificia spectat eius montis, quæ proculdubio paupertatis amatores vilissimæ structuræ formabant, & cellas reperio apud eos fuisse, & Monasteria. De Monasteriis adduxi superius Macarium fuisse primi conditorem ex Ioanne libell. 3. num. 15. fuisse Macarium, qui Scithi prius Monasterium fecit: & passim apud prædictos *de Verbis seniorum* scriptores Monasteriorum Scithicorum mentio occurrit. Et Moscus cap. 152. disserit de *Monidy* cœnobio loquens. *Accessimus ad Abbatem Marcellum Scithiotam in Monasterium Monidion, &c.* Sed quod a Marcello extructum fuerit ad instar suorum extra Scithim, postquam à Barbaris destructa est, vbi prius annos 35 egisse dicitur. De antiquis agit idem Moscus cap. 13. Verum non sic constructa crediderim Scithica cœnobia; vt nostra, sed ita, vt quivis cellam suam haberet, quæ si multæ prope se inuicem essent, dicebatur *Monasterium.* Alias erant quibusdam magnis senibus cellæ in solitudine constructæ, vt Eremitarum moribus inseruirent. De cella Arsenij scribit Pelagius lib. 2. num. 6. *Quia erat cella eius longè in millia XXXII.* id est à fratribus distans. Et apud Palladium lib. de Verb. senior. num. 210. *Abbas Zenon dum esset in Scithi, egressus est nocte de cella sua ambulare per eremum. Et factum est dum longius processisset, errauit per tres dies, & noctes,* eguitque Angeli ministerio, vt ad cellam reduceretur. Porro cella vna à patribus vno die perficiebatur, vt Palladius in laus. refert cap. 9. *In vno die cellas faceret, vno quidem subministrante lutum, altero vero laterem, alio autem hauriente aquam.* Clauius Ruffinus de vi. PP. cap. 2. *In vna die aduenienti fratri cellulam ædificabat. Erat in hoc opere magna alacritas fratrum, vnoquoque eorum festinante lateres conuehere, aut lutum porrigere, aut aquam infundere, aut ligna deferre.* De trabe, cui tectum cellæ innitebatur, mentio est apud Pelagium lib. 10. num. 33. sub nomine Pastoris Abbatis Scithiotæ: *Intendit senex ad tectum cellæ, & dicit ei: Quid est hoc? Et ille respondit: Trabes est quæ portat tectum, &c.* De Petra scissa, & lignis sibi fieri iussis aliquando Macarius in Scithi apud Ioann. subdiac. libel. 3, num. 2. *Tum dixi eis: Venite, facite vobis cellulam Dedi autem eis securim, & ostendi etiam illis duram petram dicens: Excindite hic, & adducite vobis ligna de palude: & cum imposueritis tectum, sedete in eodem loco.* Lego etiam quasdam cellas à Theodoro, & Hor relictas, quod ex lateribus essent: Peleg. lib. 3. num. 19. *Flentes reliquerunt locum ex lateribus, & sic recesserunt in cellas suis*: Planè quod pretiosiores solito eas putassent: & tamen non lego coctos lateres igne.

26. Ex omni genere & ætate hominum admittebantur.

16. Ex omnium hominum genere ætate, & qualitate in Scithi ad Monachatum admittebantur: nec quisquam inde petentium arcebatur, si tamen spiritu ageretur. Ita sanè floruisse inibi nouimus & Nanum, & Æthiopem, & seruum; id est Abbates Ioannem, Moysem, & Olympium, Ioannes quidem vnus ex his, quos Latini *pumiliones* dicunt, Græci Nani, & Hispani *Enanos*; id circo vulgo nonnunquam *Ioannes Breuis*, aliquando clarius *breui statura*, & sæpè *Nanus* apud scriptores nostros nuncupatus: nescio vbinam nunc temporis ad habitum admitteretur: à Scithiotis tamen receptus est, quod nimirum iuuenculi flagrantissimo ardore spiritus motum viderent. Nam & Palladio num. 56. & Pelagio lib. 10 num. 27. testibus; *Dicebant de Abbate Ioanne statura breui; qui dixerat aliquando fratri suo maiori: Volebam esse securus, sicut Angeli sunt securi, nihil operantes, & sine intermissione laudantes Deum. Et spolians se quo vestitus erat, abiit in eremo* (ô mirum pueruncili candorem, ardoremque;) *& facta ibi hebdomada vna reuersus est ad fratrem suum. Et dum pulsaret ostium, respondit ei antequam aperiret, dicens: Quis es tu? Et ille dixit. Ego sum Ioannes. Et respondit frater: Ioannes Angelus factus est, & vltra inter homines non est. Ille autem pulsabat dicens: Ego sum. Et non cito aperuit ei, sed dimisit eum affligi. Postea verò aperiens dixit ei: si homo es, opus habes operari, vt viuas: si autem Angelus es, quid quæris intrare in cellam? & ille pœnitentiam agens, dixit: Ignosce mihi frater, quia peccaui.* Euasit nihilominus prudentia, & sanctitate inter nominatissimos viros: extantque vtriusque testes gesta, & sententiæ admiratione dignissimæ apud prædictos autores Moyses è Nigritarum regione ad Monachatum admissus, mitos in sanctitate & sapientia progressus fecit. *Cum factus esset Clericus* (Pelagio lib. 15. num. 29.) *posuerunt ei super humerale, & dixit ei Archiepiscopus: Ecce factus es candidatus Abba Moyses. Et ille respondit* (comiter profectò) *Putas a foris Domine Papa an de intus?* Tunc probandæ patientiæ gratia (quod supra retulimus) Clerici indignatione simulata dixerunt; *Exi frater Æthiops.* Hunc ex insigni latrone Monachum factum prodit Metaphrastes in vita Arsenij, & Martyrologia ad diem 28. Augusti. Rursus Olympius seruus fuerat diuitum Alexandrinorum, & de eorum licentia scithim petiit: vbi & tanta præditus fuit humilitate, vt descenderet per singulos annos in Alexandriam portans mercedes suas dominis suis: quas etiam a renuentibus accipere cogebat. Cætera eius scribunt Palladius num. 17. & Pelagius lib. 15. num. 31. qui nomen eius prodit quod Palladius tacuerat: *Et ex hoc factus est nominatus in Scithi.* Quod ad ætatem spectat recens conuersorum in ea eremo, Arsenius argumento est senes minus inde ablegatos, quippe qui LXV. annorum metas attingens conuersus, in scithim perrexit. Pueros quoque in cœnobiis eius educari solitos, refert Pelagius lib. 5. num. 21. *Dicebant.* (ait) *de quodam sene, quia descendit in Scithi, & habebat filium adhuc sugentem lac. Qui quoniam in Monasterio nutritus est, quæ essent mulieres nesciebat. Qui cum factus esset vir, ostendebant ei nocte dæmones habitus mulierum, & nuntiauit patri suo, & mirabatur. Aliquando ergo ascendit cum patre suo in Ægyptum, & videns mulieres, dixit patri suo: Abba, ecce ista sunt, quæ veniebant ad me de nocte in scithi. Et dixit ei: Isti sunt Monachi de sæculo fili: alio autem habitu vtuntur isti, & Eremitæ alio. Et miratus est senex, quomodo in scithi ostenderent & dæmones imagines mulierum.* Libello itidem 16. num. 15. *Narrauerunt de sene quodam, quia habuerit puerulum cohabitantem secum, &c.* Cæterum experientia compertum ab eis fuit, non oportere ad habitum recipere: Quod quidem Isaac Abbatem Congregatione fratrum monuisse narrat Pelagius lib. 10. num. 32. lugubri inducta causa. *Dixit Abbas Isaac Thebæus fratribus suis: Pueros hic non adducatis: quia propter pueros in scithi quatuor Ecclesiæ ere-*

sunt

mus facta sunt. Quod quà ratione, aut quo illorum vitio acciderit, reperire non potui: tametsi de pueris indisciplinatè agentibus in eremo, & senes flocci pendentibus, multa habeat idem autor libel. 16. n. 14. & 15.

27. Facilis eiectio. 17. Quos facile recipiebant, haud difficilè de Cœnobiis eiiciebant, ne oris morbida gregem contaminaret: vt prudenter disposuit S. P. Benedictus cap. 28. Regulæ. Etiam negligentem fratrem idem Isaac e Cœnobio expulit, de quo Pelagius lib. 9. num. 3. & prius Palladius num. 157. qui *venit aliquando,* ait, *Abbas Isaac in cœnobium* (à cella vtique eremi) *& vidit illic fratrem negligentem, & iratus iussit illum expelli de cœnobio* lego & ab Angelo reprehensum dicente: *Vbi iubes vt mittamus illum fratrem qui peccauit?* sed id factum reor, quod fratrem facti pœniteret. Alias etiam de ore Angeli dictum lego: *Si contigerit de illis perfectus aliquam vel in paruo peccare, mox producitur:* Quod proculdubio horrorem audientibus incutiat. Idem quoque libel. 10. num. 18. autor est, *quia quando erat in Scithi Abbas Arsenius, erat ibi Monachus quidam rapiens ea, quæ habebant senes. Abbas autem Arsenius volens eum lucrari, & senibus quietem præstare, tulit eum in cellam suam, & dicit ei: Quidquid vis ego tibi dabo: tantum non rapias. Et dedit ei aureos, & nummos, & rescellas, & omne quod in responso suo habebat, dedit ei. Ille autem verum rapiebat, senes vero videntes quia non quiescit, expulerunt eum dicentes. Quia si inuenitur frater habens de infirmitate corporis aliquid oportet sustinere eum: si autem furatur, & admonitus non quiescit, expellite eum, quoniam animæ suæ lenimentum facit, & omnes in eo loco habitantes conturbat.* Quam sententiam in omnes incorrigibiles latam è senioribus, his refert Metaphrastes in Arsenio. *Illorum debemus ferre infirmitates, qui ducuntur pœnitentia, & seipsos conferunt ad correctionem: cum autem credebatur hunc esse immedicabilem, eum potius expellere oportet & procul amandare, vt qui sit valde perniciosus in cohabitatione.*

28. Paupertas. 18. Summa Scithiotæ pollebant paupertate. Hac de re Pelagius libel. 6 num. 19. hæc refert. *Venit quidam vir magnus ignotus portans secum aurum in Scithi, & rogabat Presbyterum eremi, vt erogaretur ad fratres. Dixit autem ei Presbyter: non opus habent fratres. Et cum nimis esset vehemens, & non acquiesceret, posuit sportam cum solidis in ingressu Ecclesiæ; & dicit Presbyter: Qui opus habet, tollat. Et nemo tetigit. Quidnam autem nec aspexerunt. Et dicit ei senex: suscepit Deus oblationem tuam: Vade, & da illud pauperibus. Et valde ædificatus discessit.* Eius rationem ab Agathone accipe. Nam cum non dissimiliter *quidam vir rogaret Abbatem Agathonem* (ita Palladius num. 71. *vt pecuniam illius susciperet in propria ratione, nolebat ille dicens: Non est necesse mihi, quia opera manuum mearum me pascunt. Cum autem ille persistens diceret: propter indigentes dignare suscipere: Duplex verecundia esset; quia non indigens suscipio, & aliena præstans vana gloria subiacebo.* Innuit Pelagius lib. 6. num. 17. neque sic adhuc acquieuisse. Sed quid est (ais forsam) quod passim legimus, eosdem Patres nummos aliquando argenteos, & aureos apud se habuisse? Numquid licebat cuivis pecunias possidere? aut quænam eorum paupertatem commendamus, qui pecunias possidebant? Sanè qui aliorum sub se degentium cura habebant, vt Abbates, & Monasteriorum Procuratores, vellent nollent, pecunias ex labore manuum Monachorum prouenientem, non quidem possidere vt domini, sed dispensare in victus vestitusvè ratione prouidenda necesse habebant. Sic Arsenius; cuius aliquando penum refertum vidisti, pro dispensatione discipulorum refertum habuisse ne dubites: nam & discipulorum eius, Danielis scilicet, Alexandri Zoyli, & Amoys apud ipsum degentium multa in nostris autoribus mentio est præsertim apud Pelagium lib. 11. num. 4. & 8. & lib. 15. num. 9. & lib. 18. num. 2. & 3. Alias vero, ipso teste Pelagio lib. 6. num. 2. ipse præ cæteris Arsenius ipso ostendit facto Monachos omnis rerum dominij expertes esse, dum hæreditatem ipsi à senatore consanguineo testamento legatam abnuit recipere volens ipsam testamenti eius paginam rescindere: aureum illud subiciens verbum: *Ego prius mortuus sum quam ille: ipse autem modo mortuus est: quomodo me fecit heredem?* Nihil minus de Anachoretarum paupertate cogites, cum pecunias sportularum venditarum ad se deferebant, ad comparandum sibi victum necessarium: non enim dominium rerum retinuisse credes, sed Communitatis, Episcopi, aut Ecclesiæ nomine exercuisse dispensationem; nam qui semper solus est, Abbatis & dispensatoris etiam sui munus obire cogitur. Qua de re egimus lib. 2. cap. 7. numer. 33. & cap. 8. num. 16.

19. Bifariam Scithiotæ victum sibi comparabant labore manuum, nimirum sparteas, aut palmeas texentes sportulas, aut storeas, de quo passim in his libris; & messores alienorum segetum effecti, cuius gratia in Ægyptum descendebant. Posterioris huius consuetudinis meminit Ioannes Subdiac. lib. 2. de Verb. Senior. num. 8. vbi Abbatem Sisoim inducit dicentem. *Quando eram in Scithi cum Abbate Macario, ascendimus metere cum eo septem nomina.* Vbi nota vocem *Nomina,* aut depravatam à librariis, aut obscuram esse. Forte in originali erat VII. NOM. quo significaretur *Septimus Nomus,* qui inter relatos à Ptolomæo lib. 4. Geograph. cap. 5. tab. 3. Africæ dicebatur *Saites Nomus,* id est *Præfectura Saites* ab vrbe *Sais* sic dicta, & hæc non longè à Scithi erat versus Orientem. Itaque sensus erit: *Ascendimus metere cum eo Saitem vrbem* (seu VII. Nonum) *ecce vna vidua colligebat spicas de post nos, & non cessabat plorans:* cuius doloris misertus Macarius à mortuo responsum elicuit de loco seruati depositi: pro quo restituendo vidua premebatur. Pelagius itidem meminit Monachi Scithiotæ, qui cum ad messem proficisceretur eo anno ad iussionem senis, commutauit laborem messis in 40. ieiuniis dies, quibus in cella reclusis panem dumtaxat cum sale comederet. Ita ille lib. 14. num. 14. sic exorsus: *Frater quidam de Scithi vadens ad messem, applicuit ad quendam senem magnum, & dicit ei: Dic mihi Abba quid faciam vadens ad metendum? Dixi ei senex Vade, & renuntia messioni huic, &c.* Nec silentio digna trium illorum fratrum contentio, quorum duo agrum soli messuere, agrum inquam à tribus simul conductum; quod nimirum alter post conductionem messionis, cum in febrim incidisset in cellam reuersus est. Sed quia ex charitate duo reliqui partem eius messuerant, & totum agrum, Deo iuuante, maiori facilitate, ac minori labore, quam si omnes simul conductæ messioni insisterent, mercedis partem ægrotum recipere cogebant, vim 29. Labores manuum.

ei

ei inferentes ; quam tamen ægrotus accipere renuebat, vtpotè quam labore suam non fecisset. Narrat hoc S. Martinus Dumiensis in Ægyptorum Patr. sententiis num. 9. ex Pelagio lib. 17. n. 20. subiiciente, *Hoc autem audiens senex miratus est, & dixit vni de Monachis suis : Percute signum in cella fratrum, & congregent se hic omnes. Qui cum venissent dicit eis : Venite fratres, & audite hodie iustum iudicium. Et indicauit eis omnia senex : Et adiudicauit fratrem illum, vt acciperet mercedes suas, & faceret ex his mercedibus quod ipse vellet. Et discessit frater ille contristatus & plorans, quasi præiudicium passus.*

20. Hic obiter morem illum Scithiotarum perpendito conuocandi Congregationem fratrum ad iussionem Senioris percussione alicuius signi nimirum tabulatum ligneatum, aut forte tintinabuli, seu etiam tubæ alicuius, provt in quavis eremo ad manum erat, de quo in Regula Pachomij dicemus. Sed & illum quoque morem notabis, conuocari solitos cum aliquod egregium virtutis exemplar aliquis fratrum edebat; vt cæteri ædificarentur.

30. Quales vestes.

21. Quales vestes eorum fuerint, his aperuit Pelagius lib. 6. num. 9. *Dicebat fratribus suis Abbas Isaac : Patres nostri, & Pambo vetustis, & de multis partibus resarcitis vestibus vtebantur.* Fuisse Pampo ex Scithiotis, fatetur ipse lib. 15. numer. 42. & de Isaac id superius monuimus. Neminem latet inter præcipuos eorum floruisse SS. Moysem & Arsenium : quali vero amictu incesserint accipe. De Moyse hæc habet Pelagius lib. 9. num. 10. *Audiuit aliquando Iudex Prouinciæ de Abbate Moyse, & perrexit in Scithi, vt videret eum.* Quem vt ex certis signis agnosceret, fratres dixerunt : *Senex vetustissimo vestimento vtens, longus, & niger.* De Arsenio vero Palladius numer. 37. *Sicut cum in seculi conuersatione esset, nimis pretiosis vestimentis præ omnibus vtebatur ; ita postmodum in eremo Scithis degens, studebat vt ab omnibus Monachis viliora, & despectiora vestimenta haberet.* Sed quæ? *Mortuum quidem corpus* (ait Metaphrastes) *in ipsis quibus fuerat indutus vestibus, cilicio, inquam, & pelle ouina* (hæc erat melota illius, de qua Pelagius lib. 15. num. 9.) *eius discipuli, cum Psalmos pro more cecinissent, deposuerunt.* Quod autem pelles quibusdam illorum fuissent in vsu, liquet ex his quæ refert Pelagius lib. 14. numer. 7. *Venerunt* (ait) *aliquando quatuor fratres de Scithi ad Abbatem Pambo, vestiti pellicaas tunicas, &c.* Lego verò tunica vsos, & superhumerali, vt de Besarione (quem Scithiotam fuisse compertum est) scribit Palladius in Lausiac. cap. 116. Lego & melotem eius apud Pelagium lib. 12. numer. 3. & pallium Ioannis Nani ad Palladium num. 56. & pallium discipuli Moysis num. 86. Iterum de pallio Pelagius lib 5. num. 22. & de Melota lib. 17. num. 17. Nulla verò vti libet & calceamentis apud eos, aut caligis mentio. De qualitate autem eorum hæc habet Paschasius ad calcem cap. 4. vt citat ex M. SS. Rosuueidus in Notis : *DE VILITATE VESTIVM. Abbas Agathon dispensabat semetipsum, & in omnibus cum discretione pollebat, tam in opere manuum suarum, quam in vestimento : Talibus enim vestibus vtebatur, vt nec satis bona, nec satis mala cuiquam apparent. Dicebat autem discipulis suis : Vestis quoque sit Monachi, quæ nuditatem, & frigus repellat : non indita coloris, quæ in iactantia elationis, aut in vanitate animæ fluctuetur.* Ita sanè diuersa sentiebant Patres, provt quisque diuerso ducebatur spiritu, & ætate varia virtutis : nam perfecti vilissimis melius vti poterant : tyrones mediocribus, vt qui à iactantiæ fluctibus timerent. Porro Agathonem Scithim quoque habitasse, in superioribus diximus.

22. Humi cubabant, aut stragulis, aut storeis confectis. Cum vero semel Hor, & Theodorus misissent caprinam pellem in cella sua, subitò iudicium Dei exhorrentes, cellam deserere. Sic Pelagius lib. 3. 19 Huic annexa erat parcitas somnij de qua Arsenius : *Sufficit Monacho, si dormierit vna horá, si tamen pugnator est* : idem lib. 4. num. 3 Pæman verò, Anub, & Pastor quatuor somno consignabant horas, vt refert Palladius num. 99. & Pelagius libell. 15. n. 11. & Paschasius c. 42 n. 4. Stragula & horæ quietis.

23. Victus Scithiotarum primùm hic erat. Tota hebdomada nihil coctum mandebant. Hinc accidit quod Pelagius scribit lib. 10. numer. 109. *Descenderunt aliquando Monachi de Ægypto in Scithi, vt viderent seniores loci illius. Et cum vidissent eos extenuatos fame, de nimia abstinentia impatienter* (id est celeriter) *comedere, scandalisati sunt in eis. Hoc autem Presbiter agnoscens voluit sanare eos, & ita dimittere. Et prædicauit in Ecclesia plebi dicens : Ieiunate, & extendite abstinentiam vestram, fratres. Volebant autem Ægyptij, qui illic venerant, discedere, & retinuit eos. Cum autem ieiunassent, primo aporiati sunt : fecerat enim eos biduo ieiunare continuato. In Scithi autem habitantes ieiunauerunt hebdomadam : & facto sabbato sederunt manducare Ægyptij cum senibus. Turbantibus autem se ad manducandum Ægyptiis, vnus de senibus tenuit manus eorum, dicens : Cum disciplina manducate, quomodo Monachi. Vnus autem ex Ægyptiis repulit manus eius dicens : Dimitte me quia morior : tota hebdomada nihil coctum comedi. Et dixit ei senex : Si vos biduo interuallo manducantes ita defecistis, quare in fratribus scandalizati estis, qui semper hebdomadas eodem ordine leuando abstinentiam seruant? Illi autem pœnitentiam coram eis egerunt : & ædificati in abstinentia eorum abierunt cum gaudio.* Sed quod magis miteris, nec buccellam panis in aquam salitam, quamvis frigidam licebat immittere. Sanè miratus est aliquando *Abbas Achiles* quod *veniens in cellam Abbatis Isaiæ in loco Scithi, inuenit eum comedentem, miserat enim in catino sal, & aquam.* Et præ pudore abscondit buccellam intinctam post plectas de palmis. *Videns autem quia abscondit illud post plectas de palmis, dicit illi : Dic mihi ; quid manducabas? Ille respondit : Ignosce mihi Abba, quia palmas incidebam, & ascendi in cauma : & propterea intinxi modo buccellam in sale, quia exaruerunt fauces meæ : & quia non descibat buccella quam in ore miseram, propterea compulsus sum superinfundere modicum aqua in sale, vt vel sic possem glutire sed ignosce mihi.* Et nihil vilius esui apparere poterat, & causa vrgentissima erat, scilicet buccella faucibus hærens ; & tamen Isaias verecundatur; & Achiles rem mali exempli reputans, vocato cœtu admirans dixit : *Venite & videte Isaiam comedentem iuscellum in Scithi.* Et ad ipsum conuersus, *si ius manducare vis, vade in Ægyptum.* Sed & oleo vti minus licebat : Enim vero : *Cum Abbas Beniamin, qui erat Presbiter in Cellis, applicuisset in Scithi ad quendam senem, & voluisset ei dare modicum olei : ille dixit : Ecce vbi iacet illud paruulum vasculum, quod attulisti mihi* 31. Victus, & ieiunij modus.

ante

ame tres annos, & quomodo posuisti illud, sic remansit. Narrat hoc Pelagius lib. 4. num. 12. & de iuscello Isaiæ num. 10. Vidisti lector parum quoque aceti in totis quatuor Scithi cœnobiis non repertum referente Moscho.

32. Vetera ieiunia qualia.

24. Sabbato, & Dominica die soluebant ieiunium, eorum quidam, coctum nimirum aliquod edentes; à quo tamen aliqui abstinebant. Ea propter *frater quidam rogauit Abbatem Sisoim.* (& hunc vidimus Scithiotam) *Quid facio, quia occurro ad Ecclesiam, frequenter fratres pro charitate ad cibum retinent me? Dixit ei senex. Onerosa res est. Dicit ergo Abraham discipulus eius: Si occurritur in sabbato, & Dominica ad Ecclesiam, & biberit frater tres calices, ne multum est? Et dixit senex. Si non esset sathanas, non esset multum.* Hæc Pelagius eodem lib. 4. num. 37. sed mox num. 69. subiicit de fratre *ieiunante tota hebdomada. Et cum Sabbato serò venisset ad Missas, communicans mox fugiebat, ne cogeretur à fratribus in Ecclesia manducare. Apud se autem tantum modicas betas elixas cum sale manducebat sine pane.* Prior verò *vnum tantum paximatium* (id est biscoctum panem) *& quinque oliuas in cibo accipiebat, & hoc deambulando foris.* Ita Palladius num. 31. sed cum rogaretur: *Quare sic deambulando manducaret? Respondit, se non hoc velut opus aliquod agere, sed velut quiddam superfluum vti. Alij autem de hoc interroganti, respondit, vt non vel in comedendo corporalem delectationem habeat anima.* Ita Pelagius lib. 4. n. 34.

Noua ieiunij forma.

25. Post aliquod tempus forma ieiunij à Patribus mutata est. Qua de re hæc scribit Pelagius lib 10. num. 44. *Interrogauit Abbas Ioseph Abbatem Pastorem* (hunc ex Scithiotis notissimis diximus superiùs) *Quomodo opus est ieiunare? Et dixit Abbas Pastor: Ego volo vt quotidie manducans, subinde paululum subtrahat sibi, ne satietur. Dicit ei Abbas Ioseph: Ergo quando eras iuuenis, non ieiunabas biduanas leuando? Et dixit ei senex: Crede mihi, quia & triduanas, & hebdomadam. Sed & hæc omnia probauerunt senes magni; & inuenerunt, quia bonum est quotidie manducare, per singulos dies parum minus. Et ostenderunt nobis hanc viam regalem, quia leuior est, & facilis.* Perpende taxationem illam quotidiani victus; *per singulos dies parum minus:* & hanc nuncupasse *regiam ieiunij viam*; à Scithiotis inuentam. Tantundem dixisse Abbatem Pœmanem refert Palladius numer. 45. addens, à senibus biduana, & triduana ieiunia vanæ gloriæ nuncupata.

33. Conuentualitatis amor.

26. Communitatis amor tam altè in eorum animis insederat, vt nemo quicquam peculiare edere auderet, quod omnibus sui cœnobij non apponeretur. Sic intelligo illud Pelagij lib. 4. n. 70. *Fratres conuocati in Scithi sunt, vt manducarent palmas.* Et illud Palladij de Verb. senior. numer. 41. ex Ruffino in Vit. Patr. cap 29. *Cum S. Macario quidam frater vnam detulisset, ipse qui secundum charitatem, non quæ sua sunt, sed quæ alterius cogitaret, ad alium fratrem eam detulit, qui infirmior præ ægritudine videbatur. Tunc infirmus gratias egit Deo pro fratris officio, & suscepit eam: & ipse nihilominus plus de proximo, quam de semetipso cogitans, ad alium detulit eam infirmum fratrem; & iterum ille ad alium: & sic cum per omnes cellulas quæ longè à semetipsis erant per eremum dispersæ, vna illa circumlata esset, ignorantibus eis qui eam primus misisset, ad vltimum defertur ipsi Macario, qui eam miserat. Gratulatus autem S. Macarius quod tantam vidisset in fratribus abstinentiam, tantamque charitatem, ad acriora semetipsum spiritualis vitæ extendit exercitia.* Palladius cum in Laus. cap. 20 hanc eandem refricaret historiolam præstantissimæ eorum abstinentiæ (quam *continentia* vocat) factum egregium adscribit subdens: *Nec ipse quidem Macarius ex iis tandem comedit.* Verùm & singularitatis odio quod sibi omnes indixerant adscribendum, id conuincit, quod quādo sufficienter pro omnibus dabatur, abstinebat nemo. Huc refer quod scribit Cassianus de fratribus ficum ad ægrotum ferentibus inedia in itinere consumptis, nec ficus quas ferebant mãducare audentibus; quod quidem in eremo Scithis contigisse, idem autor testatur lib. 5. Instit. cap. 40. Quinimo id discipulos suos docuisse videtur Arsenius, cum ex paucis caricis (sunt caricæ ex ficorum genere Syris peculiares, Plinio lib. 15. hist. nat. cap. 5.) quas ad Scithiotas quidam ex pietate miserat, *pro hoc quòd essent pauca non transmiserunt ex eis Abbati Arsenio, ne velut iniuriam pateretur.* (Narrat rem ipsam Pelagius lib. 15. num. 8. à quo id desumpsit Metaphrastes) *Ille autem cum hoc audisset, non est egressus iuxta morem ad opus Dei cum fratribus celebrandum dicentes: Excommunicastis me, vt non mihi daretis eulogiam; quam transmisit Dominus fratribus: ex qua ego non fui dignus accipere. Quod cum audissent omnes, ædificati sunt in humilitate senis. Et vadens Presbyter portauit ei de caricis illis, & adduxit illum in Congregatione gaudentem.*

27. Obiter & hunc illorum morem compertum habemus, defectuosos fratres, aut delinquentes apud Scithiotas puniri solitos excommunicatione, hoc est separatione à fratrum consortio in mensa, & choro; & qui à mensa separabatur, etiam à choro censebatur remotus, vti præsenti exemplo Arsenius indicauit, cum reputans non fuisse ad mensæ consortium admissum, protinus à celebrandis Synaxibus se coercuit. Aliter. B. P. N. Benedictus instituit, pro leuioribus culpis tantum à mensæ participatione fratres arcendos, non à choro: quanquam ibi imponere Psalmum, aut Antiphonam non valeret: ita ille cap. 24 Regulæ. Nisi velis Arsenium simulasse impositam sibi excommunicationem grauioris culpæ, cui nimirum vtriusque separatio impenditur e iam ab eodem Benedicto cap. 25. Eiusdem moris meminit Cassianus lib. 2. Instit. cap. 16. & lib. 4. cap. 16. Excommunicationis Monasticæ vius.

28. Synaxes nocturnas & diurnas deuotissimè celebrabant: pridem nullo certo Psalmorum numero, rursum duodenario in Nocturnis Vigiliis. 34. Horæ canonicæ.
Vtriusque moris mentionem facit Cassianus lib. 2. cap. 4. & 5. vbi serò refert duodenarium ab Angelo palam in Synaxi apparente Patribus inditum. Veteris consuetudinis in Scithi sic meminit Pelagius lib. 11. num. 17. *Dixit Abbas Isidorus, qui erat Presbyter in Scithi: Ego quando eram iuuenis, & sedebam in cella mea, non habebam numerum Psalmorum, quos dicebam in ministerio Dei: nox enim mihi, & dies in hoc expendebatur.* Recentioris meminit Ioannes Subdiac. lib. 2. num. 2. inquiens: *Dicebat Abbas Vindemius: Quia narrauit Abbas Macarius dicens: sedente me aliquando in Scithi descenderunt duo adolescentes peregrini & venerunt ad me dicentes: Vbi est cella Abbatis Macarij?* Hi ædificata cella, & sub Macarij magisterio positi, de nocte surgentes dicebant: *Vis dicamus duodecim Psalmos?* Ordinem eius temporis

nota

nota. Psallebat *minor quinque Psalmos, senos versus, & vnum Alleluya: Et per vnumquodque Verbum exibat lampas ignis de ore ipsius, & ascendebat in cælum. Similiter & alter, &c.* Vereor legendum: *Psallebat minor sex Psalmos:*ita vt inter vtrumque duodecim explerent. Cum hoc ipsum refert Palladius lib de Verb. senior.n.190. subdit: *Postquam expleuerunt Matutinos,&c.*

Eucharistiæ vsus.

29. Octauo quoque die ad Missas sacram sumebant Eucharistiam, cum sabbato aut Dominica die ad Ecclesiam conuenirent. Ita plane deducuntur ex facto Monachi illius apud Pelagium lib.4. num.69.de quo ipse. *Cum Sabbato venisset ad Missas, communicans mox fugiebat, &c.*Quod regula 24. retulimus.

35. Assiduitas orationis.

30. Orationis studio præ ceteris incumbebant. Quonam pacto Macarius ad eam tyrones instrueret, sic refert Pelagius lib.12.num. 10. *Interrogauerunt quidam Abbatem Macarium dicentes: Quomodo debemus orare? Et dixit ei senex: Non opus est multum loqui in oratione, sed extendere, manus frequenter,& dicere: Domine, sicut vis,& scis,miserere mei. Si autem instat bellum in animo, dicere. Adiuua me. Et quia ipse scit qua expediant, faciet misericordiam nobiscum.* Ne tamen quis ob arduitatem ab oratione desisteret, credens, non oportere sibi in eius assecutionem insistere, quam haud facile adipisceretur, rogatus Abbas Agathon vnus ex Scithioris, & Macarij collega, *quæ virtus in conuersatione Monastica plus haberet laboris? Respondit: Ignoscite mihi,quia puto, non esse alium laborem talem, qualem orare Deum.* Sed cur? subdidit: *Dum enim voluerit homo orare Deum suum, semper inimici dæmones festinant interrumpere orationem eius: scientes, quia ex nulla re impediuntur, nisi per orationem fusam ad Deum. Siquidem omnem alium laborem, quem homo in religiosa conuersatione positus ussumpserit, quamuis instanter, & toleranter agat, habet tamen, & possidet aliquam requiem. Oratio autem vsque ad vltimam exhalationem opus est vt habeat laborem magni certaminis.*

Corporis habitudo in oratione?

31. Frequentius manus in oratione ad cœlum extentas habebant. Hanc consuetudinem prodidit Macarius citatus, cum monebat discipulos: *Non opus est multum loqui in oratione, sed extendere manus frequenter.* Eodem lib. 12. numer.8. idem Pelagius refert de Abbate Ioseph,qui vt doceret Abbatem Loth frequenter orare; *Surgens senex expandit manus suas in cælum, & facti sunt digiti eius velut decem lampades ignis. Et dixit ei: si vis,efficieris totus ignis.*Porro Loth ex Scithioris esse,accipe ab eodem lib.10 num 8.sed & lib.12. num. 3. de S. Bessarione Abbate, quem sæpiùs ostendimus Scithiotam fuisse, agens ait: *Narrauit Abbas Dulas, qui fuit discipulus Abbatis Bessarionis, dicens: Veni aliquando in cellam Abbatis mei, & inueni eum stantem ad orationem,& manus eius erant extensa in cælum. Permansit autem hoc faciens iugiter per 14.dies.* Et Palladius num.211. referente Abbate Daniele, inquit: *B. Arsenius Sabbatorum die vesperè solem relucentem post dorsum suum dimittebat in oratione persistens.extēdensque ad cælum manus, non desistebat orare, nisi iterum sequenti die, sol surgens oculos eius implesset.* Et de S Abbate Sisoi itidem Scithis habitatore Pelagius lib.illo 2.numer.11. *Dicebant (ait) de Abbate Sisoi, quia nisi citò deponeret manus suas, quando stabat ad orationem, rapiebatur mens eius in superioribus. Si ergo contingebat cum eo aliquem fratrem orare,festinabat citò deponere, ne raperetur mens eius, & moreretur.*

36. Iuge silentij studium.

32. Orationi perpetuum inseruiebat eorum silentium. Sanè Abbas Moyses inter quatuor Monachi virtutes primam apposuit silentium: vt enim scribit Paschasius cap. 35. num. 1. Abbas Moyses ad Solitarios solebat proferre sermonem, dicens: *Quatuor sunt principia obseruantia Regularis id est Tacendi, seruandi mandata Dei, Humiliandi semetipsum,& Angustia paupertatis.* Rationem aperuit Sisois apud Pelagium lib. 11 .n. 27. Nam fratri interroganti: *Desidero custodire cor meum;* Respondit: *Et quomodo possumus custodire cor nostrum, si lingua nostra ianuam apertam habuerit?* Et Macarius Palladium num.189. roganti: *Quomodo posset saluari?* subiecit: *Oportet fugere homines, & sedere in cella, & pro peccatis iugiter lamentari: & quod super omnes virtutes est, tam linguam coërcere, quam ventrem.* Ita Arsenius Scithiotarum iubar præclarissimum de coelo edoctus est à voce dicente: *Arseni,fuge,tace, quiesce: hæc sunt principia salutis.* Eapropter nonnunquam in hospitis cuiusdam aduētu humi prostratus iacuit, ne loqueretur quousque ille discederet. Vtrumque ex Palladio num.190. & 193. Aliquando & fratrem, ne ad se accederet, lapidibus impetiuit, furorem simulans, vt refert Metaphrastes in eius vita. Et Pelagio lib.11.num.4. autorē,cum rogaret eum discipulus eius Amonoys. *Quomodo me vides modo?* Arsenius dixit: *Sicut Angelum Pater.* Roganti vero secundò: *Et nunc quomodo me vides?* respondit: *Quomodo Sathanam. Etenim vel si bonum sermonem loquaris, velut gladius mihi est.* Nimirum tantum aiebat discrimen intercedere inter Monachum tacentem, & loquentem. Innumera huius generis, quæ de Scithiotis reperiuntur, silentij ipsius gratia prætermitto.

37. Cellæ custodia.

33. Silentij gratia & orationis iugis magna cellæ custodia apud eos erat. Moysis Abbatis præceptum erat; quo verbum salutis petentes excipiebat. *Vide, & sede in cella tua docebit te vniuersa.* Pelagius lib. 2 num.9. & Palladius num. 109. Et Arsenius fratri,quam Monasticorum munium valdè tedebat,respondit: *Vade, manduca,bibe, & dormi; tantummodo de cella non exeas. Sciens quia perseuerantia cellæ perducit Monachum in ordinem suum.* Vt & illi accidisse narrat Pelagius lib. 7. num.27.

Ostium cellæ sera claudebatur.

34. Cellam autem ipsam claudebant Scithiotæ super se. De Sisoi refert Ioann. Suadiac. lib. 3. num.6. *Abbas Sisoi sedens in cella semper claudebat ostium suum.* De Arsenio Palladius n.193. *Cum quidam ad B. Arsenium ex fratribus venisset,volens videre eum, pulsauit ostium, Abbas autem Arsenius sperans suum esse discipulum aperuit ei,&* De Macario Pelagius lib.4 num.17. *Abbas Macarius maior in Scithi dicebat fratribus. Post Missas Ecclesiæ fugitè fratres. Et dicit ei vnus frater: Pater, vbi habemus fugere amplius à solitudine ista? Et ponebat digitum suum in ore suo dicens: Illud est quod fugiendum dico: & sic intrabat in cellam suam, & claudens ostium, sedebat solus.* Et de Pastore lib. 13. num 5. Dixit Pastori senex: *Metuebam ne propter Quadragesimam mihi non aperiretur.* Vbi obiter obserua morem strictioris seruandi silentij in Quadragesima, & cellæ durioris clausuræ. Pastor vero charitatis ergo aperuit dicens: *Nos non didicimus ianuam ligneam claudere, sed magis linguæ ianuam cupimus clausam habere.*

Quæ in cellis agere solerent.

35. Quid in cella agendum esset, docuit Pœmen

men Arsenij magister apud S. Martinum num. 21. nam roganti fratri: *Quomodo oportet sedere in cella*: respondit. *Sedere in cella est manifeste operari manibus, & meditari Verbum Dei, & quiescere* (somni captandi gratia) *& solitariè tantum panem edere.* Vide nunc quæ supra monuimus: Scithiotam panem dumtaxat edere potuisse in cella.

38. Obedientiæ præstantia. 36. Obedientiæ imprimis cura præcipua erat omnibus. Vnde & ibi stupenda ad eius virtutis commendationem miracula Deus operari dignatus est. Ibi siquidem Pelagio autore lib 14. num. 3. Thebæo Monacho tyrunculo siccum lignum ad Abbatis sui imperium rigante, tandem post annos tres fronduit, floruit. Seuerus Dialog. 1. cap. 3 id narrat in Ægypto accidisse, sed in Scithi factum verba illa Pelagij indicant. *Narrauerunt de Abbate Ioanne Breuis statura quia perrexit ad quendam Senem Thebeum genere commorantem in Scithi, qui sedebat in eremo. Tollens autem Abbas eius aliquando lignum siccum, plantauit, & dixit ei: Per dies singulos mitte ei ad pedem eius lagenam aquæ, donec fructum faciat. Erat verò longè ab eis aqua, vt à serò pergeret, & manè rediret. Post tres autem annos viruit lignum illud, & fructum fecit. Sumens autem ex fructu eius senex, attulit ad Ecclesiam, & dixit fratribus: Accipite, & manducate fructum obedientiæ.* In Scithi quoque egregiæ illius obedientiæ demonstratio accidisse liquet ex Pelagio lib eodem 14. numer. 5. quando ad vocem iubentis Librarius characterem breuis, ac facilis structuræ exarans dimidiatum omisit. *Venit Siluanus Abbas ad cellam Marci* (hoc enim discipulo nomen erat) *& pulsauit dicens: Marce. Ille autem cum audisset vocem senis, statim exiuit foras: & misit eum ad quoddam ministerium.* Ibant ex condicto multi exploraturi iuuenis obedientiam, eo quod senes ægrè ferrent, eum plus cæteris discipulis suis a Syluano diligi. *Abbas ergo Siluanus dixit senibus. Vbi sunt cæteri fratres?* Pulsauerunt primò ad ostia singulorum vocantes eos ex nomine, & nemo ad Magistri vocem, qui se eorum ministerio asserebat indigere, egressus est. *Et ingressus est in cellam Marci, & inuenit quaternionem, quem eadem hora inchoauerat, in quo litteram O faciebat. Et audita voce senis non fixit, nec girauit calamum vltra, vt impleret, & clauderet litteram, quam in manus habebat. Et dixerunt senes: Verè Abba quem tu diligis, & nos diligimus quoniam & Deus diligit eum.* Narrat id ipsum Palladius de Verb. senior. numer. 143. Sed Pelagius locum aperuit dicens: *Dicebant de Abbate Siluano, quod habuerit in Scithi discipulum nomine Marcum, & hic fuit magnæ obedientiæ, &c.* Iam quibus miraculis tantam obedientiam illustrauerit, Palladio narrauit Macarius Laus. cap. 20. contestatus *se obseruasse, tempore Communionis Christi Sacramentorum* (erat enim Macarius Præsbyter) *se Marco exercitatori nunquam dedisse oblationem, sed Angelum dedisse ex ara, solum autem se vidisse digitum manuum eius qui dabat.* Consule & obedientiam Alexandri discipuli magni Arsenij quam commendat Pelagius lib. 14. num. 1. qui de pretiosa Marci morte agit. L. 18. n. 15.

39. Humilitas. 37. Scopus totius vitæ Monasticæ humilitas ab eis reputabatur. Hac vna Macarius superior dæmonibus euadebat, vel ipsis inclamantibus non somni, aut cibi, aut rerum terrenarum parsimonia torqueri, quantumcumque ille 20. dies somnum, aut ciborum indigentiam superarit. Quod refert Palladius tum de Verb. sen num. 124. tum in Laus. cap. 20. Hac Agathon armatus (num. 14. Palladij) multis se criminibus, quæ alij Patres tentantes in eum iniiciebant, obnoxium fassus, nimirum superbiæ, rumoris detractionis, mechiæ & similium: vnum per Dei gratiam à se repulit, id est hæresim; inquiens: *Hæc omnia quæ dixistis vitia in me esse cognosco* (videlicet in radice) *nec possum negare causas iniquitates meas; procidensque pronus in terram, deprecor vos, ait fratres, vt intentius pro me misero, & multis peccatis obnoxio Christum Dominum exorare non cessetis, vt indulgentiam tribuat iniquitatibus meis multis, & malis.* Et rursus: *Sermonem autem quem obiecistis de hæresi, non potui sustinere, & valde abominatus sum, quia hæresis separatio est a Deo*; id est, totalis. Humilitatis studio ulympius veteris seruitutis suæ annum pondere thesseram, dominis etiam renuentibus, nunquam omisit, ne videlicet seruitutis titulus ab hominum memoria aboleretur: apud Pelagium lib. 15. num. 31. Humilitas iunioris Scithiotæ iram fregit seniori Celliotæ, quod Palladius habet de Verb. sen. num. 26. Et apud eumdem Abbas Pæmen Præfecti cuiusdam tenuit conspectum, subinferens: *Quia si cœperint personæ nobiles venire ad salutandum, & honorandum me, manifestum est quod alij multi, etiam populares homines frequentabunt me, & vanæ gloriæ laqueos incurram.* Deficiet me tempus, si humilitatem Arsenij, Pastoris, Isaac, Moysis, & cæterorum eius montis Patrum tentauero, vel summis lineis depingere. Marcum silere non possum, alias obedientiæ meritis illustrem, qui centesimum ætatis annum prætergressus, seipsum iugiter in cellæ solitudine accusabat dicens: *Quid vis deinceps male senex? Ecce iam & vinum bibisti, & oleum tetigisti. Quid vis deinceps vorax in canitie, & ventri seruiens.* Et ad diabolum. *Recede à me diabole: consenuisti mecum in dissensionibus: iniecisti mihi imbecillitatem corporis, fecisti me bibere vinum, & sumere oleum* (in senectute) ô quanta crimina!) *me reddens voluptuarium. Adhuc ne tibi aliquid debeo? Apud me nihil inuenis, quod vel is diripere. Recede a me deinceps inimice hominum* Pallad. c. 21. Laus.

38. Humilitatis custodes adhibebant, quas vocant *mortificationes*, hoc est voluntaria in arduis quibusdam superandis certamina, ad animi passiones prosternendas. Sic Arsenius aqua putida plectas palmarum infundens, pro odoramentis quibus in Palatio vsus fuerat, accipiebat Palladius n. 39. Pior amam ad potum vtebatur, quam recens à se fossus puteus edebat, ne vagandi vlterius licentia abuteretur. Idem Palladius n. 31. Macarius *sex menses sedit in palude Scithis nudus, in qua possunt culices vel sauciare pelles aprorum, vt qui sint aquè magni, vt vespæ* (verba sunt Palladij c. 20. Laus.) *adeoque in toto eius corpore infixerunt aculeos, vt nonnulli existimauerint eum esse leprosum*: & sola voce cognitus est à discipulis, cum cellam post sex menses repeteret. Nobilis Scithiota Anonymus, cum putredine & sanie mulieris nuper defunctæ pallium impleret, ad oculos, naresque sedulò applicabat, vt tentationi, quam de ipsa passus fuerat, satisfaceret. Pallad. n. 11. Besarion per quadraginta noctes mansit inter spinas stans, & non dormiens: Pelagius l. ... n. 4. n. 4 scribit de Ammona Abbate quod 14. annos fecerit in Scithi depre- 40. Mortificationes, vt vocant.

caus Deum die ac nocte, vt daret ei virtutem superandi iram Macarius iterum (n. 10. seq.) dormitum intrauit in sepulchro ethnicorũ, & de corpore mortui, stridentibus etiam dæmonum laruis, ceruical sibi composuit. Rursus sportulas, & plectas, quas alij ad nundinas in camelis comportare solebant, ipse super humeros suos ferre non grauabatur. Consule Ioannem Subdiac. libel. 2. n. 6. & Palladium n. 146. vbi meminit moris onerandi camelos sportulis Scithiotarum. Et memoriæ iterum commendanda Macariana constitutio, qua pro quovis vini calice integrum diem ab omni potu abstinebat, cuius supra mentionem fecimus. Nec ab hoc certaminum genere ablegandus insignis ille athleta de quo Pelagius l. 4. num. 70. *Fratres conuocati sunt in Scithi, vt manducarent palmas: & erat ibi aliquis infirmus præ nimia abstinentia, qui tussiens excreabat phlegma; quod nolente eo venit super alium fratrem. Qui cum in cogitatione sua compelleretur dicere ei: Quiesce iam, & non excrees super me: Vt superaret cogitationes suas, tulit quod excreauerat, & mittens in ore suo, statim comedit illud. At tunc cœpit ad seipsum dicere: Aut non dicas fratri tuo, quod eum contristet; aut manduca quod horres.* Huc denique referendum est, quod frater ille fecit de quo Marcus ad Arsenium. *Vidi quendam fratrem habentem paruulum olus in cella* (id est hortulum oletum) *& eradicabat eum, nolens habere aliquam in cella consolationem.* Pelag. libel. 10. num. 7. Et illud Arsenij, qui quando audisset quod maturasset omne genus pomorum, dicebat: *Afferte mihi: & gustauit semel tantum parum ex omnibus, gratias agens Deo.* Ita Pelagius lib. 4. n. 6.

41. Verbum Ignosce eis vsitatissimũ.

39. Humilitatem redolebat verbum illud *Ignosce*, quod semper Scithiotæ habebant in ore. Siue enim corriperentur, siue laudarentur, siue cibarentur, aut potarentur; hoc vno verbo omnibus satisfacere arbitrabantur, *Ignosce*. Idcirco sparsim in verbis, & gestis Patrũ reperitur. Fidéq; moris huius facit Sozomenus l. 18. Hist. Eccl. c. 17 inquiẽs: *Scithenses Monachi perturbati illud scilicet, quod ipsis dicere solemne est. Etiamsi iniuriam fecerimus, IGNOSCE inquiunt.* Vnus *Theodorus Abbas* (Pelagio teste lib. 15. n. 20.) *quando cum fratribus manducabat, constituerat*, vt acciperent calices cum reuerentia, & taciturnitate, nec dicerent sicut mos est, *IGNOSCE.* Scithiotam & hunc fuisse ex num. sequenti habes: *Dicebant de ipso Abbate Theodoro, quia cum factus esset Diaconus in Scithi, non acquiescebat ministrare, &c.* de quo supra diximus.

42. Non vacabant litteris

40. Humilitatis ergo patrè admodum vacabant litteris, etiam Diuinis. Quocirca Pelagio teste lib. 10. num. 94. & Paschasio c. 41. numer. 2. *Peruenerunt aliquando duo fratres ad vnum senem sanctum in Scithi sedentem; Dixitque vnus ex illis: Abba, Omne Vetus, & Nouum Testamentum memoriter didici. Dicit ei senex: Implesti aërem verbis. Et alter dixit Ego & Vetus & Nouum Testamentum totum scriptum, & penès me habeo: Et huic respondit: Et tu implesti fenestras tuas carthis.* (id est pluteos, vulgo *estantes*) subiecitque. *An ignoratis qui dixit: Regnum Dei non est in sermone, sed in virtute? Inquirebant ergo ab eo viam salutis: ille autem dixit illis: Initium sapientiæ timor Domini, & humilitas cum patientia. Omnibus his vtentibus pauca sufficiunt.* Theodorus Abbas dixit Macario: *Habeo tres codices, & proficio ex lectione eorum; sed & fratres petunt eos ad legendum, & ipsi proficiunt. Dic ergo mihi, quid debeo facere.* Macarius respondit: *Boni sunt quidem actus, sed melius omnibus est, nihil possidere. Quod cum audisset, abiit, & vendidit memoratos codices, & dedit indigentibus pretium ipsorum.* Abbas item Pæmen cum Anachoreta quidam, qui ad eum venerat, de Scripturis sanctis, & de rebus cœlestibus loqui cœpisset, vertit faciem suam ad alium fratrem, & nullum ei dedit responsum. Cuius rei postea hanc rationem reddidit. *Iste homo de superioribus est, & cœlestia loquitur, ego autem de inferioribus sum, & terrena vix loqui possum. Si mihi loquutus fuisset aliquid de passionibus Monachi, forsitam & ego respondissem illi; si autem de cœlestibus loquor, ego me nescire confiteor.* Palladius numer. 184. At Pelagio lib. 10. num. 5. *Dixit Euagrius Abbati Arsenio. Quomodo nos excitati eruditione, & scientia nullas habemus virtutes, hi autem rustici* (Monachi) *in Ægypto habitantes tantas virtutes possident? Respondit Abbas Arsenius: Nos quia mundanæ eruditionis disciplinis intenti sumus, nihil habemus: hi autem rustici Ægyptij ex propriis laboribus acquisierunt virtutes.* Vbi Metaphrastes: *Hoc vero dixit tacite irridens Euagrium, qui non rectè de Græca gloriabatur sapientia.* Is enim Origenista fuit, & impassibilitatis stoicæ assertor, hypocrisi totus plenus, quem soli Palladius & Ruffinus errorum eius participes laudant. Et quale est illud: *Nos nullas habemus virtutes?* quo sanè magni quoq; Arsenij virtutibus superbè derogauit, vt suas mendaci hypocrisi dilueret. Quod vero inquit: *Nos excitati eruditione & scientia*, ad id respicit, vt innuat vtrumque; in Ægypto aduenam esse, & eruditionem aliunde asportasse, cæteros indigenas rusticosque appellat Ægyptios. Cæterum longè aliter sæcularem suam conditionem Arsenius, vt seruiret spiritui, conculcabat, rusticos illos conueniens de cogitationum suarum doctrinis. Vt enim scribit Pelagius lib. 15 numer. 7. *Cum interrogaret Abbas Arsenius quemdam senem Ægyptium de cogitationibus suis, alius videns eum dixit: Abba Arseni, quomodo tu, qui tantæ eruditionis in Latina & Græca lingua edoctus es, rusticum istum de cogitationibus tuis interrogas? Et ille respondit: Latinam quidem, & Græcam eruditionem quantum ad sæculum apprehendi* (Hispanismus *apprehendi*, pro *didici*) *sed Alphabetum rustici istius nec dum discere potui.* Ipse nihilominus discipulum docebat de scripturis sanctis aliquid continuò meditari oportere; inquiens: *Oportet te Fili incessanter meditari eloquia Domini:* Senum suorum subiungens rationem: *Audiui enim quia dixit B. Pæmen, & alij multi Sanctorum Patrum; quoniam incantatores illi, qui serpentes solent incantare, non intelligunt ipsi verba illa, quæ loquuntur; sed serpentes audientes intelligunt virtutem illorum, & conquiescunt, & subduntur eis: sic etiam & nos faciamus* (Nota rem quæ magnam pariat consolationem, Canonicas Horas persoluentibus, sed Latinæ linguæ imperitis.) *quamvis enim non valeamus Diuinarum scripturarum intelligere virtutem; tamen dæmones audientes Diuini verbi virtute terrentur, & effugati discedunt à nobis, non sustinentes eloquia spiritus sancti, quæ per seruos suos Prophetas, & Apostolos loquutus est.* De Verb. sen. n. 40.

41. Senioribus cogitationes omnes notas facere docebãtur. Refert Palladius n. 177. quod *Abbas Pæmen dixerit: In nullo sic gaudet inimicus, quomodo* 43. Senioribus cogitationes notas facere docebantur.

in illo, qui non vult cogitationes suas manifestare. Et n.57. Idem Abbas cuidam fratri dixit: *Ecce frequenter venis ad me habens cogitationes, sic iterum remeas tristis, secum illas reportas. Dic ergo mihi Fili quod habes: At ille dixit. In blasphemia impugnat me diabolus, & erubescebam dicere. Et mox vt aperuit causam, lenior impugnatio eius apparuit. Et dixit ei senex: Non contristeris fili: Quando hac cogitatio venerit, dic: Ego causā nō habeo: blasphemia tua super te sit Sathanas Et ita sanus factus frater ille discessit.*

Modestia.

42. Modestia itidem ab eis eximiè culta: ita vt *Presbyter de Scithi ad Episcopum Alexandrinum ascendens, quando reuersus est in Scithi, rogatus à fratribus: Quomodo est ciuitas? respondet: Credite mihi fratres; ego ibi faciem nullius hominis vidi, nisi tantum Episcopi. Illi autem mirati dixerunt: Quid putas facta est omnis illa multitudo? Presbiter vero: Extorsi animum meum, ne intuerer faciem hominis.* Pelagius libell. 4. n. 55.

Castitatis custodia qualis.

43. Ne facies mulierem intuerentur, multò illis maior, ac sollicitior oculorum custodia. Vnus Pæmen matri suæ sæpius pulsanti, vt filium videret, ostium cellæ nunquàm aperuit, subiungens; sibi sufficere quod eum æternum in cœlo esset intuitura. Palladius n. 154. Nec sorori quæritanti, quod Index filiorum haberet in vinculis, nonquam inde euasurum, si non ipse, aut ad eum descenderet, aut literas ad eundem supplices daret: solumque scripsit: *Si quod dignum morte commisit, moriatur, vt euadat æternas pœnas: sin autem nihil dignum morte commisit, quod iustum videtur legibus, ita de eo iube discernere.* Idem n. 20. Arsenius nec memoriam nobis fœminæ ad ipsum Roma accedentis cupit sibi remanere. Pelag. l. 2. n. 7. Sisois rogatus à discipulo, vt postquam consenuit ad sæculum accederet, intulit: *Vb non est mulier, ibi eamus* ibid. n. 13.

44. Ægrotantiū Curationes.

44. Ægrotis miro charitatis feruore seruiebant. Qua de re vide Pelagium libel. 5 n. 35. sed quibus deliciis putas? *Dicebant de quodam sene in Scithi* (ait ipse libel. 17. n. 17.) *quia ægrotauit, & voluit manducare modicum panem recentem; hoc autem audiens quidam exercitatorum fratrum tulit melotem suam, & misit in eam panem siccum, & vadens in Ægyptū mutauit illum in panem recentē, & attulit seni. Et cū vidissent fratres panes illos recētes, mirati sunt? Senex autem noluit gustare dicens: Quia sanguis fratris est. Et rogauerunt eum senes dicentes: Propter Deum comede, ne vacuum sit sacrificium fratris istius: Atque rogatus comedit.* Quam vero pariter ægrotorum mollitudini indulgerent, inde deducitur; quod cum aliquando Arsenio ægrotanti Presbyter vile substrasset stragulum, & capiti puluinar supposuisset: senex quidam scandalum passus dicitur à Metaphraste in Arsenij vita.

Funera.

45. Lectum morienti circumdabant pietatis, & ædificationis captandæ gratia, mortuumque vestiebant, & plangebant. Ita Palladius numer. 159. & Pelagius lib 11. numer. 52. *Quidam senex cum moreretur in Scithi, & circumdassent lectulum eius fratres, & composuissent eum atque plangerent, &c.* Vbi Pelagius pro verbo *composuissent eum*, habet, *& vestierunt eum*; nimirum aliquanto melioribus vestimentis. Hic ille est, qui post aperuit oculos, & primò, secundò, & tertiò risit. Rogatus autem, cur cæteris flentibus rideret, subintulit: *Primo risi quia vos non timetis mortem Secundo risi, quia non estis parati. Tertiò risi, quia ex labore ad requiem vado.* Innuens planè ridendos qui mortem non timent, cum sit omnium terribilium terribilius, & qui non sunt semper ad eam parati, cum ea certissima, eiusque hora incertissima sit.

Mortuorum corpora lauabant.

46. Mortuorum suorum corpora lauabant. Ita habemus apud Metaphrast. in Actis S. Apollinaris 5. Ianuar. & SS. Andronici, & Athanasij 27. Februarij. Vbi illud peculiarius in funere S. Athanasiæ: *Mittens senex Daniel exciuit vniuersum Scithum, & interiorem solitudinem; & venerunt omnes Laura Alexandria, & conuenit vniuersa ciuitas, & Monachi Scithis ferentes legumina; Ita enim mos est in Scithi. Cum ramis ergo & palmis extulerunt venerandas reliquias Athanasiæ.* Vbi Scithiotæ pro palmis, aut ramis vtebantur leguminibus, proceris videlicet, cum arboribus carerent.

47. De Hospitibus suscipiendis non vna apud eos mens erat. Quidam nimis hospitalitati erant addicti, faciléque hospites suscipiebant, & affectuosè fouebant. Inter hos enituit Moyses, de quo memoriæ commendatum est à Pelagio lib. 13. n. 4. quod *cum factum fuisset aliquando in Scithi mandatum, vt ieiunarent illa hebdomada; contigit vt in ipsa hebdomada venirent ad eum fratres quidam ab Ægypto, & fecit eis modicum pulmentum, & cum vidissent vicini fumum, dixerunt Clericis Ecclesiæ, quæ illic est* (qui scilicet ieiunium indixerant, quasi accusantes Moysem apud eos.) *Ecce Moyses soluit mandatum, & coxit apud se pulmentum. Illi autem dixerunt: Quando venerit, loquemur ei nos. Facto autem Sabbato, videntes Clerici magnam conuersationem Abbatis Moysis, dixerunt ei coram omni plebe: O Abbas Moyses, mandatum quidem hominum soluisti, sed Dei mandata fortiter alligasti.* Hinc accidit vt cum venissent aliquando tres fratres ad quendam senem in Scithi, & alter dixisset: *Mihi in focularem herbæ ascenderunt* (planè Hispanam vocem *legar* imitatus est hic Pelagius lib. numer. 94.) respondit senex: *Et tu expulisti à te hospitalitatem.* Soluisse vero propter hospites ieiunia consueta, prodit Moschus cap. 54. de Scithiotis inquiens: *Habebant hoc omnes generaliter, quod quacumque hora accederent ad eos aliqui, permittebant illos orationem facere, illisque orantibus ipsi mensam apponebant & continuò cibum sumebant.* Verum experientia cum comperisset Arsenius, officiosè hospitarentur eos senes, vagandi sibi ansam arripuisse, haud facilè eis occurrebat: contigitque nihil locutum fuisse fratri, qui eius conspectum anxiè concupierat; quod nihil rogaretur ab eo, De quo Paschasius cap. 18. numer. 2. quem nihilominus Moyses placidè suscepit, & cibauit. Cum vero quidam senum, quinam duorum gratius Deo munus obtulisset, Moyses ne, an Arsenius, in oratione positus hæsitaret: *Ecce in extasi duæ illi naues per fluuium ostensæ sunt, & in vna quidem vidit spiritum sanctum cum silentio & requie, vna cum Abbate Arsenio nauigantem: in altera verò naui vidit Abbatem Moysem, & Angelos Dei mel & fauum in os, & in dentes eius inferentes.* At quantumvis gratus vterque Deo esset, maius quid significatum est in Arsenio, cum quo scilicet Deus, quam in Moyse, cum quo Angeli nauigabant. Pelagius lib. 8. numer. 1. hanc inter hospitalitatem Theodori, & Arsenij differentiam signauit: *Abbas Arsenius non citò occurrebat alicui; Abbas verò Theodorus occurrebat quidem, sed vt gladius erat ei.*

45. Hospitalitas.

4. Hospites quidquid eis apponebatur cum charitate edebant: extra hospitium verò facti ad ieiunium solitum recurrebant. Huc spectat quod

Hoſpices qualiter ſe geres vponeret.

Pelladius narrat.n.46. *Abbas Siluanus dum cum diſcipulo ſuo Zacharia ad quoddam Monaſterium perueniſſet, antequam egrederetur, fecerunt eos Monachi parum comedere. Poſtquam ergo egreſſi ſunt, inuenit diſcipulus eius aquam, & volebat bibere. Cui Abbas Siluanus: Zacharia, hodie ieiunium eſt. At ille dixit: Nunquid hodie non comedimus Pater? Et dixit ei ſenex: Illa eſca charitatis erat fili; nos autem noſtrum ieiunium teneamus.* Narrat ibidem Ioannes ſubdiac.l.6.an.16. *Quod aſcendit quidam ſenex aliquando in Therenatim de Scithi, & ibi diuertit. Videntes laborem abſtinentiæ eius, obtulerunt ei modicum vini.* Dæmon vero de corpore hominis cæpit eum *Potatorem vini* nuncupare. Ad quem ſenex: *Credo in Chriſtum, quia priuſquam finem faciam bibens calicem iſtum, egredieris ab eo.* Cuius humilem fidem reſpuens diabolus, reliquit hominem, quem vexabat.

49. Nemo eorum equitaſſe noſcitur; pedites ambulaſſe multi ſed & Macarius apud Palladium n.97. cum iuberetur quærere duas mulieres, ad quarum menſuram virtutis nondum perueniſſet:

46. Pedites incedebat.

hoc audito ſenex accepto baculo in deſignatam peruenit ciuitatem: Et dixit eis: *Propter vos tantum laborem veniens ex ſolitudine longingua ſuſtineo.* Legimus etiam ſportulas ſuper humeros ſuos ad nundinas comportaſſe. At res hæc nimis apud ipſos nota eſt. Vide Palladium n. 66.

50. Recreando animo apud eos temporis nullum. Serpebat aliquando prauus mos diebus Dominicis aliquantiſper detineri fratres in colloqutionibus, & comeſſationibus. Verùm ei viriliter ſe

Recreandi animi tempus nullum.

oppoſuit Macarius, vti Pelagius refert libel. 4. n. 27. inquiens: *Abbas Macarius maior in Scithi dicebat fratribus: Poſt Miſſas Eccleſiæ fugite fratres. Et dicit ei vnus fratrum: Pater vbi habemus fugere amplius in ſolitudine iſta? Et ponebat digitum ſuum in ore ſuo dicens: Iſtud eſt quod fugiendum dico. Et ſic intrabat in cellam ſuam, & claudens oſtium, ſedebat ſolus.* Conſule Pelagium l.eod.n.37. & prius n. 26. vbi de alio Macario dicitur: *Quia ſi vacauit inter fratres, ponebat ſibi terminũ, &c.* Dedimus hoc eum de cibi, & potus agéremus regula. Aliquid tamen eius rei docuit Abbas Abraham apud Caſſianum collat.24.cap.20.& 21.exemplo S. Ioannis Euangeliſtæ.

Dedi tibi lector Syllabum morum Monaſticorum. qui Scithiotis illis magnis pretioſi erant, quos nimirum hinc inde expiſcari valui, theſaurum planè incomparabilem: à quo cæteri Chriſtiani Orbis Monachi ſuos mutuati sũt. Haud dubium quin & alij exciderunt, ſed non flocci pendendum tot, tantoſque teſtimoniis certis commendatos ab interitu liberos perſiſtere valuiſſe. Fecit Deus ne tantarum virtutum vllo vnquam tẽpore teſtes defeciſſent. Reliquum eſt vt de huius Religionis duratione, & fine aliquid dicamus.

§. III.

Quando, & quare Scithiotarum Congregatio deſtructa fuit?

47. Scithus deſtructio miranda & deploranda.

NObiliſſima præſtantiſſimaque Monachorum familia (quòd mundi ita res proterat inconſtantia) non valuit diu in originaria virtutum perfectione conſiſtere: nec nimium deficere abſque cæleſti vltione permiſſa eſt, vt in ea adimpleretur illud ſapientis: *Flagellat Deus omnem filium quem recipit.* Mira res & non multis exemplis perſpicua. Ignoſcebat olim Deus ſeptem peccatricibus ciuitatibus Sodomorum propter quinque iuſtos, ſi in eas reperti fuiſſent; nunc vero Scithim ſanctum montem Monaſteriis & cellis plenum, tanquam Diuinis choris pſallentium, legentium, orantium, viuis adhuc, & flagrantiſſima charitate florentibus magnis Dei amicis Arſenio, Moyſe, Paſtore, Iſidoro Pemæne, Ioanne Macario Anub, Alexandro, Daniele, Iſaac, & ſexcentis aliis eiuſdem congregationis Patribus, tradidit Deus barbaris diripiendum, peſſumdandum. Quanta autem ſanctitate adhuc Scithis vigeret, cum in deſolationem Mazicarum furore redactus eſt, aperuit Arſenius: de quo Pelagius libel. 2.n 6. inquiens. *Arſenius, quando in ſolitudinem redactus eſt locus, qui vocatur Scithi, exiuit plorans, & dicens: Perdidit mundus Romam, & Monachi Scithim:* tam altè de Scithica perfectione Monachorũ ſentiẽs, vt quod Romano imperio Roma præſtaret, tãtundẽ Scithis præberet Monachis, ſeu (clarius dixerim) ſicut Roma caput Orbis erat; ita & Scithis Monaſtici ſtatus: præſtantia ſcilicet perfectionis Chriſtianæ.

Dum autem quid Deus punierit in Scithiotis, 48. Iudicium à domo Dei incipit.
mente reuoluo, Dominicæ manſionis Clauicularius mihi in aurem inſonare videtur, *Tempus eſt vt incipiat iudicium a domo Dei. Si autem primùm à nobis, quis finis eorũ qui non credunt Dei Euangelio? Et ſi iuſtus quidem vix ſaluabitur, impius & peccator vbi parebunt?* Nimirum ſi Scithiotæ totius vitæ Monaſticæ culmina duriſſimè à Domino vexati, & diſperſi ſunt; quid non timeamus & nos, qui toto cœlo ab eorum abſumus perfectione? Dices forſam, conſtare ex Sozomeno l.8. c. 18. Scithiotas Monachos Origenis errores ſuſcitaſſe, deque eis accuſatos Conſtantinopoli in publica Synodo; & adiuuare hæreſim fuiſſe coactos: ait ſiquidem: *Hoc loco Theophilus* (Alexandrinus Præſul) *vna cum cæteris Epiſcopis conueniens, de libris Origenis nullam quidem mentionem fecit: ſed Scithenſes Monachos ad pœnitentiam inuitauit: pollicitus ſe, neque iniuria acceptæ fore memorẽ, neque mali quicquã eſſe facturum.* Quibus pœnitentiam poſtulantibus, *& Theophilo illos promptè in gratiam ſimul & in communionem recipiente, ſoluta eſt cognitio, quæ aduerſus Scithenſes iſtos inſtituta fuerat.* Verùm largè admodum voce *Scithenſium* abuſum fuiſſe Sozomenum, ſole meridiano liquidius eſt; nam quos vocare *Nitriotas*, abuſiuè *Scithenſes* dixit: quod duo illi Monachorum montes, ſeu examina vnius tantum diei itineris interuallo diſſiti eſſent. Alias Nitriotas fuiſſe Origenis farina conſperſos, nimis quam torũ eſt: præſertim ex D.Hieronymo in Apologia aduerſus Ruffinũ; ep.72. Horũ præcipuos fuiſſe Ammoniũ, Dioſcorum Euſebium, Eutymiũ, Euagriũ, & Hor, teſtatur Hieronym. Ep.ad Creſiphont.& Theoph. ipſe Alexandrinus Patriarcha in epiſt. ad Ioannẽ Hieroſolim.inter Hieronymi 64. Et ex eis Baronius to.4.& c.388 & Acta illius Synodi Conſtantinopolit.ad Quercũ habitæ apud Photium in Bibl. & Baron t.5. A.C.403.vbi in libello Acacij Epiſc. Berenſis contra S. Ioannem Chriſoſt. dicitur: *Secundò quod B.Epiphanius propter Origeniſtas Ammonium, Eutychium, Euſebium, & Heraclidem, & Palladium noluit cum; Chryſoſtomo communicare.* Porro hos ipſos Nitriotas Monachos fuiſſe, & cellas in Nitria habuiſſe, conceptis verbi, eorum ſocius Palladius prodit in lauſ.

cap.

cap. 9. 10. 11. & Ruffinus eorum aſſecla in Vit. Patr. c. 5. & 27. & ipſe Sozomenus mox vt Scithienſium cognitionē ſolutam fuiſſe ſcribit, quinam illi fuerint ſubdit dicens: *Quod opinor non ita ſucceſſiſſet, ſi vna cum reliquis Monachis Dioſcorus, & Ammonius affuiſſent. Nam Dioſcorus iam ante mortuus in templo Mocij Martyris eſt ſepultus: Ammonius autem modo cum Synodus conuocaretur, corpore languere cœpit & non multo poſt finiuit vitam.* Deniq; de Nitria ab Origenis labe purgata hæc ad ipſum Theophilū loquitur Hieronymus ep. 22 de Theodoro Monacho agens Hunc *cū ſuſceperis pro Eccleſiæ vtilitate lætare Vidit enim cuncta Nitriæ Monaſteria, & referre poteſt continentiam, & manſuetudinem Monachorum: quomodo extinctis & fugatis Origenis ſectatoribus, pax Eccleſiæ reddita ſit, & diſciplina Domini conſeruetur.* Non igitur Scithis, ſed Nitriæ habitatores Origeniſtæ fuerunt, atqui non omnes, ſed qui clauem habere ſcientiæ apud eos gloriabantur. Longe tamen ab eo periculo Scithiotæ erant, qui literis non vacabant, vt Nitriotæ. Vt omittam eo errore etiam Nitriotas liberatos ab A. C. 403 in quem Synodus illa *ad Quercum* incidit Baronio teſte: & tamen Scithis niſi poſt annos ſexaginta barbaris tradita non fuit. Credibile autem non ſit peccatum ante annos 60. emendatum tam dite poſtmodum punitum.

49. IV Cauſis Scithis vaſtata. Primo defectus laboris.

Ego igitur quatuor defectibus meruiſſe reor, & acceleraſſe Scithiotas Diuinum flagellum. I. quoniam nonnulli à laboribus ſolitis abſtinuiſſe videntur. Id mihi ſonat quod de Iſidoro Abbate refert Pelagius n. 14. l. 7. *Dixit iterum Abbas Paſtor: Quia Iſidorus Presbyter de Scithio allocutus ſit aliquando plebem fratrum dicens: Fratres nunquid non ad laborandum venimus in hoc loco: Et nunc video quia nullus hic labor eſt. Ego igitur collecta pelle mea vado vbi eſt labor, & ibi inuenio requiem.* Qualis vero labor Scithiotarum pridem fuiſſet, ſic Abbas Theodorus expoſuit apud eundem Pelagium l. 10 n. 24. *Quando eram in Scithi opus animæ erat opus noſtrum, opus autem manuum tanquam in tranſitu habebamus: nunc autem factum eſt opus animæ, velut cum in tranſitu factum eſt opus.* Quaſi dixerit: labor manuum acceſſorius erat, tametſi eidem inſiſteremus: nunc autem poſtquam Scithi diſceſſimus, verſæ vices operum ſunt. Atque hoc ſanè teſtimonio Abbatis Theodori conuinci videtur, non in totum Congregationis corpus virus accediæ irrepſiſſe: alias non ita generaliter loqueretur nullum tempus habitationis Scithis excludens.

50. II. Puerorū Conuerſatio.

2. Puerorum, quos ad habitum admittebant, conſortio à primæuo rigore Monaſticæ exercitationis quoſdam elanguiſſe, liquet teſtimonio Abbatis Iſaac, à Pelagio relato lib. 10. num. 31. in hæc verba: *Dixit Abbas Iſaac Thebæus fratribus ſuis, Pueros hic non adducatis, quia propter pueros in Scithi quatuor Eccleſiæ eremus factæ ſunt.* Sanè & ieiuniorum, & ſilentij, ac vigiliarum ſtatuti canones nonnihil tepuiſſe apud quoſdam, ſatis eſt veroſimile, quæ à pueris ad vnguē obſeruari nequiuiſſe nec carnis petulantiam, abſque manifeſta reſtium probatione ſanctis viris temerè imponere videas. Exiſtimabit quiſpiam veſtium quoq; apud Scithiotas inductam tunc fuiſſe mutationem; quod id indicare videantur verba illa Iſaac Abbatis apud Pelagium l. 6. n. 9. *Dicebat autem fratribus Abbas Iſaac: Patres noſtri & Abbas Pambo vetuſtis, & de multis partibus reſarcitis veſtibus vtebantur: nunc autem pretioſis veſtibus induimini. Diſcedite hic: deſertaſtis locum hunc. Quando autem profecturi erant ad meſſem, dicebat eis: Iam vobis nulla mandata dabo; quia non obſeruaſtis.* Verùm ex numero præcedenti conſtat, hunc Iſaac non Scithiotarum Presbiterum fuiſſe, de quo ſuperiùs dictum eſt, ſed Conuentus Cellarum, qui ad Nitriotas ſpectabat: nam ibi dicitur: *Venit aliquando frater aliquis in Conuentum Cellarum coram Abbate Iſaac, veſtitus modicum cucullum: & ſpectabat eum ſenex dicens: Hic Monachorum eſt habitatio: tu ſæcularis es & non poteris hic eſſe.* Vbi illum perſtringit Monachum in Cellis de depravata cucullæ forma: hos vero de qualitate, & materia. Et notantes diſtinxit Abbatem Pambo à Patribus eius loci, dum dixit: *Patres noſtri & Abbas Pambo*; quod nimirum Pambo è Scithiotis eſſet, Pelagio teſte libello 15. n. 4. tametſi poſtea ad Cellas tranſiuit Ruffino l. 2. Hiſt. Eccl. c. 8. Patres vero Cellarum. Eo vel maximè quod videam Scithiotas etiam ad præſentiam puerorum melotis, & pellibus vſos; nō pretioſis, vt nunc S. Macarij teſtimonio palā fiet.

51. III. Deliciæ.

III. Cauſam apud S. Macarium ipſius ſacri montis primum incolam lego: Is ſiquidem & diuinitus minitans flagellum, & cauſas eius præſciuit, aperuitque fratribus, vt reſipiſcerent, & Dei placarent furorem: quod narrat Pelagius l. 8. n. 11. dicens: *Dicebat Macarius de deſolatione Scithi ad fratres: Quando videritis cellam ædificatam iuxta paludem, Scitote quia propè eſt deſolatio. Quando autem arbores videritis, iam ante ianuam eſt. Quando autem videritis pueros, tollite melotes veſtras & diſcedite.* Multos ante vaſtationem Scithis annos hæc prædixiſſe Macarius oportet, ſi arborum plantatio & augmentum, & puerorum educatio expectanda eſſent. Phraſim Macarius ab Euangelio accepit Mathæi c. 24. *Cum videritis hæc omnia, Scitote quia propè eſt in ianuis*: Et Luc. 21 *Cum videritis circumdari ab exercitu Ieruſalem, tunc Scitote, quia appropinquauit deſolatio eius.* Senſus autē Macarij eſt: *Cum videritis cellam ædificatam iuxta paludem*: nimirum quod ibi fratres ædificare cœperint, vt ad manū aquam habeant, & labore quem in ea educenda impendere ſolebant, liberarentur, ſeu quod ita multiplicati eſſent, vt ad paludem vſque Mareotim cellæ pertinerent, ſic enim ipſa hominum multitudo confuſionem pareret, & rigoris Monaſtici relaxationem. Rurſus quod ait: *Quando videritis arbores*, eo tendit, vt vel vmbram ad ſe protegendum à Solis ardore vel fructuum percipiendorum gratia per arbores intelligat, deliciaſque afferant à priſtino rigore degeneres. *Quando autem videritis pueros, &c.* Cum videlicet ex eorum conſortio Monachi repueraſcere cœperint, & mores puerorum induere. Quibus ſanè ignis ille ſemel, iterum, ac tertio in Scithi accenſus à ſene magno viſus reſpondere ex æquo videtur; de quo Ioannes libel. 18. n. 5 hæc habet: Dicebant de quodam ſene magno in Scithi: *Quotieſcumque fratres ædificabant cellulam, egrediebatur cum gaudio, & ponens fundamentum non diſcedebat, donec commoraretur* (Hiſpaniſmus: *haſtaque ſe moraſſe*) *Aliquando autem exiens ad fabricandam cellam, contriſtabatur valde. Et dicunt fratres: Quare triſtis, ac mœſtus es Abba? Qui dixit eis: Deſolandus eſt locus iſte, fili. Ego enim vidi quoniam accenſus eſt ignis in Scithi; & accipientes fratres palmas, cædentes extinxerunt eum. Et iterum accenſus eſt, & accipientes fratres rurſus palmas, cædentes extinxerunt eum. Tertio accenſus eſt, & impleuit totam Scithim, & iam non potuit* extingui

extingui. Ideo ego contristor, ac mœstus sum. Hanc igitur indignationem Dominicam denotabat in Scithim conceptam: quam humili manuum labore tempus terentes Monachi sæpius repulerunt. Cum verò à laboribus tandem abstinerent, & otio se dederent, supplicium euadere nequiuerunt. Vnde cum tertio accensus est, nulla de palmis mentio fit, ac proinde nec de ignis extinctione.

52. IV. Inobedientia. 4. S. Moyses Abbas generaliter inobedientiam mandatorum à senibus indictorum fratribus improperabat; publicéque, velut alter Ionas, pœnitentiam prædicabat, quâ futuram proximamque Scithis cladem ac subuersionem euaderent: prout Pelagius testatur lib. 18. num. 13. dicens: Dicebat Abbas Moyses in Scithi. *Si custodimus mandata Patrum nostrorum, ego præsumens de Deo spondeo vobis, quia huc Barbari non venient: si autem non custodieritis, desolandus est locus iste.*

53. Alia prophetia. An hic referenda sit prophetia Scithiotarum de futuris Monachorum generationibus, iure hæsitabit quis. Ego non dissentias, quod vetustissimam iudicem, vtpote à Palladio (vel si Rosuueydo assentiaris, à Ruffino) recensita lib. de verb. sen. n. 197. à quo proculdubio mutuatus est eam Ioannes libel 1. n. 14. & aliàs nec dum perfectè completa sit. Quod enim Neothericus quidam ad suam familiam spectare contendat, gratis omninò dictum esse, omnes, quibus nihil interest, facilè indicabunt Prophetiæ textus hic est. *Sancti Patres congregati prophetauerunt de vltima generatione* (Ioannes addit: *Sancti Patres de Scithi*) *Ex quibus vnus præcipuus nomine Cyrion dixit: Nos quidem adhuc mandata Dei implemus. Interrogauerunt eum alij Patres dicentes: Quid hi, qui post nos futuri sunt? At ille respondens dixit: Media fortè complebunt mandata Dei, & æternum requirent Deum. Dixeruntque Sancti Patres: Post hos autem qui venient, quid facturi sunt? Respondens dixit. Homines generationis illius mandatorum Dei opera non habebunt, & præcepta Dei obliuiscentur. Superabundabit autem tunc iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Veniet verò super eos tentatio, & qui inuenti fuerint in illa tentatione probati, & nobis, & patribus nostris meliores existent, & fœliciores.* Sunt qui velint Cyrionē Abbatem loqui de Monachis in consummatione mundi futuris; tum quia dicitur in fronte Prophetiæ, *Prophetarunt de vltima generatione*, scilicet Monachorum: tum quia de illis probabiliùs dicetur, quod primò quidem valde refrigescent; sed tentatione orta de prædicatione Antichristi ignoscent spiritu, & in eum insurgentes, magnos prædicationis & martyrij fructus sibi acquirent: ita vt cæteros maiores suos meritis prætergrediantur. Quibus sanè ego assentiar, dum tamen nulla specialis familia Monachorum à Cyrione denotata dicatur; & nomine *generationis mediæ* intelligatur vniuersus Monachatus à desolatione Scithis, vsque ad vltimam generationem exclusiuè: in qua *media* verum habeat illud: *Media fortè complebunt mandata Dei* (seu vti clariùs habes in Subdiacono) *Hi qui fuerint post nos, dimidium operis nostri operaturi sunt*: quod modo in reformatissimis familiis expleri conspicimus; quatum Monachi, si ad Scithiotarum feruorem comparentur, non vltra dimidium priscorum operantur: & nihilominus *æternum requirunt Deum*. Hæc de vniuerso Monachorum futuro statu, & generationibus in discessu Scithiotarum prædicta sunt. Sed quæ tunc in montis & Congregationis Scithis acciderint detractatione, accipe à Pelagio libello vlt. n. 14.

54. Moyses Æthiops Martyrium suū & desolationem Scithis prædicit. *Sedentibus aliquando fratribus apud eumdem Abbatem Moysem, dicit eis: Ecce Barbari hodie in Scithim veniunt: sed surgite & fugite. Dicunt ei illi: Et tu non fugies Abba? Ille autem dicit eis: Ego per tot annos expecto diem istum vt impleatur sermo Domini mei Iesu Christi dicentis: Omnes qui gladium acceperint, gladio peribunt.* Hoc ob id dictum credas, lector, quod olim Moyses ille latronū fuerit dux, & homicida. O quā humiliter atque perspicuè suū adumbrabat martyrium! Neque alter Moyses, quā Æthiops iste confingi valet in præsenti. Scio equidem tres alios eius nominis fuisse, quantum ex scriptorum lectione deprehendi potest scilicet qui genti Sarracenorū Episcopus datus est; sed is nequaquam in Scithi, sed prope Arabiam deguit, Ruffino l. 2. Hist. Eccl. c. 6. Et Moyses, cuius gesta refert Theodoretus; & hic longius situs erat, videlicet in Syria, vt ipse l. 4. Hist. c. 16. & in Philotheo c. 22. Denique alius in Scithi, aut propè, de quo Palladius in Lausc 88. & ab eo Heraclides lib. de Paradyso c. 27. Sozomenus l. c. 38. Cassiodorus l. 8. Tripart. c. 1. sed is nullius penè nominis fuit, nec aliud de eo scribitur, nisi tantum quod testis fuerit miraculi cuiusdam à Piore Abbate patrati. Quare mihi procul omni dubio est vniuersa, quæ sub Moysis nomine circumferuntur Apophtegmata, magni Moysis Æthyopis esse. Quod verò is quoque Martyr Scithiota fuerit, eius verba prorsus indubitatum reddunt. Nam cum ad necem suam traxerit verbum Domini. *Omnes qui gladium acceperint gladio peribunt, &c.* Necessum est, vt is aliquando gladio aliquem necauerit: quod de Moyse Æthyope prodit Palladius in Lausc. 22. illis verbis: *Fuit quidam Moyses nomine, Æthyops genere, niger quem propter moram improbitatem, & latrocinij crimen proiecit eum Dominus. Dicebatur enim etiam vsque ad cædes progredi, &c.*

55. Cum aliis fratribus martyrium patitur. Pergit Pelagius, & subdit: *At illi* (fratres) *dixerūt ei*) scilicet Moysi) *Neque nos fugiemus, sed tecum moriemur. Et ille dixit eis: Ego causam non habeo* (fugiendi) *vnusquisque vestrum videat, quomodo sedeat. Erant autem septem fratres cum eo, & dicunt ei: Ecce Barbari appropinquant ianuæ. Et statim intrantes barbari occiderunt eos. Vnus autem ex eis timore carnali perterritus fugit, & abscondit se post plectas de palmis: & vidit septem coronas descendentes, & coronantes, abbatem Moysem, & sex fratres, qui cum ipso fuerant interfecti.* Martyrij veritatem coronarum visio comprobauit, & ex sese satis est verisimile Mazices barbaros solo Fidei odio ductos eos necesse: cum præter sportulas paucas nihil in eorum mansionibus inuenire quirent, & fama paupertatis Scithiotarum vbique; penetrasset. Porro ob similem barbarorum grassationem Monachos ab eis trucidatos in album Martyrum collocatos videre est 16. Maij de Monachis S. Sabæ: Et 28. eiusdem de Thecuitis: & 19. Febr. de Palestinis à Sarracenis occisis. Qua de re Baroniū consule in Notis ad eos dies Rom. Martyrol. & Cassian. Collat. 6. Dolendum profectò, tantū Christi Martyrē à compilatoribus Martyrologiorum, absque Martyrij elogio tabulis Ecclesiasticis insertum 28. Augusti: nisi forsan (quod equidem reor) ille etiam sit, cuius Martyrio coronati mentio fit die 14. Februar. apud Bedam, Adonem, Vsuardum, & Romanum; quoniam occisus asseritur cum Cyrione Presbytero, Bassiano, & Agathone, his Vsuardi, & Adonis verbis:

verbis: *Item Cyrionis Presbyteri, Moyseos, Bassiani, & Agathonis, qui omnes igne combusti sunt.* Vidimus vero Cyrionem & Agathonem Scithiotas fuisse, è quibus Agatho notissimus fuit, & Cyriō supra de vltima Monachorū generatione clara prædixit: & vti senex & Presbyter corā Patrum consensu locutus est. Agatho Exorcista à Romano Martyrologio dicitur, gradu ætati suæ conuenienti: liquet siquidem ex Pelagio libel. 15. numer. 40. iuniorem cæteris fuisse. Petrus in Cathalogo apud Alexandriam passos vult (lib 3. cap. 124.) sed sine auctore: eo forsam ductus quod præcedentes Bassum Antonium, & Protolicum, omnes Alexandriæ occisos fateantur, & subdatur in Martyrologiis: *Item Cyrionis Presbyteri, Moyseos &c.* Facile vero fuit in deserto à Barbaris comburi.

56. Porro de ipsa Scithis deuastatione hæc habet Palladius de Verb. Senior. num. 199. *Quodam tempore Mazices cum superuenissent in Scithi, & multos ex Patribus interfecissent, Abbas Pamon cum alio Abbate seniore nomine Anub. & cum aliis quinque Patribus fugiens inde, venit in locum Therenthi, &c.* Et post quædam subdit: *Sic permanserunt per multos annos* (septem illi Patres simul) *cum multa humilitate, & patientia. In nocte quatuor horis dormiebant, & quatuor operabantur. In die vero vsque ad horam sextam operabantur, deinde vsque ad Nonam legebant, & post hoc victum sibi præparabant colligentes quasdam herbas terræ.* Idem refert Paschasius cap. 42. numer. 4. At Pelagius libel. 15. numer. 11. pro Pæmene ponit Pastorem, inquiens: *Narrauit Abbas Ioannes: quia Abbas Anub, & Abbas Pastor, & residui fratres eorum ex vno vtero nati Monachi fuerunt in Scithi: Et quando illic venit gens Mazicorum, & desolauerunt locum ipsum, primò discesserunt illic, & venerunt ad locum, qui vocatur Therenuthi &c.* Et infra: *Constituit Anub vnum ex nobis dispensatorem, qui, quodcumque nobis apposuisset, comedebamus: & impossibile erat, vt diceret aliquis ex nobis: Affer aliud aliquid: aut diceret. Nolo istud manducare. Et sic transiuimus omne tempus vitæ nostræ cum quiete, & pace.* Mazices Barbari erant Scithi satis vicini, & prope Oasim magnam incolentes ad littus maris, nec longé ab Alexandria ad Occidentem, vt prodit Ioannes libel. 3. num. 12. & Palladius Dialogo de Vita Chrysostomi, ex quo Baronius A. C. 406. num. 18.

Mazici Scithim destruunt.

57. Quid vero Arsenius tunc fecerit, silentio dignum non est. Audiamus Metaphrastem in eius vita. *Cum Barbari aliquando in Scithi fecissent excursiones, alij quidem ex Patribus conuersi sunt in fugam, & ea ratione euaserunt, ex manibus barbaricis. Arsenium autem nullus inuasit metus. Quomodo enim qui ipsos superabat dæmones, & erat eis formidabilis? Sed sic manens in cella aiebat: Si mei Deus curam non geris, quare ego velim viuere? Sic dicens, & sentiens, surrexit, & transiit per medios barbaros, & nihil passus, saluus euasit, cum eis nullum omninò sui sensum dedisset* (plane instar illius Domini, qui transiens per medium illorum ibat.) *Deinde cum cogitasset hoc esse effecturum, vt fieret maior aliis, & maiorem aliam à Deo curam consequeretur, maluit propter modestiam vnà fugere cum aliis, & ad eos abiit.* Simul planè & insignis in Deum fiduciæ, & erga homines humilitatis egregium specimen edens.

S. Arsenij constantia & modestia.

58. Sed quantum temporis Scithiotarum Religio permanserit, nunc videndum. Sanè cum sanctus Macarius Alexandrinus primus omnium montem illum incolere, & discipulos illic congregare, & erudire cœperit: reliquum est, vt ab eius conuersione, aut propè, exordium Scithis accipiendum sit. De anno autem conuersionis eius nemo hactenus quicquam scripsit: Verùm ea iis quæ Palladius & Heraclides de eo referunt, ita deducens à nobis est. Constans est apud omnes Palladium ad Ægyptum accessisse A. C. 388. videlicet sub Consulatu II. Magni Theodosij, vt ipse ait cap. 1. Laus. (sic Baronius, & Rosuueydus) & cap. 19 & 20. testatur superiori anno decessisse Macarium Ægyptium, Antonij discipulum, superuixisse vero triennio Macarium alterum Alexandrinum; nam quod Heruetus vertit: *In quibus cellis ego nouem annos habitans, ex quibus tres annos mecum vixit ille Macarius &c.* Vetus interpres à Theodotico Loët in lucem datus clariùs reddit cap. 20. *Tribus annis post me superuixit.* Ex quo relinquitur vt obierit Macarius A. C 39 . Heraclides autem cap. 6. Paralysi sui auctor est, eum exegisse exercitationis suæ annos 60. cum 40 alios ante Baptismum in sæculo fecisset (his Librarij vitio *Marcus* pro *Macario* legitur, Palladio repugnante) quo loci quod noui Interpretes reddiderint, *Ex quo fuit baptizatus, humi non spuit* (quod minus dignè dicitur) vetus grauiùs transtulit: *Ex quo baptizatus est, non est locutus otiosum sermonem* Fortè in Originali erat: *Non cecidit in terram verbum eius*: quasi diceret. *Seriò deinceps & dignè loquutus est.* Porro iuuenem adhuc recensque è sæculo conuersum in Scithim secessisse, & suo accessu Scithiotis exordium dedisse, narrat Pelagius libell. 15. num. 25. vti superius latius extendimus §. 1. à num. 2. huius capitis. Quare consequens, vt id contigerit ad A. C. 331. plus minusvè, à quo nimirum vsque ad 391. Obitus sui 60. anni intersunt. Quòd si cui placet, non Alexandrinum, sed Ægyptum Scithiotis dedisse initium (liquet siquidem & ipsum in Scithi habitasse, tum Palladio & Heraclide testibus; tum Ioanne subdiacono lib. 2 num. 6. & libel. 3. num. 4. & forsam Pelagio lib. 7. num. 9. & 10.) quod tamen mihi vehementer displicet, ex fundamentis à cap. 3. huius libri præiactis; nihilominus de exordio habitationis Scithis parua est controuersia: enim vero Macarius Ægyptius, Palladio teste, *vixit 90. annos integros: ex his in solitudine annos 60. cum 30 annos natus ascendisset.* Cum vero eodem auctore de viuis excesserit A. C. 387. qui præcesserat aduentum Palladij eiusdem in Ægyptum, consequitur, vt is Ipse Macarius ad solitudinem secesserit A. C. 327. à quo vsque ad 331. alterius Macarij accessu insignitum quatuor duntaxat intercedunt. Verùm adhuc huius partis assertor probare non poterit Ægyptum non aliam primum solitudinem habitasse, quod de Alexandrino certum est: quin potius cum Ægyptius nuncupatur, ex eo quod in inferiori Ægypto natus fuerit, id est Memphi; probabilius est alibi potius anachoresim suam arripuisse? postmodum vero ad famam Scithiotarum in Scithim se recepisse: indeque ad Antonium rediisse, aliquot ante eius obitum annos: successitque in eius locum. Ergò, vt fuerit, Scithiotarum exordium prope A. C. 331. assignandum est.

Scithiotarū Religionis duratio.

Sed vero annum Scithicæ subuersionis, ex quo eliciendum est quoto illud institutum tempore viguerit, aliundè solerti indagine deducendus à nobis est; videlicet ex certo annorum calculo, qui gestis vniuersis magni Arsenij adhibeatur. 59.

Quo anno Scithis subuersio disquiritur.

Cum enim Arsenius submersioni interfuerit, liquetatque annos quindecim superuixisse, reliquum est, vt annus obitu tanti viri illustratus certum nobis terminum Scithicæ expilationis ob oculos ponat. Id vero ex Pelagio libello 15. num. 10. & Metaphraste in eius vita deducendum. Et quidem Pelagius testimonio Abbatis Danielis præcipui discipulorum Arsenij nixus, hæc scribit: *Moritur autem annorum nonaginta quinque: Hic fecit in Palatio diuæ memoriæ Theodosij Imperatoris Maioris, qui fuit pater Arcadij & Honorij, annos quadraginta: & in Scithi fecit annos quadraginta: & decem annos in loco qui dicitur Trobęn* (alias *Troben*, apud Metaphrastem *Stromen*) *supra Babilonem contra ciuitatem Memphus; & tres annis in Canopo Alexandria, alios duos annos reuertens iterum in Trobem fecit, consummans in pace, & timore Dei cursum suum: qui erat vir bonus, & plenus Spiritu Sancto, & Fide.* Verùm textum hunc aliquantisper immorari extergere cogimur, ab exscriptorum erratis. Et primò quidem in id quod Pelagius ait; *Moritur annorum* 95. Manifestus error irrepsit; nam constat ex Metaphraste, qui puriores nactus est codices de Gestis eius, centum ætatis annos consummasse: ait siquidem: *Sanctorum Angelorum manibus verè beatam tradidit animam, cum vixisset quidem inter Monachos quinquaginta quinque annos; omnes autem centum & viginti: nulla parte corporis vllo modo mutilatus:* Quinimo, quod nunc apud Metaphrastem legimus, excessisse, *cum vixisset inter Monachos* 55. *annos*, minus stare potest cum centennario vitæ, & reliquorum factorum Chronologia, vt ex dicendis liquidum fiet. Quod autem Daniel apud Pelagium dixit: *fecit in Pelagio annos* 40. Non sic accipiendum est, vt totos apud Imperatorem exegerit; qui ad summum decem Constantinopoli apud Theodosium vixit: sed quod in Palatio existens ætatis suæ quadragesimum expleuerit annum: ita vt quadragenarius inde recedens in Scithim secesserit: vbi non quidem 40 vt ibi legimus, sed 65. omnino fecerit. Reliqua sibi & veritati consonant. Itaque legendum est. *Moritur annorum centum. Hic expleuit in Palatio annos* 40. *& in Scith* 65 *& decem annos in Trobe, & tres in Canopo, & iterum in Trobe duos*, vbi est consummatus. Sed vnde hæc omnia constans, loquutis. Plane ex certis veritatis testibus; qui singulis subscribunt, vt iam exponam.

60. Principiò illud procul omni dubio sit, Arsenium Roma Constantinopolim euocatum, vt Cæsaris Arcadij magister esset A. C. 384. Enim vero eo anno sub Coss. Merobaude iterum, & Saturnino, *Arcadius à patre Theodosio Augusto consors Imperij coronatus est*; vt scribunt Marcellinus in Chron. Idacius in Festis Consularibus. Socrates lib. 5. cap. 10. Et Sozom. lib. 7. cap. 12. quibus Baronius subscribit, illud adiiciens quod iidem produnt, *pium Principem parum sibi visum contulisse filio, si Romanum illi tradens Imperium, non æquè in eum transfunderet pietatem; ad Gratianum Imperatorem epistolam iam scripsisse agentem in Occidente, qua eum rogauit, vt egregium pietate virum, qui filium doceret, quæreret, inuentumque Constantinopolim mitteret. Scripsit ea de re Gratianus ad Damasum Romanum Pontificem; qui misit ad eum Arsenium Ecclesiæ Romanæ Diaconum egregia probitate spectatum, & literis insigniter eruditum Cui, cum Constantinopolim peruenisset, Theodosius filios suos tradidit, moribus & literis imbuendos, atque dixit.*

Quo anno Arsenius Arcadio magister datus?

Posthac tu magis pater eorum, quam ego. Erat eo anno Arcadius octauum ætatis suæ agens, vtpote natus sub Coss. Gratiano IV. & Merobaudis A C. 377. Pontificatus S. Damasi vndecimo. Oportuit verò Arsenij Constantinopolitanus accessus annum Domini 384. non excessisse: quod in eo diem suum obierit ipse Damasus, Baronio teste, à quo tamen electus, & missus est Augustorum Doctor. Porro Honorius Arcadij frater ipso anno 384. natus fuit, Ricomere & Clearco Coss. vt Marcellinus prodit in Chron. post Arsenij aduentum; nam eum è sacro fonte suscepisse scribit Palladius de Verb. Sen. numer. 37. vbi quod ait: *Arsenius Theodosij filios Augustos de Baptismo suscepit*, amplificandæ orationis gratia dictum sit, vt illa Hieronymi de Paula Epist. 27. *Quid ego narrem Macarios, Arsetas, Serapiones, & reliqua columnarum Christi nomina?* Et idcirco quod in vulgatis Palladij additur, *Cuius filios, id est Arcadium & Honorium Augg.* glossema est scioli alicuius, è margine perperam in textum transolutum. Et nihilominus verè a Metaphraste, Nizeph. lib. 12. cap. 21. ac cæteris scriptoribus vno ore vtriusque Cæsaris præceptor Arsenius asseritur, quia primum Arcadio datus, & Honorius postmodum accessit, primis literis ab eo erudiendus, dum per ætatem liceret.

Rursus à palatio recessisse Arsenium ante A. C. 61.
395. illud manifestum reddit, quod eo ipso anno pari Theodosio decedenti Arcadius in Imperio successit, Marcellino, & Cassiodoro in Chronicis, Socrate, Sozomeno, & reliquis autoribus. Sed vero ante eius obitum Arsenius in Scithim relicto palatio subterfugit, insidias Arcadij fugiens, qui ob verbera sibi illata moliebatur ei necem. Ita Metaphrastes, & Nicephorus, qui subdunt: *Et viuente quidem Theodosio latuit. Postquam autem Arcadius ad Imperium peruenit, Angelicam eum consectari vitam innotuit: proinde Imperator ad eum scribens, cum precationem, benedictionemque eius, tum peccati gratiam ab eo petiit.* Proinde decem, seu vndecim, annos præceptorem Cæsarum egisse, par est, vt dicamus: id est ab A.C. 83. quo Constantinopolim pertexit, ad 393. vel 394. quo Monasticem in Scithim fugiens arripuit: paulò nimirum ante Theodosij decessum, qui vti diximus incidit in A.C. 395. Vide quam deprauatus esset Pelagij textus, vbi ait: *Hic fecit in palatio annos* 40. Si ad tempus palatinæ moræ respiciatur verissimè tamen quadraginta ætatis suæ in palatio compleuit, & quadragennarius sæculi pompam contempsit, & trigesimum agens Arcadio Præceptor datus est, tot siquidem ætatis anni exiguntur, & satis sunt ad 120. vitæ exactæ complementum, vti ex dicendis constabit.

Quot annos Cæsarum Præceptor egerit?

Sed illud difficilius deduci posse videtur, quot 62.
videlicet annos in Scithi exegerit ab eius conuersione, vsque ad Scithis desolationem: quod hoc loco præcipuè enodare intendimus. Verùm hoc duplici tramite haud difficulter deducemus. Primò ex prædicto 110. annorum ætatis eius numero: quindecim namque duntaxat post Scithim deuastatam superuixisse, conceptis verbis asseritur à Pelagio; in quo nemo erratum inuenit; è quibus *fecit decem annos in loco qui dicitur Troben supra Babilonem, contra ciuitatem Memphis: & tres annos in Canopo Alexandria* (est alterum ex Nili Ostiis, Alexandriæ vicinius, sed ad ripam aduersam oppidum eius nominis habens) *& alios duos annos reuertens iterum in Troben fecit, consummans in*

Quot annos exegit in Scithi.

pace

paco &c. per omnes quindecim Quod si ab A.C. 391. quo quadragenatius in Scithim è palatio secessit Arsenius. ad perfectos ætatis illius 120. procedamus, recto calculo in A.C. 473. incidamus necesse est, quem fateamur obitu magni Arsenij illustratum, videlicet post annos 80. Monachatus sui. Si vero ab A.C 473. quindecim demas splendebit illico A. C. 458. in quem Scithiotarum deuastatio, & in montem Scithim Barbarorum grassatio proculdubio incident. Denique asserere cogimur, Arsenium fecisse in Scithi totos 65. annos. Vide quam à vero abscesserit qui dixit, ac legit apud Pelagium: *In Scithi fecit annos* 40. cum sua alias 25. super egerit.

63. *Idem alia via examinatur.* Nouam eiusdem veritatis inueniendæ viam suppeditant verba illa eiusdem Pelagij libel. 2. num. 6. de Arsenio agentis: *Quando in solitudinem redactus est locus, qui vocatur Scithi, exiuit plorans, & dicens: Perdidit mundus Romam, & Monachi Scithim*: quæ etiam verba recitat Metaphrastes. Cogunt vero nos asserere, recentem quoque tunc fuisse Romæ subuersionem, quam nimirum Arsenius paribus oculorum fontibus deplorabat. Et sicut ea verba, non multum post Scithim euersam, ad solam præteritæ calamitatis recordationem dicta sunt, sed quando desolato loco exiuit plorans: ita prorsus recentem quoque tunc fuisse Romanam cladem, ipsa indicat calamitatem comparatio. Cum autem duplex fuerit Romæ subuersio, prior ab Alarico cum valida Gothorum manu sub Varone solo Consule (is, iuxta probatissimam Baronij supputationem, A.C. est 310.) posterior à Genserico Vvandalorum Rege A.C. 455. in quem incidit Consulatus Valentiniani octies, & Anthonij (vti vtrique subuersioni fidem adstruunt Marcellinus & Cassiodorus in Chronico, quibus cæteri scriptores vno ore subscribunt, Hieronymus Augustinus, Orosius, Sozomenus, Socrates, Zosimus, Sidonius, Præconius, Rutilius, Euagrius Nicephorus, Paulus Diaconus, Victor Vticens. à Cardinale Baronio vtrobique citati) reliquum est, vt cuius euersionis lachrymas Arsenius tunc fuderit, videamus. Et sanè Alariciana clades solos 17. Monachatus annos agentem reperit Arsenium, id est ab A.C. 393. ad 410. hæc vero coneidere nequiuit cum euersione Scithis, quæ inter Patres Scithiotarum Arsenium senissimum, & venerabilissimum inuenit: vt ea quæ de ipso totis de Verb. Seniorum libris scripta sunt, meridiana luce manifestius reddunt: quod 17. duntaxat annis perfici nequiuerunt. Vt omittam inde deduci toties Monachatus sui tempus non excessisse 32. annum, videlicet 17. ante euersionem, & 15. post: quod perridiculum prorsus est. Deplorabat igitur posteriorem Romæ cladem à Genserico inflictam A. C. 455. Atqui ab eo vsque 458. qui 15. postremos ætatis Arsenij præcessit, tres duntaxat intercedunt; vt vel inde liquidum sit, vtramque simul Arsenium deplorasse; vtpotè cum oculis nondum siccis delamentata Romana clade, noua post annos tres successerit Scithis; & illa quidem patriam, has vero habitationis suæ solum lamentatus sit.

64. *Idem ex scriptorum silentio comprobatur.* Suffulcit hanc nostram, nouamque, sed veram calculationem perpetuum Scriptorum Veterum silentium, Ruffini, inquam, Palladij, Heraclidisve; qui cum de vniuersis Ægyptum incolentibus Monachis, sanctitate ac religione præstantibus, atque de egregiis eorum sententiis historiam ex professo texuerint, de subuersione Scithis, de que Arsenij dictis, gestisve, nec vnum verbum scripserunt: cum præsertim Ruffinus quem cæteri sequuti sunt, autore Hieronymo, *ita librum scripserit, quasi de Monachis, vt multos in eo enumeret, qui nunquam fuerunt*, tantum abest vt Arsenium silentio obuolueret. Verum cum ipse Ruffinus in Ægyptum concesserit A. C. 372. & de his quos tunc viderit scribat; prorsus Arsenij meminisse nequiuit, qui nisi post annos 21. Scithim non vidit; & tunc Romæ adhuc S.R.E. agebat Cardinalem. Palladius ab A. C. 388. vsque ad 9. annos, & Christi. 397. in Nitriæ egit solitudine: quorum annorum interstitio accidit Arsenij in Scithim accessus, id est A.C. 393. coextititque proinde cum eo annos 4. quibus tyrocinium suum ille incognitus explebat. Quare multo minus de subuersione Scithis scribere potuerunt, quæ post annos 65. contigit.

At quid est quod Hieronymus in Epitaphio Paulæ adstruit, ipsam cum Ægyptum contendit, inuisisse Arsenium inter cæteras Christi columnas; ad calcem vero planè innuit, id accedisse A. C. 384. nam ait: *Sepulta est V. Kal. Febr. Honorio Augusto VI. & Aristeneto Coss. Vixit in sancto proposito Monachatus Romæ annos quinque Bethleem annos viginti.* Ex quo liquet obiisse A.C. 404. & ante 20. cum profecta est Bethleem, obiter inuisisse Ægyptum, ac proinde A. C. 384. vel vt plurimum 385. vt Baronius contendit. At nunc Hieronymus: *Quid ergo narrem Macarios, Arsenios, Serapiones; & reliqua columnarum Christi nomina? Cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta est?* Ergo iam eo anno 384. Arsenius nominatissimus erat inter suos. Verùm in correctiori lectione vitarum Patrum, quam Rosuueydus adornauit, pro *Arsenios*, est *Arsatas*, quamquam Marianus Victorius in recensione Hieronymi perperam *Arsenios* legit. Rosuueydus in Notis hæc habet. *Existimo intelligi Arsatium, de quo Palladius Laus. hist. cap. 7. vbi Serapionem ei iungit, vti hic Hieronymus; nisi intelligatur Arsisius de quo etiam Palladius cap. 7. & 117. Sozomenus lib. 3. cap. 13. & lib. 6. cap. 30. vbi etiam Serapionis iunctim meminere. Henricus Grauius diuinabat Arseniotas, an intelligit Arseniotas?* Et quidem Arsisium Abbatem proculdubio intelligere Hieronymum, de quo etiam Socrates sub A.C. 374. apud Cassiod. lib. 8. Trip. cap. 1. ait: *Eo tempore fuit Arsisius Monasterij Præsul. Is delinquentes iuuenes non excommunicabat &c.* Moueor ex eo quod Paula solum inuisit Nitriæ montem, non Scithim, quod Hieronymus planè Indicat, inquiens: *Venit in oppidum Nitriam; quod cum vidisset occurrente ibi Sancto Venerabili Episcopo Isidoro, & turbis innumerabilibus Monachorum &c.* Id vero *propter feruentissimos æstus, de Pelusio Maiomam nauigatione perueniens &c.* nimirum de Nitria rediit Pelusium Nili ostium Orientalius, & nauigauit in Palestinam, vt feruentissimos æstus declinaret. Sed verò omnes illi Patres, Macarius, Arsisius, Serapion, Nitriotæ erant, vt conceptis verbis pandit Palladius cap. illo 7. Laus. inquiens: *Veni in montem Nitriæ cum ergo toto anno in monte habitassem, apud Beatos, & Sanctos Patres magnum Arsisium, & Putuphastum, Hegiemem, Cronium & Serapionem &c.* De Macario vero cap. 20. *Hic Sanctus habebat diuersas collas vnam quidem in Scithi, & vnam in monte Nitriæ &c.* Potuit vero Paula A C. 384. Macarium conuenire, qui scilicet ad A.C. 391. superuixit, vt iam dixi. Arsenius verò nunquam Nitriæ habitauit, vt à Paula videri posset; nec ipse tam cito hospitibus,

65. *Corrigitur quidam Hieronymi textus.*

præsertim

præſertim fœminis occurrebat, vt notauimus num. 38. & 45. huius capitis vbi de eius ſilentio & hoſpitalitate: Et quod omnino deprauationem textus conuincit eſt, quod anno illo 384. erat Arſenio ſecundus à ſuo in palatium Theodoſij acceſſu; quod euidentibus fundamentis ſtabilitum eſt à num. 40. & tuſi poſt nouem alios in Ægyptum non eſt profectus. Vnde nec ipſe Macarium valuit ſuperſtitem adhuc reperire, quippe qui è viuis exceſſerit A.C. 391. Arſenius vero vſque 395. Monachum non egit.

66. *Concluſio ex dictis.* Ex quibus tandem quod de duratione Scithiotarum quærebamus, manifeſtiſſimum redditur; nimirum perſeuerauiſſe annos duntaxat 127. ab A.C. 331. quo à Macario Alexandrino ſumpſit exordium, ad vſque 458. quo à Mazicorum gentibus in Scithim irruentibus, locus ille in deſolationem redactus eſt, Moyſe Cyrione Agathone, ac ſocia martyrio coronatis, ac exteris fratribus in fugam actis.

§. IV.

De Scithis reſtauratione, deque eius iterata euerſione.

67. *Iterata Scithis reſtauratio vnde autori nota?* ET hoc ad complementum inſtituti à nobis ſuſcepti facit: reſque eſt ſcitu digniſſima, & à nemine vel à limine ſalutata. Suſpicatus equidem fueram nunquam amplius à Monachis Scithicam ſolitudinem habitatam poſtquam à barbaris locus ille ſanctus miſerabiliter euerſus eſt: & quidquid memoria dignum de Scithiotis apud Veteres ſcriptum ſtaret, gloriæ priorem Patrum adſcribendum fore. Cum ecce nutu Dei, dum Moſchi Pratum ſpirituale reuoluo, & calculo Geographico vniuerſa perpendo; iterum Scithiotas in ſua remeaſſe, Scithimque iterum floruiſſe multis ſanctitatis exemplis, dignis ſuſtollendæ præconiis; ſed iterum quoque (proh dolor) deſolationem ſuam gemuiſſe, ſubuertentibus eam ipſiſſimis barbaris, quos *Mazices* appellabant Et quod acerbius eſt adhuc gemere; quod nunquam tertio à Monachis habitata reperiatur, quantumcumque tunc etiam temporis tota ſub Sarracenico iugo gemente Ægypto, non defuerint Antonianæ Monaſtices profeſſores, quos legatorum Alexandrinæ Eccleſiæ munere fungentes, Roma temporibus adhuc noſtris ad pedes Clementis Papæ VIII. deuolutos vidit.

68. *Quanto tempore euerſa permanſerit.* Poſterior igitur reparatio ſanctiſſimi illius môtis à nobis nunc enodanda eſt. De anno quo reſtaurari cœpit, & illic iterum Monachi congregari, non omnino liquet. Mihi illud eſt probabilius, ſpatio illorum 15. annorum quos Arſenius deſolationi ſuperuixit, factum non fuiſſe: quandoquidem toto eorum periodo profugi more ſine certa ſede vitam egit: nunc quidem inter Memphim & Babylonem, in loco *Serome*, aut *Trobes*, nunc in *Canopo* Nili oſtio ve ſus Alexandriam: nunc deinque ad Stromen reuerſus: repetiturus proculdubio cellam ſuam, ſi Scithis iterum à Monachis habitari cœpiſſet. Cæterum non valde poſt eius deceſſum id contigiſſe reor, cum videam eaſdem prorſus Monaſticas Regulas, quas magni Scithiotæ ediderant, à ſucceſſoribus obſeruatas vt mox oſtendam: quod ſanè argumento eſt, eas per manus à maioribus ſuis accepiſſe verbo potius quam ſcripto: quamquam & ab his Seniorum ſuorum rectè geſta, dictaque chartis accipi curam fuiſſe, quæ modo dicturi ſumus, manifeſtant. Quod ſi de duratione quæratur, ego centum annos, plus minus, reſtauratam Monaſticem Scithiotarum viguiſſe reor: nam cap. 194. Prati ſpiritualis, quod vnicum nobis huius rei ſolatium reſiduum eſt, mentio ſit ſancti Senis, qui quinque ſupra quinquaginta annos in Scithi exegerit, & tamen nec exordij, nec finis habitationis eius dicitur metas attigiſſe. Et cap 152. Marcellus Abbas inducitur triginta quinque annorum Scithicæ profeſſionis; ſed hic ipſe vnus fuit eorum, quibus fugari ſecundo à Scithi contigit barbarorum furorem deuitantibus.

Contigiſſe autem poſteriorem hanc Scithis deturbationem A. C. 584. vel circa, annis duobus plus minuſve, ex cap. 112. fit perſpicuum; quo aſſeritur: *Cum veniſſent Mazices, & vniuerſam Prouintiam deuaſtaſſent, ac diripuiſſent, venerunt in Oaſim &c.* Scithi proximam ſolitudinem Magni Hilarionis habitatione & conuerſatione inſignitam. Et de tempore: *Temporibus Imperij Tiberij fideliſſimi Cæſaris &c.* At Tiberius quatuor duntaxat annos rerum potitus eſt: videlicet ab A.C. 582. ad 586. iuxta Baronianam calculationem. Sed audi totius ſubuerſionis ſeriem, cui quidem Ioannes cognomento Moſchus, & Sophronius eius ſodalis Prati huius ſpiritualis autores cap. illo 112. interfuiſſe dicuntur: nimirum accidiſſe, cum ij Ægyptias ſolitudines & Monachos in eis degentes deuotionis causâ inuiſerent, & ſtudioſè luſtrarent: quò nimirum ex Palæſtina aduenerant. *Temporibus Imperij Tiberij fideliſſimi Cæſaris aſcendimus in Oaſim, vidimuſque illic magnum in Diuinis rebus Monachum, genere quidem Cappadocem, nomine autem Leonem. De hoc multi multa digna admiratione narrabant nobis. Nos autem ad illius pertingentes familiare colloquium, magnumque experimentum capientes ſancti huius viri, magnificè ædificati ſumus, & maximè in humilitate eius, & ſilentio, & nuditate rerum omnium, & charitate quam ad omnes habuit. Dicebat ergo ſemper venerabilis hic ſenex: Credite mihi filij, quia regnare habeo. Nos autem dicebamus ei: Crede nobis Abba Leo, quia nullus ex Cappadocia vnquam regnauit: importunam ergo habes iſtam cogitationem, Ille verò rurſus dicebat: Veraciter filij regnare habeo. Nemo autem poterat eum ab hac cogitatione remouere. Cum igitur veniſſent Mazices, & vniuerſam prouintiam illam deuaſtaſſent, venerunt & in Oaſim, & Monachos quidem plures occiderunt, pluriſmoſque captiuos duxerunt. Inter quos acceperunt & Abbatem Ioannem (erat autem hic Lector Conſtantinopolitana Eccleſia) & Abbatem Euſtachium Romanum & Abbatem Theodorum Cilicem. Erant autem tres iſti infirmantes. Cum ergo vincti fuiſſent, ait Abbas Ioannes barbaris. Ducite me in ciuitatem, & faciam vt Epiſcopus det pro nobis numiſmata viginti quatuor. Accepit ergo illum vnus ex barbaris, & duxit prope ciuitatem. Ingreſſuſque eſt Abbas Ioannes ad Epiſcopum. Inuentus eſt autem in vrbe & Abbas Leo, & alij quidam Patrum, atque adeo tanti non fuerant. Ingreſſus igitur Abbas Ioannes cœpit orare Epiſcopum vt barbaro numiſmata daret. Epiſcopus autem non plura quam octo numiſmata habere inuentus eſt.* (Erat in planè ſanctus Eulogius qui ab A.C. 581. ſedere cœperat in Eccleſia Alexandrina, & 27. ſedit annos, vt Baronius tom. 5. Annal. probat Euagrij Hiſtorici autoritate lib. 5. cap. 16. & Nicephori in Chron. Onuphrius vero ab anno Tiberij 2.

69. *Quo tempore ſecunda Scithis acciderit deſolatio.*

ſediſſe

ſediſſe vult: ſed longe in aſſignando Chriſti anno à vero aberr. (quem fuiſſe ait 572.) Sed pergit Sophronius: *Voluerunt ergo dare barbaro octo numiſmata, & noluit accipere dicens: Aut 24. numiſmata præbete mihi, aut Monachum date. Coacti igitur ſunt, qui erant in ciuitate; rurſus Abbatem Ionnacem barbaro dare flentem, & eiulantem. Adduxit autem illum in ſua tabernacula barbarus. Poſt tres ergo dies ſumptis 8. numiſmatibus Abbas Leo in eremum exiji, vbi erant barbari: orauitque illos dicens: Accipite me cum octo numiſmatibus; & tres iſtos dimittite, qui infirmi ſunt, neque pergere per eremum poſſunt. nam interficietis eos, & detrimentum facietis: ego vero ſanus ſum, & ſeruiam vobis. Tunc barbari acceperunt Abbatem Leonem & octo numiſmata, & dimiſerunt illos tres. Abijt ergo Abbas Leo vſque ad quemdam locum, & cum præ debilitate pergere vltra non poſſet, barbari decollauerunt eum. Impleuitque Abbas Leo ſcripturam dicentem: vt ponat quis animam ſuam pro amicis ſuis.* Ioan. 15. *Tunc nos quoque cognouimus, quidnam eſſet, quod dixerat: Quia regnare habeo: Veraciter enim regnauit, qui poſuit animam ſuam pro amicis ſuis.*

70. **Captiuos Patres Scithiotas fuiſſe probatur.** Dices forſam, hos ſenes in Oaſi detentos, non Scithi: vnde ergo ſuis fuiſſe Scithiotas? Planè ex tribus aliis capitibus, vbi id conceptis exprimitur verbis. Audiſti Theodorum Cilicem vnum ex tribus captis fuiſſe: audi modo quid ipſe Moſcho & Sophronio dixerit de loco ſuæ habitationis cap. 183. *Dicebat Abbas Theodorus Cilix: Cum adhuc morarer in Scithi erat ibi ſenex Ægyptius nomine Dauid, qui die quadam ad metendum profectus eſt. Habent enim conſuetudinem Scithiotæ, vt abeant ad villas & metant* Rurſus cap. 152. aiunt: *Acceſſimus ad Abbatem Marcellum Scithiotham*: Et infra: *Et Chriſti gratia iſta cogitatio fecit, vt de Scithi non egrederer per annos triginta quinque, donec venientes barbari apprahenderunt me, & vendiderunt Pentapoli, Scithimque deſolauerunt.* Et cap. 113. *Ad Abbatem Ioannem de Petra perrexi, ſumpto mecum & ſodali Sophronio: Rogauimuſque illum dicentes; Dic nobis verbum. Senex autem ait: Credite mihi dicenti: Cum adoleſcens morarer in Scithi &c.* Videntur igitur in Oaſim proximam Scithi ſolitudinem Patres illos declinaſſe, cum à Mazicis fugati ſūt: & illic nihilominus quæſiti, & retenti. Quare priuſquam in Oaſim Mazices veniſſe dicantur, vniuerſam Prouintiam illam deuaſtaſſe referuntur, in qua vt minimum Scithis continebatur.

71. **Secundi ſæculi Scithiotas fuiſſe probatur.** Ne valet quiſquam dicere; hos forſam ſenes habitaſſe Scithim ſimul cum Arſenio, Macario, Paſtore, & cæteris, & huc exempli gratia geſta eorum tranſcripta fuiſſe: quandoquidem ſermo ſit de Scithis deuaſtatione quæ temporibus Tiberij Principis facta eſt. Ab illa enim quam ſuperius recenſuimus ſub A.C. 458. ad hanc A.C. 584. intercedunt anni 126. Quare nec valuit vna & eadem vaſtatio eſſe, neque ſenes iſti cum ſuperioribus habitare. Vt omittam Autoris propoſitum in hoc libro, vt in Prologo ipſemet aperit illis verbis. *Reperies in eo virtutes Sanctorum eorum qui temporibus noſtris claruere.* Et cum de eo loquitur Photius Cod. 199. Biblioth: *Multorum* (inquit) *magnorumque virorum res præclaras aggregauit, quas partim oculis ipſe ſpectauit, partim recens tunc auditione didicit.* Additque librum [illegible] Moſchi, & Sophronij, eiuſdem [illegible] ille, quem Pelagius latinitate donauit [illegible] quod [illegible] rum virorum dicta, factaque imitatione digna colligit, qui poſt inſecuti ſunt. Vitas enim narrat eorum, qui iam indè vſque ad Heraclij Imperium, & deinceps virtute magis claruerunt. Inde eſt quod de Macario, Arſenio, Paſtore, cæteriſque prioris ſæculi Scithiotis, quantumuis celeberrimis Patribus, nec vnum verbum ſcribit.

72. **Quinam Sophronius iſte Moſchi ſodalis fuerit.** Quinam autem Sophronius iſte ſit, qui cum Abbate Ioanne Ægypti peregrinationē aggreſſus eſt cum à Deo, & a Ioanne de conuerſione monebatur, ſi roges: Reſpondeo; Cum multi eo nomine viri olim extiterint inſigniti, è quibus alterum ſugillat Hieronymus epiſt. 22 ad Euſtochium, quod cum veræ Monaſtices oſſorem Roma paſſa aliquando ſit, alterum vehementer laudet libr. de Scriptor. Eccl. in fine, vt qui eius opera in Græcum ſermonem verteret, longè tamen hos à noſtro extitiſſe, ipſa temporum ratio conuincit, cum liber iſte ſcriptus ab eo ſit vel ad ipſum poſt tempora S. Gregorij Papæ, & Imperatorum Tiberij, Anaſtaſij, Zenonis, & Mauricij, quorum nimirum non ſemel meminit, & Gregorij expreſsè cap. 147. 151. & 192. qui ad A. C. 600. florebat; ſuperiores autem annum Domini 406. præceſſerunt. At Sophronius noſter nobilis pridem & doctus vir, vnde ei Græcum *Sophiſta* cognomentum ab Interprete libri conſultè ſeruatum; & à Ioanne cathechiſta ſuo (ſic Moſcum appello, quod eum ad Monaſticum pertraxit) *Dominus ſuus*, & *Sophiſta* ſæpe vocatus c. 66. 77. & 110. non alius fuit, quam ille toto Orbe notiſſimus inſignis Chriſto Athleta, poſtmodum à cellæ quiete ad ſedem Hieroſolymorum Patriarchalem extractus, cuius Epiſtolæ, clariſſima confeſſio Fidei, & Monothelitarum debellatio publicè coram venerando Sextæ Synodi Generalis Patrum conſeſſu lectæ; & celebratæ ſunt. Act. 11. Et vt paucis eius acta complectar, ſub Tiberio Imper. à Ioanne Abbate de Monachorum inſtituto arripiendo (Moſchum intelligo) ſæpiùs conuentus, in Ægyptum adductus, & propè Alexandriam ad ſenem ſanctitatis eximiæ; de quo cap. 110. ait ipſe Ioannes: *Aſſumpſi Dominum meum Sophronium, & perreximus in Monaſterium, quod ab Alexandria XVIII. P. M. diſtat, ad ſenem quemdam magnæ virtutis Ægyptium genere. Diximque ſeni: Dic nobis verbum Pater, quomodo debemus ſimul habitare: quia Dominus Sophiſta voluntatem ſæculo renuntiandi habet. Aitque ſenex: Benefacis fili, renuntians ſæculo &c.* Idem habet c. 69. *Perreximus vnà ego & Dominus Sophronius Sophiſta priuſquā ſæculo renuntiaret in Alexandriam &c.* Arripuiſſe vero tandem Monaſticum habitum, liquet ex cap. 101. *Cum interrogatus eſſet Abbas Sophronius Sophiſta frater meus &c.* vbi nomen Abbatis ei impertitur à Ioanne, qui ſæpe poſtea fratrem & ſodalem eum appellat cap. 92. 111. & 113. Vitam igitur Monaſticam ſimul duo ipſi Alexandriæ annos multos excoluere; conuixere namque S. Ioanni Eleemoſinario, cuius & geſta poſteritati tradiderunt, teſte Leontio Neapoleos Epiſcopo in eius vita: vbi in Prologo: *Iam quidem & alij ante nos optima atque excellentiſſima de hoc admirabili viro, & ſummo Sacerdote Ioanne philoſophati ſunt, potentes exiſtere in opere & ſermone: Dico enim Ioannem & Sophronium Dei cultores, & amatores virtutum, & vitatis propinquatores &c.* quo loci eos de Monaſtice laudat ſub titulo *Dei cultores*, Græcè *Terapeutas*. At cap. 31. eiuſdem vitæ, *Sophiſtam* vtrumque vocat, inquiens: *Ad voluntatem igitur memorabilis huius, qui tota in Deo erat, miſit ei Deus viros ſapientes, & ſemper memorandos Ioannem & Sophronium;*

nium. Consiliarij enim erant veraciter boni, &c. peragit referre pugnas quas *cum Seuerianitis, ac cæteris circa regionem existentibus immandis hæreticis*, inierunt. Et cap. 5. Sophronium vocat *sanctum, ac diuinitus inspiratum*. Decessit è vita S. Ioannes Eleemosinarius A.C. 620. autore Baronio, cum Alexandrinum thronum ascendisset ante decennium.

73. Ex quo fit, Sophronium Alexandriæ in Monachatu perseuerasse à tempore Tiberij, & posteriori Scithis deuastatione, ad S. Ioannis Eleemosinarij mortem, seu A.C. 620. annos non minus 36. & rursus 13. alios vsque ad A.C. 633. quo Alexandriæ Monachum agens ad Hierosolymorum sedem est euectus. Monachatus mentionem egit ipse, epist. ad Sergium, siue Honorium, hunc Romæ veteris, illum nouæ Patriarcham illis verbis. *Quam mihi nunc Beatissime Papa optabilis est requies, & tranquillitas, & multo quam prius optabilior, ex quo à quiete à curis vacua in turbam negotiorum veni &c.* Vbi Baronius: *Hæc ipse quidem quòd ex silentio Monastico ad Episcopatum adductus esset.* At Sergius ipse de loco à quo abreptus Sophronius fuit (epist. ad Honorium quæ extat in 6. Synodo Act. 12.) *His itaque peruenientibus, Sophronius venerabilis Monachus, qui, vt ex nunc auditu didicimus, Hierosolymorum Præsul est ordinatus, apud Alexandriam tunc temporis positus &c.*

Eius Monachatus quo tempore in ciderit?

74. Tantus igitur vir Scithicæ deuastationis pene interfuit, conuixitque sanctissimis illis Senibus Ioanni, Eustachio, Theodoro, Leoni, Marcello, & cæteris, qui à barbaris fugati, aut occisi sunt. Ipse itidem simul cum sodali suo Ioanne Mosco Prati spiritualis autor extitit, quem vterque simul exarauerint: quod sane in causa fuit vt sub eius nomine ab antiquioribus citetur: vt à Nicæna II. Synodo Act. IV. & à D. Ioanne Damasceno ad Calcem orat. 1. pro Imagin. & à Nicephoro lib. 8. cap. 41. qui tamen in Prologo Ioannis Moschi titulum præfert, cuius etiam nomen exprimitur cap. 77. & 134. Sic & gesta S. Ioannis Eleemosinarij pro indiuiso ediderunt. Scripsisse autem Pratum multo ante Pontificatum ipsius Sophronij, palam est: tum ex eo quod nihil referunt, quod exeedat A.C. 600. tum quia nunquam toto libro Sophronius *Episcopus* dicitur, sed *Sophista*, aut *Abbas*. Sed iam quæ de perfectione & moribus Sanctorum Scithiotarum secundi sæculi memoriæ mandauerunt, videndum nobis est.

Simul cum Moscho Pratum scribit.

75. 1. Creuerat Monachorum numerus in Scithi restaurata ad 3500. Regnabat autem in eis imprimis mirus paupertatis amor. Quo circa senex quidam Scithiota ad Sophronium & Ioannem dixit, cap. 113. *Amate auditatem rerum omnium, & continentiam Credite dicenti mihi. Cum adolescens morarer in Scithi, quidam senum splene doluit, & modicum aceti quæsitum est in quatuor eius loci Monasteriis, & inuentum non est. Tanta erat apud eos paupertas, & nuditas & continentia. Erant autem ibi Patres quasi ter millequingenti.*

Scithiotarū post reparationem mores.

2. De Charitate, abstinentia, & discretione hæc illis Theodotus Scithiota dixit cap. 54. *Filioli. multum reuera perdiderant Scithiota Monachi, iuxta Senum prædictionem. Credite enim mihi, filij, quia magna erat Charitas apud Scithiotas, magna abstinentia, magna discretio. Vidi ego illic senes, qui nisi quis ad eos venisset, nunquam sumebant cibum: inter quos erat senex quidam Ammonius nomine iuxta me manens, cuius ego sciens consuetudinem, per omne Sabbathum ad illum veniebam, vt propter aduentum meum sumeret cibum.*

Charitas, abstinentias discretio.

3. De Hospitalitate subiunxit senex: *Habebant hoc omnes generaliter: quod quacumque horâ accederent ad eos aliqui, permittebant illos orationem facere, illisque orantibus ipsi mensam apponebant, & continuò cibum sumebant.*

Hospitalitas

4. Locabant itidem opera sua ad messem: Vnde c. 183. *Dicebat Abbas Theodorus Cilix* (erat hic si meministi alter ex captiuis ægrotis) *Cum adhuc morarer in Scithi, erat ibi senex Ægyptius nomine Dauid, qui die quodam ad metendum profectus est. Habebant enim consuetudinem Scithiota, vt abeant ad villas, & metant. Ascendit ergo senex ad villam, & sub mercede operabatur. Conduxit autem illum agricola quidam. Cumque meteret senex die quadam circa horam septimam, æstus magnus factus est; & abiit senex in quoddam tugurium, & sedit. Veniens autem agricola, & videns sedentem senem, dicit ei cum iracundia: Cur non metis senex? Nescis quia mercedem tibi reddo? Dixit ei: Ita sanè; sed quia æstus magnus est, & grana tritici de spicis decidunt, idcirco paululum expecto donec transeat æstus, neque damnum patiaris. Dicit ei agricola: Surge, labora, & ardeant omnia. Cui respondit senex: Vis vt ardeant? Dixit ille cum iracundia: Ita planè. Tunc surrexit senior, & ecce continuo ardere cœpit ager. Currens autem agricola venit ad alios senes* (proculdubio Scithiotas) *qui in alia parte agri operabantur, & rogabat eos vt venirent, & deprecarentur senem, vt oraret, & ignem extingueret. Venientes autem senes prostrauerunt se humi; Ille autem dixit eis. Dixit ipse vt arderet. Exoratus tamen ab eis abiit, & stans medius inter ea quæ arserant, & ea quæ non arserant, orauit: & continuo extinctus est ignis, & saluata est pars reliqua satis.* Tanta erat religionis sanctitas, quæ tales viros alebat Nec minoris meritis senex alter fuit Daniel nomine, de quo ca. 114. refertur infantem 25. dierum loqui fecisse, & patrem suum propalare; nam maligni quidem è vulgo seni ipsi filium ad iudicabant, cuius tamen orationibus datus sterili fuerat. Hic vero Thetenutim ex Scithi, vt Theodorus Alexandrinus, fuga lapsus fuerat. 76.

Opera ad messem locabant.

5. Porro Horarum Canonicarum & Nocturnæ Psalmodiæ Scithiotarum Abbas Marcellus testimonium reddidit cap. 152, & quod dæmon insidiaretur illi bellicum strepitum noctu in illum edens, voce clara intonans. *Vtique bellum est; si ergo oppugnare, aut repugnare nō vis, vade domum: & non oppugnaberis.* Eiusdem Marcelli extant vndecim documenta Monastica, quæ in eodem capite edita consulas, quæso. 77.

Horæ Canonicæ.

6. Denique quod ad Mortificationes spectet passionum, digna relata est cæci illius senis, qui totos 22. annos non est passus, vt quis sibi aquam afferret, cum puteus mille ferè passibus à cella distaret: ad quem duce fune quem semel extenderet, accedebat. Et hic in Monasterio Abbatis Sisci morabatur (cap. 169.) quod tunc erat in Scithi.

Mortificatio

7. Modestiæ imprimis deditos fuisse, ex cap. 194. liquet: vbi, *Senex qui morabatur in Scithi*, cum veniret Alexandriam opus manuum suarum vendere, & in iuuenem Monachum, quem vinum in caupona bibentem vidit, rigidè inueheretur, illeque respondisset: *Perge senior, Deus non quærit nisi cor mundum*: subiecit suspirans: *Gloria tibi Deus: Ecce ego habeo in Scithi annos 55. & mundum cor non habeo: hic autem in tabernis conuersans cordis munditiam possidet.*

Modestia.

Tepuisse igitur successu temporis institutum ibi Monasticum exemplo iuuenis huius satis edo- 78.

Vltima Scithis desolatio,

cemur, cap.

cenitur, & ex eo simul quod c. 55. scribitur: *Abbas Irenæus narrauit nobis de sene quodam commorante in Scithi, qui diabolum viderit noctu sarculos, rastra, & caphiones præbentem fratribus. Dixitque diabolo senex: Quid ista sunt? respondit diabolus. Distractiones fratribus præparo, vt his occupati fiant negligentiores ad orandum, & glorificandum Deum.* Præcessisse autem diuina oracula de montis & Congregationis huius iterata euersione, atque vltima deuastatione, conceptis expressit verbis Abbas Marcellus cum dixit: *Multum venera perdiderunt Scithiotæ Monachi iuxta senum traditionem.* Clarius autem senex ille etiam Scithiota, cuius præclaram desolationis Scithis prophetiam dedimus agentes de prima deuastatione supra à nu. 51. qui tertio iam in monte igne grassante, totamque Scithim implente: *Iam,* inquit, *non potuit extingui.* Sed nos lamentabili relicto Scithiotarum casu, ad Tabennesiotarum Religionem explanādam accedamus.

CAP. VI.

De Tabennesiotis Monachis, qui magno Abbate Pachomio autore coaluerunt.

§. I.

De eorum exordio, regularum distinctione, & autoribus.

1. Tabennesiotarum Religio nostræ simillima.

NVlla Monasticarum Congregationum tota Ægypto ita ad nostrarum Religionum formam accessit, vt Tabennesiotarum institutio, vtpotè in quibus habitus forma, & cæremoniarum copia peculiaribus legibus præscripta visebantur; multaque alia quæ nunc temporis specialissimè Religionis specimem ferunt. Id planè autor vitæ S. Pachomij eorum institutoris fassus est c. 12. illis verbis: *Apparuit Angelus Domini, differens ei tabulam, in qua erat omnis forma Institutionis scripta, qua docendi forent, quicumque ad eius magisterij studia peruenissent. Quam regulam Tabennenses hodieque custodiunt, eodem cibo semper vtentes, & habitu: ipsam quoque disciplinam sollicita circumspectione seruantes. Nam Monachi qui ibidem commeant, non solum more, sed & robore corporis, & locorum situ præ cæteris longe diuersi sunt: & necesse est eos diuersam Regulam custodire.* Vnde Sozomenus lib. 3. Hist. Eccles. c. 13. *Pachomius præses fuit eorum, qui vocantur Tabennesiotæ. Quibus quidem habitus erat & vitæ institutio a reliquorum Monachorum disciplina in quibusdam rebus discrepans.*

2. Pachomius eorum institutor.

Ergo autor eorumdem Pachomius fuit inferiori Ægypti Thebaida natus, velut ex spinis Rosa, qui A. C. 315. & victori, ac militiæ valefaciens, in desertum secessit: vbi Palæmonis sanctissimi Monachi disciplinis eruditus, ab Angelo Regulas accepit Monasticas, quibus ad eum postmodum conuersionis gratia accedentes institueret, & erudiret. *Quodam siquidem tempore contigit* (actorum verba profero) *vt Pachomius procul a cella sua progressus veniret ad quemdam vicum cui nomen est Tabennense, in quo tunc nullus penitus habitator*

Regulam ab Angelo accipit.

existebat. Vbi cum pro more diutius in orationibus perduraret, vox ad eum cælitus delata est dicens: Mane hic ò Pachomi, & Monasterium construe. Venturi sunt namque ad te quam plurimi tua cupientes institutione proficere, quibus dum animum præstabis iuxta Regulam, quam monstrauero tibi. Et protinus apparuit ei Angelus Domini afferens ei tabulam, in qua erat omnis forma institutionis adscripta. Hæc ibi cap. 12. ex versione Dionysij Exigui. Et c. 15. Subiungitur: *Inter hæc Pachomius iterum diuinitus admonetur, pro Regulis quibus deberent institui, qui erant per eum Domino credituri: cœpitque cum germano suo habitaculum, in quo manebant, capacius reddere, & ædificiis ampliare quam plurimis eorum (vt diximus) gratia, qui sæculo renuntiantes ad seruiendum Christo erant sine dubitatione venturi: quatenus essent spatia digna membrorum, in quibus eorum posset recipi multitudo.* Mira planè Pachomij fides, qui ad instar Veteris Patriarchæ Noë futuris hospitibus fabricauit arcam, seu domum de perituro mundo frigitantes in sese recepturam, & a peccatorum diluuio protecturam: eamque iuxta monitum Angeli perfecit in 24. mansiones distributam, vt mox dicemus: quamquam ea de re velut delirus, & amens à fratre repræhensus fuerit aiente: *Desine ab hac intentione tua: quid agis rem superfluam, inaniter te ipsum dilatare contendens?* Sed cum æquò animo improperium sustineret, post patris germani mortem (Ioannes ei nomen erat) innumeros iuxta verbum Domini passus est sui magisterij successores.

At quænam ea Regula fuerit, iure disceptatur ab Abælardo, sed non iure in vtramque partem, vt ipse disceptans hæret anceps inter vtramque. Existimabit quispiam in eam Regulam quæ vulgò circumfertur, omnes Pachomianas coincidisse, id est, eam quam dictauit Angelus, & quam Pachomius edidit, & quas Theodorus, & Orsiesius tradiderunt. Enim verò cum Pachomius Regula Angelica donatus sit, qua Monachos instrueret, fieri nequit, quin ea ipsa sit Angelica, quam D. Hieronymus Latinam fecit. Hac siquidem, quod ipse testatur in Prologo, illi regulabantur. Sed vero ea ipsa à tribus compacta fuisse liquet; tum ex tituli inscriptione qui habet: *Hæc sunt præcepta vitalia tribus a maioribus tradita:* tum ex Hieronymo asserentes: *Aiebat quod in Thebaide habitarent plurimi Latinorum, qui ignorarent Ægyptiacum Græcumque sermonem, quo Pachomij & Theodori, & Orsiesij præcepta conscripta sunt.* Loquitur vero de Regula quam ei Siluanus Alexandria detulerat, latinitati donanda: atque in eam sententiam putat inclinasse Baronium, dum Regulam, quam Rom. Martyrologiū asserit ab Angelo Pachomio donatam (14. Maij) extare ait typis Romanis expressam, & beneficio eruditissimi Chaconij lucidatam.

3. An eadem Regula sit Angelica & Pachomiana.

Mihi tamen longè aliter dicendum videtur, nimirum Regulam Angelicam forma & numero præceptorum longè à Pachomiana differre: imò cum ea coincidere nequiuisse. Rursus Theodori, & Orsiesij institutiones diuersas prorsus à Pachomiana fuisse: quos tamen liquet institutionis suæ legibus nouas addidisse. Atque hæc omnia haud difficilè, vt reor, stabiliam: cum hodie adhuc extēt tres illæ Regulæ: Angeli, Pachomij, & Orsiesij, & sola Theodoriana perierit. Demus in primis Angelicam, quam ab ipsa cælitùs exarata tabella autor vitæ Pachomij extraxit, extatq; c. 22. Actorum eius. Tabellam vero ad multos perstitisse sæculos, Nicephorus testatur dum ait. *Quæ sanè tabella ad hodiernum vsque diem seruatur.* Superuixit autem Nicephorus Leoni Imper. cognomento sapienti: vtpote de cuius tractauit obitu, qui contigit A. C. 911. iuxta Baronij calculum. Adiiciam è regione Palladium & Heraclidem eandem ad verbum exprimentes. Lausiacæ cap. 38. & Paradysi. 19.

4. Pachomij regula ab Angelica diuersa & ab Orsiesij & Theodori institutionibus.

REGVLA ANGELICA
Pachomio cælitùs missa.

	Ita eam ex Actis S. Pachomij reddit Dionys. Exig.	Ita Palladius Gentiano Herueto Interprete.	*Ita Heraclides Incerto Interprete.*	
5. Labor viribus & alimentis commensurandus.	I. Singuli iuxta vires suas edere concedas, & bibere, & pro modo vescentium laborare compellas: & neque comedere modestè, neque ieiunare prohibeas. Validioribus quidem, & comedentibus validiora opera: leuiora vero infirmioribus, & abstinentibus imponas.	I. *Concede vnicuique vt comedat & bibat pro viribus, & pro viribus comedentium eis quoque manda opera, quæ proportione conueniant, ac correspondeant: & neque ieiunare prohibe, nec comedere. Sic quidem fratribus fortia manda opera, imbecilla autem, & leuia iis, qui se magis exercent, & sunt imbecilliores.*	I. Permittes vnicuique, vt tantum quantum poscit, & cibi sumas & potus: & iuxta manducantium & bibentium vires, paribus quoque operibus eos subiugabis: & neque quemquam ieiunare, neque manducare prohibebis, ita tamen vt fortioribus & magis edentibus, semper opus grauius iniungas. Infirmi autem & verè Monachi ad operandum leuiùs vrgeantur.	
Cellæ	II. Facies autem diuersas cellulas, & ternos per vnam cellulam manere constitues.	II. *Fac autem diuersas cellas in eadem aula, & tres in cella maneant.*	II. Diuersas etiam intra atrium domus cellulas facies, & ternos per singulas manere præcipies.	
Refectorium	III. Omnium verò cibus in vno loco paretur, atque consumatur.	III. *Ab omnibus autem cibus in vna domo capiatur.*	III. In vno tantum loco cibus omnium fiat.	
Accubitus	IV. *Deesse videtur in Actis.*	IV. *Dormiant autem non recumbentes, sed extractis sibi sedibus paulo supinioribus; & illic suis impositis stragulis dormiant sedentes.*	IV. Somnium verò capiant non iacentes, sed super instructas & paullulum reclines cathedras, & velalatas palliis suis sedentes quiescant.	
Vestes	V. Induantur autem noctibus lebitones lineos præcincti lumbos: habeantque singuli melotem, id est, caprinam pellem confectam albam, sine qua neque comedant, neque dormiant.	V. *Noctu autem gestent lebitones lineos succincti. Habeat vnusquisque ex his pellem ouillam albam laboratam, absque ea neque comedant, neque dormiant.*	V. Vtantur autem noctibus lineis vestibus, quas lebitonas vocant: cuncti, & singuli quique eorum pellibus caprinis bene confectis tegantur: quas pelles nec tunc quoque, cum voluerint cibum capere, vel somnum, deponant.	
	VI. Accedentes tamen ad Communionem Sacramẽtorum Christi & cingulos soluant, & melotem deponant, cucullis vtentes tantummodo.	VI. *Ingredientes autem ad Christi Communionem Sabbato & Dominica, zonas soluant, & pellem ouillam deponant, & cum sola cuculla ingrediantur. Fecit autem eis cucullas molles; tanquam pueris, in quibus iussit imponi figuram Crucis purpurea.*	VI. Quando ad Communionẽ Sabbati vel Dominici diei ingrediuntur, vnusquisque suum cingulum soluat, pellemque deponat, & cum cucullo tantum ingrediatur. Cucullos autem ipsos sine villo paruulos fieri, vt infantibus, ordinauit, in quibus & quædam signa de purpura fecit intexi.	6. Qualiter ad Communionem accedendum.
	VII. Hoc etiam præceptum erat (*scilicet in tabula*) vt iuxta numerum elementorum & Græcarum literarum, viginti quatuor Monachorum turmæ constituerentur; ita vt singulis turmis imponerentur singularum nomina literarum id est ab α, & deinceps vsque ad ω, vt cum interrogaret Archimandritam de aliquo in multitudine tanta, facili responsione cognosceret. V.g. cum diceret, qualiter esse α, vel ζ, & rursus λ, vel ρ, vel σ, proprio quodam signo nominis literæ	VII. *Iussit autem esse 24. ordines fratrum ex numero viginti quatuor literarum, præcepitque vnicuique ordini imponere nomen elementum Græcum ab α, β, & quæ deinceps sequuntur vsque ad ω, vt dum interrogat Archimandrita de aliquo in tanta multitudine, sciscitetur eum, qui est ab eo secundus: quomodo se habet ordo α? aut quomodo se habet ordo β. Rursus saluta ρ sequendo quoddam proprium nomen literarum, & simplicioribus quidem & sincerioribus nomen ι. difficilioribus autem*	VII. Iussit 24. esse ordines fratrum, iuxta 24. numerum literarum: & vnicuique ordini superposuit literam Græcam ab Alpha, & Beta, Gamma &c. vsque Omega. Dũ igitur interrogaret S. Pachomius & in tanta multitudine, singulorum requireret vitam, dicebat secundo illi, qui erat in suo ordine prior: Quemadmodum se habet Alpha? aut quomodo habet Beta? & iterum salutẽ per vnumquemque ex proprio signo & vocabulo	Optima ratio discernendi Monachorum ordines.

literę vniuscuiusque turmæ, mores exprimeret, simplicioribus & innocentioribus , ι , nomen imponens, difficilioribus autem & tortuosis ξ competenter accommodans, ita vt pro modo conuersationis & propositi singulis turmis literarum elementa concinerent; solis spiritualibus hæc ipsa, quæ significarent, scire valentibus.

tem ξ : & sic conueniemer institutis eorum, & vita, & moribus vnicuique ordini elementum litera accommodabilis: solis spiritualibus intelligentibus ea , qua significantur.

cabulo literæ requirebat. Et simplicioribus quidem perfectis Monachis, inquit Angelus Iota literæ nomen: durioribus autem & difficilioribus Xi literæ nomen imponez. Itaque vnicuique ordini tales vocabulorum imprimes notas, vt mores per eas significentur animorum. Soli tamen spirituales nouerint viri , qualem suppositi elementa vitam sui ordinis indicare videantur.

VIII.

7. Hospitalitas. Sed & hoc in illa tabula ferebatur adscriptum , vt peregrinus alterius Monasterij, si veniret habens habitum diuersum , nullus cum eo comederet , excepto eo qui iter agens id obseruare non posset.

VIII.

Scriptum autem erat in tabula: Si venerit hospes alterius Monasterij quod habet aliam formam; cum eis nec comedat, nec bibat, & nec ingrediatur in Monasterium , nisi fuerit inuentus in via.

VIII.

Scriptum autem & hoc in tabulis ipsis erat: Si quis, inquit, de alio Monasterio peregrinus aduenerit, aliam regulam sequens , ne manducet cum illis iste, nec potest, neque in mansionem eorum introducatur, nisi forte in itinere eisdem fuerit adiunctus.

IX.

Nouitij per triennium probantur. Qui verò semel ad hoc intraret Monasterium , vt ibi iugiter permaneret , per tres annos à studiis sacratioribus arceretur : operaretur tantum opera sua simpliciter, & ita post triennium studium certaminis introiret.

IX.

Porro eum qui semel ingreditur, nec potest cum eis ad triennium sustinere certamen, non admittes : sed cum opera fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium.

IX.

Quicumque vero idcirco ad eos fuerit ingressus , vt cum ipsis permaneat ; non illum nisi triennij tempus impleuerit, in loca Monasterij secretiora recipias: sed cum prius per triennium totum laboriosius opus duriusque perfecerit, tum receptum intrinsecùs iam eum asse permittendum.

X.

Comedens comedentem non videat. Cum autem comederent, capita sua cucullis operirent, ne frater fratrem videret manducantem. Et vt nullus comedens loqueretur, nec præter mensam suos alibi circumferat aspectus.

X.

Comedentes autem velent capita cucullis, ne frater fratrem videat manducantem. Comedenti non licet loqui, nec extra quadram , & mensam vsquam aliò oculos conuertere.

X.

Edentes cucullis capita sua velent , ne alter manducantem alterum fratrem aspiciat. Nec loqui quicquam dum edit liceat, nec aspicere ad illam alteram partem; nisi ad solum catinum , & ad solam cui superponitur mensam.

XI.

8. Officium Diuinum. Nec non ab Angelo , qui cum Pachomio loquebatur, hoc quoque constitutum est: vt diurnæ orationes 12. fierent & Vespertinæ 12. & Nocturnæ 12. Cumque Pachomius diceret , paucas orationes esse : respondit Angelus : Has constitui quas possent infirmiores absque labore perficere. Cæterum qui perfecti sunt hac lege non indigent. Apud semetipsos namque iu propriis constituti cellulis orare non desinant, qui puritate mentis, & Diuina contemplatione pascuntur.

XI.

Constituit autem vt per totum diem facerent 12. Orationes , & in Nocturnis Vigiliis 12. & in Matutino 12. & hora Nona tres. Quando autem videretur comedendum esse multitudini, constituit , vt vnusquisque ordo in vnaquaque Oratione Psalmum priùs caneret. Cum autem magnus Pachomius contra Angelum diceret , esse paucas orationes; ei dicit Angelus : Has constitui , vt parui quoque possint procedere ad perficiendam Regulam , nec eis sit molestum. Qui autem sunt perfecti , non opus habent vt leges eis ferantur : nam cum per se sint in cellis , totam suam vitam attribuunt contemplationi. His autem legem tuli , qui mentem minimè habent intelligentem , vt sicut serui contumaces metu Domini totum vitæ institutum implentes securè & liberè degant.

XI.

Hoc etiam ordinauit , & iussit, vt orationes 12. numero per totum diem facerent : & rursus 12. alias quando ad vespertinum lumen venirent , in Nocturnis quoque vigiliis totidem preces effunderent ; tres autem solas ad horam Nonam diei. Quando vero vniuersa multitudo conueniebat ad manducandum , vnicuique ordini in singulis orationibus statuit Psalmum præcinere. Tunc S. Pachomius quasi cótradicere Angelo voluit, hoc dicens : Paucæ sunt istæ Orationes , cui respondit hoc Angelus : Has orationes fieri idcirco præcepi, vt & minores sine aliqua implere tristitia impositam sibi viuendi Regulam possint. Qui vero firmioribus , consumatioribusque sensibus viuunt , non est illis necesse aliena lege constringi : ipsi enim semetipsos intra cellas , vniuersamque vitam suam visioni & cultui Dei penitùs dederunt. His ergo, inquit, istæ præcepi, qui nec inuenire possunt, nec implere quæ prosint ; vt cum seruili quadam necessitaté compulsi , ostenderint dignam in se

ſub propoſito diſciplinam, tum demum ad fiduciam valeant Diuinæ notitiæ peruenire.

9. Paucula à Nicephoro addita.

Hactenus Pachomio data ab Angelo Regula, vt à prædictis Autoribus recenſetur: at Nicephorus dum eam ſcriptis ſuis attexuit, ordine præceptorum nonnihil immutato, paucula quædam addit, quæ in tabula illa (Palladio *ænea*, Heraclidi *cerea*) extitiſſe contendit, nimirum cum de menſis agit: *Signis autem quibuſdam manuum impulſione, vel nutibus, rem neceſſariam ab eis quibus forte, vt menſa præeſſent, obueniſſet, inſinuando peterent.* Et de domibus: *Domicilium porrò, vt ita ſepimento circumuallaretur, vt id lectum cuiuſque concluderet.* Cætera cum Palladio habet communia, vt & Sozomenus libr. 3. cap. 13. Quo fit perſpicuum, vt in Actis ſancti Pachomij, nonnulla ex eadem Regula interciderint, vt totus numerus I V. Et quod numerus V I. dicitur de purpureis Crucibus cucullarum & numerus X I. de tribus Orationibus Horæ Nonæ, & Pſalmo ante cibum concinendo. Ex collatione verò liquet perfectus Regulæ ſenſus: nam quod in vna verſione obſcuriùs, in altera lucidiùs, faciliuſque redditum habes. Nihil autem amplius tabulæ inciſſum fuiſſe, inde deducimus; quod ſtatim ac prædicta ſcripſit, ac iuſſit cæleſtis Nuntius, dicitur in Actis ſeſe in cœlum recepiſſe. Nec ibi aut alibi, vel leuiter innuitur plus aliquid ab eo preceptum: quare altiſſimum Scriptorum Omnium de eo ſilentium ſatis huic veritati fidem adſtruit. Dicerent ſaltem hæc inter cætera in tabula ſcripta fuiſſe; ſed nihil minus. Recenſent potius ſigillatim, quæ in ea contenta ſunt.

10. Angelica Regula Pachomio non Monachis data.

Sed verò cum verum ſit quod ſubdit Nicephorus: *Eiuſmodi ſanè legibus Pachomius Monachos ſuos rexit*: & ea propter Regula ab Angelo ei data eſt: aliam nihilominus ipſe fuſiorem multo, & locupletiorem ab eis ſeruandam edidit: nam Angelica non tam Monachos in pietate inſtruere valebat, quàm ipſum Pachomium, qualiter erga ſubditos ſibi Aſcetas prudenter ſe gerere deberet: quare cum ad ipſum tabulæ illius verba dirigerentur, non ea forma digeſta erat, vt publica Monachorum cœtibus iure proponi poſſet; vt patet ex primo eius præcepto: *Singulis iuxta vires ſuas edere concedas & bibere*; & cætera, quæ de forma conſtituendarum & diſtribuendarum domorum & congregationum traduntur numer. 2. 3. & 7. nihil ad Monachos pertinebant, ſed ad Magiſtrum: quinimo neceſſum potius eſſet quædam à multitudine celare, cum de eis Pachomius iuſſus fuerit ſic Monachorum in 24 claſſes ordines accommodare, *vt pro modo conuerſationis & propoſiti ſingulis litterarum elementa concinerent; ſolis ſpiritualibus hæc quæ ſignificarent ſcire valentibus.* Et rurſus, nouiter ad Monaſterium accedentes *per tres annos à ſtudiis ſacratioribus arcere.* Cætera verò quæ Monachos ſcire & operari deceret, Regulis à ſe editis inſeruit: nam numer. 11. opertis capitibus iubet veſcentes conſiſtere, nec alios circumſpicere frates: numer. 13. ſiquid neceſſarium fuerit ad menſam, vt nemo audeat loqui, ſed miniſtrantibus ſigni ſonitum dare: numer. 28. agit de Hoſpitibus ad Xenodochium, non ad interiora domorum Monaſticarum deducendis: numer. 50. vt nemo niſi ſedens dormiat: & numer. 44. vt edere moderatas eſcas Monachis in communi concedit, ſic & ieiuniis ſeſe exercere volentibus indulget, vt ſigillatim pane tantum, & ſale veſcantur: vbi de communi coquina, ſicut in tabula.

11. Pachomiana regula ab ipſo tantum exarata.

Cæterum hanc ipſam Pachomianam regulam, eius dumtaxat manu, & ingenio exaratam fuiſſe, non Theodori etiam aut Orſieſij, ex eo fit manifeſtum quod Regula Orſieſij (ſi tamen eius ſit, & non potius Theodori, vt mox aperiam) extet typis excuſſa tom. 5. Biblioth. VV. PP. ſub titulo *ORSIESII REGVLÆ de Inſtitutis Monaſticis*: eiuſque exordium eſt: *Audi Iſrael mandata vitæ &c.* in qua tamen ipſe ſui præceptoris Pachomij ſæpe meminit; vt cum ait: *Vigilemus attentius, & ſciamus, quod magnam nobis Deus præſtiterit gratiam per Patrem noſtrum Pachomium, vt renuntiemus ſæculo &c.* Et infra: *Nos inuicem amare debemus, & oſtendere quod ſimus famuli Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & filij Pachomij, & diſcipuli Cænobiorum.* Innuit itidem, cum hæc ſcripſit, iam Pachomium ad cœlos commigraſſe: ne quis dicat eo viuente hanc Orſeſium Regulam condidiſſe, & Pachomio in ſua edenda fuiſſe comitem. Ait ſiquidem: *Nullam animam contemnamus, ne quiſquam per noſtram duritiam pereat quod quidem & Pater noſter indeſinenter nobis ſolebat inculcare.* Et paulò ſuperiùs: *Itaque fratres chariſſimi, qui Cænobiorum vitam, & præcepta ſectamini, ſtate in arrepto ſemel propoſito, & implete opus Dei: vt Pater, qui primus inſtituit Cænobia, gaudens pro nobis loquatur ad Dominum: ſicut tradidi eis, ſic viuunt.* Hunc verò non alium, quam Pachumium fuiſſe, titulus Pachomianæ Regulæ manifeſtat, qui habet: *Præcepta Patris noſtri Pachomij hominis Dei, qui fundauit conuerſationem Cænobiorum à principio; per mandatum Dei.* Vnde Hieronymus Epiſt. 16. in Epitaphio Marcellæ inquit: *Hæc ab Alexandrinis priùs Sacerdotibus, Papaque Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecutionem Arrianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, Monaſteriorumque in Thebayda Pachomij, & Virginum, ac viduarum didicit diſciplinam.* Vbi doctrinam Cœnobiticam præcipuè Pachomio accommodat, quamuis Antonius priùs diſcipulos Monaſticem docuerit: nimirum quoniam ille vberiùs diſtinctiuſque Cœnobiticam vitam inſtituit; vt Regula eius declarat. Denique ſæpè Orſieſius Abbas in ſua quaſdam ex Regulis ſeu Conſtitutionibus Pachomianis in medium adducit, quæ tamen vel in editis, vel à nobis edendis ex vetuſtiſſimo & ſelectiſſimo Codice Coradignenſi reperiuntur: & nihilominus ſoli eas Pachomio tribuit; vt cum agit de eo, qui delinquentem deffendit, vel de perfecta ſuppellectilis Monachi paupertate, vel de non recipiendo cómodato abſque Præpoſiti licentia, & aliis, quæ ſuis locis cum Pachomianis inſeremus.

Non ab Orſieſio.

12. Hoc itaque firmum, atque ſtabile ſit, Pachomij

Regulam

N. qi Theodoro.

Regulam eum solum cognoscere autorem; & tametsi, quæ Theodoti fuerit Regula, hactenus non liqueat; negare nihilominus non possumus de Monasticis institutis aliquod opusculum scriptitasse, id maxime prodente Hieronymo; ex cuius tamen testimonio id solum habemus, cum dixit: Latinos Monachos Tabennesiotas fuisse suo tempore plurimos, *qui ignorarent Ægyptiacum, Græcumque sermonem, quo Pachomij Theodori, & Orsiesij præcepta conscripta sunt.* Ex quo nemo rectè inferet, hanc qua Pachomij fruimur Regulam, etiam illorum opus esse, cum alias ab hac diuersas edidisse, ipse Orsiesij Regula probet. Vtrum autem omnium illorum Opuscula Hieronymus latinitate donauerit, dicemus inferiùs. M.SS. Codices, Pachomianam tantummodo proferunt: & vbi editi habent: *Hæc sunt præcepta vitalia tribus a maioribus tradita*; Caragdinensis habet; *Nobis a maioribus tradita*: & eis quoque titulus a igitur: *Præcepta Patris nostri Pachomij hominis Dei &c.* Innuit verò, ea quæ prima illa sectione continentur, à maioribus suis ipsum accepisse; Palæmone videlicet, & vetustioribus Monachis: cætera verò quæ aliis sectionibus scripta extant, ab eo primum edita fuisse. Porro de Theodoro, & Orsiesio Pachomij discipulis in eius vita multa mentio fit: nam Theodorum a pueritia conuersum, & probè educatum Tabennensis Cænobij œconomum fecit. Orsiesius vero tertius à Pachomio totius eius Congregationis clauum tenuit, vt Metaphrastes apud Surium prodit.

13. Ex M.S. Ceradignensi Regula Pachomij.

Reliquum ergo est, vt proferamus in medium ipsam S. Pachomij Regulam non quidem vt pridem Achiles Statius Lusitanus primus omnium Romæ typis hæredum Antonij Bladij A.C. 1575. iuris fecit communis, & iterum Petrus Chaconius Toletanus (eruditissimi planè viri) A.C. 1588. Romæ item ad calcem sui Cassiani, correctiorem publicauit; seu quam ab eo acceptam Gazæus Notis illustrem reddidit; sed vt extat in M.S. Codice membranaceo Ceradignensi, quem singulari Dei beneficio nactum me esse confido: deerat enim cæteris tertia præfationis Hieronymi pars, & Regulæ ipsius penè media: quas tamen nunc ex prædicto thesauro profero, vbi Gothicis caractheribus extat exorata: obiterque cætera denuò potioribus lectionibus recensebo. Extat vero sic ad verbum.

§. II.

INCIPIT PRAEFATIO B. Hieronymi de regula S. Pachomij hominis Dei.

14. Translationis huius occasio.

a In editis quò, & iterum quo.

b mihi

c Thebaide

d Metanea

e Tanabo.

QVamuis acutus gladius, & leuigatus, si diu in vagina conditus fuerit, sordescit rubigine, & splendorem pristinum decoris amittit. Vnde ego mærens super dormitione Sanctæ, & Venerabilis Paulæ (non a quod contra præceptum Apostoli facerem, sed quod multorum uncisa illius morte refrigeria suspirarem) accepi libros ab homine Dei Siluano Presbytero mihi directos, quos ille Alexandria missos susceperat vt b nobis iniungeret transferendos. Aiebat enim quod in c Thebaidis cænobiis, & in d Monasterio Metanæo, quod de e Canobo in Pænitentiam felici nominis conuersione mutatum est, habitarent plurimi latinorum qui ignorarent Ægyptiacum, Græcum sermonem, quo Pachomij & Theodori & Orsesij præcepta sunt, qui primi per Thebaidem & Ægyptum Cænobiorum fundamenta iecerunt, iuxta præceptum Dei & Angeli, qui f ad eos sub hanc ipsam institutionem missus fuerit.

f à Deo, & cælitus, soli enim Pachomio Angelus missus est.

Itaque quia diu tacueram, & dolorem meum silentio deuoraram; vrgebant autem missi ad me; ob hanc causam Leontius Presbyter, & cæteri cum eo fratres, accito notario, vt erant de Ægyptiaca in Græcam linguam versa nostro sermone dictaui: vt & tantis viris imperantibus, ne dicam rogantibus, obedirem: & bono (vt aiunt) auspicio longum silentium rumperem: reddens me pristinis studiis, & Sanctæ fœminæ refrigerans animam; quæ Monasteriorum semper amore flagrauit, & quod visura g erat in cælo, hoc in terris meditata est. Venerabilis quoque Virgo Christi filia eius Eustochium haberet quod sororibus legendum tribueret, nostrique fratres Ægyptiorum, hoc est Tabennensium Monachorum exempla sequerentur; qui habent per singula Monasteria Patres, & Dispensatores, & Hebdomadarios, ac ministros, & singularum domorum Præpositos, ita vt h vna domo quadraginta, plus minusue, fratres i habeat, qui obediant Præposito: sintque pro numero fratrum triginta vel quadraginta domus in k Monasterio & terna, quaterna ve domus in vnam tribum fœderantur, vt vel ad opera simul vadant, vel in hebdomadarum ministerio sibi succedant per ordinem.

g erit, Tabennensia Monasteria, cellæ, & Ministri.

h In vna domo.

i habitent.

k decem vna

15. Ordo Congregationis.

l prior

m psiathium Vestes.

n quæ infra scripta sunt desunt in excussis vbi quæ sequuntur sunt in nominatiuo.

o Cura ægrotorum.

p fortis Ieiunia.

p abstinentia

q excepta Pentecoste.

r secundo

Quicumque autem Monasterium primus ingreditur, primus sedet, primus ambulat, primus Psalmum dicit, primus in mensa extendit manum l primus in Ecclesia communicat: neque ætas inter eos quæritur, sed professio. Nihil habent in cellulis præter m psiathium, & n quæ infra scripta sunt. Duo lebitonaria, quod genus absque manicis Ægypti vestimenti est, & vno iam attrito ad dormiendum, vel operandum, & amicto lineo, cucullisque duobus, & caprina pellicula, quam melotem vocant, bacteolo lineo, & caligis ac bacillo itineris o socio. Aegrotantes miris sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis: sani maiori pollēt p continentia. Bis in hebdomada, quarta, & sexta Sabbati ab omnibus ieiunatur, q excepto Pascha tempore, & Pentecoste. Aliis diebus comedunt qui volunt post meridiem, & in cœna similiter mensa ponitur propter laborantes, seu senes, & pueros, æstusque grauissimos. Sunt qui r secundum parum comedunt; alij qui prandio, seu cœna vno tantum cibo contenti sunt; nonnulli gustato paululum pane egrediuntur. Omnes pariter comedunt. Qui ad mensam ire noluerit, in cella sua panem tantum & aquam, ac sal accipit, siue s in vno die voluerit, siue post biduo.

s siue vno

16. Artifices Monasteriorum.

o Ab hinc desunt in excussis.

u Fratres eiusdem artis in vnam domum sub vno Præposito coguntur, verbi gratia, vt qui lina texunt sint pariter: qui mattas in vnā reputentur familiam, sarcinatores carpentarij, fullones, calligarij seorsum a suis præpositis gubernantur, & per singulis hebdomadis ratiocinia operum suorum ad Patrem Monasterij referant.

Iubilæi festum.

Omnium Monasteriorum Principes vnum habeant caput, qui habitat in Monasterio BAVM, diebus Paschæ; exceptis his qui in Monasteriis necessarij sunt, ad illud omnes congregantur; vt quinquaginta millia ferme hominum Passionis Dominicæ simul celebrent festiuitatem Mense EVI, cuius vocabulum est MESSORE, id est Augusto, instar iubilei, remissionis exercetur dies, & peccata omnibus dimittuntur, reconciliantur que sibi qui aliquam habuerint simultatem: & disponuntur Monasteriorum capita, dispensatores, Præpositi, Ministri, prout necessitas postulauerit.

Concilij & Syri donum linguarum.

Aiunt autem Thebæi quod Pachomio, Cornelioque & Syro, qui vsque hodie vltra cētum & decem annos

vincere dicitur, Angelus lingua mystica scientiam dederit, vt scriberent sibi & loquerentur per Alphabetum, spiritualibus hymnis quibusdam, & Symbolis absconditos sensus inuoluentes. Quas nos Epistolas, ita vt apud Ægyptios Græcosque leguntur, in nostram linguam vertimus: eadem vt reperimus elementa ponentes, & quod simplicitatem Ægyptij sermonis imitati sumus, interpretationis fides est: Ne viros Apostolicos, & totius gratiæ spiritualis sermo rhetoricus immutaret.

Cætera autem quæ in eorum tractatibus continentur, prælibare nolui; vt in suis discantur autoribus, & de fontibus potius quam de riuulis bibant, quos sanctæ Congregationis studia delectarent.

EXPLICIT PRÆFATIO.

17. Pachumius Theodorus & Orsiesius quales vidi.

NOTA. Prælibauit vir eximiæ eruditionis & sanctitatis Hieronymus quidquid in Regula Magni Pachomij continetur, & in Epistolis vltro citroque scriptis, illius, & Cornelij, & Syri Abbatum discipulorum suorum; quas omnes Latinis vocibus reddidisse perspicuis verbis ad calcem præfationis indicat illis scilicet: *Aiunt Thebæi quod Pachomio, Cornelioque, & Syro, &c.* Gennadius in Cathal. illud. Vir. Pachomi dumtaxat Epistolarum meminit ad Cornelium & Syrum, & alios scriptas: quas tamen ipsi respondentes ediderint, non aperit. Meminit & Epistolarum Theodori, & libri ab Orsiesio exarati. Et quoniam multam lucem præfationi D. Hieronymi afferant Gennadij verba, & his quæ dicturi sumus, operæ pretium nobis visum est ea in præsentiarum reddere: quæ sic habent c. 7.

Pachumij scripta.

Pachumius Monachus, vir tam in docendo quam in signa faciendo Apostolica gratia, & fundator Ægypti Cœnobiorum, scripsit Regulam vtrique generi (id est sexui) *Monachorum aptam, quam Angelo dictante perceperat. Scripsit & ad Collegas Præpositura sua Epistolas, in quibus Alphabetum mysticis tectum Sacramentis, velut humanam consuetudinis excedentem intelligentiam, clausit, solis credo eorum gratia, vel meritis manifestum; id est ad Abbatem CORNELIVM vnam, ad Abbatem SYRVM vnam, & vnam ad omnium Monasteriorum Præpositos, vt in vnum antiquius Monasterium, quod lingua Ægyptiaca vocatur BAVM congregati Paschæ diem velut æterna lege concelebrent, epistolam vnam. Et ad fratres, qui foras Monasterium missi fuerant operari, Epistolam vnam.*

Theodori.

Theodoro autem cap. 8. *Theodorus Presbyter successor & gratiæ, & Præpositura supradicti Abbatis Pachumij scripsit ad alia Monasteria scripturarum Sanctarum Epistolas sermone digestas, in quibus tamen frequenter meminit magistri, & institutoris Pachumij, & doctrina eius, & vita proponit exempla, quæ ille, vt doceret, Angelo administrante didicerat: simul & hortabatur permanendum in proposito cordis, & studij, & redire in concordiam, & vnitatem eos qui post Abbatis obitum dissensione facta a cœtu semetipsos absciderant vnitatis. Sunt autem huius exhortationis epistolæ tres.*

Orsiesij.

Tandem de Orsiesij libro hæc cap. 9. *Orsiesius Monachus amborum id est Pachumij & Theodori, Collega, vir in sanctis Scripturis ad perfectum instructus, composuit librum diuino conditum sale, totiusque Monasticæ disciplinæ instrumentis instructum; & vt simpliciter dicam, in quo totum penè Vetus & Nouum Testamentum, compendiosis dissertationibus, iuxta Monachorum dumtaxat necessitatem, inuenitur expositum, quem tamen vice testamenti propè diem obitus sui fratribus obtulit.* Hactenus de his Gennadius: qui tamen de Epistolis Cornelij, & Syri, quas ad Pachumium scripsisse in mystico Alphabeto constat Hieronymo teste, altum silentium.

Illud tamen mihi procul omni dubio est, Opus- 18.
culum illud quod sub nomine *Regularum Orsiesij de institutis Monasticis* præ manibus est tom. 5 Biblioth. Veter. PP. Theodori potius esse, & vnam ex eius Epistolis, vtpote cui notæ, & signa à Gennadio apposita conueniant, *in quibus* scilicet *frequenter meminit Magistri & institutoris sui Pachomij*: Septies siquidem eius meminit verbis à nobis modo relatis; *& doctrina eius, & vita proponit exempla*; vt cum ait non longè ab excidio: *sedemus in locis humilioribus, in quibus Pater noster præcepit penitus non sedendum, &c.* Et rursus: *Scimus quia S. P. N. erudiuit nos esse reddituros rationem de singulis, quare non fecerimus ea, aut negligenter fecerimus, &c.* Monet etiam, & hortatur permanendum in proposito semel cordis studio, inquiens: *Itaque fratres Charissimi qui Cœnobiorum vitam & præcepta sectamini, state in arrepto semel proposito, & implete opus Dei, vt Pater, qui primus instituit Cœnobia, gaudens pro vobis loquatur ad Dominum: sicut tradidi eis, sic viuunt.* Eis verò, qui sic ab incepto, & vnitate strictæ obseruantiæ desciuerant, sic effatur: *Quæ nobis occasio relicta est, vt habeamus quicquam proprium à funiculo vsque ad corrigiam calceamenti, cum habemus Præpositos, qui pro nobis solliciti sunt, tam in cibo quam in vestitu, & corpusculi languore? Ad quos vsus superfluum palliolum, aut epulæ lautiores, aut melior lectus, cum omnia in commune sint parta, & Cruce Christi nihil durius? Sufficit nobis habere quod homini satis est; duo lebitonaria, & aliud attritum, & palliolum lineum, duos cucullos, Zonam lineam, Gallicam pellem, & virgam, cui ministerium aliquod & dispensatio est credita Monasterij* (Quæ prorsus Pachomianæ Regulæ verba sunt) *Et si ex ea lucrum faciat, scelus putetur, & sacrilegium quicquam ex ea contingere, & in propriam vertere requiem, quasi despiciens eos, qui non habent*: Et multa alia in hanc, & similes sententias, quas si vel raptim, lector, percurreris, tute ipse iudicabis prorsus Theodori opus esse, non Orsiesij, cum in eo opusculo Veteris illa, ac Noui totius Testamenti, quod ad Monasticos mores & mysteria pertinet, perpetua expositio, quam Gennadius in Orsisio commendat, desideretur. Sed Regulam ipsam Pachomij demus, nunc tandem beneficio Cartadignensis Codicis omni ex parte integram, & emaculatam, raptimque eam, vbi expedire iudicauerimus, illustremus.

Opusculum de institutis Monasticis Theodori esse, non Orsiesij.

REGVLÆ

REGVLÆ S. PACOMII ABBATIS. PRIMA PARS.

PRÆCEPTA PATRIS NOSTRI PACHOMII HOMINIS Dei, qui fundauit conuersationem Cœnobiorum à principio per mandatum Dei.

CAPVT PRIMVM.

Id est totum hoc in excussis vsque numer. 6.

19. Tyranculorum sessio, & exterioris hominis compositio.

1. *HOc est exordium preceptorum. Qui rudis Collectam Sanctorum ingreditur, & quem per ordinem Ianitor ab ostio Monasterij introduxit, & sedere fecit in Conuentu fratrum, non ei licebit sedendi locum, vel ordinem commutare, donec eum transferat: OIR AROC, id est Præpositus domus suæ, ad locum qui ei ritè debetur.*

2. *Sedebit autem cum omni decore, & mansuetudine; pelliculam, quæ super humerum hæret ex latere, ex inferiori parte subdens natibus; & vestimentum, id est tunicam lineam absque manicis, quam lebitonarium vocant, diligenter adstringens, ita vt genua operiat.*

3. *Cumque audierit vocem tubæ ad Collectam vocantis, statim egrediatur cellula sua limen de Scripturis aliquid meditans, vsque ad ostium Conuentriculi. Et quando in loco Collectæ cœperit ambulare, & ad locum sedendi standique peruenire, non conculcauit iuncos, qui aqua infusi ad texendos funiculos præparantur, ne vel paruum damni in Monasterium ex alterius veniat negligentia.*

4. *Sin autem nocte signum insonuerit, ut steteris ad focum quod propter calefacienda corpora, & repellendum frigus ex more succenditur.*

5. *Nec otiosus in Collecta sederis, sed funiculos in mattarum stamina celer præparabis, absque infirmitate dumtaxat corpusculi, cui cessandi tribuitur venia.*

6. *Cumque manu percusserit stans Prior in gradu, de scripturis quidpiam reuoluens memoriter, vt oratio finiatur; nullus consurget tardius, sed omnes pariter leuabuntur.*

Vide notationem sequentem.

7. *Nemo aspiciat alterum contorquentem funiculum, vel orantem, sed defixis luminibus opere sit intentus.*

Not. Quinque priores Regulæ cum suo titulo & sunt omnino in excussis. Sexta & septima perperam quasi præfationis calcaneus additæ sunt, cum superioribus Hieronymi verbis parum cohærentes. Et subditur non minus ineptè, &c. cum nihil ab vltimis illis verbis *sit intentus*, ad ea quæ iam sequuntur intersit. Sed & non nihil lectione ipsa discrepant à Caradignensi; nam habent: *Cumque maior vel stans Prior in gradu manu percusserit, de Scripturis quidpiam reuoluens memoriter, vt oratio finitur, nullus consurgit tardius, sed omnes pariter eleuantur. Nemo aspicit alterum operantem, sed defixis luminibus vnusquisque in suo opere intentus est, &c.*

Sequitur in Caradignensi sub miniato titulo, vt omnes Capitulorum sunt.

CAPVT II.

Hæc sunt præcepta vitalia nobis à Maioribus tradita. Falso in excuss. tribuit

Not. Hinc in excussis incipit Regula.

20. Conceptionis Monasticæ forma.

1. *SI acciderit vt psallendi tempore vel orandi aut in medio lectionis aliquis loquatur aut rideat, a illicè soluet cingulum, & inclinata ceruice, manibusque ad inferiora depressis, stabit ante altare, & à Principe Monasterij increpabitur. Hoc b quidem faciet & in Conuentu fratrum, dum ad vescendum pariter conuenerint.*

a Illico deest in excussis. b Idem.

Not. Vetustissimum correptionis Monasticæ morem exhiberi solitum, non solum ante altare in Ecclesia, cui nunc Capituli aula respondet, sed & iam in Refectorio, vt apud minores, & vniuersos reformatos est in vsu. De eadem corripiendi fratris habitudine agit iterum infra n. seq. 23.

2. *Quando ad Collectam tuba clangor c increpuerit per diem, qui vna oratione tardius venerit, superioris increpationis ordine corripiatur; & stabit in loco conuiuij.* Collectæ signum. c insonuerit;

Not. ad Collectam aliquando tuba, nonnunquam tabula, & sæpe tintinabulo concrepari solitum diximus, cum de Therapeutis Alexandrinis erat sermo lib. 2. cap. 12. num. 55. Nunc vero pro *increpuerit*, Sciolus aliquis librariorum apposuit *insonuerit*: quasi non Liuius dixerit lib. 1. *Vt primo statim concursu increpuere arma.* Et Virgil. lib. 9. Æneid.

At tuba terribilem sonitum procul ære canoro
Increpuit.

Sed Monachorum tubam fuisse corneam, Alardus conicit.

d Nocte. e Vescendi loco.

3. d *Nocta vero, quia corporis infirmitati plus aliquid conceditur, qui post tres orationes venerit, eodem & in collecta, & in e vescendo ordine corrigatur.*

Not. Hinc suum cap. 43. Regulæ hausit B. P. Benedictus. *De his qui ad opus Dei vel ad mensam tardè occurrunt.*

Prioris nomine quid significatur.

4. *Quando ia Collecta orant fratres, nemo egrediatur absque iussione Maiorum, nisi interrogauerit; concessumque ei fuerit exire pro natura necessitate.*

Not. Maiores vocat eos qui Collectæ tunc temporis præsunt, quos alio certo vocabulo designare non potuit, cum non semper Præpositus interesse valeret. Hos D. P. Benedictus sæpè *Priores* vocat, vt cap. 10. 38 & 43. Errant qui hos vulgari idiomate *Priores* vertunt, cum longè alio nomine *Præpositorum* censeantur ab eodem c. 21. 62. & 65.

5 *Nullas diuidat iuncos ad texendum funiculos, præter eum qui ministrat hebdomeda; quod si ille iusto opere detentus est, Maioris imperium præstolabitur.*

Not. Deest hæc regula 5. in excussis, expertte etiam deest.

21. Orare inter opera manuum

6. *De hebdomadariis vnius domus non eligentur qui stent in grada, & in conuentu omnium de Scripturis aliquid replicent: sed omnes iuxta sedendi ordinem memoriter retexant quæ sibi fuerint imperata. E quibus si quid oblitus, qui hæsitauerit in dicendo, negligentiæ & obliuionis correptionem sustinebit.*

Hebdomadarij ordo.

Not. Pro tota hac Regula 6. excussi Codices solum habent: *Omnes memoriter retexeat quæ sibi fuerint imperata: de quibus, si quis oblitus aliquid fuerit, aut hæsitauerit in dicendo, negligentia, & obliuionis increpabitur.* Ita Librarij ex suo cerebro mutilabant Scriptorum paginas. Moris vero funiculos aut sportulas texendi, submissa voce Psalmos canendo meminit Pelagius de Verb. Senior lib. 12. num. 29. Tollit hæc regula consuetudinem psallendi alta voce hebdomadarium, dum cæteri laborarent manibus; vt videlicet omnes corde psallerent, & labori insisterent, etiam hebdomadarium. Quod si qui memoriâ versus laberetur, iubetur culpam prodere, & publicè pœnitere.

7. *In die Dominica, vel oblationis tempore nullus deerit & Hebdomadarius sedens in loco embiasmi, psallentique respondens; Ex vna duntaxat Domo, quæ in maiori seruit hebdomada. Altera enim est minor hebdomada, quæ per singulas domos à paucioribus exhibetur. Quod si maior est numerus necessarius de eadem Tribu, alij vocabuntur à Præposito Domus, qui ministrat hebdomada. Et absque iussione eius nullus de altera domo eiusdem Tribus ad psallendum veniet. Et penitus non licebit in alterius hebdomada de alia venire Domo, nisi forte eiusdem Tribus sit. Vocatur autem vna Tribus habens tres, vel quatuor domos, pro numero & frequentia Monasterij, quas nos familias, vel populos vnius gentis possumus appellare.*

Not. Deest etiam in excussis hæc Regula 7. *In loco embiasmi.* An forte ab ἐμβιβάω ortum nomen, quod significat *ascendere facio*, de ἀνα canticum, vt ἐμβάσιμος sit locus editus, vnde Hebdomadarius psallenti respondebat coram collecta fratrum caterua?

f In excussis non &

8. *In die Dominica f Collecta in qua offerenda est oblatio, absque Præposito domus, & Maioribus Monasterij, qui alicuius nominis sunt, nemo psallendi habeat potestatem.*

g dicente Responsorium.

9. *Psallente autem quolibet ex maioribus, id est g legente Psalterium, si quis defuerit, statim ante altare pœnitentiæ, & increpationis ordinem sustinebit.*

10. *De Collecta in qua offerenda est oblatio, qui sine præcepto Maioris exierit, statim increpabitur.*

h Statim. i audierant. k in excussis deest sic, & additur iuxta post cubicula.

11. *Mane per singulas domos finitis orationibus non h protinus ad suas cellulas reuertentur, sed conferent inter se quæ Præpositos i audierant disputantes, & k sic intrabunt in cubicula.*

12. *Disputatio autem a Præpositis domorum per singulas hebdomadas tertio fiat. Et in ipsa disputatione sedentes, siue stantes fratres, suum ordinem non mutabunt, iuxta domorum ordinem, & hominum singulorum.*

22. Disputatio de moribus vel S. Scripturis.

Not. Disputabant de S. Scripturis, aut motibus virtutibusque Monasticis. Consule quæ de Therapeutis diximus lib. 1. c. 12. n. 19. Has alij *Collationes* nuncupabant.

l videbitur.

13. *Si quis dormitauerit sedens, Præposito domus, l. Monasterij Principe disputante; statim surgere compelletur, & tandiu stabit, donec ei l iubeatur, vt sedeat.*

m insonuerit.

14. *Quando signum m intonuerit, vt conueniant & audiant præcepta Maiorum, nullus remanebit, nec succendetur focus, antequam disputatio compleatur.*

Not. Nimirum & breuissima victualia parabantur, & nemo etiam coquinæ titulo à concione, seu disputatione à Collecta abesse permittebatur.

n Vnum mandatum.

15. *Qui vnum n ex his præterierit, prædictæ correctioni subiacebit.*

Not. An forte hic vitalia illa à Maioribus accepta finiuntur præcepta, de quibus in titulo huius capitis? nam & caput ipsum vnica superaddita regula terminatur, quam nunc subiiciam. Et nisi canon iste totis quatuordecim applicetur, non videtur congruam habere significationem.

16. *Qui Hebdomadarius est, non habebit potestatem absque prædicto Principe Monasterij dare cuiquam funiculos, vel aliorum quid vasorum: & nisi ille iusserit, signum dare non poterit.* Deest in excussis Regula. 16.

CAPVT III.

Vt ad Collectam meridianam, vel ad Vespertinam Exorationum congregentur?

Desunt in Excussis vsque ad Regulam 5.

23. Laborum manuum ratio reddenda.

1. *POst orationem Matutinam minister hebdomadis, cui hoc operis fuerit iniunctum, interrogabit Principem Monasterij de singulis rebus, quas necessarias putat: & quando exire debeant operari in agrum. Et iuxta illius iussionem circuibit singulas domos, & discat quid vnusquisque habeat necessarium.*

2. Codicem

2. *Codicem, si ad legendum petierint, accipient: & finita hebdomada, propter eos qui succedunt in ministerium, suo restituant loco.*

3. *Si mattas operabuntur, interrogabit minister ad vesperam Præpositos Domorum singularum, quid iuncorum singulis domibus necessarium sit: & sic infundet iuncos, & manè per ordinem vnicuique tribuet. Quod si mane viderit alius quoque iunctis opus esse, infundet eos, & ad singulas domos perferet; tandiu, donec signum vescendi increpet.*

Iunci quibus mattæ fiebāt quæ.

Not. Qui inferiorem Ægyptum habitant Monachi, palmulis aqua infusis storeas, sportulas, funiculosve texebant, vt de Scithiotis, Nitriotis, & Arsinoitis satis vidimus de illis agentes, vbi Antonium, Paulum, Macarium, Arsenium, & Socios fecisse diximus. Nimirum iis regionibus passim palmæ frondebant. At superior Ægyptus vbi Tabenna insula, Nilo circumfusa Pachomianorum sedes erat, iunco abundabat, autore Plinio lib. 21. Hist. nat. cap. 18. iunco inquam, *quem Mariscon appellant, ad texendas segetes aptissimo*, ex Theophrasto hist. plant. lib. 4. cap. 13. aiente: *Commodior ad texendum Mariscus, quia mollis, carnosusque est.* Et Plinius: Et iuncus *amplitudine iuxta maritimas Alpes tanta, vt inciso ventre, impleant penè vnciarum latitudinem: in Ægypto vero cribrorum longitudinem, non alias viliorem.* Porro *Matta* quas Tabennesiotæ operabantur, segetes sunt, aut *Storea*, quæ infarciri solent stupa, fæno, aut rudiori lana; de qua Ouidius l. 6. Fastor.

Matta quid?

... *In plaustro scirpea matta fuit.*

Et varro de re rust. *Sicque fiunt de cannabi, lino, iunco, palma, scirpo, vt funes, restes, segetes.* Hispanis *Xergon*, vt mollius *Colchon*, forsam à *Colchide vellere* voce deducta. Dicemus de matta iterum ab cap. 55. Regulæ S.P.N. Benedicti.

24. Ratiocinia dati & expensi.

4. *Præpositus domus, qui implet hebdomadem, & alius qui venturam suscipit Princeps Monastery, habebit curam Videndi quid operis prætermissum sit, vel neglectum; & excuti facient mattas quæ super pauimentum expandi solent, numerabuntque funiculos, quos per singulas hebdomades torserint, & eorum summam describent in buxis, & seruabunt vsque ad tempus annuæ Congregationis, quando reddenda est ratio, & peccata omnibus dimittuntur.*

Not. Ergo hebdomadatim (vt ita dicam) vicatimque per domos singulas sibi inuicem ministeria præstabant: & Præpositi domus tunc ea hebdomade inseruientis eius, quæ in ministerio proximè successura erat, operum rationem exhibebant ad cuiusvis hebdomadæ finem: ipsique in tabulis ratiociniorum appingebant, vt publicis Comitiis, quæ semel Paschatis tempore celebrabantur, rationem dati, & expensi totius anni Dispensatores redderent. Id Pachomius vocat, *eorum summam describere in buxis*: tabellæ enim dicebantur *Codicilli*, ex ligno, cera obducti, in quibus olim testamenta, actaque publica scribebant: vti ex Cicerone orat. pro Cælio, & Quintiliano lib. 5. cap. 7. Calepinus probat; ex ligno præcipuè duro, quod cariem non sentiret, quale *buxum* est, de quo Theophrastus lib. 1. cap. 8. *Grauis buxus ebenus, quia densa.* Ea propter ex buxo fiunt tibi multi foratiles, & pectines, & pyxides ad vsus varios. Consule Plinium lib. 16. cap. 40. aientem *Buxum maximè æternam putant: quod scilicet cariem, vetustatemque non sentiat* & cap. 16. iterum de buxo, quo Pyrinæos asserit abundare. Ab hac Regula hausit Hieronymus quod in Præfatione scripsit: *In hebdomadarum ministerio sibi succedunt per ordinem.*

Buxi vsus apud antiquos.

25. Disciplina in mensa seruanda

5. *Dimissa Collecta singuli ingredientes vsque a ad cellas suas, b vel vsque ad vescendi locum, de Scripturis aliquid meditabuntur.*

a Cellulas in excuss. b &

Nota. Consonat cap. 1. reg. 7. & cap. 2. reg. 6.

Nullusque habebit opertum caput meditationis tempore.

Nota. Iuxta illud Apost. 1. Corinth. 11. *Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum.* Et quoniam capitis operimentum libertatis insigne fuit, vt apud Pierium lib. 40. de *Pileo*: nos verò decet in conspectu Diuinæ Maiestatis instar seruulorum, & clientium reuerenter adstare.

Caput cooperire olim libertatis insigne.

7. *Cum autem ad vescendum venerint, sedebunt per ordinem statutis locis, & operient capita. Statimque cum tibi à Maiori fuerit imperatum, vt c ad aliam mensam d transire e debeas; in nullo penitus f contradices. Nec g audeas ante Præpositum domus tuæ extendere manum in mensam, nec circumspicias vescentes alios.*

c de alia mensa ad aliam. d transeas e ire debebis f contradicens g deest in

Nota. Hoc vltimum ad præscriptum Regulæ Angelicæ stabilium est n. X. ipsius.

8. *Vnusquisque Præpositorum docebit in domo sua, h quomodo debeant cum disciplina, mansuetudine comedere. Quod si h aliquis vel locutus fuerit, vel riserit in i vescendo, aget pœnitentiam & in eodem loco K protinus increpabitur: l stabitque donec surgant alij m vescentes.*

h Quis. i vescendi tempore K mox. l & stabit m de vescendo.

Not. Et hoc de eadem Regula X. Angeli desumptum est.

9. *Si quis ad comedendum tardius n venerit, excepto Maioris imperio, similiter aget pœnitentiam, aut ad Domum ieiunus reuertetur.*

n aduenerit.

Not. D. Benedictus c. 43.

10. *Si aliquid necessarium fuerit o in mensa, nemo audebit loqui, sed ministrantibus signi sonitum dabit.*

o Ad mensam.

Not. Hoc etiam de Angeli tabula acceptum est, si qua fides Nicephoro habenda lib. 9. cap. 14.

11. *Si egressus p fuerit à cibo, non q loquatur in redeundo, donec ad locum r suum perueniat.*

p fuerit q loquaris r suum peruenias.

12. *Ministri, absque his quæ in commune fratribus præparata sunt, nihil aliud comedant, nec mutatos cibos sibi audeant præparare.*

Nota. Vt omnes eodem obsonio degant.

Signum refectionis.

13. *Qui percutit s ad vescendum t congregat fratres, meditetur in percutiendo.*

s in excuss. deest & t dum congregantur.

Not. Prius ad Collectam tuba fratres conuocari dixerat cap. 1. reg. 3. & cap. 2. reg. 2. nunc percussione inuitari ad vescendum, nimirum tabulæ malleo ictæ, quale est illud Palladij in Laus. de Adolio Abbate: *Excitatorio malleo pulsabat cellas omnium eos congregans, &c.* Vtrum vero sigillatim cellarum fores Tabennesiotarum malleis ab eis pendentibus percuterentur; vel potius è loco edito percutiens Hebdomarius tabulam conuocaret vescituros, diuinare non valeo. De tabulis, seu lignis sacris in templis pulsari solitis mentio fit in II. Nicæna Synod. Act. 4 De Campanorum, Nolarumvè nouo vsu lege Durandum lib. 1. Rational. c. 4. vbi de *Squilla*, cuius etiam meminit Petrus Vener. l. 1 Miracul. c. 12. *Scillam* eam vocitans,

14. *Qui*

26. Tragema quid? [u] dulciamina.

14. *Qui ante fores conuiuij egredientibus erogat fratribus [u] tragemata, in tribuendo meditetur aliquid de Scripturis.*

Not. perperam in editis *dulciamina* legimus, quæ scitè in Curadignensi Græca voce recenta, τραγήματα nuncupantur. Sunt autem propriè Italis *secunde vinande*, Hispanis *Postres*, à verbo Græco τρώγειν, cui Hispanum est *tragar*. Dicebantur & *Trogalia*, vt ab Abbate Sereno se accepisse Cassianus Collat. 8. cap. 1. narrat. *Apposuit salem frictum, oliuas ternas, cicer frictum, quod illi trogalia vocant, ex quibus quina tantum sumpsimus grana, mixaria bina* (Plin. lib. 15. cap. 11. pruna) caricas singulas, quod genus fici est Plinio lib. 13. cap. 5. Et tamersi apud sæculares secundæ mensæ *dulciamina* sint, cibi scilicet sacharo aut melle conditi; absit tamen à priscorum Monachorum puritate & pauperie, vt illis dulciamina quotidie impertirentur, aut bellaria. Sat fuerit fructuum dessicatorum hyeme, vel æstate viridium aliquid eis dari. Quamobrem verò à Pachomio tragemata egredientibus de Refectorio iuberentur exhiberi, ad regulam 17. aperiam.

[x] In excuss. deest ante. [y] peruenerit.

15. *Qui suscipit ea quæ dantur, non in cucullo, sed in pelle suscipiat. Nec [x] ante gustabit de his quæ acceperit, donec ad domum [y] perueniat.*

Not. Sermo esse videbatur & his qui extra domum facti, eleemosinis donabantur. Hi siquidem non extra Monasterium edere permittebantur, vt de more Veterum accepit B. Benedictus cap. 51. Excipere autem xenia in pallij ora iubebantur, non in cucullo, ne Monachus eo deposito incederet. Verùm de excipientibus tragemata ad egressum triclinij sermonem esse, dicam ad Reg. 17.

Minister aliis diuidēs nihil sibi accipiat.

16. *Ipse autem qui cæteris diuidit, suam partem à Præposito accipiet. Quod & cæteri ministri faciant accipientes ab alio, & nihil sibi suo arbitrio vendicantes.*

Not. Plane notatione dignissima regula, ab propriam ministrorum voluntatem penitus abolendam.

27. Tragemata singulis sensim labātur.

17. *Ea quæ acceperint per triduum eis sufficient. Quod si cui residuum fuerit, reportabit ad Præpositum domus; & ille reponet in cellario, donec misceatur cum aliis, & cunctis fratribus præbeantur.*

Not. Deest tota hæc regula in excussis, at absque ea tres superiores ad plenum intelligi nequeunt. Ergo ex ea fit manifestum de tragematis continuum in his quatuor regulis esse sermonem; id est, à 14. quia egredientibus erogari præcipiuntur: & in 15. in pallij ora, non in cucullo recipienda fore ab ipsis, quæ nemo tamen gustabit, priusquam domum suam perueniat. Nemo autem (in 16.) sibi ea ministrari permittebatur, sed cæteri à ministris hebdomadariis, hi verò à Præpositis. Tandem in 17. quarto quoque dumtaxat die dari solere planè innuitur, cum dicitur: *per triduum eis sufficient*. Cur vero ea illis concederentur, dum mente reuoluo, varij sese offerunt fines, & commoda. Existimabam hac ipse. Regula innui quarto dumtaxat die ad obsonia condita vescenda cogi solere, cæteris verò diebus seorsim vnumquemque in cella sua tragematis tantum victitare: & *Xerophagiam* eis in pretio esse: est autem ξηροφαγία aridorum esus. Sed obest quod in vita Pachomij legu cap. 43. quingentas mattas, quas coquus quidam texe-

Cur singulis tragmata concedebātur. Xerophagia quid?

rat, ipsum igne cremasse, quod non quotidie cibos Monachis coqueret: in quo traditam ei circa dispensationem fratrum regulam despexisse, conquestus est. Rogatus siquidem: *Quantum temporis habes, ex quo non coxisti fratribus olera vel legumina?* Respondet: *Sunt ferè duo menses.* Et S. Pachomius ait: *Quare contra præceptum facere voluisti, vt tanta fratrum negligeretur vtilitas? Qui sub humili satisfactione respondit: Optaueram quidem, Venerabilis Pater, quotidie implere ministerium meum: sed quia quidquid coquebatur non consumebatur à fratribus, quia omnes abstinent (soli quippe pueri aliquid cocturæ percipiunt) ne tanto labore parata proijcerentur expensa, propterea pulmentum non coxi.* Palladius itidem cap. 20. Lausiacæ dum agit de S. Macario ad Tabennesiotas (affecto habitu) declinante ait: *Aduenit Quadragesima, & vidit senex Macarius vnumquemque suscepisse diuersa viuendi ratione, alium quidem comedere vespere, alium verò post duos dies, alium post quinque.* Non ergo omnes semper ad 9 diem ieiunabant: nec mirum, cum potius ab Angelo Pachomius iussus est, neque comedere modestè, neque ieiunare aliquem prohibere regula, r. Suspicabar rursus dari eis tragemata pro cœnis, ne scilicet iterum ad cœnandum conuenire cogerentur. Sed audio Hieronymum in Prologo aientem: *In cœna similiter mensa ponitur propter laborantes, senes, & pueros æstusque grauissimos.*

28. Exponitur ex Regula B. Benedicti.

Quapropter illud mihi proculdubio est quod ex interpretatione B.P.N. Benedicti accepi, qui hunc Pachomij locum planè & luculenter exponit suæ Regulæ cap. 39. vbi postquam disposuit, quòd pulmenta cocta duo fratribus omnibus sufficiant, de tragematis subdit: *Et si fuerint inde nascentium legumina, aut poma, addatur tertium:* quod tamen Benedictus intra refectorium suos edere decreuit; sed Pachomius in cellis; non aliò, vt credo, nisi ob nimiam fratrum multitudinem, quos semel triclinium vnum capere nequibat, vtpotè 1300. vel etiam 1400. Tabennæ commorantes, Palladio Sozomeno, & Nicephoro testibus, ac proinde necessum erat calidis essitatis breuiter omnes se expedire, & acceptis crudis, aut aridis, in domum suam se recipere aliis dantes locum. Seriò tamen prouisum, ne in itinere ea gustarent, quasi dedecens; prouisum & quod semel data triduò sufficerent, labori ministrantium indulgendo: prouisum vt cui aliquid superesset, nihil vltra necesse de his gustasset, sed in commune iterū reponeret, ne distributionis vniformitas impediretur. Cæterum in aliis Monasteriis, vbi minor Monachorū erat numerus, tragemata in ipsis mensibus apponebantur: de quibus illud Palladij intelligendum non ambio cap. 39. Laus. *Manè ergo surgentes, ij quibus sua vice hoc munus obtingit, alij quidem sunt occupati in culina, alij vero versantur in mensis parandis, mensæ imponentes panes & olera ingressiria* (Græcè est [illegible]) *oliuas, caseos, & comminuta oleria* (Græc. [illegible]) De hora refectionis diuersorum hæc Heraclides cap. 29. Parad. *Quibus in hunc ordinatis modum, alij sexta diei hora ingredientes sumebant cibum, alij septima, alij octaua, alij nona, alij decima, alij vndecima, alij profunda iam nocte vesci consueuerant.* Ne quis miretur, cum audiat, egredientibus, tragemata, seu secundas mensas ministrari. Sed reliqua prosequamur. Consule Notam in regula 24.

18. *Nemo*

29. 28. x *Nemo plus alteri dabit, quam alter acceperit.*

Æqua portio cunctis tribuenda & quare? x Nemini.

NOT. De tragematis simul & pulmentis intelligo. Censebat omnes æqua portione donandos, vt abstinentiæ bonum ex libera voluntate procederet, vti expresse docuit ipse Pachomius cap. 43. vitæ suæ. *Cum plures escæ appositæ fuerint, si fratres parcius his vtuntur propter Deum, tunc apud Deum sibi maximam spem reponunt. De cibis autem quos non videns* (vt non vidissent quibus minus apponeretur) *nec eis ad percipiendum facultas vlla tribuitur, quomodo pro parsimonia præmium conceditur? Itaque propter exiguos sumptus tanta fratrum non debuit intermitti commoditas.*

19. *Quodsi* a *obtendetur infirmitas, Præpositus*

30. *domus* b *pergat ad ministros ægrotantium, & ab his quæ necessaria sunt accipiet.*

Ægrotorum Cura. a obtenditur b perget. c Ægrotauerit. d In coquinam. e permittitur. f desiderabat. h Et ab aliis. In excussis deest in. f Domus ducatur.

NOT. Vt nemo arbitrio suo aliquid sumat.

20. *Si de ipsis ministris aliquis* c *languerit, non habebit licentiam introeundi* d *coquinam, vel cellarium, & sibi aliquid auferendi, sed cæteri ministri id, quod ei necessarium viderint, dabunt. Nec* e *permittatur coquere sibi, quod* f *desiderauit, sed Præpositus* g *domum, quæ necessaria viderint ei,* h *ab aliis ministris accipient.*

NOT. Eodem tendit & hic Canon, & valde consonat. 16.

21. *Nullus introeat* i *in locum ægrotantium, qui non ægrotat.*

NOT. Visitantes etiam arcebit inferius reg. 28. Nunc vero prohibet, ne quis ægritudinem fingeret, aut valetudinarij more in loco ægrotantium vesci vellet.

22. *Qui ægrotauerit, à Præposito* f *ducitur in triclinium ægrotantium. Quod si opus habuerit palliolo, aut tunica, quæ ad operiendum, vel ad vescendum necessaria sunt, ipse Præpositus accipiat à ministris: & dabit ægrotanti.*

23. *Nec poterit languidus ingredi cellam vescentium, & comedere quod desiderat, nisi à ministro, qui huic rei præpositus est, ducatur ad vescendum.*

24. *Non ei licebit de his quæ acceperit in loco ægrotantium ferre ad cellam suam, nec pomum quidem.*

NOT. Cur ægri pomum in cellam ducere prohibentur, cum sanis tragemata illuc inducenda darentur, nisi quia ægrotorum numerus paruus erat, quos facile vna aula simul reficiendos caperet: vnde ibidem etiam tragemata edere iubebantur. Sanis ob multitudinem, vt cæteris locum darent, sola in triclinio escitate pulmenta permissum tragemata domi, in quibus poma sunt. Vide notata ad Reg. 17.

25. *Qui* g *pulmenta coquunt, ipsi* h *vicissim ex vescentibus ministrabunt.*

g Pulmentaria. h vide Notam.

NOT. Aliis verbis in excussis: *Qui pulmentaria coquunt, ipsi nihil gustantes edentibus ministrabunt.* Sensus ex vtraque lectione integer coalescit. Vetantur ministri, ne more sæcularium de cibis condiendis iterato gustatu periculum faciant, sed bona fide, quæ apparantur & condiuntur, apponant. Sale vt plurimum olera, & legumina condiebantur. Rursos vt iidem ipsi qui coquont, cocta ministrent, vicissim tamen mutati, id est quidem eorum hodie coquant, quidam ministrent, & è conuerso eras. Inde est vt B. Benedictus de solis coquinæ hebdomadariis egerit (cap. 35.) nihil de Architriclinus, seu Refectorariis aut mensarum seruitoribus discernens; quod eiusdem prorsus hebdomadæ totus labor incumberet.

26. *Vinum, & liquamen absque loco ægrotantium nullus attingat.* 31.

Vinum, & liquamen prohibita. Liquamen, quid?

NOT. De vini prohibitione sæpius dictum. *Liquamen vero* (teste Isidoro lib. 10. Ethimol. cap. 3.) *dictum eo quod soluti in salsamento pisciculi, eundem humorem liquant: cuius liquor appellatur salsugo vel muria* An Hispanè *Salmuera* complexa voce ex *salsugo* & *muria*? Quæ autem de eiusmodi liquaminibus piscium scribat Plinius lib. 31 cap. opere pretium duxi tibi pendere, ait enim *Nunc è Scombro pisce laudatissimum in Carthaginis spartaria cetariis* (*pesquerias*, vel *almadrabas*) *sociorum id appellatur singulis millibus nummum permutantibus congios penè binos Nec liquor vllus penè præter vnguenta maiore pretio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus. Scombres quidem* (inde Insula proxima *Scombraria* dicta Strab. lib. 3. Geogr.) *& Mauritania Bæticaque ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud vtiles. Laudantur & Clezomenæ garo, Pompeiique & leptis, sicut initria Antipolis, ac Thurijs iam vero & Palmatia. Vitium huius est halex imperfecta, nec colata fex. Cœpit tamen & priuatim ex inutili pisciculo, minimoque confici. Apuam, nostri aphyen Græci vocant, quoniam is pisciculus è pluuia nascatur. Transiit deinde in luxuriam, creueruntque genera ad infinitum, sicuti garum, ad colorem mulsi veteris, adeoque dilutam suauitatem, vt bibi possit, Aliud vero ad castimoniarum superstitionem, etiam sacris Iudæis dicatum, quod fit è piscibus squama carentibus, sic halex peruenit ad ostreas, echinos, vrticas, cammaros, mulorum iocinera. Innumerisque generibusque generibus ad saporem gulæ sal tabescere.* De halece Martialis lib. 11. Epigr. 28. ad Flaccum.

Cui putas gaudens ancilla paropside rubra.
Halecem, sed quam protinus illa voret.

Et Plautus in Aulul.

Qui mihi olera cruda ponunt halecem dabunt. Sallamenta quædam.

Erant ergo salsamentorum præcipua genera ex piscibus confecta *Scombrus, muria, garum, halex*, viliora liquaminis nomine censebantur, iuxta illud Cassiani Collect. 8 cap. 1. de Abbate Seteno eum hospitio excipiente: *Pro muria modicum liquaminis miscuit.* Video Calepinum contendere omnium *animaliũ pinguedine ad ignem liquefactam, & in vsum coquinarium seruatam ad condiendos cibos*, liquamen vocari: tametsi etiam fatetur *genus esse condimenti liquidi, ex putrefactis piscium intestinis confectum, & in vsum coquinarum seruatum ad condiendos cibos.* De quo planè hoc loco mentionem fieri ex regula seq. palam fiet. Quamquam suillam pinguedinem non semper ægrotantes Tabennesiotas renuisse coniicio ex illo Heraclidis c. 19. Parad. *sues etiam pascebant, quod cum ego reprehendendum putarem, hoc quoque ex traditione Maiorum se suscepisse dicebant; quia id circo in Monasteriis esse oportet sues, ne cribratarum excrementa frugum perirent, & purgatorum folia olerum, & cætera quæ damnum, si proiicerentur, inferrent. Occidi igitur sues ipsos iubebant, & carnes quidem ipsas ementibus vendi, vngulas tamen ac minimas partes eorum in ægrotorum, ac senum epulas deputari* (reor & liquatam pinguedinem) *eo quod in regione illa grandis esset inopia rerum, & frequentia hominum videretur.*

Sues cur alebant?

17. Si

32. 27. *Si aliquis eorum qui peregrè mittuntur, in itinere, vel in i naui ægrotauerit, & habet necessitatem, siue desiderium comedendi liquamen de piscibus vel K aliarum rerum, quæ in Monasterio comedere l consueuerunt; non manducabit cum fratribus cæteris, sed separatim ei dabitur a ministris ad omnem abundantiam, ne in vllo frater languidus m tristetur.*

De infirmitatibus in via, vel in naui. i In via. K aliquid eorum quæ. l Non consueuerunt. m Contristetur.

Nor. Hæc ex superiori plana est. Perperam in excussis pro *in naui* quod est in Caradignési habetur *in via*, cum precedat *in itinere*. Tabennesiotis vero nauigandi, & mos & necessitas fuerit, cum in insula Nili vitam agerent. De scaphis, ac nauiculis eorum inferius mentio fiat. Vter verò codicum rectiùs habeat, *quæ in Monasterio comedere cnasueuerunt*, vt est in nostro, vel *non consueuerunt*, vt in excussis, non facile quis iudicabit: quamquam in hac parte pronior pro excussis stem, motus ex subinducta ratione, *non manducabit cum fratribus cæteris, sed separatim*: quæ tamen non omnino conuincit, cum adhuc non eisdem sani comites, ac frater recens ægrotus obsoniis ederet.

Ægrotorum Visitatio. 28. *Ægrotantem absque concessione Maioris nullus audeat visitare; nec propinquus quidem, atque germanus sine imperio Præpositi domus ministrandi habebunt potestatem.*

Nor. Consule reg. 21. huius cap.

Regularum obseruantia. 29. *Si vnum ex his ab aliquo fuerit prætermissum, atque neglectum, increpatione solita emendatur.*

Nor. De qua scilicet actum cap. 2. reg. 1. respondet vero reg. 15. quæ huic similis, calcem suo capiti imposuit.

CAPVT IV.

Nor. In M.S.S. caret titulo: agitur tamen in eo *de accedentibus ad Ostium Monasterij.*

1. *SI quis accesserit ad ostiũ Monasterij volens sæ-*
33. *culum renuntiare, & fratrum aggregari numero, non habebit intrandi libertatem, sed prius nuntiabitur Patri, & manebit paucis diebus foris ante ianuam. Hic docebitur orationem Dominicam, & Psalmos quantos potuerit a ediscere; & diligenter experimentum dabit; ac forte b aliud quidpiam fecerit, & turbatus ad horam discesserit; aut sub aliqua potestate sit; & vtrum possit renunciare parentibus suis, & propriam c relinquere facultatem.*

Ordo suscipiendi nouitios. a Discere. b Aliquid. c contemnere.

Nor. Mirum profecto sanctum Pachomium in suis o'im voluisse periculum facere de his omnibus, quæ post annos 1200. Sixtus V. à modernis tyronibus exigenda constituit.

2. *Si eum Viderint aptum ad omnia, tunc docebitur & reliquas Monasterij disciplinas, quas facere debeat, quibusque seruire, siue in Collecta omnium fratrum, siue in Domo cui tradeudus est, siue in vescendi ordine: d vt instructus atque perfectus in omni opere bono fratribus copuletur.*

d Et

Nor. De hoc Basilius in suis Instit. cap. 7. & 48.

3. *Tunc nudabunt eum vestimentis sæcularibus, & induant e habitu Monachorum f traditurque Ostiario, vt Orationis tempore adducat eum in g conspectu omnium fratrum; h sedebitque in eo loco, in quo ei præceptum fuerit.*

e Habitum. f Traditur. g Conspectũ. h Deest in excuss.

Nor. Sessionis modestam habitudinem exposuit cap. 1. reg. 1. Nos autem de antiquissimo more mutandi vestes eum, qui Monasticem profitetur, latè egimus lib. 2. cap. 10. numer. 8. 17. & 15.

4. *Vestimenta i autem quæ secum detulerat accipiat qui huic rei præpositi sunt: & K inferantur in l repositorium, m eruntque in potestate Principis Monasterij.*

i deest autẽ in excuss. k Inferantur. l Repositorio. m Et erunt.

Nor. Hæc sibi hausit B.P. Benedictus præcipienda suis c. 58.

5. *Nemo manens in Monasterio suscipiendi quempiam ad vescendum n habeat potestatem; sed mittet eum ad ostium Xenodochij, o vt suscipiatur ab iis, qui huic rei præpositi sunt.*

n Habet. o Et

34. Qualiter hospites suscipiebantur.

Nor. Oppositum solemnissimum erat inter eius temporis Monachos, quibus nihil vsitatius, quam hospites lautiuscule cibare. Ortum procul dubio ex eo, quod non semper omnes in commune vescebantur, sed quisque in cella sua, vt superius de Scithiotis, & Nitriotis ostendimus. Sed verò Pachomius & commune triclinium, & commune Xenodochium fratribus aut hospitibus omnium primus constituit; quod id Cœnubij vitæ congruentibus existimaret: cuius postea omnes decretum imitati sunt; præsertim Basilius reg. 49. & Benedictus cap 53.

Pachomius Xenodochij & Cœnobij institutor.

6. *Quando ad ostium Monasterij aliqui venerint, si clerici fuerint, aut Monachi maiori honore p suscipientur, lauabuntque pedes eorum q iuxta Euangelij r præceptum, & deduceat ad locum Xenodochij, præbebuntque omnia, quæ apta sunt vsui Monachorum.*

Qualiter Monachi, & Clerici. p Suscipiantur. q Seruabũt. r Præcepta.

Nota. B. P. Benedictus id pariter præcepit cap. 53. Desumptum planè ab Apost. 1. Tim. 5. illis verbis. *Si Sanctorum pedes lauit* ad quæ multa in laudem Monachorum declamauit Chrysostomus tum ibi; hom. 14. tum & hom. 59. ad Repul. Antioch. quæ ni consulas.

7. *Quod si voluerint orationis tempore atque Collecta venire ad Conuentum, s & eiusdem fidei fuerint, t Ianitor, vel minister Xenodochij & sic deducentur ad orandum.*

s Si. t deest in excuss.

Nor. Recole quæ dixerat Angelus in sua Regula numer. 8. *Si venerit hospes alterius Monasterij, quod habeat aliam formam* (habitum, vel Regulam, penes diuersas interpretationes) *cum eis nec comedat, nec bibat, & nec egrediatur in Monasterium.* Hic tamen de licentia Abbatis in Oratorium dumtaxat admitti posse decernitur Redditurque vtrinsque ratio à Pachomio in eius vita c. 33.

8. u *Sæculares homines, aut debiles, aut vasa infirmiora, id est mulierculæ, si veneriat ad ostium, x suscipiant singulos, in diuersis locis, iuxta ordinem Præpositi, & sexus sui. Præcipuè fœminas maiori honore, & diligentia curabunt, cum omni timore Dei, & locum separatum ab omni virorum vicinia. eis y tribuant, vt nulla sit occasio blasphemandi. Quod si ad vesperam venerint, abiicere eas nefas est: sed z accipiant, vt diximus, separatum, & clausum locum, cum omni disciplina atque cautela: grex fratrum liberè suo officio seruiat, & nulli detur offendiculum detrahendi.*

u Si sæculares. x Suscipient. Sæculares & mulieres. y Tribuent. z Accipient.

Nor. In hoc etiã à cæteris Monachis Pachomius discrepabat, quod fœminas hospitio suscipiebat, quarum abloquium, ne dicam commercium refugiebant cæteri, vt multis exemplis è Vitis Patr. petitis comprobatur. Verum præter humanæ naturæ pietatem, & multis periculis

dulis expositum videbatur Pachomio fœminas, quæ ad vesperum ad Monasterium accederent, noctis exortu delectis locis committere, ne dicam feris, aut prædonibus rapinis & pudicitiæ. Id circo detineri eas in Xenodochio Monasterij voluit, ita tamen separatæ, & clausæ remanerent cum omni cautela, vt nullum fratribus offendiculum darent.

CAPVT V.

NOTA. Caret titulo. Agitur in eo *de propinquorum visitatione.*

35. Propinquorum visitatio quibus permittenda. a Si apud, &c. b Mittetur. c In excussis deest eo. d Suscipiet. e Ab hinc desunt in excussis vsque finem huius regulæ. f Perpetam tragemata.

1. *SI quis ante ostium steterit Monasterij dicens velle se videre fratrem suum, vel propinquum, Ianitor nuntiabit Patri Monasterij, & ille accitum interrogabit Præpositum domus, a vtrum aum apud eum sit? Et permittente eo accipiet comitem egressionis suæ, cuius fides probata est; & sic b mittetur ad fratrem videndum, vel ad proximum.*

2. *Si forte aliquid c attulerit ciborum, quibus in Monasteriis vesci licitum est, suscipere ipse non poterit, sed vocabit Ianitorem, & ille allata d suscipiat, quæ si talia e fuerint, vt cum pane vescenda sint, nihil eorum is cui allata sunt accipiet, sed cuncta ad locum ægrotantium deferentur. e Si vero sunt f tragemata, vel poma, dabit ei Ianitor ex his comedere quæ poterit, & cætera ad cellam languentium deportabit: ipse autem nihil de eis, quæ allata sunt gustare poterit, sed reddet ei qui attulit, siue lapsanas (quod genus herbarum est vilium) siue panes, siue olera permodica. Eos autem cibos quos allatos à parentibus vel propinquis diximus, qui comedi cum pane debeant h, cui allata sunt, deducetur a Præposito domus ad cellam ægrotantium, & ibi semel tantum ex his comedet: cætera autem erunt in manu ministri ægrotantium. Ipse quoque minister de his comedere non poterit.*

NOTA. Desunt in excussis ab illis verbis: *Si vero tragemata, &c.* De Tragematis diximus superius num. 16. huius cap. De re agunt Basilius cap. 26. & Benedictus cap. 54. Porro Lapsanas condiebat olim Pachomius cum iuuenis esset, pro Paschatis deliciis: dicitur enim cap 8. vitæ eius: *Præter solitum parum per accipiens olei, cum salibus tritis admiscuit. Lapsanas enim, idest agrestia olera, & herbas alias præter oleam consueuerant edere, &c.* De eisdem agit Dioscorides lib. 2. cap. 142. & Plinius lib. 20. cap 9. *Inter siluestres brassicas* (vulgo *coles*, aut *berzas*) *& lapsana est pedalis altitudinis, hirsutis foliis, napi simillimis, nisi candidior esset flore. Coquitur in cibo aluum leniter mollit.* Et lib. 9. cap. 8. *Olus quoque siluestre est trium foliorum, D. Iulij carminibus præcipuè, iocisque militaribus celebratum: alternis quippe versibus exprobrauere, Lapsanáne vixisse apud Dyrrachium, &c.* Itaque lapsana caulis est siluestris, trium foliorum. De eadem Cassianus lib. 4. de Instit. Errat Gazæus eo loci notans: *Erat igitur lapsana pulmentum quoddam ex oleribus sale conditis, & aqua dilutis confectum; quod pro magnis deliciis inter illos Monachos habebatur.* Plane non rectè Cassiani verba interpretatus, qui non vocat pulmentũ *lapsanam*; sed inquit; *herbarum, quam Lapsanam vocant, sale condiri, & aqua dilui solere*: quod totum simul acceptum pulmentum

Lapsana quid?

est. Sanè Scriptores omnes eam herbam siluestrem fuisse dicunt. Vide &c. de Lapsana iterum Cassianum eo loc. 22.

35. Quid Monachis liceat propinquos & Consanguineos visitantes. Vicinis clausula desunt in excussis. g Ianitor primus nuntiabit. h Drestque. i Accipiet. k Hos non faciet. l Et. m Nec. n Edere. o Aliud. p Sufficit. q Deest ea vsque in excussis.

3. *Si fuerit nuntiatum quod de propinquis [eorum, atque cognatis, qui in Monasterio commorentur, ali] quis ægrotet g Ianitor nuntiabit Patri Monasterij, & ille accitum interrogat Præpositum domus, videbuntque virum, cuius fides & disciplina probata est, & mittent cum eo: visitet ægrotantem: tamen a quo h accipiet viatica, quantum Præpositus domus decreuerit.*

4. *Quod si necessitas impulerit, vt foris maneat, & vescatur in paterna, siue propinquorum domo, k nequaquam hoc faciet, sed manebit vel in Dominico, vel in Monasterio eiusdem fidei. Quod si l eis affines & cognati præparauerunt cibos, & apposuerint, m non accipiant omnino, nec n vescantur, nisi his, quæ in Monasterio n comedere consueuerant: non gustabunt liquamen, non vinum bibant, nec o aliquorum quidpiam, quorum edendi non habent consuetudinem. Si a parentibus quidpiam acceperint, tantum comedant, quantum in via p sufficiat. Cætera quæ remanserint, dabunt Præposito domus suæ, & ille deportabit q ea vsque in cellam languentium.*

NOT. Sic charitati & pietati consultum vult, vt Monasticæ parsimoniæ & modestiæ nihil derogatum esset. Nemo vnquam tam prompte de singulis, peculiarissimisque rebus disposuit. Porro quod nemo cum ad ægrotos, parentes seu consanguineos egreditur alibi pernoctet, nisi *in Dominico, seu alio Monasterio, quod tamen eiusdem fidei sit*; eo tendit, vt prouideat ne Monachi cum sæcularibus permisti à solitis nocturnarum orationum studiis arceantur: sed aut ad Ecclesiam se recipiant, vtpote aptissimum orationis locum ea enim *Dominicum* nuncupari olim solere, multis probat Card. Baronius in Notis ad 25. Decembr. Roman. Martyrol. ad illa verba. *Cum in Christi Natali ad Dominicum conuenissent*, testimonio S. Cypriani serm. *de Eleemosyna*: Ruffini lib. 1. Hist. Eccl. cap. 2. Eusebij orat de *Laudibus Constant.* Vualafridi Strabi de Rebus Eccl. cap. 7. & Can. 28. Concilij Laodiceni: vbi quod vulgò legimus, & apud Gratianum D. 42. C. Non oportet: *Non oportet in Basilicis seu Ecclesiis agapem facere*, Græce est [illegible]. Siue vero reciperent se ad aliud Monasterium quod tamen non esset Origenistarum, vt quædam, sorde infectum, seu cuiuslibet alterius, à quibus omnibus vir Catholicissimus vehementer abhorrebat, & suos abhorrere monebat, vt dicitur in eius vita.

Dominicum quid?

5. *Si propinquus alicuius r & consanguineus mortuus fuerit, prosequendi funus non habebit licentiam, nisi Pater Monasterij præceperit.* r Aut.

NOT. Vt implerent illud Dominicum luc. 9. *Sinite mortuos sepelire mortuos suos*: & à turba omnium coeuntium ad funus segregarentur.

6. *Nullus solus foras mittatur ad aliquod negotium nisi iuncto s & altero. Quando autem reuersi fuerint in Monasterium, si ante ostium viderint aliquem quærentem suorum affinium, de his, qui in Monasterio commorantur, non audebunt ire ad eum, t vel nuntiare, vel vocare.* s Et. t Et.

NOT. Ne officium aliorum vsurpent.

7. *Et omnino quidquid foris gesserint, vel audierint, in Monasterio nuntiare non poterunt.*

NOT. Ita quoque decreuit Benedictus c. 67.

CAPUT VI.

NOTA. Caret titulo. Agitur in eo *de labore manuum, deque lauandis vestibus hebdomadatim.*

36.

Quo ordine ad opus manuum egrediendum.

a Deest in excussis domus.

b Et qui vadunt quo pergunt non interrogabunt.

c Desunt vsque sed vnusquisque in excussis.

d Desunt in excussis vsque ad Praepositus, &c.

e Deest in excussis domus vel alius.

f Loquentur

g Meditentur.

1. *SI signum datum fuerit, vt egrediantur ad opus, Praepositus* a *domus antecedet eos, & nullus in Monasterio remanebit, nisi is cui Pater praeceperit.* b *Et ij qui pergunt, non interrogabunt, quo vadunt.* c *Cumque vniuersa domus in vnum fuerint congregata, prioris domus Praepositus omnes antecedet. Et pergent iuxta ordinem domorum, & hominum singulorum. Nec loquentur mutuo, sed vnusquisque de Scripturis aliquid meditabitur.*

NOT. Multa desunt in excussis, quæ notaui ad marginem. Recole ex præcepto Angeli Monasterium Pachomij coaluisse ex 24. domibus, & primâ vocatam *Alpha*, secundam *Beta, &c.*

2. *Si forte eis aliquis occurrerit, & voluerit cum aliquo eorum loqui,* d *Ianitor Monasterij cui hoc operis fuerit delegatum, occurret, & respondebit ei, eoque vtentur internuntio. Si Ianitor coram non fuerit. Praepositus* e *Domus, vel alius, cui hoc fuerit iniunctum respondebit.*

NOT. Truncata est valde sententia in excussis, vbi deest quidquid de Ianitore dicitur.

3. *Operantes nihil* f *loquentur saeculare, sed aut* g *meditabuntur ea quae sancta sunt: aut certe silebunt.*

Inter operandum quid faciendum.

Meditare, & meditari, quo differant.

NOT. Plinius in Arte Gramm. quàm in præfatione Natur. hist. se scripsisse refert, inter *meditare*, & *meditari* hanc statuit differentiam. *Meditare est secum cogitare; meditari voce dicere*: Ita ex Diomede Grammatico lib. 1. adducit. Ambros. Calep. Hoc loco planè *meditari* quæ sunt sancta, est voce dicere Psalmos & Scripturarum aliquid: nam qui id non fecerit, silere iubetur, & solum ne quid sæculare loquantur operantes, vt vides; vetabantur.

h Nemo pallium i tollat

k Deest forte.

l Desunt vsque ad vtetur.

4. *Nemo* h *lineum palliolum* i *tollet secum vadens ad operandum, nisi &* k *forte concessione Maioris;* l *ipso quoque pallio in Monasterio ambulans post Collectam nullus vtetur.*

37.

Pallio inter laborandum non vtendû.

NOTA. In excussis media deest regula ab *ipso quoque, &c.*

5. *Operans non sedebit sine Maioris imperio.*

NOT. Quid quiescere sine iussione quis posset, cum nec laborem arripere absque eo quiret?

m Aliter in excussis vt in Not.

n Hæc omnia desunt ibi.

6. m *Doctores fratrum in itinere, si necessarium habuerint aliquem mittere, sine Praepositi iussione non poterunt. Quod si ipse, qui doctor est, cogetur necessitate ire ad aliquem locum, officium suum ei, qui post se est in ordine, delegabit,* n *missis fratribus vel foris consistentis.*

NOT. In excussis Canon iste sic concipitur. *Absque Praepositi iussione nemo fratrum, si necessarium habuerit, aliquem mittere poterit. Quod si ipse, qui maior est, cogitur necessitate ire ad aliquem locum: officium suum ei, qui post se est in ordine, delegabit.* Sed planior est sensus in nostro, vbi *Doctores* poni rebar. Verùm cum de Præposito præsente agatur, qui ad Collectam ducit; de magistris operum planè sermo est, qui mittere aliquem laborantium absque Præpositi licentia prohibentur.

o Deest hæc regula in excussis, & seq. vsque ad finem capitis.

7. o *Si absque Monasterio vescentur; hebdomadarius qui eos sequetur, dabit cibos absque coctione pulmenti: & ipse aquam circumferet iuxta ritum Monasterij. Nullusque surgendi, & hauriendi aquam, vel bibendi habeat potestatem.*

8. *Quando reuertentur ad Monasterium, nemo ex ordine remanebit.*

9. *Cum ad domus suas peruenerint, ferramenta quibus apud fecerant, & calliculas credent ei, qui secundus est post Praepositum domus: & ille fere ea ad Vesperam in cellulam separatam, ibique concludet. Omnia autem ferramenta hebdomade completa, reportabuntur in vnam domum, vt rursum qui succedunt hebdomadis singulis domibus, nouerint quid distribuant.* Ferramentorum custodia.

NOT. Cum tres istæ regulæ à septima desint in excussis, solum loco vltimæ habent: *Omnia autem ferramenta post operationem ad domum reportabuntur.* Hausit hinc Benedictus cap. 32. suæ de *Ferramentis Monasterij.* Quod vero *calliculas*, seu *calligulas* de agro redeuntes seruandas reddere iubentur, cum ex inferioribus liqueat *calliculis* omnes munitos incedere, & eas apud se habere; videntur alias duriores ad laborem habuisse, quas opere absoluto cum ferramentis redderent ad destinatum locum.

10. *Lebitonarium, & quidquid in veste est Monachorum, nemo lauet, nisi die Dominica; praeter nautas, & pistrinarios. Nec vadent ad seruandum, nisi omnibus vnum signum insonuerit, sequenturque Praepositum suum, & lauabunt cum disciplina.* 38.

Ordo lauandi vestes

NOT. Solos ergo festos, siue Dominicos dies à labore feriatos habebant; quibus, vt domum verrere, ita & vestes abstergere in vsu erat. Nautæ, & Pistrinarij, quibus operari festiuis etiam diebus conceditur; cum integrum eis esset, licentia maioris habita lauare poterant. De Pistrinario agit Vlpianus D. l. 16. tit. 3. l. 1.

11. *Nemo lauet retractis in altum vestibus plusquam statutum est: cumque lauerint, omnes pariter reuertentur.*

NOT. Quousque statutum est? Forte respondet reg. 2. cap. 1. *Diligenter adstringens, ita vt genua operiat.*

12. *Si quis remanserit eo tempore, quo ibunt ad lauandum; vel in praesenti non fuerit; commonebit Praepositum suum, & ille mittet cum eo alterum, & sic loto vestimento reuertentur domum vespere.*

13. *Sicca vestimenta tollent, & dabunt secundo, id est, ei qui post Praepositum est; & ille reponet ea in cellula. Quod si sicca non fuerint, altera die expandentur ad solem, donec siccentur. Nec dimittentur in ardore solis, plusquam in horam tertiam. Cumque collecta fuerint, leniter mollientur, nec tenebunt ea singuli apud se, sed dabunt, vt reponantur in cellula vsque ad Sabbatum.*

NOT. Desunt in excussis septem superiores Canones, id est à septimo inclusiuè, & deinceps, & cũ tam multa de lauãdis vestibus disponantur, solũ habent hæc: *Si quis lauare voluerit vestimentum commonebit Praepositum suum, & ille mittet cum eo alium & lota veste reuertentur domum, & siccatum reponet ille, cui hoc iniunctum est.* Tanta librariorum licentia fuit.

CAPUT VII.

NOT. Caret titulo. Agitur in eo *De Praeceptis ad veram obedientiam, & paupertatem pertinentibus.* 39.

Obedientiæ & paupertatis exempla.

1. *NVllus de horto* a *tollit olera, nisi ab hortulano acceperit.*

2. *Palmarum folia* b *quibus texuntur sportae, nemo iure suo* c *tollet, absque eo, cui palma credita sunt.*

a Tollat.

b Fodo.

c Tollat.

NOT.

Nor. Simile quid de fimelis præcipitur reg. 12. cap. 8.

d vnam vel. n Pomario. f Pater ou-bibeat. g audebunt edere.

3. *Nullus d vuam, & spicas adhuc immaturas comedere audeat præter ordinem disciplinæ. Et omnino de omnibus quæ in agro sunt, vel in e pomariis nemo comedat separatim antequam* cunctis fratribus *f* pariter exhibeantur.

4. *Qui coquunt antequam fratres comedant, non g gustabunt.*

Nor. E cussi habent, *Non audebunt edere.* Aliter D. Benedictus instituit cap. 35. de *Septimanariis coquinæ* inquiens. *Septimanarii autem ante vnam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulos biberes, & panem vt hora refectionis sine murmuratione, & graui labore seruiant fratribus suis.* Longè aliud intenditur Canone isto, quam supra cum coquis non permittitur cibum gustare.

h Arbores pomarini, & super vineas sunt. i Pomarum vel vinearum.

5. *Qui super h palmas est, non comedat de fructibus earum, nisi fratres prius comederint.*

6. *Si iussi fuerint i palmarum fructus colligere, Præpositus colligentium dabit in eodem loco singulis ad gustandum modica & cum ad Monasterium venerint, inter cæteros fratres & partes suas accipiant. Si autem inuenerint sub arboribus poma cecidisse, comedere non audebunt, sed inuenta in transitu iuxta radices arborum collocabunt. Ipse quoque qui cæteris colligentibus distribuit, gustare non poterit sed portabit ad Dispensatorem: qui cum cæteris dederit K fratribus l etiam ipsi tribuat partem suam.*

K Deest in excuss. fratribus. l Et.

Nor. Planè eo ordine quo tragemata diuiduntur reg. 14. vsque ad 17. c. 2.

m Cella.

7. *Nullus in m cellula sua reponat aliquid ad vescendum, absque his quæ a dispensatore acceperit.*

Nor. Id est tragematis pro vna hebdomade.

40. Item prosequitur.

8. *De paruulis autem panibus qui dantur, Domorum Præpositi eos distribuant.*

Nor. Deest in excussis. Dabantur ieiunaturis; cæteri simul in triclinio edebant, de quibus subditur.

9. *Qui nolunt in commune vesci cum cæteris, quasi maiori se abstinentiæ dedicantes, ita obseruare debebunt, vt nulli dent iuxta gratiam, nec proficiscenti quidem peregrè; nec ponantur in medium: sed quando comedere voluerint, cum disciplina dabuntur in cellulis, & cum his nihil aliud comedant nisi sal tantum.*

Nor Aliter est in excussis. De patribus paruulis ieiunantium loquitur, qui non pro cuiusque arbitratu dandi sunt, vel vt ipsi tollant in commune ponendi. *Et cum his* (scilicet panibus) nihil aliud comedant nisi sal tantum. Excussi codices sic habent hos duos canones confusos. *Qui nolunt in commune vesci cum cæteris, quasi maiori abstinentiæ se dicantes, quando edere debuerint, quod eis vno die sufficiat, panem & sal accipient tantum.*

n Nulli. o Habeat.

10. *Præter Monasterii autem coquinam n nullus coquendi cibos o habeat potestatem.*

11. *Et si quando foras vadunt, id est in agros, ad operandum accipiant olera sale, acetoque condita, & in loco vsus æstatis tempore præparata.*

Nor. Deest in excussis. Qui ergo cum hac regula stabit quod dicitur c. præced. reg. 7. *Si abs que Monasterio vescentur, hebdomadarius dabit cibos absque coctione pulmenti?* Planè quod olera cruda, sale tamen & aceto condita (vulgo *ensalada*) licebat extra Monasterium propinare, quod hoc canone conceditur: non verò ad ignem decocta in modum pulmenti, quod illo prohibetur. Neutrum tamen extra coquinam parari poterat.

13. *Nemo in domo & cellula sua habeat præter ea, quæ in communi Monasterii lege præcepta sunt:* 41. *non tunicam lineam, non pallium, non pellem intonsis arietum lanis molliorem; non paucos nummos, nec palliolum quidem ad caput, aut aliud varia supellectilis: exceptis his, quæ a Patre Monasterii per Domorum Præpositos diuiduntur. Id est armaturam suam lebitonariis duobus, & vno attrito ex vsu; Sabano longiori, quod collo humerisque circumdatur; pellicula quæ pendet ex latere, caligis, & cucullis duobus, Zona, & bacillo. Præter hæc quidquid inueneris absque contradictione auferes.*

Quas vestes habere liceat?

Nor. Pro his multo breuius editi habent. *Nemo in cella sua habeat præter ea quæ Monasterii lege præcepta sunt; nec paucos nummos, nec proprium aliquid, extra habitum suum. Si quid inueneris absque contradictione auferes.* De re autem agit Benedictus c. 33. & 55. & Basilius cap. 11. & 25. Plumbo ponderosior videtur libratio fuisse manus, qui vniuersæ Monachorum supellectilis syllabum intactam pertransit. cum iniuria tamen posteritatis, & literariæ rei. Formam vniuscuiuscunque vestis prædictarum, ex antiquitatis penu eruere nos curauimus in superioribus lib. .cap. 11.2.n. 11. Porro *Lebitonarium* teste Isidoro lib. 19. Orig. c. 2. idem est atque *colobium sine manicis* de quo Cassianus lib. Instit. c. 5. Alcuinus de Diuin. offic c. 37. & 3. Vnde *Sabanum* illud longius quod collo, humerisque circumdabatur, alterum ex colobiis, seu lebitonatus fuisse credo. *Sabanum* vero vox est Hispana *Sindonem* significans, quæ an etiam Ægyptia fuerit, & à Hieronymo conseruata, an vero à Gotho aliquo librario addita explicationis gratia, non temerè definierim.

Quid lebitonarium?

Sabanum.

14. *Nullus habeat separatim mordacem paruulam ad euellendas spinas, si forte ea p...... absque præposito domus & secundo: ponatque in fenestra, in qua Codices collocantur.*

b haret o ut scriptum fuerit, calcaneo hæserit.

Nor. Deest in excussis. Vide reg. 33. huius cap.

15. *Si quis de altera domo transfertur in alteram exceptis his quæ superius diximus, secum transferre nihil poterit.*

Nor. In excussis dicitur: *exceptis his, quæ vsui quotidiano necessaria sunt.*

16. *Nullus sine r exeundi in agrum, neque ambulandi in Monasterio, neque extra murum Monasterii procedendi s foras, habeat facultatem, nisi interrogauerit Præpositum domus. t*

r Deest in excuss. exeundi in agrum. s Deest foras. t Additur in excuss. & sibi le concessa vir.

Nor Vide Basil. in Instit. Dorotheum ser. 9. Benedictum. c. 67.

17. *Cauendum u ne quis de domo in alteram verba transferat, nec de Monasterio in Monasterium, x nec de agro in Monasterium.*

u Additur est autem. x Additur, nec de Monasterio in agrum.

18. *Si quis ambulauerit in via, vel nauigauerit, aut operatus fuerit foris, non loquatur in Monasterio, quæ ibi y gerere vidit.*

y Geri, Ne alio gesta transcantur.

Nota. Vide Benedictum c. 67.

19. *Ne dormiat præter reclinem sellulam suam, quæ ei fuerit mancipata, nec in cellula, nec in domatibus, in quibus vitandorum æstuum causa, noctè requiescant; nec in agris.*

42. Accubitus ad somnium.

Nor. Excussi solum habent: *Non dormiat præter reclinem sellulam* Gazæus perperam legit *reclinam*, quod in vsu non est, vt *reclinis* de quo Naso lib. 10 Metamorph.

Inque sinu iuuenis posita ceruice reclinis.

Et Martialis lib. 9. Epigr. 92. ad Flaccum.

Sic in gramine floreo reclinis.
Quo, gemmantibus hinc & inde riuis,
Curua calculus excitatus vnda, &c.

Explicuit vero rem ipsam Angelus apud Palladium reg. IV. *Dormiant autem non recumbentes, sed extructis sibi sedibus paulo superioribus.* Pro quo Heraclides habet: *Somnum vero capiant, non iacentes, sed super instructas & paululum reclines cathedras.* Super has psiathia, aut singulos suos componebant *reclinister* (vt sic dicam) expositos: Vnde Palladius: *Et illic suis impositis stragulis dormiant sedentes*: quod Heraclidis Interpres non fuit assecutus; nam vertit: *& velatas palliis suis sedentes quiescant*, perperam *palliis* pro *psiathis* reddens. Porro *Sellula* diminutiuum *Sella* est, quo vtitur Cornel. Tacit. l. 20. Annal. imò & *Sellariola* Martialis l. 5. Epigr. 66.

In Sellariolis vagus popinis, &c.

20. *Cumque ad dormiendum se collocauerit, alteri non loquatur.*

21. *Postquam obdormieris, si post somnum nocte euigilauerit, & sitire caperit, ieiunij autem instat dies, bibere non audebit.*

Not. Editi duas ex vna regula sic constant. *Postquam obdormierit, si post somnum nocte euigilauerit, oret, si ieiunij instat dies, & sitire caperit, bibere non audebit*: Non improbabiliter

22. *Præter psiathium, id est mattam, in loco sellu-*
43. *la ad dormiendum, nihil aliud omnino substernat.*
Lectulus. Not. Desunt in excussis vsque ad reg. 29. Vide Notationem reg. 19. huius cap.

23. *Cellam alterius, nisi prius ad ostium percusserit, introire illicitum est.*

Not. Hunc canonem solum, sed infra, ac inter alios his verbis proferunt excussi: *Ad alterius cellulam intrare nullus audebit*: exceptis nimirum tribus, qui eam habitabant, vt Hieronymus prodidit in Prologo Regulæ huius: supra num. 14.

Qualiter in Monasterio ambulandũ. 24. *Ad cibum non pergant, nisi generali sonitu conuocentur.*

25. *Nec ambulabunt in Monasterio priusquam commune signum intonuerit.*

26. *Absque cucullo, & pelliculo nemo ambulet in Monasterio; nec pergat ad Collectam, nec rescendi locum vespere.*

Not. Honestatis ergo.

44. 27. *Ad perungendas, & molliendas ab opere oleo*
Manus oleo mollire qualiter liceat. *manus, absque altero ire non poterit. Totum autem corpus non perunxerit, nisi causa infirmitatis.*

Not. Vide n. 19.

Totum corpus neque aqua lauare licebat. 28. *Nec lauabitur, aut aqua omnino nudo corpore perfundetur, nisi languor perspicuus fuerit.*

Not. Consule sequentem Notationem.

Neque alios vngere. 29. z *Nullus lauare poterit alterum, aut inungere, nisi ei fuerit imperatum.*

z Nemo. Not. Hic solus, post lacunam sex aliorum canonum, est in excussis. Quod in his tribus, de vngendis & lauandis corporibus, asseritur, inualescentem olim morem supponunt, de quo Plutarchus lib. de *Tuenda valetudine* vbi cum reprobasset *frigidis vti balneis*, quod hoc ambitiosum *magis est, ac iuuenile, quam salubre, nam dispositio* (inquit) *quæ ægrè externorum læsioni obnoxia est, & duritiès corporis, quam efficere videtur, ea plus mali gignit in intimis, cum meatus occupat, & humores condensat, cum exhalationes sistit, quæ semper laxari cupiunt, ac resolui*: Calida mirè balnea commendans, subdit: *Verum in calidis balneis multum est veniæ: neque enim ea res tantundem adimit vigoris, ac roboris, quantum adiumenti confert ad sanitatem; dum ea subministrat, quæ commoda sunt, & amica concoctioni; ea verò quæ concoqui non possunt, nisi planè cruda fuerint, & in summo hæreant stomacho, citra molestiam diffundit, ac dissipat, & occultas lassitudines refocillat, ac mitigat tepore.* Balnea infirmis permissa. Ea propter Benedictus cap. 36. *Balneorum* (inquit) *vsus infirmis quoties expedit offeratur, sanis autem, & maximè iuuenibus tardius concedatur.* Quod itidem concessere August. in Reg. cap. 31. Isidorus in sua cap. 21. & ante omnes Athanasius in Regula Monialium numer. 43. quam dedimus, cap. 4. huius lib. n. 35.

Sed de vnctione subiungit Plutarchus: Corporis vnctio prohibita. *Vbi natura significante senseris corpus temperatè satisque recte affectum esse, satius erit omissis balneis, vngi ad ignem, si corpori tepore fuerit opus. Nam calor ipsius, prout libet distribuitur: Verum sol, neque magis, neque minus sed prout ad aërem temperatus est, vsum sui præbet.* Atque in eandem sententiam Plinius lib. 23. cap. 4. inter cæt[...], quæ olei vsum commendant, inquit: *Omni autem oleo mollitur corpus, vigorem & robur accipit & venena omnia hebetat & lassitudinum perf[...]orumque refectio est, faciem purgat, inflationem seda[t]. Veius autem magis excalfacit corpora, magisque di[s]cutit sudores, duritias magis diffundit, capitis doloribus remedium est, idem ardoribus in febri cum aqua. Lethargicis magis auxiliare, & inclinato morbo.* Quid mirum si Ægyptij eo vterentur remedio ad ægritudines medendas, seu etiam lassitudines subleuandas? Maxime cum oleo cicino abundet Ægyptus: *è cici arbore* (ait idem lib. 15. cap. 7.) *in Ægypto copiosa quæ & in Hispania repente prouenit altitudine oleæ, &c.* Est & de manuum à labore vulneratarum vnctione, oleo facta exemplum Zachæi illustris Pachomij discipuli in eius Actis cap. 52. Longè igitur a Monachis vnguentorum inunctio, quæ autore Xenophonte in Symposio mulieribus, non viris in vsu facit Vnde illud Esther cap. 2. vt *Sex manibus oleo vngerentur myrrhino, & aliis sex quidusdam pigmentis, & aromatibus vterentur,* puellæ scilicet quæ thalamum Assueri Regis ascensuræ erant. Longe & capitis vnctio, quæ apud Iudæos in vsu fuit, iuxta illud Domini Matth. 6. *Cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua.* Et capitis. Et Luc. 7. *Oleo caput meum non vnxisti.* Vnde Hieronymus: *Palestini diebus festis solent vngere capita*: nimirum quoniam Plinio lib. 23. cap. 4. oleum *capillum fertini natura euocat* & Rodiginio lib. 30. lect. antiqu. cap. 25. Cum *Lana oleo irrorata candidiores euadant, pili vero vncti nigriores*: cuius ipse ibidem rationem subdit. An & Monachi, quod Agonistæ, & pugiles quoque sint, corpus itidem vngere consueuerunt, videlicet vt labori & exercitationi corporali habiliores redderentur? Absit: imo vt corpora sua magis ac magis mortificarent, vnctionis remedium contra lassitudinem non cohibebant: oleo autem exultationis animas eorum spiritus refouebat. Quamquam non defuit (Quintus) qui percunctanti Gymnastæ, *quam vnctio vino haberet?* respondit. *Vestis submouenda.* Rodig. l. 30. c. 23. sed de his satis.

30. Nemo

45\. *In tenebris loqui non licebat.*

30\. *Nemo alteri loquatur in tenebris.*

Not. Hine Benedictus instituit cap. 42. *Vt post Completorium nemo loquatur:* & Cassianus lib. 2. cap. 15. & lib 4. cap. 16. Et id ratio ipsa quietis expostulat.

Nec cũ alio dormire.

31\. *Nullus cum altero a in psiato dormiat.*

Nec manum tenere.

32\. *Manum alterius nemo teneat. Sed si vel b steterit, siue ambulauerit, siue sederit, vno cubito distet ab altero.*

Nec spinam euellere.

a In excuss. deest in psiatho.

b Tria hæc sunt trãsposita in excuss.

33\. *Spinam de pede alterius, excepto Domus Præposito & secundo, & alio cui iussum fuerit, nemo audebit euellere.*

Not. Deest in excussis. Consule reg. 14. huius cap. vbi de mordace ad euellendas spinas. At vtrobique de pede: tamen frequentius, præsertim in agro calligis vtebantur. Cur hoc? Planè e simplici pelle fuisse necesse est, quas tam facile spinæ perforassent, vt pedem pungerent. Vnde & per diminutiuum semper in hac regula *calligula*, vel *callicula* nuncupantur. Consule reg. 41. seq.

Nec caput attondere.

34\. *Nullus attondeat caput absque maioris arbitrio.*

Not. De barbæ tonsione nulla mentio. Innuitur planè quod promissam gestabant. Diximus & de modo tonsionis seruata coronæ forma lib. cap. 10. 2. n. 1.

Nec aliquid permutare.

Nec vestimento nouũ super inducere.

c deterius accipiet.

35\. *Mutare de his, quæ à Præposito acceperit, cum altero non audebit: nec accipiet melius, & dabit deterius; aut è contrario dans melius, c & deterius accipiens.*

36\. *Et vestimento, & in habitu suo nihil noui præter cæteros, causa decoris inueniet.*

Not. Quam radices omnis abusus præcidit sanctus ille Legislator! Hic, ne quis formam habitus, vel qualitatem mutare audeat, præcipit. Vnde & *vestimenta splendida* defuncti aliquando exui iussit à corpore eius ablata. De quo in vita ipsius Pachomij c. 54.

Pachomij vestes.

37\. *Omnes pelles ligatæ erunt, & pendebunt ex humeris.*

Not. Hinc & de B. Iona Pachomij discipulo, qui 85. annos in monasterio egerat, refert Metaphrastes in Actis *Cum tres solas ouis pelles coniunxisset, iis solis fuit contentus ad omne amictum corporis; nihil aliud inducens, nec hyeme nec æstate, &c.* Deest in excuss. hæc Regula.

47\. *Cruce rubra in cucullis vsi.*

38\. *Cuculli singulorum habebunt & Monasterij signa, & domus.*

Not. Palladius in Regula Angeli, n. VI. quamquam verba Angelum minime referri videantur: *Fecit autem eis cucullas, in quibus iussit imponi figuram Crucis purpuream.* Hæc quidem Monasterij signum esse potuit: cum vnum & idem omnibus esset: addi tamen oportuit & literam domus vniuscuiusque, quod vt significaret Heraclidis Interpres, scitè vertit, *in quibus* (cucullis) *& quædam signa de purpura fecit intexi.* Deest etiam hæc regula in excussis.

d in congregationem.

e Deest in excuss. aut.

Riscus, quid?

39\. *Nemo vadens d ad Collectam e aut ad vescendum, dimittit codicem non ligatum.*

40\. *Codices qui in fenestra id est in risco parietis reponuntur ad vesperam, erunt sub manus secundi; qui numerabit eos, & ex more.*

Not. Deest in excussis. Donæus *riscum* cistulam esse interpretatur, & Pollux inter arculas memorat: & Vlpianus in mundo muliebri enumerat L. 25. §. 4. de auro & arg. Sed quadrat regulæ huius instituto, quod seruius ait, esse fenestram paruam in pariete. Nam & Terentius in Eunuch ait: *Abi, cistellam domo effer, cum monumentis. P. Vbi sita est? T. In risco:* neque longe absunt voces Hispanæ *Resquicio* (nam *risco* durum, & magnum lapidem denorat) & *Rixa*, quæ fontanella quædam est, seu rimula oculi in extremo palpebræ facta, non parum afferens doloris & molestiæ.

41\. *Nullus vadat ad Collectam, vel ad vescendum habens calligulas in pedibus, vel palliolo lineo circumdatus.*

Not. Deest etiam. Aliquando ergo nudis pedibus incedere iubebantur. Vide superius reg. 33. & reg. 9. cap. 6. Et de tempore, quo pallio vti deberent, vide reg. 4. eiusdem capitis.

42\. *Siue in Monasterio, siue in agro, qui vestimentum suum plusquam ad meridiem, quando fratres conuocantur ad cibum, in solo esse permiserit, negligentia increpabitur. Et si vnum de his, quæ supra dicta sunt constitutum preterierit, correptione simili corrigatur.* 47. *Cur lineis vestibus vsi.*

Not. Etiam deest. Superiùs reg. 13. cap. 6. permittuntur Monachi vestimenta ad solis ardorem tenere vsque ad horam tertiam. Iam qui ad Sextam sinit ea exurere, correptione dignus dicitur. Quod quidem de pellibus reor, quæ solis ardoribus rugant; non de lineis, quibus à sole nullum accidit nocumentum. Cur vero Tabennesiotæ lineis vterentur, proculdubio vilitas pretij ex abundantia proueniens in causa fuit (vt regionis illius æstus prætermittam) quæ tãta est, non tota Ægypto solum, sed precipuè diœcesi Tentitorum sub qua Tabenna (constat ex actis Pachomij) vt Plinius scribat lib. 19. cap. 1. *Ægyptio lino minimum firmitatis, plurimum lucri. Quatuor ibi genera; Taniticum, ac Pelusiacum, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus, in quibus nascuntur. Superior pars Ægypti in Arabiam vergens* (Tabenæ proxima est) *gignit fruticem cuius ex interiori bombyce lanugo netur. Nec vlla sunt his in candore, mollitiáve præferenda. Vestes inde Sacerdotibus Ægypti gratissimæ.* An Monachi à Plinio inter Sacerdotes computati? eius tempore iam ibi Therapeutæ florebant. Sed & copia Ægyptiaci lini. *Ignoscat aliquis Ægypto serenti, vt Arabiæ, Indiæque merces imporet, &c.* *Lino Ægyptus abundans.*

43\. *Calligulas, & si quid aliud vngendum est, vel componendum, absque eo, qui in hoc Monasterio delegatur, & Præposito domus, ferre nullus audebit.*

Not. Deest etiam in excussis. De Calligarum vnctione vide quæ diximus lib. 2. cap. 11. numer. 51. & 52.

44\. *Si quis fratrum læsus fuerit, aut percussus, & tamen lectulo non decumbit, sed ambulat inualidus, & aliqua re indiget, vestimenta videlicet, vel palliolo, & cæteris vtensilibus, f Præpositus vadet ad eos, quibus fratrum vesticula commissa sunt, & accipiat: cumque sanus fuerit, reportabit absque vlla mora.* *De valetudinariis.* *f aliter in excussis, vt in NOTA*

Not. In excussis pro illis verbis, *Præpositus vadet, &c.* est, *Præpositus accipiet, & dabit, &c.*

45\. *Nemo ab altero g accipiat quicquam, nisi Præpositus iusserit.* 48.

46\. *Clausa cella nullus dormiat; nec habebit cubiculum, quod claudi possit; nisi forte ætati alicuius, vel infirmitati Pater Monasterij concesserit.* *Claudere cellam non licet.* *g accipiet.*

Not. Duæ causæ claudendi portam cellæ, infir-

mitas,& Senectus; quæ tamen in idem recidunt, nam *Senectus ipsa est morbus.* Terent. in Phorm. Aliàs totis his regulis Ægyptiorum de Institutorum laxamento, vel ad horam, vel de personarum acceptione (vulgò *recreationibus*, vel *iubilationibus*) verbum nullum, si vnum demas Antonium, de quo Pelagius lib. 10. num. 2. ait: Venator *viderat Abbatem Antonium gaudentem cum fratribus,& displicuerat ei.* Et cum iuberet sæpius arcum intendere,& ille ne frangeretur, renueret, subintulit: *Ita est in opere Dei; si plus à mensura tendimus, fratres cito deficiunt; expedit ergo vna laxare rigorem eorum.*

Artifices Monasterij.
h Desunt sequentia in excuss.

47. *In villam nullus vadet, nisi missus,* h *exceptis armamentariis & bubulcis,& agricolis.*

Not. De opificibus Tabènensis cœnobij hæc habet Heraclides Paradys. cap. 19. *In ipsis erant & operæ diuisæ: alij enim agriculturæ inseruiebant, alter hortum colebat, ille officinæ fabricæ vacabat, ille pistoris, alter carpentarij, alter vasa fullantis arte clarebat: alter pellium, alter calceorum confectione sudabat: alius codicum conscriptione gaudebat; alter spatellas grandes intexere solitus erat, alter minores: omnes tamen simul memoriter spirituales libros tenebant.* Quibus consentientia, vel eadem scribit Palladius cap. 39. Laus. qui & fabros ferrarios, seu æreos, inter cæteros enumerat: & modo adduntur in Regula armamentarij,& bubulci.

48. *Super nudum dorsum asini duo pariter non sedebunt; nec super temonem plaustri.* i *Si asino sedens*
49. *aliquis venerit excepta infirmitate desiliet ante fores Monasterij,& sic asinum præcedens, funiculo ducet ad manum.*

Æquitatura sani. prohibita.
i Desunt sequentia in excuss.

Not. En equitaturam à Pachomio sanis Monachis prohibitam sub pœnis his assignatis; prohibitum magis, ne duo simul super asini dorsum ascenderent, indecentiam remouendo. Concessum vt ægroti equitarent, sed in asino; proculdubio cæterorum animalium equitatura vetita.

k Offi inas.
l Quod.
m Desunt in excuss. sequentia.

49. *Ad tabernacula diuersarum actium soli pergent Præpositi, vt accipiant* l *quod necessarium est.* m *Ipsique ante meridiem, quando fratres ad vescendum vocantur, ire non poterunt, nisi grauis incumbat necessitas; & consilio Patris Monasterij mittetur Hebdomadarius, vt deferat quod necesse est. Et omnino absque iussione maioris in alteram cellam intrare nullus audebit.*

Not. Omnes istas regulas valde in excussis mancas esse, in margine notauimus. Galæus existimat, quod in calce huius exprimitur: *Omnino absque iussione,&c.* coincidere cum eo, quod D. Benedictus cap. 48 præcepit; *Neque frater ad fratrem iungatur horis incompetentibus.* Sed abs te, aliud enim est, loquutionem horis silentio destinatis euitare (quod Benedictus intendit) aliud cellam alterius nunquam absque Maioris licentia introire, quod hic præcipitur. Cum verò obtenta ea quis in sua cella fratrem conuenire cupit, superiùs reg. 23. nisi prius ostium percusserit, introitus ei prohibetur. De
50. cellis diuersarum artium diximus supra in Not. ad regulam 47.

Commendatum à fratre non accipiendum.
n Aliquid etiam.
o Accipiat.

50. *Commendatum* n *à germano fratre nullus* o *accipiet.*

Not. Super hac re Abbas Orsisius (aut certe Theodorus) hæc grauissima in sua Regula verba concepit; *Hoc quoque maximè prouidendum est, ne quis in alteram domum & in alterius cellulam commendet aliquid, & contra Monasterij disciplinam. Qui talis est, non est de numero fratrum, sed mercenarius,& aduena; nec Pascha Domini inter Sanctos debet comedere quia factus est lapis scandali in Monasterio. Si enim lebitonaria quando lauamus,& sicca non fuerint, vsque ad vesperam non habemus potestatem apud nos tenere damusque Præposito, cui crediti sumus, vel ei cui creditum est cellarium, vt deferat ad eum locum vbi ad vestimenta pariter omnium seruantur, & manè nobis dantur, vt expandamus illa ad Solem,& cum sicca fuerint, non apud nos tenemus, sed damus in commune seruandum iuxta præceptum Maiorum.* (ita reg. 10 vsque ad 11. cap. 6.) *quanto magis ea quæ propriè visus es possidere, si alteri commendaueris, aut in tua volueris esse potestate, peccas in Monasterij disciplinam? Sciat quoque ille qui ab alio suscipit commendatum, vt non se arbitretur facere piam, vt fratrem refrigeret, quod peccat contra animam suam, subuertens regulam Monasterij. O stulte, anima tua commissa est Præposito tuo, & qui animam tuam corpusque custodit, indignus habebitur, vt pertinentia conseruet?* Hæc ille Pachomij discipulus.

51. *Nihil in cella sua absque Præpositi iussione* p *quispiam condet: nec poma* q *quidem vilissima, & cætera huiusmodi.*

Proprietatis vitium omnino amputatur.
p quidpiam.
q Desunt hæc.

Not. Perperam librarius Gothus in Caradignensi pro *condet*, scripsit *comedet*, quod ad rem non erat, cum de ea superius decretum esset reg. 7. Prosequitur intentam proprietatis vitij amputationem, & qui superiori canone vetuerat, ne quis alteri rem quampiam commendaret, hic ne condat, seu abscondat in cella sua prohibet. Qua de re hæc quoque scribit suis Tabennesiotis Orsiesius *Vigilemus attentius,& Sciamus quod magnam nobis Deus præstiterit gratiam per Patrem nostrum Pachomium, vt renuntiemus sæculo,& omnem solitudinem mundi, vt curas rerum sæcularium pro nihilo poneremus. Quæ nobis occasio relicta est, vt habeamus quidquam proprium à funiculo vsque ad corrigiam calceamenti; cum habeamus Præpositos, qui pro nobis soliciti sunt, tam in cibo, quam in vestitu, & corpusculi languore? Ad quos vsus superfluum, aut epulæ lautiores, aut mollior lectus; cum omnia in commune sint parata, & Cruce Christi nihil durius? Sufficit nobis habere quod homini satis est; duo lebitonaria,&c.* Et facto Monasticæ supellectilis Cathalogo, addit: *Et si ex ea lucrum facias, Scelus patetur, & sacrilegium quidquam ex ea contingere, & in proprium vertere requiem.*

52. *Si præpositus domus alterius quidquam profectus fuerit, alius Præpositus dumtaxat eiusdem gentis & Tribus gerat curam proficiscentis, & eius vicem partibus, ac solicitè faciat: doctrinamque duorum ieiuniorum ita diuidet, vt vnum in sua domo, alterum in proficiscentis exerceat.*

Not. Valde aliter in excussis sic: *Si Præpositus profectus fuerit, aut alter Præpositus, aut qui secundus est, curam proficiscentis exerceat, vel quem ipse Præpositus elegerit de fratribus, & curam ei suam iniunxerit.* De doctrina duorum ieiuniorum nec verbum, quando præcipuè de Scripturis SS. disputatio instituenda erat, vt dicet infra c. 8. reg. 19.

CAPVT

CAP. VIII.

Dicamus & de Pistrinariis.

Not. Sic est titulus in M. S. Sed agit in hoc capite *de mutis*, & est quasi altera pars capitis precedentis.

51. Pistrinariorum disciplina.

1. *QVando farinam conspergunt aqua, & massam subigunt, nemo a loquitur altero. b Manè quoque quando stabulis ad furnum c vel ad clibanos deportant panes, simile habebunt silentium, & tantum de Psalmis, aut de scripturis aliquid d decantabunt donec opus impleant.*

a *Loquatur* b Deest in excuss. *manè quoque.* c Deest *vel ad clibanos.* d *Meditabuntur.*

Not. Durè obiurgat fratres tunc loquentes c. 47. vitæ eius.

2. *Si quid necessarium e habuerint, non loquantur, sed signum f dabunt his, qui possunt afferre g quibus indigent.*

e Fuerit. f *Dent.* g *Necessaria sunt.*

3. *Quando ad miscendam farinam vocati fuerint, nullus h resedeat in loco panes coquentium, exceptis his, qui coctioni i sufficiunt, & quibus iussum est.*

h *Resideat* i *Sufficient.*

4. *In nauibus quoque similis disciplina est. Nemo à terra soluet funiculum absque iussione Patris, nec mouebit nauigium k nec lembum quidem.*

k *Nauigantium.*

Lẽbus quid? Not. Lembus nauigij exigui & velocissimi genus est; de quo Virgil. 1. Georgic.

Non aliter, quam qui aduersò vix flumine lembum
Remigiis subigit.

De eo Polibius. lib. 1. Liuius Dec. 4. lib. 4. &c.

5. *In loco sentina & interiore parte nauis, cæteris fratribus super transtra & tabulata quiescentibus, nullus dormiat.*

Transtra quid? Not. Nimirum vt omnes etiam positi quiescant, neque aliquis latibulum amet. *Transtra* sunt super quæ remigas sedent Virgil. 4. Æneid.

Præcipites vigilate viri, & considite transtris.

6. *Et seculares homines dormire secum in naui, nemo patiatur.*

7. *Vasa infirmiora cum eis non nauigabunt; nisi forte Pater Monasterij præceperit.*

Not. Sic Petrus 1. epist. cap. 3. Mulieres vocat, inquiens: *Quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem.* Vide Reg. 8. cap. 4. superioris.

8. *Nullus in domo sua audebit focum facere, nisi in commune omnibus succendatur.*

52. Pœna tarde occurrentium ad Dei laudes.

9. *Qui vna oratione l de sex Orationibus vespertinis tardius venerit, vel qui ministrauerit, & locutus fuerit ad alterum; vel subriserit in reliquis Orationibus, consueto ordine aget pœnitentiam.*

l Deest *seu Orat. Vesp.*

Not. An potius *de duodecim*? Nam Angelus duodecim iussit vesperè fieri, & duodecim nocte numer. 11. Sed & sex locis Vespertinis, & sex Completorio deputabantur.

10. *Quando domi sedebunt, non eis liceat loqui aliquid sæculare, sed si m quid Præpositus de scripturis docuerit, vicissim inter se ruminent, & referant n quæ quisque audierit, vel ea quæ memoriter tenent.*

m Si quis n *Quæ.*

Not. Superiùs id laborantibus præscripserat. Reg. 1 & 3. cap. 6. Hic etiam quiescentibus.

11. *Nemo quidquam operis faciet, nec scyphos plenos aqua circumferet, nec funiculum quidem contorquebit, nisi Præpositus iusserit.*

Not. Deest in excussis.

12. *Nemo iuncos infusos aqua sibi tollet ad operandum, nisi minister hebdomadarum ei dederit.*

Not. Etiam deest. Non otiosus canon; tametsi superius cap. 7. Reg. 2. similis extet: quia hîc de iuncis præparatis ad funiculos faciendos, ibi de foliis, quibus texuntur sportæ, sermo est.

13. *Qui vas fictile fregerit, o & iuncos tertio infuderit, aget pœnitentiam vesperè in sex orationibus.*

o Aliter in excuss. vt in Not.

Not. Longè aliter in excussis, videlicet desunt, *& iuncos tertio infuderit*; pro quo habent quasi explicandi gratia, *vel aliquam vtilem rem ad vsum Monasterij*: generaliùs. Crediderim tertia infusione iuncos vsui ineptos reddi in Ægypto. Desunt etiam verba illa *Vespere in sex orationibus*, quo nomine Completorium innui sequentia indicant. Vide not. ad Reg. 9. huius cap.

14. *Post sex Orationes, quando ad dormiendum omnes separantur; nulli licebit, excepta causa necessitatis, egredi cubiculum suum.*

Not. Deest in excussis.

15. *Si frater dormierit, omnis eum fraternitas prosequatur.* 53. Funera Monachorum & Virginum

Not. Scilicet ad tumulum. Sic in vita Pachomij cap. 34. *Fratres ipsius Monasterij funus prosequebantur honorifice psalmos solitos concinentes.* Et cap. 28. de sororibus sanctimonialibus. *Si defuncta esset virgo, curantes funus eius reliqua, cunctaque, quæ ad sepulturam pertinent, adimplentes deferebant vsque ad ripam fluminis, quod vtraque Monasteria diuidit, psalmos ex more canentes. Tunc transeuntes Monachi (nauigiis) cum ramis palmarum, & oliuarum frondibus psallentes transuehebant eam, & in sepulchris suis cum hilaritate condebant.* Idem refert Palladius in Laus. cap. 38. & Heraclides cap. 20. Parad.

16. *Nemo remaneat absque Maioris imperio, nec psallat nisi ei iussum fuerit: nec post alterum sine Præpositi voluntate.*

Not. Adhuc de funere est sermo. Hæc valde aliter habent excussi, id est. *Nemo exeat foras, nemo loquatur, nemo remaneat excepto Maioris imperio. Audito signo excitantis, aut voce psallentis, omnes surgant currentes ad orationes. Nullus ante psallat, nisi ei missum fuerit; nec completo Psalmo alterum sine Præpositi iussione audeat iungere.*

17. *Duo simul tempore luctus non psallent: nec palliolo circumdabuntur lineo; nec quisquam erit, qui psallenti non respondeat; sed iungentur & gradu, & voce consona.*

Not. Deest in excussis. Vide antiquam psallendi in exequiis defunctorum consuetudinem, vbi vni psallenti accinebant cæteri. In festiuitatibus non ita, sed duo psallere consueuerunt cæteris respondentibus.

18. *Qui est infirmus, in funere habebit ministrum, vt eum sustentet omnino.*

Not. Etiam deest. Cum debilis feretrum portare nequiret adiutorio prouidebatur.

19. *Ad quemcumque locum missi fuerint fratres, habebunt de hebdomadariis eos, qui ægrotantibus ferviunt: si forte in itinere, vel in agro languor obrepserit.*

Not. Non de itinerante fratrum biga sermo est, sed cum Conuentus aliquò it.

20. *Nemo ante Præpositum suum, & Ducem ambulet. Nullus remaneat ab ordine.*

Nor. Meminit *Ducum* quoque Orsiesius, aiens: *O Duces & Præpositi Monasteriorum &c.* Sed vt puto non alij sunt à Præpositis, vel forte eo etiam nomine comprehenditur, qui absentiam Præpositi supplet.

21. *Si quis aliquid perdiderit, ante altare publicè concipietur.*

Nor. Vide cap. 2. Reg. 1.

22. *Si vero de propriis vesticulis fuerit, quod perditum est; tribus hebdomadis non accipiet, & in quarta acta pœnitentia dabitur ei, quod p amiserit.*

p Amisit

23. *Qui inuenerit aliquid, per dies tres ante Collectam fratrum q suspendet, vt tollat qui cognouerit.*

q Suspendat

54 24. *Cunctis increpationibus, atque doctrinis, quarum scripta est & constituta conceptio, Præpositi sufficient. Si quid autem fuerit in delicto, refertur ad Principem Monasterij.*

Quæ correctiones Abbati referuntur.

Nor. Deest in excussis. Ergo maiores causæ ad Abbatem spectant, de minoribus etiam Præpositi iudicare poterunt.

25. r *Lutum in domo nullus absque eo faciat; & omne quod nouum est, illius sententia dispensatur.*

r Lorum

Nor. Pro luto *lorum* habent excussi, sed perperam. Coradignensis *lutum* perspicuè legit. Et quidem *loro* satis singulis superiùs prohibita erat cap. 6. Reg. 11. 12. & 13. *Lutum* pro reficiendis cellulis fieri absque Maioris permissu, hactenus in specie non erat cautum.

26. *Omnis conceptio ita fiet; vt discincti sint, qui concipiuntur, stantque in maiori Collecta, & in vescendi loco.*

Nor. Rectè additur in excussis. *Et demissis manibus, & humiliato capite, emendaturos se promittentes vitia, in quibus arguuntur, veniam deprecantur*, vt ita aliquid noui dicatur supra id quod cap. 2. Reg. 1. fuerat constitutum.

27. *Qui absque s communione fratrum recesserit, & postea acta pœnitentia venerit, non erit in ordine suo absque Maioris imperio.*

s Ordine

Nor. Fugitiuis eadem statuitur pœna à D. P. Benedicto cap. 29.

Fugitiuorum Pœna.

28. *Præpositus quidem Domus, & dispensator, qui vna nocte absque fratribus foris dormierit, & postea acta pœnitudine venerit ad Conuentum fratrum, non ei permittitur, vt introeat domum, aut stet in ordine suo absque Maioris imperio.*

Nor. Deest in excussis. Agit itidem de fugitiuorum pœnis.

55 29. *Omne quod in Conuentu fratrum audierunt disputatum, necessitudine coguntur, vt inter se replicent ieiuniorum maximè tempore, quando à suis docentur Præpositis.*

De studijs literarum.

Nor. Hæc post 30. ponitur, sed manca. Hoc autem, vt plane necessarium sæpe inculcat, id præcipiens laborantibus in agro, & in quouis opere; & tunc absolutè, vt nullum sit opus, nullum otium huius studij expers. Sed præsertim *tempore ieiuniorum*, quo à Præpositis erudiendi sunt: iuxta id quod diceres ad calcem cap. 7. Reg. 52.

30. *Qui rudis Monasterium fuerit ingressus, docebitur prius quæ debeat obseruare. Et cum doctus ad vniuersa consenserit, dabunt ei viginti Psalmos vel duas Epistolas Apostoli, aut alterius scripturæ partem. Et si litteras ignorauerit, hora prima tertia & sexta vadit ad eum qui docere potest, & qui ei fuerit delegatus: & stabit ante eum, & discet studiosissimè cum omni gratiarum actione. Postea vero scribentur ei elementa, syllaba, verba, ac nomina, etiam nollens legere compellatur. Et omnino nullus erit in Monasterio, qui non discat litteras, & de scripturis aliquid teneat. Qui minimum vsque ad Nouum Testamentum, & Psalterium.*

Quid saltem quisque scisse tenebamus?

Nor. Excussi habent: *quod minimum est*: Vbi Gezæus absque luto hæsit. Sensus planus est in Caradignensi: Qui minimum de scripturis sacris memoriæ mandauerit, in Nouum Testamentum, & Psalterium addiscet, iuxta Chrysost. Basil. Hieronymum, & Cassiodorum ab ipso citatos. Piissima Pachomij cura erga suorum eruditionem pro animarum profectu; quam tamen non omnes successores recepere, vt quorumdam humilitati succurrerent. Nam de Conuersis nostri Cistercienses ita statuere dist. 14. cap. 2. sub titulo, *De Conuersis, ne discant literas*: videlicet: *Nullus Conuersus habeat librum, nec discat aliquid, nisi tantum Pater noster, & Credo, & Miserere, Aue Maria, & cætera quæ de B. Maria dici statutum est infra, & hoc non littera, sed corde teneat.* Cæterum sub Pachomio nulli erant Conuersi à Monachis differentes, sed omnes ad Chorum habiles, & destinati, quod valde diuersum est. Pro his autem, qui ex professione chori seruitio addicuntur, Psalterij studium disposuit R. P. Benedictus Regulæ cap. 8. vbi: *Hyemis tempore, id est à Kalendis Nouemb. vsque ad Pascha iuxta considerationem rationis octaua hora noctis surgendum est, vt modico amplius de media nocte pausetur, & iam digesti surgant. Quod vero restat post vigilias, à fratribus qui Psalterij vel lectionem aliquid indigent meditationi inseruiatur.* Idem credo voluisse Macarium in Regula Can. 24. supra cap. 3. huius lib. nu. 15. Quod quidem vsque in hanc diem inuiolabiliter obseruatur; præsertim apud Cistercienses nostros, quibus studij tempus post Matutinas laudes celebre satis est, atque laboriosa vigilia, sub nomine *lamparilla*, non solum nostris, sed & lippis & tonsoribus notum. Cum primum enim insinuerit Primæ horæ signum, statim iuxta Pachomij atque Benedicti regulis, recitentur stantes iuniores ante Nouitiorum Magistrum, aliumvè ad docendum ab Abbate delegatum, memoriter recitant Psalmum, vel Psalmos quos silentio studij tempore dicto memoriæ commendare potuerunt, dataque negligentibus pœna, recedunt: quod quidem studium quinquennio post susceptionem habitus iunioribus (quos nostri *Hermanos* vocant) impositum est. Perseuerat autem inter Nostros Pachomiana adhuc disciplina circa studium Noui Testamenti: postquam enim Iuniores aliqui cæteris habiliores totum Psalterium, Hymnosque memoriæ commendauerint, eodem tempore, ordine, & disciplina Epistolas Diui Pauli, vel alium Nouæ Paginæ librum, memoriæ commendare iubentur.

Lamparilla Cisterciens.

31. *Ad Collectam & psallendum, & orandum, u nullus sibi occasiones inueniat, quibus x quasi ire non possit. Et si in naui fuerit & in Monasterio, & in agro, & in quolibet ministerio, y orandi atque psallendi tempora non prætermittat.*

u Deest Ad Collect. & c.
x Quibus se dicat occupatum quasi &c.
y Additur detentus.

Nor. Penè ad literam hausit R. P. Benedictus cap. 50. suæ Regulæ.

CAPVT

CAPVT IX.

Dicamus & de Virginum Monasterio.

66. Discipline in visitatione Virginum seruanda. 1. *Nemo ad eas vadat visitandas, nisi qui habet ibi matrem, vel sorores, aut filiam, & vel propinquas, & consobrinas, siue matrem filiorum suorum.*

Nor. Ne vxorem Monachi diceret, matrem filiorum suorum vocauit.

2. *Si autem [necessitas fuerit, vt videant eas, & ante quam renuntiarent sæculo, & intrarent in Monasterio] paterna eis deberetur hæreditas, aut aliqua causa manifesta est; mittent eum hi probata vitæ & ætatis, a videbunt eas, & pariter reuertentur.* a Addunt &

Nor. Pro his quæ vncinis continentur, excussi solum habent, & ante conuersionem.

3. *Nemo vadat ad illas, nisi ij, quos superius diximus b [sibi videre voluerint] primum facient renuntiari Patri Monastery, & ille mittet ad seniores, qui Monasterio Virginum delegati sunt: qui occurrent eis, & cum ipsis videbunt, quas necesse c habuerint cum omni disciplina & timore Dei.* b Pro his est itaue. c Habebunt

4. *d Cumque eas viderint, non eis loquentur de rebus sæcularibus.* d Deest est que eas viderint.

5. *Quicumque de his mandatis e præterierit, absque vlla f retardatione negligentia, atque contemptu g ager publice pœnitentiam, vt possidere valeat regna cælorum.* e Aliquid. f Dubitatione. g Velamen.

Nor. Nihil amplius Sacra Petri sedes Tridentinæ Synodus, & DD. Cardinalium Congregatio post multa sæcula, & longas de remedijs adhibendis frequenti sanctimonialium visitationi, statuisse comperiuntur, vt nuta Pachomij eniteat prouidentia. De institutione earum inferius agemus.

SECVNDA * PARS.

* Hæc pars in excussis vltima ordine est, non secunda.

PRÆCEPTA, ET INSTITVTA PATRIS NOSTRI Pachomij hominis Dei, qui fundauit ab exordio sanctæ victa communionem, iuxta præceptum Dei.

NOTA Ita ad verbum in Codice Caradignensi hoc loco. Excussi habent. *De Collecta fratrum.* Sed perperam, cum de alijs multis hic sermo sit · præsertim *de emendandis delictis.*

67. Vtilitas audiendi verbum Dei. 1. *Quomodo Collecta fieri debeat, & fratres congregandi sunt ad audiendum a sermonem Dei, iuxta præcepta Maiorum, & doctrinam Sanctarum Scripturarum, vt liberentur de errore anima, b & glorificent Deum in luce viuentium: vt sciant quomodo oporteat in domo Dei conuersari sine ruina & scandalo: vt non inebrientur aliqua passione, sed sint in mensura veritatis, & traditionibus Apostolorum & Prophetarum; & solemnitatum ordinem teneant imitantes c Congregationem eorum in domo Dei; & iciunia atque orationes ex more complentes; qui enim bene ministrant, quantum regulæ scripturarum.* a Verbum b Animæ Conuersari. c Conuersationem.

Nor. Vtilitates audiendi verbum Dei, breui prologuio recapitulat, quibus ipse motus sequentes edidit regulas; quas ex iteratione, seu nouitate tituli diuerso à prioribus tempore editas colligimus.

2. *Hoc est ergo ministerium quod Ecclesiæ ministri d exercere debebunt. Congregent fratres Orationis tempore, & omnia faciant, quæ rite complenda sunt, vt nullam e detractionis occasionem tribuant, nec sinant ambulare quempiam f contrarium disciplina.* d Implere e Detractionis. f Contrarium. Aliquorum negligentiam corrector.

3. *Si codicem postulauerint deferant eis. Si quis de foris venerit vespere, & non occurrerit accipere opus, quod g altera die facturus est, mane ei tribuant. Si h defecerat opus, quod habebat in manibus; i referant ad Maioris k scientiam, & quod ille præceperit, faciant.* g Postera. h Defecerit. i Referant. k Sententia facias.

4. *Qui minister est, habeat studium, ut quid operis pereat in Monasterio in nulla omnino arte, quæ exercetur à fratribus. Quod siquidem perierit, & negligentia fuerit dissipatum, increpabitur à Patre ministerij operum singulorum, & rursus ipse increpabit alium, qui opus perdiderit, duntaxat voluntate & sententia Principis, absque m quo nullus increpandi fratres habebit potestatem.* m Quod

Nor. Nomine Patris aut Principis, etiam Præpositus domus oportet intelligi, cum ei increpandi facultas omnis delegata sit ex Reg. 16. cap. 8. 1 p.

5. *Si vestimentum ad solem expansum tertius inuenerit dies, dominus vestimenti pro eo increpabitur, & agat pœnitentiam publice in collecta, stabitque in vescendi loco.*

Nor. Hac noua Constitutione mitigari videtur Regula 3. cap. , quæ vsque ad horam tertiam solum vestes soli esse opposita, & Reg 41. cap. 7. quæ vsque ad meridiem impunè permittebantur. Modo ad diem tertium extenditur, quamquàm modò de siccis agi, de madidis pridem explicare possumus: & palam est, minus à solis radijs siccas, quam madidas accipere nocumentum · præsertim pelle.

6. *Pellicula, & caliga, & cingulum, & si quid aliud perierit, quis perdiderit, increpabitur.*

Nor. Renouantur regulæ . 1. & 2. cap. 8. prioris partis, Sextæ & septimæ Regulæ sedes mutarunt in excussis, licet post nonam sequentem.

7. *Si inuentus fuerit n aliquis de fratribus per o contentionem agens, vel contradicens Maioris imperio, increpabitur iuxta mensuram peccati sui.* o Vani.

8. Qui

o Aliquem.

8. *Qui mentitur, aut odio o quemquam habere, fuerit deprehensus, aut inobediens, aut plus loco, quam honestum est, deditus aut otiosus, aut durè respondens, aut habens fratribus detrahendi consuetudinem, vel his qui foris sunt: & omnino quidquid contra Regulam scripturarum est, & Monasterij disciplinam, audiet Pater Monastery, & vindicabit iuxta mensuram opusque peccati.*

58. Grauiter delinquantium punitio.

9. *Si quis tulerit rem non suam, ponetur super humeros eius, & aget pœnitentiam publicè in Collecta; stabitque in vescendi loco.*

Furonis. Fugitiui.

Nor. Excussi addunt. *Si autem in furto fuerit deprehensus, triginta nouem verberabunt eum, & foris dabunt ei ederet panem & aquam tantum: & opertum cilicio, & cinere per singula orationum tempora cogent eum agere pœnitentiam. Eademque lex in fugitiuis obseruabitur.*

Nor. Hinc incipit de delictis emendandis certis impositis pœnis agere: quod plane in prima regularum parte omissum erat 1oo quod nondum fortè, vt assolet, in ipso institutionis exordio, in peccata fratres prolapsi essent. Quod vero 39. scilicet *plagis* fur verberari decernatur, ex Iudæorum moribus desumptum est, à quibus Paulus *quinquies quadragenas vna minus accepit* 2. Corinth. 11. id est vnde 40 plagas. Vbi Chrysostom. hom. 25. *Quare vna minus? Lex erat vetus ignominiosum fieri eum, qui supra 40. accepisset. Ne igitur percutientis impetus supra numerum plagas inferens, ignominia notaret, decreuerunt vna minus inferri, vt licet verberans multiplicet, ne supra 40. excidat, sed intra constitutum numerum maneat: verberatusque ignominia non notetur.* Lex vero vetus hæc erat Deuterom. 25. *Sin autem eum, qui peccauit, dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita duntaxat vt 40. numerorum non excedat, ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.*

40. Plagarũ numerus ignominiosus.

10. *Præpositus domus culpa & increpationi subiacebit, si ante tres dies non nuntiauerit Patri, siue in agro, siue in via, siue in Monasterio, quid perierit: p agatque pœnitentiam iuxta ordinem constitutum.*

59. Præpositorũ correctio. p & aget.

q fuerit sed prauè.

11. *Quod si homo q fugerit, & ante tres horas non nuntiauerit, reus erit perditionis eius; nisi tamen eum rursus inuenerit.*

Nor. Non ergo integrum cuique erat statum Monasticum semel arreptum deserere.

12. *Hæc est vltio in eum, qui fratrem de Domo perdiderit. Tribus diebus agat publicè pœnitentiam. Quod si eadem hora in qua fugit, nuntiauerit Patri, reus non erit.*

Nor. Excussi aliter. *Quod si eâdem hora qua fugerit, non nuntiauerit Patri, reus erit peccati.* At vndenam sciret frater fugam alterius? aut fratrem custodire alterum teneretur? Sanè cum tres in qualibet cella agerent, fugientem duo reliqui prodere tenerentur: nam semper, & vbique comites erant.

13. *Peccatum si in domo sua Præpositus viderit, & non statim increpauerit delinquentem, nec nuntiauerit Patri Monastery, ipse increpationi subiacebit.*

Nor. Aliter editi habent, sed in idem recidit: *Si in domo sua Præpositus viderit delinquentem, & non nuntiauerit Patri Monasterii, ipse increpationis ordini subiacebit.* Verùm si ipse delinquentem increparit, non tenebitur Patri nuntiare: quod planè addit Catadignensis.

14. *Per Domos singulas vespere sex Orationes, psalmosque complebunt, iuxta ordinem maioris Collecta, quæ à cunctis fratribus in commune celebratur.*

Collectæ maiores minores & mediæ.

Nor. Rectè Alardus obseruat, minores Collectas à fratribus eiusdem domus celebrari solitas quotidie, orationis gratia, vel erudionis: vbi 30. vel 40. fratres coibant: maiores vbi omnium d[illegible]orum in vnum cogebantur, id est 1300. plus minusue. Ego medias Collectas dicerem, quæ ab vna Tribu celebrabantur, nimirum à fratribus trium Monasteriorum.

15. *Per singulas hebdomadas bina disputationes r Catechese a Præpositis complebuntur.*

Concio bis in hebdomade.

r Deest Catecheses & c.

Nor. Bis in hebdomadas concio habenda ad fratrum instructionem.

16. *Nullus in domo quidpiam faciet nisi quod Præpositus iusserit.*

Nor. Rem vnicè necessariam sæpius inculcare oportuit.

17. *Si omnes fratres, qui in vna domo sunt, viderint Præpositum nimirum negligentem, s aut durò increpantem fratrem, & mensuram Monasterij excedentem, referent ad Patrem, & ab eo increpabitur.*

s Deest aut durè mero, fere.

Nor. B. Benedictus c. [illegible]5. Regulæ.

Ipse autem Præpositus nihil t faciet, nisi quod Pater Monasterij iusserit: maxime in re noua: nam in his quæ ex more accidunt u seruabit regulas Monasterij.

66. Virtutum Præpositi syllabus. t Faciat. u Obseruabit.

Nor. Sequitur exactissimus virtutum Præpositi cathalogus: cui similem texuit B. Benedictus cap. 4. pro omnibus Monachis, & cap. 31. pro Cellerario, & cap. 64. pro Abbate.

18. *Præpositus non inebrietur. Nec sedeat in humilioribus locis iuxta vasa Monasterij. Nec rumpat vincula, quæ Deus in cælo condidit, vt obseruentur in terris. Nec lugeat in die festo Domini saluatores.*

Nor. *Non sedeat &c.* id est grauitatem seruet & decorum personæ conuenientem: *Iuxta vasa Monastery;* hoc est propa vasa vinaria, & similia *Non lugeat &c.* Petrus Chaconius ita interpretatur, vt sonet: *Ne ieiunet Dominicis diebus:* ne videlicet festiuos cum cæteris dies confundat. Ego actiuè intelligo: Ne ieiunare faciat fratres Dominicis diebus. *Nec rumpat vincula &c.* id est vota fratrum frangat.

19. *Dominetur carni suæ iuxta mensuram Sanctorum.*

Nor. vetat ne Præpositi nobiliores sibi cellas extruant, & cubilia; quod propriè Gentilium esse ait; non Christianorum non habentium hic ciuitatem permanentem, sed inquirentium futuram, non manu factam æternam in cælis.

20. *Non sit duplicis fidei. Non sequatur cordis sui cogitationem, x sed legem Dei. Non resistat sublimioribus tumenti animo potestatibus. Non fremat, neque y inhiet super humiliores. Non transferat terminos. Non sit fraudulentus, nec in cogitationibus z versidolus Ne negligat peccatum anima sua a nec vincatur carnis b sua luxuria.*

x Deest sed legem Dei. y Irruat. z Verset dolos. a Exstirpare nec &c. b Deest sua.

21 *Non ambulet negligenter. Non cito loquatur verbum otiosum Non ponat scandalum ante pedes caci. Non doceat c voluntatem animam suam. Non soluatur risu stultorum, ac ioco. Non rapiatur cor eius*

c Voluptatem

ab

ab his, qui inepta locuntur, aut dulcia. Non vincatur muneribus. Non paruulorum sermone ducatur.

d Emolumentum.

22. *Nē affligatur in tribulatione. Ne timeat mortem, sed Deum. Ne preuaricator sit propter d imminentem timorem: Non relinquat lumen verum propter modicos cibos.*

Nor. Alia lectio habet apud Chaconem: *Ne relinquas verum flumen propter modicos riuos*: vt sit allusio ad illud Hierem. 2. *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas &c.* Sed nihil modò sub ænigmate Præposito dicitur. Itaque sto dictis: & sensus est: Ne grauetur cor eius in crapula, quæ aciem rationis hebetat.

e Vacillet, & f Verum. g Firmus. h Iusta. i Appetitu. k Deo & hominibus. l Elongans se.

23. *Non e nutet, aut fluctuet in operibus suis. Non mutet sententiam f sed g firmi sit, solidique decreti: h iustus considerans cuncta, iudicans in veritate, absque i appetitione gloriæ: manifestus k apud Deum, & homines, & à fraude l procul.*

24. *Ne ignoret conuersationem sanctorum; ne ad eorum scientiam cæcus existat. Nulli noceat per superbiam. Ne sequatur concupiscentias oculorum suorum. Non eum superent incentiua vitiorum, veritatem nunquam prætereat. Oderit iniustitiam. m Secundum personam nunquam iudicet pro muneribus. Nec condemnet animam innocentem per superbiam.*

m & personam.

25. *Non rideat inter pueros. Nec deserat veritatem timore superatus. Non comedat panem de fraudulentia. Non desideret alienam rem. Non opprimat animam propter aliorum spolia. Nec despiciat eos qui indigent misericordia. Ne falsum dicat testimonium n seducens lucro. Ne mentiatur propter superbiam. Ne contendat contra veritatem ob timorem animi. Ne desperet iustitiam propter lassitudinem. Ne perdat animam suam propter verecundiam. Ne respiciat dapes o lautiores mensæ. Ne pulchra vestimenta desideret. Ne senes negligat, ne inebrietur vino, sed humilitatem iunctam habeat veritati.*

n Seductus. o Lautioris.

26. *Quando iudicat, sequatur præcepta maiorum, & legem Dei, quæ in toto Orbe prædicata est.*

Nor. Illud *Quando iudicat*, in excussis finis est superioris sententiæ vbi sequens incipit sic. *Sequatur præcepta &c.* Sed nostra Cardignensis lectio magis ad rem.

61. 27. *Si quidquam de his præterierit, p reddent ei mensuram iuxta quam mensus est, & recipiet secundum opera sua: quia mœchatus est in ligno & lapide, & propter splendorem auri, & fulgorem argenti dimisit iudicium: r & desiderio temporalis lucri laqueus se induit iniquorum.*

Imprecatio in Præpositum negligentem. p Reddetur ei mensura. q Animi. Falso. r Desideriis temporalibus. s Et eueniet.

28. *s Vt eueniat ei contritio Heli & filiorum eius 1. Reg. 4. Maledictio David quam imprecatus est Doeg. Ps. 51. Signum quo denotatus est Cain Genes. 4. Sepultura asini de qua loquitur Ieremias cap. 48. Perditio qua peccatores terra hiatus absoluit. Numer. 16. Et interitus Chananæorum Ps. 138. Et contritio hydriæ ad fontem: Eccles. 12. Et arenarum comminutio in littoribus, quæ salsis fluctibus verberantur: Et confractio virgæ gloriosæ de Isaia cap. 14. Vt sit quasi cæcus palpans manu parietem Isai. 59. Hæc omnia ei eueniant, quia non seruauit veritatem in iudicio, & iniquè egit de omnibus quæ ei credita sunt.*

Nor. Elegantem collegit maledictionum manipulum: quas in iudiciorum corruptores fœnerè vibrauit. Vbi tamen in editis duæ illæ maledictiones Doeg, & Cain confunduntur sic: *Maledictio Dei quam imprecatus est Cain*: multo elegantius Caradignensis Codex, maledictionem Doëgo tribuit, signum Caino, quo scillicet à Domino in facie insignitus, est. Porro in libris Regnorum quando David Doëgo maledixerit non reperitur. Verùm Psalmum 51. totum in eum composuit: vbi inter alia maledicta: *Propterea* (inquit) *Deus destruet te in finem, euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium, &c.* Quo Pachomium respexisse credo: cum maledictiones ibi à Propheta in Doëg iactatæ in pœnam eorumdem criminum imprecatæ fuerint, à quibus proximè Præpositum abstinere præcipit; videlicet quia lingua eius iniustitiam cogitauit, quia sicut nauacula acuta fecit dolum, quia dilexit malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui æquitatem: quibus contraria prorsus in hoc syllabo sanctus legislator à Præposito exigit.

Sed verò vnde tibi putas Pachomium tot 62.
criminum scelerumque Præpositos domorum Cur & quibus
suarum reos esse præscripserit, Qui sanctissimos Pachomius talia
viros ei muneri adaptasse dicitur cap. 24. vitæ imprecatur.
ipsius, & c. 25. Sanè non in viuos vibrauit stilum, sed in discolos, qui post multa annorum curricula futuri erant, de quibus Domino reuelante præsciuit. (cap. 45.) *quæ nouissimis erant euentura temporibus, cæcitatem que mentis eorum, qui post futuri sunt; & errorem cordis bonorumque defectum valde doluit. Maximè verò* (hoc maximè ad rem) *quod Præpositi tunc negligentes ac desides forent, nec in Deo confiderent, sed concordia discordiosi vterentur, placentes stultè multitudini, & ostentantes habitum Monachorum, nullaque bona opera præferentes. Semel autem pessimis primatum tenentibus, ipsumque nomen sanctæ conuersationis ignorantibus, necesse est æmulationes ac iurgia generari: & quis præsit, & maior sit, ambitiosa litè contendere &c.* Ergo vt hos à longe salutaret, prophetico plenus spiritu superiores dictauit canones in Præpositos nequam. Et quoniam sub iniquis Præpositis eiusdem farinæ homines fore oportebat, in eos etiam sequentia tela contorsit.

TERTIA PARS.

Item præcepta Sancti Pachomij, atque iudicia.

Nota. Ita Caradignensis: pro quo editi habent: *Præcepta & Instituta P. N. Pachomij hominis D ei qui fundauit ab exordio sanctæ vitæ communionem iuxta imperium Dei.* Sed magis ad rem titulus noster, cum de punitione scelerum his tantum agatur.

Proœmium 63.

ELENSITVDO legis charitas, a scientibus tempus, quod iam instat hora, vt è somno consurgamus: b & vicinior sit salus, quam eo tempore c quo credidimus. Nox præcessit, dies autem appropinquauit; Pene grauiter peccantium.

a *scienter* b *quod* c *cum*

pinquauit, deponamus opera tenebrarum, quæ sunt contentiones, detractiones, odia, & tumentis animi superbia.

Detractoris. d *qui* e *contempserint.* f *separabunt eum.*

1. *Qui facilis est ad detrahendum, dicitque quod non est; d si in hoc peccato fuerit deprehensus, monebunt eum secundo, & si audire e contempserit, f separabitur extra Conuentum fratrum septem diebus, & panem tantum cum aqua accipiet, donec polliceatur, atque confirmet, se ab hoc vitio recessurum, & sic dimittetur ei.*

Not. De eiusmodi pœna pro grauioribus culpis infligenda agit Benedictus cap. 23. & 25.

Iracundi. g *si quis iracundus &c.* h *verbum hoc est post ly testimonio*

2. g *Iracundus, & furiosus, si frequenter irascitur sine causa, & propter rem inanem, & vacuam, per sex vices commonebitur: in septima facient eum consurgere de ordine sessionis suæ, & inter vltimos collocabitur, docebuntque eum, vt ab hac mentis perturbatione mundetur. Cumque tres testes dignos testimonio, qui pro eo polliceantur, nequaquam simile quid esse facturum, h adduxerit, recipiet sessionem suam: alioquin si ipse remanserit in vitio, morietur inter vltimos perdito priore loco.*

Not. De fratrum degradatione iustis ex causis ab Abbate infligenda agit R. P. Benedictus c. 63. & quod ea fugitiui mulctentur, decernit cap. 29.

Calumniatoris. i *priori loco fuerit, siue de infer.*

3. *Qui falsum cupit probare contra alterum, vt opprimat innocentem, tertio commonebitur, & postea reus erit iniquitatis, siue de i prioribus sit, siue de inferioribus.*

Peruersoris fratrum. k *suos* l *animos*

4. *Qui habet pessimam consuetudinem, vt fratres k suos sermone sollicitet, & peruertat l animas simpliciorum, tertio commonebitur; si contempserit, & obstinato animo in duritia perseuerauerit, separabunt eum extra Monasterium, & verberabunt ante fores, dabuntque ei ad vescendum foris panem solum, & aquam donec mundetur à sordibus.*

Not. Excussi habent: *Et verberabunt ante fores triginta nouem*, id est vna minus quadraginta de quo superius dictum 2. p. can. 7. numer. 58. Vbi tamen non dicitur quod extra fores infligantur verbera, quæ maximæ ignominiæ pœna est.

64.

Murmurationis pœna. m *pessimam* n *perspicuè*

5. *Qui habet m consuetudinem murmurandi, & quasi graui opere se opprimi queritur; docebunt eum quinquies quod sine causa murmuret, & ostendent ei n perspicuam veritatem. Et si post hoc inobediens fuerit, & est perfectæ ætatis, ita eum habebunt vt vnum de ægrotantibus & ponetur in loco infirmorum, ibique aletur otiosus, donec sedeat ad veritatem. Sin autem iusta est illius querela, & à Maiore iniquè opprimitur, qui eum scandalizerit, eidem sententiæ subiacebit.*

Not. Pœna plane verecundiam ingerens, quam dolorem, & quæ sæpè prudentissimè & cum magno fructu infligeretur verecundioribus.

Inobedientis & mendacis. o *alterius culpa.*

6. *Si inobediens quis fuerit, aut contentiosus, aut contradictor, aut mendax, & perfectæ ætatis decies commonebitur, vt desistat a vitiis: Si audire noluerit, Monasterij legibus increpabitur. Quod si o per alterius culpam ad hæc vitia deuoluetur, & hoc fuerit comprobatum, ille qui causa extitit, reus erit vltionis.*

Puerorum amatoris.

7. *Si deprehensus fuerit aliquis de fratribus libenter cum pueris ridere, & ludere, & habere amicitias ætatis infirmæ, tertio commonebitur, vt recedat ab eorum necessitudine, & memor sit honestatis, & timoris Dei. Si non cessauerit, corripietur, vt dignus est, correptione seuerissima.*

Not. Mirum est eiusmodi enormissimorũ scelerũ purissimum virum Pachomium meminisse, cũ longè ab eius temporibus & discipulis fuerint: nam de perditione futurorum anxium, ita eum Angelus alloquutus est: *Monachi qui præsentia tua se continent, eorum sequentes exempla virtutum, maxima gratiæ luce resplendent.* Discoli multo post eum extinctum tẽpore futuri erant, & nihilominus iterum Monasticem flores pristinos recepturam, his docuit. *Post te quoque qui in huius sæculi caligine fuerint immorati, quia prudenter intelligent quæ petenda sunt, quæve fugienda; & spontanea voluntate nulla humanitatis viuentes exemplo, de tantis exilierint tenebris, omnemque iustitiam seruantes æternam vitam toto corde dilexerint; amen dico tibi quia cum istis erunt, qui nunc tecum in summa continentia, & sanctitate præclari sunt, eamdemque salutem, ac requiem sortiuntur.* Itaque de malis futuris anxius hæc dictabat homo Dei.

Præceptorũ contemptoris.

8. *Qui contemnunt Maiorum, & regulas Monasterij, quæ præcepto Dei constitutæ sunt, & paruipendunt seniorum consilia, corripientur iuxta ordinem constitutum, donec corrigantur.*

Not. Iterum hinc ad Præpositos reddit.

65.

Iniqui Præpositi correptio.

9. *Qui iudex est peccatorum omnium, & peruersitate mentis vel negligentia reliquerit veritatem, viginti viri sancti & timentes Deum siue decem; & vsque, de quibus omnes dent testimonium, sedebunt, & iudicabunt eum, & degradabunt eum in vltimum gradum, donec corrigatur.*

Not. Non dissimiliter puniendos Præpositos nequam decreuit D. P. Benedictus cap. 71. quem tu consules.

Seminantis discordias.

10. *Qui conturbat fratrum animos, & facilis ad loquendum est, lites serens ac iurgia, decies commonebitur. Si non fuerit emendatus, corripietur ordine Monasterij corrigetur.*

Præpositi personarum acceptoris. p *animæ suæ*

11. *Qui viderit de Maioribus & Præpositis fratrem suum in tribulatione, & noluerit causam tribulationis inquirere, eamque contempserit: quæratur causa à supradictis iudicibus inter fratrem, atque Præpositum: & si deprehenderint negligentia Præpositi, vel superbia contristatum fratrem, & iudicasse eum non secundum veritatem sed secundum personam, degradabitur de solio donec corripiatur, & ab iniustitiæ sordibus emundetur; quia non considerauit veritatem, sed personas; & sermonis prauitate p animi sui, & non Dei iudicio.*

Not. In margine Caradignensis M.S. minio notatur *De iudicio iniusto.*

q *regulas* Proprio vitio exeunte de Monasterio. r *alia*

12. *Si quis promiserit obseruare se q regulam Monasterij, & facere cœperit, eamque dimiserit: postea autem reuersus egerit pœnitentiã ostendens infirmitatem corporalem, per quam non possit implere quæ dixerat; facient eum inter languentes commorari, & pascetur inter otiosos, donec r apta pœnitentia impleat quod promisit.*

Not. Ad marginem Caradignensis est: *De Vitioso.* D. Benedictus de his agens cap. 29. *Frater, ait qui proprio vitio egreditur de Monasterio, &c.* Ex taxatione penæ huius regulæ elicio, neminem debilitatis obtentu Monasterium posse relinquere, cum is inter ociosos, & languidos degere possit obedientiæ militans.

Præpositi puerum corrigentis.

13. *Pueri, si in Domo fuerint dediti lusibus & otio, & correpti non potuerint emendari, debet Præpositus vsque ad dies 30. ipse eos monere, & corripere. Si viderit in prauitate persistere, & non nuntiauerit*

Patri,

J Matrimonij. *Patri, & aliquod peccatum in eis fuerit deprehensum, ipse pro his culpa subiacebit, iuxta quod peccatum in eis fuerit deprehensum. Qui iniuste iudicauerit, iuste ab illis condemnabitur.*

Puerorum impudentium. Nor. In excussis additur ante illud: *Qui iniustè &c.* hoc: *Omnes autem pueri qui non timent confundi pro peccato, & per impudentiam iudicium Dei non cogitant, & correpti verbo non emendauerint, verberentur quamdiu disciplinam accipiant, & timorem. Qui iniustè &c.* De educatione puerorum in Monasterij agit R.P. Benedictus c. 30. & 37. & 59.

66. Scandalizantium pœna. 14. *Si vnus de fratribus, aut duo vel tres scandalizati ab aliquo recesserint de domo, & postea venerint, ventilabitur inter eos, & scandalizantem iudicabunt: Qui reus inuentus fuerit, Monasterij regulis emendabitur.*

Nor. Deest in excussis.

Præceptoré defendentis. 15. *Qui consenserit peccantibus, & defendet alium delinquentem, maledictus erit apud Deum, & hominesz Corripietur increpatione seuerissima.*

ι &

Nor. Hæc spectat illa Orsiesij lex in suis Institut. *Nos inuicem amare debemus & ostendere quod simus famuli D.N. Iesu Christi, & filij Pachomij, & discipuli Cœnobiorum. Si Præpositus Domus aliquem corripuerit ex fratribus, qui subiecti sunt; erudiens eum in timore Domini, & cupiens ab errore corrigere: & alius voluerit pro eo loqui, & eum defendere, subuertens cor illius; qui hoc facit, peccat in animam suam, quia subuertit eum qui corrigi poterat, & consurgentem deiecit in terram, atque ad meliora tendentem mala persuasione decepit; errans ipse, & alios errore faciens.* 13. Benedictus cap. 69. idcircò vetuit; *Vt in Monasterio non præsumat alter alterum defendere.*

16. *Quod si per ignorantiam deceptus est, & non ita putauit vt verum est, ignoscetur ei.* Præposi nō rectè iudicantis.

Nor. Adhuc de Præposito non rectè iudicante agit.

17. *Et omnis qui peccat per ignorantiam, facile accipiet veniam qui autem sciens peccauerit, sustinebit increpationem iuxta mensurā u operis.* FINIS. Peccantis ex malitia, u opusque peccati, dictandus.

QVARTA PARS.

Nor. Quæ sequuntur desunt in Codice Caradignensi; extant vero in excussis à Petro Chacone qui ea è MSS. extraxit.

Postquam pro discolis tot tantaque iudicia S. Pachomius perscripserat temporibus futuris profitura: nunc ad pietatis professores, probosque alumnos conuertitur, quibus quæ sequuntur edicit.

Præcepta, & leges Pachomij.

67. Labor manuum moderandus. n docsse videtur, quidm ferre quadi. 1. *NE plus fratres facere compellantur; sed moderatus labor omnes ad laborandum prouocet.*

Nor. Ita Angeli Regula, & Benedictus cap. 48. Metaphrastes in vita Pachomij: *Regula hac continet, vt vnusquisque frater vnam in die faciat stoream.* Et qui duas vana gloria ductus fecit, durè ab eo corripitur.

2. *Sit inter eos pax, & concordia, & libenter maioribus subiiciantur.*

3. *Sedentes, & ambulantes, & stantes inuicem de humilitate decertent.*

4. *Si quis peccatum fecerit, Patres Monasteriorum emendare poterunt, & constituere quid sequi debeat.*

Præpositi autoritas. 5. *Præpositus autem domus, & qui secundus ab eo est, hoc tantum iuris habebunt, vt compellant fratres in penitus singulis, vel Collecta domus, siue in Collecta maiori, hoc est omnium fratrum, subiacere pœnitentiæ.*

Nor. De his Collectis diximus supra 2. p. Reg. 14. De Præpositi autoritate in puniendo vide 1.p.c.8. Reg.14.

Præpositus primus & secundus Cisterciensibus supprior. 6. *Quod si Præpositus peregrè fuerit; qui secundus est, locum eius implebit, tam in pœnitentia fratrum recipienda, quam in quocumque alio eorum, quæ in domo necessaria sunt.*

Nor. Secundus à Præposito, nunc à Cisterciensibus nostris *Supprior*, à Benedictis Hispanis *Prior, seu Præpositus secundus*, qui tamen Præpositi absentis omnes numeros explet. Videtur hæc regula reformari 52. cap. 57. quâ alterius Domus Præposito id committebatur, quod tamen ægre posset perficere.

7. *Si quis absque consilio duorum ierit ad alteram Domum, vel ab alterius Domus fratre codicem ad legendum mutuum postulauerit, vel quodlibet aliud; Monasterij ordine increpabitur.*

8. *Qui vult sine macula & contemptu in Domo in qua deputatus est viuere, omnia quæ præcepta sunt coram Deo obseruare debebit.*

9. *Quidquid necessarium est, siue in agro, siue in Monasterio, Præpositus, etiam non postulatus impleat.*

10. *Sex orationes facient vespertinas, iuxta exemplum maioris Collectæ, in qua omnes fratres pariter congregantur.*

Nor. Dictum de eisdem 1.p. Reg.14. & 1. p.cap. 8. Reg.9. & 14.

11. *Summa dilectionis est, etiam si difficile fuerit, vt multum cibi habeant, nec ex onere nascatur tædium.*

12. *Si quis deforis venerit, & ibi laborauerit; aliique fratres orationem celebrauerint; si ire non potest, non cogatur.*

13. *Quando Præpositi Domorum fratres de conuersatione sancta vita docebunt, absque grauissimâ ægritudine nullus aberit.*

Nor. Diebus ieiuniorum. 1.p.cap.7.Reg.52. & bis in hebdomada 2.p. Reg 15.

68. Extra Monasterium qualiter absoluendæ controuersiæ. 14. *Maiores, quicumque ei fratribus mittentur foras, quando ibi fuerint, habebunt ius Præpositorum: cuncta gerent arbitrio eorum docebunt fratres per continuos dies. Et si forte aliquid inter eos ortum fuerit*

simultatis, audient ipsi Maiores, & indicabunt causam, & dignam culpa increpabunt: & ad imperium eorum statim ad pacem pleno corde consentient.

NOT. D. Franciscus cum iter agebat, obedientiam comiti præstabat, vt narrat Bonauentura in eius Actis cap. 6.

Controuersia inter Præpositum & fratrem qualiter absoluenda.

15. *Si quis de fratribus contra Præpositum Domus sua tristitiam habuerit, aut ipse Præpositus contra fratrem aliquam querimoniam, fratres probata conuersationis & Fidei audire eos debebunt, & indicabunt inter eos. Si tamen absens est Pater Monasterij, vel aliquò profectus, primum quidem expectabunt eum: si autem diutius commorari viderint, tunc audient inter Præpositum & fratrem, ne de suspenso iudicio maior tristitia oriatur. Et ille, qui subiectus est, & hi qui audiunt, iuxta timorem Dei cuncta faciant, & in nullo dent occasionem.*

NOT. Videlicet detrahendi. De his iudicibus superius actum 3. p. Reg. 9. Sequens habet titulum, *De vestibus Monachorum.*

16. *Si quis de his qua præcepta sunt amplius habuerit absque concessione Maioris, deferentur ad custodiam vestrum; & introeundi illic vel postulandi, non habebit potestatem, sed erunt sub Præpositi arbitrio, aut qui secundus est ab eo.*

NOT. Satis de his dictum supra 1. p. c. 7. Reg 13. sed replicare libuit consequenti tempore, ne res tanta memoria in posterum laberetur.

FINIS REGVLARVM S. PACHOMII De quatuor partitionibus eorum iudicium.

69.

Integra Pachomij Regula in prima parte côtinetur.

POstquam seriò eæ à me discussæ sunt, & Notulis vtcumque collustratæ, illud pro comperto habeo, primam partem esse integram S. Pachomij Regulam, quam suis promulgauit discipulis; in ea enim nouem distincta capitibus continetur quidquid optimi Cœnobitæ obseruare tenentur. Sequentes duæ, id est secunda & tertia, postmodum reuelatione de Religionis deliquio habita, corde tremulus exarauit: quas tamen crediderim secretò Orsiesio, Patronio, Theodoro, Syro, & aliis talibus perfectis viris tradidisse suo tempore in lucem dandas; neque enim vtile piis esset, eiusmodi sceleta, quæ in eis taxantur, vel aure tenus percipere. Atque hæc causa fuerit, vt sub nouis titulis æditæ reperiantur. Quarta potuit publicè, quasi secundæ æditionis lex, ab eo promulgari, & primæ superaddi: quamquam non tam necessaria contineat Instituta, vt prætermitti non possit; quod & fecit. M. SS. nobilis atque irrefragabilis Caradignensis Codex.

Iam reddamus eiusdem sancti Pachomij Epistolam ad Syrum Abbatem, seu Patrem Monasterij *Cenum*, & ad Ioannem Præpositum eius Domus vt in eodem extat Caradignensi Codice, magno Dei beneficio conseruata. Porro de Syro, cui data est, egit Hieronymus in Prologo, Regulæ. Ioannis vero meminit autor vitæ Pachomij cap. 24. cum inter præcipuos eius, discipulos enumerans. Epistola autem Pachomij sic habet.

EPISTOLA

PATRIS NOSTRI PACHOMII.

AD SYRVM PATREM MONASTERII cenum, & Ioannem præpositum domus eiusdem Monasterij, Ita & titulus M. SS.

TRANSIVIMVS *per te, & non potuimus* 70.
præ nimia festinatione, Diuinum tecum conferre sermonem. Ideo nunc per Epistolam loquimur. Omni virtute contende, vt impleas consuetudinem Monasterij, & facias quod præceptum est: ne correctioni futuri temporis prapareris, seruerisque in peccatorum vinculis condemnandus, & offerendus Deo propter negligentiam: non tuam solum, sed & fratrum, qui tecum sunt, & cooperantur tibi. Sciendum quod ea, qua nobis dedit Deus, illis fidelissimè tradere debemus: & memineris ministerij, laborisque sanctorum, tu, & amici tui, qui cognouerunt æternam voluntatem, vt & ipsi fiant cohæredes eiusdem repromissionis, & habeant immortalem à Deo, qua creata est per Spiritum Prophetarum, & Apostolos roborata, qui sustinuerunt pro ea omnes angustias, & persecutiones. Crediderunt enim promissioni eius & idcirco fragrantia boni odoris sibi parauerunt. Consideremus ergo eos, quos Deus domininatione donauit, si forte eis seruire mereamur, & eorum adhærere doctrina, relicta omni superbia, & peccato fortissimè resistentes. Alpha quod absque timore operatur in corporibus: absorta est enim mors in victoria. Et quomodo rursum infirmi sumus in hoc tempore, scientes quod statura sit Ecclesia, & dirigenda in bonum, sicut & prædixi tibi. Non est timendus interitus in loco peregrinationis nostra, sed pugnandum quomodo pacem cũ his, qui Dei iustificationes custodiunt, habere possimus. Si lucreris totum mundum, & habeas contra Deum inimicitias, qua est vtilitas? Decet igitur, vt qua dicuntur nobis, aliquando intelligamus, scientes quod mundus prætereat, & concupiscentia eius. Vigilate, & videte quomodo ambuletis. Nouimus quod ineruditis occurrat mors: & ideo intellige tempora, in quibus erit error, & seductio. Considera horas atque momenta, & mensium spatia, quorum cursu humana vita deuoluitur: & eorum numero scios, quanto tempore vnusquisque vixerit (in M.S. est *viscueris*: an forte, *vir fuerit*) *vt possis colligere fruges suas, & implere ex eis horrea, & sementem futuris mensibus*(an *futuris messibus?*)*praparare: vt cultura studia tempore messionis inueniat, & coram Deo & hominibus possideat necessaria. Mortis timore superato, & transeunte mundo, non celebres festos dies in veteribus vestimentis. Ciuitates destructa sunt, & repleta alienis. Qui autem pij sunt, sapiens inire consilium. Fluxit in deserto aqua, & exultauerunt momenta, & volatilia: homo non vngetur vnguento, quod demolita sunt musca morientes: & quod compositum est filij agri. Ideo vigilare debemus, & omni solitudine futuris dapibus prouidere: ne confundamur in tempore, quando venerint tempora refrigerij, & ne conueniamur subditis seruitute, sed vt simus noua consparsio, scientes quod*

Eius Epistola.

quod pulchritudo agri nobiscum est. Loquitur alibi sermo Diuinus. Nunquid comedam carnes taurorum, aut sanguinem hircorum bibam? Quamobrem non circumferamur omni vento doctrina, quia venit tempus, vt sancti regnum accipiant. Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam. Iuuenes infirmati sunt in plagis lignorum; dispergens aquas itineris sui. Mirmicolleon periit, eo quod non haberet escam. Qui cum fure patitur, odit animam suam. Prophanas & varias doctrinas è vita. Aduena sicut indigena sint inter vos. Occidit in grandine vineas eorum, & siccamina eorum in pruina. Acceptabilis Regi minister intelligens. Mel inueniens comede quod sufficit, ne fortè satiatus euomas illud. Memento iudicy, & misericordia, per quam glorificatus est Deus, fideique fundamentum atque vinorum, vt per hac spem possidere valeamus: pugna, atque contende tu, & qui tecum sunt fratres. Quia scripsi vobis in figuris & in parabolis, vt quæratis sapienter, sequentes sanctorum vestigia, ne incurratis iudicium Dei. Doctos sermonibus eius omnipotens præsenti sæculo nos ambulare non prohibeat, sed incessabiliter iustitiam Dei semper operemur. Recordatio illius testimonij: Donec pertranseat dies, & pluuia abeat, & recedat sibi. Deus adiutor sit nostri in pace, qua mensuram non habet largitatis quæ sit in omnibus vestris donec vespertinum tempus pertranseat. Hæc scripsi vobis omnia, vt nunc laborantes, requiem in futuro habere possitis. Amen.

Explicit Epistola. R.P. N. Pachomij Hominis Dei.

71. *Alias eiusdē mysticæ dictionis scripsit.* Vide quæso quàm verè de Pachomij Epistolis Gennadius scripserit: *Scripsit & ad Collegas Præpositura sua Epistolas, in quibus Alphabetum mysticis tectum Sacramentis, velut humana consuetudinis excedens intelligentiam, clausit; solis, vt credo, eorum gratia vel meritis manifestum.* Vnde & fassus est ipse: *Scripsi vobis in figuris, & in parabolis*; & illud: *Alpha quod absque timore operatur in corporibus.* Suspicor & cætera Alphabeti elementa in exemplari eiusdem Epistolæ à Pachomio inserta, quæ tamen à librario omissa sunt. Et non tantum Suspicor, cum audiam eius interpretem Hieronymum hæc in Prologo aientem. *Quas nos Epistolas, ita vt apud Ægyptios, Græcosque leguntur, in nostram linguam vertimus; eadem vt reperimus elementa ponentes.* Sed quæ? *Aiunt*, ait, *Thebæi quod Pachomio, Cornelioque, & Syro Angelus lingua mysticæ scientiam dederit, vt scriberent sib, & loquerentur per Alphabetum, spiritualibus Hymnis quibusdam, & symbolis, absconditos sensus inuoluentes.* Plane dictio ipsa Apostolicum redolet pectus. Aker ius verterit eam elucidare, nam Instituti nostri metas exilire non audemus ad alia properantes: nostrumque, cum omnibus Monasticæ disciplinæ alumnis, thesaurum Epistolarum Pachomij temporis iniuria rerum omnium edacis amissum, lamentari.

§. III.

Pachomiani Instituti ratio amplius aperitur, de eiusque successione, ampliatione, & duratione.

72. *Integra Monasterij & Domus œconomia.* NVnquam satis mirari possum Diuinum Pachomij spiritum, qui nunquam antea Cœnobiticam sectatus vitam, sed cuiusdam Anachoretæ discipulus, subitò tam perfectus Cœnobiticæ magister euasit, vt nemo ad tam minima prouidè descendere vi us sit, nihilque, quod ab aliquo vnquam tactum fuerit prætermiserit: Insuper non solum Monasteriorum exactissimam docuerit œconomiam, vt regulæ ipsius manifestant, sed & magnę cuiusdam Religionis corpus tanta subornauit polita, vt suæ nihil deesse dicas eorum, quæ pro modernis moderandis post tot temporum curricula excogitatæ sunt, & innumeras remediorum excogitandorum occasiones. Quod ad Monasteriorum œconomiam spectat, qui Regulas has callere cupit, præ oculis habeat necessum est perpetuam distinctionem domorū à Monasteriis: quodlibet namque Monasterium plures habebat domos, vt Tabennensæ 24. & quælibet domus cellas plus minus 12. quarum quælibet ternos capiebat Monachos, vnde singulæ domus 30. vel 40. Monachos habebant. *Distinctio Domus à Monasteriis.* Monasterio vniuerso vnum dumtaxat erat caput, quod nunc *Pater*, id est Abbas, nunc *Princeps*, seu etiam *Maior* Monasterij nuncupabatur. Singulis Domibus singuli erant *Præpositi* constituti: vnde nunquā *Præpositus Monasterij* dictum reperies, sed *Præpositus Domus*: sicutè conuerso, nunquā *Pater, Maior*, aut *Princeps Domus*, sed *Monasterij*. Toti etiam Monasterio vnus œconomus deputabatur, quem D.P. Benedictus *Cellerarium* vocitauit. Is omnem rationem accepti & expensi apud se habebat, emptionumq; & venditionum erat Præfectus. In Domibus post Præpositum erat & à Præposito *secundus*, qui post illum cuncta disponebat Domus suæ. Erant & alij officiales inferiorū munium, vt Præfecti singularū artium, etiam Vestiario, ac ostiario Monasterij nā Domorum Ostiarij nō erant, cum omnes Domus sub eisdem continerentur Monasterij muris, & qui hebdomadarij & vicissim fratribus ministrabant, & coquinæ, triclinij, ac officinarū reliquarum curam gerebant. Quibus omnibus & singulis leges accommodatissimæ latæ sunt; quas & recensuimus iam, & tantisper illustrauimus. Atque vndecumq; & exactissimè Monasteriorum gubernatio, qua nihil amplius desiderari queat, expensa mansit. Si tamen dictis adiungas, nihil in illis absque seniorum consilio disponi solitum, etiam in Nouitiorum receptione, vt planè indicat illud Palladij in Lausiac. 40 & Heraclidis in Paradiso c. 12. *Consilio cuncta disponebantur.* *Persuadet fratribus Magnus Pachomius, vt eum admittant.* Macarium scilicet, qui emendito laboratoris habitu Tabennam accesserat Monasticè à principio professurus, & senectutis causabatur obstaculo.

Sed quod amplius mireris ex multis magnisque Monasteriis Tabennesiotarum Religio ita coalescebat, vt nunc temporis singulæ nostræ: atque ita numeris omnibus absoluta gubernabatur politia, corpus vniuersum, vt omnibus simul *Generalis* Pater, *Abbas*, aut *Princeps* vnus præesset, cui ex officio incumberet munus vniuersa Monasteria visitandi & reformandi, tam in capite, quam in membris. 73. *Omnia Monasteria sub vno Generali capite.* Eius electio ad ipsos subditos vt expectaret, Pachomius ipse decreuit, vt Acta eius produnt c. 53. & vltimo quæ sic habent: *Ante duos ergo dies dormitionis suæ conuocans vniuersos fratres, ait ad eos: ego quidem charissimi viam Patrū securus ingredior; nam video me à Domino propinquius euocari. Eligite vobis fratrem me præsente, qui post Deum præsit omnibus; curamque vestrarum agat animarum. Quantum vero mea discretione pertendo; Petronium ego ad hoc opus idoneum iudico: vestrum autem est, quod expedit vobis, eligere.* Consilio dumtaxat vsus est ad suos, eligendi illis iure ac libertate retentis. Sed quod illi? *Receperunt ergo, & in hoc, obedientissimi filij consilium Patris*, mentis eli-

Petronius Pachomij successor qualis vir.

gendi moti; *Erat enim Petronius potens in fide, humilis in conuersatione, intellectu prudentissimus, bonis moribus, discretione perfectus. Pro quo precem Domino S. Pachomius fudit, quia & ipsum in Monasterio cognomento Chinobosciorum agrotare compererat. Cui licet absenti cunctam fraternitatem commendauit in Domino, mittens ad eum precibus vt veniret.*

47. Abbas Generalis bis Petronius eligitur.

Dices: Vndenam habebimus Petronium Abbatem Generalem totius ordinis (loquor modernis vocibus) & non potius solius Monasterij Tabennensis? Planè ex multis id planum reddentibus. Primo quia vniuersam fraternitatem illi dicitur commendasse, in quo nullus Pachomij subditorum excluditur. & de viro eligendo actum est, qui in omnibus Pachomio succederet, & totum munus eius expleret. Secundo: quia vniuersa Monasteria eius Regulis addicta, ita in vnum coaluerant corpus, vt ad præceptum Pachomij omnium Monasteriorum Præpositi bis in anno vnà conuenire cogebantur ad Monasteriorum *Baum* Paschalis festiuitatem celebraturi, & de rebus suis acturi, vt in Prologo Regulæ apertè inquit Hieronymus à nobis adductus n. 16. quod proculdubio Capituli Generalis specimen habebat. Nec dubium tibi ingerat, quod duo singulis annis Capitula cogi difficile videretur, cum id ad exemplar vniuersalis Ecclesiæ statutum à Pachomio sit. Enimvero 38. Apostolorum Canone sic decretum fuit: *Bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur, vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoueant. Semel quidem quarta septimana Pentecostes, secundo vero 12. die mensis Hyperberetei, id est iuxta Rom. 4. Idus Octobris.* Confirmauere hoc idem decretum Nicæna Generalis Synodus, & Antiochæna. Can. 20. Refertur à Gratiano D. 18. c. Propter, & à S. Martino Duniensi in Collect. Canon. num. 18. Idque Hispanis nostris scribens Hormisda iterum idem statuit c. 1. Epist. ad ipsos data. Pachomius autem Ecclesiæ Patrum vestigia secutus, tantumdem suis decreuit, vt Gennadius lib. de Vit. Illustr. prodit c. 7. inquiens: *Pachomius scripsit ad omnium Monasteriorum Præpositos, vt in vnum antiquius Monasterium, quod lingua Ægyptiaca Pauum vocabatur, congregati, Pascha diem velut æterna lege celebrent, Epistolam vnam. Similiter & diem remissionis, qua mense Augusto agitur, vt in vnum Præpositi congregarentur, Epistolam vnam.*

Capitula generalia bis in anno celebrata in Monasterio Baum.

Sequens Pachomius Ecclesiæ morem.

Pachomius in Baum commoratur.

Quare non semper ipse, postquam eius institutio dilatari cœpit, in Tabennensi Cœnobio degebat, sed in alio, vnde cunctorum facilior administratio erat: quod Tabenna insula in superiori Ægypti angulo existeret. En Metaphrastem tibi profero, in Actis Pachomij hæc aientem: *Theodorum, qui satis habebat spiritus, & poterat multis prodesse, constituit Dispensatorem* (seu Præfectum) *Monasterij quod est in Tabennisse: Ipse autem habitauit in alio Monasterio, vbi erat œconomia* (id est dispensatio seu gubernatio) *aliorum Monasteriorum,* nimirum in Baum: vt sic ad occurrentias omnes gubernationis omnibus præsto esset.

Theodorus Tabennensi Monasterio præficitur.

75. Succedit Pachomio in Generali Præfectura.

Tertio denique argumento prætensi Generalatus sit, quod Theodorus egit, scripsitque post Pachomij mortem ad Monasteriorum quorumdam Præfectos, qui conabantur pristinum vitæ consortium rescindere: de quo hæc habet Gennadius c. 8. *Theodorus Presbyter successor gratia, & Præpositura supradicti Abbatis Pachomij, scripsit ad alia Monasteria simul & hortatur permanendum in proposito cordis, & studijs, & redire in concordiam & vnitatem, eos qui post Abbatis obitum discessione facta à cætu semetipsos absciderant vnitatis.* Sunt autem eius exhortationis Epistolæ tres. Porro non Petronium dumtaxat vniuersæ fraternitati Tabennesiotarum post Pachomium liquet fuisse præfectum, sed eo decedente etiam Orsiesium: de quo sic scriptum in Actis c. 53. *Qui* (Petronius) *paucis diebus totam fraternitatem gubernans, & hic in pace defunctus est, relinquens post se virum iunctum, & acceptum Deo Orsiesium nomine,* cuius nimirum sæpe superius mentionem egimus. Et verò Theodorum itidem in munere successisse, satis expressit Gennadius illis verbis: *Successor gratia & Præpositura supradicti Abbatis Pachomij.*

Orsiesius Petronio accedit.

Accedit testimonium Metaphrastis, qui vult S. Pachomium à Magno Athanasio Alexandrino Tabennensi Cœnobium inuisente ad petitionem Aprionis Tentyrorum Episcopi Generalem Patrem electum, ac confirmatum fuisse; erat enim vtrique subiectus; huic vt proprio Episcopo, illi vt Patriarchæ: ait siquidem Metaphrastes ex Gentiani versione: *Tentyrorum Ecclesiæ Episcopus pro ipso rogabat S. Athanasium dicens: Habeo Patrem Monachorum in locis mihi subiectis virum mirabilem, & magnum Rogo tuam sanctitatem, vt eum constituas Patrem omnium Monachorum:* Verùm cum hoc refert amor vitæ ipsius c. 27. non de superioritate vniuersali, qua iam pollebat, sed de Ordine Presbyteratus intelligit: *Orabat vt ad honorem Sacerdotij dignissimè promoueret.* At cui potius credendum? Ego Metaphrasti assentiar, vtpote qui rem multo magis rationi consonam referat; namque Presbyteri gradus ad Episcopum proprium expectabat: quare non pro eo Patriarcham rogaret, sed ipse dignum agnitum promoueret: ergo quod Patriarchæ proprium erat precabatur; videlicet, vt Archimandritæ vniuersalis munus illi imperciretur, seu confirmaret; quòd Monasteria ipsa subiecta per varias diœceses erant dispersa, & Patriarchæ præditus facultate à nemine Episcoporum Ægypti Prælati Generalis functio impediri posset. 76.

76. Ab Athanasio Generalis confirmatur.

Cæterum de Visitationis munere, quod Pachomius in sibi subiectis Monasterijs implebat, multa in eius vita extant præclara testimonia: nam c. 15. dicitur: *Omnia quoque Monasteria solicitè circuibat, vsque dum rursus ad eosdem filios suos paterno repedaret affectu: quos inueniens in opere Dei solicitè vigilare, gaudebat: multumque profectum eorum lætabatur augmentis.* Rursus c. 34. *Cum multis ex causis precibus acquieuisset Episcopi* (videlicet Panopolitani, qui eum ad extruenda noua in sua diœcesi Monasteria conuocabat) *dum properat ad eum, iustum credidit, & per iter omnia Monasteria, quæ ab eo curabantur inuiseret, &c.* Extat & quoddam Visitationum exemplar. In hoc ipso itinere, *cum vni ex ipsis Monasteriis appropinquasset, cuiusdam fratris occurrit exequiis, qui vitam negligenter consumpserat.* Ea recognita, *præcipit defuncti vestimenta splendida auferri, & coram omnibus focis exuri: & ita adaner* (nullum scilicet) *efferri, ac præter aliquam psalmodiam sepeliri, renuentibus eius consanguineis, qui funeri interérant. Moratus est autem sanctus ibidem cum Monachis duobus diebus: docebatque imprimis singulos timorem Domini: deinde qualiter aduersus diabolum dimicare deberent, & insidias eius per Christi possent declinare gratiam.* Egregia planè visitationis forma de singulorum agere profectu, [illegible] se alio [illegible].

77. Visitat sibi subdita Cœnobia.

Vestes pretiosæ exuuntur.

Tunc

Tunc nuntiatur ei quod frater quidam de Chenobosciorum Monasterio graui infirmitate detentus benedictionem precis eius vltimam postularet. Hæc audiens homo Dei confestim secutus est eos, qui hæc sibi retulerant. Deinde extructis prope Panopolim Monasteriis, *in iisdem nuper extructis diebus plurimus immoratus est : Exinde profectus est.* Ita cap. 43.) *atque ad aliud Monasterium, quod sub eius erat ditione, peruenit. Quem cum fratres omnes in occursum eius properantes summa veneratione suscíperent: infantulus quidem de ipsa Congregatione, qui inter alios occurrerat, clamare cœpit: Verè, Pater, ex quo hinc ambulasti, nullus nobis olera, nec legumen aliquod coxit.* Retulimus rem hanc in superioribus ad regulam 1. cap. 3. qua quingentas vnius coqui mattas combussit dicens: *Sicut vos traditam vobis erga dispensationem fratrum regulam despexistis, sic ego passim labores vestros incendio concremaui: quatenus cognoscatis, quam periculosum sit Patrum instituta conuellere, qua pro animarum salute promissa sunt.*

78. Alia Visitatio.

Addam & aliam Visitationem eius ex Metaphraste hac aiente: Cum Magnus Pachomius studiosè ac diligenter in vnoquoque Monasterio constituisset fratres potentes spiritu ad reliquos gubernandos, & hoc Generalis Præfecti muneris esse, quis nesciat? *Ipseque certis interiectis internallis Visitaret Monastria, & illuc quoque venisset* (vocabatur Muchonse) *dum ipse ingrederetur Monasterium, stabat ficus alta admodum, in qua*

Gulæ occasio sublata.

solebant quidam pueri clam ascendentes ex ea sumere fructus, & comedere. Cum hoc autem vidisset vir ille magnus, & ei appropinquasset, videt spiritum quemdam immundum, qui sedebat super ipsam, Cum verò cognouisset hunc esse dæmonem gulæ, & exploratum habuisset hunc esse qui maximè decipiebat iuuenes; vocat prædictum fratrem, qui erat hortulanus Monasterij, & dicit ei: Excinde frater hanc ficum: est enim indecorum eam stare in medio Monasterij, propterea quod ea afferat offensionem in his, qui cognitione nequaquam sunt stabiliti. Is autem cum hoc audisset, magno dolore est affectus, & dicit illi magno: Nequaquam, ô Pater; magnum enim fructum solemus ex ea percipere. Cum autem eum vidisset affectum molestia, sciretque eius vitam admirabilem, & vtilem, noluit eũ amplius cogere, ne afficeretur maiori tristitia, (erat is tantus vir, quod cum solus horti curam gereret, & frugiferas ipse plantasset arbores, nullum vnquam omnino fructum gustauit vsque ad mortem; sed ea fratribus, & hospitibus seruabat. Vixit vero in Monasterio 85. annos (Sed quod? *Sequenti die visa est arbor adeo sicca, vt nec folium viride, neque fructus in ea omnino inueniretur. Cum id ergo vidisset B. Ionas* (*ita enim vocabatur senex*) *maerorem accepit dolorem ex inobedientia, quod cum dixisset sanctus, non eam statim omni studio & alacritate animi excidisset.* Adiicit & aliud, quo fratrem ob ostentationem duas vno die storeas contexentem, & eas coram Pachomio dissimulanter constituentem ita

Vanæ gloriæ seuero punitio.

de iactantia mulctauit; vt palam edito ex imis visceribus suspicio fratrum vniuersitati dixerit: *Videte hunc fratrem qui a mane huc usque laborauit, Diabolo totum suum donauit laborem, & sui operis nihil reliquit, quò suam recrearet animam: quoniam magis amauit hominum gloriam quam Dei? & labore quidem corpus suum consumpsit, fructu vero laborum vacuam reddidit animam.* Vocatumque illum fratrem increpauit, *& præcipit, vt orantibus fratribus* (id est dum in oratione essent) *duas tenens storeas, ponè eos diceret. Rogo vos fratres, vt oretis pro infelici mea anima, vt summè misericors Deus vestris precibus eius misereatur; quæ has duas storeas eius regno prætulit. Et eius dum fratres comederent, iussit eum eodem modo stare in medio eorum cum storeis, donec fratres à mensa surgerent. Et postea iussit eum includi solum in cella, & tempore quinque mensium quotidie facere duas storeas, & panè vesci cum sale, & nullum fratrem conuenire.* Obserua seuerissimam eiusdem vanæ gloriæ animaduersionem.

79. Alia visitatio.

Neque silentio decretum aliud dignum est absoluamus, de pulchritudine ædificiorum vitanda, quod in visitationem eiusdem Cœnobij Muchonse edidit sanctus vir: quod quidem ita refert Metaphrastes: *Cum in hoc Monasterio oratorium sanctus ædificasset Pachomius, porticusque & columnas numerosè construxisset lapidibus* (porticus nos *Naues* vocamus) *delectatus est opere, propterea quod id pulchrè ædificasset. Cum autem apud se considerasset non oportere hominum opera admirari, & delectari specie pulchrorum ædificiorum, recenti adhuc opere, acceptis funibus & columnis alligatis, iussit fratribus, vt eas traherent totis viribus, donec inclinatæ, non fuerunt amplius decoræ.* Futilis planè fabrica ædificij, cuius columnæ funibus trahi potuere, & nihilominus de pulchritudine arguitur à Pachomio, & emendatur.

Ædificiorũ pulchritudo vitanda.

Deinde vero cœpit dicere: Nec vos quoque fratres multum contendatis iactare, & magnificare opus manuum vestrarum, sed orate potius, vt gratia Christi & dono S. Spiritus integra maneant opera vestra, & ne mens lapsa propter laudem artis fiat præda diaboli: sunt enim multæ eius insidiæ. Subditque Metaphrastes: *Ita in vnumquodque veniens Monasterium eis proderat: & sedens, eis sanctas exponebat Scripturas, & hortabatur vt nulli essent affines reprehensioni, &c.*

80. Monasteria Pachomio subiciuntur.

Porro Monasteriorum sibi subiectorum quædam ab eo ædificata sunt, quædam ab antiquis retro temporibus erecta, famâ suæ institutionis id operante sponte sese illi subiecere. Vniusque rei profert Metaphrastes testimonium, inquiens: *Iam vero cum vidisset Dei prouidentia multiplicari fratres, & in arctum cogi Monasterium* (Tabennæ) *traduxit ex eis aliquos in vicum qui dicitur Pibi; & extructo illic Monasterio, eis præfecit œconomum, vt dispensaret quæ opus erant fratribus. Cum autem eis scripsisset Regulas, & arrham dedisset orationum, & plurimas spirituales adhortationes, &c. curam gerebat senex, visitans assiduè hæc duo Monasteria.* Rursus *Post aliquod tempus ad eum venit senex quidam, qui se maximè exercebat, nomine Eponychus, qui ipse erat Præfectus alterius Monasterij* (nomine Cheno boscium) *antiquissimorum fratrum, & perfectorum. Is magnum rogabat Pachomium, vt ipsum assumeret, & sibi coniungeret. Ille vero ei acquiescens* (quo eum suis melius legibus instrueret, vt & non facimus) *illuc quoque fratres adduxit ex proprio Monasterio. Cumque Deum pro illis orasset, & præce-*

pisset fratribus, qui prius illic erant, vt hi suas omnino regulas sequerentur & eis quoque formas pro more præbuisset, & eis constituisset, vt viuerent conuenienter regulis primi Monasterij; Ipse Domino agebat gratias, &c. Et quid plura? *Eodem modo rogatus à fratribus, qui degebant in Monasterio Muchonse, vt eorum curam post Deum susciperet, cessit Pater, & cum eis quoque fecisset easdem Constitutiones; & eos cooptasset inter proprios fratres, ipsos quoque commendauit Deo, & tradidit, & commisit suis Sanctis.* Suis, inquam, fratribus, quos Tabenna accersitos eis præfecit. Neque aliter inter nos hisce temporibus contingere video in reformatione Religionum recentissimarum aggregari Monasteria in Congregationem, & vni subiici Prouinciali, vel Generali Prælato ius Visitationis acquirenti ex noua Monasteriorum subiectione, omniaque eisdem institutionibus gubernanti. Egimus supra de Monasteriis ab eo denuò extructis in diœcesi Panopolitana, ad Episcopi petitionem: meminimusque aliorum propriis nominibus, id est *Baum*, vbi ad Comitia omnes inuitabantur; *Canum*, cui S. Syrus præerat; *& Tanobe*, quod in *Metanea* nomen translatum est, vti Hieronymus dixit in Prologo Regulæ Pachomij.

81. *Tabennesiotæ quot numero fuerint.* Creuit autem Tabennesiotarum numerus, vt ipse Hieronymus pro Comitiis congregari solitos testatur ad quinquaginta millia. Sed an error in numeri notam irrepserit, videndum. Sanè Codex Caradignensis literis manifeste id expressit, non Arithmeticæ notis. *Ad illud omnes congregantur* (ad Baum) *vt quinquaginta millia ferme hominum Passionis Dominicæ simul celebrent festiuitatem.* Huic consonare videtur autor lib. 1. de Verb. senior: quem alij Ruffinum, nos Palladium credemus, dum numer. 34. inquit de S. Pachomio: *Qui fuit Pater infinitæ multitudinis Monachorum, multorumque Monasteriorum in partibus Thebaydæ.* Cæterum numerum haud satis verosimilem sic limitat Palladius cap. 38. Laus. *Sunt autem hæc Monasteria quæ formam hanc obtinuerunt, habentia virorum circiter septem millia.* Et Heraclides cap. 19. *Plurima igitur sunt Monasteria, in quibus ad septem millia sunt virorum, quæ eiusmodi instituta custodiunt.* Vnius vero Tabennensis incolæ ad mille quadringentos fratres ascendisse, vterque profitetur eisdem locis: & Palladius quoque alibi id est cap. 20. Vbi de S. Macario agit Tabennam ascendente: *Est autem vnius Monasterij Conuentus mille quadringentorum virorum vsque in hodiernum.* Atqui Cassianus cum de eo agit, valde ab eis dissentit, nam lib. 4. de Instit. cap. 1. sic ait: *Quadam de Tabennesiotarum regulis admiscens, quorum in Thebaide est Cœnobium quanto numero populosius cunctis, tanto conuersationis rigore districtius. Siquidem in eo plusquam quinque millia fratrum sub vno Abbate reguntur: tantaque fit obedientia is tam prolixus Monachorum numerus, omni suo seniori suo subditus, quanta non potest apud nos vnus vni, vel obedire pro modico tempore, vel obedire pro modico tempore, vel præesse.* Neque in numero quinque millium mendum esse videtur; nam contuli textum hunc cum M. SS. 800. annorum vetustatis, qui clarissimis ei concinit literis, non numerorum notis scriptus. Sed planè Cassianus hallucinatus est, nam numeratis 30. lib. 40. Domibus de quibus constabat Hieronymi testimonio, quarum singulæ 40. fouebant fratres, sit vt ex ais resultet numerus 1200. velut plurimum 1400. à Palladio & Heraclide notatus; vel ex iis medius 1300. quem Sozomenus lib. 3. cap. 33. & Nicephorus lib. 9. cap. 14. amplectuntur. Quamquam haud sciam, quomodo id quadret Angelico præscripto, quo in 24. ordines, seu turmas vniuersa Monasterij multitudo distribuenda erat: ex quo totidem domus concedendas esse, nec plus nec minus, palam est cunctis, & Regulæ planè conforme. In has vero 24. si 1300. distribuas, 54. Monachos cuiuis Domui accommodare opus erit: si 1400. Monachos 58. & plusculum quid, qui sanè calculus mihi multò magis arridet.

Augebāt etiā numerum subditorum, & supremi Præfecti autoritatem, sanctimonialium sacra Cœnobia, quorum dumtaxat Tabennense in aduersa Nili fluminis ripa constructum quadringenta, & eo amplius, Virgines alebat, Palladio & Heraclide autoribus. Primum earum soror Magni Pachomij iacit fundamenta, de qua cap. 18. Actorum eius scribitur, quod cum fama ducta sanctimoniæ fratris ad eum inuisendum accederet, & ille renueret (vt postmodum Bernardi mei contigit sorori) corde compuncta est: & pedem ad sæculum retrahere nolenti, Monasterium à Pachomio extructum est? multisque ei Virginibus adiunctis, *Pachomius descripsit Regulas, quibus vtentes, iugiter conuersationis suæ momenta dirigerent. Exceptis enim melotis, quæ feminæ non habent, omnes institutionis earum forma Monachis probetur esse consimilis.* Consule quæ de earum institutione, & modo ad eas inuisendas accedendi in Regula ipsa dictum est. 1. p. cap. 9. De ordine funeris Virginum diximus ibidem cap. 8. reg. 15. Primum earum Præfectum ipse itidem Generalis Pachomius constituit Petrum nomine, ætate grandæuum, & veneranda senectute conspicuum: de quo autor vitæ eius cap. 28. — 82. *Virginum Monasteria & numerus.*

83. *Discipulorū serapionis numerus.* Quodnam verò iudicium ferre æquum erit de Serapione Presbytero, & Archimandrita, quem Ruffinus refert habuisse, *sub cura sua plura, & diuersa Monasteria, quasi decem millium Monachorum, qui omnes ex laboribus propriis partem plurimam ad vsus pauperum destinabant?* Ita ille lib. de Vit. PP. cap. 18. An forte ex Tabennesiotis vnus erat? aut error in numeri nota? *An Tabennasiota fuerit.* Errorem omnem abesse, certum faciunt Palladius cap. 76. qui id expressè asserit: *Serapionem, patrem multorum Monasteriorum, & qui præest multæ fraternitati, vt quæ sit decies mille numero:* Et Græcus scriptor de Verb. senior, quem Paschasius latinitati reddidit cap. 43. *Serapionem Abbatem habentem sub regimine suo decem millia Monachorum.* At ex Tabennesiotis non fuisse, numerus ipse indicat, multis millibus copiam eorum excedens: præsertim quia hunc in Arsenoite regione degere scripsit Ruffinus ipse, & Palladius; non in Tabenna, aut Thebaide superiori, vbi erant Pachomij discipuli. Planè huiusmodi decem millia Monachorum de illorum numero sunt, quorum de hoc Ruffini opere agens meminit Hieronymus Epist. ad Cresiphontem: *Librum scripsit quasi de Monachis, multosque in eo enumerat, qui nunquam fuerunt.* Sunt & de illis,

quos

quos cap. 5. in vna Ægypti ciuitate non valde frequenti, id est Oxyrincho, degere dixit, inquiens. *Requirentes enim a Sancto Episcopo loci illius viginti millia Virginum, & decem millia Monachorum inibi haberi comperimus* : Quod Palladius in suam Lausiacam transferre veritus est; tametsi alia quoque in credibilia ab eo hauserit. Tale est quod Ruffinus de vbertate eleemosinarum sub titorum Serapionis ait : *Neque intra Ægyptum sufficiunt pauperes qui possint misericordia eorum fructus & largitates absumere.* Numerus item Monachorum sub Or Abbate Origenista à Palladio c. 9. *Factum est vt ad eum conuenirent tria millia Monachorum.*

84. Monachorum totius Ægypti numerus.

Vt igitur hæ Monachorum copiæ incredibiles & falsæ sunt, ita quoque vitandum est aliud exiguitatis extremum, quo nimirum Theodoretus in calce Philothei inquit : *In Ægypto autem, inquiunt, etiam plusquam millia virorum habere Monasteria, qui operantur, & interim Dominum laudant, hymnisque celebrant.* Constat siquidem discipulos Antonij, quibus Macharius ægyptius Regulam exarauit, ad quinque millia excreuisse; & Nitriotas, sub quibus & Cellarum habitatores semper intelligo, sub Amone totidem fuisse autore Hieronymo Epist. 22. ad Eustoch. Scithiotarum numerum ad mille trecentos, Moschi testimonio probatum à nobis est : quingentos quoque habitasse in monte Pherme, (qui inter Scithim & Nitriam iacet) sub Theodoro Patre prodit Palladius in Laus. cap. 15. Admittimus & alios quingentos sub Patre Apolonio coaluisse in finibus Hermopolis ; ad quam ciuitatem saluatorem nostrum cum Maria & Ioseph de Iudæa aduenisse tradunt : admittimus inquam testimonio eiusdem Palladij cap. 7. Sed & Or non exiguam discipulorum manum corrupisse (vtpote Origenista) non renuimus. Liquet & alia multa virorum Monasteria, vt S. Heleni, & aliorum per Ægyptum sparsa extitisse, & floruisse, nulli certæ Regulæ, aut peculiari instituto addicta; id est nec Antonij, aut Machatij, Ammonis, Arsenij, & sociorum, aut tandem Pachomij Regulis tegerentur, quos enumerare possibile prorsus non est. Denique Pachomiani cæteros multitudine, & ordine superarunt; vt qui in vno dumtaxat Cœnobio mille quadrigenti extiterint, & in vniuersum septem millia superarint. Atque vltra hos fœminarum non minora forte floroere contubernia, cum Tabennense quadringentas aluerit, & Theodoretus citato loco scribat : *Ducenta & quinquaginta, & plures & pauciores simul viuunt, vno vescentes cibo &c. Sunt autem huiusmodi innumerabilia sapientiæ gymnasia, non solum in nostra regione, sed etiam per totum Orientem. Iis autem plena est Palestina, & Ægyptus, &c.* Numerum autem nouit solus Deus, qui numerat multitudinem stellarum. Illud Ambrosij afferre sit satis lib. 3. de Virginibus. *Discite quantas Alexandrina, totiusque Orientis & Africana Ecclesia quotannis sacrare consueuerint. Pauciores hic homines prodeunt, quam illic Virgines consecrantur.*

85. Quoque Pachomij se se extendit institutio ?

Superest vt tandem dicamus, quousque Pachomij se extenderit institutio ? Qua de re autor vitæ eius cap. 45. refert ita ab Angelo fuisse edoctum: *Veruntamen anima quior esto, & confortetur cor tuum, quia posteritas tua manebit in sæculum, nec vsque in finem mundi deficiet : ipsique qui post te futuri sunt, de profunda illa caligine liberabuntur, quotquot vixerint abstinenter, & curam salutis propria gesserint.* Quod sane de Cœnobitico Instituto dictum credo, quod Pachomius præcipuè statuere intendebat. Hoc siquidem Basilius in Asia, Hieronymus in Syria, Augustinus in Africa, ac tandem Benedictus in Occidente datis legibus restituere enixè curarunt. Aut quid aliud sibi Benedictus voluit cap. 1. cum dixit. *Ad Cœnobitarum fortissimum genus disponendum adiuuante Domino, veniamus.* Et tamen nihil penè Regularum Pachomij omisit, quod suis non inseruerit, vt suo loco adiuuante Domino demonstrabimus, & ex parte in Notis superioribus ad Pachomianas monstratum est. Quamquam si de ipsismet numero Pachomij Regulis agitur, vt ab eo elaboratæ sunt, Hieronymus suis eas proposuerit in Palestina, verba illa indicant eas latinitate donantis : *Vt nostri fratres Ægyptiorum, hoc est Tabennensium Monachorum, exempla sequerentur.* Et Cassianus eas libris suis *de Institutis renuntiantium* ex professo intexuit. (vt ille lib. 4. cap. 1.) vt Monachi Galliarum, quos Castorius Episcopus inibi congregare cœperat, ad præscriptum illarum instruerentur; eo dumtaxat habito temperamento, vt si quæ illarum *pro asperitate aerum, seu pro difficultate ac diuersitate morum, impossibilia in iis regionibus, vel dura, vel ardua comprobasset, institutis Monasteriorum, quæ per Palestinam, vel Mesopotamiam habentur, aliquatenus temperaret* : vt verbis eius vtar ex Prologo ipsius operis de Instit. ad Castorium. Quousque autem in Galliis Regula S. Pachomij in vsu fuit, satis Bernardus meus aperit lib. de Præcepto & Dispens. cap. 7. cum ait : *Proinde si professio secundum illam Regulam Abbatem mihi aliud fortè imponere tentauerit, quod non sit secundum ista instituta, verbi causa Basilij, Augustini, PACHOMII : quænam mihi, quæso, in hac re necessitas imminet obsequendi? solum quippe id à me posse exigi arbitror, quod promisi.* Quod quomodo intelligendum sit, in Commentariis ad cap. 1. Regulæ S. P. N. Benedicti conabimur, Deo dante, explicare : sat sit modo quod Pachomij Regulæ meminerit S. P. Bernardus. Est & aliud eiusdem persistentiæ argumentum, quod nobis Codices Caradignensis, & S Petri de Arlanza suppeditant; dum inter cæteras Monachorum vsibus & instructioni pernecessarias Regulas, Pachomianas dignissimo loco constituunt Magni Benedicti Nostri Discipuli.

In calce annotarim plures absque dubio Ægypti regiones præter annumeratas à nobis Monachis atque Monachorum Doctoribus fuisse adeo refertas CONTINVATOR, vt vix commentario quantumvis prolixiori earum Monastices comprehendi queat: atque huius rei impossibilitate victum verba ista crediderim scripsisse Palladium cap. 40. Laus. *Vidimus autem alios quoque Patres & Monachos per totam Ægyptum multas virtutes & signa facientes quorum non meminimus propter multitudinem : sed pauca pro multis narrauimus* (quod & nos fecimus) *Quid enim dixerit aliquis de superiori Thebayde quæ est per Sienem, in qua sunt viri admirabiles, & multitudo Monachorum infinita, quorum non crediderit aliquis vitæ instituta & quæ vitam humanam superant, qui etiam mortuos in hodiernum vsque diem suscitant, & super aquas ambulant sicut Petrus : & quidquid* 86. Ægyptus Monachis refertus.

seruator per Sa-ctos effecit Apostolos, ea nunc quoque efficit. Sed quia magnum imminebat periculum, si vltra loco transiremus propter latronum irruptionem non ausi fuimus videre illos sanctos.

87. Th baydæ Monach. Tabennesiotæ. Sed quæris cuius Instituti fuerint Thebaydenses Monachi quorum disciplina vsque ad stuporem & prouerbium peruenit quoties de veterum Monachorum distinctione agitur. Respondeo ex dictis numer 81. & 83. huius capitis Monachos in Thebaydæ superioris partibus degentes, quorum Palladius meminit, Magni Pachomij fuisse discipulos, ac proinde eiusdem Regulis vixisse, ac professione extitisse Tabennesiotas: Quod expressè testatur Cassianus totius Ægypti Monachatus oculatus testis de Instit. Renunt. cap. 1. Vbi Regulam Monachorum scribere aggressus, eam ex diuersorum moribus concinnare proponit, inquiens: *Quadam de Tabennesiotarum Regulis admiscentes, quorum in Thebaide est Cœnobium, quanto numero populosior cunctis, tanto conuersationis rigore districtius, siquidem in eo plusquam quinque millia fratrum* (de certitudine numeri huius vide dicta in hoc cap. a. n. 81.) *sub vno Abbate reguntur.* En celebris Thebaydæ Monachatus. Quapropter quidquid toto præsenti capite de Thabennesiotarum districtione, Institutisque Pachomij collustrauimus, de Thebaydæ mirabili Monachatu dictum putas. Aliarum autem regionum Monachi Ægyptij alij Arsinoitarum, alij, Nitriotarum, alij Scithiotarum moribus proculdubio conuersati sunt: atque hoc pacto quosquos in aliis Ægypti regionibus Monachos repereris, alicui ex his quatuor præcipuis annumera, Lector, Institutis. Sed iam tempus est vt ad alias regiones, Ægypto relicta, sese transferat oratio.

Hactenus Continuator.

Finis Tomi Prioris de Veteri Monachatu

INDEX

INDEX

IN PRIMVM TOMVM DE VETERI Monachatu.

A

B

nunquam

C

Cellæ

D

Ioannes

Mauort

Mona

N

esse

Sacerdotij

V

LAVS DEO.

